LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

1er JANVIER 1929

ՏԱՐԻ ԹԻՒ 843 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ԱՄՈՒԼԻՍ

Նոր տարուան առթիւ, զրոյց մըն ալ մենք մեզի հետ, «Յառաջ»ի մասին:

Հրատարակուած 1925 օգոստոս 2ին, իբրեւ երկօրեայ թերթ, «Յառաջ»ը օրաթերթի վերածեցինք 1927 յունուարին: Ուրեմն, այսօր կը թեւակոխենք հինգերորդ տարին (օրաթերթի երրորդ տարին):

Արդէն իսկ հիմնաւորուած եւ աւելի քան առոյգ, արեւմտեան Եւրոպայի այս առաջին եւ միակ օրաթերթը, հայկական այս համեստ ճառագայթը՝ լուսացնցուղ պողոտաներու վրայ, յաւակնի պարտականութիւն մը կատարել և խոշոր բաց մը ցել: Եւ ճիշդ ատոր համար ալ, կանգուն մնաց ու կը յատեւէ, միշտ ընդունակ ծաղկելու եւ զարգանալու:

Մենք ուռուցիկ խոստումներ չըրինք, այս ձեռնարկը մէջտեղ ած ատեն: Զանեցինք ամէն բան դառնալու ամուլ յաւակնութիւնը: Խուսափեցանք հրապուրիչ այլ սնամէջ հաւաստիքրէ եւ շոնդալից անտիպներէ:

Ճամբայ ինկանք արձանագրելու համար առօրեայ կեանքը ցիրուցան բազմութիւններուն, խոնարհ և աշխատաւոր ժողովուրդին, որ հազիւ ծածուած թրքական սարսափներու մղձաւանջէն եւ իր մէջքը շտկած, բերան մը կը փնտռէր, իր տառապանքը աղաղակելու, ինչպէս եւ իր բաղձանքներն ու ճիգերը տմելու համար:

Մենք ուզեցինք արագաշտ արտայայտիչն ըլլալ տարագիր ժողովուրդին, Փարիզէն մինչեւ հարաւային Ամերիկա, ակնարիդ եւ համայնակոլ ոստաններէ մինչեւ Միջագետքի հրա անապատները:

Ունեցանք աշխատակիցներ եւ թղթակիցներ՝ աշխարհի բոմասերէն: Բոլոր այն կէտերէն ուր հայկական համրանք մը նչէր: Եւ եթէ կարենայինք վճարել ամէն աշխատակցութեան — այդ օրուան չենք հասած տակաւին — անշուշտ լի մօտեցած կ'ըլլայինք մեր հիմնական ծրագրին:

Այդ պահանջը — վճարովի աշխատակցութեան կազմակերպումը — կը լեցնէ բարոյական ամուր կապ մը, որ երբեք սկսեցաւ այս թերթին և կը կազմէ ամէնէն ամուր խարիսխը «Յառաջ»ին:

Թէեւ քիչ ունեցանք շողշողուն անուններ, մեծ մասով ուած՝ զանազան ազգերու տակ: Բայց առաջին օրէն մինչեւ օր, 1925ին, ինչպէս 1928ին, «Յառաջ»ով խայտաց և անոր նչ տուաւ երիտասարդութիւն մը, որ և՛ տաղանդ ունի և՛ ա, որ իր վառվռուն ճիչերն ու ճիգերը միացուց մեր աշտանքին, լաւ գործ մը մասնակցած ըլլալու հպարտումը:

Յետոյ, ունեցանք Նախանձելի թիւ մը խոնարհ, անծա թղթակիցներու եւ ընթերցողներու, որոնք ինքնաբերաբար րուեցան «Յառաջ»ի շուրջը, — ինչպէս թոնիրի մը շուրջը պատմելու համար կեանքը իրենց եւ նմաններուն, գործաներէն մինչեւ պանդոկներու յետին խշտեակները, փողոցնե մինչեւ հանդիսասրահները: Եւ արդա՛ր է որ յայտնենք պարակաւ, թէ մեծ մասով անոնց կը պարտինք իրական կերը մասնաւորապէս մեր գաղութի ներքին կեանքին: — ուած հառաչանքներ և լուռ ցաւեր, չարաչար տքնութիւն, անսասան հաւատք, եւ ճիգեր, ճիգե՛ր, ամէնէն դժոխապայմաններուն մէջ:

Իբրեւ ազգային-քաղաքական թերթ, «Յառաջ»ը ուզեց միշտ վճիտ. տալով ո՛ր եւ է անցուդարձի բուն իմաստը, օթափելով պարագաներն ու հէքեաթները, որոնք այնքան ելի դեր կատարած են այս ժողովուրդի կեանքին մէջ: նոյնը եւ գրականութեան մասին: Իբրեւ օրաթերթ, «Յաը ի հարկէ որոշ տեղ մը միայն կրնար յատկացնել գրագեղարուեստական նիւթերու, բայց իրերու բերումով, ու և պիտի տայ աւելին քան կը սպասուէր: Դժբախտաբար, էս սկիզբէն ի վեր, այս օտար ափերուն վրայ եւս, գրաութեան ամէնէն ծաղկեալ եւ անսպառ բաժինը կը կազմէ աւորը: 1925էն ի վեր, արդէն կարգներ ունինք — բոալ պահուած — գոյնզգոյն «քերթուածներ»ու, որոնց վրայ նուած ճիգը եթէ արձակի յատկացուէր, ապահովաբար շա կը փրկուէին:

Նկատանշելով հանդերձ այս մասնակի պարագան, հարկ է ովանիլ, թէ ինչպէս կա՛յ արժէքաւոր եւ իր արժէքին սկից սերունդ մը, որ թառ կը փնտռէ, կայքի մը կարօտը աշէ, այնտեղ թառելու եւ արտադրելու համար: Անշուշտ լա՛ւ պիտի ըլլար, որ «Յառաջ»ի կողքին ունենաք ամսագիր մը, այդ սերունդին համար, Եւրոպայի սր վրայ:

Թեւակոխելով հինգերորդ տարին, միշտ ամուր եւ ինքնահ, նորէն կը խոստանայ խոստումներէ: գործը խօսի դարձեալ, ինչպէս մինչեւ հիմա: Եւ թող վրայ դատեն բոլորը, մեր աշխատակիցներէն եւ թղթարէն մինչեւ ամէնէն համեստ ընթերցողը:

Մեզի կը մնայ միայն աշխատիլ ու տքնիլ, միշտ բան մը ընելու, կամ կածը կատարելագործելու առաջադրուը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

250.000 ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Գրանտի Էնկիւրիի մէջ բարեկամաբար Թուրք կառավարութեան յիշեցուցած է թէ պէտք է դիւրացնէ 250,000 իտալացի գործաւորներու Անատոլու գաղթը:

Դարձեալ հելլէնական աղբիւրէ լուրի մը համաձայն, Իզմիրի իտալական հիւպատոսը Հռոմ հրաւիրուած է՝ հրահանգներ ստանալու համար Մուսոլինիէն:

ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ 30,000 ՅՈՅՆ

Աթէնքէն կը հաղորդեն թէ յոյն գաղթականներու երեսփոխանները տեսակցած են վարչապետի փոխանորդին, խնամատարական եւ երկրագործական նախարարներուն հետ, որպէսզի գետեղման միջոցներ ձեռք առնուին Ռուսիայէն Յունաստան փոխադրուելիք 30,000 յոյն գաղթականներուն համար: Այս գաղթականները երեք տարիէ ի վեր դիմում կը կատարէին, բայց հելլէն կառավարութիւնը կը մերժէր ընդունիլ, վախնալով որ համայնավար գաղափարներ կը բերեն իրենց հետ:

ՍԵՐՊ ԴԱՀԼԻՃԸ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

Եուկոսլաւիոյ վարչապետ Հայր Քորոշեց կիրակի կէսօրէ վերջ դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Աղեքսանդր թագաւորին: Այս վերջինը տօնական օրերու պատճառաւ ո եւ է ձեռնարկ չըրաւ դեռ նոր դահլիճի կազմութեան համար:

Նախարարական այս տագնապը հետեւանք է արմատական եւ ժողովրդավար կուսակցութեանց վէճին:

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մեր վերջին թիւով գրած էինք թէ կազէթ տիւ ֆրանի գործին առթիւ հարցաքննուած են նաեւ ժուռնալի խմբագրապետն ու վարչական տնօրէնը: Հարցաքննիչ դատաւոր Կլար կիրակի ամբողջ օրը զբաղեցաւ նոր հարցաքննութիւններով:

Տիկին Հանօ Սէն Լազարի բանտէն հանուելով տարուեցաւ Պ. Կլարի մօտ, որուն պատմեց նախ իր յարաբերութիւնները Լա Ռիւմէօրի տնօրէն Ժորժ Անքըթիլի հետ: Ըսաւ թէ ըստ պայմանագրութեան, տարեկան 500,000 ֆրանք պիտի վճարէր Լա Ռիւմէօրի, պայմանաւ որ օրական կէս էջ յատկացնէ իր տալիք ելմտական լուրերուն: Ասկէ զատ 180,000 ֆրանք ալ տուած է՝ Սակարանի գործակալութիւն մը հաստատելու համար: Տիկին Հանօ կը կարծէր թէ այսքանով գոհացուցած է Անքըթիլը, երբ այս վերջինը 100,000 ֆրանք եւս պահանջեց, հակառակ պարագային սպառնալով ամբողջ գործը մէջտեղ հանել: Տիկին Հանօ մերժեց: Ասոր վրայ նոյ. 16ին Լա Ռիւմէօր ազդ մը հրատարակելով յայտնեց թէ ելմտական բաժնին մէջ գրուածներուն մասին թերթը ոեւէ պատասխանատուութիւն չի վերցներ:

Այդ պահուն էր որ Միմուն Ամառ յայտնեց Հանօի թէ Անքըթիլի սպառնալիքը շատ լուրջ է, մանաւանդ որ Լա Ռիւմէօր դաշնակցած է ժուռնալի հետ: Անքըթիլ 150,000 ֆրանք կը պահանջէր: Հանօ նոյ. 29ին եւ յաջորդ օրը Ամառի միջոցաւ վճարեց այդ գումարը եւ ստացագիր առաւ:

Ամառ կը նեղէր միշտ Տիկ. Հանօն եւ կը պահանջէր կարգադրել ժուռնալի խնդիրը: Նոյ. 30ին Տիկ. Հանօ լսած էր որ քննութիւններ պիտի կատարուին կազէթ տիւ ֆրանի մասին: Իրիկունը ժուռնալի մէկ լրաբերը ներկայացաւ Տիկ. Հանօի՝ տեղեկութիւն առնելու համար այն քննութեանց մասին, որոնք տեղի չէին ունեցած: Յաջորդ օրը, դեկտ. 1ին ժուռնալի Ա. էջին վրայ երեւցաւ յօդուած մը, որ կ'ըսէր թէ կազէթ տիւ ֆրանի մասին բազմաթիւ բողոքներ ստացուած են եւ բաժնետէրերը կը փութան իրենց դրամները գանձել: Ամառ գնաց տեսաւ Տիկ. Հանօն եւ յայտնեց որ եթէ մէկ միլիոն ֆրանք տայ, ժուռնալ պիտի դարմանէ իր գրածը եւ պիտի լռէ: Այս մասին կարգադրած է Անքըթիլի եւ Կասթօն Վիտալի հետ:

Իրաւ ալ յաջորդ օրը ժուռնալ մեղմացուցիչ յօդուած մը հրատարակեց: Տիկին Հանօ մէկ միլիոն ֆրանք յանձնեց Ամառի՝ ժուռնալի տրուելու համար: Բայց Ամառ ստացագիր չբերաւ, ու ըսաւ թէ մէկ միլիոնը չի բաւեր, պէտք է 15 միլիոն տալ՝ խնդիրը բոլորովին փակելու համար: Սակայն Տիկին Հանօ տեսնելով որ ամէն բան յայտնուած է եւ փրկութեան յոյս չկայ, մերժեց 15 միլիոնը տալ:

Հարցաքննիչ դատաւորը յետոյ դէմ դէմի բերաւ Տիկին Հանօն եւ Ամառը: Այս վերջինը ուրացաւ մէկ միլիոն ստանալը: Ժուռնալի տնօրէն Մութօն ժամ երկու ժամ բացատրութիւններ տուաւ Ամառի հետ իր բանակցութեանց մասին: Յետոյ, Պ. Կլար դէմ դէմի բերաւ ժուռնալի տնօրէն Մութօնը, խմբագրապետ Մարսիյեաքը, վարչական տնօրէն Համլէնը, Տիկին Հանօն եւ Ամառը:

Ի վերջոյ Ամառ ձերբակալուելով Սանթէի բանտը ղրկուեցաւ, իբրեւ մեղսակից:

ԴԱՒ ՄԸ

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Շեյեր եւ Լուի Ցաան անուն երկու մարդիկ, որոնք վարիչներն էին «Ֆաշիստ ընկերակցութիւն» կոչուած կազմակերպութեան եւ որոնք հակառակ օրէնքի, քաղաքական նպատակներով զանազան գումարներ հանգանակած էին: Ոստիկանատուն տարուեցան նաեւ ուրիշ 15 կասկածելիներ, որոնք յետոյ ազատ ձգուեցան:

Շեյեր եւ Ցաան դաւադրութիւն մը ծրագրած էին եւ հունգար կառավարութեան անդամները պիտի առեւանգէին՝ նախարարական խորհուրդի գիշերային նիստին ընթացքին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ամանուլլահ թագաւոր նոր զօրահաւաք կը կատարէ՝ ապստամբներուն դէմ ընդհանուր յարձակողականի ձեռնարկելու համար, եթէ ձախողին հաշտութեան բանակցութիւնները:

Անգլիական երկու օդանաւերով Փէշավար փոխադրուեցան ուսուցիչ Աշրուֆի կինը եւ աֆղան բանակին մէջ ծառայող ութ Թուրք սպաներու կիները: Անգլիական օդանաւերը ցարդ վտանգաւոր շրջանէն հեռացուցած են 68 կիներ եւ երախաներ: Ամբողջ երկրին մէջ սաստիկ ցուրտ կ'ընէ:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ նաւահանգիստին մէջ այրեցաւ Փոլ Լըքա մեծ շոգենաւը: Վնասները միլիոններու կը հասնին:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ խորհրդային առեւտրական ներկայացուցիչ Լիզարեւի ահաբեկիչը 10 տարի բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԸ

Պոլսոյ Քաղաքային Բ. դատարանին առջեւ դեկտ. 26ին շարունակուեցաւ Սանասարեան խանի դատավարութիւնը: Անցեալ անգամ դատը մնացած էր խանը «եէտը ա՛տլ»ի (ապահով ձեռքի) յանձնելու խնդրին որոշման: Այս անգամ դատարանը «պէտք տեսած է ապահով ձեռքի յանձնել խանը, եւ ըստ այնմ, իբրեւ «եէտը ա՛տլ» (ապահով անձ) Էվգաֆի իրաւագէտ խորհրդական Սիւլէյման Զիւհտի պէյը որոշուած է, որ, դատարանի անդամներէն Օսման պէյի հսկողութեան ներքեւ պիտի մատակարարէ խանը»: Իսկ Պատրիարքին «միւթէվէլլի»ութեան խնդիրը պիտի քննուի:

Կուսակալութեան փաստաբան Սէնիէտտին պէյ ըսաւ թէ, «միւթէվէլլի» մը պէտք է կանոնագրին ու հրահանգին ցոյց տուած հանգամանքները ունենայ, քննութիւն տուած ըլլայ ու կառավարութեան արտօնագիրը ստանայ, իբրեւ «միւթէվէլլի»: Խնդրոյ առարկայ «վագֆ»ին իբրեւ «միւթէվէլլի» ներկայացող անձը՝ այս հանգամանքները իւրացուցած չըլլալուն, պէտք է մերժուի իր դատը:

Նարոյեան Պատրիարքի փաստաբաններէն Նէճաթի պէյ պատասխանեց թէ՝ «Ներկայ դատավարութեան առարկայ վագֆը ըստ վագֆնամէի (կտակագիր) պէտք է մատակարարուի օրուան Պատրիարքին միջոցաւ, եւ մենք փաստերով հաստատեցինք թէ, Պատրիարքի ընտրութեան օրինաւորութիւնը հաստատուած է նաեւ կառավարութեան կողմէ: Վագֆին այս ձեւ մատակարարութեան պարագան համաձայն է Լօզանի դաշնագրին 37 եւ 42րդ յօդուածներուն տրամադրութեանց, ուր ըսուած է թէ, փոքրամասնութեանց վերաբերեալ այս տեսակ վագըֆներուն համար պէտք եղած դիւրութիւնները պիտի ընծայուին, եւ Լօզանի դաշնագրին որոշ տրամադրութեանց հակառակ կանոնագրերը կամ հրահանգները չեղեալ կը նկատուին: Արդ, ներկայ վագֆն ալ ցարդ մատակարարուած է Պատրիարքին կողմէ եւ անոր «միւթէվէլլի»ութեան հանգամանքին առարկութիւնները հակառակ են դաշնագրին տրամադրութեանց:

Սէնիէտտին պէյ ըսաւ թէ՝ «Լօզանի դաշնագրին տրամադրութիւնները անյեղլի են եւ ամէնուս համար յարգելի: Սակայն, առաջին անգամ եւ այս ձեւ պաշտպանութեան մը դէմ կը գտնուիմ եւ լաւ չեմ ուսումնասիրած ակնարկուած յօդուածները: Ամէն պարագայի տակ, Լօզանի դաշնագիրը, փոքրամասնութեանց կամ ուրիշ ոեւէ մէկուն առանձնաշնորհում չի պարգեւեր: Դաշնագրին ցոյց տուած ամէն մէկ տրամադրութիւնը, հաւասար իրաւունք կը պարգեւէ Հայուն, Յոյնին, Հրեային կամ Պուլկարին: Դաշնագրին մէջ պէտք չէ առանձնաշնորհման վերաբերեալ պարբերութիւն փնտռել: Հետեւաբար, անտեղի է եղած դիտողութիւնը:»

Փաստաբան Մահմուտ Մահիր պէյ ալ պէտք զգաց աւելցնելու թէ, Սանասարեան խանը ուսահպատակի մը պատկանելուն, փոքրամասնութեան խնդիրը կապ չի կրնար ունենալ ներկայ դատավարութեան հետ: Իսկ կուսակալութեան երկրորդ փաստաբան Թահսին պէյ յիշեցուց. «Եթէ փոքրամասնութեանց հարցը նկատի պիտի առնուի, պէտք կը զգամ յիշեցնելու թէ Հայերը հրաժարած են այդ իրաւունքէն:»

Նէճաթի պէյ նորէն խօսք առնելով դիտել տուաւ.— «Նա՛խ, Թահսին պէյին յարուցած հրաժարման խնդիրը, Լօզանի դաշնագրին 37րդ. յօդուածէն սկսեալ փոքրամասնութեանց իրաւունքին հետ կապ չունի: Հրաժարումը, 42րդ. յօդուածին առաջին հատուածին մէջ ցոյց տրուած ընտանեկան եւ ամուսնական եւ ընտանեկան հարցերու մասին մասնաւորուած եւ ըսուած է թէ քանի որ Թուրք հանրապետական կառավարութիւնը Զուիցերիոյ քաղաքային օրէնքը նոյնութեամբ ընդունած է, պէտք չեն տեսած մասնաւոր օրէնքով ճշդել իրենց այդ իրաւունքները: Գալով Մահմուտ Մահիր պէյի դիտողութեան, վագֆի մը հանգամանքը ճշդելու համար, պէտք է անոր բարոյական դիրքը նկատի առնել. անհատ մը ըրած է զայն, եւ ատիկա կը պատկանի համայնքի մը: Ուստի անհատին հպատակութիւնը առայժմ չի կրնար խնդրոյ առարկայ ըլլալ: Սէնիէտտին պէյ ալ ըսաւ թէ «Դաշնագիրը հաւասար իրաւունքէն զատ առաւելութիւն մը չի ճանչնար» եւ այս մասին վերջնական համոզումը գոյացնելու համար պէտք տեսաւ ուսումնասիրութեան: Մենք ալ մեր կարգին կրնանք մասնաւոր եւ ընդարձակ գրութեամբ մը պատ. դատարանը լուսաբանել: Սակայն, այժմէն հարկ է ըսել թէ, դաշնագրին փոքրամասնութեանց վերաբերեալ յօդուածները որոշ են եւ վճռական, ինչ որ ընդունուած, վաւերացուած եւ գործադրութեան դրուած է մեր կառավարութեան կողմէ: Արդ, պահ մը Սէնիէտտին պէյի հետ ենթադրենք թէ փոքրամասնութիւններուն համար ալ հաւասար պիտի գործադրուին վագըֆի «միւթէվէլլի»ութիւնը: Այն ատեն ի՞նչ հարկ կար մասնաւոր յօդուածներով եւ զատ տրամադրութեամբ օժտել դաշնագիրը: Ուրեմն, դաշնագրին փոքրամասնութեանց վերաբերեալ բաժնին մէջ ընդունուած հատուածները պէտք է նոյնութեամբ կիրարկել: Այս մասին խնդրեմ հաճեցէք որոշում մը տալ:»

Դատարանը քանի մը վայրկեան խորհրդակցութենէ վերջ, որոշեց յետաձգել դատավարութիւնը յառաջիկայ յունուար 9ին լսելու համար երկու կողմին առարկութիւնները միայն այդ հարցին շուրջ:

Պատրիարքարանի փաստաբանները վերապահած են իրենց վերաքննութեան իրաւունքը, տրուած որոշման դէմ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԱՊՐԻԼ

Եթէ կարելի ըլլար դժբախտութիւններն դասաւորել՝ ինչպէս կրօնքի մեղքերն ու օրէնքի ոճիրները, վերջին կարգին վրայ, մութի թանձր պատառի մը պէս պիտի փռուէր սա մէկը՝ խորհրդաւոր, սփինքսային, բազմիմաստ անէծքնե բու բարդութեամբ։

— Հայ ապրիլ...

*
* *

«Հայ»ը իր յատուկ իմաստն ունի։

Նոյնպէս «ապրիլ»ը։

Բայց այս երկու բառերու կապակցութիւնը եղերականօրէն կ'այլակերպի նոր ու գերմարդկային իմաստով մը։ Երկու ոսոխներ են կարծես, որոնք դէմ առ դէմ կանգնած, կը պատրաստուին վայրագ հակամարտութեան մը բախտը փորձելու...։

— Հա՛յ ապրիլ...

Ու բոլոր անոնք որ թաքուն գիտութիւնն ունին առաջին բառին։ անոր հին, կարալեան իմաստին, ու գիտակցութիւնը երկրորդին՝ անոր թնճուկի նշանակութեան, խոնարհ ու յամառ հերոսներն են պայքարին, որ երկու բառերու դրացնութենէն կը ծնի։

— Հա՛յ ապրիլ...։ Այսի՞նքն։

*
* *

Ազգային անուններ կան, որոնք պատուաբեր տիտղոսի պէս կը հնչեն։

Ո՛չ մէկ Հայ կը ճանչնայ հպարտութիւնն ըսելու, — Անգլիացի եմ...։

Բայց նոյն իսկ Ջարդերու համատարած համբաւէն յետոյ, ամէն Հայ սորվեցաւ դառնութիւնն ու անհնարին ճիգը օտարին բացատրելու, — Հա՛յ եմ...։

— Հա՛յ...։

Օտարը երբ փորձէ ազգ մը ճանչնալ, նախ զայն կը տեղաւորէ երկրագունդին մէկ անկիւնը եւ երբ յաջողի մատը պտտցնել քարտէսին այն մասին վրայ, որ փնտռուած անունը կը կրէ, կը կարծէ հասկցած ըլլալ։

Բայց Հայուն սահմանները դեռ չեն գծուած ոեւէ թուղթի վրայ։ Երկիրը որ իր անունին է արձանագրուած, իրը չէ։ Պատմութիւնը որ իր անունով գրուեր է ու կը գրուի՝ իրը չէ։

Եւ սակայն, Հա՛յ է...։

Եթէ իբր ազգ իր պատմութիւնը պէտք է ունենայ, ամէն Հայ իրն ունի՝ անգիր թէեւ, ողբերգական ու անպատմելի։

Երկի՞ր մը պէտք է։ Հարցուցէք անոր սահմանները որեւէ Հայու — արեւելքէն՝ պաշարում, արեւմուտքէն՝ յարձակում, հարաւէն՝ հալածանք, հիւսիսէն՝ սպրդանք։

— Իսկ այդ երկի՞րը։

— Ահա՛ հո՛ս։

Ու ձեռքը պիտի տանի կուրծքին վրայ, ձախ ծիծին տակ։

Ջանացէք բացատրել այդ երկիրը օտարին։

Անշուշտ չի հասկնար։ Թուղթի վրայ չէ գծուած։

*
* *

Հայուն սիրտը չի բացատրուիր, կը նմանցուի։

Ջարդուած քաղաք մըն է ան։ Ինչ որ պիտի ջարդուէր, ջարդուած է հո՛ն ու քանդուած՝ ինչ որ պիտի քանդուէր։ Թուրերը արիւնոտ՝ մտած են պատեան ու բիրերը անկիւն մը նետուած կը հանգչին. յաղթանակի ո՛չ մէկ կանչ. խուճապի ո՛չ մէկ աղաղակ։ Լոկ տուներ որ այրած ու փլած, հողեվարքի շունչի պէս մեղմ ու փարանոտ ծուխ մը կ'արձակեն, մինչ փողոցին անկիւնէն մանչուկ մը եւ աղջնակ մը՝ զարթօնքի բացխփիկ աչքերով, ձեռք ձեռքի կ'երթան դիակներու դէզին մէջ իրենց ծնողքները ճանչնալու։ Սերունդներու խորհուրդին պէս՝ անտարբեր ոճրին որ գործուեցաւ եւ անգիտակ տառապանքին որ իրենց կը սպասէ, կ'երթան ժպտելու ծանօթ դէմքի մը որ չկայ, զարնելու բարեկամ դրան մը որ խորտակուեր է, լսելու մտերիմ ձայնը որ մարեր է։

Ողջ են ու կ'երթան...։

*
* *

Հայու սիրտ... Ջարդուած քաղա՛ք, ուր հաւատացեալը խաչակնքելով պիտի քալէր. չէ՞ որ ամէն մէկ քայլին տակ աճիւններ կը պառկին։ Հոն, ալ ո՛չ մէկ պայքար որ տեսնուէր ու լսուէր. ո՛չ մէկ շկահիւն, ու ո՛չ մէկ բամբիւն։ Վայրագ հարուածի ո՛չ մէկ կատաղութիւն, ու պատռող միսի ո՛չ մէկ ճիչ, կոտրտող ոսկորներու ոչ մէկ կանչ։

Ցիմարութիւնը գործեց ու գնաց։

Եւ ա՛լ, ըմբոստացման ո՛չ մէկ հայհուչ, զոհի ո՛չ մէկ անէծք... ո՛չ նահանջ, ո՛չ յարձակում։

Եւ ո՛չ իսկ մեռելութիւն։

Լո՛կ, սարսափը հանդարտ տխրութեան, որ օդերը կը բռնէ փոթորիկէն առաջ։

Եւ այս սրտով բեռնաւոր, Հայը կ'երթայ ապրելու...

Ապրելո՛ւ... Այսի՞նքն։

Քալել ակնապիշ հեռաւո՞ր քառսին, ուրկէ լոյսը չի ցաթեր։ Քալել ու չհասնիլ...

Ապրի՛լ... Այսի՞նքն։ Ծծել թոյնը բոլոր օդերուն ու լեղին բոլոր ջուրերուն։ Նստիլ մինակ փախուստի ճամբաներուն բերանը, նստիլ պահ մը ու նորէն ելնալ բոլոր հովերուն առջեւ։

Ապրի՛լ..., այսի՞նքն։ Ողբալ ամլութիւնը բոլոր ճիգերուն ու կարօտներու կրակը սրտին՝ քալել ու չհասնիլ։

*
* *

Հայու սիրտ, Ջարդուա՛ծ քաղաք, ուր աճիւնները կեանքի հունտերու պէս ինկան հողին,

Յաւիտենակա՛ն Անի, ուր ողջերը կ'երթան մեռելներէն կեանքի դասը քաղելու։

Հո՛ն, դարերու հոգին երազեց ու կերտեց, կերտեց, քանդեց ու քանդակեց։

Եւ այսօր, աւերակէ աւերակ փփսուքներ կան, որ ունայնութիւնը կ'ողբան Փառքին որ պսակ չունեցաւ, Ճիգին որ փառք չունեցաւ...

Ու փլատակէ փլատակ շշունջներ կան որ գալ օրերու պատմութիւնը կը հիւսեն...

Հայո՞ւ սիրտ..., անհո՛ւն ներշնչարան...

Եւ այս սրտով բեռնաւոր, Հայը կ'երթայ ապրելու...

Ապրելո՛ւ..., այսի՞նքն։

Ցամաք բ.րնի պէս անյագ՝ սիրտը բանալու լոյսին ու կենդանութեան աղբիւրներուն,

Արեւ ծծելու ու հողին բոլոր ստուերներուն եւ անժպիտ հոգիններուն լոյս թափելու,

Ու բարի հեթանոսի պէս, ազատութիւնը կերտելու զգայարանքներուն, իր կամքին,

Ուրախութիւնն իր իսկ երգը պոռալու եւ իր ձայնը լսելու, երգելու եւ հայհոյելու,

Շօշափելու, գգուելու եւ ամբօրէն զարնելու, շոյելու եւ փըշրելու. հպարտութիւնն իր ձեռքերով շինելու, շինելու և քանդելու,

Ու տեսնելու աճումներու հրաշքը եւ զուարճալի տխրութիւնը անկումներուն, աչք բանալու ձեւերու փառքին ու փակելու գոյներու հմայքին վրայ...։

Եւ ըլլալու հաճոյքին քով, Աստուծոյ պէս ստեղծել ուրախութիւնը հպարտօրէն տեւելու,

Տեւելու եւ իբր մարդ ստեղծելու ինչ որ Աստուած խոստացաւ ու դրժեց...

Ապրի՛լ..., այսի՞նքն։

Խնդալ մահուան ու բռունցքը սեղմ բախտին դէմ, քալել իր ճամբէն, քալե՛լ, երթալ ինքզինքի՛ն, լոկ ինքզինքին, ինքզինքի՛ն...։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ 1928ԻՆ

Երկրի մը ներքին կեանքը այնքան բազմակողմանի է ու բարդ, որ կարելի չէ զայն լրիւ ամփոփել մէկ երկու յօդուածներու մէջ։ Մանաւանդ Հայաստանի, ուր հանրային ու պետական որեւէ գրութիւն իր վերջնական ձեւակերպումը դեռ չէ ստացած եւ գտնուելով նորանոր որոնումներու մէջ, միշտ փոփոխութիւններու ենթակայ է։

Հայաստանի մէջ ոչ միայն նոր կարգեր ու ձեւեր կը հաստատուին, այլեւ ինքը, երկիրը նոր կը թեւակոխէ պետականութեան շրջանը։ Եւ հակնալի է որ, մէկ տասնամեակի ընթացքին հրաշքներ չեն կրնար գործուիլ։ Բայց բուն իսկ այն պատճառով, որ մեր երկիրը նոր կը սկսի իր պետական կեանքը, աւելի քան կարեւոր նշանակութիւն ունի այն ընթացքը, ուր կը գտնուի Հայաստանի պետական նաւը։

Եթէ խօսինք այդ ընթացքի մասին, միայն մէկ բան կրնանք ըսել— Հայաստանը բոլորովին զուրկ է ինքնուրոյն պետական կեանքէ։

Դեռ աւելին։— Հայաստանը դառնալով Ռուսաստանի մէկ ծայրագաւառը, միւս ժողովուրդներու նման ոչ միայն կը կրէ խորհրդային ծանր լուծը, այլեւ բոլոր ասպարէզներուն մէջ կը շահագործուի միւսներուն կողմէ։

Բնական է, որ արտակարգ պայմանները յառաջ պիտի բերէին ուրոյն մտայնութիւն, որ զգալապէս արտայայտուեցաւ 1928ին, երկրի ներսը։ Դժբախտաբար, այդ նոր ու աւելի առողջ մտածումը դատապարտուեցաւ Մոսկուայի կողմէ եւ Հայաստանի ղեկն անցաւ հակազգային ու Ստալինի կամակատար տարրերու ձեռքը։

1928ի ընթացքին ո՛րեւէ փոփոխութիւն տեղի չունեցաւ Հայաստանի քաղաքական կացութեան մէջ։ Նախորդ տարիներու նման զուրկ ըլլալով արտաքին քաղաքականութիւն վարելու իրաւունքէն, Հայաստանի ձայնը բնաւ չլսուեցաւ խորհրդային սահմաններէն դուրս։ Եթէ արտասահմանի հայութիւնն ալ չհետապնդէ հայկական դատը, երեւի շուտով Հայաստանի գոյութիւնն իսկ պիտի մոռցուի շատերու կողմէ։

Անցնող տարուան ընթացքին եւս բնաւ չարծարծուեցաւ Թրքահայաստանի հարցը եւ մեկէ իսկ չանցաւ հետապնդել, Թուրքերէն ետ ստանալու համար Հայաստանի այն հողամասերը, որոնք դաւադրութեամբ եւ կարմիրներու օժանդակութեամբ յափշտակուեցան 1920ի վերջերը։ Ընդհակառակն, Թուրքիոյ հանդէպ բոլշեւիկներու վարած քծնող եւ կարճամիտ քաղաքականութիւնը աւելի եւ աւելի կը խրախուսէ Էնկիւրին եւ թեւ կուտայ, մեզ համար այնքան վտանգաւոր, համաթրքական քաղաքականութեան։

Լուծում չստացան նաեւ ներքին սահմանային խնդիրները։

Վրաստանը կը շարունակէ անիրաւաբար տիրել Ախալքալակին, իսկ Ազրպէջանը՝ Նախիջեւանին ու Ղարաբաղին։ Վրացիները բռնի ու հակահայ քաղաքականութեամբ կը շահագործեն եւ կը հիւծեն Ախալքալակցիները։ Ազրպէջանցիներն ալ իրենց ձեռքը պահելով այդ երկու կարեւոր եւ ռազմական նշանակութիւն ունեցող գաւառները, ամէն կերպով կ'աշխատին ուժեղցնել Թուրքերու դիրքը Անդրկովկասի մէջ եւ ճանապարհ հարթել Մ. Քէմալի ապագայ արշաւանքներուն համար։

Այդ երեք հայկական շրջաններու անջատումը մեծապէս կը տկարացնէ Հայաստանը եւ կը զրկէ պետականօրէն զարգանալու եւ ինքնապաշտպանութեան հնարաւորութիւններէն։

Ինչ կը վերաբերի ներքին քաղաքականութեան, պատկերը հետեւեալն է։— Մէկ կողմէ, երթալով աւելի աչքի կը զարնէ Հայաստանի չէզոքացումը Անդրկովկասեան Դաշնակցութեան մէջ։ Ոչ միայն Մոսկուայի մէջ Ս. Տէր Գաբրիէլեանին յաջորդեց վրացի ազգայնամոլ Գլոնտին, այլեւ Անդրկովկասի թէ կուսակցական եւ թէ կառավարական ղեկավարութիւնն ամբողջապէս անցաւ Վրացիներու եւ մասամբ Ազրպէջանցիներու ձեռքը։ Ատկէ զատ, Թիֆլիսը ինքն իրեն իրաւունք վերապահեց միջամտելու Հայաստանի ներքին գործերուն եւ իր ուզած կարգադրութիւններն ընելու։

Անցնող տարուան ընթացքին քանի մը անգամ Երեւան այցելեցին վրացի Էլիաւան ու Օրախելաշվիլին, թուրք Ազամալի Օղլին եւ հայատեաց Հմայեակ Նազարէթեանը, որոնք եւ փոխեցին Հայաստանի ամբողջ ղեկավարութիւնը՝ կառավարութեան ու կեդր. կոմիտէին մէջ նստեցնելով իրենց հաւատարիմ գործակալներ։ Այնպէս որ, ներկայիս Հայաստանը ոչ միայն տնտեսապէս, այլ եւ քաղաքականապէս ամբողջովին ենթակայ է վրացի-ազրպէջանեան խմբակցութեան։

Միւս կողմէ երկրի ներսը հայ բոլշեւիկները ունեցան յայտնապէս ոճրագործական ընթացք։ Ոչ միայն ամենավայրագ հալածանք սկսան ազգային ու շիտակ ընկերվարական ձգտումներ ունեցող տարրերու դէմ եւ բանտերն ու աքսորավայրերը լեցուցին հայ անձնուէր յեղափոխականներով, ոչ միայն ծայրայեղ միջոցներ գործադրելով զինաթափ ըրին ժողովուրդը եւ շատ ու շատ ընտանիքներ արտագաղթի մղեցին,— այլեւ ամէն յարմարութիւններ տրամադրելով երկրի մէջ ապրող ազգային փոքրամասնութիւններուն եւ արտօնեալ վիճակ ստեղծելով անոնց համար, Հայաստանի դռները լայն բացին թուրք գաղթականութեան առջեւ եւ 1928ին վերադարձած թուրքերու թիւը ութսուն հազարն անցաւ։ Եւ այս քաղաքականութիւնը ճիշդ այն ժամանակ, երբ հարիւր հազարաւոր հայ գաղթականներ հիւրասէր են մատնուած օտար հողերու տակ եւ Հ .յաստանի մէջ ալ կան 65,000 հողազուրկ եւ 40,000 սակաւահող գիւղացիներ։

Այդ բոլորէն զատ, «Մշակութային յեղափոխութիւն» նշանաբանին տակ, սկսաւ ուժեղ պայքար մը ազգային մշակոյթի եւ կենցաղի դէմ։ Թէ դպրոցներու եւ համալսարանին եւ թէ գիտական ու հրատարակչական հաստատութիւններու մէջ ամենախիստ քննութիւն կատարուեցաւ, դուրս շպրտելով ու արգիլելով ամէն ինչ որ կրնար նպաստել ազգային ինքնապահպանման։

Սակայն, եթէ 1928ին Հայաստանի քաղաքական կացութիւնը նախկին վիճակին մէջ մնաց, նոյնը չենք կրնար ըսել քաղաքական մտածողութեան մասին։

Հայ բոլշեւիկներու ապազգային քաղաքականութեան իբրեւ հակազդեցութիւն, 1928ին աւելի շեշտուեցաւ «Դաշնակցական մտայնութիւնը», նախորդ տարիներէն շատ աւելի լայն սահմաններով եւ վարակելով մինչեւ իսկ ... ցումեան հակառակորդ ...

Նկարագրուած քաղաքականներքին ու արտաքին միճակներուն դէմ, բացի Դաշնակցականներէն, Դաշնակցութեան տեսակէտներով առաջնորդուած պայքար սկսան նաեւ Մենշեւիկները (սպեցիֆիկներ), քաջայնունիականները (դաշնափոխներ), Մտաւորականութեան մեծ մասը եւ բոլշեւիկներէն շատերը։

Այս, ի հարկէ, Դաշնակցութեան յաղթանակն էր, զոր շատ լաւ հասկցան իրենք կոմունիստները։ Այդ իսկ պատճառով, ամբողջ տարին, բացի զանգուածային հալածանքներէ, ուժեղ գաղափարական պայքար սկսաւ Դաշնակցութեան եւ բոլոր անոնց դէմ, որոնք վարակուած էին դաշնակցական մտայնութեամբ։ Չմնացին մինչեւ իսկ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին, որուն գլուխը տարիներէ ի վեր կանգնած էր Աշոտ Յովհաննիսեանի նման ազգեցիկ, պատրաստուած եւ մոլեռանդ հակադաշնակցական մը։

Այդ մտայնութեան բազարձակ երեւան գալը եւ անոր շուրջ մղուած պայքարը խորհրդային Հայաստանի վերջին տարուան ամենամեծ երեւոյթն է։

Բայց կան շատ կարեւոր ուրիշ երեւոյթներ ալ։

ԱՇՈՏ-ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԳՈՎԵՐԳ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մո՛ւկ, ու գինի՛, ու պալասան սիւքերուն հետ. եւ խաչերո՛ւն, գմբէթներուն շուրջը ճախրող ծիծառներու օրհներգին հետ, անիւներուն մաշւող կողեր կ'ընդարմանան... կը մաքրուին մրոտ ծեռներ... Թաշկինակներ կը ծածանին՝ հալածելով ճակատներու վրայ նստած տառապանքը... Նկուն բիբերն ազատօրէն վե՛ր կ'ուղղուին... — երբ դալկանազ կ'առաջանայ գիշերը քա՛ղցր, ու յաղթական...

Լապտերներու մէջ բանտարկուած փոխտ լոյսեր՝ պատերէն դու՛ռ ու դռներէն յուսամուտներ տրածուելու իշխանութեա՛ն կը տիրանան... Նոր բողբոջուած կանթեղներու անվերջ շարքեր զօրա՛նցք ունին, կը ռազմերգեն փողոցներէն... Եւ երկնային դաշտերու մէջ, աքսորական աստղերու ազգ, իր միամիտ *Արեւ* տիրոջ պարտութիւնը կը ցնծերգէ... — երբ յաղթած է գիշերն արդա՛ր, ու սիրական...

Պալատն հիւղին ալ չի՛ հեգներ... Քաղաքն ու գիւղ՝ նոյն հանդերձներ ու նոյն խաղաղ խոկումն ունին... Ամբարտաւան կատարները կը խոնարհին... Լեռն ու ճահիճ կը գրկուին եղբայրօրէն... Ջիւնն ու ճոփեր, ծառն ու պտուղ յաւերժական համազգեստով կը նոյնանան...— երբ կը գործէ՛ գիշերն ազա՛տ, ու տիրական...

Կոկոններու մէջ կծկուած շափրակները կ'առագաստուի՛ն։ Ցօղը կը լեցնէ՛ ծարաւահիւծ բաժակները... Ջրերն անհոգ՝ կը ծիծաղին... կը կաքաւե՛ն զոյգերը զուա՛րթ, բուրումնազօծ... Տառապակոծ տուներու մէջ ու երերուն նաւերու խորք՝ յագեցումի ու լիութեան սեղաննե՛րը կ'օգոստոսուին...— երբ բազմա՛ծ է գիշերն հեշտին, ու մայրական...

Կը կողպուի՛ն սպասումի դռներն ամէն... Ցուներէ տուն, մահճէ մահիճ ու կոպէ կոպ խաղաղութեան շու՛նչ կը շրջի, եւ թարթիչները կը հաշտուին... Քունը կ'իշխէ՛ ու նախանձը կը չքանա՛յ... Աչքն ու ականջ դաշնակցելով՝ նո՛ր աշխարհներ, երանակնե՛ր կը գրաւեն... Անկարելի ճանապարհներ կը հարթուին ու հեռաւորը կը մօտենայ...

Երբ կը տիրէ գիշերն հզօ՛ր, ու հայրական...

ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

ապանդի այ
սաւոր այս երկ
կը ձգեմ սա հ
սակս, թուխ ու
գիծս, սա չէն ու
զայր։ ամբողջ
Ջավայրավը, ներ
քին աշխարհներ
կը հեռանամ ք
րոշ ու աղուոր,
սաւոր ձ...
մեր երկի
Ճիշտ...
երեւոյթը, նոյն
խաստուպկ նա
ծուլութիւն բար
ափը ծոցծ իրեն
Դոները՝ արտեր
այն ատեն կը բ
կը գայ բախ
րենց աչքերուն
կիրք, իրենց ն
ծուլ երեւումներ
ժուժովը հաղիւ
ջանալու տրամ
նին կարէք։
Այսպէս է որ
զաքէ քաղաք,
Ո՛րքան կը մօտ
գին, հապէս ա
տիկնայ դիմագ
տղու պատկերն
նամ ամբողջ
կ'անյայտանայ
ձառութիւնը։
Մեր փողոցն
է ան։ Երեք տ
ջացնեն մեր փ
ձիւնը կ՚ դողալ
կանանչին վրայ։
Հիմա քայլեր
թեթեւ։ Կը մօ
տուներ եւ մեր
ճով շինուած են
ւորները աշխաւ
են անոնց քարն
ես գիտեմ, լաւ
այդ տուներուն
տարբեր է։
Երեք տուն
յիշեցնեն։ Երե
մարդոց անհն
խառնուածքի ու
երեք անաւոր գ
ներ։
Մասնաւոր թ
խին մեր դրան
նը մէջ ամէնքին
զանգալը երկու
ստանա՝ երեց
կոշտ երեք հ
խմս է. իսկ հայ
բախեւնչ՝ մեր կ
Հայրս չեմ յ
դրան բախած
անկիւնէն մենք
ները անմիջապէ
յենք թէ ինքն
զալէն, որ երկու
կը կրկնուէր
իրեն յատուկ
երբ քայլերը ու
նուէին փողոցին
Դեռ կային
մայրս։
Ջիս տառապ
ռաւելապէս հօր
անոր համար է
իր մասին։
Հարուստ չէի
սերունդ մը։
քը մեծ հայրերն
պատմութիւնն
մօտաւոր ազգա
չեմ ունեցած ըլլ
Հայրս վարժ
իր դպրոցին ա
հելլայի, պիտի
ամբողջ օրուան
նի մը վայրկեա
նէինք զինքը ու
հերուն։
Երբեք չեմ
ինձ երկարած
դիմանած գլու
Խիստ ալ չէր,
շատ ուժեղ ա
մը ունէր ու ես
գիտակցէի թէ
կամ ինչ տպա
կը գտնուէր կա
հաճոյ էր ինչ ո
նար այդ պահու
Բարեկամներ
ցիչներ էին ու
որոնց հետ կա
ամբողջ ուսուց
միջոցին։

Անոնք ամէն օր դասերէն անմիջապէս յետոյ սրճարանի մը անկիւնը կը փակուէին եւ մինչեւ ուշ ժամանակ կը խօսէին ու կը վիճէին։ Տուն մտնելով կը ճաշէինք ու յետոյ կ'առանձնանար իր ընթերցումներուն կամ գրութիւններուն համար։

Բայց տարուան մէջ, օր կար որ հայրս կը փոխուէր, կա՛մ դերասան կը դառնար և կամ իր իսկական դիմագիծը մեզի ցոյց կուտար։

Կաղանդի իրիկունն էր այդ։

Մենք, մեր ծնողքին երեք զաւակները, զուրգուրանքը, դաստիարակութիւնը եւ դասերուն ընտելանալու վարժութիւնը մեր մօրմէն ստացած ենք։ Ու այս իսկ պատճառով, մեր հայրը շատ մօտիկէն չէինք ճանչնար։

Բայց տարուան այս օրը ուրիշ էր։ Կարելի է ըսել թէ մայրս կը մոռնայի այդ իրիկունը։

Նախ հայրս խնդումերես տուն կը մտնէր, բան մը որ ոչ մէկ ուրիշ օր կը պատահէր։ Յետոյ, նախ քան ճաշի պատրաստութիւնները, կը ժողվէր ամբողջ մեր ընտանիքը իր շուրջը ու կը յիշեմ թէ ինչ ջերմութեամբ կը համբուրէր ամէն մէկուս ճակատը։ Երբ զիս կը ձգէր, քոյրս վերցնել համբուրելու համար, կը զգայի տղու հոգիիս այն մեծ ցաւը որ ամբողջ ժամեր այդ մէկ պահուն սպասեր էի, ստանալու համար այն ինչ որ արդէն աւարտեր էր։

Մեր տունը քանի մը օրով շէն կը մնար Կաղանդի երեկոյէն յետոյ։ Կարծէք պտուղներուն հետ ու դեռ չպաղած համբոյրներու քաղցրութեամբը կը շարունակուէր տօնակատարութիւնը, հոգ չէ թէ հայրս դարձեալ իր նախկին օրերուն պէս այլեւս ոչ ժպտուն կ'ըլլար, ոչ ալ կը համբուրէր մեզ։

Բայց քանի որ հին օրերուն վերադարձայ ու մեր տունը գտայ, կարելի չէ որ չյիշեմ այն մէկ տարին ուրկէ յետոյ այլեւս հօրս շրթունքները չհամբուրեցին իմ ճակատս։

Այդ տարին իմ դպրոցական շրջանս պիտի աւարտէի։ Ուրախ էր ամբողջ տունը։ Իսկ ես արդէն պատրաստուեր էի բժշկական համալսարանին համար։

Սակայն ճակատագրական դէպք մը պիտի պատահէր։ Մեր վարժարանի վերջին երկու դասարաններու ուսանողութիւնը որոշած էր դասադուլ մը, որ տեղի ունեցաւ ղեկավարներէն և ես ալ մէկն էի որ ստանձնած էին կազմակերպել եւ ամէն միջոց փնտռել, որպէսզի անպայման յաջողէր մեր պահանջը։

Կ'ուզէինք հեռացնել այն մէկ վարժապետը որ ըսած էր,— Հայոց նորագոյն պատմութիւն [illegible]այ,— դասախօսութեան մը պահուն։ Բայց այդ մէկը յարգուած դէմք մըն էր տնօրէնութեան կողմէ, ուստի ամբողջ արդիւնքը այն եղաւ որ ձեռնարկող երեք աշակերտներ կը զրկուէին վկայական ստանալու շնորհէն։ Երեք աշակերտներէն մէկն էի։

Հայրս երբեք չէր միջամտած տնօրէնութեան մօտ, ոչ ալ ո՛ր եւ է բառ խօսած էր ինծի։ Դէպքը անցեր էր։

Կաղանդի իրիկունը շուտով կը հասնէր։ Այդ իրիկուն դարձեալ, ուրիշ տարիներու նման, մեր տունը շէն էր, ուրախ էինք ամէնքը ու ես ճիգ կ'ընէի կեղծելու եւ չփճացնելու տրամադրութիւնները։

Հայրս շուտով կը հասնէր, խնդումերես ինչպէս ամէն Կաղանդի իրիկունները, ու անմիջապէս որ ամէնքս կը ժողվուէինք իր շուրջը, նախ քան համբոյրներու սկիզբը՝ կ'երթար մեքենան լարել, ձգելով որ արեւելքի եղանակ մը նուագուի, ու թեւերը օդին մէջ, լուռ, կը սկսէր դանդաղ ու քայլերը համբուած շարժումներով պարել։

Ուրախ էինք ու կը ծիծաղէինք ամէնքս ալ։ Առաջին անգամն էր որ մեր հօր պարելը կը դիտէինք։ Հին էր անոր պարը, բայց ի՜նչ ճկուն մարմին, ի՛նչ մկանային շարժում, ի՛նչ հրաշալի դիմագիծ։

Պարը դադրեցնելուն կը կանչէր մայրս ու եղբօրմէս յետոյ երբ կարգը կուգար ինծի, փոխանակ համբուրելու, ձեռքը երկու ուսերուս կը նետէր եւ ուժեղ ակնարկի մը մէջ կ'առնէր զիս։ Պահ մը այդպէս կը մնայինք, հայր ու տղայ մէկ մէկուն աչքերուն մէջ, բայց ոչ մէկ խօսք, ու յետոյ քոյրս կը կանչէր եւ անոր ճակատը համբուրելէ վերջ, անմիջապէս իր սենեակը կը քաշուէր, ուրկէ քիչ յետոյ արտասուելը կը լսէինք։

Ես ալ արտասուեցի ու այդ իրիկուն ամէնքս ալ տխուր էինք։ Բայց այդ օրերուն իրական եղերերգութենէն ոչինչ հասկցած էի։

Ապրիլի օրերուն արդէն հայրս զոհ կը դառնար ու մեր տունը քանդուածօճախի մը կը վերածուէր։

Տարիներ յետոյ, այսօր երբ հայրս կը յիշեմ, գիտեմ թէ ինչու չհամբուրեց զիս։ Բայց այդ համբոյրին կարօտը ցաւի մը պէս կը շրջի իմ մարմնոյս շուրջը ու ես կը տառապիմ որ այդքան ծանրօրէն ցաւցուցած էի հայրս։

Այն ուսուցիչը որուն արտաքսումը կը պահանջէինք, հօրս մեծագոյն թշնամիներէն մէկն էր, իսկ իմ ներկայութիւնս այդ առաջապահներուն մէջ —տասնըչորս տարեկան տղաք— պատճառ դարձեր էր որ շատեր կարծէին թէ հայրս դրդած էր այդպէս շարժիլ...

Յ. ՖՐԷՆԿԵԱՆ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ՝ ԿՈՐԻՒՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Այս տարի մոռացութեան խորերէն հնաւոր արձագանգի մը նման հնչեց անուն մը, — Կորիւն Մկրտիչեան — անյայտ՝ թերեւս շատ շատերու, բայց սիրելի՝ Սանասարեան սաներուն։

Ու՞ք գիտցաւ թէ այդ անունը համեստ յուշաքար մըն է Տարօնցի երգիչի մը, որ իր երիտասարդ տարիները ապրեցաւ Կարին, Սանասարեան վարժարանին մէջ իբրեւ հայերէնի ուսուցիչ եւ հոն զոհ գնաց 1892ի քոլերայի համաճարակին։

Բարձր Հայքի մայր վարժարանին յետագայ սերունդը — մենք — չճանչցանք զինքը, նոյն իսկ ափսո՜ս, իր գերեզմանը, բայց իր անունը մեր շրթներուն վրայ էր, ամէն անգամ երբ կ'արտասանէինք իր տաղերն ու երգերը, մասամբ ինքնաբուխ, հարազատ, մասամբ թարգմանուած գերման յայտնի բանաստեղծներէ՝ Կէօթէէ, Ուլանտէ։

Այս պահուս տակաւին սրտիս մէջ կը հնչէ ոգեկոչական մէկ տաղը Ուլանտէն թարգմանած իր մէկ պալլատին (Աշուղին անէծքը).

«Հին ժամանակ կար մի բերդ,
խիստ հոյակապ բարձրաբերձ...»

Որքան պիտի ուզէի վերակազմել այդ հոյակապ տաղը, ուր վաղնջական կեանքին շքեղ տեսիլքը կը կենդանանար. ափսո՜ս, ժամանակը տարած է անոր խաղերն ու բառերը։

Կորիւն Մկրտիչեան պարզ տաղերու մէջ երբեմն երգած է նաեւ Սանասարեան վարժարանին զանազան ապրումները։

Այս պահուս չեմ կրնար չյիշել կաղանդի գիշեր, մեր վարժարանի աւանդական սեղանը, մեծ սրահին մէջ, ուր ծնողներուն, բարեկամներուն, հին ու նոր սաներուն ներկայութեան պզտիկ աշակերտները կը ներկայացնէին տարաբախտ Մկրտիչեանի մէկ տրամախօսութիւնը, «Հին եւ Նոր Տարին»։

Հետեւեալը այդ տրամախօսութեան մէկ պզտիկ մասն է՝ զոր գտած եմ տետրակի մը մէջէն, անցեալ գարունի մը իբրեւ չորցած մէկ ծաղիկը։

Ցուցո՞նք թէ Սանասարեան Սաներու Միութիւնը պիտի ուզէ հաւաքել ցանուցրիւ թերթերը պարզունակ այդ քերթողին, որ ճառագայթի մը նման եկաւ ու գնաց մեր տոհմիկ աշխարհէն։

ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

* * *

ՆԱԽԱՍԱՐԴԻ ՅԻՇԱՏԱԿ

Ո՛վ ինծ կուտար Նաւասարդին առաւօտ,
Այն ծըխանի ծուխն ոլորուն, երկնամբարձ,
Ծաղկեալ սարի պէսպէս ծաղկունք, անուշ օդ,
Աղօթարանք, սիրած վայրեր մեր սուրբ հայրց:

Ո՛վ ինծ կուտար այն վարգերն եղջերուաց,
Ինծ կը բերէր եղանց վազքը գեղեցիկ,
Որոնց եւ հետ գեղջաբարոյ մեր նախնեաց
Պարն ու երգը, ձայնը՝ Թուլնոց երգեցիկ:

Եւ արեւու փայլը շողշող ու սիրուն,
Հերանց ծերուկ ծակտին զարկած փառունակ,
Եւ ծաղկալից ձորեր շքեղ հովասուն,
Ամանորի սիրուն աւուրց յիշատակ:

ԿՈՐԻՒՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

1892 Յունուար

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 դեկտ (Սեփ. Թղթ.).— Եւրոպահայ կարմիր խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը կազմակերպած էր երեկոյթ-ներկայացում մը։

Լը Պոն թէատրի մեծ սրահը ամբողջապէս լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ։ Որոշեալ ժամուն տեղի ունեցաւ բացումը։ Ֆրանսական քայլերգէ ու «Յառաջ նահատակ»էն վերջ, մասնաճիւղի անդամուհիներէն տիկին Քիպրիթճեան պարզեց հայ կնոջ կատարած դերը մեր քաղաքական ու կրթական կեանքին մէջ։ Կոչ ըրաւ բոլոր հայ մայրերուն բոլորուիլ այս գերազանցապէս նուիրական կազմակերպութեան շուրջ, թեթեւցնելու համար չքաւոր ընտանիքներու ծանր բեռը, այս օտար ափերուն վրայ։

Տիկինը խօսեցաւ բաւական երկար եւ յուզեց բոլորս։ Յուզումին յաջորդեց, յոյսի, հաւատքի, մորտնչումի ու վրէժի երգը՝ արտասանութիւն մը Սիամանթօյէ որ աւելի տպաւորիչ կը դառնար Օր. Մ. Աղայեանի յստակ առոգանութեամբ։

Յետոյ Օր. Հայկանուշի կողմէ երկու մեներգներ երգուեցան՝ «Հայաստան»ն ու «Ալագեազ»ը։ Մ. Մարութեանի յաջորդաբար արտասանութիւններ ըրաւ կրկնակի պահանջներու վրայ։ Հինգ աղջիկներու հայկական պարերը սիրուն անակնկալ մը եղաւ։ Հինգն ալ թուղթէ գոյնզգոյն հագուստներով պզտիկ սափորներ իրենց ուսերուն, պարեցին համաչափ քայլերով։

Հանդէսին ունէինք երկու հիւրեր, Ն. Աղբալեան եւ Համաստեղ։

Դադարէն յետոյ, նախագահուհին բեմ հրաւիրեց ընկեր Աղբալեանը, որ կարճ այլ կուռ ճառով մը շեշտեց հայ կնոջ դերը ներկայ պատմութեան մէջ, նոյնպէս անոր կատարելիքները գալիք պատմութեան համար։

«Մի՛ կարծէք թէ հայկական դատը վերջացած է, մի՛ կարծէք թէ ներկայ Հայաստանը իր նեղ սահմաններով կրնայ գոհացում տալ հայ ժողովուրդի անհրաժեշտ պահանջներուն։ Եւ մի՛ կարծէք նաեւ թէ վարչաձեւերը տեւական են։ Քանի որ հայ ժողովուրդի մէկ մեծ մասը այսպէս թափառական է, նիւթական ու բարոյական վտանգներու ենթակայ, եւ քանի որ իր այս անլուր տառապանքներուն մէջ հարիւրներով հոս հաւաքուած դարման մը կ'ուզէ գտնել փրկելու համար նոր սերունդը միայն հայ ապրելու տենչով մը, քանի որ կամքը զօրաւոր է այս ժողովուրդին մէջ, ան կ'ապրի անպայման, պայծառ օր մը տիրանալու համար իր սեփական իրաւունքներուն։

Յետոյ տեղւոյս ազգային վարժարանի տնօրէն պ. Արշեան հայկական եռագոյնը ձեռքին բեմ ելաւ աճուրդ կատարելու, որ բարձրացաւ 1605 ֆրանքի։ Պ. Կէմալմազեան 450 ֆրանք միանուագ վճարելով տիրացաւ դրօշակին։

Գեղարուեստական վերջին բաժինն ալ հաճելի էր, այնքան որքան առաջինը։

Ամէնէն վերջը, Գերասան Մարութեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ ողբերգութիւն մը՝ «Հեքեաթ»ը՝ նոյնպէս քրքջալիր զաւեշտ մը «Խայտաբղէտ գեղեցկուհին», որուն մէջ տիկին Սիրուշ իր բնական շարժուձեւերով զուարճացուց հանդիսականները։

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՀԱՄԻՏԻ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Պոլսոյ անգլեւթուրք եւ ֆրանքեւթուրք խառն ատեանները կարեւոր դատավարութեամբ մը կը զբաղին։ Ինչպէս գրեցինք, դատ բացած են Ապտիւլ Համիտի ժառանգորդները, որոնք ահագին գումար կը պահանջեն Անգլիայէն եւ Ֆրանսա-

ՕՐ. ԹԱԳՈՒՀԻ ԳՈ
եւ
ԴԱՒԻԹ ՉԱ
ՆՇԱՆՈՒ
Փարիզ
1 Յունուար

յէն։ Ժառանգորդնե
թէ իրենք ահագի
չէնք եւ հանքի մե
նին Սուրիոյ եւ
մէջ։ Մուսուլի նաւ
մէջ ալ շահաբաժին
Ասկէ առաջ, Հ
ռանգորդները դիմ
լիական են ֆրան
ռավարութեանց, հա
հանջելով։ Սակայ
խան ստացան թէ ոն
չունին։ Պատճառա
այն էր որ Լօզանի
համաձայն, Սուրիա
գետքը փոխանցուա
եւ բնականաբար
շնորհներն ալ իրեն
կ'ըլլան։ Մինչդեռ
դաշնագրին 65րդ
մէջ ըսուած է թէ ն
թանական գերդաս
դամները կրնան հաշ
ենթարկել իրենց կա
Ասոր վրայ, ժառ
դիմեցին Թուրք
թեան, յենած Ազ
քուէարկած մէկ օրէն
Յետոյ, կայսերդու
այն այրերը հպա
հանուած են, իսկ կի
այս վերջինները օր
ւունք ունին հաշ
ենթարկելու իրենց
Թուրք կառավար
թացք չտուաւ այրեր
ջին, բայց պատաս
նախկին իշխանուհին
ւունք ունին հատուց
նալու։
Այս պատասխանէ
որ Ապտիւլ Համիտ
գորդները առանձին
անգլեւթուրք և ֆրան
խառն դատարանները

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՐՑԱ

Դատական իշխանու
շարունակէ քննել Փ
ձերբակալուած 11 անձ
ծը։ Նկատելով որ գոր
եւ երկու հարցաքննիչ
չի բաւեր, որոշուած
կաններ տալ անոնց։ Հ
նիչ դատաւորները ա
բաղին իրենց տեղ
պատրաստութեամբ։ Կ
թէ հազիւ մէկ շաբա
րելի պիտի ըլլայ դա
թեան ձեռնարկել։
ռանցքը՝ Քատրիէ հան
որ Էնկիւրի գացած
կածելի նաւակ մը ստա
սէն։ Ինչպէս գրեցինք,
հանըմ ատրճանակ կը
այս մասին հարցում
պատասխանած է.—
րութիւնս է միշտ ա
կրել։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԾՔՆԵՐԸ

ԿԻՍԱԴԷՄ ՄԸ

Յանկարծ օրինա, վերակացուն զար, իրենց սրճատեղիի վերակացուն...։ Ինչ՞ու չէ, այստեղ անկարելի ի՞նչ կայ որ... Չէ՞ որ վերջերս իրեն այնպէս երկար նայուածքով կը նայէր։ Ո՛չ, թերեւս չի համարձակիր գալ, բայց կ'անցնի պատուհանին առջեւէն։ Իր աշխատած հաստատութեան մէջ իր հասցէն գիտէին։ Ի՞նչ զարմանալու բան կայ, որ... վերակացուն որ իրեն նոյնպէս երկա՛ր երկա՛ր կը նայէր, յանկած անցնէր պատուհանէն զինք տեսնելու յոյսով... Ու Արփիկ պատուհանին կռթնած կը նայէր, ամէն մէկ մախրագոյն հագուած պարոնի մը անցած ժամանակ սիրտը կը թփրտար։ Վերակացո՞ւն էր... Ո՛չ, ան չէր, անոր հասակը աւելի երկար ու բարձր էր։ Այս անգամ ալ ան չէր... նորէն ան չէր... մի՛շտ ան չէր։

Երբոր կը պառկէր քնանալու, երաժշտութեան հեռաւոր եւ մօտիկ ձայներ իրար խառնուած քունը կը փախցնէին։ Իրեն այնպէս կը թուէր թէ մէկը իրեն կը խօսի այդ խառն ձայներով. մէկը զինք այդ ձայներով կը յանդիմանէ որ կը պառկի, կը քնանայ, փոխանակ դուրս գալու, զինք գտնելու... Աշխարհ սիրով ու խինդով է գինովցած, միայն ինք է որ մասնակից չէ, միայն ինք եւ իր պատճառաւ եւ մէկ ուրիշը... ան որ կը յանդիմանէ զինք երգերու մէջէն։ Ան ո՞վ... վերակացուն անշուշտ։ Կը նայի՞ն այդպէս երբ չեն սիրեր... կը նայի՞ն այդպէս երկար, երբ կարօտը չի կրծեր սիրտը հեռաւորութեան ժամանակ։

Արփիկի սիրտը պահածոյ դրուած պտուղի կը նմանէր. պահած էր համն ու հոտը առանց փտելու։ Սիրոյ մասին իր հասակացողութիւնն ալ մնացեր էր այն ինչ որ էր տասն հինգ տարիներ առաջ, երբ իր գիւղաքաղաքը կը գտնուէր։ Այն ժամանակները, ամէն անգամ որ դպրոցէն վերադառնին, քովի թաղը ապրող Մուկուշը կը դիմաւորէր մինչեւ մազերուն արմատները կը կարմրէր։ Իսկ երբ պահ մը իրենց նայուածքները իրարու կը հանդիպէին, անոնք ահաւոր յանցանք մը գործողի պէս իրենց շուրջը կը նայէին։ Մէկը տեսա՞ւ այն կրակը որ անցաւ մէկ նայուածքէն միւսը։ Այդ կարճ նայուածքը կը բաւէր իրենց մինչեւ որ դիպուածը, ով գիտէ երբ նորէն դէմ դէմի բերէր զիրենք։ Երկուքն ալ դպրոցական էին, հետեւաբար բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ։ Ապագայի երազներ հիւսելու արտօնեալներ։ Այդ օրերուն սակայն յաջորդեցին անհրեւակայելի վերիվայրումներ որոնք Արփիկի սիրտը կարծես բնացուցին, եւ հիմա այս հանդստի օրերուն զարթնելով, իրեն մենակեաց կ'առնէր իր այն ժամանակուան հոգեբանութիւնը։ Նայուածք մը, Փարիզի մէջ, անչափելի սահմաններ կ'առնէր իր երեւակայութեան մէջ։

— Կը նայի՞ն այդպէս երբ չեն սիրեր, կը նայի՞ն այդպէս խոր եւ այդպէս երկար... եւ աղ պահերուն էր որ գնած էր զոյգ կարմիրները... ա՛խ ինչպէս կ'ուզէր գեղեցիկ ըլլալ։ Մեծ վաճառատուններու հսկայ հայելիները սակայն կը շարունակէին իր աննշան պատկերը ղրկել իրեն։ Պէտք էր փոխուի՛լ, փոխուի՛լ։ Սա մեքենագրող Սիւզանը, օրինակ, միթէ՞ գեղեցիկ է. բերանը խոշոր, ծնօտը դուրս, բայց ներկուելով շնորհքի կուգայ։ Լիզէթը փոքր աչքեր ունի եւ նիհար, երկար վիզ մը, բայց ի՜նչ սիրուն է, երբ սեւ մատիտը կ'անցընէ աչքերուն եզրէքն և վիզը շղարշով մը կը ծածկէ, դիտումնաւոր անփութութեամբ մը։ Ռօզը լաւ, ճերմակ ակռաներ ունի և ինչ հաստ շրթներ, բայց բերնին թառած մշտատեւ ժպիտը թող կուտա՞յ որ հաստ շրթները տեսնես։ Ըսելիք չկայ, Ֆրանսուհիները հրաշագործ են, երբ խնդիրը գեղեցկանալու կուգայ։

Մինչ այն Արփիկ չէր նկատած որ երկար թարթիչներ ունէր, որ բերնին ձեւը գէշ չէր և մազերն ալ առատ ու սաթի պէս սեւ էին։ Գունատ էր միայն. բայց քիչ մը կարմիրով մորթին յոգնածութիւնը կը սրբագրէր...

Ահա թէ ի՛նչ կը մտածէր Արփիկ գործի գացած ժամանակ, աշխատած, կերած ժամանակ, մինչեւ անգամ երազին մէջ։ Զոյգ կարմիրները սակայն կը շարունակէին ձեռքի պայուսակին մէջ ճամբորդել, նոյնքան կոյս որքան գնուած օրը։

Արփիկ գոհ չէր իրմէ, փոխուելու իր դանդաղութիւնը ինքն իր դէմ կը զայրացնէր զինք։ Վերակացուին նայուածքներուն համար այնքան երախտապարտ էր որ, իր նկարագրին յատուկ բարութեամբ չէր ուզեր յուսախաբել զայն, իր ուշադրութեան առարկան այնքան անխնամ, այնքան զրաւչութենէ զուրկ ներկայացնելով... [illegible]

յէր, գոնէ իր նայուածք
ժանի բան մը տեսնելո
միայն յիշելով վե
նայուածքը կը դողա
ոսկորներուն ծուծը։ Պէ
որ երախտագիտութեա
անկարելին փորձէր։

* *

Նոր տարուան առթ
գրասենեակը հրաւէր
հաստատութենէ մը եւ
վերակացուն ժպտաշուր
նեց պաշտօնէութեան
մէկուն տոմսակ պիտի
սոյն երեկոյթին ներկա
լու համար։ Եւ կատակ
մասնաւորապէս Արփի
լով,— կամ գուցէ անոր
թուեցաւ, — աւելցուց.
— Կը յուսամ թէ բ
ներկայ պիտի ըլլաք
ձեզ պիտի գերազանց
գեղեցկութեամբ եւ ճա
արդուզարդով եւ մեր
եակը փայլուն կերպո
ներկայացնէք։

(2) ՊԵՐ

Ո՞Վ ՉԻ ՓԱՓԱՔԻՐ
ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ
ՀԱՄԵՍՏ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐՈՎ
եւ ՎՃԱՐՄԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ՄԵՂՔ Է 5, 6, 7, 8000 ՖՐ. ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԱՐՁՔ ՎՃԱՐԵԼ, ԵՐԲ 4—5 ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՐՁՔՈՎ ԿԱՐԵԼԻ Է ՏՈՒՆ ՄԸ ԳՆԵԼ

ՓԱՐԻԶԻ Մէջ Rue Violet No. 40
Rue du Théâtre No. 87
Bld. Murat No. 93

3, 4, 5 ՍԵՆԵԱԿՆՈՑ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ, ՆՈՐԱԳՈՅՆ confortով

BÉCONի մէջ-կառ. Սէն Լազարէն 8 վայրկեան, ելեկտրական թրամուէյով, օրական 300 թուէն, կայարանէն 100 մեթր հեռաւորութեամբ, 4—5 մեծ շէնքեր 15էն 30 ափարթըմաններով:

Ամէն ափարթըման բացի 1էն 5 սենեակներէ, ունի նաեւ խոհանոց, բաղնիք իրենց ամէն կազմածներով, կեդրոնական ջերմութիւն եւ ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր բաղնիքին եւ խոհանոցին մէջ. ասանսէօռ եւ թէլէֆօն: փարիզէն պէքոն երթեւեկ 90 սանթիմ օրական:

դիմել՝ **ARCHAMBAUD ET DELACOURT**
14 Rue Pépinière, Paris, կառ. Սէն Լազարի մօտ

Ուր ամէն Հինգշաբթի ժամը 5.30—7, կը գտնուի նաեւ Պ. Մ. ՏԷՐՊԷՏԷՐԵԱՆ, գնման պայմաններն ու առաւելութիւնները բացատրելու համար հայրենակիցներուն:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
CHAUSSURES CÉDA
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
15 Rue Henri Murger, մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յարկ)

կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսակի կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով:

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ

կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"
1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպներ: կուռ, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:
դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10e.)

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՈՒՆԻՆՔ Ուտի, քանոնի, պծղլամայի, ինչպէս նաեւ ջութակի լարեր: Ֆրանսայէն եւ գաղթավայրերէն եղած ապսպրանքները կը ղրկուին քոնթրը ռամպուրսըմանով:

դիմել՝ Daver, 4 Rue de l'Etoile, près Rue d'Aix, MARSEILLE

Պատրաստ ունինք նաեւ 2500 ֆրանքնոց մեծ մօտել պոչաւոր դաշնակ մը, քոնսէրի սրահի, սինէմայի, պարասրահի կամ յարկաբաժնի համար:

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
13 Rue Montholon, PARIS (9e), Métro: Poissonnière

Հիւանդ կ'ընդունի ցունուար 1էն սկսեալ երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6:

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (*Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ*)

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները:

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8: Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ՊԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61.85

Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, թագսիմ եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մեներգ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով:

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ նոր տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի ընտիր տեսակներ:

Վերջին նորաձեւութիւններ.— Խնամուած եւ մաքուր կար:

57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château-Rouge
Tél. Nord: 59—20 Autobus J

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր ծնողքը Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական նախարարութեան արտօնագիրը:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով:

Գրեցէք ձեր ծնողքներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխխ: Մասն. լաբօռաթուառ: Ողնամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ *ճաշարանի մէջ աշխատելու համար երիտասարդ մը: Թեթեւ աշխատանք, տեւական գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել՝* Յառաջի *վարչութեան:*

ԳՆԵՑԷ՛Ք
ԱՐԵՒԵԼ. ՍԻՄԻԹՆԵՐ
Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամէնակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

·ՆՆՋԱՍԵՆԵԱԿ
Զնարակուած եւ երփներանգ փայլխանոբէ, պահարան՝ լայնք 160, մահճակալ՝ լայնք 145, ցայգասեղան՝ վրան մարմար:

ՁԵՐ ՆՆՋԱՍԵՆԵԱԿ

Ձեր ննջասենեակը ընտրելու համար, պիտի ներշնչուիք այն բոլորէն, որ հաճելի եւ գործնական պիտի դարձնէ զայն ձեզի: Մեր վաճառատանց մէջ ցուցադրուած հազարաւոր նմոյշները անպայման ձեզի պիտի հայթայթեն ձե... երազներու ննջասենեակը: 184 էջնոց մ... պատկերազարդ ալպոմը հեռանկարներ պիտ... բանայ ձեր առջեւ' մեր ցուցահանդէսին մ... սին : պահանջեցէք զայն:

ԵՒ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐԸ

GALERIES BARBÈS
55. Bd. BARBÈS. 55. PARIS. (18e)

Labat փողոցի անկիւնը

ԳՆԵՑԷ՛Ք ԿԱԼԸՐԻ ՊԱՐՊԷՍԷՆ

ԿՏՐՈՆ
ՁՐԻ ԱԼՊՈՄԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ ԹԻՒ 213
Ղրկել՝ 53 Boul. Barbès, PARIS (18e)
M. . . . .
. . . .
. . . .

ՁՐԻ ԱԼՊՈՄ

STUDIO ...

ԱՅՍՕՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑ ԵՆ

Ո՛վ Փարիզահայ երքաճաշակ եւ երքասէր, դուն որ կ'ուզես ճաշակել

Ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին: ԴԻՄԷ՛

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9E)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve, *Մէթրօ Սէն Միշէլ*

Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր: Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած եւ հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ
Եթէ կ'ուզէք ամենաշքեղ գլխարկներ ունենալ ամենայարմար գիներով և կամ թրանսֆօրմասիօն ընել տալ ձեր գլխարկները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատունը՝

MODES **ԱՏՐԻԱՆԱ** MODES

Rue des Pyrénées 246 Tram : 26

Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, մէթրօ՝ *ՊԷԼՎԻԼ*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆԵՐ

ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ

12 լիթրնոց սնտուկ, լիթրը՝ 23 ֆրանք

ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլօնոց թիթեղ տուփերու մէջ, քիլօն՝ 9 ֆրանք: դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆի, 65 Rue Ste. Anne.

մէթրօ 4 Septembre թէլ. Central 76-64

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
130 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE (Seine)

Կաղանդի առթիւ անմրցելի գիներով կը ծախուին Արեւելեան լաւագոյն նպարեղէններ: Կեսարական ապուխտ եւ սուճուխ, պուլկարական քաշքավալ, եւ յունական ճերմակ պանիր, պոլսական, յունական եւ Ամասիայի պամիա եւայլն: Մէկ անգամ այցելութիւնը բաւական է:

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներ... Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILL...

Տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամու... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասն... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամ... 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՄԻԱ

Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տար... ուան չոր ՊԱՄԻԱ: Ա. (չիչէք) գին 34 ֆր., Ա. սրայ 24 ֆր., Բ. սրայ 22 ֆր.: կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ: Ունինք նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապ... րանքներ:

Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
1bis Hautefeuille, Մէթրօ Սէն միշէլի մօտ, փոխանցուած է

MAISON VARTERESSIANի

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներ ... ժանէն

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն: 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

2 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 844 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԻՆ ՃԱՄԲԱՆ, ՆՈՐ ՁԵՒԵՐՈՎ

Միջազգային քաղաքականութեան տեսակէտէն, կը գտնուինք շրջանի մը մէջ ուր շատ մը բներ «ի լինելութեան» են։

Ամէնէն առաջ՝ խաղաղութիւնը, րուն անունով կ'երդնուն բոլորը, մեծ ու պզտիկ, միեւնոյն ատեն բազմապատկելով խաղաղութեան սպառնացող բոլոր զէնքը։

1928ին ալ կրկնուեցան կեղծ ժողովներ եւ դիւանագիտական ձեռնարկներ՝ կրճատելու համար սպառազինութիւնները, բայց բոլորն ալ յանգեցան միեւնոյն ելքին, — անփառունակ ձախողանք։ Ամբողջ ողբերգութիւնը այնտեղ է որ, կրճատման բանաձեւերու հեղինակները իրենք ո՛չ կը հաւատան զէնքերը վար դնելու հրաշքին, ոչ ալ՛ուզեն առաջին քայլը առնել, «յօրինակ այլոց»։

Եւ յետոյ, ամէնէն աւելի մեծերն են որ կը բռնեն դերասանական, սրտառո՛ւչ դիրք մը, — ի ճառեն իրենց «ինքնապաշտպանութեան» իրաւունքի մասին Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Խորհրդային Ռուսաստան, Միացեալ Նահանգներ, Ճափոն, — բո՛լորն ալ կը վիրաւորուին, կը սրտնեղին, եթէ կասկած յայտնուի թէ յարձակողական ծրագիրներ կը հետապնդեն։ Իրենց հետեւելով, նոյն եղանակին վրայ կը պարեն նոր ուժերը, — Լեհաստան, Ռումանիա, Եուկոսլավիա, Ազգերու Դաշնակցութեան բոլոր անդամները, բաց պարտուած եւ չարաչար պատժուած պետութիւններէն (Գերմանիա, Պուլկարիա, Աւստրիա)։ Յաղթականները երբեք չվստահելով պարտեալներուն, միշտ կ'արծարծեն անոնց — մասնաւորապէս Գերմանիոյ — «գաղտնի» սպառազինութեանց խնդիրը եւ պատրուակ մը աւելի կը գտնեն, հրետանին զօրացնելու, կամ նոր ռազմանաւ մը ապսպրելու համար։

Միւս կողմէ, երբեք այքան սուր հանգամանք առած չէր ազդեցութեան, գերակշռութեան պայքարը՝ միջազգային կըկէսի վրայ։ Դէմ դիմաց կանգներ են անգլեւսաքսոն երկու հսկաները, Մ. Նահանգներն և Մեծն Բրիտանիան։ Առաջինը լըջօրէն կը հետապնդէ վերջինը, ծովերու տիրապետութեան համար, եւ դեռ նոր, նոյնիսկ զինաթափութեան խորհրդաժողովներու ընթացքին, 15 նոր նաւ ապսպրեց։ Ֆրանսան, որ չորս աչքով կը դիտէ Գերմանիոյ բոլոր շարժումները, միեւնոյն ատեն մտահոգ է Իտալիո դիրքէն, Միջերկրականի եւ Մօտաւոր Արեւելքի տիրապետութեան համար։ Մուսոլինի թաղեց իր յարձակողական ծրագիրները եւ բարեկամացաւ Թուրքիոյ հետ, բայց իր խաղաղ թափանցումի քաղաքականութիւնը, նոյնիսկ տնտեսական-կրթական գետնի վրայ, ուղղակի կը շօշափէ Ֆրանսայի շահերը։ Սեւ շապիկաւոր Իտալիոյ յաւակնութիւնները սահման չունին։ Իսկ այն սահմանին մէջ ուր ամփոփուած են այսօր, երբեմն բերումով, նորէն լուրջ հոգեր կը պատճառեն Ֆրանսայի։ Մէկէ աւելի առիթներով բացատրած ենք, արդէն, թէ Մուսոլինի կը քալէ Քայզեր Վիլհելմի հետքերուն վրայ, երբեմ հովանաւորը Թուրքիոյ։ 1928 Մայիսի Թուրքեւ-իտալական դաշինքէն յետոյ, իտալական մամուլը այնքան թրքահաճ լեզու մը կը բանեցնէ, որ մատ խածնել պիտի տար նախապատերազմեան գերման մամուլին։ Թերթեր կան որ պ․․․ մատնութիւն կը կատարեն, Սուրիա ապաստանած Հայերն նզամ կասկածելի դարձնելով։ Եւ այս բոլորը՝ Ֆրանսան վարկելու կամ Սուրիան ընդրոստացնելու համար։

Հին մրցակցութիւ՛ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, շեշտուեցաւ 1928ին, Թուրքի, Պարսկաստանի, այլ մանաւանդ Աֆղանիստանի գլխուն վրեւ։ Թուրքիան կը մնայ ռուսական շըրջագիծին մէջ, բայց Անգլիան չէ յուսահատած զայն իր սայլին կապելու քաղաքականութենէն։ Այս տեսակէտէն յատկանշական փաստ մը կը ներկայացնէ քրտական շարժումը։ Մոսկուան ուզեց որ այդ շարժումը ոչնչանայ, երբ Թուրքիոյ կը միասէ, բայց փորձեց օգտագործել զայն, Անգլիոյ դէմ (Միջագետք)։ Իսկ այս վերջինը, Նեստոյի աւարէն յետոյ, թոյլ չի տար որ քիւրտ գործիչ մը այլ տեղ երթայ, կը խափանէ ո՛ր և է ձեռնարկ՝ Թուրքիոյ դէ։ Պարսկաստանի մէջ երկուքն ալ յաղթուեցան, առայժմ։ Էհրան յաջողեցաւ ջնջել օտարներու վայելած առանձնաշնորհները (կապիտիւլասիոն), հաստատեց պարտաւորիչ զինուորութիւն եւ կարգ մը նորութիւններ։ Այս բաները ձեռնտու չէ ո՛չ Ռուսիոյ, ոչ ալ Անգլիոյ համար, քանի որ կը նպաստեն երկրին վերանորոգման եւ զօրացման։ Իսկ Աֆղանիստանի մէջ դեռ արիւն կը հոսի։

Նոյն վիճակը՝ Հեռաւոր Արեւելքի մէջ։ Չարհուրելի քառսէ մը յետոյ, Չինաստանն ալ յաջողեցաւ թօթափել օտարներու խնամակալութիւնը եւ հաստատել ազգային կառավարութիւն։ Նախկին մենաշնորհները պատմութեան անցած են այլ եւս, եւ մեծ պետութիւնները կարգով նոր դաշնագիրներ կը կնքեն Երկնային կայսրութեան հետ, շուկայիկ սակարկութիւններով, բայց ոչ նախկին խորտանքով։

Նոյն կացութիւնը, վերջապէս, Պալքաններու մէջ։ Այստեղ միաժամանակ մրցակցութեան մէջ են Իտալիան, Անգլիան եւ Ֆրանսան, իրենց կապուած հարկատուներով։ Կը թուի թէ գերակշռութիւնը կը մնայ Իտալիոյ եւ Անգլիոյ ձեռքը, իսկ Ֆրանսան կը միջարկէ հաւասարակշռութիւնը պահպանելով։

Տարեկան տեսութիւն չէ որ կը կատարենք։ Ուզեցինք անգամ մը եւս հաստատել թէ հին ճամբան է որ կը շարունակուի նոր ձեւերով, կամ երբեմն փոփոխութեամբ։

Իսկ այսպիսի ․․․ութիւն մը չի կրնար ամրապնդել խաղաղութիւնը, հակառակ բոլոր Լօքառնօներուն եւ Քելլոկեան դաշինքնե․․․ «․․․ չէր․․․

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻԱՄԻՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Le Foyer, որ կը հրատարակուի «Մասիս» տպարանին կողմէ, կէսը հայերէն եւ կէսը ֆրանսերէն, հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ'ընէ «Բանտ եւ մահ» խորագրին տակ (1 յունվ.)

«Պ. Վ. Ջերազ, որ Լենինականի մէջ Ն. Իսթ Րիլիֆի որբերուն ընդհանուր տեսուչն էր, մէկ քանի տարի առաջ ձերբակալուած էր երբ սովետական րէժիմին ըմբոստ ու ընդդիմադիր եւ Արխանկէլ աքսորուած էր։ Յետոյ թոյլ տրուեցաւ իրեն Հայաստան վերադառնալ, ուր նորէն ձերբակալուեցաւ, այս անգամ անհաւատ մեղադրանքով մը, այն է երբ լրտես Անգլիոյ հաշուոյն։ Բրէական յանցանքներու համար մահու պատիժ չունի Սովետներու Միութիւնը, բայց Պետութեան դէմ դաւաճանութեան համար ներում չկայ։

Մարդ ակամայ կը մղուի մտածելու թէ Անգլիա ի՞նչ ունի լրտեսելիք Հայաստանի մէջ, կամ Վահան Ջերազ ի՞նչ տեղեկութիւն կրնար հաղորդել Անգլիոյ որ Հայաստանի գերագոյն շահերուն վնասաբեր ըլլար։ Կը մաղթենք որ Հայաստանի վարիչները կարենային ըսել թէ խղճերնին հանդարտ է այս մասին։

Նոյնպէս կը հաստատուի այն լուրը թէ Հ. Ակինեան, Վիեննայի Մխիթարեաններէն, որ 1924էն ի վեր Երեւան կը գտնուէր մեր հին գրչագիրները ուսումնասիրելու համար, բանտարկուած է։ Իրեն կը մեղադրուի Հայաստանի մէջ կաթոլիկութիւնը տարածելու փորձեր բրած ըլլալ, Պապին ուղղակի հրահանգով…

Վերլուծենք այսպիսի մեղադրանքի մը էութիւնը։ Մարդ ի՞նչպէս կրնայ փրոփականտ ընել Հայաստանի մէջ։ Ո՛չ կարող է սրահ մը վարձել՝ բանախօսութիւն ընելու համար, ո՛չ կարող է միթինկ մը սարքել, կամ լրագրի մը մէջ յօդուած մը հրատարակել, նոյն իսկ երկտող մը տպագրել. այդ ամէն գործիքները կամ միջոցները Պետութեան ձեռքն են։

Սովետներու Միութեան մէջ շատ մը խստութիւններ կ'աշխատուի արդարացնել սա հանգամանքով թէ երկիրը յեղափոխական շրջանի մէջ է և թէ իրերը պէտք չէ դատել ամուր կարգուսարքի վրայ հաստատուած երկիրներու մտայնութեամբ։ Կաթոլիկ վարդապետի մը փըսփսուքները ո՞ր աստիճան կըրնային խախտել Հայաստանի իրաւակարգը որ հարկ ըլլար զնդանի մը չորս պատերուն մէջ սահմանափակելզանոնք…։»

ՆՈՐ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Հարցաքննիչ դատաւոր Կլաւրի ներկայացաւ «Ժուռնալ»ի աշխատակից Կաստոն Վիտալ, որուն անունը յիշուած էր Ամառի կողմէ՝ «Ժուռնալ»ի հետ իր բանակցութեանց առթիւ։ Վիտալ երկարօրէն պատմեց Ամառի հետ իր տեսակցութիւնները, որոնց նպատակն էր նոր փաստեր ձեռք բերել տիկին Հանոյի զեղծարարութեանց մասին։ «Ժուռնալ» սակայն դրամ չէ ստացած՝ «Կազէթ տիւ Ֆրան»ը պաշտպանելու համար։ Վիտալ յետոյ պահանջեց որ դէմ դէմի բերուի Մրմուն Ամառի հետ։

Հարցաքննուեցաւ նաեւ տիկին Հանոյի խորհրդական փաստաբան Հէքրան, որ պատմեց թէ սկիզբէն սակայն կապ չէ ունեցած տիկին Հանոյի հետ, որուն ծառայութեան մտած է 1927ի յունուարին, երբ արդէն Հանօ-Պլոքի գործերը հիմնուած էին ու կը քալէին։ Նախ 6000 ֆրանք ամսական կը ստանար. յետոյ 8000 ֆրանքի բարձրացաւ. իսկ վերջերս կ'առնէր 10,000 ֆր., 5,000 ֆր. ալ ներկայացուցչութեան ծախքերուն համար։

Խուզարկութիւններ կատարուեցան Ամառի գրասենեակին և բնակարանին մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Աթէնքի Նոր Օրը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, վերապահութեամբ, քաղելով «օտար բարեկամէ մը որ տարիներով ապրած է Թուրքիա»։ (28 դեկտ.)

— Դեռ երկու օր առաջ նամակ ստացայ… քաղաքէն։ Գաղտնի ոստիկաններու բազմութիւն մը ողողած է քաղաքը։ Առանց արտօնութեան տուներէն ներս կը մտնեն, կը խուզարկեն, տակնուվրայ կ'ընեն ու կը մեկնին։

Կը կասկածին բոլորէն ալ, նախկին քէմալականները մէջն ըլլալով։

Երբ դաւադրութիւնը երեւան հանուած է, հսկողութեան տակ առնուած են բոլոր ծանօթ փաշաները, որոնք գործակցած են Մուսթաֆա Քէմալի հետ։ Անոնց եղած են բերանացի սպառնալիքներ, թէ կախաղան պիտի բարձրանան օր մը, եթէ չհամակերպին Մուսթաֆա Քէմալի քաղաքականութեան։

Ժողովուրդին վիճակը աւելի գէշ է Անատոլուի մէջ։ Հոն կը տիրէ բացարձակ բռնակալութիւն։ Ժողովուրդը արտօնուած չէ ազատ շունչ քաշելու անգամ։ Երկու հոգի քով քովի չեն կրնար գալ, անմիջապէս կը հետապնդուին։ Վերջին դաւադրութիւնը պատճառ բռնելով, ձերբակալուած են բազմաթիւ անձեր։ Բանտերը լեցուած են։ Քանի մը քաղաքներու մէջ դպրոցները վերածուած են բանտերու։

Պոլսոյ ձերբակալուածները

Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած հակաքէմալականները երես երեսի հանուեցան դեկտ. 27ին, ի ներկայութեան հարցաքննիչ դատաւորներուն և ընդհ. դատախազին։

Առաջին անգամ երես երեսի բերուեցան Քատրիէ հանըմ եւ անոր եղբայրը Նասըր պէյ, որոնց շուրջը կը դառնայ ամբողջ գործը։ Քատրիէ հանըմ կ'երթայ Էնկիւրի եւ կ'ուզէ ներկայանալ Հանրապետութեան նախագահին, անձամբ տեղեկութիւններ հաղորդելու համար։ Սակայն Նախագահութեան դիւանը կը մերժէ։ Յետոյ ուշագրաւ կը նկատուի այն պարագան, որ հանըմը ատրճանակ ունէր։

Միւս կողմէ, մէջտեղը կայ Նասըր պէյի նամակը, ուղղուած Քատրիէ հանըմի։ Նամակին մէջ, եղբայրը կ'ըսէ քրոջը. «Գաղտնիքը մի յայտներ»։ Յետոյ կը հարցնէ թէ ի՞նչ եղաւ «ամուսնական պարենագիրը»։

Այս երկուքէն յետոյ, դէմ դէմի բերուեցան միւս ձերբակալուածները։ Այս գործողութիւնը մինչեւ իրիկուն տեւեց։

Ըստ օրէնի, դեկտ. 28ին վերջացաւ ձերբակալուածներուն հաղորդակցութենէ զրկուելու պայմանաժամը։ Եթէ պէտք տեսնուի, պայմանաժամը 10 օր եւս պիտի երկարաձգուի։

Դատական իշխանութիւնը կ'աշխատի օր առաջ աւարտել հարցաքննութիւնը եւ դատարանին յանձնել ամբաստանեալները։

Սերպ նախարարական տագնապը

Եուկոսլաւիոյ նախարարական տագնապը լուծել բաւական դժուար պիտի ըլլայ։ Հրաժարեալ վարչապետ Հայր Քորոշէց դահլիճը կազմած էր անցեալ յուլիս 27ին, մասնակցութեամբ ութ արմատական, չորս ժողովրդավար, երկու սլովէն ժողովրդային, մէկ Պոսնացի իսլամ նախարարներու եւ պատերազմական նախարար Զօր. Հաճիչի, որ ո եւ է կուսակցութեան չի պատկանիր։

Կազմուելիք նոր դահլիճին դերը բաւական ծանր պիտի ըլլայ, որովհետեւ Խրուաթներու ընդդիմութիւնը չէ խաղաղած։

Եուկոսլաւիա տրամադիր չըլլալով ներկայ ձեւին մէջ վաւերացնել իր բարեկամական դաշնագիրը Իտալիոյ հետ եւ կարգ մը փոփոխութիւններ առաջարկած ըլլալով, իտալական կառավարութիւնը առիթը յարմար սեպած էր, բոլորովին նոր դաշնագիր մը կնքելու համար Սերպիոյ հետ։

Այժմ դահլիճին հրաժարումով կը վախցուի որ իտալասերպ բանակցութիւնները ընդհատուին։

* * Գիւղացի-Խրուաթ կուսակցութեան նախագահ Մաչէք ճառ մը խօսելով Զրքիվիցի թաղապետական ժողովին մէջ, ըսաւ թէ Պելկրատի նախարարական տագնապը ոեւէ հետաքրքրութիւն չի ներկայացներ իրեն համար։ Աւելցուց որ Խրուաթները այն ատեն միայն գոհ պիտի ըլլան, երբ Խրուաթիան եւ Խրուաթները նոյն հաւասար աստիճանի վրայ դրուին Սերպիոյ եւ Սերպերուն հետ։

Կարմիր վտանգը Պուլկարիոյ մէջ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ համայնավարական գործունէութիւնը լուրջ համեմատութիւններ առած է Պուլկարիոյ մէջ։ Վարչապետ Լիափչէֆ խորհրդարանին մէջ յայտարարեց թէ Պուլկարիոյ բանուորական կուսակցութիւնը յարաբերութիւն ունի Գ. Միջազգայինին հետ, եւ թէ բազմաթիւ երիտասարդ համայնավարական կազմակերպութիւններ ուղղակի կը թղթակցին Ռուսաստանի իրենց ընկերներուն հետ եւ նիւթական աջակցութեան խոստում կը ստանան։ Պուլկարիոյ թղթատարական պաշտօնեաները Ռուսիայէն նամակ մը ստացած են, որ կը հրաւիրէ զիրենք յեղափոխական ձեռնարկներ կատա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԱԿԸ

Կը կարծէք թէ վերջացա՞ւ…։ Ո՛չ երբեք։

Նոյեան ցապանը առասպելի կարգ անցաւ անգլիացի աստուածաբաններուն հրամանին վրայ։ Բայց Ամերիկացիները, որ Անգլիացիներուն հակառակ կ'ուզեն շարժիլ, ոչ միայն չեն հիմայուիր այս առասպելէն, այլ եւ իբր հարազատ *պիզնըսմէն*ներ, կը յղանան գաղափար մը։

Ըթրոնկ, Շիկաքօէն երկրաչափ մը, մտադիր է եղեր հանգանակութեան մը ձեռնարկել, գումարով Արարատին գագաթը հասնիլ, առնել ցապանը ու զայն տանիլ Ամերիկա, ցուցադրելու համար Շիքակօի 1932ի մեծ ցուցահանդէսին։

Ոչ աւելի, ոչ պակաս…

Մենք ալ՝ իբր նուազ գործնական գլուխներ… պահանջելու ենք այդ ցապանին վերադարձը Հայաստան, անոր զետեղումը թանգարանի մը մէջ, ուր պիտի խուժէին աշխարհի բոլոր շրջիկները։ Մուտքի տոմսերէն գոյացած հասոյթը մեզ իրաւունք պիտի տար ցապանը նկատել Հայաստանի բարգաւաճման երրորդ երակը, Շիրակի ջրանցքին եւ Ալլահվէրդիի պղնձահանքերուն շարքին։

Ֆրանսայի մէջ *կազինօ* մը կառուցանելու համար հանքային ջուր պէտք է։ Հանքային ջուրերը կը ժայթքեն, երբ դրամատէր մը *կազինօն* կը շինէ։ Իրականին մէջ առաջինը երկրորդէն կախում ունի։

Մեր երկրին մէջ չկայ հանքային ջուր, կամ չկայ մեծ թիւ մը։ Ուրեմն, գոհանանք տապանով, որ կրնայ հասութաբեր ըլլալ…։

*
* *

Այս գաղափարս պատկան իշխանութեան գրելու կը պատրաստուէի, երբ բարեկամս փըսփսաց.

— Հանճարե՛ղ… անուրանալի՛ գաղափար…։ Հիմա մեզ կը մնայ պրպտումներ կատարել եւ փաստացի գտնել թէ Արարատը Հայաստանի մէ՞ջ է…։ Ներկայ դարուս, ի՞նչ բանի վստահիլ։

Արարատն ալ կարելի է դաբրէ ի վեր իր տեղը փոխած ըլլայ…։

Բայց՝ Ամերիկացիները, այդ պարագային ալ չպիտի մերժէին մեզ գոհացում տալ, թէեւ՝ Ուիլսընի 14 կէտերուն մէջ ցապանին մասին բառ մը չգտնուի։

ԵԴ. ԲԷՈՎՏԱՑԻ

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Կիպրոսի պետական պաշտօնեաներուն համեմատութիւնը հետեւեալն է, ըստ ազգութեան եւ թոշակի.— 76 անգլիացի՝ ընդամէնը 48,320 ոսկիին տարեթոշակով, 690 թուրք՝ 70,680 ոսկիով, 1011 յոյն՝ 133,820 ոսկիով, 56 կաթոլիկ եւ մարոնի՝ 10,792 ոսկիով եւ 12 Հայեր՝ 3179 ոսկիով։

ՀԱԶԱՐԻՆ ՄԷԿ ԲԺԻՇԿ

Պոլսոյ բժիշկներուն վկայականները ամէկ առաջ հաւաքուած եւ արձանագրութեան համար Էնկիւրի զրկուած են՝ առողջապահական գործավարութեան։ Այս առթիւ յայտնի եղած է որ Պոլսոյ մէջ 600 բժիշկներ կը գտնուին։

Այս հաշուով Պոլսոյ բնակիչներէն հազար հոգիին մէկ բժիշկ կ'իյնայ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ 1928ԻՆ

Երբ կը շօշափենք Հայաստանի տնտեսական ու մշակութային կեանքը, պէտք է միշտ նկատի ունենալ, որ խօսքը կը վերաբերի պետութեան մը, հոգ չէ թէ իրաւազուրկ։ Իսկ իւրաքանչիւր պետութիւն գերազանցապէս շահագրգռուած է երկրի յառաջդիմութեամբ։

Տարբեր է այն, թէ ի՛նչպիսի մեթոտներ կը գործադրուին եւ ի՛նչ չափերով կ'իրականանայ առաջադրուած նպատակը։ Այստեղ արդէն, շինարար աշխատանքի արդիւնքները պայմանաւորուած են տիրող կարգերով եւ գործադիր իշխանութեան քաղաքականութեամբ։

Մեր մամուլը, խորհրդային թերթերէն քաղուածքներով, հնարաւորութիւն կուտայ արտասահմանի հայութեան՝ որ օրին հետեւի Հայաստանի ներքին կեանքին։ Տեղն է յիշել, որ այդ տեղեկութիւնները կ'արտատպուին առանց բացատրութիւններու եւ վերլուծման եւ, շատ յաճախ միամիտ ընթերցողը զո՛հ կը դառնայ խորհրդային թերթերու մեքենայութիւններուն։

Մեր նիւթէն դուրս է մէկ մէկ թուել Հայաստանի տնտեսական ու մշակութային ասպարէզներուն մէջ եղած դրական ու բացասական երեւոյթները։ Կ'ուզենք միայն մատնանշել այն հիմնական քաղաքականութիւնը, որով եւ պայմանաւորուած է Հայաստանի ներքին կեանքի ընթացքը։

Սակայն, խօսք տալու համար ժխտական վերաբերումէ, սկզբէն իսկ յայտնենք, թէ 1928ին ալ շարունակուեցան նախորդ տարիներու շինարարական աշխատանքները։ Բաւական ջանք թափուեցաւ, զարկ տալու համար երկրին արդիւնաբերութեան ու կրթութեան գործին։ Աւելի թափ առին գործարաններն ու հանքագործութիւնը, ոռոգման աշխատանքներն ու ելեքտրակայաններու կառուցումը եւ այլն։ Նոյնպէս ընդլայնուեցաւ դպրոցական ցանցը եւ աւելցաւ կրթական բարձրագոյն հաստատութեանց թիւը։

Միւս կողմէ, Հայաստանի արտադրութեան հիմնական ճիւղերէն շատերը դեռ չեն հասած նախապատերազմեան չափերուն։ Օրինակ, գինեգործութիւնը ներկայիս կը կազմէ 1913ի 55 տոկոսը, իսկ պղնձի արտադրութիւնը՝ հարիւրին 43ը։ Ասկէ զատ, ձեռնարկուած շարք մը աշխատանքներու արդիւնքները չեն արդարացներ եղած հսկայական ծախքերը։ Օրինակ, Էջմիածնի ջրանցքը, որ կառուցուած է երեք հազար դեսեատին ոռոգելու համար, կրնայ ոռոգել միայն երեսուն երեք դեսեատին։ Իջեւանի ջրա-ելեքտրակայանը ծրագրուած էր կառուցանել 60,000 ռուբլիով, այն ինչ մէկ միլիոնով ալ գլուխ չպիտի գայ։ Կարձեւանի ջրանցքը 74000ի փոխարէն նստած է մէկ միլիոնէն աւելի եւ պիտի ոռոգէ ընդամէնը մօտ 1200 դեսեատին։ Ալլահվէրդիի հանքերուն համար գնուած են 400,000 ռուբլիի մեքենաներ, որոնց «Նպատակայարմարութիւնը դեռ եւս չի պարզուած» եւ այլն։

Կրթական գործն ալ դեռ շատ պակասներ ունի։ Մեծ թիւով երեխաներ կը մնան դպրոցէ դուրս՝ տեղի չգոյութեան եւ ընկերային ու քաղաքական արգելքներու պատճառով։ Նոյնը եւ համալսարանի մէջ։ Այս տարի ալ չյաջողեցաւ ընդհանուր եւ պարտադիր ուսման հնարաւորութիւն ունենալ։ Անգրագիտութիւնը դեռ մեծ չափերով տարածուած է. միայն չափահաս ազգաբնակութեան (16—35 տարեկան) հարիւրին 80ը գրել կարդալ չի գիտեր։

Չեմ յիշեր Հայաստանի տնտեսութեան կրած վնասները անտնտեսավարութեան եւ վատնումներու հետեւանքով։ Այդ տեսակէտէն 1928 թուականը կոտրեց նախորդ տարիներու մրցանիշը, եւ յառաջ եկած վնասները կը հասնին միլիոններու։

Ողջունելով տնտեսական ասպարէզին մէջ եղած ամէն մէկ նուաճում, որ կ'ամրացնէ Հայաստանի պետական հիմքերը, եւ բողոքելով բացասական կողմերու ու ալան-թալանի քաղաքականութեան դէմ, անցնինք 1928ի, այն հիմնական վիճակին, որ բախտորոշ դեր պիտի կատարէ մեր երկրի տնտեսական յետագայ զարգացման գործին մէջ։

Ըսենք թէ Հայաստանի տնտեսական ապագան պայմանաւորուած է ներկայի քաղաքականութեամբ։ Արդ, ի՞նչ է եղած մինչեւ հիմա եւ ի՞նչ եղաւ 1928ի ընթացքին։

Ռազմական կոմունիզմի տնտեսական աւերիչ քաղաքականութեան յաջորդող Նէպը (Նոր Տնտեսական քաղաքականութիւն) տնտեսապէս վերականգնելու բաւական հնարաւորութիւններ կուտար։ Ի հարկէ, այն չափով, որքան որ հնարաւոր է քաղաքականապէս իրաւազուրկ ու բռնապետական վարչաձեւի մը տակ։ Նէպի եօթ տարիներու կեանքը ունեցաւ իր դրական արդիւնքները եւ խորհրդային երկիրներու մէջ վերակենդանացաւ տնտեսութիւնը, որու գլխաւոր պատճառն էր նախաձեռնութեան ազատագրումը։

Նէպին զուգընթաց, Կոմկուսը, իր ձեռք պահելով տնտեսական հիմնական ճիւղերը եւ արտաքին առեւտուրի մենաշնորհը, իր իրաւասութեան սահմաններուն մէջ կեդրոնացնել երկրի ամբողջ տնտեսութիւնը՝ դնելու զայն «ընկերվարական բեռներու (երկաթուղիի գիծ) վրայ։ Ասոր հետեւանքով յառաջ եկաւ պետական դրամատիրութիւն, որ մրցման մէջ մտնելով ժողովրդական տնտեսութեան հետ, ամէն կերպով կը հարուածէ եւ կը շահագործէ զայն։

Իսկ տնտեսական միասնական ծրագիր առաջադրելով, Մոսկուան կը հետապնդէ մէկ նպատակ,— խորհրդային բոլոր դաշնակից երկիրներու տնտեսութիւնները յարմարցնել Ռուսաստանի տնտեսական շահերուն։

Հակառակ տիրող քաղաքականութեան յարուցած արգելքներուն եւ Ռուսաստանի ոտնձգութիւններուն, հայ ժողովուրդը կրցաւ օգտագործել Նէպը եւ զարկ տալ երկրին տնտեսական յառաջդիմութեան։ Առանձնապէս գիւղատնտեսական զարգացման համար անհրաժեշտ էր Նէպը, եւ գիւղը մեծապէս օգտուեցաւ անկէ։ Հայաստանի մէջ ալ նկատուեցաւ ձգտում՝ թօթափել Ռուսաստանի «ծրագրային» լուծը եւ տնտեսութեան գործը յառաջ տանիլ՝ համաձայն երկրի շահերուն ու տեղական պայմաններուն։

Սակայն, Կոմկուսը, որ որոշած է առանց համապատասխան նախադրեալներու ընկերվարութիւն կառուցանել, ինկած կործանարար ծրագիրներու ետեւէ, զանազան «կոլտնտեսութիւններով» եւ վաշխառուական համագործակցականներով կը ձգտի արագացնել համայնավարութեան իրականացումը։ Իսկ որպէսզի ոչ մէկ խոչընդոտ ունենայ, կ'աշխատի իսպառ ոչնչացնել այն ամէնը, ինչ որ կրնայ նպաստել անհատական տնտեսութիւններու զարգացման, գիւղի յառաջդիմութեան եւ քաղաքային տնտեսութեան բարելաւման։

Այս նոր ընթացքը եթէ կրկնութիւնը չէ ռազմական կոմունիզմի քաղաքականութեան, բայց եւ բաւական կը մօտենայ անոր։ Ահա այն բնորոշ գիծը, զոր կը տանի նոր ղեկավարութիւնը «ինտերնասիոնալիզմի» անունին տակ։ Սա մեծ հարուած է Հայաստանի ազգային ու ժողովրդական տնտեսութեան եւ կը նպաստէ Ռուսաստանի վերջնական տիրապետութեան։

Հայկոմկուսի ներքին պայքարը բացաւ այդ բոլորը եւ յաղթանակող կողմը առանց ծածկելու կը յայտարարէ թէ ինքը ամենախիստ պայքարը պիտի մղէ տնտեսութեան ազգային գծին դէմ՝ հաւատարիմ մնալով «ինտերնացիոնալիզմի» սկզբունքներուն, ինչ որ երբեք չի համապատասխաներ հայ ժողովուրդի արդի կացութեանն ու տնտեսական շահերուն։

1928ին Հայաստանի ներքին կեանքին մէջ կատարուած ամենամեծ երեւոյթն է «ինտերնացիոնալիզմը» եւ հականէպեան քաղաքականութիւնը, որոնց հետեւանքներն անպայման բացասական պիտի ըլլան։

Այսպէս, թէ արտաքին եւ թէ ներքին քաղաքականութեան մէջ Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը բռներ է չնչուած հակազգային ուղի, որ առանձնապէս մերկացաւ 1928ի ընթացքին։

Մեզ կը մնայ կրկնակի եռանդով ու աւելի խոր հաւատքով պայքարիլ «Հայկոմկուս»ի այդ ընթացքին դէմ։

ԱՇՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԼԵՒ ՏՈԼՍՏՈՅ ԵՒ ՄԱՀԱԹՄԱ ԳԱՆԴԻ

Խիստ շահեկան համեմատութիւն մը կը փորձէ ռուս հանրային գործիչ եւ հրապարակագիր Ն. Լվով, Լեւ Տոլստոյի եւ Մահաթմա Գանդիի միջեւ, որոնց վարդապետութիւնները շատ ընդհանուր գիծեր ունին։

Գանդի ոչ միայն ծանօթ էր Տոլստոյի երկերուն, այլ եւ կը թղթակցէր անոր հետ։

Թէեւ երկուքն ալ կը դատապարտէին եւրոպական քաղաքակրթութիւնը, կը պահանջէին վերադառնալ կեանքի պարզութեան, կը քարոզէին չընդդիմանալ չարիքին բռնութեամբ, այնուամենայնիւ անդունդ մը կար անոնց միջեւ։

Գանդի արդար մըն է, իսկ Տոլստոյ՝ մեղապարտ։

Գանդի մեծցած է բարեպաշտ հնդիկ ընտանիքի մէջ, դաստիարակուած է սուրբ գիրքերով՝ իմաստութեան եւ խոնարհութեան ականաւոր ուսուցիչներու ազդեցութեան տակ, եւ անոնք ներշնչած են իրեն «հերոսական կրաւորականութիւնը»։

Ու Գանդիի պատանեկան հոգիին մէջ կը ծնի ու կ'ամրանայ չարիքին ընդդիմանալու — բայց ոչ չարիքով, այլ սիրով— բուռն ձգտումը։

Ան հաւատարիմ մնաց հին հնդկական կրօնի վսեմ պատուէրներուն։

Անգլիա մեկնելէն առաջ, ուր ուսանելու կ'երթար, Գանդի մօրը իր մօրը «ջահի»ներու երեք խոստումը — գինի չխմել, միս չուտել եւ կին չճանչնալ։

Ու սրբօրէն կատարեց խոստումը, իր ամբողջ կեանքին մէջ մնալով արդար։

Ինքզինքը անվերապահօրէն նուիրելով իր հայրենակիցներուն ծառայելու գործին, Գանդի անոնց հետ՝ հրասին կ'ապրէր աղքատներու կեանքով, յամառ պայքար կը մղէր ընդդէմ անգլիական իշխանութեանց եւ — ինչ որ աւելի ծանր է— ընդդէմ ճերմակ ցեղի թշնամանքին։ Մէկէ աւելի անգամներ ան բանտ նստած է, ծաղրի ու բռնութեանց ենթարկուած է կատաղած ամբոխին կողմէ, մէկ խօսքով՝ կրած է ամէն տանջանք վիրաւորանք։ Եւ սակայն, ոչ մէկ բան սասանած է իր հաւատքը, ու Գանդի միշտ անդրդուելի մնացած է իր վարդապետութեան մասին,— այն է՝ պայքար ոչ թէ բռնութեան, այլ հերոսական կրաւորականութեան միջոցով։ Այդ պատճառով, է որ ան հակառակ էր Հնդկաստանի մէջ ծայր տուող յեղափոխական շարժման ու կոչ կ'ընէր ոչ թէ ապստամբելու անգլիական տիրապետութեան դէմ, այլ վերադառնալու կեանքի հինաւուրց պարզութեան եւ ճշմարտութեան։

Տարբեր բան վիճակուած էր Տոլստոյին։ Արդար կեանքը անծանօթ էր անոր։ Տոլստոյ յաւիտենական դժնդակ պայքարի մէջ էր ինքն իրեն հետ։ Բարձր ոգին փակուած էր կոպիտ երկրային կեղեւի մէջ։ Զգայականութիւնը, կիրքերը կը տիրէին Տոլստոյի հոգիին ու կը ճնշէին անոր ձգտումները։

Լեւ Տոլստոյ մարմնի չսանձուած տարերքն է. Գանդի— ոգիի անդորրութիւնն է։

Տոլստոյ շատ կանուխ կորսնցուց հաւատքը։ Ու այդ եղաւ ոչ թէ դատողութեան եւ տարակուսանքի հետեւանքով այլ այնպէս, ինչպէս որ կը պատահի կրթուած մարդոց մեծամասնութեան. կը դադրին խորհելէ այդ նիւթի մասին, կը դադրին աղօթելէ, եկեղեցի երթալէ, հաղորդուելէ...

Տոլստոյ այն մարդոցմէ չէր, որոնք կարող են հաշտուիլ նման գոյութեան հետ։ Անոր մեծ կարողութիւն մը տրուած էր— տեսնել այն, ինչ որ մարդիկ չեն տեսներ։ Տոլստոյ ըմբռնեց, որ անհնարին է ապրիլ այնպէս՝ ինչպէս ինք առաջ կ'ապրէր, այն է՝ անփոյթ, ճոխ, կուշտ կեանքով՝ իր շրջանի բոլոր մարդոց նման։ Այդ կեանքին մէջ Տոլստոյ զգաց անոր ամբողջ ողբերգական պարապութիւնը։

Ան զգաց մահուան մօտիկութիւնը, բայց ոչ բանականութեամբ, տրամաբանելով, այլ իր ամբողջ էութեամբ։ Կարծես տեսաւ մահը իր կողքին։

Այն անդորր վիճակը, զոր կ'ունենան հաւատացող մարդիկ կեանքէ բաժնուելու պահուն, Տոլստոյ չունէր, վասնզի զուրկ էր պարզ մանկական հաւատքէ։

Հաւատազուրկ կեանքով Տոլստոյ կարող էր ապրիլ, մինչեւ որ լիանար ուժով։ Բայց երբ, ինչպէս ինք կ'ըսէ, ակռաները սկսան թուլնալ, մազերը թափիլ, ու ականջները՝ սակաւանալ, ան այլեւս ի վիճակի չէր գոհանալու նախկինով։ Զգաց ոչնչութիւնն ու անզաւրութիւնը այն ամէնուն, ինչով որ առաջ կ'ապրէր։ Ու կեանքը իրեն տաղտուկ դարձաւ։

Այնուհետեւ, ուր որ ալ լինէր, ինչ ալ որ անէր, միշտ նոյն գաղափարը կը հալածէր զինքը. «Այս ամէնը ոչ մէկ իմաստ ունի. վաղը պիտի մեռնիմ»։ Ան զգուանքով, կատարեալ իրականութեամբ զգաց, որ իր մարմինը, ձեռքերն ու ոտքերը պիտի քայքայուին, փտին ու որդերու կեր դառնան։

Մահուան այդ զգացումը այնքան ցաւագին էր, որ Տոլստոյ մօտ էր անձնասպանութեան։

Ան սկսաւ ելք փնտռել իր տանջալի կացութենէն. սկսաւ եկեղեցի երթալ, ջերմօրէն աղօթել, մերձեցման փորձեր ընել պարզ ժողովուրդին հետ։

Բայց ուրիշ, ներքին ձայն մը շարունակ կը կրկնէր, թէ կարելի չէ հաւատալ եկեղեցիի սկզբունքներուն, որոնք հաստատուած են ժողովներու մէջ, այնպիսի ժողովներու, ինչպէս են մարդոց միւս բոլոր հաւաքոյթները՝ իրենց գզուըտութիւններով, նախապաշարումներով եւ կախումով երկրային իշխանութիւններէն։

Տարակուսանքի ոգին չէր լքեր Տոլստոյը։ Ու ան կը տանջուէր, բայց հաւատալ առանց դատելու՝ անկարող էր։ Իրեն համար այլեւս չկար վերադարձ դէպի ժողովուրդի միամիտ հաւատքի պարզութիւնը։

Գանդի խզած չէր կապը իր հայրերու հինաւուրց հաւատքին հետ, հեռացած չէր անկէ. ջերմ հաւատք մը կը լեցնէր իր հոգին։ Դարերու իմաստութիւնը կը ղեկավարէր զինքը։ Մինչ Տոլստոյի որտին մէջ ոչ միայն սէր չէր մնացած դէպի իր ժողովուրդի հաւատքն ու աւանդութիւնը, այլ եւ կուտակուած էր զայրացում եւ անհանդուրժողութիւն ամէն բանի դէմ որ սուրբ ու անփոխելի էր ուրիշ մարդոց համար։ Ան կը մերկացնէր անողոք, կոպիտ, դաժան կերպով՝ մինչեւ կրօնին հայհոյելու աստիճան։

«Ես կառչած եմ Հնդկաստանին, ինչպէս երեխան իր մօր կուրծքին, զի կը զգամ, որ ան ինծի անհրաժեշտական սնունդը կուտայ։ Երբ այդ սնունդը դադրի, ես կը լինիմ որբի պէս»։ Այսպէս կ'ասէր Գանդի։

Ոգեկան որբացումը — այդ է, ահա որ կը կազմէր Տոլստոյի ամբողջ տանջանքը։ Պոկուելով արմատէն, անտանելիօրէն կը տանջուէր իր մենութենէն։

Տոլստոյ ճշմարտութիւն կը փնտռէր եւ յանուն այդ ճշմարտութեան, ոչ մէկ բանի առջեւ կանգ կ'առնէր։ Ու փնտռելով կը տանջուէր։ Իսկ Գանդի գտաւ, բայց ոչ իր բանականութեան զօրութիւնով, այլ վաղնջական դարերու իմաստութեան մէջ։

Տոլստոյ ծարաւի էր ճշմարտութեան։

Իր հեռանալը տունէն, թափառումը եւ խորհրդաւոր մահը — այդ ամէնը կը բանայ Տոլստոյի էութիւնը։

Ան մէկն էր այն ճամբորդներէն, որոնք կը փնտռեն Աստուծոյ ճշմարտութիւնը իրենց յաւիտենական թափառումներուն մէջ, ռուսական երկրի անսահման տարածութեան վրայ։

Լ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՆԵՐՈՒՄ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանէն կը հաղորդեն թէ պարսիկ կառավարութիւնը սաւառնակով յայտարարութիւններ ցրուեց, ընդհ. ներում շնորհելով այն բոլոր ըմբոստներուն, որոնք մէկ ամսուան պայմանաժամի մէջ կը յանձնեն իրենց զէնքերը։ Պարսիկ պաշտօնական աղբիւրները կը հաւաստեն թէ ցեղախումբերու մէկ քանի պետերը արդէն ետ կեցած են ըմբոստութենէ եւ վերադարձած են իրենց տուները։ Ուրիշ ցեղեր ըմբոստութեան մէջ են տակաւին։

ԵՐԱՆԻ՛ ՀՈԳԻՈՎ ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒՆ

Պայքար, Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, շարունակելով իր իմաստո՛ւն բաղդատութիւնները Հայաստանի եւ Պաղեստինի ներգաղթի քաղաքականութեան մասին, կը փափայ (6 դեկտեմբեր).

— «Մանաւանդ, պէտք չէ անտեսել թողուլ թէ Հայաստանի ելեւմուտքը տարեկան խոշոր բաց մը ունի, զոր կը փակէ խորհրդ. կեդրոնական գանձը։ Հայաստան իր պէտքերուն ու զարգացման համար կրնայ դիմել կեդրոն, բայց չի կրնար նիւթական օժանդակութիւն ակնկալել դուրսէն տարագիրներու ներգաղթին համար, որուն Հայ ժողովուրդը պէտք է հասնի իր սեփական միջոցներով։ Այդ միջոցներն ալ պէտքին համեմատութեամբ շատ սահմանափակ են։ Գիտենք նաեւ թէ Ազգաց Դաշնակցութեան մօտ եղած ձեռնարկներն ալ՝ միջազգային փոխառութեան ու օժանդակութեան համար, մինչեւ հիմա յանձնաժողովներու առաջարկէն, ծրագրէն եւ ուսումնասիրութենէն անդին արդիւնք մը չունեցան։ Այս պայմաններուն տակ, ոչ ոք կրնայ սպասել որ Հայաստանի կառավարութիւնը իր միջոցներէն աւելի բան մը ընէ։

Միայն կ'արժէ դիտողութիւն ընել կարեւոր կէտի մը մասին։ Արտասահմանի մէջ կան բազմաթիւ Հայ մասնագէտներ եւ ուրիշ Հայ անհատներ, որոնք կրնան օգտակար ըլլալ, նոյնիսկ կարեւոր դեր կատարել, Հայաստանի շինութեան եւ տնտեսութեան բարձրացման ու զարգացման մէջ։ Ասոնք, եթէ հնարաւորութիւն ըլլայ ու քաջալերուին, յօժար են Հայաստան երթալու եւ ծառայելու երկրին ու ժողովուրդին։ Արդ, ցաւալի է որ այսպիսիներու համար ալ ոչ միայն դիւրութիւն ու քաջալերութիւն կը պակսի, այլ անյաղթելի դժուարութիւններ, հարցուփորձ եւ դժուարութիւններ կը կատակուին։ Այդ կարգի մարդիկ ոեւէ ձեւով բեռ չեն կրնար ըլլալ երկրին, ոչ մէկ կողմէ ու կազմակերպութենէ դրամ կ'ակնկալեն՝ իրենց նախնական ծախքերուն համար, շատեր թերեւս կրնան դաս մըն ալ դրամ տանիլ հետերնին, պակսածը, ինչպէս ըսինք, միմիայն բարեյօժարութիւն ու քաջալեր է ձեռնհասներու իշխանութեանց կողմէ։ Արդարեւ խորհրդային երկիրներ փոխանցման շրջանէ մը կ'անցնին եւ բնական է որ զգոյշ ու երապահ շարժին եւ ամէն դիմող ու փափաքող ներս չընդունին։ Արտասահմանի Հայութեան մէջ սակայն, Հայաստանի համակիրներն ու համակրողներ այնքան որոշ են, որքան լոյսն ու ջուրը, եւ շատ դիւրին է ստուգել մէկու մը քաղաքական գոյնն ու ձգտումները։ Հայաստանի կառավարութիւնը լաւ պէտք է գիտնայ թէ արտասահմանի Հայ մասնագէտները ընդհանրապէս ունին յաջող գործ ու փայլուն ասպարէզ իրենց առջեւ, եւ եթէ կ'ուզեն հայրենիք երթալ ու ծառայել, անկեղծ յայտնի գործընկերութիւն մըն է, որ պէտք է գնահատուի եւ ոչ թէ դժկամակութեան բախի»։

72 ՄԻԼԻՈՆ ՀԱՒԿԻԹ

Գերմանիոյ մէջ, հաւկիթներու գինը չափազանց կը սղէ եւ հակառակ ատոր, հաւկիթի մեծ պահանջ կայ։ Համպուրկի մէջ Չինաստանէն ղրկուած 72 միլիոն հաւկիթ կը սպասէին, Այս մեծ քանակութիւնը անշուշտ պիտի նպաստէր գիները իջեցնելու։

Բայց, ֆրանսական «Կլասիկ» նաւը որ Շանկայէն մեկնած էր վեց շաբաթ առաջ հաւկիթի այս հսկայ բեռով, նաւահանգիստ չէ մտած։ Նաւը որ Համպուրկ հասած էր ատենին, 48 ժամ խարսխած սպասեց նաւահանգիստին բացերը, բայց յանկարծ մեկնեցաւ եւ ալ չերեւցաւ։ Նաւուն տէրերը անթել հեռագրով հրաման տուեր էին նաւուն որ մեկնի եւ իր բեռը Անգլիա պարպէ։

...ԶՊՈՒՐԿԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՀԱՅԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄԲԻՈՆԸ

1870 71ի ֆրանքեւգերման ...րազմէն յետոյ, Սթրազ...կի համալսարանը վերա...ուեցաւ գերմանական կա...րութեան կողմէ, յայտնի ...ֆ. Հիւբշմանն էր հրաւիր...ն իբրեւ դասախօս հնդեւ...կան լեզուներու համեմա...ն լեզուաբանութեան: Հիւբշ...ն բազմաթիւ եւ բարձրար...գրուածքներու շարքին ...ին են անոր աշխատասի...ութիւնները հայերէնի մասին: ...րոֆ. Հիւբշմանն էր առա..., որ իր հայագիտական ու...սասիրութիւններուն մէջ ա...ուցուց անհերքելիութիւնը ...նակին ընդունուած այն ...ածին, որով հայերէնը կը ...ւէր իբր դիալեկտ իրանա...ի:

...ստ փրոֆ. Հիւբշմանի՝ Հա... կը կազմէն առանձին ճիւղ ...հնդեւրոպական ժողովուրդ..., ճիւղ՝ որ լեզուաբանօրէն ...պատկանի Սատեմ (Satem) ...ւող լեզուախումբի:

...նոր աշխատութիւններուն ... կը բացուի հայագիտու...ն նոր եւ փայլուն շրջան մը: ...ն առանձին կարեւորու...ը եւ արժէքը որ ստացաւ ...գիտութիւնը փրոֆ. Հիւբշ...ի գիտի շնորհիւ, պատճառ ...ծաւ անոր փաղաժամ մահէն ... հայագիտութեան առանձին ...ոնի հաստատման:

...երջինը յանձնուեցաւ փրոֆ. ...ֆ կարստին (Josef Karst), ... Ալզասցի, փրոֆ. Հիւբշմանի ...գոյն աշակերտներէն, որու ...՝ «Պատմական քերականու...ն կիլիկիոյ հայերէնին», գեր...րէն լեզուով, հիմնաքարը ... հայագիտութեան նորաճիւղի ...— միջնադարեան հայերէնի: ...ամալսարանի նոր վերա...մուած ատեն (մեծ պատե...մէն յետոյ) ֆրանսական կա...վարութիւնը վերահաստատեց ...ֆ. կարստը նոյն ամբիոնի ...ար:

...ընկնդ-իրներու բացակայու...ն պատճառով երկար դա...էն յետոյ, այս տարի քանի ...այ ուսանողներու նախա...նութեամբ, փրոֆ. կարստ ...կսաւ իր դասախօսութիւն..., որոնք կ'ընդգրկեն Գրա...ը (arménien classique), Միջ...արեան հայերէնը (armé... médiéval), Աշխարհաբարը (...énien moderne) եւ Հայերէնի ...ագիտութիւնը (Lexicolozie): ...յն ծանօթութիւնը հայերէն ...րանական լեզուներու եւ գրա...ութեան՝ փրոֆ. կարստը ջա...ած է միշտ խորացնել ճամ...ութեամբ եւ գիտական ու...սասիրութիւններով արտա...մանի, առաւելապէս Վիեն... եւ Վենետիկի հայագիտա...կեդրոններուն մէջ:

...ցի վերեւ յիշուած կիլիկ... հայերէնի քերականութենէն, փրոֆ. կարստ լոյս ընծայած է հետեւեալ աշխատութիւնները՝ հայագիտութեան վերաբերեալ, չափազանց հետաքրքիր եւ արժէքաւոր.—

1.— «Précis historique du droit arménien», 2.— «Armenisches Rechtsbuch», (*երկու հատոր*) 3.— «La chronique d'Eusèbe d'après la version arménienne», 4.— «Alarodiens et Proto— Basques», (Contribution à l'Ethnologie comparée des peuples asiatiques).

Ասոնցմէ զատ պատրաստ են տպագրութեան համար բայց անտիպ կը մնան միջոցներու բացակայութեան պատճառով, հետեւեալ շահեկան աշխատութիւնները.

1.— «Grand Dictionnaire de l'arménien médiéval», 2.— Précis de la grammaire comparée des langues ibéro - caucasiennes», 3. — «Grammaire historique de l'arménien classique».

Եթէ աչքի առջեւ ունենանք որ բազմաթիւ արեւելագիտական ամբիոններուն վրայ ֆրանսական կառավարութիւնը աւելցուց մէկ նոր — սլաւոնական լեզուներու— եւ որ տեղիս ազգային (նշանաւոր ամբողջ եւրոպայի մէջ) ինչպէս եւ Ինստիտիւ Օրիանտալի գրադարանները չափազանց հարուստ են արեւելագիտական աշխատութիւններով, կարելի է ըսել որ Սթրազպուրկի համալսարանը նպաստաւոր պայմաններ կը ներկայացնէ հայագիտութեան եւ արեւելագիտութեան նշանաւոր կեդրոն դառնալու:

Սթրազպուրկ Ա. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԵՐԵՔ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ՝ 18 ՄԻԼԻՈՆ ՊԱԿԱՍ

Պոլսոյ Թուրք Թերթերը մըտահոգութիւն կը յայտնեն երկրին տնտեսական կացութեան մասին: «Ագշամ» դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ.—

Արդարեւ, 1925ի յունվար փետր. եւ մարտ ամիսներու ընթացքին, ներածումը 1,235,000 ոսկի աւելի էր արտածումէն, 1927ին, նոյն ամիսներու ընթացքին, տարբերութիւնը 13 միլիոն 700 հազար ոսկիի կը հասնի, իսկ 1828ին՝ 20 միլիոնի:

Եւ ամէնէն ցնցիչ պարագան այն է որ, ներածումները չեն աւելցած 1925էն ասդին, այլ պակսած են: Ուրեմն, տարբերութիւնը յառաջ եկած է արտածման պակսելէն:

Յետոյ, նկատի ունենալու է որ այդ երեք ամիսներուն ամէնէն քիչ ներածում կը կատարենք: Այնպէս որ աւելի պիտի վախնանք, եթէ դեկտեմբերի վիճակագրութիւնը աչքէ անցընենք:

Երեք տարուան մէջ, մեր արտածումը 18 միլիոն ոսկիի պակաս մը ունեցած է: Ասիկա անընդունելի է, եւ պէտք է լուրջ ուշադրութեան առնուի: Հիւանդութիւնը մէջտեղն է, պէտք է ամէն միջոցի դիմենք, մեր արտածումը աւելցնելու համար:

ԲՈԼՈՐ «ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐԸ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Անկէ առաջ Էնկիւրիէն հրամայուած էր Թուրք գաղթականներուն չյատկացնել Հայերու «լքեալ» կալուածները, այլ գոհանալ միայն յունական գոյքերով:

Դեկտեմբեր 25ին Էնկիւրիի ներքին գործավարութենէն հասած նոր հրաման մը կը հաղորդէ թէ անխտիր բոլոր «լքեալ» կալուածները գաղթականներուն պէտք է տրուին իբր անոնց սեփականութիւնը:

ԵՓՐԱՏԻ ՎՐԱՅ ԿԱՄՈՒՐՋ ՄԸ ՓԼԱԾ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Եփրատ գետին վրայ, ճէքսըն ընկերութեան կողմէ կառուցուած խոշոր կամուրջը, որ Իրաքի եւ Սուրիոյ միջեւ ինքնաշարժի ճամբուն յատկացուած էր, փլաւ: Այս կամուրջին կառուցումը 80.000 ոսկի արժած էր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՐԳԱՆՔ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Թէեւ վշտացած, բայց կը յարգենք ու կը սիրենք մեր մտքի մշակները, մեր որբացած սրտերու անկեղծ արտայայտութեամբ:*

Վշտացած ենք այն դաս մը մտաւորականներէն որոնք մեզ եւ մեր հրաւէրը արհամարհելով, չուզեցին մասնակցիլ «Հայ Մշակոյթ»ի տօնակատարութեան, պատճառաբանելով թէ մենք դեռ «հայերէն չենք գիտեր»: Ի՞նչ անարգանք...: Մենք որ դեռ երէկ Թուրքին Թունաւոր հացով ու վրէժի դառնութիւնով մեծցած, մենք որ դեռ երէկ գիտակցեցանք թէ Հայու զաւակ ենք ու ուզեցինք Հայ ապրիլ...:

Չէ՛, չէ՛ հայ վաստակաւորնե՛ր, մենք անոնց հետ ենք որոնք գիտեն մեր վիշտը եւ կը կարդան մեր ճակտի տառապանքը:

Ատոնցմէ մէկն է՝ մեր գրական նոր աստղը, Համաստեղը, որ պատուեց Զ. Ո. Միութեան հրաւէրը:

Արդարեւ, վերջերս ունեցանք խնջոյք մը: Զ. Որբերու Միութեան մասնաճիւղս այս առթիւ նախօրօք հրաւէր ուղղած էր բոլոր Հայրենակցականներուն եւ մտքի աշխատաւորներուն: Ժամանակէն առաջ երկսեռ բազմութիւն մը խըմբուած էր սեղաններու շուրջ:

Երգուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ը ու խանդավառութեան մէջ պարպուեցան բաժակները Համաստեղի կենացը:

Խանդավառ մթնոլորտ ստեղծած էր. երգեր, արտասանութիւններ, պարեր եւայլն տեւեցին մինչեւ գիշերուան ժամը 10ը:

Իր խօսքերէն կ'ուզեմ յիշել մէկ նախադասութիւն, «Հոն՝ փարիզ բոլորը պաշտօնական են, իսկ դուք հոս հարազատ»:

***

Ամսոյս 26ին տեղի ունեցաւ Զ. Ե. Ո. Միութեան արտակարգ ժողովը, ներկայութեամբ կեդրոնական վարչութեան ներկայացուցիչ ընկ. Յ. Պուռնազեանի: Մասնաճիւղիս գործունէութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւն տըրուելէ վերջ, խորհրդակցութիւններ կատարուեցան հետեւեալ հարցերուն շուրջ.—

1.— Սուրիայէն փոխադրուած որբերու վիճակը Ֆրանսական ագարակներու մէջ: 2.— Սուրիահայ գաղթը դէպի Հարաւային Ամերիկա: 3.— Զ. Ե. Ո. Միութեան օգնանի անհրաժեշտութիւն: 4.— Մեր դիրքը ազգային կազմակերպութիւններու հանդէպ: 5.— Դպրոցասէր Տիկնանցի որբուհիներուն վիճակը: 6.— Ընտանիքներու մէջ զետեղուած որբուհիներու վիճակը: 7.— Բարեգործականը, իր որբանոցները եւ մեր յարաբերութիւնները: 8.— Հայաստանի կառավարութիւնը եւ Հայաստանի որբերու հետ մեր յարաբերութեան միջոցները: 9.— Մենք մեր լեզուով արտայայտուելու միջոցները: 10.—Ցունաստանի եւ Սուրիոյ որբական կազմակերպութիւններու հետ մեր յարաբերութիւնները: 11.—1929ի մեր գործունէութեան ուղին:եւլն.:

Մարսէյլ Ա. Որբուկ

«ԱՐԱՔՍԻ» ԽՆՋՈՅՔԸ

ՎԱԼԱՆՍ, *27 դեկտ.— «Արաքս» Մարզականի խնջոյքը տեղի ունեցաւ դեկտեմբեր 22ին: Ներկայ էին անդամներ եւ համակիրներ: Ընթացիկ հարցերու մասին խորհրդակցութենէ մը յետոյ, ներկաները պատուասիրուեցան թէյով եւ կարկանդակներով: Աճուրդէ մը գոյացաւ 107.50 ֆրանք:*

Եղան երգեր, արտասանութիւններ, եւրոպական եւ արեւելեան պարեր, որոնք տեւեցին մինչեւ առաւօտ ժամը 2ը: Ուրախութիւնը վերջացաւ խիստ զուարթ տպաւորութեամբ:

Մ. Կարապետեան

ԿՈՉ ԵՕԶԿԱՏՑԻՆԵՐՈՒ

ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆ.- *Դեկտ. 25ին Գշ. օր նախաձեռնութիւնն ունեցանք կազմելու Եօզկատի բարենպատակ Հայր. Միութեան մասնաճիւղը Ս. Շամօն - Ս. Էթիէն միասնաբար: Ընտրութիւն տեղի ունեցաւ նոյն օրը, 25 անդամներու ներկայութեամբ: Վարչութեան անդամ ընտրուեցան Պ. Պ. Ցար. Փիլիկեան (ատենապետ), Ցակոբ Թաշճեան (ատենադպիր), Կղեմէս Սէմէրճիպաշեան (գանձապահ), Կար. Միքայէլեան եւ Ցովսէփ Պալճեան (խորհրդականներ):*

Միութեանս նպատակն է, բարոյապէս եւ նիւթապէս օգնել մեր կարօտ հայրենակիցներու: Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք Ս. Շամօնի, Սէն Թ'Էթիէնի եւ շրջակայքի բոլոր Եօզկատցիներուն որ չըլլան իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը Միութեանս զարգացման համար: Միութեան հասցէն է Hagop Tachdjian, 39 Rue du Président Wilson, Saint-Chamond (Loire).

Վարչութիւն

1929 ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1929

"ՅԱՌԱՋ"

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՈՐ ԿԸ ԹԵՒԱԿՈԽԷ ԻՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ

(ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ.— Տարեկան 140, վեցամսեայ 70, եռամսեայ 35 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ, ԵԳԻՊՏՈՍ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ տարեկան 250 ֆրանք, վեցամսեայ 125 ֆրանք (կամ երկու եւ մէկ սթերլին):

ԱՄԵՐԻԿԱ.— Տարեկան տասը տոլար, վեցամսեայ 6 տոլար:

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ.— Տարեկան 200, վեցամսեայ 100 ֆր.:

ԾԱՆՕԹ.— Բաժնեգիններու տարբերութիւնը հետեւանք է Թղթատարական սակի, — մէկ Թերթը 30 սանթիմ կամ 15սանթիմ, համաձայն երկիրէ երկիր կնքուած պայմանագրութեանց:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ *ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան և վարչութեան նոր հասցէն է.—*

235, RUE DU FBG. ST. MARTIN, PARIS (10e)

(Ներկայ խմբագրատան դիմացի փողոցը)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ ՄԸ.— *Ցանձնակատարի մը պաշտօնեան ինքզինքը կը ներկայացնէր իբրեւ իր գործատիրոջ եղբայրը եւ այդ հանգամանքով կը ներկայանար կարի մեծ արհեստանոց մը, որուն կը յանձնարարէր 350.000 ֆրանքի հրջազգեստներ: Արհեստանոցը առանց ժամանակ կորսնցնելու անոր կը յանձնէր 35000 ֆրանքի ապրանք միացեալ...լուսանալով ժամանակ յետոյ լրացնել: Մարդը սակայն, կը տանէր ապրանքը կը ծախէր, կը գրպանէր դրամը եւ կը մոռնար պարտքը վճարել: Արհեստանոցի բողոքին վրայ, մարդը ձերբակալուեցաւ եւ խոստովանեցաւ թէ նման խարդախութիւններու համար, արդէն նախապէս 4 դատապարտութիւններ կրած է:*

ՊԱԴՈՍԿԻՆ ԱՌՋԵՒ— *Վէճի մը հետեւանքով, կարտէն՝ մսավաճառի աշկերտ մը, 18 տարու, ատրճանակով ծանրօրէն վիրաւորեց Տիկին Մորթէլը, 45 տարու, ճաշարանի աշխատաւոր. այն պահուն որ այս վերջինը իր բնակած պանդոկը կը մտնէր:*

Ոճրագործը փախաւ. իրեն կ'ընկերակցէր իր մէկ բարեկամը, որ ականյն ձերբակալուեցաւ: Բայց, քանի մը ժամ յետոյ, ոճրագործը ինքնաբերաբար յանձնուեցաւ ոստիկանութեան: Ցայտնելով թէ՝ զոհը կ'ուզէր իր դրամապանակը շորթել եւ իր ընդդիմութեան վրայ, երբ ան ուրիշ մը օգնութեան կանչեր էր, այն ատեն միայն դիմեր էր զէնքի: Վիրաւոր կնոջ վիճակը յուսահատական է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

LA ROSERAIE D'ARMÉNIE հատոր III: Pages Choisies des Meilleurs Poètes du Moyen âge et de la Période suivante. traduction précédée d'une Introduction par Archag Tchobanian, (*պատկերազարդ շքեղ հրատարակութիւն մը*), 1929 Librairie Ernest Leroux, 28 Rue Bonaparte. Prix 100 francs.

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՏԱՐԵՑՈՅՑ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, նոր շրջան, Ե. տարի: Կազմեցին Մ. Զուհաճեան եւ Թ. Ազատեան: Կ. Պոլիս, 1929: Գին 200 դրշ. (30 ֆր.):

ՈՒՂԵՑՈՅՑ ՄԱՐՍԷՅԼԻ, Պատկերազարդ եւ քարտէսաւոր: Կազմեց՝ Յովհ. Վարժապետեան՝ գին 5 ֆրանք:

«...ՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒ...ԾՔՆԵՐԸ

ԿԻՍԱԴԷՄ ՄԸ

...ւ յետոյ Արփիկի ծօտենաբարի ժպիտով մը.

— Թոյլ տուէք ինծ յուսալ ...ուք ալ մեզմէ պիտի ըլլաք: ...մադրեմ թէ շատ քաշուած ...նք մը ունիք. այդ երեկոյթը ...ժամանց մը կրնայ ըլլալ ...ի համար... Ես երբ որ գալ...կան էի, հայ ընկեր մը ու... ...որուն ծնողքը Թուրքերը ...ննած էին, այդ տղան եր...չէր խնդար... «Անժպիտ» ...էինք իր անունը...Հայերը ...ծ, առհասարակ քաշուած ...խուր մարդիկ են... Ուրեմն, ...ըդ, ուրախանալու այս ա...ը մի՛ փախցնէք...

...յս խօսքերը ջահերու պէս ...ուրեցին Արփիկի օրերը. ...եալ, ներկայ եւ գալիք: Ամ... այդ երկու շաբաթը ան ...է հընացաւ ու հկերաւ, գո...ւ հապճեպով թխուած հոր ...նդով, հվճարեց տանտիրուհիին, փոխ ալ առաւ հեռաւոր ծանօթ պառաւ Հայուհիէ մը եւ այդ բոլոր դրամը եւ ժամանակը յատկացուց հագուստ, մետաքս գուլպայ, փայլուն կիսակօշիկ եւայլն գնելու:

Նոր տարուան նախօրեակին, կէս օրէն վերջ ազատ էին: Արփիկ հայելիին առջեւ անցած զարդարուեցաւ, աւելի ճիշտ հպրշարուեցաւ: Մազերը չէին հնազանդիր: Տարիներէ ի վեր ուղիղ գծով սանտրուելու վարժուած, անոնք յամառութեամբ միշտ իրենց նախկին ձեւը կը ստանային: Ա՛խ այդ մազերը որ սանտրուածներու քմահաճ ձեւերուն չէին համակերպիր, արդէն այդ ձեւերը իր դէմքի վախկոտ եւ տխուր արտայայտութեան հետ ալ չէին յարմարիր, ու Արփիկ ժպտեցաւ, ինքն իրեն: Իր ժպիտը այնքան զուսպ, այնքան տխուր էր որ, այդ ժպիտին յուսահատ ուրիշ ժպիտ մըն ալ յաջորդեց, ժպտիլ չկարենալու ժպիտը...

Ինչպէս մինչեւ այդ չէր նկատած որ ինք ժպտիլ չէր գիտեր, «անժպիտ» էր, ճի՛շտ վերակացուին ճանչցած հայ դասընկերին պէս... Բակած մազերը ուսին, գլուխը ձեռքերուն մէջ առած, Արփիկ յուսահատ սկսաւ մտածել: Երթա՞ր արդեօք երեկոյթին, աւելի լաւ չէ՞ր մնար տունը, ինքն իր մէջ կծկուած, ինչպէս եղած էր միշտ... Բայց եթէ յանկարծ, վերակացուն զինք փնտռէր եւ երջանկութիւնը ճանչնալու հաւանականութիւն ստեղծուէր իրեն համար... Ամբողջութեամբ փոխուէր, սիրոյ ջերմութեան տակ ըլլար ինչ որ պիտի ըլլար եթէ փոթորիկը չպայթէր ու չքայքայէր ամէն ինչ... ամէն ինչ:

Կօշիկները, մետաքս գուլպաները, բաց ծիրանի հագուստը իրեն կը սպասէին, պէտք էր վերջապէս հագնիլ: Դողացող ձեռքերով առաւ ներկերը, նախ այտերուն եւ յետոյ շրթներուն քսեց արագ, կարծես կը վախնար որ մէկը արգիլէր: Յետոյ ճերմակ փոշիով ծածկեց, հագուեցաւ ու նոր միայն հայելիին նայեցաւ...Ի՞նչ էր, ինչ չէ՞ր... ժպտեցաւ: Հիմա ժպիտը աւելի կը վայլէր դէմքին: Կարմիրները շուք եւ կեղծ աշխուժութիւն մը դրեր էին նաեւ աչքերուն: Ո՛չ, լաւ էր, այսպէս լաւ էր, միայն այսպէս լաւ էր: Հիմա միայն մազերն էին որ զինք կը տանէին անդրջրհեղեղեան շրջանը... Այսպէս չէր կրնար ձգել... իջնէ՞ր, կտրե՞լ տար մօտիկ սափրիչին: Հինգ վայրկեանի գործ էր... Ըհ, ի հարկէ լաւ էր կտրել տար, որո՞ւ համար պիտի տար... Ո՞վ պիտի տխրէր կամ ուրախանար ատով... Եւ վերջապէս հիմա որ սկսաւ, պէտք էր շարունակել... Այո, ճիշտ որ իրենց գիւղաքաղաքը «մազը կտրած» ըսելով «անբարոյական կին» ըսել կ'ուզէին: Ինչ փո՛յթ... անցեալը չթողած,ներկան չես կրնար ապրիլ: Պէտք է կտրել նետել անցեալը, ատ մազերուն հետ միասին: Կտրել նետել անցեալը...

Արփիկ երկու անգամ դէպի դուռը գնաց եւ ետ դարձաւ ու յանկարծ ինքն իրմէ փախչողի մը պէս, արագ արագ սանդուխներէն վար իջաւ ու վազելով գնաց սափրիչի խանութը:

— Պիտի ուզէի որ մազերս կտրէիք...

— Շատ լաւ, օրիորդ, բայց պէտք պիտի ըլլայ որ առնուազն երկու ժամ սպասէք: Ժամադրութիւնով եկածներ կան, կը հասկնաք, տօնի օր է... խնդրեմ նստեցէք:

— Ո՛չ, պարոն, չեմ կրնար, այդքան սպասել չեմ կրնար, շուտ պիտի ուզէի, տեղ պիտի երթամ, չեմ կրնար ուշանալ... կը սպասեն ինծի...

Վարսավիրան խորամանկ եւ բազմիմաստ ժպտեցաւ:

— Շատ լաւ, շատ լաւ, հասկնալի է... այդ պարագային բացառիկ թիւ մը կուտանք ձեզ, գրեթէ չէք սպասեր ...կ'արժէ եօթանասուն ֆրանք — 50ը իբր բացառութիւն, 20ը արդէն իբր առաջին անգամ մազ կտրելու վարձք: Համաձա՞յն էք:

— Լաւ պարոն, կտրեցէ՛ք, կտրեցէք — ըսաւ Արփիկ դողալով եւ շնչասպառ, կարծես ինքն իրմէ զաղտնի:

Եօթանասունֆրանքը երեք օրուանվաստակն էր...

***

Երեկոյթի սրահը Արփիկի գլուխը դարձաւ լոյսէն, երաժշտութենէն, ծիծաղներէն ու բազմութենէն: Իրեն այնպէս կուգար որ բոլորը իրեն կը նայէին, կարծես բոլորը գիտէին թէ ինչու եւ ինչպէս եկած էր ու իրեն նայելով կը խնդային: Ձեւերը ձախաւեր էին, թեւերը աւելորդ առարկաներու նման կախուած էին կողերն ի վար, չէր գիտեր ինչ ձեւ տար անոնց: Հագուստին վզի բացուածքը հակառակ իր անսովորութեան կը նեղէր ու կը խեղդէր զինք, ուսին դրած ծաղիկն ալ վախով թառած թռչունի կը նմանէր որ հիմա, հիմա պիտի թռէր... Ահա այս կինը որ բարձրաձայն կը խնդայ, իր վրայ չէ՞ որ կը խնդայ: Ինչո՞ւ եկած էր, իր ինչ տեղն էր...

(3) ՊԵՐՃՈՒՀԻ

բել: Համալսարական գրականութիւն կը ներմուծուի Եուկոսլաւիայէն:

Անցեալ շաբթու համալսարական գիրքերով եւ տետրակներով լեցուն բեռնակառք մը բռնուեցաւ սահմանագլուխին վրայ: Միւս կողմէ, Եուկոսլաւիա ապաստանած պուլկար հողագործականները արշաւանք մը փորձեցին անցեալ շաբթու, Վիտինի կողմէն, ինչպէս ըրած էինք մէկ շաբաթ առաջ:

Նախարարական տագնապ ի Չուրջ

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթէ մը ի վեր զրոյց կը շրջէր նախարարական տագնապի մը մասին: Վարչապետ Փուանքարէ նկատելով որ 1929ի ելմտացոյցն ալ վաւերացուած է, ելմտական վերականգնումի իր աշխատանքը վերջացած համարելով կ'ուզէր քաշուիլ իշխանութենէ:

Առջի օրուան Նախարարական խորհուրդին մէջ, վարչապետը հրաժարականը ներկայացուց իր պաշտօնակիցներուն: Բոլոր նախարարներն ալ հակառակեցան Փուանքարէի այս որոշումին եւ թախանձեցին որ չքէ գիրենք եւ շարունակէ ձեռքին մէջ պահել կառավարութեան ղեկը:

Վարչապետը յօժարեցաւ ետ առնել հրաժարականը, որով յունուար 8ին անձամբ պիտի ներկայանայ Երեսփ. Ժողովին առջեւ, ուր պիտի պարզէ կառավարութեան ծրագիրը նոր տարուան առթիւ: Այս ծրագիրը պիտի խմբագրուի այսօր՝ Շան զ'Էլիզէի մէջ Պ. Տումէրկի նախագահութեամբ գումարուելիք նախարարական խորհուրդին մէջ:

Բոլշեւիկները եւ Քէլլոկի դաշինքը

Խորհրդային Միութեան արտաքին փոխ-գործավար Լիտվինոֆ Մոսկուայի լեհ դեսպանփաթէքի յանձնեց ծանուցագիր մը, որով կ'առաջարկէ ստորագրել մասնաւոր փրոթոքոլ մը՝ Խորհրդային Միութեան եւ Լեհաստանի միջեւ գործադրելու համար Քէլլոկի դաշինքը, առանց սպասելու որ միւս պետութիւնները վաւերացնեն եւ սկսին գործադրել զայն:

Լիտվինոֆ նման առաջարկ մը ըրաւ նաեւ Լիթուանիոյ կառավարութեան:

Փոխ-գործավարը միեւնոյն ատեն խնդրեց Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանէն, որ իր այս դիմումները հաղորդէ Մ. Նահանգներու կառավարութեան:

Խորհրդային կառավարութիւնը այս ձեւով կ'ուզէ ապահովել իր արեւմտեան սահմանները:

Ապստամբները պարտուած

Քապուլէն կը հեռագրեն.— Ապստամբները չարաչար պարտուած՝ կը նահանջեն դէպի Քոհիստան: Կառավարական զօրքը՝ թնդանօթներու եւ օդանաւերու աջակցութեամբ կը հետապնդէ փախստականները: Ապստամբները խիստ մեծ կորուստ տուին:

Քապուլի վարի թաղի խանութները վերաբացուեցան: Մայրաքաղաքին մէջ բնականոն կեանքը վերսկսած կը թուի: Թագաւորը ամէն օր ձիով կը պտտի քաղաքին փողոցներուն մէջ:

Կացութեան մէջ առաջ եկած այս փոփոխութիւնը կը վերագրուի Ամանուլլահ Թագաւորի քեռայրին, որ յաղթական զինուորներու գլուխը կը գտնուի: Կը հերքուի այն լուրը թէ երբ Քապուլ պաշարուած էր ապստամբներուն կողմէ, Թագաւորը մեկնեցաւ մայրաքաղաքէն: Կը հաստատուի նաեւ թէ կառավարական զինուորներէն ո՛չ մէկը ապստամբած էր:

*** Քանտահարէն, Հէրաթէն եւ Աֆղանիստանի հիւսիսային նահանգներէն օգնական նոր ուժեր ղրկուեցան Քապուլ:

Անգլիական օդանաւերը ապահով վայրեր փոխադրեցին 18 հնդիկ, 27 թուրք, 4 ասորի, 4 գերման եւ 1 իտալացի կին, ինչպէս նաեւ անոնց զաւակները:

Ամէն ինչ նոր տառերով

Նոր տառերու օրէնքին համաձայն, Յունուար 1էն Թուրքիոյ բոլոր պաշտօնատուները իրենց գործառնութիւնները ամբողջութեամբ նոր տառերով պիտի կատարեն: Մինչեւ հիմակուան շրջանը փորձի շրջան կը նկատուի: Ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է, տարեգլխէն սկսեալ գործառնութիւններու կանոնաւորման համար:

Բոլոր պաշտօնատուններու համար գրամեքենաներ ապսպրուած են: Մեծ մասը հասած է արդէն եւ մնացեալն ալ 15 օրէն պատրաստ պիտի ըլլայ: Մեքենագիր պաշտօնեաներ վարձուած են արդէն, գրութիւնները մաքուրի քաշելու համար: Այն պաշտօնեաները որոնք կերպով մը կը յաջողին մեքենաները գործածել, պաշտօնի վրայ պիտի թողուին եւ պատեհութիւն պիտի տրուի որ ժամանակի ընթացքին իրենց վարժութիւնը զարգացնեն:

Ռուսեւգերման առեւտուր

Դեկտեմբեր 21ին ստորագրուեցաւ ռուսեւգերման առեւտրական բանակցութեանց նախնական համաձայնութիւնը, որ մեծապէս պիտի նպաստէ երկու երկիրներուն յարաբերութեանց բարւոքման: Երկու կողմերու պատուիրակներն ալ խոստովանեցան թէ քանի մը տարի առաջ Ռուսիոյ տրուած 300,000.000 մարքի (15,000,000 ոսկի) վարկը նպաստած է երկու երկիրներու յարաբերութեանց բարւոքման: Մօտերս բանակցութիւնները պիտի սկսին նոր վարկերու համար: Այն միջադէպերը որոնք ծգտում յառաջ բերած էին վերջերս, բարեկամաբար կարգադրուած են, ինչպէս տնտեսական լրտեսութեան խնդիրը: Ապագային աւելի պիտի բարւոքի ճարտարարուեստական գործունէութեան օրինական պաշտպանութիւնը: Գերմանական կառավարութիւնը Մոսկուայի հաւանութեան պիտի ենթարկէ ցանկը կարգ մը նախապատերազմեան հաստատութեանց, որոնց գործունէութիւնը պիտի ապահովուի: Մաքսային դիւրութիւններ պիտի տրուին առտնին գործիքներու, պիտանի առարկաներու, բժշկական, քիմիական եւ լուսանկարչական նիւթերու ներածման համար: Վերջապէս, աւելի լաւ պայմաններ պիտի ստեղծուին գերման արտօնատէրներու համար, ուղղակի բանակցութիւններով:

Իտալական Խորհրդարանը կը լուծուի

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Խորհրդարանի լուծման հրամանագիրը պիտի հրատարակուի յունուար 10ի եւ 13ի միջեւ:

Ֆաշիստ Մեծ Խորհուրդը նիստի պիտի հրաւիրուի փետրուարի վերջը եւ պիտի կազմէ ցանկը այն 400 երեսփոխաններուն, որոնց ընտրութիւնը պիտի կատարուի մարտ 23ին:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

ստիպողաբար ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրուին այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue Fbg. St. Martin թիւ 225 Aux deux Stations սրճարանի վերնայարկը, մէթրօ Louis Blanchի դիմացը: Օրակարգ.— Զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն Շրջ. կոմիտէի: Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Ն. Աղբալեան կ. կ.ի կողմէ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՑԻԻ

„ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ"...

բանաստեղծութիւններու ժողովածու, շքեղ հրատարակութիւն, ընտիր թուղթ: գին՝ Ֆրանսայի մէջ 7 ֆր., ուրիշ երկիրներ 10 ֆր.: փոսթի ծախք չկայ: դիմել՝ Mr. G. Balayan, Impr. de Navarre. 5 Rue des Gobelins, Paris.

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 9ԻՆ, 8 Rue Jean Goujon

գեղարուեստական բաժին, պար, թատ.

Մուտք 15 ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանի Միութեան վիճաբանական ժողովը՝ վաղը հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Նիւթ՝ «Հայկական եւ Եւրոպական գիւղ»ը: Կը նախագահէ ընկ. Ա. Աբօեան: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լը կրուէ, Լ. Ա.— 79 ֆր.:
Մարսէյլ, Գործ.— 679.50:
Ֆոնթէն Սիւռ Սօն, Կ. Բ.— 90:
Լութրա-Լաւփսոռ, Յ. Պ.— 150 տրախմի:
Թաւրիզ, Գործ.— Ստացանք:
Ցէսին, Կ. Բ.— 35:
Փարիզ, Իշխ. Ա.— 70:
Լիոն, Ա. Ս.— 35:
Պէլֆոռ, Ա. Ա.— 15:
Փարիզ, Փամ.— 17.50:
Մարսէյլ, Խ. Օ.— 100:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզի Աղքատախնամի Նէօյիի Օրիորդներու Օժանդակ Մասնախումբի ցերեկոյթը այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր Victor Hugoի սրահը 46bis Rue St. Didier.

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԱՂԱՆԴԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան ուսանողաց օժանդակող մասնախումբին կաղանդի երեկոյթը այս երկուշաբթի ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 274 Bld. Saint Germainի սրահին մէջ (Nord-Sud: Chambre des Députés).

Գեղարուեստական բաժին եւ պար: Ուսանողներու համար մուտքը ձրի է: Ներկայանալ ուսանողական քարտով:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր ծնողքը Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական նախարարութեան արտօնագիրը:

մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով:

գրեցէք ձեր ծնողքներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS 25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտով դարմանում արյանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, Ջերմամիզ.) եւ վարխի: Մասն. Լապօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72-56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Փարիզի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութիւնս եւ կրօնական ընկերակցութեան վարչական ժողովս ներկայ շրջաբերականով կը զեկուցանեն Փարիզի եւ շրջականներու հայ ժողովրդեան թէ՝ կրօն. ընկերակցութեան հիմնական կանոնագրոյ Ա. յօդուածին տրամադրութեան համաձայն՝ Seineի, Seine et Oiseի եւ Seine et Marneի նահանգներուն մէջ բնակող եւ Հայ Առաքել. եկեղեցւոյ պատկանող ազգայինները ենթակայ են Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութեան իրաւասութեան:

Հետեւապէս, այդ շրջաններուն մէջ ո՛եւէ քահանայ կամ այլ եկեղեցական, ըլլան անոնք եկեղեցւոյս թոշակաւոր քահանաներ կամ ուրիշ անպաշտօն հոգեւորականներ, առանց Հոգեւոր Հովուութենէս արտօնուած ըլլալու՝ չեն կրնար պսակ եւ մկրտութիւն կատարել:

Առանց արտօնութեան կատարուած պսակներն ու մկրտութիւնները անվաւեր պիտի նկատուին եւ վկայագրի իրաւունք չպիտի ունենան:

Սոյն տնօրինութեան հակառակ շարժողները, վերոյիշեալ կանոնագրին (ներքին կանոնագիր) 3րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, կրնան պատասխանատու ալ ըլլալ պետական օրինաց առջեւ:

Հոգեւոր Հովիւ
Հայոց Փարիզի եւ շրջակայից
(Ստոր.) Վռամշապուհ Եպիս.
(Կնիք) Դիւան Վարչութեան

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տամնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: Մասամ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

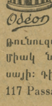

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրեերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ԵՆՈՎՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

6 Rue Voltaire, LYON

Անձամբ կը շինէ փրոթէզներ (prothèse) բոլորովին նոր մեթոտով: Մասնագէտ վիրաբոյժ-ատամնաբոյժ C. Bonnard կը խնամէ ակռայի հիւանդութիւնները Չորեքշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր: Քուրոն՝ 90 ֆր., ձերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր.էն: Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ:

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿԻՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ

24, RUE ST. LAZAREէն PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպներ կուռ, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:

դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10e)

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—3[illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ

42 Rue Tourtille, BELLEVILLE. մէթրօ՝ ՊԷԼՎԻԼ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ

ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ

12 լիթրնոց սնտուկ, լիթրը՝ 23 ֆրանք

ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլօնոց թիթեղ տուփերու քիլօն՝ 9 ֆրանք: դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ, 65 Rue Ste. Anne.

մէթրօ 4 Septembre Թէլ. Central 76 6[illegible]

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՉԻԿՃԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի ընտիր տեսակներ:

վերջին նորաձեւութիւններ.— խնամուած եւ մաքուր կար:

57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château Rouge

Tél. Nord: 59—20 Autobus J

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտիստ ֆաթման եւ Ասատը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած կիներ 30, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլսթոյ) 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, Կրացիէլլա Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Օտարը Լիլիթ ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, Կայսր (Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1, Բառարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երազահաններ՝ 5, 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.: Նոթաներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, Չի[illegible] կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն:

Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. տարբերութեամբ, ըստ գրքի մեծութեան: Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ: Գրացուցակը ձրի կը ղրկուի պահանջողին: Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք գրքերուն ցանկը:

Դիմեցէք 'L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e):

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ոսկի պանդուխտը (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, Ա[illegible] գային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհետացած սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Թագաւորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդրանիկ) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Լ[illegible] նահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուավէպը 8, Մէլիքա Նո[illegible] հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, [illegible] թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յա[illegible] Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, Բառարաններ 3, 25, 30, Երազահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5:

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Չուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն:

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

3 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 845 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԿՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մեր ընթերցողները զանազան հարցումներ կ'ուղղեն մեզի, Փարիզի մէջ ծրագրուած երկու հանրօգուտ ձեռնարկներու մասին։

Մէկը՝ Վենետիկի Մխիթարեանց վարժարանն է։ Միւսը՝ Բարեգործականի Մատենադարանը։

Երկու անգամով, լայն տեղեկութիւններ տուած ենք առաջին հաստատութեան մասին։ Շատոյց գնուած է հոյակապ շէնք մը, Սէնի ափը, շրջապատուած՝ ընդարձակ պարտէզներով։ Ամբողջ կալուածին տարածութիւնն է 13,250 քառ. մեդր։ Կեդրոնական մասէն զատ, պարտէզին զանազան կողմերը կան ուրիշ եօթը շէնքեր, որոնք պիտի օգտագործուին զանազան ճիւղերու համար։ Ժամանակի ընթացքին, կարելի է առնուազն հինգ հարիւր աշակերտ կրթել այս հաստատութեան մէջ, որ պիտի ունենայ «լիսէ»ի աստիճան։

Ինչպէս կը հաստատուի, նիւթական այս ծանր բեռը ամբողջովին ինկած է Մխիթարեան Միաբանութեան վրայ։ Ոչ մէկ արտակարգ աջակցութիւն՝ Փարիզ բազմած ջոջերու կողմէ, այլ միայն աժան հաւաստիքներ և խրատներ։ Առ այժմ, միլիոնատէրներու աջակցութիւնը կը սահմանափակուի սաներու որդեգրումով — երկու, հինգ, տասը։

Վարժարանին վարիչները, որոնք վերապահած են արդէն, 6000 ֆրանք որոշեր են մէկ աշակերտի տարեթոշակը։ Գրպանի դրամ, եթէ հարուստներու համար է. շատ մը ընտանիքներու տարեկան ապրուստի գինը, եթէ չունեւորները նկատի առնենք։

Այստեղ ալ՝ ողբերգութիւնը։ Քիչ հարուստներ կը բարեհաճին հայկական դպրոց ղրկել իրենց «ազնուական» զաւակները, որոնք ընդհանրապէս կը պատրաստուին իբրեւ միջազգային շուկայի եւ սալոնի զարդ։ Զքաւորին սիրտն է որ կը տրորուի հայկական դպրոցի կարօտէն։

Արդ, ի՞նչպէս կարգադրել որ, թէ բազմաթիւ եւ իսկապէս արժանաւոր պատանիներ օգտուին, եւ թէ նոր վարժարանը չտքայ անտանելի բեռի մը տակ։ (Միայն գնման պարտքին համար տարեկան 160,000 ֆրանք տոկոս պիտի վճարուի)։

Մասնաւոր խոստումներէն պիտի օգտուին միայն 10-15 հոգի։ Յետո՞յ։ Միւսնե՞րը։ Ինչո՞ւ միջոցներ չխորհիլ, որպէս զի քանի մը հարիւր պատանիներ կարենան համարձակ ներս մտնել։

Մեր կարծիքով, եթէ մէկ-երկու հաստատութիւններ կամ խումբ մը երեւելիներ ուզեն, կրնան 6000 ֆրանքի տարեթոշակը իջեցնել հինգ հարիւր ֆրանքի։ Այս գումարը կը համկնանք իբրեւ ուսման գին, զոր հաճութեամբ կրնայ վճարել ո՛ր եւ է ծնողք, իր զաւակը օտարացումէ փրկելու համար։ Իսկ 6000ին մնացորդը — լաւ հաշուելէ յետոյ — իբրեւ սնունդի եւն. ծախք, հարկ է լրացնել բացարիկ եկամուտներով։ Չէ՞ որ, եթէ ո՛ր եւ է հաստատութիւն կամ Փարիզի ջոջերը — նոյնիսկ անոնց մէկը միայն — այսպիսի վարժարան մը բանային, տասն անգամ աւելին պիտի ծախսէին։

Աղմուկը չպիտի արժէր, եթէ Մխիթարեան «լիսէ»ն ալ դառնար տեսակ մը առանձնաշնորհեալ եւ անմատչելի կրթարան, իր դուռներուն առջեւ ճիտը ծուռ սպասցնելով ժողովուրդի զաւակները։

×

Երկրորդ ձեռնարկը, ինչպէս ըսինք, Բարեգործականի Մատենադարանն է։

Երկար չպիտի խօսինք այս մասին։ Տարին լրացաւ առաջին լուրէն յետոյ, եւ որքան գիտենք, Մատենադարանը կազմ եւ պատրաստ է, գոնէ իր ներկայ վիճակին մէջ։ Փառաւոր շէնք մը, շքեղապէս կահաւորուած եւ արդէն լեցուած՝ ամրակազմ գիրքերով, մեծամասնաբար՝ ֆրանսերէն։ Այս գործին գլուխն ալ կանգնած է Պ. Պօղոս Նուպար։ Բայց տրամադրուած սրահները անբաւական կուգան արդէն։ Հաւաստողներ կան թէ Բարեգործականի անխոնջ հիմնադիրը յարակից ուրիշ ընդարձակ շէնք մը եւս պիտի յատկացնէ, որպէսզի կարելի ըլլայ ունենալ հայկական կատարեալ Մատենադարան մը, այս փարթամ քաղաքին մէջ. երրորդը՝ Վենետիկի եւ Վիեննայի Մատենադարաններէն յետոյ։

Ձայնակցելով մեզի եղած հարցումներուն, կ'ուզէինք իմանալ թէ՝ ինչո՞ւ պաշտօնապէս չի բացուիր Մատենադարանը, նոյնիսկ իր ներկայ վիճակին մէջ։ Ի՞նչ իմաստ ունի վարչութիւն կազմել, գիրքերը եւ սեղանները շարել, եւ միայն պաշտօնական հիւրեր ընդունիլ, այն ալ հանդիսաւոր առիթներով։

Ձեռքի տակ չունենալով Մատենադարանին ծրագիրը, չպիտի կրնանք ըսել թէ ի՛նչ սահմանափակումներ հաստատուած են։ Ա՞յս ալ պիտի դառնայ ազնուապետական հաստատութիւն մը, ակադեմական ուսումնասիրութեանց համար, թէ պիտի ծառայէ քիչ մը լայն խաւերու։

Ամէն պարագայի մէջ, հարկ է վերջ տալ տիրող լռութեան, եւ ապացուցանել թէ իսկապէս օգտակար ձեռնարկ մըն է նոր Մատենադարանը, ազատ՝ Բարեգործականի հիմնական թերութիւններէն։ Գոնէ այս մէկը շուտ բացուէր ժողովուրդին առջեւ, եւ ժողովուրդին համար։ Գոնէ Մատենադարանին շուրջն ալ չտեսնէինք սալոնական կամ սմսեղուկ բարքեր, որոնք այնքան խաթարած են բուն Բարեգործականի դիմագիծը։

Իր տարրական բարիքէն զատ, Նոր Մատենադարանը կրնար դառնալ տաքուկ ժամադրավայր մը՝ հայ մտաւորականութեան համար, որ այնքան պառակտուած է եւ այնքան հակամարտ։

Շ.

МАМՈՒԼ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՅՈՅՍԵՐՈՒՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Հայրենիք հետեւեալ եզրակացութեան կը յանգի, հիմնուելով «Կոմիսար» Արսէն Եսայեանի ծանօթ յայտարարութեանց վրայ, որ կ'ըսէր. «Մենք Հայերի հաւաքման քաղաքականութիւն չենք վարում եւ չենք կարող վարել» (15 դեկ.)։

— «Պ. Ա. Եսայեանի բերնով խորհրդային կառավարութիւնը այլեւս տարակոյս չի ձգեր, որ զուր են մեր բոլոր ջանքերը բանալու Հայաստանի դռները հայ գաղթականներու առջեւ եւ հաւաքելու հայկական ցիրուցան բեկորները մեր մայր երկրին մէջ։

Զուր են, որովհետեւ բոլշեւիկները դէմ են Հայերու հաւաքման իրենց մայր երկրին մէջ. զուր են, որովհետեւ բոլշեւիկները կը նկատեն այդ հակառակ «բանուորի շահերին», այսինքն, իրենց՝ բոլշեւիկեան շահերուն. զուր են, վերջապէս, որովհետեւ բոլշեւիկները, «ամենայն Հայոց» կամ ազգային կառավարութիւն մը ըլլալու յաւակնութիւն չունին երբեք։

Այսպիսով վերջնականապէս, գէթ խորհրդային իշխանութեան օրով, թաղուած կը յայտարարուին Չիչերինի եւ ապա Ա. Միասնիկեանի այն խաբեբայական խոստումները, որոնց համաձայն խորհրդային կառավարութիւնը իբր թէ մինչեւ 250,000 հայ գաղթականներ ներս պիտի ընդունէր։

Վերջին տարիներու դառն փորձն ալ արդէն ցոյց տուաւ, որ Չիչերիններն ու Միասնիկեանները հայկական ներգաղթի մասին առատ խոստումներ կ'ընէին իրենց քաղաքական մութ հաշիւներուն համար, բայց ոչ երբեք Հայոց ազգի կենսական շահերէն կամ մարդասիրական շարժառիթներէ դրդուած։

Աւելի որոշ՝ Թրքահայ դատը թաղելու համար էր որ բոլշեւիկները ժամանակ մը օրօրեցին աշխարհը եւ հայ ժողովուրդը՝ մեր գաղթականները Կովկաս կամ Ռուսիա փոխադրելու խաբէպատիր խոստումներով։ Իսկ այժմ ալ դարձեալ իրենց Թուրք բարեկամներուն կամքը կատարած ըլլալու համար՝ վերջ կուտան ներգաղթի իրենց կեղծ խաղին։

Ուրեմն, դէպի Հայաստան ներգաղթի յոյսի վերջին աղօտ նշոյլներն ալ կը մարին, եւ արտասահմանի տարագիր հայ բազմութիւններուն կը մնայ այսուհետեւ աւելի վճռական քայլեր ձեռք առնել՝ իրենց գլխուն ճարը տեսնելու համար…»։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱԾՈՒՄՆԵՐԸ

Թուրք պաշտօնական շրջանակները կը հաղորդեն թէ ամէնէն աւելի պահանջուած ապրանքը եղած է ծխախոտ որ այս տարի առատ քանակութեամբ պատրաստուած է։ Ցխախոտի արտածումը տասը միլիոն ոսկիէն աւելի հասոյթ մը բերած է երկրին։ Ընկոյզն ալ մեծ ընդունելութիւն գտած է այս տարի, մասնաւորապէս Անվերսի եւ Համպուրկի մէջ։ Առատօրէն արտածուած ապրանքներու մէջ այս տարի կարեւոր տեղ մը մը կը գրաւէ նաեւ լուբիան։

Թրքական բերքերէն ամէնէն աւելի տագնապի ենթարկուածն են չամիչն ու թուզը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.— Թուրք կառավարութիւնը Քիւրտիստանի սահմանակից նահանգներուն մէջ ժողովրդային ապստամբութենէ վախնալով, ապստամբութեան շրջանները այդ նահանգներու բնակիչներէն զինուոր չի ղրկեր, այլ Քիւրտերուն դէմ ղրկած իր զինուորները կը զատէ արեւմտեան հեռաւոր նահանգներու բնակիչներէն։

Թուրք կառավարութիւնը սկսած է մասնաւոր պաշտօնեաներու եւ ոստիկան-զօրքերու օժանդակութեամբ հաւաքել Մարտին եւ Ուրֆա նահանգներու բոլոր գիւղերուն մէջ ապրող 8-18 տարեկան քիւրտ աղջիկները, զանոնք դպրոց ղրկելու պատրուակին տակ։ Կարգ մը տեղերէ այս կերպով բազմաթիւ աղջիկներ հաւաքուած են։ Սակայն ժողովուրդին բուռն բողոքին վրայ, կառավարութիւնը ետ առած է իր հրամանը այն աղջիկներուն մասին, որոնք ծնողք ունին։ Միւս կողմէ սակայն կը շարունակեն հաւաքել հայր-մայր չունեցող աղջիկները՝ իբր թէ զանոնք որբանոցներու կամ արհեստանոցներու մէջ դնելու համար։ Սուրիոյ սահմանակից գիւղերու քիւրտ աղջիկները Սուրիա փախչելով կ'ազատին։ Հաստատուած է թէ հաւաքուած որբուհիները ո՛չ արհեստանոց կը դրուին, ո՛չ ալ որբանոց. սակայն չի գիտցուիր թէ ո՛ւր կը ղրկուին։

Սուրիոյ Թուրք գաղթականները

Սերպիայէն Պոլիս հասած են 250 Թուրք ընտանիքներ, բաղկացած մօտ հազար անդամներէ։ Գաղթականներու տեղաւորման վարչութիւնը առժամաբար զանոնք տեղաւորած է մզկիթի մը մէջ։ Մօտ օրէն անոնք պիտի ղրկուին Իզմիր, տեղաւորուելու համար այդ շրջանին մէջ։

Սերպերու եւ Խրուաթներու վէճը

Պելկրատէն կը հեռագրեն «Թայմզ»ի.— Թագաւորը դեռ չյայտնեց թէ կ'ուզէ՞ ընդունիլ դահլիճին հրաժարականը։ Ուստի եւ կացութիւնը շփոթ կը մնայ։ Խրուաթները կը պահանջեն որ ո եւ է նոր բանակցութենէ առաջ սկզբունքով ընդունուին այն պահանջները զորս ներկայացուցին անցեալ օգոստոս 1ին։

Խրուաթները կը պահանջեն որ Սերպերը համակերպին ընդհանուր վերակազմութեան ենթարկել Եուկոսլաւիան եւ վերաքննուի Սահմանադրութիւնը։ Տրամադիր են Պելկրատ երթալ, եթէ հրաւիրուին թագաւորին կողմէ, սակայն կ'ուզեն ընդունուիլ առանձին եւ ոչ թէ սերպ վարիչներուն հետ։ Կը յայտարարեն որ, եթէ թագաւորը իրենց խորհուրդ հարցնելէ յետոյ, նոր դահլիճը կազմուի ներկայ կառավարական կուսակցութեանց մասնակցութեամբ, երբեք Պելկրատ չպիտի վերադառնան, նոյն իսկ եթէ թագաւորին կողմէ հրաւիրուին։

Միւս կողմէ, սերպ վարիչները կը յայտարարեն թէ պատրաստ են բանակցիլ Խրուաթներուն հետ, կը հաւանին որ Խորհրդարանը լուծուի եւ Սահմանադրութիւնը վերաքննուի, պայմանաւ սակայն որ Խրուաթները նախապէս յայտարարեն թէ կ'ուզեն փոխել Սահմանադրութիւնը եւ ճշդեն իրենց նպատակները։

Իզմիրի վերաշինութիւնը

Աթէնքի թերթերը կը տեղեկանան թէ Իզմիրի վերաշինութիւնը սկսած է։ Փասափորթէն մինչեւ Քօնաք և Պէլլավիստա փլատակները կը պեղուին և ճամբաները կը հարթուին։ Ֆրանսացի երկրաչափներ նոր Իզմիրի յատակագիծը պատրաստած են։ Կառավարական դրամով կը կատարուին այս աշխատանքները։ Քանի մը օտար ընկերութիւններ առաջարկ ներկայացուցած են քաղաքին շինութեան համար։

Իզմիրի ներկայ բնակչութեան թիւը 80,000 է։ 9,000 հոգի Գորտէլիոյի մէջ կ'ապրին։

Գերմաններու կաղանդը

Գերման Հանրապետութեան նախագահ Հինտէնպուրկ Նոր Տարիի պաշտօնական ընդունելութեանց առթիւ խօսեցաւ ճառ մը, մասնաւորապէս շեշտելով գրաւուած հողամասերը պարպելու անհրաժեշտութիւնը։

— Այսօր, ըսաւ, իմ առաջին ողջոյնս կ'ուղղեմ գրաւուած հողամասերու մեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն. իմ եւ ամբողջ գերման ժողովուրդին ցաւագին համակրութիւնը անոնց հետ է։ Վերջացող տարուան ամէնէն ցաւագին յուսախաբութիւնը եղաւ տեսնել որ մինչեւ այսօր չէ իրականացած օտար զինուորական ուժերու կողմէ գրաւուած հողերու ամբողջական ազատագրումը։ Ահա՛ թէ ինչու գոհունակութեամբ կ'ողջունեմ ձեր յայտարարութիւնը թէ կառավարութիւնը վճռած է անխոնջ աշխատիլ Հռենոսի, Սարի եւ Փալաթինայի օտար լուծէ ազատագրումին։

Ընկերվարական վարչապետ Հէրման Միւլլէր եւս իր պաշտօնատան մէջ խօսեցաւ ճառ մը եւ ըսաւ.

— Նոր տարուան մը սկիզբը սովորութիւն է աչքէ անցընել անցնող տարուան դէպքերը եւ ակնարկ մը ուղղել դէպի ապագան։ Վերջացող տարին չիրականացուց այն բաղձանքներն ու յոյսերը, զորս իւրաքանչիւր Գերմանացի կը մաղթէր սրտանց։ Ասիկա չպիտի արգիլէ մեզ աշխատիլ անխոնջ՝ մինչեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՄԲ…

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԵՍԿԻՄԱՑԻ (ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՅԱՏԱԿԱԳԾԷՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԱՍԵՐ)

Կոստանդինի քնարը քաղցրահնչուն ու շքեղ է, անոր երեւակայութիւնը բազմերանգ հարստութիւն մըն է իսկապէս։

Ինչ ինչ տողեր հոգեզմայլ, հմայիչ, ինքնաբուղխ ու անակրէոնեան սլացք մը ունին։

Զմայլելի տաղանդ մը, որ իսկոյն կը գրաւէ ընթերցողը, անոր ուղեղին մէջ կաթիլ կաթիլ կը լեցնէ իր գինիին հոյակապ բոյրը, իր առնական արծակին խրոխտ շեշտը։

Ձեզ պիտի կարդամ կտոր մը, զոր Վենետիկ գտնուած ատենս, Մխիթարեան Հայրերու ձեռագիրներուն մէջ գտայ։ Հոգիս լեցուեցաւ անպարագրելի դաշնութեամբ, հմայք զգացումներով։ Ձայն իսկոյն հրատարակեցի «Անահիտ»ի մէջ։

(Կը կարդամ)։

«Մարդ իրապէս կը զմայլի, չի կրնար իր հիացումը զսպել այսքան ինքնատիպ տողերու առջեւ։ Խորհրդաւոր թմրութեամբ մը կը լեցուի այսքան հնչեղ տաղաչափութեան մը առջեւ։ Եսկիմացիի բուռն զգացումներն են որ կը պայթին այս տողերուն մէջ։

«Կամար աննիւթական». — ինչ քան զմայլելի, ինքնատիպ ու հիւթեղ…

«Հսկայ արծաթ».— Հոգեզմա՛յլ…

«Հարուստ անհունութիւն», — վերասլաց պատկեր։

**

Եսկիմացին կը կարծուի որ եսկիմացւոց երկրէն բնիկ մը չէ։ Իր մէկ քանի գողտրիկ նամակները զորս մեծասքանչ բախտն ունեցայ ուշադիր թղթատել Երուսաղէմ Ս. Յակոբեանց հոյակապ վանքին ճոխափարթամ գրադարանը, ցոյց կուտան երկարապտոյտ տեղափոխութիւններ, բայց իր բնիկ եսկիմացի ըլլալուն վրայ կասկածներ չեն ծանրանար։

Ա. Չօպանեան

Վ. Ճ. Ը.՝ ԵԴ. ԲԷՈՎՏԱՑԻ

«ԿԱԶԷԹ ՏԻՒ ՖՐԱՆ»Ի ՇՈՒՐՋ

Միջնորդ Միժուն Ամառ Սանթէի բանտէն նամակ գրած էր հարցաքննիչ դատաւոր Կլարի, ըսելով որ նոր յայտնութիւններ պիտի ընէ։ Ամառ հարցաքննուեցաւ, սակայն նոր բան մը չըսաւ։

Կազէթ տիւ Ֆրանի խմբագրապետ Փիէռ Օտիպէր, որ իր հիւանդութեան պատճառով ցարդ տանը մէջ հսկողութեան տակ առնուած էր, երկու կէսօրէ վերջ պիտի փոխադրուէր Ֆրէնի հիւանդանոց բանտը։

Ժուռնալ իր երէկուան թիւին մէջ դարձեալ կը հերքէ թէ ոեւէ դրամ չէ ստացած Տիկ. Հանօէն՝ պայքարը դադրեցնելու համար։ Կը հաստատէ նաեւ թէ Հանօ խնդրոյ առարկայ մէկ միլիոն ֆրանքը չէ յանձնած միջնորդ Ամառի։ Ժուռնալ կը հրատարակէ նոյնպէս պատճէնը այն երկու յօդուածներուն, զորս գրած էր «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի մասին դեկտ. 1ին եւ 2ին, Փարիզեան եւ գաւառական տպագրութեանց մէջ։

Մէկ միլիոն ֆրանքի հանգոյցը դեռ չէ լուծուած։ Տիկին Հանօ եւ փաստաբանը Տոմինիք կ'ըսեն որ այդ գումարս տրուած է Ամառի «Ժուռնալ»ի յանձնուելու համար։ Մինչ Ամառ կը պնդէ որ չէ ստացած։

«Բօթիտիէն»ի տնօրէն Հանրի Տուժէի տղան դարձեալ հարցաքննուեցաւ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԱԳԻԾԸ

Բաւական ընդհանրացած է այն կարծիքը, թէ Պարսկաստանը պէտք չունի միլիոններ ծախսելու երկաթուղիներու համար, թէ բաւական է ամբողջ երկիրը ծածկել խճուղիներու ցանցով եւ ինքնաշարժներըկրնան փոխարինել երկաթուղին։

Այսպէս խորհողները բացի խոշոր ծախքերէ կը պատճառաբանեն, թէ երթեւեկը, ինչպէս եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը երկաթուղիով աւելի սուղ պիտի նստի ժողովուրդին, քան այժմ արդէն իսկ եղած ինքնաշարժի սպասարկութիւնը։

Եթէ նախկին կառավարութիւնները ըլլային, ոչ մէկ կասկած, որ տեղի պիտի տային այս եւ նման կարծիքներու առջեւ։ Բայց Փէհլէվի դահլիճները արդէն իսկ սովորութիւն են դարձուցած որոշածը իրագործել. հետեւաբար երկաթուղիներու խնդիրը չէր կրնար բացառութիւն կազմել եւ ամիսներէ ի վեր, եթէ չեմ սխալիր, ամրան օրերէն սկսած երկաթուղիներու աշխատանքները յառաջ կը տարուին կանոնաւոր կերպով գծի երկու ծայրերուն վրայ, ինչպէս եւ կարեւոր տեղեր ամբողջ երկայնքին։

Բնական է խոշոր ծախքերու հետ կապուած այդպիսի ձեռնարկ մը գլուխ չպիտի գար ներքին դրամով, ուստի մենաշնորհ է տրուած գերմանեւամերիկեան մեծ ընկերութեան մը։

Երկաթուղագիծը աւելի քան 300 մղոն երկարութեամբ պիտի միացնէ Պարսից ծոցը Կասպից ծովի հետ, սկսելով Նուրմուղայէն, կտրելով Ահվազ, Դէզֆուլ, Բուրուջերդ, Համադան, Ղազւին, Թէհրան, Բէնտէրգեազ, մինչեւ Ֆիրուզքուհ, ուր նաւահանգիստ պիտի շինուի կամ արդէն կը շինուի։

Այս գլխաւոր գծին համար նախատեսուած է 60—80 միլիոն թուման (տոլար), սակայն միայն այդ գիծը շատ հեռու է ամբողջ Պարսկաստանը երկաթուղիով իրարու կապելէ. շատ կարեւոր մասեր, ինչպէս օրինակ Ատրպատական, Խորասան դուրսը կը մնան։ Այդ երկու նահանգները մանաւանդ, կից են Ռուսաստանին, հետեւաբար որքան ուշանայ անոնց կցումը գլխաւոր երկաթուղագծին, այնքան լաւ Անգլիոյ ցանկութիւններու տեսակէտէն։ Կասկած չկայ սակայն, որ գլխաւոր գիծը պատրաստուելէ յետոյ, Թաւրիզը Ղազւինին ու դէպի Պաղտատ երկարող ճամբան Համատանին պիտի կցուի, ինչպէս եւ Գիլանը դարձեալ Ղազւինին։

Անշուշտ երկաթուղին մեծապէս պիտի նպաստէ ոչ միայն Պարսկաստանի տնտեսական զարգացման, ոչ միայն մեծ հարուած պիտի տայ կալուածատիրական կարգ ու սարքին, այլ եւ ուժեղ կերպով պիտի օգնէ երկրի արդիականացման գործին։

Այս նոր ձեռնարկին իրականացումը կը պարտինք մերձաւոր արեւելքի մէջ ընդհանրապէս եւ Պարսկաստանի մէջ մասնաւորապէս միջազգային յարաբերութիւններու նոր, այնքան փոխուած նպաստաւոր դասաւորման։ Անցեալ նամակով շեշտեցի անգլեւռուս քաղաքականութեան խանգարիչ դերը։ Կարելի է ըսել, որ այժմ Անգլիան անցեալին պէս վախ չունի Ռուսիայէն։ Միւս կողմէ վերջինիս նախապատերազմեան ոյժը, հըմայքը չունի, մեր երկրի վարիչներուն ուզած ձեւով թելադրելու։ Հետեւաբար մեր կառավարութիւնը գրեթէ ազատ է երկրին շահերուն համապատասխան տնտեսական քաղաքականութիւն վարելու, ներքին թէ արտաքին։ Այս ազատ եւ ինքնիշխան կեցուածքը ապահովուած է մանաւանդ շարք մը երկիրներու հետ կնքուած դաշնագրերով, ինչպէս Թուրքիոյ, Աֆղանիստանի եւայլն։ Սպիտակ թէ կարմիր աշխարհակալներու ճանկերէն փրկուելու միակ ելքն էր, որ պատերազմէն յետոյ մանաւանդ, իրականութիւնը եկաւ թելադրելու արեւելեան կիսանկախ ազգերուն։

Այսպէս մօտենալով խնդրին, երկաթուղիներու կառուցումը ոչ այնքան տնտեսական յաջողութիւն է, որքան քաղաքական յաղթանակ մը՝ թոյլ եւ փոքրիկ Իրանի կողմէ հզօր եւ մեծ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ հանդէպ։ Այսպիսով կը քակուի ամուր օղակներէն մէկը այն շղթային, որով օղակուած էին Պարսկաստանի թեւերը մէկ ու կէս դարէ ի վեր։ Այս ձեւի խորհրդածութիւններն ինքնին բաւական են նսեմացնելու նամակիս սկիզբը ակնարկուած ինքնաշարժերու առաւելութիւնները, ուրեմն եւ պետական խնայողութիւնն ու յարակից խնդիրները։

Այդ բոլորէն զատ, կայ բնականօրէն հարցի ռազմական կողմը։ Պարսկաստանը, իր ընդարձակ անմշակ ու անմարդաբնակ տարածութիւններուն համեմատութեամբ ունեցած ազգաբնակութեան փոքրիկ թիւի պատճառով, վաղուց խաչ է դրած վերջին երկու դարերու ընթացքին իր կորսնցուցած հողամասերուն վրայ, հետեւաբար ռազմական բառը արտաքին քաղաքականութեան մտքով չէ որ մէջ բերի։ Երկաթուղիներու ռազմական նշանակութիւնը կ'արծարծուի բացառաբար ներքին իմաստով։ Օրինակ, վերջին դէպքերը Ատրպատականի եւ արաբախօս շրջաններու մէջ, ինչո՞ւ չըսել վերջին լուրջ ապստամբութիւնները անկարելի պիտի ըլլար զսպել, եթէ ծայրագաւառները մօտիկ անցեալի նման կտրուած ըլլային կեդրոնէն, ինչպէս այդ եւ աւելի ծանր ապստամբութիւններ երկաթուղի ունենալու պարագային ալ կարելի կ'ըլլայ աւելի արագ խեղդել, անհամեմատ աւելի քիչ ծախքով ու զոհողութիւններով։

Եզրակացութիւնները ընթերցողին թողելով, նախկին նամակս լրացնելու համար պիտի աւելցնեմ, որ Շահը տակաւին չէ աւարտած վերջին երկու ամսուան իր երկրորդ ճամբորդութիւնը։ Իր շքախումբին մէջ առած պալատական նախարարը, նախարարները, խորհրդարանի անդամներն ու լրագրողները Թէհրան ճամբելով, ինքը փոքրաթիւ ուղեկիցներու հետ Պարսից ծոցի ափին պիտի կատարէ երկաթուղագծի բացումը, ապա Շիրազի վրայով պիտի այցելէ Իրանի հին մայրաքաղաքը՝ Սպահան եւ այնտեղէն Թէհրան պիտի վերադառնայ։

Այս վերադարձէն ժողովուրդը շարք մը սպասելիքներ ունի որոնց մէջ ամէնէն առաջ Ատրպատականի անակնկալ ապստամբութեան իսկական ղեկավարներու պատժուիլը՝ յանուն մէկ եւ անբաժան Պարսկաստանի։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»ը

ԻՍԼԱՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵՌՆԻ՞ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Էքօ տը Փարիի աշխատակից Ռէյմոն Լաքոստ շարունակելով իր պրպտումները Թուրքիոյ մասին, կը գրէ հետեւեալ երկրորդ յօդուածը, «Իսլամութիւնը ինքնասպա՞ն կ'ըլլայ» խորագրով։

Կազին եւ իր բարեկամները նոր Թուրքիոյ համար ընդունեցին արեւմտեան ժողովրդավար երկիրներէ փոխ առնուած վարդապետութիւնը՝ Եկեղեցիի եւ Պետութեան բաժանումը։ 1924 Մարտ 3ի օրէնքները աշխարհականացուցին Թուրքիան։ Առաջինը կը ջնջէր խալիֆայութիւնը։ Երկրորդը կ'աշխարհականացնէր եւ միատեսակ կը դարձնէր կրթութիւնը։ Կրօնական դպրոցները, մէտրէսէները մեծ մասամբ գոցուեցան. երկրորդական վարժարաններու մէջ կրօնական դասաւանդութեանց յաջորդեց աշխարհական բարոյականի ուսուցումը։

«Վագֆ»ներու վարչութիւնը փոխանցուեցաւ ելմտական նախարարութեան։ Վերջապէս, երկրորդ օրէնք մը կրօնքէն անկախ եւ միատեսակ կը դարձնէր օրէնսդրութիւնը։ Բազմակնութեան ջնջումը, քաղաքային ամուսնութեան եւ Գրիգորեան տոմարի ընդունուիլը եւն. կը պսակէին այս ձեռնարկները։ Իմամներու թիւը մեծապէս զեղչուեցաւ։ Ամէն մզկիթ մէկ իմամ միայն պիտի ունենայ, նշանակուած կառավարութեան կողմէ եւ իր քարոզներուն — «խութպէ» — բնագիրն ալ յաճախ Էնկիւրիէն կը ստանայ։ Փակեցին թէքքէները, ու ցրուեցին անոնց տէրվիշները՝ ըլլան անոնք Մեւնագիհի, Էշրաքի թէ Հայրէթի, այսինքն բազմաստուածեան, իրապաշտ, աստուածապաշտ կամ սկեպտիկ։ Կրօնքը իր ամբողջութեան մէջ նսեմացաւ։ Ճիշդ է թէ Էնկիւրիի կառավարութիւնը կը քաշուի խոստովանելէ իսլամութեան դէմ յայտնապէս թըշնամական իր ծրագիրները։ «Ընդհակառակն, կ'ըսէր խնդալով ոչ շատ բարեպաշտ երեսփոխան մը, կը մաքրագործենք զայն, աւելորդ ձեւակերպութիւնները կը նետենք, տէրվիշներու միաբանութիւնները կը ջնջենք։ Այս վերջին ձեռնարկը հաճոյ չի գար իմամներուն եւ հօճաներուն, որոնք տէրվիշները կը նկատէին տեսակ մը պղատոնական համայնավարներ, կատարելապէս այլահաւատ»։

Իրականութեան մէջ, նոր Թուրքիոյ բոլոր վարիչները անհաւատներ չեն։ Եթէ ներելի չէ կասկածիլ Կազիի մասին, պէտք չէ մոռնալ որ վարչապետ Ըսմէթ փաշայի եւ սպայակոյտի նախագահ Ֆէվզիփաշայի պէս ականաւոր դէմքեր կանոնաւորապէս կը հետեւին իսլամական կրօնքի ծէսերուն եւ մզկիթ կ'երթան։ Կազին ինքն ալ, ինչ որ ըլլայ իր ներքին համոզումը, չվախցաւ քանիցս բացէ ի բաց հակառակ գործել կառավարական աշխարհականացման սկզբունքին։ Օրինակ, երբ մէկ կողմէ կը փակէր մէտրէսէները, ցոյց տալու համար թէ կրօնքին դէմ ոեւէ հիմնական հակառակութիւն չունի, Պոլսոյ մէջ կը հիմնէր աստուածաբանական կաճառ մը, ուր կը համախմբուէին ամէնէն գիտական 34 հօճաներ. բայց ասոնք 12 աշակերտ իսկ չունին։ Յետոյ պաշտօնապէս վերահաստատեց հին խալիֆաներու սովորական արարողութիւնը՝ 1924 Յուլիսի Պայրամին «Նամազ»ի երթալով Հաճի Պայրամ Վալի մզկիթը, ընկերակցութեամբ պատերազմական գործավար Քեազիմ փաշայի։ Ուրիշ անգամ մը Կեսարիոյ մէջ հիւանդանոցի մը բացման առթիւ իմամին փոխարէն հրապարակաւ աղօթեց։ Այս ընելով կ'ուզէր ինքզինքը մաքրել անաստուածութեան ամբաստանութենէն, զոր կ'ուղղէին իրեն դէմ, իր նախկին զինուորական աշխատակիցներէն շատեր եւ առիթէն կ'օգտուէր հօճաները վար զարնելու համար։ «Կը կարծես որ քու միջնորդութեա՞նդ պէտք ունիմ՝ Ալլահին աղօթելու համար», հարցուց Կեսարիոյ իմամին։ Մնաց որ ասիկա զարմանալի չէ։ Սիւննի իսլամները, ինչպէս են Թուրքերը, կ'ընդունին այն վարդապետութիւնը թէ անհատը կրնայ ուղղակի հաղորդակցիլ Աստուծոյ հետ.— տեսակ մը բողոքականութիւն որ զանազանութիւն չի դներ կրօնականին եւ աշխարհականին միջեւ։ Իմամը կրթուած հաւատացեալ մըն է միայն, որ ո՛չ մէկ մասնաւոր ընծայում ստացած է։ Ամէն մարդ կրնայ ինքզինքը հօճա յայտարարել եւ ուզած ատեն գադրիլ։

* * *

Անուրանալի է որ կրօնքը իր հմայքը կորսնցուցած է մանաւանդ երիտասարդութեան մէջ։ Բայց վերջապէս միթէ՞ Թուրքիոյ մէջ աւելի շատ են ապակրօնները քան մեր քրիստոնեայ երկիրներուն մէջ։ Չեմ կարծեր։ Ճիշդ է որ զարմանք պատճառեց այն իրողութիւնը թէ Կազին շատ քիչ ընդդիմութեան հանդիպեցաւ իր եւրոպականացման բարենորոգումներուն առթիւ։ Կը կարծուէր թէ Թուրքը Քուրանին եւ Սիւննաթին աւելի կապուած է։ Իրականին մէջ Թուրքը Թուրանցի մըն է, որ սեմական կրօնք մը եղող իսլամութիւնը ընդունած է յաղթանակի բերումով եւ քաղաքական պրոպագանդի նպատակներով։ Թուրքը երբեք միստիքական մը չէ եղած եւ շատ քիչ անգամ աստուածաբան։ Բացի քանի մը բացառութիւններէ, Թուրք հօճաներու դասակարգը շատ քիչ զարգացում ունէր։ Կազին իր դիմացը չգտաւ իրեն ընդդիմացող մշակոյթի կարեւոր կեդրոն մը, կրօնական զօրաւոր կազմակերպութիւններ, որ կարելի ըլլար բաղդատել, օրինակ, Եգիպտոսի Էլ Ազհար նշանաւոր համալսարանին կամ Ֆէսինին։

Իր զինուորական անհուն հըմայքը, ըստ որում Թուրք ժողովուրդը Կազին կը նկատէ քրիստոնեաներու յաղթականը, մարդը որ ջնջեց «Կապիտիւլասիոն»ները թոյլ տուին պարտադրել բարենորոգումները։ Ասկէ առաջ տասանորդի տուրքին ջնջումը արդէն ժողովրդական դարձուցած էր զինքը։ Մնացոր, Թուրքը, զինուորական ու, կարգապահ ժողովուրդ, շատոնց սորված է գլուխ ծռել օրուան պետին կամքին առջեւ, ով որ ալ ըլլայ ան։ Հնազանդիլը ճակատագրական է իրեն համար։ Գալով իր գաղտնի մտածումներուն, ո՞ր Եւրոպացին է որ կը յաւակնի գտնալ զանոնք։

Բոլոր բարենորոգումները սահմանուած են, եթէ ոչ հաշուուած, խախտելու համար հաւատքը։ Զուիցերիոյ քաղաքային օրինագրքին եւ իտալական պատժական օրինագրքին ընդունուիլը Շէրիաթի փոխարէն եւ Ֆէսին ջնջումը նոյնպէս կրօնական ծանր հետեւանքներ կ'ունենան։ Լաւ իսլամը Աստուծոյ կ'աղօթէ գլուխը գոց։ Ուստի պէտք է ունենար առանց եզերքի գլխանոց մը, որ թոյլ տար իրեն երկրպագել օրական հինգ «Նամազ»ի ատեն։ Այսուհետեւ ի՞նչպէս պիտի կրնան «Նամազ» ընել։

Ճիշդ է թէ բարենորոգիչները գիտել տուին որ ֆէսը թրքական գլխանոց մը չէ, այլ փոխ առնուած է Յոյներէն հազիւ հարիւր տարի առաջ, երբ Սուլթան Մահմուտ ջնջեց փաթթոցը։ Պէտք չէ ճապաղել ծիծաղելի դարձնելու համար բարենորոգումը։ Մուսթաֆա շատ լաւ հասկցած է կարգ մը ներքին մանրամասնութեանց արժէքը։ Չէ՞ որ Փասքալ կ'ըսէր «Հաւատա՞լ կ'ուզէք, պատարագի գացէք»։ Հարցն այն է որ կրօնքի մը կամ օրէնքի մը հետեւելով, ի վերջոյ հաւատքը կը պարտադրուի մարդուս մտքին։ Մուսթաֆա Քէմալ կ'ուզէր ասիականութենէ հեռացնել երկիրը։ Մեծն Պետրոս կը կտրէր Մոսկովացիներու մօրուքներն ու երկար հագուստները։ Քէմալ ուրիշ կերպ չշարժեցաւ։ Ըրածը այնքան ալ անմիտ բան չէր։ Փաստն այն է որ օր մը Պրուսայի շրջակայ գիւղերէն մէկուն մէջ պտտած ատենս հանդիպեցայ ծերունի գիւղացիի մը, որ աչքէ կ'անցընէր իր թթենիներն ու խաշխաշները։ Օտարական ըլլալս հասկնալով, յարգալիր բարեւեց զիս.

— Սէֆա կէլտինիզ, էֆէնտի։ Մէմլէքէթին նէրէսի՞ տիր։ Ալլահ պէրէքէթ վէրսին։

Գէշ աղէկ խօսակցութեան մը սկսանք։ Հարցուցի.- Ի՞նչ կը մտածես Հանրապետութեան մասին։
— Հանրապետութիւնը քասքէթն է», պատասխանեց բարեմիտ մարդը, առանց վարանելու։

Այբուբենի բարենորոգումը նոյնպէս խորապէս պիտի ազդէ կրօնքին վրայ։ Այսուհետեւ բոլոր գիրքերը լատինական տառերով պիտի տպուին, իսկ արաբական տառերով տպուած գիրքերը շրջաբերութենէ պիտի վերցուին։ Ի՞նչ հրաշալի առիթ բարենորոգիչի մը՝ վերջնական գրաքննութիւն մը հաստատելու համար մտքերու վրայ։ Ասկէ վերջ Թուրք գրականութեան հաւաքածոներ պիտի հրատարակուին մանրակրկիտ գրաքննութենէ վերջ. գրականութիւն մը, որ արդէն շատ աղքատ է, քանի որ մանաւանդ գրականութիւն մըն է պալատի, պաշտօնական բանաստեղծներու եւ գովաբանողներու։

Բայց ստոյգ է որ չպիտի վերահրատարակուին, օրինակ Էլ Խօրասանիի «Ճամի էլ Րումուզ»ը, Էն Նասաֆիի «Քանզ էտ Տաքայիք» կրօնական գիրքերը, որոնք շատ գործածական էին Թուրքերուն մօտ։ Քուրանն ու Սիւննաթն ալ պիտի արհամարհուին։ Ամէն պարագայի մէջ, այբուբենի բարենորոգումը բարձր պատնէշ մը պիտի դնէ ասիական մտածումին եւ Թուրք նոր մտքին միջեւ, որ բանի ուղղուած է դէպի Եւրոպա։ Այսուհետեւ պատ մը պիտի բարձրանայ, մինչ, էր երբեմն, պարսկական ու արաբական գրականութիւնները իրենց փիլիսոփայական ահագին պաշտօնով ընտանի էին Թուրքերուն։

ՄԵԶԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐ ՊԷՏՔ ԵՆ

Թուրքիոյ տնտեսագէտ Ճէլալ Մուխթար պէյ, տնտեսական խնդիրներու մասին իր կարծիքը հարցնող լրագրողներուն յայտարարած է.

— Առեւտրական Սենեակը տեղական արտադրութիւնները ցուցադրած է, բայց ամէն բանէ առաջ ինքզինքը պէտք է ցուցադրէ։ Մեր երկիրը տեսական մարդիկ, ու տնտեսագիտութեան մարդիկ ու տնտեսագիտութեան տոքթորներ չէ որ կ'ուզէ. արհեստաւորներ պէտք են մեզի. օրինակ թիթեղագործ, տաղձագործ, հիւսն, երկաթագործ եւն.։

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ՄՈՒԿԵՐՈՒՆ ՉԱՐԻՔԸ

Վերջերս Սօրպոնի մէջ զան
զան ազգերու ներկայացուցի
ներ ժողով գումարեցին,
քարելու համար մուկերուն դէ
եւ ոչնչացնելու այդ անհա
ու վնասակար կենդանիներ
որոնք ատենէ մը ի վեր սկս
են մեծ աւերներ գործել
պայի զանազան երկիրներ
մասնաւորապէս Ֆրանսայի
Այդ առթիւ որոշուեցաւ
քանչիւր մուկի պոչի համա
սու վճարել բերողին: Այսպ
մուկերուն բնաջնջման համ
500.000 ֆրանքի գումար մը
բամադրուեցաւ, սակայն հա
ռակ այդ գործնական միջոց
կարելի չեղաւ առաջքն առ
կոյուղիներու մէջ վխտացող
թիւ ու անհամար մուկերու
շաւանքին:

Ո՞ւրկէ եկած են այդ անբ
ծալի տարրերը:

Պ. տը Տէրսէքուր կ'ըսէ
անոնք ժամանակին կա
ծովու մերձակայ երկիրն
գաղթած են Եւրոպա:

Նախապէս Թխամորթ
կերն էին, որ հիւսիսի բա
րոններուն, գոթերուն, վանդ
ներուն եւ Հոնացիներուն
եկան Ֆրանսա, ու հոն կա
եալ արշաւանք մը կազմա
պելով հաստատուեցան ստո
կրեայ վայրերու մէջ:

Հին գրքի մը մէջ յիշուած
թէ ի'նչպէս այդ առթիւ փա
բնակիչները զարմանք կը յա
նէին առանց կարենալու մեկն
թիւն մը տալ մուկերուն
ստորերկրեայ արշաւանքիմա

1647-ին փարիզի մէջ լուր
րածուեցաւ թէ գորշագոյն մ
կերու նոր ցեղ մը երեւան
եւ սկսած է կատաղի պայք
մը մղել Թխամորթ մուկեր
դէմ: Օրեր տեւող արիւնա
կռիւներէ վերջ, գորշագոյն
կերը վերջապէս յաղթան
տարած են, պահելով մի
այսօր իրենց անախորժ ու
սակար գոյութիւնը:

Խնդիր է գիտնալ թէ
եկաւ այդ գորշագոյն մուկե
նոր բանակը:

Կ'ըսուի թէ այն ատենն
կասպից ծովու շրջակայ
մասնաւորապէս Քոմանի
պատներուն մէջ խիստ զօր
երկրաշարժներ տեղի ունեց
են: Ցնցումներու հետեւան
բացուած խոր անդունդն
մէջէն եւ պատառուած
րու ծոցէն դուրս խուժեցին
շոր մուկերու անհաշուելի
նակներ, որոնք զինուած
ուժեղ ու սոսկալի ակռանե
եւ ծածկուած շիկագոյն եր
մազերով:

Այդ մուկերը մեծ բանա
կազմելով սկսան յառաջ
դէպի Աստրախան քաղաքը
նոնց երեւումը պատմութ
մէջ ծանուցուած է 1727ի ամ
Այն ատեն ոչինչ կրցաւ կ
ցնել խուժումը այդ յանդ
անասուններուն, որոնք ք
վարժ լողորդներ ըլլալով
ռանց դժուարութեան
մեծ գետերու մէջէն: Ա
մէկ մասը խուռներամ բազ
թեամբ դիրքգրաւեց հոն
խած նաւերուն մէջ, իսկ
եալները շարունակեցին
արշաւանքը հակառակ ուղ
թեամբ, դէպի Սիպերիոյ
փաստա..ները: Անոնք երբ
սանձէք կոչուած գիւղաքաղ
յարձակումով գրաւեցին
Ցարձակումը տեղի ունեց
իրիկուան ժամը 4ին եւ
չանցած քաղաքին կարեւոր
ղամասը անցաւ մուկերուն
րապետութեան տակ:

Միւս խումբը, ռուսա
նաւահանգիստներուն մէջ
խած փոխադրանաւերու
եկաւ Եւրոպա: Նախ
ելան այն մուկերը, որոնք
նէն աւելի անօթի մնացած
նաւերուն մէջ: 1750ին, Անգ
մէջ այդ մուկերը սկսած
արդէն իրենց աւերները գոր
նախապէս անոնց Հան
մուկ անունը կուտային,

ՄԻՆՉԵՒ Ե՞ՐԲ ԱՅՍ ԽԱՂԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ.— Սովորութիւն եղած է [...]—5 տարիէ ի վեր եկեղեցիի ամ[...]իանէն յայտարարել ամէն դպրո[...]ական տարեշրջանի.

— Դպրոց պիտի բանանք այս [...]նչ թաղամասին կամ այնինչ որ[...]ւարձանին մէջ։

Անցեալ տարիներուն, Պալաք[...]ան եպիսկոպոսը մէջտեղ ինկած, [...]նգամ մը Պուա Քոլոմպի մէջ, [...]նգամ մը Ալֆորվիլի մէջ դպրոց [...]անալու ձեռնարկեց։ Հազիւ յաջո[...]եցաւ մանկապարտէզ մը բանալ [...]լֆորվիլի մէջ։ Փարիզի ամիրա[...]երը հրապարակէն քշեցին կա[...]թողիկոսական պատուիրակը։ Այս [...]արի իրենց հաւատարիմ Քիպար[...]ան եպիսկոպոսի բերնով է որ ա[...]ետիսներ կու տան։

Հայ կղերը, շատոնց կորսնցու[...]ած իր հեղինակութիւնը, դարձեր [...] ամիրաներու եւ էֆէնտիներու [...]պարզ գործիք, կտոր մը հացի հա[...]մար։ Իսկ անճար ժողովուրդը [...]ուռ ու մունջ կը տանի այս խա[...]ղերը, մինչեւ որ համբերութիւնը [...]ատնի։

Բաւակա՛ն է, էֆէնտիներ։ Ո՞ր [...]րուան կը սպասէք, երբ այլասե[...]ումը կը ծաւալի նոր սերունդին [...]էջ։ Այս ժողովուրդը տասնոցնե[...]ով դպրոց, եկեղեցի եւ հիւանդա[...]ոց պահած է։ Մէկ մանկապար[...]էզի առջե՞ւ է որ պիտի անճրկէր։

Չէ՞ք մտածեր թէ մէկ պլտ[...]ունց հող է որ պիտի տանիք ձեզի [...]ետ, ձեր գոհարները, գորգերը եւ [...]ոլոր՝ հարստութիւնները ձգելով [...]որբիշներու։ Կա՛մ խոստովանեցէք [...]թէ անճարակ էք, եւ կամ քաշ[...]ուեցէք բանկալէն, ձեր տեղը տա[...]լով արժանաւորներուն։

Եթէ ուրիշներ կը խուսափին, [...]այրենակցական միութիւնն, ու [...]պարտքն է յիշեցնել այս կէտերը [...]ր որ պէտք է։

Ց. ՀԻՍԱԵԱՆ

[...]նաքար Հաննովըր քաղաքէն [...]եկած ըլլալնուն համար: 20 տա[...]ի յետոյ, մուկերու կարեւոր [...]ումբեր Մանշի նեղուցը անցնե[...]ով, Անգլիայէն եկան Ֆրանսա, [...]ու հոն սկսան կատաղի յարձա[...]ում մը գործել սեւ մուկերուն [...]րայ: Այդ արիւնահեղ կռիւին [...]էջ նորեկ մուկերը յաղթող հան[...]իսացան, սպաննելով եւ ուտե[...]ով հիները, եւ իբր ինքնիշխան [...]իրապետեցին Ֆրանսայի մէջ, [...]ւր մինչեւ այսօր կը շտրունա[...]են իրենց շահատակութիւնները [...]շտատեւ պատուհաս մը դառ[...]ալով տեղացիներուն համար։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՃՈՌՆԻ ԲԱՐՔԵՐ

ԼԻՈՆ.— Քիչ անգամ գրուած է այս գաղութին բարոյական կեանքի մասին։

Այստեղ ունինք երկու դասակարգի երիտասարդներ։ Առաջին մասը, օրուան ամբողջ ժամերը գործարանին անկիւնները անցնելէ վերջ, երբ իրիկունը տուն կը դառնայ, առանց ճաշ ընելու կը հագուի եւ կը վազէ պարասրահները, մսխելու համար 8 ժամուան չարաչար աշխատանքի արդիւնքը։ Այս կարգի երիտասարդներու թիւը դժբախտաբար շատ է։ Անոնք բնաւ չեն խորհիր ընտանեկան բոյն մը կազմելու մասին։ Երբ կը փորձուիս ընկերաբար կամ բարեկամաբար յիշեցնել, պատասխանը շատ կարճ է.

— Է՜հ, ի՞նչ կ'ուզես բարեկամ կամ ընկեր. չը՞ պիտի վայելենք. չե՞ս տեսներ տեղացի երիտասարդները, որոնք իրենց օրուան բոլոր ժամերը պարասրահներու մէջ կ'անցընեն։»

Խեղճերը չեն մտածեր թէ այս մեր երկիրը չէ, վաղը երբ գործերը քիչ մը կաղան, առաջին հերթին իրենք են որ դուրս պիտի ձգուին, եւ այն այն ատեն չպիտի ունենաս մէկ սու, պատառ մը հացի համար, ինչպէս տեսանք 1926-27ի գործադրկութեան օրերուն։

Գալով երկրորդ դասակարգի երիտասարդներուն, անոնց թիւը շատ սահմանափակ է։ Ասոնք հազիւ 4-5 հազար ֆրանք կը շահին, եւ կ'ամուսնանան։ Անշուշտ այս կարգի երիտասարդները քաջալերելի են. բայց դժբախտաբար նոր օրերու անճոռնի բարքերը յաճախ տուն կը քանդեն։

Մէկ ամիս առաջ, Սեբաստացի երիտասարդին մէկը կ'ամուսնանայ հայ աղջկան մը հետ։ Այր եւ կին երկուքն ալ առաւօտուն կ'ելլեն եւ գործի կ'երթան։ Այսպէս կը շարունակուի բաւական ժամանակ։ Առտու մը, կինը կ'ուզէ փոխել գործը, առարկելով թէ շատ դժուար է եւ թէ գործատեղին խոնաւ է։ Այրը կը համաձայնի եւ կինը յաջորդ օրն իսկ կ'երթայ Ժիլէ քաղաքիս մեծագոյն գործարաններէն մէկը։ Հազիւ 2—3 ամիս աշխատած, հոն կը գտնէ նոր սիրական մը եւ ամէն երեկոյ փոխանակ ժամը 7ին տուն գալու, գիշերուան 10ին կը դառնայ։ Այրը կը հետաքրքրուի, բայց կինը կը պատասխանէ թէ յաւելուածական ժամ կ'աշխատի, աւելի շահելու համար։ Մարդը կը հաւատայ, բայց իրիկուն մը ճաշի սպասած ատեն, կ'իմանայ որ կինը ժամը 7էն մինչեւ 10ը ման կուգայ սպանիացի երիտասարդի մը հետ։ Անձամբ երթալով գործարանին դրան առջեւ, կը տեսնէ որ կինը դուրս կ'ելլէ իր սիրականին հետ։ Դժբախտ հայրենակիցը չի կորսնցներ իր պաղարիւնութիւնը եւ տուն կը դառնայ գլխիկոր։ Անպարկեշտ կինը իր հաճոյքը վայելելէ յետոյ, կը դառնայ տուն։ Այրը չընդունիր. դրացիները կը միջամտեն կէս գիշերին որպէսզի մէկ օրուան համար գիջում ընէ։ Մարդը կը հաւանի բայց ցնծուհին կէս գիշերին արթննալով, երկանը 6000 ֆրանքը կը յափշտակէ եւ կ'երթայ Սպանիացիին քով։ Մինչեւ այսօր հետքը չէ գտնուած։

Այս կարգի դէպքեր պատճառ եղած են, որ անվստահութիւնը բոյն դնէ թէ հայ երիտասարդներուն եւ թէ երիտասարդուհիներուն մէջ։

Հիւսէյնիկցի

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ (Սեփ. Թղթ.)— Գաղութիս ազգային կեանքը լճացած է։ Այնպէս որ 1928 տարին ալ անցաւ ապարդիւն։ Բոլոր կուսակցութիւններու թէ միութիւններու մասնակի աշխատանքները չեն գոհացներ օրուան պահանջը։

Կեանքը այնպէս կ'ընթանայ որ կամայ ակամայ ժողովուրդը այլասերման կը դիմէ։ Չկայ հետաքրքրութիւն մեր ազգային համար։ Չկան մեր ազգային ոգին վառ պահող ազդակներ։

Ամէնէն մեծ ողբերգութիւնը կը ներկայացնեն զոյգ ազգային մարմինները, որոնց վերջինը իրաւասու կը նկատէ ինքզինքը միայն ու իր գոյութիւնը զգացնելու համար սուտ լուրեր կը տարածէ հասարակութեան մէջ,— թէ դիմում կատարած է կառավարութեան մօտ եւ արտօնութիւն ստացած է որ մեր ուսուցիչը պիտի երթայ Ֆրանսական դպրոց եւ օրական երկու ժամ մայրենի լեզուի դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենայ։ Բայց ահա ամիսներ կ'անցնին այդ երանելի օրերէն ի վեր եւ մենք չենք տեսներ ոչ ուսուցիչ եւ ոչ ալ ուսուցչուհի։

Ունինք հինգէն մինչեւ տասներկու տարեկան տղաքներ ու աղջիկներ, որոնք հայերէն Ա. Բ. Գ. անգամ չեն գիտեր. եւ եթէ ոմանք սորված էին նախորդ տարիներու Հայ Կարմիր Խաչի կիրակնօրեայ դասաւանդութեան շնորհիւ, արդէն մոռցեր են։ Չեն պակսիր խելօք Դաւիթներ (մանաւանդ այցելու հիւրեր Լիոնէն) որ կ'ըսեն.— «Ինչ պիտի ընենք հայերէնը. եթէ հինգ տասը տարիէն միջոցներ ստեղծուեցան եւ հայրենիք գացինք, արդէն մեր տղաքը եւ աղջիկները ֆրանսացի չեն ըլլար, իսկ եթէ այդ պատեհութիւնը չպիտի գայ, ուզենք չուզենք պիտի լուծուինք»։

Այսպիսիները ոչ միայն իրենք այսպէս կ'ընեն, այլ կը թելադրեն որ սա պզտիկներուն հայերէն սորվեցնելու մարմաջէն հրաժարինք...։

Այս ախտավարակ հիւանդութիւնը դարմանելու միակ միջոցը զօրաւոր պրոպականդն է եւ դրական աշխատանքը։ Պէտք է զարգացնել ազգային առողջ ոգին եւ ցեղին առնական կորովը, եթէ հարկ ըլլայ ոչ թէ հինգ կամ տասը տարիներ, այլ յաւուր տարի։ Մեր իրաւունքը արդար է եւ անոր վերջնական յաղթանակը ապահով, կը բաւէ որ մենք մեզմէ չյուսահատինք։

Վիշապ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Անցեալ Ուրբաթ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու պատգամաւորական չորրորդ ժողովը։ Ներկայ էին Փարիզի, Իթալիի, Պուա Քոլոմպի, Սարսէլի, Պիյանքուրի եւ Ժուանվիլի ներկայացուցիչները։ Թէեւ կը բացակայէին վարչութեան անդամները, բայց չէին զլացած ղրկել իրենց վեցամսեայ գործունէութեան տեղեկագիրը որ կարդացուելով, շատ մը քննադատութիւններ եղան։ Վարչութիւնը իր տեղեկագրով կ'իմացնէր թէ հակառակ իր կրկնակ դիմումներուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները չեն ուզած հպատակիլ, առարկելով թէ իրենք կը պատկանին միջազգային սկաուտական կեդրոնին եւ չեն ճանչնար Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը։ Իսկ ֆութպոլի գործերուն կաղացման պատճառ կը բռնէր ֆութպոլիստներու անկարգապահ ոգին։

Բոլոր պատգամաւորները քննադատեցին վարչութիւնը, որ ո՛չ միայն չէր կրցած շրջանի գործերը կանոնաւորել, այլեւ, իր անփորձ գործունէութեամբ պատճառ եղած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայ վիճակին.

Ժողովը վարչական ընտրութիւնը յետաձգելով Յունուար 11ին, նկատի առաւ ֆութպոլի գործին անկազմակերպ վիճակը, որուն վերջ մը տալու համար միաձայնութեամբ ընտրեց ֆութպոլի յանձնախումբ մը, որ կը բաղկանայ փորձառու եւ կարող անձերէ։

Յուսալի է որ նորընտիր ֆութպոլի յանձնախումբը ջանք չպիտի խնայէ ֆութպոլի ընդհ. գործին կանոնաւորման եւ յառաջդիմութեան համար։

*** Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի շրջանի ֆութպոլի ընդհ. Յանձնախումբը, որ իրաւասութիւն ունի ֆութպոլի թէ ներքին եւ թէ արտաքին գործերը վարելու, այժմէն յարաբերութեան մէջ մտած է «Լիկ տը Փառի»ի եւ ֆէտէրասիոնին հետ։

Գ. Գասապեան

ՁԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Լուրը նորէն Ամերիկայէն է։ Նիւ Եորքի մէջ, սովորական խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Նոր Տարին, բայց ոստիկանական գործողութիւնները պաղ ջուր լեցուցին կարգ մը շրջաններու մէջ։

Բացառաբար, ոստիկանները ոտք չի դրին գիշերային զբօսավայրերուն, պարասրահներուն ու սրճարաններուն մէջ, ուր մինչեւ առտու անհամար բազմութիւն մը զուարճացաւ ու մանաւանդ, հակառակ արգելքին, խմեց ու խմեց ի պատիւ 1929ի։

Բոլոր մեծ ճաշարանները, պանդոկները կամ ակումբները լեփլեցուն էին։ Պարզ ճաշի մը գինն էր 250էն 600 ֆրանք։ Եւ հակառակ սեղաններու վրայ բացէ ի բաց դրուած սուզ ըմպելիներուն, ոստիկաններն ու լրտեսները չուզեցին միջամտել եւ ուրախութիւնը խանգարել։

Սակայն, ժողովրդական թաղերու մէջ, վեց հարիւրէ աւելի ձերբակալութիւններ կատարուեցան։ Ոստիկանապետը կը ջանայ քաղաքը մաքրագործել, արտաքսելով բոլոր կասկածելի տարրերը։

Անոնք որ վատ համբաւ մը ունին, առանց ունենալու ապրուստի խոստովանելի միջոցներ, պէտք է առ այժմ բանտ երթան, գնոր տնօրինութիւն։ Այս է ոստիկանապետին կարծիքը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԻՆ ՈՃԻՐԸ.— Արկոլ փողոցին մէջ Ալճերիացի մը գինետուն մը կը բանեցնէր իր կնոջ հետ։ Իր յաճախորդները մեծ մասամբ հայրենակիցներէ կը բաղկանային։

Երէկ գիշեր ժամը 12ի մօտ, երեք Արաբներ մտան գինետուն, տեղաւորուեցան սեղանի մը շուրջ եւ ըմպելի յանձնարարեցին։

Երբ գինեպանը անոնց հրամցուց ուզուած լեցուն գաւաթները, անոնցմէ մէկը ձայնեց.

— Վա՜յ, գործատէ՞ր ես դարձեր, ու հայհոյանք մը կոխեց։

Կռիւը ծայր տուաւ երկուքին միջեւ։ Ցանկարծ ատրճանակի երկու պայթիւններ լսուեցան։ Երբ գինեպանին կինը որ ներսը կը գտնուէր, դուրս վազեց ոստիկան կանչելու, տեսաւ որ նոր յաճախորդներէն երկուքը անհետացեր էին. իսկ իր ամուսինը ոտքի վրայ կը խօսէր երրորդին հետ, որ ձեռքը ատրճանակ մը բռնած էր։ Երկու ոստիկաններու ընկերակցութեամբ, երբ կինը վերադարձաւ, երրորդ յաճախորդն ալ փախեր էր. բայց իր ամուսինը անշունչ գետին փռուած էր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

Որոշած ըլլալով ժողովրդական տարեցոյց մը հրատարակել 1930ի համար, այժմէն կը հրաւիրենք մեր աշխատակիցներն ու բարեկամները՝ նկատի ունենալ նիւթեր։ Դիւրութեան համար. առանձին պիտի հաղորդենք ծրագիրն ու յարակից մանրամասնութիւններ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Յառաջ»ի դեկտ. 1ի «Սաէ-կոսէ»ներու առթիւ, Կ. Ս. իր թղթակցութեամբ անդրադառնալով Գաւառականի կանոնագիրը մշակող Յանձնախումբին՝ մեղադրանքներ կ'ուղղէ անոր։

Գաւառ. Ժողովը՝ այո, մերժեց ընդունիլ մշակուած կանոնագրի յարանուանութեան վերաբերեալ մասը եւ յանձնախումբը իր կազմով հրաժարեցաւ Գաւառականի անդամակցութենէ։ Ահա ամէնը. ո՛չ աւելի ո՛չ պակաս։ Փաստ է որ 1923էն մինչեւ այսօր, ակնարկուած յանձնախումբի անդամներ ամէն առթիւ գաղութը կազմակերպելու դերին մէջ եղած են, եւ շնորհիւ անոնց, ինչպէս նաեւ ուրիշներու անխոնջ աշխատանքին, կազմակերպութեան գործը ներկայ բաղձալի վիճակին հասած է, եթէ անոնք՝ հիմա մաս չեն կազմեր եւ հրաժարած են Գաւառ. ժողովի անդամակցութենէն, անխղճութիւն է ըսել «Սկսան բամբասանքի եւ լծուեցան խլրդային աշխատանքի», «Գաւառականը նսեմացնելու, Վարչութիւնը քանդելու», «Սէնժիլլէն կը զատուէր Գաւառականէն անոնց ջանքերու շնորհիւ» ու վերջապէս «որոմ ցանելու պաշտօն ստանձնելով, ասոր անոր, հրաժարեցուցին Գաւառականէն ու մտքեր գրգռեցին»։

Իմ այս դիտողութիւնը կը յուսամ թէ չպիտի վրիպի Կ. Ս.ի ուշադրութենէն, անճիշտ լուրերով չզբաղեցնելու համար «Յառաջ»ը։

Ս. Պօյաճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԿԻՍԱԴԷՄ ՄԸ

«Այսպէս տեղեր պէտք է գան [...]անոնք որ չծնած ալ եկած են... [...]անոնք որ արդէն ժպտած են ի[...]րենց մամերու աչքերով, անոնք [...]որ իրենց պապերէն ժառանգած [...]են ուրախութեան ջղեր...» Իսկ [...]ինք կ'ուզէ կարկտել արցունքոտ [...]անցեալ մը թէական երջանկու[...]թեան մը հետ։ Բայց՝ միթէ՞ [...]էական, հաւանական չէ՞ որ [...]վերակացուն որ մինչ այն չէր [...]ամարձակած արտայայտուիլ, [...]աջալերուած Արփիկի արտա[...]քին փոփոխութենէն եւ տիրող [...]ոնական տրամադրութենէն [...]օսէր այս գիշեր...։ Գոնէ իր [...]պաշտօնակիցները գտնէր... Ար[...]փիկ այս կողմ այն կողմ գնաց, [...]նքզինք կորսուած կը զգար այդ [...]ով բազմութեան մէջ։

Ահա վերջապէս Լիզէթը, պա[...]ոնի մը հետ թեւանցուկ։

— Օրիորդ Լիզէ՛թ... օրիորդ [...]իզէ՛թ...

— Ա՜... ո՞ւր էք, օրիորդ Արփիկ... բարի երեկո՛յ, բայց չճանչցայ քեզ, շերամէն ե[...]լած թիթեռնիկ կը նմանիք, տես Guigui, դարձաւ ան քովի պարոնին, կ'ուզեմ որ ծանօթանաս, պաշտօնակցուհիս է, շատ համեստ հայուհի մը որ մոգական գաւազանով մը, որ անշուշտ իր երկրէն բերած է, այսպէս, ինչպէ՞ս ըսեմ, յառաջդիմած է այս գիշեր իր արդուզարդով, ըսէ՛ Guigui, սիրուն չէ՞ն այս խորհրդաւոր աչքերը։ բայց, Օր. Արփիկ, մինա՞կ էք այսպիսի գիշեր...ինչպէ՞ս կարելի է, բայց կը փախցնեն ձեզ այս գիշեր...

— Այո մինակ եմ... միւսները... ո՞ւր են։

— Ո՞ր միւսները, հա, պաշտօնակիցնե՞րը, բայց իմ պզտիկս, միւսները կամ կը պարեն կամ... պատուհաններու վարագոյրներու ետին զբաղուած են... այսպիսի գիշե՛ր... Այն մոգական գաւազանը որ ձեզ այսպէս կերպարանափոխեց, չսորվեցո՞ւց թէ ինչ պէտք է ընել այսպիսի գիշեր... Ո՛չ, լաւ, ես կը լրացնեմ անոր կիսատ գործը, այսպիսի գիշեր, սիրունիկս պէտք չէ մինակ մնալ... Ահա երջանկութեան գաղտնիքը։ Դէհ — ցտեսութիւն... ցտեսութի՛ւն։

Եւ Լիզէթ բարձրաձայն ծիծաղելով հեռացաւ ընկերացող պարոնին հետ։

Արփիկ բաւական մը եւս թափառեցաւ։ Ոչ մէկ ծանօթ դէմք։ Սրահին մէջ չարլսթոն, պլէքպաթթըմ կը պարէին, խլացուցիչ եւ վայրենի նուագի մը ընկերակցութեամբ։ Քովի սրահը շքասեղանն էր... Զոյգեր... զոյգեր, միա՛յն զոյգեր, փոքրիկ սեղաններու առջեւ նստած կը խմէին, կ'ուտէին։ Ի՛նչ շքեղութիւն էր, լոյսերու եւ գոյներու ի՛նչ սքանչելի խառնուրդներ։ Ինք կ'ամչնար իր հագուստը հագնելու, ի՞նչ էր որ ասոնց քով։ Կիները մինչեւ իրենց մէջքը բաց էին, ոմանց հագուստը միայն բարակ շղթայով մը բռնուած էր ուսերէն։

— «Ասոնք կը հագուին մերկանալու համար», մտածեց Արփիկ։ Իր ներքնաշապիկն անգամ ասոնց հագուստէն աւելի գոց էր։ Ան ալ չէր ամչնար իր երեք քառորդ բաց թեւերուն համար, չէր ամչնար երեսի կարմիրներուն համար ալ, մանաւանդ որ մեծ հայելիին քովէն անցած ժամանակ, իր արագ նայուածքը սիրուն աղջկան մը պատկերը ղրկած էր իրեն առաջին անգամ ըլլալով։ Ինչպէ՛ս պիտի ուզէր որ, վերակացուն զինք այսպէս տեսնէր։ Տեսնէր ու ժպտէր։ Ո՛չ, ան միայն չէր ժպտեր, կը մօտենար ալ... Թերեւս հիմա ան ալ զինք կը փնտռէ այս այլազան բազմութեան մէջ... կը փնտռէ ու կը տխրի զինք չգտնելով... Ի՞նչ ընէր, ուրո՞ւ հարցնէր։ Պարող զոյգերը մէկիկ մէկիկ նորագոյն պարերու ջղագար շարժումներով կ'անցնէին քովէն։

(4) ՊԵՐՃՈՒՀԻ

1929 ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1929

«ՅԱՌԱՋ»

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ եւ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ՈՐ ԿԸ ԹԵՒԱԿՈԽԷ ԻՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ
(ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ.— Տարեկան 140, վեցամսեայ 70, եռամսեայ 35 ֆրանք։

ԱՆԳԼԻԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ, ԵԳԻՊՏՈՍ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ տարեկան 250 ֆրանք, վեցամսեայ 125 ֆրանք (կամ երկու եւ մէկ ոսկերլին)։

ԱՄԵՐԻԿԱ.— Տարեկան տասը տոլար, վեցամսեայ 6 տոլար։

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ.— Տարեկան 200, վեցամսեայ 100 ֆր.։

ԾԱՆՕԹ.— Բաժնեգիններու տարբերութիւնը հետեւանք է Թղթատարական սակի, — մէկ թերթը 30 սանթիմ կամ 15սանթիմ, համաձայն երկիրէ երկիր կնքուած պայմանագրութեանց։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱՌԱՋԻ խմբագրութեան և վարչութեան նոր հասցէն է.—
235, RUE DU FBG. ST. MARTIN, PARIS (10e)
(ներկայ խմբագրատան դիմացի փողոցը)

որ Սարր, Հոհենոսր եւ Փալաթինան ազատուին օտար լուծէն: Կը յուսանք թէ Նոր Տարին այս ճամբուն մէջ նոր քայլ մը առնել պիտի տայ մեզի: Յուսանք որ փորձագէտներու մօտալուտ ժողովը շուտով կարգադրէ դարմանումներու խնդիրը, ա՛յնքան կարեւոր Գերմանիոյ եւ գերման ժողովուրդին համար եւ բերէ լուծում մը, որով նախկին պատերազմիկ ազգերը շուտով նկատի ունենան պատերազմի ամբողջական սահմանափակումը:

Էնկիւրի կը գնէ Անատոլուի երկաթուղին

Գրած էինք թէ Թուրք կառավարութիւնը գերման ներկայացուցիչներու հետ երկար բանակցութիւններէ յետոյ, համաձայնութեան յանգած էր գնելու համար Անատոլուի երկաթուղին, Մերսին - Տարսոն - Ատանա գիծը եւ Հայտար - Փաշայի նաւահանգիստը:

Էնկիւրիէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Ազգային Մեծ Ժողովը իր վերջին նիստին մէջ վաւերացուց գնման որոշումը:

Ժողովը նոյնպէս քուէարկեց 5ուկէս միլիոն Թրքական ոսկիի բացառիկ վարկ մը՝ յիշեալ երկաթուղիի բաժնեթուղթերը գնելու համար:

Թուրք կրթական գործավարը մեռած

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ յունուար 1ին մեռած է կրթական գործավար Նէճաթի պէյ, որ քանի մը օրէ ի վեր կուրադեղատապէ կը տառապէր եւ երկուշաբթի օր գործողութեան ենթարկուած էր:

Փարիզեան թերթ մը Նէճաթի պէյը կը ներկայացնէ իբրեւ ֆրանսասէր, որովհետեւ անցեալ յունիսին ֆրանսացի խմբագրի մը յայտարարած էր թէ Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ մտաւորական սերտ կապ կայ հին ժամանակներէ ի վեր:

Գերմանիա վճարելու կարող է

Հատուցումներու ընդհանուր գործակալ Փարքըր Կիլպըրթ հրատարակութեան տուաւ իր վեցամսեայ տեղեկագիրը՝ Գերմանիոյ վճարման կարողութեան մասին: Տեղեկագիրը կը բաղկանայ քանի մը հարիւր էջէ և պատկերաւոր վիճակագրութիւններէ եւ բոլորովին առարկայական կերպով կը քննէ գերման տնտեսութիւնը:

Անցած տարի Փարքըր Կիլպըրթ ուժգնօրէն պահանջած էր որ Տօուըսի ծրագիրը վերջապէս ամբողջացուի եւ Գերմանիոյ պարտքը ճշդուի: Այսօր ընդհանուր գործակալը կը գտնուի արդէն կատարուած իրողութեան մը առջեւ: Շահակից վեց պետութիւնները դեկտեմբեր 22ին որոշեցին փորձագէտներու խառն յանձնաժողով մը նիստի հրաւիրել՝ ամբողջովին եւ վերջնապէս կարգադրելու համար հատուցումներու խնդիրը: Ուստի Կիլպըրթ այս անգամ իր տեղեկագրին մէջ որոշ վերապահումներ կ՚ընէ:

Ըստ այդ տեղեկագրին, 1927 սեպտ. 1էն մինչեւ 1928 օգոստոս 31 Գերմանիա վճարած է 1,751 միլիոն մարք ոսկեդրամ, ճշդապահութեամբ ու դիւրութեամբ: Եզրակացութիւնն այն է որ Գերմանիա ներկայիս տնտեսապէս շատ լաւ վիճակի մէջ է եւ կրնայ վճարել իր պարտքերը՝ առանց ցնցուելու:

Աֆղանիստան խաղաղած

Լոնտոնի աֆղանական դեսպանատունը կը հաղորդէ որ Աֆղանիստանի մէջ նոր կռիւներ չկան: Հաշտութեան բանակցութիւնները կը շարունակուին: Կը հերքուի թէ աֆղան բանակին մեկ մասը ապստամբած է:

Ամանուլլահ թագաւորը երկու ամսական վճարած է զինուորներուն՝ զանոնք վարձատրելու համար իրենց յաղթանակին առթիւ:

. Լոնտոնի իտալական գործակատարը Մուսոլինիի շնորհակալութիւնները յայտնած է Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան՝ իտալահպատակ կիներու օդանաւով ապահով վայրեր փոխադրութեան համար:

Հարբուխի համաճարակը

Գրեցինք թէ Ամերիկայի մէջ մէկ միլիոնէ աւելի մարդիկ սպանիական հարբուխէ կը տառապին: Համաճարակը կը տեւէ ժամանակէ մը ի վեր եւ մինչեւ հիմա Միացեալ Նահանգներու եւ Մեքսիկայի մէջ մեռած են 40 - 50,000 հոգի:

Այժմ համաճարակը Նոր Աշխարհէն փոխադրուած է Եւրոպա: Մանաւորապէս Անգլիոյ մէջ այս հիւանդութիւնը սկսած է վրդովիչ հանգամանք ստանալ: Անգլիոյ առողջապահական նախարարութիւնը հրամայած է նախզգուշական ամէն միջոց ձեռք առնել՝ հիւանդութեան ծաւալումը արգիլելու համար: Չի կարծուիր թէ վտանգը 1918ի չափ մեծ ըլլայ:

Բոլոր բժիշկներուն հրահանգուած է անմիջապէս առողջապահական իշխանութեանց լուր տալ կոիփի եւայլ տարափոխիկ հիւանդութեանց ամէն դէպք: Նոյնպէս պիտի արգիլուի ժողովուրդին քիչ մը խնայասէր ըլլալ… համբոյրներու մէջ:

Համայնավար նաւազները ձերբակալուած

Հելլենական «Պապանիքոլիս» սուզանաւին բազմաթիւ նաւազները ձերբակալուեցան: Վերջերս այս սուզանաւը չէր կրցած մասնակցիլ հելլէն նաւատորմի մեծ ռազմափորձերուն եւ ընկղմած էր: Քննութիւնը երեւան հանեց որ «Պապանիքոլիս» երբ ռազմափորձ կը կատարէր ֆրանսական ջուրերուն մէջ, կարգ մը համայնավար նաւազներ քանդած էին ընդծովեային սուզելու գործիքը:

Քննութեանց արդիւնքը եւ կատարուած ձերբակալութիւնները մեծ յուզում առաջ բերած են ամբողջ Յունաստանի, մանաւորապէս նաւային շրջանակներու մէջ:

Կռիւներ Արաբիոյ մէջ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Վէհապիները յարձակեցան անգլիական օդանաւերու վրայ, որոնք հետազօտութիւններ կը կատարէին Իրաքի եւ Նէճտի սահմանին վրայ: Ասոր վրայ օդանաւերը սկսան ռումբ արձակել Արաբներուն վրայ, որոնք փախան՝ ռազմադաշտին վրայ ձգելով երեք հոգի եւ 12 ուղտ: Օդանաւերը հրաման ստացան չշարունակել Վէհապիներու հետապնդումը, այլապէս մեծ կորուստներ պիտի պատճառէին անոնց: Յարձակողները կը պատկանէին Միւթայիր ցեղախումբին եւ նպատակ ունէին յափշտակել Իրաքցիներու ոչխարի հօտ մը:

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◘ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ՏՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Չուրուզ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ

ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS

Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53 - 73

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՑԻԻ

„ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ"…

բանաստեղծութիւններու ժողովածուն, շքեղ հրատարակութիւն, ընտիր թուղթ: գին՝ Ֆրանսայի մէջ 7 ֆր., ուրիշ երկիրներ 10 ֆր.: փոսթի ծախք չկայ: դիմել՝ Mr. G. Balayan, Impr. de Navarre. 5 Rue des Gobelins, Paris.

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 9ԻՆ, 8 Rue Jean Goujon

գեղարուեստական բաժին, պար, թառ

Մուտք 15 ֆրանք

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆԸ

12 յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին «Պոցարիս» ճաշարանը

8 Rue Botzaris, Paris (20e), մեթրօ՝ Botzaris

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանի Միութեան վիճաբանական ժողովը՝ այսօր հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Նիւթ՝ «Հայկական եւ Եւրոպական գիւղ»ը: Կը նախագահէ ընկ. Ա. Աբօեան: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլայ ընկեր Պ. Հիւսեան: Ներկայանալ անդամատոմսով:

ՑՈՒՇԱՏԵՍՐ

ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ Միութեան, որբերու յանձնախումբին կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը՝ 458, 194, 369, 892, 167, 570, 350, 866, 456, 35, 851, 424, 244, 905, 704, 301, 744, 881, 670, 433, 462, 21: Առարկաները ստանալու համար ներկայանալ Պ. Խ. Սվաճեանի գրասենեակը, 53 Fbg. Montmartre, Paris:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պէլֆոռ, Ե. Ե. 35 ֆր.:
Պրիւսէլ, Կ. Ձ.— 200:
Պրիւսէլ, Ա. Մ.— 300:
Քասապլանքա, Յար. Եղ.— 460:
Լոնտոն, Մ. Բ.— 3, 2, 8 անգլ.:
Վալանս, Կ. Պ.— 140:
Լիոն, Գ. Մ.— 55:
Պրինեօլ, Կէտ.— 35:
Վարշաւիա, Ա. Ա.— 100:
Պուրկուան, Օր. Մ. Ա.— 70:
Մարսէյլ, Հ. Գ.— 150:
Տրէզտէն, Մ. Պ.— 200:
Վիէն, Յ. Ո.— 500:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմախտ.) եւ վարախի: Մասն. լաբօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

CONCERTS PASDELOUP.

Շքեղ նուագահ. այս Շբ. ժ. 17 Շանզ'էլիզէի Թատր.: Կը մասնակցի. Օր. Ի. Ֆրանսուա, Տիկ. Բ. Ամուրէլ, Օր. Օ. Ռիքիէ, Պ. Պ. Հ. Կէնօ, Ժ. Բլինկ եւ Փարիզի երգչախումբը (ACP): Լէոնոր Գ.բաց. (Պէթովէն), Messe du Couron., (Մոցարտ): Fant. Hong. (Լիցթ), Սկովտ. մարշ (Տէպիւսի): Շ. տ'Օռլէանի 3 երգերը (օրք. Բոռնիօ և Ռիքիէ, Պ. Պ. Կէնար եւ Ժուանո): Ակադայթ. գաւորը (Շապրիէ):

Իսկ կիր. ժ. 16ին՝ Ամուրէլ, Ռիքիէ, Մարքէզինի, Կէնօ, Բլինկ, երգչախումբ: Մանֆրէտ, բաց. (Շուման), Messe du Couron. (Մոցարտ). Concerto՝ թաւջութակ եւ նուագխ. (Լալօ), Սկովտ. մարշ (Տէպիւսի), Շ. տ'Օռլէանի 3 երգերը եւ Ակադայ թագաւորը:

Երկու նուագահանդէսներն ալ կը վարէ Ինկէլպրէխթ, խմբերգ. մեներգ եւ 200 հոգինոց նուագախումբ:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով:

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել 'CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքական գիտութեանց վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ

12 լիթրնոց սնտուկ, լիթրը՝ 23 ֆրանք

ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլօնոց թիթեղ տուփերու մէջ, քիլօն՝ 9 ֆրանք: դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ, 65 Rue Ste. Anne.

մեթրօ 4 Septembre թէլ. Central 76-64

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

Պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ: իր համովը եւ տեսակովը աւելի լաւ է քան Պալքանեան եւ ուրիշ երկիրներու ճերմակ պանիրը: փնտռեցէք բոլոր հայ նպարավաճառներուն մօտ:

ԼԱՒ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱՆ

կեդրոնատեղի P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARSEILLE

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով, Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 ԵՒ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ

42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, մեթրօ՝ Պէլվիլ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ

ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ: բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպներ կուռ, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:

դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10)

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine, PARIS (9e)

թէլ. Trudaine 92—47, մեթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette

Ամէն օր 14 19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեամբ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ, անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով:

Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար

36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ

Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian: Anthologie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi: Samvel. 25, J, Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: La participation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. M. Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, Larousse Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: de l'Ecité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche France-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50, Ֆի… մեկնաբանուած Ա. հատ. գ. գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագրութիւն ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, Ինչ… Հնդկաստանի եւ ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթաշլեան Սիդոնիա 12, Կոմիտ. Վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15:

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու …ներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի: Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ: փոսթի ծախքը գնողին կը պատկանի: դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin, Paris

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) մէթրօ՝ Etoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի ընտիր տեսակներ:

վերջին նորաձեւութիւններ.— խնամուած եւ մաքուր կար

57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château Rouge

Tél. Nord: 59—20 Autobus J

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն: 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

4 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ Թիւ 846 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ԹՆՃՈՒԿ ՄԸ

Ծանր տագնապ մը կը սպառնայ Եուկոսլաւիոյ պետական կազմակերպութեան:

Ստեղծուած՝ 1918 դեկտեմբեր 1ին, իբրեւ հետեւանք Մեծ Պատերազմին, այս պետութիւնը կը բաղկանայ Նախկին Սերպիայէն, որ ազատագրուեցաւ 1878 օգոստոս 22ին, Սլովէնիայէն, Խրուաթիայէն, Պոսնայէն եւ Տալմացիայէն: 1921 մարտ 1ին միացաւ նաեւ Սեւ Լեռ (Գարատաղ): Պետութեան պաշտօնական անունն է Թագաւորութիւն Սերպերու, Խրուաթներու եւ Սլովէններու կամ Եուկոսլաւիա (Հարաւային Սլավիա): Նոր պետութեան Սահմանադրութիւնը հռչակուեցաւ 1921 յունիս 28ին: Ամբողջ երկրին տարածութիւնն է 96.134 քառ. մղոն. բնակչութիւնը՝ 12,017,350: Կը պահէ զօրաւոր բանակ մը, որ 1924ին, խաղաղութեան ատեն կը հաշուէր 6751 սպայ եւ 121,000 զինուոր: Զինուորութիւնը պարտաւորիչ է 21էն 45 տարեկաններու համար:

Այս նորակազմ պետութեան Սահմանադրութիւնը այնպէս մը ձեւակերպուած է, որ գերակշռութիւն կ'ապահովէ հին Սերպիոյ:

Արդարեւ, Պելկրատն է բուն ղեկավարը՝ երկրին քաղաքականութեան: Խրուաթներն ըլլալով բաղդատաբար աւելի յառաջադէմ ժողովուրդ, դժուար կը հանդուրժեն այս գերակայութեան: Վերջին տարիներու պարբերական տագնապները, որոնք մինչեւ սպանութեան յանգեցան, ախտանշաններն են այդ կացութեան: Կիրքերը այնքան լարուած են որ, Զագրէպ, Խրուաթիոյ մայրաքաղաքը, մերժեց Պելկրատի կառավարութեան մասնակցութիւնը՝ իր տաղանդաւոր զաւկին, Ստեֆան Ռատիչի յուղարկաւորութեան:

Երկու երեսփոխաններու սպանութենէն եւ Ռատիչի մահէն ի վեր — որ նմանապէս հետեւանք էր նոյն դէպքին — խրուաթ երեսփոխանները կը մերժեն մասնակցիլ խորհրդարանի նիստերուն: Կեդրոնական իշխանութիւնը ամէն միջոց փորձեց, հրաւախոհութեան մը գալու համար: Այս միջոցին նոյնիսկ պատրաստ է սահմանադրութիւնը վերաքննելու, ինչպէս կը պահանջէին Խրուաթները եւ ուրիշ ընդդիմադիրներ: Բայց խրուաթ գիւղացիական կուսակցութեան նոր վարիչները, Մաչէք եւ Փրիպիչէվիչ որոնք Ռատիչի կտակակատարներն են, բացէ ի բաց կը յայտարարեն.

— «Խրուաթական հարցը կը պահէ իր ամբողջ սրութիւնը. այդ հարցը չի կրնար լուծուիլ ոչ ճառերով, ոչ Պելկրատի մէջ նոր կառավարութիւն մը կազմելով, ոչ ալ նոր ընտրութիւններով: Խրուաթները այս հարցին մէջ կը ներկայանան ոչ թէ իբրեւ քաղաքական կուսակցութիւն մը, այլ պարզապէս իբրեւ ազատ ժողովուրդ մը: Մեզի համար մէկ կողմը Խրուաթները կան, միւս կողմը՝ Սերպիան, յետոյ Թագաւորը եւ հասարակաց սահմանները:»

Կարճ խօսքով, մարտակոչ մը, որ կրնայ ծանր հետեւանքներու յանգիլ:

Ներկայ Եուկոսլաւիան իր ներքին կարգուսարքով շատ կը նմանի նախկին Աւստրիա-Հունգարիոյ, որմէ ժառանգեց ոչ միայն իր հողերը, այլ եւ շատ մը պետական-քաղաքական ախտեր: Եւ ինչպէս ծերունի Ֆրանց Եոզէֆը կործանած կայսրութեան մէջ, այստեղ ալ յարգանքի եւ միութեան գիծ մը կը կազմէ Ալեքսանդր Թագաւորը: Միւս կապերը արհեստական են եւ աւելի քան խախտած: Եթէ խրուաթ վարիչները չպահեն իրենց պաղարիւնը եւ մանաւանդ գերմանական մշակոյթին ներարկած լրջութիւնը, անխուսափելի է կազմալուծումը, ինչպէս Աւստրիոյ-Հունգարիոյ մէջ: Արդէն Խրուաթները, իրենց հիմնական ծրագրով, կը ձգտին անկախութեան, ընդհանուր կապեր միայն պահելով պետութեան հետ: Բայց կը գործեն շրջահայեաց, եւ աստիճանաբար: Իրենց գլխաւոր զէնքն է կրաւորական դիմադրութիւնը, որ աւելի կը ջղագրգռէ կեդրոնի կառավարութիւնը, քան եթէ արիւնալի յեղափոխութիւն մը ծագէր:

Կը թուի թէ խրուաթ վարիչները վերջերս աւելի զարգացուցած են իրենց քաղաքական ծրագիրը: Անցած շաբթու երկու գլխաւոր պետերը, Մաչէք և Փրիպիչէվիչ, իրենց տեսակէտները կը պարզէին Զագրէպի «Նովոստի» թերթին մէջ, Եուկոսլաւիոյ վերակազմութեան մասին: Ուշագրաւ է, մանաւանդ, երկրորդին առաջարկը.

— «Եուկոսլաւ քաղաքականութիւնը պէտք է հիմնուի Սերպերու, Խրուաթներու, Սլովէններու եւ Պուլկարներու միութեան վրայ:

«Պուլկարները երբեք չպիտի մտնեն եուկոսլաւ պետութեան մը կազմակերպութեան մէջ, եթէ վստահ չըլլան թէ հոն հաւասար գծի վրայ չպիտի դրուին խրուաթներուն եւ սերպերուն հետ: Միայն Ադրիականէն մինչեւ Սեւ ծով երկարող եուկոսլավիա մը կրնայ ապահովել եուկոսլաւ ժողովուրդին ամբողջական անկախութիւնը»:

Պելկրատ ալ ունեցած է այսպիսի ծրագիր մը, բայց ոչ նոյն հասկացողութեամբ, այլ ջախջախուած Պուլկարիան ձուլելու համար: Սթամպուլիսքի, Պուլկարիոյ հանգուցեալ վարչապետը, նոյն այս ծրագիրը կ'որոճար, իբրեւ միակ ելքը Պուլկարիան վերջնական խորտակումէ փրկելու:

Այն պարագայի մէջ, նոր անակնկալներ կը սպասուին Պալքաններու մէջ, որ կը գտնուի միշտ հրաբուխի վրայ, ինչպէս մեր Կովկասը, թէ իր աշխարհագրական դիրքով եւ թէ իր բազմացեղ ժողովուրդներով:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Այթէնքի «Նոր Օր»էն կը քաղենք հետեւեալ խորհրդածութիւնները, «Մեր ճամբան» խորագրին տակ (29 Դեկտ.).

— «Դժգոհելով, հրապարակով պօռալով, ոչինչ չենք շահիր: Ընդհակառակն, խուճապ կը ստեղծենք եւ կը կորսնցնենք ղեկը: Պաղարիւնութեամբ պէտք է մօտենալ կեանքին ու ջանալ անկէ քաղելու առաւելագոյն օգուտը, որ կրնայ տալ մեզի:

Ցետոյ, ինչո՞ւ համատարած ողբ ու կոծ մամուլի էջերուն մէջ եւ քիչ մը չափէն աւելի յուռետեսութիւն վաղուան մասին:

Ի՞նչ կը նշանակէ, բազմաթիւ անգամներ կրկնել թէ մինչ մենք կը հալինք օտար երկինքներու տակ, Թուրքերը իբրեւ ազգ կը կազմակերպուին եւ կը յառաջդիմեն: Ինչո՞ւ Թրքութեան հետ բաղդատել հայութիւնը, երբ բոլորս ալ գիտենք թէ ան անհամեմատ աւելի զօրաւոր է մեզմէ, թէ իբրեւ ֆիզիքական ուժ, թէ իբրեւ նիւթական ազդակ եւ թէ իբրեւ ազգ:

Եզրերը հաւասար չէին անցեալին մէջ: Այսօր ալ չեն: Երբ կը մեղադրենք մեր նախորդ սերունդները Թուրքը լաւ ճանչցած չըլլալնուն համար, նոյն մեղադրանքին տակ վաղը պիտի իյնան այսօրուան սերունդներն ալ, եթէ հայութիւնը Թրքութեան հետ համեմատելու ելլեն:

Անցեալին մէջ բաւական ուժեղ էինք, Թուրքը խրտչեցնելու աստիճան: Իսկ այսօր բաւական տկար ենք, Թուրքը ուրախացնելու աստիճան:

Մեր բոլոր շարժումները ուրեմն պէտք է զարգանան համաձայն մեր ուժին եւ կարողութեան: Ու որպէսզի վերագտնենք մեր ուժն ու կարողութիւնը, պէտք է գիտնանք օգտուիլ ժամանակաւորապէս տիրող խաղաղութենէն, որ բոլոր ազգերուն համար ինքնամփոփումի շրջան համարուած է:

Դաշնակցութիւնը՝ խորապէս համոզուած այս ճշմարտութեան եւ տեղեակ մեզ շրջապատող քաղաքական պայմաններուն, ինքզինքը նուիրած է լուռ աշխատանքի, մէկ կողմէ դաստիարակելով եւ կազմակերպելով իր մասսան, միւս կողմէ հետեւելով քաղաքական բոլոր իրադարձութեանց: Ան իր գոյութիւնը զգալի կ'ընէ հոն՝ ուր կատարելիք գործ կայ:

Երկրին մէջ թէ երկրէն դուրս հաւատարիմ պահակի դերը կը կատարէ ան, մէկ կողմէ հանդարտեցնելով յեղափոխական եւ բիտասարդութեան գերագրգռուած ջիղերը, միւս կողմէ աշխատանքի լծելով այն ուժերը, որոնք գործ մը կրնան կատարել այս օրերուն:

Այս «գաղջ» քաղաքականութիւնը, մեր կամքէն անկախ, պիտի տեւէ այնքան ատեն, որքան կը տեւէ միջազգային ներկայ քաղաքականութիւնը:

Ձանձրալի է այս ճամբան, բայց ստիպուած ենք, շատ դառնութիւններու հետ, կրել այս խաչն ալ, որ ամէնէն ծանրը ըլլալ կը թուի:»

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ անուն 33 տարեկան հայ երիտասարդ մը, որ հացագործի մօտ կ'աշխատի, Սէն-Միշէլի մէջ՝ կալանտ եւ ֆուառ փողոցներուն անկիւնը ինքնաշարժի տակ մնալով վիրաւորուեցաւ: Կը դարմանուի Օթէլ Տիէօ հիւանդանոցին մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Պրուսայի ձերբակալուածներուն հարցաքննութիւնը կը շարունակուի: Հարցաքննիչ դատաւորին հրամանով, ձերբակալուածներուն մէկ մասը ազատ արձակուած է, հաստատուած ըլլալով թէ անմեղ են:

Գալով Պոլսոյ ձերբակալուածներուն, ուրբաթ օր ալ շարունակուեցաւ անոնց հարցաքննութիւնը: Դատական իշխանութիւնը ամէնէն աւելի կ'ուզէ գիտնալ թէ Քատրիէ հանըմ ինչո՞ւ գնաց Էնկիւրի եւ թէ ի՞նչ է իմաստը այն նամակին, զոր անոր ղրկած է իր եղբայրը Նասըր պէյ: Մասնաւորապէս ուշադրութիւն գրաւած է նամակին հետեւեալ մասը. «Զըլլայ որ խենդութիւն մը գործես, մենք գիտենք թէ ինչ խենդ ես: Մեզ մի մտածեր, մենք կարասինները բեռցուցինք, միջոցներ ձեռք առինք եւ դրան ալ կպչանք զարկինք»:

«Միլլիէթ»ի համաձայն, ձերբակալուածները կ'ամբաստանուին իբր մահափորձի կազմակերպութեան մեղսակից: Քատրիէ հանըմ ճանչցուած է իբր առնական եւ ջղայնոտ:

Պոլսոյ մէջ ձերբակալուածները երես երեսի բերուեցան, կարգ մը կէտերու ճշդումին համար: Միեւնոյն ատեն լսուեցան քանի մը վկաներ, որոնք իրենց գիտցածը հաղորդեցին ձերբակալուածներու մասնաւոր յարաբերութեանց եւ կապերու մասին:

Հարցաքննիչ դատաւորները գրեթէ վերջացուցած են իրենց քննութիւնները: Այնպէս որ յոյս կայ թէ քանի մը օրէն պիտի սկսի դատավարութիւնը:

Վէնիզէլոսի պատգամագիրը յոյն ժողովրդին

Նոր տարուան առթիւ Յունաստանի վարչապետ Վէնիզէլոս հելլէն ժողովուրդին ուղղեց պատգամագիր մը, որուն մէջ կը շեշտէ.

— Բոլոր Յոյները պէտք է գնահատեն վերաշինութեան այն հսկայ գործը, որ կատարուեցաւ Անատոլուի ծանր պարտութենէն ի վեր եւ որ թոյլ տուաւ սփիացնել այն ատեն ստացուած ցաւագին վէրքերը: 1928 օգոստոս 19ի ընտրութիւնները երկրին տուին իր քաղաքական հաւասարակշռութիւնը եւ յոյն ժողովուրդը ցոյց տուաւ թէ իր կենսունակութիւնը չէ խախտած ո՛չ տասը տարուան պատերազմներով, ոչ ալ Անատոլուի աղէտով: Այս կենսունակութիւնը լաւագոյն գրաւականն է որ Յունաստանի հետապնդած ջանքերը յաջողութեամբ պիտի պսակուին:

Սերպիոյ նախարարական տագնապը

Ալեքսանդր Թագաւոր ընդունեց Հայր Քորոշէցի դահլիճին հաւաքական հրաժարականը:

Պելկրատի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծուի թէ դժուար պիտի ըլլայ ձեռք բերել խրուաթ վարիչներու իրական գործակցութիւնը: Իբրեւ վերջին միջոց կը մտածուի միացեալ կառավարութիւն մը կազմել՝ մասնակցութեամբ երեք կուսակցութեանց՝ արմատական, սլովէն ժողովրդային եւ Պոսնայի իսլամները, որոնց պիտի գան միանալ Տավիտովիչի հերձուածող ռամկավարները:

Նոր դահլիճը կազմելու համար Թագաւորը սկսաւ իր խորհրդակցութեանց: Նախ ընդունեց Սկուպշինայի նախագահ Միխայլովիչը՝ որ յանձնարարեց լսել բոլոր կուսակցութեանց պետերը: Զագրէպէն Պելկրատ պիտի հրաւիրուին Մաչէք եւ Փրիպիչէվիչ՝ Թագաւորին պարզելու համար գիւղացի-ռամկավար խմբակցութեան տեսակէտը՝ տագնապի լուծման մասին:

Մաչէք լրագրողներուն յայտարարեց թէ խրուաթ խնդիրը կը պահէ իր ամբողջ ուժգնութիւնը եւ չի կրնար լուծուիլ ո՛չ ճառերով, ո՛չ Պելկրատի մէջ կառավարութիւն մը կազմելով, ո՛չ ալ նոր ընտրութիւններ կատարելով: Յետոյ աւելցուց.

— Խրուաթները ապագային Պելկրատի խորհրդարանին չպիտի մասնակցին, նոյնիսկ եթէ այդ խորհրդարանը կազմուի ազատ ընտրութիւններով: Խրուաթները չեն հաւատար նման ընտրութեանց կարելիութեան, միւս կողմէ չեն ուզեր նկատուիլ իբրեւ քաղաքական կուսակցութիւն մը, այլ պարզապէս իբր ազատ ժողովուրդ մը: Անոնց համար մէկ կողմը կան Խրուաթները, միւս կողմը Սերպերը, Թագաւորը եւ հասարակաց սահմանագլուխները»:

Ուրիշ խօսքով, Զագրէպի վարիչները, որոնք ո՛չ Սկուպշինան կը ճանչնան, ո՛չ ալ յունիս 20էն ի վեր կազմուած կառավարութիւնները, կ'ըսեն թէ չեն ուզեր միջամտել Քորոշէցի դահլիճին հրաժարումով ստեղծուած տագնապին, մինչեւ որ Թագաւորը չհաւանի իրենց կարծիքն ուզել՝ Սահմանադրութեան փոփոխութեան մասին:

Թուրքիա եւ Ֆրանսա

Թուրքիոյ ֆրանսական դեսպան տը Շանպրէօն, Էնկիւրի գտնուած միջոցին տեղեկացած էր Թուրք կառավարութեան վերջնական տեսակէտներուն, վիճելի խնդիրներու մասին: Նկատելով որ կարեւոր հարցեր են խնդրոյ առարկայ, դեսպանը իր իրաւասութենէն դուրս նկատած է պատասխան տալ եւ պէտք տեսած է հրահանգ ուզելու Փարիզէն:

Դեսպանը, որ վերջերս հիւանդացած էր, ապաքինած է եւ նոր հրահանգի կը սպասէ, Էնկիւրի մեկնելու եւ բանակցութեանց վերսկսելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՐՄՐԱԽՏ

Ջէին բաւեր մալարիան եւ զանազան տեսակի ջերմերը, չբաւեց Շիրակի շարժին աղէտը, ահա կարմրախտն ալ եկեր է բոյն դնել Երեւանի մէջ, ինչպէս մեր թերթերը «կը թարգմանեն» խորհրդային թերթերէն:

Առանց բժիշկներու կարծիքը առնելու, կրնամ պնդել թէ այս հիւանդութիւնը միշտ գոյութիւն ունեցած է, բայց ուրախ տարի է որ համանուն ախտ մը իր պաշտօնական գոյութիւնը կը պահէ մեր երկրին մէջ:

Կարմրա՞խտ: Այո՛, վերջապէս կարմիր ախտը... որուն վնասակար ըլլալը ոչ ոք կը ժխտէ: Նոյնիսկ ռամկավար բժիշկները այդ կարծիքէն են «ազգին համար», բայց անշուշտ անձնապէս իրենց գործին կուգայ որ հիւանդութիւնը պահէ իր գոյութիւնը...:

Վիճակագրութեանց համաձայն, Նոյեմբերին 160 դէպք պատահած է Երեւանի մէջ:

Նկատելով սակայն, որ սուտ հիւանդներ, սխալմամբ մէջը ինկածներ, անօթիներ կամ կասկածելիներ ալ կրնան գտնուիլ անոնց մէջ, թիւը վերածենք 100ի եւ վստահինք զանոնք պատուաստող ինը խումբերուն, որ արդէն կը գործեն երկրին մէջ: Իսկ բնաւ մեր կասկածը չվերցնենք այնկամիր ախտաւորներուն մասին, որոնց թիւը այդքան ալ չէ, բայց անոնք եկած են միայն եւ միայն վարակելու: Թէեւ մինչեւ հիմա չյաջողեցան, որովհետեւ մեր ժողովուրդը զօրաւոր է ճերմակ գնդիկներով եւ վստահ իր յաղթանակին: Հակառակ պարագային հարկ պիտի ըլլար «բժշկող մարմին» մը ուղարկել:

Մինչ այդ, սպասենք որ դարաւոր «հիւանդ մարդ»ուն ապաքինումը տեսնող այս ժողովուրդը, շուտով տեսնէ նաեւ իր փոքրաթիւ կարմիր ախտաւորներուն բժշկուիլը:

ԾԱՂՐՈՒՆԻ

ԳՈՐԳԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ

Թուրք թերթերը ցաւով կը դիտեն որ գորգի առեւտուրը լուրջ վտանգի մը մատնուած է Պոլսոյ մէջ, որովհետեւ պարսկական գորգերուն իբր Թրանզիթի վայր, Պոլիս իր նախկին դիրքը չի պահեր հիմա:

Պուխարայի, Պելուճիստանի և Պարսկաստանի բոլոր գորգերը, որ Տրապիզոնի ճամբով Պոլիս կը բերուէին եւ անկէ Եւրոպա կը ղրկուէին, հիմա Բագու-Պաթում ճամբով կը ղրկուին Եւրոպա: Եւրոպա առաքումը կը կատարուի նաեւ Պասրայի ծոցին միջոցաւ:

Գորգի գերման հաստատութիւն մը այս առթիւ տեղեկագիր մը ստացած է, ուր կ'ըսուի թէ պարսկական գորգերը Պասրայի ծոցի ճամբով ուղղակի Լոնտոն կը ղրկուին եւ Անգլիոյ մայրաքաղաքը Պոլսոյ հետ կը մրցի: Պոլսոյ գերման գորգավաճառներն ալ հիմա Լոնտոնէն կ'ընեն իրենց ապսպրանքները:

Այս կացութեան առջեւ անհրաժեշտ կը նկատուի որ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առնէ պարսկական գորգերու ներածման համար:

ՆԱԽԿԻՆ ելմտական նախարար Պլոցի մտային վիճակը քննելու համար երկրորդ անգամ հրաւիրուած երեք բժիշկներէն երկուքը կը մերժեն մասնակցիլ քննութեան:

ՔԵՄԱԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀ

Կեանքը ոստում չի ճանչնար։ Անոր օրէնքը բարեշրջումն է աստիճանական, ապահով քայլերով յառաջխաղացումը ու յեղափոխութիւնը՝ նախնական անհրաժեշտ պատրաստութիւններէ յետոյ, վճռական վերջին քայլը։

Այսպէս է բնութեան մէջ, ուր անակնկալը եւ յանկարծական ցնցումը գոյութիւն չունին։ Մարդուն սահմանափակ գիտութիւնն է որ դեռ չէ թափանցած զանոնք հասունցնող օրէնքներու խաղին։

Այսպէս նաեւ մարդկութեան մէջ ուր, յեղափոխութիւնը, ընկերային բախտորոշ հարուածները կը հպատակին հաւաքական թաքուն օրէնքներու եւ մարդկային կամքի գործակցութեան ու կը յայտնուին իբր ներքին, յամառ, երկարատեւ աշխատանքի մը արգասիքը։

Պետական կազմերու եւ ընկերային հաստատութիւններու, հաւաքական բարքերու եւ ըմբռնումներու մէջ մտցուած այն փոփոխութիւնները, որոնք ոստումներու տպաւորութիւն կը ձգեն, անշուշտ բոլորովին չպիտի վերագրուէին մեծ անհատներու, լո՛կ անոնց անձնականութին, հմայքին և ազդեցութեան, եթէ մարդկութիւնը կարենար թնճուկը քակել ընկերային պատճառներու եւ արդիւնքներու կապակցութեան։

Մեծ անհատները անհրաժեշտօրէն բուն հեղինակները կամ ստեղծագործները չեն այն մեծ հոսանքին ու շրջանին, որոնց գլուխը կը գտնուին. այլ լո՛կ, տեսանելի գործիքը երեւոյթին որ տեղի կ'ունենայ. ամբոխային մտքին համար՝ հասկնալի բացատրութիւնը անտեսանելի գործին որ կը կատարուի։

Իրականին մէջ, անոնք վերանորոգիչներն են նախընթաց կիսատ ճիգերու եւ համադիրները ժամանակակից ջանքերու, որոնք խոնարհ անկիւններու մէջ եւ քմիստի ճամբաներու վրայ կը բաժնուին գործելով, ու կը կեդրոնանան քառուղիին բերանը ուր կը գտնուի Մեծ-Մարդը՝ ինքը։

Անոր հանճարը ստեղծագործութեան մէջ չէ, այլ համադրութեան,— համադրութիւն գաղափարներու, սկզբունքներու եւ մանաւանդ ուժերու։ Կրնանք ըսել՝ հանճարեղ եւ արժանի շահագործող մը։ Անուն մը չէ ան. այլ հազարաւոր խոնարհ անուններու պսակաւոր հոմանիշը։

Սթեֆէնսընէն մինչեւ Ուաթ եւ Մարքոնիէն մինչեւ Էտիսըն, գիտական բոլոր հնարիչներուն համար, ճշմարտութիւնն այս է։

Ու Մովսէսէն մինչեւ Քրիստոս եւ Մարքս ու Լէնին, բոլոր մեծ յեղաշրջողներուն համար պարագան նոյնն է։

Տարբեր մարզի վրայ, նոյնպէս նաեւ Մուսթաֆա Քէմալի համար։

Իր եղանակին ու գաղափարներուն մէջ, ո՛չ մէկ նորութիւն, որ դուրս ելլէր իր գործունէութեան շրջանակէն եւ ստանար համամարդկային կարեւորութիւն։

Ընդհակառակն, քրիստոնեայ աշխարհին հնութիւններն է որ կը ներարկէ իր ցեղին երակներուն։

Բայց խմորը որ կը շաղուէ, ի՜նչ ալիւրէ բաղկացած է և որքա՞ն ընդունակ թրծուելու։

Ի՜նչ է անոր դերը իր իսկ յանդգնութեամբ եւ նախաձեռնութեամբ մտցուած բարեփոխումներուն մէջ։

Քէմալ յաջորդաբար ջնջեց սուլթանութիւնը, խալիֆայութիւնը, աշխարհականացուց պետութիւնը, ամրացուց Հանրապետութիւնը, ազատագրեց կիները եւ հանրային բարքերն ու ըմբռնումները բռնի յետոյ եւրոպական հովերուն առջեւ, տուաւ վերջին հարուածը,— Թուրք լեզուն ու միտքը ազատելու համար արաբական ազդեցութեան կաշկանդումներէն, երկրին պարտադրեց լատինական տառերը։

Կը մնայ միայն Թուրք կիներու քօղազերծութեան հրաւէրը։

Բայց, բաղդատաբար կարճ շրջանի մը մէջ, Քէմալի խիզախ քայլերուն յաջողութիւնը կը բացատրուի նախընթաց ճիգերով, պարագաներու նպաստով և յետոյ միայն Քէմալի անձնական հմայքով։

Պէտք չէ մոռնալ թէ Քէմալէն շատ առաջ, եւրոպական միտքը երկարօրէն աշխատած է Թուրքիոյ մէջ։

Բացի Թուրք բազմաթիւ երիտասարդներէ, որոնք ամէնատարի խմբովին կը ղրկուէին Եւրոպա ուսանելու, Պոլսոյ համալսարանը եւ գաւառներուն երկրորդական վարժարանները պզտիկ դեր չէ որ խաղացած են։

Պոլսոյ իրաւաբանական եւ քաղաքային գիտութեանց (Միւլքիյէ) վարժարանները պահ մը ազատամիտ երիտասարդութեան մը բոյնը դարձեր էին։

Հոն տիրող տեսաբանութիւնը, իսլամական էր, «Մէճէլլէ»ով, «Նիքեահ»ով (ամուսնական օրէնք) «Ուսուլը ֆըքըհ»ով (իսլամական փարդապետութիւններ). բայց, անոնց կողքին՝ բաղդատական օրէնսգիտութիւն, օրէնքի փիլիսոփայութիւն, միջազգային եւ սահմանադրական օրէնքներ՝ դասաւանդուած եւրոպական ըմբռնումով, կը բաւէին անշուշտ չէզոքացնելու կամ մեղմելու մահմետական մոլեռանդութեան մնացորդները Թուրք ուսանողներու մէջ։ Ու մինչեւ ընդհանուր պատերազմ, ազատամտութեան հովերով ուռած այս երիտասարդութիւնն էր, որ գործով կամ պաշտօնով կը ցրուէր Թուրքիոյ բոլոր անկիւնները, կ'ազդէր իր շրջապատին։

Անոնք անշուշտ, որքան ալ բազմաթիւ ըլլային, զանգուածը չէին կազմեր սակայն։ Բայց կը կազմէին ինչ որ կենսական է ընկերային յեղաշրջումներու յաջողութեան մէջ,— զանգուածը յուզող, զսպող, թելադրող ու շարժող տարրը։

Եւ այսօր, այս երիտասարդութիւնը եւ անոր վարպետներուն մեծագոյն մասն է որ կը տեսնենք Քէմալի շուրջը հաւաքուած։

Իր բարեշրջական ձեռնարկներուն համար ուրեմն, Քէմալ ունէր եթէ ո՛չ տարածուն, բայց գոնէ հաստատուն յենարան մը։

Խօսքը չենք ըներ գրական, գիտական, քաղաքական բազմաթիւ հրատարակութիւններուն, որոնք, արդիական մտայնութեան գոնէ մասնիկ մը կը նպաստէին տարածելու ընթերցող Թրքութեան մէջ։

Բայց Քէմալի ձեռնարկներուն յաջողութիւնը դիւրացաւ, շնորհիւ մանաւանդ քաղաքական ու պատերազմական պայմաններու։ Թուրքիան պարտուած, բաժան-բաժան, եղկելիօրէն ենթարկուած յաղթականներու կամքին ու կարգադրութեան։ Պոլիսն ու գլխաւոր քաղաքները գրաւուած, բանակը քայքայուած եւ ժողովուրդը ուժաբեկ։

Այս ճգնաժամուն է որ խմբակի մը գլուխն անցած՝ երեւան կուգայ Քէմալ։ Յոյսի, կռուի եւ յաղթանակի խօսքեր ունին լեզուին ծայրը. գիտէ հին փառքերուն յիշատակը ոգեկոչել՝ իբր ամբոխային կռուի ներշնչարան, եւ գրգռել քաջութեան աւանդական համբաւի հպարտութիւնը՝ իբր զանգուածներու շարժիչ ուժ։ Լքումի այդ օրերուն, պետի մը պէտք ունէր խելակորոյս ամբոխը ու կը փութայ հաւաքուիլ Քէմալի շուրջ, որուն առաջին գործը կ'ըլլայ Պոլիսը իբրեւ դաւաճան բանտ դրել ու անջատել երկրին մնացեալ մասէն։ Մէկ շարժումով կը կտրէ երկրին գլուխը, անոր տեղ դնելու համար իրենը։ Խալիֆայութեան հմայքը կոտրած է արդէն։ Ցրուած բեկորներով, արագօրէն կը վերակազմէ բանակ մը, որ յաջորդաբար, Քէմալի ճակտին շուրջ կը կապէ յաղթանակի դափնիներ։ Ու նաեւ, ան նրբօրէն կը շահագործէ մեծ պետութիւններու հակամարտութիւնները, յաճախ, Եւրոպայի պարտադրելով իր կամքը։

Այսքանը կը բաւէր որ ան տեղաւորուէր ժողովուրդին սրտին մէջ եւ լսել կամ շարժէր անոր թելերը։ Մէկ կողմէ կրօնքէն հասուն եւ ազատամիտ մտաւորականութեան մը եւ անոր հետեւորդներուն, միւս կողմէ՝ հաւատարիմ բանակի մը եւ ամբոխային հմայքին ու համակրանքին, կը ձեռնարկէ ծանօթ բարենորոգումներուն։

Բայց, հո՛ս է մանաւանդ որ Քէմալ երեւան կուգայ իբրեւ իր գործին արժանի մարդը։ Անխացի կոպիտ բռնակալը չէ ան որ իր կամքին գոհացումը կը փնտռէ քմահաճ եւ անմիտ հարուածներով։ Իր քայլերը չափուած եւ հաշուուած են, թէեւ կը քալէ շատ հասնելու աճապարանքով մը։ Բայց իր ամէն մէկ ձեռնարկը, որքան ալ անակնկալ թուի, տրամաբանական զարգացումն է նախորդին, որուն արդէն եթէ ոչ վարժուած, գոնէ համակերպած է ժողովուրդը։

Փաստն այն՝ որ ընդդիմադիր իրաքանչիւր փորձ որ երեւան կ'ելլէ ու կը ճզմուի Քէմալի բիրտ ու անվարան բռունցքներուն տակ, զանգուածային բնոյթ չի կրեր, խմբակցական է եւ դասակարգային, բայց երբե՛ք, յեղափոխական կամ նոյնիսկ յեղաշրջական հոսանքի ծաւալով չի ներկայանար։

Այս ձեռնարկները սակայն կը տեւե՞ն Քէմալէն յետոյ, առանց Քէմալի, ու կրնա՞ն եւ ի՜նչ չափով բարքերու եւ զգացումներու ազնուացում մը պարտադրել Թուրք զանգուածին, զոր կը ճանչնանք իբրեւ ամէնէն վայրագ ամբոխը։

Տարբեր հարցեր, որոնց պատասխանը կը պահանջէ քիչ մը զուշակութիւն եւ շատ աւելի լուրջ խորհրդածութիւն։

Բայց այսօր, իրականութիւնն այն է որ, Քէմալի շունչին տակ, կարգ մը բարենորոգչական ձեռնարկներ արդէն հաստատուեր ու ամրացեր են անդառնալի կերպով։ Ու աւելի հիմնական քայլեր՝ հետզհետէ կը ջանան հող շահիլ։

Սակայն, պարագան բոլորովին նոյնը չէ Աֆղանիստանի եւ անոր Ամանուլլահին համար։

Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ՌԱՍՓՈՒԹԻՆԸ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆԱՑԱԾ

Վիեննայի մէջ, երեք տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի կրօնական աղանդ մը, որ ծանօթ է «Եհովայի Հրեշտակներ» անունով։ Անոնց պետը որ Ֆրէյթակ կը կոչուի, կը բնակի Ֆրանքֆորթի մէջ։ Աղանդը բաւական տարածուած է Գերմանիոյ, Զուիցերիոյ, Անգլիոյ եւ Պելճիքայի մէջ, եւ մօտ 200,000 աղանդաւորներ կը համրէ։ Կը հրատարակեն իրենց թերթը, որով ժուժկալութիւն կը քարոզեն, կը պատուիրեն յոկ բուսակերութիւն եւ ծամապահութիւն, կը յանձնարարեն պահել Աստուածաշունչի պատուէրները եւ կը ճանչնան Քրիստոսը։

Իշխանութիւնները, ցարդ, ձայն չէին հանած, բայց կարգ մը դէպքեր ստիպած են զանոնք որ միջամտեն։

Իր կնոջ պնդումներուն վրայ, Նոր աղանդին մէջ մտած էր նաեւ ամուսինը, Սէկֆրիտ, վաճառական, որ ծանրօրէն հիւանդ ինկաւ։ Բայց ինք, փոխանակ բժիշկ կանչելու, հրաւիրեց իրենց երէցը, որովհետեւ ըստ աղանդին, միայն իրենց երէցը կրնայ բժշկել, բայց եթէ չբժշկուի, կը նշանակէ թէ այդ էր Աստուծոյ կամքը։

Երէցը սակայն, իր միջամտութեամբ պատճառ դարձաւ հիւանդին մահուան, շնորհիւ իր կիրարկած բուժական եղանակին։ Լուրը տարածուեցաւ, ոստիկանութիւնը հարցաքննեց կինը որ պատասխանեց թէ՝ ուրախ է որ իր ամուսինը մեռաւ այս կերպով, եւ արժանացաւ աստուածային շնորհին։

Սպասելով նոր կարգադրութիւններու, ոստիկանութիւնը յիմարանոց դրաւ կինը։

ՓՐՈՖ. ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ ԿԸ ԴԱՍԱԽՕՍԷ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(ՄԵՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑԷՆ)

Պուքրէշ, 29 դեկտեմբեր

Փրոֆ. Նիքոլա Եորկա վաղը քաղաքէս փարիզ կը մեկնի, ինչպէս ամէն տարի՝ այս տարի եւս կարդալու համար քանի մը դասախօսութիւն Սորպոնի բեմէն, Արեւելքի պատմութեան շուրջ։ Այս տարուան իր դասախօսութիւնները՝ որոնք պիտի սկսին յունուար 5ին՝ նուիրուած պիտի ըլլան Կիլիկեան Հայաստանի։

Փրոֆ. Եորկա, ինչպէս գիտեն «Յառաջ»ի ընթերցողները, մէկն է Ռումանիոյ մեծագոյն դէմքերէն։ Խորհրդարանի նախկին նախագահ, ակադեմական, համալսարանի դասախօս եւ կուսակցապետ ան լաւագոյն մասնագէտներէն է Արեւելքի պատմութեան, եւ իբր այդ ճանչցուած միջազգային գիտական աշխարհին մէջ ալ։

Եւ ինչ որ բացառիկ կարեւորութիւն մը ունի մեզի համար, փրոֆ. Եորկա լաւ կը ճանչնայ հայ ժողովուրդը, անոր պատմութիւնն ու քաղաքականութիւնը, եւ ճանչցուած է իբր այս երկրին ամէնէն կարկառուն եւ ամէնէն անկեղծ հայասէրը։ Բազմաթիւ են իր երկերը հայութեան մասին, տպուած առանձին կամ ցանցրուած գրքերու եւ պարբերականներու մէջ։

Իր գլխաւոր աշխատութիւնն է, այդ տեսակէտով «Հայերը եւ Ռումէնները,— Պատմական զուգակշիռ մը», տպուած Ռումէն Ակադեմիային կողմէ 1914ին, երբ յաւելուած կենսագրութեանը Գրիգոր Պըյգլիուի, որ Ակադեմիային կտակեր էրեր ծոխ գրադարանը, եւ իր հարստութեան մեծագոյն մասը դրեր էր անոր տրամադրութեան՝ տակ յատկացուելու համար արեւելեան լեզուներու (հայ, արաբ, թուրք եւ պարսիկ) եւ անոնց պատմական գրականութեան ուսումնասիրութեան։ Եորկայի այս գործը ընդհանուր ակնարկ մըն է հայ ժողովուրդին վրայ, եւ համառօտ պատմութիւնը ռումանահայ գաղութին։

Փրոֆ. Եորկա Հայոց եւ մանաւանդ Ռումանահայութեան մասին կը խօսի ուրիշ շարք մը ուսումնասիրութեանց մէջ ալ։ Յիշենք Թոթոշանեան արձանագրութիւնը (Պուքրէշ, 1905), Պատմութիւն Ռումէն վաճառականութեան (Վալէնի տէ Մունթէ, 1915), Ռումէն ժողովուրդը Պեսարապիոյ մէջ (Պուքրէշ, 1905), Առեւտուրն ու Արհեստները Ռումէն անցեալին մէջ (Պուքրէշ, 1906), Քիլիայի եւ Ջէթաթէ Ալպայի վրայ պատմական ուսումնասիրութիւններ (Պուքրէշ, 1900), Ռումէն երկիրներու առեւտրական յարաբերութիւնները Լէմպէրկի հետ (Պուքրէշ, 1900)։

Բազմաթիւ նշմարներ կարելի է գտնել նաեւ Ուսումնասիրութիւններ եւ փաստաթուղթեր, ինչպէս նաեւ Նօթեր եւ խտացումներ տիտղոսով իր երկերու շարքին մէջ։

Պէտք է շեշտել մանաւանդ որ փրոֆ. Եորկա մեր մասին իր պրպտումներուն մէջ կը դնէ գրական գիծ մը երեւան հանելու ձգտումը, որովհետեւ ան համոզուած մեր ցեղին արժէքներուն՝ կ'ուզէ զանոնք միշտ լոյսին բերել։ Ու իր այս նախանձախնդրութեան պէտք է վերագրել հայ ժողովուրդը ճանչցնելու իր մասնաւոր ճիգը իր խմբագրած կամ աշխատակցած թերթերուն մէջ յաճախ լոյս ընծայած է հայութեան մասին իր գրուատական շատ մը էջերը։ Ինք էր որ անցեալ տարուան յունիսին, յանուն Հարաւ Արեւելեան Եւրոպայի կաճառին, Պուքրէշ հրաւիրեց փրոֆ Ֆրէտէրիք Մաքլէրը, երեք դասախօսութիւններ ընելու հայ դիւցազներգութեան, արուեստին ու թատրոնին մասին, ֆունտացիա կարոլի մէջ։ Ու ինքն էր դարձեալ որ 1925ին Լեւոն Եղիազարեանի կողմէ Աթէնքի մէջ սարքուած համերգին առթիւ խանդավառ ճառ մը մէջ պանծացուց հայ ժողովուրդն ու իր արուեստը, ու դարձեալ նոյն տարուան մէջ, «Յառաջ»ի թղթակցին աշխատակցութեամբ, հայ գրականութեան ու արուեստին նուիրեց Ունիվէրսուլ Լիթէրարի մէկ ամբողջ թիւը։

Աւելցնենք որ փրոֆ. Եորկա աչնելի աշխատող ու արտադրող մըն է ու արդէն հարիւր կ'անցնի իր պատմական ուսումնասիրութեանց շարքը։ Ան իր երկերը կը գրէ ռումէներէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն կամ իտալերէն, եւ տեղեակ է նաեւ եւրոպական ուրիշ լեզուներու։

Պատմական երկերէ զատ, հեղինակած է թատերախաղեր եւ նովէլներ, որոնցմէ փունջ մը քանի մը տարի առաջ հայերէնի թարգմանուեցաւ։

* * *

Երէկ այցելութեան գացի փրոֆ. Եորկային։ Դժուարաւ կը համարձակիմ ներս մտնել իր աշխատութեան սենեակէն։ Դարձեալ թաղուած է գրքերու եւ թուղթերու դէզի մը մէջ ինչպէ՞ս զինքը խանգարել։

— Լաւ որ եկար, կ'ըսէ զիս նշմարելուն. ահա ձեր Կիլիկիոյ պատմութիւնը կը գրեմ։ Գրեթէ լմննալու վրայ է։

Ու արդարեւ դիզուեր են գրուած թուղթերը առջին։ Կրկին աչքէ կ'անցընէ հիմա, աւելցնելու համար կարգ մը նօթեր։

— Վաղը փարիզ կը մեկնիմ, կը շարունակէ ինչպէս գիտէք, վաղուց ծրագրեր էի Սորպոնի այս տարուան դասախօսութիւններս Կիլիկեան Հայաստանի նուիրել. այդ փափաքս է որ իրագործելու կ'երթամ։

Ցանկալով «Յառաջ»ի ընթերցողները միտքս կ'իյնան։ Ու կը հարցնեմ.

— Ե՞րբ կը սկսիք ձեր դասախօսութիւնները։

— Յունուար 5ին։ Երեք դասախօսութիւն պիտի ընեմ, առաջինը նուիրուած Լեւոն Մեծի, երկրորդը՝ Հեթումի, եւ վերջինը՝ Լեւոն Վեցերորդի։

— Կրնա՞մ ձեզմէ քանի մը տեղեկութիւն ուզել անոնց բովանդակութեանը մասին։

— Ի՞նչ հարկ. արդէն ֆրանսերէն պիտի տպուին անոնք. սա չափը միայն ըսեմ որ շատերուն համար թերեւս նորութիւն մը ըլլայ պարզելիք տեսութիւնս թէ խաչակրութիւնները Կիլիկեան Հայաստանէն ներշնչուած են եւ թէ Հեթում եղած է անոնց առաջին թելադրիչը։

ԽՄԲ.— Փրոֆ. Եորկայի դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան Սորպոնի «Թիւրկօ» սրահին մէջ, յունուար 5, 8 եւ 12ին, կէսօրէ յետոյ ժամը 2.30ին։

Փրոֆ. Եորկայի լուսանկարը Յառաջի մէջ կը հրատարակուի կիրակի օրուան թիւով։

1928Ի ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿԸ

Ոճիրներու եւ աղէտներու ծանր բեռով մըն է որ կ'անցնի կ'երթայ 1928ը։ Միայն Ֆրան[սայի] մէջ գործուեցան 737 սպա[նութիւններ] նութիւններ, եւ 970 ծանր արկա[ծներ] պատահեցան ճամբաներ[ու] վրայ...Ցիշենք կարեւորները։

Անցեալ յունուար 16ին, Թ[ու]լուզի մօտ, Միտիի ջրանցքին վրա[յ] կը ծփար 18 ամսու տղեկի [մը] դիակը։ Անով էր որ 1928ը [կը] բանար զարհուրելի ոճիրներ[ու] շարքը։ Արագ քննութիւն մը [երե]ւան կը հանէր անոր հեղինա[կը] քսան տարու աղնուապետակ[ան] լակոտ մըն էր, որ իր տան աղա[խին] պզծելէ յետոյ, շարունակեր էր[] տրփիը յագեցնել անոր վրա[յ]. Բայց տղայ մըն էր ունեցեր [] հաճոյ բեռ՝ չփացած լաճի [] համար, որ պատուի եւ արժա[նա]պատուութեան իր ազնուական [] բռնումներուն քով, ունի նաեւ [] ճօյքի եւ վայելքի գոռ[] բնազդներ։ Ու խեղճ լէ յետ[ոյ] ջուրը նետեր էր տղեկը։

Աւսր կը յաջորդեն եր[] խորհրդաւոր ոճիրներ։ Կասկա[ծը] վրայ կը ձերբակալուի գործա[] նատիրոջ մը տղան։ Քննութե[ան] յետոյ սակայն, երբ ազատ կ'ա[ր]ձակուի, կը սպաննէ իր մէկ բա[ր]եկամը, որովհետեւ «ան, չա[] բան գիտէր...»։ Կը ձերբակալուի դարձեալ, առանց սակայն ո[] յայտնութիւն ընելու, պնդե[լով] միայն թէ ինքը հեղինակը չէ [] րին, որուն համար նախապէս ձե[ր]բակալուած էր։

Փարիզի մէջ, օտար միաբ[ա]նութեան մը վանքին գրասեն[] եակին մէջ կը սպաննուի հաշուա[] կալ վարդապետը, շատ խորհրդ[աւ]որ պայմաններու մէջ։ Չպա[րզ]ուեցաւ թէ ոճրին պատճառը [] ղաքակա՞ն էր թէ հասարակ գող[ու]թիւն, կամ վրէժ մը։ Ու ոճր[ին] գործը մնաց անյայտ։

Դեռ չէ մոռցուած Մէսթր[ի]նոն, որուն շնական պաշարիւնը [] րին հնտքերը ծածկելու համա[ր] զարմանքի մատնեց աշխարհ[ը] կողոպտելու համար իր գո[հ] գոհարավաճառ միջնորդ մը, [] սպաննէր զայն իր քնակալ[] մեղսակցութեամբ եւ ծրարե[լէ] յետոյ անոր դիակը կը տանէ[ր] գիւղի մը անտառին մէջ այ[րե]րելու։

Չէ մոռցուած նաեւ Մարսէյլիոյ Լանտրիւն։ Յունիս 24ին, տան[] մը մէջ երեւան կը հանուի կին[] մը դիակը։ Քննութիւնը երեւ[ան] կը հանէ թէ ան սպաննուած է [] «Նշանած»ին կողմէ, որ տան վա[ր]ձակալն էր։ Քննութիւնները երե[ւ]ան կը հանեն նաեւ ուրիշ երկ[ու] կնոջ դիակներ, երկուքն ալ սպա[ն]նուած նման պարագաներու մէ[ջ]։ Ոստիկանութիւնը մատը կը դ[նէ] մէկ քանի կասկածելի անուններ[ու] վրայ, Կայեան, Ժէրոմ Տ[] ռոմ փրա ու կը հասկցուի որ [] լորը նոյն մարդուն կեղծանուն[] ներն են, փիէր Ռէյի, 65 տար[ու] կնամոլ մը, որ կը ձեռբակալուի[]. Բայց ոչ մէկ խոստովանութիւ[ն] իր կողմէ ու դատարանէն խուս[] փելու համար, յամառօրէն ծոմ[] կը բռնէ ու կը մեռնի կամա[ւ] անօթութենէ։

Վալէնսիի մէջ, ամբողջ ըն[տա]նիք մը, բաղկացած հինգ անդամ[] ներէ, կը գտնուի խողխողուած։ Ո[ճ]րագործները 19 տարու երկու [] տարականներ էին։

Բոլորովին փարիզեան ոճիր մըն է Վէլերի պարագան։ Այր ու կի[ն] են, հարուստ, որ կեանքի հաճոյ[ք]ները վայելելու, իրենց անձնակա[ն] ըմբռնումներն ու եղանակներն ու[նին]

...ն։ կնոջ ներկայութեան, այրը ...րիշ կիներ կը հետապնդէ եւ իր ...նոջ կը ներկայացնէ... բարեկամ. ...եր։ Ու գիշեր մը, ամբողջը միա ...ին զուարճանալէ յետոյ պարա- ...րահներու մէջ, առտուն, կինը կը ...պաննէ այրը։ Ի՞նչ պատճառով։ ...չ ոք գիտէ. ու ոճրագործ կինը կը ...յամառի լռել։

Ձգայացունց ոճիրներու շար- ...քը կը փակուի ընդհ. դատախազ ...ուչոյի դէմ կատարուած մահա- ...փորձով մը։ Ալզասի մէջ ֆաշօ, ա- ...ողջ կերպով կը հետապնդէր Ալ- ...զասի ինքնավարութեան կուսա- ...կիցները եւ այդ իսկ պատճառով, Ալզասցի երիտասարդ մը, փորձեր ...էր վրէժ լուծել։

...ԱՐԲԷՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամէն օր եւ օրը քանի՜ հա- ...զար անգամ, ու քանի՜ տեսակները ...կը գործուին։ Բայց անոնց ամէ- ...նէն նշանաւորներն են «կազէթ ...իւ ֆրան»ինը, ծերակուտական ...լօցինը, որոնք 1928էն ժառանգ կը մնան 1929ի։ «Յառաջ»ի ըն- թերցողները առիթը կ'ունենան անշուշտ հետեւելու այս երկու աշխարհիկ սխրագործութեանց նոր ...յայտնութիւններուն։

ՇԱՆԿԱՅԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

Երկարատեւ հետապնդումնե- ...րէ եւ բուռն ջարդերէ յետոյ ...միայն Շանկայի (Չինաստան) ...ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձեր- ...բակալել աւազակախումբի մը ...պետերը, որոնք երկար ատենէ ի վեր կը սարսափեցնէին քաղաքը։

Մանաւանդ վերջին ամիսնե- ...րուն մէջ, որեւէ հարուստ Չինացի ...չէր համարձակեր դուրս ելլել, ...առանց զինուած պահակներու ըն- ...կերակցութեան։

Փողոցներուն, յաճախ նոյն- ...իսկ քաղքին ամէնէն բանուկ ...թաղերուն մէջ, աւազակները ...յանդգնօրէն կ'առեւանգէին հա- ...րուստ ընտանիքի անդամներ, զա- ...նոնք կը տանէին իրենց որջը եւ ...միայն այն ատեն ազատ կ'ար- ...ձակէին, երբ իրենց պահանջած ...փրկագինը ստանային։

«ԱՐԴԻԱԿԱՆ» ...ԱՒԱԶԱԿԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

Աւազակախումբը յանձնուած ...էր մէկ քանի «տնօրէն»ներու ղե- ...կավարութեան, օգնական ունե- ...նալով յատուկ «պաշտօնատար»- ...ներ, որոնք կանոնաւոր ամսական ...կը ստանային։

Խումբին կից կազմուած էր ...նաեւ «ելմտական դիւան» մը, որ ...առեւանգումներու համար ան- ...հրաժեշտ ծախքերը հայթայ- ...թելու, փրկագին որոշելու եւ գան- ...ձելու պաշտօնն ունէր։

Խումբը ունէր նաեւ փարպետ, պատրաստուած լրտեսներ, որոնք երկարօրէն կ'ուսումնասիրէին նշանակուած զոհերուն շարժումները, սովորութիւնները եւ ամէն օր «տեղեկագիր» կու տային «տնօրէն»ներուն։ Այս վերջինները, ուսումնասիրելէ յետոյ տեղեկագրերը, կ'որոշէին գործողութեան օրն ու ժամը։ Մարտական խումբ մը այն ատեն, կը հրահանգուէր ապահովելու գործողութեան յաջողութիւնը։

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

Աւազակախումբի պետն էր Սիօ Քօքօ, համբաւաւոր երկրին մէջ, 40 անգամ մահուան դատապարտուած, բայց միշտ ի բացակայութեան։ Աւազակներէն շատերը չէին ճանչնար զայն։ Կային ալ որ բնաւ չէին տեսած զինքը։ Բայց ան, իր մարդիկը կը ղեկավարէր պողպատեայ կարգապահութեամբ։ Խումբին անհնազանդ կամ դաւադիր անդամները կ'ենթարկուէին զարհուրելի պատժի մը։ Անոնց գլուխը կը կտրուէր. ամբողջ ընտանիքը կը խողխողուէր եւ ինչքերը կ'այրուէին։

1925ին էր որ առաջին անգամ, ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ երեւան հանել աւազակախումբի հետքերը. բայց միայն, երկու գլխաւոր «տնօրէն»ներ կրցաւ ձերբակալել ու յանձնել դահիճին։

Պետը՝ Սիօ Քօքօ սակայն, անոնց վրէժը լուծեց, սպաննելով բոլոր գաղտնի գործակալները, որոնք մատ ունեցած էին իր տեղակալներուն ձերբակալման մէջ

ՑԱՆՑԻՆ ՏԱԿ

Այս աւազակային փոխ վրէժէն ատեն մը յետոյ, ոստիկանութիւնը ամուր ցանց մը կը լարէր, որուն տակ կ'իյնային 60 աւազակներ։ Բայց անոնց պետը Սիօ Քօքօ միշտ կը խուսափէր ու կը յաջողէր արագօրէն լեցնել իր խումբին մէջ ձերբակալութիւններով բացուած ծակերը։ Ու հարուստ Չինացիներու առեւանգումը կը շարունակէր աւելի հեշտութեամբ ու դատով։

ԴԱՏԸ

Բայց օր մըն ալ օձիքը ձեռք տուաւ։ Դատավարութեան ընթացքին, զարհուրելին Սիօ Քօքօ գոհացաւ մէկ անգամ միայն բերանը բանալով։ Սպառնալիք մըն էր ուղղուած վկաներուն.

— Եթէ շատ խօսիք, չեմ երաշխաւորեր ձեր ընտանիքներուն անդորրութիւնը։

Այն ատեն, վկաները զարհուրած, մերժեցին որ եւ է յայտնութիւն ընել ու խնդրեցին դատարանէն որ ազատ նկատէ զիրենք։

Ասոր հակառակ սակայն, փաստերը այնքա՜ն անհերքելի էին, որ դատարանը կարճ խորհրդակցութենէ մը յետոյ, վճռեց Սիօ Քօքօյի գլուխը յանձնել դահիճին։

Չինաստանի մէջ ալ վերջապէս, արդարութիւն կայ։

Գլխատման թուականը դեռ չէ որոշուած կամ գաղտնի կը պահուի, վախնալով որ աւազակապետին մարդերը փախուստ մը կամ առեւանգում մը կը սարքեն։ Բանտը ուր ան կը գտնուի, զինուորական խիստ հսկողութեան տակ է։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի իրիկուն ժամանակէն առաջ հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր Պօն Թէաթրի մէջ։ Ընկեր Մ. Գույումճեան բացման խօսքով հանդիսականները հրաւիրեց յոտնկայս «Մեր հայրենիք»ը երգելու։ Ընկեր Ն. Աղբալեան երկարօրէն պարզեց Հայաստանի քաղաքական եւ տնտեսական վիճակը։ Հաստատեց թէ այն երեւութական խաղաղութիւնը որ կը տիրէ, արդիւնք է ռուսեւթորք դաշնակցութեան եւ խարուսիկ բարեկամութեան։ Գաղութներու մէջ ալ անտանելի է մեր վիճակը։ Ուշ կանուխ իւրաքանչիւր հաստուած իր ապրած երկրին սովորութիւններուն եւ բարքերուն պիտի ենթարկուի։ Այսօր իսկ, երբ հայ ազգը մէկ ցեղաբանութիւն, մէկ տոհմիկ աւանդութիւն, մէկ պատմութիւն, մէկ գրականութիւն ունի, կը տեսնենք խորթութիւն մը.— Ռուսահայ եւ Արեւմտահայ, Թրքահայ, Պարսկահայ եւայլն։

Հայրենիք մը ունենալու համար, առաջին պայմանը նիւթականը չէ։ Նիւթականի տէր ազնուական վաճառականը կամ քաղաքացին երբեք հայրենիքի մը տենչը չունի, որովհետեւ իր «ֆապրիքա»յին կամ առեւտուրին համար շահ մը չունի հայրենիքէն։ Հարուստը շուտով կ'ուծանայ եւ կ'այլասերի, որովհետեւ իր շահը այնպէս կը պահանջէ։ Երկրորդ դասակարգ մըն ալ կայ որ յուսահատ է, յուսահատ է, հոգւոյն մէջ մարած է հայրենիքի տենչը։— «Ինչո՞ւ պէտք, ի՞նչ պիտի ընեմ. Հայուն դատը եւ դատաստանը վերջացած է»։ Սակայն կայ ժողովուրդ մը, դասակարգ մը որ իր երակներուն մէջ կը զգայ թէ երբեք հաշտուած չէ աշխարհին հետ, եւ հաշիւ ունի պահանջելիք, դատ ունի եւ դատաստան իր ոսոխին հետ։ Եւ այս այն հայ ժողովուրդն է որ հեգնանքով կ'ըսէ.— Ի՞նչ, այսքան բովքերէ եւ հնոցներէ շարունակ հալելով անցած, չորս հազար տարիներ անընդհատ մարտնչելով հասած ենք քսաներորդ դարը եւ աշխարհ մեզ կ'ուզէ նետել ոչնչութեան փոսին մէջ... Ո՛չ. մենք Սասունցի Դաւիթին պէս պիտի գոչենք,— «Քառասուն խաթ հողը ձգէք, քառասուն խաթ քար լեցնէք վրաս, իմ հոգիս դեռ կենդանի է։» (Ծափեր)։

Այսօր մուրհակ մը կայ եւ այդ մուրհակին տէր պէտք է ըլլանք։ Աշխարհը մուրհակին տէրը մեռած կը կարծէ, բայց պիտի գայ օր մը որ ցոյց պիտի տանք թէ կենդանի ենք եւ թէ ապուրախտ աշխարհին դիմակը վար առնելու ժամանակը եկած է։ 1920 օգոստոս 10ին Սէվրի դաշնագրին 88րդ. յօդուածով Թուրքը կը յայտարարէր թէ կը ճանչնայ Ազատ եւ Անկախ Հայաստանը եւ Նախագահ Ուիլսընը գծեց Հայաստանի սահմանները։ Մեզի կը մնայ հայ երիտասարդին եւ հասակաւորին սիրտը հրահրել որ Հայ ապրի եւ Հայ մնայ, եւ մատաղ սերունդին ներարկել այս գաղափարը պատմութիւններով, գրքերով, դասաւանդութիւնով։

Ընկեր Աղբալեանը ամբողջ մէկ ու կէս ժամ խօսեցաւ, մեծ խանդավառութիւն յարուցանելով։

Բանախօսութենէն յետոյ յայտնեց թէ Եգիպտոսի մէջ ծրագրուած է Մշակոյթի Միութիւն մը, եւ թելադրեց որ Ֆրանսայի գաղութն ալ նմանօրինակ ձեռնարկ մը կատարէ, փրկելու համար երիտասարդութիւնը ապականող միջավայրէն։

Միսաք Խրալեան

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Նոր տարուոյ առթիւ, բաժակի մեծ մրցումներ տեղի ունեցան Պըֆալոյի մէջ, նախաձեռնութեամբ փարիզի ախոյեան Բլիւ Ֆրանսէի։ Հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Ժուռնալ Թերթի խմբագրութիւնը, տրամադրելով բաժակը։ Մրցումները տեւեցին երկու օր ֆրանսական, գերմանական, զուիցերիական չորս խումբերու միջեւ։

Շաբաթ օր Բլիւ Ֆրանսէ յաղթեց Ռէյսինկ Բլիւպի 1-ի դէմ 5 նշանակէտով. իսկ Պէռն քաղաքին ախոյեան խումբը յաղթեց Պերլինի համապատասխան խումբին 2-ի դէմ 5 նշանակէտով։

Կիրակի օր տեղի ունեցան բաժակին վերջնական մրցումները։ Այսպէս, զուիցերիականէն պարտուող Պերլինի խումբը մրցեցաւ Ռէյսինկ Բլիւպի դէմ եւ յաղթեց 1-ի դէմ 5 նշանակէտով։ Ժամը ճիշդ 2.15ին սկսաւ մեծ մրցումը փարիզի եւ Պէռնի ներկայացուցիչ խումբերուն միջեւ. 10 հազարի մօտ հանդիսատեսներու ներկայութեան։ Կիսախաղին Զուիցերիացիները լաւ փասերով քանիցս նեղեցին փարիզի խումբը եւ յաջողեցան շահիլ մէկ նշանակէտ։ Բ. կիսախաղին փարիզի խումբը կրկնապատկելով իր ջանքերը կրցաւ տիրապետել խաղին եւ շահեցաւ հաւասարեցուցիչ կէտը։ Ասկից վերջն էր որ երկու խումբերն ալ մեզ ականատես ըրին գեղեցիկ խաղարկութեան մը։ Խաղին վերջաւորութեան տասը վայրկեան մնացած Սարգիս Կարապետեանի զօրաւոր մէկ հարուածին շնորհիւ փարիզի խումբը շահեցաւ յաղթական նշանակէտը։ Մրցումը վերջացաւ փարիզի խումբին յաղթութեամբ, 1ի դէմ 2 նշանակէտով։

Այսպէսով Բլիւ Ֆրանսէի խումբը 1928 տարին կը փակէ կատարելով 28 կարեւոր մրցումներ՝ առանց պարտութիւն կրելու։

Գ. Գասապեան

ՊԱՏՍՊԱՐԱՆ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ՀԱՍԱԾ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(կոչ Ամերիկայի, արտասահմանի եւ սուրիաբնակ համայն Խարբերդցիներու).

Հայրենակիցներ,

Օրը օրին Խարբերդէն եւ շրջակայ գիւղերէն հարիւրաւոր նոր գաղթականներ կը հասնին Հալէպ, խիստ չքաւոր եւ արգահատելի դրութեան մէջ։ Թուրքիոյ վերջին հայատեաց քաղաքականութեան եւ տիրող սղութեան արդիւնքն է որ հազիւ կիսաբուռ մը կազմող մեր վտարանդի բեկորները կը ձգեն իրենց տեղերը եւ մազապուրծ կ'իյնան Հալէպ։

Դժբախտաբար Հալէպը իր տնտեսական աննպաստ պայմաններուն հետեւանքով միջոցներ չընծայեր այս նորեկներուն ուղէ կերպով օժանդակելու։ Ունեւոր դասակարգ արդէն չունինք, մնացածներն ալ իրենց ամենօրեայ ապրուստի բազմաթիւ հոգերովը ընկճուած են։ Որով տեղական եւ սեփական միջոցներով գոնէ նորեկներուն Պատսպարան մը հիմնելու անհրաժեշտ կարիքը կը մնայ անիրագործելի՝ առանց արտաքին աջակցութեանց։

Ո՞ւր պիտի պատսպարենք մեր շատ մը չքաւոր եւ թշուառ այրիներն ու անչափահասները։ Այս ձմրան եղանակին ո՞ւր պիտի տեղաւորուին անոնք։ Եթէ չենք կրնար կերակրել զանոնք, դժուար չէ սակայն անոնց համար գոնէ բնակարան մը հայթայթել։ Քաղաքիս մէջ բոլոր գաւառացիներ ունին իրենց կարօտեալներուն համար սեփական պատսպարանը, ինչո՞ւ մենք չպիտի կարենանք ունենալ մերինը, որ մեծ ծախքի չի կարօտիր, ընդամէնը 70—80 ոսկի, որ համեմատելով մանաւանդ Ամերիկայի մէջ գոյութիւն ունեցող մեր բազմաթիւ Միութիւններէ իւրաքանչիւրէն հասնելիք ամենաղոյզն օժանդակութեանց հետ, կը մնայ խիստ չնչին, եւ դիւրամատչելի։

Ուստի, վստահ ըլլալով որ Հալէպի մէջ, ուրիշ քաղաքացիներու կարգին, Խարբերդցիներու, մանաւանդ նորեկներու համար Պատսպարան-գաղթակայան մը հիմնելու անհրաժեշտութիւնը ամենուրեք կը գնահատուի եւ առ այդ կարելի աջակցութիւններ չեն զլացուիր, Միութիւնս ձեռնարկած է հանգանակութեան մը, թոյլտուութեամբ եւ համաձայնութեամբը իր մեծանուն հայրենակցին, Կիլիկիոյ թեմի աթոռակալ Տ. Տ. Սահակ Կաթողիկոսի, որուն եւ կամ Միութիւնս անունին պէտք է ղրկուին վերոյիշեալ նպատակին յատկացուելիք գումարները ժամ առաջ գործի լծուելու հահամար։

Տուէ՛ք հայրենակիցներ, սիրայօժար եւ ըստ կարի, ձեր հազար զոհաբերութեանց վերջին տուրքը թող ըլլայ ասիկա, ձեր պարտքը կատարելու ի նպաստ ձերիններուն, որ կը զոհանան միայն անկիւն մը ունենալ իրենց բազմաչարչար գոյութիւնը ապահովելու եւ յոգնած գլուխը հանգչեցնելու համար

Տուէ՛ք առանց վախնալու թէ ձեր այսօրուան լումաները վաղը լաւագոյնս չպիտի արժէքաւորուին։ Հողը բերրի է, հոն ձգուած հատիկները անշուշտ որ գոհացում պիտի տան ձեր ազգասիրական բաղձանքներուն։

Ի դիմաց Համախարբերդցիական Միութեան վարչութեան
Ատենապետ՝ Նշան Տ. Պետրոսեան, ատենադպիր՝ Արամ Տ. Յակոբեան։
1928 դեկտ. Հալէպ

ՏՕՆԱԿԱՆ օրերուն առթիւ Փարիզի Ազքատախնամ Նէօյիի Հայ Օրիորդներու Օժանդակ Մասնախումբին կողմէ քանի մը օրիորդներ, անցեալ շաբաթ օր Ազքատախնամ Ընկերութեան գրասենեակին մէջ, 17, Rue Damesme, պտուղ, ուտելիք, օճառ, եւայլն բաժնեցին 150է աւելի կարօտ ընտանիքներու։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

Որոշած ըլլալով ժողովրդական տարեցոյց մը հրատարակել 1930ի համար, այժմէն կը հրաւիրենք մեր աշխատակիցներն ու բարեկամները՝ նկատի ունենալ նիւթեր։ Դիւրութեան համար առանձին պիտի հաղորդենք ծրագիրն ու յարակից մանրամասնութիւններ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒՄՔՆԵՐԸ

ԿԻՍԱԴԷՄ ՄԸ

Ո՛չ, վերակացուն պարողներ...ուն մէջ չէր, ան ծխողներու ...ալ չէր։ Արփիկ կրկին «...իւֆէ»ն վերադարձաւ։ Բայց... ...վերակացուն չէ՛, սեւ պաշ...տօնական հագուստներ հագած, ...քովէն կ'անցնի մագնիսա...ծ։ Արփիկ երբեք զինք այս...պէս հայուածքով չէր տեսած, ...քերէն ճառագայթներ կը ...ցոլթքէին կարծես։ Բայց երբ ...աչքերը ինկան վերակա...ցուին ընկերացող կնոջ վրայ, ...անկցաւ մագնիսացման պատ...րանքը։ Շատ գրաւիչ կին մըն ...էր, արձանավայել վզով, ...շոր խոշո՛ր խաժ աչքերով... ...ի՛նչ ժպիտ, Աստուած իմ, ի՛նչ ...ժպիտ։ Արփիկ յիշեց իր ան...կիտ ժպիտը, յիշեց ժպտելու ...ճիգը, յիշեց նիւթական եւ ...գեղական ճիգերը այդ երեւոյ...թին դառնալու համար...

Վերակացուն միշտ մագնիսացած աչքերով անցաւ իր քո՛վէն, առանց զինք տեսնելու։ Արդէն Արփիկ քայլ մը ետ քաշուեցաւ ու զոյգի մը կռնակը պահուեցաւ։ Հակառակ երեսի ներկերուն, գունատ էր եւ կը դողար տեսնուելու սարսափէն... Տառապէր թող, բայց ծիծաղելի չըլլար... գոնէ ծիծաղելի չըլլար։

Վերակացուն նախ նստեցուց իրեն ընկերացող գեղեցիկ կինը պարապ սեղանի մը առջեւ, յետոյ ինք ալ քովը նստելով, հրամայեց ծառայող տղուն,

— Կաղսոն, շիշ մը շամփայն...

Կային ուրեմն այնպիսի երջանիկ աչքեր, ինչպիսին էին վերակացուին աչքերը... Այդ երջանկութեան ալիքները տարածուելով, տարածուելով մինչեւ Արփիկը կը հասնէին ու կը խեղդէին զինք... Ա՛խ, այդ ալիքները որ մէկը երջանկութեան մէջ կը լողցնեն, իսկ միւսը կը խեղդեն, շնչելու փոքր օդ մը չձգելով։ Կը խեղդեն ու կեանքի ծովու ափը կը նետեն աւելորդ առարկայի մը պէս։

— «Կը յուսամ, օրիո՛րդ, որ դուք ալ մեզմէ պիտի ըլլաք, այդ գիշեր։» Կը յիշէր վերակացուին խօսքերը, այո՛ իրենցմէ էր, անկարելին ըրած իրենցմէ ըլլալու։ Բայց ինչո՞ւ համար, որո՞ւ համար...

Արփիկ ուզեց հեռանալ, բայց քալելու ընդունակութիւնը կորսնցուցած էր։ Բացած կեցեր էր։ Ինչ սարսափելի բան է, երբ մարդ չունեցածը կը կորսնցնէ, որովհետեւ այդ չունեցածին կրնայ տալ այն ձեւն ու ծաւալը այն լոյսն ու երանգը եւ արժէքը որ ինք կ'ուզէ։ Չեղածին կորուստը, երազի կորուստն է անդառնալի եւ դաժան...։

— Օրիորդ, իմ պզտիկ օրիորդ, դուք մինակ, ես մինակ. այս ուրախ գիշերը խոհերու եւ ձանձրոյթի գիշեր չէ։ Կարելի՞ է խնդրել որ միասին անցնի...

Գորտի դէմքով, ուռած աչքերով հակակրելի մարդ մըն էր որ Արփիկի թեւէն կը քաշէր, բայց տեսնելով անոր խոժոռ դէմքը եւ բարկութենէն փայլող աչքերը, կը թոթովէր.

— Օ՛, օ՛, շատ լուրջ, իսկ եւ իսկ Մեսիւզա։ Ներեցէ՛ք, ներեցէ՛ք, ես կարծեմ սխալ հասցէի եկայ... Այսպիսի գիշեր...

Ցուրտ էր փողոցը։ Հալած ձիւն մը ծուլութեամբ կը մաղուէր երկնքէն, երբ Արփիկ երեկոյթի սրահը թողլով փողոց ելաւ։ Արագ կը քալէր, գրեթէ կը վազէր... բայց տուն ալ հասնիլ չէր ուզեր։ Երանի՜ մէկը գար զինք ինքնիրմէ ազատէր, ինք այլեւս ինք չըլլար։ Մէկը գար ու սա անկիւնը կայնող աղջկան պէս զինք տանէր որ չհասնէր։ Բայց ահա հասաւ։ Այն սենեակը ուր միշտ հաճոյքով կը մտնէր օրուան յոգնութենէն վերջ, զզուելի թուեցաւ իրեն։ Ամէն բան տակն ու վրայ էր, հին կօշիկները բերանները բաց՝ հեգնական իրեն կը նայէին, բամպակէ հասարակ գուլպաները, ամենօրեայ հագուստը նոյնպէս գետինը նետուած էին Լուացարանին մէջ աճառոտ ջուրը դեռ կը մնար, իր հապճեպին մէջ մոռցած էր թափել. Սեղանին վրայ խոզի չոր երշիկը, պանիրն ու հացը զարմացած իրեն կը նայէին։ Արփիկ դրան սեմին առջեւ արձանացած կը նայէր, կը նայէր, կարծես օտարի մը սենեակը մտած ըլլար։ Չէր ճանչնար, ամէն ինչ իրեն տարբեր կ'երեւար։ Յանկարծ աչքերը հանդիպեցան իր մազերուն՝ զոր սափրիչէն վերադարձին, անկողնին վրայ նետած էր, իր [illegible], իր պատուաւոր մազերը՝ որ հին ու շատ սիրելի ժերմի մը դիակին պէս սիրտը կսկծացուցին, ու Արփիկ ինալով մազերուն քով՝ լացաւ, լացաւ...

Յաջորդ առաւօտ, Արփիկ աչքերը ուռած, հրաժարականի նամակը ձեռքը սանդուխներէն կ'իջնէր։ Վարը, դռնապանուհին որ տանտիրուհիի ուժ ունի Փարիզի մէջ, իրեն կը սպասէր խոժոռ.

— Օրիո՛րդ, հինգ շաբաթ է որ վարձք չէք վճարած։ Գիտէք որ վճարումը կանխիկ է։ Մինչեւ հիմա ձեզի համար բացառութիւն ըրի, ենթադրելով թէ լուրջ էք եւ ծանր պատճառ մը ունիք չվճարելու... Բայց կը տեսնեմ որ սխալեր եմ, դո՛ւք ալ... Վերջապէս այդ իմ գործս չէ, ինձ վերաբերողը սա է,— եւ դռնապանուհին ցուցամատը բթամատին քսեց դրամ հաշուելու ձեւով։ — Այո՛, գիս հետաքրքրողը միայն վճարն է։ Ուրեմն, այսպէս, եթէ մինչեւ երկու օր չվճարէք, ձեզ դուրս կ'ընենք։ Հապա ի՛նչ, բաւական չէ մետաքս գուլպայ, փայլուն կիսակօշիկներ հագնիլ եւ մինչեւ ուշ գիշեր փողոցները թափառիլ... Պէտք է և վճարել գիտնալ... Հը՛մ, կը հասկնա՞ք, մինչեւ երկու օր պայմանաժամ... Հապա ի՛նչ...։

ՊԵՐՃՈՒՀԻ

ՎԵՐՋ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հնդկաստան ազատութիւն կ՚ուզէ

կալկաթայէն կը հեռագրեն.— Հնդիկ ազգային համագումարը ընդունեց Գանդիի մէկ բանաձեւը, որուն համաձայն եթէ 1929ի վերջը անգլիական կառավարութիւնը չընդունի Նէհրուի յանձնաժողովին կազմած Սահմանադրութիւնը որ Հնդկաստանի կուտայ անգլ. միւս գաղթապետութեանց վարչաձեւը, համագումարը պիտի կազմակերպէ ոչ-գործակցութեան պայքար մը, մէջն ըլլալով տուրքերու չվճարումը:

Այս բանաձեւը ընդունուեցաւ 970ի դէմ 1350 ձայնով: կարգ մը ծայրայեղներ որոնք Հնդկաստանի ամբողջական անկախութիւնը կը պահանջեն՝ հակառակ արտայայտուեցան այս բանաձեւին: Սակայն քուէարկութենէն առաջ, մասնաւոր ժողովի մը մէջ անկախութեան կուսակիցներէն շատեր լռելեայն ընդունեցին Գանդիի բանաձեւը:

Միւս կողմէ Սայմընի Նախագահութեամբ Անգլիայէն Հնդկաստան ղրկուած մարմինը պատրաստած է բարենորոգումներու առժամեայ ծրագիր մը, որ պիտի սկսի գործադրուիլ, անմիջապէս որ Հնդկաստանի կառավարութիւնը վաւերացնէ զայն:

Նոր Տէլհիի մէջ Աղա խանի Նախագահութեամբ գումարուած իսլամական համաժողովն ալ պատրաստեց բանաձեւ մը՝ որուն մէջ կը ձեւակերպուին Իսլամներու սահմանադրական պահանջները: Իսլամները ակնարկութիւն չեն ըներ ոչ Սայմընի մարմնին, ո՛չ գաղթապետութեան, ո՛չ անկախութեան, այլ կը պահանջեն որ իսլամ տարրը հաւասար աստիճանի վրայ դրուի եւ խորհրդարանային, դաւանական եւ լեզուական երաշխաւորութիւններ ստանայ:

⁂ Ազատական պետ սըր Շիմանլալ Սէթալվատ յայտարարեց թէ «Անգլիոյ թեւարկութիւնը Հնդկաստանի վրայ իր վախճանին կը հասնի: Նոր ոգի մը կը զարգանայ Հնդկաստանի մէջ, որուն եթէ պատշաճ ուշադրութեան չդարձուի, կը սպառնայ քանդել ամէն ինչ, նոյնիսկ Անգլիոյ հետ առեւտրական յարաբերութիւնները: Հնդիկ ազգը կը պահանջէ իրեն վերադարձնել ինչ որ իրեն կը պատկանի»:

Թուրքօպուլկար բարեկամութիւնը

«փրէփորէց» պուլկար կիսապաշտօնական թերթը Թուրքօպուլկար բանակցութիւններուն առթիւ կը գրէ.

«Ամենէ մը ի վեր Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի եւ մեր դեսպան Փավլոֆի միջեւ սկսած բանակցութիւնները նպաստաւոր մթնոլորտի մը մէջ կը շարունակուին, դաշինք մը կնքելու համար:

Ոչ մէկ տարակոյս որ պուլկար հանրային կարծիքը եւ խորհրդարանը ամբողջովին համամիտ են բարեկամութեան, ոչ-յարձակողական եւ չէզոքութեան դաշինքի մը կնքման համար: Այս դաշնագիրը անկիւնաքարը պիտի ըլլայ խաղաղութեան եւ բարի դրացնութեան շէնքին: Պատմութիւնը գիծ քաշեց Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ տեղի ունեցած պատերազմներուն վրայ: Թուրքիոյ այն ատենուան քաղաքականութիւնը կոյր քաղաքականութիւն մըն էր եւ անմիտ ինչպէս պուլկար քաղաքականութիւնը: Թուրքօպուլկար ներկայ բանակցութիւնները պէտք է նպաստաւոր ելք մը ունենան: Այս է երկու ազգերուն բաղձանքը»:

Թուրքօյունական բանակցութիւնները

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ լաւ ճամբու մէջ են Թուրքօհելլէն բանակցութիւնները: Փոխանակութեան Յանձնաժողովի գլխաւոր պատուիրակները Ճէմալ Հիւսնի պէյ եւ Տիամանտօփուլոս Էնկիւրի մեկնեցան, բանակցութեանց ներկայ գտնուելու համար:

«Ազգամ»ի համաձայն, փոխանակութեան խնդիրը պիտի կարգադրուի հետեւեալ հիմերուն վրայ.— Յունաստան իրենց տէրերուն պիտի վերադարձնէ թրքական կալուածները: Մաս մը կալուածներու համար ալ դրամ պիտի վճարէ: Ներկայիս բանակցութիւն կը կատարուի դրամի քանակին մասին:

Ներգաղթը դէպի Յունաստան

Գրած էինք թէ Ռուսիայէն 30,000 Յոյն պիտի փոխադրուի Յունաստան: Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ յանձնաժողով մը կազմուած է, անոնց տեղաւորումը ապահովելու համար: Գաղթականներէն երկրագործները սահմանամերձ շրջաններուն մէջ պիտի զետեղուին:

Վեց հոգի եւս ամբաստանուած

Հարցաքննիչ դատաւոր կլար առջի օր հարցաքննեց վեց հոգի՝ 4 այր եւ 2 կին, որոնք մասնակցած էին Տիկին Հանօի սեղանաւորական ընկերութեանց: Բոլորն ալ հարցաքննուելէ վերջ առժամաբար ազատ ձգուեցան:

Առաջին ամբաստանեալն էր դուքս մը՝ ժան տը Նոայլ տ'Այէն, որ քանի մը միլիոն ֆրանք արժէքով բաժնեթուղթեր արձանագրել տուած էր իր անուան՝ Տիկին Հանօի սեղանաւորական, կալուածական, սակարանական ընկերութեանց եւ էնթէրփրէսի համար: Նկատելով որ այս բոլոր բաժանորդագրութիւնները կեղծ էին, դատաւորը իբրեւ զեղծարար եւ դրամաշորթ ամբաստանեց դուքսը, որ բողոքեց եղած ամբաստանութեան դէմ եւ պնդեց թէ ինք անմեղ է:

Միւս ամբաստանեալներն են ժիւլ Թէֆնար, վաճառական. տիկին Հէրսան, Հանօի փաստաբանին կինը եւ այս վերջինին բարեկամուհին տիկին Լինա Ֆիլիպէրթի: Կիրակի օր մը տիկին Հանօ իր տան մէջ հացկերոյթ տուած էր: Ճաշէն վերջ այս երկու կիները պարտէզ տարաւ եւ հոն խօսակցութեան ընթացքին իւրաքանչիւրին համար 10 բաժնեթուղթ արձանագրեց իր սեղանաւորական ընկերութեանց հաշւոյն:

Հինգերորդ եւ վեցերորդ ամբաստանեալներն են Լօժէն Թօլոնպի եւ Սիլվէն Տըվարտօ:

«Ռիւմէօր»ի տնօրէն Ժօրժ Անքըթիլ, որ բանտարկուած է, իր փաստաբանին միջոցաւ յայտնեց թէ պատրաստ է Ամառի վճարելու 70,000 ֆրանքի փոխանակագիրը, որուն պայմանաժամը լրացաւ դեկտ. 31ին: Եթէ Ամառ չընդունի այդ գումարը, միջոցներ ձեռք պիտի առնէ պարտականի իր իրաւունքները արժեցնելու համար:

Փիէռ Օտիպէռ հիւանդութեան պատճառաւ չկրցաւ փոխադրուիլ Ֆրէնի հիւանդանոց-բանտը:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԼԵՒՈՆ ՆԱՒՐՑԻԻ

„ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ”...

բանաստեղծութիւններու ժողովածուն, շքեղ հրատարակութիւն, ընտիր թուղթ: գին՝ Ֆրանսայի մէջ 7 ֆր., ուրիշ երկիրներ 10 ֆր.: փոսթի ծախք չկայ: դիմել՝ Mr. G. Balayan, Impr. de Navarre. 5 Rue des Gobelins, Paris.

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 9ԻՆ, 8 Rue Jean Goujon

գեղարուեստական բաժին, պար, թատր.

Մուտք 15 ֆրանք

ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ՝ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած Հ. Ե. Ո. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա Սէն Լուի սրահը

կը Նախագահէ՝ Ա. Ծ. վրդ. ՂԸԼԸՃԵԱՆ

փոքրիկներու կողմէ երգ, արտասանութիւն, եւ պար

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Պ. Հիւսեան: Ներկայանալ անդամատետրով:

Իսի-լէ-Մուլինոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ՝ ժամը 9.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անպայման անդամատետրով:

Լիոնի Պատ. Միութեան անդամական ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակայողները պատասխանատու կը նկատուին:

ԽՆՋՈՅՔ - ԵՐԵԿՈՅԹ

ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

կազմ կերպուած՝ Սարսէլի «Արարատ» Միութեան կողմէ ծնունդի տօնին առթիւ, վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salle des Noces, Rue de Paris. SARCELLE.

Կը Նախագահէ՝ Պ. ՕՍՄԱՆԵԱՆ

Կը խօսի՝ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

երգ, նուագ, արտասանութիւններ, անակնկալներ, շարժանկար եւ պիւֆէ:

Մուտք 3 ֆրանք

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով:

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS

25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ամասիոյ Հաճի գիւղէն Տիկ. Տիրուհի Աւետեան որ կը գտնուէր Պէշիկթաշի (Պոլիս) աղջկանց որբանոցը: Այժմ Ֆրանսա կամ Յունաստան ըլլալը կը կարծուի: Գրել՝ Hrant Avcharian, chez M. Brand, St-Sernin, Ardèche.

ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզի Աղքատախնամի Նէօյեիի Օրիորդներու Օժանդակ Մասնախումբի ցերեկոյթը այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր Victor Hugoի սրահը 46bis Rue St. Didier.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեան վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿԱՂԱՆԴԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան ուսանողաց օժանդակող մասնախումբին Կաղանդի երեկոյթը այս երկուշաբթի ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 274 Bld. Saint Germainի սրահին մէջ (Nord-Sud: Chambre des Députés).

Գեղարուեստական բաժին եւ պար: Ուսանողներու համար մուտքը ձրի է: Ներկայանալ ուսանողական քարտով:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Ո՛Վ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ, ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ

ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, դիմէ՝

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9e)

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

CHAUSSURES CÉDA

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

15 Rue Henri Murger, Մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յարկ)

կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսակ կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նոր ձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով:

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ

կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ

12 լիթրնոց սնտուկ, լիթրը՝ 23 ֆրանք

ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլոնոց թիթեղ տուփերու քիլոն՝ 9 ֆրանք: դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ, 65 Rue Ste. Anne, Paris

Մէթրօ 4 Septembre Թէլ. Central 76 64

ՏՕՔԹ Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30 — կիրակի եւ տօն օրեր

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպաս ընտիր տեսակներ:

վերջին նորաձեւութիւններ.— խնամուած եւ մաքուր կար

57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château Rouge

Tél. Nord: 59—20 Autobus J

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

“ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ„

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպներու, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:

դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10)

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ

42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, Մէթրօ՝ Պէլվիլ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ

ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռը)

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները:

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8: Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՏԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ, ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ոճիրին պանդուկը (2 հատ.) 15, Լիլիդն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, Աղգային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհետացած սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Թագաւորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդրանիկ) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Լեռնահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուական պը 8, Մէլիքա Նուրի հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օքէբէթ) 9, Բերթուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յակոբ Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, Երգարաններ 3, 25, 30, Երաժշտ 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 3, 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5:

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, ձայնանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Չուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն:

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ

19 RUE HENRI MONNIER PARIS (IXme)

Տոմարներու կազմակերպութիւն, Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն, Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.

ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ

Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարենք, Թուղթերը կը քննենք, տօնական պիմումները ժամանակին, տակաւ կերպով կը կատարենք:

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստէմը, որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները: եւ առեւտրական կացութիւնը կը յայտնէ ուզուած վայրկեանին: Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
[illegible]	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

5 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 847 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԴԱՐՄԱՆԵԼԻ "ԵԼՔ„Ը

Խրատ, յորդոր, զգուշութեան կոչեր,— անօգուտ են բոլորը: Սուրիան կը պարպուի: Մեր հայրենակիցները կը գաղթեն գունդագունդ:

Մենք էինք որ գործածեցինք այս բառը, երբ շոգենաւ կը նստէին առաջին երկու հազարը: Ինչպէս կ'երեւայ, կանգ չէ առած շարժումը: Ահա նոր ահազանգը Պէյրութէն, «Ազդակ»ի միջոցաւ.

— «Պէյրութի նաւահանգիստէն նաւ չի մեկնիր դէպի Մարսէյլ, առանց հարիւրաւոր Հայեր տանելու հետը: Կ'երթան գունդագունդ, անտէր եւ անգլուխ հօտերու պէս, եւ չեն գիտեր քիչ վերջ իրենց սպասող ահաւոր վտանգը:»

Եւ այս խուճապը՝ ձմրան եղանակին, երբ կը նօսրանան ճամբորդութիւնները:

«Դժուար չէ երեւակայել թէ այս շարժումը ի՛նչ մեծ համեմատութիւններ պիտի ստանայ յառաջիկայ գարնան եւ ամրան ընթացքին»:

Ո՞ւր կ'երթան,— Հարաւ. Ամերիկա: Ինչո՞ւ կ'երթան.— Շատ պարզ է պատասխանը:

Հայրենակից մը, որ վերջերս Ֆրանսայէն Սուրիա գացած եւ երեք ամիս հետեւած է տարագիրներու կեանքին, շատ սեւ կը տեսնէ ընդհանուր վիճակը:

— «Կայաններու կեանքը բառին բովանդակ առումով անտանելի է: Խեղճութիւնը գագաթնակէտին հասած է թէ Պէյրութի եւ թէ Հալէպի մէջ: Անգործութիւնը եւ թշուառութիւնը կը տիրապետեն սաստկօրէն: Չկայ մարմին մը որ հարցնէ թէ անօթի՞ ես: Ազգ. իշխանութիւնը չէ կրցած յարաբերութիւն հաստատել կառավարութեան հետ:»

Մեր հայրենակիցը յոռետես կ'երեւայ նաեւ Ազգերու Դաշնակցութեան ձեռնարկի մասին, անշուշտ ազդուած տիրող դանդաղութենէն եւ տեղացիներու չկամութենէն: «Հողերը կը պատկանին հարուստ Արաբներու, որոնք մէկ մեզր հող իսկ ծախել չեն ուզեր, մանաւանդ Հայերուն»:

Հասկնալի են այս պատճառները, եւ դեռ ուրիշներ ալ: Մեր սեփական հայրենիքին մէջ անգամ, մենք գրկուած ենք շատ մը հնարաւորութիւններէ. ո՛ւր կը մնայ հանգիստ եւ դիւրութիւն փնտռել օտար հողի վրայ, այն ալ թրքական-սախական աւաններով աղճատուած եւ դեռ նոր ազատագրուած երկրի մը մէջ:

Բայց այս բոլորը չեն արդարացներ նոր արտագաղթը, այնքան խելագար թափով: Կայանները անշուշտ շատ աւելի թշուառ էին քանի մը տարի առաջ: Անգործութիւնը նոր չէ որ տագնապի կը մատնէ Սուրիան եւ Լիբանանը: Ազգերու Դաշնակցութեան տեղաւորման ձեռնարկն ալ, թէեւ մեր բաղձանքները չի գոհացներ, բայց արժէք մըն է: Անխղճութիւն պիտի ըլլար ըսել թէ եղած - չեղած միեւնոյն բանն է:

Կը թուի թէ նոր արտագաղթը աւելի շատ հետեւանք է բարոյական պատճառներու: Տեսակ մը հոգեկան բեկում: Անտէր անտիրական բազմութիւններ. հարցնող-փնտռող չկայ: Կառավարութեան հետ կապ անգամ չէ հաստատուած: Անհատներ են որ ասդին-անդին կը վազեն. երէկ՝ Վահան Վարդապետեան մը, այսօր Մովսէս Տէր Գալուստեան մը:

Քար անտարբերութիւն նա՛եւ դուրսէն: Եւ աւելի անհանդուրժելի: Լսեցի՞ք որ ո՛եւէ անհատ կամ կազմակերպութիւն հետաքրքրուած ըլլար գաղթականներու, տեղաւորման գործով: Իմացա՞ք ո՛ր եւ է հաւաքական, բացառիկ ձեռնարկ, Փարիզի, Ամերիկայի կամ Եգիպտոսի մէջ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ ծուարած հարիւր հազարնոց հայութեան համար: Ահաւասիկ ամիսներէ ի վեր խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը վերահաստատելու համար: Զառամած հովուապետի մը կամ անոր աթոռակալներուն դիրքն ու ապագան հրատապ հարց է դարձեր, իսկ հազարաւոր ժողովուրդի գաղթը դէպի հեռաւոր, անծանօթ երկիրներ՝ ինքնաշարժի արկածի մը չափ ալ տպաւորութիւն չըներ:

Ապիկարութիւն՝ ե՛ւ ներսէն ե՛ւ դուրսէն: Ամէն բան մեկղի դնելով, նոր աղէտին լուրն անգամ թերթերէն կ'իմանանք, եւ պատահաբար: Առաջին անգամ ֆրանսերէն թերթ մըն էր, «լ'Օռիան», որ ողբագին ճիչ մը արձակեց: Հիմա հայերէն թերթերն ալ սկսած են գրազել, միշտ կցկտուր լուրերով եւ ընդհանուր խօսքերով, փոխանակ չարաշուք «Ելք»ին ամբողջ պատկերը տալու: Իսկ պաշտօնական Մարմինները ձայն - ծպտուն չեն հաներ: Մէկուն միտքէն չանցնիր օգնութեան կոչ մը ուղղել, ահազանգ հնչեցնել արտասահմանի մէջ: Կիլիկիոյ կաթողիկոսը ինք անգամ, որ այնքան կը սիրէ կոնդակներ, տետրակներ եւ յուշեր գրել, ողբալ ու արտասուել Թուղթի վրայ, տարրական խելքը չունեցաւ վտանգի կոչնակով խօսելու «համայն հայութեան», այլ մանաւանդ այն երեւելիներուն որ ծրագիրներ կը մշակեն եւ դրամ կը հաւաքեն, կաթողիկոսութիւնը շէնցնելու համար: Եթէ ջուրի ձայն կուգան մեր գրածները, գոնէ թող ձեր կոնդակը ցնցէ քնացող բարեպաշտները, եւ հասկցնէ թէ այս աղէտը ուրիշ բան է, ուրի՛շ բան:

Այս չարաշուք վիճակին հանդէպ, ի՞նչ հեգնութիւն Նորէն եւ Նորէն յիշել անուններն այն շքեղաշուք հաստատութեանց, — Բարեգործական. Տիկնանց Միութիւն, Կարմիր Խաչ եւն. իրենց պարահանդէսներով եւ խրախճանքներով, երբ ամբողջ գաղութ մը կը հալի:

Չէ՞ր արժեր պատուիրակութիւն մը ճամբայ հանել Փարիզէն, գոնէ ողջերթ մաղթելու համար...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Կ'ԵՐԹԱՆ ԳՈՒՆԴԱԳՈՒՆԴ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Պէյրութի Ազդակը կ'ողբայ (22 դեկտ.)

— «Առանց կորսնցնելու իր ուժեղ թափը, արտագաղթը կը շարունակուի Սուրիայէն դէպի Հարաւային Ամերիկա: Պէյրութի նաւահանգիստէն նաւ չի մեկնիր դէպի Մարսէյլ առանց հարիւրաւոր Հայեր հետը տանելու:

Կ'երթան գունդագունդ, անտէր ու անգլուխ հօտերու պէս, եւ չեն գիտեր քիչ վերջ իրենց սպասող ահաւոր վտանգը: Այս տեղափոխուելու եւ գաղթելու շարժումը չթուլացաւ նոյնիսկ ձմրան այս անյարմար օրերուն եւ հազարաւորներ անցագիր հանելու ետեւէ են: Ուրիշ տարիներ տեսնուած էր որ արտագաղթի թափը կը տկարանար ձմրան ամիսներուն եւ առհասարակ հոսանքը կը սկսէր գարնան եւ ամրան եղանակներուն:

Տարբեր է երեւոյթը այս տարի եւ բոլորովին յուսահատեցուցիչ:

Եւ դժուար է երեւակայել թէ՝ այս շարժումը ի՛նչ մեծ համեմատութիւններ պիտի ստանայ յառաջիկայ գարնան եւ ամրան ընթացքին:

Ամէնքը, ամէնքը կը պատրաստուին մեկնելու. վաճառականէն սկսած մինչեւ յետին խանութպանն ու գործաւորը, ուսուցիչն ու արհեստաւորը այժմէն պատրաստութիւններ կը տեսնեն եւ Հարաւային Ամերիկա երթալու ծրագիրներ կը գծեն: Շատ քիչերու կարելի է հանդիպիլ, որոնք զերծ ըլլան այդ ծրագիրներէն եւ որոշած ըլլան չշարժիլ իրենց տեղերէն:

Այս ողբերգական վիճակին հանդէպ սակայն, ցարդ ոչ մէկ համազգային աշխատանք կատարուեցաւ Սուրիոյ մէջ: Ազգային պատասխանատու մարմիններէն սկսած մինչեւ կիլիկիոյ կաթողիկոսը, ոչ մէկ ջանք թափեցին՝ [illegible] արտագաղթը: Կաթողիկոսարանի Սուրիոյ մէջ հաստատման համար ձեռնարկներ կատարող եւ հանգանակութեան սկսող վեհափառը, դժբախտաբար չի մտածեց թէ վաղը պէտք պիտի ըլլայ Աթոռը Սուրիայէն ալ փոխադրել: Ինչո՞ւ Հայրապետական կոնդակ մ'ալ չի գրեց վեհափառը, արտագաղթին դէմ ժողովուրդը զգուշացնելու համար:

Վերջապէս կարելի չէ մեղադրել ժողովուրդը, երբ մեր ազգային ու եկեղեցական մարմինները ալ գիտնալով տիրող յուսահատութիւնը, չեն քաջալերեր եւ չեն մխիթարեր ժողովուրդը:

Վաղը շատ ուշ պիտի ըլլայ. օր առաջ մեր արտասահմանի եւ Սուրիոյ ազգային եւ եկեղեցական մարմիններն ու բարեգործական ընկերութիւնները, ինչպէս նաեւ քաղաքական կուսակցութիւնները, պէտք է իրենց ուշադրութիւնը դարձնեն այս նոր աղէտին վրայ եւ աշխատին անոր առաջքը առնելու»:

ՄԱԿԻՆՑԵԱՆ ՇՆՈՐՀԱԶՈՒՐԿ

Պոլսոյ եւ Միլանի նախկին սովիէթական առեւտրական ներկայացուցիչ Պ. Պօղոս Մակինցեան ատենէ մը ի վեր շնորհազուրկ եղած է, իբրեւ ոչ-ուղղափառ համայնավար:

Գլխաւոր մեղադրանքը այն է որ Մակինցեան ժամանակին տիրացու եղած է Մոսկուայի մէջ եւ այդ հանգամանքով ժամանակցած է թափօրներու: Կը մեղադրուի նաեւ անով որ արտասահմանի մէջ տեսակցած է «քաղքենի» գրագէտներու հետ:

Մակինցեան այժմ կը գտնուի Մոսկուա, խեղճ վիճակի մէջ:

(Ազդարար)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ամանուլլահի զիջումները

«Թայմզ» կը գրէ.— Աֆղանիստանէն հասած վերջին լուրերը այն տպաւորութիւնը կուտան թէ Քապուլի մէջ կացութիւնը հետզհետէ նպաստաւոր կը դառնայ Ամանուլլահ Թագաւորին: Ճամբան բաց է մայրաքաղաքին եւ Քանտահարի միջեւ: Կարգ մը ցեղախումբեր որոնք սպառնացած էին միանալ ապստամբներուն, բաժնուած են այս վերջիններէն:

Թագաւորը կարգ մը զիջումներ ըրաւ. հաւանեցաւ փակել Քապուլի աղջկանց վարժարանը, հինգշաբթիի տեղ ուրբաթը վերընդունիլ իբրեւ հանգիստի օր, ու ստեղծել Խորհուրդ մը, որուն մէջ աթոռ պիտի ունենան Մոլլաները, Սէրտարները (ժառանգական ազնուականները) եւ Մալիքները (ցեղապետ): Այս զիջումները օգնեցին կացութեան բարւոքման:

Միւս կողմէ զինուորական պատրաստութիւնները կը շարունակուին: Քանտահարի մէջ խստիւ կը գործադրուի «Հաշթ Նաֆարի»ի դրութիւնը, որուն համաձայն ութ քաջակազմ երիտասարդներէն մին զինուոր կ'առնուի, իսկ ներկայիս բանակին մէջ ծառայող զինուորները յաւելեալ թոշակ կը ստանան: Ապստամբներու ներկայ ծրագիրները յայտնի չեն: Ապստամբապետ Պաշա-ի-Սաքաօ կ'երեւի ծրագրած էր գրաւել կառավարութեան կեդրոնը, մինչ բանակը զբաղած էր Շինվարիներու դէմ: Կ'ըսուի թէ ապստամբները կողոպտած են փակմանի արքայական ամառնային պալատը: Ամանուլլահ Թագաւոր խոստացած է ներում շնորհել բոլոր այն ապստամբներուն, որոնք անմիջապէս անձնատուր կ'ըլլան: Ընդհանուր ներումէն պիտի չկրնայ օգտուիլ Պաշա-ի-Սաքաօն, որ ներկայիս բանակած է Քապուլէն 20 մղոն դէպի հիւսիս:

Աֆղանական Թուրքիստանի եւ Հազարայի կացութեան մասին վստահելի լուրեր չկան:

ՔԱՊՈՒԼԻ ՊԱՐՊՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Անգլիական օդանաւերը երեքշաբթի օր Քապուլէն Հնդկաստան փոխադրեցին մէկ գերման, երկու հնդիկ, երեք թուրք կիներ եւ երեք երախաներ: Այլ եւս ո՛չ մէկ օտար կին եւ երախայ մնաց մայրաքաղաքին մէջ:

Ապստամբներու առաջին յարձակման ատեն Քապուլի ֆրանսական դեսպանը իր սովորական այցելութիւնը կուտար Անգլիոյ դեսպանին, երբ յանկարծ երկու հազար ապստամբներ բլուրներէն վար իջնելով յարձակեցան ամրոցներուն վրայ եւ դեսպանատան դէմ սկսան հրացանաձգութիւն մը, որ տեւեց ինը օր: Ֆրանսական դեսպանը յաջողեցաւ սակայն իր տեղը դառնալ ողջ առողջ:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԳԱՀՈՒՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՄԸ

Աֆղանիստանի արքայական ընտանիքի անդամներէն Սէրտար Մոհամմատ Օմար խան, որ Հնդկաստան աքսորուած էր, անհետացած է: Այս անհետացումը մեծ մտատանջութիւն կը պատճառէ Հնդկաստանի անգլիական պաշտօնական շրջանակներուն, որովհետեւ սէրտարը թեկնածու էր աֆղանական գահին եւ ներկայ խռովայոյզ շրջանին իր Աֆղանիստան ներկայութիւնը կրնայ բարդութիւններ առաջ բերել:

Սահմանագլուխի բոլոր պահականոցներուն լուր տրուած է, որպէս զի Սէրտարի Աֆղանիստան մուտքը չթոյլատրեն:

Պարսկաստանի բարենորոգումները

Մոսկուայէն կը հեռագրեն.— Պարսիկ կառավարութիւնը Մէջլիսին ներկայացուց օրինագիծ մը, որով կ'առաջարկէ պարտաւորիչ դարձնել եւրոպական տարազը ամբողջ Պարսկաստանի մէջ: Օրէնքին հակառակ շարժողները տուգանքի եւ պատիժի պիտի ենթարկուին: Փաթթոցն ու կրօնական հագուստները պիտի վերապահուին միայն կրօնականներուն:

*** Ֆրանսական առաքելութեան քարտուղարը Պէնաո, որ պարսիկ կառավարութեան հրաւէրով Պարսկաստան գացած էր, Մարսիլիա վերադարձաւ:

Պարսիկ կառավարութիւնը իրեն հաղորդած է թէ կարելի եղածին չափ շուտով պիտի հիմնէ կրթական հաստատութիւն մը, որուն ուսուցիչները բոլորն ալ ֆրանսացի փրոֆէսէօրներ պիտի ըլլան: Այս որոշումը տրուած է արտասահմանի պարսիկ դեսպաններուն եւ հիւպատոսներուն հետ կատարուած խորհրդակցութենէ եւ քննութենէ մը վերջ:

Արդարեւ պարսիկ կառավարութիւնը համոզուած է որ իր ժողովուրդին զարգացումին նպաստող լաւագոյն մշակոյթը ֆրանսականն է:

Պարսից Շահը, խօսելով խումբ մը պարսիկ ուսանողներուն որոնք Ֆրանսա պիտի մեկնէին իրենց ուսումը կատարելագործելու համար, յայտարարեց թէ ինք համոզուած է որ միայն ֆրանսական մշակոյթը կրնայ զօրավիգ ըլլալ ազգային մշակոյթին՝ առանց զայն այլափոխելու: Շատոնց է որ, աւելցուցած է Շահը, նկատած եմ թէ Ֆրանսայի մէջ ուսում առած Պարսիկները լաւագոյն Պարսիկներն են եւ ոչ մէկը ասոնցմէ ազգային ինքնութիւնը կորսնցուցած է: Ֆրանսական հանճարը տիեզերական է:

Չիչէրին Քանի մէջ ?

Փարիզի ռուսերէն «Պոսլէտնիա Նովոստի» թերթը կը գրէ թէ խորհրդային միութեան արտաքին գործավար Չիչէրին կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՄԲ...

ՄԵՂՔԻՆ ԲՈՑՆԸ
կամ
ՄԵՂՔԻՆ ՏԱՃԱՐԸ

. . . . . .

. . . . . .

Աբոնից Յուսէֆը մօտեցաւ ագարակին: Անոր լայն ուսերը ունէին տատանում մը մասնաւոր զոր հեռուէն նշմարած էր Համբիկ:

Դեռ նոր անձրեւած էր՝ ու գետինը կարծես կը մռնչէր Յուսէֆի ամէն մէկ քայլին: Եւ ամէն մէկ մռնչիւն կը խթանէր Համբիկին գայրոյթը, կը սրէր անոր ատելութիւնը առնական:

Յուսէֆ դարձեալ կուգար այցելութեան, բայց միթէ ինք Համբիկը կրնա՞ր ըլլալ այդ աստիճան հիմայիչ... Ապահովաբար ոչ...: Համբիկ՝ ամբարտաւանութեան կնիքը կը նշմարէր Յուսէֆի ճակատին:

Ա՛յս, այդ ճակատը, եւ անոր տակ տարօրինակ փայլով, երկու աչքերը կրքոտ, կրքոտ:

Նարդիկ Թոնիրինառջեւն էր:

— Ես Օճանին կ'երթամ, մեր հաշիւը կարգադրելու համար, մրմռաց Համբիկ, երբ Յուսէֆ մեկնեցաւ: Ու դուռը գոցեց:

Ցապանաքարը չպիտի ունենար նոյն չոր արձագանգը:

. . . . . .

. . . . . .

Յուսէֆ վերադարձած էր:

. . . . . .

Յուսէֆ մօտեցաւ Նարդիկի, կրակեց անոր շրթները: Գերբնական ոյժ մը մղեց մին միւսին:

Կապանքները առաւել սեղմեցին զանոնք, բիւրեղացնելու, անէացնելու աստիճան:

Նարդիկի ամբողջ մարմինը խաղը եղած ըլլար կարծես ալեկոծ ջուրերու: Բնազդական ոյժը՝ սանձարձակ՝ կը խոյանար իր մարմնին բոլոր թելերուն վրայ, զանոնք կը ճմլէր անխնայ, զանոնք կը հալեցնէր ինչպէս կրակը՝ երկաթը:

Իր դէմը՝ Յուսէֆը՝ որուն մորթին ամէն մէկ ծակտիքներէն առնական ոյժը կը ժայթքէր:

Եւ այդ ոյժը կ'ուզէր չափուիլ Նարդիկի հետ: Նարդիկ՝ հեւալով կը սրէր անոր ջիղերը, ու կը հրաւիրէր իր մէջ թաքնուած եռանդին՝ ազատաբար ուժը, որ պիտի կոտրէր բաժակը, վայելքի անհունութեան պիտի մղէր զինքը: Ու Յուսէֆին վայրի համբոյրը, խորհրդաւոր բանալին էր այդ անհունութեան:

Ահա իր բազկացը մէջ ունէր Յուսէֆի կրակոտ գլուխը՝ ալեւոր գանգուր մազերով, լայն ու հիմայիչ ճակատով: Աչքերը մագնիսացած ըլլային կարծես. տիտաններու ոյժ մը թաքնուած էր անոնց մէջ: Կուրծքը կը հեւար խրոխտ ու խռովայոյզ: Կարելի՞ էր միթէ չարբենալ այդ ուժէն:

Ու անոնք, երկուքն ալ, պահ մը անմահութեան մէջ կորսուեցան

. . . . . .

. . . . . .

Դուռը բացուեցաւ...:

Ցապանաքա՛րը...:

Համբիկի նայուածքը Թափանցեց Նարդիկին աչքերը, կիզիչ ու երկար ասեղներ... Անմահութիւնը կուգային խոցել անոնք:

Յուսէֆ չէր զատուած Նարդիկէ: Երկուքն ալ գիրար պինդ սեղմեցին, մէկ սրտի տրոփիւնով:

Յուսէֆ տղամարդ չէ՛ր, հակառակ իր լայն ուսերուն՝

. . . . . .

. . . . . .

Յ. Օշական

Վ. Ճ. Ը. ԲԷՈՎՏԱՑԻ

ՔԵՄԱԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀ

Բ.

Քէմալէն յետոյ, երբ Էմիր Ամանուլլահ կը փորձէ քալել նոյն ճամբէն, նոյնքան վճռականութեամբ եւ յամառութեամբ, բայց առանց նոյն յաջողութեան, տարբերութիւնը պէտք էփնտռել նա՛խ, միջավայրերուն մէջ։ Երկու երկիրներուն՝ Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի միջեւ հարեւանցի բաղդատութիւն մը անխուսափելի կը դառնայ։

Թուրքիա՝ իր աշխարհագրական դիրքին բերումով իսկ, միշտ շփում ունեցած է Եւրոպացիներու բազմութեան մը հետ, որ կարեւոր քաղաքներու քրիստոնեայ բնակչութեան հետ, Թուրք ժողովուրդը՝ գոնէ աչքով վարժեցուցած է ոչ-մահմետական սովորոյթներու եւ եւրոպական տարազի։ Ինքնին աննշան այս եւ նման փոքր վարժութիւններ, կրնան ծանր կշռել նժարին վրայ, համաձայն ժողովուրդին եւ միջավայրին։ Իսկ Թուրք մտաւորական եւ բարձր շրջանակները արդէն ընտելացած էին եւրոպական ներածումներու, եւ նոյնիսկ տեղ տեղ, իւրացուցած զանոնք։ Ու ժողովուրդը իր կարգին, գոնէ շատ մը կարեւոր կեդրոններու մէջ, վարժուած էր հանդուրժելու եւրոպական ազդեցութեան եւ կենցաղի հակադրութեան, որ մեկուսացած, կիսակիրթ յետին վայրերու մէջ, կրնար իր մոլեռանդութիւնը գրգռել։

Յեղափոխական շարժումներու մէջ, կարեւոր է նկատել թէ, ամէնէն աւելի քաղաքն է որ կը շարժի ինպաստ կամ ընդդէմ։ Իսկ գիւղը առհասարակ ամէն տեղ յետադիմական ըլլալով մէկտեղ, դանդաղ, ծոյլ ու անկազմակերպ է ու որեւէ շարժումի մէջ չի պարպեր իր քնացող ուժերու պաշարը։ Թուրքիոյ մէջ, կարեւոր կեդրոնները որոնք իրարու կապուած են հաղորդակցութեան ու փոխադրութեան միջոցներով, արդէն ինկած էին արդիացման հոսանքին առջեւ, թէեւ յամրընթաց, բայց ապահով կեանքի, պարտադրութեան տակ։ Եւ եթէ քաղաքը իր առոյգ եւ ողջամիտ տարրերով արդէն Քէմալի հետ էր, բացայայտ է թէ Թուրք գիւղը մեկուսացած, անուժ եւ անզէն, եթէ ուզէր իսկ չպիտի կրնար լուրջ ընդդիմութիւն մը փորձել Քէմալի։

Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի բաղդատութեան մէջ, կայ եւ կարեւոր եզր մը՝ Քաղաքական պայմանները նպաստեցին որ Քէմալի շունչին տակ, Թուրքը հետզհետէ հրաժարի կրօնական ազգի իր մոլեռանդութենէն ու զարկ տայ պատմական ազգի արդիական ըմբռնումին։ Այլեւս այն հաւաքականութիւնը չէ որ ազգային միութեան իր յենարանը փնտռէ Քուրանին եւ Մուհամմէտի աւանդութեան մէջ։ Այլ իր անցեալ փառքերու հպարտութեանըեւ ազգային-քաղաքական նոր գիտակցութեան մը կոթնած, կ'ընդունի ժամանակին հետ քալելու անհրաժեշտութիւնը։ Կը փորձէ իր ձեռքերով կերտել իր ապագան, կենսունակութեան ուժը փնտռելով իր երակներուն, իր ընդունակութիւններուն մէջ, օտար ազդեցութիւնները զտելով թօթափելով անոնցմէ ինչ որ հին ու վնասաբեր կը նկատէ, պահելով ինչ որ օգտակար կը գտնէ։ Կրօնական մոլեռանդութիւնը մնացած է ուլեմին եւ երբ Քէմալ կը յարձակի ֆէսին, փաթթոցին ու քօղին, անոնք արդէն կեդրոններու մէջ, դադրած են ըլլալէ ազգային-աւանդական սրբութիւններու խորհրդանշանը։ Գլխարկին ու իգական բաց դէմքերու նորութիւնը չի յուզեր ցնցելու եւ հակազդելու աստիճան։ Ընդհակառակն տեղ տեղ կարծես կուգայ գոհացում տալ լուռ, անհամարձակ բաղձանքներու եւ պահանջներու։

Իսկ Աֆղանիստան բոլորովին մռայլ պատկեր մը ներկայացնէ։ Ասիոյ մէջտեղը, քաղաքակրթութեան ճամբաներէն հեռու, ազատ իր կիսակիրթ ժողովուրդի ծուլութեան մէջ, կ'ապրի նախնական կեանքով մը։ Հանրային ո՛չ մէկ հաստատութիւն, ոչ մէկ կանոնաւոր սպասարկութիւն, որ փաստը տան յառաջդիմութեան եւ արդիացման ձգտումներու։ Փոխադրութեան եւ հաղորդակցութեան ո՛չ իսկ կիսատ միջոցներ։ Հեռագրական 5-600 քիլոմեդր երկարութեամբ միակ գիծը նուիրուած է Անգլիոյ կողմէ։ Օտար մէկ քանի դեսպանատուններ աշխարհի կապուած են սեփական անթելով։

Գալով երկրին տնտեսութեան, հարիւր տարի ետ պէտք էերթալ յարեւմտան վիճակ մը գտնելու համար Թուրքիոյ մէջ։ Արհեստներն իսկ դեռ կը գտնուին նախնական փուլի մէջ։ Ժողովուրդին գլխաւոր զբաղումը անասնաբուծութիւնն է։

Երկիրը կազմուած է կիսանկախ հակամարտ ցեղախումբերէ որոնք կեդր. իշխանութեան կապուած են աւատական մտայնութեամբ։ Իսկ Ամանուլլահի կառավարութիւնը որ կանոնաւոր բանակ իսկ չունի, ցարդ ինքզինքը կը պարտադրէր կոթնելով աւելի՛ բարոյական երաշխիքներու,— աւանդութիւն, արքայական տան հմայք, կրօնական զգացումներ՝ եւայլն։

Այս պայմաններու տակ է, որ Ամանուլլահ կը փորձէ իր ժողովուրդը դնել արդիականացման ճամբուն վրայ, բայց իր գահակալութենէն ասդին, չանցաւ տարի մը որ չզարնուէր ցեղախումբերու լուրջ ընդդիմութեան։ Երիտասարդ վեհապետին յառաջդիմական քայլերը եւ յարաճուն հեղինակութիւնը սպառնալիքներ էին ցեղապետներու անկախութեան։

1924ին, Ամանուլլահ առաջին հարուածը կուտար աւանդապաշտութեան։ Կիները կը յայտարարէր ազատ՝ իրենց ամուսինները ընտրելու։ Բայց երկու մեծ ցեղախումբեր՝ գրգռուած եւ առաջնորդուած կղերէն՝ կ'ըմբոստանային Ամանուլլահ՝ դիմադրելու համար անոնց՝ կը ստիպուէր բանակ մը՝ ոտքի հանել եւ բանալ իր անձնական գանձերը, որովհետեւ հոն ալ, ինչպէս ամէն տեղ, մարդը աւելի դրամով է որ խելքի կուգայ քան թէ բանի ուժով։ Եւ առաջին խռովութիւնը կը հանդարտէր գրեթէ մէկ տարի յետոյ։ Բայց շատ չանցած, ուրիշ ցեղախումբ մըն էր որ կը շարժէր։ Ամանուլլահ կը ստիպուէր զայն ալ հանդարտեցնելու նոյն միջոցներով ու 1927ին կը ձեռնարկէր մեծ ճամբորդութեան մը դէպի Եւրոպա, ուրկէ կը վերադառնար աւելի տոգորուած բարեկարգական կորովով եւ առանց նկատի առնելու իր հպատակներուն տարողութիւնը, կը ջանար անոնց պարտադրել կարգ մը բարեփոխումներ։

Արմատական չէին անոնք, այլ կը վերաբերէին տեղական տարազին եւ կիներու նախնական ազատագրութեան մը։ Բայց այդքանն իսկ կը բաւէր, որ մոլլաները՝ զայն ժողովուրդին ներկայացնէին իբրեւ հաւատուրաց։ Ասոնցմէ զատ, իր վերադարձէն յետոյ, Քապուլի մէջ գումարուած առաջին Ազգային Խորհուրդին կը ջանար ընդունիլ տալ կարգ մը օրէնքներ, որոնք հեթանոսական նորութիւններ էին աֆղան յետամնաց մտայնութեան համար.— Մանչերուն 22էն, իսկ աղջիկներուն 18էն առաջ՝ ամուսնութեան արգելք.— Մարդ գլուխ տարեկան 3 րուբլի պարտաւորիչ տուրքի մը հաստատում, (մինչեւ այդ, երկիրը պետութեան կը վճարէր միայն արջառի տուրք) ու բոլոր պաշտօնեաներէն մէկ մէկ ամսական վար դնել ի նպաստ պետական գանձին. — Զինուորական եռամեայ պարտաւորիչ ծառայութիւն բոլորին ու սահմանափակում պաշտօնեաներու թիւին եւ խիստ հակակշիռ՝ անոնց վարչական աշխատանքին վրայ։

Այս շատմակերեսային փոփոխութիւններն են որոնցմով կը բացատրուին վերջին խռովութիւնները։

Թէ անոնց մէջ ի՞նչ դեր խաղացած կրնայ ըլլալ անգլիական հակամարտութիւնըոր տարիներէ ի վեր կը գործէ երկրին մէջ։ Տարբեր հարց, որուն պատասխանը ոչինչ կը փոխէ այն իրականութենէն, թէ Ամանուլլահի յախուռն քայլերուն առջեւ, ճամբան դեռ չէր հարթուած։

Ընկերային բարեշրջումներու մէջ, չի բաւեր տոգորուած ըլլալ բարի մտադրութիւններով։ Ժողովուրդը երբ ինկած է աւանդական ըմբռնումներու կաշկանդումին տակ դժուար թէ յօժարութեամբ ընդունի որ եւ է նորութիւն, որ իւրացման նոյն իսկ փոքր ճիգ մը կը պարտադրէ իրեն։ Եթէ արդէն չէ ճանչցած ու գնահատած յառաջդիմութեան բարիքները, ցուլի խրտչումով պիտի նայի ամէն հոսանքի որ կը ջանայ թափանցել հնաւանդ ըմբռնումներու իր հոգիէն ներս։ Ինքնէ ծոյլ է ան ու չիսիրեր խանգարուիլ իր բարքերուն ու սովորոյթներուն մէջ։ Ասիաճանական պարտութենէ մը յետոյ է միայն, որ ան պիտի իյնայ բարեկարգական բռնութեան հարուածին տակ։

Իրօք, բարեշրջումը որքան ալ քալէ խաղաղ ճամբով, վերջին պահուն բռնութեան հարուածով մըն է որ պիտի պարտադրուի իր հակառակորդներուն։

Յաջողելու համար 'ուրեմն, պէտք է ուժ մը ներկայացնէ։ Այդ ուժն էր որ մանաւանդ կը պակսի Ամանուլլահի։

Մինչ Քէմալ շրջապատուած կը տեսնենք իր դատով ոգեւոր մտաւորականներու եւ հետեւորդներու բազմութեամբ մը, Ամանուլլահ կը գործէ գրեթէ մինակ, գէմ ունենալով նոյնիսկ իր գերդաստանէն անհատներ։

Մտաւորական տարրը ո՛ւ ճամբան հարթած պիտի ըլլար անոր քայլերուն առջեւ, կը պակսի։ Նոր է որ Ամանուլլահ 300ի մօտ պատանիներ ղրկեց Ֆրանսա ուսանելու։ Եւ երբ իր ձեռքին տակ չունի նոյնիսկ հաւատարիմ բանակ մը որ երկրին պարտադրէր անոր կամքը, երբ մանաւանդ իր դէմ կը կանգնին մոլեռանդութեան բոլոր մութ ուժերը, դժուար թէ իր ձեռնարկները ըլլան իսկ մակերեսային, յաջողութեամբ պսակուին։

Մարդկային ընկերութեան մէջ, նոյն իսկ լաւագոյն բռնութիւնը արդիւնք կուտայ հո՛ն միայն, ուր հողը հերկուած է։ Իսկ աֆղան ժողովուրդին միջնադարեան բարքերն ու աւանդութիւնները հեռի են դեռ մէկ հարուածով բարեշրջուելու հրաշքէն։

Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼ ՇԱՏ Կ'ԱՃԱՊԱՐԷ

Ռէյմոն Լաքոմթ Էքօ տը Փարիի մէջ կը հրատարակէ Թուրք... մասին իր եօթներորդ յօդուածը՝ հետեւեալ կրկնակ խորագիրներ... «Իսլամութիւնը անձնասպա՞ն կ'ըլլայ» եւ «Աւանդութեան խզումը շատ արագ եղաւ»։ Իր շահեկանութեան համար կու... նոյնութեամբ։

Բարքերու այսքան յանկարծական փոփոխութիւնները կարգ մը անհանդարտ հոգիներու մօտ զաւագին տագնապ մը առաջ բերին։ Ժողովուրդէ մը անպատիժ կերպով կարելի չէ պահանջել որ ուրանայ իր դարաւոր աւանդութիւնները, մոռնայ իր հին սովորութիւնները։ Արդեօք բարենորոգումներու յանկարծականութեա՞ն պէտք է վերագրել Թուրքիոյ մէջ անձնասպանութեանց ստացած ահագին համեմատութիւնը։ Պոլսոյ Համալսարանի փայլուն ուսուցիչներէն մէկը՝ Պ. Մաքս Պոնաֆու այս մասին յատկանշական աշխատասիրութիւն հրատարակեց թուրք մալդաբանական հանդէսին մէջ։

Փրոֆէսէօրը ուսումնասիրած է 11 տարուան ընթացքին Պոլսոյ մէջ կատարուած անձնասպանութեան վիճակագրութիւնները։ 1916ին 27 հոգի միայն անձնասպան եղած են. մինչ 1926ին այս թիւը բարձրացած է 177ի։ 1916ի անձնասպաններուն մէջ 12ը իսլամ էին — 7 այր եւ 5 կին։ 1926ին անձնասպան եղած են 128 իսլամներ — 64 այր եւ 64 կին։ Փրոֆ. Պոնաֆու դիտել կուտար ինծի թէ «պէտք է մտատանջուիլ այս երեւոյթէն՝ երբ գիտենք թէ ամէն լաւ իսլամ կ'ատէ անձնասպանութիւնը, որ իր առջեւ կը փակէ արքայութեան դուռները։ Յուսահատ հոգիի մը խելայեղութեան ի՛նչ գրաւիչ օրինակ անձնասպանութիւնը Տէրվիշներու «Չէլէպի»ին, որ քանի մը ամիս առաջ Ղալաթիոյ մէջ տանիքէ մը վար նետեց ինքզինքը։

Ամէնէն աւելի երիտասարդներու եւ եւրոպականացած թաղերու մէջ է որ յաճախադէպ են յուսահատական այս արարքները։ Գատըգիւղի եւ Սկիւտարի մէջ աւելի շատ՝ քան Ստամպուլի հին թաղերուն մէջ, որոնք դեռ փակ ուած են եւրոպականացման առջեւ։

* * *

Նոր Թուրքիոյ պետին սխալը մի՞թէ ստրկօրէն ընդօրինակելը չէ արեւմտեան աշխարհականացումը։ Այս թունդ ժողովրդավարական խանդավառութիւնը, որ Թուրք երիտասարդներուն մեծ մասը նախնական տղայութիւններու կը մղէ։ Էնկիւրիի մէջ կը զգուշացնէի Թուրք բարեկամներս։ Արեւմտականացումը միշտ հոմանիշ չէ քաղաքակրթութեան։ Թէքսասի կամ Ուայոմինկի բնակիչները անշուշտ աւելի բարբարոս են՝ հակառակ իրենց ինքնաշարժներուն, անթելին մեքենաներուն՝ քան ազնիւ ... կատագրապաշտութեան վար... պետութեան մէջ անշարժ... Արաբ մը կամ Պարսիկ մը։

Երիտասարդութիւնը կը մ... դէպի անհեթեթ իրապաշտութ... մը՝ խախտելով անոր հաւա... Ու ի՞նչ կուտան տեղը։ Իր ձ... գո թեանց իբրեւ պաշտպան... թշուառութեանց իբրեւ սփոփ... ի՞նչ կուտան Թուրք մտաւո... րունդին։ Ստուգիւ ոչինչ։ Բարե... րոգիչները կը հաւատեն թէ ... րենիքի կրօնքը՝ կոթնած ... կամ Փօլ Պէռի ըմբռնած ... աշխարհական բարոյականի ... վրայ, պիտի բաւէ ամէն բան...

Կը հասկնամ որ պէտք է ... ուրել ազգային զգացումը, ... նաւորել Թուրք հայրենիքի ... գաղափարը որ դեռ նոր է շա... համար, Օսմանեան կայ... թեան փլուզումէն վեց տարի ... միայն։

Սակայն մի՞թէ կազմն... շուք շփոթութեան մէջ չէ, եր... լամական հին կրօնքին տեղ կ... դնել հայրենիքի պաշտամու... Աստուածարուխ պետութեան ... կէլեան այս վարդապետութ... ջատ հեռուները կը տանի։ Կը ... չեմ Տոքթ. Պասրի Պէն Թէ... մէկ խօսքը «Պետութիւնը պէ... աւելի վեր դասել քան բար... կան օրէնքը»։

Շատ ցանցառ թիւով կա... քննադատներ յանդգնեցան ... ուիլ ինծի։ Այստեղ լաւ աչք... նայիր անոնց վրայ, որ կը հ... ճառէ պետին, եւ սպայ մը, ... վախցած պաշտպանելէ այս... բարենորոգումը՝ իր ան ոհ... թեան պատիժը կրեց՝ դատա... տուելով մէկ տարի բանտար... թեան, առանց հաշուելու գա... զանի այն երեսուն հարուածը ... զորս ստացած էր «Քարաք... մէջ։

Այս դժգոհները ըսին ... «Իսլամական աւանդութիւ... այսպէս բրտօրէն խորտակել... վտանգաւոր է։ Ի վերջոյ իսլ... թիւնը չէ՞ր որ Թուրքիոյ ... իր անցեալ փառքերու լաւագ... Ասիկա ապերախտութիւն է ... կացած իսլամութենէն, ... կճեպը ընկոյզէն, ի՞նչ պիտի ... Թուրքիայէն։ Այլ եւս ասի... չպիտի՞ ըլլայ։ Ի՞նչ լաւ մխի... րութիւն։ Շատ կը վախցուի ... Պալքանեան պզտիկ երկիր ... դառնայ»։

Բոլոր այս սրդողանքները ... իմաստ ունին. «Պէտք է կա... ըլլալ իր աստուածներուն, ն...

ՃՕԼԱՏ-ԱՆՁԵՂ, ՊՕԼԱՏ-ԱՆՁԵՂ

Մանկական Թատրոն

— Կըը՛կը՛րկը՛չ, կըրկը՛չ, կըր-
կը՛չ...։
= Ա՛յ ա՛յ ա՛յ ա՛յ, կըրկըչա՛ն
հաւիկ,
Էրկնապոչիկ, սեւ անթրոցիկ...,
Թէ բարի ես՝ մէ՛կ էլ արա՛.
Թէ չարու ես՝ կորի՛ գընա՛...։
— . . . . . ? (կատուցով ու աչքով
հարցական)
= Դէ՛ դէ՛ դէ՛ դէ՛, կեռիկդ փակ-
ուա՞ւ...,
Մէկ էլ չըկա՞յ...։
— Փըը՛Փը՛..., չը՛ռ չը՛ռ...։
= Ես քո սակա՛տը փըռեմ արև...,
Թաղե՛մ քո պոչ, սե՛ անթըրոց...,
Էդ ի՞նչ արիր...,—
Կաթիս կճոյը շուռ տըւիր,
Ճօռօթընէն վա՛ր թափեցիր...։
Թըը՛փ..., ա՛ռ քեզի...,
Դէ՛ գնա՛ հիմա՛

Ընկերներուդ բարե՛ւ արա...,
Տեսնեն ըսեն,—
«Ճօլատ-պօլատ Անձեղն եկաւ...»։

— Կը՛րրըը՛կը՛րկը՛չ..., ա՛յ ա՛յ
ա՛յ ա՛յ...,
Ա՛յ իմ պոչի՛կ, իմ պոչատա՛կ...,
Ջո՞ւր տեղ էր որ մաժըս կ'ըսէր՝
«Պառա՛ւ, պառա՛ւ
«Աչքեր թառա՛ւ
«Գըրողն իզար՝
«Հոգին տարաւ...»։

= Սը՛սստ..., սե՛ւագլի...,
Ձէ՛նըդ մարի, ձա՛ւդ տըրաքի...։

— Մեղքը իմ չէ՛, պառա՛ւ մա-
միկ,
Պոչի՛ս աչէ՛, հալի՛ս աչէ՛...,
Ե՛կ խըղճա՛ ինձ, տո՛ւր իմ պո-
չիկ...,

Կը՛ցեմ—կը՛ցմըցեմ՝
Երթամ հասնիմ ընկերներուս,
Ըսեն «Ճօլատ-պօլատ Անձեղն
եկաւ»։
= Լեզուդ քաշէ՛..., չի՛լ չաղա-
կրատ...,
Ա՛չքըդ ելնէ, մարի՛ ձէնըդ...,
Խելքդ ո՞ւր էր՝ պոչըդ զարկիր՝
Պաղոց ըըրած կաթ թափեցիր։
Պո՞չըդ կ'ուզես...,—
Գընա՛ կաթ բեր՝ տամ քու պոչը,
Կըցես-մըցես, ճօլատ-պօլատ՝
Երթաս հասնիս ընկերներուդ։

* * *

— Կը՛րրըը՛կը՛րկը՛չ..., կըրկը՛չ,
կըրկը՛չ...։
= Բա՛ա՛, բա՛ա՛...,
Խէ՛ր ու բարի՛, Անձե՛ղ աղբար.
Կըռկըները ցին չը կոցած՝
Բու ցա՞ւն ի՞նչ է՝
Մէջքիս իջար՝ կը կըրկըչա՛ս...։
— Կովի՛կ..., քուրո՛ւկ...,
Պոչի՛ս աչէ՛, հալի՛ս աչէ՛...,—

Պառաւ կըթո՛ցն եմ շուռ տըւեր՝
Սև անթրոցով պո՛չս է տարեր...։
= Բա՛ա՛..., բա՛ա՛...,
Կը հասկընա՛մ..., պոչի ցաւ է...։
— Թէ պոչի ցաւ, թէ կաթի փոխ՝
Ո՛րը ուզես..., կը՛րը՛կը՛րկը՛չ...,
Քուրու՛կ..., կովի՛կ...,
Ինձի կա՛թ տուր՝
Կաթ պառուն տամ,
Պառաւ պոչ տայ
Կը՛ցեմ կը՛ցմըցեմ՝
Երթամ հասնիմ ընկերներուս,
Ըսեն ըսեն՝
«Ճօլատ-պօլատ Անձեղն եկաւ...»։
= Բա՛ա՛..., բա՛ա՛...,
Ճօլա՛տ Անձեղ, պօլա՛տ Անձեղ,
Աշխարհն է՛գ է...,—
Ամէն ինչ՝ փոխ փոխանակի...,—
Կաթ ես թափեր՝ կաթ պիտի
տաս.
Ինձի խոտ բեր՝ կաթ տամ քեզի...,
Կաթ պառուն տաս,
Պառաւ պոչ տայ

Կը՛ցես կը՛ցմըցես, ճօլատ-պօ-
լատ՝
Երթաս հասնիս ընկերներուդ։

* * *

— Կըրկը՛չ..., կըրկը՛չ... կըը-
կըրկը՛չ...։
= Օ՛յ օ՛յ օ՛յ...,
Սարէ՞ն ինկար, ձորէ՞ն ինկար,
Անձե՛ղ աղբար...,—
Է՛սքան վըռա՞զ...։
— Կը՛րրըը՛կը՛րկը՛չ..., կըրկըր-
կը՛չ...,
Կանա՛չ արտիկ, զո՛ւ քո արև...,
Պոչի՛ս աչէ՛..., հալի՛ս աչէ՛...,—
Պառաւ կըթոց՝
Պոչի՛ս առաջ թաւա՛լ գըլոր...,
Պառաւը պոչիս՝
Սեւ անթրոցով թըրա՛կոտոր...։
Ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ...։
= Ծը՛ւ ծը՛ւ-ծը՛ւ ծը՛ւ..., պոչի՛
ցաւ է...,
Տը՛ տը՛ տը՛ տը՛..., ցաւը կ'անց-
նի՛...,

Պո՛չը չի գար,
Անձե՛ղ աղբար...,
Վը՛ր վը՛ր վը՛ր վը՛ր...,
չի գար
— Պոչը հո՛ն է, պառաւին
Կը՛րրըը՛կը՛րկը՛չ...,
Կաթը կ'ուզէ՝ որ ազիս տա...
Կովին գացի՝ կը՛րը՛կը՛րկը՛...
Կաթի փոխան՝ խոտ կ'ուզէ...
= Պը՛ր պը՛ր պը՛ր պը՛ր...
Մեղքը լալով՝ պարտքը տալ...
Հը՞..., ի՞նչ ըսիր...։
— Ի՞նչ կրնամ որ..., կա...
արտ...
Մատա՛ղ ըլլամ կանաչ սը...
Շաղի՛դ, ցօղի՛դ...,—
Ինձի խոտ տուր,
Խոտ կովուն տամ,
Կովն ինձ կաթ տայ,
Կաթ պառուն տամ,
Պառաւ պոչ տայ,
Կըցե՛մ - կըցմըցե՛մ՝
Երթամ հասնիմ ընկերներ...

...նէ փայտէ ըլլա՞ն անոնք»։ կը սի-րէր ըսել կոպինօ։ Ու դեռ ի՞նչ կ՚ը-սէր ան՝ որ ա՛յնքան լաւ կը ճանչ-նար Արեւելքը։ Թէ՝ եւրոպական ձեւով մեծցած, Ասիացիները կը մնան՝ ինչ որ են՝ քանի մը մոլու-թիւններով աւելցնելով իրենց վրայ։ «Երբեք չեմ հանդիպած ոեւէ մէ-կուն, որ, կը խոստովանէր, Եւրոպա-յի մէկ առաքինութիւնը ստացած ըլլայ»։ Անշուշտ ս. կոպինօ քիչ մը կը չափազանցէր...։ Սակայն ա-սոնք են վտանգները, որոնց կը մղէ Գազին յանդգնօրէն իր երկիրը։

Անշուշտ այս վայրագ հայ-րենասիրութիւնը շատ գեղեցիկ է։ Հիացում կը պարտադրէ մեզ, բայց ունի կարգ մը ծայրայեղութիւն-ներ։ Այդ հայրենասիրութիւնը տոգորուած է վտանգաւոր հպար-տութեամբ եւ հասկնալի ստա-ջատեցութեամբ մը, եւ որ սա-կայն պէտք է խաղաղի՝ երբ անց-նի առաջին տենդը։ Օրինակ մը միայն պիտի յիշեմ։ Անցած յու-լիս 24ին դատական գործավար Մահմուտ Էսատ պէյ Այնթապի մէջ վրդովիչ խօսքեր կ՚արտասա-նէր։ «Մեր բարեկամներն ու թշ-նամիները պէտք է գիտնան որ, կ՚ը-սէր, այս երկրին մէջ ոչ Թուր-քերու իրաւունքները երբեք հա-ւասար չպիտի ըլլան Թուրքերու իրաւունքներուն»։ Ասիկա ազգա-պարութիւն մըն էր կապիտուլա-սիոններէն նախապէս օգտուողնե-րուն։

* *

Դեռ մութ կերպով բազմա-թիւ հակառակ հոսանքներ իրար կը բախին Թուրքիոյ մէջ, որով կարելի չէ վերջնական դատաստան մը ընել այս բարեշրջման բուն ի-մաստին մասին, ճշտիւ կշռել ա-նոր մէջ խառնուող արեւմտացուած եւ ասիականութեան տարրերուն համեմատութիւնը։ Հաւանական է ա՛յն միայն, որ, ինչ ալ պատահի բարենորոգումներէն մեծ մասը պիտի մնայ։ Սակայն հակառակ սկզբունքով աշխարհականացած ըլլալուն, իսլամութիւնը դեռ Թուրքիոյ էութիւնը կը մնայ։ Ո՞րքան ատենի համար։ Ամէն ինչ կախուած է ներկայ վարչաձեւի տեւողութենէն։

Կը յիշեմ թէ ներքին գործա-վար Շիւքրի Քայա պէյի ուղղեցի սա՛ հարցումը. «Կը կարծէ՞ք թէ Պոլիս բնակող— քանի որ ուրիշ տեղ կարելի չէ գտնել զանոնք— Յոյն մը, Հրեայ մը կամ Հայ մը կրնայ ունենալ թուրք հայրենի-քի ըմբռնումը եւ դառնալ թուրք հաւատարիմ քաղաքացի մը»։
«— Ինչո՞ւ չէ», ըսաւ ինծի։

Սակայն այդ մասին կը կաս-կածի — եւ իրաւամբ — քանի որ այս փոքրամասնութիւնները ամենախիստ հսկողութեան են-թարկուած են։ Յոյն մը կամ Հայ մը իր բնակավայրէն դուրս չի կրնար ելլել՝ առանց իւրաքան-չիւր անգամի համար Էնկիւրիի կեդրոնական կառավարութենէն մասնաւոր արտօնագիր ստանալու։ Ներկայիս այս մարդիկը աւելի իբր հպատակ կ՚ապրին, քան իբրեւ ճշմարիտ քաղաքացիներ։ Անոնք անկեղծ հաւատքով չեն տոգոր-ուած թուրք հայրենիքին հան-դէպ։ Ցեղակ մը ճորտեր։ Դեռ եր-կար ատեն ճշմարիտ թուրք պիտի ըլլայ այն, որուն անցեալը զայն կը կապէ իսլամութեան աւանդու-թեան հետ. հոգ չէ թէ ուրանայ այդ անցեալը՝ իր հայրենիքը եւ-րոպական պետութեան մակար-դակին վրայ տեսնելու իր աճա-պարանքին մէջ։

Ապակրօն, թուրք պետութիւ-նը նուազ չի պաշտպաներ իսլամը ընդդէմ քրիստոնէային, այսպէս աղօտ պայքար մղելով քրիստո-նէացումի այն դանդաղ շարժու-մին դէմ, որ անուղղակի կը սպառ-նայ Թուրքիոյ՝ արեւմտեան օրէն-նագիրքերու եւ սովորոյթներու ընդունելովը։ Այս օրէնքները բո-լորն ալ երանգաւորուած են հռո-մէական գաղափարով, այսինքն կը կրեն անջնջելի դրոշմ։ յիսուսի վարդապետութեան, զոր մեր բարքերէն բացարձակապէս չէ յաջողած ջնջել արեւմտեան աշխարհականացումը։ Թափան-ցում, սպրդում պիտի կատարուի՞։ Եւ կամ ատա՞կ է երիտասարդա-ցումի, աշխարհի յառաջդիմու-թեան յարմարելու։ Պարկեշտօրէն անկարելի է բացարձակ պատաս-խան մը տալ. Գիտել տանք պարզապէս Ճ. Ֆէրրէրօի հետ թէ՝ դեռ երկար ատենի համար Արե-ւելքցիները — ու ո՛րքան ալ գան-գատին Թուրքերը դեռ կարգին Արեւելքցիներ են— կրկնակ ան-կարելիութեան մը առջեւ կը գտնուին, կամ ապրիլ իրենց տե-ղական մշակոյթով եւ կամ իւ-րացնել արեւմտեան մշակոյթը։

Նիքոլա Չարիքով, ցարի Պոլ-սոյ նախկին դեսպանը, մէկը մեր ժամանակակիցներէն որ ամէնէն լաւ կը ճանչնայ Արեւելքը օր մը կը բացատրէր ինծի. «Չկայ այլ եւս այն մոլեռանդ եւ միջնա-դարեան համիսլամութիւնը, որ 1688ին խալիֆային բանակները կ՚ուղղէր դէպի Վիեննայի դուռնե-րը։ Համիսլամական նոր կազմա-կերպութեան ճակատը նուազ միացեալ, եւ կարգախօսը աւելի ճկուն պիտի ըլլայ. եւ որ իր պա-հանջներու ծրագրին վրայ պիտի դնէ բոլոր իսլամական երկիրներու ազգային իրաւունքներուն եւ քա-ղաքական անկախութեան ճանա-չումը, Փիլիպպեաններու ազգայ-նականներուն, ինչպէս Լիբանանի Տիւրզիներուն համար»։ Իսլամա-կան համերաշխութեան նոր ըմ-բռնում մը կը ստեղծուի կամաց կամաց, երբ միաժամանակ կը յայտնուին արեւելեան ազգայ-նականութիւններ՝ եւրոպական ձե-ւերով։

Թուրքիան իբրեւ առաջինը՝ կէս-եւրոպականացած, կէս-ասիա-կան՝ շատ հետաքրքիր դեր պիտի կատարէ։ Պահանջի համաձայն կարգով Արեւմուտք եւ Ասիա պիտի դառնայ։

«Թռչուն եմ, տեսէ՛ք թեւերս։
Մուկ եմ, կեցցէ՛ն առնէտները»։

Քէմալական Թուրքիան այ-սօր մեզ կը հիացնէ իր թեւերուն վրայ։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ

Երեւանի կառավարութեան ա-ռաջարկ եղած է վերաքննել ու-սումնական տարուան եւ արձա-կուրդներու տեւողութիւնը, այն-պէս որ գիւղերու մէջ, դպրոցա-կան աշխատանքի օրերու թիւը հասնի 190—200ի, իսկ քա-ղաքներու մէջ՝ 210—220ի։ Ներկայիս, դպրոցական օրերու թիւը զգալիօրէն աւելի պակաս է։ Կ՚առաջարկուի որ արձակուրդները գիւղական վայրերու մէջ զուգա-դիպին գարնան եւ աշխատանքի տաք ժամանակին, որպէսզի աշա-կերտները այդ օրերուն ազատ ըլլան դպրոցական պարապմունք-ներէ։

ԲՈՐՈՏՆԵՐ

Լէնինականէն տրուած լուրի մը համաձայն, Աղբաբայի շրջա-նին մէջ երեւան հանուած են 9 բորոտներ, որոնցմէ 6ը կին։ Ա-սոնք պիտի ղրկուին բորոտներու յատուկ ապաստարան մը. իսկ մինչ այդ, միջոցներ ձեռք առ-նուած են զանոնք մեկուսացնելու համար։

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Լէնինականի 3րդ գաւառակին մէջ, կան քանի մը հանքային աղբիւրներ, որոնք առատ ջուր ու-նին, բայց դեռ ոեւէ ուսումնասի-րութեան չեն ենթարկուած։ Աղ-բիւրները զանազան տեսակի հան-քային բաղադրութիւն ունին։ Բո-լոր շրջաններէն կուգան այդ աղ-բիւրներուն ջուրով բժշկուելու։

Կան բաւական քանակու-թեամբ հանքայինցեխեր, որոնց-մով կը բժշկուին յօդացաւէ եւ մորթային հիւանդութիւններէ տառապողները։

Այս աղբիւրները ուսումնասի-րելու պէտքը ցոյց կը տրուի։

ՀՈՂԱԳՈՐԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մէկ տարուան ընթացքին, Հա-յաստանի մէջ կազմակերպուած են 80 հողագործական ընկերու-թիւններ։

1927—28ին անոնց վարկա-ւորման համար յատկացուած է 183.600 րուբլի, իսկ համայնք-ներուն՝ 156.400, ընդամէնը 340 հազար։

Այս ութսուն ընկերութիւննե-րուն կը մասնակցին 1681 տնտե-սութիւններ, որոնց չքաւորները կը կազմեն 75.8 տոկոսը, միջակները՝ 18.1ը, ունեւորները 0.3ը։

Այս ընկերութիւնները հա-մայնքներու հետ միասին ունին 1.400.000 դրամագլուխ։ Անոնց դը-րամական միջոցները լայն չեն եւ այս պատճառով անոնց աշխա-տանքները դանդաղ կ՚ընթանան։

Հայաստանի պետական հողի 50 տոկոսը կը գտնուի այս ընկե-րութիւններուն ձեռքը եւ անոնց ամէն մէկուն տրամադրուած է միջին հաշուով մէկ հեկտար տա-րածութիւն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մօտաւորապէս մէկ ու կէս տարի է որ կը գործէ Չարսանճագի Հայր. Միութիւնը։ Տարիներու փոթորկալի կեանքին մէջ Չարսանճագցիները Սուրիոյ մէջ ունեցած են Միութիւն մը որ 3—4 տարի յաջողած է կառավա-րել դպրոց մը։ Այսօր ալ՝ այս հա-մայնակուլ ափերուն վրայ, իր ազ-գային դիմագիծը պահող ժողո-վուրդին մէջ կ՚ուզէ իր կարողու-թեան չափով օգտակար հանդի-սանալ։ Կը ճգնի այլասերման ա-հաւոր վտանգէն փրկել նորահաս սերունդը։ Գործ մը՝ որ սրբազան է։ Միութիւնը օգնած է Պուլկարիոյ աղէտեալներուն, համեստ գումա-րով մը։

Այժմ Չարսանճագցիներու Հայր. Միութեան մասնաճիւղեր կան Լիոնի, Վալանսի եւ Փօն տը Շէրիւիի մէջ։ Յոյս կայ որ կեդ-րոնական վարչութիւն մը ստեղ-ծուի մօտ օրերս։

Վարչութեան անդամ ընտրուե-ցան Ս. Քիւրէճեան՝ (ատենապետ) Ճ. Կոփոեան՝ (ատենադպիր), Ա. Գրիգորեան՝ (գանձապահ), Խոր-հրդականներ.— Լ. Միլիտոնեան, Տրդատ Ջաքոեան, Մ. Սողիկեան, Կ. Քիւրէճեան։

Այս ժողովին մէջ կազմուե-ցաւ յանձնախումբ մը, կաղանդի խնջոյք մը սարքելու համար։

Դեկտեմբեր 30ին, տեղի ու-նեցաւ խնջոյքը, միայն Չարսան-ճագցիներու ներկայութեամբ։ Բացման խօսքը ըրաւ Պ. Ս. Պօ-յաճեան, շեշտելով հաւաքական ուժերու դերը աշխարհի չորս հո-վերէն քշուած գաղթահայու-թեան մէջ։

Եղան արտասանութիւններ, նուագ եւ այլն։ Ջութակն ալ իր կարգին հաճելի ժամանց մը ե-ղաւ հանդիսականներուն համար։ Փոքրիկն Գրիգորեան իր ճարպիկ շարժուձեւերով ուրախացուց հայ-րենակիցները։

Այս տաքուկ մթնոլորտին մէջ պահ մը մտասոյզ հայրենի յիշատակներ երազեցին,— երջա-նիկ օրերու ժողովուրդ, վատթար օրերու մնացիր։

Աճուրդի դրուեցան խորոված հաւ մը, շիշ մը շամփանիա եւ շիշ մը անուշահոտութիւն։ Հայ-րենակիցներս համեստ մասնակ-ցութեամբ աճուրդն ալ յաջող անցաւ։ Շահողն էր Կ. Պանտազ-եանը։ Այս բոլորէն վերջ սկսան ճաշ եւ պարեր, որ տեւեցին մին-չեւ կէս գիշեր։ Հակառակ ան-նպաստ օդին, հայրենակիցներ լաւ տրամադրութեամբ՝ սրահ փու-թացեր էին եւ կէս գիշերին ալ գոհ մեկնեցան։

Չարսանճագցի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ. — Հինգշաբթի առտու, ժամը 6.30ին, սոսկալի պայթիւն մը պատահեցաւ Փորթ Տօֆինի կողմերը, Լան պողոտային վրայ՝ ահ ու սարսափի մատնելով բնա-կիչները։ Յուզման առաջին պա-հերէն յետոյ, ամէն մարդ իրար անցաւ պայթիւնին վայրը եւ պատճառը գիտնալու։ Ոստիկան-ները փութացին Պուա տը Պու-լոնյի կայարանը, ուրկէ թանձր մուխ մը կը բարձրանար, մինչ լայն շրջանակի մը վրայ կը տե-ղային ծանր քարեր եւ զանա-զան բեկորներ։

Պայթիւնը յառաջ եկած է հետեւեալ պայմաններու տակ։ Փորթ Տօֆինի եւ Միւէթի միջեւ գտնուող հին ամրութիւն-ները քանդելու գործը՝ Փարիզի թաղապետութեան կողմէ յանձ-նուած էր ընկերութեան մը։ Գործը դիւրաւ գլուխ հանելու համար, բանուորները ուժանակ կը գործածէին։

Այս աշխատանքին լծուած էր խմբակ մը, երբ պայթիւնը տե-ղի ունեցաւ։ Անոնցմէ մէկը որ գործին մասնագէտն էր, եւ պայթիւնէն յետոյ, խելքը կոր-սնցուցած, փախաւ անծանօթ ուղղութեամբ, պաշտօն ունէր պայթեցնելու Պուլոնյի կայա-րանին մօտերը զետեղուած եր-կու ուժանակներ։

Առաջին պայթիւնը սակայն տեղի ունեցաւ անակնկալ սաստ-կութեամբ։ Մինչեւ 30 քիլօ կշռող քարեր անջատուեցան ամրոցներէն եւ օդին մէջ շր-ջան մը կատարելով, գացին ին-կան կայարանին վրայ եւ շր-ջակայքը։

Պայթիւնին ուժգնութենէն, կայարանին մուտքի մեծ դռնե-րը ելեր էին ծխնիներէն և խոր-տակուեր. մօտակայ տուներու ա-պակիները ջախջախուեր և կա-յարանին ծաղկավաճառ կնոջ կրպակը փշրուեր էր։

Բացուած քննութիւնը երե-ւան հանած է որ՝ պայթիւնը յա-ռաջ եկած է սխալէ մը, որ կըր-նար աւելի ծանր հետեւանքներ ունենալ։ Գործաւորներէն մէկը յայտնած է թէ իւրաքանչիւրը 1300 կրամ կշռող վառօդի 13 փամփուշտներ գործածուած են, փոխանակ մէկ հատի, որ պիտի բաւէր ուզուած արդիւնքը ձեռք բերելու։

Գործաւորին այս յայտնու-թիւնը դեռ չէ ստուգուած։

ՈՃՐԱԳՈՐԾ կին մը եւս կ՚ա-ւելնայ իգական կարմիր ցանկին վրայ։

Հանրի Կիւֆրուա իր կոյր կինը տեղաւորելէ յետոյ անկելանոց մը, բնակութիւն հաստատեց իր սիրուհիին՝ Պէրթի հետ, որմէ ու-նեցաւ 9 զաւակներ։ Հանրի սա-կայն գինեմոլ էր եւ այս պատ-ճառաւ յաճախակի կռիւներ կ՚ու-նենար իր սիրուհիին հետ որ իրի-կուն մը օգտուելով իր մարդուն քունէն, անոր գանկին մէջ կը տե-ղաւորէր ատրճանակի փամփուշտ մը։

ՏՂՈՒ ԽԱՂ... որ կրնար ծանր աղէտի մը պատճառ դառնալ։ Ճամբորդներու կառախումբ մը գծէն հանելու մտադրութեամբ, 11 տարու տղայ մը մեծկակ քա-րեր կը դնէր Վիլիէ-Սիւր-Մար-նի կայարանէն քիչ հեռու, եր-կաթուղագծին վրայ։ Պաշտօն-եայ մը նշմարած ըլլալով, փու-թաց վերցնել քարերը եւ ա-ռաջքն առնել սոսկալի աղէտի մը։

ՆՈՐ ԱԿՈՒՄԲ ՄԸ ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԷՋ

Պուքրէշէն մեզի կը գրեն.— Այս շաբթու բացումը կատար-ուեցաւ «Րաֆֆի» ակումբին իբր կեդրոնավայր համանուն միութեան, որ նպատակ ունի մղում տալ երիտասարդութեան մտաւոր պատրաստութեան եւ արծարծել արուեստի սէրը։ Հ. Մ. Ը. Մ.էն եւ Երեւանէն յետոյ երրորդ միութիւնն է որ իր ա-կումբը կ՚ունենայ։

Պ. Ա. ՊԱԳԱԼԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Ա. Պագալեանի պոլ-սական եւ փարիզեան տեսա-րաններու նկարահանդէսը տեղի կունենայ 29 դեկտեմբերէն 11 յունուար, 83 Rue fbg. St. Honoré, Bernheim-Jeuneի շքեղ սրահը՝ Ա. յարկ՝ բայց կիրակի եւ տօն օրերէ, եւ երկուշաբթի առաւօտ-ներէ՝ ժամը 10—12 եւ 2—6։

Նկարահանդէսին հովանաւո-րութիւնը ստանձնած է ազնուա-փայլ Տիկին Ն. Գափամաճեան։ Պատուոյ անդամներն են իշխան Բ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ, Պ. Պ. Արմենակ պէյ Սաքըզ, Վ. Մալէզեան, եւ Տէր եւ Տիկին Ն. Ֆրէնկեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

Որոշած ըլլալով ժողովրդական տարեցոյց մը հրատարակել 1930ի համար, այժմէն կը հրաւիրենք մեր աշխատակիցներն ու բա-րեկամները՝ նկատի ունենալ նիւթեր։ Դիւրութեան համար, առան-ձի՛ն պիտի հաղորդենք ծրագիրն ու յարակից մանրամասնութիւններ։

Զելնեն ըսեն՝
«Ծոլատ-պոլատ Անձեղն եկաւ...»։

=Փըստը՛, փը՛ստը...,
Մի՛ վըռազնար, կրակէ՛ թափած...
Խօ՛սքհասկընանք..., ըսե՛լ ի՛նչէ
Ամէն մէկը ի՛րը կ՚ուզէ,—
Դու՛ քո պոչը, պառաւն, իր կաթ,
Կովը՝ իր խոտ, արտն՝ իր ջուրը...։
— Կը՛րրը՛րկը՛րկը՛չ..., ճամթի՛մ
պիտի...,
Է՛սպէս աշխա՞րհ...։

= Հըպը՞..., հըպը՞..., է՛ս է աշ-
խարհ,—
Ամէն մէկըս՝ մեր պէտքն ու
պուր.
Կարկա՛չ հաւիկ,—
Բեր ինձի ջուր՝
Խո՛տ տամ քեզի,
Խոտ կովուն տաս,
Կովը կաթ տայ,
Կաթ պառւուն տաս,
Պառաւ պոչ տայ,
Կը՛ցեմ-կը՛ցմըցեմ՝ ծոլատ-պոլատ
Երթաս հասնիս ընկերներուդ...։

* *

— Կըրըկըրկը՛չ..., կըրկըրկը՛չ...,

= . . . .

— Կը՛րրը՛կը՛րկը՛չ..., կըրկը՛չ,
կըրկը՛չ...։

= Վա՛ վա՛ վա՛ վա՛..., ձէ՛նըդ
ձըմէ՛ն...,
Սեւ՛ փարատիկ. է՛ղպէս վը-
ռա՞զ...,
Կրակէ՞ կուգաս թէ՞ պըրակէն...,
Կը կըրկըչա՛ս, կըկըրկըչա՛ս....—
Ջա՞ր՝ թէ բարի...։
— Ջըրըա՛շ աղբէր, արեւըդ շատ,
Բա՛հըդ ոսկի, ջո՛ւրըդ արծաթ...։

= Ա՛յ շըղըքո՛րթ... Ցա՞ւըդ
ի՛նչ է։

— Պոչի՛ս աչէ՛..., հալի՛ս աչէ՛...։

= Պո՞չըդ՝ է՛ղպէ՛ս..., ծոլատ-
պոլա՛տ...։

— Կը՛րըկըրկը՛չ..., Ջըրըա՛շ
աղբէր,
Քեզնէ՛ պահեմ՝ Աստծո՛ւց պա-
հեմ։—
Պառւու կըթոց՝
Պոչիս առաջ գը՛լտոր-մըլտո՛ր...,
Սեւ անթըրոց՝
Պոչիս ծագին թը՛րթա՛կոտոր...,
Մնացի էսպէ՛ս...՝ Ծոլա՛տ-պո-
լա՛տ։

= Պոչի ցա՛ւ է, ա՛յ անձըղուկ,
Չի՛ մոռցուիր..., հազա՛ր ե-
ղուկ...։

— Ցաւն ի՛նչ է որ, կըրկըր-
կ՛ըչ...,—
Ծոլատ-պոլատ՝ ի՞նչպէս երթամ
Նրամիս մէջ...,— Դարդս է՛ն է...։
Ազիս պառւէն ե՛տ ուզեցի՝
Կա՛թը կ՚ուզէ...։

= Ի՞նչ կարծեցիր..., կ՚ուզէ՛,
հապա՞...։
Սեւա՛լա՛չա՛կ չար կաչաղա՛կ,
Դըժուա՞ր բան է ...,մէ՛ մըտա-
ծես...,
Որ էդ անտէր պոչիդ աղաղ
(համար)
Կովին երթաս՝ կաթը կըթես...։

— Կըրկըրկը՛չ...,
Կովուն գացի՛...,
Ցաւըս լացի...,
Քիթէ՛ս բըռնեց...,

= Խո՛տ է ուզած,
Գըրա՛վ կուզամ...։

— Արտի՛ն իջայ...,

= Ջո՛ւր է ուզած,
Կասկա՛ծ չըկայ...։

— Կը՛րըկըրկը՛չ..., ա՛յլ իմ ա-
գի՛ն,...։
Արծաթ ջըրիդ՝ ակի՛ն մեռնիմ,
Իր ծորակի՛ն...։—
Ջըրըա՛շ, Ջըրըա՛շ..., ինձի ջուր
տաս,
Ջուրն արտին տամ,
Արտն ինձ խոտ տայ,
Խոտ կովուն տամ,
Կովը կաթ տայ,
Կաթ պառւուն տամ,
Պառաւ պոչ տայ՝
Կը՛ցեմ-կը՛ցմըցեմ՝
Երթամ հասնիմ ընկերներուս,
Զելնեն ըսեն՝
«Ծոլատ-պոլատ Անձեղն եկաւ...»։

= Պը՛ պը՛ պը՛ պը՛...,
Քիչ մը շո՛ւնչ ա՛ռ, տըռնաւե՛ր
հաւ...,
Պոչի ցաւը՝ հասկընալի՛...,—
Մարդկային է...։
Տուժ տըւողը՝ տուգա՛նք կու-
տայ...,—
Աշխարհով է...։
Ջուի փոխան՝ ձու մը պէտք է.
Ջիու փոխան՝ ձի՛ մը կ՚ուզեն...,—
Բա՛հ մը բեր ինձ՝ քեզի ջո՛ւր
տամ...,—

— Կը՛րրը՛կը՛րկը՛չ.......։

= Ջուրն արտին տաս,
Արտը խոտ տայ,
Խոտ կովուն տաս,
Կովը կաթ տայ։
Կաթ պառւուն տաս։
Պառաւ պոչ տայ՝
Կըցես-կըցմըցես, ծոլատ-պոլատ՝
Երթաս հասնիս ընկերներուդ...։

— Կը՛րրը՛կը՛րկը՛չ, կըչկը՛չ,
կըչկը՛չ...,
Մարէ՛, մարէ՛, քո տըղէ՛ն...,
Ինչո՞ւ հանիր տաք տեղէն...։
Ծըծած կաթը բերա՛նս եկաւ,
Էլ ո՞ր դուռը ափ առնեմ,
Ցաւիս դարմանը ճարեմ...,—
Աշխարհն աղով աղն էլ հավով...,
Օ՛յ օ՛յ օ՛յ օ՛յ.........։

ՉԻԹՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Կ՚ՈՒԶԷ՞Ք ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ
«ՅԱՌԱՋ»Ի

գտնուի ո՛չ թէ Գերմանիա, այլ Ֆրանսա՝ Միջերկրականի եզերքը՝ Քան քաղաքին «Մաժէսթիք» պանդոկին մէջ, ուր եօթը սենեակներ վերապահուած են իրեն եւ հետեւորդներուն համար: Փարիզի խորհրդային դեսպանատան խնդրանքին վրայ, պանդոկը գաղտնի կը պահէ արտաքին գործավարին բնակութիւնը:

Փոթորիկ եւ երկրաշարժ Ճափոնի մէջ

Թոքիոյէն կը հեռագրեն թէ սաստիկ փոթորիկ մը մեծ աւերներ գործած է Ճափոնի, մասնաւորաբար ծովեզերեայ շրջաններուն մէջ:

Մեռան 56 հոգի եւ ծանրապէս վիրաւորուեցան հարիւրաւոր անձեր: Տուներ հիմնայատակ փլան, բազմաթիւ գիւղեր ամբողջովին քարուքանդ եղան: Հեռագրական եւ հեռաձայնական բոլոր հաղորդակցութիւնները ընդհատուեցան եւ կարգ մը շրջաններ բոլորովին կղզիացած կը մնան:

Փոթորիկին հետեւանքները մասնաւորապէս աղէտալի եղան Նիհիկաթա եւ Քիու-Սիու կղզիներուն մէջ, ուր ճշմարիտ երկրաշարժ պատահեցաւ: Նոյնպէս ծովու վրայ մարդու եւ գոյքի կորուստները շատ կարեւոր են: Խութերուն զարնուելով ընկղմեցան բազմաթիւ շոգենաւեր, որոնք փոթորիկէն խուսափելու համար կ'աշխատէին նաւահանգիստ մը ապաստանիլ: Ընկղմած շոգենաւերունէ մէջ «Թոյսթոմի - Մարու», որուն 35 նաւազներէն 31ը կորան:

Վերջին լուրերու համաձայն, երկրաշարժի կեդրոնը կը գտնուի 40 քիլոմեդր դէպի հիւսիս-արեւելքը Ասազոնի, որ աշխարհի ամէնէն վտանգաւոր հրաբուխներէն մէկն է եւ վերջին օրերս կրկին սկսաւ բորբոքիլ:

Զօրավար Վոլքոֆ Հռոմի դեսպան

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ պատերազմական նախարար Վոլքոֆ հրաժարած է դահլիճէն: Ինչպէս կը յիշուի, քանի մը ամիս առաջ վարչապետ Լիափչէֆ եւ արտաքին նախարար Պորոֆ ուզած էին խիստ միջոցներու դիմել Մակեդոնիոյ Յեղափոխական կազմակերպութեան դէմ, ինչպէս կը պահանջէին Ֆրանսա եւ Անգլիա:

Զօր. Վոլքոֆ բուռն կերպով հակառակած էր՝ իր հետ ունենալով բանակին համակրութիւնը: Այս պարագան քիչ մնաց նախարարական տագնապ առաջ պիտի բերէր: Զօրավարը Հռոմի պուլկար դեսպան նշանակուեցաւ՝ Մուսոլինիի հաւանութեամբ:

ՓՐՈՖ. ԵՈՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փրոֆ. Նիքոլա Եորկա այսօր կը սկսի իր դասախօսութիւնները Սորպոնի Թիւրկօ ամփիթատրոնին մէջ: Ընդհանուր նիւթն է «La France d'Arménie», բաժնուած հետեւեալ երեք դասախօսութեանց:

1.— L'Arménie et les Francs pendant les Croisades (*Հայաստան եւ Ֆրանքները Խաչակրութեանց ատեն*), տեղի կ'ունենայ այսօր շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին:

2.— L'Arménie de Lusignan (*Լուսինեանի Հայաստանը*), տեղի կ'ունենայ 8 յունուար երեքշաբթի ժամը 2.30ին:

3.— Civilisation Arméno-Française (*Հայ եւ ֆրանսական քաղաքակրթութիւն*), տեղի կ'ունենայ 12 յունուար շաբաթ ժամը 5ին:

Բոլոր դասախօսութիւններն ալ տեղի կ'ունենան Սորպոնի Թիւրկօ ամփիթատրոնին մէջ եւ մուտքը ազատ է: (17 rue de la Sorbonne, մէթրօ՝ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն):

Յուզում Գերմանիոյ մէջ

Հատուցումներու ընդհանուր գործակալ Փարքըր Կիլպըրթի ծանօթ տեղեկագրին առթիւ մեծ յուզում կը տիրէ Գերմանիոյ մէջ:

Բոլոր թերթերն ալ կը յարձակին ամերիկացի մասնագէտին վրայ և «սխալ ու անպաշտպանելի» կը նկատեն իր տեղեկագիրին մէջ տուած եզրակացութիւնները: Կ'ըսեն թէ Կիլպըրթ երբեք հաշուի չէ առած Գերմանիոյ առեւտրական վիճակը, որ շատ բաց ունի. ներածումները աւելի շատ են քան արտածումները:

Կիլպըրթ առջի օր Ամերիկա հասաւ եւ պիտի տեսակցի պաշտօնական շրջանակներու հետ:

Սերպ տագնապը եւ խորվաթները

Ալեքսանդր թագաւորը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները զանազան կուսակցութեանց պետերուն հետ: Սկուպչինայի նախագահ Միխայլովիչէն յետոյ թագաւորը ընդունեց արմատական կուսակցութեան վարիչ Սթանոյէվիչը: Մաչէք եւ Տավիտովիչ արքայական պալատ ներկայանալու հրաւէր ստացան: Մաչէք եւ Փրիպիչէվիչ երկար ամիսներէ ի վեր Պելկրատէն հեռու կ'ապրին:

1929 ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1929

"ՅԱՌԱՋ"

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ՈՐ ԿԸ ԹԵՒԱԿՈԽԷ ԻՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ
(ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ.— Տարեկան 140, վեցամսեայ 70, եռամսեայ 35 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ, ԵԳԻՊՏՈՍ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ տարեկան 250 ֆրանք, վեցամսեայ 125 ֆրանք (կամ երկու եւ մէկ սդերլին):

ԱՄԵՐԻԿԱ.— Տարեկան տասը տոլար, վեցամսեայ 6 տոլար:

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ.— Տարեկան 200, վեցամսեայ 100 ֆր.:

ԾԱՆՕԹ.— Բաժնեգիններու տարբերութիւնը հետեւանք է թղթատարական սակի, — մէկ թերթը 30 սանթիմ կամ 15սանթիմ, համաձայն երկիրէ երկիր կնքուած պայմանագրութեանց:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ *ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան և վարչութեան նոր հասցէն է.—*
235, RUE DU FBG. ST. MARTIN, PARIS (10e)
(Ներկայ խմբագրատան դիմացի փողոցը)

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ▣ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Գույրուգ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
Պահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS
Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53 - 73

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՑԻԻ
„ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ"...
Բանաստեղծութիւններու ժողովածուն, շքեղ հրատարակութիւն, ընտիր թուղթ: Գին՝ Ֆրանսայի մէջ 7 ֆր., ուրիշ երկիրներ 10 ֆր.: Փոսթի ծախք չկայ: Դիմել՝ Mr. G. Balayan, Impr. de Navarre. 5 Rue des Gobelins. Paris.

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ
ՎԱՂԸ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 9ԻՆ, 8 Rue Jean Goujon
Գեղարուեստական բաժին, պար, թատ.
Մուտք 15 ֆրանք

ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ՝ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ
Կազմակերպուած Զ. Ե.Ո. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ
Այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա Սէն Լուի սրահը
կը Նախագահէ՝ Ա. Ծ. վրդ. ՂԼԸՃԵԱՆ
Փոքրիկներու կողմէ երգ, արտասանութիւն, եւ պար

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի *Պատանեկան Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Պ. Հիւսեան: Ներկայանալ անդամատետրով:*

Իսի-լէ-Մուլինոյի *«Վռամեան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտ՝ ժամը 9.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անպայման անդամատետրով:*

Լիոնի *Պատ. Միութեան անդամական ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակայողները պատասխանատու կը նկատուին:*

Լիոնի *Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Գ. Քաղաքապետարանի ընթերցասրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:*

ԲԱԼՈՒԻ Շինաս գիւղէն Խաչատուր Պաղտասարեան կը ծանուցանէ իր հայրենակիցներուն և բարեկամներուն իր հասցէն եւ կը խնդրէ իրենցմէ գրել՝ Hatchadour Bagdassarian, Bld. Pierre Curie, Argenteuil (S.etO) France.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Կը փնտռուի Ամասիոյ Հաճի գիւղէն Տիկ. Տիրուհի Աւետեան որ կը գտնուէր Պէշիկթաշի (Պոլիս) աղջկանց որբանոցը: Այժմ Ֆրանսա կամ Յունաստան ըլլալը կը կարծուի: Գրել՝* Hrant Avcharian*ի*, chez M. Brand, St. Sernin, Ardèche.

— *Կը փնտռուի Էսկիշէհիրցի Վռամշապուհ Գապարաճեան, որ կինաղաղարէն վերջ թարգման էր Անգլիացիներու մօտ (Պոլիս): 1922էն իվեր լուր չկայ: Իմացնել՝ իր մօր Մարի Գապարաճեանի: Հասցէ՝* Sarkis Boghossian, 10 Rue Traverse Chevalier, St. LoCp (Marseille).

— *Օսմ. Հանրային Պարտուց նակին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց: Իզմիրի աղէտին անյայտացած է: Իմացնել՝* Krikor Kouyoumdjian*ի*, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ
Փարիզի Աղքատախնամի Նէօյիի Օրիորդներու Օժանդակ Մասնախումբի ցերեկոյթը վաղը կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր Victor Hugoի սրահը 46bis Rue St. Didier.

ԽՆՋՈՅՔ - ԵՐԵԿՈՅԹ
ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
Կազմակերպուած՝ Սարսէլի *«Արարատ»* Միութեան կողմէ Ծնունդի տօնինառթիւ, այսօր շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salle des Noces, Rue de Paris. SARCELLE.
Կը նախագահէ՝ Պ. ՕՍՄԱՆԵԱՆ
Կը խօսի՝ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
Երգ, նուագ, արտասանութիւններ, անակնկալներ, շարժանկար եւ պիւֆէ:
Մուտք 3 ֆրանք

ԱՄԷՆ ՕՐ
VOLPONE
ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՄՈՎ Ս ՄԻԹՆԵՐ
ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիխի: Մասն. լապօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:*

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը:
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով:
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցողացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ,
ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ
Ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, դիմէ՝
ՃԵՆԱԶԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9e)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve. *Մէթրօ Սէն Միշէլ*
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր: Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած ... հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"
1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)
550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպներ ... կուռ, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:
Դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10e)
ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորտիկներ, արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով:
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար
36 Rue Polonceau Paris (18e). *Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ*
Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՋԱՓԱՐԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷԶԻԿՃԵԱՆ
ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
Կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու ընտիր տեսակներ:
Վերջին նորաձեւութիւններ.— Խնամուած եւ մաքուր կար
57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château-Rouge
Tél. Nord: 59—20 Autobus J

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, մէթրօ՝ *Պէլվիլ*
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՄԻԱ
Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տարուան չոր ՊԱՄԻԱ: Ա. (չիչէք) գին 34 ֆր., Ա. սրայ 24 ֆր., Բ. սրայ 22 ֆր.: Կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ: Ունինք նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապրանքներ:
Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ
Պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ: Իր համովը եւ տեսակովը աւելի լաւ է քան Պալքանեան եւ ուրիշ երկիրներու ճերմակ պանիրը: Փնտռեցէք բոլոր հայ նպարավաճառներու մօտ
ԼԱՒ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱՆ
Կեդրոնատեղի P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARSEILLE

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

6 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 848 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԸՆԴԴԷՄ ՆԱՑԻՕՆԱԼԻԶՄԻ,,

Ա՛յս է նոր նշանախօսքը Հայաստանի մէջ, օրուան այս ժամուն։

Անխնայ կռիւ՝ ազգայնա՛մոլութեան եւ «աջ թեքման» դէմ։ Ընդհանուր յարձակողական՝ «դասակարգային թշնամու, կուլակային, նեպմանական տարրերի, նրանց աշխուժացած իդէոլոգիայի, նացիոնալիզմի, սրա գլխաւոր կրող դաշնակիզմի, ինչպէս եւ սպեցիֆիզմի, մենշեւիզմի, տրոցկիզմի ու սմենովեխովականութեան դէմ»։

Բառե՛ր, բառե՛ր, բառե՛ր։ Բայց որովհետեւ կռիւը լուրջ է, հարկ է մէկ-մէկ բացատրել։

Իրարու ետեւէ շարուած այդ բառակոյտը քաղած ենք Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Երեւանի 10րդ խորհրդաժողովի բանաձեւէն («Խ. Հայաստան», 15 դեկտեմբեր)։

Խորհրդաժողովը, անգամ մը եւս դատապարտելով Նախորդ կեդր. կոմիտէին «սխալներն ու սայթաքումները», անոր «համբերատար վերաբերմունքը» գործօն հակառակորդին դէմ, անոր «հաշտուողական թոյլ պայքարը ազգայնականութեան, դաշնակցականութեան եւ ազգայնականութեան ուրիշ գունաւորումներու դէմ», կը կանգնի նոր կեդր. կոմիտէի կողքին եւ կը հրահանգէ անողոք պայքար՝ լայն ճակատի վրայ, «համատարած ֆրոնտով յարձակում»։

Կը հետեւի թէ Նախորդ վարչութիւնը, որուն անդամները իրենց «ազգայնական» մեղքերը կ'ապաշխարեն հիմա Կովկասի եւ Ռուսաստանի զանազան անկիւններ, շեղեր է լենինեան ուղեգիծէն։ Հանդուրժե՛ր է ունեւոր գիւղացիներու (կուլակ), նոր առեւտրականներու (նեպման), ազգայնական, դաշնակցական հոգեբանութեան, մենշեւիկեան և տրոցկիական ձգտումներու և ճամբայ կամ դրօշ փոխած տարրերու (սմենովեխովական) գոյութեան կամ գործունէութեան։ Ու թէեւ կեդր. կոմիտէն յաջողեր է, «շնորհիւ իր վարած լենինեան-բոլշեւիկեան յստակ եւ պարզորոշ գծի», կազմակերպութիւնը փրկել ներքին տագնապներէ, բայց, «աջ թեքման վտանգը դեռ կը տիրէ, քանի որ մանր-քաղքենի շրջապատը այստեղ (Երեւանի մէջ) աւելի ուժեղ է եւ թշնամի գաղափարախօսութիւնը հող ունի այստեղ»։

Ուրեմն, «յամառ եւ անհաշտ» պայքար՝ աջ թեքման և ազգայնականութեան դէմ։

Շա՛տ կ'ուզէինք ամբողջութեամբ եւ իրենց շարադրութեամբ արտատպել բուն բանաձեւը. բայց այնքան խրթին է եւ թխածոյ, որ ամէնէն առաջ ընթերցողներուն կը մեղքնանք։ Ոչինչ, բացարձակապէս ոչինչ պիտի հասկնան։ Իսկ թէ ո՛րքան կը հասկնա՞ն Հայաստանի բանուորներն ու գիւղացիները, — տաժանելի է հարցնել։ Ապահովաբար այդ բանաձեւը — եւ ամբողջ «Խորհրդային Հայաստան»ը խմբագրողները իրենք ալ հազիւ կրնան քակել խօսքերուն հիւսուածքը։ Ու թերեւս չափազանցութիւն չէ ըսել թէ՝ այս բանաձեւն ալ — ինչպէս «Խորհրդային Հայաստան»ը եւ նման թերթեր — թարգմանուած է ռուսերէնէ, մեքենաբար եւ կապկօրէն։

Բայց չշեղինք նիւթէն։

Ուրեմն, օրուան այս ժամուն, երբ ամբողջ աշխարհ, ճերմակ, դեղին թէ կարմիր, գոյութեան կռիւ կը մղէ, կը ճգնի նոր առաւելութիւն մը շահիլ եւ աւելի ամրապնդուիլ իբրեւ ժողովուրդ կամ պետութիւն, Հայաստան աշխարհի անծեղներն ու ճպուռները ուրիշ անելիք չեն գտած, եթէ ոչ սաստկացնել պայքարը՝ «ընդդէմ նացիոնալիզմի»։

Այս օրերուն, երբ դրացի Վրաստանն ու Ազրբէջանն անգամ, օգտուելով իրենց հայ ընկերներուն անյատակ բթամտութենէն, կը շարունակեն առաւելագոյն բարիքը քաղել տիրող կարգ ու սարքէն. մեր կարմիր կաչաղակները անձնատուր են եղած աստուածաբանական-հաւատաքննական խաչակրութեան մը։

Օրուան ա՛յս ժամուն, կ'ըսենք, երբ շնչահեղձ կը տրորուի հայ գիւղացին, իր հայրենիքին մէջ. իսկ հարիւր հազարաւոր հայ գիւղացիներ լեղի կը քամեն աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ, բախտ փնտռելով աշխարհէ աշխարհ, Երեւանի մէջ կը գտնուին — տակաւին կ'ապրի՛ն — մարդիկ, որոնց միակ իտէալն է եղածն ալ խղդել, հարթել, ոչնչացնել։

Մենք վստահ ենք որ, եթէ միայն այս բանաձեւը կամ «Խորհրդային Հայաստան»ի եւ «Պրոլետար»ի խմբագրականները թարգմանուէին ո՛ր եւ է եւրոպական լեզուի, օտար համայնավարները իրե՛նք պիտի ծիծաղէին ամէնէն առաջ։ Պիտի արգահատէին, տեսնելով որ այսքան լղրճուեր են յեղափոխութիւնը, ընկերվարութիւնը. եւ գարշելի ծաղրանկարի մըն է վերածուեր նոյն իսկ համայնավարութիւնը...

Դժբախտաբար, շա՛տ հեռու է Հայաստանը, եւ ամէն կապանքէ ու հսկողութենէ ազատ են սա փախուկներն ու ապուշները, որ համայնավարութիւն կը խաղան առանց մէկ բառ հասկնալու նոյն իսկ Լէնինի հանգանակէն, որ կը յաւակնին բանուրա-գիւղացիական հայրենիք ստեղծել, ամէնէն առաջ բանուորն ու գիւղացին խեղդելով, ոտքի տակ առնելով անոր մարդկային իրաւունքները, ոգի՛ն իսկ։

Վերածելով զայն անբան հօտի մը...։

Ուրիշ բան չապացուցաներ իրենց խելագար, «յամառ եւ անհաշտ» պայքարը ընդդէմ ազգայնականութեան», որովհետեւ իրենց մատնանշած «նացիոնալիզմ»ը այն չէ ինչ որ կը հասկնանք այստեղ, Եւրոպայի մէջ, իբրեւ պարսաւելի հոգեբանութիւն, — այլ պարզապէս հայ ժողովուրդին ապրելու իրաւունքը, — իսկ եւ իսկ «դաշնակիզմ», կամ նոյնիսկ «սպեցիֆիզմ» եւ «մենշեւիզմ»։

Շ.

ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆ ՄԸ ԱՅՐԱԾ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Պիրէոնի մէջ մեծ հրդեհ մը ծագած է։ Այրած են գաղթականներու 150 խրճիթներ։ Վնաս կը հաշուուի 50 միլիոն տրախմի։ Ա ձի կորուստ չկայ։

ԳՆԴ. ԼՕՐԷՆՍ ՊԻՏԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ

Աֆղան կառավարութիւնը հրամայեց ձերբակալել անգլիացի գնդապետ Լօրէնսը, որուն համար կ'ըսուի թէ ապստամբներուն կ'օգնէ՝ սահմանագլուխը անցնելու համար։ Գնդապետը ամբողջ աշխարհի գերագոյն լրտեսը կը նկատուի եւ Մեծ պատերազմին մեծ ծառայութիւն մատոյց Անգլիոյ՝ Արաբիոյ մէջ Շէրիֆ Հիւսէյինի կամաւորական բանակները կազմակերպելով ընդդէմ Թուրքիոյ։

Գնդապետ Լօրէնսի պատկերը բաժնուած է աֆղան բանակի բոլոր հրամանատարներուն։

Տակաւին ոչ մէկ լուր առնուած է աֆղանական գահին թեկնածու սէրտար Մ. Օմար խանէն, որ 10 օր առաջ Հնդկաստանէն փախած է։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՎՈԼՔՈՖԻ ՇՈՒՐՋ

Երէկ գրեցինք թէ պուլկարիոյ պատերազմ. նախարար վոլքոֆ Հռոմի դեսպան անուանուած է։ Արտաքին Նախարար Պուրոֆ Սոֆիայի անգլիական եւ ֆրանսական դեսպաններուն հաւաստեց թէ այս անուանումը ո եւ է փոփոխութիւն առաջ չպիտի բերէ Պուլկարիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, որ կը մնայ ամէն կերպով խաղաղասէր։

Հռոմի պուլկար դեսպան Ռատէֆ արդէն իսկ Սոֆիա կանչուած է։

Սերպերը լաւ աչքով չեն դիտեր այս անուանումը, նկատելով որ Զօր. վոլքոֆ մեծապէս կը համակրի մակեդոնացի յեղափոխականներուն։

ԹՐՔԱԿԱՆ «ԼԱՌՈՒՍ»Ը

Էնկիւրիէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թուրք լեզուական յանձնաժողովը որոշած է հրատարակել նոր բառարան մը, որ յար եւ նմանը պիտի ըլլայ ֆրանսական «Լառուս»ին։

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Հ. Հ. նախկին կրթական նախարար եւ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանի նախորդ տեսուչ ընկեր Ն. Աղբալեանը։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅ

Թուրքիա եւ Ուրուկուէյ բարեկամական դաշնագիր մը կնքեցին Հռոմի մէջ՝ իրենց դեսպաններուն միջոցաւ։

ՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԻՇԸ

Ամերիկեան «Քուէսչըն Մարք» օդանաւը երեքշաբթի առտուընէ ի վեր օդին մէջ է՝ եւ կոտրեց տեւողութեան բոլոր մրցանիշները։ Օդանաւը օդին մէջէն պէնզին կը հայթայթէ իրեն։ Այս ձեւով օդանաւը պիտի կրնայ օդին մէջ մնալ 300 ժամ, այսինքն մինչեւ որ մաշի շարժիչ մեքենան։

ՁԻՒՆ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Երկու օրէ ի վեր ձիւնի թեթեւ խաւ մը կը ծածկէ Փարիզն ու արուարձանները։ Ջերմաչափը զերոյէն 3 աստիճան վար կը ցուցնէ։

Գաւառի մէջ ցուրտը աւելի սաստիկ է։ Առատ ձիւն տեղաց Մարսիլիոյ շրջանին մէջ, 15 սանթիմեդրի թանձր խաւ մը կազմելով։ Եւրոպայի զանազան կողմերը՝ մանաւանդ Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ մէջ ցուրտը սաստիկ է։ Ծովու եւ ովկիանոսի վրայ աճելի փոթորիկ կը տիրէ։

Ձիւնին պատճառաւ արեւելեան ճեպընթացը չկրցաւ ժամանակին հասնիլ։ Վիէննայի մէջ 1500 անգործներ փողոցի ձիւները կը մաքրեն։

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն որ Ուզպէկիստանի խորհրդային հանրապետութեան գերագոյն ատեանը գնդակահարել տուած է բազմաթիւ գիւղացիներ, իբր չարագործներ, սակայն իրականին մէջ անոնք կը պատկանէին հակախորհրդային գաղտնի կազմակերպութեան մը։

Խորհրդային իշխանութիւնը ներկայիս իր ամբողջ ուշադրութիւնը դարձուցած է Կեդրոնական Ասիոյ վրայ, ուր կալուածատէրերը հակայեղափոխական գործունէութիւն ցոյց կուտան՝ քանդելով խորհրդային շէնքեր։ Տալկովի մէջ գիւղացիները սպաննած են համայնավար մը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՊԱՀԱՆՋԸ ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ

Լեհաստան, ըստ Րիկայի դաշնագրին, 400 միլիոն ռուբլի ոսկեդրամ կը պահանջէ խորհրդային միութենէն։ 20 միլիոն՝ իբրեւ հատուցում պատերազմի ընթացքին Ռուսիա փոխադրուած երկաթուղիի կազմածներուն. 200 միլիոն՝ կառավարական եւ թղթատարական նախկին խնայողական սնտուկէն վերցուած դրամներուն փոխարէն, 150 միլիոն՝ իբրեւ Լեհաստանի բաժինը ցարական Ռուսիոյ քրէտի ֆոնսիէի եւ երկաթուղիի արժեթուղթերէն։

400 միլիոնի այս գումարը կը կազմէ 100ին 15ը միայն խորհրդային ելմտացոյցին, որ 7 միլիառ ոսկի ռուբլի է։ Ուստի եւ դիւրաւ կրնայ վճարել։

ՄԱՆՇԻ ՏԱԿԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ

Յունուար 22ին երբ վերաբացուի Անգլիոյ խորհրդարանը, անմիջապէս վիճաբանութեան պիտի դրուի Մանշի տակէն փապուղի մը բանալու ծրագիրը։ Այս մասին Ծնունդէն առաջ երեսփ. ժողովին ներկայացուած էր առաջարկ մը՝ ստորագրուած բոլոր կուսակցութեանց կողմէ։ Աշխատաւորականները եւս ուժ պիտի տան այս ծրագրին, որ շատ մը առաւելութիւններ պիտի ապահովէ։ Նախ՝ գործ պիտի հայթայթէ անգլիացի գործազուրկներուն. յետոյ Անգլիոյ եւ Եւրոպայի միջեւ առեւտուրին զարկ պիտի տայ, վերջապէս պիտի աւելցնէ զբօսաշրջիկներու թիւը։

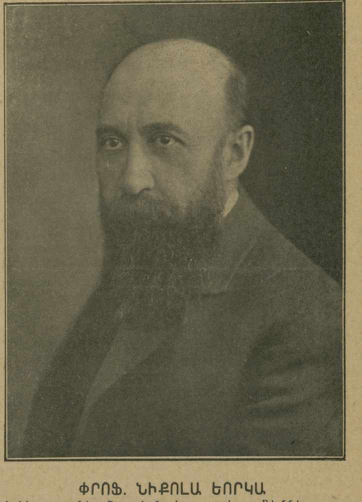

ՓՐՈՖ. ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱ

որ երէկ Սորպոնի մէջ սկսաւ իր դասախօսութիւններու շարքը, կիլիկեան Հայաստանի մասին։

Իր միւս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան 8 յունուար, երեքշաբթի ժամը 2.30ին եւ 12 յունուար շաբաթ՝ ժամը 5ին, միշտ Սորպոնի մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռուսիա եւ Ռումանիա

Լեհաստանէն եւ Լիթուանիայէն յետոյ, Խորհրդային Միութիւնը կը փափաքի Ռումանիոյ հետ եւս անմիջապէս գործադրել Քէլլոկի դաշինքը՝ պատերազմը օրէնքէ դուրս յայտարարելու համար։ Ռուսիա կ'ուզէ միաժամանակ չէզոքութեան եւ ոչ-յարձակողական փոխադարձ դաշինք մը կնքել Ռումանիոյ հետ։

Տեղեկութեան մը համաձայն, Լիտվինոֆ այս առաջարկը ըրած է ուղղակի Մոսկուայի ռումանական ներկայացուցչին։

Կ'ըսուի նաեւ թէ Լեհաստան նախաձեռնարկ եղած է՝ Ռումանիոյ կարծիքը հասկնալու համար նման դաշինքի մը մասին։

Ռումանիոյ արտաքին նախարար Միրոնէսքու երկարօրէն տեսակցեցաւ այս մասին վարչապետ Մանիուի եւ Խնամակալ Խորհուրդին հետ։

Ռումանիա տրամադիր է ընդունելու Խորհրդային Միութեան այս առաջարկը, պայմանաւ որ Մոսկուա ճանչնայ Ռումանիոյ հողային գոյավիճակը, այսինքն Պեսարապիոյ կցումը։

Խրուաթ պետերը Թագաւորին մօտ

Ալեքսանդր Թագաւորի հրաւէրին պատասխանելով, խրուաթ ընդդիմադիր վարիչները՝ Մաչէք եւ Փրիպիչէվիչ, ընկերակցութեամբ գիւղացի դեմոկրատ խմբակցութեան չորս երեսփոխաններու՝ Զագրէպէն Պելկրատ հասան աղջի առաւօտ։ Դիմաւորելու համար կայարան եկած էին մօտ երեք հարիւր համալսարանական ուսանողներ, որոնք խանդավառ ծափերով ողջունեցին զանոնք։ Բարիգալուստի ճառեր խօսեցան ուսանող մը եւ Պելկրատի անկախ-ռամկավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կայարանին առջեւ հաւաքուած մօտ հազար հոգի «կեցցէ՛ Մաչէք, կեցցէ՛ Փրիպիչէվիչ, կեցցէ՛ Զագրէպ» կը գոչէին։

Թագաւորին հետ իր տեսակցութենէն վերջ Մաչէք ըրաւ կարգ մը յայտարարութիւններ, որոնք անախորժ տպաւորութիւն առաջ բերին կառավարական կուսակցութեանց շրջանակին մէջ։ Խրուաթ գիւղացի կուսակցութեան Նախագահը բացէ ի բաց յայտնած է Թագաւորին թէ՝ ներկայ կացութենէն դուրս գալու միակ միջոցն է վերաքննել Սահմանադրութիւնը՝ համաձայն 1928 օգոստոս 1ին գիւղացի-դեմոկրատ խմբակցութեան քուէարկած բանաձեւին։ Այդ բանաձեւը հաւասար իրաւունքներ կը պահանջէ Եուկոսլաւիան բաղկացնող բոլոր ազգային միաւորներու համար։

Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրաւ նաեւ Փրիպիչէվիչ որով Թագաւորին այս խորհրդակցութիւնը ո եւ է դրական արդիւնք չէ տուած նախարարական տագնապը լուծելու տեսակէտէն։

Ժողովրդավար կուսակցութեան Նախագահ Տավիտովիչ եւս ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Թագաւորին կողմէ, որ անոր յանձնեց նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը։

Աֆղանիստանի կռիւները

Քապուլէն կը հաղորդեն թէ մայրաքաղաքին նախկին կառավարիչ Ահմէտ խան, որ վերջերս բանակցութեան մէջ մտած էր ապստամբներուն հետ, յաջողած է հաշտութիւն կնքել Ճէլալապատի շրջանին մէջ գործող ապստամբներուն հետ։ Հաշտութեան պայմանները դեռ յայտնի չեն։

Միւս կողմէ կառավարական զօրքերու եւ Պաշա-ի-Սաքաօի ապստամբներուն միջեւ ընդհարում մը մօտալուտ կը նկատուի։

Պալթիկեան թագաւորութիւն ?

Լոնտոնի «Սթար» թերթը Րիկայէն կը տեղեկանայ թէ ծրագիր կայ Պալթիկեան միացեալ թագաւորութիւն մը ստեղծելու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

ՄԵՐ ՏՂՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՈՉ ԻՍԿ ԳՆԴԱՍԵՂ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ԺԸՆԵՒ, 1 Յունուար.— Իր դեկտեմբեր 27ի խմբագրականին մէջ, Յառաջ անձկութեամբ կը հարցնէր թէ ո՛ր աստիճան կ'արդարացնենք այն վստահութիւնը զոր Պ. Բրաֆթ Պոնառ, այդ երկաթէ մարդը, կը սնուցանէ մեր առաքինութիւններուն մասին։

Առ այժմ ներեցէք որ միայն Յառաջի անձկութիւնը արդարացնեմ, իմ կարգիս անձկագին սպասելով նոր երեւոյթի մը որ գայ փարատել այդ մտահոգութիւնը։

Ամանորի օրն իսկ ուր այլասիրութիւնը կը դառնայ քաղաքացիական պարտականութիւն, մեր որբանոցը ո՛չ միայն քաջալերանքի խօսք մը չընդունեց Հայերու կողմէ, այլ նոյն իսկ բարեւ մը, կամ գէթ հայերէն լեզուով հայհոյանք մը (ականջը խօսի Նարդունիին)։ Երեւի, իբրեւ հաշուագէտ ժողովուրդ, կը խորհինք թէ որբին բարեւն ալ մեզի քանի մը սանթիմի կը նստի։

Ու դեռ կը սրտմտինք երբ օտարները՝ արծաթասիրութեան նժարին մէջ՝ մեզ դէմ առ դէմ կը դնեն Հրեաներուն։ Մինչ Հրեաներն են որ պէտք է վշտանային այդ բաղդատութենէն։ Որովհետեւ Հրեաներն անգամ մտածած են մեր տղոց վրայ, Ամանորի առթիւ, իսկ Հայե՞րը...։ Կ'ամչնամ պարբերութիւնս լրացնելու։ Լաւ է որ Թողում իմ ազնիւ հայրենակիցներուս օձիքը, այլապէս անոնց մէկը, արդարացնելու համար իր առեւտրականի համբաւը, պիտի կրնար իմ օձիքս ցնցելով հարցնել.

— Աղբա՛ր, մեզմէ ի՞նչ կ'ուզես. եթէ որբերուն տալիք ունինք, թող մուրհակը ներկայացնեն։

Ահա՛ մեր զոհողութեան չափն ու ըմբռնումը։

*
* *

Ահա՛ եւ օտարներունը.—

Աւելի քան ամիսէ մը ի վեր Զուիցերիոյ բոլոր անկիւններէն, նոյն իսկ Ֆրանսայէն, միջին հաշուով օրուան մէջ չորս հինգ ծրար կը հասնէին, մեր տղոց բերելով զանազան կաղանդչէքներ, բայց մանաւանդ անհուն խանդաղատանք, ինքնաբուխ մանկասիրութիւն, բարեպաշտ որբասիրութիւն։ Ծրարները ներկայացնելու ձեւը, անոնց պարունակութիւնը, եւ զրկող անձերուն տարիքն ու դիրքը ուրիշ բան չեն ապացուցաներ, բայց եթէ սա իրողութիւնը որ այդ վեհանձն հոգիները ներքին խորունկ վայելք մը զգացած են իրենց ժեստէն։

Ժընեւի դպրոցներէն մէկուն աշակերտները դասարան առ դասարան նուէրներ ղրկած են սիրուն քարտերու հետ, որոնց վրայ փոքրիկ ազարծի ձեռքեր եղբայրութեամբ բաբախուն սա խօսքերը գրած են.

— A nos chers petits amis de Begnins.

Ամէնքդ ալ գիտէք թէ Ֆրանսացին կամ Ֆրանսախօս քաղաքացին որքան գուրգուրանք կը սեղմէ այս petit *բառին մէջ։* Petit *միայն պզտիկ չի նշանակեր, այլ քնքուշ, հոգեհատոր, սիրելի, պաշտելի։ Ահա ուրեմն այն զգացումները զորս Ժընեւի աղջնակները մարգարտէ քառամանեակի մը պէս կախեր էին զողտրիկ պուպրիկի մը կուրծքէն, իրենց ձեռքերովն իսկ պատրաստած մեր նախապատրաստական աղջնակներուն համար։ Կ'ապահովեմ ձեզ որ այդ պուպրիկին պատրաստութիւնը երկար ժամեր խլած է քանի մը աղջիկներէ միանգամայն։*

Երկրինմէկհեռաւորանկիւնէն, Աւստրիոյ սահմանագլուխին մօտ գիւղէ մը, քանի մը մատաղատի աղջիկներ որոնք, ինչպէս կ'երեւայ իրենց նամակին ոճէն, առաջին անգամ ըլլալով Հայաստանի անունը կ'իմանային, կը գրեն մեր տղոց, տարբեր լեզուով, բայց նոյն խանդաղատանքով, նոյն մարգարիտ զգացումներով.

— LiebeKinder, *սիրելի տղաք, «Այսօր, աշխարհագրութեան պահուն, մեր ուսուցիչը խօսեցաւ նաեւ Հայաստանի մասին եւ ըսաւ թէ ձեր ժողովուրդը որքան տառապած է ազնիւ իտէալներու համար...»։ Նամակը վերջացնելով կը խնդրեն որ բարեհաճինք ընդունիլ իրենց ղրկած փոքրիկ գումարը (30 Զ. ֆրանք), նուէրներ գնելու տղոց համար։*

Աւելի հիանալին կայ...

Լօզանի մէջ երեք փոքրիկ քոյրեր, անդրանիկը հազիւ տասներեք_տասնըչորս տարեկան, ամէն շաբաթ օր կէսօրէ վերջ, — կը կրկնեմ անոնց համար որ որոշած են հայերէն չհասկնալ— tous les samedis après-midi, *իրենց ծերուկ մօրաքրոջ հետ կ'աշխատին մեր դպրոցին համար, գուլպաներ, ձեռնոցներ, գլխանոցներ հիւսելով մեր տղոց։*

Ու դեռ անհաւատալին.

Օտար որբանո՛ց մը... Որբանոց մը, կը հասկնա՞ք։ (Լաւ, բացէ մը սպասեմ որ ձեր ամօթի քրտինքը սրբէք) Արդ, այս օտար որբերը, որ ողորմութեամբ կ'ապրին, իրենց ընդունած նուէրներէն բաժին հանած են մեր որբերուն, խաղալիկներ, գիրքեր, պտուղներ...

Չեմ գիտեր թէ լսողները ինչպէս պիտի տպաւորուին այս դէպքէն. բայց ես անոր ազդեցութեամբը հիմա ամէն անհնարին հրաշքի կը հաւատամ։

Կը հաւատամ խենթ հօրաքրոջս, երբ ան արցունքոտ աչքերով կը խօսէր «իրեն պէս անպէտ» պառաւի մը մասին որ, սովի շրջանի մը երբ բարեսիրտ անձ մը իրեն ողորմութիւն կը մատուցանէ, ոչ միայն կը մերժէ, այլ կ'երթայ իր ունեցած միակ հացին կէսը կը բերէ կը յանձնէ այդ նոյն անձին, որպէս զի չունեւորի մը տայ զայն։

Կը հաւատամ Տուրկէնէվին, երբ կը խօսի մուժիկի մը մասին որ յանձն կ'առնէ ամբողջ կեանքին մէջ ԱՆԼԻ ապուր ուտել իր ընտանիքին հետ, որպէսզի աւելցած կոպէկներովը կարենայ պահել Մարիամիկը, որ բոլորովին անտէր կը մնար մօրը մահով։

Կը հաւատամ, այո՛, նոյնիսկ մեր անտարբերներուն զարձին կը հաւատամ ու այդ հաւատքով կը թելադրեմ անոնց՝ ոսկի խնձոր մը գնել եւ ընծայել յառաջիկայ Ամանորին, այն որբերուն որոնք իրենց ընդունած խնձորներուն կէսը մեր տղոց մատուցին։ Թէեւ հայ գեղջուկ երգի մը մէջ արծա՛թ խնձորի մը ակնարկութիւնը կայ։ Բայց հոգ չէ, ներելի է, գէթ մէկ անգամ, աւելի առատաձեռն ըլլալ քան գեղջուկը, Une fois n'est pas coutume.

*
* *

Լռութեամբ կ'անցնիմ ուրիշ նման իրողութիւններու վրայէն՝ քանի մը տող ալ յատկացնելու մեր հանդէսին որուն գեղարուեստական կազմակերպութիւնը կը պարտինք մեր պաշտօնակիցներէն օրիորդ Բրաֆթ_Պոնառի եւ Պ. Պէկեանի։ Հանդէսը տեղի ունեցաւ գիւղի մատուռին մէջ։ Այլեւս կարիք չկայ ըսելու թէ հոս ալ Հայերը փայլեցան իրենց բացակայութեամբ։ «Էհ, դիւրի՞ն բան էր Ժընեւէն Պընեէն երթալ։ Ո՞վ պիտի ուզէր այդքան յոգնութիւն յանձն առնել։»

Չգիտեմ թէ դեռ ո՛վ պիտի ուզէր, բայց ըսեմ մէկ քանին այն անձերէն որոնք, հակառակ արդարացուցիչ արգելքներու, ուզած էին յանձն առնել այդ յոգնութիւնը։

Անշուշտ կը գուշակէք, այս այցելուներու գլուխը կը գտնուէին Պ. Բրաֆթ Պոնառ եւ Տիկինը։ Ուրիշ խիստ տարեց անձ մը, Պ. Փուլէն որ այնքան հայրական քաղցրութեամբ խօսեցաւ մեր տղոց. Հոլանտայի քաղաքացի մը Պ. Պրանտ, որ իր երկրին մէջ, Պ. Բրաֆթի կատարած մէկ բանախօսութենէն վերջ, մեր մեծ բարեկամին կը ներկայանայ եւ իր ծառայութիւնը կ'առաջարկէ Հայերու համար։

Եկած էր նաեւ ալեւոր ու սգաւոր հայր մը, Պ. Ֆավր, որ հազիւ շաբաթ մը առաջ կորուսած էր իր քսանեւհինգ տարեկան մէկ հատիկ որդին։ Այսպէս ուրեմն, օտար մը կ'ընդհատէ իր ամէնէն սիրելի, ամէնէն մտերիմ սուգը՝ գալ մխիթարելու համար մեր որբերը, քաջալերելու համար ուսուցիչները, իսկ մերինները...։

Ահա քանի մը չոր իրողութիւններ որոնց վրայ հիմնուելով ընթերցողը կրնայ ըսել թէ ո՛ր աստիճան կ'արդարացնենք Պ. Բրաֆթի վստահութիւնը։ Մինչ այդ, իբրեւ հաշուագէտ ազգի զաւակ, ես կը փութամ իմ եզրակացութիւնս ամփոփել հետեւեալ գրահաշուական տարազներու մէջ։

Պ. Բրաֆթ= Երկաթէ մարդ, ոսկի սիրտ.

Իսկ մեր չօջերը= Ոսկիէ մարդ, երկաթ-սիրտ։

Կը շտապեմ վերջացնել գրութիւնս, որովհետեւ քիչ յետոյ Զուիցերիոյ քարտէսին վրայ պիտի փնտռենք այն բոլոր մեծ ու փոքր վայրերը ուրկէ նուէրներ հասած են մեր տղոց, անոնց վրայ իբր նշան երախտագիտութեան, հայկական մանր եռագոյններ անցնելու համար.. օտալ գնդասեղներով..

Չէ՞ք գտներ որ բաւական toupet *ունինք։*

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

Յ. Գ.— Ցրուածս նամա ատան յանձնելէ առաջ, անգամ մըն ալ հանդիպեցայ դպրոցի առտնին բաժնի տնօրէնուհիին որ ինծի յայտնեց թէ երկու Հայեր յիշած էին մեր տղոց գոյութիւնը: Անկեղծօրէն շնորհակալ ենք իրենց մտածումին համար:

Այդ պարտաճանաչ Հայերը այլեւս նշաւակ չեն իմ դառն խորհրդածութիւններուս, որոնք կը պահեն իրենց ամբողջ ուժը: Աստուած արդար ընտանիքի մը համար Սոդոմ Գոմոր քաղաքներուն չխնայեց: Ուստի ես ալ չեմ կրնար ամբողջ ազգի մը երեսը ճերմակ հանել՝ երկու վեհանձն մարդոց շնորհիւ: Կը յուսամ որ Շանթէլէն աւելի կազդուրիչ լուրեր ստանաք:

ՆՈՅՆ

ՍԱՐԷՆ ՋՈՐԷՆ

Ծննդեան ծառը առաջին անգամ Ալզասի մէջ գործածուած է 16րդ դարուն: Անգլիոյ մէջ Վիքթորիա թագուհին եղաւ զայն սովորոյթի կարգ անցնողը:

*** Անգլիայի մեծ վիպագիր Ջօրլս Տիքընս «Յիսուսի կեանքը» անուն գիրք մը գրած է միայն իր զաւակներուն համար եւ զայն հրատարակութեան չէ տուած:

*** Լէնինգրադի անգործներու թիւը 158.000է, ինչ որ կը նշանակէ թէ բնակչութեան տասը առ հարիւրը անգործ է: Մոսկուայի վիճակը աւելի գէշ է։

*** Ռուսիոյ արտաքին գործավար Չիչերինի Փարիզ վարձած բնակարանին տէրը ազդարարած է որ տունը պարպէ, որովհետեւ տարիներէ ի վեր վարձք չէ վճարած: Խե՛ղճ մարդը պէտք է առայժմ գոհանայ Կրեմլինի պալատով:

ՆԱՄԱԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ԱՂՋԿԱՆ

Հայաստանցի աղջի՛կ,

Ինծի կը հարցնեն թէ ո՞ր աղջկան սիրահարած եմ: Ու ես չէի կրնար տալ պատկերը, ոչ ալ անունը իմ սիրած աղջկանս:— «Ի՞նչ գինովութիւն, սիրոյ ի՞նչ նուիրում,» կ'ըսէին անոնք, բարձրացնելով իրենց յօնքերը:

Ինչո՞ւ սակայն ինչո՞ւ, չէի գիտեր թէ ո՞ր աղջիկը կը սիրեմ: Վստահ էի, որ կը սիրէի երեւակայութեանս մէջ կը պտտէր աղջիկ մը, որ ծածկուած էր քօղով, կը խօսէր ու կը ժպտէր ինծի մշուշի մը մէջէն Ու ես կը բանայի աչքերուս պտուղները, ճանչնալու համար այդ պահուըտող եւ ամօթխած աղջիկը: Ո՞վ է, որ կը սիրեմ այսքան, կը հարցնէի մտքէս: Եւ ծերուկ հօր մը պէս,— որ յանկարծ կը մոռնայ իր սիրած տղուն անունը, կը փնտռէ բոլոր անուններուն մէջ ու չի գտներ, եւ, փոխանակ անուն մը տալու, աղաղակ մը կ'արձակէ ու կուլայ,— ես ի զո՛ւր փնտռեցի, եւ ջիղերովս լացի սիրած աղջկանս համար: Անուններ նուիրեցի, անուննե՛ր, զորս աստուածուհիներն իսկ չեն լսած: Գոյներու ի՜նչ հարստութեամբ զգեստաւորեցի զայն, որովհետեւ երիտասարդը կը սիրէ նախ աչքով, յետոյ միայն սիրտով:

Սակայն իմ քմայքոտ երեւակայութիւնս հազար խաղեր ըրաւ, երբեք քօղը չնետեց անոր գլուխէն:

Եւ ես դարձայ այն յուսահատ երիտասարդը, որ գիտէ թէ կը սիրէ, բայց չի գիտեր թէ ո՞ր աղջիկը կը սիրէ:

Երէկ Հայաստանէն օրաթերթ մը ստացայ գիտե՞ս արդեօք թէ Հայաստանէն եկած բոլոր բաները որքա՜ն նուիրական են մեզի համար, որ պանդուխտներ ենք թափառական: Յաճախ, միայն Արարատ լերան պատկերը դիտելով, կը շնկենք. անկախ ու վեհ, մեր հասակը ընդհանուր տառապանքին դէմ, ինչպէս Արշակ Բ թագաւորը որ գերութեան մէջ, հայկական ափ մը հողի վրայ կոխելով, կը յոխորտար Պարսից արքային դէմ։

Ու ես ի՜նչ ուրախութեամբ, ի՜նչ հրճուանքով եւ ի՜նչ հետաքրքրութեամբ բացի օրաթերթը: Վրան տեսայ... քու լուսանկա՜րդ, եւ խենդի պէս պոռացի.

— Բայց այս աղջի՛կն էր, այս աղջի՛կն է, զոր կը սիրեմ:

Կովկասեան համաժողովի մը պատուիրակներուն մէջ, ճանչցա՜յ քեզ, Հայաստանցի՛ աղջիկ: Դո՛ւն էիր, որ կը ժպտէիր ինծի մշու[...] մէջէն: Ու ես քեզի՛, միայն [...]զի՛ եմ նուիրեր սիրոյ բարկ[...] ներս: Քու հասակդ, խաղողի [...] ճացած ողկոյզի մը նման, ան[...] ջապէս կը զատուի աղջիկներու [...] այգիին մէջ, եւ աչքերդ, որ կ[...]կի պէս կ'այրեն, կարծես կը մ[...] ճուին անցեալին խորութիւնն[...] մէջ, մինչեւ մեր ցեղին պա[...] թեան հին երկինքը: Եւ այդ [...]կինքէ՛ն կը նային ինծի: Դէմքիդ վրայ կը բաբախէ սիրոյ, տրտմ[...] թեան եւ իմաստութեան երա[...] տութիւն մը: Ու քու մարմինդ կը յորդի, ինչպէս վարարուն [...] տերը գարնան:

Ես միայն քե՛զ կը սի[...] Հայաստանցի աղջիկ: Ճանչ[...] առաջին իսկ ակնարկովս, որով[...] տեւ կը սիրէի քեզ՝ դեռ չտեսն[...] գիտէի թէ դուն հեռո՛ւն [...] շատ հեռուները. երբ իրիկ[...] կ'իջնէր ծարիրի փոշիի պէս[...] քեզ կ'երազէի աղջիկներու խ[...] բի մը մէջ, որ կը կորսուի [...] կանչելով ծիծաղելով, ուստ[...] եւ ետ նայելով՝ ծաղիկնե[...] փռած պատմուճանին ճեղք[...] Ցետոյ, երկա՜ր ատեն, կը կ[...] տեսնել մատներդ, որոնք վեր[...] բարձրանային ու կը բաց[...] հասակովդ ծաղիկներու մէջէ[...] երկա՜ր ատեն, կը կարծէի [...] նել շրթներդ, որոնք կը բաց[...] ու կը խփուէին ինչպէս կա[...] թիթեռնիկ մը կը թարթէ [...] թեւերը: Ուշ ատեն, տրտմ[...] թիւնը կը գոցէր աչքերս: Եւ [...] կը կծկտէի սարսուռի մը մէ[...] րովհետեւ դուն հեռո՛ւ էիր: [...] չո՞ւ այդքան հեռու, Հայաստա[...] ցի աղջիկ: Ինչո՞ւ զգայի [...] վիշտը քեզ միայն թուղթի վ[...] սիրելուս: Երէկ երազիս էի ս[...] հարեր: Այսօր՝ լուսանկարիդ: [...] քա՜ն կուշանայ այն օրը, [...] քեզ պիտի համբուրեմ իմ [...] րիս նշենիին տակ: Ու մեր հ[...] բոյրին ջերմութենէն պիտի ծ[...] կի նշենին, խունկ պիտի ծ[...] բուրաստանին մէջ եւ բան[...] տեղծները պիտի նկարագրեն [...] սէրը: Այդ օրը ուսէս վար պ[...] իյնայ տառապանքին թագ[...] բարկուն, եւ իմ մտմինս գ[...] օծուի քեզմէ ծորած ճառագ[...] ներով: Հին օրերու ասպետ[...] նման, այն ատեն, պիտի հրա[...] յեմ.

— Եօթն օր, եօթը գի[...] գուարճութիւն:

Ո՛վ իմ հայրենի գից[...] երկրիս ջուրերուն յաւերժահա[...] Հայոց լեռներուն քրմանո[...] դո՛ւն որ լճակներուն նայուած[...] հազար տեսակը ունիս, եւ [...] մերկութիւնդ մեղրի գոյն [...]

ՃՕԼԱՏ-ԱՆՁԵՂ, ՊՕԼԱՏ-ԱՆՁԵՂ

Մանկական Թատրոն

(Բ. եւ վերջին մաս)

*
* *

— Կը՛րրը՛կը՛րկը՛չ...,

= Հա՞..., դո՞ւն ես մի...։

Սեւ անթըրոց կըրկչան մարի...,
Ի՞նչ է նորէն..., կըրկըչոցը՛դ,—
Բարի՞՝ թէ՞ չար...,
Ափա՛խաւա՛ր...։

— Դա՛րբին աղբէր, բա՛խտդ եմ ինկեր,
Պոչի՛ս աչէ՛..., հալի՛ս աչէ՛...,
Է՛լ տանելու ուժ չը մնաց...։

= Դէ՛ սո՛ւս.... դէ՛ սո՛ւս...,
Չէնըդ տե՛ղն է՝ առաջուան պէս...,
Կըրկըչոցէդ՝ խա՛ղ չէ պակսեր...,
Պոչիդ փառի՞ր...,—
Յիսո՛ւս Քրիստոս..., եղա՞ծ բան է...,—
Պոչըդ հըկա՛յ..., մոխի՛ր գըլխուդ...,
Պոչըդ ո՞ր պաղն ես կըպուցեր...,

— Կըրկը՛չ, կըրկը՛չ...,
Պառուս կըթոց՝
Պոչիս առաջ տապա՛լ-մապալ.
Սեւ անթըրոց՝
Պոչիս ծագին տապա՛ր-մապար...։
Կաթը կ'ուզէ՝ պոչիս փոխան։—
Կովին գացի՝ խոտ կ'ուզէ,
Արտին իջայ՝ ծարաւ է.
Ջըրբաշն ըսեւ՝ բան կ'ուզէ...։

= «Սըմ» ըսածէդ՝ սըմավարը եփ կուգայ...,
Ա՛յ անձըղուկ, ծըղօ՛ւկ, ծըղօ՛ւկ,
Սիրեմ խելքի՛դը պուտուկ...,
Բանն ալ ինձմէ՛ կը քըստաս...,
Ջըսե՞ս պարզ...։

— Բերա՛նդ պագնեմ... —
Աւետրա՛ն էր...։

= Գիտցի՛ր սակայն, ա՛յ շաղակրատ...
Աշխարհիս մէջ ամէն մէկը՝
Իր պէտքին ու պահանջին...,
Արդար ըլլանք...,—
Դու՝ քո պոչը, պառաւն՝ երկաթ,
Կովը իր խոտ, արտն իր ջուրը,
Ջըրբաշն իր բան...,—
Ես էլ ձուի՛ պէտք ունիմ,
Գընա՛ ձու բեր՝ քեզ բան տամ...,

— Կը՛չչչը՛չը՛չը՛ . . . . . . ։

= Բան Ջըրչին տաս,
Ջըրբաշ ջուր տայ,
Ջուրն արտին տաս։
Արտը խոտ տայ,
Խոտ կովուն տաս,
Կովը կաթ տայ
Կաթ պառուն տաս,
Պառաւ պոչ տայ,
Կըցես-կըցմըցես, ճօլատ-պօլատ՝
Երթաս հասնիս ընկերներուդ...։

*
* *

— Կը՛ռռոչ, կը՛չ-կը՛չ...։

= Կը՛վ կը՛վ կը՛վ կը՛վ...,
Պօլա՛տ Անձեղ...,
Դո՞ւ մեր հաւնո՛ց...,
Էդ ո՞ր հովը...։

— Հաւի՛կ, մարի՛կ..., կըլո՛ր վառիկ,
Ճարըս ձեր դո՛ւռն եմ ձըգեր...,
Ձո՛ւ տաս՝ տանիմ դարբընի՛ն...։

= Ձու տամ՝ տանիս դարբընի՞ն...
Կը՛վ կը՛վ կը՛վ կը՛վ...,—
Կոնդիկիս մէջ՝ էդ չի՛ մըտներ...,
Թո՞ւխս է քո միտք՝
Թէ՞ փորի՛կըդ վեկ-վեկ կ'ընէ...,
Ջա՛ր անառակ, առակ-չառա՛կ,
Շիտա՛կ ըսէ . . . .

— Կըռ՛կըրկը՛չ..., քուրի՛կ, մարի՛կ
Իմ ցեղակից սիրո՛ւն հարսիկ,
Դեղին բուրուշի՛դ մատաղ...,
Պոչի՛ս աչէ՛..., հալի՛ս աչէ՛...,
Պառուս կթոցը չուռ եմ տուեր,
Բոցաթաթախ, սեւ անթըրո՛ցն եմ կերեր՝
Երկար պօ՛չս..., պոչածաղի՛ս...,
Ծի՛շտ էսանեղը..., ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ...։

= Կը՛վ կը՛վ կը՛վ կը՛վ...,
Հաւի չա՞փ ալ խելք չունէիր...,
Կարճլիկ պոչով գոհանայիր...։
Օ՛խ եմ ըսեր քեզպէսներուն,
Մաղը երկար՝ թըզուկ խելքով...,
Սիրամարգի փառ_փետուրով...,—
Ըլլալիքը է՛դ էր հարկաւ,
Պոչը պաղին՝ կամ պառաւին...։
Աստուածն արդար՝
Սարը տեսե՛ր՝ նո՛ր ձիւն զըրեր...։

— Կըրկը՛չ..., կըրկը՛չ...,
Քարոզը դէ՛ն, քուրի՛կ, հաւի՛կ,
Պարտատէրներն իրե՛նց կ'ուզեն...,
Պառաւն իր կաթ, կովը իր խոտ,
Արտն իր ջուրը, Ջըրբաշն իր բան...,
Դարբինն ըսեւ՝ բանի փոխան
Ձո՛ւ կ'ուզէ, ձո՛ւ . . . . . ,

= Կը՛տ կը՛տ կը՛տ կը՛տ...,
Էդ ի՛նչ երկար շարան շըղթա՛յ...,
Շաղակրատ մ՛ո՛ր..., Աստուա՛ծ վըկայ...,
Դըռնէ ի դուռ նոր Ալէլիա՛...։
. . . . , ։ . . . .
Հապ՝ ի՛նչ գիտցար,—
Պարտք ըսածըդ՝ կրակէ շապի՛կ...,
Եօ՛թը պորտի վըզին ընկած...,
Մեր աշխըրքի օրէնքն է աս...։

— Դո՞ւն էլ..., հաւի՛կ...։ Ա՛լ հերի՛ք է...,
Կը՛րրը՛կը՛րկը՛չ..., Տէ՛ր ողորմեա՛...,
Է՛ս տե՛ղս հասաւ . . . . . ։
Ինծի՛ նայէ՛..., վառվա՛ռ խաթուն...,—
Է՛ս աշխը՛րքի՛ն...
Ի՛ր օ՛րէ՛նքի՛ն...,
Հի՛մ ըլ՛նո՛ղի՛ն . . . . . ։

= Ա՛լ կա՛րճ կապէ, կըրկը՛չ աղբար,
Լեզուդ քաշէ՛, ականջըդ բա՛ց,—
Ձու մը տամ քեզ՝ կո՛տս կ'ուզեմ,—
Կը՛տկը՛տկը՛տկը՛տ..., կը՛տկը՛տ...
Գընա՛ ինծի կըտիկս բեր՝
Ձու մը հանեմ՝ թարմ ու լեցուն
Դեղին Դաւիթ՝ մէջը նըստա[...]
Կը՛տկը՛տկը՛տկը՛տ...,
Ձուն դարբնին տաս,
Դարբին բան տայ,
Բան Ջըրչին տաս,
Ջըրբաշ ջուր տայ,
Ջուրն արտին տաս,
Արտը խոտ տայ,
Խոտ կովուն տաս,
Կովը կաթ տայ,
Կաթ պառուն տաս,
Պառաւ պոչ տայ
Կը՛ցես_կը՛ցմըցես, ճօլատ_պօլ[...]
Երթաս հասնիս ընկերներուդ...

— Կը՛չ կը՛չ կը՛չ կը՛չ...,
Վա՛րկ ալ չըկայ..., կանխ[...] կ'ուզեն...

(*) Այս մասը որ Թռչնա[...] պին սկիզբէն մինչեւ վերջը [...] Թալով կ'աճի՝ ժողովուրդի [...] նին մէջ *շուտասելուկի* կամ *բաղախօսութեան* զմայլելի [...] փով մը կը դառնայ՝ չնչահա[...]

...գո՛ւն որ լեզուիս մէջ թափեցար անճառելի բանաստեղծութիւնդ, եւ ես տակաւին ինքզինքս անճա... կըզգամ գովասանքդ հիւսելու, օ՛յա․ իտենապէս սիրելի, մտիկըրէ, — կը սիրե՛մ քեզ։ Եւ կարօտով ու լացով կը համբուրեմ անխօս շրթներդ, Հայաստանցի աղջիկ։

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ց․ Գ․ — Երբ պատասխանդ գրես, եւ ստորագրութեան պահուն՝ թշնամին աչարեկէ քեզ, դի՛ր մէկ բառ միայն, ես կը հասկնամ․— Հայրենի՛ք։ Շ․ Ն․

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հայ Գրական Ակումբը, հիմնուած Փարիզի մէջ, երկու ամիս է որ կանոնաւորապէս կը շարունակէ իր շաբաթօրեայ հաւաքոյթները։

Ակումբին առաջին երեկոյթը նուիրուած էր «Դիրքի դեր»ին, որու մասին խնամուած զեկուցում ներկայացուց Լ․ Շանթ եւ որու շուրջ տեղի ունեցան տաք վիճաբանութիւններ։

Երկրորդ եւ երրորդ երեկոյթները նուիրուեցան հայոց լեզուին։ Զեկուցանող Ս․ Վրացեան։ Վիճաբանութեան մասնակցեցան Լ․ Շանթ, Պրոֆ․ Ն․ Ադոնց, Ռ․ Բէրբէրեան, Շ․ Միսաքեան, Ա․ Խոնդկարեան, Ա․ Ջամալեան, Ա․ Վաչեան եւ շատ ուրիշներ։ Վէճի գլխաւոր նիւթն էր արեւմտահայ եւ արեւելահայ բարբառներու յարաբերութեան եւ հայերէն մէկ լեզուի անհրաժեշտութեան հարցը։

Չորրորդ երեկոյթի նիւթն էր «Պօղինց տունը եւ Խորայէլ Օրի»ն, որու մասին զեկուցում տուաւ Պրոֆ․ Ադոնցը։ Զեկուցման առթիւ վէճի առարկայ եղաւ արտաքին ուժերու դերը հայ ժողովուրդի քաղաքական կեանքին մէջ, որու առթիւ արտայայտուեցան ներկաներէն շատերը։

Հինգերորդ երեկոյթին կարդացուեցաւ Յ․ Զաւրեանի «Լեռնահայոց գաղթն ու ներքին կեանքը» աշխատութեան մէկ մասը՝ Լեռնահայերու կաթոլիկութիւն ընդունիլն ու Լեռնաստանի թագաւոր Եան Սոպեսկիի ջանքերը Հայաստանի անկախութիւնը վերականգնելու համար։ Զեկուցման առթիւ խօսիլ փափաքողներու թիւը շատ ըլլալով, որոշուեցաւ երեկոյ մըն ալ տրամադրել Պ․ Զաւրեանի զեկուցման։ Վէճի առարկայ եղաւ կրօնի դերը Հայոց պատմութեան մէջ։

Վեցերորդ երեկոն, դեկտ․ 29ին, նուիրուեցաւ Կաղանդին։ Ներկաներու թիւը 50ը կ'անցնէր։ Պատրաստուած էր չոր ուտելիքներու, պտուղի եւ խմիչքներու պիւֆէ մը, որ կը գտնուէր տիկին Տէրպէտէրեանի ղեկավարութեան տակ։ Ակումբի Վարչութեան նախագահ Փրոֆ․ Ն․ Ադոնց, ընդարձակ զեկուցումով մը, պատմականը ըրաւ Նոր Տարիին եւ Նաւասարդի տօնակատարութեանց։ Ապա, մէջ ընդ մէջ, եղան զուարճախօսութիւններ, գրական կտորներու ընթերցանութիւններ։ Լ․ Շանթ կարդաց նմոյշներ Յ․ Պարոնեանի «Բաղարան»էն եւ հատուած մը Կիլիկեան շրջանի ծննդեան տօնակատարութեան։ Ստ․ Նաւասարդեան կարդաց Դ․ Դեմիրճեանի «Հայը»։ Բժ․ Ն․ Գէորգեան եւ Ս․ Նաւասարդեան ըրին զուարճալի պատմութիւններ։ Ներկաները հիւրասիրուեցան պիւֆէէն։ Կէս գիշերէն ետք ներկաներու մէկ մասը մեկնեցաւ, մնացեալները մինչեւ լոյս ունեցան ուրախ ժամանց մը։

Յաջորդ շաբաթօրեակները պիտի նուիրուին «Ներկայ երիտասարդութեան» (Ա․ Խոնդկարեան), «Յովսէփ «Էմին»ին (Ս․ Վրացեան), Սայեաթ Նովային (Ն․ Աղբալեան), Արեւմտահայ գրագէտներուն (Մկ․ Պարսամեան), «Համաստեղի գրականութիւնը» (Կ․ Սասունի) եւայլն։

Ակումբին անդամ կրնայ ըլլալ ամէն հայ գրասէր՝ պայմանով որ պատրաստութիւն եւ ցանկութիւն ունենալ գործօն կերպով մասնակցելու Ակումբի աշխատանքներուն։ Անդամակցութեան վճարն է ամսական 5 ֆրանք։ Մուտքի համար՝ 25 ֆրանք։

Ակումբի երեկոյթներուն հիւրեր ալ կրնան ներկայ ըլլալ Վարչութեան հաւանութեամբ և առանձին վճարումով։ Առժամեայ սրահ՝ 71 Avenue Kléber։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Journal des Débatsի մէջ հրատարակուած յօդուածով մը, Ռընէ Լա Պրիւյէռ, կը քքրէ Միջերկրատիրապետութեան հարցը եւ կանի անդրադառնալով Սուրիական հարցին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ գիտնան թէ Ֆրանսա ո՛չ ոքի պիտի լքէ իր հոգատարութիւնը։ Քուէարկութիւն մը՝ ինչպէս խորհրդարանինը ուր Սուրիոյ վարկերը սակարկող 100է աւելի երեսփոխաններ գտնուեցան, «Իմփէրօ» թերթին մէկ յօդուածը, որ ի հարկին բռնութեամբ, սուրիական հոգատարութիւնը կը պահանջէ Իտալիոյ համար, — Արեւելքի ֆրանսական գաղութներուն մէջ յառաջ բերին գաւալի աղդեցութիւն մը։

Մեր հայրենակիցներէն կը պահանջուի ու իրենց գործունէութիւնը եւ դրամագլուխը գոհեն ի նպաստ Սուրիոյ արժեւորման. բայց պէտք է որ անոնք ապագայի ապահովութիւնն ունենան՝ կարեւոր է որ սուրիական մարզպանը լիազօրութիւններ ունենայ եւ համոզէ թէ Ֆրանսա առանց տկարութեան իր հոգատարութիւնը կիրարկելու կամքն ունի։ Սուրիան այնքան սուղի նստաւ մեզ, որ չենք կրնար դանդաղեան կարասի ձեռնարկը կրկնել։

Նկատի առնուելիք առաջին կէտը անդրմիջերկրականեան հաղորդակցութիւններն են։

Ծովային սպասարկութեան մէջ, Ֆրանսայի, Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ երթեւեկին տրամադրեցինք երեք խոշոր նաւեր, — Շամփոլլիոն, Մարիէթ-փաշա, Թէոֆիլ-կոթիէ։ Բայց իտալական ընկերութիւնները մեր դէմ ելան Աուզոնեայով, որ 15,000 թոնօ տարողութեամբ նաւ մը, որուն պիտի յաջորդէ ուրիշ մըն ալ։

Մեր ճիգերը դանդաղելու չեն։

Սակայն, չի բաւեր որ մեր ուշադրութիւնը դարձնենք մեր ծովային առեւտրական եւ զինուորական ուժերուն վրայ։ Պէտք է նմանապէս կազմակերպել Միջերկրական օդային հաղորդակցութիւնը։ Դժբախտաբար անգլեւիտալական գործակցութիւն մը կանխեց մեզ։ Գիծ մը պիտի հաստատուի Ճէնովայէն, Նափոլիէն, իտալական ծովեզրքէն մինչեւ Գահիրէ, ուրկէ ամէն ուղղութեամբ օդանաւային գիծերու խուրձ մը պիտի ճիւղաւորուի, Սուտան Պաղտատ, Հնդկաստան։ Կ'ընդունինք որ իտալական թերակղզին ձեւը նպաստաւոր է օդանաւային սպասարկութեան։ Զայն շահագործելու համար էր որ Իտալիա մեզի մերժեց Նափոլիի անցքը, Մարսէյլէն մեկնող մեր օդանաւերուն թեւերը կտրելու համար։

Մեր առեւտրական օդանաւային տորմիղին ապագան կասկածելի է. վաղուընէ իսկ, պէտք է ստեղծել Ֆրանսա Սուրիա օդանաւային սպաս րկութիւն մը որ ուժ տայ մեր նաւային սպասարկութեան։

Վերջապէս, Տրիպոլիս Հայֆա երկաթուղագիծը անմիջական կերպով կը պարտադրուի։ Մեր սուրիական հոգատարութիւնը չպիտի արդարանար, եթէ չձեռնարկէինք այն գիծին հաստատման, որ Փարիզը Գահիրէի պիտի կապէ հինգ-վեց օր ճամբորդութեամբ։

Այս է Միջերկրականեան ծրագիրը զոր Ֆրանսա պէտք է ամէն գնով իրագործէ։

Արեւմտեան Եւրոպայի հայերէն միակ օրաթերթն է

“ՅԱՌԱՋ„Ը

որ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ եւ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

1928 դեկ․ 31ի ելմտական օրէնքը փոփոխութիւններ մտցուցած է 1923 յունիս 30ի օրէնքին մէջ։ Այս փոփոխութիւններուն համաձայն, այն արհեստաւորները որ իրենց սեփական արհեստանոցը կը բանեցնեն իրենց ազգականներուն հետ (հայր, մայր, անիր, զոքանչ, զաւակներ, թոռներ, փեսաներ եւայլն) եւ վարպետի մը հետ, 18 տարեկանէն վար աշկերտ մը կը գործածեն, ենթակայ են օրավարձքերու վրայ տուրքին եւ իրենց արտադրութիւններու վաճառման ընդհանուր գումարին վրայ դրուած տուրքէն ազատ են։

Ելմտական նոյն օրէնքին համաձայն, փոխանակ 7000ի 10000 ֆրանքէն սկսեալ, գործաւորները հարկատու պիտի նկատուին։

Ամուսնացած արհեստաւորը որ երկու զաւակ ալ ունի, իրաւունք ունի 19000 ֆրանք զեղչելու իր արհեստանոցի ծախքերուն եւ հասոյթին տարբերութեան գումարէն։

Արհեստաւորները պէտք չէ մոռնան թէ 1929 փետրուար 28էն առաջ, պարտաւոր են 1928ի իրենց հարկատուական յայտարարութիւնը ընել եւ մինչեւ յունուար 31, իրենց գործաւորներուն տրուած օրավարձքերը յայտնել։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՒՐ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ.— Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին տեղի ունեցաւ Եւր․ Հ․ Կ․ Խաչի Կարտանի մասնաճիւղի բացման հանդէսը, որ տեւեց մինչեւ ժամը 3ը։ Հ․ Յ․ Դ․ Ցան նստարաններն ու աթոռները գրաւուած էին ժամանակէն առաջ եւ շատեր ոտքի վրայ մնացին։ Բեմը եւ Ցան դուռը զարդարուած էին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով եւ կարմիր խաչի դրօշակներով։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք» խմբերգով ջութակի ընկերակցութեամբ։ Եղան մենախօսութիւններ։ Հին տարին՝ սպառած կեանքի մը կենդանի պատկերով եւ նոր տարին՝ յոյսերով եւ երազներով լեցուն երիտասարդի մը կենդանի պատկերով կը ներկայանային հանդիսականներուն։

Գովելի էր թափուած աշխատանքը։ Խումբ մը 7էն 9 տարեկան աղջիկներ եւ մանչեր զեղծօրէն կը պարէին հայկական պարեր, կ'երգէին ազգային երգեր եւ կ'արտասանէին ընտիր կտորներ։ Այս խումբը՝ մանրանկարը լոյսին տենչացող հայ ժողովուրդին՝ մեզ յիշատակներով ապրեցուց քանի մը ժամեր։ Սրահը լեցուն էր ծանօթ եւ անծանօթ դէմքերով. հոն էր հայ գուսանը, հայ բանաստեղծը, հայ գեղջուկը, հայ փէտային եւ ամբողջ հայ ժողովուրդը։

«Ազատ ապրող, ազատ մեռնող Հայը»։

Ընկեր Յովհաննէս Չէրչեան խօսեցաւ օրուան նիւթերու շուրջ. շեշտեց Հ․ Կ․ Խաչի կարեւորութիւնը եւ կանանց միութիւններու անհրաժեշտութիւնը երկրէն ներս եւ երկրէն դուրս։ Բացատրեց Հ․ Կ․ Խաչի Կարտանի մասնաճիւղին յաջողութիւն եւ կարողութիւն։

Եղան մէջընդ մէջ արտասանութիւններ եւ երգեր, Օր․ Արտէմիս յաջող կերպով երգեց «Հայաստան»ը եւ Շահ Ազիզի «Եբազ»ը Յետոյ տեղի ունեցաւ բախտախաղ եւ բախտագուշակութիւն որ խիստ հետաքրքրական եւ զուարճալի ժամանց մը եղաւ։ Հանդիսականներուն բաժնուեցան կաղանդչէքներ, փոքրերուն խաղալիքներ։ Հանդէսին ներկայ էր Պ․ Եռովք Արմէն, որ բեմ հրաւիրուեցաւ եւ պատմեց կարմիր խաչի կատարած դերը, պատերազմէն առաջ եւ պատերազմէն յետոյ եւ շեշտեց կարմիր խաչի կարեւորութիւնը հայ ժողովուրդի համար։

Աճուրդի դրուեցաւ ձեռագործ հայկական մետաքսեայ եռագոյն մը որ բարձրացաւ մօտաւորապէս 500 ֆրանքի։ Եռագոյնը շահեցաւ ընկեր Յովհաննէս Ստեփանեան, միանուագ 150 ֆր․ վճարելով։

Յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ Մոլիէռի «Երկու խուլերը»։

Ներկայ մը

“ՅԱՌԱՋ„Ի ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

Որոշած ըլլալով ժողովրդական տարեցոյց մը հրատարակել 1930ի համար, այժմէն կը հրաւիրենք մեր աշխատակիցներն ու բարեկամները՝ նկատի ունենալ նիւթեր։ Դիւրութեան համար, առանձին պիտի հաղորդենք ծրագիրն ու յարակից մանրամասնութիւններ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Այսօր տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսայի բաժակի մրցումներու Ե․ շրջանը։ 392 խումբերէն յաղթական մնացած են 64 խումբեր, որոնք լաւ արժէք կը ներկայացընեն. Փարիզի պատուոյ դասակարգի ութը խումբերէն չորսը պիտի մրցին Փարիզի մէջ իրենց վիճակուած խումբերուն դէմ։ Այս առթիւ Փարիզի ախոյեան Club Françaisի խումբը պիտի մրցի A. C. Arles խումբին դէմ Stade Elisabethի մէջ. մրցումը պիտի սկսի ժամը 2-ին։

***

Աւստրիական նշանաւոր ֆութպոլի խումբը Rapide de Vienne որ կեդրոնական Եւրոպայի մէջ կազմակերպուած բաժակի մրցումներու ընթացքին «ֆինալիստ» մնացած էր, նոր տարւոյ առթիւ Ֆրանսա հրաւիրուած ըլլալով կատարեց վեց մրցումներ։ Առաջին մրցումը կատարեց Մոնփէլիէի տեղական խումբին դէմ եւ պարտուեցաւ 1ի դէմ 2 նշանակէտով. երկրորդը՝ Սէթի մէջ, ուր յաղթեց 0ի դէմ 3ով. երրորդը՝ Մարսէյլի մէջ, ուր 2ի դէմ 2 հաւասար մնաց. չորրորդը՝ Լիլի մէջ, ուր պարտուեցաւ 2ի դէմ 3 նշանակէտով. հինգերորդը՝ Ռուանի մէջ, ուր յաղթեց 0ի դէմ 1ով. իսկ վերջին մրցումը կատարեց Փարիզի մէջ յունուար 1ին կաղանդի օրը Stade Buffaloի մէջ, մօտ եօթը հազար հանդիսատեսներու ներկայութեան։ Հակառակորդն էր Stade Françaisի և Club Françaisի միացեալ խումբը։ Հոս ալ աւստրիական խումբը պարտուեցաւ 1ի դէմ 2 նշանակէտով։

Գ․ Գասապեան

«ԱՐԱՐԱՏ» ՄԻՇՏ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի Մարսէյլի Արարատ մասնաճիւղի ֆութպոլի Ա․ խումբը անցեալ կիրակի հրաւիրուած էր մրցելու Sirène clubի Բ․ խումբին դէմ։ Խաղը սկսաւ առտուան ժամը 10ին։ Հակառակորդները շահեցան առաջին նշանակէտը։

Երկրորդ խաղամասին հայ մարզիկները իրենց նուրբ խաղերով շահեցան առաջին եւ երկրորդ նշանակէտները։ Քանի մը վայրկեանէն մերինները շահեցան Գ․ եւ Դ․ նշանակէտները։ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ յաղթեց 1ի դէմ 4 նշանակէտներով։

Մեր Բ․ խումբը մրցում ունեցաւ անցեալ կիրակի l'Union Sportive Soulet St. Antoineի դէմ։

Խաղը սկսաւ առտուան ժամը 9ին, մերինները կը խաղային եռանդուն, եւ շահեցան առաջին նշանակէտը, յետոյ երկրորդը։

Երկրորդ խաղամասին Ֆրանսացիները յարձակողականի դիմելով, շահեցան առաջին նշանակէտը, յետոյ երկրորդը եւ երրորդը։ Հայ մարզիկները կրկնապատկելով իրենց եռանդը, շահեցան Գ․ նշանակէտը, յետոյ չորրորդը եւ հինգերորդը։ Որով Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ յաղթեց 3ի դէմ 5 նշանակէտով։

Ղազարոս Պօղոսեան

...լա՛խ, մէրի՛կ, էս ի՛նչ աշխարհ...,
...ահւան զուռն էլ թէ որ հասնես՝
...եղին ջուրը բերնէ՛դ վազէ՝
...դնող չըկա՛յ, առանց վարձքի...,
...յ օ՛յ օ՛յ օ՛յ..., ո՛ւյ իմ ազի՛ն...,

**

— Կը՛րրր..., կը՛րր..., կըըկըր-կը՛չ...։

= Նաղակրատիս ձա՛յնն է կ'առնե՛մ...։

— Ստեղծողիս ղո՛ւռն եմ եկեր...՝
...պի՛կ ոտով..., թուփէ ի թո՛ւփ...,
...րէ ի ձո՛ր..., սարէ ի սա՛ր...,
...վո՛վ..., ծովո՛վ..., ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ...,
...պո՛չ..., անդե՛կ..., անհա՛ցանջո՛ւր...,
...րին-քրտի՛նք..., ջա՛րդ ու կոտոր...։

Ազի՛դ նայի՛մ...???
...ր թողուցիր...,
...ա՛կ չաւա՛կ
...՛ր կ...չաղակ...։
Շնո՛րհ..., ի՛մ Տէր...,
...է՞ դատէ՛...,—

Ազի՞ս ինձի երկար կուզայ՝
Թէ՞ չար աստղի տա՛կ ծընած եմ...,
Պո՛չըս վըկայ..., գիտմամբ չըրի՛...,
Պառաւը կաթ քիւն էր դըրեր,
Կըրկը՛չ մ'ըրի բարիլուսուն...՝
Ազիս առաւ իր կըթոցին...,
Կըթոցն ըսես՝ տոտո՛ղ-ոտիկ՝
Պոչիս առաջ գընդը՛լ-մընդըլ...,
Կաթը թափաւ...,—
Պառաւ փրփրած՝
Բոցոտ անթրոցը պոչի՛ս իջաւ...,
Ո՛ւյ, ո՛ւյ, ո՛ւյ, ո՛ւյ......,
Էնպէ՛ս թափով..., էնպէ՛ս ուժով՝
Սասմանց Դաւթի
Թուր-կէծակի՛ն ըլլար կ'ըսես...,
Ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ........,
Ազիս փըրցո՛ւց..., ուչքըս տարա՛ւ...,
Աշխա՛րհ աչքիս խաւա՛ր զարձաւ...։

. . . .

= Անուշազի՛ր, կըրկչա՛ն հաւիկ...,
Ես ի՛նչ ըսեմ՝ աչքի՛դ ըսեմ,
Որ թարթէիր խոհե՛մօրէն...։
Զըսե՞ս հասպա՞...,—
Աչք մ'ալպոշիդ ծա՛յրը պիտէր...,
Սիրամարգի հապի՛տ ընկեր...։

— Կը՛...րը՛...կը՛ր...կը՛չ...,
Մեռնի՛մ աչքիդ, անբա՛ւ զութիդ...,
Տէ՛ր իմ Աստուա՛ծ, դատըղ արդար։
Դեռ անփո՛րձ եմ..., դեղնակըտո՛ւց...,
Իսկ աշխա՛րհը՝ էնպէ՛ս չար է...։
Ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ ո՛ւյ......,
Պոչիս պատիժն ինձ կը բաւէ՛...,
Պառաւ կաթը վըզիս պարտքն է.
Կըտի՛կ մ'ինծի շնորհ ընես՝
Կուտ հաւին տամ,
Հաւն ինձ ձու տայ,
Ձուն դարբնին տամ,
Դարբին բահ տայ,
Բահ Ջըրչին տամ,
Ջըրաշ ջուր տայ,
Ջուրն արտին տամ,
Արտը խոտ տայ,
Խոտ կովուն տամ,
Կովը կաթ տայ,
Կաթ պառւուն տամ,
Պառաւ պոչ տայ՝
Կը՛ցեմ-կը՛ցմըցեմ,
Երթամ հասնիմ ընկերներուս,
Չելնեն ըսեն՝
«Ծօլատ-պօլատ Անձեղն եկաւ...»։

= Օ՛յ օ՛յ օ՛յ օ՛յ...,

Էղ ի՛նչ աղուոր, կարգո՛վ-շարքո՛վ,
Արդարացի բար-բաժանում...,
Կարկա՛չ հաւիկ...։
Անունս վըկայ՝ ձայնըդ կ'արժես.
Զա՛յնդ անսպառ...,—
Կալէն հատիկ մ'ինծմէ հրամա՛ն,
Գընա՛ ու առ...,—
Տա՛ր հաւին տուր,
Հաւը ձու տայ,
Ձուն դարբնին տաս,
Դարբին բահ տայ,
Բահ Ջըրչին տաս,
Ջըրաշ ջուր տայ,
Ջուրն արտին տաս,
Արտը խոտ տայ,
Խոտ կովուն տաս,
Կովը կաթ տայ,
Կաթ պառւուն տաս,
Պառաւ պոչ տայ՝
Կըցես-կըցմըցես՝
Երթաս հասնիս ընկերներուդ...,—
= Պո՛չի՛դ ցա՛ւը մի՛տքըդ մը՛նա՛յ...։

. . . .

**

— Կըըկըրկը՛չ, կըըկըրկը՛չ...։

= Հա՞..., կո՞ւտ բերի՞ր, կրկչա՛ն աղբար,—

Ա՛ռ քեզի ձու, թարմ ու լեցուն...։

— Կըըկըրկը՛չ, կըըկըրկը՛չ...։

= Ջէնի՛կդ հոգիս..., Զո՞ւ ես բերեր,—
Բահը զօղեմ՝ ա՛ռ ու վազէ՛...։

— Կըըկըրկը՛չ, կըըկըրկը՛չ...։

= Մէ՛կ էլ կըրկչա՛, բարի՛ թռչուն,
Բահըդ պողպա՛տ...,—
Ջուրը բանամ արտին վըրայ...։

— Կըըկըրկը՛չ, կըըկըրկը՛չ...։

= Ծը՛ւ ծը՛ւ ծը՛ւ ծը՛ւ...,
Ջուրը ծարաւ արմի՛ս հասաւ,—
Անո՛ւշ հաւիկ,
Կ. նանչ արտէս բո՛ւռ-բո՛ւռ խո՛տ ա՛ռ։

— Կըըկըրկը՛չ, կըըկըրկը՛չ...։

= Բա՛ա՛, բա՛ա՛...,
Կ սնաչ արտի խո՛տն ես բերեր,
Թա՛րմ, ծաղկաւէ՛տ...,—
Կթոցըդ բե՛ր...՝ կա՛ ը՛ չը՛ռ չը՛ռ։

— Կըըկըրկը՛չ, կըըկըրկը՛չ...։

= Պահապա՛ն խա՛չ...,
Է՛լմ էլ դո՞ւ ես, սանհա՛ր Անձեղ...։

— Կըըկըրկը՛չ..., կաթ եմ բերեր,
Պառա՛ւ մամիկ..., իմ ազիս տո՛ւր...։

= Փորո՛վ փորձուիս...,
Սեւալաչա՛կ կրկչա՛ն հաւիկ...,
Ազիդ մէ՛կ էլ չը փարատե՛ս՝
Դրացու կաթը քիւէն թափես...։—
Է՛ս՝ քու պոչը,— սև անթըրոց—
Ա՛ռ ու փախիր՝ արեւիդ հետ...։
Կըրո՛ւնկդ ասղին...։

— Կը՛րրր՛կը՛րկը՛չ..., կըըկըրկը՛չ...,
Անունըդ մէ՛կ՝ մէ՛կ Աստըծուն,—
Կուտ մը տուաւ՝ տարի հաւուն.
Հաւ ձու տուաւ՝ տարի դարբնին,
Բահ մը տուաւ՝ տարի Ջըրչին,
Ջուրը՝ արտին,
Խոտը՝ կովին,
Կաթը՝ պառւուն...,—
Պառաւն իմ պոչը տուաւ՝
Կը՛ցե՛ցի՛ կը՛ցմը՛ցե՛ցի՛՝
Թը՛ռա՛յ գացի...՝
Ծօլատ-պօլատ՝
Ընկերներուս տարմին հասայ...,—

— Կը՛րրրրր՛կը՛րկը՛չչչչ...,—
Արա՛ր-աշխա՛րհ իմանա՛յ...։

ՉԻԹՈՒՆԻ

Օգոստ.—Հոկտ. 1928

համար: Այս թագաւորութեան մէջ պիտի մտնեն Էսթոնիա, Լեթոնիա եւ Լիթուանիա: Գահին իբր թեկնածու կը ներկայացուին կոմս Ֆոլքէ Պէռնատոթ, Շուէտի թագաւորին եղբօրորդին եւ լեհ իշխան Ռաձիվիլ:

Երկու հազար դաշնագիր 1918էն ի վեր

Ժընեւէն կը հաղորդեն որ 1918 Նոյեմբերէն ի վեր Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութեան մօտ արձանագրուած են 2000 միջազգային դաշնագիրներ: 1928ին արձանագրուած 300 դաշնագիրներէն 24ը կը վերաբերին իրաւարարութեան, 59ը առեւտուրի եւ նաւարկութեան, 20ը՝ տնտեսական:

Մեծ գեղծարարութիւն մը

Մոսկուայի շինութեանց պաշտօնատունը երեւան հանեց մեծ գեղծարարութիւն մը: Ձեռնարկուները, կապալառուներն ու հայթայթիչները համաձայնած էին գողնալ 80 միլիոն ռուբլի եւ զանոնք ծախել անհատներու կամ մասնաւոր ընկերութեանց: Մօտ հարիւր հոգի ձերբակալուեցան:

Կեղծ դրամներու նոր գործ մը

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ Տէպրէչէնի մէջ երեւան հանուած է կեղծ դրամ պատրաստող աշխատանոց մը, որ կը գործէր երեք տարիէ ի վեր: Ձերբակալուած են կարգ մը մարդիկ, որոնք կեղծ փէնկօներ կը տպէին:

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette
Ամէն օր 14 19 կիրակի եւ տօն օրեր 10 12 և ժամադրութեամբ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve, Մէթրօ Սէն Միշէլ
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր: Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած եւ հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ:

ԱՐԱՔՍ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—31

ՊԷԼՎԻԼ - ՓԱԼԱՍ
23 rue de Belleville
յայտագիր՝ 4 - 10 յունուարի
Փաթէ Ռըվիւ, Սիլվա լը Զուլու», (վաւերական ու տրամաթիկ), Ուալթէրսի խաղերը (շուները): Մատի Քրիստիանս, Կապրիօ եւ Ժան Միւրա՝ «Մենամարտ»ի մէջ: Փաթէ ժուռնալ:

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
Մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

ԴԱՇՆԱԿԻ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ
ՕՐ. Ժ. ՃԱՄՊԱԶ
Բ. մրցանակ փարիզի երաժշտանոցէն, դաշնակով կ'ընկերակցի Maître Escalaïsի, Օփէրային: Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին:
61 Rue de Flandre, Paris (19e)

Տք. գաղտ. գիտութ. գուշակուհի
ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ՁԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.էն, 60 rue Pigalle, Paris.

ԴԱՐՄԱՆԱՏ. ՄԱՍՆ. ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ
28 Rue du Tage, Մէթ. Իթալի Խորհր. ժ. 9-21: Կը դարմանեն կանանց, վեներական (ֆրանկ. ջերմամիզ. մորթի) եւ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ:
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ.— Ակռայ լեցնել, առանց ցաւի քաշել, ոսկի քուրոն՝ 100 ֆր.: Այցելին 10 ֆր.: Կատարեալ երաշխաւորութիւն: Դիմել վստահութեամբ:

ՍԻՆԷՄԱ LE CARILLON
30 Bld. Bonne-Nouvelle
փարիզի մէջ միայն հոս կը ներկայացուի «ԱՊՐԻԼ»
(ՊԷՌՆԱՐ ԿԷՕՅՔԷ. ԷԼՄԻՐ ՎՕԹԻԷ եւ ՓԻԷՐ ՊԱԶԷՖ)
«ԲԵՒԵՌԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ»
(Ջօր. Նոպիլէի արշաւանքը «Իտալիա»յով և «Կրասին»ի կողմէ ազատումը):

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով:
73 Av. de Wagram Մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեան վարժարանէն:
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:
կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատական նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի: Մասն. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕՏԷՕՆ ֆոնոկրաֆները եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ամերիկան, Թունուզական եւ Մարոքեան: միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը:
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով:
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

Ո՛վ Փարիզաբնակ ճաշասէր եւ ճաշակաւոր, դուն որ կ'ուզես ճաշակել
Ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր եւ արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին: Դիմէ՝
ՃԷՆԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9E)

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ձոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67 07 Métro, Poissonnière

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
Հիւանդ կ'ընդունի իր հին հասցէին 63 Ave. de Versaille կամ 3 Rue Amiral Cloué:
երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուր. օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
CHAUSSURES CÉDA
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
15 Rue Henri Murger, Մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յարկ)
կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսակի կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով:
ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ
կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ԳԱՐԱԵԱՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ՄԻՇՏ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ՄԻՇՏ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՒ ԱՄԷՆ ՔԱԱԿԻ ՄԱՏՉԵԼԻ
Սոսիէթէ Սավանթի դիմացը 5 Rue Mignon, PARIS (6e)
Առանձին կը ծախուի նաեւ կերպաս եւ աստառ՝ մէթրով
Հագուստի եւ վերարկուի՝ ճաշակաւոր կերպասներ, մեծ տուներէն աւելի նպաստաւոր գիներով:

ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ-ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
կը ծանուցանէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ ծնունդի առթիւ ստացած է անգլիական եւ ֆրանսական կերպասի ընտիր տեսակներ:
վերջին նորաձեւութիւններ.— խնամուած եւ մաքուր կար:
57 Rue de Clignancourt, Métro: Barbès կամ Château Rouge
Tél. Nord: 59—20 Autobus J

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE. Մէթրօ՝ ՊԷԼՎԻԼ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"
1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)
550 էջ մանրատառ: Բազմաթիւ պատկերներ: Անտիպներ: կուռ, գեղեցիկ: Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած:
դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10e.)
ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները:
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8: Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12:

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԸՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Կ'ՈՒԶԷ՞Ք լաւ շահելու համար, ձեր շինելիք լուսանկարները ապակիի միջոցաւ շինուած լուսանկարներու նման յստակ, մաքուր եւ անմրցելի օրէն յաջող ըլլան, գնեցէք նորահնար, կատարելագործեալ, խիստ փոքր ծաւալով եւ թեթեւ (տես պատկերը) վայրկենական լուսանկարի մեքենաներէն հատ մը: Սոյն մեքենաներուն միջոցաւ քաշուած լուսանկարներէն հետաքրքրուողներուն ձրիաբար կը ղրկեմ:

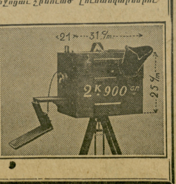

ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԳԻՆԸ՝ 1300 ՖՐԱՆՔ
դիմել՝ H. FÉRMANIAN
6 Rue de Falicon, NICE, A. M.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՏՕՔԹ. Բ. ՈՍԿԻ
CHAMPIGNY, 2 Rue des Perreux Tél. 53
Հիւանդ կ'ընդունի Բշ. Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը ժամը 13
No. 108 եւ 119 թրամները Porte Vincennesէն մեկնելով կ'առաջ… նորդեն իր տան առջեւ Mairieէն քիչ մը վեր
կրնայ այցելել ամէն օր ժամադրութեամբ, փարիզ եւ շրջակայ…

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած … խորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ … անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռ…
Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ…
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4-6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2-3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԸ ամէն օր ժամը 9էն 19:

Վ. Ք. ԷԼՄԱՍԵԱՆ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԻՉ
դիմել՝ Ուրբաթ առաւօտները 18 Rue de l'Alma, Asnières Seine. Թէլ. Grésillons: 14 50: իսկ երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերը ժամը 3—4, l'UNION, Cie. d'Assurances, 9 Place Vendôme, Paris.

ՏՕՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ
փոխադրուած է 34 Rue de Moscou, Մէթրօ՝ Rome, Թուամ. 30
Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 2—5
Մասնաւոր ժամադրութիւն ուզողները պէտք է որ գրով վերոգրեալ հասցէին:

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
"ՄՕՆՍԷՅ"
ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
150 Rue Moncey, LYON 150 րիւ Մօնսէյ, Լիոն
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ ճոխ մթերք, անմրցելի աժան գիներով:
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Հայ նպարավաճառներու ուշադրութեան
ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱՐԱՏ ԽԱՂՈՂԻ ՕՂԻ, ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ
12 լիթրնոց սնտուկ, լիթրը՝ 23 ֆրանք
ԸՆՏԻՐ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ, 15 քիլօնոց թիթեղ տուփերու քիլօն՝ 9 ֆրանք: դիմել՝ Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ, 65 Rue Ste. Anne, Paris
Մէթրօ 4 Septembre Թէլ. Central 76-6…

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61…
ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագսիմ եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մեներգ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:
Ինչպէս նաեւ բարդ-ամիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղջ չեալ գիներով:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

8 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 849 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԷՊԻ ՖԱՇԻԶՄ

Ուրբաթ օրուան խմբագրականով, պարզեր էինք այն տագնապը որուն մատնուած է Եուկոսլաւիա, երկար ատենէ ի վեր։ Բայց մանաւանդ 1928 յունիս 20ի դէպքէն յետոյ, երբ երկու երեսփոխաններ սպաննուեցան Խորհրդարանին մէջ, իսկ Ստեփան Րատիչ, Խրուաթներու պետը, վիրաւորուեցաւ (քանի մը ամիս ետք մեռնելով)։

Դէպքերը գահավէժ ընթացք առած են արդէն, ինչպէս պիտի տեղեկանաք օրուան լուրերէն։

Մաչէք եւ Փրիպիչէվիչ, Խրուաթներու երկու գործօն վարիչները, որոնք Պելկրատ ոտք չէին դրած յունիս 20ի դէպքէն յետոյ, անմիջապէս գացին ուղղակի Ալեքսանդր Թագաւորին հրաւէրով։ Նոյն իսկ մերժեցին այդ հրաւէրը ընդունիլ կառավարութեան կամ Զագրէպի զինուորական կառավարիչին միջոցաւ։

Տակաւին ծանօթ չէ թէ ի՛նչ խօսակցութիւն տեղի ունեցած է Թագաւորին եւ երկու խրուաթ ներկայացուցիչներուն միջեւ։ Ունկնդրութենէն անմիջապէս յետոյ, զանազան երեւելիներ կը հասնէին պալատ, վարագոյրները գոց ինքնաշարժներով։ Իսկ շաբաթ գիշեր (5 յունուար), արդէն ծանօթ էր նոր դահլիճին կազմը եւ արքայական հրովարտակը, որ ջնջելով սահմանադրութիւնը, կը հաստատէր զինուորական դիկտատուրա։

Ինչպէս կ՚ազդարարէն այդ իշխանասաստ հրամանագիրը եւ իրարու ետեւէ հրատարակուած օրէնքները, այսուհետեւ ամէն ինչ կախուած է Թագաւորին կամքէն։

«Եկած է ժամը, ուր չի կրնար եւ պէտք չէ ըլլայ միջնորդ ժողովուրդին եւ Թագաւորին միջեւ... Խորհրդարանային դրութիւնը, այնպէս ինչպէս որ կայ, հեռու զարգացնելէ եւ զօրացնելէ ազգային միութեան եւ պետութեան գաղափարը, սկսեր է հոգեկան կազմալուծում եւ ազգային պառակտում յառաջ բերել։ Իմ պարտականութիւնս է բոլոր միջոցներով ապահովել ազգային միութիւնը եւ պետութիւնը։»

Այս եւ նոյնիմաստ կտրուկ խօսքեր՝ որոշ գաղափար կու տան կացութեան մասին։

Այդ վիճակը աւելի կը պարզուի, երբ նկատի առնենք նոր դահլիճին կազմը, ուր կ՚երեւան երկու զօրավարներ, մէկ հոգեւորական, սեղանաւորական հաստատութեանց ներկայացուցիչ մը, փրոֆէսորներ եւն.։ Վարչապետը ինք՝ Թագաւորին անձնապահ գունդին հրամանատարն է։ Երեւութապէս ներկայացուցչական, դահլիճին բոլոր անդամներն ալ ուղղակի Թագաւորին հետ անձնապէս կապուած, անոր վստահութեան արժանացած եւ անոր կողմէ նշանակուած պաշտօնատարներ են։ Բուն վարիչն ալ վեհապետը ինքն է, եւ ամբողջ պաշտօնէութիւնը՝ սկսելով նախարարներէն՝ ենթակայ եւ պատասխանատու է իրեն։ Կրնայ բարձրացնել կամ պատժել, քակել ու արձակել։ Ինքն է նաեւ օրէնսդիրը։

Կարճ խօսքով, ջնջուած են բոլոր սահմանադրական իրաւունքները, մամուլի, ժողովի, վիճաբանութեան ազատութիւնները։

Կը տեւէ՞ այս վիճակը։ Ա՞յս է ծանր կացութեան մը դարմանը։ Այս յախուռն դիկտատուրան չի՞ սպառնար փութացնել կազմալուծումը, վերի վայր շրջելով ամբողջ Պալքանները։

Բոլոր դիւանագէտներն ու պոլիտիկոսները այս հարցը կը յուզեն աշխարհի ամէն կողմը, առանց որոշ պատասխան տալու։ Ընդհանուր տպաւորութիւնը ժխտական է, մանաւանդ որ, Եուկոսլաւիան շրջապատուած է ոչ-բարեացակամ դրացիներով,— Իտալիա, Հունգարիա, Պուլկարիա, նոյնիսկ Յունաստան եւ Ռումանիա։ Այս բոլորին մէջ վճռական դեր կրնայ կատարել, անշուշտ, սեւ շապիկաւոր Իտալիան, իր թաթին տակ ունենալով Ալպանիան եւ Հունգարիան։ Խռովայոյզ Եուկոսլաւիա մը թանկագին պատեհութիւններ կը ներկայացնէ Մուսոլինիի համար, իր գերակշռութիւնը շեշտելու Պալքաններուն մէջ, ինչպէս ատենին, Աւստրիա-Հունգարիոյ համար, նախկին Սերպիոյ հանդէպ։

Չմոռնանք որ Սերպիայէն, Սէրայեվոյի սպանութենէն բռնկեցաւ Մեծ Պատերազմը...

Դիկտատորութեան հռչակումէն մէկ օր առաջ, խրուաթ ներկայացուցիչները կ՚առաջարկէին ամբողջ Եուկոսլաւիան բաժնել հինգ կամ եօթը ազգագրական շրջանի, իւրաքանչիւրին տալով առանձին կառավարութիւն եւ խորհրդարան, եւ միայն ընդհանուր քաղաքականութեան համար կապուելով կեդրոնին՝ Պելկրատի հետ։ Տեսակ մը Միացեալ Նահանգներ, կամ դաշնակցային պետութիւն։

Արդ, Ալեքսանդր Թագաւորը իր հրովարտակին մէջ ամէն բանէ առաջ կը շեշտէ ազգային եւ պետական միութեան պահպանումը, որուն համար պատրաստ է առնելու դեռ ուրիշ ծայրայեղ միջոցներ։ Այս պատճառով ալ, ենթադրողներ կան թէ կրնայ վրայ տալ իր գահը, մինչեւ անգամ գլուխը։ Խրուաթները կը զգուշանան յեղափոխական շարժումներէ. բայց շատ բան կախում ունի զինուորական դիկտատորութեան բռնելիք ընթացքէն։ Դեռ նոր հրատարակուեցան բացառիկ օրէնքները, եւ բուն հետեւանքները անոնց գործադրութենէն յետոյ է որ պիտի զգացուին։ Արտաքին գրգռումներն ալ՝ առանձին։

Եուկոսլաւիոյ նոր տագնապը միայն ներքին խնդիր չէ, այլ միջազգային։ Անոր ծանրացումը կրնայ խառնակել ամբողջ Պալքանները, որոնք տակաւին չեն գտած իրենց բնականոն վիճակը եւ հաւանաբար պիտի չգտնեն, առանց պալքանեան դաշնակցութեան, բոլոր ժողովուրդներու ազատ ինքնորոշումով եւ հողերու արդար բաշխումով։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

«Հայրենիք» գեկտ. 19-ի խմբագրականին մէջ կը գրէ, այս խորագրին տակ.

—«Շիկագոյի քիմիագէտներէն մէկը, դոկտոր Հիլտըն ճոնսըն, քանի մը օր առաջ հաւաքոյթի մը մէջ յայտարարած է, թէ գտնուած է այնպիսի զարհուրելի թունաւոր գազ մը, որ շատ կարճ ժամանակի մը մէջ դիւրութեամբ կարող է բնաջնջել ամբողջ բանակներ։ Ատկէ զատ, նոյն քիմիագէտին ըսելով, գտնուած է նոր մետաղ մը, որ պողպատէն երկու անգամ աւելի ամուր եւ զօրաւոր է, իսկ ալիւմինիումէն եր ու անգամ աւելի թեթեւ։

Այս նոր գազին եւ մետաղի հնարաւորութիւնը, եթէ գործադրուելու ըլլայ օր մը, կը հաւատայ դոկտոր ճոնսըն, պիտի կործանէ ամբողջ աշխարհը։

Այս թունաւոր նոր գազը, ըստ երեւոյթին, գաղտնիք մը չէ կարգ մը պետութեանց վարիչներուն համար, որոնք, Շիկագոյի քիմիագէտին ըսելով, կը վարանին գործածութեան դնել զայն պատերազմական նպատակներու համար, որովհետեւ կը սարսափին անոր կործանարար հետեւանքներէն։

Դժուար է հաւատալ, թէ բոլոր կառավարութիւններն ալ ունենան նման մարդասիրական մտահոգութիւններ։ Աւելի հաւանական է, որ անոնք, վաղ թէ ուշ, պիտի ուզեն գործածութեան դնել թունաւոր նոր գազը պատերազմի պարագային։

Նոր գիւտերը ինքնապաշտպանութեան եւ յարձակումի նոր միջոցներ միայն կու տան ազգերուն՝ աւելի եւս ներզօր կերպով մղելու համար իրենց գոյամարտը։ Բայց նոր գիւտերը չեն փոխեր ազգերու հոգին, որ շատ չնչին փոփոխութիւններու ենթակայ է հազարաւոր տարիներու ընթացքին։ Արտաքին երեւոյթներ կը փոխուին, տեքնիքը կը փոխուի, զէնքերը կը փոխուին, բայց մարդը ներքնապէս կը մնայ նոյն գազանը։

Ահա թէ ինչո՛ւ ընդհանուր կործանումի վախը հազիւ թէ ի վիճակի ըլլայ հարկադրելու ազգերը, որ հրաժարին իրարու դէմ գործածելէ ամէնէն ահարկու թունաւոր գազերն իսկ...»

ՓՐՈՖ. ԵՈՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փրոֆ. Նիքոլա Եորկա իր երկրորդ դասախօսութիւնը կու տայ այսօր՝ երեքշաբթի, ժամը 2.30ին, Սորպոնի մէջ, Salle Liard: Նիւթն է՝ «Լուսինեանի Հայաստանը»։

Մուտքը ազատ է։

Գ. եւ վերջին դասախօսութիւնը՝ այս շաբաթ ժամը 5ին նոյն տեղը։ Նիւթ՝ «Հայեւֆրանս. քաղաքակրթութիւն»։

ԹՐՔՈՒՀԻԻ ՄԸ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄԸ

«Ճիւմհուրիէթ» կը գանգատի թէ իսքէնտէրունի մէջ Հայերը երես առած ֆրանսացիներէն, գիշերանց առեւանգած են Ըէժիի պաշտօնեայ Համզա պէյի հօգեզաւակը։ Երբ բողոք եղած է, Ֆրանսացիները պատասխանած են.

— Պզտիկ բաներ են, ասկէ առաջ բազմաթիւ հայ աղջիկներ փախցուցիք, հիմա ալ թող անոնք թուրք աղջիկ մը փախցնեն։

Համզա պէյի հոգեզաւակը իրեն յանձնուած է.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ձերբակալութիւններ Սեբաստիոյ մէջ

Պոլիսէն կը հեռագրեն.—Ձերբակալուածներու հարցաքննութեանց հետեւանքով, երեւան հանուեցաւ կրօնական հանգամանքով գաղտնի կազմակերպութիւն մը, որուն նպատակն էր պայքարիլ արդիացման քաղաքականութեան դէմ։ Այս կազմակերպութիւնը պատրուակելով կրօնական սկզբունքներու բռնաբարումը եւ բոլոր աւանդութեանց լքումը, նպատակ ունէր կուսակիցներ ձեռք ձգել՝ զինեալ կռիւ մղելու համար նոր ձգտումներուն դէմ։

Նման շարժում մը երեւան հանուած է Սեբաստիոյ մէջ, ուր բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

∴ Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած դաւադիրներու հարցաքննութիւնը կը շարունակուի։ Դարձեալ կարգ մը անձեր երես առ երես բերուեցան և զանազան վկաներ լսուեցան։

Հաղորդակցութեան գրկումէ ազատեցան Ալի Րիզա, Քէմալ, Ֆուատ Շէմսի, Ահմէտ Թէֆվիք և Տիկին Ֆօֆօ։

Մինչեւ հիմա կատարուած քննութեանց համաձայն, Քատրիէ, Նատիռէ, Համտիէ հանըմներն ու Նասըր եւ Վէֆիք պէյերը գլխաւոր դերակատարները կը նկատուին։ Իբր վկայ լըսուեցան նաեւ ոգելից ըմպելիներու մենաշնորհի վարչութեան տնօրէն Ջէքեայի եւ «Շիրքէթը Խայրիէ»ի տնօրէն Եուսուֆ Զիա պէյերը։ Քատրիէ հանըմի նոր խոստովանութիւններուն վրայ, կարգ մը նոր վկաներ եւս լսուեցան։ Շահագրգռուող շըրջանակներուն մէջ ծայր աստիճան գաղտնապահութիւն կը տիրէ։

ԴԻԿՏԱՏՈՐՈՒԹԻՒՆ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

Իտալիայէն եւ Սպանիայէն յետոյ, Եուկոսլաւիա եւս դիկտատորութիւն հռչակեց։ Ամիսներէ ի վեր Խրուաթներու եւ Սերպերու միջեւ բացուած էր խրամատ մը — որ աւելի եւս լայնցաւ Ստեփան Րատիչի եւ ուրիշ երկու խրուաթ երեսփոխաններու սպանութեամբ Սկուպչինայի մէջ։ Թագաւորը եւ դահլիճը չկրցան օրինական ճամբաներով լուծել տագնապը։ Խրուաթները անդրդուելի կը մնային իրենց պահանջներուն վրայ. ա՛յն է վերաքննել Սահմանադրութիւնը ա՛յն ձեւով, որ Խրուաթներն ու Սլովէնները Սերպերուն հետ հաւասար աստիճանի վրայ բռնուին։ Վերջին փորձ մըն ալ ըրաւ ուրբաթ օր՝ Զաղրէպէն Պելկրատ հրաւիրելով խրուաթ պետերը՝ որոնք ո՛չ մէկ զիջում ըրին։

Ասոր վրայ շաբաթ գիշեր եւ կիրակի օր վճռական քայլեր առաւ։ Նախ ինքզինքը դիկտատոր հռչակեց, յետոյ ջնջեց 1921ի Սահմանադրութիւնը, լուծեց Սկուպչինան (խորհրդարան), հրատարակեց նոր Սահմանադրութիւն մը, կազմեց չէզոք դահլիճ մը, վարչապետ նշանակելով արքայական պահակախումբի հրամանատար զօրավար Փէթէր Զիվքովիչը, որուն պաշտօնակիցներն են՝ Մարինքովիչ (արտաքին նախարար), հայր Քորոշէց (հաղորդակցութեանց), զօր. Հաճիչ (պատերազմական և ծովային), Շեւսլիուկա (ելմտական), Տրինքովիչ (ընկերային քաղաքականութեան), Ալաուփովիչ (կրօնից), Սոշքիչ (դատական), Քրուլի (առողջապահական), Ռատիվոյեվիչ (անտառ եւ հանք), Սովքովիչ (Թղթատարական), Ֆրանկէշ (երկրագործական), Ռովիչ՝ (անպաշտօն նախարար)։ Ասոնց մեծ մասը չէզոք մարդեր են, 9ը Սերպ, 4ը Խրուաթ, 1ը Սլովէն։

Եուկոսլաւ պաշտօնաթերթը հրատարակեց նոր օրէնք մը, որուն համաձայն սերպ-խրուաթ-սլովէններու թագաւորութիւնը ժառանգական միապետութիւն մըն է։ Երկրին մէջ ամբողջ իշխանութիւնը կը գտնուի Թագաւորին ձեռքը։ Ա՛ն է որ կը հրատարակէ օրէնքները, կը նշանակէ պաշտօնեաները, կը շնորհէ բանակի աստիճանները, կը հրամայէ բանակին եւ նաւատորմին, ընդհանուր ներման և շնորհի իրաւունք ունի, օտար պետութեանց հետ յարաբերութիւններու մէջ Թագաւորն է որ կը ներկայացնէ պետութիւնը (Թագաւորին հիւանդութեան, բացակայութեան կամ անչափահասութեան պարագային, Խնամակալ Ժողովին կը փոխանցուին իր իրաւունքները)։ Թագաւորը կը նշանակէ վարչապետն ու նախարարները, որոնք հաւատարմութիւն կ՚երդնուն իրեն եւ իր հրահանգներուն համաձայն կը շարժին։ Նախարարները պատասխանատու են Թագաւորին, որ կրնայ ամբաստանութեան տակ առնել եւ դատի ենթարկել զանոնք։ Վարչական իշխանութիւնը կը գործադրուի նախարարներուն կողմէ, արքայական արտօնութեամբ։ Դատական իշխանութիւնը կը գործէ ամբողջ երկրին մէջ Թագաւորին անունով։

Բացի այս հիմնական օրէնքէն, պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ նաեւ կարգ մը ուրիշ օրէնքներ, որոնք խիստ հսկողութեան տակ կ՚առնեն հանրային անդորրութեան պահպանումը. կարգ մը սեղմումներու կ՚ենթարկեն մամուլի օրէնքը եւ կը փոխեն թաղապետութեանց եւ շրջանային ինքնավարութեան օրէնքները։

Թագաւորը ժողովուրդին ուղղուած երկար կոչով մը կը բացատրէ թէ դիկտատորութիւն կը հռչակէ՝ երկիրը քայքայումէ փրկելու համար։

Կիրակի առաւօտուընէ սկսեալ խիստ գրաքննութիւն կը տիրէ։ Թերթերուն արգիլուած է նոր վարչաձեւին մասին հրատարակել ո՛րեւէ բան, որ հանրային կարծիքը վրդովելու հան-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՄԲ...

ՄԻՐԱՆԻ ԳՕՏԻ
Թ.
ԽԱԹՈՒՆԸ

Խաչօ էմին փռուած էր թաց ու բուրումնաւէտ հողին վրայ՝ ու մօտէն կը քննէր խաղողի տունկի մը արմատը...

— Չէ, բէն մը չէ, կ՚անցնի.ը-սաւ ու ոտքի կանգնեցաւ՝ դէմքը պայծառացած։

Երեկոյ էր, վերջալոյսը հեռուն կը նուաղէր...

Ցանկարծ պարտէզին միւս ծայրը երեւցաւ Ակօն՝ պատանի մը որ Խաչօին տըւարը կ՚արածէր.

— Խաթունը հիւանդ է, խաթունը հիւանդ է... պոռաց ան ու հեւալով հասաւ Խաչօին քով։

Խաչօին աչքերը մթեցին։

Խաթունը իր ոչխարներուն ամենէն գեղեցիկն էր, խատուտիկ, մետաքս բուրդով, անուշիկ աչքերով ու գիրուկ, ու կայտառ,

Տէրտէրին կնիկը՝ նազիկը, «Հաւատով խոստովանիմ»ը գրած ու կաշիի կտորի մը մէջ կարելէ վերջ՝ անցուցած էր խաթունին վիզը, երկու պըճնուխէ մանեկներ կը բոլորէին նոյն վիզը.

— Նազար չառնէ կ՚ըսէին դուռ դրացի, այնքան աղուոր էր խաթունը։

Խաչօ էմին վազեց ու մտաւ ախոռ։ Խաթունին ձէնը բռներ էր։ Խաթունը հօն անկիւն մը, իր չորս ոտքերուն վրայ, կը գալարուէր, կը պոռար ու կ՚արտասուէր։

— Շէյթանը փորը մտած է, կ՚ըսէր կոկոնց էղսաբէթը.

— Չարփմիշ կ՚ըլլի կոր, կը յատայրարէր Մարգար աղան։

Մինչ Խաչօ՝ նստած, խաթունին գլուխը իր դէմքին մօտեցնելով՝ զայն կը փայփայէր, կը համբուրէր, արցունքոտ աչքերով։

Ականջ չէր տար մարգարէներուն խօսուըռտուքներուն ու միայն կը դիտէր խաթունին աղուոր աչքերը որոնք կարծես կ՚ըսէին.

— Քեզ շատ կը սիրեմ, բայց հիւանդ եմ... ա՜խ, հիւանդ եմ։

— Չէ, չէ՛, կ՚արտասուէր Խաչօն, տէ որ էսպէս մեռնիս, իմ կեանքը կը փլի..., չէ, չէ՛...

Ու առաւել կը փայփայէր, զայն ամբողջովին կը գրկէր, կը սեղմէր իր կուրծքին։

— Աստւա՜ծս..., շնորքիդ մեռնիմ, Սուրբ Կարապետ, քեզ ղուրպան ըլլամ, խաթունս եաման կուլայ, մեղք չի՞ իր աչքերուն.

— Շէյթան է մտե՛ր... կրկնեց Էղսաբէթը։

Խաթունը, աւելի գալարուեցաւ, այլանդակօրէն մարմինը՝ աղեղնաձեւ դիրք մը առաւ, ոտքերը իրարմէ հեռացան, գլուխը ծռաւ..., ու այդ վիճակին մէջ սկսաւ պաղիլ

. . . .

. . . .

Մինչեւ առաւօտ՝ Խաթունին պաղած մարմինը գրկած, Խաչօ էմին մնաց հոն, ախոռին մէջ, մերժելով հեռանալ։ Մինչեւ առաւօտ ան լալագին երգեց նոյն յանկերգը.

— Եամա՜ն, եաման խաթունս, եաման..., էս պի՛տ որ փլիմ, եամա՜ն...։

Մնաց անկողին շաբաթներ, ու հիմա, մտազբաղ ու լուռ երբ տըւարը երեկոյեան կը վերադառնայ առանց պըճնուխով խաթունին, առանց անոր ցատկըռտուքներուն, Խաչօ էմին, դեռ կը մրմռայ, կ՚ողբայ, ակռաներուն մէջէն, ցած ձայնով...

— Եա՛ման..., եա՛ման... խաթունս եամա՜ն...։

Ու Ակօն, գլուխը ծռած տըւարը կը քշէ ախոռը, լուռ ու մունջ ձայնակցելով Խաչօ էմիի կսկիծին.

Համաստեղ

Վ. Ճ. Ր. ԽՐ. ԲԷՈՎՏԱՅԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Այս անգամ կը փորձեմ վրաս առնել «Յառաջ»ի երկու սիւնակը Ամիր Ամանօլա խանի երկրով զբաղեցնելու մեղքը։

Աֆղանիստանը, որ Պարսկաստանի նախկին մէկ նահանգն էր, երկար ժամանակ Անգլիոյ թաթին տակ կիսանկախ իր գոյութիւնը քարշ տալով, արեւելեան ուրիշ երկրներու զարթօնքէն ետ մնալ չուզեր եւ նոյնիսկ երբեմն աւելի կը շտապէ, քան երէկուան իր տէրը։ Հայաստանէն հեռու եւ հայկական դատի տեսակէտէն միանգամայն անարժէք այդ երկիրը աւելի քան կը զբաղեցնէ պարսիկ մամուլը. շատ անգամ երկրի ժողովուրդն ու կառավարութիւնը կը հրաւիրէ հետեւիլ հարեւան փոքրիկ Աֆղանիստանի առաջդիմական քայլերուն։ Վերջերս մամուլը արձանագրեց շարք մը աննախընթաց դէպքեր, որոնց կարեւորները նոյնութեամբ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն կը ներկայացնեմ։

Ամիր Ամանօլա խան իր Եւրոպա կատարած ճամբորդութենէն վերադառնալուն պէս, ձեռնարկեց շարք մը բարենորոգումներու, որոնք ամէնէն առաջ ջղայնացուցին հոգեւորականները, տեղ տեղ զանոնք մինչեւ իսկ ապստամբութեան մղելու աստիճան։ Այս յառաջդիմասէր միապետին առաջին գործն եղաւ կազմակերպել աֆղան զօրքը։ Բաւական թիւով զինուորականներ արտասահման ղրկուեցան ուսանելու։ Այսպէս 25 հոգի Ռուսիա, 15 հոգի Ֆրանսա, 25՝ Իտալիա եւ 20՝ Անգլիա։ Միայն վերջին չորս տարուան մէջ զէնքերու եւ զինամթերքի քանակը 8-16 անգամ աւելցուած է։ Կը շինեն նոր գործարաններ օդանաւերու նորոգման, վառօդի, թնդանօթի ռումբերու համար։

Աֆղանիստանի նոր Մէջլիսը (Խորհրդարանը) Ամիր Ամանօլա խանի մէկ ճառը լսելէ յետոյ, քուէարկեց նոր օրինագիծ մը, որուն համաձայն եկեղեցապատկան, բարեգործական ու թագաւորական ընտանիքի անդամներուն պատկանող բոլոր կալուածներն ու հարստութիւնները պիտի գրաւուին պետութեան կողմէն։ Ամէնէն առաջ միապետը իր կամքով պետութեան յանձնեց իր բոլոր կալուածները։

Ինչպէս բոլոր մահմետական երկիրներու մէջ, նոյնպէս եւ այդ տեղ ամէնէն ուժեղ դասը հոգեւորականութիւնն էր, որուն ազդեցութիւնը կը համարուէր անխորտակելի։ Մեծ մասամբ Հնդիկներէ կազմուած այդ ինքնիշխան դասակարգին ազդեցութիւնը վերջնապէս կոտրելու համար, ձեռք առնուած են բոլոր ներելի ու աններելի միջոցները։ Ամիրը իր մէկ ճառին մէջ հետեւեալ խիստ արտայայտութիւնները կ'ընէ հոգեւորականութեան հասցէին.

— «Հնդիկ հոգեւորականները իրենց ժողովուրդը առաջնորդելու եւ շիաներու ու սիւննիներու, հնդիկներու եւ մահմետականներու միջեւ հաշտութիւն ստեղծելու գործին մէջ անզօր մնացին, քանի որ օտարներու քաղաքականութիւնը փճացուցած է անոնց խելքն ու հոգին եւ այս պատճառով ես թոյլ չեմ տար որ անոնք իմ երկրի գործերուն խառնուին։ Ես աֆղան կրօնականներէն շատերը քննած եմ եւ գիտեմ որ անոնք Ղուրանէն բան չեն հասկնար, եւ երբեք իսլամ գիտութենէն եւ փիլիսոփայութենէն տեղեկութիւն չունին. ես հասկցայ, որ անոնք խումբ մը ուրիշ մարդոց ընդարմացած գործիքներն են, որոնք ոչ աւելի խելօք են, ոչ ալ աւելի գիտուն եւ այս պատճառով ես իրաւունք չեմ տար որ անոնք այսուհետեւ յանուն հաւատքի այս երկրին մէջ խառնակչութիւն ընեն։ Ոչ մէկ փաթթոցաւոր իրաւունք ունի ճառելու համար ամբիոն բարձրանալու՝ բացի Շէյխ Շանգուրի կողմէն տրուած պաշտօնական թոյլտուութիւն ունեցողներէն, եւ ո՛վ որ կ'անսաստէ այս հրամանին, խստիւ պիտի պատժուի։»

Ուշագրաւ է այն հանգամանքը, որ Խորհրդարանի պատգամաւորներէն մէկը քաջութիւն կ'ունենայ այս ճառին առթիւ խիստ դարձուածքներով քննադատելու միապետն ու իր գործերը, մինչեւ իսկ վիրաւորական խօսքեր ուղղելով Ամիրի հասցէին։ Վերջինս մինչեւ վերջ առանց ընդհատելու կը լսէ ճառախօսը։ Վերջը սակայն կը հրամայէ հարցաքննել այս քաջ ընդդիմադիրը եւ քննութենէն կը պարզուի, որ երկու ազդեցիկ հակափատիշահեաններ են գրգռիչները։ Երկուքն ալ անմիջապէս կը ձերբակալուին։

Աֆղանիստանի խոշոր եւ ազդեցիկ հոգեւորականներէն մէկն է Մօհամմէտ Սադեղ, որ «Հազրաթը Սահեբ (Սրբազան Տէր)» տիտղոսով յայտնի է իսլամ աշխարհին։ Սա ինքզինքը կը համարէր աւելի ազդեցիկ, քան երկրի թագաւորը, ունէր տասնեակ հազարներով հետեւողներ, որոնք կուրօրէն կը հաւատային իր անհաւատալի հրաշքներուն։ Իր մէկ խօսքը բաւական էր լեռնաբնակ Աֆղանները ոտքի հանելու իշխանութեան դէմ։ Ամիրին բարենորոգումներու ամէնէն ուժեղ հակառակորդն ըլլալով, շարունակ կը դրդէր ժողովուրդը ընդդիմանալ թագաւորին, չկատարել անոր հրամանները եւ անհրաժեշտ պարագային զինուած ապստամբութեան դիմել։ Հազրաթին կը գործակցէր Քապուլի մէկ ուրիշ ազդեցիկ հոգեւորականը՝ Շէյխ Ապտիւլ Րահման։ Ասոնք կը պնդէին, թէ Աստուծոյ կողմէ նշանակուած են պաշտպանելու իսլամի լուսաւոր կրօնը եւ Ամիր Ամանուլլահ խանը անկրօն, անհաւատ հռչակելու։

Վերջերս գրաւոր փաստաթուղթեր բռնուեցան երկուքին ստորագրութեամբ, որուն հետեւանքով լեռներուն մէջ ձերբակալուեցան ու օդանաւով Քապուլ փոխադրուեցան։

Ամիր Ամանօլա խանի հրամանով Ապտիւլ Րահմանը կախաղանի վրայ քաւեց իր մեղքերը, իսկ Հազրաթը տակաւին բանտին մէջ կ'ապաշխարէ։

Պարսկաստանի բարենորոգման կողմնակիցները մասնաւոր հիացումով կը խօսին այս կտրուկ ու արմատական միջոցներու մասին եւ անհամբեր կը սպասեն որ իրենց շէյխերն ալ խստօրէն պատժուին։ Մինչ այդ մամուլը կը մերկացնէ պարսիկ հոգեւորականութեան այլանդակութիւնները։ Սրամիտ ու իմաստալից ծաղրանկարներ կը լրացնեն պակասը։ Ծաղրանկարի մը մէջ, որ Թէհրանի մեծ «Մուջթէհիդ»ի փախուստը կը ներկայացնէ «Թէհրանի կարդինալը՝ իր շքախումբով» վերտառութեամբ, կ'երեւայ բոլշեւիկ դեսպանատան հաստափոր ռուս կառապանը, որ Կրեմլինի ներկայացուցիչներու կառքով կը փախցնէ կարդինալը։

Ապահովաբար ծաղրանկարը Իրանի մէջ աւելի հիմնաւոր դեր պիտի կատարէ, քան կախաղանը Աֆղանիստանի մէջ։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ՏՈՒՆ

ԻՆՉ ՈՒՆԻՍ...

Մարսէյլէն ներս, մեր շոգեկառքը լեռներ ծակեց, հարաւային Ալպեանները։

Գեղեցիկ քաղաք է Նիս, ու պիտի մնայ որքան ատեն որ ալ քօթ տ'Ազիւրի բնական բոլոր շնորհներն ու առաւելութիւնները կը վայելէ։

Նիս կասկածելի քաղաք մըն է։ Արդէն նախապաշարուած եմ այստեղի բնակիչներուն մասին։ Երբ մանաւանդ ժողովրդական սրճարան մը կը մտնես, կը վախնաս գաւաթները շրթներուդ դպցնել։

Այսպիսի սրճարանի մը մէջ էր որ պատահեցայ հիւանդ բարեկամի մը։

— Ի՞նչ ունիս, գոյնդ ալ առաջուան պէս չէ, խեղճ բարեկամս, գո՞ւն ալ, գո՞ւն ալ։

Դիտեցի աչքերը, տեսակ մը հրճուանքի արտայայտութիւն ու ժպիտ կային անոնց մէջ։

Չար չէ իմ բարեկամս, բայց հոգեբանական է այդ երեւոյթը։ Մարդիկ միշտ կ'ուզեն տեսնել իրենց բախտակիցները, երբ... անոնք դժբախտ են։ Սակայն, երջանիկները շատ չեն հանդուրժեր իրենց նմաններուն։

Բանտարկեալները երբ նոր դատապարտեալ մը կ'ընդունին իրենց սրահին մէջ, հոգեկան արտակարգ հրճուանք մը կը զգան։ Կը մոռնան ամէն ինչ, կը խոյանան նորեկին վրայ ու կը հարցուփորձեն։

Ու երբ բարեկամիս յայտնեցի թէ բարեբախտաբար ոչինչ չունիմ, այլ միայն գիշերը չեմ քնացած ճամբորդութիւններու հետեւանքով, եւ թէ վաղն իսկ կը վերադառնամ, նկատեցի որ աւելի մռայլեցաւ։

— Երանի՜ քեզի, երանի որ բան մը չունիս։ Եւ յետոյ իրաւունք չունիս բան մը ունենալու, ծովերէ անդին սպասող ունիս, երջանիկ ես։ Իսկ ե՞ս, ի՞նչ ունիմ ես։ Ա՜խ եթէ անէծք կոչուած բառը համաճարակի մը անունն ըլլար, այդ համաճարակէն պիտի տառապէին սա բժիշկներէն շատ շատերը, որոնք կեանքս ու հազարաւորներու կեանքը կը սակարկեն հոգէառին հետ։ Կարծես գաղտնի համաձայնութիւն ունին սատանային հետ։ Վերջին վայրկեանին երբ այլեւս յոյս չմնաց, օդափոխութիւն յանձնարարեցին եւ կը տեսնեմ որ ընդհանրապէս այդպէս կ'ընեն։

Խօսեցայ ու ըսի բաներ մը, բայց չգիտեմ թէ մխիթարուեցա՞ւ։

Շոգեկառքը դարձեալ ծակծկեց լեռները։

ԿԱՊԵԼԱՆ

Խնդուկ բայց անձնուէր բարեկամս հեռաձայնով ժամադրութեան մը կը հրաւիրէ զիս, «խիստ բացառիկ արժէք» տալով անոր։ Արեւելեան կապելա մըն ենք, համանուն նուագախումբով։

Դժգոհ էի, բայց պէտք էր որ մնայի։ Նուագածուները իրենց անսպառ պաշարը կը հրամցնէին յաճախորդներուն, Թուրքերէն, Թուրքերէն ու Թուրքերէն։

Սա դիմացը նուագի համագեստով փառաւոր մարդ մը կայ որ «Ընտրոս» յունական նաւին նաւապետն է եղեր։ Բաւական հարբած կ'երեւէր։ Իր թեւերն ու մարմինը ճօճելով մօտեցաւ նուագածուներուն ու բաներ մը փսփսաց։ Մէկ վայրկեան յետոյ նուագախումբը սկսաւ նուագել յունարէն կտորներ։ Մէկ, երկու, երեք... Մեր աջ կողմն ալ հայ տղաքներ կան, որոնց անունը միայն հայ է, կ'ըսենք երբեմն։ Այս վերջինները յանկարծ փոխեցին իրենց զուարթ արտայայտութիւնը։ Մէկը առաջ նետուեցաւ եւ իր կարգին մօտեցաւ նուագածուներուն։ Եւ կարծեմ յանձնարարեց վերադառնալ հին եղանակներուն — «կազէլ», «Մանի» եւն.։

Վայրկեան մը յետոյ նուագախումբը վերսկսաւ.

Ազատութեան սիրոյն համար
Շատ արիւններ թափեցան...

Ներկայ Հայերը թնդանօթէ արթնցածի տպաւորութիւնը թողուցին վրաս. բոլորը մէկ սկսան երգել։ Ուրիշ երգ մը, երրորդ մը եւս։ Եւ կասկածելի համարուած հայ տղաքը, խելայեղ սկսան լեցնել նուագածուներու գաւաթները... թղթադրամով։

Ուրիշ մըն ալ Մելքոն։

Վէրքերով լի ջան ֆէդայ եմ,
Թափառական տուն չունիմ։

Ներկայ Յոյները սկսան դժգոհիլ։ Հայերը կրկնապատկեցին իրենց խանդավառութիւնն ու ... նուէրները։

— Հայերէն, սատէ հայերէն, կ'ուզես նէ չէ ըսէ, չալղըդ կը կոտրեմ, գլուխդ ալ միասին։

Աչքերս արցունքով լեցուեցան։ Ապրի՜ք տղաք, որ մէկ մէկ առիւծ կը պահէին իրենց սրտին մէջ։

Դժգոհ ներս մտած էի, բայց տեսնելու էիք թէ ինչպէս դուրս ելայ։

ԼԻՈՆԻ ՏՂԱՔԸ

Գաւառի մեր բազմամարդ կեդրոններէն Վալանս ու Վիէնը կը պահեն իրեց լաւ գիծերը, թէեւ խանդավառութիւնները զգալապէս պակսած են։

Դէպի վեր, Լիոնի մէջ ունինք հոծ բազմութիւն մը աշխատաւորներու եւ արհեստաւորներու։ Երրորդ Թաղապետարանի թաղը հայկական է, թէեւ ոչ այնքան որքան Մարսէյլի Րիւ տէ Տօմինիքէնը։ Կը ճանչնա՞ք սա Թաղապետարանի դիմացի սրճարանին մէջ, երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2ը պայմանաւորուած երիտասարդները։ Բոլորն ալ լաւ մարդու զաւակներ են, որոնք անցեալի մէջ եղած են հանրային գործիչներ, գաւառի յարգուած ուսուցիչներ, պատուաւոր եւ յարգուած առեւտրականներ եւ վերջապէս աղէկ մարդիկ։ Իսկ տղա՞քը, տղա՜քը։ Ափսո՜ս որ անոնք ալ հոգիով լաւ, զգացումներով բարձր տղաքներ են, բայց... մեծ մասով խաղամոլ։

Այդ տղոց սպառնացող վտանգները — բարոյական եւ ֆիզիքական — բացորոշ են։ Աշխատաւորներ են որ կրնան իրենց շաբաթական աշխատանքի վարձքը մէկ երկու ժամուան խաղի մէջ կորսնցնել։

«Պլըֆ» կը խաղան այս տղաքը։ Շատերը մէկ-մէկ ալ աղջիկ ունին իրենց կողքին, ժանօ, ֆօլէթ եւլն.։

— Հինգ Ֆրանքի ժանօ մը տուր, կ'ըսէ մէկը։

— Տասը Ֆրանքի տէրտէր մը տուր, կը պոռայ միւսը։

— Տասը Ֆրանքի ֆօլէթ մը տուր, կ'աճապարէ երրորդ մը։

Երբ աղջիկ ուզողը կ'որսնցնէ, կը բարկանայ.

— Էս քու... կորսուէ՜ քովէս։

Մէկ խօսքով՝ ողբալի քաշքշուք մը։ Ողբալի անոր համար որ կորսուած տղաքներ չեն ասոնք։ Կը զգան թէ իրենց ճամբան ծուռ է։ Ընոնց շահողն անգամ զզուանքով ըսաւ.

— Եղբա՛յր, ե՞րբ պիտի գայ ասոր վերջը։

— Կ'անցնի այս ալ, կ'անցնի, ըսաւ ուրիշ մը։

— Կ'անցնի, սակայն կը ծակէ ու կ'անցնի, աւելցուց առաջինը։

Յ. ՊՈՒՌՆԱՋԵԱՆ

ԱՆՑԱԾ ՕՐԵՐ

ԿԱՂԱՆԴ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴ

Անկիւնադարձ մըն է, զոր պէտք է ընենք ժպիտով եւ յոյսով։ Փոյթ չէ թէ տխուր է ներկան, երբ անցեալի առողջ ծիլերը կ'ապրին դեռ մեր մէջ։ «Հաւատք քո կեցուցին զքեզ»։

*** Կաղանդը ուրախ բայց ազդու օր մըն էր «քաղքըցի»ին համար. Կաղանդը կրօնք մը ունէր իր մէջ, մինչ ինք անոր քուրմն էր։

Մեծերն ալ փոքրերուն հետ «քիչ մը պլտը նորնային», այդ տօնին, տուն ու տեղով նոր ոգի մը պիտի առնէին։ «Ռէնջպէր»ին տղաքը նոր «եէմէնի»ն եւ գօտին բարձին տակ տեղաւորած՝ վազուան ոսկի երազներով Նոր Տարիին կ'երթային, հանգստացած՝ իրենց տարուան մը վաստակը այդ այնքան յարգի իրերուն համար վատնելէն...։

Դեռ տարեվերջի իրիկունը, երբ հայրիկը տուն հասած էր, մենք հագուած սքուած պիտի ըլլայինք ու շնորհաւորութեան, ձեռքպագի երթայինք. մէկ մէկ քիչ մնալով էն-մեծ մայրիկին, մեծ մայրիկին եւ աւելի տարեց հօրեղբայրներուն տունը։ Մենք պարտաւոր էինք ընտանիքի մեծերուն այցելել, մինչ այն տուներու տղաքը մեզի կուգային յաջորդ օրը, նոյն ձեւով։

Ի՞նչ էր անցուդարձը։ «Բարի եկաք», երկու գգուանք, եօթը տեսակ ուտելիք, անուշապուրէն, կաղինէն ու թուզէն զատ, խմիչք մըն ալ զոր պարպած ատեն տան մեծը պիտի ըսէր՝ «էկաք օր չէն էղանք. ամէն տարի բարով հասնինք»։ Բայց ո՜րքան ուրախութիւն էր մերինը, երբ մեր մտքէն չանցած շատ սիրելի բան մը նուէր կը ստանայինք։ Դեռ կը յիշեմ այն գրչատուփը, զոր նուէր ստացայ Կաղանդի իրիկուն մը։ Ինչե՜ր չ'րոտեցի ես այն մատիտով...։ Ու մօրս ոտանաւորներն ու Յուսիկ Երուանդին երգը, քանի՜ անգամ գրի առի ես «մաքուրի քաշելու» համար, նոյն գիշերը։

Նոր առաւօտ ծագեց այսօր,
Մեզ նոր տարի շնորհաւոր...

*** Դուրսը սեփ սեւ. ադամամութը չէ բացուած։ Տիրացուները ժամկոչին հետ փողոցէ փողոց անդաստան կ'ընեն, ու մեծ տուներուն կամ ծանօթ անկիւններուն մօտ կեցած, կ'երգեն...

Ժամկոչը մութին մէջէն կը ճանչնայ իր քարը, որուն վրայ կը հնչեցնէ՝ տա՜նկ, տա՜նկ, տա՜նկ... եւ իր ձայնն ալ տիրացուներուն միացնելով կը շարունակէ՝

— Եկա՜յք ի սուրբ եկեղեցի...։

Յանկարծ լոյսեր կը վառին, վարագոյրներուն ետեւէն մարդիկ կը շարժին եւ ամէն մէկ տունէ քիչ մը ուտելիք եւ քանի մը «չէնթէք» կը տեղայ...։

*** «Խորհո՜ւրդ մեծ»...։ Մութը կը բեկբեկի զանգակներու հնչիւնէն, ու մենք ժամ կը վազենք խունկի, աղօթքի ու երգի։ Ծնունդը տօներու ամէնէն նուիրականն է, եւ իրա՛ւ որ ամէնէն խորհրդաւորը։

Վարդապետը կը վերլուծէ այդ օրուան ոգին իր քարոզին մէջ ու ժամուորը տուն գալուն, ծեր կիները դուրս կ'ելլեն «ողորմի Աստուած» մը առնելու եւ իմանալու թէ ի՞նչ կար ժամը...։

Ու ես կը վազեմ մեր «Նինէ»ին մաս տանելու, ու իննսուն տարեկանը կ'օրհնէ զիս։ Ժամարարէն ստացած նշխարքս մեծ մայրիկիս կուտամ եւ ականջ կը դնեմ կնիկներուն խօսակցութեան՝

— Ի՞նչ քարոզ խօսեցաւ։

— Աղուոր-աղուոր բաներ սաւ։

— Է՛, ի՞նչ ըսաւ։

— Շիտակը իրիսկինին «խորաթա»յի բռնուած էի, չի կարցի անել...։

*** Այսպէս կ'անցնէին, մը, այս տօնական օրերը քաղցրութեամբ, ժպիտով ու սով։ Տնօրհնէնքէն վերջ էր որ գինիներ կ'երեւային, դենին հագուած» կ'ըլլար (գի գած) ու Ս. Թագաւորին անկ կամ փէշտիմալճիին օրթան լօրօ էին ոմանք...։

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Պերլին

«ԲԱՆԱԳՈՂՈՒԹԻՒՆ»

Նոր երգիծավէպ մը գրե — «Փարաւոն Սէմ Ընտօն»ը սիկա անշուշտ անմեղ գործ չէ։ Եւ սակայն այդ մեղքին չէի կարծեր որ ըլլար «Բան ղութեան» մահացու մեղք։

Պատմենք։ Վէպը տպու «Հայրենիք» ամսագրին Վէպին հերոս էր ըրած քաջ նօթ ու կենդանի հայ բանաս մը։ Անուն մականուն ծածկած դողալով որ զգայուն սիրտ մը վիրաւորեմ։ Բայց հերոսը կո տնկեց ու չորս ծագերու մէջ գած սկսաւ սազերգել.

— «Փարաւոն Սէմ Ընտօն ե՛ս եմ, ե՛ս, ոչ ուրիշը, ե՛ս, միայն ե՛ս»։

Մենք ու մերոնք մնաց ապշահար։

Այսքանով չվերջացաւ։ նաստեղծը, Պ. Լեւոն Եսաճանեան մեզի չորս նամակներ գրեց, հատելով, շնորհաւորելով, թանքներ ընելով ու նոյնիսկ գլխին թագ դնելով։

Մենք ու մերոնք մնա զմայլահար։

Նամակով մը շնորհաւ իր ազնիւ ժեսթերը եւ խորհ տուի որ ինք ալ իմ վրայ եր ծավէպ մը գրէ։ Համաձայնեց Համերաշխութիւն, սէր, գուրգ րանք։ Աննախընթաց ու մխի րական երեւոյթ։

Այլ. աւա՜ղ, յոյժ կարճ ւեց բարեկամիս՝ Լ. Եսաճանեան խելօքութիւնը։

Երգիծավէպը արժանացա տոլար մրցանակի եւ հովը փոխ ցաւ։

Եսաճանեան սազ ի ձեռ Աթէնքի մէջ դիմացը ելլող պոռայ.

— Նշան Պէշիկթաշլեան տոլար մրցանակ ստացած է « րաւոն Սէմ Ընտօն»երգիծավէ փարաւոնը ե՛սեմ։ Ինձմէ բանա ղութիւն է ամբողջովին։ 50 տո ինծի տալու են։

Եւ Աթէնքի թերթը, Օր», իսկոյն արձագանգ կ'ը այս իմաստո՜ւն յայտարա թեան։

Ու Պոլսոյ «Ժամանակ» ազգօգուտ թերթն ալ որ գործական եւ արկածեան բանա...գողեան օրկան մըն է, կոյն կ'արտատպէ «Նոր Օ յօդուածը, իր կողմէ բծախ տողեր աւելցնելով։

Աւա՜ղ, անգիտակից գող եմ եղեր։ Ես ալ միամիտ մեծ մտութիւնը ունէի թէ մըն եմ վերստեղծած։ Ա բանագող եմ եղեր...

Ասիկա վիշտ մըն է ի համար։ Սակայն մխիթար քանի մը խորհուրդ։ Այս հաշ մեծանուն ծովանկարիչ Այվազ կին ալ բանագող մըն է։ Ան բա գողած է ծովէն։ Եւ իւրաքանչ անգամ որ Սեւ ծովու մօ լիքները կուգան մեծաձայն

նուիլ պատաժներուն, կը գոռան պարզապէս.

— Այվազովսկի բանագող է... ալիքները գոռալով իրենց արդար իրաւունքը կը պահանջեն, քանի որ Այվազովսկիի նկարները մեծ գինով ծախուած են:

Սակայն չէ՞ք գտներ որ ասիկա ջուրի կամ ջուր կտրած ուղեղի տրամաբանութիւն է:

Եթէ երգիծաբանութեան հերոսները վարձատրել հարկ ըլլար՝ Ե. Օտեան աչագին փող պիտի վճարէր ընկեր փանջունիին որ կը հեծեծէր... «Մի քիչ փող»:

Այս հաշուով ամսական 10 հազար ֆրանք ալ ես պէտք է վճարէի Տիար Վահան Մալէզեանին, քանի որ անցամաք ծիծաղի նիւթ է այդ չոր կարծուած բանաստեղծը:

Բայց ի՞նչ հարկ այս կերպ մխիթարութեան: Հարկ է կարդալ Պ. Լեւոն Խաչիկեանի նամակները: Ասոնցմէ առաջին երեք հատը ղրկուած են ժամանակին «Հայրենիք» օրաթերթի խմբագրութեան, իբրեւ «Մերօրեայ ծիծաղներ»: Չորրորդ նամակն ալ, գլուխ-գործոց, կը դնեմ «Յառաջ»ի խմբագրութեան տրամադրութեան տակ:

Ու նամակէն առաջ ուրիշ կէտ մը:

Խաչիկեան յայտարարած է. — «Նշան Պէշիկթաշլեան բան մը չէ աւելցուցած իրմէ: Ամբողջովին ե՛ս եմ: Բանագողութի՜ւն...»

Հարց կուտամ բարեկամիս.— Ճի՞շդ է որ իր կեանքն է փարաւոնի գաւառի մէջ ունեցած կեանքը, իրակա՞ն են փարաւոնի Պոլսոյ մէջ ունեցած սխրագործութիւնները, ապրուա՞ծ են փարաւոնի պատերազմի ու աքսորի մէջ ըրած թափառումները, իրա՞ւ են Յունաստանի մէջ եղածները: Ճշմարի՞տ է իր նկարագիրը, խօսքերը...

Եթէ այս բոլորը ես չեմ հնարած ու ինք ապրած ու խօսած է, վա՜յ ուրեմն իրեն...

Իսկ եթէ այդ բոլորը ես ստեղծած եմ, տիպար մը երեւան բերելու համար, դարձեալ վա՜յ իրեն որ իր ապրածն ու չապրածը զանազանելու պայծառութիւնը չունի:

Բարեկամս իր սազով ձեռբակալուած է: Կա՛մ կը մտնէ անպատասխանատուներու յարկաբաժնին մէջ եւ կամ պատուհանէն դուրս կելով ծով կը նետուի, միանալու համար Սեւ ծովի ալիքներուն ու երգելու:—

— Պէշիկթաշլեան բանագող է . . .

Իսկ «Ժամանակ» եւ «Նոր Օր» թերթերու խմբագիրներուն կը յանձնեմ կարդալ նամակը, առանց վարանելու նոյն գիրին գովեստէն, ազնուութենէն ու... հաւասարակշռութենէն:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԳԱՂԹԵՆ

Պէյրութէն գրուած մասնաւոր նամակէ մը (օտար) կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Դէպի Սուրիոյ հարաւը՝ Նիսիպինի կողմերը Հայերու ներգաղթի նոր շարժում՝ մը սկսած է ուղղուիլ: Լեռնաբնակներ են, որոնք Մուշի քրդաբնակ շրջաններէն կուգան, փախելով քրդական ապստամբութեան հետեւանքով, այդ տեղերու անապահով վիճակէն: Արդէն 12 ընտանիքներ հասած են Հասէջէ: Կ'աշխատուի, թրքական սահմաններուն ո՛չ շատ մօտ, փոքր հող մը տրամադրել անոնց: Կ'ըսուի թէ 2—3000 հոգի կը պատրաստուին գաղթել գարնան մօտ: Այս շրջաններու, Թուրքիոյ միւս գաղթականները հանգիստ վիճակ մը ունին եւ աւելի պիտի բարգաւաճին առեւտրական այն վայրերուն մէջ, որոնք անյապաղ պիտի ստեղծուին Պաղտատի երկաթուղիի երկայնքը.— Ճարապլուս, Արապ փունարը, Թըլ Ապէյիտ, Րէսիւլ-Այն, Տէրպէսիճէ, Քամէշլիյէ (Նիսիպինի դիմացը):

Դէպի Հարաւ. Ամերիկա գաղթի պատճառը. Սուրիոյ մէջ աշխատանքի պակասն է որ կը բարդուի Պէյրութի մէջ, ապրուստի սղութեան վրայ: Պէյրութ քաղաքի շինութիւնները, որոնց մէջ կ'աշխատէին հայ գործաւորները, դադրած են եւ ուրիշ գործաւորներ կ'աշխատին սովորական օրավարձքերու 1-3ով: Հարիւրին 40 հայ անգործներ կան: Կը նախընտրեն երթալ Հարաւ. Ամերիկա, ուր զիրենք կանչող ազգականներ ունին:

Գաղթականներու կեդրոնական կոմիտէն իր բոլոր կարելին կ'ընէ, որպէսզի Սուրիոյ գաղթականները կանոնաւորապէս հաստատուին: 1928ի վերջը, կը հաշուուէր 1500 ընտանիքներ որոնք հաստատուած են ագարակներու մէջ կամ հողերու վրայ, որոնց սեփականատէրը պիտի դառնան մասնավճարներով:

Բայց գործը գլուխ հանելու համար մեծ գումարներ պէտք են. դժբախտաբար, կոմիտէն կը գտնէ որ Բարեգործական Միութիւնը եւ արտասահմանի հայ գաղութները, որոնք գեղեցիկ խոստումներ շռայլեր էին, դեռ չեն կատարած լուրջ օժանդակութիւն մը: Անոնք զարդ գոհացած են թելադրութիւններ ընելով եւ իրենց փափաքները յայտնելով: Այս է բոլորը: Անհրաժեշտ է որ անոնք իրենց նիւթական նպաստը փութան բերել, մեղմելու համար կարգ մը շրջանակներու զայրոյթը, հանդէպ իրենց այս անտարբերութեան: Լաւ կազմակերպուած պրոպագանդով մը, կարելի է մեծ օգնութիւն գտնել այդ աղբիւրներէն,— օրինակ՝ յարկաբաժնի մը, տան մը եւայլն, պիտի քաջալերէր հայ գաղթականները եւ պիտի պահպանէր ընտանեկան եւ ազգային կապակցութիւնը

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՍԵՌԸ ՓՈԽԵԼ

Անգլիական թերթի մը տուած տեղեկութեան համաձայն, Էտիմպուրկի Համալսարանին ընտանի անասուններու բուծարանին մէջ, սերնդագործութեան մասին պրպտումներ կատարող գիտունները համոզուած են թէ շատ չանցած պիտի յաջողին անասուններու սեռը հակակշռել նշանակելի կերպով: Արդէն ներկայիս, փոքր անասուններու վրայ կատարուած փորձերը յաջողած են եւ գիտունները կրցած են ծնելիք անասուններու սեռը փոխել:

Բայց դեռ չեն կրնար հաստատ ըսել թէ ե՞րբ պիտի կրնան նոյն յաջողութիւնը ձեռք բերել խոշոր անասուններով: Գիտնականներէն մէկը կը հաւաստէ թէ շատ չանցած, այդ ալ կարելի պիտի ըլլայ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յաճախ մեզի հարցումներ կ'ուղղուին որոնց պատասխանը անմիջապէս կը տրուի *ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ*ով (դ. էջ):

Իսկ օրը օրին ղրկուած դրամները միշտ կը ծանուցուին *ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ*ով (Ստացանք):

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 2 Յունուար.— Այս տարի ալ, Կաղանդի տօնակատարութիւնը, աւանդութեանց մօտիկ սովորականութեամբ, ու քիչ մը աւելի ճոխ շատ շատերուն համար:

1927ին գործազրկութեան հարուածին տակ, եւ 1928ին դեռ այդ հարուածէն շշմած ու տկար մեր հայրենակիցները, մեծ մասով տեմակ մը մղձաւանջէ մտամոլոր, չկրցան իրենց ուզած եղանակով տօնել կաղանդները, բայց այս տարի, տնտեսապէս քիչ-շատ կազդուրուած էին: Երեւոյթները կը հաւաստէին, թէ տրամադրութիւնները լաւ են:

Գործարաններու կեանքէն յոգնաբեկ շատ մը հայրենակիցներ, միջոց մը կամ կռթնելիք թիկունք մը գտնողներ, անմիջապէս դուրս նետուեցան, փորձելու համար իրենց բախտը ազատ ասպարէզին վրայ: Մէկը բացաւ նպարավաճառի կամ ուրիշ խանութ մը, միւս մը սկսաւ իր արհեստը ի գործ դնել, ուրիշներ նոր արհեստներ սորվեցան, եւ այսպէս, անոնք կամք ցոյց տուին, զոհողութիւններ ըրին, կարճ շրջանի սովորական տագնապները ապրեցան. բայց այսօր գրեթէ բոլորն ալ յաջողած են, ու իրենց շրթունքին վրայ գոհունակութեան ժպիտ մը կը փայլի, 1929ի դռնէն ներս մտած ատեն: Անշուշտ միշտ կան խեղճեր եւ նոյնիսկ թշուառներ:

Ահա այս վիճակին մէջ, 1929ի Կաղանդը տօնելու ելեր էին մեր հայրենակիցները: Միայն կեդրոնի թաղերը աչքի առջեւ ունիմ, ուր եռուզեռ մը, ոգեւորութիւն մը սկսած էր, կիրակիէն և երկուշաբթիէն սկսեալ, որ կը գերազանցէր նախորդները: Կը տեսնէինք հայ մանուկները, ուրախ ու զուարթ կանչերով ու ծիծղուն: Բախտաւորները գըրկած եւրոպական գեղեցիկ խաղալիքներ, հագուած կոկիկ ու մաքուր, շուկայէն դէպի տուն ցատկոտելով կ'երկննային փողոցներէն ու մայթերուն վրայէն: Համեստներն ալ իրենց կարգին փոքրիկ խաղալիքներով ու կաղանդչէքի յոյսերով դիմաւորելու կը պատրաստուէին «Կաղանդ Պապա»ն՝ որ իրենց ալ թանկագին, աղուոր բաներ պիտի բերէր գիշերը, լուսնալուն մօտ...

Պանդոկներու լուսաւոր ու միջնակարգ սենեակներէն մինչեւ յետին կիսալոյս խցիկներուն մէջ պատրաստուեր էին Կաղանդի յատուկ սեղանները, ոմանք ճոխ, ոմանք ալ համեստ, ուր մեր աւանդութեանց, հայրենի սովորութիւններուն ու օջախին կիսապատկերը կը գծուէր, հնաւանդ անուշութիւնները բուրելով: Յուշեր՝ հայրենի կեանքէն:

Հաւաքոյթներ, այցելութիւններ, ուրախութիւն եւ խնջոյք մինչեւ առաւօտ: Ամէն բերնէ մէյմէկ ձեւի ու տեսակի, մանաւանդ տարբեր իմաստներով.— «Աշխատեր, տքներ ու վաստկեր ենք այս տեսակ օրերու համար», «Պէտք է զոհել, ծախսել այս օրը ուրախ անցընելու համար», «Քանի վաղը այսօրուան շարունակութիւնն է, հարկ է այս տարեմուտի օրը, ուրախ, զուարթ եւ բարի ըլլալ, որպէսզի ամէն օր ալ նոյնը ըլլանք»: Եւ այսպէս, ունեցողը իր քսակէն, չունեցողը իր ըրած պարտքով, ծախքեր ըրին, զուարթութեամբ տօնելու համար Կաղանդը:

Իսկ այն հայրենակիցները, որ իրենց մօտ չունին ու ներկայութիւննին չեն վայլեր իրենց ալլուր գտնուող ծնողքը, ազգականները, միարիններն ու սըրտահատորները, իրապէս տըրտում ու տխուր կ'երեւէին:

Ահա այսպէս էր պատկերը Կաղանդի գիշերին եւ դեռ յաջորդ օրը:

Կ. Սեւեան

«ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ» ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՐՏՕ (Սեփ. Թղթ.).— Ե. Հ. Կարմիր Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը, Կիրակի օր սարքած էր հանդէս-երեկոյթ մը: Որոշուած ժամանակէն առաջ արդէն հետաքրքիրներու խումբ մը փութացած էր հանդիսավայրը: Ժամը 3ին լիքն էր սրահը որուն ճակատը կը զարդարէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշակներ: Օրուան նախագահին՝ Օր. Թագուհի Պուլտուկեան «Մեր Հայրենիք»ով բացաւ հանդէսը, ու բացատրեց Ե. Հայ Կարմիր Խաչի նպատակը, թուեց անոր բերած օգուտները իր կազմութենէն անմիջապէս վերջ: Յետոյ կոչ ըրաւ հայ մայրերուն եւ քոյրերուն որ թեւ թեւի տան իրենց եղբայներուն ու աշխատին միանաբար փրկել հայ մանուկը եւ օգնութեան հասնիլ հայ մայրերուն եւ քոյրերուն: Օր. Պաղտիկեան արտասանութիւն մը ըրաւ: Պ. Շապուհ պարզեց օրուան տօնին իմաստը: Ներկայացուեցաւ «Երկու Խուլերը»: Տասնեւհինգ վայրկեան դադարէ վերջ սկսաւ բուն երեկոյթը:

Ճաշացուցակը ճոխ էր եւ հայ երիտասարդներն ալ նման վայրկեաններու առատաձեռն են: Ջերմ բաժակաճառեր, սրախօսութիւններ եւ կերուխում: Ստեղծուած էր գեղեցիկ մթնոլորտ մը: Ճաշէն յետոյ բազմութիւնը խումբերու վերածուեցաւ սեղաններու շուրջ ու ծայր տուին խմբերգները:

Աճուրդի դրուեցան շիշ մը Պորտոյի հին գինի զոր շահեցաւ Պ. Շիրինեան, 32 ֆրանքով: Ասկէ քաջալերուած Կարմիր Խաչուհիները աճուրդի դըրին նաեւ Կաղանդի պզտիկ ծառ մը, գեղեցկօրէն զարդարուած և նուիրուած Օր. Շիրինեանի կողմէ: Նմանապէս 32 ֆրանքով շահեցաւ Պ. Պաքալեան:

Ամէնէն վերջը սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ առաւօտեան ժամը 2:

Ա. Գալայճեան

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ԵՒ
ԴԱՒԻԹ ԹԱՃԻՐԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ
29 դեկտ. 1928 Լոնտոն

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Françaiseի (29 Boulevard Saint-Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն: Յիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆեսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով: Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով: Ծամելը ապահովուած: Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար: Ամէն օր ժամը 9 — 12: Հեռաձայն Archives 55-09: Ծ.

1929 ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1929

"ՅԱՌԱՋ"

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ՖՐԱՆՍԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ.— Տարեկան 140, վեցամսեայ 70, եռամսեայ 35 ֆրանք:

ԱՆԳԼԻԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ, ԵԳԻՊՏՈՍ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ տարեկան 250 ֆրանք, վեցամսեայ 125 ֆրանք (կամ երկու եւ մէկ ոսկեըլին):

ԱՄԵՐԻԿԱ.— Տարեկան տասը տոլար, վեցամսեայ 6 տոլար:

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ.— Տարեկան 200, վեցամսեայ 100 ֆր.:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱՌԱՋԻ խմբագրութեան և վարչութեան նոր հասցէն է.—

235, FBG. ST. MARTIN, PARIS (10e)

(Ներկայ խմբագրատան դիմացի փողոցը)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՀԵՔԵԱԹ ՀԵՔԵԱԹԻ ՄԱՍԻՆ

Անգամ մը Ճշմարտութեան խելքին փչեց պալատ իջնալ:

Նոյն ինքն Հարուն-էր-Րաշիտի պալատը:

Ալլահ Էքպէր: Ստեղծելով կինը՝ դու երեւակայութիւնը ստեղծեցիր:

Անիկա ըսաւ ինքն իրեն.

— Իսկ ինչո՞ւ չէ: Շատ հիւրիներ կան Մարգարէին դրախտին մէջ, շատ գեղեցկուհիներ երկնային արքայութեան մէջ— Սուլթանին հարէմը: Մարգարէի պարտէզին մէջ ես յետին հիւրին չէի ըլլար անշուշտ, փատիշահի կիներուն մէջ, զուցէ ամէնէն գեղեցիկն ըլլամ, իսկ հարճերուն մէջ՝ առաջինը իր հարճերէն: Բուստը իմ շրթունքներէս վառ չէ, իսկ անոնց շնչառութիւնը՝ կէսօրուան օդն է: Ոտքերս վայելչակազմ են. իսկ կուրծքերս երկու շուշաններու պէս են, որոնց վրայ արեւան բիծեր կան: Երջանիկ է այն մարդը որ կը խոնարհէ գլուխը իմ կուրծքիս վրայ: Հաշիշի երազներ պիտի պարուրեն զինքը: Երեսս լիալուսնի առաջին օրուան կը նմանի: Սեւ շողակներու պէս կը փայլին իմ աչքերս եւ ա՛ն, որ կ'երքի վայրկեանին կը նայի անոնց՝ մօտ շատ մօտ— ինչքան ալ մեծ ըլլայ ան— այնքան պզտիկ պիտի զգայ ինքզինքը, այնքան պզզտիկ, որ պիտի խնդայ: Ալլահը ինծի ուրախութեան վայրկեանին է սա դեր, եւ ես ամբողջովին— իր ստեղծագործութեան — երգն եմ:

Ելաւ ու ճամբայ ինկաւ:

Միմիայն իր գեղեցկութիւնն էր հագուած:

Պալատի մուտքին մօտ, պահակը սարսափով կեցուց զինքը:

— Ի՞նչ կ'ուզես հոս, կի՛ն, որ մոռցեր ես նոյնիսկ ծածկոցդ առնել:

— Ես կ'ուզեմ տեսնել փառապանծ ու ամենակարող սուլթան Հարուն-էր-Րաշիտը, փատիշահն ու խալիֆան, մեր մեծ հրամանատարը:

— Ալլահի կամքը թող ըլլայ, ինչպէ՞ս է քու անունդ, Անամօթութի՞ւն:

— Իմ անունս Ճշմարտութիւն է: Ես քեզի չեմ բարկանար, զինուո՛ր: Ճշմարտութիւնը յաճախ անամօթութեան տեղ կ'ընդունին, ինչպէս որ սուտն ալ— ամօթխ. գնա՛ և խօսէ իմ մասին:

Խալիֆային պալատին մէջ բոլորը յուզուեցան, երբ իմացան թէ Ճշմարտութիւնն է եկեր:

— Անոր մուտքը, յաճախ, շատերու ելքը կը նշանակէ.— մտազբաղ կերպով ըսաւ մեծ վէզիր Ճաֆէրը:

Եւ բոլոր «վէզիր»ները վտանգ կը զգային:

— Բայց կին է ան,— ըսաւ Ճաֆէր: Մեր մէջ ընդունուած է, որ ամէն գործով զբաղին անոնք, որոնք ոչինչ կը հասկնան անկէ: Եւ ատոր համար ալ կիներու լեզուէն կը հասկնան ներքինիները:

Ու դարձաւ դէպի մեծ ներքինին: Փատիշահի պատուի, հանգիստի և երջանկութեան պաշտպանին:

Եւ ըսաւ անոր.

— Մեծագոյնը ներքինիներուն: Հոն կին մըն է եկեր իր գեղեցկութեանը վստահած: Հեռացո՛ւր զայն: Յիշէ՛ միայն, որ այս բոլորը պալատին մէջ կը կատարուի: Պալատի սովորութեանց համաձայն հեռացուր զինքը: Այնպէս, որ ամէն ինչ գեղեցիկ եւ արժանաւոր ըլլայ:

Մեծ ներքինին ելաւ միջանցքը եւ մարած աչքերովը նայեցաւ մերկ կնոջ:

— Դուն կ'ուզես տեսնե՛լ խալիֆան: Բայց խալիֆան չիկրնար տեսնել քեզի այդ վիճակին մէջ:

— Ինչո՞ւ:

— Այդ վիճակին մէջ կուգան այս աշխարհը: Այդ ձեւով ալ կը հեռանան: Բայց այդ ձեւով կարելի չէ շնչել աշխարհի վրայ:

— Ճշմարտութիւնը ա՛յն ժամանակ է միայն լաւ, երբ մերկ է:

— Քու խօսքերդ օրէնքի պէս ճշմարիտ կը հնչեն: Բայց փատիշահը բարձր է օրէնքէն: Եւ ան չի տեսներ քեզի այդ վիճակին մէջ:

— Այսպէս ստեղծեց զիս Ալլահը: Զգուշացի՛ր, ներքինի՛, դատել եւ կշտամբել: Դատելը անմտութիւն պիտի ըլլար, իսկ կշտամբելը՝ յանդգնութիւն:

— Ես չեմ համարձակիր դատել կամ կշտամբել այն, ինչ որ ստեղծեր է Ալլահը, բայց Ալլահը գետնախնձորը ստեղծեր է հում, իսկ ուտելէ առաջ կ'եփեն զայն: Ալլահը գառնուկի միսը արիւնով լի է ստեղծեր, բայց որպէսզի ուտուի, առաջ կը տապկեն զայն: Ալլահը բրինձը ոսկորի պէս է ստեղծեր, եւ որպէսզի ուտուի, մարդիկ կ'եփեն զայն եւ քրքումով կը գունաւորեն: Ի՞նչ պիտի ըսէիր մարդու մը, եթէ ան սկսէր միսը, գետնախնձորը եւ բրինձը հում ուտել, ըսելով թէ.— «Ալլահը այդպէս է ստեղծած զանոնք»: Այդպէս ալ կինը: Որպէսզի հանուի, պէտք է որ առաջուընէ հագուած ըլլայ:

— Գետնախնձոր, գառնուկ, բրինձ,— զայրոյթով բացագանչեց Ճշմարտութիւնը.— իսկ խնձորնե՞րը, իսկ տանձե՞րը, անուշահոտ սեխե՞րը: Անո՞նք ալ կ'եփեն ուտելէն առաջ, ներքինի՛:

Ներքինին ժպտեցաւ այնպէս, ինչպէս կը ժպտին ներքինիներն ու գորտերը:

— Սեխին կեղեւը կը հանեն, տանձն ու խնձորը կը կեղուեն: Եթէ դուն կ'ուզես որ մենք ալ այդպէս վարուինք քեզի հետ...

Ճշմարտութիւնը շտապեց հեռանալ:

* * *

— Որո՞ւ հետ կը խօսէիր դուն այսօր առտուն պալատի մուտքին քով եւ, կարծես թէ, բարկացած կը խօսէիր:— հարցուց Հարուն-էր-Րաշիտը իր պատուի, հանգիստի եւ երջանկութեան պաշտպանին,— եւ ինչո՞ւ պալատին մէջ այնպէս իրարանցում կար:

— Կին մը կ'ուզէր տեսնել քեզ, բայց այնպիսի անամօթ մէկը, որ կը ցանկար քովդ գալ այնպէս, ինչպէս ստեղծեր է զինքը Ալլահը,— պատասխանեց մեծ ներքինին:

— Ցաւը վախ կը ծնի, իսկ վախը՝ ամօթ.— ըսաւ խալիֆան.— եթէ այդ կինը անամօթ մէկն է, օրէնքին համաձայն վարուեցէք իրեն հետ:

— Մենք կը կատարենք քու կամքդ արտայայտուելէ առաջ, — ըսաւ մեծ վէզիր Ճաֆէրը համբուրելով տիրոջ ոտքին տակի հողը,— այդպէս ալ վարուեցանք կնոջ հետ:

Եւ սուլթանը ողորմածաբար նայելով անոր վրայ՝ ըսաւ.

— Ալլա՜հ էքպէր:

Ալլա՜հ էքպէր: Ստեղծելով կինը, դուն յամառութիւնը ստեղծեցիր:

Ճշմարտութեան խելքին փըչեց պալատ իջնալ:

Նոյն ինքն, Հարուն-էր-Րաշիտին պալատը:

Ճշմարտութիւնը հագաւ քուրձ մը, մէջքը կապեց պարանով, առաւ ձեռքը գաւազան մը եւ նորէն գնաց պալատ:

— Ես Ապացուցանողն եմ,— խիստ կերպով ըսաւ պահակին. Ալլահի անունով կը պահանջեմ որ խալիֆային քով թողուք զիս:

Պահակը սարսափած— պահակները մի՛շտ սարսափի մէջ կ'ըլլան, երբ օտարական մը կը մտնէ խալիֆայի պալատին — կը վազէ մեծ վէզիրին քով:

— Նորէն նոյն կինն է,— ըսաւ, — ծածկուած է քուրձով և ինք՝ զինքը Ապացուցանող կը կոչէ. բայց աչքերէն ճանչցայ որ Ճշմարտութիւնն է:

Վէզիրները շփոթեցան:

— Ի՞նչ յարգանքի պակասութիւն է սուլթանին հանդէպ— մեր կամքին հակառակ երթալ:

Եւ Ճաֆէր ըսաւ.

— Ապացուցանո՞ղ: Այդ գործը Մեծ Միւֆթիին կը վերաբերի:

(1) Վ. ՏՈՐՈՇԵՒԻՉ

գամանք ունենայ։ Ջնջուեցան բոլոր թաղապետական ժողովները, ինչպէս նաեւ գաւառական եւ շրջանային ժողովները։ Պելկրատի, Զագրէպի եւ Լուպլիանայի քաղաքապետները պաշտօնանկ եղան։ Այս քաղաքներուն թաղապետական վարչութիւնները պիտի նշանակուին արքայական հրամանագրով, Ներքին նախարարի առաջարկին վրայ։

Ազգային կամ կրօնական հիմերու վրայ դրուած քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները լուծուած հռչակուեցան։

Դիկտատորական նոր վարչաձեւը գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ Խրուաթներուն, ինչպէս նաեւ Սերպերուն կողմէ։?

Ֆրանսիա-իտալական մրցակցութիւնը

Խօսելով Մուսոլինիի մէկ ճառին վրայ, ուր կ'ըսուէր թէ «Ամբողջ աշխարհ կը զինուի», *Փոփոլօ տ'Իտալիա* Ֆրանսան կը մեղադրէ իբր ռազմապաշտ եւ աշխարհակալ, ու կը գրէ.

«Ֆրանսա անդադար կ'աւելցնէ իր թնդանօթները, հրացաններն ու սուինները։ Եւ ասիկա՝ ամէն կողմէ, դէպի Արեւելք, դէպի Միջերկրական և մինչեւ մեր Ներքին ծովուն սիրտը։ Այս սպառազինումները, զինակցութիւններու շարքը եւ ծովային զինակցութեան մը փորձը նախատինք են Բէլլոկի Ուխտին համար։ Ֆրանսայիմիջերկրականեան ուժերը թոյլ կուտան իրեն Ափրիկէէն պահեստի գունդերփոխադրել եւ այսպէսով ապահովել իր գերակայութիւնը։ Մինչդեռ Իտալիա պէտք ունի նաւատորմի, պարզապէս շնչելու եւ ապրելու համար։ Ֆրանսա հաղորդակցութեան միջոցներ ունի նաեւ Ատլանտեանէ, մինչդեռ Իտալիա միայն Միջերկրականը ունի իբր ելք։ Եւ քանի որ, հակառակ խաղաղասիրական բոլոր խօսքերուն, ամէն պետութիւն կը զինուի, Իտալիա պէտք է նոր գոհողութիւններ ընէ, Միջերկրականի միջոցաւ իր պարէնաւորումը ապահովելու համար...»։

Մահ Մեծ-դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչի

Նիսի մօտ Քափ տ'Անթիպի իր ձմեռնային ապարանքին մէջ շաբաթ գիշեր մեռաւ Ռուսիոյ Նիկոլա Բ. ցարին հօրեղբայր մեծ դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչ, որ վերջերս թոքատապէ բռնուած էր եւ հակառակ բազմաթիւ մասնագէտ բժիշկներու խնամքին,չկրցաւ բուժուիլ։Կովկասեան կազակներուհամազգեստ հագած՝ մարմինը կը հանգչի դափնիներով զարդարուած մահիճի մը մէջ, կուրծքին վրայ՝ Ս.Գէորգի երեք պատուանշանները։Կազակ ենթասպաներու պատուոյ պահակախումբ մը կը հսկէ։ Այս առաւօտ դագաղի մէջ պիտի դրուի եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Քանի ռուսական եկեղեցին։ Յուղարկաւորութեան թուականը դեռ չէ որոշուած։

Մեծ դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչ ծնած էր Պետրոգրադ՝ 1856 նոյեմբեր 6ին. թոռն էր Նիկոլա Ա. ցարին։ Պզտիկ տարիքէն զինուորական ասպարէզ մտնելով, մասնակցեցաւ 1877-1878ի ռուսեւթուրք պատերազմին, կարեւոր յաղթանակներ շահելով։ Այնուհետեւ աստիճանի արագ բարձրացում ունեցաւ բանակին մէջ։ 1905ին երբ հիմնուեցաւ ազգային պաշտպանութեան խորհուրդը, մեծ-դուքսը անոր նախագահ նշանակուեցաւ, միաժամանակ վերին հրամանատար անուանուեցաւ արքայական պահակախումբին եւ Պետրոգրադի զինուորական վարժարանին։

Մեծ պատերազմի սկիզբը վերին հրամանատար նշանակուեցաւ ռուսական բանակներուն։ 1915 սեպտեմբերին երբ աւստրեւգերման բանակները ճեղքեցին Տնիեփէրի ճակատը՝ մեծ աղէտի ենթարկելով Ռուսերը, Նիկոլա շնորհազուրկ եղաւ։ Յետոյ Կովկասի փոխ-արքայ նշանակուեցաւ եւ մեծ յաղթանակներ տարաւ Թուրքերուն դէմ եւ գրաւեց Էրզրումը։

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան ընթացքին ձերբակալուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ Ալուպիայի (Խրիմ) իր կալուածին մէջ, բայց յաջողեցաւ փախչիլ։ 1919 ապրիլին Սանթա-Մարկէրիթա (Լիկուրիա) ապաստանեցաւ, իսկ 1923էն ի վեր կը բնակէր Փարիզի մօտ Շուաննիի իր դղեակին մէջ։

1924ին Պելկրատի մէջգլուխն անցաւ «Ռուս ազգային կոմիտէ»ի մը, որուն նպատակն էր կռուիլ բոլշեւիսմի դէմ։ Իր շուրջ խմբուած էին զօրավար Վրանկէլ եւ ընկերները։ Պուլկարիա, Սերպիա եւ Լեհաստան ապաստանած մօտ 100,000 Ռուսեր կը մասնակցէին այս կազմակերպութեան։

Նոր ամբաստանութիւններ

Հարցաքննիչ դատաւոր Կլար հարցաքննեց «Լա Լիպէրթէ» թերթին տնօրէն Քամիյլ Էյմարը, որ յօդուածով մը կարգ մը յայտնութիւններ ըրած էր։ Ըսած էր թէ Տիկ. Հանօ ունէր սպիտակ յուշատետր մը, որուն մէջ կ'արձանագրէր «զինքը խեղդողներուն անունները»։ Թէ այդ ցանկին մէջ կան անունները բազմաթիւ երեսփոխաններու, մանաւանդ համայնավար նախկին երեսփոխանի մը։ Էյմար չուզեց մանրամասնութիւններ տալ՝ չմեղանչելու համար լրագրական գաղտնապահութեան դէմ, յայտնեց թէ իր տեղեկութիւնները քաղած էր Տիկ. Հանօի պաշտօնեաներէն։

Դատաւորը յետոյ լսեց նախկին երեսփոխան Շառլ Պէրճբանը, զոր ամբաստանեց իբրեւ դրամաշորթ, զեղծարար եւ մեղսակից Տիկին Հանօի։ Պէրթռան գիտէր ամէն բան։ Ինք է որ կոմս տը Քուրվիլի հետ հիմնեց «կազէթ տիւ Ֆրան»ը։

Պ. Կլար նոյն յանցանքներով ամբաստանեց նաեւ տիկին Օտիպէռը, որ չուզեց խօսիլ առանց փաստաբանի ներկայութեան։

Յետոյ կրկին լսեց տիկին Հանօն, որ կարգ մը յայտնութիւններ ըրաւ «Ժուռնալ»ի տրուելիք մէկ միլիոն ֆրանքի մասին։ Յետոյ դիտել տուաւ թէ իր հիմնած ընկերութեանց պատրաստ դրամը բաւական է բացը գոցելու։

Տեւողութեան մրցանիշը կոտրուած

Ամերիկեան «Քուէսչըն Մարք» օդանաւը յունուար 1ի առտուան ժամը 7.26էն ի վեր օդին մէջ կը մնայ։ Թերթս մամուլը գրուած պահուն հասած վերջին տեղեկութեան համաձայն. օդանաւը 132 ժամէ ի վեր օդին մէջ էր՝ կոտրելով տեւողութեան համաշխարհային բոլոր մրցանիշները։

Երկու օդանաւեր օդին մէջէն պէնզին կուտան «Քուէսչըն Մարք»ի։ Շարժիչ մեքենան բաւական մաշած ըլլալով, օդանաւորդները մտադրած էին ցամաք իջնել երէկ։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆԸ

12 յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին «Պոցարիս» ճաշարանը 8 Rue Botzaris, Paris (20e), մէթրօ՝ Botzaris

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ԵՐԵԿՈՆ

Այս հինգշաբթի կը խօսի Օհան Կարօ։ Նիւթ՝ «Ստեղծագործողներու կերպեր»ը։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՑԻԻ

„ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ"...

Բանաստեղծութիւններու ժողովածուն, շքեղ հրատարակութիւն՝ ընտիր թուղթ։ գին՝ Ֆրանսայի մէջ 7 ֆր., ուրիշ երկիրներ 10 ֆր.։ փոստի ծախք չկայ։ դիմել՝ Mr. G. Balayan, Impr. de Navarre. 5 Rue des Gobelins, Paris.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզի եւ շրջանի մէջ բնակող այն բոլոր ֆութպօլիսթները որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերու ֆութպօլի խումբերուն, պէտք է դիմեն անձամբ կամ գրաւոր նորընտիր ֆութպօլի յանձնախումբին, որուն ժողովատեղին է, 15 Rue Lepic, Métro Blanche։Դիմել՝Շբ.և կիրակի օրերը երեկոյեան ժամը 8.30էն վերջ։

ՓԱՐԻԶԻ հայ սկաուտներուն կազմակերպած վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը՝ 294, 107, 922, 837, 333, 624, 500, 743, 86.532 916, 551, 541։ Ստանալու համար դիմել՝ Յ. Գաւուքճեանի, 4 Rue Bethoven, (Paris 16).

ԲԱԼՈՒԻ Շինաս գիւղէն Խաչատուր Պաղտասարեան կը ծանուցանէ իր հայրենակիցներուն և բարեկամներուն իր հասցէն եւ կը խնդրէ իրենցմէ գրել՝ Hatchadour Bagdassarian, Bld. Pierre Curie, Argenteuil (S.etO) France.

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Փարիզի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութիւնս եւ կրօնական ընկերակցութեան վարչական ժողովս ներկայ շըրջաբերականով կը զեկուցանեն Փարիզի եւ շրջականերու հայ ժողովրդեան թէ՝ կրօն. ընկերակցութեան հիմնական կանոնագրոյ Ա. յօդուածին տրամադրութեան համաձայն՝ Seineի, Seine et Oiseի եւ Seine et Marneի նահանգներուն մէջ բնակող եւ Հայ Առաքել. եկեղեցւոյ պատկանող ազգայինները ենթակայ են Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովուութեան իրաւասութեան։

Հետեւապէս, այդ շրջաններուն մէջ ո՛եւէ քահանայ կամ այլ եկեղեցական, ըլլան անոնք եկեղեցւոյս թոշակաւոր քահանաներ կամ ուրիշ անպաշտօն հոգեւորականներ, առանց Հոգեւոր Հովուութենէս արտօնուած ըլլալու՝ չեն կրնար պսակ եւ մկրտութիւն կատարել։

Առանց արտօնութեան կատարուած պսակներն ու մկրտութիւնները անվաւեր պիտի նըկատուին եւ վկայագրի իրաւունք չպիտի ունենան։

Սոյն տնօրինութեան հակառակ շարժողները, վերոյիշեալ կանոնագրին (Ներքին կանոնագիր) 3րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, կրնան պատասխանատու ալ ըլլալ պետական օրինաց առջեւ։

Հոգեւոր Հովիւ
Հայոց Փարիզի եւ շրջակայից
(Ստոր.) Վռամշապուհ Եպիս.
(Կնիք) Դիւան Վարչութեան

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Հաճի Վերոն Կորկիսեան (ծնեալ Երէպագանեան) ամուսինը՝ Սամուէլ Կորկիսեան։ Պէյրութի կողմերը գտնուիլը իմացուած է։ Իմացնել՝ իր հօրեղբօր Սուրէն Երէպագանեանի 13 Passage Andanson St. Ouen, Seine, France.

— Կը փնտռուի Ամասիոյ Հաճի գիւղէն Տիկ. Տիրուհի Աւետեան որ կը գտնուէր Պէշիկթաշի (Պոլիս) աղջկանց որբանոցը։ Այժմ Ֆրանսա կամ Յունաստան ըլլալը կը կարծուի։ Գրել՝ Hrant Avcharianի,chezM.Brand,St-Sernin, Ardèche.

— Կը փնտռուի Էսկիշէհիրցի Վռամշապուհ Գասպարճեան, որ զինադադարէն վերջ թարգման էր Անգլիացիներու մօտ (Պոլիս)։ 1922էն ի վեր լուր չկայ։ Իմացնել՝ իր մօր Մարի Գասպարաճեանի։ Հասցէ՝ Sarkis Boghossian, 10 Rue Traverse Chevalier, St. LoCp (Marseille).

— Սսմ. Հանրային Պարտէզ նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Ազնիւ (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անյայտացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ Ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT),ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթեր ու օրինական գործողութիւնները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ԵՆՈՎՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
6 Rue Voltaire, LYON

Անձամբ կը շինէ փրոթէզներ (prothèse) բոլորովին նոր մեթոտով։ Մասնագէտ վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ C. Bonnard կը խնամէ ակռայի հիւանդութիւնները Չորեքշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր։ Քուրոն՝ 90 ֆր., ճերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր.էն։ Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. Ա. ՍԱԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներ[ով]
Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛
ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿԻ[Ն]
ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Եթէ կ'ուզէք ամենաշքեղ գլխարկներ ունենալ ամենա[յա]մար գիներով և կամ թրանսֆօրմասիօն ընել տալ ձեր գլխա[րկ]ները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատունը

MODES ԱՏՐԻԱՆԱ MODE[S]
Rue des Pyrénées 246 Tram
Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ.

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՍՒԱ

Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տար[ո]ւան չոր ՊԱՍՒԱ։ Ա. (չիչէք) գին 34 ֆր., Ա. սրայ 24 ֆր., Բ. սրայ 22 ֆր.։ կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ։ Ունինք նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապրանքներ։

Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամու[ին] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կ[ոկորդի] ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ„
1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ։ Բազմաթիւ պատկերներ։ Անտիպներ կուռ, գեղեցիկ։ Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած։
դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10)
ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտխու[...] ցաթժման եւ Ասատը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած [...] կինքներ 30, Թէրէզ Րաքէն (է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլսթ[ոյ]) 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը 20, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, Կրացիէլլա 8, Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Օտարը 5, Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, Կայսր (...շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1, [...] գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երազահաններ՝ 5, 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.։ Նօթաներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, Չիլ[ինկի]կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։

Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5ֆր.տարբե[րու]թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարա[ն]ներու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ղր[կ]ուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք գի[ր]քերուն ցանկը։

Դիմեցէք 'L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e)։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ոս[կի] պանդոկը (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, [...] գային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհետա[ցող] սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Թա[...] ւորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդրա[նիկ]) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, [...] նահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուավէպը 8, Մէլիքա Նո[...] հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օքէրէթ) 9, [...] թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յա[...] Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, գարաններ 3, 25, 30, Երազահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նա[եւ] ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, ձա[յ]նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Չուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Հայկ. եռագոյն ժապաւէններու Ֆրանսայի միակ կեդրոնատեղին
ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ LIBRAIRIE N. AGOPIAN
191 Cours Lafayette 191, LYON
ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԳԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՆՄՈՅՇՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն

235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

9 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 850 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՈ՞Ւ Կ'ԱՆՃՐԿԻՆ

Նորէն ու նորէն, Սուրիոյ եւ Լիբանանի արտագաղթի խընդիրը:

Բացատրեցինք աղէտին ծանրութիւնը: Փորձեցինք պարզել նաեւ պատճառները, որոնք երկու գլխաւոր հիմեր ունին,— տնտեսական եւ հոգեկան:

Երէկ հրատարակեր էինք օտար իրաւասու անձի մը մէկ նամակը, որ կը մատնանշէր հետեւեալ իրողութիւնները.

— «Դէպի Հարաւ. Ամերիկա գաղթի պատճառն է աշխատանքի պակասը, որ կը բարդուի, Պէյրութի մէջ, ապրուստի սղութեան վրայ: Պէյրութի Նոր քաղաքամասին շինութիւնները, որոնք չորս տարիէ ի վեր զբաղում կը հայթայթէին հայ բանւորներու, քիչ մը կասած են եւ ուրիշ բանուորներ (մանաւանդ Համմանէն գաղթած կիներ) կ'աշխատին սովորական օրավարձքերու մէկ երրորդով: Հաբիւբին 40 հայ անգործներ կան, իսկ ուրիշներ ալ անբաւական աշխատավարձ կը ստանան:»

Այս առթիւ, մեր օտար բարեկամն ալ, — ինչպէս գաղթականներու տեղաւորման գործին վարիչները — դառնօրէն կը բողոքէ հայկական շրջանակներու անտարբերութեան դէմ:

— «Տեղաւորման կոմիտէն կը նկատէ որ Հայ Բարեգործական ընկերութիւնները եւ արտասահմանի հայ գաղութները, որոնք դրամական գեղեցիկ խոստումներ շռայլեր էին, դեռ չեն կատարած լուրջ օժանդակութիւն մը: Անոնք բաւականացան թելադրութիւններ ընելով եւ իրենց փափաքները յայտնելով: Եղածը-չեղածը այս է: Այս բաները կը գրեմ իբրեւ հաւատարիմ բարեկամը ձեր ազգին, եւ մտերմօրէն»:

Ու վերջապէս աղաչանք մը.

— «Անհրաժեշտ է որ յիշեալ ընկերութիւնները եւ գաղութները նիւթական աջակցութիւն ընծայեն, մեղմելու համար կարգ մը շրջանակներու մէջ տիրող գայրոյթը, որ հետեւանք է տիրող անտարբերութեան»:

Մեր բարեկամը օգնելու ձեւեր ալ կը ցուցնէ, — յարկաբաժիններ կամ տուներ նուիրել Նոր Թաղամասին մէջ եւայլն.:

Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ կը հաստատեն թէ տարագիրները թեթեւ սրտով չէ որ կը հեռանան քիչ-շատ ընտանի միջավայրէ մը: Շատեր կ'ուզէին քար մը գտնել, իրենց գլուխը հանգչեցնելու համար, կամ քարէն հաց հանել: Բայց դժուար է ե՛ւ մէկը ե՛ւ միւսը, քաղաքներու մէջ: Իսկ ներսէն եւ դուրսէն տիրող անտարբերութիւնը սիրտ կը ցամքեցնէ:

Կը թուի թէ՝ ձեռնպահութեան կամ անտարբերութեան տեսակէտէն, իրարու հետ մրցումի ելած են բոլոր ազգային օրկանները, կաթողիկոսարանէն, առաջնորդարաններէն մինչեւ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայր. Միութիւններէն մինչեւ փոքր կուշտ, կոնակը տաք Բարեգործականը:

Ըսեր էինք եւ կը կրկնենք.—

Մինչեւ այսօր, Սուրիոյ եւ Լիբանանի ազգային կազմակերպութիւններէն ո՛չ մէկը խելք ըրաւ մատնանշել վտանգը, ահազանգ հնչեցնել, ու մանաւանդ գործնական միջոցներ ցոյց տալ, եթէ ոչ խափանելու, գոնէ սահմանափակելու համար աղէտը: Մետասաներորդ ժամուն է որ արթնցան տեղական թերթերը, այն ալ ողբ ու կոծ արձակելու համար: Մինչդեռ, ահա օտար գործիչ մը մատը կէրքին վրայ կը դնէ եւ որոշ բաներ կ'ըսէ: Գաղթածներու եւ գաղթելիքներու թիւն անգամ հանելուկ է, տակաւին:

Հաւատա՞նք թէ գէթ մէկ խորհրդակցութիւն կատարուած է տեղին վրայ, կանխարգել միջոցներ, աջակցութեան ձեւեր առաջարկելու եւ գաղութները աշխատանքի հրաւիրելու համար: Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ պակաս չեն հանրային կեանքի մէջ եփած, գործի ընդունակ հայրենակիցներ: Մենք խելք սորվեցնելու յաւակնութիւններ չենք ունեցած, բայց կը զարմանանք որ նոյնիսկ այդ պիտանի տարրերը կենդանութեան նշան ցոյց չեն տար:

Այսպէս հեռուէն հեռու դատելով եւ մեր քաղած տեղեկութիւններուն վրայ հիմնուելով, կը կարծենք թէ չարիքը մեծապէս կը մեղմանայ, եթէ ուժ տրուի տեղաւորման գործին: Ի՞նչ կը բանին Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի Հայրենակց. Միութիւնները եւ մանաւորապէս կիլիկեցիները: Անոնք, եթէ ուզեն, կրնան շարժման մէջ դնել ո՛չ միայն իրենց վարչութիւնները, այլ եւ Բարեգործականի երկու գլխաւոր կեդրոնները, ի հարկին գրոհ տալով մինչեւ անոնց գրասենեակները: Ի՞նչ դժուար գործ է ստանձնել շարք մը բնակարաններու —հիւղակ— շինութիւնը, երբ այնքան խոշոր գումարներ կը ճարուին, Հայաստանի մէջ աւաններ շինելու համար:

Անցեալ օր մեր ձեռքը անցաւ ազդ մը, ուրկէ կը տեղեկանանք թէ 1600 սթերլինի գումար մը կայ տրամադրելի, Լոնտոնի մէջ, բայց չեն գիտեր ի՛նչ բանի գործածեն, քանի որ նպատակին չի ծառայեր կամ չի բաւեր:

Ինչո՞ւ չեն յատկացներ տեղաւորման գործին կամ ուրիշ հանրօգուտ ձեռնարկի մը: Տասը ընտանիք հողին կապել եւ ապրեցնել,— ահա նշանախօսք մը իւրաքանչիւր Միութեան կամ Միութիւններու խումբի մը համար: Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, մէկ այծի կամ փեթակի դրամ կը հաւաքուէր Պոլիս, մէկ ընտանիք փրկելու համար Սասունի մէջ:

Ի՜նչքան ցամքեր եւ անճրկեր ենք այսօր, աւելի ազատ պայմաններու մէջ...:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԵԼՕՔ ԽՕՍՔԵՐ

Նոր երկիր հին հնչակեաններու Փարիզի շաբաթաթերթը, ճշդելով իրենց դիրքը կաթողիկոսարանի եւ առաջնորդարաններու հանդէպ, կ'եզրակացնէ (6 յունուար).

—«Քանի որ հայութիւնը ցրուած է այժմ զանազան երկիրներ եւ քանի որ քաղաքական կուսակցութիւններն են, որ կը ղեկավարեն հայ կեանքը, անոնք փոխադարձ համաձայնութեամբ, իւրաքանչիւր երկրի համար պէտք է ստեղծեն կեդրոնական մարմին մը, որ վարէ նոյն գաղութի հայութեան քաղաքական-հասարակական, կրթական-մշակութային գործերը:

Հայ հոգեւորականութիւնը ապացուցեց, որ ինքը անընդունակ է այդ գործը կատարելու:

Եգիպտոս, Պուլկարիա, Յունաստան, Ամերիկա, Ֆրանսա, Անգլիա, Սուրիա եւ այլ երկիրներ ապաստանած Հայերը պէտք է գիտնան ինքզինքնին կառավարել եւ ազատուիլ Առաջնորդներու կամայականութիւններէն: Առաջնորդները հոգեւոր հովիւներ են եւ այդպէս ալ թող մնան:

Ի հարկէ մինչեւ մեր ակնարկած կեդրոնական մարմիններուն կազմակերպուիլը, Առաջնորդարանները պէտք է շարունակեն իրենց հասարակական պաշտօնները կատարել, քանի որ անոնք իբրեւ հայ ժողովուրդի ներկայացուցիչներ ճանչցուած են տեղական կառավարութիւններէն:

Մեր պարտականութիւնն է ժամանակաւորապէս օգնել անոնց, որպէս զի պատուաւոր կերպով կատարեն իրենց պաշտօնը եւ չվարկաբեկուին ու չվարկաբեկեն հայ ժողովուրդը յաչս կառավարութեանց: Մենք պէտք է աջակցինք Առաջնորդներուն, որպէս զի նորանոր սահմանադրութիւններ մշակեն, համաձայն տեղական պայմաններու եւ այդ սահմանադրութիւնները վաւերացնել տան կառավարութեանց ու հետզհետէ քաշուին քաղաքական հասարակական գործերէն եւ ամբողջովին նուիրուին իրենց կրօնական - հոգեւորական աշխատանքներուն:

Կաթողիկոսարանները, Պատրիարքարանները եւ Առաջնորդարանները կորսնցուցած են իրենց երբեմնի հմայքն ու հեղինակութիւնը:

Քաղաքական կուսակցութիւնները պէտք է միջամտեն մեր կեանքի բոլոր մանրամասնութիւններուն: Բաւական է որքան ինկանք բառերու ետեւէն: կեանքը բառ չէ, ան ունի պահանջներ, որոնք օրըստօրէ բարդ հանգամանք կը ստանան:»

ՍՈՖԻԱՅԻ բանտին մէջ 1200է աւելի քաղաքական բանտարկեալներ հացադուլ յայտարարած են՝ ընդհանուր ներում ձեռք բերելու համար:

ՀԱՐՑԱՔՆՆԻՉ դատաւոր Պ. Կլար լսեց նոր վկաներ: երկարօրէն հարցաքննեց նախկին փոխ-նախարար Ռիօն, սեղանաւոր Մաքս Սէնժէն, կոմս տը Մօյէռնը: Ցերեկոյ երեւ երեսի բերաւ միջնորդ Սիմոն Ամառը եւ "Ժուռնալ,,ի աշխատակից կասթոն Վիտալը: Երէկ շարունակուեցան հարցաքննութիւնները:

«ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ բանակ»ի համաժողովը կը գումարուի այս օրերս Անգլիոյ մէջ: Անոր մեծաւորը՝ զօր. Պութ ծեր եւ հիւանդ ըլլալով, անոր տեղ ուրիշ մը նշանակելու հարց ծագած է: Զօրավարը տրամադիր չէ հրաժարելու եւ կ'ուզէ ցմահ մնալ իր պաշտօնին վրայ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը տեղեկանանք թէ Էնկիւրիի մէջ ձերբակալուած են 85 սպաներ, որոնց վեցը հազարապետ: Անոնք աքսորուած են Քէսկին Մատէն եւ Քըր Շէհիր:

Անատօլուի թղթատարական սպասարկութիւնը խիստ գրաքննութեան կ'ենթարկուի: Անատօլուի գիւղերուն մէջ արգիլուած է սրճարաններու մէջ հաւաքուիլ: Անոնք որ կ'ուզեն իրարու հետ խօսակցիլ, թաղապետութեան սրահը պէտք է երթան:

Փակուած են ութ մզկիթներ, ուր «խութպէ» կը կարդացուէր Խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտի անունով:

Ի՛նչ կ'ուզեն Սուրիոյ ազգայնականները

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Սահմանադիր ժողովի նախագահ Աթասի պէյ ֆրանսական մարզպան Պ. Փօնսոյի վերադարձին առթիւ կոչ մը ուղղեց՝ հրաւիրելով բոլոր Սուրիացիները ձեռք ձեռքի աշխատիլ: Դամասկոսի երիտասարդութիւնը ջերմ ընդունելութիւն մը ըրաւ այդ կոչին եւ խոստացաւ սուրիական հարցը պաշտպանել Սահմանադրութեան հետ միասին:

Աթասի պէյ կոչեր ուղղեց նաեւ ֆրանսական խորհրդարանին, արտաքին նախարարին եւ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին, ֆրանսացի երեսփոխանի մը այն առաջարկին առթիւ որով կը պահանջէր որ Ֆրանսա քաշուի Սուրիայէն: կոչին մէջ կ'ըսէ.

«Ահա շատ անգամներ է որ մեզի կ'ըսեն թէ Ֆրանսա ձեռնթափ պիտի ըլլայ Սուրիայէն: Սուրիացի ազգայնականները կը փափաքին այս առթիւ յայտարարել թէ Սուրիա վաճառքի ապրանք մը չէ, իրենց ուզածը անկախութիւն է եւ չեն փափաքիր որ մէկ հոգատարին տեղը ուրիշ մը յաջորդէ: Սուրիացիներու փափաքն է իրենց անկախութեան տիրանալ ամէնէն կարճ ճանապարհով, եւ ատոր համար ալ մտադիր են հասկացողութեան գալու Ֆրանսայի հետ՝ իրենց փոխադարձ շահերը ապահովելու համար դաշինք մը կնքելով: Ազգայնականները կը յուսան թէ ֆրանս. խորհրդարանը որ կը փափաքի պետութեան ծախքերը թեթեւցնել, պիտի պարտաւորէ կառավարութիւնը ձեռք քաշել իր հին մեթոտներէն, որոնք իրեն այնքան ծանր նստան եւ ընդունիլ Սուրիացիներու պահանջները:»

∴ Դամասկոսի մէջ բանտարկուած 21 Տիւրզիները, որոնք ըմբոստութեան մասնակցած էին, ազատ արձակուելով իրենց տեղերը դարձան:

∴ Սուրիացի և Լիբանանցի երեւելիներ գոհութեամբ ողջունած են մարզպանին վերադարձի լուրը:

∴ Սուրիոյ դահլիճը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որուն մէջ կը թուէ ցարդ իր կատարած բարենորոգումները: Ճամբայ, դպրոց, երկրագործներու փոխատուութիւն, ոռոգմանց աշխատութիւններ, եւայլն:

Դաշնագիր Թուրքիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ

Փեշթայէն կը հեռագրեն.—

Թուրքօ-հունգարական չէզոքութեան, համերաշխութեան եւ իրաւարարութեան դաշինք մը ստորագրուեցաւ հոս արտաքին նախարար Տոքթ. Վալքօի եւ Փեշթայի Թրքական նոր դեսպան Պէհիճ պէյի միջեւ:

Դաշնագրի գաղափարը ծրագրուած էր անցեալ օգոստոսին, երբ Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ Հունգարիա այցելեց: Դաշնագիր կողմերը յանձնառու կ'ըլլան չմտնել քաղաքական կամ տնտեսական ոեւէ զինակցութեան մէջ, որ ուղղուած ըլլայ իրենցմէ մէկուն դէմ, ու եթէ կողմերէն ոեւէ մէկը առանց գրգռութեան յարձակումի ենթարկուի երրորդի մը կողմէ, միւս կողմը բացարձակ չէզոքութիւն պիտի պահէ կռուի ամբողջ տեւողութեան:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

Պելկրատի «Ավալա» գործակալութիւնը բացարձակապէս կը հերքէ այն լուրերը թէ Պելկրատ զինուորական գրաւման ենթարկուած է եւ խորհրդարանի բազմաթիւ անդամներ ձերբակալուած են: կ'աւելցնէ թէ՝ ամբողջ երկրին մէջ կատարեալ հանդարտութիւն եւ կարգապահութիւն կը տիրէ եւ թէ նոր կառավարութեան մը կազմութիւնը մեծ խանդավառութեամբ ընդունուած է:

Երկուշաբթի կէսօրին Սկուպշինայի շէնքը պաշարման տակ առնուեցաւ: Երեսփոխանները արտօնուեցան միայն իրենց հասցէին եկած նամակներն ու թերթերը առնելու եւ անմիջապէս մեկնեցան խորհրդարանէն: Նոյնպէս պաշարուեցան զանազան ակումբներ: Ժողովրդավարական ակումբը վերցուց իր դիւանաթուղթերը: Միւս ակումբներն ալ անոր օրինակին հետեւեցան:

Մամուլի օրէնքը մեծ փոփոխութեան ենթարկուեցաւ: Թերթերը գրաւելու իրաւունքը, որ ցարդ միայն դատարաններու կը պատկանէր, փոխանցուեցաւ ոստիկանութեան: Բացարձակապէս արգիլուած են հրապարակային հաւաքոյթները թէ՝ բացօթեայ եւ թէ հանրային կամ մասնաւոր սրահներու մէջ: Հաւաքոյթ կարելի է ոստիկանական արտօնութեամբ միայն:

Զէնք կրելը արգիլուած է եւ իշխանութիւնները իրաւունք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ-ալ Գ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

«ՈՐՈՆՈՒՄ», «ԻՆՔՆԱՏԻՊ» ...ԵՒԱՅԼՆ...

«Զգրականութենէ» ճառողները կը վխտան այս օրերս:

Իրենց ճիւղէի ճեղինակութեամբ, քննադատներ կան հոս ու հոն, որոնք աւերներ կը գործեն: Անոնց հետ զուգընթաց նոյն արժողութեամբ Մուսայի հետ վաճառականութեամբ զբաղողներ ալ կան: Առաջինը չի կրնար կէս սիւնակ լեցնել առանց «որոնում» եւ «ինքնատիպ» բառերը քանի մը անգամ գործածելու, զանոնք ստորնացնելու: կը ճանչնամ դէմք մը, որ ատեն ատեն օտար սկզբնատառերու ալ կը դիմէ, նախավկան եղած է այդպիսիներուն ճամբուն վրայ: կը կարծէք որ դըժուա՞ր է պատրաստ նախադասութիւններ հոս ու հոն տեղաւորել: Անոնք ծեր ուզածին չափ առածգականութիւն ունին, ու ունին...:

Գրութեան մը մէջ 13 անգամ «որոնում» բառը համրեցի: Երբ ամսավճարին վրայ կը խօսիք, կամ կը մտածէք թէ վաղը ինչպէս պէտք է ճաշել, «որոնած» կ'ըլլաք: Երբ, բանագողութեան մէջ մխրճուելով, պէտք զգաք նախադասութիւնները իրար կապել, «որոնում» բառին կը դիմէք:

Իսկ «ինքնատի՞պ»?

Ո՞վ չէ. կը խնդրեմ:

Եթէ կրամ մը աւելի այլանդակութիւն ու տափակութիւն ցոյց տաք, «ինքնատիպ» եղած կ'ըլլաք: Եթէ ձեզմէ չսպասուած դերի մը մէջ յանկարծակիի գաք «ինքնատիպ» եղած կ'ըլլաք:

Կարելի չէ որ երկու «գրող» իրար նմանին: Այն ատեն, խնդրեմ, ի՞նչ վտանգ կայ «ինքնատիպ» բառը յառաջ քշելու: Չկայ մէկը որ հակառակը պնդէ: Չկայ մէկը որ հետաքրքրուի «ինքնատպութեան» դիմագիծերով:

Ահա թէ ինչու, դեռ վերջերս հրատարակուած տողերու մէջ հետեւեալ բառերն ալ քիչ առ քիչ կը կորսնցնեն իրենց նշանակութիւնը, ամենօրեայ գործածութեամբ. «բանաստեղծի խառնուածք», «անոր երգին ինչ ինչ տարրերուն հետ», «սակայն... (այն) ունի իր որոշ ինքնութիւնը»...

«Իր զգայնութեան երանգը...» «իր երգին շեշտը»: «Քնարական ներդաշնակութիւնը...», «... փափուկ զգայնութեան մը», «իրենց *մասնայատուկ* գեղեցկութիւնը ունին», «իր *ինքնատպութիւնը* շեշտելով...»:

Զարմանալին այն է որ այս տողերը հիւսած են բանաստեղծի մը շուրջ որ անշուշտ պիտի յիշէ թէ ուրիշ կողմէ մըն ալ նման շռնդալից ու համր, ինչպէս նաեւ կեղծ հասկացողութեամբ մը օժտուած տողերու տեղատարափ մը ստացած է իր վրայ...:

Բարեկամներ, հեռո՛ւ իրար փակցուած կտորներով հեղինակութիւններէ:

ԵԴ. ԲԷՈՎՏԱՑԻ

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ

Պասրայէն կը հեռագրեն թէ անգլիական կառավարութիւնը հաւանած է Իրաքի կառավարութեան ձգել Միջագետքի երկաթուղիները՝ 585,000 անգլ. ոսկիի փոխարէն, վճարելի քսան տարուան ընթացքին:

ՀՐԷԱԿԱՆ ԼԵԳԷՈՆԸ

Բիւզերուն ծանօթ է, որ համաշխարհային պատերազմի պահուն Անգլիոյ կողքին հրէական լեգէոն մընալ կը կռուէր Թուրքերու դէմ։

Ընդհանուր անվստահութեան եւ թերահաւատութեան մթնոլորտի մէջ էր որ ստեղծուեցաւ այդ լեգէոնը։ Ու ամէնէն առաջ իրենք Հրեաներն էին որ կասկածով կը նայէին իրենցմէ ռազմական ուժ մը կազմելու կարելիութեան։

Այնուամենայնիւ 1917ի ամրան, շնորհիւ անձնուէր անհատի մը անդուլ ջանքերուն եւ յարատեւութեան, լեգէոնի գաղափարը իրականացած էր. ու պատերազմի վերջին ամիսներուն 5,000 հրեայ երիտասարդներ, Լոնտոնէն, Ամերիկայէն, Պաղեստինէն եւ ուրիշ երկիրներէ, արիւն կը թափէին իրենց հայրերու երկրին մէջ՝ զայն ազատելու ձգտումով ոգեւորուած։

Ականաւոր Սիոնական գործիչ Ժապոտինսկին էր գործի հեղինակն ու հոգին։ Երկար տարիներու կուսակցական խաղաղ աշխատանքը, Սիոնականներու բծախնդիր օրինապահութիւնը Թուրքիոյ հանդէպ եւ բազմաթիւ դիմումները մեծ պետութիւններուն ոչ մէկ արդիւնք չէին տուած. 1915ին Սիոնականութեան գաղափարը — ունենալ «հրէական օջախ» մը — նոյնքան հեռու էր իրագործուելէ, որքան երկու տասնեակ տարի առաջ։ Հրեաներու համար կը կրկնուի «երկաթէ շերեփ»ի դաժան պատմութիւնը, ու Ժապոտինսկի կուգայ այն փրկաբար համոզումին, թէ հրեայ ժողովուրդը շատ մը ուրիշ ժողովուրդներու նման կռիւով եւ արիւնով միայն կարող է տիրանալ իր իրաւունքին։

Վերջերս լոյս տեսած իր գրքին մէջ, Ժապոտինսկի կը պատմէ լեգէոնի կազմութեան պարագաները։

Ամբողջ երկու տարի լեգէոնը իր խոհերուն և ջանքերու միակ առարկան եղած էր։ Անկարելի էր, կ՚ասէ ան, որ Հրեաները իրենց ձեռքերը ծալլած նստէին այն պահուն, երբ հասած էր իրենց վաւեմարագոյն թշնամիին (Թուրքերու) ժամը, այն թշնամիին, որ արգելք կը լինէր ընդլայնելու Եւրոպայի բարոյական սահմանները մինչեւ Եփրատ։ Նման բացառիկ ատեն մը, ցուցնելու համար Սիոնականութիւնը այնպիսի խնդիրներու կարգը, որոնցմով ընդունակ էր հետաքրքրելու աշխարհը, անհրաժեշտ էր տալ անոր «այժմէական» սրութիւն, ուրիշ խօսքով՝ սուրին։

Այս վտանգաւոր «բանդագուշանքներու» դէմ ըմբոստացան նախ Ժապոտինսկիի հայրենակիցները եւ մինչեւ իսկ իր կուսակցութեան անդամները։ Անգլիական հրամանատարութիւնը այն տեսակէտն էր, թէ պէտք չէ պատերազմիլ Պաղեստինի մէջ, եւ լսել չէր ուզեր օտար վաշտերու մասին։

Բայց Ժապոտինսկի չէր վհատեր ու հաստատ համոզուած էր, որ վերջ ի վերջոյ պիտի կարենայ յաղթել բոլոր արգելքներուն։ Իսկ արգելքներէն մեծագոյնն էր անտարբերութիւնը Իստ-Էնդի հրեայ երիտասարդութեան, այն մարդկային նիւթի, որու վրայ Ժապոտինսկի հիմնած էր իր բոլոր հաշիւները։

Իստ-Էնդ Լոնտոնի այն թաղն է, ուր կ՚ապրին Ռուսիայէն գաղթած բազմաթիւ Հրեաները, «դերձակները», ինչպէս կը կոչուէին անոնք տեղացիներու կողմէն։ Պատերազմը ոչինչ չէր փոխած Իստ-Էնդի այդ բնակիչներու հոգեբանութեան եւ կենցաղին մէջ։ Անոնք համոզուած էին՝ թէ ոչ ոք իրենց ձեռք չիդպչիր. վասնզի այն ատեն զինուորագրութիւնը Անգլիոյ մէջ կը կատարուէր կամաւորական ձեւով, այնպէս որ պատերազմը իրենց բնաւ չէր սպառնար։

Սակայն, — կ՚ըսէ Ժապոտինսկի, — այդ խոշոր սխալ մըն էր. պատերազմական նախարարութեան ամէն մէկ սենեակի մէջ, Լոնտոնի ամէն մէկ խմբագրութեան մէջ, իմ Լոնտոնեան տանտիրուհիիս բոլոր հօրաքոյրներէն եւ մօրաքոյրներէն եւս միշտ միեւնոյն գրգռուած գանգատը կը լսէի. «Մերինները իւրաքանչիւր ժամ հարիւրներով կը մեռնին, իսկ անոնք, ձեր այդ տղաքը, կը զբօսնուն օրիորդներու հետ եւ բիլիարդ կը խաղան»։ Լրագրական յարձակումները օտար Հրեաներու դէմ սպառնալի բնոյթ կը ստանային։ Տեղական Հրեաները կոչ մը ուղղեցին Իստ-Էնդի իրենց հայրենակիցներուն, բայց ատիկա ոչ մէկ կամաւոր չտուաւ անգլիական բանակին։ Ատոր վրայ ներքին նախարար Հերբերտ Սամուէլ պաշտօնական գրութիւն մը հրատարակեց, սպառնալով Ռուսիա արտաքսել ռուսահպատակ Հրեաները, եթէ որոշ պայմանաժամի մէջ կամաւոր չարձանագրուին։

Ժապոտինսկի կը ներկայանայ Սամուէլին, որ տեղեակ էր անոր տրամադրութիւններուն։ Նախարարը կը յայտնէ հրեայ գործիչին, թէ իր հայրենակիցներուն ընթացքը կարող է հակահրէականութեան պոռթկում յառաջ բերել։ եւ կը հարցնէ Ժապոտինսկիի կարծիքը՝ ելք մը գտնելու մասին։

— Երբ դուք անգլիացի կամաւորներ կը ժողվէք, — կը պատասխանէ Ժապոտինսկի, — կոչում կ՚ընէք անոնց անգլիական հայրենասիրութեան։ Փորձեցէք նոյնը ընել նաեւ Լոնտոնի Հրեաներու մասին։ Միայն նկատի ունենալու է, որ անոնք տակաւին մշակած չեն իրենց մէջ անգլիական հայրենասիրութիւն, իսկ ռուսական հայրենասիրութիւն երբեք ունեցած չեն։ Ուրեմն պէտք է ջանալ ճշտել, թէ ի՛նչ բանի մէջ կը կայանայ անոնց սեփական եւ բնական հայրենասիրութիւնը։

Այս տեսակցութենէն յետոյ արտաքսման սպառնալիքը այլ եւս վերցաւ, ու Ժապոտինսկի սկսաւ կոչում ընել «անտուն Հրեայի սեփական հայրենասիրութեան» — Պաղեստինեան հայրենասիրութեան։

Բայց այդ հայրենասիրութիւնն ալ շատ թոյլ էր Իստ-Էնտի Հրեաներուն մէջ, մինչ լեգէոնի գաղափարը բազմաթիւ հակառակորդներ ունէր։ Անոնցմէ փոքրիկ խմբակ մը կը կառավարուէր Չիչերինի կողմէն, որ այն ատեն, իբրեւ քաղաքական տարագիր, կ՚ապրէր Լոնտոն։ Այդ խմբակը կը խանգարէր Ժապոտինսկիի միթինգները եւ մէկ կամ միւս միջոցով արգելք կը հանդիսանար անոր աշխատանքին։ Մէկ ամսուան ապարդիւն պայքարէ յետոյ, Ժապոտինսկի հարկադրուեցաւ դադրեցնել միթինգները եւ գոցել թերթը, որ սկսած էր հրատարակել։

Սակայն վհատութեան այդ վայրկեանին Անգլիոյ հանրային եւ կառավարական շրջանակներու տրամադրութիւնը փոխուեցաւ ի նպաստ լեգէոնի։ Գտնուեցաւ նաեւ անոր կազմակերպման միջոցը: Անսպասելի կերպով Լոնտոն եկան 120 հոգի «Իշային Ջոկատ» կոչուած խումբէն։ Ատիկա ջորեպաններու այն ջոկատն էր, որ կազմուած էր դեռ 1915ին, Աղեքսանդրիոյ մէջ, հոն ապաստանած Հրեաներէ եւ Կէլիպոլու ղրկուած։ Կէլիպոլուն պարպելէ յետոյ՝ Անգլիացիները պահեցին ջոկատին մէկ մասը իրենց բանակին մէջ եւ, բերելով Լոնտոն. մտցուցին 20րդ վաշտը, որ բանակած էր Ուինչեստեր։

«Իշային Ջոկատի» այդ մնացորդն էր ահա, որ կորիզը եղաւ հրէական գունդին։

Այնուհետեւ գործը արագօրէն յառաջ ընթացաւ։ Ժապոտինսկի, Կէլիպոլուի զօրախմբի նախկին հրամանատար Տրումպըլտորի հետ, լեգէոնի կազմութեան մասին նախագիծ մը ներկայացուց պատերազմական նախարարին ու յաջորդ օրը ինքը, կամաւոր արձանագրուելով, մտաւ հրէական գասակը։ Քիչ վերջը Անգլիոյ մէջ հրատարակուեցաւ ընդհանուր եւ պարտադիր զինուորագրութեան օրէնքը, ու լեգէոնի կազմութիւնը այլ եւս արգելքներու չհանդիպեցաւ։ 1918 փետրուար 2ին անոր առաջին վաշտը («Թագաւորական գարկորդաց 38րդ վաշտ») կազմ ու պատրաստ կ՚անցնէր Լոնտոնի փողոցներէն, իսկ քանի մը ամիս յետոյ, լեգէոնը արդէն իր առաջին զոհերը կուտար հայրենի հողին վրայ։

«Բնական հայրենասիրութիւնը» յաղթանակեց. բայց այսօր Հրեան օտարներու թոյլտուութեամբ է որ կրնայ ապրիլ իր երկրին մէջ։

Հայը կրնայ մխիթարուիլ, որ անիրաւուածը միայն ինքը չէ։

Ռ. ԼԵՌՆԵԱՆ

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՅՐ ԿՈՒՏԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՉՈՐՍ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

Թայմզ կը հրատարակէ իր Թուրքիոյ թղթակցին հետեւեալ գրութիւնը՝ Թուրքիոյ մէջ ծայր տուած դժգոհութեան եւ անոր պատճառներուն մասին։

Թուրքիոյ մէջ պաշտօնական ընդդիմադիրներու անհետացումը վերջին ծայր կը դժուարացնէ այն հարցը թէ ո եւ է իրական դժգոհութիւն կա՞յ։ Կազիին մտցուցած բարենորոգումները ո՛րքան արագ եւ առ հասարակ ո՛րքան յաջողութեամբ գործադրուեցան, որ կը թուի թէ չկայ ո եւ է կազմակերպուած հակառակորդ կարծիք։ Թուրքերը իբրեւ ազգ՝ միշտ սիրով ընդունած են զօրաւոր կառավարութիւն մը, գլխաւորութեամբ պետի մը, որ բնազդական հնազանդութիւն կը պարտադրէ անոնց։ Կազիի բարենորոգումներէն շատեր ո՛րքան ակներեւ կերպով շահաւէտ են ժողովուրդին, որ ոչ ոք կրնայ հակառակիլ անոնց։

Սակայն եւ այնպէս պատճառներ կան հաւատալու թէ դժգոհութիւն կայ, եւ որովհետեւ ո՛չ խօսքի եւ ո՛չ մամուլի ազատութիւն կայ, դժգոհ տարրերը ապահովութիւն չունին։ Ուստի եւ հասկնալի է թէ ուրիշ եւ նուազ կարգապահ ելքեր փնտռուին անոնց կողմէ, որոնք դժգոհ են ներկայ վարչաձեւէն։

Կը թուի թէ դժգոհութեան չորս գլխաւոր կէտեր կան։ Նախ՝ տնտեսական եւ սաստիկ տնտեսական տագնապը. երկրորդ՝ նոր տառերու ընդունումը, երրորդ՝ կառավարութեան միջամտութիւնը իսլամական կրօնքին մէջ։ Ու վերջապէս՝ նախանձը փառատենչ մարդոց, որոնք կը ծրագրեն ձեռք առնել իշխանութիւնը։

Առաջին պատճառին համար կառավարութիւնը ո՛չ մէկ կերպով մեղադրելի է։ Երաշտութեան հետեւանքով յաջորդաբար հունձքերու գէշ ըլլալը մեծ նեղութեան ենթարկեց Անատոլուն եւ ստիպեց կառավարութիւնը ցորեն ներածել արտասահմանէն։ Ռուսիոյ շարունակական բացակայութիւնը եւրոպական ազգերու տնտեսական կազմէն, Պոլսոյ տուաւ ծանր հարուած մը, որմէ բուժուելու համար երկար տարիներ պէտք պիտի ըլլան։ Ո՛չ մէկ Թուրք կառավարութիւն կրնար խուսափիլ այս դժբախտութիւններէն։ Սակայն օրինական առեւտուրին առջեւ դրած արգելքները, ինչպէս ծանր եւ երբեմն անհեթեթ տուրքերը, կարգ մը պետական մենաշնորհներու ստեղծումը որոնք ապրուստի սղութեան պատճառ կը դառնան, ինչպէս նաեւ օտար դրամագլուխին դէմ յայտնուած անվստահութիւնը մեծապէս զարկ կուտան տնտեսական տագնապի սաստկանալուն։ Որքան կրցայ ճշդել, ներկայ Թուրք կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը հիմնուած է բոլոր օտարներու հանդէպ անվստահութեան վրայ — բնական եւ տրամաբանական հինգ տարի առաջ, բայց անբնական եւ անտրամաբանական այսօր։ «Թուրքիան Թուրքերուն համար» աղաղակը բարձրօրէն գնահատելի է, սակայն միանգամայն զգալի չէ։ Վնասները շահերէն աւելի են, ու օր մը չէ օր մը ատիկա կրնայ իրականանալ։

Նոր այբուբենի ներածումը ողջունուեցաւ՝ իբրեւ հեռատես եւ գործնական բարենորոգում։ Ճիշդ է, բայց ատկէ չի հետեւիր թէ ամէն ոք նոյն կարծիքն ունի այս բարենորոգումին մասին։ Միթէ՞ գոհ պիտի ըլլայ Անգլիացի մը, երբ ըսեն իրեն թէ ապագային ռուսերէն տառերով պիտի կարդայ ու գրէ։ Թուրքիոյ այս փոփոխութիւնը ա՛յնպէս է, որ 16էն 40 տարեկան բոլոր այրերը, կիները ու պատանիները այժմ ստիպուած են նոր տառերու դասընթացքներուն հետեւիլ։ Գրել կարդալ գիտցող Թուրքերը, որոնք բնակչութեան հարիւրին 15-20ը կը կազմեն, շատ դժուարութիւն կը քաշեն սորվելու լատինատառ Թուրքերէնը։ Առաջուան պէս ազատ չեն կրնար կարդալ։ Չեն կրնար առնել իրենց թերթը եւ արագօրէն գաղափար մը կազմել անոր բովանդակութեան մասին։ Նոյնպէս չեն կրնար առաջուան պէս դիւրութեամբ գրել նոր տառերով։ Հետեւանքն կ՚ըլլայ ա՛յն որ մասնաւոր թղթակցութեանց մէջ, շատեր կը շարունակեն գործածել արաբական տառերը։ Ասոնք կրնան պզտիկ դժուարութիւններ ըլլալ եւ ժամանակաւոր միայն, սակայն անհեթեթ պիտի ըլլար ըսել թէ այբուբենական բարենորոգումը ժողովրդական է։

Ո՛չ իսլամի մը համար կրօնական խնդիրը այն մարզն է, ուր ան փափկութեամբ պէտք վարուի։ Լայնօրէն առած, իրենց կրօնքի փոփոխութեան մասին երկու կարծիք կայ Թուրքերուն մէջ։ Առաջին տեսակէտը հիմնուած է Էնկիւրիէն առնուած այն անպաշտօն տեղեկութեանց վրայ թէ Կազին ծրագրած է նոր փոփոխութիւններ եւ թէ յաջորդ գործը պիտի ըլլայ յարձակիլ կրօնքին վրայ։

Այս մասին որոշ արարքներ կամ խօսքեր չեն յիշուիր, բացի այն մէկ երկու քօղարկուած ակնարկութիւններէն, զորս Կազին ըրաւ անցեալ օգոստոս 9ին Պոլսոյ մէջ խալք կուսակցութեան առջեւ։ Երկրորդ բացատրութիւնը այն է որ կառավարութեան հակառակորդ տարրերը բացէ ի բաց եւ սիստեմատիկօրէն զրոյց կը տարածեն թէ Կազին մտադիր է հրատարակել հրովարտակ մը՝ որով պիտի ջնջէ իսլամութիւնը Թուրքիոյ մէջ։ Անոնք կը հաշուեն թէ այդպիսի զրոյց մը շատերը պիտի դարձնէ կառավարութեան դէմ եւ վերջին ծայր պիտի դժուարացնէ այսպիսի փոփոխութիւն մը — եթէ երբեք գործադրուի։

Դժգոհութեան չորրորդ եւ վերջին պատճառը — չգոհացած փառատենչութիւն — ընդհանուր է բոլոր երկիրներու համար։ Չգոհացած ազդակներ ստորկեայ կը գործեն, ու մարդ չի գիտեր թէ ի՛նչ են անոնք եւ ի՛նչ ուժ ունին։ Անոնցմէ ոմանք անշուշտ կապուած են Թուրքերուն հետ եւ արտասահմանի մէջ աջակիցներ ունին։ Ուրիշներ կրնան կապեր ունենալ գաւառական դժգոհ տարրերուն, մասնաւորապէս քիւրտերուն հետ։ Հաւանական է որ վերջերս Պոլսոյ մէջ երեւան հանուած դաւադրութիւնը, որուն մէջ կարգ մը Թուրքեր եւ Թրքուհիներ, մանաւանդ Քամիլէ Հանըմ կոչուածը ամբաստանուած են, պարզապէս փառատենչութեան գործ մըն է։

Ներկայիս այդ մասին գիտցուածը սա՛ է միայն, որ Քամիլէ Հանըմ, միջակ դասակարգէն դեռատի կին մը, Էնկիւրի գացած է եւ մինչ հոն կը մնար կառավարական պաշտօնեայի մը հետ, ստացած է մէկ-երկու խորհրդաւոր
նամակներ՝ տակը խոչ ստորագր
Կ՚ըսուի թէ Քամիլէ Հանըմ մ
ատրճանակ կը կրէր եւ գո
իր բարեկամները մահափորձ
կը ծրագրէին։ Սակայն ցարդ ծ
տրուած գաղտնապահութենէն
հետեւի թէ այս գործին մէջ
ուրիշ գաղտնիքներ, զորս երե
չեն հաներ իշխանութիւնները,
նաւանդ որ Պոլսոյ այժմէջ ալձեր
կալութիւններ կատարուեցան։

Անշուշտ կարելի չէ ըսել
այս չորս պատճառներէն ծա
դժգոհութիւնը կրնայ լուրջ
կարգութեանց տանիլ։ Կառա
րութիւնը շատ խիստ վարուե
եւ Մուսթաֆա Քէմալ փաշ
անձնաւորութիւնը ո՛րքան
րապետող է ժողովուրդին վր
որ դժուար թէ ոեւէ «Միջ
պեր» պատահին։ Կարելի է
միայն թէ դժգոհութիւն
կայ, եւ թէ կառավարութ
շատ հաւանաբար գիտէ այդ
լուրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆԿՆԵՐԸ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

(ՓՐՈՖ. Ն. ԵՈՐԿԱՅԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ)

Այս էր նիւթը, որուն վրայ խօսեցաւ փրոֆ. Նիքոլա Եորկա շաբաթ օր ժամը 5ին Սորպոնի մէջ, սկսելով իր դասախօսութեանց շարքը Կիլիկեան Հայաստանի մասին։

Ներկայ էին ֆրանսացի փրոֆէսէօրներ Շառլ Տիլ, յայտնի բիւզանդագէտ եւ նախագահ Հայագիտական ընկերութեան, Ֆր. Մաքլէր, Սթրազպուրկի համալսարանէն փրոֆ. Նոժան եւ ուրիշ օտար գիտնականներ, «Ունիվերսալ»ի թղթակիցը։ Ունկնդիրներու մեծ մասը կը բաղկանար Հայերէ, որոնցմէ յիշենք Պ. Պ. Ա. Խատիսեան, Ն. Աղբալեան, Լ. Շանթ, Ս. Վրացեան, Կ. Բասմաջեան, [illegible], Տէրպէտէրեան, Մխիթարեան հայրերէն Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան, Հ. Աւգերեան, հայ կաթոլիկ ժողովրդապետ Հ. Քէտիճեան, Հ. Խաքէնտէրեան, հայ մամուլի ներկայացուցիչները եւայլն։

Յարգելի փրոֆէսէօրը նախ ըսաւ՝ թէ Կիլիկեան թագաւորութեան պատմութիւնը ուսումնասիրուած է բազմաթիւ գիտնականներու կողմէ։ Մասնաւորապէս ֆրանսացի հայագէտներ եւ արեւելագէտներ մեծ ծառայութիւն մատուցած են այս ուղղութեամբ։ Վիքթոր Լանկլուա իր Trésor des Chartes de la Petite Arménieով, Կիլիկիոյ դրամներուն եւ պատմութեան մասին իր երկասիրութիւններով. Էտուար Տիւլորիէ խաչակիրներու Հայ պատմիչներուն թարգմանութիւններով եւ Կիլիկեան թագաւորութեան մասին իր ուսումնասիրութիւններով, ինչպէս նաեւ ուրիշ ֆրանսացի գիտնականներ իրենց երկերով մեծ լոյս սփռած են Հայոց պատմութեան այդ շրջանին վրայ։ Ուստի այդ մասին ըսելիք նորութիւն մը չկայ։ Նորութիւնը այդ ժամանակի դէպքերուն տրուելիք մեկնութեան մէջ է։

Ռումանացի գիտնականը, որ մասնաւորապէս հմուտ է խաչակիրներու պատմութեան, Կիլիկեան թագաւորութեան աշխարհագրական դիրքը բացատրեց։ Ըսաւ թէ անիկա կազմուած էր լեռնային եւ դաշտային-ծովեզերեայ երկու շրջաններէ։ Կային բազմաթիւ իշխաններ, որոնք իրարու հետ տեւական մրցակցութեան մէջ էին։ Մրցակցութիւն կար նաեւ երկու հովիտներու միջեւ։ Ծովեզերքը՝
Կոռիկոս, Այաս՝ նոյնպէս ին
բոյն էր։ Անկախ իշխանապե
թեանց այս գրութիւնը շատ
նմանէր Ռումանիոյ մէջ
վիճակին. հոն ալ հիւսիսային
տափան եւ Վալախիան ի
հետ հակամարտութեան մէջ
Մէկ կողմէ լեռնականները,
կողմէ գետեզերեայ բնակիչ
ինքնավար կեանք մը ունէին։

Մեծ Հայաստանի կործա
մէն վերջ, հետզհետէ Հայ
խաններ եկան հաստատու
բիւզանդական հողամասերու
Բիւզանդիոն կ՚աշխատէր Հայ
հաստատել Կիլիկիոյ մէջ՝
գապէս օգտագործելու համար
նոնք։ Իր նպատակն էր թումբ
կանգնել բիւզանդական կայսր
թեան եւ Հալէպի ու Դամասկ
եգիպտասուլթանական իսլամ պե
թեան միջեւ, որ հետզհետէ
զօրանար եւ սպառնալիք կը
նար։ Սակայն երբեք Բիւզանդ
ցիներուն նպատակը չէ եղած
անկախ իշխանութիւն մը
տալ իրենց հողին վրայ։ Հա
Գագիկ թագաւորը մեռաւ
զանդական հողի վրայ։ Զայ
նկատէին ոչ թէ թագաւոր,
պարզապէս բիւզանդական պաշ
նատար մը։

Խաչակրութիւններէն
արդէն կային մէկէ աւելի
զօրաւոր իշխաններ IIրդ դ
սկսեալ։ Բագունի կամ Գող
սիլ շատ մեծ ուժ կը ներկայաց
Սակայն մինչեւ խաչակիր
Կիլիկիա գալը, չկար Հայոց
գաւոր, չկար անկախ Հայ թա
ւորութիւն մը։

Փրոֆէսէօրին տեսութ
այն է, որ առանց խաչակրութե
Կոստանդինի իշխանութիւնը
պիտի լուծուէր ու կորսուէր
զանդականին մէջ։ Առանց Ֆր
ներուն՝ Հայերը չպիտի ունենա
Կիլիկիան։ Ուրեմն, Կիլիկիոյ
յոց անկախութեան մէկ արմ
կը գտնուի հին Հայաստանի
միւսը՝ խաչակրութեանց, Ֆր
ներու մէջ։ Ահա՛ թէ ի
«La France d'Arménie» անու
կը մկրտէ իր ներկայ դասա
սութեանց տիտղոսը։

Կիպրոսի մէջ ալ իշխանու
տութիւն հաստատուեցաւ, սակ
այնտեղինը պարզապէս ասպ
ներու համախմբում մըն էր
ռանց ոեւէ աւանդութեան։ Մ
դեռ Կիլիկիոյ մէջ Մեծ Հայ
տանի աւանդութիւնները կը
րապետէին։ Հայոց թագա

ները իրենց դրամներուն եւ հրովարտակներուն մէջ Հայոց գիրերը կը գործածէին. մինչ խաչակիրներու իշխանապետութեանց մէջ Թանքրէտի, Պոտուէնի, Ռիշար տը Մարաշի եւլն. դրամները բիւզանդական դրոշմ կը կրեն։

Կրօնքը եւս բաժին ունեցած է Կիլիկիոյ մէջ հայկական իշխանութիւն ստեղծուելուն։ Նման երեւոյթ մը կը տեսնենք Պուլքարի մէջ։ Երբ Պուլկարիան Բիւզանդացիներէ գրաւուած էր, Ալպանիոյ մէջ Օխրիտայի կողմերը կազմուեցաւ ուրիշ պուլկար զաւութիւն մը, որովհետեւ կրօնքը պահուած էր հոն գաղթող Պուլկարներուն մէջ։

Բիւզանդացիները երբեք թագ չեն տուած իրենց ճորտերուն։ Ո՛չ Երուսաղէմի, ո՛չ Անտիոքի, ո՛չ ալ Եդեսիոյ իշխանութիւնները ճանչցուեցան Բիւզանդիոնէն։ Հայոց Լեւոն Մեծագործ թագաւորը նախ լատին կայսրութենէն ճանչցուեցաւ, յետոյ միայն Բիւզանդիոնի կայսրէն։

Լեւոնի թագադրութիւնը՝ նախ լատին կարդինալին, յետոյ միայն Հայոց կաթողիկոսին կողմէ՝ կարեւոր դէպք մը եղաւ։ Հայերը երբեք չներեցին լուսաւորչական եկեղեցիին ուղղուած այս հարուածը։ Անտիոքի իշխանապետութիւնը սահմանակից էր Կիլիկեան Հայաստանին եւ Հայոց թագաւորը Զապէլը կնութեան տալով Անտիոքի իշխանին, նպատակ ունէր մի՛ացնել երկու երկիրները։ Սակայն կրօնական հակառակութիւնը արգելք եղաւ այս ծրագրին. կը թուի թէ Փիլիփ ալ լաւ քաղաքականութիւն չունեցաւ։ Ի վերջոյ Զապէլ ամուսնացաւ Հեթումի հետ, հիմը դնելով Հեթումեանց հարստութեան։

Եզրակացնելով, փրոֆէսէօրը դիտել տուաւ թէ Կիլիկեան Հայաստանը կրնար մեծապէս զարգանալ եւ ուժովնալ. սակայն երկու բան արգելք եղաւ ատոր. նախ Կիպրոսի գրաւումը խաչակիրներու կողմէ, որով ծովային տիրապետութիւնը փակուեցաւ Հայոց թագաւորներուն առջեւ, երկրորդ՝ Անտիոքը չկարենալ միացնելը՝ կրօնական հակամարտութեան պատճառաւ։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ՆՈՐ ԳԻՒՂ ՄԸ

Շինարարական ծրագրի մը համաձայն, Ղամարլու գաւառակի Եուվա գիւղին կից հիմնուած է նոր գիւղ մը, ուր պիտի տեղաւորուին մօտ 500 հողագործներ։ Գիւղացիներու փափաքին համաձայն, նոր գիւղը պիտի կոչուի Ազատաշէն։

ՀԱՑԻ ԽՆԴԻՐԸ

Վաղարշապատի մէջ կատարուած քննութիւն մը պարզեց որ Համագործակցականէն հաց ստացողներէ 40—50 տոկոսը կը կազմեն անոնք, որ 9—10 ամսուան բաւելու չափ հացի պաշար ունին։ Այս հանգամանքը նկատի ունենալով, Համագործակցականը սկսած է հաց տալ անոնց, որոնք իսկապէս կարօտ են։ Հացի փուռերու թիւը բարձրացած է 4ի եւ հաց վաճառող խանութները 3 են։ Անոնք լիուլի կը բաւեն հացի տեղական պահանջներուն։

ՍԻՊԵՐԻԱԿԱՆ ԱԽՏ

Լենինականի փանիկ գիւղին մէջ, սիպերիական ախտի առաջքն առնելու նպատակով, պատուաստի ենթարկած են բոլոր խոշոր եղջերաւոր անասունները, (1500էն աւելի), որով վարակումը սահմանափակուած է։ Գիւղերէն մէկուն մէջ, ախտը տարածուած է նաեւ մարդերուն մէջ, ցարդ արձանագրուած է մահացու մէկ դէպք միայն։

ՄԻՋԱՏՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Երեւանի այգեգործական փորձնական կայանի միջատաբանական բաժինը ձեռնարկած է մշակելու վնասատու միջատներու վերաբերեալ հետազօտութիւններու նիւթերը։ Այս կերպով, պիտի դասաւորուին վնասատու միջատներու տեսակները։ Ձեռնարկուած է նաեւ ֆիլոքսերայի բոյներու քարտէսը կազմելու աշխատանքին։

Ամենէն աւելի, Ալլահվերդիի Բարանայի, Իջեւանի, եւ Շամշադինի շրջաններուն մէջ է որ ֆիլոքսերան երեւան եկած է, թէեւ այգիներու ընդհանուր տարածութեան հետ բաղդատելով, ֆիլոքսերայով վարակուած տարածութիւնը շատ փոքր է։

ԿԱՐՄՐԱԽՏԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբերի սկիզբէն մինչեւ 15ը Երեւանի մէջ պատահած են կարմրախտի 51 դէպք։ Համաճարակի ուժը սկսած է նուազիլ։ Հրահանգուած է դեկտ. 17էն սկսեալ, բանալ քաղքին մանկապարտէզները, որովհետեւ մանուկներու երրորդ պատուաստումէն ասդին՝ արդէն անցած է պահանջուած մէկու կէս ամսուան հսկողութեան ժամանակը։

Ցարդ. դպրոցներու մէջ կ'աշխատին պատուաստող 4 խմբեր։ Ասոնց վերջինը իր աշխատանքը լրացուցած է դեկտ. 20ին։ Այս կերպով դպրոցներու եւ մանկապարտէզներու մինչեւ 15 տարեկան տղաքը, գրեթէ բոլորն ալ պատուաստուած կ'ըլլան։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Հայաստանի կարմիր խաչի համագումարը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ, դեկտ. 16ին։

Տրուած զեկոյցներէն կը հասկցուի որ Հ. Կ. Խը ընդամէնը ունի 12 հազար անդամ։ Բաղդատմամբ հարեւան պետութիւններու նման կազմերուն, Հ. Կ. Խը ետ է մնացած։

Անցնող տարուան ընթացքին Կ. Խը ձրի բժշկական օգնութիւն հասցուցած է 73555 հոգիի։

Բժշկական օգնութիւնը կատարուած է գիւղական դարմանատուններու, բուժական կայաններու եւ շրջիկ բժշկական խումբերու միջոցաւ։

Մեծ աշխատանք թափուած է մանաւանդ Նոր Պայազիտի եւ Լենինականի շրջաններուն մէջ, պայքարելով դրախոմայի եւ վեներախտի դէմ։

Համագումարի առաջին նիստին մէջ, բացման խօսքով դիտել տրուած է որ Կ. Խը գործելով մեկենաս ժողովուրդին համար, գործած չէ ժողովուրդին միջոցով եւ փափաք յայտնուած է, որ Կ. Խը ասկից յետոյ սերտ կապ պահէ հանրային կազմակերպութիւններու հետ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 5 յունուար (Սեփ. թղթ.). — Առնէ մը ի վեր Լիոնի հայ գաղութի կեանքը սկսած է պղտորիլ կարգ մը պորտաբոյծներու շնորհիւ։ Արդէն ծանօթ է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն դեկտ. 1ի կռիւը։ Նոյն օրը Հօկերը «Նոյեմբեր 29»ը կը տօնէին, «Հայաստանի Հանրապետութեան նորոգման թուականը»։ Կարգ մը հայրենակիցներու մուտքը կ'արգիլեն, հակառակ մուտքը ազատ ըլլալուն։ Այդ արգելքը պատճառ կը դառնայ որ փողոցին մէջ տեղի ունենայ անվայել ծեծուքը։ Ծեծ ուտողներէն մէկը, իր վրէժը լուծելու համար ընդարձակ անուանացանկ մը կը ներկայացնէ ոստիկանութեան եւ դատարանին՝ ամբաստանելով 12 Հայեր։ Արդէն հարցաքննիչ դատաւորը իր նախնական հարցաքննութիւնը կատարած եւ այն համոզման եկած է թէ եղածը պարզապէս զրպարտութիւն է, որովհետեւ ամբաստանուողները առհասարակ բոլորն ալ նոյն օրը սրահին կողմը անգամ գացած չեն։ Տեղեկացածիս համաձայն, ամբաստանուողները իրենց անմեղ ըլլալը ապացուցանելէ յետոյ, պատուոյ դատ պիտի պահանջեն, Զարեհ Վարդանեանի դէմ։

Անցեալ օր ուրիշ հայրենակից մը ճաշարան մը նստած է եղեր։ Անծանօթ մը դուրս կը կանչէ զինք հարցում մը ընելու համար եւ անակնկալի բերելով՝ թիւով 8 հոգի (մէկը կին) կը յարձակին վրան, սակայն իր ձեռքի գաւազանով ինքնապաշտպանութեան դիմելով հերոսներէն քանի մը հատը փախուստի կը մատնէ։ Ի վերջոյ գաւազանը կը կոտրի ու այլեւս ինքնապաշտպանութեան ոեւէ միջոց չունենալով անխնայօրէն կը ծեծուի, ու յաջորդ օրն իսկ դատարան կը դիմէ բողոքելու։ «Հերոսներ»ը որոնց մէկը Պոլուցի մսագործ մըն է, կը հետապնդեն զինք եւ Լիոնի մօտակայ արուարձաններէն մէկուն մէջ հանդիպելով, կը սպառնան սպաննել եթէ չխոստանայ իր բողոքագիրը ետ առնել։ Սակայն շնորհիւ ուրիշ երկու հայրենակիցներու, կ'ազատի վտանգէն։

Յունուար 1ին ընկ. Նիկոլ Աղբալեան Լիոն հասած ըլլալով, Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ուզեց հրապարակային ժողով մը սարքել։ Սակայն օրուան տօնին առթիւ սրահները բռնուած ըլլալով, տեղի ունեցաւ միայն ընկերա-համակրային դասախօսութիւն մը։ Ներկայ էին բաւական թիւով ընկերներ եւ համակիրներ. ընկերոջ դասախօսութեան նիւթն էր 1928 Մայիս 28ին Եգիպտոսի մէջ կազմուած «Համազգային մշակութային եւ հրատարակչական միութիւնը»։ Ընկերը մէկ ժամ մանրամասնօրէն պարզեց միութեան նպատակը եւայլն։ Յորդորեց գաղթուները հայ պահել, մանաւանդ նոր սերունդը որպէս զի հայկական հարցը հետապնդելու կռուան ունենանք։ Այդ իսկ պատճառաւ պէտք է հայեցի կրթութիւն ստանալ եւ Հայաստանի անկախութեան գաղափարով սնանիլ։

Դասախօսութիւնը վերջացաւ տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ եւ ուշ ատեն ցրուեցան ընկերները։

Յ. Նիկողոսեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐԹ ՀԱՆՈՅԻ ՃԱՄԲՈՎ.— Լիզպոնի մէջ ձերբակալուեցաւ Վ. Ալքիէ, Սէն. Մօրէնի նախկին քաղաքապետը, որ երկար ատենէ ի վեր կը հետապնդուէր խարդախութեան կասկածով,

Վալքիէ առատօրէն տպագիր յայտարարութիւններ կը ցրուէր եւ կը հրաւիրէր դրամատէրները էր «Ֆրանս – փօրթուկալ եւմտական սէնտիքա»յին հիմը դնեն, գրաւելու համար սակարանական գործառնութիւններով։

Այս սէնտիքան պիտի տեւէր 1928 դեկտեմբեր 1էն 1929 նոյ. 30 եւ պիտի ունենար 10 միլիոն դրամագլուխ, բաժանուած 2000նոց հինգ հազար բաժնեթուղթերով։

Վերջերս սակայն, ոստիկանները Լիլէն քաշուած հեռագիր մը կը տեղեկանային թէ Սէն-Մօրէնի նախկին քաղաքապետը որ նոտարութեամբ կը զբաղէր, փախուստ տուած էր եւ երկու միլիոն ֆրանքի խարդախութեամբ կ'ամբաստանուէր։ Ոստիկանութիւնը որոշեց զայն ձերբակալել, ինչպէս նաեւ իր ընկերը Կալէրի։

Ձերբակալման պահուն, Կալէրի պնդեց իր անմեղութեան վրայ եւ հաստատեց թէ ինք զոհն էր Վալքիէյի։ Յայտնեց թէ այս վերջինը շահագործած էր իր բարեմտութիւնը եւ յաջողած էր իրմէ շորթել մօտ 150.000 ֆրանք։

Կալէրի ազատ արձակուեցաւ։

Միեւնոյն ատեն, ոստիկանութիւնը երեւան կը հանէր թէ Վալքիէյի մէկ բարեկամուհին, որ Թուլուզ կը բնակի, միջամտեր էր Կալէրիի կնոջ, որպէսզի իր ամուսինը համոզէ որ դրամ փոխահ Վալքիէյի։ Վալքիէ սակայն կը բողոքէ եւ իր անմեղութիւնը կը ջանայ փաստել, ըսելով թէ 2 միլիոն ֆրանքի դրամաշորթութիւնը զրպարտութիւն է եւ զինքը արատաւորելու համար, հրապարակ նետուած է հակառակորդ դրամատիրոջ մը կողմէ, որ զինքը նիւթապէս փճացնելէ յետոյ, կը հալածէ ամէն միջոցներով։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՄԱՀ ՄԸ.— Երէկ Սէն Ժէրմէնի անտառին մէջ պտտողները երեւան հանեցին երիտասարդի մը դիակը։ Անոր քունքը ծակած էր ատրճանակի փամփուշտով մը։ Ատրճանակը դեռ անոր քովն էր ու դիակը դեռ տաք էր։

Դիակին վրայէն ինքնութեան ոեւէ թուղթ չգտնուեցաւ։

ԿՈՐԻՒՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Մարսիլիոյ առաջնորդ Պալաքեան եպիսկ. անձնական նամակով մը պատասխանած է Կ. Սասունիի թէ՝ Կորիւն Մկրտիչեանի բանաստեղծութիւններու ընդօրինակութիւնը կը գտնուի իր քով եւ զայն կը պահէ մեծ գուրգուրանքով, յարմար առիթով մը հրատարակելու համար։

Բաղձալի է որ վաղամեռիկ բանաստեղծի ձեռագիրները հատորով մը լոյս տեսնէին, որ պիտի ըլլար մեծագոյն նուէրը 1929ի Մշակոյթի տօնին։

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ „ՅԱՌԱՋ"Ի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՀԷՔԵԱԹ ՀԷՔԵԱԹԻ ՄԱՍԻՆ,

Կանչեց մեծ Միւֆթին եւ խոնարհութիւ ըրաւ անոր.

— Ազատէ մեզ քու արդարադատութեամբդ։ Վարուէ պատուաւոր եւ պալատավայել կերպով։

Մեծ Միւֆթին գնաց կնոջ քով, խոնարհութիւն ըրաւ մինչեւ գետին եւ ըսաւ։

— Դուն— Ապացուցանո՛ղն ես։ Թող օրհնած ըլլայ երկրիս վրայ առած իւրաքանչիւր քայլդ։ Երբ մուէզզինը մզկիթին վրայէն Ալլահին փառքը կ'երգէ, եւ ուղղափառները մզկիթ կը հաւաքուին աղօթքի համար, ա՛յն ատեն եկուր։ Գեղեցիկ փորագրութիւններով զարդարուն շէյխին բազկաթոռը քեզի կը թողում խոնարհութեամբ։ Ապացուցուր ուղղափառներուն։ Քու տեղդ մզկիթն է։

— Ես կ'ուզեմ խալիֆան տեսնել։

— Զաւակս։ Պետութիւնը՝ ամենակարող ծառն է, որուն արմատները գետնի խորն են գացեր։ Ժողովուրդը՝— տերեւներն են, որ կը ծածկեն զայն, իսկ Փատիշահը— ծաղիկն է, որ կը ծաղկի այդ ծառին վրայ։ Եւ անուշաօծեր ու զարդարեր է ծառը։ Ա՛յդպէս է ուզեր Ալլահը։ Ա՛յդպէս կ'ուզէ Ալլահը։ Քու խօսքերդ, Ապացուցանողին խօսքերն են։ Ինչպէս կենդանի ջուր։ Թող օրհնեալ ըլլայ այդ ջուրին ամէն մէկ կաթիլը։ Բայց ո՞ւր տեղ ես լսեր դո՛ւն, զաւա՛կս, որ ինքը, ծաղիկը ջրեն։ Կը ջրեն արմատները։ Ջրէ՛ արմատը, որ լաւ փթթի ծաղիկը։ Արմատները ջրէ՛, զաւա՛կս։ Գնա՛ ասկէ խաղաղութեամբ, քու տեղդ մզկիթն է։ Հասարակ ուղղափառներուն մէջ։ Հո՛ն ապացուցուր։

Եւ զայրոյթի արցունքներով լեցուն՝ Ճշմարտութիւնը հեռացաւ կակուղ ու քնքուշ Միւֆթիին քովէն։

Իսկ Հարուն-էր-Րաշիտը հարցուց նոյն օրն իսկ.

— Այսօրուան առտուն իմ պալատիս մուտքին մօտ դուն մէկու մը հետ կը խօսէիր, մեծ Միւֆթի, եւ կը խօսէիր կարճ ու քնքուշ, ինչպէս միշտ,— իսկ պալատին մէջ ինչո՞ւ, առանձին իրարանցում կար։ Ինչո՞ւ։

Միւֆթին համբուրեց Փատիշահին ոտքին տակի հողը եւ ըսաւ.

— Ամէնքը անհանգիստ էին, իսկ ես կը խօսէի կարճ եւ քնքուշ, որովհետեւ անմիտ մըն էր ան։ Եկած էր քուրձով, եւ կ'ուզէր որ դուն ալ քալէիր իրեն պէս։ Ծիծաղելի է նոյնիսկ այդ մասին մտածելը։ Կ'արժէ՞ր քուրձի մէջ պտտելու համար Պաղտատի ու Դամասկոսի, Պէյրութի ու Պաալ Պէքի տէրը ըլլալ։ Այդ կը նշանակէր ապերախտ ըլլալ Ալլահին շնորհներուն համար։ Այս տեսակ միտքեր յիմարները միայն կրնան ունենալ։

— Իրաւունք ունիս,— ըսաւ խալիֆան։ Եթէ այդ կինը յիմար է, պէտք է գթութեամբ վարուիլ անոր հետ, բայց այնպէս ընել որ ուրիշներուն համար վտանգաւոր չըլլայ։

— Քու խօսքերդ, Փատիշահ, պարծանք են մեզ, քու ստրուկներուդ համար։ Այդպէս ալ վարուած ենք այն կնոջ հետ.— ըսաւ Ճաֆֆարը։

Եւ Հարուն-էր-Րաշիտը շնորհակալութեամբ նայեցաւ երկինք իրեն համար այսպիսի լաւ ծառայ տուած ըլլալուն համար։

— Ալլահ-էքպէ՛ր։

* *

Ալլահ Էքպէ՛ր։ Ստեղծելով կինը՝ դուն խորամանկութիւնն ստեղծեցիր։

Ճշմարտութեան խելքին փչեց պալատ իյնալ։

Իսկ եւ իսկ Հարուն-էր-Րաշիտին պալատը։

Ճշմարտութիւնը հրամայեց գտնել իրեն համար Հնդկաստանի նուրբ շալեր Պրուսայի թափանցիկ մետաքսեղէն եւ Զմիւռնիոյ ոսկեթել գործուածքներ։

Ծովուն յատակէն դեղին սաթեր ձեռք բերաւ։

Ինքզինքը զարդարեց թռչուններու փետուրներով, այնքան մանր փետուրներով, որ անոնք ոսկէ ճանճերու կը նմանէին եւ կը վախնային սարդերէ։

Զարդարուեցաւ խոշորակաթիլ արցունքներու նմանող շողակներով, սուտակներով որպէս արիւնի կաթիլներ, վարդագոյն մարգարիտներով, որոնք մարմնի վրայ եղան համբոյրի հետքերու կը նմանէին եւ շափիւղաներով, կտոր մը երկինքի նման։

Եւ հրաշալիքներ պատմելով այս բոլորի մասին, ուրախանալով, հրճուելով, բոցավառ աչքերով, շրջապատուած անհաշիւ ամբոխով մը. որ ագահութեամբ, ու հիացած կը լսէր զինքը, մօտեցաւ պալատին.

— Ես հէքեաթ եմ, խայտաբղէտ, որպէս պարսկական գորգ, որպէս գարնանային մարգագետին, որպէս հնդկական շալ։ Լսեցէ՛ք, լսեցէ՛ք ինչպէ՛ս կը հնչեն իմ թեւնոցներս ու ապարանջաններս՝ ոտներուս ու ձեռքերուս վրայ։ Անոնք կը հնչեն այնպէս, ինչպէս կը հնչեն Զինաստանի Բողտիխանի յախճապակեայ աշտարակներուն ոսկէ զանգակները։ Ես պիտի պատմեմ ձեզ անոր մասին։ Նայեցէ՛ք այս ադամանդներուն, որոնք կը թափէ գեղեցիկ իշխանուհին, երբ իր սիրածը աշխարհի հեռաւոր ծայրը կ'երթայ փառք եւ նուէր բերելու իրեն։ Ես պիտի պատմեմ ձեզ աշխարհիս վրայ եղած ամէնէն գեղեցիկ իշխանին մասին։ Ես պիտի պատմեմ ա՛յն սիրահարի մասին, որ իր սիրածի կուրծքին վրայ համբոյրի այնպիսի հետքեր թողեց, ինչպէս են այս վարդագոյն մարգարիտները։ Ես անոնց փաղաքշանքներու մասին պիտի պատմեմ, ա՛յն գիշերուան փաղաքշանքներուն մասին, երբ երկինքը այնքան կապոյտ-կապոյտ էր, ինչպէս այս շափիւղան, իսկ աստղերը կը փայլէին այնպէս ինչպէս այս գոհար մանեակը։ Ես կ'ուզեմ տեսնել փատիշահը, թո՛ղ Ալլահը այնքան տասնեակ տարիներու կեանք տայ անոր, ինչքան գիրեր կան իր անունին մէջ եւ կրկնապատկէ, որովհետեւ վերջ եւ սահման չունի Ալլահի առատաձեռնութիւնը։ Ես կ'ուզեմ տեսնել փատիշահը, որպէսզի պատմեմ իրեն արմաւենիներուն անտառի մասին, ուրտեղ ահա՛ ա՛յս թռչունները կը թռին, որոնք ոսկէ ճանճերու կը նմանին արքայական Նեկուսի առիւծներու մասին, ռաջի Ճէյփուրի փիղերու մասին, Դաճմակալիայի գեղեցկութիւններու մասին, Նիալայի մարգրիտներու մասին։ Ես հէքեաթն եմ, խայտաբղէտ հէքեաթը։

Եւ լսելով անոր պատմութիւնները, պահակը մոռցաւ զեկուցանել վէզիրին։

Բայց հէքեաթը տեսեր էին արդէն պալատին պատուհաններէն։

— Հո՛ն է հէքեաթը. հո՛ն է խայտաբղէտ հէքեաթը։

Եւ Ճաֆֆարը, մեծ վէզիրը, ըսաւ ժպտելով ու մօրուքը շփելով.

— Անիկա կ'ուզէ փատիշահը տեսնել։ Թողէ՛ք ներս։ Մենք պիտի վախնանք բարութանքէն։ Ո՛վ որ կը շինէ դանակը, անկէ չի վախնար։

Եւ ինքը Հարուն-էր-Րաշիտը՝ լսելով այդ ուրախ ձայները՝ հարցուց.

— Ի՞նչ կայ հոն։ Պալատին առջեւ եւ պալատին մէջ, ի՞նչ խօսակցութիւն է։ Ի՞նչ աղմուկ։

— Հէքեաթն է եկեր։ Հրաշալիօրէն հագուած հէքեաթը։ Հիմա պալատին մէջ ամէնքը կը լսեն զինքը, ամէնքը պալատին մէջ, փոքրէն մինչեւ մեծը.— բայց չեն կրնար սորվիլ։ Ան քո՛ւ քովդ է եկեր, Հրամայող։

— Ալլահն է միակ հրամայողը։ Ես ալ կ'ուզեմ լսել այն, ինչ որ կը լսէ իմ ամէն մէկ հպատակս։ Նե՛րս թողէք զինքը։

Եւ բոլոր քանդակուած, և փղոսկրէ ու փերլամուտէ դուռերը բացուեցան հէքեաթին առջեւ.

Եւ խոնարհած պալատականներուն գետին տարածուած գօրգերուն մէջէն հէքեաթը մօտեցաւ խալիֆա Հարուն-էր-Րաշիտին։

Ան դիմաւորեց զինքը փաղաքշական ժպիտով մը։

Եւ Ճշմարտութիւնը հէքեաթի պատկերով կեցաւ խալիֆային քով։

Փատիշահն ըսաւ անոր, քնքշօրէն ժպտելով.

— Խօսէ՛, զաւակս, կը լսե՛մ քեզի։

* *

Ալլա՛հ Էքպէր։ դուն ստեղծեցիր Ճշմարտութիւնը։

Ճշմարտութեան խելքին փչեց պալատ իյնալ։

Նոյնինքն Սուլթան Հարուն-էր-Րաշիտի պալատը։

Ճշմարտութիւնը միշտ կը հասնի իր նպատակին։

Գըամէթ։

Վ. Տորոշեւսկի

Թարգմ. Խ. ԵԳԱՆԵԱՆ

ունին ամէն միջոց ձեռք առնել «ազգայնական, մոլեռանդական կամ կրօնական ընկերակցութեանց դէմ»։

Գերման թերթերուն համաձայն, նոր կառավարութիւնը կը պատրաստէ յաւելուածական չորս նոր օրէնքներ։ Առաջինը կը վերաբերի կազմութեանը Գերագոյն Ատեանի մը՝ պետութեան պաշտպանութեան համար։ Երկրորդով պիտի սահմանափակուի դատաւորներու իրաւասութիւնը։ Երրորդով պիտի բարեփոխուի Հաշուական Գերագոյն Ատեանը։ Չորրորդը կը վերաբերի թագաւորութեան գերագոյն ատեանին։

«Պերլինէր Թակէպլաթ» կը գրէ. «Ֆրանսական դիւանագիտութիւնը չափաւորութեան խորհուրդ տուած է Պելկրատի եւ ձեռքէն եկածը կ'ընէ՝ Սերպերը եւ Խրուաթները բաժնող վէճերը հարթելու համար։»

Ամբողջ Խրուաթիոյ մէջ մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ։ Խրուաթները իրար կը շնորհաւորեն անոր համար որ թագաւորը «քանդեց արիւնոտ Սկուպչինան եւ վերջ դրաւ քաղաքական խմբակներու վտանգաւոր խաղերուն»։ Խրուաթ գիւղացիներու պետը Մաչէք յայտարարեց թէ թագաւորը պատմական գործ մը տեսաւ։ Պէտք է ուրախանալ որ ջնջուեցաւ այն Սահմանադրութիւնը, որ եօթը տարիէ ի վեր կը ճզմէր խրուաթ ժողովուրդը։

Խրուաթիոյ մայրաքաղաք Զագրէպի «Նովոսթի» թերթը երկուշաբթի մասնաւոր յաւելուած մը հրատարակեց սա՛ վերտառութեամբ. «Կեցցէ՛ թագաւորը, որ կը վերահաստատէ ազգին միութիւնը եւ կ'ապահովէ երկրի ապագան»։

Գերման ազգայնական թերթերը մեծ համակրութեամբ կ'ողջունեն Եուկոսլաւիոյ դիկտատորական վարչաձեւը ու դիտել կուտան թէ «այն բոլոր երկիրներուն մէջ ուր դիկտատորութիւն կայ, ինչպէս՝ Իտալիա, Սպանիա կամ Թուրքիա, կարգ կանոն եւ բարոյական մաքրութիւն կը տիրէ։»

Իսկ «Տէօյչէ Ալկէմայնէ Ցայթունկ» կը գրէ. «Ո՛վ որ աչքառու ունի Եւրոպայի յետպատերազմեան ընդհանուր վիճակը եւ գիտէ Պելկրատը Փարիզի միացնող կապերը, չպիտի կրնայ լռել թէ Եուկոսլաւիոյ դէպքերուն արդիւնքը պիտի ըլլայ դարձեալ անշարժութեան մատնել ֆրանսական հետեւակազօրքի քանի մը զօրաբաժիններ»։

Իտալական մամուլը երկարօրէն կը զբաղի Սերպիոյ դէպքերով, իբրեւ դրացի երկիր։ «Թրիպունա» կ'ըսէ թէ «ռամկավարութեան անմահ սկզբունքները անգամ մը եւս ապացուցին իրենց սնանկութիւնը»։

ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՐՈՒԱԹՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Վերջին լուրերուն նայելով, նոր կառավարութիւնը խստութիւններու սկսած է Զագրէպի մէջ, խուզարկուեցան զանազան շէնքեր։ Մասնաւորապէս խուզարկուեցաւ բնակարանը խրուաթ երեսփոխան Փէռնարի, որ Սկուպչինայի ծանօթ սպանութեանց ատեն ուսէն վիրաւորուած էր։ Նոյնպէս խուզարկուեցան նախկին երեսփոխան Փավէլիչի եւ ուրիշ խրուաթ վարիչներու տուները։

Նոր կռիւներ Աֆղանիստանի մէջ

Քապուլէն հասած նոր լուրերու նայելով, ապստամբապետ Փաշա - ի - Սաքաօի կազմակերպած նոր ուժերը գրաւած են ամրոց մը՝ Քապուլէն 6 քիլոմեդր հեռու եւ Աֆղանիստանի մայրաքաղաքը կը ռմբակոծեն՝ վերջին կռիւներու ընթացքին կանոնաւոր զինուորներէն գրաւուած թնդանօթներով։

∴ Լուրի մը համաձայն, Ամանուլլահ թագաւորը համաձայնած է կարգ մը զիջումներ ընել, օրինակ՝ հրաժարիլ աղջիկներու դաստիարակութենէն եւ քօղի բարձումէն։ Միւս կողմէ թագաւորը բուռն կերպով կը հակառակի Սուրէյեա թագուհին երկրէն դուրս հանելու պահանջին։

Գնդապետ Լօրէնսի պարագան

Թայմզի պերլինի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Աֆղանական ապստամբութեան ընթացքին, Մոսկուայէն կամ Թուրք եւ պարսիկ մութ աղբիւրներէ բխած կարգ մը լուրեր կը ձգտէին ցոյց տալ թէ ապստամբութիւնը հետեւանք է անգլիական ազդեցութեան։ Բազմաթիւ թերթեր արտատպեցին մասնաւորապէս լուր մը թէ աֆղանական կառավարութիւնը հրամայած է ձերբակալել գնդապետ Լօրէնսը՝ իբրեւ մեղսակից ապստամբութեան։

«Ֆոսիշէ Ցայթունկ» իր առաջին էջին կէսը նուիրեց այս լուրին։ Իսկ «Պէօրսըն Ցայթունկ» գրեց. «Երկար ատենէ ի վեր յայտնի է թէ Լօրէնս ղեկավարն է, կամ գոնէ կազմակերպիչը ապստամբութեան»։ Գերման թերթերը այս սուտ լուրերը կը հրատարակեն. միւս կողմէ կը գրեն թէ Քապուլէն կարգ մը գերման կիներ եւ երախաներ ազատուած են, սակայն չեն յիշեր թէ անգլիական օդանաւերը ազատեցին զանոնք։

Տեղիի խալամական համաժողովը

Հնդկաստանի մայրաքաղաքին մէջ գումարուեցաւ իսլամական համաժողով մը, որուն նախագահելու համար Փարիզէն Տէլհի գացած էր հանրածանօթ Աղա խանը։ Համագումարը փակուած ըլլալով, Աղա խան ճամբայ ելաւ դէպի Եւրոպա։ Սակայն ծրագրած է այցելել Տրիպոլիս եւ հիւսիսային Ափրիկէի միւս իսլամ երկիրները։

Մեկնելէ առաջ, Աղա խան պատգամագիր մը ուղղեց իր հետեւորդներուն, թելադրելով անոնց զգուշանալ բռնի միջոցներէ, նոյնիսկ ամէնէն գրգռիչ պարագաներու մէջ։ Այս կոչը մեծ նշանակութիւն ունի, երբ նկատի առնուի թէ Հնդիկներու եւ իսլամներու միջեւ խրամատը հետզհետէ կը լայննայ՝ Նեհրուի յանձնաժողովին տեղեկագրին պատճառով։

150 ժամ օդին մէջ

Ամերիկեան «Քուէսչըն Մարք» (Հարցական նշան) օդանաւը, որ Լոս Անճելոսի օդանաւային կայանէն մեկնած էր յունուար 1ին, յաջողեցաւ օդին մէջ մնալ 150 ժամ եւ 46 վայրկեան, կոտրելով ղեկաւոր եւ անդեկ բոլոր օդանաւերու տեւողութեան մրցանիշը։ Վերջին մրցանիշը կը պատկանէր ֆրանսական «Տիքսմիւտ» ղեկաւոր օդապարիկին, 118 ժամ 41 վայրկեանով։

Օդանաւին մէջ կային 5 հոգի, որոնք վճռած էին 300 ժամ մնալ օդին մէջ, սակայն շարժիչ մեքենան աւրուած ըլլալով, երկուշաբթի ժամը 15,12ին ստիպուեցան իջնել Լոս Անճելոսի կայանը։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆԸ

12 յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին «Պոցարիս» ճաշարանը
8 Rue Botzaris, Paris (20e), մէթրօ՝ Botzaris

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ԵՐԵԿՈՆ

Վաղը հինգշաբթի կը խօսի Օհան Կարօ։ Նիւթ՝ «Ստեղծագործողներու կերպեր»ը։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԼԵՒՈՆ ՆԱԻՐՅԻԻ

„ՀՆԱՑԱԾ ԵՐԳԵՐ”...

բանաստեղծութիւններու ժողովածուն, շքեղ հրատարակութիւն՝ ընտիր թուղթ։ գին՝ Ֆրանսայի մէջ 7 ֆր., ուրիշ երկիրներ 10 ֆր.։ փոսթի ծախք չկայ։ դիմել՝ Mr. G. Balayan, Impr. de Navarre. 5 Rue des Gobelins, Paris.

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի *Կայծակ խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս իրիկուն ժամը 8.30ին,* Café de la Comète : *Ներկայանալ անդամատոմսով։*

Մարսէյլի *Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։*

Մարսէյլի *Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ* Սիամանթօ, Վաճապ, Բաբկէն Սիւնի, Վարուժան *եւ* Աւտօ *խումբերու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ զեկոյց եւ վարչութեան ընտրութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։*

Լիոնի *Շրջ. կոմիտէին դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովները.— Վաղը իրիկուն ժամը 20ին* Լիոնի մէջ *Մէրիի սրահը։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։ Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։*

Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20-ին Լիոնի մէջ *վիճաբանական ժողով, դասախօսուած նիւթի շուրջ։*

Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին փոն տը Շէրիւիի մէջ։ *Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։*

Կիրակի կէսօրէ առաջ փոն տը Շէրիւիի *մէջ վիճաբանական ժողով։*

Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Պուրկուանի *մէջ։ Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։*

Ցեսինի *Կայծակ խումբի բացառիկ ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 7ին* Café Jardin*ի մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզի եւ շրջանի մէջ բնակող այն բոլոր ֆութպօլիսթները որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերու ֆութպօլի խումբերուն, պէտք է դիմեն անձամբ կամ գրաւոր նորընտիր ֆութպօլի յանձնախումբին, որուն ժողովատեղին է, 15 Rue Lepic, Métro Blanche։ *Դիմել՝ Շր. և կիրակի օրերը երեկոյեան ժամը 8.30էն վերջ։*

Հ. Մ. Ը. Մ. Պատգամաւորական ժողովը՝ այս Ուրբաթ ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանը։ Մասնաճիւղերէ կը խնդրուի ղրկել իրենց պատգամաւորները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պիյեանքուրի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները շաբաթ երեկոյ ժամը 7.30ին, 13 Rue de Meudon. *հայկական ճաշարանը. Օրակարգ՝ ընտրութիւն վարչութեան։*

ԲԱԼՈՒԻ Շէնաս գիւղէն Խաչատուր Պաղտասարեան կը ծանուցանէ իր հայրենակիցներուն և բարեկամներուն իր հասցէն եւ կը խնդրէ իրենցմէ գրել՝ Hatchadour Bagdassarian, Bld. Pierre Curie, Argenteuil (S.etO.) France.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ատտիս-Ապապա, *Ա.Ս.— 6 անգլ. 6 շիլին։*
մուազի, *Մ. Կ.— 60 ֆր.։*
Նիս, *Հէք.— 70։*
Մարսէյլ, *Գործ.— 632.50։*
Պէլֆոռ, *Լ. Տ.— 70։*
Շալըն, *Ա. Պ.— 35։*
Մարսէյլ, *Ն. Շ.— 140։*
Վ.իլֆրանշ, *Յ. Թ.— 35։*
Վ.իլֆրանշ, *Ա. Ե.— 35։*
Կլէզէ, *Յ. Ե.— 35։*
Քլամառ, *Գ. Ա.— 35։*
Մոնֆլանքէն, *Ե. Գ.— 34,25։*
Մարսէյլ, *Ի. Թ.— 35։*
Փարիզ, *Պ. Շ.— 35։*
Մարսէյլ, *Ա. Ա.— 40։*
Փարիզ, *Գեր. Վ. եպ. Ք.— 140։*
Վալանս, *Գործ.— 301.60։*
Քրիւավ, *Տ. Տ.— 70։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ամասիոյ Հաճի գիւղէն Տիկ. Տիրուհի Աւետեան որ կը գտնուէր Պէշիկթաշի (Պոլիս) աղջկանց որբանոցը։ Այժմ Ֆրանսա կամ Յունաստան ըլլալը կը կարծուի։ Գրել՝ Hrant Avcharian*ի*, chez M. Brand, St. Sernin, Ardèche.

— Կը փնտռուի Էսկիշէհիրցի Վռամշապուհ Գասպարճեան, որ զինադադարէն վերջ թարգման էր Անգլիացիներու մօտ (Պոլիս)։ 1922էն իվեր լուր չկայ։ Իմացնել՝ իր մօր Մարի Գասպարճեանի։ Հասցէ՝ Sarkis Boghossian, 10 Rue Traverse Chevalier, St. LoCp (Marseille).

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անյայտացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjian*ի*, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչ պէս նաեւ ինքնութեան. Թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարակի։ Մասն. լապօ. ռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։*

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցողացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ,
ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ

ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1 Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

Ա Մ Ե Ն Ա Լ Ա Ւ   Մ Ա Ք Ո Ւ Ր   Ա Ժ Ա Ն

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

CHAUSSURES CÉDA

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

15 Rue Henri Murger, մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յարկ)

կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսակ կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով։

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ

կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

Հիւանդ կ'ընդունի իր հին հասցէին 63 Ave. de Versailles կամ 3 Rue Amiral Cloué:

երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուր. օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԹԷՈԴԻԿԻ

“ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ„

1929Ի ՀԱՏՈՐԸ (ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆ)

550 էջ մանրատառ։ Բազմաթիւ պատկերներ։ Անտիպներ, կուռ, գեղեցիկ։ Ամբողջ գիրքը գեղանկարուած։

դիմել՝ «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10e)

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (*Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ*)

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian: Anthologie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi: Samuel 2 vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: La participation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. Macler: Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, Larousse: Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: de l'Etat cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche France-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50, Ֆիլիպ մեկնաբանուած Ա. հատ. գ. գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագրութիւն ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, Ինչ տեսայ Հնդկաստանի եւ ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթաշլեան Սիդոնիա 12, Կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 եւ Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու փոնօգրաֆ (1) ներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ փոսթի ծախքը գնողին կը պատկանի։ դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin. Paris (10)

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—3

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

10 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 851 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵԹԷ ՄԻԱՅՆ ՈՒԶԷՆ ԼՍԵԼ

Ուշագրաւ առաջարկ մը կը ներկայացնէ «Հայրենիք», իր դեկտ. 28 թուակիր խմբագրականին մէջ։ («Ազգային խորհրդակցութեան մը պէտքը»)։

Պարզելով ներգաղթի ձեռնարկներուն ձախողումը, մեր պաշտօնակիցը դիտել կուտայ.

— «Դէպի Հայաստան ներգաղթը, գերազանցապէս կախուած է խորհրդային կառավարութենէն, որ ձգտում ունէր եւ ունի ոչ թէ հայութիւնը համախմբելու Հայաստանի մէջ, այլ Հայաստանէն ցրուելու ամէն կողմ»։

Եւ, իբրեւ եզրակացութիւն, կ՚առաջարկէ.

— «կը թուի թէ ժամանակը եկած է այժմ, որ հայ կազմակերպութիւնները, խրատուած եօթ տարուան դառն փորձէն, վերա՛քննութեան մը ենթարկեն ներգաղթի մասին մինչեւ այժմ իրենց ունեցած ծրագիրները, եւ, առանց հրաժարելու իրենց հիմնական ազգային նպատակէն, խորհին հայ գաղթականներու մասին, թէկուզ ժամանակաւոր, տարբեր կարգադրութեամբ»:

«Այդ նպատակով, անհրաժեշտ է որքան կարելի է շուտ գումարել ազգային մեծ խորհրդակցութիւն մը, որուն մասնակցէին հայկական բոլոր հոսանքները»:

Առանց շօշափելու բուն խորհրդաժողովին ծրագիրը, կ՚ուզէինք հարցնել անմիջապէս.

— Կը յաջողի՞ այսպիսի ձեռնարկ մը, ժողովի գումարումն իսկ։

Այս հարցումը անոր համար որ, առաջարկուած խնդիրը կը յիշեցնէ միւս փորձը, համազգային կազմակերպութեան ձեռնարկը, որ չարաչար ձախողեցաւ, հակառակ եօթը տարուան աշխատանքներուն։

Ինչո՞ւ ծածկել որ, այսօր, գաղութներու վարիչ հոսանքները քով քովի գալու առաքինութիւնն անգամ կորսնցուցեր են։ կանխակալ կարծիքներն ու տեսակէտի տարբերութիւնները լայն խրամատ մը բացած են հոսանքէ հոսանք, անհատէ անհատ, եւ կը թուի թէ չկայ խնդիր մը, որուն համար կարելի ըլլայ մէկ սեղանի շուրջ նստիլ։

Անհրաժե՞շտ է գաղութներու ազգային կազմակերպութիւնը, կեդրոնական իշխանութեան մը ստեղծումը։— Այո՛, կը պատասխանէ Դաշնակցականը, եւ կարելին կը փորձէ 1921էն ի վեր, գլուխը պատին զարնելով։

— Այո՛, կը պատասխանէ ռամկավարը, գլխագիր շեշտելով Եկեղեցին, Ընտանիքը եւ Լեզուն պահպանելու անհրաժեշտութիւնը։Բայց բոլորը՝ թուղթի վրայ։ Լեզուին տեղ բաներ մը կայ որ չըսեր։ կ՚ըսէ ու չըսեր։ Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը սրտառո՜ւչ կոչ մը ուղղեց 1928 Յուլիս 24ին, «Վերակազմութեան պէտքը», բայց մէ՛կ անգամէն լեզուն քաշեց։ Կը թուի թէ պարզ վրիպակ մըն էր այդ խմբագրականը, ուր կը կարդայինք հետեւեալ բացորոշ խօսքերը.

— «Մեզ համար ամէն ժամանակ, բայց հիմա աւելի քան երբեք պէտք մըն է, հրամայական պահանջք մը, քով-քովի բերել, համադրել մեր փոքր ու անբաւական ուժերը, հնարաւոր եղածին չափ ներդաշնակել մեր բոլոր ճիգերը»։

Նոյն անհրաժեշտութիւնը կը զգան հին Հնչակեանները, գոնէ դատելով իրենց Փարիզի օրկանէն, որ շարք-շարք ծրագիրներ կը պարզէ ազգային վերակազմութեան համար։ Կը զգան, բայց երբ կարգը գործի կուգայ, ուրի՛շ ձայներ կը լսուին։

Գաղութներու կազմակերպութեան բացարձակապէս հակառակ է — եւ եղածն ալ կազմալուծելու կը ճգնի — Հօկը, խեղճուկ ծաղրանկար մը որ սիրտ կը խառնէ։ Անոր միակ մխիթարութիւնը այն է, որ իր խարդախ եղանակին վրայ կը խաղցնէ ռամկավարները եւ կարգ մը խառնիճաղանճ տարրեր, իբրեւ թէ հայրենիքը պաշտպանելու համար։

Կը մնայ չէզոք, անկուսակցական զանգուածը, որ կրնար կացութեան տէր դառնալ այս խառնակ օրերուն, սակայն մատը մոխիր թաթխել չուզեր, եւ մէկուն ժպտելով, միւսին ձեռքը թօթուելով օրը իրիկուն կ՚ընէ։

Այս պայմաններուն մէջ, ո՞ր հրաշքը պիտի կրնար հոգեփոխութեան ենթարկել մարդիկը, եւ սեղանի մը շուրջ հաւաքել զանոնք, այնքան ծանրակշիռ հարց մը, գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը լուծելու համար։

Երբ գաղութներու կազմակերպութեան տարրական խնդիրն իսկ դաւադրական աշխատանք— Հայաստանի դէմ ճակատ կազմել— կը համարեն կարգ մը հոսանքներ, կամ գոնէ անոնց վարիչները, ո՞ր կախարդական ուժը պիտի կրնայ համոզել, թէ առաջարկուած խորհրդաժողովը ցոյց մը չէ խորհրդային իշխանութեան դէմ։

Նոր ապացոյց կ՚ուզէ՞ք։ — Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը, Սուրիոյ արտագաղթին առթիւ գրած գարշելի խմբագրականի մը մէջ, այնքան ալ իրար անցնելու բան չիտեսներ։ — «կ՚ըսուի թէ 3000 Հայեր դէպի Հարաւ. Ամերիկա կը գաղթեն։ Եթէ այդ թիւը կրկնապատկուի կամ եռապատկուի ալ, դարձեալ Սուրիոյ Հայերուն ներքին կազմակերպութեան գործը չի կասեր ու չի վտանգուիր»։

Անշո՜ւշտ. ո՛չ միան կաթողիկոսը, ժամերն ու ժամկոչները։

Երբ ա՛յս է տիրող հոգեբանութիւնը «ողջամիտ» կոչուած կուսակցութեան մը մէջ, երբ այսքան տգէտ եւ քինախնդիր վարիչներ կ՚երեւան հրապարակի վրայ, հանրային կարծիք վարելու յաւակնութեամբ, ինչպէ՞ս կարելի հաւատալ — կը հարցնենք նորէն — «Հայրենիք»ի առաջարկած խորհրդաժողովին իրականացման։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐԴԱՐ ՎՐԴՈՎՈՒՄ

Քալիֆօռնիոյ «Մշակ»ը, անկախ հայաթերթ, դիտել կուտայ իր դեկտ. 14ի խմբագրականին մէջ։

—«Պայքար»ի խմբագրութիւնը դեկտ. 6, 1928 թիւի առաջնորդող յօդուածին մէջ կը գրէր,— «*Այսպէս ներելի չէ Հայաստանի գիւղացիներուն տրուած հողերուն մէկ մասը ետ առնել ու գաղթականներուն տալ* (անշուշտ ազդուած ըլլալու է պ. խմբագիրը, Հայաստանի տնտեսական բարձրագոյն խորհուրդի նախագահ եւ պետական մարդ «ըն՛կեր» Արսէն Եսայեանի յայտարարութենէն) *կամ արհեստաւորներու ու բանուորներու գործ ու աշխատանք չապահոված, գաղթականներ բերել եւ անգործներու թիւը աւելցնել*», եւայլն, եւայլն:

Ըն. խմբագրին մոլի ազգայնականի եւ թթու կուսակցականի զգացումները սկիզբէն ի վեր շատերուն, ինչպէս նաեւ մեզի ծանօթ են: կրկին հովերէ տարուած, հրապարակ նետած է այն՛պիսի անտեղի ու անտրամաբանական հարց մը, որ պէտք չէ վրիպի ամէն Հայու ուշադրութենէն:

«Պայքար»ի խմբագիրն ալ գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար երեւանի խորհրդային վարիչներու մէկ խողովակը դառնալով, տարբեր ձեւի տակ կը կրկնէ, —*հող չունինք, փող չունինք, տեղ չունինք*: եւ այս վերէն տրուած պատգամին վրայ յենլով կ՚առաջարկէ վերեւ յիշուած ինքնարդարացումը:

Պէտք է զրկել հազարումէկ չարչարանքներէ եւ հալածանքներէ վերապրող ցեղին հարազատները, պէտք է թողուլ որ անոնք օտար հորիզոններու տակ ամէն տեսակ անարգանքներու ենթակայ՝ հայրենիքի կարօտովը տոչորին, բայց պէտք չէ Հայաստանի գիւղացիներէն, երկրագործներէն, բանուորներէն եւ կամ ժողովուրդէն ոեւէ հող առնելով տրամադրել գաղթականներուն, որպէսզի անոնք կարենան Հայաստան ընդունուիլ:

Պ. խմբագիրը ինքն ալ գիտէ թէ իր ըսածները իրականութենէ զուրկ են, եւ պարզապէս երեւանի «մարզպաններուն» հաճելի դառնալու համար՝ անոնց շատոնց անհամ դարձած մէկ բանաձեւն է որ կը կրկնէ:

«Մշակ»ի նախորդ առաջնորդողներէն մէկով անդրադարձած էինք այս ցաւոտ հարցին: եթէ *հող չկայ, տեղ չկայ, փող չկայ*, ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ 80 հազարէ աւելի ցեղին ամէնէն դաւաճանիր եւ ոխերիմ թշնամիները — թուրք-թաթարները — ներս կ՚ընդունուին: ի՞նչպէս կ՚ըլլայ, որ եթէ փող չկայ, անոնց համար եղբայրաբար եւ առատաձեռն կերպով դրամական նպաստներ կը յատկացուին, դըպ՛րոցներ, դատարաններ, գրադարաններ եւ ընթերցատուններ բանալու:

Հայ ռամկավարները, որո՛նք ցեղին գոյութեան եւ տոհմա՛յին աւանդութիւններուն այնքան նախանձախնդիր էին, նոյն ռամկավարները, որոնք *բացի եւ գոցի* ծանօթ խնդրին առթիւ նոյնիսկ արիւններ թափեցին, ի՞նչպէս եւ *ի՞նչ խղճով* կրնան հանդուրժել որ իրենց անունով խօսող խմբագիր մը ինքզինքին թոյլ տայ այդքան թեթեւ ու անտեղի վերաբերում ցոյց տալ տարագիր հայ բեկորներուն հանդէպ:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

200,000 ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

Գրած էինք թէ թուրք կառավարութիւնը որոշած է Սերպիայէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն եւ կովկասէն մեծ թիւով թուրք գաղթականներ բերել եւ բնակեցնել Անատոլուի ներսերը։ «Ագշամ» կը գրէ թէ Սերպիայէն գաղթը սկսած է արդէն եւ անհագին թիւով թուրքեր Սելանիկի ճամբով գունդագունդ կ՚երթան Իզմիր եւ անկէ ալ Անատոլուի ներսերը կը ղրկուին։ Վերջին օրերը յանկարծ շատցաւ գաղթողներուն թիւը։ Նորեկները առժամաբար տեղաւորուած են հին աղօթատեղիներու եւ հանրային թափուր շէնքերու մէջ։

Կ՚իմանանք թէ, կ՚աւելցնէ թուրք թերթը, Սերպիայէն 200 հազար թուրքեր կը պատրաստուին գաղթի։ Եւ հակառակ եղանակին խստութեան, գունդ գունդ ճամբայ կ՚իյնան։ Բայց եւ այնպէս գարնան է որ մեծամասնութիւնը պիտի գայ։

Թուրքիա թունաւոր կազերու դէմ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն յունուար 8 թուականով.

Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի առաջարկին վրայ, Ազգային մեծ ժողովը վաւերացուց Ժընեւի միջազգային համաձայնագիրը, որով պատերազմի ընթացքին թունաւոր կազերու եւ մահացու մանրէներու գործածութիւնը կ՚արգիլուի։

1,200,000 Թուրքեր դպրոց կ՚երթան

Թայմզի թղթակիցը էնկիւրիէն կը հեռագրէ.—

Մէկ շաբաթէ ի վեր բացուած են «իրիկնային դպրոցներ»՝ նոր տառերը սորվեցնելու համար Թուրքիոյ 15էն 40 տարեկան բոլոր այրերուն, կիներուն եւ տղոց։ Կրթական տնօրէն Մէհմէտ Էմին պէյ մօտաւորապէս կէս միլիոն հոգի կը հաշուէ այդ դպրոցները յաճախողները։ Ասկէ զատ, 6150 պետական նախակրթարաններու մէջ նոր տառերը կ՚ուսուցուին 630.000 աշակերտներու, մինչ 34,000 տղաներ եւ աղջիկներ կը յաճախեն 70 երկրորդական վարժարաններ։ Այս ձեւով մօտաւորապէս 1,200.000 չափահասներ եւ մանուկներ կը սորվին նոր տառերը։ Այս թիւը կը ներկայացնէ Թուրքիոյ ամբողջ բնակչութեան 100ին 10ը, սակայն դիտել կը տրուի թէ ժամանակի ընթացքին աւելի մեծ թիւով մարդիկ պիտի յաճախեն իրիկնային դպրոցները։

Ընդհանուր առմամբ լեզուական բարենորոգումը լաւ կը զարգանայ, թէեւ նոր տառերով ուղիղ գրելու արուեստին ամբողջովին չէ տիրացուած դեռ։ Մէհմէտ Էմին պէյ, որ միեւնոյն ժամանակ լեզուական յանձնաժողովին նախագահն է, կ՚ըսէ թէ Լեզուական Ակադեմիային կողմէ պատրաստուած նոր բառարանը արագօրէն առաջ կը տարուի։ Ստուգիւ կարելի է ըսել թէ «կազի փաշան դպրոց ղրկեց ամբողջ ազգը»։ Այժմ հարց կը ծագի թէ դրացի երկիրները՝ ուր արաբական լեզուն կը գործածուի, չը՞ պիտի հետեւին Թուրքիոյ օրինակին։

⁂ Վարչապետ Ըսմէթ փաշա միաժամանակ պիտի վարէ կրթական գործավարութիւնը Նէճաթի պէյի տեղ, որ մեռաւ անցած շաբաթ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

Պելկրատէն կը հեռագրեն.— կառավարութիւնը արգիլեց պարահանդէսներն ու այլ հանդէսները, որոնք սովորական են Ծնունդի օրերուն։Այս արգելքը ոչ միայն Պելկրատի համար է, այլ եւ Զաղրէպի ու գաւառական բազմաթիւ քաղաքներու համար։

Զաղրէպի մէջ գումարուած հաւաքոյթէ մը յետոյ, որոշուեցաւ լուծել դեմոկրատ-գիւղացի միացեալ կուսակցութիւնները։ Ջնջուեցաւ Զաղրէպի շրջանային կոմիտէն։ Վարչապետ Ժիվքովիչ նշանակեց կոմիսար մը, որ պիտի վարէ ամբողջ շրջանը եւ լուծուած կոմիտէին պաշտօնները պիտի կատարէ։

Զաղրէպէն կը հաղորդեն որ Առեւտրական եւ Ճարտարարուեստական Սենեակը, որուն կ՚անդամակցին բազմաթիւ խըրուաթ առեւտրականներ եւ գործարանատէրեր, գոհունակութեան հեռագիր մը ուղղեց Ալեքսանդր թագաւորին, «պատմական եւ վճռական վայրկեանի մը» անոր հռչակած դիկտատուրութեան համար։

Ալեքսանդր թագաւոր եւ վարչապետ զօրավար Ժիվքովիչ երկրին ամէն կողմերէն հազարաւոր շնորհաւորական հեռագիրներ կ՚ընդունին։ Մինչեւ երեքշաբթի կէսօր հասած հեռագիրներու թիւն էր 21.200։

Զաղրէպի «Նովոսթի» թերթը «Նոր վարչաձեւը եւ ազգին յոյսերը» խորագրով խմբագրականի մը մէջ կ՚ըսէ թէ Սուպոթիցայէն մինչեւ Ադրիական, Մարիպորէն մինչեւ Կէվկէլի, ամբողջ երկրին մէջ ջերմապէս կը ծափահարուի նոր կառավարութեան իշխանութեան գլուխ անցնիլը։

Լուպլիանայէն կը հաղորդեն որ բոլոր սլովէն թերթերը մասնաւոր յաւելուածներ հրատարակեցին՝ տեղեկացնելու համար այս դէպքը, որ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ ժողովուրդին կողմէ։

Տալմացիոյ զանազան կողմերէն հասած լուրերը նոյնպէս կը հաստատեն թէ ժողովուրդը մեծ գոհունակութեամբ ընդունած է վարչաձեւին փոփոխութիւնը եւ նոր կառավարութեան մասին խանդավառութիւն կը տիրէ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵԱՆՔԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

(քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ԱԴՐՊԵՋԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ներկայ տարուան մէջ, համաձայն մշակուած ծրագրի մը, Ադրպեջանի ցանքի տարածութիւնը պէտք է հասնի 1,258000 հեկտարի։

Ամբողջովին իրականացնելու համար այդ ծրագիրը, անհրաժեշտ կը նկատուին 224000 զանազան տեսակի գործիքներ։ Սակայն, Ադրպեջանի մէջ կայ միայն 86000 գործիք։ Մնացեալը հայթայթելու համար, Աշխատանքի Պաշտպանութեան Խորհուրդը որոշած է անհրաժեշտ գումարին հարիւրին 20ը հաւաքել ժողովուրդէն. իսկ միւս մասը գանձել Ադրպեջանի Գիւղատնտեսական Դրամատունէն։ Նախատեսուած գումարը կը հասնի 1,541000 ր.-ի,

ՇԻՐԱԿԻ ՆԱՒԹԸ

Բագուէն երկրաբաններու յանձնաժողով մը Շիրակ էր գացեր, նաւթահանքեր հետազօտելու համար։

1924էն սկսեալ, պեղման աշ՛խատանքներու շնորհիւ, երեք հորեր բացուած էին, 65 մեդր խորութեամբ, որոնք գիշեր-ցերեկ աշխատելով, կ՚արտադրէին ընդամէնը 15-20 փութ նաւթ։ Սակայն, 1927էն ի վեր, հորե՛րու խորացման աշխատանքները առաջ կը տարուին մեծ թափով։ Անցնող տարուան հոկտեմբերին փորուած հորերու խորութիւնը կը հասնէր 540 մեդրի։ Այս խորութենէն յետոյ է միայն, որ Շիրակի մէջ առատ նաւթ է գտնուած, բայց ջրախառն։ Մասնագէտ երկրաբաններու կարծիքով, Շիրակի նաւթը ապագայ ունի։

ՋՐԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մոսկուայի մէջ, Պետ. Ծրագրի Նախագահութեան նիստին, զեկոյց տրուած է Անդրկովկասի 1928-29ի ջրաբաշխական աշխատանքներու ծրագրին մասին։

Անհրաժեշտ համարուած է որ ծրագրի իրագործման համար, միութենական ելմտացոյցով յատկացուի 8,385000 րուբլի եւ Անդրկովկասի ելմտացոյցով ալ՝ 2,645000 ր.

Այդ ծրագրին գործադրութեան հետեւանքով, ներկայիս ոռոգուող տարածութիւններուն վրայ կ՚աւելնայ 41,500 հեկտար եւս, որոնց 10,500ը բամպակի ցանքերու համար։

Որոշուած է նաեւ միջնորդել որ Ժող. Գործավարութեան Պա՛հեստի գումարէն յատկացուի 1,700,000 րուբլի, Ադրպեջանի մէջ ջրհաններու կառուցման աշխատանքներուն համար։

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՔՕՂԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

Կը յիշուի թէ Ադրպեջանի բոլշեւիկները դեռ նոր սկսեր էին պայքար մղել խալամ կինե՛րու քօղին դէմ։ Այս պայքարի ընթացքին, իրենց քօղերը վար առնող երկու կիներ սպաննուած էին Ղուբայի մէջ (Ադրպէջան)։ Անոնց դատավարութիւնը տեւեց վերջերս, մեծ հետաքրքրութիւն արթնցնելով թըրքուհիներուն մէջ։

Մարդասպանը դատապարտուած է գնդակահարութեան, իսկ անոր մեղսակիցները 4 տարի ամէն ազատութենէ զրկուած են, խիստ մեկուսացմամբ…։

ՎԵՆԵՐԱԽՏԻ ԴԷՄ

Վեներական հիւանդութիւններու տարածման հետեւանքով, Ադրպեջանի կառավարութիւնը մտադիր է գարնան մէջ հրաւիրել խորհրդակցական յատուկ ժողով մը, այդ հիւանդութիւններու դէմ, պայքարի միջոցները ուսումնասիրելու համար։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ի՞ՆՉՈՒ ԿԸ ՁԱԽՈՂԻՆ ԹՈՒՐՔ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

(ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԿԼՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ)

(մասնաւոր թղթակցութիւն)

Թուրքիոյ մասին խօսելու, Թուրքը իր ըմբռնումներով ճանչնալու եւ մանաւանդ վերջին յեղաշրջման մասին կարծիք յայտնելու համար, պէտք է ապրիլ Թուրքիա, ճաշել Թուրքին հետ, բնակիլ նոյն երդիքին տակ, կռուիլ թշնամիին դէմ։ Վերջապէս իբրեւ Թուրք մտնենալ անոր եւ ուսումնասիրել Թուրքին հոգեկան աշխարհը։

Ծնած եմ Թուրքիա, ապրած Թուրք եւ քիւրտ ժողովուրդին հետ։ Տեսած եմ Թուրքին ժպիտն ու լացը, անոր յաղթանակներու խրախճանքն եւ պարտութեան վայնասունները։ Ճանչցած եմ Թուրքը թէ իր մոլեռանդութեան մէջ եւ թէ վայրագութեանց ընթացքին ու կազմած եմ իմ անձնական համոզումս։

Քանի մը օր առաջ, դեռ Անատոլու էի։ Գաւառացի ըլլալով, ծնած ու մեծցած եմ Անատոլուի խորը, Թուրքին հետ կողք կողքի, եւ դեռ նոր է որ առիթ կ'ունենամ Սուրիա անցնելու։

Չպիտի ուզէի խօսիլ Թուրքիոյ մասին, եթէ վերջին օրերու ձերբակալութիւնները արտասահմանի մէջ ենթադրութիւններու եւ սին յոյսերու տեղի տուած չըլլային։

Հեռագիրները հաղորդեցին թէ Թուրքիոյ զանազան շրջաններու մէջ ձերբակալութիւններ կատարուած եւ նոյն իսկ դաւադրութեան մասնակցող պատասխանատուները դատարանի յանձնուած են։ Ասոնց կարգին յիշուեցան Քեազիմ Գարապէքիր, Րէֆէթ փաշաներու անունները։

Յիշեալ փաշաներու մասին կարգ մը տեղեկութիւններ տալէ առաջ, ակնարկ մը նետենք դէպի ետ եւ հարց տանք մենք մեզի — ի՞նչ արդիւնք տուին Գոնիայի, Ենի Խանի, Քոչկիրիի, Ջիլէի յետադիմական շարժումները եւ յանուն շէրիաթի մղուած պատերազմները։

Ի՞նչ շահեցաւ ինքզինքը նոր մարգարէ դաւանող շէյխ Սաիտը, որ տարբերային թափով, առանց կազմակերպուելու հրապարակ իջաւ, Գուրանի անունով։

Ի՞նչ հետեւանք ունեցաւ Իզմիրի մահափորձը եւ ի՞նչ կը սպասուի ներկայ դաւադրական ձեռնարկներէն մը, եթէ նոյն իսկ ձերբակալուած չըլլային հեզինակները։

Գոնիայի, Ենի Խանի, Քոչկիրիի, Ջիլէի յետադիմական շարժումները հազիւ ծնած, արդէն խեղդուեցան արեան լիճերու մէջ։ Իսկ շէյխ Սաիտի քրդական ապստամբութիւնը ջախջախուեցաւ Թուրք բանակին կողմէ, իբրեւ հետեւանք ունենալով քանի մը նահանգներու աւերումը, եւ աւելի քան հարիւր հազար մարդկային զոհեր, առանց հաշուելու նիւթական այն վնասը որ այսօր բեռցուած է քիւրտ ժողովուրդի վզին։ Քիւրտը պարտաւոր է 20 միլիոն ոսկի վճարել պետական գանձին։

Իսկ Իզմիրի մահափորձը յանգեցաւ իր անճարակ կազմակերպիչներուն կախաղանին (15 հոգի)։

Ինչո՞ւ դեռ չծնած մարեցան առաջին շարժումները, եւ ինչո՞ւ չյաջողեցան շէյխ Սաիտն ու ընդդիմադիրները։

Այդ բոլոր հարցումներու պատասխանը կարելի է խտացնել երկու տողի մէջ։

— Որովհետեւ Թուրք ղեկավարներու մօտ կը պակսի անձնազոհութեան ոգին։ Անոնք դեռ լիովին ըմբռնած չեն յեղափոխութեան իմաստը, եւ չունին պողպատէ մարդը։

Այո՛, Թուրք ղեկավարները շատ են, բայց այդ շատերէն մէկն իսկ չէ բուն առաջնորդը։ Անոնց ամէն մէկը ունի իր սրուշ երազները եւ զանոնք իրականացնելու համար չուզեր վտանգել իր կեանքը։ Պէյը կամ փաշան չուզեր մեռնիլ իր փայփայած գաղափարներուն յաջողութիւնը ապահովելու համար, այլ կ'աշխատի ինքզինքը չվտանգել, վաղը նախարարական աթոռը բազմելու համար։ Եւ կը փորձէ միջնորդի, փոխանորդի ձեռքով եւ անոր կեանքին գնով յաջողցնել դաւադրութիւնը։

Թուրքը ընդունակ չէ պետական հարուած կազմակերպելու, քանի որ իր մէջ կը պակսի յեղափոխական ոգին ու կամքը։

Սահմանափակ փոքրամասնութեան մը կողմէ միլիոններու հասնող դժգոհ մեծամասնութեան մը բռնի պարտադրուած վերջին յեղաշրջումները եւ այդ առթիւ տեղի ունեցած մասնակի շարժումներու եւ մահափորձներու վիժումը աւելորդ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանեն թէ Թուրք ժողովուրդը կը խոնարհի զօրաւորին առջեւ եւ կը քծնի, զէնքը հարուածող ձեռքը համբուրելու համար։

Մոլեռանդ Թուրք ամբոխը գիտէ կոտրել ու ջարդել, այրել ու քանդել, բայց չի գիտեր ըմբոստանալ։ Իսկ երբ ըմբոստութեան կը մղուի պարագլուխներու կողմէ, չի կրնար ինքզինքը արժեցնել։

Թուրքը կորիճ ու քաջ է ձեռնակապ անմեղ զոհերու հանդէպ. ան չի խնայեր ծծկեր մանուկներուն, անպաշտպան կիներուն, բայց իրմէ զօրաւորին առջեւ ծունկ չոքած կ'երկրպագէ։ Հետեւաբար Թուրքը յեղափոխական չէ եւ չի կրնար ըլլալ, մինչեւ որ զօրաւոր առաջնորդ մը չունենայ։

Իզմիրի մահափորձի նախապատրաստական կազմակերպութեան մէջ գործօն դեր ունեցող Խալիս Թօրղուտը, Ջիա Խուրշիտը, Արիֆն ու Շիւքրին կախուած չպիտի ըլլային, եթէ անձնապէս հրապարակ գային եւ մեռնելու գնով ճակատէին Մ. Քէմալին դէմ։ Մինչդեռ անոնք նախարարական աթոռներ կը պատրաստէին իրենց համար եւ կը հրաւիրէին ուրիշներ մեռնիլ իրենց տեղը։ Եւ արդիւնքը այն եղաւ որ կախուեցան թէ վարձկանները եւ թէ վարձողները։

Սեբաստիոյ երեսփոխան Խալիս Թօրղուտը Ազգային Մեծ Ժողովի նրբանցքներուն մէջ ատրճանակով կը սպաննար Մ. Քէմալին, եւ կը պահանջէր նախարարական աթոռ։ Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը։ Քէմալ խոստացաւ նախարար ընել Թօրղուտը եւ շատ չանցած կախել տուաւ զայն։

Եթէ Խալիսը իրական յեղափոխական մը եղած ըլլար, կամ չէր սպաններ եւ կամ ատրճանակը քաշելէ վերջ կը կրակէր, առանց խորհելու թէ ինքն ալ պիտի սպաննուէր «Գազի»ին թիկնապահին կողմէ։

Այսօրուան ձերբակալուածներն ալ տարբերութիւն չունին նախորդներէն։ Նոյն մարմաջը։ Ոչինչ փոխուած է Թուրք վարիչներու գործելակերպին մէջ։

Թերթերը գրեցին թէ Քեազիմ Գարապէքիր եւ Րէֆէթ փաշաներն ալ ձերբակալուած ու յետոյ ազատ արձակուած են։ Իրականին մէջ, Քեազիմ Գարապէքիր ոչ թէ այսօր, այլ երեք տարի է որ հսկողութեան տակ է։ Ան, Իզմիրի մահափորձէն ի վեր բանտարկուած կը մնայ Պոլսոյ մէջ, թէեւ ոչ պաշտօնապէս։ Տեղական բացատրութեամբ՝ քաղաքոլ ալթը, կամ «կէօզ հափսի», եւ բնաւ դուրս չելլեր իր բնակարանէն։

Քեազիմ Գարապէքիր եւ Ալի Իհսան փաշաները իբրեւ ընդդիմադիր ճանչցուելէ վերջ, այլեւս իրաւունք չունին ապրելու Թուրքիոյ մէջ։ Անկախութեան Ատեանը Իզմիրի մէջ վաղուց կախած պիտի ըլլար Գարապէքիրը, եթէ երկրորդ եւ երրորդ բանակներու բարձրաստիճան սպաները ճիշդ ժամանակին չմիջամտէին։

Երեք հարիւրէ աւելի սպաներու ներկայութիւնը, եկաւ ապացուցանել թէ Քեազիմ Գարապէքիր մեծ համբաւ կը վայելէ բանակին մէջ եւ թէ զայն մահուան դատապարտել այնքան ալ դիւրին գործ չէ։

Մ. Քէմալի ամէնէն ոխերիմ թշնամիներէն Րէուֆ պէյի փախուստէն վերջ, Քեազիմ Գարապէքիր կը նկատուի ամէնէն հաւանական յաջորդը նախագահական աթոռին, եթէ ընդդիմադիրները յաղթանակեն։ Քէմալը լրջօրէն նկատի առած է հակառակորդին արժանիքները եւ առիթի կը սպասէ ազատելու համար զօրաւոր թշնամիէ մը։

Ինչպէս երէկ, նոյնպէս այս օրուան եւ վաղուան բոլոր ըմբոստութիւնները եւ դաւադրութիւնները պիտի խեղդուին ու զսպուին զէնքի զօրութեամբ, քանի Թուրքիոյ մէջ զինուորական ուժը կը տիրապետէ եւ այդ ուժը կը գտնուի Ըսմէթի ձեռքերուն մէջ։

Ներկայիս Անատոլուի թրքութեան հարիւրին 90ը թշնամի է օրուան կառավարութեան։ տնտեսական տագնապը, տուրքերու բարդումը, անգործութիւնն ու թշուառութիւնը մեծ համեմատութիւններու հասած են։ Անասուններու կոտորած, հացի սով կայ ամէն կողմ եւ այդ բոլորին վրայ աւելցող գլխարկի գործածութիւնը, Զուիցերիական օրէնքի կիրարկումը, լատինական տառերու պարտադրումը. Գուրանի թարգմանութիւնը եւ մզկիթներու քանդումը Թուրք ժողովուրդը լարած է ներկայ կառավարութեան դէմ։ Բայց վերջին խօսքը կ'իյնայ զինուորականութեան, առանց որու տեւրեւ չի շարժիր Թուրքիոյ մէջ։

Պետութեան եւ ժողովուրդին մէջ բացուած խրամատը երթալով կը խորանայ։ Դժգոհութիւնը մեծ համեմատութիւններու հասած է, բայց Թուրք ժողովուրդը ինքն իր գլխուն չի կրնար յեղափոխել։ Առանց զինուորական ուժի, առանց արտաքին օժանդակութեան եւ առանց կազմակերպուած յեղափոխութեան՝ Թուրք ժողովուրդը դատապարտուած է լռութեամբ տանելու պարտադրուած բոլոր նորութիւնները։

Բացի գլխաւոր քանի մը կեդրոններէ, մնացեալ շրջաններու մէջ ժողովուրդը պատրաստ է ոտքի կանգնելու եւ իր արեան գնով պաշտպանելու աւանդական սովորութիւններն ու իսլամական մոլեռանդութիւնը, բայց ո՞վ պիտի անցնի շարժման գլուխը։

Թուրք ժողովուրդը դժգոհ է եւ որպէս ընդդիմադիր պիտի մնայ, մինչեւ որ նոր մարդիկ հասնին կամ նոր Մուհամմէտը հրապարակ գայ, «իսլամութիւնը փրկելու համար»։

Թուրքիոյ մէջ հսկողութեան ենթակայ ընդդիմադիր փաշաները կուռքեր են Անատոլուի դժգոհ ժողովուրդին համար, բայց Մ. Քէմալի երկաթէ ձեռքը աւելի զօրաւոր է, առ այժմ։

Ներկայիս տիրապետողը քէմալականութիւնն է։ Վա՜յ մեռնող մահմէտականութեան։

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ

ՍԱՐԷՆ ՋՈՐԷՆ

Լուցկիի ծամար գործածուող փայտը պէտք է առնուազն տասնըհինգ ամիս չորցուած ըլլայ։

** Ամէնէն հին Թուղթի գործարանը կը գտնուի Վիդալոն (Ֆրանսա)։ Հիմնուած է 1157 Թուականին եւ մինչեւ այսօր նոյն ընտանիքին կը պատկանի։

ՌՈՒՄԷՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏ Պ. ԵՈՒԼԻՈՒ ՄԱՆՈՒ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Պուքրէշ, 3 յունուար

Խորհրդարանական ընտրութիւններէն եւ տօնական օրերէն անմիջապէս յետոյ, Ռումանահայ Թեմական գործադիր Մարմինը անհրաժեշտ գտաւ կապ ստեղծել նոր կառավարութեան հետ, մէկ կողմէ շնորհաւորելու համար անոր պաշտօնը, եւ միւս կողմէ ձեռնարկելու համար թեմական առկախ խնդիրներու հետապնդութեան։

Պատուիրակութիւնը, զոր կը կազմէին առաջնորդ Յուսիկ արք.՝ թեմական գործադիր մարմնի անդամներէն պ. պ. Ա. Մանիսալեան եւ Գ. Հաճի Արթինեան, նախապէս ստացուած ժամադրութեան մը համաձայն, այս առտու ներկայացան վարչապետ Պ. Եուլիու Մանուի եւ ընդունուեցան բացարիկ համակրական ջերմութեամբ մը։

Նախ, խօսք առաւ Առաջնորդը եւ կարգաց ռումաներէն ուղերձ մը՝ որով հայ ժողովուրդին շնորհաւորութիւնները կը յայտնէր կառավարութեան, եւ մաղթանքներ կ'ընէր ռումէն ժողովուրդին, գահուն եւ պետութեան համար։

Վարչապետը իր պատասխանին մէջ, շնորհակալութեան քանի մը խօսքերէ յետոյ, իր համակրութիւնը յայտնեց հայ տարրին հանդէպ։

Այս զուտ պաշտօնական մասէն ետք, Յուսիկ արք. գերմաներէն լեզուով պարզեց հայ ժողովուրդին լաւագոյն զգացումները՝ հանդէպ այս երկրին, ուր հայ տարրը դարերէ ի վեր գտած է եղբայրական ասպնջականութիւն մը, եւ յայտնեց թէ հայ ժողովուրդը ինչպէս անցեալին մէջ, նոյնպէս ալ ասկէ յետոյ կոչուած է դառնալու այս երկրին ամէնէն հաւատարիմ եւ ամէնէն անկեղծ տարրերէն մէկը, մանաւանդ որ իր զգացումներուն մէջ որեւէ յետին միտք չունի, եւ ուրիշ բաղձանք չի սնուցաներ, բայց եթէ խաղաղ ապրիլ, ու կարենալ պահպանել իր եկեղեցին, լեզուն եւ մշակոյթը։

Առաջնորդը աւելցուց թէ որպէսզի հայ տարրը կարենայ ապրիլ իր այս համեստ պահանջներուն մէջ, անհրաժեշտ է որ կարգադրուած ըլլան կարգ մը առկախ խնդիրներ։ Այդ խնդիրներէն մէկը թեմին կազմակերպութիւնն է, որ թէեւ նուիրագործուած դաւանութեանց օրէնքով, պէտք ունի սակայն կիրարկուելու կեանքի մէջ, եւ կը սպասէ այդ մասին դաւանութեանց կանոնադրութեան զոր պիտի պատրաստէ կառավարութիւնը, հիմ ունենալով վերոյիշեալ օրէնքը։ Առկախ խնդիրներէն երկրորդը քիշնեվի կալուածներուն հարցն է։ Այդ կալուածները, որ դարէ ի վեր գրաւուած, հայ թեմը զրկած են իր միակ հասոյթի միջոցէն եւ հնարաւոր չեն դարձներ հետեւաբար հայ եկեղեցիներու եւ դպրոցներու տիպար կազմակերպութիւնը։ Այս առկախ հարցերը յետագային պիտի ներկայացուին կառավարութեան առանձին յիշատակագիրներով։ Առայժմ, հայ թեմը չուզեր զբաղեցնել նոր կառավարութիւնը՝ որ արդէն իսկ բաւական ծանրաբեռնուած է սկզբնական հոգերով, որոնք աւելի համապետական են։

Վարչապետը պատասխանեց, նոյնպէս գերմաներէն, թէ հայ համայնքը միշտ ալ սրտցաւ վերաբերում պիտի գտնէ, ամէն անգամ որ առիթը եւ պէտքը ունենայ կառավարութեան դիմելու, եւ թէ յոյս ունի որ բոլոր առկախ խնդիրները բարուոք լուծում մը պիտի գտնեն շուտով. աւելցուց թէ ինք շատ բարձր համարում մը եւ համակրութիւն ունի դէպի հայ տարրը, զոր լաւ կը ճանչնայ։ Ըսաւ թէ ինք աւելի լաւ կը ճանչնայ Թրանսիլվանիոյ Հայութիւնը, ինչպէս Եղիսաբէթուպոլսոյ եւ Գեռլայի Հայերը, որոնց Րէջ երկար ապրած է իր հայրը։ Ինք Թրանսիլվանիոյ Հայութիւնը ճանչցած է իբր մշակոյթի մեծապէս ընդունակ տարր մը։

Թեմական իշխանութեան կողմէ, պատուիրակութիւն մը մօտօրէն պիտի ներկայանայ նաեւ Դաւանութեանց Նախարարին։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՕԴ ԵՒ ՋՈՒՐ

Ընդհանուր առողջապահութեան հետ կապ ունեցող ազդակներէն, ցուրտէն, լոյսէն մեր վրայ ունեցած ազդեցութիւնը ճանչնալէն յետոյ, ուսումնասիրենք այսօր օդը եւ ջուրը։

Օդը կը բաղկանայ 21 առ հարիւր թթուածինէ, եւ 78 առ հարիւր ազոթէ, եւ 0,94 առ հարիւր առկոն կոչուած մարմինէ, որու դերը դեռ ծանօթ չէ։ Ազոթը անազդակ (inerte) կազ մըն է եւ իր գլխաւոր դերը թթուածինի ազդեցութիւնը մեղմելն է։ Թթուածինը մարդուն ամենակարեւոր սնունդն է, ան է որ կը վերանորոգէ մեր արիւնը եւ մեր կազմին ամէն մասերը։

Օդը կը պարունակէ նաեւ օզօն՝ որ թթուածինի մէջ բարդ մասնիկն է, ֆոսֆորի մօտիկ ուժգին հոտ ունի, իր գոյութիւնը փոփոխական է, ովկիանոսէն փըչող փոթորիկներու մէջ, ելեկտրական երեւոյթներու պահուն կը կազմուի սովորաբար եւ անոնց հետ կ'անհետանայ։

Բնածխային թթուն շատ քիչ քանակով բայց գրեթէ միշտ կը գտնուի օդին մէջ եւ արդիւնքն է կենդանիներու եւ բոյսերու արտաշնչութեան, հողի մակերեսին վրայ տեղի ունեցող խմորումներու եւ ալ աւելի, այրուող նիւթերու կիզումին, զոր դուրս կը ժայթքեցնեն գործարաններու եւ տուներու ծխանները։

Օդին մէջ դիպուածաբար կը գտնուին ուրիշ կազեր, յիշենք յօտը (iode), որուն ներկայութիւնը կը հաստատուի ծովեզերքներու վրայ եւ արդիւնք է լօռերու տարբաղադրութեան։

Օդը կը պարունակէ փոշիներ՝ հանքային կամ գործարանական, եւ փոշիներու հետ խառնուած են բակտերիաներ (bactérie), — մանրէներու ցեղ մը — որոնք աւելի առատօրէն կը գտնուին յարկաբաժիններու մէջ քան բաց օդին մէջ, քաղաքներու մէջ քան դաշտերու մէջ։ Փակ սենեակի մը մէկ խորանարդ օդին մէջ հաշուուած է 5000 բակտերիա, իսկ Pitié հիւանդանոցի սրահներուն մէջ նոյն քանակով օդին մէջ 14' հազար։ Որչափ բարձրանանք, բակտերիաներու թիւը կը նուազի, այնպէս որ 2 հազար մեթր բարձրութեան վրայ բոլորովին կ'անհետանան։ Քանի հողի մակերեսին մօտենանք, բակտերիաները կը բազմապատկուին եւ երբ փոշիները չորնան, անոնց հետ օդին մէջ կ'ելլեն։ Սենեակի մը մէջ քանի փոշիները ոլորտկին, այնքան բակտերիաները կը շատնան օդին մէջ, եւ քանի այդ փոշիները վար իջնեն տեղաւորուին գետնի վրայ, բակտերիաները կը պակսին օդին մէջ։

Բարեբախտաբար օդին մէջ վխտացող մանրէները մեծ մասամբ անվնաս են. ասոնց մէջ վընասակարները եւ ժահրոտները՝ հիւանդներու արտաշնչումով, հազով, փռնգտալով, բարձրաձայն խօսելով կը թափուին օդին մէջ եւ մասնաւորապէս փակ միջավայրերու օդը կ'ապականեն. բաց սատի՝ խուլս, կոկղանք, մորթային թեփեր, ոտգային արտահոսումներ եւ այլն դուրս թափելով, կը չորնան, փոշիի վերածուին, մեր շնչած օդին կը պատուակին եւ կը սպառնան մեր առողջութեան։ Այս արտաթորութիւնները քանի հեղուկ ճակի մէջ են, այնքան չեն վնասեր մեզ։

Ուրեմն, անոնք որ հիւանդ ունին տան մէջ, ուշադիր ըլլալու են եւ պահանջուած զգուշութեամբ այդ արտաթորութիւնները դեռ չչորցած ջնջելու են՝ հականեխիչ նիւթեր թափելով անոնց վրայ, զոր օրինակ ֆորմօլ, կիր եւ այլն, եւ կայրելով զանոնք։

***

Ջուրը մարդկային կազմի հարիւրին 70 մասը կը կազմէ եւ մեր սննդառութեան մէջ դեր կը կատարէ, մեր կազմի հիւսուածքները կ'ոռոգէ, աղերը եւ այլ արտադրութիւնները լուծէ։ Ջուրը մեր գործարաններու պաշտօնավարութեան անհրաժեշտ միջնորդն է։ Ջուրը կ'արտածուի ամէն գործարաններէ՝ թոքերէ, երիկամունքներէ, մորթէ եւ մարսողական գործարաններէ։

Խմելիք ջուրը ըլլալու է զով, յստակ, բոլորովին անհոտ եւ անհամ։

Ջուրը բնութեան մէջ միապէս զուտ չէ, անոր մէջ լուծուած կան թթուածին, ուրիշ կազեր, եւ աղեր, որոնք թեթեւ չափով գտնուելով ջուրին մէջ՝ կը հաղորդեն անոր ախորժելի համը։ Ջուրին մէջ շատ քիչ լուծուած կան մետաղներ, ինչպէս կապար, երկաթ, պղինձ եւայլն։

Փաստէօր փորձով հաստատած է թէ ջուրը երբ խորութենէ կը բխի, միքրոպներ եւ բակտերիաներ չի պարունակեր, որովհետեւ հողին զանազան խաւերէն թափանցելով, զտուած դուրս կուգայ։

Միեւնոյն ջուրի համար միքրոպներու եւ բակտերիաներու առատութիւնը կը տարբերի դանակի համեմատ. աւելի առատ են անձրեւներու շրջանին քան չոր եղանակներու մէջ, ցուրտը կ'արգիլէ միքրոպներու աճումը, բայց բնաջինջ չըներ զանոնք. անոնց գոյութիւնը հաստատուած նոյնիսկ սառոյցներու մէջ. մեծ քաղաքներու մէջ ծախուած արհեստական սառոյցը կը պարունակեն միքրոպներ առատօրէն, երբ մանաւանդ լճականերու ջուրով պատրաստուած են։ Հանքային ջուրերն ալ միշտ վստահելի եղած չեն, բարեբախտաբար ժամանակէ մը ի վեր սարակայ առողջապահական վարչութիւնը խիստ հսկողութիւն կը կատարէ անոնց վրայ։

Վարակուած ջուրերու գլխաւոր ծածութեամբ ծնունդ առնող հիւանդութիւններն են՝ աղետաւոր տենդ (Fièvre thyphoïde)։ քոլերա, թանչքը (dysenterie)։ Այս հիւանդութիւններու ծագած տեղերու մէջ, խոհեմութիւնը պահանջէ եռացած ջուր գործածել եւ հում բանջարեղէններ գործածութենէն հրաժարիլ։ Վերջին պատերազմէն ի վեր քաղաքներու մէջ ուր ահագին քանակութեամբ ջուրի սպառում կայ, փորձեր եղան ջուրը ժավելիզէ ընելու, այսինքն բայց միքրոպները ջնջելու համար բաւական Eau de Javel խառնել ջուրերուն։ Ձեռք բերուած արդիւնքը քաջալերական է. ջուրը համը զգալի կերպով չաղաւաղուիր եւ հոն ուր աղետալի դէպքեր յաճախակի կը պատահէին, պակսեցան այս միջոցով։

Կը մաղթէի որ այս համեստ եւ փորձառական ծանօթութիւններէն՝ որոնք կը վերաբերին մեր առողջութեան հետ ուղղակի կապ ունեցող ազդակներու, օգտուէին մեր ցիրուցան հայրենակիցները եւ բաւ ուշադիր ըլլային իրենց առողջութեան անվթար պահպանման, որովհետեւ առողջութիւն հայ երիտասարդին ամէնէն թանկագին դրամագլուխը, ժառանգին՝ ապագան, իսկ սուրէ ու կրակէ ազատած ժողովուրդին համար՝ ազգային յոյսերու խարիսխն է։

Շամփինեի ՏՈՔԹ. Բ. ՌՈՒ...

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Անցեալ կիրակի երեկոյ փլէյէլի գեղեցիկ սրահին մէջ ընտիր բազմութեան մը առջեւ, դպրոցասէրը իր պաշտօնական մուտքը ըրաւ փարիզահայ կեանքին մէջ:

Գերազանցօրէն հայ մթնոլորտ մը ստեղծած էր դպրոցասէրը այդ օր, այս ֆիւրընկալ՝ բայց օտար երկնքին տակ, հայ երգին հոգեմօտիկ ու մտերմիկ շեշտերէն, երանգներէն եւ հայրենի գոյներէն հիւսելով յաւէտ ցանկալի հայրենիքին կրկնապատկերը:

Պ. Պատմագրեան՝ դպրոցասէրի երաժշտութեան ուսուցիչը կրցած էր նշանակելի յաջողութեամբ մը եւ շատ կարճ ժամանակի մէջ կազմել 50ի մօտ սանուհիներէն երգչախումբ մը՝ որ ուժեղացած «գուսան»ի երգիչներով, կրցաւ յաջողապէս — եւ ինչո՞ւ չըսել, անակնկալօրէն — կատարել բաւական բարդ կտորներ, որոշ եւ գնահատելի գիտակցութեամբ մը:

Այդ ցերեկոյթին ամենագրաւիչ կողմը մանաւանդ անոր հոգեբանական երեսն էր, պատկերը այդ փոքրիկ որբուհիներուն՝ որոնք սարսափի գեհեններէն ճողոպրած, իրենց հայրենաբաղձ ձայներու ալիքներուն վրայէն մեզ կը փոխադրէին արեւոտ յուշքերու, մայրենի յիշատակներու հորիզոնները, արցունքով մը պղտորելով անոնց վրայ խանդաղատանքով սեւեռուած մեր նայուածքները:

Յոլս յայտագիր մը կը խմբէր Կոմիտասի, Սիւնիի, Ղեւոնդեանի, Քրէսլէրի, Վակնէրի, Հէնտէլի, Սըկոն-Վէպէրի անունները:

Այս վերջինը իր հաւատարիմ հայասիրութեան ապացոյցը անգամ մըն ալ տուաւ, մասնակցութեան նշանակելի բաժին մըբերելով մէկ քանի զմայլելի արտասանութեամբ՝ որուն համար կազմակերպիչները վարձատրեցին զայն Թանկագին նուէրով մը, բացի այն տաք եւ երախտապարտ զգացումներու արտայայտութիւններէն՝ որ հասարակութիւնը անխնայ շռայլեց այդ մեծ արուեստագէտին:

Տիկին Պատմագրեան գրաւիչ եղաւ դարձեալ իր ճկուն եւ տաք ձայնով, «Փարուն»ի, «Թանհոյզեր»ի, եւ Հէնտէլի «Թատամէսթօ»ի այլազան նկարագրով կտորներուն մէջ:

Օրիորդ Յակոբեան գնահատելի կարողութեամբ մը վերարտադրեց երկու Քրէսլէրները:

Խմբերգները մանաւանդ գնահատուեցան իրենց ներդաշնակութեան եւ յաջող վերարտադրութեան տեսակէտէն:

Հաճոյք մըն էր լսել թէ ի՛նչպէս երէկի փոքրիկ եւ անվարժ որբուհիները Պատմագրեանի ճպոտին տակ վէպէրի «դատապարտեալը» կը Թարգմանէին իր բարդ կազմաւորութեան գեղեցիկ նրբութիւններու եւ ներդաշնակութեան մէջ:

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի էր Պ. Պատմագրեանի հեղինակած «Հարսնականերգ»ը, որուն մէջ իր ռոմանթիք խառնուածքը գրաւիչ նօթ մը աւելցուցած էր մեր ժողովրդական մելամոյշ եւ սգաւոր շեշտերուն:

Համերգէն յետոյ որբուհիներ հայկական զանազան տարազներով կատարեցին հայկական պարեր՝ որոնք ներկայ հասարակութեան ոգեւորութիւնը տարին իրեն ամենաբարձր աստիճանին, զայն յամեցնելով երկար՝ աւարտումէն յետոյ՝ ստեղծուած տաք ու ցանկալի տոհմիկ մթնոլորտին մէջ:

Հր. ԱԼԵԱՆԱՔ

ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ

Պ. Չիթունի կը խնդրէ մեզմէ հետեւեալ ուղղումներն ու լրացումները կատարել իր «Ծօլաստ-Անձեղ» մանկական Թատրոնի շարքին մէջ, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի յունուար 5 եւ 6 Թիւերով.—

Դնել խորագրին տակ՝

— գործող Անձերը

1. Անձեղ, *տանիքին բէւին վրայ.*
2. Պառաւ, *Թոնիրը բացած.*
3. կով, *գոմին մէջ.*
4. Արտ, *կանաչ առուոյտով կը ծփայ.*
5. Ջրբաշ(խ), *կոտրած բահով՝ Ջրին գլուխը.*
6. Դարբին, *դարբնոցին մէջ կը կոէ.*
7. Հաւ, *հաւնոցին մէջ կուտ կը փնտռէ.*
8. Աստուած, *ամպերուն նստած.*
9. Անձեղներու երամ մը, *տանիքեր, կըչկըչան.*

— Յարակից Մասերը

10. *Կաթ՝ կԹոցի մէջ՝ Չրորդան դրուած.*
11. *Անթրոց. անձեղին պոչը կտրուած.*
12. *Խոտ. ցօղ. Ջուր.*
13. *Բահ. դարբնոց՝ իր կազմովը.*
14. *Ջու. հաւնոց՝ իր կազմովը.*
15. *Կուտ (գարի, ցորեն). կալատեղ.*
16. *Թռուփեր. սար. ձոր. դաշտ. ծով, եւլն.։*

Յնվր. 5ի Թիւին մէջ, աւելցնել՝ *3րդ. սիւնկ. 3րդ. տող՝* Չ'ելնեն ըսեն...։

Յնվր. 6ի Թիւին մէջ, *ուղղել՝*

1րդ. սնկ. վարէն 7րդ. տող, փաոեր.
2րդ. » » 3րդ. » իր կաթ.
3րդ. » վերէն 2րդ. » քեզի.
3րդ. » վարէն 8րդ. » վառեկ.
4րդ. » » » » դըրեր.
4րդ. » » 5րդ. » պարտատէր'երն.
7րդ. » » 12րդ. » Ագիս Թռցուց.
12րդ. » վերէն 13րդ. » Անունը մէկ:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 3 յունուար (Սեփ. Թղթ.).— Տէսինի հայ գաղութը վայելքի օր մը եւս անցուց Նոր Տարուոյ առաջին օրը, շնորհիւ Ա. Ե. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին, որ կազմակերպած էր ընտանեկան երեկոյթ մը:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Ciné Novelti*ի Թատերասրահին մէջ, որուն համակրելի տնօրէնը* Mr. Mourier *ձրիաբար տրամադրած էր իր սրահը՝ Կարմիր Խաչին, նկատի ունենալով որ այդ հանդէսը կը սարքուէր ազգօգուտ գործի մը համար:*

Հանդէսը բացուեցաւ ռուս արուեստագէտներու ընկերակցութեամբ կազմուած նուագախումբի մը անուշ եղանակներովը, որմէ յետոյ՝ նախագահը Պ. Գ. Սէթեան (Փրիվայէն) համառօտակի պարզեց Կարմիր Խաչի նպատակը եւ բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը, դերասան Մարութեան (Լիոնէն), որ երկար ճառով մը պարզեց Կարմիր Խաչի օգուտները: Գեղարուեստական բաժինը որուն ղեկավարութիւնը ստանձնած էր Պ. Ն. Գազազեան բացուեցաւ «Հեքեաթ» տռամով: Ղեկավարը ջանք չէր խնայած խաղին յաջողութեան համար: Եղան նաեւ երգեր, զուգերգ, արտասանութիւն և խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, ուրմէ յետոյ սրահին անկիւնը զարդարուած մեծ տօնածառ մը աճուրդի դրուեցաւ:

կազմակերպած էին ընտանեկան երեկոյթ մը:

Ընկերութեան սեփական սրահը, որ բաւական ընդարձակ է, բոլորովին լեցուած էր: Նախագահ՝ Պ. Գէորգ Ստեփանեան երեկոյթը բացաւ քանի մը պատշաճ խօսքերով: Յետոյ եղան մեներգներ եւ արտասանութիւններ, որոնց մէկն էր Աւետիս Ահարոնեանի «Զարխի Փալազը»:

Գեղարուեստական բաժնէն յետոյ նուիրատուութիւններ եղան որ շուտով 1000 ֆրանքի հասաւ: Այդ գումարը համբելու համար Պ. Ե. Տիյինեան 100 ֆրանք եւս նուիրեց: Վիճակախաղէն գոյացաւ 750 ֆրանք: Եւ միջին հաշուով 2000 ֆրանք հասոյթ եղաւ ի նպաստ «Նոր Մալաթիոյ» շինութեան:

Ամէնէն վերջ «Դղումի վաճառականը» խաղացին, շատ յաջող: Առաւօտեան ժամը մէկն էր, երբ հանդիսականները մեկնեցան ուրախ տպաւորութեան տակ:

Տէսինահայ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ, 5 յունուար.— Շատ մը գաղութներէ լակոն գրութիւններ կը հրատարակուին «Յառաջ»ի սուղ էջերուն մէջ.— Դպրո՛ց, դպրո՛ց:

Նոյն վիճակը հոս: Սունկի պէս կը բուսնին գոյնզգոյն Միութիւններ: Ունինք հինգ Հայրենակցական Միութիւններ, որոնք անուանական են: Բարեգործականն ալ մասնաճիւղ մը բացաւ, հաճոյք պատճառելու համար քանի մը ռամկավար «չորպաճի»ներու:

1924ին հոծ Թիւ մը կը կազմէր մեր գաղութը, սակայն գործերու Թուլութեան պատճառով, շատեր խումբ խումբ գաղթեցին Լիոն, Տէսին եւայլն: Բայց եւ այնպէս, պատանիներու ու երիտասարդութեան մեծ մասը տեղէն չշարժեցաւ: Ամբողջ չորս տարի անցաւ դատարկ խօսքերով, առանց ոեւէ գործնական արդիւնքի: Պատանիները արդէն «Հայ եմ» ըսելը կամաց կամաց je suis français*ի կը վերածեն. իսկ երիտասարդները իրենց մատաղ օրերը կը փճացնեն սըրճարաններու եւ պարասրահներու մէջ:*

Ե՞րբ պիտի սԹափին...:

**** Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. քոյր մասնաճիւղերը, այս տարի ալ Նոր Տարին տօնելու համար*

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼՖՈՐԻ ՄԷՋ

ՊԵԼՖՈՐ— Անցեալ տարի մեր գաղութը արթուն եւ աշխոյժ էր, շնորհիւ խումբ մը դաշնակցական երիտասարդներու: Բայց այս տարի որ «վազգէն» կոմիտէի ընկերները նուազած են, դէպի կեդրոնները մեկնած ըլլալով, այս պատճառով, գաղութը Թմրած է: Հայկական կեդրոն չմնաց, կը մ՛ոռցուին հայկական սովորութիւնները: Մէկ երկու տարուան ընթացքին կատարուած են քանի մօտ ամուսնութիւններ: Հայրենակիցները բաւական կը համարեն փարիզէն բերել տալ իրենց ծննդեան վկայականը, եւ ամուսնանալ միայն քաղաքական օրէնքով: Մկրտուած են բաւական Թուով երեխաներ տեղական եկեղեցիի խորհուրդով: Մանուկները կը կոչուին Ժան, Ժիրօ, Ժօրժ, Ռօզ եւայլն:

Հայերու մեծ մասը կը բնակին Օֆֆըմօն առ հասարակ ընտանիքի տէր են, կան քանի մօտ մանուկներ, որոնք կը յաճախեն տեղական դպրոցները. մանուկները հայերէն համրել չեն գիտեր եւ ո՛չ ալ խօսիլ: Ֆրանսերէն լաւ կը խօսին. ծնողները շատ յանցաւոր են: Ո՛չ իրենց զաւակները կը խնամեն եւ ո՛չ ալ կը վարժեցնեն հայերէնի:

Պելֆորէն 20ական վայրկեանի հեռաւորութեամբ կան՝ Հերիքուր, Շաթնուա Մոպլիա եւայլն., գիւղաքաղաքները ուր կը բնակին սակաւաթիւ հայրենակիցներ: Թէ՛ Պելֆորի եւ Թէ՛ վերոյիշեալ քաղաքներու մէջ կան պատանիներ, որոնց մէջ մեռած են ազգային զգացումները: Բնաւ չեն հետաքրքրուիր հայկական միջավայրով, այլ իրենց ժամանակը կ'անցնեն Թրքական «մայաշարգը»ներով:

Որպէս կազմակերպութիւն կան՝ Հ. Յ. Դ. «Վազգէնի խումբը եւ Վէմէրեկի հայրենակցական միութիւնը. իսկ Հօկերը որ, 23 հոգիէ կը բաղկանային, ամիսներ առաջ լուծուեցան: Վերջերս Հօկի կեդրոնի Թելադրութեամբ 2 կարմիր յօլէկներ կը ջանին նորէն կազմակերպել. բայց անկարելի է, որովհետեւ այն ուշիմ պատանիները որոնց վրայ յոյս դրած են, Հօկը լաւ ճանչնալով քաշուեցան:

Արի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԻՅԵԱՆՔՈՒՐ.— Մեր կիրակի օրուան մրցումը տեղի ունեցաւ Ecouen-Ezanvilleի Առաջին խումբին դէմ: Այս մրցման մէջ ալ մեր մարզիկները իրենց նուրբ խաղարկութեամբ յաղթական ելան 0-ի դէմ 5 նշանակէտով: Խաղին վերջաւորութեան, իրար ողջունելէ վերջ, հայկական ուրախ երգերով վերադարձանք Պիյեանքուր:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պիյեանքուրի առաջին խումբը իր ներկայ կազմով մեծ արժէք կը ներկայացնէ եւ բարձր կը պահէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը՝ օտար մարզական շրջանակներուն մէջ:

Կարպիս

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԻՐՈՅ ԶՈՀԵՐ.— *Օր. Ժան 21 տարու եւ Էմիլ Ժուվ, անոր տարեկից, մանկութեան բարեկամներ էին եւ երբեք չէր եղած որ իրենց կեանքին մէջ, օր մը անցուցած ըլլային, առանց զիրար տեսնելու. իսկ երեք տարի առաջ, բարեկամութիւնը փոխուած էր սիրոյ եւ տղեկ մը ունեցեր էին: Էմիլ որ զինուոր էր, միշտ կը խոստանար ամուսնանալ, բայց վերջերս, սկսեր էր պաղ վերաբերում ցոյց տալ իր մանկութեան բարեկամուհիին եւ երիտասարդութեան սիրուհիին հանդէպ: Օր. Ժան սկսեր էր կասկածիլ: քանի մը օր առաջ, աղջիկը լուր առաւ Թէ՝ Էմիլ արձակուրդով տուն եկած է. գնաց գտաւ զայն. զինուորը պիտի մեկնէր. աղջիկը ընկերակցեցաւ անոր մինչեւ կայարան. դեռ չմեկնած, Օր. Ժան հարց տուաւ մանչուն.*

— Վերջապէս, ե՞րբ պիտի ամուսնանանք:

Եւ երբ երիտասարդը ձեռքի անոր շարժումով մը եւ երկիմաստ ժպիտով մը պատասխանեց, աղջիկը զայրացած՝ իր պայուսակէն հանեց փոքր ատրճանակ մը ու փորձեց սպաննել իր սիրահարը: Բայց հոն գտնուող ոստիկան մը որ գուշակեր էր աղջկան շարժումը, նետուեցաւ ու զինաթափեց զայն:

ՈՂՋ ԷՐ ԵՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ...— *Պուվիլի մէջ փուռ մը կը բանեցնէր Կըրնէլ եւ ինքն իսկ, իր կառքով, օրական հացը կը բաշխէր իր յաճախորդներուն: Առտու մը նորէն ըստ սովորութեան, կառք հեծաւ ու գնաց իր գործին: Բայց ա՛լ չվերադարձաւ: Ամայի ճամբու մը եզրը, կառքը, գտնուեցաւ լքուած: Հացագործը անյայտացեր էր սակայն: Ու գիւղացիներու երեւակայութիւնը սկսաւ բանիլ: Ամէն տեսակ պատմութիւններ սկսան շրջիլ հացագործին հաշւոյն: կինը զինքը կը խափէր: Ցուսահատ, անձնասպան եղած ըլլալու էր. կամ կնոջ սիրահարը՝ զայն սպաննած ըլլալու էր եւ կամ արկածի մը զոհ գացած ըլլալու էր: Եւ սակայն անոր հետքը չէր գտնուեր, հակառակ ժիր փնտռտուքներու:*

Առջի օր, յանկարծ. լուր տըրուեցաւ ոստիկանութեան Թէ՝ հացագործը կը գտնուէր իր քենեկալին տունը, Թիվար գիւղին մէջ, Շարթրէն 8 քիլոմեդր հեռու:

Ոստիկան մը գնաց զայն ձերբակալեց եւ անկէ քաղեց հետեւեալ պատմութիւնը:

Սարսափելի կնիկ մը ունիմ: Ոչինչ բանի մը համար, հոգիս կը հանէ: Այն օրը որ փախայ, աշխատանքս սովորականէն ուշ լրացուցեր էի: Եթէ տուն երթայի, վըստահ էի Թէ բուռն յանդիմանութիւններու պիտի ենթարկուէի: Որոշեցի օձիքս ազատել՝ փախչելով: Ցանս մօտ երեսի վրայ ձգեցի կառք եւ ձի. վստահ էի որ ձիս՝ միս մինակը պիտի գտնէր տունը: Երբ միտքս կ'իյնար Թէ կնկանս երեսը պիտի նայիմ դարձեալ, խելքս գլուխս կը Թռէր եւ գլուխս առի ու գացի...

Եւ այսպէս, շաբաթ մը ամբողջ գիւղէ գիւղ Թափառելէ յետոյ, խեղճ հացագործը ինկեր էր իր քենեկալին տունը: Եւ որովհետեւ Թերթ չէր կարդացեր, չէր ալ իմացեր իր անունին շուրջ բարձրացող աղմուկը եւ երբ իրեն ցոյց տուին Թերթերը, մարդը որ շաբթուան մը աննպատակ Թափառումներէ յետոյ, խելքի եկեր էր, պարզապէս հրամայեց իր շուրջիններուն.

— Գացէ՛ք ըսէք կնոջս որ գայ զիս գտնէ:

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ
„ՅԱՌԱՋ"Ի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

—ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛...

(ՍԷՆԱՐԻՕ)

(կը ներկայացնէ 60-70 Թուականները, Ք. Ե.)

Ա.

— Կարմիր ամպերը, խաղողի խոշոր ողկոյզներու նման, կը կախուին Սիոնի լերան վրայ: Ռամելա՛, առաւօտեան երրորդ ժամն է դեռ, ու տե՛ս, որքա՛ն հեռու մնաց Անաթովթ գիւղը: Անոր ճերմակ տուները կը նմանին ոչխարի հօտի մը, որ կը կորսուի, հետզհետէ, Սեմերոնի լերան ետին: Նայէ՛ գաւազանիս ուղղութեամբ, Եբաղի եւ Գարիզիմի լեռներուն արանքէն, հովիտին մեծ կաթսային մէջ, կրակէ ժայռերու պէս կը ճարճատի Սիւքեմ քաղաքը: Առտուան արե՛ւն է զարկեր վրան: Եբաղի լեռը կը ղողդղայ վուշէ շինուած վրանի մը պէս, առտուան ցօղերով բեռնաւոր:

— Հոնա՛, Թաբոր լեռը, որ կը ծփայ: Տե՛ս, ինչպէ՛ս ճանչցայ, Եօնաթա՛ն:

— Կը հասկնա՛մ, կը հասկնա՛մ: Դուն ճանչցար անոր այն ձեւէն, որ նկարագրուած է եբրայական հին աւանդութիւններու գիրքին մէջ: Գրուած է Թէ Յեզրայէլոնի դաշտին մէջ, ուր եղեամը կը նստի ծեփի մը պէս, ստինքի մը նման կորնթարդ է ան: Կը ծիծաղի՛ս...:

— Եօնաթա՛ն, կը մսիմ:

— Ինչու որ անօթի ես: Պահ մըն ալ համբերէ, օ՛ սիրականս, ահա կը սահի առաւօտեան երրորդ ժամը: Ապիպ ամսուն մէջ ենք: Հոս, Մօդինի բլուրին վրայ, հովը զով կ'ըլլայ Յորդանանի Ջուրին չափ: Մէկ «շաբաթ օրուան ճամբայ» եւս քալելէ յետոյ, Երուսաղէմի սրբազան տեսարանին դէմ, դուն քու ծոմդ պիտի լուծես շօթով, տատրակի միսով եւ Սաֆէտի լերան մեղրով: Այժմ, դիտէ՛ տեսարանը: Օհօ՛յ, բլուրն ի վար գտի՛ կը քակեն նորածիլ եղեսպակն ու զոպան: Նշենին, վարը, արդէն կը Թափէ իր վաղարթուն աչքերը: Կը լսե՞ս արտոյտինձայնը, որ կուգայ երկինքէն, վանկ առ վանկ: Կարծես ամպերն են, որ կը բաբախեն: Կամ կուժ մըն է, որ կը պարպուի: Ինչքա՛ն քընքուշ է երկինքը այս պահուս, յստա՛կ ու անբիծ: Ճառագայթները երակներ կը գծեն անոր վրայ, այնպէս որ մերկ մարմինի մը պատրանքը կ'ունենաս:

Հո՛ն, ամպի մը փեռեկտած Թեւն է, որ կը խաղայ հովծփուն...:

— Խօսէ՛, Եօնաթա՛ն, Թեկուսացի հովիւ, քաղցր բանաստեղծ, իմ՛ն սիրականս...:

— Եւ տգեղ Եբրայեցիս...:

— Օ՛...:

— Այո՛, տգեղ եմ, Ռամելա՛: Տգեղ երիտասարդը գրկուած է այն հմայնքէն, որ կը յաղթէ կեանքի դժուարութիւններուն: Բանինե՛ր կան, որոնք, իրենց աչքին մօզութեամբ, ժպիտին քաղցրութեամբ շահած են Թանկագին յաջողութիւններ: Ահա Թէ ինչո՛ւ զրկուածները կը դիմեն ուրիշ ճամբաներու. իմաստութեան: Գեղեցկութենէ զըրկուած, ուզեցի իմաստութիւն վաստկիլ: Գիւղիս հոմեղիային մէջ ուսումնասիրեցի գեղեցիկ աղօթքները, որոնք քերթողական պատկերներ են, խորհուրդով Թաթաւուն: Ու գացի, յետոյ, սորվիլ դպրութիւն Գազգաղայի մարգարէական դպրոցներուն մէջ: Եւ, ինչպէս մաքուր Եբրայեցի մը, դարձայ հովիւ, բնութեան սիրահար: Այս արժանիքներով միայն յաջողեցայ շահիլ սիրտդ, Ռամելա՛: Ու քու շուքիդ մէջ, աղուոր ներշնչումներով լեցուած, կը զգամ Թէ երջանիկ եմ ու զըւարթ, սա շնորհալի դաշտապատկերին պէս: Ոչինչ այնքան կախարդիչ է, որքան գեղեցկութիւնը: Ես կը տաքնամ ջերմութեամբն աչքերուդ, որոնք կը նմանին մոզական քարերու: Ու կը կշտանամ քաղցրութեամբը մատներուդ, որոնք կը նմանին մեղրի կաթիլներու: Դարձեալ, կը հրճուիմ դիտելով. հեռո՛ւն, Գեննեսարէթի լիճին պաստառը, որ պտուղի գոյն ունի: Անդին, Կարմեղոս լեռը, ճիշդ ամպ մը, որ կը սողոսկի գետինին վրայէն դէպի Մեծ Ծովը: Յորդանան գետը, որուն երկար պատմուճանը կը սարսռայ հովէն:

— Եօնաթա՛ն, երգէ մէկը այն եԹովպիական սիրոյ քաղցր երգերէն, որոնցմէ, կ'ըսեն, օգտուեցաւ Սողոմոն՝ իր հարճերուն ծոցին մէջ:

— Առագաստիդ գիշերը պիտի երգեմ, նհիլոթի վրայ, այն քերթուածը, որ կը սկսի սա տողերով.

Քու կուսական պորտդ,
Ամաթիայի Թագաւորին կարմիր
կնիքին պէս է:

— Երգէ՛, երգէ՛, ի՛նչպէ՛ս կ'երգեն եԹովպիացի աղջիկները, երգէ՛, ի՛նչպէս կ'երգեն...: Ա՛հ, Եօնաթա՛ն, տե՛ս, աշտարակնե՛րը, ճերմակ աշտարակները, ձիւնափառ նոճիներու նըման երկնակարկառ...

— Օ՛, Ռամելա՛, Երուսաղէ՛մն է, Երուսաղէ՛մն է: Վար իջիր աւանակէն, կախուէ ուսիս վրայ:

Երկուքը մէկ բերան.

— Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, ճերմա՛կ քաղաք, սրբազա՛ն օթեւան...:

Ծունկի եկած, կ'երգեն Սաղմոսը.

Առ գետս բաբելացւոց՝ անդ նստէաք եւ լայաք, որպէս յիշեցաք մեք անդ զՍիոն:

Ի մէջ ուռեաց նոցա կախեցաք զկտակարանս մեր:

Անդ հարցանէին գերեչք մեր զբանս օրհնութեան, գերեվարք մեր ստիպէին զմեզ եւ ասէին. «Օրհնեցէք մեզ յօրհնութենէն Սիոնի:

Իսկ զիա՞րդ օրհնեսցուք զօրհնութիւնս Տեառն յերկիր օտար:

ԵԹէ մոռացայց զքեզ, Երուսամէ՛մ, մոռասցի զիս աջ իմ: Կըցեսցի լեզու իմ ի քիմս իմ՝ Թէ ոչ յիշեցից զքեզ, Թէ ոչ նախնուագեցից զքեզ, Երուսաղէ՛մ, սկիզբն ուրախութեան իմոյ:

(1) Շ. Նարդունի

Ամբողջ Եուկոսլաւիա մեծ յոյսեր դրած է Թագաւորին վրայ։ Յուսախաբութիւնը նոյնքան մեծ պիտի ըլլայ, եթէ իր աշխատակիցները ձախողին իրենց պաշտօնին մէջ։ Մասնաւորապէս մեծ համակրութիւն կը վայելէ վարչապետ Ժիվքովիչ, որուն անունը հրապարակ դրուած էր նոյն ինքն Ստեփան Րատիչի կողմէ՝ իբրեւ միակ անձը, որուն շուրջ կարելի էր համախմբել բոլոր տարրերը։

⁂ Պելկրատի ֆրանսական դեսպան Էմիլ Տար տեսակցեցաւ Եուկոսլաւիոյ արտաքին Նախարար Մարինքովիչի հետ։

Այս տեսակցութեան մեծ կարեւորութիւն կը տրուի։

⁂ «Ֆոսիշէ Ցայթունկ» գերմաներէն թերթը կը գրէ թէ Ալեքսանդր Թագաւոր դիկտատորութիւն հռչակեց՝ հնազանդելով «Սպիտակ Ձեռք»ին, որ սերպ սպաներու գաղտնի կազմակերպութիւն մըն է։ Թերթը կ'աւելցնէ թէ «Սպիտակ ձեռք»ը կը յաջորդէ «Սեւ ձեռք»ին, որ սպաննած էր Նախկին Թագաւորը եւ Տրակա Թագուհին։

Ըստ «Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի, պետական տագնապը վերջացած է, սակայն անոր յաջորդեց ուրիշ տագնապ մը, որ կրնայ սպառնալ միջազգային քաղաքականութեան։ Որովհետեւ թէեւ արտաքին Նախարարը խաղաղասէր է, սակայն պէտք չէ մոռնալ որ կացութեան տէրը զօրավարներն են։ Անոնք խոհեմ քաղաքականութեան պիտի հետեւի՞ն Իտալիոյ հանդէպ, թէ ոչ ներքին դժուարութեանց յաղթել պիտի ուզեն՝ ազգային միութիւն կազմելով թշնամիին դէմ՝ Ադրիականի եւ Ալպանիոյ մէջ։

Վարչական նոր բաժանում

«Պէրլինէր Թակէպլաթ» Պելկրատէն կը տեղեկանայ թէ Եուկոսլաւիոյ շրջանային վերակազմութիւնը պիտի կատարուի հետեւեալ վեց նահանգներու ստեղծումով. 1. Սլովէնիա, 2. Խրուաթիա, 3. Սլաւոնիա, առանց Սիրմիայի, այլ Տալմացիայով եւ Պոսնայի մէկ մասով, մինչեւ Թրաֆիք, 4. Հէրսէք եւ Գարատաղ, մինչեւ Քաթթարոյի բերանը, 5. Վոյվոտինա. Սիրմիա, Պանաթ ու Պաչքա, վերին Սերպիա, մէջն ըլլալով հիւսիսային Պոսնան, 6. Հարաւային Սերպիա, մէջն ըլլալով Նիշը հին Սերպիան եւ հարաւ-արեւմտեան Պոսնան։

Նոյն թերթին համաձայն, սկիզբը Խրուաթիոյ մէջ առաջ եկած խանդավառութիւնը այժմ մեծապէս պաղած է։ Խրուաթ գիւղացի խմբակցութեան պետ Մաչէք աննպաստ յայտարարութիւններ ըրած է նոր վարչութեան մասին. հերքած է նաեւ թէ ինք խորհուրդ տուած ըլլայ խրուաթ երեք նախարարներուն՝ մասնակցիլ նոր դահլիճին։

Նիկոլայեւիչի կոչը

Մեռնելէն քանի մը ժամ առաջ, մեծ-դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչ ստորագրեց կոչ մը՝ ուղղուած ռուս ժողովուրդին.

«Բոլորդ ալ կը շնորհաւորեմ Տեառն մերոյ Յիսուս-Քրիստոսի Ծնունդի տօնին առթիւ։ Կը խնդրեմ Տիրոջմէն որ մեզի շնորհէ հայրենիքի ազատութիւնը եւ հոն տիրէ խաղաղութիւն, համերաշխութիւն եւ կարգ-կանոն։ Ջերմապէս շնորհակալութիւն կը յայտնեմ բոլոր անոնց, որոնք կը հետաքրքրուին հիւանդութիւնովս։ Խորապէս յուզուած եմ։

«Միշտ մտածեցէք Ռուսիոյ մասին. անոր նուիրեցէք ձեր ամբողջ զոհաբերութիւնը, մի՛ խնայէք ոչ ձեր ուժերը, ոչ ալ ձեր միջոցները՝ անոր ազատագրութեան դատին համար։ Իր տառապանքները անչափելի են։

«Վճռական ժամը կը մօտենայ։ Ռուս ժողովո՛ւրդ, հաւաքէ ուժերդ. սուրբ խաչը ձեռքդ՝ կրկին քալէ քեզի սահմանուած ճամբուն՝ մեծութեան եւ փառքի ճամբուն վրայ։»

⁂ Նիկոլայեվիչի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ առաւօտ Քաննի ռուսական եկեղեցիին մէջ։ Մեծ-դուքսը դագաղին մէջ պառկած էր, աջ ձեռքը բռնած քանդակուած փայտէ խաչ մը, առնուած Աթոնոսի վանքէն, ձախ ձեռքը պտղունց մը հող՝ Ալտն-Պուստինի նշանաւոր վանքէն, ինչպէս նաեւ քար մը՝ Կովկասի լեռներէն։ Մարմինը դրուեցաւ երեք դագաղներու մէջ, իր եղբօր մեծ-դուքս Պետերի եւ ազգականներուն ձեռքով. յետոյ դագաղը ծածկուեցաւ ռուսական ազգային դրօշակով։

Զինուորական պատիւներ եղան Ատամանսկիի կոզակներուն եւ սպաներուն, ինչպէս նաեւ մեծ-դքսուհի Նիկոլայեւիչի հայրենակից Գարատաղցիներու կողմէ։

Ալփ-Մարիթիմի նահանգապետը ներկայ եղաւ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ։ Փարիզի մէջ կատարուած յուղարկաւորական արարողութեան ներկայ պիտի ըլլայ պատերազմական նախարար Փէնլըվէ։

Համայնավարները հելլէն նաւատորմին մէջ

Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ հելլէն համայնավարները Սալամինի ծոցին մէջ փորձած են ընկղմել հելլէնական երկու նոր ընդծովեաներ։ Անոնք պատրաստութիւն տեսած էին ընկղմել հելլէն ամբողջ նաւատորմը։ Միւս կողմէ ծրագրած էին խռովութիւն յարուցանել ամբողջ երկրին մէջ։

Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է՝ համայնավարական ամէն խլրտում զսպելու համար։

⁂ Ինչպէս կը յիշուի, մօտ 6 ամիս առաջ համայնավար նաւապետ մը ուզած էր ընկղմել «Փափանիքոլի» սուզանաւը։ Վերջերս դաւադրութիւնը երեւան հանուած ըլլալով ձերբակալուեցան նաւապետը եւ գործակիցները։

Հելլէն կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ։ Նաւատորմի հրամանատար կարգուեցաւ ծովակալ Տումպաս, որ ծանօթ է իբրեւ կատաղի հակահամայնավար։

Կ'ըսուի թէ հելլէն համայնավար նաւազները կապ ունէին ֆրանսացի համայնավար նաւազներու կեդրոնին հետ։

Ի՞նչ կ'ուզեն Պաղեստինի Արաբները

Երուսաղէմէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Արաբական համաժողովին կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայացած է Պաղեստինի անգլիական նորընտիր մարզպան Սըր Ճոն Չէնսըլըրի եւ պահանջած որ ներկայացուցչական ժողով մը ստեղծուի Պաղեստինի համար։ Մարզպանը խոստացած է նկատի առնել այս խնդրանքը։

⁂ Հըմֆրի Պաուլէն, Պաղեստինի կրթական տնօրէնը, Լոնտոնի անգլեւպաղեստինեան ակումբին մէջ ճառ մը խօսելով, յայտնեց թէ հրեայ եւ արաբ դպրոցները հաւասարապէս կը ծաղկին ու քաղաքացիի սկզբունքները կ'ուսուցանեն տղաքներուն։ Մօտ է այն թուականը, երբ Արաբներն ու Հրեաները քով քովի իբրեւ հայրենակիցներ պիտի ապրին։ Քանի մը տարի առաջ հրեայ դպրոցները նիւթական տագնապի մէջ էին, սակայն հետզհետէ իրենց վիճակը կը բարուքի։

Այրի տիկին Թագուհի Ջայլաքեան եւ զաւակը՝ Տիրան, Տէր եւ տիկին Յակոբ Պալեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Լսէֆեան, Սէլեան, Խպիրեան ընտանիքները եւ համայն ազգականները եւ բարեկամները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին

ԲԱՐՍԵՂ Կ. ՋԱՅԼԱՔԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ յունուար 4ին Լոնտոնի մէջ, 75 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Չորեքշաբթի, 9 յունուար, Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցին ժամը 1.30ին եւ հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Kensal Greenի գերեզմանատունը։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի *Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ* Սիամանթօ, Վահագ, Բաբկէն Սիւնի, Վարուժան *եւ* Ակօս *խումբերու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ զեկոյց եւ վարչութեան ընտրութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։*

Լիոնի *Շրջ. կոմիտէին դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովները.— Այս իրիկուն ժամը 20ին* Լիոնի *մէջ Մէրիի սրահը։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։ Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։*

Վաղը իրիկուն ժամը 20-ին Լիոնի *մէջ վիճաբանական ժողով, դասախօսուած նիւթի շուրջ։*

Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Փոն տը Շէրիւիի *մէջ։ Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։*

Կիրակի կէսօրէ առաջ Փոն տը Շէրիւիի *մէջ վիճաբանական ժողով։*

Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Պուրկուանի *մէջ։ Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։*

Տեսինի *Կայծակ խումբի բացառիկ ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 7ին* Café Jardin*ի մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։*

Փարիզի Քրիստափոր *խումբի ժողովը՝ այս Շր. երեկոյ ժամը 8.30ին* ChopeParisienne *սրահը,* 60 Rue des Ecoles.

Տեսինի *ընկ. ընդհ. դասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին* café Jardin*ի մէջ. Զեկոյց Պատգամաւորներու եւ նոր արձանագրութեանց լրացում։ Կը խօսի՝ ընկ. Մ. Գույումճեան «Հայաստանի անկախութեան» շուրջ։*

Իսկ այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին café Jardin*ի մէջ ընդհ. վիճաբանական ժողով։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Մ. Գույումճեան։*

Լիոնի *Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Դժոխք խումբի ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի մատենադարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակայողներու մասին կարգադրութիւններ պիտի ըլլան։ Ներկայանալ անդամատետրով։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Խ. Պօլոյեանի որ իր գծած դաշնակցութեան զինանշանը նուիրած է միութեանս։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերու Ե. Պատգմ. Ժողովը՝ վաղը երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիայի վերնայարկը։ Օրակարգ՝ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Բոլոր պատգամաւորներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Իթալի»ի մասնաճիւղը իր վերջին ժողովին մէջ ստուգեց թէ 200 հատ վիճակահանութեան տոմսեր ծախուած են այն 500 հատէն, որոնք պիտի քաշուէին Նոր Տարւոյ սկիզբը։ Վիճակահանութիւնը յետաձգուած է փետրուար 2ին շաբաթ երեկոյ, պարահանդէսի մը միջոցին, եթէ արդիւնքը գոհացուցիչ ըլլայ։

(կնիք)

Վ.ԱԼԱՆՍԻ Շապինգարահիսարի Արծիւ միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիր. առաւօտ ժամը 8.30ին Քաֆէտը լ'էսթիկից սրահը։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն, վարչութեան ընտրութիւն եւ կարեւոր խնդիրներ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ» մասնաճիւղի օրացոյցները սպառած ըլլալով, կը խնդրուի գաւառներու բոլոր մասնաճիւղերէն եւ անհատներէն վերադարձնել չծախուածները եւ փակել իրենց հաշիւները։ Դրկել՝ Boghos Arzoumanian, 6 Rue Camange, Marseille.

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Քաֆէ լա Փըթիթ Սուրս, Մէթրօ Օտէոնի դիմացը։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ռ. Մ. մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 20ին, 61 Rue Mr. le Prince։ Զեկուցում եւ ընտրութիւն։

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ կին մը Ֆրանսա բերելու համար, Պրուսացի հայրենակիցներու կազմակերպած վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը՝ 36, 52, 133, 165 եւ 186։ Ստանալու համար դիմել անձամբ Պետրոս Սահաթճեանի, 75 Ave. Berthelot, Lyon, (Թիւ 18 սենեակը), կամ նամակով 13 Place J. Macé, Lyon.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Շապինգարահիսարի Մշակնոց գիւղէն Գէորգ Թիւրքմէնեանի որդին։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Իմացնել՝ Նահապետ Չիթակեանի, 94 Rue Montmartre St. Ouen- Seine).

— Կը փնտռուի Խնուսցի Օրջմրուխտուհի Ատուրեան որ ընդհ. պատերազմէն առաջ կըպաշտօնավարէր Տրապիզոնի Ամերիկեան վարժարանին մէջ։ 1922ին տնօրէնուհի էր Սկիւտարի (Պոլիս) որբանոցին, այժմ կը գտնուի Ամերիկա։ Իմացնել՝ Տրապիզոնի Հայր. միութեան, Mr. Marmarian, 52 Ave. de Breteuil, Paris.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Հաճի Վերոն Կորկիսեան (ծնեալ Երէպազանեան), ամուսինը՝ Սամուէլ Կորկիսեան։ Պէյրութի կողմերը գտնուիլը իմացուած է։ Իմացնել՝ իր հօրեղբօր Սուրէն Երէպազանեանի 13 Passage Andanson St. Ouen, Seine, France.

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջալ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjian*ի,* Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Տիկի՛ն, հայերէն կը խօսի՞ք. գիտցէք ուրեմն, որ կայ ՍԱՓՐԻԶԻ ՍԱԼՈՆ մը եւ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ մը, ուր հայերէն կը խօսուի եւ ուր կրնաք հայթայթել նշանաւոր նիւթեր, որոնց ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ են եւ մէկ օրուան մէջ կրնան ձեւափոխել կին մը։ Ձեզի հաճելի ըլլալու համար, յունուար ամսուան ընթացքին . . .

INSTITUT DE BEAUTE MADELYSը 37 rue St. Lazare, Paris (entresol). «Յառաջ»ի ընթերցողուհիներուն կուտայ ջրի ONDULATION մը մեծ արուեստագէտի մը ձեռքով։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժինի՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿԻՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒԻ ԲՐԻՆՁԴ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9E)

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՅ

Վ.ԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)

Նախկին Interne Փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց

24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel

Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4

Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Métro St. Michel *եւ* Odeon Tél. Littré 60-46

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

15 Rue de la Huchette, Paris Ve, *Մէթրօ Սէն Միշէլ*

Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր։ Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած եւ հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ։

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine, PARIS (9e)

Թէլ. Trudaine 92—47, Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette

Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 *և* ժամադրութեամբ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ախորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով։ Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար։

36 Rue Polonceau Paris (18e). *Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ*

Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

Պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ։ Իր համովը եւ տեսակովը աւելի լաւ է քան Պալքանեան եւ ուրիշ երկիրներու ճերմակ պանիրը։ Փնտռեցէք բոլոր հայ նպարավաճառներու մօտ։

ԼԱՒ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱՆ

Կեդրոնատեղի P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARSEILLE

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻՋԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS

25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, Մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արյանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամեղ.) եւ վարակի։ Մասն. Լաբօրաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION

208bis, Rue Lafayette Paris (1

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929 — 11 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 852 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԱՐԱՊԸ ԼԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Համաձայն կանխորոշ եւ հետեւողական ծրագրի մը, Էնկիւրի հետզհետէ կը կազմակերպէ ներգաղթի գործը, լեցնելու համար Անատոլուն։ 750.000 քառակուսի քիլոմեդր տարածութիւն, մեծ մասով ամայի եւ աւերակ։

Տակաւին ծրագիր է Կովկասէն եւ առհասարակ Ռուսաստանէն 75—80.000 (թերեւս քանի մը հարիւր հազար) Թուրքիա փոխադրելու խնդիրը։ Այս խօսքը մէջտեղ դրուեցաւ 1927ի վերջերը, բայց «այնպէս ալ մնաց». ինչպէս կը խոստովանէր գաղթականներու տեղաւորման տեսուչը, 1928 յունուար 30ին.

— «կառավարութիւնը որոշում չունի տակաւին այս տարի դուրսէն գաղթականներ բերելու համար։ Անցեալ տարի, որոշուած էր Ռուսիայէն 3—400.000 Թուրք բերել եւ մեր ընդարձակ հողերուն մէջ տեղաւորել, բայց վերջէն անկարելի եղած է եւ ցարդ այս խնդիրը այնպէս մնացած է։»

Միւս կողմէ, Ներքին գործավար Ճէմիլ պէյ, 1927 ապրիլ 10ին, Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ կը յայտնէր թէ Տեղաւորման տեսչութիւնը իր կազմութենէն ի վեր 124.000 ընտանիք կամ 438.000 անձ տեղաւորած եւ ինքնապահ դարձուցած է։

Աւելորդ է բացատրել թէ այս բազմութիւնը՝ Յունաստանէն անցաւ Թուրքիա, իբրեւ հետեւանք փոխանակութեան պայմանագրին։ Այնուհետեւ ուրիշ Թուրքեր ալ անցած են Պոլիս եւ Անատոլու, զանազան կողմերէ, մասնաւորապէս Կիպրոսէն եւ Սուրիայէն։

Կը թուի թէ այս օրերս նոր թափ ստացած է Թրքական ներգաղթը։ Երէկ Պոլսոյ Թուրք թերթերէն արտատպեր էինք լուր մը, որուն համաձայն արտագաղթը սկսած է Եուկոսլաւիայէն։ «Թուրքեր գունդագունդ կ'երթան Իզմիր եւ անկէ Անատոլու»։ «Աքշամ»ի տեղեկութեամբ, 200.000 Թուրքեր պիտի հասնին Եուկոսլաւիայէն, մեծամասնութիւնը՝ գարնան։

Առանց պատճառի չէ որ մասնաւորապէս ուժ կը տրուի Պալքանեան Թուրքերու ներգաղթին։ Ընդհանրապէս բարեկեցիկ են անոնք, եւ մեծ հոգ չպիտի պատճառեն կառավարութեան, որուն ելմտական կացութիւնը երբեք փայլուն չէ եւ չի կրնար ըլլալ։ Ոչինչ կ'ապացուցանեն տարուէ տարի թուղթի վրայ շարուած թուանշանները, իբրեւ ելմտացոյց։ Առանձնապէս Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ Թուրքերը այնքան ալ փափաք չունին Թուրքիա դառնալու. իսկ Եուկոսլաւիոյ մէջ, տեղական պայմաններն են որ կը հարկադրեն սեփական «վաթան»ի մասին մտածել։ Մէկ ալ՝ Էնկիւրիի շռայլած խայծերը։ Չէ՞ որ ահագին աւար խլած են եւ տակաւին կը խլեն, ոչ-Թուրք բազմութիւնները ջարդելէ կամ աքսորելէ յետոյ, մնացածներն ալ կեղեքելով։ «Լքեալ» գոյքերու անհամար օրէնքներն ու հրահանգները անսպառ աղբիւրներ են, աւարի ախորժակները սրելու համար։

Այսպէս կամ այնպէս, Էնկիւրի կը ճգնի շէնցնել երկիրը, լեցնել անսահման պարապը. որ վերջ ի վերջոյ տուն պիտի քանդէ։ Աղայեւները չեն կրնար հանգիստ քնանալ 8—10 միլիոն բնակչութեամբ, եւ ամէն գնով «Մէհմէտճիկ»ներ կը մուրան, գոնէ 25—30 միլիոնի բարձրանալու, եւ աշխարհին ասպարէզ կարդալու համար։

Մինչեւ հիմա փոխադրուած գաղթականները տուն-տեղ կ'ըլլան Թրակիոյ և Անատոլուի մէջ, ծովեզերքներէն մինչեւ Սեբաստիա եւ Կիլիկիա, որոնք նախընտրելի են բարգաւաճ երկիրներէ հասած Թուրքերուն համար։ Յետոյ, այդ շրջաններուն մէջ աւելի ակներեւ է Մ. Քէմալի ազդեցութիւնը, կամ աւելի դիւրաւ կը հասնի իր թաթը, վտանգի պահուն։ Հայկական, այսպէս կոչուած «արեւելեան նահանգները» յատկապէս վերապահեր են Կովկասի «վաթանտաշ»ներուն համար, որոնք վարժ են խիստ կլիմայի։ Բայց Կովկասի Թուրքը շատ աւելի կասկածամիտ է, քան Պալքաններու գաղթականը։ Պուլկարիա, Ռումանիա, Եուկոսլավիա եւ Յունաստան վերջնական վիճակ ունին, իբրեւ կազմակերպուած պետութիւններ, եւ Թուրքը այնտեղ չի կրնար երազներ հիւսել։

Իսկ «արեւելեան նահանգները», մինչեւ անգամ Կովկասը «ի լինելութեան» են տակաւին, եւ սահմակից Թուրքը հազար կը մտածէ, քայլ մը առնելէ առաջ։ Մ. Քէմալ ինքն ալ — ինչպէս եւ իր հակառակորդները — ստիպուած են հաշուի առնել շատ մը հաւանականութիւններ. աւելի ճիշդ՝ անխուսափելի, ճակատագրական դէպքեր, որոնք չեն կրնար խափանուիլ առժամեայ յաղթանակներով։ Ո՛չ «Կիրիտ պիզիմ ճանըմըզ»ը, ո՛չ ալ «Մուսուլ պիզիմ շաք տամարըմըզ»ը (շնչերակ) չկրցան փրկել մէկը կամ միւսը։ Այդ մոլեգին կանչերը կրնան հնչել տակաւին, հայկական եւ քրտական հողերուն համար ալ, բայց դատապարտուած են փշրուելու ազատագրական պայքարի ժայռերուն վրայ։ Միայն թէ մենք մեզմէ չյուսահատինք, եւ տուները իրականութեան հետ չշփոթենք։

Կրնա՛յ ըլլալ որ քանի մը հազար Թուրքեր թառին Թրքական Հայաստանի աւերակ երդիքներուն վրայ, բայց ի՞նչ փոյթ։ Ազգերու պատմութիւնը դիպուածներով չի շինուիր, այլ յամառ եւ հասուն պայքարով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

«Հայրենիք»ի խմբագրականէն (23 դեկտ.)։

— «Վասպուրականի վերաշինաց Միութեան Տիթրոյիթի մասնաճիւղը մօտ երկու ամիս առաջ 1.000 տոլար ղրկած է եղեր Նահր էլ Օմարի գաղթական հայրենակիցներուն, որոնք վերջերս մանաւանդ սաստիկ կը տառապին անգործութենէ եւ դրսի օգնութեան ստիպողական պէտք ունին։

Ասկէ մօտ երկու տարի առաջ ալ, որքան կը յիշենք, նոյն մասնաճիւղը 500 տոլար էր փոխադրած նոյն հասցէին։

Մեծապէս գովելի է Տիթրոյիթի մեր վասպուրականցի հայրենակիցներու այս սրտցաւ եւ նուիրաբերող վերաբերումը դէպի հեռաւոր Միջագետքի անապատներուն մէջ տուայտող իրենց եղբայրակիցները, որոնք այդ խուլ անկիւնին մէջ կարծես իսպառ մոռցուած ու անտեսուած են ամէնուն կողմէ։

Սակայն, նիւթական օժանդակութենէ զատ, Վասպուրականի վերաշինացները պարտաւոր են բարոյական օգնութիւն ալ ընել Նահր էլ Օմարի հայ գաղթականներուն, որպէսզի անոնք օր առաջ կարենան ազատիլ իրենց ներկայ վրանաբնակ, անկայուն եւ այլեւս անտանելի դարձած վիճակէն՝ փոխադրուելով ու հաստատուելով այնպիսի վայր մը, ուր կարող են տեւական կերպով մարդավայել ապրուստ մը ունենալ։

Դժբախտաբար, ոչ մեր գաղթականներու վիճակով զբաղող ազգային հեղինակաւոր կեդրոն մը ունինք եւ ոչ ալ գոյութիւն ունեցող մեր կազմակերպութիւնները պատշաճ կերպով հոգ կը տանին անոնց վիճակի մասին։

Կը թուի թէ եթէ Վասպուրականի վերաշինացները կարեւոր նիւթական զոհողութիւններ ընել յանձն առնեն եւ հաւաքական ու եռանդուն կերպով աշխատին, պիտի յաջողին ազատել իրենց դժբախտ հայրենակիցները Միջագետքի անապատներու գերութենէն՝ փոխադրել տալով զանոնք եթէ ոչ Հայաստան, ուր ամէնէն աւելի բաղձալի էր որ փոխադրուէին, կամ Մուսուլ, ուր ծրագիր կար փոխադրելու, գէթ Պարսկաստան կամ Սիւրիա, ուր անոնք թէ՛ անհատական եւ թէ՛ ազգային տեսակէտով աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ պիտի կարենային ապրիլ։

ՀԱՅ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱԹ. - ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Հայ հռոմէականներու կաթողիկոս - պատրիարք Պօղոս-Պետրոս ԺԹ. Թէրզեան անցեալ շաբաթ Հռոմէն Փարիզ հասաւ, ընկերակցութեամբ պատրիարքական ընդհանուր փոխանորդ Յովհաննէս արքեպիսկոպոս Նազլեանի եւ Մարտինի նորընտիր արքեպիսկոպոս Յակոբ Նէսիմեանի։

Փարիզի մէջ պիտի տեսակցին պետական եւ կրօնական բարձրաստիճան անձնաւորութեանց հետ։ Վաղը՝ Շբ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին պիտի այցելեն Սէն-Տընի՝ Լեւոն թագաւորի գերեզմանը։ Կիրակի ժամը 11ին Կ.Պատրիարքը պիտի պատարագէ 33 Rue de Sèvresի եկեղեցիին մէջ եւ նոյն օրն իսկ իր հետեւորդներով պիտի մեկնի Պէյրութ, իր նոր աթոռը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Խորհրդարանի վիճաբանութիւնները

Երեսփոխանական Ժողովը վերաբացուելով, նախագահ վերընտրուեցաւ ընկերվարական երեսփոխան Ֆէրնան Պուիսոն՝ 414 ձայնով։

Երէկ կէսօրէ վերջ սկսան վիճաբանութիւնները կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեան մասին։ Օրակարգին վրայ կան 15 հարցապնդումներ. անոնց կարեւորները միայն խնդրոյ առարկայ պիտի ըլլան, անոնք որ խմբակցութեանց տեսակէտը կը ներկայացնեն որոշ հարցի մը մասին։ Երէկուան հարցապնդողներն էին՝ Ֆրոսար, (ընկերվարական) Լէոն Մէյէր (արմատական-ընկերվարական), Մարսէլ Քաշէն, (համայնավար)։ Արմատական-ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ հարցապնդող նշանակուեցան Էմէ Պէրթօ եւ Տալատիէ, առաջինը արտաքին, երկրորդը ներքին քաղաքականութեան մասին։

Վարչապետը անոնց պիտի պատասխանէ այսօրուան նիստին մէջ։

Արմատական խմբակցութիւնը որոշած է դահլիճին անվստահութեան քուէ տալ։ Սակայն կը կարծուի թէ Փուանքարէ պիտի յաջողի ապահովել մեծամասնութեան քուէն։ Արմատականները կը փափաքին որ դահլիճէն դուրս ձգուի Լուի Մարէնի խմբակը եւ նոր դահլիճին մէջ մտնեն աւելի ձախ տարրեր։ Արմատականները կուսակից են որ եթէ դահլիճը փոքրամասնութեան մէջ մնալով ստիպուի հրաժարիլ, նոր դահլիճը կազմէ դարձեալ Փուանքարէ։

Այս իրիկուն երեք բանաձեւեր պիտի առաջարկուին.— Ընկերվարականներու բանաձեւը պիտի պաշտպանէ Վէնսան Օրիոլ, արմատական-ընկերվարականներունը՝ Արշանպօ, իսկ վստահութեան բանաձեւը պիտի պաշտպանէ Մանօ։

Նոր կռիւներ Աֆղանիստանի մէջ

Քապուլէն հասած նոր լուրերը կը հաստատեն թէ մայրաքաղաքին շուրջ կռիւները վերսկսած են։ Ապստամբները կը յարձակին հիւսիս-արեւմտեան կողմէն ու հող կը շահին՝ ետ մղելով Ամանուլլահ թագաւորին բանակները։

Միւս կողմէ՝ Փէշավէրէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ յաղթանակը թագաւորին բանակներուն կողմն է։ Սակայն մանրամասնութիւնները կը պակսին։

Յունուար 7ին Քապուլի մէջ գետին իյնալով ջախջախուած է աֆղանական օդանաւ մը։ Զայն վարող ռուս օդանաւորդը մեռաւ, իսկ դիտողը վիրաւորուեցաւ։

Կալկաթայէն հասած լուրերու նայելով, ապստամբները կը պատրաստուին գիշերային յարձակում մը գործել մայրաքաղաքին վրայ։ Ապստամբներուն միացած է աֆղան բանակի նախկին գնդապետ Ղոլամ Նոնապի։

Փէշավարէն կը հաղորդեն որ ապստամբութեան շրջանին մէջ սանձարձակ կողոպուտ եւ աւազակութիւն կը տիրէ։

Քապուլի բոլոր ռուս կիները իրենց երկիրը փոխադրուեցան խորհրդային օդանաւերու կողմէ։ Իւրաքանչիւր կին 27 անգլ. ոսկի (3335 ֆրանք) կը վճարէր իբրեւ փոխադրութեան վարձք։

Մոհմանտ եւ Խուժանի ցեղախումբերուն առատ ոսկի բաշխուած ըլլալով, Ամանուլլահ թագաւորին կողմը անցեր են։ Այս դէպքը մեծ տպաւորութիւն գործեց Շինվարիներուն վրայ։ Մոհմանտներն ու Խուժանիները Ճէլալապատէն քաշուեցան՝ քաղաքը ձգելով Շինվարիներու ձեռքը։

Աֆղանիստանի թուրք պատուիրակութիւնը

Նոր Տէլհիէն կը հեռագրեն թէ Քեազիմ փաշայի Թուրք զինուորական պատուիրակութիւնը, որ դէպի Աֆղանիստան ճամբայ ելած եւ վերջին կռիւներու պատճառաւ Հնդկաստան մնացած էր, ճամբայ ելած է դէպի Քանտահար, Քուէթթայի մէջ ձգելով կիներն ու երախաները։

Կեանքը Սերպիոյ մէջ

Պելկրատի «Վրէմէ» թերթին համաձայն, նախարարներու թիւը 9ի պիտի զեղչուի, մէջն ըլլալով վարչապետը։ Այս ձեւով ելմտացոյցին մէջ կարեւոր խնայողութիւն պիտի ըլլայ։

Նախարարները ամենակարճ ժամանակի մէջ պիտի պատրաստեն օրինագիծեր, որոնք գործադրութեան պիտի դրուին ամէնէն արագ միջոցներով։

Ասկէ զատ, կը հաստատուի թէ կառավարութիւնը հիմնական փոփոխութիւններ պիտի մտցնէ պետութեան վարչական մեքենային մէջ։ Պաշտօնեաներու քանակը մեծապէս պիտի զեղչուի։ Անկարող կամ աւելորդ պաշտօնեաները ճամբու պիտի դրուին, առանց հանգստեան սնտուկը նոր ծախքերով ծանրաբեռնելու։

Նոր դահլիճը պիտի աշխատի ամէնէն առաջ ամրապնդել երկրին տնտեսական կացութիւնը, յետոյ պիտի կազմէ նոր Սահմանադրութիւն մը, որ նախկին կեդրոնացնող ձեւը չպիտի ունենայ։

Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնէ՝ երկրին մէջ կարգը պահպանելու եւ թոյլ տալու համար որ Սերպերն ու Խրուաթները գտնեն համաձայնութեան նոր գետին մը։ Կը կարծուի թէ դիկտատորական կառավարութիւնը իշխանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ...

Ի՞նչ է համեստութիւնը։ Դժուար է պատասխանել։

Ինչպէս որ ծիրանի գօտիին գոյներուն երանգները կարելի չէ նշմարել, այնպէս ալ կարելի չէ ընորոշել անոր էութիւնը, գիտնալ թէ ո՛ւր կը սկսի ան եւ ուր կը վերջանայ։

Գրականութեան մէջ ալ համեստներ կան։ «Չէի ուզեր իմ քերթուածներս հրատարակութեան տալ, անոնց ընթերցումը չէի գտներ հմայիչ ու արժանի մամուլին պատիւներուն։ Բայց, շատ մը բարեկամներու պնդումին վրայ, երբ ինծ հաւաստեցին թէ իմ կոյր համեստութեամբս չէի տեսներ անոնց գեղեցկութիւնը, աւելի տարուեցայ ինծ հանդէպ ցոյց տրուած քաջալերութենէն ու համարձակեցայ արտօնել անոնցհատորի ձեւովհրատարակութիւնը»։ Այս ոճին վրայ «յառաջաբան»ներ գրուած են ամէն լեզուէ գրականութեանց մէջ։

Այդ «Համեստ»ներուն մէջ քիչ մը տաղանդ ունեցողն ալ կայ, ինչպէս եւ ունայնաբանը։ Բայց երկուքն ալ միեւնոյն կեղծ համեստութիւնը ցոյց կուտան եւ ինքնագովութեան ամէնէն սրմսեղուկ ձեւին կը դիմեն։

* * *

Յամենայն դէպս, կը կարծուէր թէ՝ վերոյիշեալ նմոյշին հետեւող եւ կամ զայն մասնակի ընդօրինակող գրիչներ չկան այսօր, եւ կամ անոնց թիւը հետզհետէ կը պակսի։

Որքա՜ն սխալ։

Իր աչքերը դէպի ապագան սեւեռած թերթ մը, թարմ լուրեր կը հրամցնէ իր ընթերցողներուն, խնդրոյ առարկայ գրքին ստորագրութեամբ, տողեր՝ մինչեւ իրենց վիզը թաթխուած այդ «համեստութեան» մէջ, որուն խնկարկուն ու կենդանի պատկերը կը ճգնի հանդիսանալ ան։

Քրմապետի պատմուճանն ու հողաթափները գրաւի տակ առած, տեսէք է թէ ինչ կը դայլայլէ համեստափայլ պատարագիչը.

—«Շատոնց ի վեր, զանազան տեղերէ՝ բարեկամներ ինծի *կը թելադրէին վերսկսիլ «Անահիտ»ի հրատարակութիւնը։ Կը վարանէի, մտածելով որ այդպիսի ծանր ձեռնարկ մը արգելք պիտի կարենար ըլլալ գրական եւ ազգային այլ աշխատութեանց որոնց* նուիրուած եմ։ Բայց վերջերս բարեկամներս աւելի ջերմ պնդումով կրկնեցին *այդ թելադրութիւնը,* ես ինքս ալ զգացի որ *մեր ազգի ներկայ բոպէին կարեւոր մէկ պահանջքին* իմ համեստ ուժերուս *չափովնպաստ մը բերելու* պարտականութիւնն *ունէի, և որոշեցի հարկ եղած ճիգը յանձն առնել»։*

Միայն նկարագիրը նկատի առնելով, եւ անտեսելով «ծառայութեան» բնոյթը (վերջը պիտի տեսնենք) իրաւունք ունիք յիշելու Մէթէրլինկի սա խօսքը.

— Supposez Schylock capable de connaître et de confesser son avarice, il ne serait plus avare...

Մէթէրլինկ հակառակը պիտի գրէր, կեղծ համեստներուն հասցէին։

ՀԱԼԱԾԱԿԱՆ

ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ եւս սպանիական հարբուխի համաճարակ կը տիրէ։ Բոլոր հիւանդանոցները լեցուած ըլլալով, թաղապետական հիւանդանոցները միայն ծանր հիւանդները կ'ընդունին։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Շատ երիտասարդ է տակաւին պարսիկ խորհրդարանը, որ երկրին պաշտօնական լեզուով կը կոչուի «Մաջլէս» կամ «Դարըլ Շօվրայը Միլլի»:

Երկու ամիս առաջ վեցերորդ նստաշրջանը իր աշխատանքներն աւարտելով, Շահ Փեհլեւիի ճամբորդութեան նախօրեակին, եօթներորդ նստաշրջանի բացումը կատարեց: Երկրի բոլոր կողմերէն ընտրուած 120ի չափ պատգամաւորներ կը մասնակցին նիստերուն: Մինչեւ այժմ գումարուած 12 նիստերը դեռ կարեւոր աշխատանք մը չարձանագրեցին: Կարեւոր աշխատանք կարելի է կոչել ներկայ կառավարութեան ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վստահութեան քուէ տալու պարագան: Ինչպէս գրեցին կարգ մը թերթեր, վստահութեան քուէ ստանալու համար կառավարութիւնը իր գործունէութիւնը չէ որ ներկայացուց խորհրդարանին, այլ միապետի արտակարգ ջանքերու արդիւնքն էր, որ իր անունով դրաւ պատգամաւորներու առջեւ:

Կ'ուզէի ընդգծել «ընտրուած» բառը: Այս երկիրը գործօնքի, երիտասարդացման տանող եզակի ուժն էր, որ ընտրել տուաւ ներկայ նստաշրջանի պատգամաւորները, հանգամանք մը որ ըստ լաւատեսներու, մեծապէս օգտակար պիտի ըլլայ երկրի շինարարական, բարենորոգչական աշխատանքները — առանց երկար վէճերու — յաջողութեամբ առաջ տանելու տեսակէտէն, քանի որ բոլոր ընդդիմադիր ուժերը դուրսն են եւ խորհրդարանը իր ներկայ կազմով ընդդիմութիւն չպիտի կրնայ հանել իր մէջէն: Անխուսափելի էր սակայն, որ արհեստով պոլիտիկոսներ շահագործէին յանուն երկրի առաջդիմութեան ձեռք առնուած այս ընտրական միջոցը յօգուտ իրենց կամ մօտիկներու անձնական ձգտումներուն, որուն հետեւանքով շարք մը իրենց անկաշառ հայրենասիրութեամբ յայտնի գործիչներ զըրկուեցան աշխատակցելու ներկայ նստաշրջանի լաւագոյն տարրերուն:

Այսուհանդերձ, բոլոր առաջդիմասէրները շատ սպասելիքներ ունին եօթներորդ նստաշրջանէն, որ կրնայ աւելին ընել, երբ յենարան ունենալով Շահին անխորտակելի կամքը, որ չընկրկիր, քաղաքակիրթ ազգերու մեծ պողոտային վրայ դնելու իր հայրենիքը:

Սպասելիքները իրաւացի են մանաւանդ, եթէ վերյիշենք, թէ ի՜նչ դժուարին պայմաններու մէջ նախորդ նստաշրջանները կրցան աշխատիլ, միանգամայն բարձր պահելով խորհրդարանի պատուոյ դրօշակը թնդանօթներու, գնդակներու կամ հզօր հարեւաններու վերջնագրերուն տարափին տակ անգամ:

Առաջին նստաշրջանը, իբրեւ անմիջական ծնունդ սահմանադրական կարգերու հռչակման, 131 պատգամաւորներով բացուեցաւ 1285 թ. Միզանի 13ին, փակուեցաւ 1287 թ. Սարաթանի 2ին: (Հոկտեմբեր 1906 — Յունիս 1908): Տեղ-տեղ քաղաքացիական ներքին կռիւներու եւ արտաքին ուժերու սադրանքներու ժխորին մէջ կրցաւ հիմնաւորել Սահմանադրութիւնը:

Երկրորդը 124 պատգամաւորներով բացուեցաւ 1288 թ. Ագրապի 22ին, փակուեցաւ 1290 թ. Ագրապի 21ին Նոյեմբեր 1909 — Նոյեմբեր 1911): Եւ երրորդը 101 պատգամաւորներով բացուեցաւ 1294 թ. Ղովսի 13ին, փակուեցաւ 1295 թ. Ագրապի 22ին (դեկտեմբեր 1915 — նոյեմբեր 1916): Այս 3 նստաշրջանները խմբագրեցին երկրի օրէնքներուն սկզբունքները:

Չորրորդ նստաշրջանը միայն (114 պատգամաւորներով բացուեցաւ 1300 թ. Սարաթանի 1ին, փակուեցաւ 1302 թ. Ջովզայի վերջը (Յունիս 1921 — Յունիս 1923) գրեթէ ոչ մէկ նման աշխատանք կրցաւ կատարել եւ պատմութեան թողուլ, շնորհիւ ներքին բազմաթիւ եւ բազմատեսակ տագնապներու, ինչպէս եւ արտաքին յաջորդական խաղերու:

Հինգերորդ նստաշրջանը 122 պատգամաւորներով 1302 թ. Դալվի 22ին, փակուած 1304 Բահմանի 22ին, (փետրուար 1924 — փետրուար 1926): Իրօք որ Իրանի երջանկութեան ծառը տնկեց եւ երկիրը ազատեց ամէն տեսակ ներքին ազդուկներէ, թոյլ կառավարութիւններէ եւ նոր ճանապարհ բացուեցաւ այս երկրի ազատ ու անկախ բարգաւաճման:

Վեցերորդ նստաշրջանը 130 պատգամաւորներով բացուեցաւ 1305 թ. Թիրի 19ին, փակուեցաւ 1307 թ. Ամրդադի 22ին, (Յուլիս 1926 — Օգոստոս 1928), երկիրը ազատեց արտաքին բոլոր տեսակի կաշկանդումներէ:

Կրկնեմ, որ անհամեմատ աւելի բարձրացող պայմաններու մէջ ծնունդ առնող ներկայ նստաշրջանը պէտք է կատարէ իր վրայ դրուած բոլոր յոյսերը: Ահա թէ ինչու Շահ Փեհլեւի այնքան մեծ կարեւորութիւն կուտայ անոր եւ քայլ առ քայլ կը հետեւի անոր գործերուն:

Դէպի հարաւ կատարած իր 49 օրուան ճամբորդութենէն վերադառնալուն պէս, Շահը իրեն այցելութեան եկած պատգամաւորներուն ուշադրութիւնը հրաւիրած է իրենց պարտականութիւններուն վրայ:

Խօսելով պետական հանրային գործերու վերաբերեալ անտարբերութեան եւ «ինծի ի՞նչ» մտայնութեան մասին Շահը գիտել տուած է.

— «Ես յատկապէս կը յանձնարարեմ ձեզ այս հին փտած միտքերը հեռու նետել, անդնալը մէկդի դնել, իրարու հետ կատարեալ անկեղծութեամբ եւ միութեամբ գործել: Հայրենասիրութիւնն ու նուիրումը ձեր ծրագիրն ու ընթացքը դարձուցէք, քանի որ մեր երկիրը բարենորոգումներու շատ պէտք ունի եւ հարկ է շատ աշխատիլ»:

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

«ՄԱՀԱՑՈՒ ՃԱՌԱԳԱՅԹ» ՄԸ

Գերման գիտնական մը հնարած է ճառագայթարձակ գործիք մը, որուն մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը տրուին: Գործիքը այնքա՜ն փոքր է որ կրնայ գլանիկի տուփի մը մէջ սեղմուիլ: Այդ գործիքով գիտնականը կ'արձակէ ճառագայթներ, որոնք շատ կարճ են, հազիւ երեք մեթր երկարութիւն ունին, բայց այնքա՜ն զօրաւոր որ կրնան, գրեթէ վայրկենաբար սպաննել որդերը, ճճիները, նոյնիսկ փոքր անասունները:

ԹՈՒՐՔ ԿՆՈՋ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ

Ռէյմոն լա Քոստ «Լըքօ տը փարի»ի մէջ շարունակելով իր պրպտումները Թուրքիոյ մասին, ութերորդ յօդուածը կը նուիրէ Թուրք կնոջ ազատագրութեան:

Ճիգ մը պէտք է հին Թուրքիան գտնելու համար, ներկայիս այն ընկճող արդիականութեան մէջ:

Կը յիշեմ թէ որքա՜ն պատանաթափ եղայ կէսօրէ մը վերջ, երբ Վոսփորի եզերքներուն վրայ, փոքր գիւղի մը մէջ, իսլամական հին բոյրը շնչելու գացի: Հսկայ սօսիներու եւ դափնիներու միջեւ, շրջած մարգագետիններուն վրայ ուր այծեր կը թափառին, ի զուր կը փնտռէի երբեմնի քօղարկուած կիները, որոնց գողունի ակնարկները կը դիւթէին Ժէրար տը Նէրվալը եւ բարի Թէօն: Ձեռքերնին կակաչ մը բռնած, սուլթանուհիներու յամրաքայլ պտոյտին տեղ, սկաուտի տարազով տղեկներ կը տեսնէի, որոնք ըըկալի կը խաղային, խաւոտ աղաղակներ արձակելով: Կը մտածէի թէ ապահովաբար, յառաջդիմութիւնը երբեմն, այնքա՜ն ալ հաճելի չէ:

Երկու ժամ յետոյ, բոլորովին տարբեր կը մտածէի: Նշան-Թաշի փայտաշէն, սիրուն տան մը գաղջ սրահին մէջ, գեղանի չորս կիներով շրջապատուած, պարսկական վարդագոյն թէյ մը կ'ըմպէի: Բերացի կիներ չէին անոնք, այլ իսկական թրքուհիներ, թրքուհի մինչեւ իրենց վարդագոյն եղունգներուն ծայրը: Ամուսինները սրահին միւս ծայրը հաւաքուած էին, որպէսզի կարենամ առանց քաշուելու խոստովանցնել անոնց կիները: Կը խոստովանիմ թէ այս սեւ կամ գորշ աչքերը քիչ մը կ'երկչոտէին զիս: Դեռ չորս տարի առաջ, այսքան դիւրութեամբ, այս հաճոյքը չպիտի ունենայի: Լոթիի հերոսուհիներուն վշտահար ուրուականները կ'ոգեկոչէի, Ճէնանը, Մելէքը, Զէյնէպը, մինչդեռ իմ գեղանի բարեկամուհիներս, Թուշէն, Կիւլ-Սէրէն, Նայլէն, կը ձեռնարկէին ինծ բացատրելու այն բարեփոխումները, որոնց շնորհիւ էր որ իրենց ամուսիններուն աչքերուն առջեւ կրնային ազատօրէն հետս խօսիլ:

Թուշէն ամէնէն բանդէտը, կ'ըսէր.

— Ղազին, իրօք ուրիշ բան չըրաւ եթէ ոչ նուիրագործել իրականացած բարեփոխում մը: Պատերազմը արդէն բաւական նախապաշարումներ խախտած էր: 1916էն սկսեալ, վարչութեանց մէջ, ստիպուած էին կին պաշտօնեաներ գործածել: Գալով բազմակնութեան, գիտէք թէ մեր միջավայրին մէջ, շատ ցանցառ դարձած էր: Ինչպէս ըսած է Շօփէնհաուէր, կը կարծեմ թէ աստիճան մը տանելի է ունենալ բազմաթիւ կիներ, բայց նոյնքան զոքանչնե՞ր...: Գրեթէ այսպէս ալ կը մտածէին մեր ամուսինները: Արդէն գրեթէ միշտ, հալանցու թրքուհին իր նշանածին կը պարտադրէր որ երկրորդ ամուսնութիւն մը չընէ:

Եւ յետոյ, մեր օրերուն, բազմակնութիւնը այնքան բազմածախ սովորութիւն մըն էր դարձեր, որ միայն քանի մը յետամնաց փաշաներ դեռ կը շարունակէին: Խոհեմ անձերը ետ կեցեր էին անկից: Ժողովրդական առած մը զանոնք կը զգուշացնէր, «այն տունը ուր շատ կիներ կան, կը նմանի փոթորկի բռնուած նաւակի»: Գիւղացիներուն մէջ էր որ աւելի իր գոյութիւնը կը պահէր բազմակնութիւնը, որովհետեւ անոնց համար, կինը պերճանքի առարկայ մը ըլլալէ աւելի, աշխատանքի թանկագին գործիք մըն է, քանի որ անոնց ամէն մէկը կովու կամ էշու գործ կը տեսնէ: Հարաւի բոլոր երկիրներուն մէջ ալ նոյնը չէ՞: Կինը կ'աշխատի մարդուն տեղ: Մեր մէջ ալ, պէյը իր ծխամորճը կը քաշէ, իսկ կիները կ'աշխատին: Ընդունուած սովորութիւնն այսպէս է:

Զգենք որ արդէն գիւղերուն մէջ, կինը բաւական լայն ազատութիւն կը վայելէր. գրեթէ չէր քօղարկուեր:

— Վերջապէս, բարենորոգումներէն գո՞հ էք:

— Անշուշտ. կը խեղդուէինք: Քաղաքներու մէջ, մեր վիճակը ցաւալի էր: Մեր տասներեք տարեկանէն սկսեալ՝ փակուած մնալու դատապարտուած էինք եւ այրերէն բաժնուած կ'ապրէինք: Նոյն իսկ Ապտիւլ Համիտի մէկ հրովարտակը մեր ամուսիններուն ընկերակցութեամբ դուրս ելլելը կ'արգիլէր: Այսօր կրնանք անոնց ընկերակցիլ եւ մինչեւ անգամ չարլսթօնի հեշտանքը վայելել...

— Ձեր նուաճումներէն ամէնէն հիանալին չէ՞ այդ:

— Դարաւոր գերութենէ մը յետոյ, շատ հասկնալի հակազդեցութիւն մըն է: Բարեկարգումը անհրաժեշտ էր: Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ իսկական պատնէշը հարէմն էր: Նկատեցէք թէ՝ այն դժուարութիւնը որով ընդունուեցաւ նոր վարչաձեւը, մասամբ կը բացատրուի մեր գործած ազդեցութեամբ: Թուրք կիները շատ հայրենասէր են եւ բոլորն ալ... քիչ մը սիրահարուած են Ղազիին: Սկիզբէն իսկ, ուժ տուինք յեղափոխութեան որ մեզ կ'ազատագրէր: Կրնաք հաւատալ թէ շատ ալ, կրօնական խղճահարութիւններ չունեցանք: Պատճառն այն է որ, եթէ քրիստոնեայ երկիրներու մէջ, կինը ընդհանրապէս աւելի կրօնասէր է քան թէ այրը, մահմետական կինը նուազ ջերմեռանդ է քան իր ամուսինը: Զարմանալու բան չկայ:

Քրիստոնէութիւնը ազնուացուց եւ բարձրացուց կնոջ պայմանները: Կրնա՞ր երախտագիտութիւն չունենալ հանդէպ Քրիստոսի, որ Մագդաղենացիին, Սամարացիին, անհաւատարիմ կնոջ ցոյց տուաւ անյիշաչար գորով մը: Մահմետականութիւնը ընդհակառակն, այրերու յատուկ կրօնք է: Մարգարէն, իրաւ է թէ կիներուն ալ տեղ կուտայ դրախտին մէջ, բայց այդ արգիլք մը չէ որ մզկիթին մէջ մութ անկիւն մը քաշուած կենանք: Միայն, ամենօրեայ առաջին եւ չորրորդ աղօթքներուն կրնանք ներկայ գտնուիլ: Չենք կրնար նաեւ մասնակցիլ Ուրբաթի աղօթքին: Այնպէս որ ջերմեռանդութիւնը աւելի այրերուն վերապահուած է: Անոնք բազմաթիւ կրօնական միաբանութիւններ ունէին, իսկ կիները վանք մը անգամ չունէին...

Ուրիշ թրքուհի մը, միջամտելով խօսակցութեան, կ'ըսէ.

— Չեմ կարծեր որ մեր կրօնքը պէտք է պատասխանատու նկատել մեր վիճակին: Մարգարէն չարհամարհեց մեր սեռը: Ամբողջ իսլամական աշխարհին մէջ, կը յարգեն Այիշէի, Խատիճէի, Ֆաթմայի յիշատակը: Ի՞նչ ըսած է Մուհամմէտ. «Դրախտը մայրերու ոտքին տակ է»: Ան ամենէն աւելի կը յարգէր մայրութիւնը եւ ամուսնութիւնը:

ՄԵՌԱԾ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

Այս անունը կարելի է տալ ա՛յն բոլոր մարմիններուն, որոնք պարբերաբար կը կազմակերպուին, կամ աւելի ճիշտ կ'ըլլայ ըսել՝ կը շինուին, Հայաստանէն Եւրոպա եկած պատուիրակներու, լիազօրներու, կամ ներկայացուցիչներու կողմէ: Անոնք կուգան ու որպէս յիշատակ կը ստեղծեն ու կը թողուն այդ մեռած մարմինները, որպէսզի քանի մը տարի ետքը նորէն գալու առիթ ըլլայ իրենց կամ իրենց ընկերներուն համար:

Պարզ է, որ երբ այդ «ստեղծողները» գաղութները գալու նեղութիւնը յանձն կ'առնեն, այդ ոչ անոր համար է, որ գան ու Եւրոպայի պուրժուական կեանքը վայելեն, այլ պարզապէս զոհողութիւն մըն է իրենց կողմէ, որ կ'ըլլան յանուն գաղափարի... Եւ ատոր համար, երբ արտասահման կը հասնին՝ գիշեր-ցորեկ կը գործեն, որպէսզի կարելի եղածին չափ շուտ վերջացնեն իրենց «միսիա»ն ու դառնան հայրենիք աշխատելու: Ու ինչպէս բոլոր փաստերը կը վկայեն, մինչեւ այժմ եկող-գացող բոլոր գործիչներն ալ Ար. Երզնկեան, Դր. Վարդանեան, Փիրումեան եւ այսօր ալ «կօմիսար» քաղաքացի Արսէն Եսայեան —ոչ մէկ միջոց չեն խնայեր իրենց նպատակին հասնելու: Անոնք չեն քաշուիր մէկ կողմ դնել Հայաստանի մէջ ունեցած իրենց աշխատաւորական, համայնավարական տեսակէտը եւ քաղքենի սովորութիւններ, քանի որ հոս, գաղութներու մէջ, ո՛չ թէ աշխատաւորներու, այլ շահագործողներու հետ է իրենց գործը, իսկ ատոր համար «այլ բարք եւ այլ սովորութիւնք գոյութիւն ունին», զորս չեն կրնար անտես առնել:

Ահա՛, ն յեցէ՛ք. հոս է, այդ մարդոց «մեծութիւնը»: Անոնք յանուն հայրենիքի շահերուն իրենց սեփական համոզումներէն անգամ կը հրաժարին: Ի՞նչ ընեն խեղճերը: Գործի առեն կ'արժէ՞ բառերու ետեւէն իյնալ, մանաւանդ որ իրենք այդ կարգի զոհողութիւններ իրենց երկիրներու մէջ ալ կ'ընեն, ազատ համարձակ:

Օրինակ. արար աշխարհ գիտէ, որ Ռուսիոյ եւ իր «օժանդակ բայ» դաշնակից հանրապետութիւններուն մէջ, բանուորա-գիւղացիական իշխանութիւնն է, որ կը կառավարէ: Ատկէ զուրս ծիծաղելի չէ՞ն ուրեմն Հայաստանի բանուորներն ու գիւղացիները, երբ կ'ըսեն թէ. «Վարկեր տալիս են կուլակներին, վարկային ընկերութեան գլխին կուլակն է նստած». կամ «մենք ապրում ենք, խորհրդային իշխանութեան հետքն իսկ գոյութիւն չունի». կամ «Աղքատների եւ մշակների տղաներին դպրոց չեն ընդունում» եւյլն.:

Հայաստանի կումունիստական կուսակցութիւնը, ճիշտ է, կ'ընդունի այս բոլորը, բայց չէ՞ որ ասոնք «տակտիկային խընդիրներ են», ի՞նչ ընեն մարդիկ, երբ չեն կրնար կուլակներուն հետ չափուիլ, քանի որ առանց անոնց գործ չի կատարուիր այդ երկրին մէջ: Հայաստանի բանուորն ու գիւղացին իսկ կը խոստովանին թէ «իշխանութիւնը «կռուեցրեց մեզ կուլակների հետ եւ յետոյ լքեց ու թողեց մեր ճակատագրին եւ այժմ ելք չկայ»: տեսա՞ք, ուրեմն ի՞նչ, կ'ուզէք որ նորէն փորձեն երէկուան ըրածը: Բայց չէ՞ որ «փորձածը փորձելը յիմարութիւն է»:

Անոնք լաւ գիտեն այդ բոլորը. ուստի երբ որ Եւրոպայի հողին վրայ կը կենան, իսկոյն թափ կուտան հնութեան փոշին ու կ'երթան պուրժուաներուն, գոհարավաճառներուն թէյը կը խմեն, ճաշը կը վայելեն, գինին կը խմեն եւ անուշ-անուշ զրոյց կ'ընեն, խոստումներ կուտան, խոստումներ կ'առնեն, քանի դեռ տաք են գլուխները եւ կուշտ փորերը...: Մարդիկ այս քանով ալ չեն գոհանար, ու ինչպէս կը հաղորդէ Բարեգոր-ծականի Դիւանը, քաղաքացի Արսէն Եսայեանը նոյն իսկ Նուպար փաշայի բնակարանն այցելեր...:

Ահա ճիշտ այս տակտիկա- ունեցեր են անոնց բոլոր ար- տասահման եկող տեսակ տեսա- ներկայացուցիչները, ու «յաջո- ղեր են գործ կատարել»: Բայց հոս, ճշմարտութիւնը ուրացո- չըլլալու համար, ըսենք անկ- ջապէս, թէ ճի՛շտ այն առեն երբ ներկայացուցիչները Փ- լիրտ (սիրախաղ) կը խաղա- պուրժուաներուն հետ, անոն- միւս ընկերները իրենց պա- տօնը կը կատարեն թերթեր- մէջ: Անոնք ալ բառերով վարկաբեկեն «պուրժուա»նե- ու այսպիսով «ո՛չ շիշը կ'այ- ո՛չ խորովածը»: Բերնով Չո- րուն սիրտը կը շահին, իսկ թե- թերով՝ Հայաստանի իրենց կերներն ու բանուորները խու բեն... որով կը մնան ե՛ւ մունիստ ե՛ւ արտասահման- պատուիրակ... Միեւնոյն ժա- նակ ու «կը յաջողին տեսա- տեսակ մարմիններ ստեղծե- հոգ չէ թէ սակաւակեաց կ- աւելի ճիշտ մեռած ըլլան անոն-

Այսօր ալ Հայաստանի Տն- սական Խորհուրդի նախագ- Արսէն Եսայեանն է եկեր գոր- ըը կարգի տակ դնելու, եւ ա- կ'իմանայ թէ, ասկէ 4 տարի ռաջ, 1924 դեկտեմբեր 7- Թեքնիքական Միութիւն մը կազմուած եղեր Փարիզի մէ- Այն ատենները հոն կային մ- 90 հայ մասնագէտներ: Եր- զեկուցումներէն կ'իմացուի, այդ չորս տարիներու ընթա- քին Միութիւնը ըրած է երկ- դասախօսութիւն եւ կարգ գիտական նոր գիրքեր է ղրկ- Հայաստան: Ասկէ զատ միու- թիւնը դիմում ըրած է զրու- հանգանակելու եւ հաստ- գիրք ու գիտական գործիք ղ- կելու համար Խորհրդային Հ- յաստան: Սակայն ո՛չ ոք օժ- դակած է: Ասոր վրայ Միութ- նը անդամալուծուած է: Ահա- գի ծնունդ մը, որ կը շնչէ, բ- չապրիր: Միութեան անդամն- րէն մէկը այդ անգործութեան պատճառ կը համարէ Հօկը, յաւակներ է ստանձնել միա- թեան կատարելիք գործը: Ա- այս բոլորը իմանալէն ետքն որ Արսէն Եսայեանը կը յան- նարարէ վերակազմել Միութ- նը, խոստանալով որ ամէն գ- րութիւն պիտի տայ՝ մասն- գէտներ եւ հայ դրամագլուխ Հ- յաստան մտցնելու համար...

Ահա թէ ի՛նչպէս կը գործ- Հայաստանի Խորհրդային պա- ուիրակները Եւրոպայի գաղո- ներուն մէջ: Ահա թէ ինչ- «աստառը երեսէն սուղ կ'ըլլա- այս վերակազմուած մարմինն- րուն: Հայաստանէն Եւրոպ- կուգան խաբելու, իսկ կը վեր- դառնան խաբուած:

Բայց, ի հարկէ, այս բոլո- պատճառ չեն, որ իբրեւ Հայա- տանի արտասահմանեան ն- կայացուցիչ, քաղաքացի Դր- տամատ Տէր Սիմոնեանը Փար- զի իրենց քուրջին՝ «Երեւան»- մէջ յայտարարէ թէ «Եւր- պայի աշխատաւորութիւնն ա- բողջովին խորհրդային իշխա- նութեան կողմն է», Դաշնակցու- թիւնը միանգամայն հակառա- «այլ տարրերը» (քաղքենի գ- սը) բարեկամ խորհրդային իշ- խանութեան...

Երնէ՛կ կամաւոր կոյրերու-

Ա. ՊՏԱԿԵԱՆ

ՍԱՐԷՆ ՋՈՐԷՆ

Ասկէ 125 տարի առաջ միայն որ Պերլինի տուներ- թուագրել սկսան:

*** Ռուսական շատ քաղ- ներու ոչ միայն տուները, այլ բնակարանները թուագրուած են.

*** Մարդկային աչքը 15 տա- րեկանին կը հասուննայ, եւ ա- կէ վերջ կը սկսի ծերանալ:

*** Տասը նորածիններէն ու- միայն ամբողջովին առողջ ծնին:

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔԸ ՕՏԱՐԻՆ...

ԱՆԻԷՌ. — Դժբախտաբար պատմութիւնը մեզ ցոյց կուտայ որ, մեր մեծէն պզտիկին արժէքը, խելքն ու բազուկը օտարին աւելի նպաստաւոր եղած են քան մեզի։ Հին ու մեծը մէկ կողմ, մենք մեր օրին, նոր ու փոքրով։

Երկու տարի առաջ, Փարիզի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը բաւական քաջալերական գործունէութիւն ցոյց կուտար, մանաւանդ ֆութպոլի Ա. խումբը իր լաւ կազմով մեզի համար մեծ արժէք կը ներկայացնէր։ Վկայ այն զանազան մրցումները, երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր դիմացը կ'ունենար ֆրանսայի լաւագոյն խումբերը (օրինակ O. de Marseille, Լըվալուայի նշանաւոր խումբը եւ շատ մը ուրիշներ)։ Նոյն Միութեան անունով կազմուեցան Իսիի, Պուա-Գոլոմպի, Շավիլի, Պիլեանքուրի, Ժուանվիլի, Ալֆորվիլի եւայլն խումբերը, այնպէս որ, մարզական կեանքի սիրահար պատանիները սկսան նոր հոգի առնել։

Հազիւ թէ վարզը բացուած էր, աՀա՛ հրէշը մտաւ մեր տղոց սիրտը եւ սկսան իրարու եղուէ չհասկնալ։ Եւ օրին մէկն ալ բաժնուեցան երկուքի։ Հ. Մ. Ը. Մ. եւ Տորք։ Այս ալ բաւական չէր, խումբի լաւագոյն խաղացողներէն Ս. Կարապետեանը Փարիզի ախոյեան Բլիւպ Ֆրանսէի, իսկ Գրիգորեանը Բլիշիի խումբին մէջ մտնելով, կիրքերը անզսպացան... Եւ հիմա տեսէք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը ինչպէս ցուրտէն հարբուխի բռնուած ըլլ լով, ձայնը մարեցաւ։ Իսկ Տորքը կարծր ժայռերու զարնուելով, անունը չկրցաւ փրկել։ Իրարմէ վարակուելով, մասնաճիւղերն ալ մասամբ լքուեցան։

Եւ այժմ կը լսենք միայն երկու մարզիկներու ձայնը որոնք, իրենց տոկուն կազմով ու խաղով, ֆրանսական թերթերու ուշադրութիւնը կը գրաւեն։ Մեր միւս մարզիկները տեսնելով իրենց ընկերոջ ստացած ծափերը (թէ մէկն ալ փողը) վախ կայ որ ... մը անոնց հետեւին։

Ի՞նչ արժեց Փարիզի Վարչութիւններու գործունէութիւնը։ ...աշք պիտի համարուի, եթէ ...արձեալ կարենան ծաղկեցնել ...ն ծառը, որ ծաղկելու վրայ ... երկու տարի առաջ... Եւ ա...ս՛ թէ ինչպէս մեր արժէքը ...տարին աւելի նպաստաւոր է ...ան մեզի։

Արամ ՍԷՖԷՐ

...ՈՒՋԷ՛Ս ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ...Ը ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ „ՅԱՌԱՋ"Ի

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ՏՈՄՍԿԻԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Դեկտեմբերին, Մոսկուայի մէջ գումարուած սէնդիկաներու 8րդ համագումարին, Տոմսկի՝ սէնդիկաներու կեդր. խորհուրդի նախագահը երկար տեղեկագիր մը կարդաց սէնդիկաներու կեդր. խորհրդին գործունէութեան մասին։ Հակառակ տարուած յաղթանակներով պարծենալու իր փափաքին, ան ստիպուած էր Ռանաւանդ կանգ առնելու գործած զանազան թերութիւններու վրայ։

ՏՈՆԷՑԻ ԴԱՇԸ

Այս դաշտը, կը յիշուի թէ տեղի ունեցաւ անցեալ գարնան։ Բազմաթիւ երկրաչափներ ամբաստանուելէ յետոյ «տնտեսական հակայեղափոխութեամբ» հրապարակ եղած էին։

Այն ատեն, այս դատը պատճառ տուած էր որ մտաւորական շատ մը բոլշեւիկներ հեռանան շարքերէն։ Ահա թէ Տոմսկի ի՞նչ կ'ըսէ այս մասին։

— Տոնէցի աւազանին մէջ, Շախտինսկի դատը ամէնէն ցայտուն փաստը տուաւ թէ մեր սէնդիկաները, ուր մէջգործերը լաւ չեն քալեր։ Շատ սխալներ գործուած են։ Տոնէցի աւազանին գործը երբեւան հանեց հին վէրքեր, որոնք, ամբողջ յեղափոխութեան ընթացքին, գիտած էինք սէնդիկաներու մէջ։ Բանուորներու պէտքերուն հանդէպ անփոյթ ենք, աշխատաւորին կեանքի մասին՝ շատ հոգ չենք տանիր, վերջապէս, պէտք եղած ուշադրութիւնը չենք դարձըներ բանուորին պահանջներուն։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Տոմսկի՝ շարունակելով կը խոստովանի.

— Անգործութեան հարցը չենք կրնար լուծել։ Անգործութիւնը շատցած է մեր երկրին յատուկ պայմաններուն բերումով եւ զանազան պատճառներով։

ԱՐԿԱԾՆԵՐ

Ըստ Տոմսկիի, բանուորական սէնդիկաները կորովի կերպով չեն զբաղիր աշխատանքի պաշտպանութեամբ։ Արկածները երթալով աւելի կը շատնան ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերուն մէջ։

Տոմսկի կը ջանայ այս երեւոյթին ալ առարկայական պատճառներ գտնել, բայց կ'աւելցնէ թէ՝ յատկացուած վարկերը չեն օգտագործուիր, ինչ որ աններելի կը գտնէ։

Այսպէս, 1926—27ին աշխատանքի պաշտպանութեան յատկացուած էր 37 միլիոն ռուբլի, որուն 30ը միայն գործածուած է։ 1927—28ին յատկացուած էր 49 միլիոն, որուն 42ը միայն գործածուած է։ Մարդ չգիտեր թէ ո՞ւր գացած են մնացեալ գումարները։

ՏԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՄԸ

Տգիտութեան դէմ ալ պայքարը շատ գէշ կազմակերպուած կը գտնէ Տոմսկի։ Սէնդիկաները կարեւորութիւն չեն տար այս հարցին։ Կը բաւէ յիշել թիւ մը։ Սպիտակ Ռուսիոյ պարենաւորման սէնդիկային մէջ կան հարիւրին 32 գրել-կարդալ չգիտցողներ։ Ընդունելով մէկտեղ որ տգիտութեան դէմ սէնդիկաներու պայքարի միջոցները թոյլ են, Տոմսկի դարձեալ զանոնք պատասխանատու կը գտնէ իրենց անփութութեան համար։

ՄԱԳՆԻՍԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Լիոնցի մը՝ Ժուանի կայեար կը յաւակնէր թէ շնորհիւ իր մարմնէն բխող մագնիսական հոսանութին, կրնայ մարմիններու փտութիւնը արգիլել, մանրէները բնաջնջել եւ կենդանիներն ու բոյսերը մոմիայի վերածել։

Նմէ կայեարի յաւակնութիւնները գիտականօրէն հաստատուէին, մարդկային հոսանուտի մը գոյութիւնն է ու պիտի ապացուցուէր։

Ֆրանսական «Ժուռնալ» թերթը նախաձեռնարկ եղաւ հակակշռելու մագնիսացնողին գործունէութիւնը եւ ծանօթ գիտականներէ կազմեց յանձնախումբ մը, որուն առջեւ կայեար սկսաւ իր փորձերուն։

Ան իր ափերուն եւ արմունկներուն ծալքերուն մէջ գետեղեց զանազան նիւթեր՝ կողիկ, լեարդ, նարինջ, եւայլն։

Առաջին փորձին, 20 վայրկեանի մագնիսացման փորձէ յետոյ, կայեար կանգ առաւ եւ յայտնեց թէ սպասուած արդիւնքը ստանալու համար, դեռ նոյնքան տեւողութեամբ ութ փորձեր պէտք են։

Աղջի օր, կայեարի փորձերը վերջ գտան, տալով ժխտական արդիւնք, ըստ գիտական յանձնախումբին տեղեկագրին։ Յանձնախումբը կը յայտնէ թէ «միս եւ կորնչելի ընդեղէններու փտութիւնը արգիլող՝ մարդկային հոսանուտի մը գոյութիւնը չէ ապացուցուած»։

Բայց մագնիսացնողին պահանջին վրայ, փորձերու երկրորդ շարք մը եւս կազմակերպուած է, նկատ՛ լով որ առաջին փորձերը չեն կատարուած նպաստաւոր պայմաններու տակ։ Որովհետեւ, մագնիսացնողը պէտք չէր որ դպէր առարկաներուն, այլ հեռուէն ազդէր անոնց վրայ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՕՆ (Սեփ. թղթկց.). — Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի՝ Լիոնի մասնաճիւղին երեկոյթ-պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Կաղանդի իրիկունը, Salle Horlogerի շքեղ սրահին մէջ, որուն վարձակալը, պարի փրոֆ. պ. Օննիկ Փաստրմաճեանի մատչելի գնով տրամադրած էր երեկոյթին համար։

Նախապէս կոկիկ բազմութիւն մը լեցած էր սրահը, ըստեղծուեցաւ ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտ մը։ Հանդէսը բացուեցաւ «Բամ Փորոտան»ով զոր նուագեց ֆրանսական նուագախումբ մը, ընկերակցութեամբ պ. Ռ. Մելքոնեանի։ Յետոյ Տիկ. Մատլէն Գարակէօզեան երկու խօսքով պարզեց Եւրոպահայ Կ. Խաչի դերը եւ իր առաջադրած նպատակները, մասնաւորաբար նորահաս սերունդի դաստիարակչական տեսակէտով։ «Հարկ է այդ անտէր, անոք հայ թշուառներուն օգնել նիւթապէս եւ բարոյապէս, եւ մանաւանդ հայ մանուկները ամէն կերպով հայ պահել, մինչեւ որ ունենանք մեր սեփական հայրենիքը։ Այս նպատակով արդէն ջանքեր կը թափուին ծաղկոց-մանկապարտէզ մը բանալու։ Ահա այս յոյժ կարեւոր ձեռնարկին համար է որ մենք լծուած ենք գործի. կրթնելով մեր արենակիցներու լայն օժանդակութեան ու քաջալերանքին»։ Յետոյ կոչ ըրաւ բոլոր հայ օրիորդներու ու տիկիններու որ բոլորուին Կարմիր Խաչի՝ Լիոնի մասնաճիւղին շուրջ։

Մէջ ընդ մէջ, նուագախումբը կը նուագէր եւրոպական կտորներ եւ հայկական երգեր։ Խումբ մը փոքրիկ օրիորդներու կողմէ եղան հայկական պարեր։ Օր. Շ. Տ. Պետրոսեան երգեց Կոմիտասի «Արօր տատրակը»։ Օր. Վարդանեան երգեց «Հայաստան». իսկ Օր. Սիմոնեան «Ալաքեազ»։ Սոյն երեք օրիորդներու կողմէ եղան նաեւ հայկական համերգներ՝ ղեկավարութեամբ՝ Պ. Ռ. Մելքոնեանի։ Ալեւոր Ասլանեան քահանան որ ներկայ էր հանդէսին, մեկնելէ առաջ սրտառուչ խօսքեր եւ քաջալերանքներ ուղղեց։ Յետոյ լոյսերը մարեցան, երեք օրիորդներ հայկական տարազով երգեցին ու պարեցին, աւետելով Նոր Տարին։ Եւ ահա, բոլորը թափեցան, աւանդական ծառին վրայէն խլեցին Կաղանդ Պապային նուէրները... Ու այս կերպով հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս։

Ս. Փողհարեան

ԾՆՈՒՆԴԻ ԾԱՌԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սեփ. թղթկց.) — Ցիվրի-Հիսարի հայրենակցական միութիւնը յունուար 6ին Ծնունդի ծառ մը սարքած էր սալօն Սէն Ժագի մէջ։ Մարսէյլի գրեթէ բոլոր Սիվրի-Հիսարցիները իրենց ընտանիքներով ներկայ էին հոն, բացի քանի մը կասկածամիտ ունեւորներէ, որոնք միշտ կը խուսափին ազգային-ընկերային կեանքէ։

Սրահը լիքն էր երկսեռ բազմութեամբ։ Բացումը կատարուեցաւ «Բամ փորոտան»ով եւ յետոյ ջութակի վրայ նուագուեցաւ ֆրանսական քայլերգը։ Ամէնքն ալ ունկնդրուեցան յոտընկայս։

Օրուան նախագահը պատշաճ հակիրճ խօսքերով բացատրեց երեկոյթին նպատակը։ «Մենք Սիվրի-Հիսարցիներս աշխարհի չորս կողմը ցրուած, մեր բնագաւառի հանգստաւէտ առաւելութիւններէն զրկուած, այսպէս օտար երկիրներու մէջ քարշ կուտանք մեր գոյութիւնը, բանուորական անտանելի աշխատութեամբ։ Այս դառն կեանքը քիչ մը հաճելի դարձընելու համար, անհրաժեշտ է մեր բոլորին միացումը։ Պէտք է շարունակել այսպէս, մինչեւ այն գեղեցիկ արշալոյսը, որ օր մը պիտի ծագի Մասիսի կատարէն։»

Նախագահը, յայտագրին համաձայն սկսաւ մի առ մի երգողներ եւ արտասանողներ հրաւիրել բեմ։ Գեղարուեստական բաժինը բաւական ճոխ էր, գրեթէ ամբողջ երիտասարդներն ու օրիորդները մէյ մէկ բաժին ստանձնած էին։ Եղան հայրենասիրական արտասանութիւններ, երգեր եւ խմբերգներ։

Հանդէսի ամէնէն հետաքրքրական մասն էր «կաղանդ պապա»յի երեւումը։ Ան կատարելապէս ճերմակ էր երգիքներու ձեռք չդպած ձիւներուն նման։ Շատ հեռուներէն կուգար՝ յոգնած էր, ձայնն ալ գրեթէ քաշուած։ Սակայն երիտասարդի վայել դիրքով մը բեմին մէջտեղ կեցած, առանց դողդղալու կարդաց յիսունի մօտ անուններ եւ տուաւ իր նուէրները լիառատ։

«կաղանդ պապա»յի պզտիկ արձան մը աճուրդի դրուելով, բարձրացաւ մինչեւ 480 ֆրանքի, որուն տիրացողը պատիւն ունեցաւ նաեւ վառելու Ծնունդի ծառին մոմերը։

Հանդէսին երրորդ մասը վերջացաւ զաւեշտով մը՝ «Բարեկենդանի անկուտիները», որուն մէջ պ. Ա. Անտոնեան հօրեղբօր դերով անվերջ խնդուք պատճառեց բոլորին։

Ս. Միլտոնեան

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ ֆրանսայի բաժակի մրցումներու հինգերորդ շրջանը։ Անցեալ շրջանին յաղթական մնացած 64 խումբերէն 30ը պարտուած ըլլալով, այժմ յաղթական կը մնան 34 խումբեր։

Ինչպէս գրած էինք, այս առթիւ, փարիզի ախոյեան Club-Françaisի խումբը Stade Elisabethի մէջ մրցելով A. C. Arlesի դէմ, յաղթեց անոր 0ի դէմ 3 նշանակէտով։ Հակառակ ցուրտ օդին 1500ի մօտ հանդիսատեսներ ներկայ էին, որոնց մէջ նաեւ բաւական հայեր։ Մրցման ամբողջ տեւողութեան Սարգիս Կարապետեան նշանակելի խաղարկութիւն մը ունեցաւ։ Ինքն էր որ գլխի նուրբ դարձուածքով մը նշանակեց առաջին նշանակէտը, իսկ կիսախաղը վերջանալու քանի մը վայրկեան մնացած հակառակորդ վերջապահին սխալէն օգտուելով երրորդ նշանակէտը յաջողցուց։ Ֆրանս. թերթերը լաւագոյն խաղացողներու կարգին՝ կը գնահատէին նաեւ հայ մարզիկը։

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՀԱՐԱՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԸ. — Տէր եւ Տիկին Տօնտէյն բժիշկի մը ծառայութիւնը կ'ընէին, ամուսինը որպէս սպասաւոր իսկ կինը որպէս խոհարարուհի։ Բժիշկին պարտիզպանը, Նիքոլա (ռուս) յարաբերութեան մէջ էր տիկին Տօնտէյնի հետ։ Նախանձի տեսարանները յաճախադէպ էին. այնպէս որ բժիշկը ստիպուեցաւ բոլորն ալ ճամբել։

Խոհարարուհին նախընտրեց մեկնիլ պարտիզպանին հետ։ Իսկ ամուսինը փառ գալէ։

Ամիսներ յետոյ նախկին ամուսինները պատահեցան ավընիւ Ժօրժ V։ Ամուսինը իր կինը վիրաւորեց հինգ ատրճանակի հարուածներով։

Պիտի բանտարկուի միայն 18 ամիս, որովհետեւ մեղմացուցիչ պարագաներ ունէր։ (Cf. ...)

Պիտի բանտարկուի միայն 18 ամիս, որովհետեւ մոքով աղքատ յայտարարած են բժիշկները։

ԼՈՒԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ. — Պ. Րոպէր Գալէ, Սէթատ ֆրանսէէն, իր խումբին հետ Թուլուզ գացած էր, տեղւոյն վրայ կազմակերպուած մրցումին մասնակցելու համար։ Վերադարձին, փարիզի մէջ, երբ Պ. Գալէ լուացարան մտած էր, ելլելու պահուն չկրցաւ դուռը բանալ։ Իր կանչերուն վրայ ընկերները ի զուր աշխատեցան բանալ։ Վերջապէս բանտարկեալը ազատուեցաւ կոտրելով դուռը ուսի հարուածներով։ Այս դէպքը զինքը տարաւ մինչեւ դատարան, որ Պ. Գալէն դատապարտեց մէկ ֆրանք տուգանքի եւ 175 ֆրանք վնասուց հատուցման։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛ ...

(ՍԷՆԱՐԻՕ)

(կը ներկայացնէ 60-70 թուականները, Ք. Ե.)

Ա.

— Կը տեսնե՞ս, Ռամելա՛, ...ղաքագլխին վրայ Դաւիթի ...լատը, պարիսպէ պարոյրով, ...պէս թագ մը՝ Սիոնի բար...նքին։ Մարիամնէի եւ Հիպ...կոսի աշտարակները, ճեր...կ հագած քահանաներու ...ն, կը բարձրանան պարիս...ն վրայ, եւ, դէմ դէմ ան...ններէ, փառքը կ'երգեն եր...քին։ Մեր առջեւն է Սեփի...յի աղուոր աշտարակը, որուն ...քին կը փայլին եօթը ...տինները, գիշերը, երբ եօթը ...կերէն հուրին լոյսերը։ Ահա...իկ, Ռամելա՛, ցանկալի տա...ը։ Դիւրին է գտնել անոր ...զանդ գմբէթը, որ կը նմանի ...մակ ամպի մը։ Բովիկը, Ան...նիայի դղեակը, որ Մորիա՛ բլուրին վրայէն կը նայի Սիոնի, իշխանուհիի մը նման։

Յանկարծ կը կենայ Եօնաթան, եւ, գերագոյն յափշտակութեան մը մէջ, կ'արտասանէ.

— Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, աշտարակներու քաղաք, փա՛ռք անմահ պարին չորս բլուրներուդ, քեզի կը բերեմ իմ սիրականս, Պասեքի տօնին, Գալիլիայի եւ Բերէայի ուխտաւորներէն առաջ, որպէսզի օրհնես անոր մէջքը, զոր պիտի գրկեմ, եօթը շաբաթ յետոյ, հարսնիքիս գիշերը, միւռոբալանոսով օծուած մահիճիս մէջ։ Ես թեկուզի հովիւ, քու տաճարիդ կը բերեմ եօթը քոռ Հեբրոնի մեղր, տիկ մը գինի, Հրէաստանի հօտերուն ամէնէն պարարտ ոչխարը, եւ... զառնուկի պէս քաղցր Ռամելա՛ս...։

Ինչո՞ւ արցունք կայ աչքերուդ մէջ, Ռամելա՛, Սարոնի շուշանս։ Դէ՛, երգենք Դաւիթի սաղմոսը։ Ահա Երուսաղէմի պարիսպներուն տակն ենք արդէն։

Ու սաղմոս երգելէն, անցան Կեդրոնի հեղեղատը եւ հովտաց դուռնէն մ ...ան Երուսաղէմ։

Բ.

Այժմ Ռամելա կը բնակի Ոփէլ թաղը, ստորին քաղաքին մէջ, որ շինուած է Ակրայի ցած բլուրին վրայ։ Պասեքի տօները դեռ չէին սկսած, եւ Եօնաթան իր նշանածը պառաւ աղջկան մը՝ Ջեբուդղայի տունը ձգելով, շաբաթուան մը համար դարձաւ իր գիւղը, Թեկուա։

Երուսաղէմ կը պատրաստուէր մեծ տօնին։ Սակայն երկու մեծ հոգեր կը զբաղեցնէին քաղաքին իշխանութիւնը։ Հռոմայեցիներուն ծանր պահանջները, Յոպպէի նաւահանգիստին առջեւ կատարուած սպառնալիքները հետզհետէ սարսափ կ'ազդէին։ Միւս կողմէ բորոտութեան համաճարակը լուրջ վախեր կը պատճառէր։ Որովհետեւ այս պժգալի ախտը կ'ամայացնէր գիւղերն ու քաղաքները, եւ երկրին իմաստունները չյաջողեցան երբեք դարման գտնել։ Եւ, Ովսիայի իշխանութեան տարին, սրբազան տօնը յետաձգուեցաւ յաջորդ թիար ամսուն, արգիլելու համար հազարաւոր ուխտաւորներու խռնումը Երուսաղէմի մէջ։ Եբրայական պատմութեան մէջ չափազանց բացառիկ որոշում մըն էր այդ յետաձգումը։ Իսկապէս, որքա՛ն մեծ էր պաշտամունքի զգացումը, զոր այս ժողովուրդը կը պահէր Երուսաղէմի տաճարին հանդէպ։ Յեզային առելութիւններն իսկ չմաշեցուցին այդ զգացումը։

Այս որոշման հետ, Սանհետրիմի ժողովականները յայտարարեցին թէ բորոտները այսահարներ են, զորս պատժած է Եհովա։ Եւ կը հրամայէին վտարել զանոնք մարդոց մէջէն։ Այն ատեն ճշմարիտ հալածանք մը սկսաւ բոլոր ախտավարակներուն, մորթային հիւանդութենէ տառապողներուն եւ կասկածելիներուն դէմ։ Պահ մը վախցուեցաւ, որ այրելու կը դատապարտեն զանոնք։ Սակայն բարբունիները, որոնք բժիշկի համբաւ ունէին, արգելափակեցին զանոնք Անտոնիայի բերդին գետնայարկին մէջ։

Այս բերդը, պալատի նման գեղեցիկ, կառուցուած էր Հերովդէսի ջանքերով, տաճարին հիւսիսային կողմը։ Կամարակապ գետնուղիով մը հաղորդակցութեան մէջ էր տաճարին սրահներուն դրան հետ։ Վերջերը զինուորներու բնակութեան յատկացուած էր, պաշտպանելու համար տաճարը եւ քաղաքին արեւելեան տկար ու ցած պարիսպը, որուն մօտիկն էր։

***

Իրիկուն մը, Ջեբուդղա կը բացակայէր տունէն, եւ, Ռամելա, մինակ մնացած ըլլալով, իր վախը մոռնալու համար, կը կարդար Սողոմոնի քերթուածները։ Փողոցէն ճիչ մը լսեց։ Բորոտ կնիկ մը բռնած կը տանէին։ Հազիւ թէ լուսամուտին վարագոյրը քաշեց, ու փեղկերը կը բանար, դրան աղխը շարժեցաւ ազմուկով։ Սարսափահար ետին դարձաւ. երիտասարդ մը ներս մտեր՝ դուռը կը գոցէր։

— Ինչո՞ւ ներս կուգաս, երիտասա՛րդ, ես չեմ ճանչնար քեզ, մինակ եմ ու կը վախնամ։

— Ռամելա՛...

— Ո՞վ իմացուց անունս։

— Ես Յիէլի մեծ քահանայապետին դպիրն եմ։ Աղուոր, ճերմակ տուն մը ունինք, հոս, ետեւի փողոցը։ Քեզ տեսայ առաջին անգամ հովիւի մը հետ, շաբաթ մը առաջ, երբ Յովսափատի ձորէն կ'անցնէիք, իջնելով Ջիթենեաց լեռնէն։ Այն օրէն ի վեր կը սիրեմ քեզ, որովհետեւ դուն գեղեցիկ ես Սաբայի թագուհիին նման, և աչքերդ կը ծխան, ինչպէս բուրվառը խորանին առջեւ։

— Երուսաղէմացի՛, զգո՛յշ, ես քաջ Եօնաթանի նշանածն եմ։ Ան շուտով պիտի դառնայ գիւղէն եւ մենք Պասեքի տօնէն վերջ պիտի երթանք հարսնիք կատարելու գիւղը։

— Օ՛, Ռամելա՛, կը սիրեմ քեզ, ձգէ՛ հովիւը, որ իր հօտը արածէ լեռներուն վրայ։

(2) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

թեան գլուխ պիտի մնայ քանի մը տարի՝ ներքին խաղաղութիւնը վերջնապէս ապահովելու եւ քաղաքական կիրքերը հանդարտեցնելու համար։

⁂ Մարիա Թագուհիի տարեդարձին առթիւ գոհաբանական աղօթքներ կատարուեցան Սերպիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։ Թագաւորն ու Թագուհին, շրջապատուած նոր նախարարներով եւ քաղաքային ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարներով, ներկայ եղան Պելկրատի մայր եկեղեցիի արարողութեան։ Հակառակ ցուրտին, մեծ բազմութիւն մը խռնուած էր փողոցները՝ Թագաւորն ու Թագուհին ծափահարելու համար։ Իրիկունը ջահագնացութենէ մը վերջ, մեծ պարահանդէս մը տրուեցաւ արքայական պալատին մէջ։

⁂ Զագրէպի մէջ բազմաթիւ խռուած յայտնի դէմքեր զինուորական կառավարիչ զօրավար Մաքսիմովիչի ներկայանալով՝ յայտնած են թէ Թագաւորին տրամադրութեան տակ են։

Խորհրդային դեսպանը Պրիանի մօտ

Արտաքին նախարար Պրիան առջի օր ընդունեց Փարիզի խորհրդային դեսպան Տովկալեւսկին։ Կը կարծուի թէ խօսակցութեան առարկայ եղած է խորհրդային կառավարութեան առաջարկը Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ՝ Քելլոկի դաշնագիրը անմիջապէս գործադրութեան դնելու մասին՝ առանց սպասելու որ անիկա վաւերացուի առաջին 14 դաշնադիր երկիրներու կողմէ։

Ինչպէս կը յիշուի, այս առաջարկը որոշ վերապահութեամբ ընդունուած է լեհ կառավարութեան կողմէ։

Օտիպէրի հարցաքննութիւնը

Հարցաքննիչ դատաւոր Կլար առջի օր Ֆրէնի հիւանդանոցբանտը երթալով, երեք ժամէ աւելի հարցաքննեց «կազէթ տիւ Ֆրան է տէ Նասիոն»ի խմբագրապետ Փիէր Օտիպէրը, որուն առողջական վիճակը քիչ մը բարւոքած է.

Օտիպէր բացատրեց թէ ինք երբեք կասկած չէր ունեցած ձեռնարկին մասին։ Փաստն այն է որ ո՛չ միայն իր բարեկամներուն, այլ իր ամբողջ ընտանիքին թելադրած էր գնել «կազէթ տիւ Ֆրան»ի եւ յարակից ձեռնարկներու արժեթուղթերը։ Ասկէ զատ իր փեսաներէն Պէնար Քոհէնը մղած էր որ Քանարեան կղզիներու իր առեւտրական փայլուն գործը հաշուեյարդարի ենթարկէ եւ Փարիզ գալով պաշտօն ստանձնէ «կազէթ»ի մէջ։ Քոհէն հասաւ Տիկ. Հանոյի ձերբակալութենէն օր մը վերջ։

Յետոյ կայ բարոյական երաշխաւորութիւնը սեղանաւոր Մուրօի, որ միշտ հաւատացած է գործին պարկեշտութեան եւ տոկունութեան, նոյնպէս քաղաքական կարեւոր անձնաւորութիւններ։ Նոյնիսկ նախարարներ ըսած էին իրեն թէ կասկածելի բան չկայ։ Հոկտ. 29ին կրթական նախարար Էրրիոյի հարցուց թէ բան մը լսա՞ծ է «կազէթ»ի մասին։ Նախարարը ժխտական պատասխան տուաւ եւ խոստացաւ իրեն հաղորդել եթէ ռեւէ գէշ բան լսէ։ Մինչեւ գործին փլուզումը հաստատ համոզուած էր թէ ձեռնարկը ամուր խարիսխներու վրայ դրուած է։ Հիմա ալ նոյն կարծիքն ունի։

Սակայն զրոյցներ կը շրջէին։ Յարձակումները կը շատնային։ Հոկտեմբերի վերջերը եւ նոյեմբերի սկիզբը իրարու ետեւէ Տիկին Հանոյի կը ներկայանային շանթաժիստներ։ Ինք կը շարունակէր թերթին կազմակերպութեան զարկ տալ։ Ո՛չ դրամական խնդիրներու, ոչ իսկ ծանուցումներուն կը խառնուէր։

Պ. Կլար յետոյ յաջորդաբար Օտիպէրի հետ երես երեսի բերաւ երկու բանտարկեալ ամբաստանեալներ՝ Ժիյեօն եւ Միմուն Ամառը։ Այս վերջինը մէկ միլիոն ֆրանքի մասին հետեւեալ նոր պատմութիւնը ըրաւ.

— Տիկին Հանօ պատուիրեց ինծի որ «Ժուռնալ»ի տնօրէն Մութոնի աչքը շլացնեմ՝ յայտնելով անոր որ մէկ միլիոն ֆրանք պիտի վճարուի՝ եթէ պայքարը դադրեցնէ «կազէթ»ի դէմ։ Սակայն վերջին պահուն ըսեմ թէ 200 հազար ֆրանքի չէք մը միայն ունիմ, մնացածը պիտի տրուի հետզհետէ։ Ասկէ առաջ ամբողջ ճշմարտութիւնը չէի ըսած։ Տիկ. Հանօ ինծի յանձնած էր միայն 200 հազար ֆրանքի չէք մը, զոր նոյն իրիկունն իսկ իրեն վերադարձուցի Օտիպէրի ներկայութեան։

Դատաւորի հարցումին վրայ, Օտիպէր պատասխանեց. «Զեմ ըսեր թէ Ամառի ըսածը ճիշդ չէ. այլ այդ խնդիրը երբեք չեմ յիշեր»։

Ժամանակը ուշ ըլլալով, դատաւորը յետաձգեց հարցաքննութեան շարունակութիւնը։

Երկու միլիոնատէրներու որոշումը

Անգլիացի երկու միլիոնատէրներ՝ դեր-կոմս Էննիսմոր եւ սըր Օսվալտ Մոզլի, հանգուցեալ Լորտ Քըրզընի փեսան, երկուքն ալ համոզուած ընկերվարականներ, որոշած են իրենց ամբողջ հարստութիւնը բաշխել աղքատներուն։ Երիտասարդ միլիոնատէր Էննիսմոր շաբաթական երեք ոսկի եկամուտ մը միայն պիտի վերապահէ իրեն։

Թուրքերը կ՚ընդունին մեթրական դրութիւնը

Չափերու մասին պատրաստուած օրինագիծը Ենկիւրիի Գործավարներու Խորհուրդին կողմէ վաւերացուած եւ Ազգ. Մեծ Ժողովին յղուած է։ Օրինագիծին մէջ մեթրական դրութեան էութիւնը ընդունուած է։ Մեթրոյի եւ քիլոյի գործածութիւնը պարտաւորիչ պիտի դառնայ 1930 յունիսէն սկսեալ։ Նոյն թուականէն վերջ հին չափերը գործածողները 10էն 500 ոսկի տուգանքի պիտի դատապարտուին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ Հունգարիոյ արտաքին նախարարներուն միջեւ բարեկամական հեռագիրներ փոխանակուեցան՝ փեշթայի նոր դաշնագրին ստորագրուելուն առթիւ։

ԼՈՅՏ ՃՈՐՃ, Անգլիոյ նախկին վարչապետը, կիրակի առաւօտ Լոնտոնէն պիտի մեկնի դէպի Քան, ուր պիտի նստի «Սապրինա» զբօսանաւը, Միջերկրականի մէջ պտոյտ մը կատարելու համար։

ԿԼԱՍԿՕԻ մէջ ինֆլիւէնզայի համաճարակ մը ծագած է։ Վարակուածներուն մէջ են 115 ոստիկաններ եւ թղթատարական պաշտօնեաներու 100ին 10ը։

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐԻ նեղուցին տակէն փապուղի մը պիտի բացուի, Սպանիական կառավարութեան կողմէ քննիչ մարմին մը որոշած է փապուղին բանալ Թարիֆայէն 8 քիլոմեդր դէպի արեւմուտք ծովեզերեայ կէտէ մը։ Փետրուարին պատուիրակութիւնը ամերիկեան եզերքը պիտի երթայ՝ փապուղիին ելքը որոշելու համար։

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Գոյամարտ խումբի վիճաբանական ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ «Ինչո՞ւ կը դաղթեն Սուրիայէն»։

Պուա Քոլոնպի Եռագոյն ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը իրիկուն ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Սիամանթօ, Վահագ, Բաբկէն Սիւնի, Վարուժան եւ Ակոս խումբերու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ զեկոյց եւ վարչութեան ընտրութիւն։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Լիոնի Շրջ. կոմիտէին դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովները.—

Վաղը Շբ. իրիկուն ժամը 8ին Փոն տը Շէրիւիի մէջ։ Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։

Կիրակի կէսօրէ առաջ Փոն տը Շէրիւիի մէջ վիճաբանական ժողով։

Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Պուրկուանի մէջ։ Դասախօս՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։

Փարիզի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ վաղը Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին Chope Parisienne սրահը, 60 Rue des Ecoles.

Տեսինի ընկ. ընդհ. դասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2ին café Jardinի մէջ. Զեկոյց Պատգամաւորներու եւ նոր արձանագրութեանց լրացում։ Կը խօսի՝ ընկ. Մ. Գույումճեան «Հայաստանի անկախութեան» շուրջ։

Իսկ այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին café Jardinի մէջ ընդհ. վիճաբանական ժողով։ Ներկայ կ՚ըլլայ ընկ. Մ. Գույումճեան։

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Դժոխք խումբի ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետաբանի մատենադարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակայողներու մասին կարգադրութիւններ պիտի ըլլան։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Մարսէյլի Պատ. միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 63 Rue de la République։ Կը դասախօսէ ընկ. Աբօյեան։ Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայ երկսեռ հասարակութիւնը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍԻ Շապինգարահիսարի Արծիւ միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիր. առաւօտ ժամը 8.30ին Քաֆէ տը լ՚էսթիկից սրահը։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն, վարչութեան ընտրութիւն եւ կարեւոր խնդիրներ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. միութեան ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Քաֆէ լա Փըթիթ Սուրս, Մէթրօ Օտէոնի դիմացը։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ո. Մ. մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Շաբաթ ժամը 20ին, 61 Rue Mr. le Prince։ Զեկուցում եւ ընտրութիւն։

ՏԷՍԻՆԻ Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին քարտուղարուհի Օր. Մարի Մէյմարեանի բնակարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Շապինգարահիսարի Մշակնոց գիւղէն Գէորգ Թիւրքմէնեանի որդին։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ Իմացնել՝ Նահապետ Չիթակեանի, 94 Rue Montmartre St. Ouen- Seine).

— Կը փնտռուի Խնուսցի Օրջմրուխտխաչատուրեան որ ընդհ. պատերազմէն առաջ կը պաշտօնավարէր Տրապիզոնի Ամերիկեան վարժարանին մէջ։ 1922ին տնօրէնուհի էր Սկիւտարի (Պոլիս) որբանոցին։ Այժմ կը գտնուի Ամերիկա։ Իմացնել՝ Տրապիզոնի Հայր. միութեան, Mr. Marmarian, 52 Ave. de Breteuil, Paris.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Հաճի Վերոն Կորկիսեան (ծնեալ Երէցպագանեան), ամուսինը՝ Սամուէլ Կորկիսեան։ Պէյրութի կողմերը գտնուիլը իմացուած է։ Իմացնել՝ իր հօրեղբօր Սուրէն Երէցպագանեանի 13 Passage Andanson St. Ouen, Seine, France.

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

Ծախու է իրաւագիտական, կալուածական եւ ապահովագրական գործերու գրասենեակ մը կեդրոն վայրի մը մէջ։ Լաւ յաճախորդ։ Գեղեցիկ կարասիներ եւ հեռաձայն։ Դիմել՝ E. Dourmoussis, 94 Rue St. Lazare, Paris.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթեր ու օրինական գործողութիւնները։
կ՚ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Ցօդացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ՚ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 ԵՒ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ, ԴՈՒՆ ՈՐ Կ՚ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ
ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, դիմէ՝
ՃԷՆԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
CHAUSSURES CÉDA
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
15 Rue Henri Murger, Մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յարկ)
Կ՚ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսակ կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով։
ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ
կ՚երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61
Ձօխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագ եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մենակ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով։

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ
15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻ
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻ
Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտաշամ եւ Աստը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած կինքներ 30, Թէրէզ Րաքէն (է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլստոյ) 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, Կրացիէլլա Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Օտարը Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, Կայսր Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1, գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., երազահաններ՝ 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.։ Նոթաներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Զուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, Չիլինկիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։
Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. տարբերութեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ղրկուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք գիրքերուն ցանկը։
Դիմեցէք 'L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e)։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ
ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ
Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Պանդուխտ (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, Գայլին բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհետ սիրունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Բլորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդր.) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Նահատակաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուակէպը 8, Մէլիքհանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, Թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, գարաններ 3, 25, 30, Երազահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։
Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն։
Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ
ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ
19 RUE HENRI MONNIER
PARIS (IXme)

Տոմարներու կազմակերպութիւն,
Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն,
Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.

ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ

Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարենք, Թուղթերը կը քննենք տոնական պիմումները ժամանակին տակաւ կերպով կը կատարենք։

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստէմը, որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները։ Եւ առեւտրական կացութիւնը կը յայտնէ ուզուած վայրկեանին։ Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

12 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 853 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՀԱՒԱՏԱԼ

Հինգշաբթի օր, ներկայացուցինք «Հայրենիք»ի առաջարկը համազգային խորհրդակցութեան մը մասին. ներգաղթի խնդիրը վերաքննութեան ենթարկելու համար:

Պարզեցինք նաեւ այդ տիպի ձեռնարկի մը դժուարութիւնները, ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ ծաղկոցի մը բացման համար անգամ քով քովի չեն գար մարդիկ: Կամ կուգան շատ խոնարհ տեղերու մէջ: (Վերջին շնորհաւորելի օրինակը տուաւ Կարտանը, աշխատաւորական բոյն մը՝ Մարսէյլի մօտ):

Արդարեւ, այնքան թունաւորուած է մթնոլորտը, եւ զանազան հոսանքներ այնքան ծուռ կը նային իրարու, որ ջուր ծեծելու պիտի նմանէր խորհրդաժողովի մը փորձը, ի՛նչքան ալ ստիպողական համարուի:

Երեւան տասը հազար գաղթական պիտի առնէր երկու անգամով, 1927ին տրուած որոշման մը համաձայն: Բուն իսկ Երեւանցի մը մեզի կը հաւաստէր թէ առաջին հինգ հազարին հրամանը առնուած է արդէն, իսկ երկրորդ հինգ հազարին համար դիմում կատարուած է Մոսկուա եւ գործը յաջող ճամբու մէջ է: Միեւնոյն ատեն կ'աւետէր թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, անցագրի գործողութիւնները աւելի կարճ եւ պարզ ձեւի մը վերածելու համար:

Բոլորը մնացին խօսք: Եղած-չեղած, հարիւր ընտանիք պիտի զատուի Ֆրանսայէն, մեծ մասով Տարօնցի:

Ըսել կ'ուզենք թէ՝ ներգաղթի յոյս չկայ երկար ատենի համար: Եթէ Երեւանի հաւաստիքներուն հաւատացողներ կային, անոնք անշուշտ իրենց դասը առին «կոմիսար» Արսէն Եսայեանի կտրուկ ազդարարութենէն.

— «Մենք Հայերու հաւաքման քաղաքականութիւն չենք կրնար վարել... Մենք երբեք «Ամենայն Հայոց կառավարութեան յաւակնութիւններ չենք ստանձնած եւ չենք կրնար ստանձնել».

Այս չի նշանակեր թէ պիտի մոռցուի «դուռները բացէք» նշանաբանը: Այդ պիտի ըլլար ուրացումն իսկ հայրենիքի գաղափարին: Բայց, իբրեւ անմիջական արդիւնք, ստիպուած ենք ուրի՛շ դուռներ զարնել: Այսինքն, եղած վիճակը բարելաւելու մասին մտածել:

Այս նպատակը պիտի ունենայ «Հայրենիք»ի առաջարկած խորհրդաժողովն ալ: Ճարահատ միջոց մը, քանի որ չկայ ուրիշ ո՛ր եւ է վայր, ցիրուցան բազմութիւնները համախմբելու համար:

Բայց նորէն չարաբաստիկ հարցումը, — կը յաջողի՞ այդպիսի ժողով մը, նոյն իսկ իբրեւ պարզ խորհրդակցութիւն:

Մոռնալով համազգային կազմակերպութեան ձեռնարկին ձախողումը, պիտի ուզէինք, նորէն, հաւատալ ժողովին գումարման, եթէ աչքի առջեւ չունենայինք աւելի նոր եւ կսկծալի փաստ մը:

Կ'ակնարկենք Սուրիոյ եւ Լիբանանի արտագաղթին:

Ահա երկու ամիս է որ կը մտանանշուի, կ'արծարծուի այդ չարաշուք «Ելք»ին ծանր հանգամանքը: Օտարներն անգամ լեզու ելան, ողբալով որ «կը պարպուի քրիստոնեայ Լիբանանը»: Սրտաճմլիկ նկարագրութիւններ հրատարակուեցան կամ արտատպուեցան զանազան թերթերու մէջ: Տակաւին առջի օր» օտար բարեկամ մը կը յայտնէր թէ հայ գաղթականներուն հարիւրին 40ը անգործ է, թէ հայ բարեգործական ընկերութիւններն ու գաղութները չեն կատարած իրենց խոստումները, թէ խորապէս դառնացած են տարագիրները եւն.:

Արդի՞ւնքը: Տեսա՞ք ո՛ր եւ է շարժում, իրարանցում, նոյնիսկ պարզ հետաքրքրութիւն: Գիտենք որ մասնակի ձեռնարկներ կատարած է Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը, բայց տեղեկութիւն չունինք թէ Գաղթ. Յանձնաժողով, Բարեգործական, Կաթողիկոսութիւն, Հայր. Միութիւններ ո՛ր եւ է միջոց մտածե՞ր են: Գոնէ քով քովի եկե՞ր են:

Երկու տարի առաջ, երբ նորէն տագնապի մատնուած էր Սուրիոյ հայութիւնը, Տիւրքիներու ապստամբութեան առթիւ, կարելի եղաւ խորհրդակցութիւն կատարել Հ. Հ. Պատուիրակութեան և Գաղթ. Յանձնաժողովին նախաձեռնութեամբ, Բարեգործականի դրասենեակին մէջ: Ամէն ինչ վերջացաւ կողմնակի ձեռնարկներով:

Իսկ այս անգամ, երբ մեծ մասով սեր գործունէութենէն կախում ունի նոր աղէտին սահմանափակումը, — ոչ իսկ միտքերու փոխանակութիւն մը տեղի կ'ունենայ: Մարդիկ նոյն իսկ չեն զգար չարիքին ծանրութիւնը: Անցեալ անգամ յիշեր էինք Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին գարշելի խմբագրականը, որ «կ'րսուի թէ»ով կը ծանուցանէ 3000 հոգիի արտագաղթը, եւ սի՛րտ կ'ունենայ աւելցնելու. «եթէ այդ թիւը կրկնապատկուի կամ եռապատկուի, Սուրիոյ Հայերուն ներքին կազմակերպութեան և զարգացման գործը չի կասիր եւ չի վըտանգուիր»:

Այդ նոյն գարշանքին մէջ, «Պայքար» կ'ընդվզի՛ որ թերթ մը առաջարկեր է Մարմին մը կազմել. Գաղթ. Յանձնաժողովին ու Հ. Հ. պատուիրակութեան գործակցութեամբ:

— «Այդ անկարելի է: Հ. Հ. պատուիրակութիւնը ապականուած դիակ մըն է, զոր պէտք է թաղել: Ոչ ոք կ'ուզէ գործակցիլ իրենց հետ, իսկ մենք «չենք ուզում պղտորուել»:

Հոգ չէ թէ, այս միեւնոյն բոշաները յաճախ պար կը բռնեն նոյն «դիակ»ին շուրջը, ո՛ր եւ է պաշտօնական թուղթ ճարելու, կամ իրենց հայութիւնը հաստատելու համար...

Եւ դեռ այսպիսի բազմաթիւ փաստեր, ապացուցանելու համար թէ ո՛րքան միամտութիւն է հաւատալ խորհրդաժողովի մը յաջողութեան:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽՆԱՄԻՆԵՐՈՒՆ ԽՐԱՏՆԵՐԸ՝ ԱՆԵՐՁԱԳՆԵՐՈՒՆ

«Արեւ», Եգիպտոսի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, համայնավարութիւնը միայն վերապահելով Խ. Հայաստանի, իբրեւ նուազագոյն չարիք, գիտել կուտայ, (4 յնվր.).

— «Բայց արտասահմանի Հայոց մէջ համայնավարութեան ծաւալումին մենք վճռապէս դէմ ենք: Այս ալ երկու պատճառով:

Առաջին պատճառ. մեր սկզբունքները դէմ են անոր, ինչպէս ըսինք եւ ինչպէս մեր կուսակցութեան անունն իսկ կը յայտնէ: Համայնավարութիւնը ըստ մեզ հակառակ է ճշմարիտ ռամկավարութեան եւ ըստ իր յայտարարութեան, ան բոլորովին հակառակ է արդէն՝ ազատականութեան:

Երկրորդ պատճառ. արտասահմանի հայութիւնը, որ հազիւ գէշ-աղէկ կ'ապրի իր հիւրընկալուած երկիրներուն մէջ, կրնայ միմիայն տուժել՝ յարելով այդ վարդապետութեան եւ գործակցելով անոր յարած օտարներու հետ: Ոչ մէկը, մեզ հիւրընկալող երկիրներէն, թոյլատու է այս մասին: Հայ մը, եթէ նոյնիսկ ջերմապէս համոզուած է այդ դատին ճշմարտութեան, պէտք է իրեն պահէ իր այդ համոզումը՝ իր ազգակիցներուն չվնասելու համար: Ֆրանսացի կամ յոյն համայնավար մը իր երկրին մէջ ինքզի՛նքը միայն վտանգի կ'ընէ, մինչդեռ հայ համայնավարը, նոյն երկրին մէջ, կասկածի կ'ենթարկէ հոն ապրող շատ մը Հայեր: Սխալ կամ ճիշդ՝ այս այսպէս է ու պէտք է ասիկա ի մտի ունենան արտասահմանի անկեղծ հայ համայնավարները, եթէ թշնամի չեն իրենց ազգին:

Իրաւ է թէ բոլոր գաղափարները ազատ պէտք է ըլլան եւ անոնց գործադրութիւնն է միայն որ պէտք է զսպուի կամ պատժուի, երբ դէմ կ'երթայ երկրին օրէնքներուն, բայց կան պարագաներ — ինչպէս օտար երկիր ապրող մեր՝ Հայերուս պարագան — ուր գաղափարներու ազատութիւնն ալ թէական է եւ լաւ է որ ամէն Հայ գիտնայ ասիկա:»

ԱՅՆՇԹԱՅՆԻ ՆՈՐ ԳԻՒՏԸ

ՊԵՐԼԻՆ 11 յունուար.— Գերման նշանաւոր գիտնական Ալպէրթ Այնշթայն երէկ Փրուսիոյ Գիտական Ակադեմիային ներկայացուց նոր գործ մը, որուն հրատարակութիւնը տեղի պիտի ունենայ 15 օրէն: Այնշթայն իր այս նոր գործով կը լրացնէ յարաբերականութեան վարդապետութիւնը, զոր մէջտեղ դրած էր քանի մը տարի առաջ:

Գիտական աշխարհը յայտնութիւններ եւ գիտական թանկագին թելադրութիւններ ու ցուցմունքներ կը սպասէ Այնշթայնի այս նոր երկէն, մանաւանդ ուսողութեան վերացական մարզին մէջ:

Գերման փրոֆէսէօրին գործը կը խօսի բնագիտութեան ամէնէն հետաքրքիր խնդիրներուն վրայ, մանաւանդ այն խնդիրներուն, որոնք կը ձգտին բոլորովին ծուլել զուտ մեքենականութիւնն ու ելեկտրա-շարժականութիւնը:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆԸ ԽՐՈՒԱԹԻՈՅ ՄԷՋ

Խանդավառութեան առաջին շրջանէն վերջ, Խրուաթիոյ բնակչութիւնը սկսած է դժգոհիլ նոր վարչաձեւէն: Խրուաթները, որոնք տեսակ մը ինքնավարութիւն կը պահանջէին եուկոսլաւ դաշնակցային պետութեան մը մէջ, Ալեքսանդր Թագաւորի դիկտատորութիւնով կը տեսնեն իրենց երազներուն ցնդիլը: Նոր վարչաձեւով վերջնապէս կ'անհետանայ եուկոսլաւ դաշնակցութեան մը գաղափարը:

Խրուաթները մասնաւորապէս գէշ աչքով կը դիտեն անհատական թղթակցութեանց եւ թերթերու վրայ դրուած խիստ գրաքննութիւնը եւ ընկերակցութեանց իրաւունքին ջնջումը: Քաղաքական յանցաւորները դատելու համար Պելկրատի մէջ ստեղծուած զինուորական ատեանը, կ'ըսեն, պիտի ծառայէ միայն զինուորական բռնակալութեան եւ սերբ քաղաքականութեան: Զաղրէպի ուրախութիւնները յանկարծ տխրութեան փոխուեցան եւ կը կարծուի թէ շատ չանցած կացութիւնը աւելի պիտի վատթարանայ:

Խրուաթ-գիւղացի կուսակցութեան վարիչ Տոքթ. Մաչէք նոր վարչաձեւին հակառակ արտայայտուեցաւ: Ըսաւ թէ «ներկայիս չկայ ո եւ է Խրուաթ, որ ձայն բարձրացնէ ի նպաստ դիկտատորութեան: Բոլոր Խրուաթները գիտեն թէ դիկտատորութիւնը մասնաւորապէս ուղղուած է ազատութեան եւ անկախութեան իրենց շարժումին դէմ»:

«Թայմզ»ի Պելկրատի թղթակիցը կ'ըսէ թէ բոլոր այն թերթերը որոնք փորձեցին հրատարակել Մաչէքի այս յայտարարութիւնները, գրաւուեցան:

Խրուաթներու դէմ խստութիւնները կ'աւելցուին: Զաղրէպի արքայական կոմիսար նշանակուեցաւ գնդապետ Վոյն Մաքսիմովիչ, նախորդ կառավարիչը, որ դեկտեմբեր 8ին փակած էր Զաղրէպի Նահանգային ժողովը:

Աւելի կարեւոր քայլ մը եւս առնուեցաւ: Գիւղացի-Դեմոկրատ խմբակցութեան նախկին երեսփոխանները, որոնք Զաղրէպի մէջ շարունակ ժողով կը գումարէին, ոստիկանութեան կողմէ հրաւիրուեցան ցրուիլ, քանի որ կառավարութիւնը որոշած է լուծել այդ խմբակցութիւնը, իբրեւ «շօվէն» կազմակերպութիւն մը: Խրուաթ վարիչները պատասխանեցին թէ իրենք «շօվէն» կազմակերպութիւն մը չեն, այլ եուկոսլաւ կուսակցութիւն մը, որուն կ'անդամակցին Սերպեր, Խրուաթներ եւ Սլովէններ: Ասոր վրայ ոստիկանութիւնը նոր հրահանգ խնդրեց կառավարիչէն:

Արմատական կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն որոշեց դադրեցնել կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Սամուփրավա»յի հրատարակութիւնը: Նոյն որոշումը տուին նաեւ Ռամկավարները՝ դադրեցնելով իրենց թերթը՝ «Օսժոք»ը:

Սերբ իրաւագէտները կը յայտարարեն թէ նոր օրէնքները կը լուծեն քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները երկրին մէջ: Կուսակցութեան պետերը կառավարութեան պէտք է դիմեն՝ կազմակերպութիւնը շարունակելու արտօնութիւն ստանալու համար, ու եթէ մինչեւ մէկ ամիս պատասխան չստանան, կուսակցութիւնները ինքնին լուծուած կը նկատուին:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Հռոմէն կը հեռագրեն «Թան»ի.— Եուկոսլաւիոյ դէպքերուն առթիւ իտալական մամուլին մէջ երեւցան զանազան յօդուածներ, երբեմն հակասական, որոնք բոլորն ալ սակայն այս առիթէն օգտուեցան՝ քննադատելու համար Ֆրանսայի քաղաքական ըմբռնումները:

Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ Թագաւորին արարքը ժողովրդավարական եւ խորհրդարանային գաղափարներուն դէմ ուղղուած հարուած մըն էր. ուրիշներ ըսին թէ այս արդիւնքը տրամաբանական ելքն էր Եուկոսլաւիոյ ենթարկուած դժուարին կացութեան:

Միւս կողմէ թերթերը միաձայնութեամբ դիտել տուին թէ Սերպիոյ պետական հարուածը ո՛չ մէկ կերպով կը նմանէր ֆաշիզմի: Վերջապէս ան կարծիքն յայտնեցին թէ եուկոսլաւ պետութիւնը իր ներկայ վիճակին մէջ դժուարաւ կրնայ ապրիլ եւ թէ Թագաւորին դիկտատորութիւնը ո՛չ մէկ նպաստաւոր արդիւնքի պիտի յանգի:

«Թրիպունա» եուկոսլաւ պետական հարուածը կը մօտեցնէ Ալեքսանդր Թագաւորին վերջերս Փարիզ կատարած ուղեւորութեան ու կ'ըսէ.

— Թէեւ այս այցելութիւնը շատ մասնաւոր հանգամանք ունէր, ամէն մարդ գիտէ սակայն թէ այս առթիւ Թագաւորը յաճախակի տեսակցութիւններ ունեցաւ ֆրանսական քաղաքականութեան ամէնէն հեղինակաւոր անձնաւորութեանց հետ: Տրուած ըլլալով Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան եւ եուկոսլաւ քաղաքականութեան խիստ սերտ շփումները, տրուած ըլլալով նաեւ որ այս տեսակցութեանց ընթացքին Ալեքսանդր Թագաւորը բացարձակապէս չէ խօսած օդի և եղանակի մասին, թոյլատրելի է գտնել որոշ կապ մը, գոնէ տեսական, ներկայ պետական հարուածին եւ Քէ տ'Օրսէի տեսակէտին միջեւ:

Ու եզրակացնելով կը գրէ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ.ալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Քէմալ շատ բան փոխեց Թուրքին վրայէն, — ֆէս, փաթթոց, շալվար, քօղ, եւայլն, ո՞ր մէկը:

Բայց այս բոլորին տակ, դեռ ծանօթ ճիւաղն է որ կը խլրտի, իր հիւանդ ճաշակներով ու կարօտներով:

Կը ճանչնանք զայն իբր հին դրացի, եւ վստահ որ մեր հեռացումէն ասդին՝ շատ բան չէ փոխուած մեր ներսի կողմը, կրնանք առաջուան պէս ըսել.— Թուրքը խօսելու հաճելի ձեւ մը ունի, որ անծանօթին համար, տեսակ մը հանելուկ է: Անոր լեզուն՝ սարդի պէս ժիր եւ ճկուն, կը բանի օտարին խելքին շուրջ, մինչեւ որ զայն առնէ իր ոստայնին մէջ:

Կարդացէք «Յառաջ»ի մէջ Ռէյմոն Լաքոսթի յօդուածները, մանաւանդ վերջինը,— *Թուրք կնոջ ազատագրումը* եւ անգամ մըն ալ հաստատուեցէք ձեր հին կարծիքին մէջ:

Դարերէ ի վեր միակին ու քրիստոնեայ ցեղի մը մտաւորական զաւակն է, որ Թուրքին հետ տեսակցութենէ մը յետոյ, երբ անկէ կը բաժնուի, կարծես իբրեւ կատարեալ Թուրք՝ կը ցաւի որ բազմակնութիւնը վերցեր է իր հարէմներով, եւ եթէ ձեռքէն գար, զայն պիտի հաստատէր Եւրոպայի մէջ իսկ, իբր ընկերային անհրաժեշտ բան մը:

Որովհետեւ, Թուրքին լեզուն բանած է անոր ուղեղին վրայ:

Իսկ միակին Թուրքը որ հաւատարմութիւն երդուընցեր է իր կնոջ, նկատեցէք թէ ի՞նչ վարպետութեամբ կը յարձակի միակնութեան վրայ: Բազմակնութեան առաւելութիւնները ցոյց չի տար, բայց միակնութեան յոռի կողմերը ի՛նչ ցայտուն կերպով կը մատնանշէ, այս «միակնութեան համոզուած կուսակից»ը:

Տրամաբանութեան այս աղուէսային եղանակը դրէք եւրոպացիին դիւրախաբ մեծամտութեան հանդէպ, մէկուն լեզուի օձային ճկունութիւնը բաղդատեցէք՝ մեր քաղաքակիրթ վարժապետի դանդաղամտութեան հետ, ու թերեւս կ'ունենանք մեր պարտութեան պատճառներէն՝ գաղտնիք մը, մէկ հատ միայն:

Ու կը հասկնանք թէ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ զոհը կը կրէ դահիճին տրուելիք պատիժը:

Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ԵՐԵՔ ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԴԷՄ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը դատական հետապնդում կը կատարէ երեք Թուրք թերթերու դէմ, որոնք գրած էին թէ նոր այբուբենին դէմ շարժում մը ծագած է Սվազի մէջ: Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ այս լուրը ոեւէ հիմ չունի:

ՓՐՈՖԷՍԷՕՐ ԵՈՐԿԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այսօր շաբաթ ժամը 5ին փրոֆ Ն. Եորկա Սորպոնի Թիւրկօ ամփիթատրոնին մէջ կուտայ իր Գ. եւ վերջին դասախօսութիւնը: Նիւթ՝ «Հայեւֆրանսական քաղաքակրթութիւն»:

Մուտքը ազատ է (17, rue de la Sorbonne):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

235, FBG. ST. MARTIN PARIS (10e)

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(փրոֆ. եօրկայի Բ. դասախօսութիւնը)

Սորպոնի Լուի Լիար սրահը շատ նեղ կուգար երեքշաբթի օր այն միջազգային ընտրեալ բազմութեան համար, որ փութացած էր ներկայ ըլլալ ռումանացի մեծանուն փրոֆէսէօրի Բ. բանախօսութեան՝ «Լուսինեաններու Հայաստանը»:

Փրոֆէսէօրը բացատրեց թէ Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութիւնը գերազանցապէս «Խաչակրութեանց Հայաստան» (Arménie des Croisades) մըն է: Խաչակրութիւնը իրեն համար անհրաժեշտութիւն էր, իր գոյութեան իրաւունքը: Հայաստան է որ կը ստեղծէ խաչակրութիւնը եւ զայն կը վարէ: 14րդ դարու կիսուն մեծ հերոս մըն է Կիպրոսի Փիէր թագաւորը. սակայն Կիպրոսը չէ որ թելադրեց խաչակրութիւնները, այլ Հայաստան: Սակայն ի՞նչպէս ենթարկուեցաւ այն խաչակրութեան, զոր սկիզբը ինք չէր շղթայազերծած:

13րդ եւ 14րդ դարերու ընթացքին Հայաստանի կատարած դերը բացատրելու համար պէտք է դէպի ետ երթալ:

1198ին Լեւոն Մեծագործ Կիլիկիոյ թագաւոր օծուեցաւ, թագ ստանալով գերմանական Սրբ. Կայսրութենէն՝ Հռոմի քահանայապետի նուիրակին ձեռքով: Սակայն պապը չէր որ Լեւոնին թագ տուաւ: Թագի գաղափարը Լեւոնէն բխեցաւ, Լեւոնի փառատենչութենէն:

Երբ տակաւին Լեւոն Մեծագործ թագաւոր չէր եղած, յարաբերութիւններ ունէր գերմանիոյ Ֆրէտէրիք Շիկամօրուս կայսեր հետ, զայն նոր խաչակրութեան մղելու համար դէպի Ս. Երկիր: Ֆրէտէրիք Պարպրուս, իբրեւ գործնական մտքի տէր գերման, նախ խուզարկուներ ղրկեց կացութիւնը քննելու համար: Մասնաւորապէս կ'ուզէր գտնել մէկը՝ որ դեր մը խաղար խաչակրութեան մէջ: Լեւոնի եւ Ֆրէտէրիք կայսեր յարաբերութիւնները կարելի չէ ճշդել: Այս մասին փաստաթուղթեր, դէպքեր չկան: Ֆրէտէրիք Գ. խաչակրութեան ատեն Կիլիկիա եկաւ, բայց Կալիկադնոս գետին մէջ խեղդուեցաւ (1190), առանց կարենալ գործադրելու իր ծրագիրը: Ֆրէտէրիք մեռաւ, սակայն իր հետապնդած քաղաքականութիւնը մնաց, զարգացաւ եւ իվերջոյ Լեւոն թագը ստացաւ Մայնսի արքեպիսկոպոս Քոնրատ տը Վիթթէլսպախի ձեռքէն:

Կիպրոս չէր կազմակերպուած: Երուսաղէմի լատին թագաւորը «Կիպրոսի տանուտէր» տիտղոսը միայն կը կրէր: Մինչդեռ Կիլիկեան Հայաստանը կազմակերպուած էր եւ կը ձգտէր աւելի եւս զարգանալ: Լեւոն Մեծագործ իրեն ժառանգորդ հռչակելով Ռէյմոն-Ռուբէնը, կ'ուզէր անոր մականին տակ միացնել Կիլիկիան եւ Անտիոքի լատին իշխանապետութիւնը: (Ռէյմոն-Ռուբէն Լեւոնի Ռուբէն եղբօր աղջկան՝ Ալիծի զաւակն էր: Ալիծ ամուսնացած էր Անտիոքի լատին իշխան Պոէմոնի տղուն Ռէյմոնի հետ):

Գերման յայտնի ճամբորդ Վիլլէպրանտ տ'Օլտէնպուրկ, որ 1211ին Կիլիկիա այցելած էր, կը գրէ թէ Ռէյմոն-Ռուբէն երկու անգամ թագ ստացաւ գերմանիոյ կայսրէն: Ֆրանսական ազդեցութեան դէմ կը պայքարէր գերմանականը: Ֆրանսական Երուսաղէմի եւ ֆրանսական Կիպրոսի դիմաց կար Կիլիկեան Հայաստանը, որ ֆրանսական չէր: Աշխատանք կը կատարուէր գերմանական դարձնելու զայն: Հայաստան մնաց լատինական: Լեւոն երկրորդ անգամ ամուսնացաւ Լուսինեանի մը հետ, լատին, ֆրանսական արիւնէ: Այնուհետեւ երեք Լուսինեաններ իշխեցին Կիլիկիոյ վրայ:

Երբ, դէպքերու բերումով, գերմանական կայսրութիւնը կորսնցուց իր հեղինակութիւնը Հայաստանի վրայ, պապը ջանաց ինք բռնել անոր տեղը եւ Կիլիկիոյ հետ մշակեց այն յարաբերութիւնները, զորս հաստատած էին գերմանական կայսրերը:

Անդին Կիլիկիոյ եւ Անտիոքի միջեւ վէճերը կը շարունակուէին: Լեւոն երեք անգամ գրաւած էր Անտիոքը: Պապը միջամտեց ի նպաստ Լեւոնի եւ ըսաւ թէ Լեւոն վարիչն էր տեղական խաչակրութեան:

Ցարգելի փրոֆէսէօրը յետոյ կանգ առաւ Մոնկոլներու եւ Հայերու յարաբերութեանց վրայ: Ըսաւ թէ Ճինկիզ խանէն մինչեւ Կազան խան պատիր հաւատք մը կար:

Հայոց Հեթում Ա. թագաւորն էր որ ամէնէն առաջ մօտիկ շփում ունեցաւ Մոնկոլներուն հետ, որոնք հեթանոս էին եւ յոյս կար որ քրիստոնէութիւնը ընդունէին: Արդէն քանի մը խաներ քրիստոնեայ մկրտուեցան... Անոնցմէ մէկը Նիկոլա անունը առաւ, յետոյ դարձաւ իր հին անունին վերադարձաւ: Հայոց թագաւորին կողմէ պատուիրակութիւններ ղրկուեցան Մոնկոլներու մօտ, որոնք խոստացան Երուսաղէմը գրաւել իսլամներու ձեռքէն եւ զայն յանձնել քրիստոնեաներուն: Հայերը նախաձեռնարկ եղած էին Մոնկոլեան խաչակրութեան մը եւ ամբողջ արեւմտեան աշխարհը Ս. Երկրի ազատութիւնը կը յուսար անկէ եւ կը հաւատար լրջօրէն:

Կիյեօմ տը Րիւպրուքիս, յայտնի Ֆլաման միսիոնարը, որ ԺԳ. դարուն բազմաթիւ ճամբորդութիւններ ըրաւ Արեւելքի մէջ, կը յիշէ աւանդութիւն մը, որ շատ տարածուած էր Մոնկոլներու մէջ: Այդ աւանդութեան համաձայն, Մոնկոլները («Սիժիթթարի») Արեւելքէն պիտի յառաջանան դէպի Արեւմուտք, պիտի գրաւեն Բիւզանդիոնը, յետոյ լատին պիտի ըլլան: Միւս կողմէ Երուսաղէմի թագաւորը իր կարգին պիտի ելլէ՝ Բիւզանդիոնը գրաւելու համար, ու Ֆրանսայի թագաւորը պիտի երթայ նստիլ Թաւրիզ:

Մոնկոլական աշխարհը շատ վստահ էր իր առաքելութեան մասին: ԺԴ. դարուն սկիզբը Հայաստանի դերը նոյնպէս ճշդուած էր: Անիկա կը հաւատար թէ Մոնկոլներու միջոցաւ քրիստոնեաները պիտի առաջնորդէ դէպի Ս. Երկիր եւ պիտի կործանէ եգիպտա-սուրիական տիրապետութիւնը: Այս բոլորը գնորք էին: Մոնկոլները իսլամացան եւ այդ կողմէն ամէն յոյս վերջացաւ:

ԺԴ. դարու սկիզբը Հայաստան վերադարձաւ Լեւոն Մեծագործի հին քաղաքականութեան: Օշինի յաջորդ Լեւոն թագաւորի օրով պատուիրակութիւններ ղրկուեցան Հռոմ՝ Արեւմուտքի օժանդակութեամբ փրկելու համար լատինական վերջին թագաւորութիւնը:

Հայկական Կիլիկիոյ լատինացումը աւելի եւս շեշտուեցաւ Հեթում Բ.ի օրով ֆրանսերէնը մտցուած էր հայ արքունիքին մէջ եւ բազմաթիւ հրովարտակներ կան ֆրանսերէնով խմբագրուած: Հեթում ինքն ալ գահէն հրաժարելով լատին կրօնաւոր եղած էր: Հայոց մայրաքաղաքի արքեպիսկոպոսը լատին էր:

1332 յունիսին Ֆրանսայի թագաւոր Ֆիլիփ Զ. տը Վալուա 10,000 ֆլորին ղրկեց Հայոց թագաւորին — զոր կ'անուանէ notre très cher cousin d'Arménie — իբրեւ օժանդակութիւն՝ կռուելու համար Սարակինոսներու դէմ:

Երբ Կիլիկիա հասաւ Կոստանդին Լուսինեան (որդի Ցիւրոսի կոմս Ամօրիի եւ Լեւոն Գ.ի աղջիկ Զապէլի), իրեն հետ միասին Հայոց արքունիքը բերաւ ֆրանսացի պարոններ եւ ֆրանսացի ասպետներ:

Փրոֆէսէօրը յետոյ պատմեց Կիլիկիոյ Հայոց կրօնական ներքին կռիւները, Գուիտոնի սպանութիւնը, Պաղտինի որդի Կոստանդին Գ.ի իշխանութիւնը, Կիպրոսի Փիէր թագաւորին Կիլիկիա կանչուիլն ու սպանութիւնը եւ Լեւոն Ե. Լուսինեանի, Հայոց վերջին թագաւորին օրով պատահած դէպքերը: Ցիշեց Կիլիկիոյ կործանումը, Լեւոնի գերութիւնը ու Եգիպտոսէն եւ Սպանիայէն յետոյ Փարիզ գալը:

— Լեւոն, ըսաւ փրոֆէսէօրը, մինչեւ մեռնիլը հաստատ մնաց Կիլիկեան թագաւորութիւնը վերականգնելու իր հաւատքին վրայ: Քանիցս Անգլիոյ Րիչարտ թագաւորին մօտ գնաց՝ անոր օժանդակութիւնը եւս ապահովելու համար: Սակայն չյաջողեցաւ: Հակառակ այդ բոլորին, դարձեալ իր յոյսը չկտրեց: Ու երբ վերջին թագաւոր մը յոյսով կը մեռնի, այդ յոյսն ու հաւատքը կը փոխանցէ յաջորդ սերունդներուն: (բուռն ծափեր):

ԹՈՒՐՔ ԿՆՈՋ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այդ պահուն, ամուսիններէն մէկը որ մէկ ականջով մտիկ կ'ընէր ընդմիջեց խօսակցութիւնը.

— Պէտք է սակայն արդար ըլլալ Մահմետականութեան հանդէպ: Ան, իսկական յառաջդիմութիւն մը պարտադրած է այն բարքերուն, որոնց տեղը բռնեց: Չափի եւ կարգ ու կանոնի բերաւ բազմակնութիւնը...: Մարգարէն ըսած է. «Վախցէ՛ք ձեր կիներուն հանդէպ անարդար ըլլալէ: Միայն երկու, երեք կամ չորս կին առէք: Եթէ չէք կրնար անոնց բոլորին հետ անաչառութեամբ վարուիլ, միայն մէկ կին առէք»: Նկատեցէք նաեւ թէ հարէմը թրքական գիւտ մը չէ: Սելճուկեանները բացարձակապէս կ'անգիտանային զայն: Նուաճումէն յետոյ, Բիւզանդիոնէն առնուած քաղքենի սովորութիւն մըն է: Ցոյներուն կանանոցն է: Ինծի համար աւելորդ պիտի ըլլար բազմակնութիւնը պաշտպանել, քանի որ միակնութեան համոզուած կուսակից մըն եմ, բայց եթէ ուզէի, փաստերը չէ որ պիտի պակսէին: Պատմականօրէն, այն բոլոր երկիրներուն համար ուր այրերէն աւելի կիներ կային, կատարելապէս բացատրելի էր՝ նուաճման անհրաժեշտութիւններով, առանց նկատի առնելու կլիմայական եւ բնախօսական պատճառները: Պէտք էր իսլամութիւնը տարածել, ծննդաբերութիւնը քաջալերել, յաճախադէպ պատերազմներու եւ համաճարակներու՝ ժողովուրդին մէջ բացած պարապութիւնները լեցնելու համար:

Եւ ասկից զատ, միակնութիւնը արդեօ՞ք բարոյական աւելի բարձր աստիճանի մը բարձրացուցած է արեւմտեան երկիրները: Մեր երկրին մէջ է որ Արեւմուտքը — շնորհիւ Խաչակրութեան — սորվեցաւ կնոջ հանդէպ յարգանք եւ փափկավարութիւն եւ յիշեցէք դատաստանը որ մեր մասին կ'ընէր լաւ դիտող մը՝ Ներվալ. «Եթէ Մահմետականի մը եւ իր կիներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութեանց պարկեշտութիւնը եւ արժանաւորութիւնը կարենայինք գնահատել, պիտի հրաժարէինք 18րդ դարու հեղինակներուն ստեղծած ամբողջ հեշտասիրական տեսլերեւոյթէն»:

«Վերջապէս, կնոջ մը համար աւելի լաւ էր երեք ծանօթ մրցակից կիներ ունենալ, քան թէ հազարումէկ անծանօթներ: Որովհետեւ, վերջապէս, խոստովանինք թէ, արեւմտեան միակնութիւնը, երբ կրօնական խիստ բարոյականով մը չէ ճնշուած, յաճախ կեղծաւոր քօղ մըն է՝ ծածկելու համար ամէնէն անզուսպ պոռթկումները: Բազմակնութիւնը այդքա՞ն անպաշտպանելի է: Նափոլէոն շատ ծիծաղելի կը գտնէր որ մարդը օրինաւոր մէկ կին միայն կրնայ ունենալ: Վերջապէս, կը շարունակէ իմ Թուրքս, բազմակնութիւնը աւելի նախընտրելի չէ՞ քան այն բռնադատուած ամուրիութիւնը՝ իր բոլոր ձախորդ հետեւանքներով, որ օրինակ՝ Անգլիոյ մէջ, 4 միլիոն աղջիկներ առանց բոյնի կը ձգէ:

— Ես Անգլիա կը բնակիմ եւ կ'երդնում որ այդ աղջիկները կարգել՝ մարդու մտքէն չանցնիր:

— Գանք նախորդ սովորութեան: Բազմակնութիւնը իր անպատեհութիւններն ունի, որոնք գործնականութեան մէջ շատ սահմանափակուած են, ինչպէս նաեւ հանրային կեանքի մէջ, երկու սեռերու բացարձակ բաժանման սովորութիւնը ու աւելի մեծ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէ: կը մոռնաք սակայն թէ մեր մէջ Թուրք կինը իրաւունքներ ունէր, որոնցմէ զուրկ էին եւրոպացի կիները, եւ հիմա որ ենթարկուած է զուիցերիական օրէնքին, այլեւս չունի այդ իրաւունքները: 13 տարեկանին ան չափահաս կը նկատուէր, կրնար առանց ծնողքին հաւանութեան ամուսնանալ, ըլլալ խնամակալուհի, ըլլալ սեփականատէր եւ իր կալուածները կառավարել, եւ իր ամուսինը իրաւունք չունէր միջամտելու: Ամէնէն մեծ անիրաւութիւնը ամուսնալուծման օրէնքին մէջ էր: Կինը չունէր այդ իրաւունքը, բայց կրնար միջոցը գտնել: Սակայն, այրը մենաշնորհն ունէր կինը արձակելու. ան կրնար անհաւատի մը հետ ամուսնանալ. Մուհամմէտ քրիստոնեայ կին մը առած էր — Ղպտի Մարիամը — բայց կինը չէր կրնար ոչ իսլամի մը հետ կարգուիլ:

«Անշուշտ, հայրական իշխանութիւնը այնքան ուժեղ էր, որ աղջիկ մը չէր համարձակեր ընդդիմանալ անոր եւ պարտաւոր էր ամուսնանալ անոր հետ որ իր ծնողքը կ'ընտրէին իրեն համար: Բայց, ձեր մէջ ալ նոյնը չէ՞ր: Զգենք որ Մարգարէն ընդունած էր թէ հաւանութիւնը պէտք է ազատօրէն տրուի: Իր աղջիկը՝ Ֆաթմա՝ Ալիի տալէ առաջ, անոր խորհուրդ հարցուց: Իսկ այն աղջիկը որ չէր կրնար իր հօրը հաւանութիւնը առնել, կրնար պատուաւոր դրացիներու տունը քաշուիլ եւ իմամին միջամտութեանը դիմել:

— Բարեփոխումները ի՞նչ ընդունելութիւն գտան:

— Ժամանակ պէտք է Անատոլուի մեր գիւղացիները վարժեցնելու համար զուիցերիական օրինագիրքին: Թերեւս, քիչ մը արագ քալեր ենք: Դիտեցէք սակայն, թէ Կազին չտիպեց կիները որ քօղերը նետեն: Պարզապէս անոնց խորհուրդ տուաւ: Բայց վերցուց ֆէսը եւ կ'ուզէ գլխարկը պարտադրել. շրջաբերականներ հրատարակուեցան, որոնցմով խորհուրդ կը տրուէր ուսուցչուհիներուն հրաժարիլ քօղէն»:

Այն պահուն որ բարեկամներէս կը բաժնուէի, կը խոստովանիմ թէ՝ աւելի մեծ հաւատք ունէի Թուրքիոյ ապագային մասին: Այս գեղանի հայրենասէր կիները շատ նուրբ, հազուագիւտ կրթութիւն մը ստացած են: Նախապատերազմեան թրքուհիներուն մէջ, նշանաւոր բանաստեղծուհիներ ու գրագիտուհիներ կային, Ֆաթմա Ալիյէ, Նիկեար, Նազիյէ հանըմներ: Այսօր, անոնց եռանդուն խմբակը կը հաւաքուի Խալիտէ Էտիպի եւ Թուրք Կանանց Միութեան Նախագահուհիին՝ Նէզիհա Մուհիտտին հանըմներու շուրջ:

Պէտք է նոր վարչաձեւին հաշւոյն անցնել իգական դաստիարակութեան զարգացումը: Պոլսոյ մէջ արդէն, աղջկանց համար, երկրորդական 7 վարժարաններ կային, նաեւ Վարժուհիանոց մը: Բարձրագոյն վարժարաններ ալ հաստատուեցան. իսկ համալսարանի դասընթացքները բազմաթիւ ունկնդիր կիներ կը հաշուեն:

Այս Թուրք կիներու մեծ մասը, որոնց զարգացումը ուժգնօրէն կը հիացնէր զիս, եւ որոնք հաւասարապէս կը խօսին ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն, Նոթր-Տամ-տը-Սիոնի ֆրանսական քոյրերու աշակերտուհիներն եղած են:

Անոնցմէ մէկ քանին ինծի կ'ընկերակցէին, կը խօսէինք Փրուսթի, Թուլէի, Վալէրիի վրայ: Ինքզինքս Սէնի ափերը կը կարծէի:

ՌԷՅՄՈՆ ԼԸՔՈՍԹ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Պաղտատի ժողովրդային Յանձնախումբէն ստացանք հետեւեալ յայտարարութիւնը, որ կը ծանուցանէ ժողովրդական դատի մը յաջողութիւնը.—

«Ուրախ ենք ձեզ աւետելու որ, յանուն ժողովրդական անժխտելի իրաւունքներու ու մեր ոտնակոխուած նուիրականութիւններու, համբերութեամբ եւ տոկունութեամբ տարուած երկարատեւ ու դժուարին պայքարը վերջապէս իր բարեյաջող արդիւնքը տուած է:

Մենք, որ միշտ վայելած ենք Իրագի արդարադատ կառավարութեան համակրանքն ու բարեացակամութիւնը եւ որուն հանդէպ երախտագիտական զգացումներ միայն կը տածենք, կատարելապէս վստահ էինք որ, ան չպիտի անտեսէր իր հազարաւոր հայ հպատակներու ոտնահարուած արդար իրաւունքը:

Եւ ահա ներկայիս ի վիճակի ենք ձեզ հաղորդելու որ, դատական նախարարութիւնը վերջերս իր մօտ կանչելով Առաջնորդի փոխանորդ քահանան, հրամայած է գաւառական ժողովի ընտրութիւն կատարել համայն ժողովուրդի մասնակցութեամբ, առանց տեղացիի եւ ոչ-տեղացիի խտրութեան»:

Արեւմտեան Եւրոպայի հայերէն միակ օրաթերթն է
«ՅԱՌԱՋ»ը
որ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ եւ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԸ ՇՈՒՐ

(Տեսակցութիւն մը
փրոֆ. Փրոպսթի հետ)

Կրօնամոլութիւնը եթէ մ
մասամբ չի պահեր իր առա
ուած կոյր բնոյթը, կը շար
նակէ հոս ու հոն ցնցել ժող
վուրդներու յետամնաց տա
րերը:

Անոր մէկ նոր նմոյշն է
ցաւագարութիւնը զոր հայեր
կ'անուանենք «բուհճի»ութ
(հայերէն անուանում): Բիւզա
Կէօզլիւքէօլիւքեան ալ Զուից
բահայ վարժարանէն Եգիպտ
անցաւ ու զառանցանքներով
հանդէս մը կը հրատարակէ
երկու հոսանքներն ալ մէկ
ժէք ունին:

Բայց նոյնը չէ Պէհայակ
նութիւնը: Ան չունի ոեւէ մ
ռանդական շեշտ ու եթէ
ուածային սկզբունքներու
կը հիմնուի քանի մը կէտեր
այն ալ՝ որովհետեւ հաւա
միշտ մեծ դեր կը խաղայ
մութիւններու մէջ:

Պէհայականութիւնը ծա
տաւ Պարսկաստան. Պա
ուլլահ, Ապտուլ Պահա եղան
երկու առաջին ուժերը: Եւ
լամական շրջանակի մէջ ի յ
եկած այս շարժումը աւելի
յաջողութիւններ ունի նոյն
իսլամ շրջանակներուն
Խառնուրդ մը քրիստոնէութ
պուտտայականութեան,
տականութեան եւ ընկերվար
թեան: Արդէն բոլոր կրօնքն
ալ իրենց հիմնական պատ
բաններով, առաջնորդներով,
կէտերու շուրջ յօրինուած են

Անոնց կիրարկումն է որ
ելլի կամ նուազ շեղումներ
ննայ, եւ այդ շեղումները
ձախ հակառակ ուղղութի
կ'ունենան կրօնքին հիմնա
սկզբունքներուն հանդէպ:

* * *

Lycée Tournonէն՝ փի
փայութեան դասախօս
Փրոպսթ (Probst) հանդիպ
մը ընթացքին, ինծի պա
պէհայականութեան գլխաւ
ծերը: Փրոֆէսէօրը լաւ ըմբ
է պէհայականութեան կա
բելիք դերը Մերձաւոր Արե
քի մէջ:

Իր բացատրութիւններ
ւելի անդրադարձան այդ
քան պէհայականութեան
թին շուրջ: Ինծի յորդորեց
դալ E. G. Browneի ուսում
սիրութիւնը (A year among
Persians), եւ իբր նոր ուսում
սիրութիւններ A. L. Nic
Bâbը, ինչպէս նաեւ քաջ
լագէտ E. D. Rossի Babism

— Մեր աչքին առ
Պարսկաստանի վերածնու
յարեց փրոֆէսէօրը, այդ
ծնունդը 1840ին սկսած
ժան կը պարտինք ամբ
թեամբ: Դուրսէն եկած
նանք մը խիստ մեծ դժուա
թիւններու պիտի հանդի
տարածուելու համար:
Պապի հեղինակութիւնը
կան հոսանքներու չհան
ցաւ չէի կրօնապետներէ
տական շրջանակներէ
Կոպինօ շատ լաւ բացատ
այդ կէտը.

— Եւ արդէն, եթէ չեմ
լիր, պէհայականութեան
մեծ արդիականութիւն կը
ինչ որ անկասկած
նպաստէ իր կատարելիք

— Անշուշտ, Ազգերու
նակ ութեան գաղափարն
իր լայն տեղը ունի պէհա
նութեան մէջ:

Ու ինծի երկարեց քան
տպագրուած էջեր: Կա
պատուիրաններ, որոնցմէ
քանին կ'ըսեն.—

2.— Մարդկային հա
կանութեան միութիւն.

4.— Բոլոր կրօնքներու
նական սկզբունքները մէկ
բեր ունին.

5.— Կրօնքը պէտք է
ըլլայ գիտութեան եւ մաք

9.— Հաւասար ծառա
հաւասար իրաւունքներ
սեռերու համար:

10.— Արդարութիւն ա

համար, առանց անձնաւորութիւններու նկատողութեան.

11.— Պարտաւորիչ աշխատութիւն ամէնուն համար: Ոչ ծոյլ հարուստներ, ոչ ալ անաշխատ աղքատներ:

11 bis.— Ջնջում շատ մեծ հարստութիւններու եւ օգնութիւն աղքատութեան ու անկարութեան:

Պատուիրան մըն ալ կայ որ կը յորդորէ միջազգային լեզուին՝ Esperantoի մշակումը:

Ըստ Լորտ Բերըընի, պէհայականութիւնը այսօր ունի երկու միլիոն հետեւորդ Պարսկաստանի մէջ, եւ կերրոններ կան գրեթէ ամէն տեղ:

Պէհայականութիւնը դէմ է նեղ հայրենասիրութեան, կղերական ծէսերու ու համալնակուլ դրամագլուխներու: Կըրնանք ըսել թէ նորութիւն մը չէ ուրիշ, բայց սահպում մը աւելորդապաշտութիւններէ հեռանալու ու թժամանակէ խուսափելու:

Աւետարանն ալ կը պարունակէ փոխ պատուիրաններ, եւ երբ Պահաուլլահ կը գրէ.

«Ով դուք, մարդիկ, մի պարծենաք ձեր հայրենիքին հանդէպ ունեցած սէրով, բայց պարծեցէք ձեր նմաններուն հանդէպ ձեր տածած սէրով»

Նոր բան մը չըսեր:

Համանմանաբար մը գրած էր.

«Պէտք փշրենք հին արեւը եւ պէտք վառենք նոր մը»: Ուրիշ երգիծաբան մը կը պատասխանէր.

«Ինչ որ չպիտի արգիլէ մեզ հատ ունենալ»:

Պէհայականութիւնը փշրել, տապալել կ'ուզէր, բայց հին արեւին կեանք ու լոյս տալ կարելի՞ է: Դիւրի՞ն է առանց հին իրաւակարգերը ջնջելու խաղաղ միջոցներու գործածութեամբ դանդաղ անհետացնել: Բարձրացնել նոր շէնք մը: Հոս է որ անլուծելի հարցերու կը բախի պէհայականութիւնը:

Յամենայն դէպս, եւ և է ոչինչ կրնայ ունենալ իր մէջ իբր նորօգող թափ, դէթ Արեւելքի դանդաղումներ կրնայ շարժման մէջ դնել եւ դառնալ պատրաստել եղբայրութեան ու մարդկային բարձր իտէալներու իրագործման: Այս կէտերուն վրայ Արեւմուտքը գրեթէ նոյնքան յետամնաց է որքան Արեւելքը: Իրերահասկացողութեան համար երկու կողմերէն ալ անըմբռնելի կը մնայ, ու արգելքները տապալելու համար պէհայականութիւնը երկար ու բազմաթիւ պայքարներ մղելու պիտի ստիպուի:

Ե. ՋԱՀՐԻՃԵԱՆ

ՏՐՈՑԿԻԻ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Տրոցկի թէեւ խիստ հսկողութեան տակ է վէրնիի մէջ ուր աքսորուած է, սակայն միջոցը կը գտնէ հաղորդակցելու արտաքին աշխարհին հետ:

Պերլինէն տրուած լուրի մը համաձայն, գերման համայնավարութեան ընդդիմադիր պետերը, այս օրերս Տրոցկիէն ստացած են երկար նամակ մը, որուն մէջ՝ կարմիր բանակին նախկին պետը շահեկան կարծիքներ կը յայտնէ Ռուսիոյ ներկայ կացութեան մասին:

Ըստ Տրոցկիի՝ որուն կարծիքն է նաեւ ուրիշ պարտուած պետ մը՝ Կամենէֆ, կարմիր վարչաձեւին օրերը համրուած են եւ ոչինչ պիտի կասեցնեն անոր անկումը:

Միայն թէ Տրոցկի չի կարծեր որ համայնավար դիկտատուրային յաջորդէ ժողովրդավարվարչաձեւ մը: Ընդհակառակն, կը ջանայ փաստել թէ տեսակ մը ֆաշիսմ կամ պոնափարթականութիւն անխուսափելի պիտի դառնայ:

«Կերենսկի ,կանութիւնը կը գրէ ան, ժամանակին, իբր կամուրջ ծառայեց քաղքենի իշխանութիւնը անցընելու համար աշխատաւորութեան: Իսկ Ստալինի տիրապետութեան ժամանակաշրջանին պատմական իմաստն այն է, որ ան «հակառակ երեւոյթ» մը կը պատրաստէ,— իշխանութեան անցքը՝ աշխատաւորութենէն դէպի քաղքենիները:

Տրոցկի կը նկատէ որ չափազանց բնական է իր այդ ենթադրութիւնը, քանի որ ամէնէն մեծ յեղափոխութեան մը պատճառած ցնցումներէն յետոյ, նոր կարգը երբեք չի կրնար ժողովրդավար ձեւ մը առնել:

Տրոցկի կը նախատեսէ նաեւ զինուորական մենատիրութիւն մը, կը կարծէ որ կարմիր բանակը այնքան հասունցած է որ պիտի կրնայ հակայեղափոխութեան գործիք դառնալ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

1928Ը՝ ՊՈԼԷՆԻ ՄԷՋ

ՊՈԼԷՆ, 6 Յունուար.— 1929ի սեմին՝ անցնող տարուան վրայ յետադարձ ակնարկ մը աւելորդ չպիտի ըլլար:

Դժբախտաբար ո՛չ մէկ մխիթարական լուր ունինք պարգելիք: 1928ի առաջին քանի մը ամիսները՝ տնտեսական սուր տագնապին հոգերը,— անգործութիւն եւ անվերջ տեղափոխութիւններ: Ամրան դարձեալ կը սկսին գործերը առատ ու տենդագին թափով մը եւ կը շարունակուի մինչեւ տարուոյն վերջը:

Գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւններէն ո՛չ մէկ գործ, մանաւանդ տնտեսական տագնապէն վերջ:

Մատրան վարչութեան անդամները՝ — որոնց վրայ խօսիլն իսկ աւելորդ պիտի ըլլար — իրենց պատմանին մէջ, ամէն մէկը՝ անպարտաճանաչ ու անփոյթ:

Մալաթիոյ Կրթասիրացըն՝ինք իր մէջ եւ ինքզինքով զբաղած:

Հօկը, կնքեց իր մահկանացուն այս տարուան մէջ,

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէն կը շարունակէ պարբերաբար հանդէսներ սարքել, պահելով ընթերցարան մը:

Ապազգայնացումը, դանդաղ բայց ապահով կը շարունակէ իր նուաճումները, վարակելով երեխայէն մինչեւ չափահասը:

Տրուած այս չոր տեղեկութիւններէն վերջ, անցնինք ծնունդներուն:

Մահերու եւ ամուսնութեանց շարքին, դաղութիս հաստատուելէն ասդին.—

1923—150 բնակիչ, 1 ծնունդ, (բնակիչներու թիւը իբրեւ առաւելագոյնը ընդունիլ). 1924—300 բն., 4 ծն., 4 ամուսն.: 1925—380 բն., 11 ծն., 6 ամուսն.: 1926—268 բն., (ֆրանս. մարդահամարով) 20 ծն., 12 ամուսն., 9 մահ: 1927—200 բն., 20 ծն., 3 ամուսն., 5 մահ: 1928—250 բն., (1 մեռած մանկան ծնունդ) 10 ծն., 7 ամուսն., 2 մահ, (ամուսնացողներէն մէկը՝ ֆրանսուհիի մը հետ): Համագումար՝ 66 ծնունդ, 32 ամուսնութիւն, 16 մահ, անցնող վեց տարուան ընթացքին:

Եւ եթէ փորձենք միջինը առնել այս վեց տարուան ծնունդներուն, կը տեսնենք որ անոնք կը հասնին մինչեւ հարիւրին 42,6ի:

*** Հայ մայրեր, գոնէ դո՛ւք տուէք ձեր պուտ մը անարատ կաթին հետ, հայրենական տաքուկ շունչ մը... ձեր երեխաներուն:

Ասդ - Անդ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ (սեփ. թղթ.).— Ներկայիս հաճոյանօք բաւելու կը շարունակուի փոքրիկներուն դասաւանդութիւնը: Արդէն 40 աշակերտներ կը յաճախեն, կան նաեւ ուրիշ պզտիկներ, բայց դպրոցէն շատ հեռու բնակելով, չեն կրնար առանձին երթալ մանաւանդ որ ցուրտը շատ խիստ է:

Դասերը յանձնուած են քահանային, որուն աղջիկը Օր. Աղաւնի Հին եւ Պոլիսէն նոր եկած Պ. Մաքսուտը ինքնաբերաբար կ'օգնեն գործին: Ամէն իրիկուն երկու ժամ կը զոհեն ձրիաբար: Ուրեմն գաղութս ասկից յետոյ կրնայ պարծենալ իր դպրոցներով, որուն շնորհիւ պզտիկները այլասերումէ կ'ազատին աստիճան մը:

Այս ձեռնարկը կը պարտինք Ազգ. վարչութեան: Քահանան միեւնոյն ատեն կը դիւրացնէ ամուսնութեան, կնունքի, թաղումի եւն. գործերը, որոնք մինչեւ հիմա Լիոնի կապուած էին: Ամուսնութեան վկայականի համար Լիոնի «քլիր» 200 ֆրանք կը պահանջէր եւ այս բոլոր հասոյթը Լիոն կ'երթար, բայց հիմա մեր դպրոցին պիտի յատկացուի:

Գ. Երամեան

ԲԷՍԻՐԻԿՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 5 յունուար.— Բէզիրկի Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի Մասնաճիւղը Կազանդի առթիւ սարքած էր երեկոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ յունուար 5ին, Սալոն Սփանեոլի ընդարձակ սրահին մէջ: Ժամանակէն առաջ հասարակութիւնը իր տեղերը գրաւած էր եւ շատեր ստիպուեցան ոտքի վրայ կենալ մինչեւ վերջը:

Բացման խօսքը բրաւ Ամերիկայէն նոր հասած Պ. Կիրակոս Մելիքեան, որ դժբախտաբար չկրցաւ լաւ պատկերացնել Միութեան եռանդուն գործունէութիւնը: Մեր Միութիւնը փայլուն անցեալ մը ունեցած է. օժանդակած է կրթական գործին, պայքարած է այլասերման դէմ, օգնած է շատ մը կարօտեալներու, եւ այս շնորհիւ բուռ մը երիտասարդներու կորովին: Այստեղ ցաւալի է գիտել տալ որ դարձեալ կարգ մը Բէզիրկցիներ կը փայլին իրենց բացակայութեամբ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, օրիորդներու կողմէ: Բեմին վրայ, խումբ մը օրիորդներ պարեցին գեղեցկական տարազով Արտասանութիւն, երգ, ջութակ լրացուցին առաջին մասը: Երկրորդ մասին տեղի ունեցաւ վիճակախաղ մը, որմէ յետոյ աճուրդի դրուեցաւ շիշ մը շանփանեա եւ խորոված հաւ մը: Աճուրդը բարցրացաւ 195 ֆր.ի: 170 ֆր. միանուագ գումար մը վճարելով աճուրդը շահեցաւ Պ. Նիկողոս Մարգարեան: (Գումար 365 ֆր.)

Ամենէն վերջը բեմադրուեցաւ «Երկու ծայրայեղները» եւ «Զավալլը»ները քրքջալից զաւեշտներ, զոր կը վարէր Պ. Միհրան Գաբրիէլեան:

Արդէն ժամանակը ուշ էր եւ ներկաները որոնք չորս ժամ ուրախ ժամանց մը ունեցած էին, գոհունակութեամբ բաժնուեցան սրահէն: Յաջողութիւն մաղթելով մեր գործօն ընկերներուն, կը յուսանք թէ իրենց ասպարէզը աւելի պիտի լայնցնեն ու մեծ եռանդով պիտի աշխատին, քանի որ իրենց կողքին ունին առողջ մտածող շատ մը երիտասարդներ: Մեր պարտքն է միեւնոյն ատեն օգնել Անատոլուի խորերէն Սուրիա հասած թշուառ հայրենակիցներուն:

Պ. Նանեան

ՍԹԱՆՈՅԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ, 8 յունուար.— Սթանոզի Հայրենակց. Միութիւնը կազմուեցաւ 1927 դեկտ.ի վերջերը, իր անդամներու զարգացման զարկ տալու նպատակով: Իր առաջին գործը եղաւ բանալ լսարան-գրադարան մը, որմէ կ'օգտուին ուսման նախանձախնդիրները անխտիր: Եղած պահանջին գոհացում տալը մեր կարողութենէն վեր նկատելով, կը դիմենք բարեբարերու եւ ազգային կազմակերպութիւններու, որպէսզի իրենց նուէրներով ճոխացնեն մեր փոքրիկ գրադարանը: Հասցէն՝ Bibliothèque de Union patriotique de Stanoz, Maison Richard, Rue Grammont, Pont de Cheruy (Isère):

*** Միութիւնը իր առաջին տարեդարձը եւ Նոր Տարին բոլոր հայրենակիցներով միասին տօնելու համար, կազմակերպած էր հանդէս մը, դեկտ 30 ին: Այս առթիւ Միութեան կազմութիւնը խորհրդանշող դրօշակ մը աճուրդի դրուելով շահեցաւ 1500 ֆր.:

*** Միութեանս կազմակերպած վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ 6 յունուար կիրակի օրը եւ շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 52, 58, 113, 122, 141, 160, 238, 300, 402, 454:

Վարչութիւն

ԵՂԷԳԻՑԻՆԵՐՈՒ ԿԱՂԱՆԴԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 4 Յնվր — Խարբերդի Եղէգի գիւղին վերաշինաց Միութեան կաղանդի խնջոյքը տեղի ունեցաւ 31 դեկտ. երկուշաբթի իրիկուն եւ տեւեց մինչեւ լոյս: Ժամանակէն առաջ հայրենակիցներու հոծ բազմութիւն մը փութացած էր սրահ: Նուագի ընկերակցութեամբ խումբ մը երիտասարդներու կողմէ երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք», որմէ յետոյ ատենապետ Գաբրիէլեան քանի մը վերյիշումներ ըրաւ հայրենիքի անցեալէն: «Մենք մեր հայրենին երդիքին տակ կը տօնէինք կաղանդը, պապիկներով ու մամիկներով: Բայց այսօր աւա՜ղ, փոթորիկը մեզ բաժնեց մեր սիրելի հայրենիքէն, եւ յանձնեց ծովուն ալիքներուն»: Ցորդորեց չվհատիլ: «Կուգայ ժամանակը երբ կը վերադառնանք մեր հայրենիքը եւ աւելի մեծ շուքով կը տօնենք այս օրը»:

Եղան երգեր, պար, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Սկսաւ կեր ու խումը մինչեւ ուշ ատեն: Ներկաներու փափաքին համաձայն, պարսկական փոքրիկ գորգ մը աճուրդի դրուեցաւ, որուն լիառատ կերպով մասնակցեցան բոլոր հայրենակիցները: Կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Լուսպարոնեան կը փութան իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն աւետել իրենց առջինեկին ՄԻՍԱՔ ԼՈՒՍ-ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ծնունդը: 31 Rue Spillemans, Borg, Anvers. 4 Յունուար 1929

580 ֆրանք: Մէջ ընդ մէջ կ'երգուէին հայկական կտորներ: Գովելի էր օրիորդներու պարը հայկական տարազով: Վերջին անգամ ըլլալով բեմադրուեցաւ խիստ քրքջալիր զաւեշտ մը: Ժամանակը արդէն լուսնցաց կը մօտենար, երբ հայրենակիցները գոհ տրամադրութեան տակ մեկնեցան սրահէն, իրենց հետ տանելով կարօտալի յիշատակներ:

Կ. Եղէգցի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԵՎՐԱՆ.— Յունուար 5ին U. S. Suisse ոչ-ախոյեան խումբը Սեվրան հրաւիրուած էր մրցելու «Արաքս»ի Ա. խումբին դէմ:

Առաջին կիսախաղին երկու կողմերն ալ կրցան մէկ-մէկ նշանակէտ շահիլ: Երկրորդ կիսախաղը հազիւ սկսած Զուիցերիացիները կոլ մը եւս շահեցան, քիչ մը վերջ «Արաքս» ալ կոլ մը շահեցաւ եւ արդիւնքը հաւասարեցուց, որմէ վերջ երկու նշանակէտ եւս շահելով, յաղթեց 4-2ով:

Նոյն օրը «Արաքս»ի Բ. խումբը յաղթեց A. S. C. C. Aubervillier Գ. խումբին 2ի դէմ 0ով:

Օ. Լ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

... ԵՒ ՅԵՐԵՒԻ...— Անգլիոյ մէկ քաղաքին մէջ, պառաւ մը որուն մէկ ոտքը երկար ատենէ ի վեր գերեզմանն էր, պառկած էր հոգեվարքի անկողնին մէջ: Բժիշկը ամէն յոյս արգիլած էր եւ անոր ազգականները, վայրկեանէ վայրկեան կը սպասէին անոր մահուան: Մինչեւ իսկ թաղման պատրաստութիւններ կը տեսնէին. ատաղձագործ մը դագաղի չափ կ'առնէր եւ թաղման պաշտօնեան՝ հրահանգի կը սպասէր:

Բայց ճիշդ այդ միջոցին, կ'եբեւի մէկ աչքը բաց չթողուելու համար, հոգեվար պառաւը կատաղօրէն նստեցաւ անկողնին մէջ եւ զարմանահար ներկաներուն յայտնեց յատուկ եւ առողջ ձայնով մը թէ անօթի էր, կ'ուզէր ճաշել. կերաւ ախորժակով, խմեց առատօրէն թէյ եւ քնեցաւ եւ ի մեծ տխրութիւն... իրեններուն, ոտքի ելաւ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԾԱՂԻԿ ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ (Քերթուածներ): Գրեց՝ Օ. Զարմունի: Տպ. Սօֆիա: 1928: Գին՝ 20 լէվա:

ԱՆՁՐԴԵՏԻ ՄԸ ԳՐԱՒՈՒՄԸ (Քերթուածներ. 1925-1927): Գրեց՝ Նիկողոս Սարաֆեան: Տպ. Փարիզ, 1928: Գին՝ 10 ֆր.: Հասցէ՝ 22 Ave. du Petit Parc, Vincennes s/Seine.

ԿՈՒԶԵ՞Ս ՍԻՐԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ „ՅԱՌԱՋ"Ի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛ ...

(ՍԵՆԱՐԻՕ)

(Կը ներկայացնէ 69-70 թուականները, Ք. Ե.)

— Դուն շատ լաւ գիտես, որ հովիւները յարգելի են մեր մէջ, տիտղոս մը, զոր չունիս դուն: Եօնաթան իմաստուն մըն է: Հեռացի՛ր, հիմա Ջերուզղա կը դառնայ Ուշխարաց Վաճառանոցէն, ուր գնաց ոչխար մը գնելու տաճարին համար:

— Ռամելա՛, պիտի համբուրեմ քու բերանդ, եւ դուն այլեւս չպիտի կրնաս ուրիշ բան ըսել, բայց միայն կանչել անունս՝ Յովաթամ...

— Անծանօ՛թ, գիտցիր որ Եօնաթան երբեք այդպէս չէ խօսած ինծի, երբ դեռ նոր կը ճանչնար զիս: Պիղծ լեզու մը ունիս...

— Ռամելա՛, ի զո՛ւր կը ճըգնիս ուրանալ: Չես սիրեր նշանածդ: Ես սպասաւոր մըն եմ տաճարին: Երուսաղէմի աղջիկները շատ կը ցանկան ունենալ երիտասարդ մը, որ կապուած ըլլայ տաճարին: Կը սիրեմ քեզ, ու երբ կը մօտենամ քեզի, դող մը կը սարսէ զիս, ինչպէս երբեք չի պատահիր՝ երբ կը մօտենամ քահանայապետին նուիրական սպիտակ պատմուճանին: Նոյն սարսուռով է, որ կը դողայ սիրտս, ինչպէս աշտանակին մէջ բոցին լոյսը:

— Այ բա՛ւ է, բա՛ւ, հեռացի՛ր, հիմա կը վերադառնայ Ջերուզղա:

— Օ՛, շունչդ կը թրթռայ թիթեռնիկի մը նման, եւ ամբողջ սիրելի քաղցր բոյր մը կը ծորի մարմինէդ: Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ վար հակեր ես վարսագեղ գլուխդ եւ ձեռքերովդ ծածկեր ես կուրծքդ, ծաղիկներու փունջ մը գրկելու ձեւով:

— Հեռացի՛ր, դիւահա՛ր, Հիննոնի ձորին աղբանոցէն եօթանասունեւեօթն անգամ աւելի պիղծ...

— Օ՛ բարկութիւն...

— Հեռացի՛ր, որպէսզի չաղաղակեմ...

— Օ՛ կատաղութիւն: Ըսե՞մ քեզի թէ ինչո՛ւ եկած ես Երուսաղէմ, ըսե՞մ քեզի թէ ինչո՛ւ, այդքան մտահոգ, կը ծածկես կուրծքդ: Բժշկուելու կուգաս դուն, որովհետեւ վարակուած ես բորոտութեամբ: Լուր պիտի տամ Անդոնիայի բերդին զօրապետին:

— (Վախցած ու կատաղի) Մի՛ սպաններ ինծի, ա՛յ չար երիտասարդը Երուսաղէմի, իմ մարմինս մաքուր է, ինչպէս Ջուրը Յորդանանի, որ արծաթի պէս կը թափի Սաֆէտի լերան ժայռերէն: Եւ իմ սրտինքիս պտուկը կը նմանի հռոմէական նորատիպ ոսկի դինարին, որուն վրայ նըկարուած է կեսարին ծիրանի գլուխը:

Յովաթամ, չարութեամբ եւ կատաղութեամբ լեցուած, կէրքէն կոյր, դուրս ելած էր արդէն: Ռամելա, յուսահատ, եւ սպառնալիքէն սարսափած, ինկաւ գետինը բարձին վրայ ու լացա՛ւ, լացա՛ւ, երկար ատեն լացաւ:

Վարը դուռը բացուեցաւ ու նորէն գոցուեցաւ: Ջերուզղա վերադարձած էր: Դուռը դարձեալ բացուեցաւ ու աղմուկով լեցաւ բակը: Ռամելա դող ելաւ: Զինուորներ էին: Լսեց.

— Խաղաղութի՛ւն քեզի, Ջերուզղա՛, դուստր Շմարէլի: Ցոյց տուր մեզի այն աղջիկը, որ, բորոտութեամբ վարակուած, տանդ մէջ պահուած է:

Ջերուզղա վախով ու ապշութեամբ բռնուած, կրկնել տուաւ հրամանը:

— Թող հարաւի հովը Սիոնի պարիսպէն Կեդրոնի հեղեղատը նետէ զիս, եթէ համբոյր մը իսկ աղարտած ըլլայ Ռամելայի մարմինը, աւելի սպիտակ, քան ծեփը տաճարին:

Քիչ վերջ, սակայն, փողոցին մէջ լսուեցաւ ճիչը Ռամելայի, զոր, պատգարակի մը վրայ կապած, Անդոնիայի բերդը կը տանէին:

Ու, ջահի տեղ վառած խէժին բոյրովը յագեցած մութին մէջէն, կը լսուէր Ջերուզղայի ձայնը, որ կ'ըսէր դրացիներուն.

— Լիբնա՛, Համուտա՛լ, Յովհաննա՛, կ'երդուընցնեմ ձեզ Սեղովամի մաքուր ջուրին վրայ, որ րաբբունի Նաթանիէլ հիմա պիտի արձակէ Ռամելան, ինչու որ անոր մարմինը աղաւնիին միսին նման արդար է եւ հաճելի:

Գ.

Անդոնիայի բերդին մութ գետնայարկը լեցուած էր արդէն բորոտներով:

Րաբբունի Նաթանիէլ աչք մը կը պտտցնէր այդ դոհերուն վրայ եւ անմիջապէս կ'արգելափակէր զանոնք: Ու զանազան, զարմանազան հիւանդութիւններու ողջ պատկերներով խճողուեցաւ ուրկանոցը: Նախապէս դարմանելու նպատակաւ փորձեր եղան, բայց երբ ստուարացաւ հիւանդներու թիւը, ձգեցին որ մեռնին: Եւ այնուհետեւ մահն էր, որ կը մաքրագործէր:

Յաճախ, պատահած մահերէն եւ հոգեվարքներու սրտակեղեք հոնդիւններէն սարսափելով, այս դժբախտ ամբոխը կ'ոռնար, եւ կատաղութեամբ կը յարձակէր դրան վրայ: Սակայն վայրենի մարդ մըն էր դռնապանը, ի՛նչ անգթութեամբ գիտէր զսպել: Միւս կողմէ, զինուորները կը սպառնային բազմաթիւ լուսամուտներէ, որոնք կատուի մը գլուխին մեծութիւնը ունէին:

(3) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Françaiseի (29 Boulevard Saint.Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն: Ցիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով: Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով: Ծամելը ապահովուած: Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար: Ամէն օր ժամը 9 — 12: Հեռաձայն Archives 55 09: Ծ.

«Նոյնպէս չափազանցուած եւ անտրամաբանական պիտի ըլլար ուրանալ որ Թագաւորին կամքը յայտնի էր ֆրանսական կառավարութեան եւ թէ այս վերջինը քաշուած է հակառակ ուղղութեամբ խորհուրդներ տալէ անոր։»

ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻ ԿՌԻՒՆԵՐ

ԹՈՒՐՔԵԽՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն.— Անատօլուի Գործակալութեան հրատարակած մէկ տեղեկութեան համաձայն, դեկտ. 24ի գիշերը Խարաբ գիւղէն 80 հոգինոց հրոսախումբ մը Թրքական սահմանագլուխը անցած է Մարտինի շրջանին մէջ, Րաս-իւլ-Այնի հարաւը։ Հրոսախումբին կը հրամայէր Խալիլի որդին Իպրահիմ։

Թրքական պահակախումբեր Քասրիքանչէի մօտերը հանդիպում մը ունենալով այդ հրոսախումբին հետ, նահանջի մատնած են զայն։

ՊՈՒԼԿԱՐԵԽՍԵՐՊ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Պուլկար հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.— Արեւմտեան Պուլկարիոյ բնակիչներէն երեք գիւղացիներ՝ Թոմոֆ, Սթոյանոֆ եւ Րանկէլոֆ Ծնունդի առթիւ փափաքելով այցելել իրենց ազգականներուն, որոնք սերպ հողի վրայ կը բնակին, գացեր էին պուլկարեւսերպ սահմանագլուխի Սթրէզիմիրովցի գիւղը, որուն կէսը յետպատերազմեան սահմանագծումով կը պատկանի Եուկոսլաւիոյ, իսկ միւս կէսը կը մնայ Պուլկարիոյ։ Գիւղացիները սերպ պահականոցէն արտօնագիր ստացան եւ զինուորներու ընկերակցութեամբ ճամբայ ելան դէպի իրենց ազգականներուն գիւղը։ Սակայն իրենց ընկերացող զինուորները յանկարծ անհետացան եւ երեք գիւղացիները սպաննուեցան սերպ պահականոցէն արձակուած համազարկով։

Փորձագէտներու ժողովը

Հատուցումներու Յանձնաժողովը Փարիզի մէջ գումարուելով ընտրեց փորձագէտներու միջազգային մասնախումբին անդամները։ Թեկնածուները ներկայացուած էին իւրաքանչիւր երկրի կառավարութեան կողմէ։

Ընտրուեցան՝ Ֆրանսայի համար՝ Պանք տը Ֆրանսի տնօրէն Մօրօ եւ Տօուրսի յանձնախումբին նախկին անդամ Փարմանթիէ, Անգլիա՝ Սըր Ճօզայա Սթէմփ եւ Լորտ Րէվըլսթօք, երկուքն ալ Անգլիոյ դրամատան վարիչներ, Իտալիա՝ Փէրէլլի եւ փրոֆ. Սուվիչ, Պելճիքա՝ Ֆրանքի, Ճափոն՝ Մորի եւ Աոքի։

Չեն ընտրուած դեռ Միացեալ Նահանգներու եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչները։

Աֆղանիստանի կռիւները

Քապուլէն հասած լուրերը կ'ըսեն թէ կառավարական զինուորներուն եւ ապստամբներուն միջեւ կռիւները կը շարունակուին։ Հակառակ ապստամբներու բուռն դիմադրութեան, Ամանուլլահ Թագաւորի զինուորները կը յառաջանան Չարիքարի ուղղութեամբ, թնդանօթներու պաշտպանութեան տակ։

Արեւելքի ճակատին վրայ հանդարտութիւն կը տիրէ։

Ճէլալապատի մէջ բանակցութիւնները կը շարունակուին ապստամբներու վարիչներուն հետ։

Գերմանական շաբաթը Մոսկուայի մէջ

Մոսկուայի համալսարանը հանդիսաւոր հաւաքոյթ մը գումարեց՝ բացումը կատարելու համար Մոսկուայի գերման տեքնիքական շաբաթին։ Այս առթիւ Մոսկուա հասան 11 գիտնականներ։

Ռուսեւգերման տեքնիքական մշակոյթի ընկերութեան նախագահ Ստոմանիակոֆ, գերման դեսպան ֆոն Տիրքսէն, կրթական գործավար Լունաչարսկի, ակադեմական Լազարէֆ եւ բազմաթիւ ուրիշ հռետորներ շեշտեցին գերմանեւխորհրդային գործակցութեան մը անհրաժեշտութիւնը, զարկ տալու համար Խորհրդային Միութեան ճարտարարուեստին։

Ճաբոնի գիւղացիներուն ապստամբութիւնը

Թոքիոյէն կը հաղորդեն.

Ժիֆուի մէջ — Քիոթոյի հիւսիս-արեւելքը—մերձակայ գիւղերէն եկած եւ նիզակներով զինուած քանի մը հազար գիւղացիներ յարձակեցան կառավարական պաշտօնատան վրայ։ Գիւղացիները կը բողոքեն այդ շրջանին մէջ ձեռնարկուած ոռոգումի աշխատանքներուն դէմ, որոնք կը սպառնան թշուառութեան մատնել զիրենք, քանի որ չպիտի կրնան այլեւս բրինձի մշակութեամբ զբաղիլ։

Ոստիկանութիւնը յաջողած չըլլալով կարգը ապահովել, օգնական զինուորներ կանչուեցան։

Չինաստանի բոլշեւիկներուն դէմ

Խարպինէն կը հեռագրեն թէ չինական իշխանութիւնները քանի մը օր առաջ բռնի գրաւեցին հեռաձայնական ցանցը Արեւելեան Չինաստանի, որուն վարչութեան կը մասնակցին Մոսկուայի ներկայացուցիչները։

Չինական իշխանութիւնները զինուորական ուժով գրաւեցին հեռաձայնի կեդրոնական կայանը եւ չինացի տնօրէն մը նշանակեցին։ Չինացի զինուորներու ջոկատի մը երեւումը մեծ անակնկալ մը եղաւ բոլշեւիկներուն համար, որոնց ձեռքը կը գտնուէր մինչեւ հիմա հեռաձայնի սպասարկութիւնը։

Մուկտէնի չինական իշխանութիւնները տեղեկացած էին թէ խորհրդային գործակալները պետական հարուած մը կը պատրաստեն հիւսիսային Մանչուրիոյ մէջ։ Ասոր վրայ զինուորական կառավարիչը հրամայեց անյապաղ լուծել բոլշեւիկեան բոլոր կազմակերպութիւնները։

Երկու պուլկար ոստիկաններ սպաննուած

Սոֆիայէն կը հեռագրեն.—

Երկու ոստիկաններ սպաննուեցան կասկածելիներու կողմէ, այն պահուն որ այս վերջիններուն թուղթերը կը պահանջէին։

Լեհաստանի պատասխանը

Լեհ կառավարութիւնը Մոսկուայի իր դեսպանին միջոցաւ յանձնեց իր պատասխանը խորհրդային կառավարութեան այն առաջարկին, որով փափաք կը յայտնուէր անմիջապէս գործադրութեան դնել Քելլոկի դաշնագիրը։

Պատասխանին մէջ լեհ կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ համաձայն դաշինքի 3րդ յօդուածին, պէտք է նախապէս համաձայնի դաշնագիր բոլոր երկիրներու հետ։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◻ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Ագ-Գուլլուգ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
Պահանջեցէք մեր թէյերը ամէնուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE Tél. MANUEL 25 - 27 եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS Tél. TRUDAINE 53 - 73

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆԸ
12 Յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին «Պոզարիս» ճաշարանը
8 Rue Botzaris, Paris (20e), մեթրօ՝ Botzaris

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԵՐ. ՖՐԱՆԳԵԱՆԻ
ՄԵՐ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔԸ
ԻՐԱՊԱՇՏ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՏՈՐԸ
որ հեղինակի վերջին երկն է — քսանամեայ աշխատանքի արդիւնք։

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Գոյամարտ խումբի վիճաբանական ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 2.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ «Ինչո՞ւ կը գաղթեն Սուրիայէն»։

Փարիզի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այսօր Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին Chope Parisienne-ի սրահը, 60 Rue des Ecoles.

Տեսինի ընկ. ընդհ. դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 2ին café Jardin-ի մէջ. Զեկոյց Պատգամաւորներու եւ ներ արձանագրութեանց լրացում։ Կը խօսի՝ ընկ. Մ. Գուլումճեան «Հայաստանի անկախութեան» շուրջ։

Իսկ այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին café Jardin-ի մէջ ընդհ. վիճաբանական ժողով։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Մ. Գուլումճեան։

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Դժոխք խումբի ընկերները վաղը՝ կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի մասնաճիւղը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակայողներու մասին կարգադրութիւններ պիտի ըլլան։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Մարսէյլի Պատ. միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 63 Rue de la République։ Կը դասախօսէ ընկ. Արօեան։ Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայ երկսեռ հասարակութիւնը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պարտք կը զգամ հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել բժիշկ. Պ. Թռնամեանի (301 Rue Paul Bert. Lyon) որ երկու ամսուան իր ճարտար եւ ձեռնհաս խնամքներով ստոյգ մահէ ազատեց ընտանիքս, գնահատելով նաեւ տեղւոյս երկու յայտնի բժիշկներու կողմէ։

Շնորհակալութիւններ նաեւ բոլոր հայրենակիցներու իրենց ցոյց տուած բարոյական աջակցութեան համար։

Գ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
35 rue Louis-Blanc, Լիոն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Ռոզա Մինասեան (ծնեալ Իսքէնտէրեան) կը փնտռէ իր հայրը Իսքէնտէր, որ ատեն մը Պոսթըն բնակելէ յետոյ, անցած է Պէյրութ։ Կը կարծուի թէ ներկայիս վերադարձած է եւ դարձեալ կը բնակի Պոսթըն։ Տեղեկացնել՝ Mme Rose Minassian-ի, chez Mme Mabilly, 11 Rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjian-ի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին քաֆէ լա Փըթիթ Սուրս, մեթրօ Օտէոնի դիմացը։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ո. Մ. մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այսօր Շաբաթ ժամը 20ին, 61 Rue Mr. le Prince։ Զեկուցում, եւ ընտրութիւն։

ՏԷՍԻՆԻ Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին քարտուղարուհի Օր. Մարի Մէյմարեանի բնակարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Տալօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, արձանագրուած կամ ոչ, վաղը կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԷԼՎԻԼ ՓԱԼԱՍ

Յայտագիր Յունուար 11էն 17
Փաթէ Ռըվիւ, «Իրենց տղեկը» մարզական կատակերգութիւն.— Զուարճալիք.— «Ոսկիի երկրին վարդը» արկածալից խաղին մէջ՝ Մարի Աստոր.— Փաթէ Ժուրնալ։ Ամէն իրիկուն 8.30ին Եշ. Շբ. և Կիրակի օրերը ցերեկ եւ գիշեր։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ
Օլնէ Սու պուա, Պ. Բ.— 70։
Լը Փուզէն, Վ. Մ.— 35։
Սէն Վալիէ, Ա. Փ.— 35։
Պրիւսէլ, Մ. Ս.— 100։
Վալանս, Յ. Խ.— 35։
Տէսին, Ն. Ե.— 70։
Սէն Թ'էթիէն, Ա. Գ.— 35։
Լա Սիօթա, Ղ. Թ.— 95։
Միլան, Ս.— 61 լիրէթ 90։
Քանատա, Լ. Պ.— 30 տոլար։
Մարսէյլ, Գործ.— 632.20։
Մարսէյլ, Տքթ. Ր.— 70։
Փարիզ (13), Ա. Տ.— 140։
Պուա-Քոլոմպ, Կ. Տ. — 70։
Լիոն, Գործ.— Ստացանք։
Նիւ Եորք, Մ. Ա.— 10 տոլար։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու
դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով
Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛
ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿԻՆ
ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒԻ ԲՐԻՆՁԴ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9e)

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ախորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով։
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար։
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռ.
Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՄԻԱ
Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տարուան չոր ՊԱՄԻԱ։ Ա. (չիչեք) գին 34 ֆր., Ա. սրայ 24 ֆր., Բ. սրայ 22 ֆր.։ Կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ։ Ունինք նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապրանքներ։
Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN
1 Rue Hautefeuille, մեթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ Նպարեղէններ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ
Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ
Պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ։ Իր համովը եւ տեսակովը աւելի լաւ է քան Պալքանեան եւ ուրիշ երկիրներու ճերմակ պանիրը։ Փնտռեցէք բոլոր հայ նպարավաճառներուն մօտ
ԼԱՒ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱՆ
Կեդրոնատեղի P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARSEILLE

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian: Anthologie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi: Samuel vol. 25, J, Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: La Participation des Armén, à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. Macler Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, Larousse Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: de l'Eternité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche France-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն տարեցոյցը 1929ի 50, Յիսուս մեկնաբանուած Ա. հատ. գ. գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագրութիւն ուղեւորութեան յ'եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, Ինչ տեսայ Հնդկաստանի եւ ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթաշլեան Սիդոնիա 12, Կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 եւ Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու փլաքներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ Փոթթի ծախողին կը պատկանի։ Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin. Paris (10)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիխի։ Մասն. լաբօրաթուար։ Խորհրդակցութիւն եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

13 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 854

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՁԱՅՆ_ՁԱՅՆ ՔԱՂԵԼՈՎ, ԲԱՅՑ ԳՈՐԾԵԼՈՎ

Հարկ է, հիմա, եզրակացնել:

— Ի՞նչ կարելի է ընել, քանի որ չենք հաւատար խորհրդաժողովի մը գումարման, այնպէս ինչպէս առաջարկած էր «Հայրենիք», Ներգաղթի խնդիրը վերաքննելու համար:

Կարճ է մեր պատասխանը.

— Թող իւրաքանչիւր կազմակերպուած ուժ կատարէ իր պարտքն ու կարելին: Առաւելապէս՝ քաղաքական կուսակցութիւնները:

Աւելի բաց խօսինք:

Եթէ ռամկավարները կը հաւատան որ, Երեւանցիներուն առջեւ գլխիկոր բարեւի կենալով եւ Հօկի սայլին քաշելով պիտի կրնան քանի մը հազար գաղթական ղրկել Հայաստան, թո՛ղ տքնին այդ ուղղութեամբ: Մեզի համար կարեւորը՝ Ներգաղթն է, հոգ չէ թէ ի՛նչ միջոցաւ: Եւ թող հազար մաղէ անցընելով, «բարեյոյս»ները միայն ղրկեն: Մենք Նորէն շնորհակալ պիտի պիտի ըլլանք: Միայն թէ լրջօրէն աշխատին, ոչ թէ ճառ խօսին եւ օրօր կարդան:

Եթէ իրենց աշխատանքը պիտի ըլլայ շողոմել, գետնամած խոնարհիլ, «փառք ի բարձունս» երգել ծագէ ի ծագ, որպէսզի Երեւանցիներուն սիրտը կակուղնայ եւ գործը յաջողի.— Նորէն ըսելիք չունինք: Հոգ չէ. թող ա՛յդ ձեւով Հայաստան մտնեն քանի մը հազար հոգի, այսինքն փրկուին օտարութենէ, տաժանակիր աշխատանքէ եւ այլասերումէ:

Եւ կը թելադրենք որ երբեք չզբաղին մեզմով:

Այնքան_ծառայութիւն կը սպասենք այդ «ազգասէր»ներէն, քանի որ, այսպէս կամ այնպէս, իրենց ետեւը ունին աղա-փաշաներ, միլիոնատէրներ եւ երեւելիներ, գոհարավաճառներ եւ գորգավաճառներ, Բարեգործականը եւ զանազան օրկաններ: Բոլորն ալ յափշտակուած՝ Հայաստանի արդի վարիչներու իմաստութենէն: Բոլորն ալ իրարու հետ մրցումի ելած՝ անոնց գովքը երգելու համար:

Խելք ունին: Դրա՛մ ալ: Եւ մանաւանդ թանկագին առաւելութիւն մը,— հաւատարմութիւն՝ օրուան իշխանաւորներուն հանդէպ, եւ անշուշտ փոխադարձ վստահութիւն:

Այս առաւելութիւններուն քով, ի՞նչ կ'արժէ «քանի մը տասնեակ խառնակիչներու» պայքարը: Ամէն բան իրենց միջոցաւ պիտի կարգադրուի. իսկ ժողովուրդը կը քալէ անո՛նց ետեւէն որոնք իրական գործ կ'արտադրեն, ելք մը կը գտնեն, չարիք մը կը պակսեցնեն:

Այսպէս եւ ազգային ուրիշ հոգերու համար: Եւ այս խորհուրդը նաեւ բոլոր անոնց որ ռամկավարներու դիրքին մէջ կը գտնուին: Այսինքն, հակառակ են Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքին ու գործին, տարբեր տեսակէտներ ունին՝ ժողովուրդի բարիքին համար:

Տարրական պարկեշտութիւնը կը պահանջէ գործի վերածել այդ հակադաշնակցական, բայց ժողովուրդին համար օգտակա՛ր համարուած տեսակէտները:

Պոլսոյ ամիրաներն ու էֆէնտիներն ալ տարբեր կը մտածէին, բայց գործ կը ցուցնէին: Գոնէ եկեղեցի, դպրոց կամ հիւանդանոց կը շինէին, կամ աղաչելով եւ պաղատելով շնո՛րհ մը կը ստանային Պապը Ալիէն:

Այսօրուան Երեւանը տարբեր չէ հանգուցեալ Պապը Ալիէն, իր վարք ու բարքով. իսկ ռամկավարները, իրենց ծանօթ շքախումբով եւ աշխարհահայեացքով, այնքա՛ն կը յիշեցնեն Դրան էֆէնտիները:

Երանի՛ թէ անոնց չափ յաջողէին, ո՛ր եւ է ճակատի վրայ: Բայց մանաւանդ Հայաստանի դուռները կէս մը բանալու համար:

Ո՛չ. կէսէն ալ պակաս, —այնքան որ մարդ մը կարենար ներս մտնել, եւ անոր ետեւէն՝ ուրիշներ:

Ինչպէս ուրիշ գործերու, այս գետնին վրայ եւս բացորոշ է Դաշնակցութեան քաղաքականութիւնը:

Մենք չենք հաւատար քծնելու, մօրուք շոյելու իմաստութեան:

Մերժելով հանդերձ յախուռն շարժուձեւերը՝ Երեւանի վարիչներուն հանդէպ, որոնք ամէն բանէ առաջ պարզ ոստիկաններ են, մենք պայքար կը մղենք անոնց տգէտ, հակաժողովրդական եւ իսկապէս արկածախնդրական քաղաքականութեան դէմ: Կը ճակատինք օրինաւոր, գաղափարական պայքարի բոլոր միջոցներով, որպէսզի արթննան, խելքի գան եւ գոհացնեն կարգ մը անմիջական եւ շատ համեստ պահանջներ,—

1.— Տեղ ճարել թափառական բազմութիւններուն համար: 2.—Ետ առնել վիճելի հողերուն գէթ մէկ մասը: 3.—Ջէզոքացնել Թուրք-Թաթարական վտանգը, ի հարկին աջակցութեան հրաւիրելով բոլոր պիտանի տարրերը: 4.— Արժեցնել իրենց հաւատարմութիւնը, եթէ ոչ բարձրացնելու, գոնէ իր արժանի տեղը տալու համար Հայաստանի, որ պարզ գաւառ մը, «լքեալ գոյք» մըն է դարձեր ոչ միայն անծայրածիր Ռուսաստանի, այլեւ Վրաստանի ու Ազրբէջանի աչքին:

Ո՛չ մէկ «շնորհ» կը պահանջենք մեզի համար: Քար դրած մեր սրտին վրայ, կը հանդուրժե՛նք, նոյն իսկ, մեր ընկերներու եւ գաղափարակիցներու կրած անլուր տառապանքին, բանտին ու աքսորին:

Նոյնը եւ գաղութներու մէջ: Ոչ մէկ առաւելութիւն՝ մեզի համար: Այլ ամէն բարիք ժողովուրդին, մեր իսկ վարկաբեկումով:

Բա՞շ էք:— Հրամեցէք ասպարէզ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՓՈՒԱՆՔԱՐԷԻ

Հինգշաբթի օր կառավարութեան ընդհ. քաղաքականութեան մասին երեսփ. ժողովին մէջ սկսած վիճաբանութիւնները վերջացան ուրբաթ գիշեր, քուէարկութիւնովը բանաձեւի մը, որով վստահութիւն կը յայտնուի դահլիճին:

Նախորդ օրուան նիստին մէջ խօսեցան՝ ընկերվարական երեսփոխան Ֆրոսար, արմատական Լէոն Մէյէր եւ հաւայնավար Մարսէլ Քաշէն, որոնք խստիւ քննադատեցին կառավարութիւնը:

Ուրբաթի ժողովին մէջ արմատական - ընկերվարական Պէրթօ յայտարարեց թէ իր կուսակցութիւնը այլ եւս իր ազատութիւնը վերստացած է, քանի որ Փուանքարէ իր պաշտօնը լրացուցած է:

Վարչապետը երկար ճառով մը պատասխանեց հարցապնդող երեսփոխաններուն եւ տուաւ կառավարութեան քաղաքականութեան ընդհանուր գիծերը, թուելով 1926 յուլիսի օրերէն մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքները: Փուանքարէ պարզեց նաեւ օրուան միջազգային խնդիրները: Ըսաւ թէ խորհրդարանը պիտի զբաղի երկու խնդիրներով, որոնք կը շօշափեն երկրին նուիրական շահերը.— Քէլլոկի դաշինքը եւ հատուցումներու ու պարտքերու խնդիրը: Եւ որպէսզի կառավարութիւնը անհրաժեշտ հեղինակութիւնն ունենայ կատարուելիք բանակցութեանց մէջ, պէտք է որ վայելէ խորհրդարանին կատարեալ եւ ամբողջական վստահութիւնը եւ ոչ թէ մնայ անորոշ վիճակի մէջ:

Ի վերջոյ 251ի դէմ 325 ձայնով վստահութեան քուէ տրուեցաւ կառավարութեան:

ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀԻ ՆԱՀԱՆՋԸ

Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ Աֆղանիստանի թագաւորը տեղի տալով իսլամ կրօնաւորներու ապստամբութիւններուն առջեւ, գրեթէ ամբողջութեամբ ջնջած է իր մտցուցած եւրոպական բարենորոգումները: Ասոնք էին՝ եւրոպական հագուստ-կապուստի պարտադրութեան, կիներու քողի բարձում, կիներու ակումբ կազմելու արտօնութիւն, զինուորական պարտադիր ծառայութիւն, մօրուքները ածիլել եւայլն: Թուրքիա ուսանելու ղրկուած աղջիկները ետ պիտի կանչուին:

Քապուլի «Աման - ը - աֆղան» թերթը յունուար 7 թուակիր արքայական հրամանագիր մը կը հրատարակէ այս մասին:

⁂ Հնդկաստանի մէջ ձերբակալուած է աֆղան իշխան Մուհամմէտ Սէրվար խան, եղբայրը աֆղան գահուն թեկնածու Սէրտար Օմար խանի, որ վերջերս Կալկաթայէն խորհրդաւոր կերպով անհետացած էր:

Արքայական յայտարարութեան տակ ստորագրած են նաեւ բազմաթիւ ցեղապետներ, որոնցմէ մէկը վերջերս բանտարկուած էր:

Պիտի կազմուի 50 երեւելիներու խորհուրդ մը՝ մանաւանդ կրօնաւորներու, ազնուականներու եւ պաշտօնեաներու, որ օրէնքները պիտի բարեփոխէ ըստ իսլամական շէրիաթին:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Պէյրութ, 12 յունուար.— Հալէպի մօտ Թուրքեւսուրիական սահմանին վրայգործող աւազակներ կողոպտեցին 40 զբօսաշրջիկներ, որոնք 8 ինքնաշարժերով կը ճամբորդէին: Անոնցմէ մէկը, որ կը մերժէր աւազակներուն յանձնել 400 անգլիական ոսկիի գումար մը, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

Սուրիացի հեծեալ ոստիկաններ հասան դէպքին վայրը, սակայն ստիպուեցան նահանջել՝ աւազակներու հետ ընդհարումէ մը յետոյ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆՈՐ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ

Զօր. կամլէնի տեղ Սուրիոյ ֆրանսական բանակին վերին հրամանատար անուանուեցաւ զօր. Պիկօ տիւ կրանրիւ, որ Պէյրութ հասաւ:

«ԿԱԶԷԹ ՏԻՒ ՖՐԱՆ»Ի ՇՈՒՐՋ

Հարցաքննիչ դատաւորը երես երեսի բերաւ տիկին Հանօն, Լա Ռիւմէօրի տնօրէն Ժորժ Անքըթիլը եւ միջնորդ Միմուն Ամառը: Անքըթիլ ուրացաւ թէ 150,000 ֆրանք ստացած է Ամառէն, մինչ այս վերջինը հակառակը պնդեց: Տիկին Հանօ ըսաւ թէ Ամառ իր միջնորդը չէր, այլ իրեն եկած էր Անքըթիլի կողմէ. Արդէն ուրիշ առթիւ ալ Անքըթիլ «շանթաժ»ի ենթարկած էր զինքը:

Հարցաքննութիւնները կը շարունակուին:

ՉԻՆԵԻՃԱՓՈՆ ՎԷՃԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լինի տղան Մուկտէնի մէջ գնդակահարել տուաւ երկու չինացի զօրավարներ, որոնց դէմ կասկած կար թէ լրտեսութիւն կ'ընէին Ճափոնի հաշուոյն:

Այս առթիւ Մանչուրիոյ մէջ ծանր խռովութիւններ ծագած են:

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ խորհրդային կառավարութիւնը գոհ չէ մնացած Լեհաստանի պատասխանէն Քէլլոգի դաշինքը ժամանակէն առաջ գործադրելու մասին: Լեհաստան կը թելադրէր որ Ռուսիա սոյն առաջարկը ներկայացնէ Րիկայի դաշնագիրը ստորագրող բոլոր պետութեանց, այսինքն պալթիկեան հանրապետութեանց եւ Ռումանիոյ:

Մոսկուա չպիտի ընդունի այս առաջարկը:

ՏԻԿԻՆ ԼԻՆՏՊԷՐԿ ԹՈՒՐՔ ԴՊՐՈՑԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ

Էնկիւրի 12 յունուար.— Թուրք կառավարութիւնը մտադիր է մէկ տարուան համար հրաւիրել տիկ. Լինտպէրկը, իբրեւ քիմիաբանութեան ուսուցչուհի Թուրք վարժարաններու մէջ: Տիկ. Իվանճելին Լաճ Լինտպէրկ մայրն է յայտնի օդանաւորդ Չարլս Լինտպէրկի եւ ժամանակէ մը ի վեր կը պաշտօնավարէ Պոլսոյ ամերիկեան աղջկանց վարժարանին մէջ:

ՀԱՅ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Օրտուի մէջ ձերբակալուած է Աւետիսի որդի Սեղրակ, որ ամբաստանուած է Շէյխլէր գիւղի մըխթար Կալիպը սպանած ըլլալու յանցանքով: Սեղրակի հետ ձերբակալուած են նաեւ երեք ընկերները, որոնք ընդհարում մըն ալ ունեցած են ոստիկան զինուորներուն հետ: Ջարագործները ձերբակալուած են այն պահուն, երբ կը փորձէին փախուստ տալ ծովու ճամբով:

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Տարեգլխէն ի վեր Փարիզի ոստիկանական տեսչութեան մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ օտարականներու ինքնութեան թուղթերը նորոգելու համար:

Այս տարի բաց մանիշակագոյն կողքով բոլորովին նոր ինքնութեան թուղթեր կը տրուին: Բոլոր աշխատաւորներն ու պաշտօնեաները, որոնք օրական 60 կամ ամսական 1500 ֆր.էն պակաս կը շահին, կը վճարեն 20 ֆրանք: Նոյնքան կը վճարեն նաեւ իրենց ընտանիքները: Իսկ անոնք որ աւելի կը շահին, կամ աշխատաւոր չեն՝ պէտք է վճարեն 100 ֆրանք:

Պէտք է ներկայանալ երկու լուսանկարներով: Աշխատաւորները պէտք է ներկայացնեն իրենց գործատիրոջ կողմէ տրուած վկայագիր մը:

Նոր ինքնութեան թուղթերը արժէք պիտի ունենան 1929 եւ 1930 տարիներուն համար:

Դարձեալ կը յիշեցնենք որ անոնք որ մինչեւ մարտ 31 չեն նորոգեր իրենց ինքնութեան թուղթերը, տուգանքի եւ հետապնդումի պիտի ենթարկուին:

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ նոր տառերու առթիւ յետադիմական շարժում մը երեւան հանուած է Սեբաստիոյ մէջ: Կարգ մը մարդիկ ցոյց կազմակերպելով «կրօնքը ձեռքէ կ'երթայ» պոռացեր են:

«Իգտամ» կը գրէ թէ Պրուսայի մէջ ձերբակալուած անձերու հարցաքննութիւնն ալ յատկանշական արդիւնքներ տուած է եւ հասկցուած է թէ հոն ալ կ'ուզէին յետադիմական շարժում մը փորձել:

Այս մասին «Իքտամ»ի Պրուսայի թղթակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.—

Մինչեւ 10 օր, 30 ձերբակալեալներու դատավարութեան պիտի սկսի: Իմ կատարած քննութեանս համաձայն, ձերբակալեալները կրօնքը գործիք դարձնելու նպատակով ընկերութիւն մը կազմած են: Այս միութեան բազմաթիւ անուններէն մէկն ալ «կրօնական պաշտպանութեան միութիւն» է (տինի միւտաֆաա ճէմիյէթի):

Միութեան նախագահն է 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած Ճէմալ անուն անձ մը: Միութեան նպատակն էր կրօնքը գործիք դարձնելով խառնակութիւններ հանել եւ բանտը գտնուող Ճէմալի փախուստը դիւրացնելով կարգ մը նպատակներու հասնիլ:

Պաշտօնանկ եղած են բանտին տնօրէնը, բանտապահներու պետը եւ երկու բանտապահներ:

⁂ Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած կիներու եւ այրերու մասին քննութիւնները կը շարունակուին: Կ'ըսուի թէ այդ քննութիւնը ցարդ կարեւոր եւ վերջնական արդիւնք մը չէ տուած: Հարցաքննութիւնները երկարած են, որովհետեւ Քատրիէ հանըմի էնկիւրի ճամբորդութիւնը եւ իր եղբօր Նասըր պէյի հետ ունեցած յարաբերութիւնները շատ կասկածներ կ'արթնցնեն:

Քատրիէ հանըմի մասին նոր տեղեկութիւններէ կը հասկցուի թէ ան արկածախնդրութիւն սիրող բնաւորութիւն մը ունի:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

Պելկրատէն կը հեռագրեն.— Քաղաքական գործունէութիւնը գրեթէ ամբողջովին դադրած է Եուկոսլաւիոյ մէջ այն հրամանագրէն վերջ, որ կը լուծէ կրօնական եւ ազգային բոլոր կուսակցութիւնները: Այսպէս՝ բոլորովին կազմալուծուեցան խրուաթ կուսակցութիւնները, կաթոլիկ սլովէն կուսակցութիւնը եւ իսլամ կուսակցութիւնը: Այս վերջին երկուքը պիտի վերակազմուին նոր վարչաձեւին համար ընդունելի կերպով մը:

Ամբողջ Եուկոսլաւիոյ մէջ ջնջուեցան նաեւ արհեստակցական եւ աշխատաւորական միութիւնները, ինչպէս նաեւ Զօր. Օքանովիչի Սերպ կուսակցութիւնը:

«Վրէմէ» թերթը կը գրէ թէ Օտար Սակարաններու մէջ արժեթուղթերու բարձրացումը ապացոյց մըն է որ ելմտական շրջանակները վստահութիւն ունին նոր կառավարութեան վրայ:

⁂ «Տէյլի Էքսփրէս»ի մասնաւոր թղթակիցը հետեւեալ երեք հարցումներն ուղղած է վարչապետ Զօր. Ժիվքովիչի.

1.— Այս վարչաձեւը տեւական բացարձակապետութեան վարչաձե՞ւ մըն է: 2.— Զինուորական դիկտատուրա՞ է: 3.— Ֆաշի՞սմ է:

Վարչապետը պատասխանած է.

— Երեք հարցումներուն ալ պատասխանը ժխտական է: Անմիջապէս որ մեր մասնաւոր աշխատանքը վերջանայ, երկիրը խորհրդարանային վարչաձեւի պիտի վերադառնայ: Գալով զինուորապաշտութեան, Պելկրատի մէջ սովորականէն աւելի զինուորական շարժում կամ համախմբում տեսա՞ք: Կարելի էր կառավարութեան գլուխը դնել նաեւ ոչ-զինուորական մը. սակայն ներկայ պարագային կարեւոր էր գտնել մէկը, որ քաղաքական ո եւ է կուսակցութեան կապուած չըլլար: Թագաւորը իմ անձիս մէջ գտաւ իրեն պէտք եղած մարդը...:

«Ֆաշիստ դրութիւնը կուսակցութեան մը յաղթանակն է

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ

Յաճախ առիթ ունեցած ենք «Յառաջ»ի ընթերցողներուն խօսելու պետական պարտքերու մասին։ Վերջին մեծ պատերազմը իր անհագին ծախքերով հըսկայական պարտքեր ձգեց բոլոր պատերազմիկ պետութիւններուն, որոնք կորաքամակ կը հեծեն անոնց բեռան տակ։

Ինչպէ՞ս պիտի վճարուին այդ պարտքերը եւ անոնց տոկոսները։

Կը յիշեն անշուշտ ընթերցողները թէ երբ Փուանքարէ պաշտօնի գլուխ անցաւ 1926ի Յուլիսին, Վերսայլի մէջ արտակարգ ժողով մը գումարելով հաստատեց պարտքերու հատուցման Անկախ Գանձ մը, որուն յատկացուեցան մասնաւոր եկամուտներ, ինչպէս ծխախոտի եւ լուցկիի մենաշնորհները, պետական պարտքերը վճարելու համար հետզհետէ։ Նախնական ծրագրին մէջ կար կարճ պայմանաժամով պարտքերու և ազգային պաշտպանութեան գանձատոմսերու վճարման հարցը միայն, բայց վերջերս խորհրդարանի ելմտական յանձնաժողովին առաջարկ մը քուէարկեց անխտիր բոլոր պարտքերու ալ առ հաշիւ վճարումներ ընելու համար։

Ելմտական յանձնաժողովի առաջարկն ո՛րեւէ պարտադիր հանգամանք չունի բարեբախտաբար, բայց այդ առաջարկն իսկ բաւական էր ֆրանսական պետական պարտաթուղթերու գիները բարձրացնելու Սակարանին մէջ։ Որովհետեւ Հանրային Պարտքը վճարելու համար Անկախ Գանձն ստիպուած է Սակարանին մէջ պարտաթուղթ գնելով ոչնչացնել։

Խելացի քա՞յլ մըն է երկար պայմանաժամով պարտքերու վճարման ձեռնարկել, երբ տակաւին անհագին քանակութեամբ կարճ պայմանաժամով պարտքեր կան հրապարակին վրայ։— Երեսուն պարտքը պետութեան մը համար Դամոկլեան սուր մըն է։ Իրաւ է թէ վստահութիւնը վերահաստատուած ըլլալով, անմիջական վտանգներն անհետացած են, բայց վաղը միշտ անծանօթ է եւ հանրային վստահութիւն ըսուածն ալ յաճախ մազէ կախուած է։ Թիւրիմացութիւն մը, սխալ կամ դիտումնաւոր տարաձայնութիւն մը, դահլիճի փոփոխութիւն մը եւայլն կրնան խախտել այդ վստահութիւնը եւ պարտապահանջները մէկ օրէն միւսը կրնան զանգուածօրէն ներկայանալ իրենց մուրհակներով և նեղ կացութեան մէջ դնել պետական գանձը։

Ֆրանսան յաճախ տուժած է այդ երեսուն պարտքերու երեսէն, բայց դժբախտաբար խորհրդարանի անդամներէն քիչերը ելմտական մասնագիտութիւն ունին եւ անցեալը շուտ կը մոռցուի։

Տարրական զգուշութիւնը կը պահանջէ երեսուն պարտքերը ջնջել նախ եւ առաջ եւ այնուհետեւ միայն ձեռնարկել հաստատուն պարտքերու վճարման։ Հաստատուն (consolidé) պարտք մը անմիջապէս պահանջելի չէ, այլ որոշուած պայմանաժամ մը ունի, որուն համար կարելի է պատրաստութիւն տեսնել, մինչդեռ երեսուն պարտքը հաստատուն պայմանաժամ չունի եւ պահանջատիրոջ կամքէն կախուած է անոր երկարաձգումը։ Միակ միջոցը այդ վտանգէն խուսափելու, բռնի երկարաձգումն է, որ «մորաթօրիօմ» կը կոչուի եւ որ սնանկութեան հաւասար է եւ մեծապէս կը վտանգէ պետութեան վարկը։

Պետական պարտքերը վճարելու երկու ձեւ կայ.— «Կա՛մ պէտք է խիստ երկար տարիներու վրայ բաժնել այդ պարտքերը, ինչպէս օրինակ 75էն մինչեւ 100 տարի եւ ներկայ սերունդը չծանրաբեռնել տուրքերով, եւ կամ կարելի եղածին չափ շուտ վճարել զանոնք, հոգ չէ թէ այդ նպատակին հասնելու համար պէտք ըլլայ նոր տուրքեր հաստատել։ Անձնական օրինակով մը բացատրելու համար այս խնդիրը, ըսենք թէ պարտատէրեր կան որ իրենց պարտքերու վճարման համար յանձնառու կ՚ըլլան քանի մը տարի նեղ ապրիլ, զրկանքներու ենթարկել իրենք զիրենք եւ ազատել պարտքէ։ Ուրիշներ ալ կան որ տալիքնին կը բաժնեն շատ մը տարիներու վրայ, հոգ չէ թէ քիչ մը աւելի տոկոս պիտի վճարեն եւ երկար ժամանակ պարտապան պիտի մնան։

Ո՞րն է այս ձեւերէն լաւագոյնը։ Պատասխանը շատ հեշտ է. բնական է թէ պարտք չունենալը կամ ըստ կարելւոյն շուտ վճարելը լաւագոյն է, բայց խնդիրը միայն կամենալուն վրայ չէ, այլ եւ պէտք է կարենալ։

Ֆրանսայի ներկայ սերունդը շատ արիւն տուած եւ շատ զրկանքներու հանդուրժած է, որպէս զի կարելի ըլլայ աւելի մեծ զոհողութիւններ պահանջել. խնդիր է թէ կարելի՞ է անսահման պահանջել. նկատի պէտք չէ՞ ունենալ նաեւ հարկատուի վճարման կարողութիւնը։

Informationի մէջ վերջերս Տիկին Հանօի վստահուած գումարներուն մասին գրելով, Բայլեօ տուրքերու ծանրութեան կը վերագրէր ժողովուրդի ամէն դասակարգերու փափաքը ամէն տեսակ շահագիտութեանց ձեռնամուխ ըլլալու։ Թերեւս ճիշդ է Բայլեօի դիտողութիւնը, երբ նկատի ունենանք թէ ամէն անոնք որ պատերազմէն առաջ իրենց ամսական 200 ֆրանքի կտրօններովը կ՚ապրէին, այսօր միայն 200 ֆրանք կը ստանան թղթադրամով, եւ առով իրենց վարձքն իսկ չեն կրնար վճարել։

Միայն Ամերիկան է որ իր պարտքերը կարճ ժամանակի մէջ վճարել աշխատած եւ յաջողած է. առաջին անգամ 1812ին, յետոյ 1865 Հիւսիսի և Հարաւի պատերազմին եւ այժմ ալ Մեծ Պատերազմին։ Պատմական տարեգրութեանց մէջ միակն է այս օրինակը։ Միւս բոլոր պետութիւնները, մէջն ըլլալով եւ Անգլիան, միշտ խոհեմութիւն համարած են տուրքերը թեթեւցնել, քան պարտքերը ջնջել։

Բայց պէտք չէ մոռնալ նաեւ թէ պարտքերը յետագայ սերունդներուն ձգելուն ալ պարկեշտ ձեւը կայ։ Լուդովիկոս ԺԵ.ի պէս ըսել պէտք չէ «ինձմէ յետոյ ջրհեղեղը թող գայ»։ Պէտք է կարելին ընել տոկոսները զեղչելու եւ անհաշիւ պարտքերու տակ չմտնելու.— մանաւանդ զգուշանալ շռայլութիւններէ, որպէսզի յառաջիկայ սերունդներն ալ չդատապարտեն մեզ, այլ արդար գտնեն իրենց ձգուած բացասական ժառանգութիւնը։

Անգլիա տարեկան առնուազն 50 միլիոն ոսկի յատկացուցած է իր պարտքերու վճարման եւ այդպիսով 50 տարիէն պիտի ջնջէ այսօրուան պետական պարտքը։ 1927ի պետական պիւտճէի բացը գոցելու համար, քանի մը երեսփոխաններ առաջարկեցին զեղչել պարտքի հատուցման յատկացուած 50 միլիոն ոսկին։ Չըրչիլ զայրացաւ եւ պատասխանեց.

—Ստորին ամբոխավարութիւն է քանի մը թեթեւ նոր տուրքերէ ազատելու համար հրաժարիլ պարտքերու վճարումէն. ամօթ է Մեծն Բրիտանիոյ՝ անձկութեան դրօշակ պարզել. այդ տեսակ քայլի մը համար ոեւէ զօրաւոր պատճառ չկայ եւ կը յուսամ թէ մօտաւոր ապագայի մըն ալ չպիտի ըլլայ»։

Այս գաղափարներով տոգորուած ելմտական նախարարի մը յաջորդները որ ոեւէ պատրուակ չեն կրնար ունենալ զայն մեղադրելու եւ ժամանակակից սերունդի զաւակներն ալ չեն կրնար մերժել իրենց բաժին ինկած տալիքը։ 1928ին Անգլիա 65 միլիոն ոսկի յատկացուցած է իր տալիքին։ Որով Չըրչիլ պարծանքով կ՚ըսէր վերջերս թէ այժմեան երիտասարդներէն շատեր պիտի տեսնեն անշուշտ մեծ պատերազմի տալիքներուն վերջնական ջնջումը...։

Ամերիկայի վերաբերումը պարտքերու ջնջման մէջ՝ զարմանալի չպիտի թուի, եթէ աչքի առջեւ ունենանք անոր անսահմանբարգաւաճումըարդիւնաբերական եւ վաճառականական ասպարէզներուն մէջ։ Միլըն, Միացեալ Նահանգներու ելմտական նախարարը կը յայտարարէր վերջերս թէ ազգային եկամուտը հազար միլիառ տոլարի կը մօտենայ։

Ամերիկացի ճամբորդներ 700 միլիոն տոլար ծախսած են օտար երկիրներու մէջ 1927 տարուան ընթացքին, որ հաւասար է 18 միլիառ ֆրանքի...։ Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդը աշխարհի բնակչութեան մէկ եօթներորդն է թէեւ, բայց աշխարհի՝ սուրճի արտադրութեան կէսը, քաուչուին 100էն 65ը, հում մետաքսին երեք քառորդը, ածուխին 100էն 36ը, պղնձին 100էն 48ը եւ հում նաւթին 100էն 70ը այնտեղ կը սպառին. ամբողջ աշխարհի 30 միլիոն օթօմոպիլներուն 23 միլիոնը այնտեղ կը գտնուին...

Այս թիւերը բաւական պերճօրէն կը բացատրեն այն անօրինակ բարգաւաճումը որուն մէջ կ՚ապրին Միացեալ Նահանգներու բնակիչները։ Յիշենք այս առթիւ թէ տակաւին կէս դար առաջ Ամերիկա Ֆրանսային կը դիմէր, երբ դրամի պէտք կ՚ունենար...

Մ. Տ.

ՀԱՑԻՆ ԿՏՈՐԸ

Առտուղամու Յուլիսի գիշերն էր անթարթ. Եփրատի ափունքէն քիչ անդին, լուսնի դեղին ձորձին վրայ կը կոխէին երկու փոքրիկ ստուերներ։

Քո՛յր ու եղբայր փախչելու համար ճամբայ էին ելած կրկին ա՛յն խորշէն, ուր ցորեկին պահուըտած էին քնանալու։ Արշամ իր մերկ ու վտիտ մարմնոյն աղտը կիսովին ծածկող ցնցոտի շապիկ մը ունէր ուսերէն վար, որ կը դողդղար ճպոտ սրունքներուն շուրջ, զգուած իր ծալքերէն։ Բոպիկ ոտքերուն սեւցած մորթը մաշած էր քալելով։ Արշալոյս, որուն ձեռքէն բռնած հետը կը քաշքշէր այդ փոքրիկ ուղեւորը, ցնցոտիներու փոշոտ կծիկ մը ունէր մէջքին վրայ։ Հագին ինը տարեկան այդ պըզտիկ աղջիկը, մերթ ընդ մերթ հին լաթի մը պատռուած կտորը ուսերուն վրայ կ՚առնէր, ամայութեան մէջ սանձարձակ վազող հովէն սրսփալով։ Անոր ոտքերն ալ բոպիկ էին Արշամին պէս եւ կարճ սրունքներուն վրայ յուսահատօրէն ցատկոտել կը փորձէր, եղբօրը քայլերուն հասնելու համար։ Աւազներու հրայրքէն այրուած ոտքերը տակաւին կը կսկծային պաղ գետնին վրայ, ուր եղեամը խոտերու երեսը սրբած էր։

Տասներեք տարեկան իր եղբայրը, յոյսի մը դատարկ տոպրակը ունէր վզէն կախուած, ուր տակաւին սեւ հացին չորցած կտորուանքները կը մնային։ Բիւրտ հովիւին տան նկանակը որուն կարօտ էին ամէն օր ամբողջ տարի մը, երբ իրենց ծնողքը կորսնցուցին։

Անհունօրէն երկարող դաշտագետնին ծայրերը հորիզոնին կցուած էին միայն։ Լռութիւնը խաղաղութեան շշուկներուն ականջ կը դնէր, իսկ վախը այդ երկու փոքրիկներուն սրտին իր մետաղէ լռութիւնը։

Արշամ կը քաշէր քրոջը ձեռքէն, շուտով բլուրներուն միւս կողմը անցնելու համար, որովհետեւ դաշտին մէջ միայն իրենք էին նշմարելի։ Այս սոված փոքրիկներուն փախչելու տենչանքը հազիւ կրնար կազդուրել տատանող սրունքները ու վախը փոթորիկի մը պէս կը հրէր զիրենք, անհատնում հեռուներուն հասնելուն համար։

Թերեւս անգիտակցօրէն ետ կը դառնային այդ դողահար ուղեւորները, որովհետեւ երբեք չէին պտտած ճամբուն երկայնքը ցորեկ ժամանակ. բայց հետզհետէ հեռանալու համոզումը կը խրախուսէր զիրենք թէ մայրիկի՛ն պիտի հասնէին...

Բլուրներու կողերէն վար կ՚իջնէին լուսնկային փէշերը։ Արշամ ամայութենէն փախչած ըլլալու ցնծութեամբ, պահ մը վեր առաւ աչքերը ու տեսաւ որ մօտեցեր էին սեւ ժայռերուն, որոնցմէ անդին անշուշտ կրկին քալելիք ճամբայ ունէին մինչեւ առաւօտ։ Արշալոյս յոգնած սրունքներուն վրայ կ՚ոստոստէր եւ մերկ ոտքերուն այրածի կըսկծանքը, սարսափը կը մոռցնէր անդուլ։ Մոռցած թեւերը կասկածոտ մայրիկին, որ մութնալուն գիւղի փողոցներուն մէջ փնտռել կ՚ելլէր զինքն ու իր եղբայրը, մոռցած փոքրիկ անկողնին սիրուն երազները, թեւերս իր պարտասուն մարմինը ուժաթափ իյնալով լերան մը խորշին մէջ ցորեկ ժամանակ, այնքան կարճ էր անոր վախկոտ քունը որ իր ծնողքը գտնելու չէր կրնար երթալ երազներուն մէջ։

Եղբայրը դէպի ժայռերուն տարած էր Արշալոյսը, որուն դէմքին վրայ վիշտն իր տրցանքները կը սկսէր այրել։ Ապառաժի մը մէկ կողին դարձած ատեն, Արշամ ծածուկ խորշի մը մէջ սպիտակ բան մը նշմարեց, ուրկէ լուսնի լոյսը կ՚անցնէր։ Մօտեցան երկուքը միասին, պատառմին ժանիքներէն խոցոտուելով։ Ցորեկին հովիւներէն մէկը կաթ էր լեցուցած մածուն կապելու համար։ Արշալոյս եղբօրը նայեցաւ, գոհունակութեան մէջ աղաչանքի մը գըրգանքը տածելով անոր։ Արշամ վեր առաւ քոյրը, փոքրիկ խոռոչին քով նստեցնելու համար ու իր վզէն հանեց տոպրակը, ուր քանի մը կտոր հաց կար տակաւին։

Անօթի ու լքուած այս փոքրիկներուն ուրախութիւնը միայն ուտելիք բան մը գտնելուն մէջ էր այլեւս, որովհետեւ մերկ ու անծանօթ անապատներուն մէջ յոյսը, միայն վաղը ապրելու տենչանքովը կրնար մխիթարուիլ։ Եւ ապրելու ճիգովը համոզուած յոյսը, զիրենք մխիթարելու համար, շա՛տ... շա՛տ անգամներ գետնէն խո՛տ էր փրցնել տուած այն փոքրիկ ձեռքերուն, որոնք ապառաժին խոռոչին քովը ընկողմանած, անյագօրէն կը լափէին պաղ մածունը։

Լուսնկան կը ժպտէր, կարծես երբ Արշալոյսին դէմքին վրայ տրտում ժպիտ մը կը սեւնէր որովհետեւ կշտացած էր նիհար աղջիկը...

Խոռոչին մէջ փշրուած հացին փշրանքը սրբեց վերջ, միասին ճամբայ ելան վար իջնելու համար անկէ ու մինչեւ լոյս պիտի քալէին տակաւին։ Արշամի տոպրակին մէջ այլեւս հաց մնացած չէր։

* * *

Արշալոյսը հեռաւոր ծագերուն մէջ արթնցած էր ստեղծագործ երկինքին պատմելով իր երազը։ Մութը իր փէշերը կը սկսէր ժողվել Եփրատի ափունքէն եւ քոյր ու եղբայր գետին մօտեցած, արագօրէն կը փախչէին տեղ մը գտնելու համար, որպէսզի ցորեկը ապաստանէին հոն ու քնանային միւս գիշերուան ճամբորդութիւնը որոշելով։

Մառախուղը խառնուած էր Եփրատի ջուրերուն, որոնք անդուլ կը վազէին իրար հալածելով։

Արշալոյս եղերքին մօտ տեսաւ հացի մեծկակ կտոր մը որ ջուրերուն հետ արագօրէն կը խաղար, դէպի վար երթալու համար։ Արշամ նայեցաւ իր տոպրակին որ պարպուած էր երէկ գիշեր ու մտածեց առնել հացին թրջուած կտորը։ Մօտեցեց նաեւ որ աւելի դիւրաւ կարելի էր բաժնել եւ ուտել, որովհետեւ ջուրերը կակուղցուցած էին անոր չորցած խմորը։

— Կեցիր, ըսաւ քրոջը ու մօտեցաւ եղերքին, ծառի մը ոստովը քաշելու համար զայն. բայց ալիքները չէին ձգեր որ ազդին առնէր։ Արշամ փորձեց վազել եղերքէն. մինչ ալիքները անդին նետեցին զայն ու հեռու մնաց ծառին ոստէն։ Արշամ աւելի ծռեցաւ հասնելու համար և ոտքերը ջուրին մէջ սահեցան։ Արշալոյս անոր քով՝ օգնել կը ճգնէր ազդին քաշելու համար հացը. բայց աւելի արագ վազող ալիք մը խլեց եղերքի մանր աւազը ու Արշամ ջուրերուն մէջ ինկաւ, քշուելով հոսանքէն։ Արշալոյս սկսաւ խրախուսել եւ համոզել որ ազդին դար առանց հացը առնելու, ու կը վազէր գետափէն ալիքներուն հետ մէկտեղ, որոնք կը տանէին իր եղբայրը։ Արշամի ձայնը չէր լըսուեր քրթմնջող ջուրերուն զայրոյթին ու հացին կտորը հեռուէն կը մօտենար եղերքին։ Արշալոյս կասկածներէն վախնալով կը սկսէր պոռալ զորովալից աղաչանքով, բայց Արշամ չէր դառնար տակաւին։

Սոսկումին ու լքումին զարհուրանքէն խելագար կը վազէր ջուրերուն հետ եղերքն ի վեր ու լալագին կը հեծկլտար բարձրաձայն, որպէսզի զիրենք փնտռողները հասնէին ու տանէին կրկին, բայց կարծես թշնամին իր բացակայութեանը մէջ ալ կ՚ուզէ հալածել իր թշուա՛ռ զոհերը, ու կ՚ուշանա՛ր, կ՚ուշանա՛ր եւ երբեք չէր գար...

Կը վազէր դողահար փոքրիկ աղջիկը իր եղբայրը կանչելով, իսկ ան մոռցած էր կարծես մենաւոր քոյրիկը...

Ափունքին քով կտրուած ծառեր խռներ էին եւ անհագին արգելք մը կազմեր։ Արշալոյս աչքերովը հետեւելով հեռացող եղբօրը աննշմարելի գլխուն, ստիպուած դարձաւ ծառերուն ետեւէն եւ վազելով մօտեցաւ կրկին ջուրերուն, եղբայրը մօտեցած կարծելու յոյսով։ Գետը կ՚երթա՛ր ու կը վազէր, տանելով Արշամը եւ Արշալոյս այլեւս ի զո՛ւր վազեց խելագարի մը պէս, տեսնելու համար եղբայրը որ կը մաքառէր ջուրերուն մէջ։

Լուսցա՛ծ էր... կատաղի գետին գնացքը ամայի էր գիշերային լողը ծովու մը պէս ու հացին մահազդու կտորը եղերք նետուած։ Արշալոյս, անյոյս ու անմխիթար աչքերով կուլար անհամբեր։ Որքա՛ն երկար է պզտիկներու լացը՝ որովհետեւ այդ սիրտը տակաւին չի ճանչնար խաբկանքը կեանքին եւ կ՚ուզէ իր կորուստը արցունքներով վերստանալ։

Բայց՛ թշուա՛ռ աղջիկ ու երբ որ հասնիս, ետ դարձիր եւ հպարտօրէն նայէ թշնամիիդ, որ ճամբուն վրայ սողալով կ՚ուզէ ոտքերուդ հետքը ջնջել։

ՀԵՐ — ՏԻՒԼ

ՄԻԼ ՄԸ ՆՈՐԵՐԷՆ

Ի Ղ Ձ

Ըլլամ՝
Սիւք մը բուրեան,
Մեղմ ու քնքոյշ,
Քեզ ճամբո՛յր տամ...

Ըլլամ՝
Արեւէն ցոլք մը սաք,
կամ՝
Լուսնէն շող մը արծաթ,
Ու քաղցրօրէն վրադ իյնա՛մ...

Կոյս ու վայրի վարդ մը ըլլամ,
Եւ երբոր գաս, քաղել դու գիս,
Ո՛վ սիրելիս,
Ջեռքերուդ մէջ,
կամ՝
կուրծքիդ վրան,
Երջանկութեա՛մբ ես մահանամ...։

Օ. Զարմունի
(Ծաղիկ կը փնտռեմ)

ԿՈՒԶԵ՞Ս ՍԻՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՈՎ ՄԸ ՈՒՐԱԽԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵԿԱՄԴ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԷ
„ՅԱՌԱՋ"ի

ՆՄՈՅՇՆԵՐ ՊԱՐՍԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵ

Ո՛Վ ԿԻՆ

Այս վերնագրին տակ
Հիգ» իր թիւ 39դեկտեմբեր
ին մէջ հրատարակած է
եալ ոտանաւորը։

Այսպիսի համարձակ
մը Ղաջարներու տիրապետու
օրով, առանց չափազանցու
կախաղան կ՚առաջնորդէր
նաստեղծը եւ թէ «Կոհինո
բագիրը։

Բանաստեղծը՝ Մ. Հ
Շահրիար, պարսիկ կնոջ
«սեւ շղթայէ թակարդ»ի
գուստը, որ նոյնպէս սեւ է
գի զգեստ»ի նմանցնելով,
կը սկսի.

Մի պաճ քաղաքացիական
Լունքից խօսիր, ո՛վ
Եւ այս սեւ շղթայէ թ
խորտակիր, ո՛վ
Այս սուգի զգեստից
սիրտը դարձաւ ճարիւ
Հալիւր պատառ արա՛ սա
զգեստը, ո՛վ

Շահրիար կինը ամէնէն
տեղը կը դասէ, կը յիշէ
ինքն է Աստուածածինը.
րիամի շապիկը, որ ըստ ա
թեան ամօթխածութեան
բացումն էր, դարերու հե
մետական հոգեւորական
պարտադրած է կնոջ, իբրեւ
կարգ, զոր պատռելու հրա
կարգայ բանաստեղծը.

Յիսուսի յղացողն ես,
եալ ես դու վերջա
Ուրեմն պատռիր Մարիամ
պիկը, ո՛վ
Բա՛ց երեսդ ինչպէս ա
պարզութեան
Օտարի ու մտերմի աչքին
ո՛վ

Պարսիկ կինը իր ներկա
ճակով անբախտ է ու ան
ուստի բանաստեղծը կը թե

Մինչեւ սիրոյ մրմունջի մէ
Թաւը լայ
Նուագարանի վրայ մերթ
մերթ թաւ խփիր, ո՛վ կ
Ջանքով, գործով թեւաւոր
բախտի ու պատուի թեթեւ
Արիաբար ծայրէ ծայր աշխ
խփիր, ո՛վ կ

Պարսիկը տնական ուր
շատ քիչ ունի, եղածներն
զրադաշտական օրերէն են
ինչպէս Նովրուզի տօնը. մի
տարուան կէսը մահմետակ
գեւորականութիւնը դարձուց
սուգի օրեր։ Այդ օրերուն հ
բաւոր, հազարաւոր հաւատա
ներ, ռեծ մասամբ կիներ,
մը շուրջ հաւաքուած կու
իրենց գլուխն ու կուրծքը կ
ծեծ անխնայ՝ շէյխին ք
ազդեցութեան տակ։ Եւ ահ
պէսզի կինը կարենայ «քաղ
ցիական իրաւունքէ խօսիլ»
ստեղծը մինչեւ այժմ ս
այս ազդու կոչը կ՚ուզէ
պաշարուած պարսիկ կնոջ.

Ամաչում եմ առել՝ այս քա
ականջ մի՛
Վերջապէս քո գլխին ու կը
քիչ խփիր, ո՛վ կ
Դու լրիւ լուսին, ինչո՞ւ
բռունցքդ գլխիդ տալ
Այդ բռունցքը փաթթոց
շէյխի գլխին խփիր, ո՛վ կ

Հին բանաստեղծներ այլ
նորէն դեռատի, անչափահաս
ջիկները նմանցուցեր են 14
օրական լուսնին, որ ամօթխա
թենէն չուզեր իր դէմքն ամ
ջապէս ցոյց տալ։ Շահրիար
լուսին» դարձուած քով կ՚ուզէ
թէ պարսիկ կինը արդէն ապ
անչափահասութեան իր դ
պէտք է իր դէմքը ցոյց
ինչպէս իր լրման օրերուն։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԱՆՎԷՐՍԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Անվէրսի Հայ Տիկնանց Միութիւնը հիմնուած է փետրուար 1928ին։ Իր նպատակն է օգնել գաղութին կարօտեալ անդամներուն, անցորդ չքաւոր հայրենակիցներուն, Անվէրսի հայութեան անունով որբ մը պահել Գ. Քրաֆթ - Պոնարի Ընկէնի որբանոցին կամ ուրիշ որեւէ հաստատութեան մէջ, գաղութին մատղաշ սերունդին ազգային դաստիարակութեան հոգ տանիլ եւ առարեկան նուիրատուութեամբ մը մասնակցիլ Հայ պետական կարմիր խաչին։

Միութեան կրնան մասնակցիլ ամէն Հայ տիկին կամ օրիորդ որ Անվէրս կը բնակի։ Վարչութեան նախագահուհին է Տիկ. Մ. Խրէքճեան, քարտուղարուհին՝ Օր. Մ. Գօլանճեան եւ գանձապետուհին՝ Տիկ. Ն. Վրոյր։

Միութիւնը մէկ տարուան ընթացքին ունեցած է հետեւեալ գործունէութիւնը.—

1000 զուիցերիական ֆրանք տրամադրած է Պ. Քրաֆթ - Պոնարի, Միութեան անունով որբ մը պահելու համար Ընկէնի հայ որբանոցին մէջ. կանոնաւոր թոշակներ յատկացուցած է Անվէրսի անոք եւ հիւանդ հայրենակիցներուն, հայերէն լեզուի հրի դասատուութիւններ հաստատած է մանուկներու համար։ Բացի ծրագրի տրամադրութիւններէն, «Որբերու Կիրակի»ի համար 2000 ֆրանք տրամադրած է, եւ նո՛յնքան գումար մըն ալ հանգանակած՝ պոլկարահայ աղէտեալներուն համար։ Նոյնպէս որոշած է Պելժիոյ Հոգեւոր Հովուի մասին, նպաստաւոր կարգադրութիւն մը ընել, ի վարձատրութիւն անոր քարոզ պաշտօնավարութեան։

Միութիւնը մտադիր է յառաջիկայ ամսուան ընթացքին կազմակերպել շքեղ հանդէս մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի Հայ Կարմիր Խաչին։

Ինչպէս կը տեսնուի, Անվէրսի Հայ Տիկնանց Միութիւնը, առանց իր շուրջը մեծ աղմուկ յարուցանելու, ջանացած է բաղդատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ խիստ գովելի գործունէութիւն մը ունենալ, եւ պատիւ կը բերէ Անվէրսի գաղութին։

Անվէրսը ունի նաեւ Երիտասարդաց Միութիւն, որուն ժրաջան ատենապետն է Պ. Ներսէս Զամքերթէն, Անվէրսի նախկին Հայ Հիւպատոս՝ Տիգրան Զամքերթէնի որդին։

Հ. Տէրոսկի

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Թուրք ծանօթ հրապարակագիր Ճէլալ Նուրի կը գրէ Պոլսոյ «Իգտամ» թերթին մէջ.

Տնտեսական բարձրագոյն խորհուրդը, իր հրատարակած տեղեկագրին մէջ կը յիշէ Ըամէթ փաշայի հետեւեալ խօսքերը.

«Այսօր՝ մեր սպասած հասոյթին նուազագոյնն անգամ չենք կրնար ստանալ ոեւէ ճիւղի մէջ. — երկրագործութիւն, արհեստ, անտառի շահագործում, հանքագործութիւն եւ առեւտուր»։

Տեղեկագիրը յետոյ կը հրատարակէ Վիճակագրական ընդհ. տնօրէնութեան մէկ վիճակագրութիւնը, «Մեր մշակած հողերուն ընդհանուր տարածութիւնը երկրի տարածութեան միայն հարիւրին մէկն է»։

Համեմատական երկար տախտակներով չպիտի յոգնեցնենք ընթերցողները միայն մեր երկիրը Յունաստանի հետ բաղդատենք։

Հելլէնները շատ կը գանգատին թէ իրենց երկիրը պէտք եղածին չափ չէ մշակուած։ Աւսով մէկտեղ, 12,591,400 հեքթարնոց իրենց ընդհանուր հողին 3,500,000 հեքթարը ցանուած է։ Մօտաւորապէս մեզմէ երեք անգամ աւելի...։

Թուրքիոյ տարածութիւնը՝ 762,736 քառակուսի քիլոմեդր է, իսկ բնակչութիւնը՝ 13,660,275։ Յունաստանի տարածութիւնն է 120,914 քառ. քիլոմեդր, բնակչութիւնը՝ 6,200,000։

Եթէ համեմատութեան դնենք, կը տեսնենք որ մեր հարեւանին արտադրութիւնը մերինէն շատ աւելի է։ Մեր երկիրը ամէն տեսակէտով կը նմանի կոյս անտառի մը, ուր կացինը մուտք չէ գործած։

ԾԽԱԽՈՏԻ ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ԲԵՐՔԸ

«Միլլիէթ» կը գրէ.— Ծխախոտի Մենաշնորհի վարչութեան պատրաստած վիճակագրութեան համաձայն, անցեալ տարի 889,985 արտավար ծխախոտ մըշակուած է, եւ բերքը եղած է 50 միլիոն քիլօ։ 1927ի հետ բաղդատելով այս բերքը 19 միլիոն քիլօ պակաս է։

Պատճառը այն է որ ծխախոտի մշակութիւնը կարեւոր չափով պակսեցաւ 1928ին։ Այսպէս, 30 հազար հոգի դադրեցան ծխախոտ մշակելէ, աննպաստ գտնելով այդ ճիւղը։ Վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ որ գէշ ծխախոտ հասցնող շրջաններու մէջ աստիճանաբար կը պակսի մշակներուն թիւը։

Միւս կողմէ, հաշիւ եղած է որ այժմ երկու անգամ աւելի ծխախոտ կը սպառի, քան բէժիի շրջանին։

ԸՆԴԾՈՎԵԱՅ ՓԱՊՈՒՂԻՆ

Քանիցս գրեցինք արդէն Անգլիան եւրոպական ցամաքամասին միացնող Մանշի ընդծովեայ փապուղիին մասին։

Այս անգամ, հարցը արծարծուած է աւելի լայն շրջանակի մէջ եւ կը թուի թէ նպաստաւոր ելք մը պիտի ստանայ։ Մանաւանդ որ, անգլեւֆրանսական յարաբերութիւնները աւելի քան երբեք բարեկամական են եւ յետոյ, պատերազմը եկաւ ցոյց տալու նոյնիսկ ամէնէն թերահաւատներուն թէ՝ աշխարհի մէջ ինչպէս ամէն բան, նոյնպէս եւ փապուղին ենթէանպատեհութիւններ ունի, ունի նաեւ շատ մեծ առաւելութիւններ։

Բայց դեռ շատ կանուխ է կարծելու համար թէ փապուղիի շինութեան կողմնակիցներուն առջեւ ամէն արգելք վերցած է։ Նախ, պիտի կազմուի երեսփ. ցանձնախումբ մը, որ հարցը պիտի տանի խորհրդարան։ Այն ատեն է միայն որ անգլ. կառավարութիւնը պիտի հրաւիրուի իր կարծիքն յայտնելու։ Մինչ այդ, կարելի է արդէն հարցին շահեկան կողմերը մատնանշել։

Ցայտի է թէ պատերազմը մեծ փոփոխութեան ենթարկեց կարծիքները ի նպաստ փապուղիի շինութեան։ 1913ին, Խորհրդարանի 670 անդամներէն միայն 90ն էին, որ այդ մասին դիմում կը կատարէին Ասքուիթի. իսկ 1924ին Մաքտոնըլտի օրով, Խորհրդարանի 2)3ը շինութեան կողմնակից էր։

Բայց 1924ի Անգլիոյ Ազգային Պաշտպանութեան կոմիտէն, զինուորական եւ քաղաքական կրկնակ տեսակէտներով, միաձայնութեամբ «առ այժմ» կը մերժէր փապուղիին շինութիւնը։

Այս առթիւ, կը յիշուի սակայն թէ, յունուար 2ին փապուղիին շինութեան հակառակորդ լորտ մը, «Թայմզ»ի մէջ կը հրատարակէր թէ, 1924ին, Լորտ Հէյկ հակառակ էր փապուղիին, եւ իրեն յայտնած էր թէ անոր շինութեան դէմ պայքարող բոլոր կազմակերպութիւններուն ուժ պիտի տար։

Ցաջ՚րդ օրը, նոյն թերթին մէջ, ուրիշ յօդուածագիր մը իր տեսակցութիւնը կը յայտնէր Ջօր. Ֆրէնչի հետ, որ Ֆրանսայէ կը վերադառնար, բրիտանական հրամանատարութիւնը յանձնելէ յետոյ։

Յօդուածագրին հարցումին պատասխանելով, Լորտ Ֆրէնչ ըսած է.— Եթէ պատերազմին սկիզբը՝ Մանշի տակ փապուղի մը գոյութիւն ունեցած ըլլար, այդ փապուղին մեծ ազդեցութիւն պիտի բանեցնէր Մոնսի նահանջէն յառաջ եկած գործողութիւններու ազդմավարութեան վրայ։ Ըստ Լորտ Ֆրէնչի, պէտք պիտի ըլլար փապուղին քանդել այն պահուն որ համաձայնական բանակները կը նահանջէին գերմաններուն առջեւ, եւ կամ, փապուղին իր բանակը կապած պիտի ըլլար ճակտին արեւմտեան կողմը եւ այս կերպով, թոյլ պիտի տար իրեն որ ձնշում մը բանեցնէր անգլիական եւ ֆրանսական բանակներուն մէջտեղէն։

Քաղաքային տեսակէտով, բացայայտ է թէ օդանաւորդութիւնը, օդային եւ մանաւանդ քիմիական պատերազմի մը կարելիութիւնը մեծապէս ազդեց հարուածային Անգլիոյ վրայ։ Նոյնը չէ սակայն կեդրոնի եւ հիւսիսի բնակիչներուն համար։ Այս վերջիններուն համար, օդանաւորդութիւնը տակաւին հաղորդակցութեան անապահով միջոց մըն է միայն, եւ մանաւանդ, անոնց համար, Անգլիոյ եւ Եւրոպայի միջեւ, ընդծովեայ փապուղիով անընդհատ ճամբորդութիւն մը՝ վերացումը կը նշանակէ բրիտանական կղզ' բնակութեան հմայքին։ Անգլիացիներու մտքին մէջ, խորապէս ամրացած զգացում մըն է, զոր նկատի չառնել յանցանք պիտի ըլլար։

ՍԹՐԱՏԻՎԱՐԻՒՍԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Սթրատիվարիուս այն նշանաւոր ջութակագործն է, որուն ձեռքէն ելած ջութակները այսօր, հեքեաթ համբաւ մը կ'արժեն. ապրած է 1644—1737։ Ցարդ, Սթրատիվարիուսի եւ մանաւանդ անոր ջութակ շինելու եղանակին մասին, յստակ տեղեկութիւններ չկային։ Սակայն վերջերս Իտալիոյ մէջ գտնուած են անոր ձեռագիրները եւ իր մասին վաւերական գրութիւններ։

Այդ գրութիւններուն մէջ գտնուած է 1743ին, վանականի մը կողմէ գրուած՝ Սթրատիվարիուսի կենսագրականը։ Վարդապետը կը պատմէ թէ օր մը, երբ խանութի մը առջեւէն կ'անցնէր, լսեց շեշտիր, որոնք մարդկային ձայնի յստակութիւն ունէին։ Ներս մտաւ եւ ծանօթացաւ Ընոտն Սթրատիվարիուսի, որուն բարեկամը մնաց մինչեւ մահ եւ եղաւ անոր կտակակատարը։ Կենսագրականը 48 էջերէ կը բաղկանայ եւ կուտայ Սթրատիվարիուսի կեանքին մանրամասնութիւնները։

Գտնուած թուղթերուն մէջ ամէնէն կարեւորներն են այն կտորները որոնց մէջ կը խօսուի ջութակ շինելու արուեստին մասին։

Ձեռագրին կողքին վրայ գրըուած է,— Ջութակը եւ անոր շինութիւնը,— Գաղտնիքներ եւ իմ կողմէ կատարուած ուսումնասիրութիւններ,— 1715,— Ա. Սթրատիվարիուս։

Կողքին վարի մասին վրայ գծուած է ջութակի լարակալ մը։

Ձեռագիրը կը բաղկանայ 10 էջերէ եւ բաժնուած է երեք կարճ գլուխներու։

Առաջին գլխուն մէջ կը խօսուի ջութակի համար գործածելի փայտին վրայ. այդ փայտը կը գտնուէր միայն Բերգամայի մօտ, մասնաւոր շրջանի մը մէջ։

Երկրորդ գլուխը յատկացուած է լնարակի, սոսինձի եւ զանազան նիւթերու։

Երրորդ գլխուն մէջ, Սթրատիվարիուս կը պատմէ թէ ի՛նչպէս պէտք է ըլլայ ջութակին ձեւը եւ անոր պահարանը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՌԷՆՍԻ ՄԷՋ

Այսօր, կիրակի Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի Ա. խումբը՝ երրորդ անգամ ըլլալով մէկ տարուան մէջ՝ պիտի երթայ Reims քաղաքը, մրցելու համար տեղական «Փօմըրի» խումբին դէմ։ Ժամադրութիւն Հ. Մ. Մ.ի (U.S.A.) այս առաւօտ ժամը 6.30ին Gare de L'Est:

ՄԱՐՍԷԼ.— Այսօր, կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյի մասնաճիւղը պիտի մրցի Entente Gisorsienne Ա. խումբին դէմ, Gisorsի մէջ։ Բոլոր խաղացողները կը հրաւիրուին Gare St. Lazare ժամը 10ին։ Մեկնում ժամը 10.40 անցած շոգեկառքով։

Իսկ իր նորակազմ երկրորդ խումբը իր անդրանիկ մրցումը պիտի կատարէ ժամը 1ին Colombesի մէջ, St George d'Argenteuilի 3րդ. խումբին դէմ։

Ս.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՇԻՔԱԿՕՅԻ ԲԼՈՒՐՆԵՐ»ՈՒՆ ՎՐԱՅ.— Շիքակոյի արուարձաններուն մէջ տեղ մը կայ «Շիքակոյի բլուրները» անունով, ուր մէկ տարուան մէջ 65 սպանութիւններ եւ անհամար գողութիւններ կատարուեցան։ Կառավարութեան հրամանով Ուաշինկթընէն ամէնէն վարպետ գաղտնի ոստիկանները հոն գացին, ոճրագործներու բոյնը քանդելու, 150 ոստիկաններու օժանդակութեամբ։

Անոնք սակայն, ամէնէն առաջ ձերբակալեցին տեղին ոստիկանները, 18 հոգի, որպէսզի լուր չտան ոճրագործներուն։ Ձերբակալեցին նաեւ տեղին Թաղապետական խորհուրդին անդամները եւ յետոյ միայն սկսան գործողութեան։ Գտան բազմաթի ատրճանակներ, 65 գնդացիրներ..., փամփուշտի հսկայ պահեստ մը ձեռնառումբեր, ոգելից ըմպելիի շտեմարաններ եւ բախտախաղի ամէն տեսակ գործիքներ, մեծ քանակութեամբ։

Ոստիկանները երեւան հանեցին ոճրագործական զարհուրելի կազմակերպութիւն մը,— «Յեւ-Ջեռքի Ակումբ»ը որուն վարիչ մարմինը ուրիշ տեղ կը գտնուի։ Աւազակախումբը մասնաճիւղեր ունէր զանազան քաղաքներու մէջ։ Անոնց մէկ ղեկավարը բռնուեցաւ։ Անոր կառատունէն գտնուեցան 6 ինքնաշարժեր, բոլորն ալ գնդացիրներով զինուած։ Մօտ 100 հոգի ձերբակալուած են եւ 300է աւելի անձեր մեղսակցութեամ ամբաստանուած։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԲԱՐԻՔ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 10 յունուար՝— Իր բարեգործութիւններով մարսիլահայ գաղութին յայտնի Տիկին Մ. Մութաֆեան անցած դեկտեմբերի 29ին օրինակելի վերաբերմունք մը ունեցաւ Ազգային վարժարանիս սաների հանդէպ։

Նոյն օրը երեկոյեան յարգելի Տիկինը իր ամուսնու եւ եղբօրը հետ բարեհաճել էր այցելել վարժարանիս մանկապարտէզը եւ 50 բաղդաւորկ երեխաների նուէրներ բաժանելով Նոր Տարւայ առթիւ՝ ուրախացնել զանոնք։ Նուէրներ ստացան 35 աղջիկ եւ 15 տղայ։

Աղջիկների նուէրներն էին իրանց շատ սիրած սիրուն պուպրիկները. իսկ տղաներինը՝ «օթօ»ներ, զոյգ ձիանի կառքեր, սաւառնակներ, որոնք բոլորն էլ խնամքով եւ առանձին տուփերի մէջ, դրուած՝ իւրաքանչիւրը առնուազն 45-50 ֆրանք արժողութեամբ։

Տօների բերումով դպրոցի բոլոր երեխաները արձակուել էին՝ բացառութեամբ ցուցակի առնուած այդ 50էն, որոնք մեր հիւրերը ընդունեցին իրանց մանկական երգերով, արտասանութիւններով եւ խաղերով։ Հիւրերի շարքին տեղ էր գրաւել նաեւ Մարսիլիոյ առաջնորդ Գր. Եպ. Պալաքեան։

Ցանպատրաստից կազմակերպուած փոքրիկ հանդէսը աւելի յուզիչ դարձաւ, երբ յարգելի Տիկինը սկսեց իւրաքանչիւր երեխայի, մայրական գուրգուրանքով, փայփայանքով եւ համբոյրով, բաժանել իր նուէրները։

Պուպրիկների տեսքն իսկ աննկարագրելի հրճուանք պատճառեց աղջիկներին։ Ամէն ոք յուզումի մէջ էր ուրախութիւնին անպատում. եւ իւրաքանչիւրը անհամբեր՝ իր անունը կարդացուելուն։

Մանկական անմեղ հոգիների հրճուանքի գեղեցիկ մի տեսարան էր այդ երեկոյ, որի վայելումին իսկ հոգեկան անփոխարինելի բաւարարութիւն կը տար սրտի տէր մարդկանց համար։

Յարգելի տիկնոջ այս գեղեցիկ վերաբերմունքի համար, իմ փոքրիկների կողմէ, պարտք կը զգամ հրապարակով յայտնելու ջերմագին շնորհակալութիւններ։

Մարսէյլի Ազգ. Վարժարանների Տնօրէն՝ ԱԲՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ՛ ...

(ՍԷՆԱՐԻՕ)

(Կը ներկայացնէ 69-70 Թուականները, Ք. Ե.)

Ինչպէս ահաւոր էր տեսարանը։ Սրահը մայրիի տախտակէ պատով մը բաժնուած էր երկու մասերու։ Ահա կիներու բաժինը.— անկիւն մը կուրացած բոռոտը, ուռած քիթով ու այտերով, ճակատը ձեւազեղծուած էր բազմաթիւ կոշտերով, աչքերը ճաթռտած էին, ինչպէս հողը՝ երաշտ օրերուն. անդամալոյծ մը, չար ու տրտում, կուլայ կամ կը տրտնջայ. կին մը, տապաստի չարչարանքներուն մէջ, բոցը կը թռչի երեսներէն, ողբագին կ'աղաղակէ. սապատող մը, որուն սրունքը տապկուած հաւի մը պէս կարմրեր՝ ուռեր է, ու դեղին ծիրանի նման թարախը կը հոսի վէրքէն. գիրուկ կնկան մը երեսին վրայ զարշելի վէրք մը, բուշտ բուշտ դուրս տուած, սեւ ու մածուցիկ, ճըմլուած սեւ խաղողի ողկոյզին նման. կաթի երախաներ, քըրտինքխառն ու մէզէն երանքները բորբոքած, մատղաշ հարս մը, որուն ծոցը ալիւրի նման բարակ ու ճերմակ փոշի մըն է տեսնուեր. գեղանի աղջնակ մը, որուն երեսին վրայ խածուած համբոյրի մը պէս կլոր բորբոքում մը կայ. մանկամարդ կին մը, որուն աչքերը գոմէշի աչքերու պէս դուրս ինկած են. պառաւ մը, որուն ոտքերը չեն բռներ ու կը միզէ առանց զգալու. լուսնոտ աղջիկ մը, որ տասն անգամ, ճչալով, գետին կ'իյնայ եւ սպաննուած հաւի մը պէս կը թափահարէ գետինը։ Ու քարաքոսը, ու որքինը, գայլկեղը, ուռուկը, հատող դաշտանը, կոշկոտած քոսոտը, ամէնքը իրարու խառնուած։ Ողջ միւղէ։

* *

Իրիկուան պաշտամունքի իններորդ ժամուն, աճարին իմաստուն երգիչներէն՝ Սոփոնիա կու գար անոնց սորվեցնելու Տէրոջ երգերը։ Եւ անոնք, տխուր եւ արտասուագին, հառաչանքով ու պաղատելով, կ'երգէին տուն տրուած սաղմոսները, վասն քաւութեան ու բժշկութեան։

Սպառեցան որպէս ծուխ աւուրք իմ, ու ոսկերք իմ որպէս խռիւ չորացան։

Հարայ որպէս խոտ եւ ցամաքեցաւ սիրտ իմ. մոռացայ ուտել զհաց իմ։

Ի ձայնէ հեծութեան իմոյ, կցեցաւ ոսկր իմ ի մարմին իմ։

Նմանեցայ ես հաւալուսան յանապատի. եղէ ես որպէս բու յաւերակի։

Տքնեցայ եւ եղէ ես որպէս ճնճղուկ՝ միայն ի տանիս։

Զմոխիր որպէս զհաց կերայ, եւ զըմպելին իմ արտասուօք խառնեցի։

Աւուրք իմ որպէս հովանի անցան, եւ ես որպէս խոտ ցամաքեցայ։

Ես որպէս զջուր հեղայ, եւ ցրուեցան ամենայն ոսկերք իմ, եւ եղեւ սիրտ իմ որպէս մոմ հալեալ ի մէջ որովայնի իմոյ։

* * *

Եօթը օրէ ի վեր Ռամելա, այդ տարաբախտներուն մէջ, կուլար շարունակ. ո՛չ կ'ուտէր եւ ո՛չ կը խմէր։

Իրիկուն մը, երբ սովորական աղօթքէն յետոյ, Սոփոնիա կը մեկնէր, Ռամելա, ղոնապանին անուշադիր մէկ վայրկեանէն օգտուելով, վազեց սրահէն դուրս, հասաւ Սոփոնիայի եւ փաթթուեցաւ անոր ղեւտական լայն լօղիկին։

— Սոփոնիա՛, աղուոր երիտասարդ, փրկէ՛ զիս, ես բորոտ չե՛մ, նախանձորդ մը նետեց զիս այստեղ։ Տե՛ս, գեղեցիկ եմ, ապրի՛լ կ'ուզեմ, տար քու սենեակդ, ազատէ զիս։ Ծաղիկի պէս թարմ եմ, տե՛ս... Ու դրկեց երիտասարդը, հակառակ անոր մերժումի եւ խուսափումի շարժումներուն, փաթթուեցաւ լայն զգեստին մէջ, հրեց զայն, առաջ մղեց եւ սանդուխէն վեր ելան։ Մութին մէջ ամէն բան աննշմար անցած էր։

Սոփոնիա, աղջկան ջերմ ու խանդակաթ խօսքերէն յուզուած, թարմ գեղեցկութենէն թելադրուած, ուզեց ազատել զայն։ Մանաւանդ որ աղջիկը զինք դրած էր ազատարարի այդ ճամբուն մէջ, այլեւս իրեն կը մնար լրացնել։ Ու, պաղարին, բերդին դրան մօտէն, դարձաւ ետ, կամարակապ գետնուղիին մըթութեան մէջէն գնաց տաճարին կողմը։ Եւ դուրս ելաւ արեւելեան դուռնէն։ Այժմ փողոցն էին։

Ռամելա կը դողար։

Սոփոնիա զայն տարաւ Բեզեթայի թաղին մութ փողոցներուն մէջ, Բաղդէացի Նահար Սունէմէքի խանութը։

* *

Ծերունի Բաղդէացին, յառաջորդ տարու, ծունկերուն վրայ առած գեղեցիկ կատուն մը, զոր Բրիսոպրաս կ'անուանէր՝ ոսկեխայտ մուշտակ մը ունենալուն համար, այսպէս խօսեցաւ Ռամելայի.

— Երուսաղէմի հարաւային պարիսպին տակէն, Բրուտին լքուած դուռնէնդուրս ելիր. գնա՛ Մեռեալ ծովինեզերքը,ճիշտդէմը Երիքովի։ Հոն, ցից լեռներուն կողերուն վրայ քարանձաւներ կան, ուր գիշերները կը պառկիս փաթթուելով վուշէ կտաւի մը մէջ։ Վարը, տաք հովիտին մէջ, այգիներ կան, ու լերան մէջ թզենին, արմաւը, ձիթապտուղը առատ է։ Իմ մարդոցս հետ քեզի ուտելիք պիտի ղրկեմ մինչեւ առողջանալդ, համաձայն Սոփոնիայի հրահանգներուն։ Ծովին եզերքի ծծմբական ու ձիւթախառն հողը շատ յարմար է ախտիդ բժշկութեան համար։ Այդ տեղերը բազմաթիւ հիւանդներ կան, որոնց հետ կրնաս բարեկամանալ։ Ընդհանրապէս պաշտպանեալներ են անոնք, եւ կապ ունին մեծ ընտանիքներու հետ։

(4)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Իբրօք ՍՈՐՊԻԷ նորոյթի հանրածանօթ տան մէջ է որ կրնաք գտնել Փարիզի ամէնէն սիրուն գլխարկները։ Այցելութիւններու, արարողութիւններու եւ Բօթ տ'Ալիբի համար, գացէք եւ տեսէք անոր հրապուրիչ նմոյշները։

F. Sorbier, 11, Rue Lafayette, Paris.

Ծ.

է միւսներուն վրայ։ Մինչ հոս բոլոր կուսակցութեանց պետերը պատրաստ են կացութեան մասին խորհրդակցելու Թագաւորին հետ, եւ թէ նոր շարժման մէջ ֆաշիսմի խնդիր չկայ։ Ալեքսանդր Թագաւորը ըրաւ այն ինչ որ աւելի քան տարիէ մը ի վեր կը պահանջէին բոլոր կուսակցութիւնները, սերպ թէ խրուաթ։ Բոլորն ալ կ'ըսէին թէ Թագաւորը միայն կրնայ փրկել կացութիւնը։ Թագաւորը պէտք է գործէ։ Թագաւորը գործեց ահա՛ ու սերպ, խրուաթ, սլովէն եւ այլ ցեղերու համերաշխութիւնը Թագաւորութեան շուրջ՝ պէտք չէ զարմացնէ ո եւ է մէկը։

Սերպիոյ նոր վարչաձեւը եւ Պուլկարիա

«Թայմզ»ի Սոֆիայի Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Պուլկար հանրային կարծիքը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի Պելկրատի զինուորական դիկտատորութեան անցուդարձերուն։ Կ'ընդունուի որ քաղաքական կուսակցութիւնները ձախողեցան եուկոսլաւ պետութիւնը կազմակերպելու գործին մէջ եւ թէ Թագաւորին համար անհրաժեշտ էր անձնական պատասխանատուութիւնը ստանձնել։ Սակայն մամուլին մէջ որոշ յոռետեսութիւն մը կը տիրէ, անոր համար՝ որ իշխանութեան գլուխ եկած է Զինուորական Դաշնակցութիւնը, որուն նախագահը՝ զօր. Ժիվքովիչ, նոր կառավարութեան վարչապետը, իրականին մէջ դիկտատոր է։

Նկատի առնելով սերպ զինուորական շրջանակներու բացորոշ թշնամական դիրքը՝ զանազան ոչ-սերպ ազգերու, մասնաւորապէս Մակեդոնացիներու պահանջած ազատութեանց դէմ, պուլկար քաղաքական կարծիքը շատ քիչ յոյս ունի որ նոր վարչաձեւը որեւէ բարւոքում առաջ պիտի բերէ պուլկարեւսերպ յարաբերութեանց մէջ։ Կը վախցուի նոյնիսկ որ այդ յարաբերութիւնները վտանգաւոր կերպով ծանրանան, քանի որ սերպ զինուորականները միշտ հովանաւորած են պուլկար հոգործական - համայնավար գաղթականները, որոնցմէ շատեր յանցապարտ արարքներու մէջ գտնուած են Պուլկարիոյ դէմ։

Զուարթնոց

Լոյս տեսաւ գրականութեան եւ արուեստի երիտասարդ պարբերականը, աշխատակցութեամբ ծանօթ գրողներու։ 48 մեծադիր էջեր, պատկերազարդ։ Տարեկան 10 թիւ, Ֆրանսա 50 ֆր.։ Ուրիշ երկիրներ 3 տոլար, հատը 7 ֆր.։ Դիմել՝ H. PALOUIAN, Boîte Postale No. 50. PARIS (10e).

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ
„ԱՆՁՐԵՒ"Ը
կը ծախուի «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը։

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊ. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Ա. ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
46bis Rue St. Didier, Victor Hugoի շքեղ սրահներուն մէջ
16 Մարտ Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս
Գեղարուեստական այլազան ծրագիր, բազմապիսի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, թէյասեղան, եւայլն։

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
մէթրօ' Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

Տք. գաղտ. գիտութ. գուշակուհի
ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է։ 60 rue Pigalle, Paris.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքական գիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել 'CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ԴԱՐՄԱՆԱՏ. ՄԱՍՆ. ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ
28 Rue du Tage, Մէթ. Իթալի Խորհր. ժ. 9-21։ Կը դարմանեն կանանց, վեներական (ֆրանկ. ջերմամիզ. մորթի) եւ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ.— Ակռայ լեցնել, առանց ցաւի քաշել, ոսկի քուրոն՝ 100 ֆր.։ Այցելին 10 ֆր.։ Կատարեալ երաշխաւորութիւն։ Դիմել վստահութեամբ։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տամնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ։ Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ վկայեալ աղքատներուն ձրի։
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ԼՈԹԹԷ ՇԷՕՆԷ
Հիանալի երգչուհին որ անցեալ գարնան մեծ յաջողութիւն գտաւ la Flûte Enchantéeի Փամինայի դերին մէջ, պիտի երգէ Օփէրա-Քոմիքի բացառիկ ներկայացումներուն՝ Դշ. 16 Յուն. La Vie deBohêmeի մէջ «Միմի»ի դերը, 21 Յուն. Բշ. «Մելիզանտ»ը։ Ասկէ զատ Լոթթէ Շէօնէ Յուն. 18ին պիտի երգէ O. S. P.ի մէջ. իսկ Յուն. 24 Եշ. իրիկուն պիտի տայ միակ երգահանդէս մը։ Տոմսերը՝ Սալ Կավօ, Տիւրանի եւ Պ. տը. Վալմալէթի մօտ, միակ ներկայացուցիչ Տիկ. Լոթթէ Շէօնէի։

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով։
73 Av. de Wagram մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

Կ'ուզուի վարպետ դերձակ մը։ Դիմել՝ Serge Mizandjian, Bld. des Anglais, Four à Chaux, Cannes (A.M.).

ԱՄԷՆ ՕՐ
VOLPONE
ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՍՊԱՍՈՒՀԻ մը։ դիմել' G. Fringhianի, 41 Bld. Exelmans, փարիզ։

ԴԱՇՆԱԿԻ ԵՒ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ
ՕՐ. Ժ. ՃԱՄՊԱՋ
Բ. մրցանակ փարիզի երաժըշտանոցէն, դաշնակով կ'ընկերակցի Maître Escalaïsի, Օփէրային։ Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին։
61 Rue de Flandre, Paris (19e)

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕՏԷՕՆ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները' Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրեերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ դիմել' Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ' Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեամբ

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ,
ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ
ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝
ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9E)

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)
Նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e). Place St. Michel
Հիւանդ կ'ընդունի Դշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4 Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60-46

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ախորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով։
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար։
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ
Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
Հիւանդ կ'ընդունի իր հին հասցէին 63 Ave. de Versaille կամ 3 Rue Amiral Cloué:
երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուր. օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6։

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) մէթրօ' Etoile
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, մէթրօ' ՊԷԼՎԻԼ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթով, Յոդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրախտութիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ' Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵ…
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve, Մէթրօ Սէն Մի…
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր։ Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած …, հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէն…

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ճոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67-07 Métro, Poisson…

ՏՕՔԹ. Բ. ՈՍԿԻ
CHAMPIGNY, 2 Rue des Perreux Tél. 5…
Հիւանդ կ'ընդունի Բշ. Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը ժամը 13…
No. 108 եւ 119 Թրամները Porte-Vincennesէն մեկնելով կ'առ…
Նորդեն իր տան առջեւ Mairieէն քիչ մը վեր
կրնայ այցելել ամէն օր ժամադրութեամբ, փարիզ եւ շրջակ…

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
CHAUSSURES CÉDA…
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
15 Rue Henri Murger, մէթրօ' BOLIVAR (երկրորդ յար…
կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսա… կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նոր… ձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով։
ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈ…
կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դու…
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատու… կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅ… հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Hal…
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ … բակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈ…
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49-…

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
"ՄՕՆՍԷՅ"
ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
150 Rue Moncey, LYON 150 րիւ Մօնսէյ, Լի…
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ… ճոխ մթերք, անմրցելի աժան գիներով։
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ…
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61…
Ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգ… եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագ… եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեն… եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէ… ներու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով։

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԸՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Կ'ՈՒԶԷ՞Ք լաւ շահելու համար ձեր շինելիք լուսանկարները ապահովի միջոցաւ շինուած լուսանկարներ…
նման յստակ, մաքուր եւ անմրցելիօրէն յաջող ըլլան, գնեցէք նորահնար, կատարելագործեալ, խիստ փոքր ծաւալով եւ թեթեւ (տես պատկերը) վայրկենական լուսանկարի մեքենաներէն հատ մը։ Այն մեքենաներուն միջոցաւ քաշուած լուսանկարներէն հետաքրքրուողներուն ձրիաբար կը ղրկեմ։
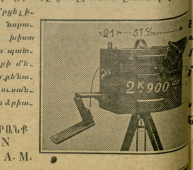

ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԳԻՆԸ' 1300 ՖՐԱՆՔ
դիմել' H. FÉRMANIAN
6 Rue de Falicon, NICE, A. M.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929 — 15 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 855 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Հակառակ Թուրք թերթերու պաշտօնական հերքումներուն, կը թուի թէ լուրջ հանգամանք ունի նոր դաւադրութիւնը:

Հակասական լուրեր հրատարակուեցան Պոլսոյ եւ մանաւանդ Պրուսայի վերջին ձերբակալութեանց մասին: Նախ մահափորձի մը պատմութիւնը կրկնուեցաւ: Յետոյ ըսին թէ խնդիրը «այնքան ալ ծանր հանգամանք չունի»: Մանաւանդ Պրուսայի համար գրեցին թէ պարզապէս բանտէն փախչելու փորձ մը եղեր է: Սեբաստիոյ լուրը կիսկատար տրուեցաւ, եւ անմիջապէս հերքուեցաւ, լրատու թերթերն ալ պատժելու սպառնալով:

Արդ, երեւան կուգայ որ այս հակասական հրատարակութիւններն իսկ դէպքերու ծանրութիւնը կ'ապացուցանեն:

Անցեալ օր, մասնաւոր եւ լաւատեղեակ աղբիւրէ մը քաղելով, ծանուցինք թէ միայն Էնկիւրիի մէջ ձերբակալուած են 85 սպաներ, որոնց վեցը հազարապետ: Թէ գրաքննութիւն հաստատուած է Անատոլուի մէջ, նամակներու վրայ՝ եւ թէ փակուած են ութ մզկիթներ, ուր «խութպէ» կը կարդացուէր խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտի անունով:

Այսօր, միեւնոյն աղբիւրէն քաղելով, կուտանք «ֆէթվա»յի մը պատճէնը:

Ինչպէս կ'երեւայ, Էնկիւրին ի զուր կը փորձէ հերքել Սեբաստիոյ դէպքը: Ճիշտ է, Մ. Քէմալ ուժ ունի խեղդելու այս կարգի խլրտումներ, շարժման մէջ դնելով կախաղանը, եւ ի հարկին «եաթաղան»ը: Բայց նմանօրինակ դէպքերու կրկնութիւնն իսկ չդադրգութիւն կը պատճառէ:

Արդարեւ, փուշերը կը վխտան քէմալապետութեան դափնեպսակին վրայ, եւ եթէ խոշոր դէպքեր չեն պատահիր, կամ եղածը կը խափանուի, պատճառը այն է որ ընդդիմադիրները, սուլթան-խալիֆայական, իթթիհատական թէ հակաքէմալական, չունին ամուր եւ զսպանակի պէս լարուած կազմակերպութիւն: Թուրքերը ընդունակ են այդպիսի կազմակերպութեան, երբ ծրագիրը ջարդ եւ աւար է: Իսկ զուտ քաղաքական-յեղափոխական ձեռնարկներու համար, անոնք միշտ պէտք ունին յանդուգն հրամանատարի մը: Այսպէս եղաւ 1909 մարտ 31ին, երբ Համիտ «շէրիաթ»ի մարտակոչը հնչեցուց: Այդպէս Պոլիս մտաւ Մահմուտ Շէվքէթ փաշա, նոյն տարին, զօրաբանակի մը գլուխն անցած: Այդպէս տեղի ունեցաւ Իթթիհատին անկումը՝ 1912ին, երբ Քեամիլ փաշան ձեռք անցուց ՊապըԱլին, շնորհիւ խիզախ առաջնորդի մը, Նազըմ փաշայի: Ու վերջապէս, նոյնքան յանդուգն առաջնորդի մը, Էնվէրի միջոցաւ էր որ սպաննուեցաւ Նազըմ փաշան, եւ Իթթիհատը նորէն մտաւ Պապը Ալի:

Այս կարգի յեղաշրջումներու ամէնէն վերջին եւ վճռական օրինակը հանդիսացաւ միլլի շարժումը, առաջնորդութեամբ Մ. Քէմալի, որուն ախոյեանն է որ կը պակսի այժմ: Աւելի ճիշտ, չերեւար բեմի վրայ:

Անցեալ օր, Անատոլուէն նոր հեռացած թղթակից մը, մանրամասնօրէն կը նկարագրէր թէ ինչո՛ւ ձախողեցան Գոնիայի, Եէնի Խանի, Քոչկիրիի, Զիլէի յետադիմական շարժումները: Նաեւ Իզմիրի մահափորձին ձեռնարկը:

«Այո, Թուրք ղեկավարները (ընդդիմադիր) շատ են, բայց այդ շատերէն մէկն իսկ չէ բուն առաջնորդը: Անոնց ամէն մէկը ունի իր որոշ երազները եւ զանոնք իրականացնելու համար չուզեր վտանգել իր կեանքը: Պէյը կամ փաշան չուզեր մեռնիլ իր փայփայած գաղափարներուն յաջողութիւնը ապահովելու համար, եւ կը փորձէ միջնորդի, փոխանորդի ձեռքով եւ անոր կեանքին գնով յաջողցնել դաւադրութիւնը:» (Յառաջ, 10 յունուար):

Այս իրողութիւնը ճիշտ է նաեւ նոր դաւադրութեան համար: Մինչեւ հիմա շատ մը անուններ յիշուեցան, Քատրիէ հանըմէն մինչեւ հռչակաւոր Գարա Քէմալի մտերիմը, Քէմալ: Յիշուեցան ծանօթ փաշաներուն անուններն ալ, — Գարապէքիր Քեազիմ, Րէֆէթ, Ալի Ֆուատ կամ Ճաֆէր Թայեար, բայց կը թուի թէ բոլորն ալ միջնորդներ կամ փոխանորդներն են, եւ ոչ թէ բուն հեղինակները: Նոյնը եւ Սեբաստիոյ պատմութեան մէջ, ուր միւֆթի մը կ'երեւայ մէջտեղ, իսկ անոր ետին կեցողները կը մնան անծանօթ եւ ազատ:

Այս կէտերը չեն ժխտեր, սակայն, որ հին եւ նոր Թուրքիան կանգնած են դէմ դիմաց, իրար զգետնելու համար: Անշուշտ իշխանութեան տիրանալու տենչն է բոլորին ալ մղիչ ուժը: Բոլոր ընդդիմադիրները, մէջն ըլլալով Մ. Քէմալի երէկուան ընկերներն ու պաշտօնեաները (Տոքթ. Րիզա Նուր, Ճէլալէտտին Արիֆ, Րէուֆ, Ատնան եւն.) չեն հանդուրժեր անոր միահեծան իշխանութեան: Աւելի մեծ այլ խառնիճաղանճ թիւ մը կը կազմեն սուլթան-խալիֆայականները, որոնց վարիչները նախկին Իթթիլաֆի մնացորդներն են: Եւ որովհետեւ իրար ալ չեն քաշեր, կամ չեն կրնար համերաշխիլ մէկ ծրագրի շուրջ, կը ջանան բարոյական կապ մը գտնել սուլթան-խալիֆային կամ Ալ-Օսմանի գերդաստանին մէջ:

Այս խայտաբղէտ ճակատը կը համրէ մէկէ աւելի ճարպիկ դաւադիրներ, բայց չունի ղեկավարութիւն: Այս պատճառով ալ զարմանալի չէ որ կը ձախողի նոր ձեռնարկը, եւ Մ. Քէմալ տիրաբար կը վայելէ իր յաղթանակին փառքերը, մինչեւ նոր տնօրինութիւն:

Կոտրող-թափող թաթին դիմաց, Թուրքիոյ դժգոհ միլիոնները — հին հաւատացեալները — ի զուր կը փնտռեն ուրիշ Թաթ մը, որ վերահաստատէր իսլամական կարգ ու սարքը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԵՂՃ ՍՏՐՈՒԿՆԵՐ

Պայքար, Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, խմբագրականի մը մէջ, ողորմուկ ձայնով մը կը տրտնջայ թէ Հայաստանի թերթերը միշտ «հայ աշխատաւորութիւն», «հայ աշխատաւոր» բառերը կը գործածեն, փոխանակ «հայ ժողովուրդ», «հայ ազգութիւն» ըսելու: Կարդանք միասին (22 դեկտ.)։

«Այսպէս, օրինակի համար, հայ գաղութի մը կամ արտասահմանի հայութեան մէկ հատուածին կողմէ ձեռնարկ մը կ'ըլլայ, Հայաստանի մէջ գործ մը հիմնելու եւ կամ երկրին շինութեան աջակցելու նպատակաւ: Եթէ այս ձեռնարկը ոեւէ ձեւով արձագանգ գտնէ Հայաստանի մամուլին մէջ, ատիկա կ'ըլլայ բացառապէս «հայ աշխատաւորութեան» գործը, եւ ատկէ ամենափոքրիկ բաժին մը անգամ չի հանուիր ուրիշներուն, որոնք Հայաստանի ներկայ վարիչներուն ըմբռնումով «աշխատաւոր» դասուն չեն պատկանիր, հոգ չէ թէ անոնք ըլլան գործին հիմնադիրը, վարիչներն ու գլխաւոր սատարները: Շիրակի երկրաշարժին առթիւ Ամերիկայի Հայոց մէջ հանգանակութիւններ եղան: Այս հանգանակութիւններու մասնակցեցան գործաւորներ, արհեստաւորներ, մանր ու մեծ առեւտրականներ ու դրամատէրներ, բայց հանգանակուած բոլոր գումարները Հայաստանի մէջ արձանագրուեցան Ամերիկայի Հայ Աշխատաւորութեան» հաշւոյն: Հայաստանի կարմիր խաչը եւ Հօկը երկու կազմակերպութիւններ են, որ պաշտօնապէս ճանչցուած են ու կը հովանաւորուին Հայաստանի կառավարութեան կողմէ: Ասոնք միմիայն գործաւորներէ չեն բաղկանար, անդամներէն սկսեալ մինչեւ վարիչները, կան ուրիշ եւ գօմիւնիստ տեսաբաններու կողմէ պուրժուա եւ դրամատէր կոչուած դասակարգերուն պատկանող մարդիկ, որոնք սրտանց ու եռանդով կ'աշխատին: Բայց, Հայաստանի մէջ ասոնց երկուքն ալ կը ճանչցուին միմիայն աշխատաւորական կազմակերպութիւններ, եւ այնպէս կը թուի թէ պաշտօնապէս տարբեր չեն կրնար ըլլալ եւ ընդունուիլ: Չենք կարծեր թէ Հայաստանի մէջ այսքանը չգիտնան, բայց թէ ինչո՞ւ անգիտութիւն կը ձեւացնեն, կամ գիտնալով ինքզինքնին կը պատրեն, խնդիր մըն է ասիկա, որ շատերուն հետաքրքրութիւն կը պատճառէ:

Ըստ մեզ, ամբողջ եղածը ուրիշ բան չէ, քայց եթէ մտքի, հոգւոյ արտասովոր վիճակ մը, հետեւանք այն բացառիկ պայմաններուն, որու ենթակայ են Հայաստանի ժողովուրդն ու վարիչ տարրերը՝ ընկերական ու տնտեսական մեծ յեղաշրջման մը եւ ցնցումներու պատճառաւ: Անոնք կը գտնուին այնպիսի կէտի մը մէջ, ուր բառեր ու բացատրութիւններ միայն կը բաւեն գոհացում գտնելու, մինչեւ անգամ խանդավառութեան համար, եւ իրողութիւնները կը կորսնցնեն իրենց ուժն ու նշանակութիւնը:»

ՊՈՒԼԿԱՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ. ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Սոֆիա, 12 յուն.— Սպայակոյտի պետ զօրավար Պաքարճիէֆ պատերազմական նախարար անուանուեցաւ զօր. Վոլքոֆի տեղ, որ հրաժարեցաւ եւ Հռոմի դեսպան նշանակուեցաւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

„ՇԷՐԻԱԹՃԻ"ՆԵՐԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՍՎԱԶԻ ՄԻՒՖԹԻՆ ՖԷԹՎԱՅՈՎ ՄԸ ՃԻՀԱՏ ԿԸ ՔԱՐՈԶԷ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը տեղեկանանք թէ բացարձակապէս ճիշտ են Սեբաստիոյ մէջ առաջ եկած շարժումները քէմալական բարենորոգումներուն դէմ: Էնկիւրի վախնալով երկրին մէջ առաջ գալիք հակազդեցութիւններէն, փութաց պաշտօնապէս հերքել լուրը եւ հետապնդում կատարել լուրը հրատարակող թերթերուն դէմ:

Իրողութիւնն այն է որ. խալիֆային ղրկած մէկ ֆէթվային հիման վրայ, Սեբաստիոյ միւֆթին հրատարակած է հետեւեալ ֆէթվան.

«Կառավարութիւն մը՝

1.— որ օսմանեան խալիֆայութիւնն ու սուլթանութիւնը ջնջելով, տեղը անկրօն կառավարութիւն մը կը հաստատէ.

2.— Մէտրէսէները փակելով, իսլամները կը զրկէ կրօնական դասաւանդութիւններէ.

3.— որ կը ջնջէ Շէրիի դատարանները, որոնք կրօնքի վրայ հիմնուած են.

4.— որ իսլամական հագուստը վերցնելով տեղը «ֆրէնկ» գլխարկ կը հաստատէ, եւ կը բանտարկէ ու կ'աքսորէ այն իսլամ իւլէմաները, որոնք գլխարկ չեն դներ.

5.— որ կը յանդգնի նուիրական Քուրանը փոխել.

6.— որ իսլամական կրօնքի լեզուով, արաբերէն տառերով եւ թուրքերէնով հրատարակուած թերթերը «ֆրէնկճէ»ի վերածելով՝ իսլամները կը զրկէ կրթութենէ եւ կ'արգիլէ թուրքերէն կարդալ-գրելը.

7.— որ իսլամներու աղօթատեղիներուն մզկիթներու մէջ պարել կուտայ երիտասարդներն ու աղջիկները.

8.— որ մահուան սպառնալիքով գահազրկութեան եւ փախուստի ստիպեց հանգուցեալՎահիտէտտին էֆէնտին, որ իբրեւ մարգարէին փոխանորդը՝ իսլամներուն խալիֆան և սուլթանն էր, որ սուլթանութեան եւ խալիֆայութեան աթոռին կողմէ ամբաստանուած է իբրեւ սուլթանին դէմ ապստամբող:

9.— որ իր կողմէ պայմանաւոր կերպով իսլամներու խալիֆա հռչակուած սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ էֆէնտին բռնի սահմանէն դուրս հանած է եւ խալիֆայութեան աթոռը ջնջած է, որ իսլամներուն արգիլած է «խութպէ»ներու մէջ խալիֆային անունը կարդալ.

այսպիսի կառավարութիւն մը օրինաւոր կառավարութիւն չէ այլ ապստամբ ուժ մը:

Ամբողջ աշխարհի իսլամներուն համար կրօնական պարտականութիւն մըն է այս ապստամբ ուժերուն դէմ պատերազմիլ, ապստամբիլ ու «ճիհատը էքպէր» յայտարարել:

Ուստի անհրաժեշտ է որ բոլոր իսլամները համախմբուին կրօնքի դրօշին տակ եւ ապստամբ ուժերու ձեռքէն ազատեն իսլամութեան նուիրական աթոռը:»

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻՆ ԴԷՄ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ Կ'ԸԼԼԱՅ

Կիրակի օր ժամը 12.30ին, երբ եկեղեցիէն կ'ելլէին, Իվան Իվանովիչ անուն 30 տարեկան ռուսահայ բանուոր մը ներկայացաւ Պ. Գառնիկ Բարունակեանի, որ քարտուղարն է Փարիզի Հայոց Եկեղեցիին, Տիկնանց Միութեան, Կարմիր Խաչի, Կրթական Խորհուրդի եւյլն.:

Իվան Իվանովիչ նախապէս կ'աշխատէր ինքնաշարժի մեծ գործարանի մը մէջ, սակայն մէկ ամիսէ ի վեր անգործ էր: Քանի մը անգամ ներկայացած էր արդէն Պ. Բարունակեանի, որ օր մը 100, ուրիշ օր մը 50 ֆրանք տուած էր անոր: Անցած շաբաթ դարձեալ ներկայացած էր եկեղեցիի խորհրդարանը եւ յայտնած թէ՝ վիճակը յուսահատական ըլլալով, մտադրած էր վերջ տալ իր կեանքին: Իվան Իվանովիչ շաբաթ իրիկուն դարձեալ եկեղեցի գնաց եւ դրամ պահանջեց: Իրեն ըսուեցաւ թէ իրեն համար դիմում եղած է Աղքատախնամին, սակայն պատասխան չէ առնուած դեռ:

Տեղական թերթերը կը պատմեն թէ հայ երիտասարդը կիրակի օր եկեղեցիի շրջափակին մէջ դարձեալ դրամ պահանջեց: Քարտուղարը մերժեց գոհացում տալ իրեն: Իվանովեչ պնդեց եւ Պ. Բարունակեանի օձիքը չձգեց: Երկու մարդիկը խօսակցելով դուրս ելան եկեղեցիէն եւ ուղղուեցան դէպի Ֆրանսուա Ա. հրապարակը:

Քարտուղարը ականջ չէր կախեր երիտասարդի աղաչանքներուն: Չի գիտցուիր թէ ի՛նչ անցաւ դարձեալ, Իվանովիչ յանկարծ ձայնը բարձրացուց եւ սպառնալիքներ ըրաւ: Ու խօսքէն գործի անցնելով գրպանէն հանեց փարապէլլում ատրճանակ մը, ու կրակեց Պ. Բարունակեանի վրայ:

Պայթիւն մը լսուեցաւ եւ գնդակը սուլելով անցաւ Պ. Բարունակեանի ականջին քովէն: Քարտուղարը սարսափահար սկսաւ փախչիլ՝ պահուըտելիք տեղ մը փնտռելով: Փողոցին մէջ զիկ-զակներ կը գծէր՝ գնդակներէն խուսափելու համար: Մօտերը տեսաւ բաց դուռ մը, ներս մտաւ եւ դուռը վրայէն գոցեց: Երիտասարդը, որ քարտուղարին ետեւէն կը վազէր, ատրճանակը ձեռքը՝ նախատինքներ եւ հայհոյանքներ կը տեղացնէր Պ. Բարունակեանի հասցէին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄՈՒԿ ՈՒ ԳԻՆԻ

Անոնք որ «Յառաջ»ի 1 յունուարի թիւին մէջ կարդացին Օհան կարօի արձակը՝ „Գովերգ գիշերուան համար, ապահովաբար մխրճուեցան խոր ու շփոթ մտածման մէջ, առաջին երկու բառերու ընթերցումէն յետոյ՝

— Մո՛ւկ, ու գինի՛,—

Եւ որովհետեւ, այս երկու անկապ բառերու դրացնութեան չկրցան մարդկային իմաստ մը տալ, անշուշտ սկսան մեղադրել նորերը.

— Եղբա՛յր, ա՛լ համը կը փախցնեն. բանաստեղծութեան մէջ մուկը ի՞նչ գործ ունի եւ այն ալ գինիին հետ...,

Եւ սակայն, մուկն ու գինին քովէ քով՝ պատմութիւն մը ստեղծեցին ուրախ, զուարճալի: Այնքա՛ն հաճելի եւ ինքնատիպ, որքան Օ. կարօի «Գովերգ»ը:

«Յառաջ»ի խմբագրատունը: Երկու խմբագիրներ փորձերով կը զբաղին: Մէկը կը կարդայ՝

—«Մո՛ւկ, ու գինի՛,...— Ու զարմացած՝ կանգ կ'առնէ, հարցնելու համար միւսին,

— Ա՞յս ինչ է:

= Մո՛ւկ,—(շեշտ, ստոր) ու գինի՛ (երկար, ստոր):

— Վստա՞հ ես:

= Ա՛ռ նայէ՛: Սըւիկա՛ կանոնաւոր մուկ է. քովինն ալ գինի:

— Է, կ'ըլլա՞յ.

= Ինչո՞ւ չէ, բանաստեղծութիւն է. թէեւ եթէ ինծի մնար, «մուկ»ը կը փոխէի ձուկի. գինիին հետ լաւ կ'երթայ:

— Ես բան չեմ փոխեր. հեղինակի իրաւունքը կը յարգեմ. բայց ձեռագիրը պահենք. ի՛նչ կ'ըլլայ, ի՛նչ չըլլար:

Ու «մուկ»ը մնաց մուկ: Իսկ հաւանական դէպքերու կանխատեսութեամբ, ձեռագիրը պահուեցաւ խնամքով.

***

Յաջորդ-շաբաթ,—շաբթուան այն օրը, որ մեր երիտասարդներուն թոյլ կուտայ ուխտի գալու «Յառաջ»ին: Անոնց կարգին կը սպասենք մանաւանդ որ Օ. կարօն գայ: Եւ կուգայ յարձակումի լարուած տրամադրութիւններով.

— Տօ՛ խայտառակեցիք ինծ, է՛...

= Անցա՛ծ ըլլայ. ի՞նչ կայ, կարօ...

— Տօ՛, «մուշկ»ը ինչպէ՛ս «մուկ»ի կը փոխէք, է՛...

Գաղտնիքը պարզուած էր: «Մուշկ ու գինի» պիտի ըլլար ուրեմն:

Ու սխալին հեղինակը պատժելու համար, երբ Օհան կարօի հաւանութեամբ, որոշուեցաւ շիշ մը «պէնէտիքթին» պարտադրել անոր, ձեռագիրը ամբաստանութեան անհերքելի առարկայի մը պէս՝ դրուեցաւ Օ. կարօի աչքին առջեւ...:

Ու հեղինակը քաւեց իր սխալը՝ առնելով բոլորին մաղթանքը,

— Ջեռքդ դալա՛ր, Օհան կարօ՛, նման սխալներ միշտ գործես...

Մ. Ե.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

235, FBG. ST. MARTIN

PARIS (10e)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՀՐՁԻԳՆԵՐԸ ՊՈԼԻՍ ՆՍՏԱԾ, ԹԷՀՐԱՆԸ ՎԱՌԵԼ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ

«Իրան», ինչպէս եւ շարք մը կարեւոր պարբերականներ գեղեցիկ սովորութիւն են դարձուցեր իրենց ընթերցողներուն տալօտարներու կարծիքը՝ Պարսկաստանի մասին։

Այսպէս յաճախ արաբական, ռուսական, անգլիական եւ թրքական թերթերէ գլխաւորաբար կարծիքներ, երբեմն նոյնիսկ ամբողջական յօդուածներ կը թարգմանուին պարսկերէնի։

Ուղղակի այս երկրին կամ ժողովուրդին դէմ գրուած յօդուածներու թարգմանութեան կից, Թէհրանի թերթերը իրենց կարծիքը կը յայտնեն, բայց շատ յօդուածներ կան, որոնք կարծէք թէ կը թարգմանուին միայն իբրեւ ի տեղեկութիւն։

Օտար կարծիքին այնքան կարեւորութիւն կը տրուի, որ, մինչեւ անգամ Շահ Փէհլեւին իր գահակալութեան տարեդարձը շնորհաւորելու գացած լրագրողներուն ըսեր է. «Օտար մամուլի մէջ երբեմն օգտակար յօդուածներ եւ նիւթեր կը տպագրուին, որոնց հրատարակութիւնն ու տպագրութիւնը մեր երկրին համար նպաստաւոր է։ Արդեօք արտաքին մամուլը Պարսկաստանի ներքին մամուլին կը հասնի՞ եւ եթէ չի հասնիր, պէտք է կազմակերպել եւ աջակցիլ, որ օտար թերթեր ստացուին ներքին մամուլի համար»։

Ապա պալատական նախարարը յայտներ է, թէ «կառավարութիւնը տեղեկատու դիւան մը հիմնելու վրայ է, որ շուտով պիտի հաստատուի եւ այնուհետեւ մեր եւ եւրոպական թերթերու միջեւ ուղղակի յարաբերութիւն պիտի ստեղծուի»։

Իսկ «Նահիդ»ի խմբագիրը կ'աւելցնէ թէ Թէհրանի թերթերու մեծ մասը կը ստանայ արտասահմանի թերթերը եւ արտատպումներ կ'ընէ։

Այսքանը բաւական է, կարծեմ, ցոյց տալու համար, թէ այժմ հակառակ անցեալի, որքան մեծ կարեւորութիւն կը տրուի տպագրական խօսքին այս երկրին մէջ, ուր մօտիկ անցեալին լրագրողները «խառնակիչներ» կը համարուէին, իսկ թղթակիցներն ու լրատուները՝ պարզ «լրտեսներ»։

Քանի մը օր առաջ, «Իրան» օրաթերթը իր 2835 թիւին մէջ արտատպել էր «Բոլշեւիկները Իրանի մէջ» վերնագրի տակ «Ազէրի Թիւրք»ի մէկ բանսարկու յօդուածը, ուր կ'երեւայ թէ ամբողջ պարսկահայութիւնը բոլշեւիկներու աջ թեւն է։ Այդ յօդուածի ամբողջութիւնը «Ցառաջ»ը «Ազէրի Թիւրք»էն թարգմանած եւ խմբագրական մըն ալ հրատարակած էր, ուստի ամբողջական թարգմանութեան փոխարէն ամէնէն ուշագրաւ մէկ պարբերութիւնը միայն առաջ կը բերեմ։

— Ընդհանուր առումով Հայերը Պարսկաստանի մէջ բոլշեւիկներու աջ ձեռքն են։ Սարվարեան անուն Հայու երեք զաւակները բոլշեւիկեան հպատակութիւն ընդունելով Ռուսաստան են գացեր։ Ուրիշ Հայ մը, Յովակիմ Սարգսեան, Թէհրան — Մէշէդ — Դոզդապ գծի թղթատարական փոխադրութեան ինքնաշարժի մենաշնորհն է առած կառավարութենէն։ Այս պարսկահպատակ Հայուն եղբայր կանգնած է հրապարակ բոլշեւիկ մը՝ Սթրօզզումոֆ, որ կը վարէ այս սպասարկութեան բոլոր գործերը»։

Պոլիս բոյն դրած հրձիգներու նպատակը պարզ է։ Այս անմիտ, միանգամայն անտրամաբանական բանսարկութեամբ, երկու չար նպատակ կը հետապնդեն. նախ Հայերը պարսիկ ժողովուրդի ու պետութեան աչքին կասկածելի դարձնել, յետոյ աւելորդ սրտցաւութիւն ցոյց տալ այս երկրի հանդէպ։ Ոչ մէկ կասկած, որ այս երկրին մէջ Հայերը շատ լաւ ճանչցուած են եւ մեզ գիտցող իւրաքանչիւր պարսիկ հայրենակից եթէ անգամ հաւատայ, թէ յիշեալ երկու Հայերը բոլշեւիկեան գործակալներ են, անկասկած պիտի խնդայ «Ազէրի Թիւրք»ի երկու Հայերը ամբողջ պարսկահայութիւն ներկայացնելու տղայական փորձին վրայ։

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, սովորական ընթերցող հասարակութիւնը կայ, որ կը կարդայ, կը տպաւորուի եւ կ'անցնի։ Ահա այդ հասարակութեան մտքին մէջ կրնայ տեղ բռնել այն կասկածը թէ բոլոր Հայերը Պարսկաստանի մէջ բոլշեւիկներու աջ թեւն են, ուրեմն եւ մեր երկրին թշնամիները՝

Նախ քան օտարներու վշտանալը, տեղը չէ՞ արդեօք անարգանքի սիւնին գամել Սարվարեան եւ Յովակիմ կոչուածները, եթէ իրօք այդպիսի Հայեր կան Պարսկաստանի մէջ, որոնք ո՛վ գիտէ ինչ նեղ շահերու համար առիթ կուտան ամբողջ պարսկահայութիւնը կասկածի ենթարկելու երկրի մը մէջ, ուր Հայ անունը միշտ հեռու է եղած Իրանի թշնամիներու հետ միասին հոլովուելու անպատուութենէն։ Եթէ իրապէս կան այդ մարդիկ, չե՞ն գիտեր առածը, թէ երկու քոսոտ այծեր կրնան վարկաբեկել ամբողջ բազմութիւն մը։

Անհրաժեշտ է որ Թէհրանի մեր պաշտօնական մարմինները նոյն «Իրան»ի մէջ իսկ հերքեն այս բացարձակ քսութիւնը։ Կը կարծեմ թէ այդ մարմինները, որոնք տեղի անտեղի կը խօսին ամբողջ պարսկահայութեան անունով, այս անգամ պիտի շտապեն յայտարարել եւ փաստել պարսիկ մամուլին մէջ թէ Պարսկաստանի Հայերը ոչ թէ բոլշեւիկներու աջ ձեռքն են, այլ իբրեւ ամբողջութիւն միանգամայն դէմ են այս երկրի բոլոր կարգի թշնամիներուն, ամէնէն առաջ բոլշեւիկներուն։

Եթէ Թէհրանը մոռնայ կամ թերանայ իր այս պարտականութեան մէջ, Ջուղայի առաջնորդարանին կը մնայ, իբրեւ պաշտօնական հաստատութիւն, հերքել «Ազէրի Թիւրք»ի կեղտոտ ու չարամիտ քսութիւնը։ Բարեբախտաբար «Իրան» օրաթերթը կարծիք չէ յայտնած տակաւին։ Պէտք է շտապել, քանի մեր ցեղի դարաւոր թշնամին չէ փակած բաց դուռը, որ միշտ սիրով ներս է ընդուներ մեզ, իբրեւ Իրանի անկախ գոյութեան ու յառաջդիմութեան անկեղծ բարեկամներ։ Թող թոյլ տրուի ըսելու, թէ սա աւելի անհրաժեշտ եւ անյետաձգելի աշխատանք է, քան «գող»ը տէրտէր չինելը եւ Նոր Ջուղայի հայութիւնը պառակտելը։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳՐՉԻ ԲԱՆՍԱՐԿՈՒՆԵՐ

Բանսարկութենէն զատ ոչ մէկ բանի կարող եմ — I am nothing but critical. Շէքսպիրի Եակոյին խօսքն էր այդ, որ կը յարմարի մեր շարք մը բանսարկու գրչակներուն։

Քննադատութիւնը չորոշուիր բանսարկութենէն։ Քննադատներու բառարանէն դուրս ձգուած են պատկառանք, լրջութիւն, փափկանկատութիւն բառերը։ Եակոյի դերը կը կատարեն մեր գրչակները. շատ դիւրին դեր մըն է այդ,— անարգել, բանսարկել։

«Սատկեցուցէք այդ շունը: որ քննադատ մըն է»․ Այս էր կէօթէի պատուէրը։ Բայց անտաբախտ, այն քննադատներուն համար չէր իր այդ խօսքը, որոնք՝ լրջութեան սահմանէն դուրս չեն ելլեր, այլ այն ամէնուն համար որոնք չարախօսութիւն կ'ընեն, ոչ թէ մատենախօսութիւն։

Հրատարակուած կամ ցուցադրուած արուեստի յղացում մը եւ կամ հասարակութեան պատկանած ձեռնարկ մը չեն կրնար գոցել քննադատին բերանը։ Այդ պարագային քննադատն իրաւունք ունի թերութիւնները մատնանիշ ընելու, բայց միայն ցոյց կրնայ տալ, առանց տմարդի բացատրութեան։ Քննադատը գրած ատեն միշտ միտքը դնելու է որ հեղինակին առջեւ կեցած երես առ երես կը խօսի։ Բնական է որ այդ պարագային կրթութեան սահմանին մէջ մնացած, փափկանկատութեամբ դիտել կուտայ քննադատելի կէտերը։ Եւ հեղինակը կ'օգտուի այդ դիտողութիւններէն։

Բանսարկու գրչակները կը յիշե՞ն անշուշտ որ Շուն ճռետոր կոչուած սոփեստ մը բայց բանիբուն Զօյիլ մը քննադատելով Հոմերոսը, Սոկրատը եւ Պղատոնը, ժողովուրդին զայրոյթին զոհ գնաց եւ ողջ ողջ խարոյկի դատապարտուեցաւ Իզմիրի հրապարակին մէջ։ Հեռո՛ւ այդպիսի պատիժներ, այդպիսի փորձանքներ մեր Զօյիլներէն․ սակայն լրագրի վարիչները պէտք չէ խրախուսեն գրչի բանսարկուները։ Աշխատակից մը, ինչ որ ալ ըլլայ, աւելի բանիբուն քան Զօյիլ մը, երբ բանսարկութիւն կ'ընէ, ոչ թէ լրջամիտ գրախօսութիւն, առանց ակնածութեան այդ գրչակին թղթերը կրակը նետել այրելու են։

Ներկայիս մէկ գրքին հարիւրմէկ քննադատներ կան. խնամութեամբ միայն՝ հեղինակը կ'ազատի բանսարկուներու տմարդի հարուածներէն։ Մեր մամուլը գրախօսութեան այնքան կարեւորութիւն չի տար ինչպէս եւրոպական մամուլը, որուն բովանդակութիւնը ընդհանրապէս նոր հրատարակութեանց քննադատականն է։ Բայց հարկ է գիտնալ որ այդ բովանդակութենէն կարելի է օգուտ քաղել։ Մեր քննադատները կրնան դաս առնել եւրոպացի քննադատներէն, դաս գրական դաս կրթական։

Հարկ է ըսել նաեւ որ մեր մամուլը, մանաւանդ ամերիկահայ մամուլը մատենախօսականին շատ քիչ կարեւորութիւն տալով, անգիտակցաբար մահացու հարուած մը կուտայ հրատարակչական գործին։

Մեր մամուլը կարծես մոռցած է իր աւանդական գրչի եւ լեզուի պարկեշտութիւնը։ Մամուլի վարիչները իրենց աշխատակիցներուն ներարկելու են գրական պատկառանքի սէրը։ Մեր քննադատները իրենց քննադատութիւններով կ'աշխատին քանդելու ուրիշներուն ձգած կամուրջները, եւ այդպիսի համայնաջինջ շահատակութիւններով կ'երազեն պատուանդան մը կանգնել իրենց, մոմէ կուռքերուն։

Քննադատը անաչառ ըլլալու համար, կանխակալ մտածում ունենալու չէ, գրքի մը արժանիքը հասկնալու համար, զայն սիրելու է, թէեւ գրողը մեր թշնամին ըլլայ։ Ատոր չէիկրնար սիրել, թէեւ իրօք սիրելի ալ ըլլայ ատեցեալը։ «Հասկնալու համար, սիրելը ամէնէն լաւ միջոցն է»։ Amare, si, è il miglior modo di comprendere: Այսպէս կ'ըսէ ներկայ ամէնէն տաղանդաւոր քննադատ գրագէտ Իտալացի Պօրճէզէ։

Ն․ Ադոնցի «Բաներ»ին մէջ Ռուբէն Զարդարեան վիպակ մը կը գրէր։ Յիշեալ հանդէսին ամէն գրական նիւթերուն գրախօսականը կ'ընէի։ Եւ ահա Արփիար Արփիարեան նամակով մը ինծի դիտել կուտար, որ գրախօսականիս մէջ Զարդարեանի մասին լռութեամբ անցնելու չէի։ Այդ լռութիւնս ըսելեայն արհամարհանք մը կը համարէր։

Հոս հարկ է խոստովանիմ որ այն ատեն ես չէի սիրեր նորեկ գրիչները։ Զարդարեան նոյն ատեն նորահաս գրիչներէն էր, ես եթէ սիրած ըլլայի զայն, իրաւցնէ հասկցած պիտի ըլլայի անոր գրական անվիճելի արժանիքը, ինչ որ ճանչցայ, երբ շատ տարիներ վերջը անոր հետ բարեկամացայ եւ սիրեցի անոր գրականութիւնը։ Ուրեմն քննադատը իր դատաստանին մէջ չվրիպելու համար պէտք է սիրէ։ Ամէն պարագայի մէջ, քննադատը հարկադրուած չէ իրեն անհաճոյ երեւցած գործ մը գնահատելու. լաւ է ազնուականօրէն լռել քան տմարդի չարախօսել։ Մեր նոր գրողները կ'ուզեն առաջ երթալ. ճանապարհը բաց է, յառա՛ջ առանց ուրիշներուն ոտքին վրայ կոխել անցնելու։

Հ․ Ս․ ԵՐԵՄԵԱՆ

Via Dimesse 1.
PADOVA

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԸ

Ֆրանսական թերթ մը կը գրէ.

Թուրքիոյ մէջ լատինական այբուբենի ներմուծումին վրայ, Թէհրանի կառավարութիւնը վճռեց նմ ն բարենորոգումի մը դիմել Պարսկաստանի մէջ:

Պարսիկները եւրոպական սովորութիւններու վարժեցնելու համար, իշխանութիւնները հրամայեցին իւրաքանչիւր գաւառ կի մէջ բանալ սինեմա մը՝ ներկայացնելու համար եւրոպայի կեանքը:

Այս հրամանը կրօնաւորներու կողմէ բուռն ընդդիմութեան բախեցաւ: կրօնաւորները դեռ մինչեւ հիմա կը յամառին շարժանկարն ու ձայնագիրը (ֆոնոկրաֆ) նկատել իբրեւ սատանայի գործիքներ:

Սակայն իշխանութիւնները շատ խիստ միջոցներ ձեռք առին այդ ընդդիմութիւնը խորտակելու համար, ու վերջին ամիսները 300 մոլլաներ աքսորուեցան:

Խիստ միջոցներ կը գործադրուին նաեւ կրթական մարզին մէջ: կառավարութիւնը մեծ թիւով դպրոցներ հիմնեց ամբողջ երկրին մէջ, ու այս առթիւ հրատարակեց մասնաւոր օրէնք մը, զինուորական ծառայութենէ զերծ յայտարարելով բոլոր դպրոցականները: կառավարութիւնը այնպէս կը կարծէ թէ' ուսանողներուն տրուած այս առանձնաշնորհը ծնողքները պիտի մղէ դպրոց ղրկել իրենց զաւակները:

Ուսուցիչներու պակասին պատճառով, կառավարութիւնը այս բացը գոցելու համար, որոշած է օտար ուսուցիչներ հրաւիրել:

Ֆրանսերէնի ուսուցումը պարտադիր դարձած է բոլոր դպրոցներու մէջ:

Պարսկաստանի մէջ իրենց ուսումը աւարտած մօտ 600 երիտասարդներ պետական ծախքով արտասահման պիտի ղրկուին՝ իրենց ուսումը կատարելագործելու համար:

Այս երիտասարդներէն շատեր յանձնառու կ'ըլլան ուսուցչութեան նուիրուիլ, երբ մայր հայրենիք վերադառնան:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ (ԽԱԼՔ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻ[ՒՆԸ]

«Էքօ տը փառի» կը շարունակէ իր՝ պրպտումները Թ[...] մասին: Ստորեւ կը ներկայացնենք տասներորդ յօդուածը:

Թուրք «Ազգային Սահմանադրութեան Օրէնք»ի Ա. յօդուածը կը յայտարարէ.— Առանց որեւէ պայմանի եւ սահմանափակման, կառավարութիւնը կը պատկանի ազգին։ Ժողովուրդն է որ ինքնաբերաբար կը վարէ իր ճակատագիրը»։ «Օրէնսդրական եւ գործադրական իշխանութիւնը կը կեդրոնանայ եւ կը յայտնաբերուի Ազգային մեծ ժողովին մէջ, որ ազգին միակ եւ ճշմարիտ ներկայացուցիչն է», կ'աւելցնէ 2րդ յօդուածը։

Մի սարսափիք այս ամբոխավարական յատակագծէն, օրէնսդրական եւ գործադրական իշխանութիւններու այս զարմանալի խառնուրդէն, որ հարիւրին 80 տգէտներ հաշուող երկրի մը համար կրկնապէս վրդովիչ է։ Բայց հանդարտեցէք։ Թուրքիոյ մէջ աւելի զինուորական իշխանապետութիւն մը կը տիրէ քան թէ խորհրդարանական հանրապետութիւն մը։ Այս վարչաձեւն է որ աւելի կը յարմարի Թուրքերու բնական տաղանդին։ «Մի զարմանաք որ առանց տրտնջալու ընդունեցինք Քէմալի երկաթեայ բռունցքը», կ'ըսէր ինծի Թուրք բարեկամներէս մէկը, շատ զարգացած, որ օր մը ինծի կը յիշեցնէր իրենց ամէնէն գիտնական պատմաբաններէն մէկուն, Լէոն Քահէօնի դատաստանը։

«Թուրք ժողովուրդները զօրագունդերու կը նմանին։ Անոնց մեծ ազգերը կը կրեն իրենց զօրապետներուն անունը։ Անոնք կը կոչուին Օսմանլըներ, Եօզպէքներ եւ յլն.»։ Եւ կ'աւելցնէր.— Զինուորական այս ընկերութեան մէջ, անշուշտ նուիրապետութիւն կայ, բայց ո՛չ ազնուապետական դասակարգ։ Վերջապէս, մինչդեռ զանազան ժողովուրդներէ ոմանք ժողովրդավա՛ր, ուրիշներ ազնուապետական իտէալ մը կը փնտռեն, Թուրքերը՝ աւելի դիւանապետական կառավարութեան մը իտէալը ունեցած են։ «Հազիւ ձիերէն վար իջած, անոնք բարբարոս դիւանապետներ եւ թղթամոլներ կը դառնային։ Արդ, դարերու ընթացքին, Թուրքերը երբեք չեն փոխուած»։

Կազին կը ջանայ իր զինուորական իշխանապետութեան տալ խորհրդարանական գոյն մը։ Անուրանալի է թէ՝ Էնկիւրիի մարդիկը որոնց շատերը շատ նախնական դրապաշտութեամբ մը սնած են, շատ բան փոխ առած են Ֆրանսական յեղափոխութեան Ժագոպէններէն, անոնց աշխարհականացման հայեցակէտները, քաղաքական լեզուանիւթիւնը, ամբոխավարական խանդավառութիւնը, կեղծ թէ անկեղծ, մինչեւ իսկանոնց վիպական հայրենասիրութիւնը։

Կազին կը կոթնի անձնուէր եւ ամուր բանակի մը վրայ, որուն պահպանման կը զոհէ ելմտացոյցին մեծագոյն մասը, ինչպէս նաեւ, շատ լաւ կազմակերպուած ոստիկանութեան մը վրայ։

Բայց, Մուսթաֆա Քէմալ, իր տրամադրութեան տակ ունի նաեւ քաղաքական առաջնակարգ կազմակերպութիւն մը, որուն գործն է երկրին վրայ հսկել, զայն տոգորել նոր գաղափարներով։ Ժողովրդական կուսակցութիւն է այդ, որուն մեծ պետն է ինք եւ ըմէթ Ինէօ փոխ-նախագահ։ Այս ամենահզօր կազմակերպութիւնը քանի մը նման գիծեր ունի իտալական Ֆաշիստ կուսակցութեան հետ, բայց մինչդեռ, Մուսոլինիի կազմակերպութիւնը կը կոթնի էապէս արհեստակցական բնոյթ կրող կազմի մը

վրայ, բնաւ նոյնը չէ [...]կան Թուրքիոյ մէջ։ [...]կան կուսակցութիւնը [...] վետներուն հետ կարելի [...] դատել։ Ինչպէս Ռուսիա[...] եւս ենթարկուած է [...]կան ակումբներու վրայ [...] դիկտատորութեան մը. ան[...] նահզօր եւ առանձնա[...] կազմակերպութիւն մը [...] ճիւղերն են։

Երգնկայի երեսփո[խանական] կազմակերպութեան [...] քարտուղարը՝ Սաֆվէթ [...] ընդունեց Էնկիւրիի մէջ [...]

— Մեր կուսակցութ[եան] բազոյն խորհուրդը կը[...] նայ 33 անդամներէ, 12 անդամները, կուսակ[ցութեան] խորհրդարանական խմբ[...] կավար մարմնին 12 [...] եւ ուրիշ 9 բարձր [...] թիւններ՝ ընտրուած [...] բաժնուած է իւրաքանչ[իւր] վիլայէթ ունեցող 14 [...] շրջանակներու։ Համագու[մար] կազմուի կուսակցութ[եան] երեսփոխաններէն, [...] խորհուրդին 33 անդամ[...] 14 քննիչներէ։ Իւրաքան[չիւր] լայէթի մէջ, գաւառնե[...] կայացո ցչական խորհու[րդ] տրուած 5 անդամներու [...] մը կայ։ Գաւառներու [...] ալ (5 հոգինոց) ընտրուած [...] ղերու ներկայացուցիչներ [...] կը բաղկանան 3 անձերէ։

Այս յուրանաձեւ [...] ինչպէս կ'երեւի ձեւաւ[...] վետներու վրայ։

Ժողովուրդը իր գեր[...] թեան իրաւունքը կը [...] Ժողովին խողովակով, [...] ւասութիւնները շատ [...] Բայց, իրականութեան [...] վրդական կուսակցութ[եան] կ'ընտրէ եւ կը պարտադ[րէ] փոխանները։ Ուղղակի [...] կութեամբ ընտրութիւն [...] ղովուրդը իր քուէն կու[...] սակցութեան ցանկին վր[...] ցող անդամներուն։ Անոն[...] րուած են նահիյէներու, [...] րու եւ վիլայէթներու [...] րուն կարծիքն առնուել[...] Եւ որովհետեւ իւրաքան[չիւր] րող նախ իր մորթին [...] մտածէ, դեռ չէ տեսնուա[ծ] ընտրութեան դէմ իր [...] թիւնը մերժող մը գտնու[...]

Այն ատեն, կառավ[արութեան] երեսփոխաններու ըն[...] թուականը կը յայտնէ [...] կը յայտարարէ կառա[...] թեկնածուներու ցանկը [...] պէտք է որ ընտրուին [...] կարգի ընտրողները կը [...] վաւերացնել այս ցանկ[ը] անշուշտ չեն թերան[...] պարտականութեան մէ[ջ]

Այս է ժողովրդակա[ն] կութեան սխալները ուղղ[...] մատական եղանակը... [...] դրութիւնն ուրեմն, [...] տուելու միջոցը չունի, [...] ւելի ճիշդը, ան արդէն, [...] ղաքական կազմակերպու[...] գոյութիւն չունի։ Եղածն[...] կան դժգոհութիւններ [...] խանձներ են։ Հալէպի [...] կայն, սուրիական հողա[...] կազմակերպուա՛ծ է ըն[...] հոսանք մը (150ներու [...] որ կը բաղկանայ հին վ[...] կուսակից անձերէ։

Միւս ընդդիմադիրն[երը] րապետականներ են, որոն[ք] չեն հաւնիր, խնկական [...] վարութեան հանդէպ [...] արհամարհանքին, [...] տիրութեան համար, [...]

պէս այն պատճառով որ կուզեն իրենք անցնիլ իշխանութեան գլուխը։ Անոնց մէկ քանին, ինչպէս Րէուֆ պէյ՝ անկախութեան նախկին նախարարը, կը գտնուին Ֆրանսա, կամ Անգլիա՝ ինչպէս Ատնան պէյ։

Ուրիշներ ալ կան որ Պոլսոյ մէջ ազատ են, թէեւ հսկողութեան տակ, ինչպէս նշանաւոր մարաջախտը Քեազիմ Քարապէքիր, Արեւելեան բանակներու նախկին հրամանատարը, բանակին կուռքը եւ այս պատճառով ալ վտանգաւոր նկատուած. Ալի Ֆուատ եւ Րէֆէթ (Պոլսոյ նախկին կառավարիչ) կ'ապրին քաշուած՝ Իզմիրի յաղթականը Նուրէտտին փաշա՝ Կազիի պատերազմի հին ընկերը. ան՝ վերջին ֆէս կրողը եղաւ։ Հին աւանդութիւններու իր սէրը զայն կասկածելի կը դարձնէ, եւ այսօր, Սթանպոլ, փոքրիկ կրպակի մը մէջ, ստիպուած է ելեկտրական պիտոյքներ ծախելու։ Հոն էր որ դիպուածաւ հանդիպեցայ անոր։ Հիւսէյին Ճահիտը տաղանդաւոր լրագրող որ մահուան դատապարտուած էր, եւ շնորհի արժանացաւ։ Ուրիշներ սակայն, այդքան բախտաւոր չեղան, ինչպէս Քեմալ պէյը, որ 4 տարի առաջ, իրիկուն մը, մինչդեռ Փերայի Սէրքլը տ'Օրիանին մէջ պրիճ կը խաղար, լրտեսներ զինքն առեւանգեցին եւ Իզմիրի մէջ խորհրդաւոր կերպով ջարդեցին, կամ Ճավիտ պէյը, Իթթիհատի նախկին նախարարը՝ Իթթիհատի աստղերէն մէկը, որ Ըսմէթը ոխակալութեան զոհ գնաց ու երկու տարի առաջ կախուեցաւ Իզմիրի մէջ։

1926 յուլիս 19ին, Իզմիրի դատավարութեան շնորհիւ էր որ կառավարութիւնը կախեց 13 անձեր եւ ճզմեց ընդդիմադրութիւնը։ Անկէց յետոյ, «Յառաջդիմական» որեւէ երեսփոխանի ներկայութիւնը չհանդուրժեցին Ազգային Ժողովին մէջ։ Կ'ըսեն նոյնիսկ թէ՝ Քեազիմ Քարապէքիր կախաղանէն փրկուեցաւ շնորհիւ զինուորներու միջամտութեան, որոնց սպառնալիքները ստիպեցին Էնկիւրիցիները որ քիչ մը մտածեն։

Շրջապատուած մէկ քանի կորովի եւ հաւատարիմ բարեկամներէ, որոնց նախանձները հանդարտեցնելու համար, յաճախ լրջօրէն կը յոգնի, Մուսթաֆա Քեմալ կը կառավարէ իր կամքով։ Ազգային Ժողովին ձեռքին մէջ՝ օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութիւնները անուանական են։

Ըսմէթ եւ Ֆէվզի՝ մէկը վարչապետ, միւսը սպայակոյտի պետ, երկու գլխաւոր սիւներն են։ Անոնց լծեւ ստորադաս պետերու հզօր խմբակ մը, որ կը բռնէ երկրին սանձերը։

Մուսոլինիի պէս, Մուսթաֆա Քեմալ եւս գիտէ երիտասարդութեան արժէքը։ Շրջապատուած է երիտասարդներով, որոնց շատերը անձնական արժանիքի փաստերը տուած են կռուի դաշտերուն վրայ. անոնք բոլորն ունին միայն մէկ Աստուած, մէկ Օրէնք, մէկ Հաւատք — Կազին, Թուրքիան եւ անոր փրկութիւնը։

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ

Լունաչարսկի, Խորհրդային Միութեան կրթական գործավարը ուշագրաւ ուսումնասիրութիւն մը կը հրատարակէ Մոսկուայի «Նովի Միր» ամսագրին մէջ, կրօնական վերածնունդի մասին։

Ցայտնի է որ բոլշեւիկները մահացու կռիւ մը բացած էին կրօնքի դէմ եւ դեռ կը շարունակեն։ 47 օրթոտոքս արքեպիսկոպոսներ եւ եպիսկոպոսներ ջարդուեցան, հազարաւոր քահանաներ գնդակահարուեցան կամ աքսորուեցան անհելի տանջանքներ կրելով, եկեղեցիներուն գոյքերը գրաւուեցան, կրօնական ընկերակցութիւնները լուծուեցան եւն.։ Ի՞նչ եղաւ այս կատաղի հալածանքին արդիւնքը։

Լունաչարսկի ինքն է որ, իր ուսումնասիրութեան մէջ կը խոստովանի թէ խորհրդային իշխանութիւնը կորսնցուցած է պայքարը։ Օրթոտոքս եկեղեցին միջոց գտած է յարմարելու նոր կարգուսարքին, գտած է մոգական բանաձեւը. եւ կամաց կամաց, «փոխադարձ թափանցում մը սկսած է երկու գաղափարներուն, նիւթապաշտ համայնավարութեան եւ կրօնական գաղափարականութեան միջեւ»։

Արդէն երեք տարիէ ի վեր Սինոդը օրինաւոր կը ճանչնայ խորհրդային իշխանութիւնը եւ մաղթանքներ կարդալ կուտայ անոր համար, ինչպէս, երբեմն, ցարին արեւշատութեան համար։ Այս զիջումին փոխարէն, իրաւունք ստացած ծիսակատարութեան գիրքեր տպելու եւ կղեր պատրաստելու։ Աստուածաբանութեան բարձրագոյն վարժարաններ կան Լէնինկրատի, Մոսկուայի, Խարքովի, Մինսքի եւ ուրիշ կարգ մը քաղաքներու մէջ։ Երիտասարդ աստուածաբանները, որոնք «զինուորեալ եկեղեցւոյ պապական սպայակոյտը կը կազմե՛ն», յարատեւօրէն կը յաճախեն Մոսկուայի պետական գրադարանները, եռանդով կ'ուսումնասիրեն ամբողջ բոլշեւիկեան գրականութիւնը, կը տոգորուին Մարքսի եւ Լէնինի սկզբունքներով, յետոյ կը մասնակցին հրապարակային վիճաբանութեանց, ուր կը ջանան ապացուցանել թէ կրօնը հակառակ չէ ընկերվարութեան, այլ ընդհակառակն այս վերջինը պէտք ունի կրօնական գաղափարի մը, խորանալու եւ զարգանալու համար։

Այս քարոզութիւնը անակնկալ արդիւնքներ ունեցած է։ Սորինովկայի համայնավարական գործարանը, «Յառաջապահ», շնորհիւ բանուորներու նուէրներուն, կրցած է եկեղեցի մը շինել իր սեփական գետնին վրայ։ Այս շարժումին երկու առաջնորդներն են Եէվլէվ քահան եւ իր սարկաւագը, երկուքն ալ բանուոր նոյն գործարանին մէջ։ Սարկաւագը, լռակեաց, համեստ, խոնարհ երեւոյթով, շատ գիտուն մարդ է։ Աստուածաբանութիւն սորված է Լէնինկրատի համալսարանը եւ մեծ յաջողութեամբ անցուցած է համայնավարական բոլոր գիտութիւններու քննութիւնը։

Բայց, կրօնը ամէնէն մեծ յաջողութիւնները կը շահի դպրոցներու մէջ։ Մոսկուայի մէջ, լայն քննութեան մը ենթարկուեցաւ երիտասարդութիւնը, եւ ահա թէ ինչ երեւան եկաւ,— Ա. աստիճանի աշխատանքի դպրոցներու մէջ, այսինքն տարրական դպրոցներու մէջ, աշակերտներուն հարիւրին 80ը ծոմ կը պահեն Աւագ շաբթուան. Բ. աստիճանի դպրոցներուն մէջ, աշակերտներուն հարիւրին 40ը յայտարարած են որ հաւատացեալ են։

Եւ այս իրողութիւնները՝ կարմիր Մոսկուայի մէջ։ Ա՛լ կարելի է երեւակայել գաւառներու վիճակը։

Ու միայն օրթոտոքս եկեղեցին չէ որ կ'օգտուի կրօնական զգացումի այս վերածնունդէն։ Զանազան յարանուանութիւններ ալ կը զարգանան, ամէնէն բազմութիւններն եւ գործօններն ըլլալով Մկրտչականները եւ Աւետարանականները։ Լէնինկրատի Մկրտչական համայնքը 15 000 անդամ կը հաշուէ, որոնց առնուազն կէսը բանուորներ են։ Ասոնք համերգներ, սալոններ եւ թէյասեղաններ կը սարքեն, ուր ճարտարօրէն խօսակցութիւնները կը տարուին կրօնական նիւթերու վրայ եւ յաճախ շարականներ կ'երգուին, համայնավարական երգերու եղանակով...

Ուրեմն, նոյնիքն Լունաչարսկիի խոստովանութեամբ, տասը տարուան հալածանքներէ եւ ջանքերէ յետոյ, կրօնի ազդեցութիւնը կը զարգանայ խորհրդային արքայութեան մէջ, փոխանակ պակսելու։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՈՉ ԹԷ ԼՔԱԾ, ԱՅԼ ՎՏԱՐՈՒԱԾ Է

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ, 11 յունուար.— «Երեւան»ի 1928 դեկտեմբեր 30 թիւին մէջ, ամբողջ երկու սիւնակի վրայ, կ'աւետէր «Դաշնակցական մը Հայաստանի խորհրդայնացման տօնակատարութեան օրը կը լքէ իր կուսակցութիւնը եւ կը մտնէ Հօկի մէջ»։ Այդ երկու սիւնակին մէջ մոռցեր էին տալ պարոնին ալ անունը։ Եթէ չեն գիտեր, ես ըսեմ. Տաճատ Տէր-Մամբրէեան (Երզնկացի)։ Այդ պարոնը 1925ին գացած էր Փուզէն, (Արտէշ) եւ հոն մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փուզէնի ենթակոմիտէին մէջ, բայց քանի մը ամիսէն դուրս տուաւ իր գոյնը եւ անմիջապէս վտարուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերէն։ Այսչափը բաւական է այդ «յաղթանակը» լուսաբանելու համար։ «Յառաջ»ի սիւնակները թանկ են մեզի համար, եւ մենք մեզի թոյլ չենք տար երկու սիւնակ գրաւել շշուրթի մը համար։ Եթէ ծանօթ սուտի տպաքէն թղթակիցը ճակատաբաց մարդ էր, թող յիշէր ո՛չ միայն նորընծային, այլ եւ իր անունը։

Ներսէս Խաչիկեան

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

Բարեգործականի գրասենեակէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյցը, յունուար 10 թուականով.—

Ազգերու Ընկերութեան կողմէ Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան հաղորդուած տեղեկութեան համաձայն, Սուրիոյ Հայոց տեղաւորման գործը, որուն կը մասնակցի Միութիւնը եւս, կանոնաւորապէս յառաջ կ'ընթանայ։ Տեղեկագիրը, որ 1928 նոյեմբեր 8 թուականը կը կրէ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ—

Նոր Զէյթուն.— Շինութիւնները յաջողապէս յառաջ կը տարուին։ Հոկտեմբերին ալ նոր տուներ աւարտած են, որով մինչեւ հիմա շինուած տուներուն թիւը կը հասնի 36ի։ Ցորենի, շողգամի, ստեպղինի եւ բողկի աշնան ցանքը աւարտած է։ Գիւղացիները հիմա ունին երկու կով, երկու ձի եւ 550 այծ։ Հոկտեմբերին գիւղացիներուն աշխատանքը եղած է տուներուն եւ դպրոցին շինութիւնը, անասնաբուծութիւն, ցանք եւ գիւղին յարդարումը։

Սուք-Սու.— բոլոր բնակիչները, մեծով պզտիկով, գիշեր ցերեկ աշխատած են տուներու շինութեան։ Առողջապահական պայմանները լաւ են եւ ոչ մէկ ծանր հիւանդութիւն պատահած է. գիւղին մէջ ամբարուած ցորենը բաշխուած է, մարդ գլուխ 25 օխայի հաշուով։

Բէրբէ Խան.— բոլոր ընտանիքները իրենց հողերուն վրայ կ'աշխատին կանոնաւոր կերպով։ երեք ընտանիք գիւղը թողած են, բայց անոնց տեղը անմիջապէս եկած են երեք ընտանիք, որոնք իրենց վրայ առած են իրենց նախորդներուն պարտքը։ Գիւղացիները 48 այծ եւ 40 ուլ ունին։ Թեթեւ մալարիայի 18 դէպք արձանագրուած է։ Գիւղական խորհուրդը խնդրած է որ ձմեռուան ցանքի համար սերմնցու եւ մէկ քանի զոյգ եզ տրուի իրենց։

Ապտիւլ-Հէօյիւք.— Զինուորական մարգին այս երկրորդ գիւղին մէջ 31 տուն շինուած է։

Հայաշէն.— Զինուորական մարգին այս առաջին գիւղին մէջ, մալարիային առաջքը բոլորովին առնուած է, շնորհիւ բժշկական աչալուրջ խնամքի։ Դրացի գիւղին առանց արտօնութեան շինած թումբը, որ մալարիային պատճառ եղած էր, քանդուած է եւ առաջ եկած ճահիճը չորցուած է։

Ալէքսանտրէթ.— Աշխատութիւնները յաջողապէս յառաջ կը տարուին։

Հալէպ.— Հոկտեմբերին 10 տուն շինուած է։ Նոր գնուած հողին վրայ աշխատանքը սկսած է հորերու փորումով։

1929 ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1929

"ՅԱՌԱՋ,,

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ եւ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՖՐԱՆՍԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ.— Տարեկան 140, վեցամսեայ 70, եռամսեայ 35 ֆրանք։

ԱՆԳԼԻԱ և ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ, ԵԳԻՊՏՈՍ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ, տարեկան 250 ֆրանք, վեցամսեայ 125 ֆրանք (կամ երկու եւ մէկ ստերլին)։

ԱՄԵՐԻԿԱ.— Տարեկան տասը տոլար, վեցամսեայ 6 տոլար։

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ.— Տարեկան 200, վեցամսեայ 100 ֆր.։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ *ՅԱՌԱՋԻ խմբագրութեան և վարչութեան նոր հասցէն է.—*

235, FBG. ST. MARTIN, PARIS (10e)

(ՆԱԽՈՐԴ խմբագրատան դիմացի փողոցը)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅՐԵՐ ՈՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐ.— *Քանի մը օր առաջ, 65 տարու պառաւ մը կը փոխադրուէր հիւանդանոց։ Անոր մարմինը ծածկուած էր բազմաթիւ վէրքերով, եւ կողերը կոտրած էին։ Այդ վէրքերուն պատճառը գաղտնի պիտի մնար, եթէ անոր մէկ քանի դրացիները դիմած չըլլային ոստիկանութեան,*

Պառաւը Պոլսեցի կին մըն է, որ Փարիզ բնակող իր հիւանդ զաւակը Ալպէր Ցոնոն խնամելու համար, ծախեր էր իր բոլոր կալուածները, հաւաքեր էր այս կերպով 100.000 ֆրանքի չափ գումար մը եւ մեկներ էր Փարիզ։ Ցոն հիւանդ չէր սակայն, ստած էր եւ զանազան պատրուակներով սկսաւ մօրմէն դրամ քաշել։ Ան ատեն սկսաւ խեղճ կնոջ մարտիրոսութիւնը։

Ցոն ամէն օր վայրագօրէն կը ծեծէր իր մայրը, մինչեւ որ յուսահատ, օր մըն ալ անոր յանձնեց իր ամբողջ դրամը։ Ցոն այն ատեն, իր սիրուհիին հետ մեկնեցաւ ծովեզերեայ ամարանոց մը, որ շատ քիչ ժամանակի մէջ, վատնեց ինչ որ ծեծով ու փետով խլած էր մօրմէն։ Այժմ օր, նորէն այս հրէշը կատաղութեամբ յարձակած էր իր մօր վրայ, ու զայն բռներ ու նետեր էր տաք վառարանին վրայ, որուն բախելով կնոջ կողերը կոտրած էին։ Ցոն մեկնումէն յետոյ է որ դրացիներ կը մտնեն անոր սենեակը եւ նախնական խնամքներէ յետոյ, զայն կը փոխադրեն հիւանդանոց։

Ոստիկանները որ այս անօրինակ զաւակը ձերբակալելու պաշտօն ունէին, հազիւ կրցան զայն փրկել ժողովրդային ցասումէն։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ», պարբերաթերթ գրականութեան եւ Արուեստի։ Ա. թիւ։ Այլազան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ։ 48 էջ։ Յօդուածներ ունին Կ. Զարեան, Պէշիկթաշլեան, Սարաֆեան, Թէքէեան, Զօպանեան, Օշական, Նարդունի, Բալուեան, Օր. Գալփագեան, Ա. Պարթեւեան, Թօրամանեան եւ ուրիշներ։ Հատավաճառ եօթը ֆրանք (արտասահման 10 ֆր.)։ Հասցէ՝ H. Palouian, Boite Postale No. 50, Paris (10e.)։

«ԱՆԱՀԻՏ».— Պ. Արշակ Չօպանեան կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ յառաջիկայ ապրիլէն պիտի վերսկսի «Անահիտ»ը, 160 մեծադիր էջերով, եւ երկու ամիսը անգամ մը։ Հասցէ.— 9 Rue Sey, Paris (9e.)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ՛ ...

(ՍԷՆԱՐԻՕ)

(Կը ներկայացնէ 69-70 թուականները, Ք. Ե.)

Սակայն, չերթա՛ս դէպի արեւելք, այնտեղ բորոտներու ամբոխ մը կայ, որ սաղուոնական տուներ կը սարքէ։ «Շաբաթ» կը կոչեն այդ խնջոյքները։ Զգո՛յշ, երբեք չփորձուիս երթալ տեսնելու։ Խորհէ միայն բժշկութեանդ մասին։

Այս տիկին մէջ կը լեցնես, որթատունկին կոտրած ճիւղէն առնելով, երեք անգամ երեսուն արցունք եւ եօթանասունեօթը կաթիլ քափուրի ջուր։ Ծովին եզերքէն վերցուր եօթը ափ սեւ, ահա երեք ափ կաւ, եւ նոյնքան ալ ծծումբ։ Տիկին մէջ կը շաղուես այս բոլորը, ինչպէս կը հարեն կաթը խնոցիին մէջ։ Կէս ժամէն խմոր կը դառնայ։ Սեւաբակ ձիւթի նմանող այդ խիւսը կը քսես մարմնիդ, ամէն ցորեկ արեւին տակ կակուղցնելէ յետոյ մէջդ։ Քսէ այնքան բարակ, որքան ծեփը տաճարին։ Յետոյ, դարձեալ, պառկէ մէկ ժամ երկինքի ջերմութեան տակ։ Աւելի յետոյ կը լուացուիս ծովին ջուրով։ Երբ աղէկնաս, ծովասաթէ քառամանեակիդ կեդրոնէն կախէ այս ազնիւ քարը, որ բորոտութեան դէմ զարմանալի զօրութիւն մը ունի։ Կը տեսնե՞ս, կատուի մը աչքին չափ խոշոր է, եւ եղեւնիի մը ծիլին նման դեղին։

* * *

Այսպէս, մեկնեցաւ Ռոմելա Երուսաղէմի հարաւային դուռնէն դէպի Մեռեալ ծովին եզերքը։

Դ.

Եօնաթան Երուսաղէմ դարձաւ, երբ Ռոմելա փախած էր Մեռեալ ծովին եզերքը, երկու օրէ ի վեր։ Զերուզղա պատմեց դժբախտութիւնը։ Թեկուացի հովիւը, կատաղութեամբ լեցուած, վազեց ուրկանոցը՝ Անտոնիայի բերդը։

Անտոնիայի բերդապահը Սանհետրիմէն խնդրեր էր, բորոտները փոխադրել Նոր քաղաքը, կառուցուած՝ Բեզեթայի բլուրին վրայ, ուր Ագրիպպաս, իր օրովը, բանտ մը շինել տուած էր։ Վտանգի վախ կար, որ զինուորները վարակուէին ախտէն եւ տկարանար քաղաքին պաշտպանութիւնը։ Մանաւանդ որ տաճարին հիւսիսային կողմէն պարիսպը կ'ամրացուէր։ Անտոնիայի բերդը եօթը արմկաչափ աւելի պիտի բարձրացուէր։ Հետեւաբար, այս աշխատանքներուն համար անհրաժեշտ կը դառնար հիւանդներուն փոխադրութիւնը։

Քաղաքին իշխանութիւնը իր գլխաւոր ուշադրութիւնը դարձուցած էր այս բարձր թաղին ամրացման վրայ, ուզելով անառիկ դիրքի մը հանգամանքը տալ անոր։ Թշնամիին առաջին յարձակումը, օգտուելով դէմը Զիթենեաց լերան տիրական դիրքէն, հաւանական էր, որ տեղի ունենար այս կողմէն։ Զինուորական իշխանութիւնը անօգուտ կը նկատէր զբաղուիլ քաղաքին ստորին թաղերուն ամրացումով, եւ, ժամ առաջ, կը ջանար գործադրել իր ծրագիրը, քանի հռոմէական լեգէոնները, «մարդկային մակընթացութեան մը նման», ինչպէս կ'անուանէր Միհրդատ Պոնտացին, կը հեղեղէին Մեծ ծովին եզերքները։

Ու այդ օրը, ախտավարակ բանտարկեալները, պատգարակներու վրայ բարձած, Ոչխարաց Վաճառանոցէն կ'իջեցնէին դէպի Նոր Քաղաքին բանտը։

Եօնաթան չգտաւ անոնց մէջ իր սիրականը։ Քանի մը անգամ ուզեց խուժել բերդէն ներս։ Արգիլեցին, ծեծեցին ու նախատեցին։ Այն ատեն, եթովպիական գերիներու նման, հայհոյեց ամէնուն, ամէնուն։ Ու, Կապպաթայի մեծ հրապարակին վրայ կանգնած, դէմը տաճարին ու բերդին, կատաղութեամբ պոռաց ամբոխին մէջէն, որ կը դիտէր կռիւը եւ բորոտներուն տեղափոխութիւնը։ Հովիւը կարծես կը ճառէր հոմերեային մէջ, վարդապետներուն դէմ.

— Երուսաղէմ՛,

Քեզի՛ դէմ կ'արձակեմ ատելութեանս խօսքերը, ինչպէս այս ափ մը աւազը, զոր կը թափեմ մեծ հրապարակին վրայ։

Յոխո՛րտ քաղաք, որ կը նըստիս ժողովուրդին ուսին, կը քաղես ու կը յափշտակես հեռաւոր գիւղերէն՝ ինչ որ գեղեցիկ է ու թանկագին, եւ կը պարծենաս թէ դո՛ւն ես քաղաքը քաղաքներուն, գեղեցիկը գեղեցիկներուն,

Դո՛ւն, որ երբեք չհաճեցար սեղան նստիլ աղքատ գիւղացիներուն ու տգեղ զաւակներուդ հետ։

Վա՜յ քեզ, գեղեցի՛կ քաղաք, որովհետեւ Մեծ Ծովէն ցանկութեան ալիքը կ'արշաւէ դէպի քեզ։

Վա՜յ քեզ, ճերմա՛կ քաղաք, որովհետեւ արիւնը պիտի ներկէ աշտարակներդ։

Վա՜յ քեզ, հոյակա՛պ քաղաք, որովհետեւ հրդեհը քարուքանդ պիտի ընէ հիմերդ։

Ոչ ոք պիտի վայէ փրկութեանդ, որովհետեւ դուն զոզցար հարսը երիտասարդին ծոցէն, զաւակը մօր գիրկէն, բերքը գիւղացիին շտեմարանէն։

Ինչ որ ըրիր ուրիշին, պիտի պատահի քեզի։

Պիտի կործանի՛ս Երուսաղէմ, եւ տաճարիդ տեղը պիտի հերկուի արտի պէս։

* * *

Այդ պահուն հասաւ բերդին զօրապետը, Բարզափրան, երկարահասակ ու խստադէմ մարդ մը։

Ձեռքը ճերմակ աղուեսի մը բռնած, բերդ կը մտնէր, երբ տեսաւ Կապպաթայի հրապարակին վրայ խռնուած ամբոխը, ու խիստ հետաքրքիր՝ մօտեցաւ.

— Ի՞նչ կը բարբանջէ այդ խրտուիլակը, լռեցուցէք զայն եւ ցրուեցէք ամբոխը, հրամայեց զինուորներուն։

(4) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

— Դո՛ւրս ելիր, կը պոռար, որ հասկցնեմ քեզի։

Այդ պահուն անցորդները կը խռնուէին փողոցին մէջ եւ երիտասարդը հասկնալով թէ դրութիւնը վտանգաւոր կը դառնայ, սկսաւ փախչիլ Ալմայի հրապարակին ուղղութեամբ։ Ո՛չ ոք համարձակած էր ձեռք տանիլ յուսահատ երիտասարդին, որ ինքնիրմէն ելած էր։

Իվանովիչ ուղղակի գնաց իր տունը, փասաժ Պրինուա, թիւ 10։ Մարդու բան չըսաւ։ Դ. յարկի իր սենեակը ելաւ եւ դուռը կղպեց։

Շանզ'էլիզէի թաղին ոստիկանապետը Պ. Մանըրէ անմիջապէս հարցաքննեց եկեղեցիին քարտուղարը, առաւ երիտասարդին հասցէն եւ երկու գաղտնի ոստիկաններ ղրկեց անոր տունը՝ զայն ձերբակալելու համար։ Ժամը 4ին ոստիկանները հասան եւ Իվանովիչի դուռը զարնելով պահանջեցին անձնատուր ըլլալ յանուն օրէնքի։

Իբրեւ պատասխան՝ հրացէնի պայթիւն մը միայն ստացան ոստիկանները։ Վախնալով որ հայ երիտասարդը ծուղակը ձգել կ'ուզէ զիրենք, ոստիկանները սպասեցին քանի մը վայրկեան, յետոյ երբ դրացի մը հաստատեց թէ պատին միւս կողմէն հռնդիւններ լսած էր, ոստիկանները բռնի բացին դուռը։

Սենեակին մէջ Իվանովիչ կռնակի վրայ ինկած էր, աջ ձեռքին մէջ սեղմած ատրճանակ մը, բթամատը դեռ ըլթակին վրայ։ Մահը վայրկենական եղած էր։ Գնդակը հանդիպած էր սրտին եւ կուրծքէն արիւնի թել մը կ'երկարէր դէպի տախտակամածը։

Անմիջապէս կանչուեցաւ բժիշկ մը, որ հաստատեց մահը։

Պանդոկին տէրը, որ շատ յուզուած չէր երեւար այս տրամէն, լրագրողներուն ըսաւ.

—Այս երիտասարդը թաղին բոլոր պանդոկներուն մէջ բնակելէ յետոյ հոս եկած էր։ Անշուշտ այդ պանդոկները կը ձգէր, երբ այլեւս չէր կրնար վճարել իր պարտքը։ Այսօր պիտի վճարէր ինծի ունեցած պարտքը ու գիտեմ թէ սու մը չունէր։ Ուրեմն կ'երեւի թէ խելքը կորսնցուցած էր...

Հայ երիտասարդը պանդոկին մէջ արձանագրուած էր հետեւեալ կերպով.— Իվան Իվանովիչ, 30 տարեկան, բանուոր, ծնած Կարս։ Իրականին մէջ կը կոչուէր Իվան Իվանակեան եւ 32 տարեկան էր կ'ըսէ «Մաթէն»։

Մարմինը ղրկուեցաւ բժշկա-իրաւագիտական հիմնարկութիւնը։

Ֆրանսա եւ Թուրքիա

Թուրքիոյ ֆրանսական դեսպան կոմս Շանպրէօն Փարիզէն ստացած է իր սպասած հրահանգները, Թուրքեւսուրիական վիճելի հարցերու մասին։ Դեսպանը այսօր Պոլիսէն Էնկիւրի կը մեկնի, վերսկսելու համար բանակցութեանց։

Կը կարծուի թէ Փարիզի տուած հրահանգները հաշտարար են եւ այս անգամ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան եզր մը գտնել։

Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները

Էնկիւրէէն կը հաղորդեն թէ շատ լաւ ճամբու մէջ են Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները։ Արդէն իսկ համաձայնութիւն գոյացած է կալուածական գնահատումի խնդրին շուրջ։ Երկու կողմի կալուածներուն համար ընդհանուր գիներ պիտի նշանակուին, եւ այս հիման վրայ հաշուակցութիւն տեղի պիտի ունենայ։

Գալով «էթապլի»ի խնդրին եւ Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերու վիճակին, ասոնց մասին բանաձեւ մը պիտի գտնեն Թ. Րիւշտի պէյ եւ դեսպան Փափա։ Փոխանակութեան Յանձնաժողովն ալ այդ սահմանին մէջ պիտի գործէ։

Յոյս կայ որ երկու շաբաթէն կ'աւարտին բանակցութիւնները եւ ամսագլխուն կը ստորագրուի դաշնագիրը։

Սուրիոյ գահին շուրջ

«Մորնինկ Փոսթ»ի Փարիզի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Սուրիոյ գահին շուրջ տարածուած լուրերը պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ, որովհետեւ Սուրիոյ մէջ ներկայիս գծուած շարժումը տեսակ մը անկախութեան շարժում է, Վաֆտի ձեռնարկածին նման, եւ հաւանաբար կապ ունի Վաֆտի շարժման հետ։ Ֆրանսա հակառակ է Սուրիան միապետութեան վերածելու գաղափարին։ Ան մերժած էր Ֆէյսալ թագաւորի ընտրութիւնը, 1922ին։

Ներկայ թեկնածուներու ամէնէն կարեւորը Իպնը Սուուտ թագաւորի զաւակն է, բայց Ֆրանսա կը խորշի անոր գահ բարձրանալէն, ինչպէս կը խրտչէր Ֆէյսալ թագաւորին գահակալութենէն։

Մարզպանը Սուրիոյ մէջ պիտի քննէ այս խնդիրը, որ նկատի առնուած է Փարիզի մէջ։

Ամանուլլահի նահանջէն յետոյ

Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա» խօսելով Աֆղանիստանի դէպքերուն վրայ, կը գրէ՝—

«Աֆղան յետաշրջականները երկրորդ անգամ իրենց վրէժը կը լուծեն Ամանուլլահի բարենորոգչական ձեռնարկներէն։ Նոյնը պատահեցաւ 1924-1925ի շրջանին, երբ յառաջդիմական բարենորոգումները անդամալուծուեցան Հուսթայի ապստամբութիւնով եւ Ամանուլլահ ստիպուեցաւ բազմաթիւ զիջումներ ընել, ջարդերու շարունակութիւնը արգիլելու եւ ժամանակ շահելու համար, որպէսզի յետոյ աւելի լայն բարենորոգումներ մտցնէ։

Կասկած չկայ որ թագաւորին ներկայ զիջումները նոյնպէս ռազմագիտական են։ Նպատակն է ժամանակ շահիլ. ետ կը քաշուի՝ զինուելու և նոր յարձակում մը գործելու համար։Շինվարի և Խուժանի ցեղախումբերու այսանգամուան ապստամբութիւնը աւելի լուրջ դաս մը տուաւ. Ամանուլլահի, թէ միայն ներքին թշնամին չէ, այլ սահմանին միւս կողմի իր զօրաւոր զինակիցն է որ կ'արգիլէ անկախ Աֆղանիստանի մը ստեղծումը։ Իբրեւ իսլամ եւ յառաջադէմ երկիր, Աֆղանիստանի ապագան իբրեւ անկախ պետութիւն՝ կարելի է միայն 1919ին Ամանուլլահի յայտարարած սկզբունքներով, վերջ դնելու համար Արեւելքի կեդրոնին մէջ անգլիական շահերուն եւ անոր շահերուն համապատասխանող հին դրութեան։

Կրանտի Աթէնքի մէջ

Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի Էնկիւրիէն Աթէնք հասաւ եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ վարչապետ Վէնիզէլոսի եւ արտաքին նախարար Քարափանոսի հետ։ Խօսակցութիւնները դարձան հելլէն եւ Թուրքեւիտալեւհելլէն յարաբերութեանց շուրջ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ
„ԱՆՁՐԵՒ"Ը
կը ծախուի «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԵՐ. ՖՐԱՆԳԵԱՆԻ
ՄԵՐ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔԸ
ԻՐԱՊԱՇՏ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՏՈՐԸ
որ հեղինակի վերջին երկն է—քսանամեայ աշխատանքի արդիւնք։

Հ. Յ. Դ.

Սէն Շամոնի Կոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Վարուժան ակումբին մէջ։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։ Կը դասախօսէ ընկ. Մ. Գույումճեան։ Իսկ Ուրբաթ իրիկուն նոյն ժամուն վիճաբանական ժողով միեւնոյն նիւթին շուրջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Ռոզա Մինասեան (ծնեալ Իսքէնտէրեան) կը փնտռէ իր հայրը Իսքէնտէր, որ ատեն մը Պոսթըն բնակելէ յետոյ, անցած է Պէյրութ։ Կը կարծուի թէ ներկայիս վերադարձած է եւ դարձեալ կը բնակի Պոսթըն։ Տեղեկացնել՝ Mme Rose Minassianի, chez Mme Mabilly, 11 Rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

—Կը փնտռեմ Կեսարացի Նազար Ճօլօլեան, հօր անուն Յակոբ, մօր անուն Ովսաննա։ 1922ին Պոլսէն մեկնած է։ Իմացնել իր քրոջ՝ Mairam Jololian. c/o Mr. Vahan Der Vartanian, Usine Vigier, Pont St. Esprit. Gard, France.

Լուր տուողին 200 Ֆր. նուէր։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

կը փնտռեմ հօրեղբայրս Ղազարոս Մկրտիչեան, որ 7 տարի առաջ կը գտնուէր Տիթրոյթ (Ամերիկա)։ իմացնել՝ կարապետ Մկրտիչեանի 3 Av. des Vergers, Bourg-la-Reine (Seine)։ կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— կը փնտռուի Շապինգարահիսարի Մշակնոց գիւղէն Գէւորգ Թիւրքմէնեանի որդին։ կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Ֆրանսա։ իմացնել՝ Նահապետ Չիթակեանի, 94 Rue Montmartre St. Ouen- Seine).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Սրտատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուառ։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՍՊԱՍՈՒՀԻ մը։ դիմել՝ G. Fringhianի, 41 Bld. Exelmans, Փարիզ։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
Կը կատարէ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՎԷՆՍԷՆԻ ՄԷՋ ՎԱՐՁՈՒ են երկու օդասուն սենեակներ, առանց կարասիի։ Դիմել ամէն օր Պ. Գրիգոր Խաչատրեանի 22 Ave. du Petit Parc. Vincennes, (Seine).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

Ծախու է իրաւագիտական, կալուածական եւ ապահովագրական գործերու գրասենեակ մը կեդրոն վայրի մը մէջ։ Լաւ յաճախորդ։ Գեղեցիկ կարասիներ եւ հեռաձայն։ Դիմել՝ E. Dourmoussis, 94 Rue St. Lazare, Paris.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ԵՆՈՎՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
6 Rue Voltaire, LYON
Անծամբ կը շինէ փրոթէզներ (prothèse) բոլորովին նոր մէթոտով։ Մասնագէտ վիրաբոյժ-ատամնաբոյժ C. Bonnard կը խնամէ ակռայի հիւանդութիւնները Չորեքշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր։ Քուրոն՝ 90 ֆր., ճերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր. էն։ Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LES USINES NATIONALES DE LITERI[E]

7, Rue Baudin et 2 Rue de Pantin, LE PRÉ-SAINT-GERVAIS

ՎԵՑ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

2 Place du Trocadéro (16e) — 125 Rue Lecourbe (15e)
74 Rue de la Roquette (11e) — 19 Rue du Buisson-St-Louis
26 Ave. Trudaine (9e) — 29 Bld. de la Villette (10e)

ԲԱՑՈՒՄ
ՎԵՑ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՀՃԵՂԷՆԻ ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
2 Pl. du Trocadéro, 50 Ave. du Président-Wilson. PARIS (16e)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ամսուան ընթացքին, յիշեալ վեց տուներուն մէջ վաճառքները պիտի ծախուին իրենց գինէն հարիւրին 50 վար արժէքով։ (Այս զեղչը միայն վաճառանոց այցելողներու համար է)

ՑԻՇԵՆՔ ՔԱՆԻ ՄԸ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ ԶԵՂՉԵԱԼ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՊՂԻՆՁԷ ՄԱՀՃԱԿԱԼ.

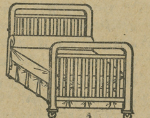

ոսկի ջնարակ, հաստ ոտքեր (40m/m), քառանկիւն կամարով, քառակուսի ձողերով։ Զեղչեալ՝ 675 ֆր.

ԱԿՈՒԹ (foyer), այս գորգը պատրաստուած է աղնիւ բուրդով, պարսկական եւ արդիական գծագրութեամբ 45 ֆր.

ԱԿՈՒԹ, ձուաձեւ ուրիշ գորգ մը, որ պատրաստուած է սանտրուած բուրդով, գծագրուած եւ գունազարդուած 59 ֆր.

Մահիճներու (matelas) անհաւատալի գ[ին]...

ՄԱՀԻՃ, ճերմակ բուրդով, [...] րով, մէկ հոգինոց 2[...] ֆր., երկու հոգինոց 389 ֆր.
ԱՐԺԷՔԸ ԿԷՍ ԱՌ ԿԷՍ ԶԵՂՉՈՒ[...]

ՎԵՐՄԱԿ (couverture), [...] բիական բուրդով, [...] րիզուած՝ մետաքսով, գեղե[ցիկ] գոյներով (սահմանափակ թիւ) Մէկ հոգինոց 79 [...] Երկու հոգինոց 89 [...]

ՎԵՐՄԱԿ, ճերմակ բուրդով, րիզուած մետաքսով աղնիւ տեսակէն։ Մէկ հոգի[նոց] 69 ֆր., երկու հոգինոց 85 ֆր.

ԿԱՐՊԵՏ, բուրդէ, պարսկական եւ արդիական գծագրութեամբ։

135×190	165×230	190×2[...]
125 ֆր.	185 ֆր.	250 ֆ[ր.]

ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԲԱԶՄՈՑ-ՄԱՀԻՃՆԵՐ ԵՒ ԶՍՊԱՆԱԿԱՒՈՐ ԲԱԶՄՈՑՆ[ԵՐ]

Ներկայ ծանուցումը ներկայացնող հայրենակիցներու 5% զեղ[չ]

Պահանջեցէք մեր 20 թիւ վաճառացուցակը, զոր պիտի ստանա[ք] անմիջապէս եւ ձրի, եւ ուր պիտի գտնէք գիներու զեղչին մասի[ն] ամէն տեղեկութիւն։

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ ձրի կը յանձնենք գնողին տու[նը] կը ղրկենք գաւառները։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտեր[ու] դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներ[ով] Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթե[քու]թիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛
ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿ[ԻՆ]
ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9e)

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամո[ւին] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա[սնա]գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժա[մը] 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՄԻԱ
Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տա[րո]ւան չոր ՊԱՄԻԱ։ Ա. (չիչէք) գին 34 ֆր., Ա. սրայ 24 ֆ[ր.], Բ. սրայ 22 ֆր.։ կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքան[ակ] ապսպրանքներ։ Ունինք նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի [ապ]րանքներ։
Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian: Anthologie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi: Samuel 2 vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: La Participation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. Macler, Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, Larousse, Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: de l'Efficacité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche France-Arménienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն Տարեցոյցը 1929ի 50, Ֆիւզուլի մեկնաբանուած Ա. հատ. գ. գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագրութիւն ուղեւորութեան յ'եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, ինչ տեսակ Հնդկաստանի եւ ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթաշլեան։ Սիդոնիա 12, կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15 եւ 20, Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու փլաքներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ 1 ֆր. եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ փօսթի ծախքը գնողին կը պատկանի։ դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin. Paris (10e).

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ
15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտա[...] Ֆաթմա եւ Ասատը 25, Հին Աստուածներ 15, խորտակուած [...] կիրքեր 30, Թէրէզ Րաքէն (է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլ[ստոյ]) 50, ձէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը [...] խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, կրացիէլլա [...] Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Օտարը [...] Լիլիթս ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, կայսր [...] Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1, [...] գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., երաժշտաններ՝ 5, [...] 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.։ Նօթա[ներ] կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, Չի[...] կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։

Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. տար[բեր]ութեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադար[ա]ններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ղ[ր]կուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք [գր]քերուն ցանկը։

Դիմեցէք 'L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e).

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

16 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 856 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՀԻՆ ՎԷՐՔԵՐԸ ՆՈՐ ՄԱՐՄՆԻ ՄԷՋ

Ուշագրաւ է որ Թուրք մամուլը վերջերս յաճախ կը զբաղի տնտեսական տագնապի հոգերով:

Ներքին դաւերու մղձաւանջէն յետոյ այս մտահոգութիւնը՝ անշուշտ մեզ մխիթարելու համար չէ որ կ'արծարծուի եւ կը ծաւալի:

Թուրք թերթերը ամէն օր ցաւ մը մէջտեղ կը հանեն, ի զուր դարման պահանջելով: «Մեզի արհեստաւորներ պէտք են», կ'աղաղակէր, վերջերս, Թուրք ծանօթ ելմտագէտ Ճէլալ Մուխթար պէյ, առանց տարուելու շողշողուն ցուցադրութիւններէ:

— «Առեւտրական Սենեակը տեղական արտադրութիւնները ցուցադրած է, բայց ամէն բանէ առաջ ինքզինքը պէտք է ցուցադրէ: Մեր երկիրը տնտեսագիտութեան տօքթորներ չէ որ կ'ուզէ, այլ արհեստաւորներ,— թիթեղագործ, ատաղձագործ, հիւսն, երկաթագործ եւայլն:»

Կիրակի օր, արտատպեր էինք ամփոփումը «Իգտամ»ի մէկ ուսումնասիրութեան, զոր ստորագրած է նոյնքան ծանօթ հեղինակութիւն մը, Ճէլալ Նուրի: Թուրք հրապարակագիրը իր տուեալները քաղած է Տնտեսական Բարձրագոյն Խորհուրդին տեղեկագրէն, որ կը յիշէ Ըամէթ փաշայի հետեւեալ խօսքերը.

— «*Այսօր մեր սպասած հասոյթին նուազագոյնն անգամ չենք կրնար ստանալ ո՛ր եւ է ճիւղի մէջ, —երկրագործութիւն, արհեստ, անտառի շահագործում, հանքագործութիւն եւ առեւտուր:*»

Ուրիշ վկայութիւն մը՝ Վիճակագրական Ընդհ. Տեսչութենէն.

— «*Մեր մշակած հողերուն տարածութիւնը երկրի տարածութեան միայն հարիւրին մէկն է»:*

Եւ Ճէլալ Նուրի Թուրքիան կը բաղդատէ Յունաստանի հետ, աւաղելու համար.

—«*Յոյները իրենց 12,591,400 հէքթարնոց հողին 3,500,000ը ցանած են, մօտաւորապէս մեզմէ երեք անգամ աւելի...: Թուրքիոյ տարածութիւնը՝ 762,736 քառ. քիլոմեդր է, իսկ բնակչութիւնը՝ 13,660,275: Յունաստանի տարածութիւնը՝ 120,914 քառ. քիլոմեդր, բնակչութիւնը՝ 6,200,000...: Մեր երկիրը ամէն տեսակէտով կը նմանի կոյս անտառի մը, ուր կացինը մուտք չէ գործած»:*

Ուրիշ պզտիկ օրինակ մը՝ Թունդ քէմալական «Ճիւմհուրիյէթ»էն.

— *1927ի եւ 1928ի ընթացքին, Պանտրմա 3,210,950 ոսկիի արտածում ունեցած է, իսկ ներածումը եղած է 23,910,720 ոսկիի:*

Թերեւս Թուրքերու տնտեսական ջիղը գրգռելու համար արձակուած կանչեր են ասոնք:

Բայց ինչո՞վ կը բարեփոխուի պատկերը, երբ իրականութիւն է որ «կապիտիւլասիօն»ներու օրով 15 ղրշ.ի գտած շաքարը, այսօր 60 ղրշ.ի կը գնէ Թուրքը: Աղը՝ 10 ղրշ.ի: Քիլօ մը շաքարէն 40 ղրշ. մաքս և սպառման տուրք կը գանձուի: Նոյն ծանր տուրքերը նաև ուրիշ ապրանքներու համար, տեղական թէ օտար: Միւս կողմէ, տասնապատիկ աւելցած ելմտացոյցին ծախքերը գոցելու համար, ուրիշ միջոց չեն գտած, եթէ ոչ ուղղակի և անուղղակի տուրքերու բեռի մը տակ ծռել ժողովուրդին մէջքը:Հասոյթի գլխաւոր աղբիւր մը, արտածումը, որ նախապէս ներածման 100ին 50ը կը կազմէր, այսօր իջած է 100ին 25ի: Շերամաբուծութիւնը եւ գինեգործութիւնը նախորդին ծաղրանկարը կը կազմեն: Գալով ծխախոտի մշակութեան, կը բաւէ Թուրք թերթերը պրպտել նորէն, տարուէ տարի, բայց մանաւանդ այս տարի: Այգիներն եւ թթաստանները ծխախոտի մշակութեան յատկացուեցան, բայց մշակողները իրենք իրենց սեւ օրը կուլան այսօր:

Յատկանշական պարագայ մը եւս, — եւ փակենք փաստերու շարքը:

1928ի գարնան վերջերը, Գասթէմունիէն եւ Երզնկայէն հեռագիրներ կը տեղային Պոլիս, չոր խոտ պահանջելով: Մինչև որ խոտը հասաւ, ոչխարներն ու այծերը սատկեցան:

Գաղտնի՞ք է որ, էնկիւրի խափանեց Գոնեայի եւ շրջականերու սովի լուրերուն հրատարակութիւնը: Այս բախտաւոր շրջանին կացութեան վրայ կարելի է չափել դէպի արեւելք փռուած անսահման եւ աւերակ տարածութեանց իրական պատկերը:

Այս բոլորը օգուտ ունի՞ն մեր ներկայ կացութեան համար: Ոչ հարկէ ոչ:

Այս բոլորէն չենք ալ ուզեր հետեւցնել թէ Թուրքիան գաւակէժ կը քայքայուի:

Ո՛չ փարդագոյն ակնոց, ոչ ալ գորշ կամ պղտոր. այլ միայն պարզ եւ վճիտ աչք՝ թշնամին հետապնդած ատեն: Ո՛չ վայրենան կանչեր, ոչ ալ երջանիկ ինքնագոհութիւն կամ սնամէջ արհամարհանք, որ ունակութիւն է դարձեր տարիներէ ի վեր:

Թշնամին կը վերանորոգուի և կը ճգնի զօրանալ: Ան ամուր երեւայ արտաքին ճակատի վրայ, բայց բազմազան ճեղքեր ունի ներսէն:

Ի՞նչ կրնանք ընել, այդ կացութենէն օգտուելու համար:

Ահա՛ ինչ որ պիտի հետաքրքրէ մեզ, լրջօրէն եւ յարատեւօրէն, սրելով մերգիտակցութիւնը, և գործի վերածելով խօսքերը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՒԱՏՔԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

«Յուսաբեր» կը շեշտէ խմբագրականի մը մէջ (5 յունուար).

— «Թերեւս երբեք այնքան լքուած ու այնքան մինակ չէինք, որքան այսօր: Այս չարիքը բարիք մը պիտի ունենայ անշուշտ, եթէ երբեք ճիշդ է ժողովրդական հին ու հանրածանօթ իմաստութիւնը: Բարիքներէն առաջինն ու մեծագոյնը այն պիտի ըլլայ, որ մենք բազմապատկուած կորովով ու հաւատքով մեր փրկութիւնը *մե՛ր մէջ* որոնենք, փոխանակ զայն ուրիշներէն ակնկալելու: Որ մենք *մե՛ր* ուժերով, *մեր* յաւելեալ զոհողութիւններով, *մեր* մոլի ու անձնուրաց հայրենասիրութեամբ եւ *մեր* անխորտակելի հաւատքով գոցենք այն *բացը*, զոր ուրիշները ստեղծեցին մեզ համար՝մեր պայքարի ծանրագոյն շրջանին վատաբար լքելով մեզ: Եթէ այս փրկարար յեղաշրջումը յառաջգայմեր հոգիներուն մէջ եւ ազգայինգոյամարտի այսբախտորոշ շրջանին *օտարը* լքելով մենք *մե՛զ* գտնենք, լաւապէս փոխարինած կ'ըլլանք այն կորուստը, զոր ունեցանք մեր պայքարի արտաքին ճակատներուն վրայ:

Ի հարկէ, մեծ ոյժ չենք մեր պահանջները ըստ մեր բաղձանքներուն չափելու համար. սակայն նաեւ այնքան աննշան չենք, որպէսզի ուրիշներու ճնշումով հրաժարինք ամէն պահանջէ եւ ամէն բաղձանքէ:

Մեր անցեալի իմաստունպատմիչը, որ շատ աւելի ծեր է փոռծառութեամբ՝ քան Արարատի շուքէն Արարատը չտեսնող այսօրուան ճամբորդները, եւ շատ աւելի խոհուն ու սրատես՝ քան բոլոր կոլցոյները, ասկէ տակաւին դարեր ու դարեր առաջ մէկիկ մէկիկ քրքրած ու քակած է զոյգ Մասիսներուն, Արագածին ու Սիփանին, Նեմրութին ու Տաւրոսին, Արաքսին ու Եփրատին կապուած հէքիաթներու հրաշագեղ փունջը եւ տեսած ու գտած այն *հմայքը*, որ ծնունդ կուտայ, կը շինէ, կը կործանի ու նորէն կը վերածնի.

«Չի թէպէտ եւ եմք ածու փոքր, եւ թուով յոյժ ընդ փոքու սահմանեալ, եւ զօրութեամբ տըկար, եւ ընդ այլով յոլով անգամ նուաճեալ թագաւորութեամբ, սակայն, բազում գործ արութեան գտանին գործեալ եւ ի մերում աշխարհիս»:

Ճիշտ է բանաստեղծը, «Արարատի ծեր գմբէթից դար է եկել վայրկեանի պէս ու անցել»: Պիտի անցնի, անշուշտ, նաեւ այն արհաւիրքը,որ այսօր թուխսնըստածէմեր հողերուն վրայ: Միայն թէանմա՛ր մնայ ազգային հաւատքի այն կանթեղը, որ միշտ կախուած մնաց Հայոց երկինքէն: Այսօրուան ծնունդը թող վերածնունդը ըլլայ մեր կուռ հաւատքին, հայութեան այն դիւցազնական ուժին, որ ծնունդ կուտայ, կը շինէ, կը կործանի ու նորէն կը վերածնի:»

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՎԱՎԱՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Նոր Բայազիտի գաւառային գործադիր կոմիտէի նախագահ Խաչինեան սպաննուած է:

ՆՈՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

Վալանսի երեսփոխան ընտրուեցաւ ընկերվարական յայտնի փաստաբան Մարիուս Մութէ, Լիոնի նախկին երեսփոխանը:

Ալզասի մէջ եւս երեսփոխանական ընտրութիւն կատարուեցաւ կիրակի օր: Ինքնավարական Շթիւրմէլ ընտրուեցաւ Ալթքիրշի մէջ: Քոլմարի մէջ համեմատականի մնաց ինքնավարական Հաուս:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀ ԳԱՀԸՆԿԷՑ

ՍԷՐՏԱՐ ԻՆԱՅԷԹՈՒԼԼԱՀ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԸ ՀՌՉԱԿՈՒԻ

Փէշավարէն ը հեռագրեն.— *Սահմանագլուխին վրայ լուրջ աղբիւրէ մը բխած զրոյցի մը համաձայն, Ամանուլլահ թագաւորը գահընկէց եղած է՝ ի նպաստ իր երէց եղբօր Ինայէթուլլահի եւ օդանաւով Քապուլէն Քանտահար մեկնած է:*

.˙. Լոնտոնի աֆղանական դեսպանատունը պաշտօնապէս կը հաստատէ թէ Ամանուլլահ թագաւորը գահընկէց եղած է: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցի մը մէջ կ'ըսուի. «Նկատի առնելով ներքին վէճերը, Ամանուլլահ թագաւորը՝ մղուած հայրենասիրական զգացումէ, իր ազատ կամքով Աֆղանիստանի թագաւորութիւնը յանձնեց իր երէց եղբօր՝ Սէրտար Ինայէթուլլահի: Օտար երկիրներու հետ յարաբերութեանց մէջ ոեւէ փոփոխութիւն չպիտի մտնէ»:

Թերթ մը կը գրէ թէ ապստամբները պահանջած ըլլալով երկրէն արտաքսել Սիւրէյեա թագուհին, Ամանուլլահ նախամեծար համարեց հրաժարիլ գահէն քան թէ բաժնուիլ թագուհիէն: Մետասաներորդ ժամու իր զիջումները գոհացում չտուին ապստամբներուն, որոնք վերջին օրերու իրենց նոր յաղթանակներէն շփացած՝ աւելի պահանջկոտ դարձած էին:

Նոր թագաւորը՝ Ինայէթուլլահ Խան 41 տարեկան է, այսինքն չորս տարի աւելի մեծ Ամանուլլահէն: Կ'ըսուի թէ ուղղափառ իսլամ մըն է եւ մեծապէս ենթարկուած է մոլլաներու ազդեցութեան: Ուստի եւ պիտի վերահաստատէ նախկին դրութիւնը՝ բոլորովին ջնջելով եւրոպական բարենորոգումները, զորս մարսելու ի վիճակի չեն դեռ Աֆղանները:

Իշխան Ինայէթուլլահ երկրորդ զաւակն է Էմիր Հապիպուլլահի: 1919ին որսի ելած էր իր հօրը հետ, երբ այս վերջինը սպաննուեցաւ: Ինչպէս իր երէց եղբայրը Հայաթուլլահ, ինք ալ գահաժառանգութենէ հրաժարեցաւ՝ ի նպաստ իրենց հօրեղբօր Նասրուլլահի, որ կը մասնակցէր որսին եւ որ առանց ժամանակ կորսնցնելու, նոյն իսկ առանց մարդասպանը փնտռել տալու, ինքզինքը էմիր հռչակել տուաւ:

Քապուլի բնակչութիւնը զայրացած, ըմբոստացաւ եւ էմիր հռչակեց Հապիպուլլահի երրորդ որդին՝ Ամանուլլահը, որ այն ատեն թագաւորութեան խնամակալ էր եւ որ 1925ին թագաւոր տիտղոսն առաւ:

Էմիր Ինայէթուլլահ չորս տարի առաջ Եւրոպա եկաւ, ուր մնաց վեց ամիս: Ունի մէկ կին: Զաւակները բոլորն ալ մեռած են: Ամանուլլահ թագաւոր իրեն յանձնած էր դատական նախարարութիւնը:

.˙. Հեռագրի մը համաձայն, հանդարտութիւն կը տիրէ Ճէլալապատի շրջանին մէջ: Թագաւորին ներկայացուցիչը՝ Ալի Ահմէտ խան հրաւիրած է ցեղապետները՝ տեւական համաձայնութեան մը մասին բանակցելու համար: Ուտելիք փոխադրող կարաւաններ կ'անցնին շարունակ Խիպէրի կիրճէն:

Փէշավարէն կը հեռագրեն թէ Աֆղանիստանի կացութիւնը մութ է: Քանտահարէն եւ Հէրաթէն հասած նորագիր զինուորներ կը զօրացնեն արքայական բանակը: Քոհիստանի մէջ ընդհարումներ տեղի կ'ունենան կառավարական զօրքին եւ ապստամբներուն միջեւ:

Քապուլի կացութիւնը ընդհանրապէս հանդարտ է, թէեւ ապստամբները որոշ գործունէութիւն ցոյց կուտան մայրաքաղաքին մօտերը:

Թուրք զինուոր. մարմինը Քապուլ հասած

Նոր-Տէլհիէն կը հեռագրեն թէ Թուրք զինուորական պատուիրակութիւնը՝ գլխաւորութեամբ սպայակոյտի փոխ-նախագահ Քեազիմ փաշայի, որ Հնդկաստանի մէջ կանգ առած էր, Քապուլ հասած է:

Սերպ դիկտատորին հաւաստիքները

Եուկոսլաւիոյ դիկտատորական կառավարութեան վարչապետ զօրավար Ժիվքովիչ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ օտար թղթակիցներու.

— *Իմ կառավարութեանս պարտականութիւնները պայծառօրէն գծուած են այն ճառին մէջ, զոր թագաւորը ուղղեց նախարարներուն: Արքայական կառավարութեան գլխաւոր գործն է կատարեալ խաղաղութիւն եւ բացարձակ կարգապահութիւն մտցնել պետական վարչութեան մէջ, ամենակարճ միջոցի մէջ եւ այս ձեւով պայմաններ ստեղծել կատարեալ կարգ եւ ապահովութիւն հաստատելու համար:*

Կառավարութեան գլխաւոր ջանքերէն մէկն է հսկել որ պետութեան ելեւմուտքը շուտով կարգի դրուի եւ կարելի եղածին չափ կարեւոր խնայողութիւններ կատարուին: Տնտեսական եւ ընկերային մարզերուն մէջ ժողովուրդին կրած տառապանքներուն պէտք է վերջ տալ՝ յատուկ միջոցներով:

Մեր ջանքը սահմանափակուած է ժամանակով: Անմիջապէս որ մեր հիմնական ծրագիրը գործադրուի, արքայական կառավարութիւնը պիտի ձեռնարկէ ուսումնասիրութեան եւ գործադրութեանը այնմիջոցներուն, որոնք թոյլ պիտի տան մտնել

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ.ալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԿՐԻՓ

Ձմրան այս եղանակին, երբ ամէն մարդ Նոր Տարի եւ Ծնունդ տօնելու կը պատրաստուէր, սաստիկ ցուրտը եւ հիւանդութիւնները յաջորդեցին իրարու:

Դժբախտաբար դեռ հայ բըժիշկներուն հրաման չեն տար ամէն տեղ գործելու, ապա թէ ոչ, այնքան ալ վնաս չունէր: Վերջապէս Հայ ենք, գաղթական ենք... մեզ աժան կը նայէին եւ ճար մը ցոյց կուտային:

Բայց չյուսահատինք, նորէն լոյս մը սկսած է պլպլալ Ամերիկայէն:

Ամէն ծմեռնային հիւանդութեանց սկիզբը ցրտառութիւնն է եղեր, եւ ամէնէն թեթեւը հարբուխն ու կրիփը: Առաջին հականեխիչը՝ համբոյրի արգելքը, եւ առաջին եւ վերջին դեղը՝ «ուիսքի»ն են եղեր: Ինքզինքը կտո՛ր մը հիւանդ զգացողը պէտք է խմէ միայն եւ միայն ոգելից ըմպելի... Գարեջուրը եւ ուրիշ ըմպելիներ օգուտ չունին, բացի ջուր ժողվելէ...

Ամերիկայի մէջ արգիլուած է ալքօլի գործածութիւնը, եւ Ամերիկացիները միջոց չունին շուտով բժշկուելու... Մենք սակայն, երջանիկ հին աշխարհքցիներս, կրնանք իսկոյն փորձել այդ դեղը: Վերջապէս պէտք է յաղթենք կրիփ ըսուած չար սատանային, որ պատճառ եղած է Լոնտոնի, Պերլինի եւ Փարիզի հիւանդանոցները, ոչ թէ պառկելու, այլ ասեղ ծգելու տեղ չմնալուն:

Միայն թէ գէշ չվարժուինք. որովհետեւ՝

Քիչ ճնկելը լա՛ւ բան է,
Բայց վարժուողն ի՛նչ անէ...:

ԾԱՂՐՈՒՆԻ

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ իրիկուն Մոսկուայի իր բնակարանին մէջ խորհրդաւոր կերպով սպաննուած է զօրավար Սլաշեւ, նախկին ցարական զօրավար, եւ մէկը զօր. Վրանկէլի «սպիտակ» բանակի վարիչներէն: Զօրավարը 1923ին բոլշեւիկութեան յարած էր եւ վերջերս ուսուցիչ էր զինուորական վարժարանին մէջ: Ոճիրի պահուն զօրավարը իր սենեակին մէջ պատուհանին մօտ կը կարդար, երբ դուրսէն արձակուած ատրճանակի գնդակ մը ճիշդ ճակատին հանդիպելով, վայրկենապէս սպաննեց զայն: Զօրավարը 53 տարեկան էր:

Ահաբեկիչն է 24 տարեկան երիտասարդ մը՝ Քոլէնպէրկ, որ ձերբակալուած ատեն յայտարարեց թէ զօրավարը սպաննած էր՝ լուծելու համար վրէժը իր եղբօր, որ գնդակահարուած էր Սլաշեւի հրամանով, հարաւային Ռուսիոյ քաղաքացիական կռիւներուն ատեն:

ՄԱՐԱՇԱԼ ՖՈՇ սրտի եւ երիկամունքի հիւանդութենէ կը տառապի: Վիճակը ծանր է եւ երկար հանգիստի պէտք ունի:

ՓՐՈՖ. ՖԷՐՆԱՆ ՎԻՏԱԼ՝ ներքին հիւանդութեանց նշանաւոր մասնագէտը մեռաւ առջի օր 67 տարեկան հասակին մէջ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Պորիս թագաւորը հրաժեշտի ունկնդրութեան ընդունեց նախկին պատերազմական նախարար Վոլքոֆը, որ Հռոմի դեսպան անուանուեցաւ: Թագաւորը անձամբ զօրավարին տուաւ Աղեքսանդրի Ա. կարգի պատուանշանը եւ իր պատկերը:

ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ՝ ՕՏԱՐԻՆ, ԲԵՌԸ՝ ԲՆԻԿԻՆ

Խորհրդային «Առեւտուրի եւ Ճարտարարուեստի Լրագրին» մէջ հրատարակուեցան նոր կանոններ՝ օտար դրամագլխին ճարտարարուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ արտօնութիւններ տալու մասին, որոնց ամփոփումը տուաւ «Յառաջ»։

Բոլշեւիկեան իշխանութեան այս քայլին յատկանշական գիծը այն է, որ «ընկերվարական հայրենիքի» ճարտարարուեստի կարեւոր մասին մէջ կը վերահաստատուի դրամատիրական կազմը, եւ օտար դրամատէրները մինչեւ իսկ կ'օժտուին մենաշնորհի իրաւունքներով։ Այսպէսով, նոր կարգադրութիւնը կը հանդիսանայ ուժգին հարուած մը խորհրդային «ընկերվարական տնտեսութեան» ամբողջ սիստէմին, որ շատոնց արդէն քայքայման ճամբուն մէջ կը գտնուի։

Անտարակոյս ստիպողական հարկն է որ դրդեր է Ստալինի կառավարութիւնը այդպիսի միճոցի մը դիմելու։ Հակառակ իշխանութեանց բոլոր ջանքերուն եւ — ա՛լ աւելի — «ռէկլամ»ներուն, Ռուսիոյ ճարտարարուեստը այս պահուս տագնապալի կացութեան մը մէջ է։ Բոլշեւիկները անկարող եղան վերահաստատելու իրենց իսկ ձեռքով քայքայուած գործառնութիւնները եւ հասցնելու գէթ այնպիսի վիճակի մը, որ կարելի լինէր գոհացնել երկրի նուազագոյն պէտքերը։ Հազար ու մէկ փորձերու արդիւնքը եղաւ այն, որ սաստկօրէն ինկաւ աշխատանքի արտադրողականութիւնը, թուլցաւ աշխատաւորական կարգապահութիւնը, աճեցաւ գործազուրկութիւնը, եւ ծանրապէս լայնցաւ վիհը քաղաքի եւ գիւղի միջեւ։ Առ ի չգոյէ արդիւնաբերական արտադրոյթներու, գիւղը բան չի ստանար քաղաքէն ու այդ պատճառով ինքն ալ բան չի տար անոր։

Այս կացութեան հանդէպ խորհրդային իշխանութեան ուրիշ ելք չէր մնար, բայց եթէ ջանալ օտարներու միջոցով զարկ տալ ճարտարարուեստի զարգացման։ Սակայն արտասահմանեան դրամագլուխը Ռուսիա մտնելուն պէս, դրուեցաւ այնպիսի պայմաններու մէջ, որ շատ մը արտօնատէրներ, կարճ ատենէ մը ետքը, փութացին հրաժարիլ իրենց պայմանագիրներէն եւ հեռանալ խորհուրդներու երկրէն։

Ատոր համար է ահա, որ բոլշեւիկեան կառավարութիւնը վերջին խոշոր զիջումները կ'ընէ օտար ձեռնարկուներուն։

Երկու պարագայ առանձնապէս աչքի կը զարնեն նոր կանոններու տրամադրութեանց մէջ։ Նախ այն, որ օտարներուն կը տրուին այնպիսի իրաւունքներ որոնցմէ զուրկ են տեղացիները։ Ասկէ կը հետեւի թէ՝ յանուն ընկերվարական շինարարութեան հաստատուած սահմանափակումները գոյութիւն ունին միայն ռուս քաղաքացիներու համար։ Ասել է, երկիրը ընկերվարական է միայն ասոնց համար, իսկ օտարները հոն կրնան գործել ու տուն-տեղ լինել, ի՛նչպէս սովորական դրամատիրական երկրի մը մէջ։

Ու յետոյ, օտար արտօնատէրներուն կը տրուի իրենց արտադրոյթներու վաճառման իրաւունքը։ Ուրեմն, անոնք կրնան նաեւ արտածել այդ արտադրութիւնները եւ այսպէսով խախտել խորհրդային արտաքին առեւտուրի մենաշնորհը, որ իրենց իսկ բոլշեւիկներու գաղափարով, խորհրդային տնտեսութեան անսասան հիմը պիտի կազմէր։ Տարակոյս չկայ, որ այս իրաւունքէն վերջ ի վերջոյ միայն օտար արտօնատէրը չէ որ պիտի օգտուի։ Երկրին ներսը ան, անշուշտ, գործ պիտի ունենայ նաեւ ռուս մասնաւոր վաճառորդներու հետ։ Ու քանի որ կ'ապահովուի օտարներու գործառնութեանց ազատութիւնը, ապա ուրեմն հետզհետէ յառաջ պիտի գայ ռուս քաղաքացիներու զանգուած մը, որ նոյնպէս պիտի վայելէ այդ ապահովութիւնը։

Օտար դրամագլխին խոստացուած անսահման զիջումները իրապէս բոլորովին կը փոխեն արտօնութիւն (concession) բառին իմաստը։ Ան այլեւս կը դառնայ մասնաւոր-դրամատիրական ձեռնարկ՝ մենաշնորհի յատկութիւններով։ Ինչպէս կ'ասէ ռուս թերթ մը, ան պիտի նշանակէ թէ՝ խորհրդային Ռուսիոյ մէջ կը տիրէ իսկական, խոշոր արդիւնաբերական դրամատիրութիւն, բայց այդ դրամատիրութիւնը հանդէս կուգայ՝ իբրեւ մենաշնորհ օտար խմբակցութիւններու, որոնք կը պաշտպանուին խորհրդային իշխանութեանց կողմէ ինչպէս ուրիշ օտարներու, նոյնպէս եւ մանաւանդ ռուս քաղաքացիներու մրցակցութենէն։ Խորհրդային իշխանութիւնը կը բռնէ օտար ձեռնարկուներուն արտակարգ իրաւունքներ տալու այն ճամբան, որ յատկանշական է բռնապետական երկիրներու համար, որոնք անկարող են կազմակերպել տնտեսական կեանքը ընդհանուր ազատութեան եւ իրաւունքի հիմերուն վրայ,—այն ճամբան, որու ծայրը կը գտնուի երկրի իսկական «իմպերիալիստական» ստրկացումը։ Նոր կանոններով ստեղծուող դրամատիրութիւնը մասնաւոր տեսակի դրամատիրութիւն մըն է, զինուած հարկադրիչ զօրութեամբը պետական իշխանութեան, որ անոր հնարաւորութիւն կուտայ՝ անարգել շահագործել ազգաբնակութիւնը։ Ու միեւնոյն ատեն ատիկա բացառապէս օտար դրամատիրութիւն է՝ հաստատուած բռնապետական երկրի մէջ, ուր մենատիրական իրաւունքներու շնորհիւ սովորականէն աւելի բարձր շահը ուրիշ բան մը չէ, բայց եթէ տուրք մը, որ կը վճարէ այդ երկիրը՝ դեսպոտական կառավարութիւն ունենալու հաճոյքին համար։

Թերթին եզրակացութիւնները, սակայն, յոռետես չեն։ Իրաւ է, օտարներուն տրուած մենաշնորհի իրաւունքները դէմ են ոչ միայն խորհրդային իշխանութեան, այլեւ ռուս ազգաբնակութեան շահերուն, վասնզի կարող են արգելք դառնալ ռուս տնտեսական կեանքի զարգացման համար։ Բայց, ատոր հետ մէկտեղ, բոլշեւիկեան այդ քաղաքականութիւնը խոստովանութիւն մըն է խորհրդային ճարտարարուեստական «ընկերվարութեան» ձախողման եւ հաւանօրէն, քայլ մը դէպի իր իսկ դիկտատորութեան կործանումը։

Ռ. ԼԷՈՆԵԱՆ

ՔՐԴԱԽՕՍ ՀԱՅԵՐ ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԻԱ

Ինչպէս գրած էինք անցեալ օր, վերջերս քրտական շրջաններէ Սուրիա հասած են շատ մը Հայեր։ Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտան Հալէպի թերթերը.—

— Թուրքիայէն Հասիչէ հասած են երեսուն տուոր քրդախօս Հայեր, մօտ երկու հարիւր հոգի։ Անշուշտ Թուրքիոյ սոփն է որ կը ստիպէ կառավարութիւնը ճամբայ տալ ասոնց։ Մր. Հէնրի Րիկլ Նոյեմբերի սկիզբները Խարբերդ գացած էր միսիոնարներու գոյքերը ծախելու եւ շէնքերու վաճառման համար կարգադրութիւններ ընելու։ Նոյեմբերի վերջերը դարձած է Պէյրութ, եւ յայտնած է թէ պրուստի չափազանց սղութենէն կը նեղուին Խարբերդի կողմը, եւ կը վախնան որ սաստիկ ձմեռն ու ձիւնը անկարելի պիտի դարձնեն փոխադրութեան միջոցներով պարենաւորել այդ շրջանը։

Նորեկները Փարգինի եւ Ռըտվանի կողմերէն են (Տիգրանակերտի եւ Պիթլիսի միջեւ)։

Հասիչէ կը գտնուի Մարտինի եւ Տէր Զօրի միջեւ, Եփրատի Խապուր ճիւղին վրայ։

Կեանքը Մարսէյլի Մէջ

1928 — 1929
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս կ'ուզեմ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ներկայացնել այն պատկերը, որ ունի Մարսիլահայութիւնը այժմ։

Հին գաղութին անդամները որ հազիւ 20—25 ընտանիքներէ կը բաղկանան, զբաղած են իրենց առեւտրական հոգերով, եւ ազգային գետնի վրայ գրեթէ արժէքաւոր գործեր չեն տեսած, ոչ հաւաքականօրէն եւ ոչ ալ անհատապէս։ Անոնք այնքան կլանուած են խանութի գործերով որ, այսօր իրենց չափահաս զաւակները իրենց մայրենի լեզուն չեն գիտեր եւ կամ կը խօսին կակազելով։ Այն ատեն կար միայն Կարմիր Խաչ մը, կազմուած քանի մը սրտցաւ տիկիններու ջանքերով՝ որոնք բաւական մեծ օգտակարութիւն ունեցած են այն ատեն իրարու ետեւէ Մարսէյլ հասնող հայ գաղթականներու, հիւանդ ու տկար մանուկներուն համար։ Վերջապէս 4—5 տարի առաջ գրեթէ հայկական կեանք գոյութիւն չունէր բացի քան Օտտոյէն, ուր՝ գեղջուկ եւ աշխատաւոր դասակարգ մը իր իւղովը կը տապկուէր։

Իբր հայկական կեդրոն քան Օտտոն լաւ էր եւ օգտակար՝ ազգային հաւաքականութեան տեսակէտէն, սակայն բնակարանները բոլորովին վատառողջ էին, որքան ալ բժշկական խնամք տարուէր եւ մաքրութիւնը անպակաս ըլլար։

20—30 մեծ տաղաւարներու մէջ հարիւրաւոր ընտանիքներ կը բնակէին. եւ ամէն տաղաւար 15—16 ընտանիքներ կը պատսպարէր։ Ամէն ընտանիք, մէկ մէկ սենեակ յարմարցուցած էր սաւաններով եւ կապերտներով։ Կերակուրներու հոտն ու շոգին, փառուած կրակներու ծուխն ու մուխը անտանելի մթնոլորտ մը կը գոյացնէին։ Հարեւաններ կրնային իրենց մեղմ խօսակցութիւնն ու հազն անգամ լսել, եւ այս իսկ պատճառով շատ անգամ անախորժ երեւոյթներ կը պարզուէին։ Բայց եւ այնպէս, քան Օտտոն ունէր իր մսուր-մանկապարտէզն ու նախակրթարանը, որուն վարիչները գնահատելի աշխատանք մը կատարած էին կրթական տեսակէտէն։ Մինչդեռ հոս քաղաքին մէջ սփոփարար ոչ մէկ շարժում կար։

Սակայն գաղթականներու կարաւանը կանգ չէր առած։ Միշտ նորեր կը հասնէին Յունաստանէն, Սուրիայէն եւ Պոլսէն, 1922ին եւ 1923ին։

Թափառելէն յոգնած, լեզուին եւ միջավայրէն անծանօթ մեր հայրենակիցները անմիջապէս կը շրջապատուէին ճարպիկ միջնորդներու ցանցերով։ Ինքնութեան թուղթ մը կամ աշխատանքի պայմանագրութիւն մը պատրաստելու համար հարիւրներ կը փրցնէին արդէն նիւթապէս տկար ընտանիքներէն։

Ընտանիք մը կը ճանչնամ որ հարիւր յիսուն ֆրանք տուած է միջնորդի մը, երկու հարիւր ֆրանք ամսականով սենեակ մը գտած ըլլալուն համար։ Այդ օրերուն շատ գաղթականներ կը զգուշանային իրենց աշխատած գործարանին անունը ըսել կամ հասցէն տալ ուրիշ նորեկի մը։ Ամէն մարդ ինքզինքը կը մտածէր. նոյնիսկ ամէնէն մօտիկ ազգականներ կը խուսափէին անգործներէն, իրենց աշխատած տեղը չկորսնցնելու համար...

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ շրջանին իր շատ համեստ ուժերով կը ջանար ազգային կազմակերպութեան հիմը դնել։ Ո՛չ մսուր-մանկապարտէզ կար, ոչ ալ նախակրթարան։ Փոխանցման լուռ շրջան մըն էր։ Ամէն գաղթականի առաջին պարտականութիւնն էր ինքնութեան թուղթը ստանալով գործի ձեռնարկել։ Հնչակեանի, ռամկավարի հոտն անգամ չկար։ Ժողովուրդը անհովիւ կը տատանէր։ Ամէն գաղթական անպայման կ'ուզէր սենեակ վարձել այն պանդոկներուն մէջ ուր Հայեր կը բնակէին։ Այսպէսով քանի մը փողոցներ հայկական կեդրոններ դարձան շուտով։

Իսկ ի՞նչ է այսօրուան հայ պատկերը։

Աշխատաւորութեան թիւը օրէ օր կը նուազի, որովհետեւ 4 5000 ֆրանք աւելցնող հայ բանուորը անմիջապէս կը ձեռնարկէ առեւտուրի։ Եւ պիտի զարմանաք եթէ ըսեմ որ այդքան քիչ դրամագլուխով շատերուն ջանքը նպաստաւոր արդիւնք կ'ունենայ։ Ամէն ամիս նոր խանութներ կը բացուին, դերձակի, կօշկակարի, սափրիչի, նպարավաճառի եւայլն։

Ձեռներէց հայ բանուորը պանդոկներու սենեակին մէջ կը սկսի նախ իր արհեստին, յետոյ տեսնելով իր կօշիկին կամ հագուստին օտարներու կողմէ եղած գնահատութիւնները, կը քաջալերուի ու կը նետուի պզտիկ շուկաներ։ Նոյնպէս հայ կինը հոգիով փարած է աշխատանքի, իր ամուսնին բեռը թեթեւցնելու համար։ Անոնք 4.5 տարի առաջուան տրտնջացող եւ թոլամորթ կիները չեն այժմ։ Առ հասարակ բոլորն ալ ունին իրենց յատուկ գործեր։ Մեկէ աւելի է թիւը այն կիներու որոնք անխոնջ աշխատելով իրենց ընտանիքը լաւագոյն կերպով ապրեցնելէ վերջ, հողի ու տունի տէր դարձած են կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ։

Իրողութիւն է որ կիները այրերուն չափ եւ յաճախ աւելի կը յոգնին, բայց ընդհանրապէս անհոգ են մտքի կեանքին համար։

Այս վերջին տարուան ընթացքին 40 45 անգամէ աւելի վիճաբանական ժողովներ եւ գրական դասախօսութիւններ սարքուեցան, բոլորն ալ օգտաշատ եւ հետաքրքրական։ Նոր սերունդի լաւագոյն պատանեկութիւնը տասնեակներով ներկայ կ'ըլլար այս ժողովներուն, մինչդեռ իգական սեռէն ոչ մէկ ներկայացուցիչ եւ ոչ ալ հետաքրքրութիւն։ Մարսիլահայ գաղութին մէջ չեն պակսիր զարգացած ու գիտակից տիկիններ, սակայն չենք գիտեր ինչո՞ւ միշտ կ'ապրին չէզոքացած, մերթ իրենց ցաւերով, մերթ ալ վաղանցուկ հաճոյքներու մէջ խորասուզուած։

Միւս կողմէ, հայ կնոջ թանկագին առաւելութիւնն է իր պատուոյ նախանձախնդրութիւնն ու տանտիկնութիւնը։ Հայ բանուորը զանազան ստիպողականութեան տակ երբեմն դժբախտութիւնը կ'ունենայ Փրանսացի աղջկան մը հետ ամուսնանալու, իսկ Փրանսացի աղջիկները, մանաւանդ արդի Փրանսուհիները չափազանց պահանջկոտ են, եւ կը տրտնջան մինչեւ որ երիտասարդը հատցնեն թէ՛ ֆիզիքապէս եւ թէ նիւթապէս։ Մինչդեռ հայ աղջիկները, որքան ալ միջավայրի ենթարկուած ըլլան, ունին ցեղային բնածին յատկութիւններ։

Մարսէյլի մէջ քանի մը տարիէ ի վեր զրոյց կը շրջի թէ 3—4 հարիւր պաշտօնապէս արձանագրուած հայ պոռնիկներ կան։ Վերջերս մինչեւ 600ի հասաւ անոնց անուանական թիւը հայկական շրջանակներու մէջ։ Առաջնորդարանը կը հետաքրքրուի այս խնդրով եւ մարդ կը ղրկէ պատկան իշխանութեան այդ ճիւղի գրասենեակի տնօրէնութեան։ Տնօրէնը շնորհաւորելով առաջնորդարանին հետաքրքրութիւնը եւ իրենց ժողովուրդին ազգային բարոյականին բարձրացման համար թափած ջանքը, կը նայի արձանագրութեան տետրակին եւ կրկին շնորհաւորելով կը յայտարարէ թէ միայն ութ արձանագրուած պոռնիկներ կան, իսկ հինգ հոգի առաջին անգամ մեղքի վրայ բռնուած ըլլալով, իրենց աղաչանքին վրայ ազատ արձակուած են՝ կրկին անգամ չգործելու խոստումով։

Տասը-տասնհինգ հազար հաշուող հայ գաղութի մէջ 8—10 պոռնիկներ միայն, եւ անոնք ալ ո՞վ գիտէ ինչ սրտամորմոք պատճառներով։ Ի հարկէ աւելի շատ են ոչ-պաշտօնական անբարոյականները։

Ուշագրաւ թիւ մը կը կազմեն այն ընտանիքները որոնք իրենց զաւակները փոխանակ ոեւէ ուսումնարան մը ղրկելու, կը նետեն միջազգային բանուորներու լաբիրինթոսին մէջ, ուր՝ մատղաշ պատանեկութիւնը շուտով կը լղըծուի եւ կ'այլափոխուի։ Աշխատանոցները՝ ուր ամէն սեռէ ու դասակարգէ մարդիկ կը վխտան, յաճախ կը խաթարեն մանաւանդ դեռահասներուն բարոյականը։

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ԴԱՌՆԱՆՔ «ԽԵՆԴ»

Նախընթաց յօդուածով մը ուզեցի ցոյց տալ թէ մտային հիւանդութիւնները նոյնքան յաճախադէպ են որքան ֆիզիքական հիւանդութիւնները, թէեւ ոչ միշտ ակներեւ եւ բացայայտ։

Սխալած չպիտի ըլլամ, եթէ աւելցնեմ թէ ինչպէս առողջ կարծուած մարդոցմէն շատ շատեր հիւանդ են յաճախ, երբեմն գիտակից, երբեմն անգիտակից իրենց վիճակին։ Նոյնպէս եւ բնականոն ենթադրուած անհատներէն քանի քանիներ ունին հիւանդութեան մը նախանշանները կամ հակումները, որոնց մասին ոչ իրենք, ոչ իրենց շրջապատը կասկած իսկ չեն ունենար, մինչեւ որ պատահական հարուած մը գայ մերկացնելու հիւանդ հոգին։ Այո, առողջութեան եւ հիւանդութեան սահմանները շփոթ են եւ իրերահաղորդ, եւ ատիկա ճիշդ է թէ ֆիզիքական եւ թէ հոգեբանական տեսակէտէն։

Ճշդում մը եւս։ Ամբոխային պարզամտութիւնը «խենդ» անունին տակ ամփոփած է մտային բազմաթիւ հիւանդներ, որոնք իրականին մէջ սակայն իրարու աննման, իրարու հետ անյարակից մտագարներ են սակայն. որովհետեւ ինչպէս ֆիզիքական, նոյնքան եւ մտային հիւանդութիւնները կը ներկայացնեն անհուն այլազանութիւն մը, կան խենդութեան որոշ տիպարներ, իրենց սեփական ախտանշաններով, իրենց ինքնայատուկ ընթացքով։ Նոյնիսկ համաձայն կարգ մը հեղինակներու, որքան մարդ՝ նոյնքան խենդ, որքան խենդ՝ նոյնքան խենդութիւն։

Բժշկական ծանօթութիւններու ներկայ սահմանին մէջ, կարելի է մտային հիւանդները դասաւորել հետեւեալ կարգով.—

1. Օրկանական մտագարներ. — Խումբը այն պակասամիտներուն, որոնց իմացական-հոգեկան տկարութիւնը կամ անկարողութիւնը արդիւնք է ուղեղի կամ ջղային դրութեան բացորոշ մէկ խանգարումին։ Խելքը չի գործեր, որովհետեւ օրկանը աւրուած, խաթարուած է, ինչ որ շատ բնական է եւ հասկնալ[…] խումբին տակ կը մտնեն բն[…] ապուշները, տկարամիտ[…] լուսնոտները, անդամալոյծ[…] մարները և ծերունի ցնդած[…]

2. Օրկանական Թունաւոր[…] հետեւանքով կազմուած […] գարութիւն.— Այս լայն կագծին մէջ կը մտնեն […] այն մտային հիւանդները՝ […] զոհն են ալքոլի, ափիոնի, […] ֆինի, քոքաինի երկար[…] մոլութեան մը կամ բնակ[…] կան յամր ինքնաթունաւոր[…] մը՝ հետեւանք մտային […] մարմնային ծանր գեր[…] թիւններու։ Ուրեմն այս […] նակին տակ պէտք է դաս[…] րենք բոլոր ոնբուժելի մո[…] րը, որոնց ջղային դրութ[…] արիւնը, բջիջները յագեց[…] զանազան արբեցուցիչ թ[…] րով, ինչպէս նաեւ ջլախտ[…] ներու յարաճուն բանակը, […] անհիմն անձկութիւնն[…] մտամփախութիւններու, կա[…] ներու, մելամաղձոտութեան […] ցանցի մը մէջ կը թափա[…] իրենց շփոթ գիտակցութ[…] թունաւորման վերագրելի […] յին հիւանդութիւնները […] ժամանակաւոր են եւ ենթ[…] նոպաներու։ Կը բաւէ վե[…] պատճառը, մեղմելու կամ […] տացնելու համար հիւանդու[…] ախտանշանները։ Իսկ ջլախ[…] տորներու (névrose, neurasth[…] դարմանումը մեծ մասամբ […] հով է ներկայիս, շնորհիւ […] կական հոգեբուժական […] գոյն մեթոդներու։

3. Խառնուածքով խե[…] որոնք ի ծնէ, կարծէք ի[…] կազմուածքին իսկ բեր[…] դատապարտուած են ու[…] կանուխ կորսնցնելու […] մտային հաւասարակշռութ[…]

Անոնք կը կազմեն ահաւ[…] այն դասական խենդերը, […] ները, որոնք օրկանական […] է խաթարում, ուղեղային […] ցայայտ մնաս մը չեն մա[…] գրեթէ միշտ կը վայելեն ֆ[…] քական բնականոն առողջու[…] մը եւ սակայն իրենց իմ[…] կան հակազդեցութիւններ[…] տողութիւնը, յիշողութի[…] րեւակայութիւնը, զգայ[…] թիւնները ինկած են անբն[…] անիրական համեմատութի[…] րու հետ։ Արտաքին աշխ[…] հետ իրենց անմիջական շփ[…] կորսնցուցած այդ էակ[…] կ'ապրին մտացածին աշխ[…] մը մէջ, ուր իրենց նե[…] շփոթ և անյարակից մտա[…] կերները դուրս կ'ելլեն, […] շուրջը մարմին կ'առնե[…] կը կազմեն իրենց երեւա[…] կան աշխարհը։

Այս խառնուածքով խե[…] րուն կը վերաբերին բոլոր […] նամոլները, մելամաղձոտ[…] բանդագուշանքներու […] տուր մտայօյզները, կատաղ[…] րը եւ մտասեւեռեալները, […] թարուած սեռամոլները […] րենք զիրենք հալածական […] տող վրէժխնդիրները, […] սպանութեան կամ ոճիրի […] մէտ բոլոր մտագարները։

Պատկերը չափազանց […] եւ գոյներով, սաստկութիւ[…] հարուստ։ Ասիկա կը կազմ[…] շուշտ մտային-հոգեկան […] դութեանց ամէնէն խորհրդ[…] էջը, ուր ծանօթն ու անծա[…] ընդելուզուած կը մնան […] կաւին։

Ահա այս կարգի մտայ[…] ւանդներու քով ժառանգ[…] նութիւնը կը խաղայ […] վճռական դերը։ Զաւակներ […] թոռներն են որ կը քաւեն […] հաւական յանցանքները։ […] պը թթու կ'ուտէ, թոռն[…] ռանները կը կոտտան», […] կ'ըսէ հայկական առածը։

Փ. ՍԱՆԱՍ[…]

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵ[…]

Յաճախ մեզի հարցու[…] կ'ուղղուին որոնց պատասխ[…] անմիջապէս կը տրուի Ն[…] ԿԱՏՈՒՓով (դ. էջ)։

Իսկ օրը օրին ղրկուած գ[…] ները միշտ կը ծանուցուին […] ՄԱԿԱՏՈՒՓով (Ստացանք)։

Կը խնդրուի նկատի ունե[…]

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ (Յապաղած).— Դեկ-տեմբերը իրարանցումի ամիս է …ս ալ։ Մինչեւ 24 քանի մը կի-…կիներ բացառաբար բաց կ՚ըլ-…ն վաճառատուները, որպէսզի …րծաւոր դասակարգն ալ ժամա-…կ ունենայ իր գնումները կատա-…լու։ Եւ կը գնեն, կը գնեն։ Ա՜յս …պարտուած ժողովուրդը։

Մէկ կողմ՝ հարուստ դասա-…րգը։ Առնենք բանուորը։ Անոր …կերային գիրքը այնքան ապա-…վ է որ, պէտք չունի վաղուան …տահոգութեան։ Արհեստաւորը …ւ կը շահի եւ կ՚աւելցնէ. վկայ …նայողական սնտուկը, որ տարուէ …արի խնայուած գումարներու …նաւոր յաւելումներ կ՚արձանա-…գէ։

Ըսի թէ գնումի ամիս է դեկ-տեմբերը։ Միջակօրեար դասը որ …մէնէն անտեսուածն է այս երկ-…ին մէջ, կը պատրաստուի լաւ գոր-…ծեր ընելու, քիչ մը դրամի երես …տեսնելու, որովհետեւ ժողովուրդը …պիտի գնէ իր Weihnachtsgeschenkները (Ծննդեան նուէրներ) …գուր։ Ամէն տարի կը սխալի ժո-ղովուրդը կը վազէ մեծ խանութ-ները ու կը գնէ ամէն։

Ճիշդ է, շատ գնում կ՚ըլլայ …յդ օրերուն, որովհետեւ նուէրի …է։ Նուէրը յաւիտենական մըղ-…ւանքն է այս ժողովուրդին։ Հա-…ւ քանի մը անգամ տեսած մէկդ-…ստակով իրաւով կը հարցնէ «Was Schenken Sie mir zu Weihnachten?» (Ի՞նչ նուէր պի-…տի տաք ինծի Ծնունդին)... Որ-…ն պիտի կարմրէր Հայ մը, …յս խօսքը ըսելու համար։

Ու ամէն մարդ իր չափով եւ …ւելի պիտի նուիրէ՛, նուիրէ։ Բայց …յստեղ հաշիւ մը կայ — «ի՞նչ …իրեց ան ինծի անցեալ տարի»։ …ւ կռիւներ չեն ըլլար այս …տճառով երիկ-կնկայ եւ քրոջ-…ղբօր միջեւ...։ Պարապ տեղը չէ, …քանի մը նորեր կ՚առաջարկեն …րցնել այս չափազանցեալ սովո-…րութիւնը։

* * Գերմանիոյ Ծննդեան ծա-…երը շա՜տ ու շատ պէտք է ըլլան …խան ուրիշ երկիրներու մէջ։ Տե-…նէ՞ք ամբողջ փողոցներ եւ …րապարակներ լեցուած՝ մեծ ու …քր եղեւիններով, որոնք սա-…յն խթման իրիկունը այլեւս …ան։ Ամէն ոք կը գնէ մէկ հատ, …չալկէ ու կը տանի տուն։ Ամէն …տանիք ծառ մը կ՚ունենայ ու …նոր շուրջ բոլորուած կ՚երգէ իր «Heilige Nacht»ը։

…Գեռ իրիկուան, դուռ-դրացի ի-…ար կը հրաւիրեն, «ցոյց տալու» …մար իրենց տօնածառը։ Եթէ …րթաս, սիրտ կը կոտրես։ Սեղա-նին վրայ շատ բան կ՚ըլլայ. թուղ-կադին, տեսակ-տեսակ կոլահատ եւն.։ Եւ ի՜նչ աղուոր շտկուած է...։ Ամէնքը կրնաս տեսնել լոյսին մէջ, որովհետեւ այդ վայրկեան-նին չեն խնայեր, բարի կ՚ըլլան վառելու ծառին վրայ ելեկտրա-կան ժամերն ալ։ Այո՛, կրնաս տես-նել տօնածառը իր բարիքներով, բայց «տեսնել» միայն, այնքան «հովարտա» են գերմանացի-ները...։

* * Նոր Տարին ուրիշ է։ Ըն-տանեկէր եւ խիստ գերմանացին ամէն տարւի սկիզբին կը փոխուի քիչ մը։ Մեծ եւ բազմանդամ ըն-տանիքներն են միայն, որ սովո-րաբար տունը կը զուարճանան, կ՚ուտեն, կը խմեն ու ժամը ճիշդ 12ին՝ անխտիր կը համբուրուին։ Մինչ երիտասարդները, փոքր ըն-տանիքները, նորափեսաները դուրսը կ՚անցընեն իրենց Նոր Տա-րին ամենայն ազատութեամբ։ Հակառակ գինիը քա-ռապատիկ ըլլալուն, զբօսասրահնե-րը լեփ լեցուն կ՚ըլլան։ Ներսը բա-ցառաբար փարիզեան կեանք մ՚ կը հրահրի։ Գրեթէ բոլորը կը գինովնան, չափ չկայ ոչ մէկ բանի։ Եւ երբ ժամը 12 հնչէ, ներսը թէ դուրսը ոգեւորութիւն, հրազարկ, թուղթժապաւէն, պոռուկ ճլուկ, «Ազատութիւն»... մինչեւ մէկ ցունուար։

* * Պերլինի Հայերն ալ ամէն տարուան պէս փոքրերու Ծննդեան հանդէս մը սարքած էին 5 յուն-ուար, շաբաթ իրիկուն։ Շահլամ-եան վրդ. որ միանգամայն ու-սուցիչն է մեր գաղութին տղոց, խօսեցաւ օրուան առթիւ։ Իսկ փոքրերը յաջող արտասանութիւն-ներ ըրին հայերէն լեզուով։ Յաջորդ օրը, մեր Ծննդեան կիրա-կին, տօնական արարողութիւն եւ պատարագ մատուցուեցաւ գա-ղութի նոր տրամադրուած եկե-ղեցիին մէջ, որ կը գտնուի Oranienburger Str. 76 A.

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Փարիզի Վարձակալներու կեդր. Միութիւնը իր վերջին ժողովին մէջ քուէարկուած բանաձեւով մը, որոշեց հետեւեալ պահանջները ներկայացնել կառավարութեան, — որ վարձքերուն վրայ նոր յա-ւելում չըլլայ,— վարձակալու-թեան վերանորոգման (reprise) իրաւունքը ջնջուի,— կարգ մը շէնքերու քանդումը արգիլուի, — երկարաձգման իրաւունքէն օգտուին նոր վարձակալները եւ նաեւ օտարականները,— որ կալ-ուածատէրերը պարտաւոր ըլլան նորոգելու եւ լաւ պահելու վար-ձու տրուած շէնքերը։

ՓՐՈՖ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Խումբ մը օտար մտաւորա-կաններ եւ տնտեսագէտներ նա-խաձեռնարկ եղած են այս տարի տօնելու փրոֆէսոր տոքթ. Վ. Տոտոմեանցի յոբելեանը։ Այս առ-թիւ հրատարակուած է գերմա-ներէն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն լեզուներով կոչ մը, զոր կու-տանք ամբողջութեամբ.

— 1928ի վերջը լրացաւ 30 տարին այն օրէն ի վեր, երբ փրոֆ. Տոտոմեանց սկսաւ իր Գործակցական գործունէութեան, իսկ յառաջիկայ փետր. 15ին 25 տարի կ՚ըլլայ անոր ակադե-մական ասպարէզի մէջ մտնելուն։ Այս նպատակով կազմուած է Միջազգային Յոբելինական Յանձնախումբ մը՝ հետեւեալնե-րէ.— Գերմանիայէն՝ Տոքթ. Ր. Տոյմէր, փրոֆ. տր. Է. Կրիւնֆէլտ, փրոֆ. տր. Հ. Հէրքնէր, փրոֆ. տր. Ե. Հիրշ, Հէլէն Լէնաքայա— Սթէնչէլ, տր. Է. Հ. Մայեր, Ր. Շլէօսէր, փրոֆ. տր. Վէրնէր Զոմ-պարթ, փրոֆ. տր. Ր. Վիլ-պրանտ. Անգլիայէն՝ Սըր Թ. Ալ-լըն, Փ. Հօլ, Մէրսըր, Ր. Մըր-րէյ, Թոմլինսըն, Ա. Հուայթհէտ, Ֆրանսայէն՝ փրոֆ. տր. Ա. Անգի-ֆէրօֆ, Է. Պրիա, Ա. Տուէ Պանսէլ, փրոֆ. տր. Շառլ Ժիտ, տր. Ա. Խատիսեան, փրոֆ. տր. Գ. Լավէրնեը, Չեխոսլովաքիայէն՝ փրոֆ. Պորտեւսկի, Ա. Տիթէլ, փրոֆ. Մարաքուլէֆ, Յ. Եի-րազէք, փրոֆ. տր. Ս. Փրոքո-փովիչ, Զուիցերիայէն՝ Գ. Եէճճի, Աւստրիայէն՝ Էմմի Ֆրոյնտլիխ, տր. Բ. Րէննէր, Հունգարիայէն՝ փրոֆ. տր. Բ. Իհրիկ, Ռումանիա-յէն՝ փրոֆ. տր. Ե. Րատուքա-նու, Վ. Կէնզուլ, Պուլկարիայէն՝ տր. Ե. Փալասօֆ, Իտալիայէն՝ տր. Միքէլս, Հոլանտայէն՝ Ե. Հ. Բոլքման, Լեթոնիայէն՝ Վ. Սի-լին, Լիւթանիայէն՝ փրոֆ. տր. Սալցիուս, Շուէտէն՝ Ա. Եոհան-սոն, Սպանիայէն՝ Ֆ. Րիվաս Մո-րէնօ, Ե. Վ. Րոյկ. Ֆինլանտիա-յէն՝ Ե.Րաքոլա, Եուկոսլավիայէն՝ Թ. Բրոսթոնոզիչ, Միացեալ Նա-հանգներէն՝ տր. Ճ. Ուորպաս, Ճափոնէն՝ փրոֆ. տր. Բ. Օկաթա։

Յոբելեանի քարտուղարը ու-րիշ անուններ ալ պիտի աւել-ցնէ այս ցանկին վրայ, քանի նոր գիմումներ ընդունուին։

Փրոֆ. Տոտոմեանց 10 տարիէ Ռուսիայէն Եւրոպա անցած է եւ աչքի հիւանդութենէ կը տառա-պի։ Ահա՛ թէ ինչո՛ւ այժմ ստիպուած է բնակիլ արտասահ-մանի, մասնաւորապէս Գերմա-նիոյ, եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ։ Իր գիրքերը չեն հրատարակուիր իր հայրենիքին մէջ, որովհետեւ համայնավար չէ։ Հիմա իր բազ-մաթիւ յօդուածները կը հրա-տարակէ ո՛չ միայն արեւմտեան Եւրոպայի, այլ նաեւ Ամերի-կայի, Աւստրալիոյ, Ճափոնի եւ Հնդկաստանի գործակցական օր-գաններուն եւ այլ թերթերու մէջ։

Երբ զուիցերական եւ գերման համալսարաններու մէջ ուսանող էր, սկսաւ գործակցութեան (Coopération) մասին բազմաթիւ յօդուածներ գրել գերմաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, անգլիերէն եւ այլ թերթերու մէջ։

Գործակցութեան եւ տնտե-սական ուրիշ հարցերու մասին, իր գիրքերն ու գրքոյկները լոյս տեսան Գերմանիոյ մէջ պատե-րազմէն շատ առաջ։ Պատերազմի ընթացքին գերմաներէնէ ճափո-ներէնի թարգմանուեցաւ իր գիր-քը «Սպառողներու կազմակեր-պութեան վարդապետութիւնը, պատմութիւնը եւ կիրարկումը»։ Այդ թուականէն ի վեր իր գիր-քերը թարգմանուած են բազմա-թիւ լեզուներու՝ իր գիտութեամբ կամ առանց իր գիտութեան։

1918էն Մոսկուայէն մեկնե-լէն ի վեր անկարելի եղած է իրեն գրել ռուսերէն լեզուով, ահա՛ թէ ինչո ուրիշ լեզուներով կը գրէ։ Հիմա իր հայրենիքը հոն է, ուր կրնայ յաւագոյն կերպով տանիլ գիտական եւ գործակցական գոր-ծունէութիւնը։ Թերեւս առաջին գործակցական գրողն է, որ չունե-նալով ո՛չ միջոցներ, ոչ ապահով ակադեմական աթոռ, հաւատա-րիմ մնացած է գործակցական շարժման։

Ահա՛ թէ ինչու Յոբելինական Յանձնախումբին քանի մը ան-դամները կազմած են բազմաթիւ ծրագիրներ, զորս կարելի է իրա-գործել՝ միայն աջակցութեամբ Յանձնաժողովի բոլոր անդամնե-րուն, գիտնականներ ամբողջ աշ-խարհի։

Գերման անդամ մը կը մտածէ հանգանակութիւն մը կատարել եւ հրատարակել գործակցական գըր-քոյկ մը. ուրիշ մը՝ փրակայէն՝ կ՚ուզէ որոշ գումար մը հաւա-քել իբրեւ հիմնադրամ՝ վարձա-տրելու համար գործակցութեան վրայ գրուած լաւագոյն գրքերը։ Ուրիշ մը կը ծրագրէ հրատարա-կել Գործակցականի առաջին ալ-պոմը, ուր երեւան գործակցակա-նի պետերուն եւ հիմնարկութեանց լուսանկարները։ Կը մտածուի նաեւ թոշակ մը ապահովել Փրոֆ. Տր. Վ. Տոտոմեանցի։

Այս ծրագիրները իրագործե-լու համար դրամի պէտք կայ։ Յոբելինական յանձնախումբը կը մտածէ որ անհրաժեշտ գու-մարը պիտի հանգանակոնի շու-տով, ատիկա պիտի ըլլայ յար-գանքի եւ համակրանքի նշան մը հանդէպ մարդու մը, որ իր ամբողջ կեանքն ու առողջութիւնը զոհաբերած է գործակցական գա-ղափարի գրական եւ գիտական պրոպագանդին եւ որ առաջինը ըլլալով հրատարակած է գործակ-ցութեան Միջազգային Բառարանը։

Քարտուղար յոբելինական յանձնախումբի՝

ՎԷՐՆԷՐ ՇՈՒԼՑԷ

Berlin W30, Bamberger Strasse 48.

Փրոֆ. Վ. Տոտոմեանցի նոր հասցէն է՝ Professor Dr. V. Totomianz, Berlin, Lichterfelde-Ost, Hermannstrasse 1.

* * Աւելցնենք որ փրոֆ. Տո-տոմեանց Զինադադարէն յետոյ հրատարակեց «Տնտեսական Հա-յաստանը» անուն գիրք մը՝ ի-տալերէն լեզուով եւ հանգուց-եալ ծերակուտական Լուցցաթ-թիի յառաջաբանով։ 1922ին ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ «L'Arménie Economique» անու-նով։ Գրած է ֆրանսերէն՝ գիրք մը՝ «Տնտեսագիտական վարդա-պետութիւնները» (Les Doctrines Economiques) եւ ուրիշ բազմա-թիւ գիրքեր։ Մեծ համբաւ կը վայելէ միջազգային տնտեսա-գիտական աշխարհին մէջ։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

«ՊԱՐՈՆ»ԻՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Ճէլալ Նուրի կը գրէ «Իգ-տամ»ի մէջ.

— Աղան բուն Թուրքերէն է։ Այս տիտղոսը կը տրուի գրել կարդալ չգիտցողներուն, ինչ-պէս նաեւ գաւառի մէջ աչքի ինկող մարդոց։

Էֆէնտին ամբողջովին յունա-կան բառ մըն է։ Անոր իմաստն է՝ ազնուական, մաքուր։ Գրել կարդալ գիտցողներուն յատուկ տիտղոս մըն է։

Պէյը հարազատ Թուրքերէն։ Ժամանակին կը նշանակէր վեհա-պետ, էմիր, իշխան։ Այնչափ ա-ժանցաւ, որ այժմ խոհարարի աշ-կերտը, ինքնաշարժի վարիչին օգնականը, նոյնիսկ քիւլհանպէյն ալ պէյ եւ թերեւս պէյէֆէնտի են։

Նախապէս, պէյութեան տիտ-ղոսը պաշտօնապէս կը տրուէր։ Հիմա, փաշայէն զատ պաշտօնա-կան ուրիշ տիտղոս չկայ։ Աս ալ զօրավար կը նշանակէ եւ զին-ուորականներու յատուկ է։

Հինէն, չէլէպիի նման կարգ մը տիտղոսներ կային, բայց ա-սոնք մէկ կողմ դրուեցան։

Հակառակ տիտղոսներու այս-քան առատութեան, տարօրինակ է որ մէօսիէօի, հէռի, մըսթըրի եւ սինեօրի համապատասխան ածական մը չունինք, զոր կարե-նանք ամէն մարդու տալ ան-խտիր։ Պէյի մէջ տէրէպէյութե-նէ մնացած բան մը կայ։ Էֆէն-տին թէ հելլէնականութիւնը եւ թէ սոֆթայութիւնը կը յիշեցնէ, Աղայէն՝ քիչ մը տգիտութիւն դուրս կուգայ։ Միւսիւն ալ՝ Ֆրէնկը Թուրքէն կը զատէ։

Օրէնքով մը պէտք է լուծել այս խնդիրը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

Պանտրմայէն կը գրեն «Ճիւմ-հուրիյէթ»ի։

— 1927ի եւ 1928ի ընթացքին Պանտրմա 3.210.950 ոսկի արտա-ծում ըրած է, իսկ նոյն շրջանին ներածած է 23.910.720 ոսկիի ապրանք։

Մարմարայի այս փոքր նա-ւահանգիստին տնտեսական կա-ցութիւնը քննուած ատեն, կը տեսնենք որ մանիֆաթուրայի գործը մեծ վնասի մատնեց վա-ճառականները։ Եւ ինչպէս չվնասէ, երբ 1927ի ընթացքին 8.250.000 քիլօ մանիֆաթուրա ե-կած է, եւ ասոր միայն 1.250.000ը ծախուած է։ Մնացեալ 7 միլիոն քիլօն մթերանոց պահուած է։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Անցեալ Ուրբաթ գիշեր տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի շրջանի պատգամաւորական վեր-ջին ժողովը։ Ներկայ էին փարիզի ֆուանվիլի, իթալիի, Պիյեանքուրի, եւ Պուա Քոլոմպի ներկայա-ցուցիչները։

Անցեալ ժողովով Պ. Սերքոեան խոստացած ըլլալով վարչական կարող անձերէ բաղկացած ցանկ մը ներկայացնել ժողովին, իրեն պաշտօն յանձնուած էր այդ ուղ-ղութեամբ աշխատանք տանիլ։ Ու յաջողած է կատարեալ հաւա-նութիւնը առնել եօթը անձերու, որոնք խոստացած են կարելին ընել թէ նիւթապէս եւ թէ բա-րոյապէս բարելաւելու միութիւ-նը։ Այս եօթը անձերն են.— Պ. Պ. Ա. Կէվրէկ, Տոքթ. Իզմիրլեան, Տոքթ. Լ. Գրիգորեան, Բօլ Համ-բարձումեան, Ն. Սերքոեան, Ա. Հանչէր. եւ Ա. Աբեւեան։

Պատգամաւորական ժողովը նկատի առնելով սոյն կազմին արժէքը, միաձայնութեամբ վա-ւերացուց զայն։

Ժողովը նկատի առնելով նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի շրջանի մար-զական գործերուն անկազմա-կերպ վիճակը, խորհուրդ տուաւ նորակազմ վարչութեան, կարե-լի եղածին չափ շուտ ընթացք տալ մարզական յանձնախումբերու կազմութեան, կանոնաւո-րելու համար գործերը։

Ինչպէս կ՚երեւի, փարիզի շըր-ջանի պատգամաւորները իրենց կրկնակ ժողովներով վերջապէս յաջողեցան ընտրել կարող վար-չութիւն մը որ մեզ յոյս կուտայ թէ պիտի կրնան միութիւնը իր նախկին բարձրութեան վրայ պահել։

Գ. Գասապեան

Արեւմտեան Եւրոպայի հայե-րէն միակ օրաթերթն է

"ՅԱՌԱՋ,,Ը

որ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ եւ ԹՂԹԱ-ԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ...

Եօնաթան, տեսնելով զօրա-…ւորը, յարձակեցաւ վրան ու …ռաց.

— Դո՛ւն, սո՛ւտ մարդ, աւելի …նշան քան բարտիին երկար …դարակ շուքը Յորդանանի հովի-…տին մէջ։

Ու թքաւ։ Այն ատեն Բար-…ափրան նշան ըրաւ, եւ եօթը …ղի մէկ վազեցին։

— Հաստ ձողէ մը գլխիվայր …խեցէք եւ քաղաքէն դուրս …նեցէք։

Եւ բերդին վրայ աշխատող …րծաւորներուն հրամայեց թիե-…վ աւազ թափել ամբոխին …լ, ցրուելու համար։

Զինուորները շատ դժուարու-…թեան կրցին կապելու համար …ւժկու հովիւին թեւերը։ Յետոյ …տքերը կապեցին ձողի մը, …խի վար կախեցին, օրօրելով …րս հանեցին Բրուտին դուռ-…ն եւ արձակեցին կեդրոնի հե-…եղատին մէջ։ Եօնաթանի ղէմքն ու աչքերը արիւնով խոնուած էին։ Ցաւէն, ամօթէն ու կատա-ղութենէն կուլար։ Այնքա՛ն սպառած էր ուժը։ Ցից ճամբայէ մը, որ կը քերէ Ակեղդամայի անվար հողը, վեր ելաւ, բլուրին վրայ։ Արեւը մարը կը մտնէր։ Թուփի մը մօտէն անցած պա-հուն, յանկարծ նստաւ, կարծես յիշատակ մը կը կանչէր իրեն։ Գլուխը հանգչեցուց ծունկերուն վրայ, եւ երկա՛ր ու յուսահատ լացաւ։ Անշարժ կը քնանար, երբ Անազէի բլուրէն իջաւ գիւ-ղին ստուարաթիւ հօտը։ Շուննե-րը սկսան հաչել, եւ ոչխարները խրտչելով փախան։ Հովիւը հապ-ճեպով վազեց ելաւ։ Յուպովը մեղմօրէն զարկաւ Եօնաթանի ոտքերուն։ Հեգնանքով ըսաւ.

— Անծանօ՛թ, չեմ ուզեր ի-մանալ ցաւդ. սակայն կ՚արթն-ցնեմ քեզ, որպէսզի հեռանաս այստեղէն, չխրտչեցնելու հա-մար խաղաղ հօտս, որ կ՚արածի առանց ցաւի եւ մտածումի։

Եօնաթան բարձրացուց գլու-խը, աչքերը կարմրեր ուռեր էին։ Եւ առանց ձայն հանելու, ոտքի ելաւ, շարունակեց ճամ-բան։

Յանկարծ ետ նայեցաւ, հո-վիւը եւ իր հօտը իջեր էին ձո-րին մէջ։ Հեռուն, Երուսաղէմի աշտարակները, իրիկուան լոյ-սով թրջուած, պրիսմակի մէջէն տեսնուած աղօտ պատկերի մը պէս, կը շողային երկնքին վրայ։

Սպառնագին, խենթի պէս, պոռաց.

— Իժերու քաղաք...

Եւ արագ քայլերով սկսաւ հեռանալ, երբ քաղաք դարձող խումբ մը տղաք, անոր զարմա-նալի շարժումներըդիտելէ յետոյ, ետեւէն քար կը նետէին։

Ի.

Մեռեալ ծովուն արեւելեան եզերքները ամայի են։ Այդ կող-մը հետզհետէ կը բարձրանայ երկիրը, եւ լեռնաշղթայով մը կը բաժնէ արաբական անապա-տը Քանանու երկրէն։ Երուսա-ղէմի փախստականները կ՚ա-պաստանէին այդ բարձրութիւն-ներուն վրայ, զորս կը կազմեն Նեփթաղէմի, Եփրեմի եւ Յուդա յի լեռները։

Բորոտներու հալածանքի տա-րին, հազարաւոր հիւանդներ ա-պաստանեցան այդ անառիկ դիրքերուն վրայ։ Մեռեալ ծո-վուն անմիջապէս արեւելքը կը գրաւէին այն բորոտները, որոնք պաշտպանուած էին Երուսաղի-մացի ընտանիքներու կողմէ։ Գաղտնի եւ կանոնաւոր հաղոր-դակցութիւն մը կար այդ ղըժ-բախտներուն եւ քաղաքին մի-ջեւ։ Աւելի արեւելք, լեռներէն սկսեալ մինչեւ Քաքար գետը, Բասանի, Բերէայի, Դաղաադի բարձր հովիտներուն մէջ, և հա-րաւ իջնելով՝ մինչև Ամոնացւոց, Մովաբացւոց եւ Եդովմայեցւոց սահմանները, վրան զարկած էր ժողովուրդը, որ վտարուած էր քաղաքներէն։

Այդ շրջանը հետզհետէ վը-տանգաւոր կը դառնար Երուսա-ղէմի ապահովութեան համար։ Դեկապոլիս կը մերժէր հնազան-դիլ Երուսաղէմի, եւ Բասան այլ-եւս ցորեն չէր ղրկեր։ Միւս կողմէ, Երուսաղիմացիները կը պնդէին թէ Հռոմայեցիները մարդ կը ղրկէին բորոտ ժողո-վուրդին մէջ, սաղուռնական խռ-ովքներ կը սարքէին եւ կազ-մալուծող վարդապետութիւններ կը քարոզէին։ Ուստի զինուորա-կան հսկողութեան տակ առին Յորդանանու հովիտը, չէզոքա-ցնելու համար զանոնք։

Սակայն, ինչպէս ամէն իշ-խանութիւն, Երուսաղէմի կա-ռավարութիւնն ալ ունէր մեղ-սակիցներ իր իսկ ծոցին մէջ։ Այդ մեղսակիցները ամէն ճիգ թափեցին, որ ազատ մնայ Ե-րուսաղէմէն Երիքով տանող ճամբան։ Ամէն օր մասնաւոր մարդիկ կը կտրէին այդ 20մղո-նի հեռաւորութիւնը, Երիքովէն կ՚անցնէին ղիմաց, զանելու հա-մար պաշտպանեալ բորոտները։

Անոնց մէջ էր Ռաամելա։

Ան ծանթացած էր երկու կի-ներու, որոնք կը կոչուէին Տա-թարիա եւ Սուրա։ Սուրա Փռի-գիացի էր, ճամբորդած էր զանա-զան քաղաքներ, ի վերջոյ Բեթ-սայիդայի մէջ ամուսնացած էր մաքսաւորի մը հետ, եւ անցեր Երուսաղէմ։ Թիւր ամուսին, ջեր-մի մը պատճառաւ, անկողին ին-կաւ։ Ամուսինը, վախնալով որ կը ձերբակալեն, փախցուց Մեռ-եալ ծովին եզերքը։ Սուրա չա-փազանց խելացի էր, գիտեր Ե-րուսաղէմի պատմութիւնը, եւ աշխարհագրական լայն ծանօ-թութիւններ ունէր։ Զանազան աղանդներու մասին, կրօնական ծիսակատարութիւններու մասին ապշեցուցիչ նկարագրութիւններ կ՚ընէր իր ընկերուհիներուն։ Պերճախօս էր եւ իր թուխ ու տաք շրթներուն մէջ բառերը հաճելի հնչում մը կը ստանային։

Տաթարիա գեղանի աղջիկ մըն էր։ Բուն անունով կը կոչ-ուէր Րումա, սակայն տարօրի-նակ ու խենթեցնող գեղեցկու-թեանը պատճառաւ, անոր տուեր էին Սողոմոնի աղջկան անունը։ Երուսաղէմի մէջ եօթը սիրա-հարներ կռիւ կ՚ընէին կին առնե-լու համար զայն։

(6) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ժողովրդավարական առողջ կեանքի մը մէջ, բարոյապէս հաւասարակշռուած եւ լիովին սահմանադրական։

Կ'ուզեմ շեշտել որ կառավարութեան աշխատանքը նախապատրաստական հանգամանք ունի, ու հարկ կը տեսնեմ բացարձակապէս հերքել այն բոլոր զրոյցները, որոնք կը տարածուին կառավարութեան կարծեցեալ գաղտնի նպատակներուն մասին։

Արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ, կառավարութիւնը իր բոլոր ուժերով պիտի շարունակէ այն ջանքերը, որոնք ցարդ կատարուեցան՝ բոլոր, մասնաւորապէս դրացի պետութեանց հետ պահելու եւ աւելի զարկ տալու համար լաւագոյն յարաբերութեանց եւ պիտի շարունակէ նկատել որ միջազգային յանձնառութիւններն ու գոյութիւն ունեցող դաշնագիրները իր քաղաքականութեան խարիսխը կը կազմեն։

Կառավարութիւնը պիտի ապահովէ արտաքին քաղաքականութեան կատարեալ շարունակութիւնը։ Այս քաղաքականութիւնը էապէս խաղաղասիրական է, հետեւաբար եւ միջազգային ամրապնդման տարր մը կը կազմէ։

∴ Սէրայեվոյի իշխանութիւնները Պելկրատէն հրաման ստացան լուծել Եուկոսլաւ Իսլամ կուսակցութիւնը, որուն վարիչն է Տոքթ. Մէհմէտ Սփահօ, նախկին առեւտրական նախարարը։ Պիտի լուծուին նաեւ բոլոր մասնաճիւղերը այս կուսակցութեան, որ նեղ ազգայնամոլ կը նկատուի։

∴ Շթիպէն կը հաղորդեն թէ կախաղան հանուած է Մակեդոնացի յեղափոխական Քրոլէֆ, որ անցած տարի այդ քաղաքին մէջ սպաննած էր սերպ զօրավար Քովաչեվիչը։

«Իգտամ»ի թղթակիցը ձերբակալուած

Պոլսոյ «Իգտամ» թերթի Էնկիւրիի թղթակիցը ձերբակալուած է։ Այս թղթակիցն էր որ առաջին անգամ իր թերթին հաղորդած էր Սվազի մէջ նոր տառերուն դէմ առաջ եկած յետադիմական շարժման մասին։ Բացի Էնկիւրիի թղթակիցէն, «Իգտամ»ի պատասխանատու տնօրէնն ալ պիտի դատուի Պոլսոյ պատժական Գ. ատեանին առջեւ։

Պիտի հետապնդուին նաեւ «Աքշամ» եւ «Սօն Սաաթ» թերթերը, որոնք արտատպած էին «Իգտամ»ի լուրը։

Վէհիպ փաշա հպատակութենէ զրկուած

Էնկիւրի գործավարներու խորհուրդին որոշումով, Թրքական հպատակութենէ հանուած է օսմանեան բանակի նախկին հրամանատար Վէհիպ փաշա, որ Մեծ Պատերազմին կը վարէր կովկասեան ճակատի Թուրք բանակը։

«Վագըթ» կ'ըսէ թէ Թուրքիայէն փախչելէ յետոյ, Վէհիպ փաշա Հայերու հետ միանալով կարգ մը յանձնառութիւններու տակ մտած եւ դաւաճանած է իր հայրենիքին։

Իտալիա, Յունաստան, Թուրքիա

Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար կրանտի ընդունելով օտար թղթակիցները, յայտարարեց թէ Իտալիա կը փափաքի կատարեալ համաձայնութիւն մը՝ Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, համաձայնութիւն, որ նոր երաշխիք մը պիտի ըլլայ Միջերկրականի արեւելեան աւազանին մէջ խաղաղութեան պահպանման համար։

Սիննոր կրանտի վարչապետ Վէնիզելոսի հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ եւ անոր պարզեց Էնկիւրիի մէջ Թուրք նախարարներու հետ իր ունեցած տեսակցութեանց արդիւնքը։

Մեծ յոյս կայ որ շուտով իրականանայ նոր Եռրեակ Համաձայնութիւնը։

Կացութիւնը Ալպանիոյ մէջ

Ելմտացոյցին շուրջ նախարարներու միջեւ անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալով ալպանական դահլիճը հրաժարեցաւ։

Անմէտ Զօկու Թագաւորը հիւանդ է։ Վիէննայէն կանչուած երկու մասնագէտներ հաստատեցին թէ Թագաւորը ստամոքսի հիւանդութիւն ունի, պատճառն այն է որ շատ կը ծխէ, շուտ եւ անկանոն կ'ուտէ, մարմնամարզ չըներ։

Վաֆտի համաժողովը արգիլուած

Եգիպտական դահլիճը միաձայնութեամբ որոշեց արգիլել գումարումը Վաֆտի համաժողովին։ Ազգայնական կուսակցութիւնը վերջերս որոշած էր համաժողով հրաւիրել՝ մասնաւորապէս զբաղելու համար «դիկտատորութեան գործերով»։

Կառավարութիւնը իր արգելքին իբրեւ պատճառաբանութիւն կ'ըսէ թէ այդ համաժողովը սպառնալիք մը կը կազմէ հանրային ապահովութեան համար։

Հայեր քանտարկուած Պէյրութի մէջ

Դեկտեմբեր 26ին, Սարգիս Գույումճեան անուն 16 տարեկան հայ պատանի մը կը մնայ Պէյրութի վրանաքաղաքի հանրակառքի անիւներուն տակ եւ կը կոխկռտուի։

Ասոր վրայ, վրանաքաղաքի Հայերը, անկարող իրենց զայրոյթը զսպելու, կը յարձակին մեքենավարին եւ տոմսակավաճառին վրայ եւ կը սկսին զանոնք քարկոծել։ Ամբոխը հանդարտեցնելու համար, ոստիկանութիւնը հարկադրուած կ'ըլլայ հրազէն պարպել եւ ձերբակալութիւններ կատարել։

Ընդհանուր դատախազութեան որոշումով, հանրակառքի պաշտօնեաներն ու վարիչը անպարտ հռչակուելով՝ ազատ արձակուած են, իսկ ձերբակալուած 28 Հայերէն 14ը բանտ դրուած են։

Այս առիթով, տեղական արաբ թերթերը՝ «Լիսան իւլ Հալ», «Լա Սիրի» և ուրիշներ յարձակումներ կը գործեն Հայերու վրայ։

Սթրատիվարիուսի ձեռագիրները

Իտալական կառավարութեան հրամանով ոստիկանութիւնը գրաւեց Սթրատիվարիուսի ձեռագիրները, որոնք վերջերս գտնուած էին Պերկամոյի մէջ եւ գնուած Միլանոյի ջութակ շինողի մը՝ Պիզիաքի կողմէ։ Կառավարութիւնը երկու նպատակ ունի. նախ՝ որոշապէս հաստատել վաւերաթուղթերու ծագումը, երկրորդ՝ արգիլել անոնց արտասահման զրկուիլը։

Իշխանութիւնները կը կարծեն թէ այդ ձեռագիրները մէկ միլիոն լիրէթէ աւելի կ'արժեն։

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◘ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Չուլբուզ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր Թէյերը ամենուրեք՝ ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ

ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS

Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53 - 73

Զուարթնոց

Լոյս տեսաւ գրականութեան եւ արուեստի երիտասարդ պարբերականը, աշխատակցութեամբ ծանօթ գրողներու։ 48 մեծադիր էջեր, պատկերազարդ։ Տարեկան 10 թիւ, Ֆրանսա 50 ֆր.։ Ուրիշ երկիրներ 3 տոլար, հատը 7 ֆր.։ Դիմել՝ H. PALOUIAN, Boîte Postale No. 50. PARIS (10e).

Հ. Յ. Դ.

Սէն Շամոնի Կոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Վարուժան ակումբին մէջ։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։ Կը դասախօսէ ընկ. Մ. Գույումճեան։ Իսկ Ուրբաթ իրիկուն նոյն ժամուն վիճաբանական ժողով միեւնոյն նիւթին շուրջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս երեկոյ ժամը 9ին ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Ռոզա Մինասեան (ծնեալ Իսքէնտէրեան) կը փնտռէ իր հայրը Իսքէնտէր, որ տարեն մը Պոսթըն բնակելէ յետոյ, անցած է Պէյրութ։ Կը կարծուի թէ ներկայիս վերադարձած է եւ դարձեալ կը բնակի Պոսթըն։ Տեղեկացնել՝ Mme Rose Minassianի, chez Mme Mabilly, 11 Rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջալ փողոց։ Իզմիրի աղէտէն անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ Կեսարացի նազար Ճօլօլեան, հօր անուն Յակոբ, մօր անուն Ովաննա։ 1922ին Պոլսէն մեկնած է։ Իմացնել իր քրոջ՝ Mairam Jololian. c/o Mr. Vahan Der Vartanian, Usine Vigier, Pont St. Esprit. Gard, France.

Լուր տուողին 200 ֆր. նուէր։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Կը փնտռեմ հօրեղբայրս Ղազարոս Մկրտիչեան, որ 7 տարի առաջ կը գտնուէր Տիթրոյթ (Ամերիկա)։ Իմացնել՝ Կարապետ Մկրտիչեանի 3 Av. des Vergers, Bourg - la - Reine (Seine)։ Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պոլսէն, Խ. Ա.— 125.
Ցեսին, Ա. Ն.— 140,
Փարիզ, Բ. [illegible]— 200,
Շոմբաք, Է. Ն.— 35,
Քան, Ս. Մ.— 30,
Իսի-լէ-Մուլինօ, Գալֆ.— 35,
Շաս, Տ. Կ.— 40,
Թարար, Օ. Թ.— 35,
Փարիզ, Տ. Գ.— 140,
Րուան, Վ. Ս.— 35,
Փորթլէնտ, Գ. Տ. Ա.— 506։ Սկսանք ղրկել։
Փարիզ, Թ. Գ.— 40,
Սէն Թ'Ուէն, Զ. Լ.— 35,
Լիոն, Թ. Ա.— 45,
Քլամառ, Զ. Վ.— 140,
Լիոն, Ա. Վ.— 37,
Մարսէյլ, Գործ.— 629,
Երուսաղէմ, Գ. Բ.— 1 ոսկի,
Փոն տը Շէրիւ. Ս. Թ. 80,
Քլերմոն Ֆէռան, Գ. Թ.— 35,
Պուրկ, Օ. Ճ.— 70,
Պոլսէն, Զիւմ.— 35,
Վիէննա, Վ. Ս.— 100,

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

Կը կատարէ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՎԵՆՍԷՆԻ ՄԷՋ վարձու են երկու օդասուն սենեակներ, առանց կարասիի։ Դիմել ամէն օր Պ. Գրիգոր Խաչատրեանի 22 Ave. du Petit Parc. Vincennes, (Seine).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարպետ դերձակ մը։ Դիմել՝ Serge Mizandjian, Bld. des Anglais, Four à Chaux, Cannes. (A.M.).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՍՊԱՍՈՒՀԻ մը։ Դիմել՝ G. Fringhianի, 41 Bld. Exelmans, Փարիզ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ գործաւոր գործաւորուհիներ՝ դերձակի մօտ աշխատելու համար։ Դիմել Պ. Նշան Էլիքէսիկեանի, 1 Rue des Belles Vues, Fontenay-sous-Bois։ (Փորձ տը վէնսէնէն առնել թիւ 122 թրամուէյը. իջնել՝ Rosette).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS

25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ՝

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. լաբօրաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

Վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ։ Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ Վկայեալ ադքաներուն ձրի։

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտեր. դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ. Ցրդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նեվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրախտ. թիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ, ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿ...

ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝

ՃԵՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դու...

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատ... կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹ... հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Hal...

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ ...բակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

CHAUSSURES CÉDA...

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

15 Rue Henri Murger, մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յա...

Կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսա... կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նո... ձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով։

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱ...

Կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

31 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE

(Կայարանին մօտիկ, մեծ ափարթըմաններին դիմացը)

Արեւելեան ամէն տեսակ ուտելիքներ, մաքուր, ընտիր, թա... ամէն քսակի յարմար, (Պուլկարական քաշէր, ճերմակ պանիր, ... րական ապուխտ, երշիկ, փիլաւի յատուկ բրինձ, Յունական առա... կարգ ձիթապտուղ, եւայլն։

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI...

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-6...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, ... նոքի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1 Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺ...

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմա...

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.Է՛Ն ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԻՍԿ 50 ՖՐ.Է՛Ն ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, ...պանդուկը (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, ...գային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհե... սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, ...լորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդ...) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, ...նահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուավէպը 8, Մէլիհա... հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, ...թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, ...Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական... գարաններ 3, 25, 30, Երգահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւն... 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ աւողջաբանական գիրքեր, նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլ...եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Mo... neaux (Seine).

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction & Administration
Խմբագ. եւ վարչութիւն
235 Faub. St. Martin
PARIS (10e)
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929
17 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 857 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱՐԳՈՎ ԿԸ ԴԱՌՆԵՆ

Հայկական տեսակէտէն, Աֆղանիստանը հեռաւոր կապ անգամ չունի մեզի հետ։ Բայց ինչ որ տեղի կ'ունենայ այս երկրին մէջ, արժանի է ուշադրութեան, որոշ գաղափար կազմելու համար Մօտաւոր Արեւելքի անցուդարձի մասին։

Ամանուլլահ փատիշահն ալ ինկաւ գլխիվայր, իր բարենորոգչական թափին մէջ։

Յափշտակուած՝ Մ. Քէմալի փառքէն, եւ անշուշտ յատկապէս դրդուած, արեւելեան այս միապետը փորձեց հապճեպով եւ բռնութեամբ արդիացնել իր երկիրը. բայց մնաց կէս ճամբան, առ այժմ վրայ տալով միայն գահը։ Դժուար է ըսել թէ այդքանով ալ պիտի ազատի. մանաւանդ որ, հեռագիրները կը ծանուցանեն թէ նոր յարձակողականի կը պատրաստուի, իր իշխանութիւնը վերահաստատելու համար։ Ներքին դաւերու եւ իրերասպանութեան բոյն մըն է Աֆղանիստանի արքունիքը։ Ամանուլլահի, եւ նոր փատիշահ Ինայէթուլլահի մեծ հայրը՝ Ապտիւրրահման, տասըմէկ տարի աքսորով քաւեց իր մեղքերը։ Յաջորդը, Հապիպուլլահ, սպաննուեցաւ որսի գացած ատեն, եւն.։

Մէկդի դնելով մանրամասնութիւնները, կը տեսնենք որ, Աֆղանիստանի ապստամբական շարժումներուն եւ Ամանուլլահի գահընկէցութեան մէջ ալ, Անգլիոյ և Ռուսիոյ հին մրցակցութիւնն է որ երեւան կուգայ։

Գահընկէց փատիշահը սիրելին էր կարմիր Մոսկուայի։ Խորհրդային պաշտօնաթերթերէն մինչեւ մամուլը, մարդիկ բառ չէին գտներ, գովաբանելու համար «ազատարարը»։ Լէնինը ինք, դեռ 1919ին, երբ պարզ էմիր էր Ամանուլլահ, սիրալիր նամակով մը «պատմական առաքելութիւն մը» կը վերագրէր Աֆղանիստանի— «իր շուրջը հաւաքել բոլոր իսլամ գերի ժողովուրդները եւ զանոնք առաջնորդել դէպի ազատութիւն»։ Անցեալ տարի, երբ փատիշահը Մոսկուա այցելեց, համայնավար իշխանութիւնները այնպիսի պատիւներ ընծայեցին, որ իսկապէս գայթակղելի էին, բանուորա-գիւղացիական կոչուած իշխանութեան մը համար։ Այստեղ «Իւմանիթէ», Ֆրանսայի համայնավարներուն պաշտօնաթերթը, օրն ի բուն համակրանքի խօսքեր կը թոթովէ արեւելեան վեհապետի հասցէին, եւ տակաւին երէկ, դառնօրէն կ'ողբար.

— «Անոր գահընկէցութիւնը, փախուստը, անոր քաղաքականութեան ձախողումը ցաւագին տպաւորութիւն պիտի ձգեն Արեւելքի բոլոր հարստահարեալներուն վրայ, որոնք իբրեւ ազատութեան մեծ յոյս մը կ'ողջունէին աֆղանեան ազատագրումը»։

Կ'արժէ՞ յիշել հայախօս թութակներն ալ, Երեւանէն մինչեւ Թիֆլիս եւ աւելի հեռուները։

Նոյն համակրանքը նա՛եւ քէմալապետութեան կողմէ, որ կը յաւակնի փարոս մը դառնալ ամբողջ իսլամական Արեւելքի համար, հոգեպէս եւ քաղաքականօրէն։ Այս ճամբուն վրայ իրար կը դիմաւորեն Մոսկուան եւ Էնկիւրին. բայց վերջինը աւելի ճարպիկ փրթելով, յաջողեցաւ իր ձեռքը առնել աֆղան բանակին եւ կրթութեան վերակազմութիւնը։ Արդարեւ, երկու մասնաւոր պատուիրակութիւններ կազմուեցան, որոնց մէկը, զինուորականը, Քապուլ հասած է արդէն, Նախագահութեամբ Թուրքիոյ ընդհ. սպայակոյտի փոխ-Նախագահ Քեազիմ փաշայի։

Թրքական այս յաջողութիւնը եթէ նոր հարուած մըն էր Անգլիոյ ազդեցութեան համար, առաւելութիւն մը չէր սպասեր, սակայն, խորհրդային իշխանութեան։

Հիմա, ինչպէս գլխիվայր դարձաւ Ամանուլլահի գահը, վեր ի վայր կը շրջին նաեւ Մոսկուայի — ու թերեւս Էնկիւրիի — հաշիւները։

Դիւանագէտ ըլլալու պէտք չկայ. հասկնալու համար թէ ոխակալ Մեծն Բրիտանիան է որ կ'երեւայ վարագոյրին ետեւ, իբրեւ դրդիչն ու կազմակերպիչը Աֆղանիստանի նոր դէպքերուն։

Թերթերը շատ կը յիշեն գնդապետ Լօրէնսի անունը։ Կը պատմեն թէ Անգլիոյ արեւելեան գործերու այս շրջուն աղուէսը, վերջերս յանկարծ երեւցեր է աֆղանեւհնդիկ սահմանին վրայ, սիրաշահեր, գրգռեր է ըմբոստ ցեղերը, եւ անհետացեր է, վարպետօրէն լարելով ապստամբութեան մեքենան։

Լօրէնսն ըլլայ թէ ուրիշ մէկը,— կասկած չկայ որ բրիտանական խաղի մը հետեւանքն է Աֆղանիստանի նոր կացութիւնը։ Լոնտոն երբեք չէր հանդուրժած պարտութեան— ռուսական գերակշռութեան— եւ անհա վրէժ կը լուծէ, յանուն Հնդկաստանի ապահովութեան։ Իր աշխարհակալութեան փառքին համար։

Բարեկամացած՝ Ռուսիոյ, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի հետ, մեծապէս ապահոված՝ իր անկախութիւնը — մինչդեռ Հապիպուլլահ հարկատու էր Անգլիոյ եւ պարարտ գումար մը կը ստանար անկէ — Աֆղանիստան իր այս վիճակով կրնար վտանգաւոր դառնալ, իբրեւ բաց պատուհան մը Հնդկաստանի վրայ։

Այսպէս կամ այնպէս, անգամ մըն ալ խանգարուեցան ռուսական հաշիւները։ Եւ հիմա կարմիր աշխարհակալութիւնն է որ իր կարգին դաւեր պիտի որոճայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴԷՊԻ ԱՐԺԱՆԹԻՆ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը, անդրադառնալով գաղթի հոսանքին, որ Յունաստանէն եւս ծայր տուած է դէպի Արժանթին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (8 Յունուար).

— «Հազար խրատ, շիւղի չափ անգամ ազդեցութիւն չունենար։

Սուրիայէն յետոյ, Յունաստանն ալ կը պարպուի. Բիրէէն մեկնող շոգենաւերը լեցուած են Հայերով։ Վերջին երկու ամսուան ընթացքին երեք հարիւրէ աւելի մեկնողներ եղած են։

Ազգային ու քաղաքական նկատումները մէկդի ձգելով՝ կ'ուզենք երկու խօսք ըսել տընտեսականի մասին, որ գլխաւոր դըդիչն է գաղթի հոսանքին։

Արժանթինէն ստացուած աղբիւրներէ տեղեկութեանց համաձայն, Արժանթին գաղթած հայերու մեծագոյն մասը շրջուն վաճառորդ է։

Կերպասեղէնի կտորներ, կօշիկներ եւ այլ իրեղէններ կը պտտցնեն փողոցէ փողոց, թաղէ թաղ։

Չարաչար յոգնութիւն, փոխարէն միջակ վաստակ։ Ճիշդ է, կ'ապրին. բայց կեանք մաշեցնելով։

Քանի մը տող՝ վերջերս ստացուած նամակէ մը.— «Թերեւս զարմանաք որ այսքան շուտ ձեզի դրամ կը ղրկեմ։ Վաստակս շատ ըլլալուն համար չէ։ Սոսկալի խնայողութեամբ կրցած եմ այսքան տոլարը աւելցնել։ Օրն ի բուն կը թափառիմ փողոցներու մէջ, կօշիկներ ուսերուս վրայ բեռցած։ Իսկ իրիկունը յոգնած պարտասած, սենեակ կ'երթամ, ուր չորս ընկերներ քով քովի կը քնանանք։ Կերակուրը մենք կ'եփենք, լաթերնիս մենք կը լուանք, մաքրութիւնը մենք կ'ընենք։ Այս կերպով է որ դրամ կ'աւելցնենք։ Սրճարանի երես տեսած չունինք»։

Իրականութիւն է այս։

Դեռ հազիւ հասակ նետած պատանիներ լծուեր են աշխատանքի մը՝ որ վեր է իրենց կարողութենէն։

Հետեւա՞նքը։ Յայտնի է։ Մարմինը՝ որ այդ տարիքին մէջ զօրանալու պէտք ունի, կանխահասօրէն կը տկարանայ։

Որո՞ւ համար շահուած դրամը եւ ո՞ր օրուան համար։ Մարդ կ'աշխատի որպէսզի հանգիստ ընէ ծերութեան օրերուն։ Իսկ Արժանթինի հայ երիտասարդը կ'աշխատի եւ դրամ կը շահի, կարճեցնելու համար իր կեանքը եւ տկարացնելու իր մարմինը։

Այլեւս խօսքը չենք ըներ բարոյական զրկանքներուն, որ աղիտալի հետեւանքներ կրնան ունենալ, թէ անհատներու եւ թէ անոնց պատկանած ազգին համար։

Ընկերային կեանք չկայ։ Ազգակից տեսնելու կարօտը տեւական տագնապն է Արժանթին գաղթողներուն։ Ազգային հաւաքոյթ, հանդէս, ներկայացում եթէ կարելի անգամ ըլլայ կազմակերպել, դժուար է հանդիսատես գտնել. որովհետեւ տաժանելի աշխատանքին հետեւանքով, ամէն մէկը անկողինը կը նախընտրէ, զայն կատելով գերագոյն վայելք։»

ԱՆԳԼԻԱՑԻ երկու բժիշկ եղբայրներ՝ Արթըր եւ Սիտնի Պրաուն, որոնք քաղցկեղի մասնագէտ էին եւ մեծ անուն ունէին Անգլիոյ մէջ, մեռած գտնուեցան իրենց սենեակին մէջ։ Մէկուն վիզը կտրուած էր, միւսը թունաւորուած կ'երեւար։ Կը կարծուի թէ անձնասպան եղած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԷԻՆ ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐԸ

ՆԱԽ ԻԶՄԻՐԸ, ՅԵՏՈՅ ԷՆԿԻՒՐԻՆ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ?

ԼՈՆՏՈՆ, 16 յունուար.— Պոլսէն հասած հեռագիրներու համաձայն, դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է Մ. Քէմալի դէմ։ Պրուսայի դաւադիրները զինեալ պիտի քալէին Իզմիրի վրայ. յետոյ յաջողութեան պարագային պիտի ուղղուէին դէպի Էնկիւրի՝ փորձելով տապալել Մ. Քէմալը։

Միւս կողմէ, «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակցին համաձայն, Պրուսայի դատարանը որոշած է դատել 33 անձեր, որոնք ձերբակալուած էին անցած ամսուան վերջերը, բանտէն որոշ թիւով մարդիկ փախցնելու ամբաստանութեամբ։ Ուրիշ 47 անձեր ազատ պիտի արձակուին։

Ճէմալ պէյ, որ Անկախութեան դատարանին կողմէ երկար բանտարկութեան դատապարտուած էր, հիմնած է կազմակերպութիւն մը՝ «իսլամական կրօնքը պաշտպանող յեղափոխական կոմիտէ» *անունով։*

Կ'ըսուի թէ դաւադիրները փորձած էին կտրել հեռագրաթելերը Պրուսայի մէջ, սպաննել Պրուսայի կուսակալն ու պահակազօրքի հրամանատարը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄԻՒՖԹԻԻՆ ՖԷԹՎԱՆ

Առջի օր գրած էինք թէ Սեբաստիոյ միւֆթին հրատարակած է ֆէթվա մը, որ «Ճիհատը էքպէր» կը քարոզէ Մուսթաֆա Քէմալի եւ Էնկիւրիի վարիչներուն դէմ։

Լրացուցիչ տեղեկութիւններու համաձայն, Սեբաստիոյ մէջ ժողով մը գումարած են Անատոլուի 18 նահանգներու միւֆթիները, որոնք երկարօրէն քննելէ յետոյ իսլամական կրօնքին դէմ հետզհետէ տրուած ուժգին հարուածները, մասնաւորապէս ծանրացած են վերջին բարենորոգումին՝ արաբական տառերու ջնջումին վրայ։

Միւֆթիներու ժողովը ի վերջոյ խմբագրած է յիշեալ ֆէթվան, որուն տակ ստորագրած է Սեբաստիոյ միւֆթին՝ իբրեւ ժողովի Նախագահ։ Թէեւ Խալիֆային անունն ալ կը յիշուի, բայց կը թուի թէ Էնկիւրին հնարած է այդ լուրը։

Միւս կողմէ Էնկիւրիի ընդհանուր դատախազը խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնէ Սեբաստիոյ յետաշրջական շարժման մասին տեղեկութիւն հաղորդողներուն դէմ։

Գրած էինք թէ ձերբակալուած է «Իգտամ»ի Էնկիւրիի թղթակից Սիւրէյեա պէյ, որ առաջին անգամ հեռագրած էր լուրը։ Թղթակիցը անմիջապէս դատարանին առջեւ հանուեցաւ։ Ընդհանուր դատախազի ամբաստանագիրը լսելէ յետոյ, դատարանը հարցաքննեց Սիւրէյեա պէյը, որ յայտարարեց.

— *Լուրը հաղորդած պահուս չէի գիտեր թէ անհիմն է։* Պէտք չէի տեսած զայն ստուգելու, որովհետեւ վստահելի աղբիւրէ առած էի։

Ընդհ. դատախազը կրկին պահանջեց պատժել Սիւրէյեա պէյը եւ միեւնոյն ատեն Էնկիւրի կանչել նաեւ «Իգտամ»ի պատասխանատու-տնօրէն Պիւրհանէտտին Ալի պէյը։ Դատարանը որոշեց կոչնագիր ղրկել այս վերջինին։

Դատը յետաձգուեցաւ ուրիշ օրուան։

Պոլսոյ ձերբակալութիւնները

Վերջին թղթաբերով ստացուած Թուրք թերթերը այնպէս ցոյց կուտան թէ Էնկիւրի կ'աճապարէ փակել Պոլսոյ մէջ իբրեւ դաւադիր ձերբակալուած անձերու խնդիրը։

«Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ թէ ամբաստանեալները ոեւէ քաղաքական կազմակերպութեան չեն պատկանիր եւ ոեւէ ձեռնարկ կատարելու ծրագիր չունէին։ Մէկ խօսքով, չեն գտնուած փաստեր, որոնք հաստատեն թէ դաւադրութիւն մը պատրաստուած էր։

Ամբողջ խնդիրը կը ծանրանայ Քատրիէ հանըմի վրայ, որուն համար կ'ըսուէր թէ Էնկիւրի գացած է Մ. Քէմալը սպաննելու համար։ Կրկին հարցաքննուած են իշխանուհի Վիճտան հանըմ եւ Քատրիէի քոյրը Համիտէ։ Ընդհ. դատախազը պիտի պահանջէ դատ չբանալ եւ բանտարկուածները ազատ արձակել։

ԿՐԱՆՏԻԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Իտալիոյ փոխ-նախարարին ճամբորդութիւնը՝ Հռոմէն Էնկիւրի, Էնկիւրիէն Աթէնք կը շարունակէ ուշադրութիւն գրաւել միջազգային շրջանակներու մէջ։ *Պէրլինէր Թակէպլաթ*ի Աթէնքի թղթակիցը այս առթիւ հետեւեալը կը գրէ.

— *Յունաստանի մայրաքաղաքը հասնելուն պէս, Կրանտի նոյնինքն արտաքին Նախարար Քարափանոսի ձեռքէն ընդունեց Ս. Մօրիսի եւ Լազարի մեծ պատուանշանը։*

Իտալիոյ փոխ-Նախարարը Վէնիզէլոսի ներկայացուցած է թանձրացեալ առաջարկներ, որոնց մասին ներկայիս կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի կ'ունենան։ Այս առաջարկները կը վերաբերին կարգ մը Պալքանեան խնդիրներու և Միջերկրականի կացութեան։ Իտալիա որոշապէս կը ձգտի իր ազդեցութիւնը տարածել Պալքաններու մէջ եւ Թիրանայէն մինչեւ Էնկիւրի ստեղծել իտալասէր մթնոլորտ մը։

Իտալական դիւանագիտութիւնը հրաժարած չի թուիր հակաեռակուսեան խմբակցութիւն մը կազմելու իր ծրագրէն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐԵԽՆԱՄ ԵՒ ԱՍՊԵՏԱԿԱՆ

Շատոնց գիտենք թէ բարեխնամ կառավարութիւն որո՞ւ պէտք է ըսել։

Դարերով Թուրքիան հիմանիշ է եղեր բարեխնամութեան։ Օրմանեանէն մինչեւ մեր գիւղաքաղաքին տէրտէրը պարտաւոր էին գէթ իրենց ծանուցումներուն մէջ յայտարարել այս պարագան։ Եւ ինչո՞ւ չէ, ամէնքս ալ վայելած ենք այդ «բարեխնամութիւնը», նոյնիսկ խնամութիւնը։ Չէ՞ որ շատերուն քոյրը կամ մայրը փախցուցած են մինչեւ անապատ, ջարդ եւ փճացում։

Բայց այսքանը քիչ է։ Նոր Թուրքիան քիչ մը աւելի է։ Անիկա ասպետական ալ է։ Վկայ՝ Քլօտ Ֆարէր, յաւիտենական «Թուրք-գլուխ»ը իր յոդնածով, եւ իտալեւթուրք դաշինքէն հաւանաբար մաքարոնիի հոտ առած «ձիորնալէ տ'Իտալիա»յի բարի թղթակիցը։

Այո՛, «հակաթրքական կեդրոն մը կը ներկայացնեն Հայերը Սուրիոյ մէջ» եւ «Թուրքերը *բաւական ասպետական ոգի* ունին, եւ պիտի օգնեն Սուրիացիներուն, որոնք կը պայքարին անհանդուրժելի լուծ մը թօթափելու»։

Խե՛ղճ ասպետականութիւն...

Եւ եթէ Սուրիան նորէն Թուրքերուն յանձնել չուզուի, իսլամ վեհապետ մը պաշտօնի կոչենք, կ'ըսէ Քլօտ Ֆարէր։ Աղէկ բայց ո՞վ. Աֆրիկեցի՞ թէ Արեւելքցի։

Գերմանացիները լուր մը տարածեցին որ եթէ Ամանուլլահը Քապուլէն վռնտեն, Սուրիոյ թեկնածու պիտի ըլլայ... Ի՛նչ աղէկ կ'ըլլար. «բարեխնամ» մնալ կ'աւելնար Սուրիոյ մեր եղբայրներուն գլխուն։

Գալով Թուրքիոյ ասպետականութեան, մենք ալ կը հաւատանք որ է եւ կը մնայ, նոյնիսկ այն միակ իրողութեամբ որ, ինչպէս խորհրդային հրապարակագիր կոյցով ցնծութեամբ կ'ողջունէր, Հայերուն կ'արտօնէ Երեւանի դաշտէն դիտե՛լ իրենց սիրելի եւ պաշտելի Արարատը։

ԾԱՂՐՈՒՆԻ

ՀԱՅ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Սօն Սաաթ կը գրէ թէ Պոլսոյ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Յովհաննէս անուն մէկը որ կեղծ ընկալագիրներով հանգանակութիւն կ'ընէր անգոյ հայ որբանոցներու ի նպաստ, անվերջ դիմումներ կատարելով զանազան անձերու մօտ։ Յովհաննէս ձերբակալուած է երբ ծխախոտի վաճառականէ մը դրամ կ'առնէր։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ

Զաղրէպի մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 20 համայնավարներ, որոնց մէկը կին։ Համայնավարները թռուցիկներ ցրուած էին Զաղրէպի մէջ՝ բողոքելով նոր վարչաձեւին դէմ։ Բազմաթիւ համայնավարներ ձերբակալուեցան նաեւ Պելկրատի մէջ։

Ընդհ. դատախազին հրամանով Զաղրէպի մէջ գրաւուեցան նախկին ընդդիմադիրներու երկու թերթերը՝ «Ռէչ» եւ «Նարոտնի»։ Երեք անգամ գրաւուած թերթերը վերջնապէս կը խափանուին, ըստ նոր օրէնքի։

⁂ Սոսնովից ի (Լեհաստան) մէջ ձերբակալուեցան 100 համայնավարներ, որոնք լրտեսութիւն կ'ընէին ի հաշիւ Մոսկուայի։

ԱՆԵԼԻ ՄԷՋ

Դրաստամատ Տէր-Սիմոնեանի պատասխանի ոճն ու ծաւալը ցոյց են տալիս, որ իրօք շատ խիստ է դաղւած։

Ճիշտն ասած, Դրաստամատին աւելի լուրջ մարդ էի կարծում։ Սակայն, նրա պատասխանը («Երեւան» յունուար 9) կարդալով, ոչ միայն յուսախաբ եղայ, այլ եւ կասկածներ ծագեցին իր նկարագրի մասին։ Որպէս Դաշնակցական, ինձ երբեք թոյլ չեմ տայ իջնել իր բարոյական աստիճանին եւ նոյն ձեւով պատասխանել իրեն։ Միայն յայտնեմ, որ իմ կարծիքով, յեղափոխական մարդուն վայել չէ քաղաքական-գաղափարական պայքարի ժամանակ ի յայտ բերել այդքան փոքրոգութիւն։

Դրա համար էլ մի կողմ եմ թողնում անձնականը։ Միայն թէ, զուր է փորձում Դրաստամատը չէկիստական ձեւերով գրգռել ինձ։ Այդ մեթոտները շատ են հնացած եւ չարժէ կարեւորութիւն իսկ տալ։ Այն էլ ասեմ, որ, որպէսզի նորից բառերը («քաղքենի դաս», «հատւած») շփոթութեան չմատնեն բոլշեւիկ «տեսաբան»ին որոշեցի պատասխանս գրել ինձ հարազատ՝ արեւելահայ բարբառով։

Միշտ էլ պատրաստ եմ սիրով եւ շնորհակալութեամբ ընդունել թէ բարեկամի եւ թէ հակառակորդի խորհուրդներն ու դասերը։ Բայց վեր կենալ եւ այդքան մեծ համարձակութեամբ բացատրել առածի կարգ անցած ճշմարտութիւնները, աւելի քան ծիծաղելի է։ Եւ ո՞վ ասաց, թէ միայն մարքսիստներն են, որ դասակարգ ասելով, հասկանում են «հասարակութեան արտադրական կեանքի մէջ միեւնոյն դիրքն ունեցող եւ միեւնոյն շահերով իրար կապւած մարդկանց հաւաքականութիւնը»։

Ըստ իս, բնաւ չեմ մեղանչած դասակարգային բացատրութեան ճիշտ ըմբռնման դեմ, յայտնելով, թէ Դրաստամատը դաղութահայութիւնը բաժանում է երեք մասի՝ աշխատաւորութիւն, դաշնակցութիւն եւ «այլ տարրեր», որի տակ թագնւած է արտասահմանեան հայ բուրժուազիան։ Իսկ երբ Դրաստամատը, բուրժուական դասակարգից զատում է որոշ «տարրեր» ու «շերտեր» եւ դրանց դասում աշխատաւորութեան բարեկամների շարքում, դա արդէն ոչ մարքսիզմ է եւ ոչ էլ մի այլ «իզմ»։ Դրաստամատի գրչի տակ հասարակութեան որոշ խաւեր ապադասակարգային ձեւաւորում են ստանում, որը նոյնպէս մարքսիզմ չէ։

Դրաստամատը, ջայլամի պէս, գլուխը պահելով թփերի մէջ, կարծում է թէ այդ ձեւով թագնւում է։ Որպէսզի «ժուռնալիճի» չդառնանք, Դրաստամատին թողնենք «ժուռնալիստ»ի համեստ դերում։ Իսկ ինչ վերաբերում է այն բանին, թէ խորհրդային իշխանութիւնը եւ կոմկուսակցութիւնը յար եւ նման մեծութիւններ չեն, այստեղ արդէն կամ ինքը Դրաստամատն է միամիտ ձեւանում եւ կամ ընթերցողին միամիտի տեղ դնում։ Դպրոցական աշակերտն անգամ գիտէ որ խորհրդային երկրներում կառավարութիւն ասած բանը ձեւական է եւ երկրի տէր ու տնօրէնը կուսակցութիւնն է։ Այնպէս որ, այստեղ «առարկելու» ոչինչ չունեմ եւ զուր է Դրաստամատն աշխատում այլ կերպ պատկերացնել իշխանութեան եւ կուսակցութեան դերերը։

Նոյնը եւ Հոկերի կազմի մասին։ Եթէ Դրաստամատը 1923 թ. աշնանը Երեւանում էր, պէտք է որ յիշի Հոկի առաջին համագումարը, ուր Նախագահական սեղանի շուրջ բազմելէր կենտկոմի եւ կառավարութեան անդամ Արամայիս Երզնկեանը՝ աջ կողմն ունենալով ռուսահայ բուրժուազիայի ղեկավար Սամսոն Ցարութիւնեանին եւ ձախ կողմն էլ՝ գաղութահայ բուրժուազիայի ներկայացուցիչ կարիկեանին։ Կարծեմ, դրանք ոչ «արհեստաւորներ» են եւ ոչ էլ մանր-բուրժուական մտաւորականներ։

Դրաստամատը նոյն ծիծաղելի համարձակութեամբ բացականչում է «Ռուսներն ասում են՝ լսել է ձայնը, բայց չգիտէ, թէ ո՞րտեղից է նա գալիս։ Արծրունին լսել է, որ Հայաստանի մէջ վէճ կայ այն մասին, թէ Դաշնակցութիւնը ո՞ր դասակարգի քաղաքական կազմակերպութիւնն է։ Արծրունին այնքան թեթեւամիտ է եւ անփորձ, որ չի հետեւում խորհրդային Հայաստանի մամուլին եւ գրականութեան, այլապէս նա, եթէ խիստ արտայայտւած չլինենք, յիմարութիւններ չէր դուրս տայ։ Հայաստանի մէջ այժմ վէճ չկայ այն մասին՝ թէ Դաշնակցութիւնը դասակարգային ի՞նչ կուսակցութիւն է»։

Եթէ Դրաստամատը շատ է սիրում ռուսական առածներ, պէտք է ծանօթ լինի եւ մէկ ուրիշ առածի, որն ասում է՝ «ստի՛ր, բայց չափն իմացիր»։ 1928 թ. եղաւ բոլշեւիկների ներկուսակցական պայքարի տարին։ Վէճը գլխաւորապէս դառնում էր հէնց այն հարցի շուրջ, թէ Դաշնակցութիւնը մա՞նր-բուրժուական, թէ բուրժուական կուսակցութիւն է։ Այդ վէճը մինչ օրս էլ շարունակւում է։ Միայն այն տարբերութեամբ, որ հիմա թոյլ չեն տալիս Աշոտ Յովհաննիսեանի տեսակէտը պաշտպանողներին մամուլում արտայայտւել։ Խորհրդային գրականութիւնն այնքան առատ նիւթ է մատակարարում, որ հակառակ պնդելը, կը նշանակի բացարձակօրէն ստել։ Վերցնենք հէնց «Խ. Հ.» թերթի դեկտեմբեր 13 եւ 14ի թիւերը, ուր նոյն մեծերին գումարւած կենտկոմի 5րդ պլենումի յանձնաժողովի մշակած բանաձեւն է տպւած՝ «Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան խնդիրներն իդէոլոգիական ֆրոնտում»։ Եթէ այդ վէճը վերջացած է, էլ ինչո՞ւ է բանաձեւն աշխատում ապացուցել, թէ Դաշնակցութիւնը ոչ թէ մանր-բուրժուական, այլ բուրժուական կուսակցութիւն է։

Հայաստանի եւ Խորհրդային Միութեան ներքին կեանքին նւիրւած յօդւածներիս առթիւ, Դրաստամատը ինքնավստահ յայտարարում է, թէ գրածներս սուտ են եւ գիտումնաւոր խեղաթիւրումներ։ Աւելի լաւ չէ՞ր լինի, որ նման դատավճիռ արձակելուց առաջ, փորձէր բերածս փաստերից գոնէ մէկը հերքել։ Գրելուց ես առաջնորդւել եմ ոչ թէ խորհրդային երկրներում տեսածներովս, այլ միայն եւ միայն հիմնւելով խորհրդային մամուլի տւեալների վրայ։

* * *

«Յառաջ»ում տպւած դեկտեմբեր 18ի յօդւածով ես ցոյց եմ տւել, թէ ինչպէս, Դրաստամատը թագնւելով անորոշ բառերի տակ, բարեկամական դաշինք է կնքում գաղութահայ բուրժուազիայի հետ։ Այդ յօդւածը Դրաստամատի կողմից որակւեց որպէս «ժուռնալիստական ցատկոտումներ» եւ «երեխայական յանդգնութիւն» մի «ոճի» «պղտիկ» եւ «վախկոտ» Դաշնակցականի կողմից։

Հետաքրքիր է իմանալ, թէ ի՞նչ որակում է տալիս մեծ եւ հերոս Դրաստամատը Հայկոմկուսի պաշտօնաթերթ «Խորհրդ. Հայ.»ին, որ, վերլուծելով «Երեւան»ի նոյն խմբագրականը, մերկացնում է Դրաստամատի արտասահմանեան տեսութիւնները։

Դեկտեմբեր 31ի թւի մէջ, «Ամբողջ ֆրոնտով դասակարգային թշնամու դէմ» վերնագիրը կրող կէս էջնոց յօդւածում «Խ. Հ.» գրում է.

«Դաշնակցութիւնը բոլորովին ժխտում է եւ չի ընդունում մեր գոյութիւնը ու միշտ էլ ամենաակտիւ կերպով պայքարում է մեր դէմ։ Այլ կերպ են դնում հարցը ռամկավարները, որոնք նոյնպէս հիմնականում ձեւակերպում են հայ բուրժուազիայի ձգտումներն ու իղձերը։ Սակայն, սրանք այնպէս թէ այնպէս ընդունում են մեր գոյութիւնը, ազգայնական բուրժուական դիրքերից ճանաչում խորհրդ. Հայաստանը, բայց դարձեալ մնում են մեր դասակարգային հակառակորդը, մեզ ընդունելով ու ճանաչելով, մեր դէմ պայքարելու աշխատանք կատարելով»։

Ապա, անդրադառնալով Դրաստամատի «այլ տարրեր ու շերտեր» ձեւակերպումին, «Խ. Հ.»ը շարունակում է.

— «Մենք կարծում ենք, որ «Երեւան»ը այս հարցում ճիշտ տեսակէտի վրայ չի կանգնած, այստեղ նա ակամայից տուրք է տալիս սոցիալական այլ շերտերի «դրական» վերաբերմունքին։ Միթէ «Երեւան»ը չի՞ հասկանում որ սոցիալական այլ շերտերը, ներկայ դէպքում ռամկավարները, հնչակեանները ոչ այլ ինչ են, քան բուրժուական նացիոնալիզմի տարբեր վարիանտները, որոնք, սակայն, տարբեր ձեւերով են կռւում մեր դէմ։ Հէնց այդ է, որ անպայման պիտի պարզաբանել գաղութահայ բանւորական - աշխատաւորական մասսաներին, այն էլ մանաւանդ Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձին նւիրւած համարում։ Փոխանակ թշնամուն օգնող բացատրութիւններ տալու, դասակարգային պարզորոշութեամբ պիտի դնել նաեւ ռամկավարների հարցը, պարզել նրանց իրական դիրքն ու միտումները։ Միանգամայն անթոյլատրելի է եւ ոչ մի բանով չի կարելի արդարացնել այն տակտիկան, երբ մարդիկ ակամայից պայմաններ են ստեղծում, որպէս զի թերեւս նացիոնալիզմի թոյնից չազատւած լայն մասսաները մնան գերւած ռամկավարներին»։

Ապա, անցնելով արտասահմանեան բոլշեւիկ-ռամկավարների գործակցութեանը, «Խորհրդային Հայաստան»ը շարունակում է.

— «Եղել են մարդիկ, որ իբր թէ գործնական խնդիրների լուծման անհրաժեշտութիւնից ելնելով, հաշւի նստելով ռամկավարների ներկայացուցիչների հետ, մոռացել են հիմնականը։ Մենք հիմնովին սխալ ենք համարում, երբ մարդիկ չափից դուրս շատ են տարւում դրանով, նոյն իսկ կարծես մոռանում են իրենց կոչումը եւայլն»։

«Խ. Հ.»ի եզրակացութիւնն այն է, որ Դրաստամատի նման մտածողները «տուրք են տալիս դասակարգային թշնամուն եւ ջուր լցնում ռամկավարների ջրաղացին» (բոլոր ընդգծումները «Խ. Հ.»ն են)։

Արւած մէջբերումները, բաւական են, հասկանալու համար թէ ինչ անյարմար ու անել կացութեան մէջ է ընկել մեր սիրելի Դրաստամատը։ Մեր ժողովուրդն ասում է՝ «Դուշմանս այդ օրում չլինի»։ Եւ իրօք, սրտանց ցաւում եմ, որ հակառակորդ Դրաստամատը նման յիմար դրութեան մէջ է ընկել։ Խեղճը քրտինքի մէջ կորած աշխատում է հերքել իմ մեղադրանքը, իսկ Հայկոմկուսի օրգանը անգթօրէն հաստատում գայն։

Խե՜ղճ Դրաստամատ։

Այժմ տեսնենք, թէ տեսաբանական ի՞նչ գոհարներ է հրամցնում Դրաստամատը, Դաշնակցութեան ընկերային էութիւնը բնորոշելիս։

ԱՀՈՅՑ-ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Nature morte. Նկար Գ. Շիլթեանի: Սեփականութիւն կոմս Կոնտինիի (Հռոմ): (Նոյն արուեստագէտին ուրիշ մէկ նկարը՝ կիրակի օրուան թիւով)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՆԿԱՐԻՉ ԳՐԻԳՈՐ ՇԻԼԹԵԱՆ

Դեռ վերջերս բոլորովին անծանօթ, այսօր արդէն միջազգային մամուլի մասնաւոր ուշադրութեան արժանացած է հայ երիտասարդ նկարիչ Գրիգոր Շիլթեան։

Իր հիւթեղ ու արտայայտիչ վրձինը հասուն ու լուրջ դպրոցէ մը անցած արուեստագէտ մը կը մատնէ։ Մինչ Շիլթեան 28 տարեկան է եւ իր այսօրուան դիրքին հասած է առանց որ եւէ դպրոցի կամ վարպետի օժանդակութեան, միայն ինքնաշխատութեամբ՝ պարագայ մը, որ ամենապերճախօս վկայութիւնն է իր բնածին խոշոր տաղանդին։

Շիլթեան ծնած է 1899ին Նոր-Նախիջեւան։ Իր կրթութիւնը ստացած է Մոսկուայի գիմնազիոններէն մէկուն մէջ։ Դեռ դպրոցական՝ մեծ սէր կը տածէր դէպի նկարչութիւնը, հետեւելով նոր հոսանքներու, ի մասնաւորի խորանարդապաշտութեան (cubisme)։ Այդ ատենները արդէն մասնակցած է կարգ մը ցուցահանդէսներու։

Ռուս յեղափոխութենէն յետոյ Շիլթեան հեռանալով Ռուսիայէն, հաստատուեցաւ Վիեննա (1919ին), ուր երկու տարի շարունակ իր ժամանակին մեծ մասը կ'անցընէր թանգարաններու մէջ, ուսումնասիրելով մեծ վարպետներու գործերը, յաճախելով միեւնոյն ատեն Վիեննայի «Ազատ Ակադեմիան»։

1922ին Շիլթեան կը տեղափոխուի Բերլին եւ հոն կը մասնակցի Ֆլեխտհայմի սրահներուն մէջ սարքուած ցուցահանդէսին։ 1923ին կ'անցնի Իտալիա եւ հոն իտալական արուեստի եւ բնութեան ազդեցութեան տակ վերջնապէս կը ճշդէ իր արուեստի ոճն ու ձեւը, որոնց այլեւս կը հետեւի անշեղ կերպով։

1925ին, Իտալիոյ մէջ առաջին անգամը ըլլալով, կը մասնակցի Հռոմի միջազգային պատկերահանդէսին (Tierza Bienale Romana)։ Իր ցուցադրած երկու պատկերները կը գրաւեն ուշադրութիւնը Իտալիոյ լաւագոյն գեղարուեստական քննադատ Roberto Longhiի, որու հովանաւորութեամբ կը կազմակերպէ իր սեփական նկարահանդէսը Հռոմի «Casa d'Arte Bragaglia»ի մէջ։ Նկարահանդէսը մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ։ Լրագիրները յօդուածներ կը նուիրեն անոր։ Իտալիոյ ամենախոշոր նկարահաւաք կոմս Կոնտինի կը գնէ մէկ nature-morte եւ քանի մը հատ ալ կ'ապսպրէ։ Այնուհետեւ Շիլթեան կը մասնակցի բոլոր նկարահանդէսներուն եւ շուտով կը դառնայ ամենագնահատուած նկարիչներէն մէկը։

1926ին Շիլթեան կուգայ Փարիզ, ուր կ'ապրի մինչեւ օրս։ Հոս ան կը ցուցադրէ իր «Trattoria romana» եւ «Ձկնավաճառուհի» նկարները, որոնք ընդհանուր գովեստի կ'արժանանան եւ մէկէն կ'ապահովեն իրենց հեղինակին պատուաւոր տեղ մը ֆրանսական նկարիչներու կարգին։ Ֆրանսական «Figaro», «Action Française», գերմանական «Die Woche», «Kunstwanderer» եւ այլ թերթեր յօդուածներ կը նուիրեն Շիլթեանի նկարներուն, վերատպելով նաեւ անոնց լուսանկարները։

1927ին Շիլթեան հանդէս կուգայ Փարիզի երկրորդ Աշնանային Սալոնին մէջ «Nu avec cigarette» նկարով, որ շատ մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ։ Անկէ ետքը Շիլթեան կը հրաւիրուի մասնակցելու Պելճիքայի եւ Գերմանիոյ նկարահանդէսներուն։ Բրիւքսելի թանգարանը կը գնէ «Nu avec cigarette»ը։ Փարիզի մէջ եւս Շիլթեան կը ծախէ իր քանի մը նկարները. ի մէջ այլոց, Հայերէն Պ. Քէլէկեան կը գնէ «Nature morte» մը, իսկ Պ. Խմէրեան «Ձկնավաճառուհին»։

Իր արուեստին մէջ Պ. Շիլթեան, կռթնած նոր հոսանքներու հիմերուն, որոնք վերացական-տարրական ձեւ մը կը ներկայացնեն, կը ձգտի գլուխ հանել համադրութիւն մը հին դպրոցներու աւանդութեանց հետ, ջանալով գտնել նկարչական արտայայտութեան ամէնէն արդիական լեզուն։ Վերը յիշուած R. Longhi եւ կարգ մը ուրիշ քննադատներ կը մատնանշեն Կարավաջիոյի, Վելասկեզի, Զուրբարանի եւ առհասարակ սպանիական դպրոցի, ինչպէս նաեւ ԺԷ դարու ֆրանսական նկարիչներու ազդեցութիւնը Շիլթեանի վրձինին վրայ։ Թերեւս սխալ չլինէր ասել, որ իր նորագոյն գործերուն վրայ կը նկատուի Manetի ազդեցութիւնը։

Եթէ ուզէինք յատկանշել Շիլթեանի արուեստին ուղղութիւնը, պիտի անուանէինք զայն «Նոր-իրապաշտական»։ Կեանքը—ա՛ն է որ կը զբաղեցնէ Շիլթեանը եւ ոգի կուտայ իր վրձինին։

Լ. Ն.

ՍԱՐԷՆ ՋՈՐԷՆ

ՇՈՒՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՏ

Գերմանացիները ընդհա
պատերազմի ատեն վար
կրթուած շուներէն մեծ օգ
ներ քաղեցին, ըլլա՛յ կա
խաչի սպասարկութեանց
ըլլա՛յ իբր փոխադրութեան
հաղորդակցութեան միջոց՝
նազան զօրագունդերու մի
Ասկէ զատ, շուներուն սուր
տառութեան շնորհիւ, կա
եղաւ խիստ յաջող արդիւն
ձեռք բերել զինուորական հե
զօտութեանց եւ մարդկային
քերու խուզարկութեանց մէջ։
Նկատի առնելով շունե
այս կրկնակ առաւելութիւն
գերմանացիները պատերազ
յետոյ հիմնեցին զինուորա
մասնաւոր հաստատութիւն
մղում տալու համար շուն
կրթութեան։
Քոնրաթ Մոսթ անուն գե
նացի բարձրաստիճան սպա
մանրակրկիտ ուսումնասի
թիւններ կատարած է, քն
համար շուներուն հոտա
թեան կարողութիւնը, եւ օգ
գործելու՝ մարդկային հե
գտնելու մասին անոնց
տու ծ գերազանց ընդունա
թիւնը։
Զինուորներու կօշիկնե
ինչպէս նաեւ անոնց ոտք
հոտերը լաւ ուղեցոյցներ են
ներուն համար. պարագան
է նաեւ կոխոտուած հողերէ
տերէ եւ բոյսերէ արձակ
հոտերուն համար։
Մոսթ զանազան փոր
զգզիացուցած կամ չէզոք
դած է այդ հոտերը, սակայն
կառակ ասոր շուները միշտ
ջողած են իրենց խուզար
թեանց մէջ։ Պարագայ մը մ
խնդիրը կը դժուարացնէ։
շունին տէրը կամ առաջնո
ուրիշի մը կօշիկները հագնի
հեծելանիւով ճամբորդէ, այ
տեն շունը չի յաջողիր գ
իր տիրոջ հետքը։ Այս եւ
նման ուրիշ անպատեհու
ներու առաջքն առնելու հա
մասնագէտներ փորձած
ստեղծել արուեստական հո
ծակ հետքեր։ Այդ նպատա
շունին տէրը պէտք է միշտ
վրայ կրէ ցնդական հոտա
իւղ մը, որ բաղկացած է
ուեստական մուշկի եւ կու
ծաղիկի իւղի խառնուրդէ
րոնք ջուրին մէջ լուծուած
16 առ հարիւր համեմա
թեամբ։ Երբ այդ հոտաւէտ
թէն կաթիլ-կաթիլ թափէ
դին վրայ, շունը մեծ դիւ
թեամբ կը յաջողի գտնել տի
հետքը, հետեւելով հոտին
ղութեան, այդ հոտը կրնայ
ժամ մնալ, նոյն իսկ անձրեւ
կամ ձիւնոտ օրերուն։
Երբ որ եւէ պատճառա
նին տէրը ստիպուի թողու
գտնուած հետքին ծայրը
կրնայ վերոյիշեալ հոտով
ծել արուեստական հետք մը
կամ ուրիշի մը միջոցաւ
միշտ իր փնտռտուքը կը կա
րէ հոտին ուղղութեամբ
կրնայ մինչեւ 6 քիլոմեթր

...ծութեան մը վրայ երկա... : ...շունները պատերազմի ատեն, ...ցի հետախուզական սպասը, ...թենէ, մեծ օգտակարութիւն ...ին սաեւ մէկ զօրագունդէն ...ս զօրագունդը փոխադրելու ...ուորական հրամանագրեր, ո...ք կը դրուին մասնաւոր գլանի...ու մէջ եւ կ'անցուին շունե... վզին. ասկէ զատ, յատուկ ...զմածներու շնորհիւ կարելի է ...եւ շուներու միջոցաւ փոխա...ել լրատար աղաւնիներ, հա..., ուտելիքներ, բանակի պա... ելն.:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԱՐՁՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Վարձքերու նոր օրէնքը որ ...ոհրդարանի վաւերացման պիտի ...ւկայացուի, հետեւեալ գլխաւոր ...ամադրութիւնները կը պարու...կէ։

1.— Երկարաձգում. — Անոր ...խաւոր նպատակն է վարձակա...թեան իրաւունքի երկարաձգու..., փոխարէն կալուածատիրոջ տա... վարձքի սակին բարձրացման ...աւունքը։

Նոր օրէնքին համաձայն, բո...անոնք որոնք 1929 Մայիս ...ին տեղի մը վարձակալն են, ...ըն ըլլալով նաեւ օտարական..., կ'օգտուին երկարաձգման ...աւունքէն։ Այդ իրաւունքէն ...րկ են այն վարձակալները, ո...ք 1926 Ապրիլ 1ի օրէնքով ...թակայ չեն վարձքերու կանո...դրութեան. նաեւ անոնք որ դա...րանի վերջնական վճռով, դա...պարտուած են իրենց վարձած ...ղէն ելլելու։

Երկարաձգման իրաւունքը ...ոջ պիտի գտնէ 1935 ապրիլ 1ին, ...վհետեւ այդ թուականին, ա...ն բնակարաններու շինութեան ...ագիրը, կը յուսացուի որ թե...ւցուցած ըլլայ բնակարաններու ...գնալը։

2.— Վարձքերու վրայ յաւե...մ.— Ներկայ օրէնքի կի...րկութեան շրջանին, 1914ի ...րձքերու հիման վրայ պիտի ըլ... հարիւրին 150ի յաւելում մը 29 ապրիլ 1էն մինչեւ 1931 ...րիլ 1, իսկ այս թուականէն ...տոյ, երկու տարին անգամ մը ...րիւրին 25 յաւելում՝ վերջին ...րձքին վրայ՝ գալով գործատե...երուն, այս ընդհանուր յաւե...մէն զատ, 1914ի վարձքին ...յ՝ ըլլալիք յաւելումէն զատ, ...ւած է նաեւ հարիւրին 25ի ...ելում մը՝ իսկ կահաւոր վար...տեղիներուն վրայ միայն հա...րին 20 յաւելում։

3.— Տուրքեր.— Տուրքերու ...նձման մասին որեւէ էական ...փոխութիւն չէ նախատեսուած։

4.— Ցաւելման դէմ դատ.— Նոր օրինագիծը կարգ մը փոփոխութիւններ կը մտցնէ յաւելումներու դէմ եւ վարձքերը իջեցնելու համար բացուած դատերուն մասին։ Նման դատ կարելի է բանալ, ինչ որ ալ ըլլայ կալուածատիրոջ կողմէ օրինաւոր վարձքին վրայ կատարուած յաւելումը։ Այնկից զատ, այն պարագային որ կալուածատէրը դատապարտուի, վարձակալը պիտի կրնայ օգտուիլ նաեւ երկարաձգման իրաւունքէն։

5.— Դատական իրաւասութիւն.— Ոչ-կահաւոր վայրերուն համար, հաշտարար դատաւորը պիտի կրնայ տարեկան երեք հազար ֆր. վարձքի դատերը տեսնել, իսկ կահաւոր վայրերուն համար, մինչեւ 500 ֆրանքի (ամսական) դատերը։

Ներկայ օրինագիծը 1931 ապրիլ 1էն սկսեալ, կ'արգիլէ բնակութեան վայրերու գործատեղիի կամ կահաւոր բնակարանի վերածումը։

6.— Վարձակալութեան վերանորոգման (reprise) իրաւունքը.— Այս իրաւունքին կիրարկումը կանոնադրուած է մասնաւոր պայմաններով այն կալուածատիրոջ համար, որ մտադիր է իր կալուածը քանդել՝ տեղը նորը շինելու համար։

Այս իրաւունքը՝ ասկից յետոյ վերապահուած է միայն ֆրանսացի կալուածատիրոջ. բայց միայն այն պարագային, երբ նոր կալուած մը կը շինէ կամ մէկ կալուածին մէջ փոփոխութիւններ կը կատարէ։ Այդ պարագային, վարձակալին տրուելիք ազդարարութեան պայմանաժամը 6 ամիսէն բարձրացած է 1 տարիի, իսկ անոր ըլլալիք հատուցումը հաւասար պիտի ըլլայ երկու տարուան վարձքի։ Վերաշինութեան աշխատանքները պէտք է սկսին վերջին վարձակալին մեկնումէն յետոյ՝ մինչեւ 6 ամիս։

7.— Նոր օրինագծով՝ բնակելի բոլոր վայրերը պարապ կը սեպուին այն օրէն սկսեալ, երբ վարձակալին մեկնումը նոյն տեղէն որոշուած է։ Այդ պարագային բոլոր այն կալուածատէրերը որոնք իրենց վարձելի բնակարանները չեն յայտարարեր կամ ծանուցանեն՝ պատժի կ'ենթարկուին։

ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Մեր երէկուան թիւով տուած էինք վարձակալներու կեդր. միութեան պահանջները։

Միւս կողմէ, արհեստաւոր վարձակալները եւս, իրենց ընդհանուր ժողովին մէջ քուէարկած են հետեւեալ պահանջները — Վայրերու թուումը,— գիներուն վրայ օրինական հակակշիռ,— Աշխատանքի Տն. խորհուրդին մէջ ունենալ վարձակալներու պատգամաւորութիւն մը՝ ինչպէս ունին կալուածատէրերը,— բոլոր վարձակալներուն օրէնքի տրամադրութիւնէն հաւասարապէս օգտուելու իրաւունք.— վարձակալութեան վերանորգման (reprise) վերացում,— վարձքի ո՛չ մէկ նոր յաւելում, եւ վերջապէս, 1931ին, հինգ տարուան նոր երկարաձգում մը։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ Խորհրդ. Թերթերէն)

ԱՐԹԻԿԻ ՏՈՒՖԻ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իբրեւ շինանիւթ, Արթիկի քարին տոկունութեան աստիճանը եւ ուրիշ յատկութիւնները ցուցադրելու համար, ինչպէս խորհրդային կեդրոնական քաղաքներու, նոյնպէս եւ Երեւանի մէջ ձեռնարկուած է մեծկակ շէնքի մը կառուցման։

Շէնքը պիտի ունենայ ցուցադրական բնոյթ, ինչպէս ներքին, նոյնպէս եւ արտաքին շուկաներու համար։ Պիտի բաղկանայ 18 սենեակներէ եւ օտար ճամբորդներուն իբր պանդոկ պիտի ծառայէ։

Կը կարծուի թէ Արթիկի տուֆը իր յատկութիւններով կուգայ գոհացում տալու ճարտարապետութեան նոր պահանջներուն։ Շնորհիւ այն հանգամանքին որ այդ քարը կը սղոցուի, կը տաշուի եւ սովորական սոսինձով կը կպչի, ան պիտի գործածուի նաեւ շէնքին ներքին մասերուն մէջ։ Բոլոր միջնորմները, նստարանները եւ սեղաններու մեծ մասը պիտի շինուին Արթիկի քարով։

—. Գերմանիայէն Խ. Մ. առեւտրական ներկայացուցչին միջոցով Արթիկի տուֆի վաչութիւնը ստացած է 200 հազար խոր. մեդր քարի յանձնարարութիւն։ Վաչութեան հարցուած է նաեւ թէ գարնան, ո՞րքան քար կարելի է փոխադրել Գերմանիա։

ՋՐՄՈՒՂ ԵՒ ԿՈՅՈՒՂԻ

Երեւանի մէջ ջրմուղի լայնացման եւ կոյուղիի շինութեան համար, հաւաքուած մասնագէտները հաւանութիւն յայտնած են ճարտարապետ Լիսիցեանի նախագծին։ Այդ նախագծին համաձայն քաղաքը պիտի ունենայ օրական 1 միլիոն դոյլ ջուր։ Ջուրի այդ քանակութիւնն ստանալու համար, պէտք է որ ջրմուղի երկրորդ գիծ մը եւս շինուի, աւելի լայն խողովակներով։ Պիտի լայնցուին նոյնպէս ջրամբարները, որոնք ընդունակ կ'ըլլան օրական 200 հազար դոյլ ջուրի պահեստ ամբարելու, մինչ ներկայիս, հազիւ կարելի է 85 հազար դոյլ ամբարել։ Այս պահանջին համեմատութեամբ ալ պիտի լայնցուի քաղաքին ջրբաշխումի ցանցը։ Այս աշխատանքին համար, ծախք կը նախատեսուի 850 հազար ր.։ 350 հազարը կը ստացուի այս տարի, իսկ 500 հազարը յաջորդին։

Ընդունուած է նաեւ կոյուղիի կառուցման ալ անհրաժեշտութիւնը եւ յանձնարարուած է որ ներկայ տարուան ընթացքին, պատրաստուին անոր նախագիծն ու նախահաշիւը։

ՇԱՔԱՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Մոսկուայի մէջ կատարուած խորհրդակցութեան մը ընթացքին, Լենինականի մէջ շաքարի ճակնդեղի մշակման եւ շաքարի գործարանի կառուցման մասին զեկոյց մը տրուած է։ Խորհրդակցական ժողովը լսելէ յետոյ զեկոյցը, հաստատած է աշխատանքի ծրագիր մը եւ նշանակած է Շաքարի Թրըսթին ապուած մասնագէտ-ներկայացուցիչ մը Հայաստանի համար։

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻՆ

Դիլիջանի Բաղանէս գիւղի համայնքութեան որոշումով, գիւղի եկեղեցին վերածուած է գիւղական ակումբի։

Իջեւանի եւ Խալթառակ գիւղի համայնքութիւններ նոյնպէս որոշած են իրենց եկեղեցիները վերածել ակումբի։

Վերջին տարուան մէջ, Դիլիջանի մէջ, եկեղեցիներու փակման դէպքերը յաճախադէպ են։ Քիչ գիւղեր մնացած են, ուր եկեղեցիները դեռ բաց են։

ՀԱԿԱԿՐՕՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Մասնաւոր որոշումով մը, յունուար 1էն 6, Երեւանի մէջ յայտարարուած է հակակրօնական պայքար, ծննդեան տօներուն առթիւ։ Դպրոցներու ուսուցիչները կազմակերպած են հակակրօնական զեկուցումներ։ Դպրոցներու մէջ պիտի հաստատուին անաստուածներու միութեան բջիջներ։

Յունուար 5ին տեղի ունեցած է Անաստուածներու Միութեան եւ Գաւառական Խորհուրդներու Համագումար Նիստը, որուն մասնակցած են Անաստուածներու Միութեան բջիջները։

Գիւղերու մէջ, համայնքութեան համար, նոյն օրը տրուած են զեկոյցներ, իսկ գաւառ. խորհուրդը այդ առթիւ կազմած է անաստուածներու նոր բջիջներ։ Անոնց պիտի ղրկուին հակակրօնական հրատարակութիւններ, քաջալերելու համար զանոնք՝ իրենց պայքարին մէջ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՑԻՐՈՒՑԵԱՆ ՀԱՅԵՐ

ԼԻՈՆ 13 յունուար. — Քաղաքին կեդրոնէն հանրակառքով կէս ժամ հեռու կը գտնուի Մօնլա արուարձանը։

Այս արուարձանի ժան տ'Արք փողոցին 19 թիւ ափարթըմանին մէջ կը բնակին մեծ ու պզտիկ 112 Հայեր։ Մեծամասամբ Նալըխանցիներ են։ Բացի քանի մը ծեր կիներէ, 12 տարեկանէ վեր բոլորն ալ կ'աշխատին. կիները կը գործեն տուէն երկու քայլ հեռու մետաքսի գործարանի մը մէջ. կը շահին ժամը 2,15. երկու շաբաթը անգամ մը 30-40 ֆրանք ալ շահաբաժին կ'առնեն։

Այրերը կը գործեն մօտակայ թուղթի երկու գործարաններու մէջ. կը շահին ժամը 3.40-3,75։ Գործերը թեթեւ են. գրեթէ բոլորն ալ գոհ են իրենց օրավարձերէն։ Ապրուստի հոգ ունեցող չկայ։

Սենեակներու վարձքերը սուղ են։ Մէկ մահճակալով փոքրիկ սենեակի մը համար ամսական կը վճարեն 140-160 ֆրանք։ Խեղճերը նոյն այդ սենեակին մէջ կը քնանան, կերակուր կ'եփեն, կը ճաշեն, լուացք կ'ընեն եւ երբեմն լոգանք ալ … կ'առնեն ?։

Թրքախօսութիւնը հոս ալ բոյն դրած է։ Մանաւանդ մեր Նալըխանցի հայրենակիցները մեծէն պզտիկ, իրարու հետ թրքերէն կը խօսին. գիտութեան պարագային կ'ըսեն.

«Պեօյլէ կէլմիք, պեօյլէ տէ կիտէրիզ»։

Ահա թէ ինչու առաւօտ կանուխ հայ փոքրիկին բերնէն փոխանակ հայ խօսքի կամ երգի, կը լսենք «պէն պիր գասապ սէվիյորըմ» եւ կամ «էյ ա փեզտիւ սօն ֆանթալօն» երգերը։

Քսանէ աւելի փոքրիկներ կան. ոմանք տեղական դպրոց կը յաճախեն ոմանք ալ փողոցին մէջ Թրքերէն կամ ֆրանսերէն երգելով կը խաղան։

Ցըղամարդոց մէջ հայկական ոգին մեռած է։ Հայութիւնով ու Հայաստանով հետաքրքրուողներ, հայ թերթեր ու գիրքեր կարդացող շատ քիչեր կան։

Գ. ՇԷյխեանեցի

ԱՄԷՆ ԻՆՉ ԵՐԵՍԻ ՎՐԱՅ

ԼԻՈՆ.— Ցարի մըն ալ անցաւ եւ տակաւին Լիոնի գաղութը կը մնայ հոն ուր էր սկիզբի օրերուն։

Ոչ մէկ միխթարական պարագայ։ Ամէննն կենսական գործերն անգամ երեսի վրայ ձգեր են։ Փոքրիկ մանկապարտէզի մը պահանջը օրէ օր աւելի զգալի կը դառնայ։ Փողոցներէն անցած ատեն կը հանդիպինք տասնեակներով փոքրիկներու 3-4 տարեկան, որոնք մինչեւ երեկոյ մամ կուգան սենեմաններուն առջեւ։ Ինկալպէս ո՞րն է այն Հայը որ չպիտի յուզուէր։ Այս զատ պատկերները տեսնելով, ազգային օրկանները ի՞նչ կը խորհին գոնէ յառաջկայ տարեշրջանին համար։ Պիտի բանա՞ն մանկապարտէզ մը թէ ոչ գոնէ տասնեակներով փոքրիկներուն սորվեցնելու համար, մեսրոպեան Ա., Բ., Գ.ը։

Ցիշեմ նորէն, կարգ մը երիտասարդներու այլասերումը, որ կը ծաւալի ամէն օր։ Այս տխսակէտէն հաչակաւոր են մանաւանդ ափ մը կարմրուկներ որոնք, կը ծաղրեն ազգութիւն եւ հայրենիք։

ՀԻՍԷՅՆԻԿՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԻՒՅԵԱՆՔՈՒՐ.— Հ. Մ. Ը. Մ. ի Պիւյեանքուրի մասնաճիւղին ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբաթ երեկոյ։ Քուէներու մեծամասնութեամբ վարչութեան անդամներ ընտրուեցան.— Ատենապետ Ն. Շմաւոնեան. Ատենադպիր Ա. Եագուպեան Գանձապետ Հ. Պէզիրկեանեան. Խմբապետ Ց. Արեւեան։ Անդամագրուիլ ուզողները կրնան դիմել Պ. Ա. Եագուպեանին։ Վարչութեան կեդրոնատեղին է մասնաճիւղին պատուոյ անդամ Պ. Ց. Մինասեանի ճաշարանը 18, Rue de Meudon.

ՊԷԼՎԻԼ.— «Արարատ» խումբի պահեստին պիտի մրցի յառաջիկայ կիրակի 20 յունուար, «S. A. Colombes»ի Ա. խումբին դէմ, ժամը 2.30ին Colombes ի մէջ։ Ժամադրութիւն.— Porte de Clichy ժամը 1.30ին. առնել 40 թիւ Թրամուէյը եւ իջնել Champaronnes.

Մ. Ե.

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 14 յուն. — Շաբաթ իրիկուն քաղաքիս մէջ կատարուեցաւ Իզէր նահանգին ամաթէօր կոփամարտիկներու ախոյեանական խաղերը։

Հ. Մ. Ը. Մ. ի մասնաճիւղին անդամներէն Դ. Արսլանեան, հակառակ սկսնակ մը ըլլալուն, ունեցաւ փայլուն յաջողութիւն մը այս խաղերուն մէջ։ Երեքական վայրկեաննոց երեք շրջան տեւող մրցման մը միջոցին, ոչ միայն կրցաւ իրմէ աւելի ծանր հակառակորդի մը լուրջ հարուածներուն դիմադրել, այլեւ, յաճախ անցնելով յարձակողականի, նեղ վայրկեաններ ապրեցնել տուաւ Ֆրանսացիին։ Խաղէն վերջ, բուռն ծափերու մէջ, դատաւորները յաղթական հռչակեցին հայ երիտասարդ մարզիկը, որ այս կերպով կը շահի Իզէր նահանգի 1929 տարուան ճանճի եւ աքլորի ծանրութեանց ախոյեանութիւնները։

Վ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛ ...

...Հայրը, վախնալով որ սիրա...ր տօթնրէն մէկը բորոտու...մը կ'ամբաստանէ զայն,— ...ն մը որ սովորական էր դար...ծ Երուսաղէմի մէջ, այդ օ...տուն,— խոհեմութիւն համա...ծ էր փախցնել Մեռեալ ծո...՝ եզերքը։

...Առտու մը երեք զեղուհիները ...ձրացան բլուրներն ի վեր, ...ելու համար Երուսաղէմի ան...աշտարակները։ Նստան վայ...ոլիզիի մը մէջ, մոլաթզենիի ...ուքին տակ։ Յստակ էր օդը ...բուրումնաւէտ. բեւեկնիներ..., նոճիներուն եւ հնդկանու...հոտը սաստկութիւն մը կը ...նար արեւին ջերմութենէն։ ...Թաւ մը դիտեցին տեսարանը, ...գարնան այդ եղանակին, ...եցկութեան լռութիւն մը կը ...ցայրէր։

Սուրա խօսեցաւ.

— Ահա Մեռեալ ծովը, կապտախտակի մը նման։ Յորդանան սնդիկի պէս փայլ մը ունի մութ կանանչ հովիտին մէջ։ Եզերքը կը բարձրանայ նազելի պալատը Ամաթայի, ջուրէն ելած թագուհիի մը պէս։ Ու արեւին փոշիին մէջ, հեռո՜ւն, աշտարակները, որ կը բարձրանան սպիտակ ծուխերու պէս. չորս բլուրները, որ պսակ կը կազմեն միացնելով իրենց ուսերը. քաղա՛քն է ան, որուն անունը երաժշտութեան մը պէս է։ Արտասանեցէ՛ք, արտասանեցէք։

— Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, կանչեցին երեքը միաբերան, երգի մը թրթռումով եւ յուզումի մը յորդումով։ Եւ երեք գեղուհիները հակեցին իրենց գլուխները ու լացին։

— Տեսէ՛ք տաճարը, շարունակեց Սուրա քիչ մը յետոյ։ Ռամելա՛, տեսա՞ր ես զայն մօտէն, չորս գուռներ կը բացուին հիւսիսային կողմէն եւ չորս դուռներ հարաւային կողմէն։ Տեսա՞ր ես բաբելական զարդերը, որ կը զարդարեն պատերը։ Երբեք զոյներ կը խաղան այդ զարդերուն հէնքին մէջ,— կապոյտը կը խորհրդանշէ երկինքը, ծիրանին՝ ծովը. բոսորը՝ կրակը. եւ վուշը, որթեւկը նետէայզգոյներուն մէջ, կը խորհրդանշէ երկիրը։ Երուսաղէմ աղջիկ մըն է, որ ծնած է Եգիպտոսի եւ Բաբելոնի մերձաւորութենէն։ Ահա թէ ինչո՛ւ իր տաճարը կը նմանի բաբելական մեհեաններուն, որոնք նուիրուած էին Աստղիկին։ Երուսաղէմի այդ բլուրներուն վրայ բարձրացան Սուկկոթ Բէնովթները, բաբելական աստուածուհիներուն մեհեանները, զորս կը կոչէին «աղջիկներու վրաններ»։ Այդ վրանաձեւ մեհեաններուն տեղ այժմ կ'երեւի եբրայական տաճարը։ Եգիպտական ծէսերը, միւս կողմէ, տուին իրենց պերճ զգեստները։ Այսպէ՛ս գեղեցկացաւ Երուսաղէմ։ Յափշտակելով գեղեցկութիւնը, զոր տեսաւ ուրիշին տանը մէջ։ Ինչո՞ւ այս երկու դասակարգները, գեղեցիկն ու տգեղը, որոնք կը ստեղծեն յաւիտենական կռիւը։ Իւրաքանչիւր աղջիկ կ'ուզէ գեղեցկանալ, եւ ամուսնանալ՝ գեղեցիկին հետ։ Ու ան, որ տգեղ ծնած է, կը չարանայ։ Դժբախտութիւնը կը հասնի շուտով։ Երուսաղէմ գեղեցկացաւ եւ նախանձ շարժեց։ Ահա Տիտոսի բանակները կ'արշաւեն, տիրանալու համար գեղեցիկ քաղաքին։ Ու պիտի կործանի՛ գեղեցիկ քաղաքը, այդ կռիւին հետեւանքով։

Կ'ըսեն թէ մեր կինակը, բոլոր ժողովուրդին մէջ կը ծաւալի նոր կրօնք մը։ Տգեղութեան պաշտամունքն է, զոր կը քարոզէ այդ նոր կրօնքը։ Ոմանք, չարամտութեամբ, կը պնդեն թէ բաբելոնական դեւ մը կը կառավարէ այդ հաւատացեալները, որոնք շաբաթ գիշերները կը հաւաքուին խնջոյքի։ Կ'ուզէ՞ք, որ գտնենք ներկայ գտնուինք այդ «Շաբաթ»ին։

— Կ'ուզենք, ըսին Տաթաքիա եւ Ռամելա, կնոջական հետաքրքրութենէ մղուած։

— Այս շաբաթ, ուրեմն։

Այս որոշումը տալէ յետոյ, դեռ երկար ատեն անոնց նայուածքը չբաժնուեցաւ Երուսաղէմէն։

Իրիկուան դէմ, երբ կապտորակ կեռնեխները, սարեակներն ու տատրակները կը սկսէին իրենց մեղեդին մոշայի եւ ծռւաղենիի թուփերուն մէջ, կարօտով համբո՜յր ղրկեցին Երուսաղէմի եւ բլուրէն իջան վար, դէպի իրենց թաքստոցը, իրարու փաթթուած, տխրութեամբ լեցուած։

Չ.

Այն «Շաբաթ»ուան երեկոյին, կանուխ, խնջոյքի եկեր էին բորոտները։ Բազմութիւնը կրկնապէս աւելցած էր, բաղդատմամբ նախորդ «Շաբաթ»ին։

Իբրեւ ժողովատեղի նշանակուած էր այս անգամ Բասանի տափարակ արօտներուն եւ Նեփթաղէմի ուղղաձիգ լերան կազմած անկիւնը։ Հսկայ ժայռ մը ամփիթատրոնի նման կը բարձրանար դէպի լեռը։ Իսկապէս ծանր տպաւորութիւն մը կը գործէր ապառաժը, որուն ճակատին տակ բացուած խոռոչները հրէշային մութ աչքերու նման, սպառնազին կը նայէին միամիտ ժողովուրդին։ Գիշերը, խնջոյքի պահուն, գունաւոր բոցեր կը ժայթքէին այդ պայթած երակներէն եւ տխուր լոյսով մը կ'ոռոգէին արօտները։

Լուսնկան ելեր էր արդէն։

Մարգագետնին վրայ խումբ խումբ սեղան նստեր էր ժողովուրդը։

Ճաշերը կը սկսէին Եբրայեցիներու աւանդական ճաշով, աղ, սխտոր ու հաց, որուն կը յաջորդէր գինին, զոր կը խմէին առատ ու անվերջ։ Յետոյ կը սկսէր բուն ճաշը, որ կը բաղկանար ձկնեղէն, մսեղէն եւ խմորեղէն բազմատեսակ կերակուրներէ։ Երուսաղէմի մէջ ջարամտութեամբ տարածուած էր այն զրոյցը, թէ այդ «Շաբաթ»ներուն ընթացքին բորոտները կ'ուտէին չթլփատուած երախաներու սիրտ ու լեարդ միայն։

(7)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կրանտի Յունաստանի առաջարկած է Իտալիոյ միջամտութիւնը հելլէնեւթուրք վէճին։ Սակայն դժուարութիւնները շատ մեծ են դեռ, որովհետեւ հելլէն կառավարութիւնը կը յամառի պահանջել որ ամբողջովին վճարուի թուրք հողի վրայ գտնուած յոյն անշարժ կալուածներու փոխարժէքը, մինչ էնկիւրիի կառավարութիւնը բացէ ի բաց կը մերժէ նուազագոյն հատուցումն իսկ ընել։

Կրանտիի Աթէնք համնելէն իվեր, հելլէն թերթերը շատ անհաճոյ յօդուածներ կը գրեն Եուկոսլաւիոյ մասին։ Մասնաւորապէս կ'ըսեն թէ «Յունաստանի մէջ մտահոգ են Զօր. Ժիվքովիչի իշխանութեան գլուխ գալէն»։

Իտալիոյ փոխ-նախարարին առաքելութիւնը չի սահմանափակուիր միայն հելլէնեւթուրք վէճով, այլ կապ ունի հելլէնեւպուլկար բանակցութեանց հետ., որոնք առկախ կը մնան ժամանակէ մը իվեր։

«Մուսոլինի, կ'եզրակացնէ Պէրլինէր Թակեպլաթ, կ'ուզէ իր նախաձեռնութեամբ կազմել Արեւելեան Միջերկրականի խմբակ մը եւ արդէն այդ մասին ստացած է էնկիւրիի կառավարութեան հաւանութիւնը»։

ԻՏԱԼԵՒՀԵԼԼԷՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Յունաստանի արտաքին նախարար Քարափանոս ճաշկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Կրանտիի։ Ճաշէն վերջ, Քարափանոս արտասանեց բաժակաճառ մը, որուն մէջ ըսաւ.

— Ինծի համար մասնաւոր հաճոյք մըն է հելլէն կառավարութեան եւ ժողովուրդին կողմէ բարի գալուստ մաղթել ձեզ։

«Մեր երկու երկիրները կապող պատմական աւանդութիւնը պէտք է մղէ մեզ աւելի լաւ հասկնալու արդի ժամանակները, որպէսզի անհրաժեշտ իրականութիւններ բխին անկէ՝ մեր յարաբերութեանց մէջ։ Կրնամ ըսել թէ մենք միշտ գիտակցած ենք ատոր։ Հռոմի մէջ մեր կնքած վերջին դաշնագիրը ատոր հաւատարիմ պատկերն է։ Վստահ եմ թէ մտերիմ գործակցութեամբ մը կրնանք լուծել այն բոլոր խնդիրները զորս խաղաղութեան քաղաքականութիւնը պիտի դնէ մեր առջեւ։

«Ընդհանուր գործակցութեան ուժ տալու փափաքով է որ պիտի փորձենք թէ՛ արեւելեան Միջերկրականին եւ թէ Պալքաններու մէջ տանիլ մեր խաղաղասէր ճիգը։ Հռոմի այցելութիւնը, որուն հետեւեցաւ Աթէնքինը, կը բանայ դարագլուխ մը ուր փոխադարձ հասկացողութիւնը վստահ եմ թէ ամուր խարիսխ մը պիտի տայ երկու ազգերու եղբայրական զգացումներուն։»

Կրանտի ցետեւեալը պատասխանեց Քարափանոսի.

— Երկու երկիրներու բարեկամութիւնը հանդիսաւոր նուիրագործում մը ստացաւ այն դաշնագրով, որ վերջերս Հռոմի մէջ ստորագրուեցաւ Վէնիզէլոսի եւ Մուսոլինիի միջեւ։ Վստահ եմ թէ այս դաշնագիրը աւելի մտերմական պիտի դարձնէ այն յաճախակի յարաբերութիւնները որ ամէն մարզերու մէջ կը միացնեն մեր երկիրները, որոնք իրենց աշխարհագրական դիրքով եւ աւանդական կապերով տարուած են հետապնդելու նոյն նպատակները եւ պաշտպանելու նոյն շահերը։

«Իտալացիները՝ զաւակները քաղաքակրթութեան մը, որ այնքան յարաբերութիւններով կապուած է հելլէն քաղաքակրթութեան հետ, ուրախանալ միայն կրնան՝ տեսնելով երկու ազգերու միջեւ սրտագին յարաբերութեանց հաստատուիլը»։

Կացութիւնը Աֆղանիստանի մէջ

Հեռագրի մը համաձայն, Ամանուլլահ Թագաւորը գահընկեց եղած է՝ պարզապէս իր կեանքը փրկելու համար։ Նախկին Թագաւորը այժմ Քանտահար կը գտնուի եւ հոն իր շուրջ կը համախմբէ հաւատարիմ մնացած ցեղախումբերը, անոնց աջակցութեամբ Քապուլի վրայ քալելու եւ թագը ետ առնելու համար իր երէց եղբօր՝ Ինայէթուլլահի ձեռքէն։

Ահա՛ թէ ի՛նչպէս վճռեց Ամանուլլահ գահէն հրաժարիլ.

Կիրակի օր արքայական զինուորները ստիպուեցան պարպել Քոհատանի հովիտը եւ գիշերը ապստամբները՝ գլխաւորութեամբ Պաշա-ի-Սաքօի, մտան Քապուլի հովիտին մէջ եւ պաշարեցին Տէհ-Քոփէք գիւղը, որ մայրաքաղաքէն 4 քիլոմեդր հեռու կը գտնուի եւ կառավարական զինուորներու ընդհանուր բանակատեղին է։ Կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալիք գիշերը գիւղը, իր պահակազօրքը եւ քանի մը թնդանօթներ ինկան Սաքաօի ձեռքը։ Ապստամբները շարունակելով իրենց յառաջխաղացումը դէպի Քապուլ եւ օգտագործելով իրենց գրաւած թնդանօթները, ձեռք անցուցին Պաղ-ի-Պալայի պահականոցը, որ կը տիրէ անգլ. դեսպանատան վրայ, Քապուլի դուռներուն մօտ։ Տեսնելով իր վերջնական պարտութիւնը, Ամանուլլահ վճռեց հրաժարիլ ի նպաստ իր եղբօր, որ անմիջապէս՝ երկուշաբթի կէսօրին՝ թագաւոր հռչակուեցաւ, իսկ թագուհի՝ Ինայէթուլլահի կինը, որ Սիւրէյեա թագուհիին մեծ քոյրն է։ Բոլոր իշխանները, կրօնապետներն ու կառավարական բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները հաւատարմութիւն յայտնեցին Նոր Թագաւորին։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Ինայէթուլլահի հապճեպ թագադրութենէն յետոյ, խումբ մը մոլլաներ մեկնեցան մայրաքաղաքէն՝ ապստամբներուն հաղորդելու համար նոր թագաւորին գահակալութիւնը եւ համոզելու համար զանոնք որ ընդունին նոր վարչաձեւը։ Ապստամբները մտիկ չըրին եւ վերսկսան իրենց յառաջխաղացումը։ Իրիկունը եւ ամբողջ գիշերը կռիւները շարունակուեցան։ Կը կարծուի թէ Պաշա-ի-Սաքաօ ինք կ'ուզէ թագաւոր ըլլալ։

Նոր թագաւորը մեծ դժուարութեանց պիտի բախի՝ մանաւանդ որ գանձին մէջ դրամ չէ մնացած։

Ինայէթուլլահ թունդ կրօնամոլ է։ Մինչեւ վերջերս իմամի վերարկու եւ փաթթոց կը կրէր։ Վախկոտ է եւ չի կարծուիր թէ կարենայ պէտք եղածին պէս կառավարել երկիրը։

Խորհրդային եւ գերման թերթերը երկար յօդուածներ կը հրատարակեն՝ պախարակելով Անգլիան, որ մղիչ ուժը եղած է ապստամբութեան։

Քէլլոկի դաշնագիրը վաւերացուած

Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտը 1ի դէմ 85 ձայնով վաւերացուց Քէլլոկի դաշնագիրը, որուն շուրջ վիճաբանութիւններ կը կատարուէին 11 օրէ ի վեր։ Ծերակուտական Ուիլերմ Պորահ, արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը՝ կարդաց յիշեալ յանձնաժողովին մէկ տեղեկագիրը, որ կը մեկնաբանէր Քէլլոկի դաշնագիրը, ըսելով թէ անիկա ո և է կերպով չի խախտեր Մընրոյի վարդապետութիւնը եւ չի սահմանափակեր Մ. Նահանգներու ինքնապաշտպանութեան իրաւունքը, թէեւ կ'ընդունի որ այդ իրաւունքը կրնայ տարածուիլ երկրի սահմաններէն անդին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ յառաջիկայ երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ'Իթալի» Քաֆէ Օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ նորի ընտրութիւն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆԶՐԵՒ” Ը

կը ծախուի «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԵՐ. ՖՐԱՆԳԵԱՆԻ

ՄԵՐ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔԸ

ԻՐԱՊԱՇՏ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՏՈՐԸ

որ հեղինակի վերջին երկն է—քսանամեայ աշխատանքի արդիւնք։

Հ. Յ. Դ.

Վիէնի Շրջ. կոմիտէի ընկերա-համակրականդասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի իրիկուն ժամը 7.30ին հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Մ. Գույումճեան։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։

Իսկ Երկուշաբթի նոյն ժամուն միեւնոյն վայրը վիճաբանական ժողով դասախօսուած նիւթին շուրջ։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը՝ այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 122 Cours Lafayette քաֆէ Քոմէթի սրճարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Քեռի խումբի ժողովը՝ վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին ընկեր Ճանկէօզեանի ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր կազմի բոլոր ընկերները, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Գ. քաղաքապետարանի դրադարանը, մուտքը Rue de François Carcin փողոցէն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ՝ Պատգամաւորի զեկուցում եւ «Դաշնակցութեան Տուն»ի հարց։

Մարսէյլի Պատ. միութեան դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Եշ. իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ ընկ. Ա. Աբօեան։ Նիւթ՝ «Հրայր»։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Ֆօն ա'Օլնայի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերներն ու ընկերուհիները, այս Կիրակի ժամը 2ին իր նոր Գրադարանի սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է.

ծուի թէ ներկայիս վերադարձած է եւ դարձեալ կը բնակի Պոլիս։ Տեղեկացնել՝ Mme Rose Minassianի, chez Mme Mabilly, 11 Rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ հօրեղբայրս Ղազարոս Մկրտիչեան, որ 7 տարի առաջ կը գտնուէր Ցիթրոյթ (Ամերիկա)։ Իմացնել՝ Կարապետ Մկրտիչեանի 3 Av. des Vergers, Bourg - la - Reine (Seine)։ Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

CONCERTS PASDELOUP

Թատր. Շան զ'Էլիզէ։ Այս Շաբ. ժ. 17 ՎԱԿՆԷՐԻ ՇԲԱՀԱՆԴԷՍ, մասն. Տիկ. Օվէրկաարտի (Պայրոյթի Թատրոնէն) եւ Պ. Վ. Պաուէրի (պարիթոն՝ Միւնիխէն), «Ուրուական Նաւը», բացում. երեք երգեր, ՓԱՐՍԻՖԱԼ. ա) Նախերգանք, բ) Ամֆորթասի ողբերը։ ՎԱԼՔԻՐԻ, վերջին տեսարանը (ամբողջական նուագը)։

Այս Կիր. ժ. 16ին, դարձեալ ՎԱԿՆԷՐԻ ՇԲԱՀԱՆԴԷՍ, մասն. Տիկ. Օվէրկաարտի եւ Պ. Պաուէրի։ ԹԱՆՀՈՅԶԷՐ. ա. բացում, բ) Վոլֆրամի Ա. երգը, Գ) Romance de l'Etoile։ ՎԱԼՔԻՐԻ՝ վերջին տեսարանը (նուագը ամբողջ.)։ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ ա) Մահերգ Զիկֆրիտի, բ) Վերջին տեսարանը։

Նուագախումբի վարիչ՝ ՌԸՆԷ ՊԱԹՈՆ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5 Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ԼԻՈՆԻ Ա. Ե. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, Գ. Թաղապետարանի Մատենադարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի Գ. դասախօսական ժողովը՝ կիրակի ժամը 2,30ին Ruc de la Républiqueի սրահը։

Կը խօսի՝ Վ. Գույումճեան։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ո. Մ. մասնաճիւղի տարեկան ընդհանուր ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանը։

Զեկուցում, ընտրութիւն եւ գաւառի մասնաճիւղերու մասին տեղեկութիւններ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Ռոզա Մինասեան (ծնեալ Իսքէնտէրեան) կը փնտռէ իր հայրը Իսքէնտէր, որ ատեն մը Պոլիս բնակելէ յետոյ, անցած է Պէյրութ։ Կը կար-

ՕՐԱՑՈՅՑ

1929

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ

Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 Cours Lafayette, LYON.

Մեծաքանակի համար զեղչ Բացարձակապէս կանխիկ

Տիկի՛ն, հայերէն կը խօսի՞ք. գիտցէք ուրեմն, որ կայ ՍԱՓՐԻԶԻ ՍԱԼՈՆ մը եւ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ մը, ուր հայերէն կը խօսուի եւ ուր կրնաք հայթայթել նշանաւոր նիւթեր, որոնց ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ են եւ մէկ օրուան մէջ կրնան ձեւափոխել կին մը։ Ձեզի հաճելի ըլլալու համար, յունուար ամսուան ընթացքին . . .

INSTITUT DE BEAUTE MADELYSը 37 rue St. Lazare, Paris (entresol). «Յառաջ»ի ընթերցողուհիներուն կուտայ ՋՐԻ ONDULATION մը մեծ արուեստագէտի մը ձեռքով։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Եթէ կ'ուզէք ամենաշիք գլխարկներ ունենալ ամենայարմար գիներով և կամ թրանսֆօրմասիօն ընել տալ ձեր գլխարկները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատունը՝

MODES ԱՏՐԻԱՆԱ MODES

Rue des Pyrénées 246 Tram : 26

Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտ[...]

Դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ[...]

Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրա[...]

թիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-6[...]

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 ԵՒ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—1[...]

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆ[...]

ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ

24, RUE ST. LAZARE PARIS

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine, PARIS (9e)

Թէլ. Trudaine 92—47, Մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de[...]

Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութ[...]

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sci[...]

Նախկին Interne Փարիզի Hôpital des Enfants malade[...]

եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց

24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Mi[...]

Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1[...]

Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60[...]

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐ[...]

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած խորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գին[...]

Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմ[...]րով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու հա[...]

36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ[...]

Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ԶԱՓԱՐԵ[...]

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ։ իր համովը եւ [...] կովը աւելի լաւ է քան Պալքանեան եւ ուրիշ երկիր[...] ճերմակ պանիրը։ փնտռեցէք բոլոր հայ նպարավաճառներ[...]

ԼԱՒ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱ[...]

կեդրոնատեղի P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARS[...]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV[...]

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-[...]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը [...] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի [...] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քի[...] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարպետ դերձակ մը։ Դիմել՝ Serge Mizandjian, Bld. des Anglais, Four à Chaux, Cannes։ (A.M.).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՍՊԱՍՈՒՀԻ մը։ Դիմել՝ G. Fringhianի, 41 Bld. Exelmans, Փարիզ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ գործաւոր գործաւորուհիներ՝ դերձակի մօտ աշխատելու համար։ Դիմել Պ. Նշան Էլիքէսիկեանի, 1 Rue des Belles Vues, Fontenay-sous-Bois։ (Փորթ տը Վէնսէնէն առնել թիւ 122 թրամուէյը. իջնել՝ Rosette)։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

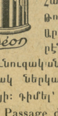

ՕԴԷՕՆ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍ[...]

E. STEFIK[...]

վկայեալ իրաւագէտ[...] դաքականգիտութեանց[...] ժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris

Հեռ. Passy 72.5[...]

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակար[...] ջոցի մէջ ֆրանսա[...] (AFFIDAVIT), ինչպէս [...] ինքնութեան թուղ[...] օրինական գործողու[...] ները։

Կ'ընդունի ամէն օր [...] վերջ ժամը 4—7.

ՎԷՆՍԷՆԻ ՄԷՋ [...]

օդասուն սենեակներ, [...] րասիի։ Դիմել ամէն օր [...] գոր Խաչատրեանի 22 [...] Petit Parc. Vincennes (S[...]

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵ[...]

Յունաստան գտնուող [...] պարագաները Ֆրանսա[...] րելու համար, հարկաւ[...] ունենալ ֆրանսական [...] կան նախարարութեան [...] տօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը [...] դի այդ ձեւակերպութ[...] րու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագ[...] րուն դիմել 'CABINET J[...] DIQUE FRANÇAIS

25 Rue Alexandre le Gr[...] Salonique, Grèce

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

18 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 858 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԱՍԱՅԻՇ ՊԷՐՔԷՄԱԼ,,

Շատոնց վրայ տուած տարրական պարկեշտութիւնը, իրենց ատելու կարողութիւնն ալ կորսնցուցեր են մեր կամկար հատուածականները։

Անցեալ շաբթու մատնանշեր էինք Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին գարշելի վերապահումը՝ Սուրիոյ յարաճուն եւ ջլատիչ արտագաղթի ծանրութեան մասին.

— «Կ'ըսուի թէ 3000 Հայեր դէպի Հարաւ. Ամերիկա կը գաղթեն։ Եթէ այդ թիւը կրկնապատկուի կամ եռապատկուի ալ, դարձեալ Սուրիոյ Հայերուն ներքին կազմակերպութեան գործը չի կասիր ու չի վտանգուիր»։

Նոր խմբագրականի մը մէջ, «Պայքար», փոխանակ պարկեշտօրէն խոստովանելու աղէտը եւ դարման մը առաջարկելու, կը փորձէ յանցաւոր հանել... Դաշնակցութիւնը.

— «Քանի մը շաբաթէ ի վեր դրամագլուխին Սուրիոյ Հայոց անդիրն է։ Այս միջոցին Սուրիոյ Հայերէն Հարաւ. Ամերիկա գաղթողներ կը գտնուին, սովորականէն քիչ մը աւելի մեծ թիւով։ Ազգաց դաշնակցութեան յատուկ յանձնաժողովին կողմէ ալ այս գաղթականներուն մաս մը օգնութիւն կ'ըլլայ։ Եւ ահա վայնասունը ոչ չափ ունի ոչ սահման։ Իբրեւ թէ Սուրիոյ Հայերը աշխարհի չորս անկիւններուն ցրուած, լքնուցած են, եւ ալ ազգային կեանքի, կազմակերպութեան հնարաւորութիւն չէ մնացած («Պայքար» 28 դեկտ.)։

Եւ այս գռեհիկ ծաղրանքը ճիշդ այն պահուն, երբ գաղթը կը շարունակուի խելակորոյս, եւ «Պէյրութի Նաւահանգիստէն նաւ չի մեկնիր առանց հարիւրաւոր Հայեր հետը տանելու»։

— «Կ'երթան գունդագունդ, անտէր եւ անգլուխ հօտերու պէս... Շարժումը չթուլցաւ նոյնիսկ ձմրան այս անյարմար օդերուն մէջ։ Հազարաւորներ անցագիր հանելու ետեւէ են... Տարբեր է երեւոյթը այս տարի եւ յուսահատեցուցիչ... Ամէնքը, ամէ՛նքը կը պատրաստուին մեկնելու, փաճառականէն սկսած մինչեւ յետին խաչուպանն ու արհեստաւորը» («Ազդակ», Պէյրութ)։

Բայց, չմեղադրենք միայն ռամկավար օրգանին պաղզաւակ ոգին։ Տարբեր բան չապացուցաներ անոր հովանաւորներուն ընթացքն ալ։

Յունուար 15ին նոյնութեամբ հրատարակեցինք Բարեգործականի կեդր. վարչութեան մէկ զեկոյցը, որ կաղղուրիչ տեղեկութիւններ կուտար Սուրիոյ գաղթականներու տեղաւորման մասին։

Հարեւանցի ակնարկով, «ասայիշ պէրքէմալ»ի տպաւորութիւն պիտի կրէ ընթերցողը։ Շինութիւնները կը շարունակուին, գաղթականները տուն-տեղ կ'ըլլան, եւայլն։ Ուրեմն, արտակարգ բան մը չկայ Սուրիոյ կամ Լիբանանի մէջ, եւ հետեւաբար— պարզ տրամաբանութեամբ— սուտ են կամ չափազանցուած՝ արտագաղթի լուրերը,

Ո՛չ, բարեկամներ։ Բարեգործականի վարչութիւնը ջաղացքէն կուգայ։

Զեկոյցը, թէեւ թուագրուած յունուար 10, պարզապէս ամփոփումն է Ազգերու Դաշնակցութեան մէկ տեղեկագրին, «որ 1928 նոյեմբեր 8 թուականը կը կրէ»։

Ուրիշ խօսքով, առնուազն երկու ամսուան թարմութիւն ունի։ Չէ՞ որ Ազգերու Դաշնակցութեան տեղեկագիրն ալ, իր կարգին, հիմնուած է Սուրիոյ ներկայացուցիչներուն տեղեկութեանց վրայ, եւ հետեւաբար մէջտեղը քանի մը ամիս անցած է։

Արդ, ճիշդ այդ ամիսներուն է որ կը զուգադիպի չարաշուք արտագաղթը, իսկ այդ մասին մէկ հատիկ բառ չունի Բարեգործականը ո՛չ յունուար 10 թուակիր զեկոյցին, ո՛չ ալ պաշտօնաթերթին՝ «Միութիւն»ի 1929ի յունուարի թիւին մէջ, ոչ ալ ուրիշ ո՛ր եւ է տեղ։

Արդարեւ, «ասայիշ պէրքէմալ տըր», նայելով էյֆէլի կառարէն, թաւշապատ թիկնաթոռներու վրայ, առջեւէն՝ Սէնը։

Երբ այս վրայ-ձգոց վերաբերումը կը տիրէ վերէն վար, մինչեւ սեննեակներէն մինչեւ թերթերը, անշուշտ քար ըլլայ չի դիմանար։

Եւ նորէն հատ ու կտոր օտարներ են որ քիչ-շատ կը հետաքրքրուին, ուշադրութիւն կը հրաւիրեն և թելադրութիւններ կ'ընեն։

Բարեգործականը տեղաւորման ձեռնարկին կապուած է պայմանաւոր աջակցութեամբ մը, — այսքան առ հարիւր։ Ուրիշ հաստատութիւններ, կաթողիկոսարան, առաջնորդութիւն կամ հայրենիկց. Միութիւն, կծկուած են իրենց պատեանին մէջ։ Նոյնձնապէս արտագաղթի մասին, ո՛չ մէկ ձեռնարկ, — թէև երրորդ ամիսն է որ կ'արծարծուի տագնապը եւ նաւերը բեռնաւորուած կ'երթան ու կ'երթան։

Չի բաւեր այս տմարդի ձեռնպահութիւնը, տակաւին աղէտը սրացողնե՛ր, զայն սովորական արկած մը ներկայացնողներ ալ կան։ Եւ ինչ որ ընդվզեցուցիչ է, այս անասնական տեսարանը տեղի կ'ունենայ Ամերիկայի մէջ.— հոն ուր մարդիկ միշտ պատրաստ են եղբայրական ձեռք երկարելու, ո՛ր եւ է տագնապի առթիւ։ Ու մէկ ալ Փարիզի մէջ, ուր Բարեգործականը եթէ ուզէ, կրնայ առնուազն մէկ միլիոն ֆրանք հաւաքել, Սուրիոյ եւ Լիբանանի համրանքը պահելու համար։

Ո՞վ պիտի թօթուէ այս մարդոց ուսը։ Մարդիկ որոնց բերնէն պակաս չէ «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիան», երբ օրաշարդը հառաչել է։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Երէկ արտատպեր էինք հատուած մը՝ Արժանթին գաղթած Հայերու վիճակի մասին։

Պէյրութի «Ազդակ»ը յունուար 5ի թիւին մէջ կը հրատարակէ գաղթականի մը նամակը, դարձեալ Հարաւ. Ամերիկայէն.

— «Բոլորովին անճիշդ է եւ իրականութեան հակառակ այն կարծիքը թէ հոս եկողները նիւթական լաւ դիրքեր կը ստեղծեն։ Այս փաստելու համար բաւական է միայն յիշել որ եկողներուն բոլորն ալ դժգոհ են իրենց վիճակէն. այստեղի մասին գեղեցիկ գոյներով գրուած նամակները անոնց կողմէ են, որոնք Սուրիա ձգած են իրենց ընտանիքները եւ կը կարծեն որ անոնց բացակայութիւնն է զիրենք դժգոհ ընողը։ Իւրաքանչիւր եկող Հայ արդէն հոս առաջուընէ եկող ծանօթներ կ'ունենայ, որոնք կ'ուզեն իրենց բարեկամներ եւ շրջանակներ ստեղծել եւ կը հրաւիրեն իրենց Սուրիա մնացած ծանօթները։ Ի հարկին դրամ ալ կը ղրկեն, իրենց հազար չարչարանքով եւ նեղութեամբ աւելցուցած քանի մը հարիւր բէսօներէն։

Մօնթէվիտիօ գտնուող Հայերուն հարիւրին 80ը կը զբաղին կօշիկի նորոգութեամբ, բնակարկատի մնտուկը ուսերուն շալկած փողոցներու մէջ կը թափառին եւ հազար զրկանքներով դժուարաւ կը ճարեն իրենց ապրուստը։ Մնացած քսան տոկոսին 80 առ հարիւրը լուսանկարչութեամբ եւ քանը միայն առեւտուրով։ Լուսանկարչութեամբ զբաղողները առհասարակ «ալամինիւթ» գործով աշխատողներ են եւ դժուարաւ կը ճարեն իրենց ապրուստը։

Սխալ է նաեւ գործի առատութենէն խօսիլ Հար. Ամերիկայի համար։ Զգալի անգործութիւն մը կը տիրէ այս տարի հոս ալ եւ այդ կը մեկնուի անով որ եւրոպա տարիէ մը ի վեր պօյքօթ սկսած է Հարաւային Ամերիկայի միսին դէմ։

Ինչպէս Հար. Ամերիկայի միւս երկիրներուն մէջ, նոյնպէս ալ Մօնթէվիտիօի գլխաւոր արտադրութիւնն է միսը. ներկայ պօյքօթը եթէ այս տարի ալ շարունակուի եւ միսի գործարանները չգործեն, տնտեսական սուր տագնապ մը պիտի ծագի Հար. Ամերիկայի մէջ։ Այս վիճակը առաւելապէս ազդած է Հայերուս վրայ, որովհետեւ նոր եկողներ առաջին անգամ գործարաններ դիմելու եւ գործ հայթայթելու ստիպուած կ'ըլլան։»

«ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿ»ի Գերագոյն խորհուրդը 8ի դէմ 55 ձայնով պաշտօնանկ հռչակեց կազմակերպութեան նախագահ զօրավար Պութը։

ՊՈՒՔՐԷՇ-ԹՄՇՎԱՐ ձեպընթացը գիծէն ել ւ Թամունա եւ փրոնիզօ կայարաններուն միջեւ։ Այդ պահուն հակառակ կողմէն եկած կառախումբ մը զարնուեցաւ ճեպընթացին։ Օգնութեան համած երկու ուրիշ կառախումբեր ալ ընդհարեցան։ 14 հոգի մեռած եւ 40 ծանր վիրաւոր։

«ՄԷՃԸՍԹԻՔ» անդրատլանտեանը 15ժամյապաղումով հասաւ Նիւ-եորք, փոթորիկին պատճառաւ։ Ալիքները կը խուժէին հըսկայ շոգենաւին վրայ։ Խոհարար մը մեռաւ ալիքէ մը։ Գ. կարգի խցիկները ողողուեցան եւ շատեր վիրաւորուեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ապստամբները կը շարունակեն կռուիլ

Աֆղանիստանէն հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ կռիւները կը շարունակուին Քապուլի շրջակաները։ Օտար դեսպանատուններուն ոեւէ վտանգ չի սպառնար։

Չի հաստատուիր այն լուրը թէ Ամանուլլահ Քանտահար գացած է եւ հոն նոր բանակ կը կազմակերպէ իր հաւատարիմներէն՝ թագը ետ առնելու համար իր եղբօրմէն։ Յայտնի է միայն թէ Սիւրէյեա թագուհին Քանտահար կը գտնուի, իսկ Ամանուլլահի մասին լուրերը հակասական են. ոմանք կ'ըսեն թէ Քապուլի մէջ պահուըտած է։

Տէլհիէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ապստամբները գրաւած են Ճովալաքը, որ Ճէլալապատի եւ Քապուլի մէջտեղ կը գտնուի։ Հնդկական սահմանագլուխին վրայ շրջող զրոյցներու համաձայն, ապստամբապետ Պաչա-ի-Սաքաօ, նախկին ջրկիրը, մտադրած է թագը խլել Ինայէթուլլահէն։

Նախազգուշութեան համար հնդիկ կառավարութիւնը Պուրմա աքսորած է աֆղան վեց իշխաններ։ Ասոնք եղբայրներն են իշխան Օմար խանի, որ վերջերս խորհրդաւոր կերպով փախաւ Ալլահապատէն եւ չի գիտցուիր թէ հիմա ո՛ւր է։ Կ'ըսուի թէ Մուհամմէտ Օմար խան միացած է ապստամբներուն։

Վերջին հեռագիրներուն նայելով, ապստամբները գրաւած են օդանաւ մը, եւ հիմա կառավարական զինուորներուն հետ արիւնալի կռիւներ կը մղեն բուն իսկ Քապուլի մէջ՝ աշխատելով տէր դառնալ մայրաքաղաքին։ Ապստամբները երկու օրէ ի վեր կը գրաւեն Քապուլի օդանաւային կայանը։ Եթէ այս լուրը ճիշտ է, ուրեմն Ամանուլլահ չէ կրցած փախչիլ օդանաւով։ Պաչա-ի-Սաքաօ ճեղքած է զօրքերու դիմադրութեան ճակատը եւ այժմ կ'աշխատի նուաճել թագաւորին հաւատարիմ մնացած վերջին զինուորներն ալ։

Քապուլի հետ ուղղակի հաղորդակցութիւնները խզուած են։ Սակայն անգլ. դեսպան սըր Ֆրանսիս Հըմֆրի դեսպանատան անթելին միջոցաւ շարունակ կը հաղորդակցի Լոնտոնի հետ։

Կ'ըսուի թէ Ամանուլլահ օգնութիւն խնդրած է բոլշեւիկներէն։

Ինչո՞ւ զօրաւոր նաւատորմ կ'ուզէ Գերմանիա

Պերլինէն կը հեռագրեն.— Անգլիերէն «Ռըվիու ավ Ռըվիուզ» պարբերաթերթը կը հրատարակէ գաղտնի յիշատակագիր մը, զոր Գերմանիոյ պատերազմական նախարար զօր. Կրէօնէր ուղղած էր դահլիճի միւս նախարարներուն, համոզելու համար զանոնք թէ ազգային շահերու տեսակէտով ինչո՛ւ անհրաժեշտ է վարկ քուէարկել ծանօթ զրահաւորի շինութեան համար։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ յուզում առաջ բերած է այս յայտնութիւնը։ Բոլոր թերթերը, նոյնիսկ ձախերը բուռն լեզուով կ'արտայայտուին այս գայթակղութեան դէմ եւ դաւաճանութիւն կը պոռան։

Կրէօնէր իր յիշատակագրին մէջ մասնաւորապէս կը գրադի թէ ի՛նչ պարագաներու մէջ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ դիմել գերման նաւատորմի աջակցութեան։

— Ենթադրենք որ, կ'ըսէ, նաւատորմը կոչուի մաս կազմել ճակատի մը՝ Լեհաստանէն տարբեր պետութեանց դէմ։ Մտածենք՝ օրինակ՝ որ կռիւ ծագի Լեհաստանի եւ Ռուսիոյ, կամ Ռուսիոյ եւ իր սահմանակից պետութեանց միջեւ։ Գերման նաւատորմը պէտք է տիրապետէ Պալթիկ ծովուն՝ ընդդէմ Լեհաստանի։ Այս վերջինը կը զօրացնէ իր նաւատորմը երկու կերպով. օտար նաւարաններուն կ'ապսպրէ թորփիլահալածներ եւ սուզանաւեր, միւս կողմէ դաշնագիր մը կայ Լեհաստանի և Ֆրանսայի միջեւ, որով Ֆրանսա յանձնառու կ'ըլլայ պատերազմի պարագային Լեհաստանի աջակցիլ Պալթիկի մէջ՝ յածանաւերու զօրաւոր տորմիղով մը։

«Այս տորմիղը պատերազմի պարագային, դեռ Լեհաստան գործողութեան չսկսած, կրնայ լեհական դրօշի տակ դրուիլ եւ ասիկա՝ առանց որ Ֆրանսա մասնակցի պատերազմին։ Գերմանիա այս ձեւով զօրացած լեհական նաւատորմէն վար պիտի մնայ՝ որքան ատեն որ ծրագրուած նոր զրահապատ յածանաւը չշինուի»։

Զօրավարը կ'ըսէ նաեւ հետեւեալը,

«Լեհերը պիտի չուզէի՞ն ազատօրէն իջնել դէպի Արեւելեան Փրուսիա, եթէ չվախնային որ ճամբան գոցուած է զօրաւոր բանակի մը կողմէ։ Չեխոսլովաքիոյ եւ Իտալիոյ, Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ, Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ գտնուած իրական անհամաձայնութիւնները չեն կրնար ապահովել Եւրոպայի խաղաղութիւնը։ Բոլորին ծանօթ են այն վէճերը, որոնք Անգլիան կը զատեն Ռուսիայէն։ Այս վէճերու կարգադրութիւնը ժամանակի խնդիր է միայն»։

Նախարարը դիտել կուտայ նաեւ թէ Վէրսայլի դաշնագիրը սահմանափակած ըլլալով գերման բանակի զինուորներուն քանակը, Գերմանիա իր ուժը կրնայ աւելցնել՝ միայն նաւատորմ մը ստեղծելով։ «A» տիպի յածանաւերը յարմար են պաշտպանելու գերմանական եզերքը։ Անոնք պիտի կրնան նոյնիսկ չէզոքացնել ռուս մեծ յածանաւերու գերակայութիւնը։ «A» յածա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՒՌՀԱՅԵՑԻԷՆ ՌՈՊԻՆՍԸՆ

Փրոֆ. Ռոպինսըն պատասխան չստացաւ Հրատէն։

Կ'երեւի Հրատաբնակները «Agence de Renseignements»ի մը դիմած են, մեր մասին տեղեկութիւններ քաղելու եւ մեր բարոյականին վրայ որոշ տուեալներ ունենալու համար։

Քանի որ Հրատէն ականջ մը չկայ մեզ ունկնդրող, ըսենք ուրեմն, մեր մէջ, թէ այդ բարոյականը խղճալի է եւ Agenceը զայն նոյնութեամբ նկարագրած ըլլալու է Հրատաբնակներուն։

Ինչպէս կը սպասուէր, Հրատը չպատասխանեց։ Քանի մը տարիներ զայն հանգիստ պիտի թողուն մեր փրոֆէսէօրները ու պիտի զբաղին, — միշտ նոյն ապուրէն չի ճաշակուիր — արեւին բիծերը ու պոչաւոր աստղերը հետապնդելով։

Հոս ալ փրոֆէսէօրները — հանրածանօթ փրոֆ. կապրիէլի պէս — ձեզ պիտի բացատրեն արեւին բիծերուն ազդեցութիւնը մարդոց առողջութեան, անոնց նկարագրին, կիրքերուն եւայլնի վրայ։ Պոչաւոր աստղերուն վրայ հիմնուելով ալ, անոնք գուշակութիւններ պիտի ընեն ապագային մասին։

Բայց միայն փրոֆէսէօրները չեն զբաղած այս կէտերով։ Մինչեւ իսկ մեր Մատթէոս Ուռհայեցին ձգած է տողեր ... պոչաւոր աստղին մասին։

1106, փետր. 13ին,

—«Պոչաւոր աստղ յերեկոյին Տեառընդառաջի, որպէս զգնացս գետոց երեւեալ լինէրգէսքննորա, եւ ոչ ոք լուաւ այսպիսի հրաշալի տեսիլ եւ ասացին իմաստունքն հանճարեղքն եթէ այս աստղս թագաւոր է, թագաւոր ծնանի ի յայսմ ամի, որ նա տիրէ ամենայն արարածոց, եւ հասանէ թագաւորութիւն նորա ի ծովէ մինչեւ ի ծով որպէս Աղեքսանդր Մակեդոնացին»

Չեմ գիտեր թէ այս գուշակութիւնը ո՛ր աստիճան իրականացաւ։

Միայն գիտեմ, գիտենք որ աստղը մեզի սուղի նստաւ։

ԵՂ. ԲԷՈՎՏԱՅԻ

ԽԵԼԱՑԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՈՐՄԷ ՊԻՏԻ ՕԳՏՈՒԻՆ ՆԱԵՒ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Սոֆիայէն կը գրեն.—

Պաշտօնաթերթը յունուար6ին հրատարակեց նոր օրինագիծ մը՝ Պուլկարիոյ մէջ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մասին։

Օրինագիծը բացառապէս կը ճշդէ անոնց նիւթական պարագան, եւ կը հաստատէ հանրային տուրքի նոր դրութիւն մը։

Այսպէս, հայ, թուրք, հրեայ վարժարաններուն պիւտճէները եթէ բաց ունենան — որ բոլորը ունին արդէն — վարժարաններու հոգաբարձութիւնները պիտի պատրաստեն համայնքին մաս կազմող անձերուն մէկ ցանկը համեմատական տուրքի ճշդորոշումով մը։ Այդ անձերը քննելու համար պիտի կազմուին առանձին յանձնախումբեր, որոնց պիտի մասնակցին նաեւ պետութեան ներկայացուցիչները։ Տուրքերը պիտի հաւաքուին պետական հարկահաւաքներուն կողմէ եւ պիտի յանձնուին հոգաբարձութեանց։ Տուրքէ զերծ են անոնք որոնց զաւակները կը յաճախեն պուլկարական վարժարաններ։

Ասիկա անշուշտ լաւագոյն առիթ մըն է, որպէսզի պուլկարահայ վարժարանները վերջնապէս փրկուին պիւտճէի հոգէն։

ՌՈՍՏՈՄԸ ՄԵՐ ՊԱՊՆ ԷՐ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ — 1919 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18)

Որդին՝ ծէրը վրէն,
Ապրանքը՝ տէրը վրէն:
Ժող. առած

Նահապետական ընտանիքների մէջ ամէնից սիրուած ու յարգուած դէմքը մեծ հայրիկն է— պապը, որ գիշեր-ցերեկ խորհում եւ անդուլ աշխատում է իր ընտանիքի բոլոր անդամների բարօրութեան համար։

Նրա համար իր ընտանիքի բոլոր անդամները հաւասար սիրելի են եւ արժանի հայրական հոգածութեան եւ գուրգուրանքի։ Ընտանիքի որեւէ անդամի պատահած դժբախտութիւնը շատ խոր ցաւ է պատճառում նրան եւ պատահած ուրախութեան պատճառով աւելի մեծ ուրախութիւն է պատճառում իրեն պապին։ Ընտանիքի բոլոր անդամները անխտիր սիրում ու յարգում են իրենց պապին, որովհետեւ նա իրենց տան մեծ սիւնն է։ Նրա շնորհիւ է որ ընտանիքի մէջ սուր վէճեր տեղի չեն ունենում։ Պապը աւելի սիրելի է ընտանիքի երիտասարդների ու պատանիների համար, որովհետեւ իրենց համար լաւ լաւ հեքեաթներ է պատմում, ուրախացնում եւ ոգեւորում։ Վա՜յ էն ընտանիքին, որ զրկւել է մեծ հօրից եւ եթէ մեծ մայրն էլ անզօր է իր ամուսնու տեղը բռնել։ Այդպիսի ընտանիքի որբացած անդամները իրենց զգում են դժբախտ, որովհետեւ իրենց ընտանիքի անդամների միջեւ պատահած փոքրիկ թիւրիմացութիւններն անգամ աչագին վէճի առարկայ են դառնում եւ երկպառակութիւնների տեղի տալիս։

Քաղաքական կուսակցութիւններն էլ ունենում են իրենց մեծ հայրիկը — պապերը։ Քաղաքական կուսակցութիւնը նահապետական ընտանիքի ճոխացրած պատկերն է, միայն այն տարբերութեամբ, որ նահապետական ընտանիքի անդամները սերած են մէկ արիւնից, իսկ հարսներն էլ անդամ են ամուսնութեան շնորհիւ. իսկ քաղաքական կուսակցութեան անդամները սերած են մէկ գաղափարից։ Երկրորդ հիմնական տարբերութիւնը այն է, որ քաղաքական կուսակցութեան հիմնադիրը կամ հիմնադիրները անպայման պապ կոչւելու բախտին չեն արժանանում, այլ կուսակցական հայրիկներից — ղեկավարներից մէկը կամ մի քանիսը իրենց բարձր արժանիքների շնորհիւ ճանաչւում են որպէս իրենց պապը առաջնորդ (լիտըր), որոնք իրենց բարձր հեղինակութեամբ իշխում են բոլորի վրայ։

Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներից Քրիստափոր Միքայէլեանը, Սիմոն Զաւարեանը եւ Ռոստոմ Զօրեանը իրենց մտաւոր, հոգեկան եւ բարոյական բարձր ընդունակութիւններով արժանացան առաջնորդութեան պատւին։ Նրանք երեքն էլ մարմնացած գաղափար էին, որոնց մտքի ու հոգու անսահման մեծութեան առաջ խոնարհւում էին նոյնիսկ մեր հակառակորդները։ Մեր երեք «մեծ Հայրիկ»ներից Ռոստոմը աւելի երկար ապրեց, նրա մահւան տասնամեակը բոլորեց այսօր, յունւար 18ին։

Ռոստոմի մահից տասը տարի է ինչ մեր կուսակցութիւնը որբացել է։ Մեր ներկայ ձախորդութեան հետ կապուած բարոյական անկման շրջանին աւելի եւս Ռոստոմների պակասն ենք զգում։ Ութ տարի է ինչ քաղաքական ճակատում պարտուած. նահանջի ճամբան բռնած քայլում ենք դէպի անորոշ հեռուները։ Նահանջող բանակին տաղանդաւոր եւ բոլորի մօտ հեղինակութիւն վայելող հրամանատարն միայն կը յաջողւի նահանջի պէս չափազանց դժւարին գործը վարել այնպէս, որ կորուստ քիչ ունենայ եւ ամէն կերպ բարձր պահւի նահանջող բանակի կամ ժողովրդի ոգին, որ առհասարակ այսպիսի պարագաներում ենթակայ է ընկճւելու, վհատւելու, իսկ բարոյապէս ընկճուած եւ վհատած անհատից, զօրքից, ժողովրդից ոչ մի լաւ բան սպասել չի կարելի։

Ռոստոմը այն մեծ հոգու ու մտքի տէր ղեկավարն էր որ իր սքանչելի բնաւորութեամբ եւ անկեղծ հայրական զգացմունքներով կարողանում էր մեր ըմբոստ եւ խռոված ընկերների մէջ ոգեկոչել Դաշնակցութեան գաղափարը եւ հնազանդեցնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշակի առաջ։ Նա բոլորի համար մատչելի էր, ինչպէս հայրը իր զաւակների համար։ Բոլորը նրան էին դիմում իրենց բողոքներով եւ գանգատներով եւ նա մեծ համբերութեամբ բոլորին էլ լսում եւ ամէն կերպ աշխատում էր հեղինակութեամբ իր դիմացինի հոգու միջից վտարել քէնը, ոխը, դժգոհութիւնը։

Յիշում եմ 1905 թ. հայ թրքական ընդհարումներից յետոյ Թիֆլիսում հաւաքուած հարիւրաւոր մեր կամաւորները, որոնցից շատերը զանազան անձնական եւ կուսակցական խնդիրներով դիմում էին Ռոստոմին։ Խեղճ Ռոստոմին առաւօտեանից մինչեւ կէս գիշեր իր բնակարանում, փողոցում, ճաշարանում, սրճարանում, խմբագրատանը եւ ամէն տեղ, մօտ երկու տարի շարունակ վիճակուած էր լսել հարիւրաւոր մարդկանց զանազան խնդիրներն ու գանգատները եւ բոլորին էլ բաւարարել խօսքով, բարոյական եւ ի հարկին նիւթական աջակցութեամբ։

Ռոստոմը անձնական գործ, հաճոյք չունէր, նրան վիճակուած էր ապրել, տանջւել եւ ուրախանալ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշակի տակ։ Ռոստոմը «ես» չունէր։ Նա այնտեղ էր, որտեղ կուսակցական առաջնորդի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, Կովկաս, Պարսկաստան, Երկիր, Եւրոպա, Ռուսաստան... եւ ուր որ գնար կը հետաքրքրուէր ոչ միայն տեղական կուսակցական եւ հասարակական հարցերով, այլեւ ընկերների նիստ ու կացով։ Ռոստոմի համար առանձին հոգացողութեան առարկայ էին մեր նահատակուած, բանտարկուած եւ աքսորուած ընկերների ընտանիքները։

Ինչպէս հարազատ հայր, կ'երթար բոլորի տո՛ւնը, անձամբ կը հետաքրքրուէր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւն ցոյց տալ։ Կամաւորական շարժման ժամանակ մեր հրամանատար Դրօի ռոճիկը սկիզբից մինչեւ վերջը Ռոստոմը ստացաւ Ազգային Բիւրոյից եւ բաժանեց մեր նահատակուած մտաւորական մի շարք ընկերների ընտանիքներին։

Ռոստոմը գիտէր եւ կարգադրում էր ընկերներին նիւթական եւ բարոյական զոհողութեան ենթարկել։

Մենք բոլորս բախտաւոր էինք, որ Ռոստոմի պէս բարձր արժանիքներով օժտուած ղեկավար ընկեր ունէինք։ Շնորհիւ Ռոստոմների, մեր կուսակցական գործը դրւեց շատ ամուր հիմքերի վրայ, եւ անոնց շնորհիւ Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը դարձաւ ամենապատկառելի եւ ամենագործօն կուսակցութիւնը հայ իրականութեան մէջ։

Ռոստոմեան տոհմի զաւակներիս սրբազան պարտականութիւնն է ամէն տեսակ զոհողութիւններով իրագործել մեր կուսակցութեան առաջադրած նպատակը։

ԲԻՆԳ

Կեանքը Մարսէյլի Մէջ

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. թղթ.).— Մեր շրջանին մէջ կատարուած կրթական աշխատանքները անուրանալի են։ Բնակչութեան շատ չնչին մէկ մասն է որ անտարբերութիւն կը ցուցնէ։ Անոնց ղեկավարները քանի մը ամբոխավար ռամկավարներ եւ «Հօկ»ի թափթփուքներ են, որոնք տարին անգամ մը բանախօսութիւն կամ դիմակաւոր պարահանդէս կազմակերպելով կը կարծեն գաղութներու եւ Հայաստանի միջեւ ամուր կապ մը հաստատած ըլլալ։

Աշխատաւոր նոր սերունդի բազմութիւն մը աչալուրջ կը հսկէ իր ճակտին արդար քրտինքով կառուցուած պզտիկ ուսումնարաններուն, ժողովուրդին ուխտատեղի դառնալող անպաճոյճ սակայն զոհաբերութեամբ նուիրագործուած մատուռներուն, ակումբներուն եւ գրադարաններուն վրայ։ Ո՛վ անցորդ, այցելէ անգամ մը միայն կեդրոնի դպրոցը. եւ մտիր մանկապարտէզի բաժինը, ու տես թէ ինչպէս 180 պզտիկներ կը թոթովեն քու այդքան հարուստ լեզուն, որ անճանաչելի դարձուցած են մեր երկրի ներկայ վարիչները։ Դիտէ անոնց անմեղ խաղերն ու մարզանքները, տե՛ս ինչքա՛ն կայտառ են ու զուարթ։ Ապա քիչ մը անդին նախակրթարանի չափահասները՝ 130 հոգի՝ չորս դասարաններու բաժնուած գլուխները կախ, լուռ ու մունջ կը գրեն ու կը կարդան։ Եւ դուն ընթերցո՛ղ, ականջներուդ մէջ բամպակ թխէ չլսելու համար չարամիտ մարդոց խածկռտուքները, որոնք ազգային շահերը վտանգուած կը նկատեն ու կը հրապարակեն այնատեն միայն, երբ իրենք պաշտօնազուրկ կ'ըլլան։ Մեզի համար փակուած է ամէն ինչ եւ «Յառաջ» աւելորդ սիւնակներ չունի, անհիմն զրոյցներ հերքելու կամ լուսաբանելու, որովհետեւ ուանչանները շատ աւելի խօսուն են եւ պարզ։

320 աշակերտներու համար 4 ուսուցիչներ, մէկ վարիչ մանկապարտիզպանուհի եւ երկու օգնականներ պաշտօնի կոչուած են։ Աշակերտներու ամսաթոշակները լիուլի կը բաւեն պաշտօնեաներու ամսականներուն։

Թէ մանկապարտէզի եւ թէ նախակրթարանի աշակերտները ինչպէս նախորդ տարիներ այս տարի եւս կը վճարեն 15 ֆր. ամսական։ Կան նաեւ 10 12 աշակերտներ, աղքատ ընտանիքներու զաւակներ, ձրիաբար ընդունուած։ Մէկէ աւելի զաւակ ունեցողներու համար ամսաթոշակի որոշ զիջումներ կ'ըլլան։

Առաջնորդ Պալաքեան եպս. կը պահէ 20 աշակերտներ, հոգալով անոնց ամսաթոշակն ու գրենական պիտոյքները։ Ասոնք կը կոչուին «Պալաքեան սաներ»։ Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը դեկտեմբեր ամսէն սկսեալ կը պահէ հինգ աշակերտներ, չքաւոր ընտանիքներու զաւակներ։

Նախակրթարանի չորս ուսուցիչները կ'աւանդեն 91 պահ դաս շաբաթական։ Մանկապարտէզի 180 աշակերտները կը կառավարուին երեք պաշտօնեաներով, վարիչ - մանկապարտիզպանուհի եւ երկու օգնականներ, որ անձնուիրաբար կ'աշխատին իրենց վստահուած պաշտօնը անթերի գլուխ հանելու համար։ Անոնք, պզտիկները բաժնած են երեք մասերու՝ Բողբոջ, Կոկոն եւ Ծաղիկ. այս երեք մասերն ալ առանձին առանձին ունին իրենց յատուկ զբաղումները, միշտ մանկավարժական հիմունքներով առաջնորդուած։

Թէ՛ նախակրթարանի եւ թէ մանկապարտէզի երկսեռ ուսուցիչները անկեղծօրէն կապուած են իրարու հետ. եւ տնօրէն Պ. Արոյեանի հսկողութեամբ կանոնաւորութեամբ կը դարձնեն կրթական մեքենան, սրբագրելով կարգ մը անխուսափելի սխալներ, որոնցմէ մեծապէս տուժած է աշակերտութիւնը։

Կեդրոնի դպրոցին կրթական մակարդակը գոհացուցիչ է նախկին տարիներու հետ բաղդատելով եւ պաշտօնէութեան տարած աշխատանքը գնահատելի, Ու եթէ ազգային վարչութեան եւ ուսուցիչներու բարոյական աշխատանքին կցուի ունեւոր հայրենակիցներու նիւթական օժանդակութիւնը, կարելի է շատ աւելի նախանձելի դիրքի մը հասցնել կրթական գործը։ Դեռ վերջերս Մարսէյլ այցելեց Պալաքեան եպսկ.ի եղբայրը (Աւստրալիայէն) որ, այցելելով կեդրոնի վարժարանը, յուզուեցաւ պզտիկներու երգերէն եւ արտասանութիւններէն ու անմիջապէս նուիրեց 1500 ֆրանքի գումար մը, գնելու համար մանկապարտէզի անհրաժեշտ առարկաներ։

Պէտք է հետեւիլ այս գեղեցիկ օրինակին մնացած պակասները լրացնելու համար։ Օրինակ, գրատախտակներ, քարտէսներ եւ ուրիշ մէկէ աւելի կարեւոր առարկաներ։ Այս բոլորէն զատ դպրոցի մը համար առաջին անհրաժեշտութիւնն է պարտէզը։ 320 աշակերտներ կան եւ չունին խաղալու, զբօսնելու տեղ մը։ Մուտքի դուռնէն երկու մեղր հեռու տախտակէ սեպ աստիճաններով պէտք է բարձրանալ առաջին յարկի մեծ սրահը, որ տախտակներով բաժնուած է մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի, նոյնպէս պզտիկ տեսչարանի մը։ Ելեկտրական լոյս չկայ դպրոցին մէջ, հակառակ քաղաքին կեդրոնը ըլլալուն։ Այս կարճ օրերուն իրիկուան արձակուրդի պահուն մութը կոխած կ'ըլլայ արդէն, եւ աշակերտութիւնը բաւական դժուարութիւն կը քաշէ այդ նեղ ու սեպ սանդուխներէն վար իջնելու համար, մանաւանդ մանկապարտէզի պզտիկները...։ Սակայն ո եւ է դէպք չէ պատահած ցարդ, որովհետեւ ուսուցիչներու հոգածութիւնը միշտ անպակաս է, եւ արդէն սանդուխին առջեւ տասնեակներով մայրեր կը սպասեն իրենց մանուկներուն։ Յետոյ առողջապահական տեսակէտով ալ այդքան յարմար չէ դպրոցի դիրքը։ Մէկ խօսքով պէտք է փոխել շէնքը, անշուշտ միշտ նախապատուութիւն տալով կեդրոնին մէջ գտնելու այնպիսի շէնք մը, որ օժտուած ըլլայ դպրոցի մը անհրաժեշտ բոլոր առաւելութիւններով։

Վերջերս կրթական տնօրէնութեան գրասենեակէն կին պաշտօնեայ մը դպրոց այցելելով, կարգ մը տեղեկութիւններ կը պահանջէ եւ կը հարցնէ թէ արտօնութիւն ունի՞ն դպրոցներ, նախակրթարաններ բանալու։ Ուսուցիչներ չեն կրնար որոշ պատասխան մը տալ, միայն Վարչային Խորհուրդի հասցէն տալով կը խնդրեն որ հոն դիմէ աւելի ստոյգ տեղեկութիւններ առնելու համար։ Հետեւեալ օր Վարչային Խորհուրդը եւ ուսուցչական կազմը ժողով մը կը գումարեն, ուր ներկայ կ'ըլլայ նաեւ յիշեալ կին պաշտօնեան։ Տիկինը կը պահանջէ Մարսէյլի եւ արուարձաններու մէջ բացուած ուսումնարաններու ցանկը, աշակերտութեան թիւերով, անուններով, տարիքներով եւ ծնողներու անուններով։ Երկու օր վերջը, կրթական տնօրէնութեան գրասենեակէն կը կանչուի նախկին Ուսումնական խորհուրդի ատենապետ Պ. Հայկ Սէրէնկիւլեան, որուն կը հաղորդուի թէ արտօնուած են դպրոցներ բանալ, միայն թէ տնօրէնը պէտք է ֆրանսահպատակ եւ Ֆրանսացի ըլլայ։

Յետոյ բանակցութիւններով խնդիրը աւելի կը մեղմանայ ու կ'առաջարկեն որ ֆրանսերէն դասեր աւանդող ուսուցիչները Ֆրանսացի ըլլան, և առ այդ կուտան ֆրանսացի ուսուցիչներու ցանկ մը։ Վարչային Խորհուրդը առանձին առանձին պաշտօնապէս կը դիմէ ցանկին մէջ գրուած ուսուցիչներուն, սակայն դժբախտաբար բոլորն ալ կը մերժեն, առարկելով թէ՝ աւելորդ ժամեր չունին առայժմ։

Այսպէս ուրեմն աւելորդ են այն զրոյցները թէ՝ Ֆրանսացիները չեն ուզեր որ Հայերը դպրոցներ բանան եւ մայրենի լեզուն ուսուցանեն իրենց զաւակներուն։ Գոնէ Մարսէյլի համար այդ տեսակ բան չկայ։

Ինչպէս ըսինք, նորընտիր Վարչային Խորհուրդը կազմալուծելով անցեալ տարուան Ուսումնական խորհուրդը, անոր գործն ալ ինք ստանձնած է, երկու իշխանութեամբ անհամաձայնութեանց եւ անախորժ երեւոյթներու տեղի չտալու համար։

Որովհետեւ Ուսումն
խորհուրդի երեք անդամն
երկուքը համաձայնելով,
կը չէզոքացնեն իրր սուր
դատող, եւ առանց ժողովի
ու ժամերը տեղեկացնել
կու հոգի որոշումներ կ
այսինչ պաշտօնեան արձ
կամ այն ինչը, պաշտօնի
լով, կը ստեղծուի անհ
վիճակ մը դպրոցէն ներս,
ճառելով նաեւ դրամական
լորդ ծախքեր։ Ներկայիս
Վարչական խորհուրդը կը
վարէ կրթական գործը, բ
այնպէս կարելի չէ տեւ
րէն տանիլ այնքան ծանր
տասխանատու գործ մը
հուրդը ունի նաեւ յատուկ
չային ընթացիկ գործ
ստեղծել հասոյթի աղբ
ազգային գործը բնական
ճակի մը հասցնելու համ
րեմն անպայման պէտք է
մել ստորադասել մար
Ուսումնական Խորհուրդ,
բարձութիւն , Աղքատ
եւլն. եւլն.։ Այսպէսով
ցած ոյժեր շարժման մէջ
լով, կարելի է մեծ արդ
ձեռք բերել։

ՍՏ. ՄԻԼՏ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԱՎԷՃԸ

Էքօ տը Փարիի աշխատակիցը կը վերջացնէ իր յօդ
շարքը Թուրքիոյ մասին, ուղղակի Ինկիւրիէն ղրկուած հե
Թղթակցութիւնով, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ծանօթ սահման
մասին.— (14 Յունուար).

«Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ,— դատնութեամբ կ'ըսէ Ինինծի,— կացութիւնը հիմա է լաւ ըլլալէ։ Ցարդ, երկու երկիրները յաջողեցան ծածկել իրենց ծանր դժուարութիւնները։ Բայց այլեւս կարելի չէ։ Կարգադրութիւն մը անհրաժեշտ կը դառնայ։ Ըսմէթ փաշա, Մալաթիոյ մէջ արտասանած իր նոր ճառով, յստակօրէն արտայայտուած է։ Անօգուտ է ծածկել թէ՝ սուրիական սահմանագլխուն վրայ տեղի ունեցած միջադէպերը լրջօրէն վնասած են մեզ։ Բայց շիտակ ալ է թէ երկու երկիրներու գերագոյն շահերուն միջեւ, մենք հակամարտութիւն չենք գտներ եւ անկեղծօրէն կը փափաքինք տեսնել որ թուրք-ֆրանսական յարաբերութիւնները բարեկամօրէն զարգանան։

«Իրօք, թուրք-սուրիական սահմանագլուխը ձգւում է կարօտի Նիսիպինէն մինչեւ Ճէզիրէ երկարող հողամասին վրայ։ 1926 Մայիս 30ին կնքուած բարի դրացնութեան համաձայնագրին յաւելուածով կ'ըսուի թէ սահմանագիծը պիտի հետեւի Նիսիպինի եւ Ճէզիրէյի միջեւ գտնուող հին ճամբուն, եւ պիտի մնայ Տիգրիսի եւ Նիսիպինի եւ Ճէզիրէի հողերուն, ինչպէս նաեւ Թուրքիոյ մնացած ճամբուն. բայց երկու երկիրները իրաւունք պիտի ունենան հաւասարապէս օգտուելու այս ճամբէն։

«Իրաւ է թէ ժամանակաւոր համաձայնութեան յանձնախումբին գանիացի նախագահը՝ զօր. Էրնստ, կոմիսեր էր ֆրանսական տեսակէտին, որուն համաձայն, սահմանագիծը ներկայիս, մեր գրաւած գծէն դէպի հիւսիս պէտք է քշուի։ Այդ համաձայնագիրը, միայն հին ճամբու մը խօսք կ'ընէ, պարզապէս. բայց, շատ մը հին ճամբաներ կան։ Չգտնենք որ արդէն, գանիացի նախագահին որոշումը մեզի համար արժէք չի ներկայացներ։ Ցանձնախումբը ժամանակաւոր համաձայնութեան յանձնախումբ մըն է եւ ոչ թէ իրաւախոհութեան։ Եւ յետոյ, խնդրեմ, ի՞նչ կը նշանակէ իրաւախոհութիւն։ Կառավարութիւններու միջեւ, ուղղակի համաձայնութիւնն
որ պէտք է հաշուի առնուի

«Ամէն պարագայի մէ
մաններու ճշտումը պէ
արդելք դառնայ բարի դր
թեան դաշինքին պահպ
Եւ սակայն, Մէրտինի մէ
փայի շրջակաները անընդհ
կարգութիւններ, զինեալ
կումբեր, թալաններ եւ մ
ննդութեան արարքներ
կ'ունենան։ Շիտակ է որ
մէջ տը Ժուվնէլի մար
թեան օրով, այդ միջա
շատ նուազած էին։ Բայց
ծայր տուին։

«Բայց հարցը, միայն
եւ սուրիական պարզ գործ
մէջ չէ։ Թուրք-ֆրանսակ
յարաբերութիւններու ամբող
է որ խաղի դրուած է,
երկու երկիրները միայն
կէտին վրայ է որ ուղղակի
հետաքրքրուած կ'ունենան եւ
անոր հետեւանքով, անոնց
բերութիւններն ալ կ'ազդ
րով, որքան ատեն որ Մեզի
դում չէ տրուած, որոշած
բանսայի հանդէպ
դիրք մը բռնել։

«Մեր կողմէ, կրաւ
դիմադրութիւն մըն է
փորձենք ձեր դէմ։ Բ
յաւակնութիւնն ունինք թէ
գործնական մարդեր ենք
վերջնական կերպով կար
մեր սահմաններու վիճակ
ներուն, Ռուսերուն, Պարսի
եւ նոյնիսկ Անգլիացիներ
յաջողեցանք։ Կը մնայ
այսինքն Ֆրանսան։
յողնեցանք իզուր յուսա
ֆրանսական բարեկամութեան
վեց տարի առաջ մեզ խոստ
ցաւ եւ որ դեռ չտեսանք»

* * *

Ի՞նչ է որ կ'ուզէ Ե
կառավարութիւնը։ Ի՞նչ
ծածկուի այս անհամբեր
տակ։

Մուսուլի ձախողու
տոյ որ կարելի չեղաւ
գէշ հետեւանքներ ունեցա
րին մէջ.— եւ խմբր
կազին դէմ գործուած
փորձէն յետոյ, որ Թուրք
գրգիռ ազգայնամոլներու
պատրաստուած էր եւ ձ
ու վերջացաւ 11 յանգ

...ու մահապատժով, Թուլամարելի յուսալ թէ Էնկիլիրի կառավարութիւնը դիւանագիտական յ... ...ութիւն մը կը փնտռէ։ Մանաւանդ որ ան չի կարծեր թէ Ֆրանսա պիտի ուզէ նոյնիսկ զօրախումբ վտանգել Սուրիոյ մէջ, բռնութեամբ եռ առնելու համար վիլի «բազին կուսզը»։ Որովհետեւ, Թուրքերը օգտուելով Ֆիրսններու հետ մեր խառովութիւններէն, 7 գաներ գրաւեցին Նիսիպինի եւ Ճէզիրէյի մէջտեղ։

Եթէ անոնք կը մերժեն մեզ վերադարձնել այս շրջանը, պատճառն այն է որ կ'ուզեն Ցիգրիսի վրայ աւելի լայն մուտք մը ունենալ, պահել նաեւ Մուսուլի ճամբան եւ Սուրիոյ, Միջագետքի, ...թուրք սահմաններուն վրայ Թափառող, քիւրտ ...աշիրէթներուն վրայ ...ութիւնը։

Քրդական հարցը միշտ կը ...հոգէ կառավարութիւնը։ ...պատժեց խստօրէն, շարժման մէջ գրաւ իր գարհուրելի ...ատարանները, «Ճնշիչ գլանը» ...պէս կ'ըսէր Թէվֆիք ան միշտ ...կը վախնայ այս պատրագմիկ ...աշիրէթներէն, զորս Անգլիա կը ...զործածէ իր դէմ։ «Չենք կրնար ...արեկամ նկատել կառավարութիւն մը, որ ուղղակի կամ անուղղակի պիտի խառնուի քրտական ...նդիրին։ Մեզի համար ներքին ...նդիր մըն է այդ» կ'ըսէր ինծի ...բէմալի գործավարներէն մէկը։ ...երջապէս, այս վիճելի շրջաններուն հանդէպ, Թուրքերուն շա...հագրգռութիւնը կը բացատրուի ...պէս հանքերու եւ քարիւղի կա...ւոր երակներու գոյութեամբ։

Բայց Նիսիպին-Ճէզիրէ երանկիւնին մէջ, սահմանագլուխի ...ճշումով, ինչպէս նաեւ անապատային հսկայ, տնպէտ եւ հրսկողութեան անընդունակ տարածութեան մը վրայ, աւազակութեան եւ մաքսանենգութեան վերացումով հարցը չի վերջանար։

Թուրքերը կը գանգատին նաեւ ...մենք կը հանդուրժենք որ իրենց ...կաններուն աղջեւ, ընդդիմադիր ...ախտերը, Հալէպի հոչակաւոր ...150ները վտանգաւոր խառովարութիւն մը կը կատարեն։

Թուրքեւսուրիական սահմանագլուխը անխախտելի է։ Աւելի ...նք հաւատալ թէ Էնկիլիրի ...առավարութիւնը լրջօրէն չի փա...քիր անոր ձեռք դպցնել։ Նոյն ...ւսկ գոհ է որ ազատած է Սուրիայէն, ուր երբեմն, Օսմանեան կայսրութիւնը աւելի դառնութիւններ ...տաւ քան թէ առաւելութիւններ։ Սահմանագիծը կը հետեւի պաղատի երկաթուղագծին եւ Քէլլէրի հարաւէն մինչեւ Զօպան պէյ՝ պաղատի գիծը ձգելով սուրիական հողամասին վրայ, Խօկէնտէրունի վրայէն կը կորանայ ու ներս կը մտնէ։

Այս հակակշիռէն աւելի անախորժ բան չկայ Թուրքերուն համար։ Եւ իրենց 7րդ. զօրաբանակին պարենաւորման համար, որքա՜ն նեղուեցան այս անպատեհութիւններէն, որ ներկայիս Քէլլէրէն Ցիգրանակերտ գիծ մը կը շինեն, անկից միանալու համար պաղտատ-պան գծին։

Թուրք սպայակոյտը կը մըտահոգուի նոյնիսկ սահմանագծին ճշդումով։ Գերման մարզիկներու ազդեցութեան տակ, վերջերս խօսուած է, օր մը, Խօքէնտէրունը, Հալէպը եւ Անթաքիան ետ առնելու, եւ սահմանագլուխը մինչեւ Ապու-Քէմալ եւ Եփրատի հոսանքը տանելու հարցերուն վրայ։ Ուրֆայի երեսփոխանը Ֆէրիտ Ճէմալ իր թերթին «Թիւրք Սէօզի»ի մէջ, բացէ ի բաց կը պահանջէ որ Թուրքիոյ վերադարձուին Խօքէնտէրունի եւ Անթաքիոյ ինքնավար գաւառները։ Գալով Հալէպի, շատեր նոյնիսկ կը սպասեն որ այս քաղաքը ըլլէ մեր ձեռքէն, մանաւանդ հիմա որ իր բընական ներքնամասէն եւ իրեն ջուր հայթայթող Այնթապէն զրկուած է։

Պարտաւոր եմ ըսել թէ բարձր շրջանակներու մէջ, ինձ չաւլեցին ամէնէն խաղաղասիրական հաւաստիքները. «Խօքէնտէրունի վրայ յաւակնութիւններ չունինք։ Կը մաղթենք միայն որ այս քաղաքին խոստացուած մասնաւոր վարձեւը խստօրէն կիրարկուի», կը վստահեցնէր Թէվֆիք Րիւշտի պէյ։

ՑԱՆՔԵՐԸ ԱՒԵԼՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Մոսկուայէն առնուած հեռագրի մը համաձայն, գործավարներու խորհուրդը որոշած է հարիւրին 7 համեմատութեամբ աւելցնել գարնան սերմնացանը։ Այս նպատակով, տեղական իշխանութիւններ պիտի պարտադրուին, որ 43միլիոն հեկտարի վրայ արմտիքի ցանքերը ապահովեն։ Ուկրայինայի կառավարութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ 12 միլիոն հեկտարի ցանքը ապահովել։

246,000 Թոնօ քանակութեամբ հատիկ պիտի բաշխուի գիւղացիներուն եւ այս առթիւ 60 միլիոն րուբլիի ծախք մը կը նախատեսուի երկրորդ եռամսեայի ելմտացոյցին վրայ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱՆԻԷՌ — Այս տարի Փարիզի գործարաններէն եւ ոչ մէկը, գործաւոր արձակեց։ Ընդհակառակն, ամէն տեղ գործ կայ. եւ գործազուրկները չնչին թիւ մը կը կազմեն։

Սակայն շուկայի արհեստաւորները այս բախտը չունին։ Կօշկակարները — որոնց մէջ կան շատ մը երիտասարդներ — գրեթէ գործ չունին։ Գործ միշտ կայ, սակայն «գին կոտրող»ները այնքան յառաջ գացած են որ, 3-4 գործաւորի գործը մէկ արհեստաւոր պէտք է ընէ, եթէ կ'ուզէ հացի դրամ շահիլ։ Դժբախտաբար շատ մը երիտասարդներ, որոնք նոր սորված էին այս արհեստը, այս ձախողանքին զոհ կ'երթան։ Ուրիշներ, որոնք զգուանքով գործարանը թողած ու սէրով արհեստի փարած էին, ստիպուած են կամ նորէն մտնել գործարան, եւ կամ նոր արհեստ ընտրել, ինչ որ դժուար է...։

*** Կին աշխատաւորները Փարիզի մէջ կ'աշխատին երկու տեղ՝ գործարանի կամ տան գործ (ժէաէք, ռոպ, վզնոց, փողկապ եւայլն)։ Այստեղ ալ հայ միջնորդները զզուելի գործունէութիւն ունեցան։ Կը մրցին իրարու հետ, եւ կը տուժէ հայ օրիորդը, կամ մայրիկը։ Ասկէ երկու տարի առաջ 5 Ֆր. արժող գործը այսօր մէկ Ֆր. իսկ չարժեր...։ Եւ եթէ հայ օրիորդը չուզէ առաւօտեան ժամը հինգէն մինչեւ ուշ գիշեր կար կարելով շահիլ իր օրապահիկը, պիտի դիմէ գործարան որ անշուշտ հաճելի չէ։

— «Ցան վարձքին, եւ ուրիշի ենթակայ ըլլալէ ազատիմ». այս խօսքը կը լսես բոլոր հայ ընտանիքներու մէջ։ Եւ իրաւ շատ շատեր արդէն տուն շինած են, ոմանք հող առած են մասնավճարով, ուրիշներ որ դրամ ունին, անմիջապէս գործի կը սկսին։ Կան ալ որ, ինը տարուան համար հողեր վարձու կ'առնեն եւ առժամեայ բաց տուներ շինելով կը պատսպարուին։

Այս վերջինները մեծամասնութեամբ Իսի-լէ-Մուլինոյի մէջ են։ Այս գիւղաքաղաքին մէջ կարելի է հայու տուներով ամբողջ փողոցներ տեսնել։ Իրաւ է որ շէնքերը փոքր եւ համեստ են, բայց եւ այնպէս իւրաքանչիւրը իր տան տէրն է։ Անշուշտ «Յառաջ»ի թղթակիցներուն ուշադրութենէն վրիպած են այս տեսակ շինութիւններ, որոնք փութով յառաջ կը տարուին։

*** Բարեբախտաբար ծանր կռիւներ չեն պատահիր Փարիզի եւ շրջաններու հայութեան մէջ։ Բայց կան սւղագրաւ դէպքեր։ Օրինակ, բոլոր անոնք որ Ֆրանսայի մէջ չեն ամուսնացած, եւ իրենց ընտանեկան բոյնին մէջ սէրը սառած է, կը կարծեն թէ ազատ երկրի մէջ ըլլալով, ազատ են ամէն բան ընելու։

— Դուն ինծի շատ չարչարեցիր. ալ կոկորդս հասաւ...

— Դուն իմ մօր տեղն ես, ես պիտի կարգուիմ նորէն։

— Զաւակներդ առ, եւ ո՛ւր կ'ուզես հոն գնա։

— Կինս ողջ է եզեր, դուն գլխուդ ճարը նայէ։

Այսպիսի վէճեր յաճախադէպ են։ Անոնք կը դիմեն տեղական իշխանութիւններու, որ կը հաշտեցնէ, չմոռնալով սպառնալիք ընել թէ, հոս իրենց «կիսավայրենի» երկիրը չէ...։ Չենք ուզեր մասնաւոր դէպքեր պատմել, որպէս զի սիրտեր չվիրաւորուին, բայց կը յիշեցնենք թէ, Ֆրանսայի ամուսնական օրէնքները աւելի խիստ են քան թէ մեր գիտցածը։ Ուստի զգոյշ թող ըլլան ամուսնացողները։

*** Մեր երիտասարդները բարեբախտաբար շուտով հասկցան թէ Ֆրանսուհին իր ընտանեկան բոյնը եւ ապագան չի կրնար կազմել, որչափ հայուհին։ Եւ իսկապէս, քիչեր միայն տեղացի աղջիկներու հետ կը կենակցին։

Հայկական կեանքը Փարիզի շրջանին մէջ կ'ընթանայ շատ դանդաղ, միութիւնները չեն ջանար լիուլի իրագործել իրենց ծրագիրները, եւ ընդհանրապէս գլուխ կը վերցնէ ճերմակ սատանան, պառակտումներ սերմանելով։

— «Չախորդ օրերը ձմրան նման, կուգան ու կ'երթան»։ Բայց ափսո՜ս որ մենք ալ յամրաբար կը հալինք...

Արամ Սէֆէր

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՑԱՒԵՐԸ

ԼԻՈՆ. 12 Յունուար (սեփ. թղթ.)— 1926ի գործազրկութեան հետքերը անհետացած են, ու մեր աշխատասէր հայրենակիցները կրկին լծուած են առօրեայ աշխատանքի։ Սակայն երկու կարեւոր պարագայ կայ, որ գաղութիս մտատանջութիւն կը պատճառէ։ Ա. տիրող անիշխանականութիւնը ազգային կեանքի մէջ, Բ. մանկապարտէզի մը զգալի պակասը։

Ազգային կեանքի մէջ տիրող անիշխանութիւնը անհանդուրժելի դարձած է շնորհիւ ծանօթ «քլիք»ի խաղերուն։ Ինչպէս գիտեն «Յառաջ»ի ընթերցողները, 1927ի ընթացքին Պալաքեան եպիսկ. քահանայ ձեռնադրած էր մի ոմն Վարդան քհ. Ժամկոչեան, որ կոչուած է Լիոնի հոգեւոր հովուութեան պաշտօնը վարելու։ Իր Լիոն ժամանման նախօրեակին բաւական աշխոյժ շարժումներ ցոյց տուաւ, մասնաւորապէս նպատակ ունենալով կազմել «Տիկնանց միութիւն» մը։ Բայց Միութիւնը չծնած մեռաւ, շնորհիւ իր աճպարարութեան։ Կարելի է ուրիշ օրինակներ թուել, սակայն «Յառաջ»ի բարեացակամութիւնը չարաչար չգործածելու համար, զանց կ'առնեմ.

Թիւ 2 Ազգ. Միութիւնը եկեղեցւոյ բարեզարդութեան եւ նորոգութեան համար (անձրեւի պարագային պէտք է հովանոցով կենալ մատուռին մէջ) «Ախ սա կնիկս» փիէսով պիւտճէ գոցելու ելած է, իր շուրջ հաւաքելով կարգ մը դերասաններ։ Ծննդեան տօնի առթիւ մէկ մէկ ցուցատախտակ տուած են քահանաներուն, որպէսզի պտտին մէկ փողոցէն միւսը, բայց շատ մը տուներ որ թիւ 2 վարչութիւնը օրինաւոր չեն ճանչնար, անոր կողմէ ղրկուած քահանաներն ալ չեն ընդունած։ Վերջերս փոն տ'Օպնայէն ալ նոր փորձանք մը բերած են Լիոն։

Ունինք գոյնզգոյն միութիւններ, որոնց բոլորին կանոնագրին մէջ գրուած է. «սատարելու նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան»։ Բայց ոչ մէկը կը ջանայ այդ յօդուածին տրամադրութիւնը իրականացնել։ Քար անտարբերութիւն բոլորին կողմէ։

Կը կարծենք թէ լաւագոյն պիտի ըլլար, եթէ Եւրոպահայ Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը իր կեդրոնի հաւանութեամբ ձեռք առնէր այս հարցը, խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրելով բոլոր կենսունակ միութիւնները, կազմակերպութիւններն ու տարրերը։ Կամ ուղղակի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը ձեռնարկէր իր հովանաւորութեամբ Կ. Խաչի նախաձեռնութեամբ եւ համակիր մարմիններու օժանդակութեամբ բանալով մանկապարտէզ մը, առանց կասկածելու հասոյթի աղբիւրներու մասին։ Ե՞րբ պահանջուած է այս ժողովուրդէն իր սրտին մօտիկ ոեւէ գործի համար դրամ, եւ մերժուած։ Կորսուած ամէն օր ետ բերել անհնար է։ Պէտք է շարժիլ եւ գործի մղել բոլոր գործի ընդունակ տարրերը, առանց նկատի առնելու անոնց գոյնն ու դաւանանքը։

Յ. Նիկողոսեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. GISORSի ՄԷՋ

ՍԱՐՍԷԼ, 15 յունուար.—Անցեալ կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ. Սարսէլ մասնաճիւղը ժամը 12.50 հասաւ Gisors, ուր կայարանը ծոծ բազմութիւն մը կը սպասէր հայ խումբին։ Հակառակորդ խումբին պատուիրակը մեզ ընդունելէ վերջ, առաջնորդեց դէպի քաղաքին պատմական եւ հնադարեան բերդերը ուր մօտաւորապէս մէկ ժամ պտըտելէ վերջ դաշտ գացինք։ Տեղական թերթը, L'Avenir du Vexin մեծապէս կը գովէր հայ մարզիկներուն կարողութիւնը եւ խումբին կազմը։ Ժամը 2.25ին մօտաւորապէս հազարէ աւելի հանդիսականներու ծափերուն տակ հայ խումբը դաշտ ելաւ։ Թէեւ յառաջապահ գծին մէջ երկու կարեւոր խաղացողներ կը բացակայէին, վիրաւորուած ըլլալով, բայց այդ պակասը արդէն լրացուած էր։

Մրցումը սկսաւ ժամը 2.30ին, երկու կողմէն կատաղի յարձակողականով մը։ Ամբողջ առաջին կիսախաղը անցաւ առանց ոեւէ արդիւնքի։ Երկրորդ կիսախաղին քանի մը անգամներ մեր բերդը վտանգներու ենթարկուեցաւ, բայց մեր պաշտպանողական գիծը անընկճելի ըլլալուն, միշտ ետ կը մղէր։ 30րդ վայրկեանին Ֆրանսացիները իրենց ամենալաւ մէկ յառաջապահին շնորհիւ կրցան մէկ կէտ շահիլ։ Գնդակը մէջտեղ գալէն հազիւ երկու վայրկեան վերջ, վաչէնի գեղեցիկ փասին վրայ վահան նշանակեց առաջին կէտը։ Ֆրանսացիները «կեցցեն Հայերը» կը պոռային։ Gisors 1 Սարսէլ 1։ Խաղը աւելի տաքցաւ երկու կողմէն եւ վերջացաւ առանց նոր արդիւնքի մը։ Ֆրանսացիները երգերով եւ գովեստներով առաջնորդեցին մեզ դէպի կայարանը, եւ հայ մարզիկները մեծ պատիւներու արժանացան։ Սոյն խումբը յաղթած է U. S. Helléniqueի Ա. խումբին 2.5ով։

Յառաջիկայ կիրակի մեր խումբը պիտի մրցի Bezons athlétique clubի Ա. խումբին դէմ Bezonsի մէջ։

Ս.

ԱՆԿԱԽՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Անկախ»ներու նկարահանդէսին բացումը տեղի կ'ունենայ այսօր, 18 Յունուար, Կրան Փալէի մէջ (գլխաւոր դուռնէն)։

Այս նկարահանդէսին մէջ երկու կտորներ ունի Օր. Վ. Թամիրեանց (թերեւս ուրիշ հայ արուեստագէտներ ալ)։

***

Յայտնի նկարիչ եւ մեր աշխատակից Պ. Հրանտ Ալեանաք՝ իր նկարները կը ցուցադրէ յունուար 31, Galerie Allardի մէջ, 20 Rue bes Capucines, Paris, ցուցադրուած են 39 պատկերներ։ Բացումը կատարուեցաւ առջի օր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՜ ...

Կարելի չէր ստուգել թէ որքա՜ն ճիշտ էին այդ զրոյցները, ինչպէս կարելի չէր հասկնալ թէ ո՛վ կը կատարէր գիշերային այդ տօներուն հսկայական ...ախքերը։ Հռոմայեցիներն են,— կ'ըսէին Երուսաղիմացիները,— որ կ'ուզեն շահիլ ժողովուրդը ...ն հեճուկս Երուսաղէմի։ Եւ սա...յին եբրայական իշխանութիւ...նը ոչինչ ըրաւ արգիլելու համար, որովհետեւ այլեւս կորուած կը նկատէր բռնատութեամբ վարակուած այդ բազմութիւնը։ Միւս կողմէ, պնդողներ կային թէ բաբելական կրօնքի մը քարոզիչներն են, որ կը սարքեն սաղուռնական խըն...ոյքներ, որս ըլլու համար անտէր ժողովուրդը։

Իրաւ ալ կէս կրօնական, կէսքաղաքական իմաստ մը կար այդ հաւաքոյթներուն մէջ, որոնք կը կատարուէին ամէն շաբաթ իրիկուն եւ կը վերջանային յաջորդ առաւօտ։

Երբ ճաշերը վերջացան, լուսնկան հարիւր եղէգ հեռացեր էր հորիզոնէն։

Ժողովուրդը ոտքի ելաւ եւ սկսաւ ման գալ։ Պարերը կազմուեցան անմիջապէս, նուագածուներ նշանակուեցան, եւ ուրախութեան ու հրճուանքի աղաղակները արձագանգեցին լեռան կողերուն վրայ։

Բարձր, սպառնացայտ ապառաժին կեդրոնը, հարիւրամեայ թզենիի մը տակ շտկուած էր գեղեցիկ վրան մը։ Երկու սիւներու վրայ, լայնալիճ անօթներու մէջ կը վառէր խիժային բոց մը, որ ջորեկի պէս կը լուսաւորէր չորս դին։ Վրանին վաբագոյրին մէջէն կը տեսնուէր սեւ պաճուճապատանք մը, որ կը ներկայացնէր բաբելական սագայէլը։ Ու հոն, ուր ժողովրդեան մասնիկ մը կար, կուպրի և բուսային լխէժերու բոցեր լոյս կը սփռէին եւ մթնոլորտը կը յագեցնէին տարօրինակ հոտերով։ Հաւաքատեղիին սահմանին վրայ մասնաւոր մարդիկ կը հսկէին, որպէսզի օտար մը չմտնէ ներս եւ խառնուի ժողովուրդին։ Մասնաւոր նշաններ կային, որոնցմով կը ճանչնային Շաբաթներու հաւատացեալները։

Ու երբ գիշերը կէս կ'ըլլար, պարերը եւ հաճոյքի խաղերը այլեւս կ'անցնէին սովորական սահմանները։ Սրինգի, տաւիղի եւ հեթանոս երգերու ձայնին մէջ մերկ աղջիկներ կը պարէին, գծելով կիրքի եւ կողուցի ամէն շարժում։ Մատղաշ մարգագետնին վրայ լուսնոտի նման կը փռուէին մանչ ու աղջիկ, ձուկի պէս մերկ եւ որդերու պէս իրար փաթթուած։ Ոչինչ մերժելի էր, ամէ՜ն բան։ Հրամայուած էր, եւ հաւատացեալները կը հպատակէին յօժարութեամբ։ Իշխանուհիներու նման ծպտուած կիներ հրապարակ կուգային եւ կը զուգաւորուէին կաղերու, կոյրերու եւ հաշմանդամներու հետ, ժողովուրդին աչքին առջեւ ու ընդհանուրին քրքիջին տակ։ Այսպիսի թատերական վրիժառութիւն մը կը գոհացնէր իրենց թշնամութիւնը, զոր ունէին գեղեցիկ ու բարեկեցիկ դասակարգին դէմ։

Երբ հաւերը կանչեցին առաջին անգամ հեռաւոր գիւղերէն, Սագայէլին բերանը բացուեցաւ օձի պէս, բոց մը թռաւ շրթներէն երեք անգամ։ Եւ ժողովուրդը փռուեցաւ գետին։ Այժմ որոշապէս կը տեսնուէր Սագայէլը, կանգնած բարձրը, վրանին սեւ մին վրայ։ Խոյի գլուխ մը ունէր, եւ երկու սեւ կոտոշ, որոնք դէպի ետեւ կը ծռէին աղեղի նման։ Մանր աչքեր եւ գեղեցիկ ճակատ մը։ Բարակ ու երկար, ասպետի նման սլացիկ էր ան։ Երբ աջ ձեռքը տարածեց, օդին մէջ, դէպի ժողովուրդը, տեսնուեցաւ որ ճկոյթը կեռի նման է և բաժնուած՝ միւս մատներէն։

Այս էր այն աստուածը, զոր կը պաշտէին դժբախտները վրէժխնդրական յափշտակութեամբ մը։ Ան «միւս աստուած»ն էր, ինչպէս կ'ըսէր Արեւելքի ժողովուրդը։

Արեւելքի մէջ բոլոր կրօնքները տիեզերքը կը բաժնէին ու կուտային երկու ոգիներու։ Մէկ կողմը կը տիրէր Բարիին աստուածը, միւս կողմը՝ Չարին աստուածը։ Եղաւ ատեն մը, երբ տարբեր անուանակոչութիւն մը տուացան անոնք։ Գեղեցիկին աստուածը եւ տգեղին աստուածը։ Հելլէն քաղաքակրթութիւնը, երկար ատեն, իր գեղեցկապաշտ կրօնքով ամբարտաւանացած, անարգեց Արեւելքը, որ կը պաշտէր միայն իմաստութիւնը իր տգեղ պատեանին մէջ։ Այդ քաղաքակրթութիւնները, այսպէս, պատրաստեցին երկու դասակարգ, գեղեցիկն ու տգեղը, (կենդանիները չունին գեղեցիկի եւ տգեղի դասակարգումը)։ Եւ սկսաւ եղերական պատմութիւն մը, պարզարդիւնքն զգացումի և մտածումի պայքարին։ Եւ այդ պատմութիւնը, որուն մէկ էջն է այս, այնքան կատարեալ ըրաւ եղերականութիւնը, որքան երկու դասակարգները պահանջեցին ջնջել մէկն ու միւսը։ Ոչ ոք մտածեց ձուլել այդ դասակարգերը, առանց ապահովելու մէկուն կամ միւսին տիրապետութիւնը։ Բնութիւնը, որ պատկերն իսկ է նկարագիրներու, ցեղերուն ուժերու զուգաւորման, զանազան հոսանքներու բաղկացութեան, ի խնդիր նոր նկարագրի մը կամ ցեղի մը, երբեք չյաջողեցաւ միացնել այդ բեւեռները։

Եւ Չարիքին աստուածը, Սագայէլ առաւ կնոջական դէմք, կենդանական կերպարանք, հագաւ ամէն կեղծիք, որսալու համար ժողովուրդը։ Ուզեց գինովցնել նոյնիսկ դժբախտ բորոտները, որոնք վռնտուած էին Երուսաղէմէն ու քաղաքներէն։

Անուշ էր ձայնը Սագայէլին, որ կը խօսէր կարծես փողի մը մէջէն։ Թերեւս այդ կրօնքին մէկ քուրմն էր, որ, Սագայէլին կերպարանքին ետեւէն, փողով կը խօսէր, ձայնը հասցնելու համար մինչեւ հեռաւոր հաւատացեալը։

(8) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

նաւին շինութիւնը արտօնուած է Վէրսայլի դաշնագրով։ Նման չորս յածանաւեր եւս պիտի շինուին։

Այս կարեւոր վաւերաթուղթը, որ երբեք դուրս չէ ելած գերման պատերազմական նախարարութեան գաղտնի դիւաններէն, հաղորդուած էր միայն մարաջախտ Հինտէնպուրկի, կառավարութեան անդամներուն եւ կարգ մը երեսփոխաններու, որոնց անունները ծանօթ են։ Գաղտնիքը պիտի պարզուի շուտով, մանաւանդ որ այս յիշատակագիրէն պատրաստուած էր 24 օրինակ միայն, բոլորն ալ թուագրուած։

Թուրքիա եւ Յունաստան համաձայնած

Փոխանակութեան Յանձնախումբի Թուրք պատուիրակ Ճէմալ Հիւսնի պէյի եւ հելլէն պատուիրակ Տիամանտոփուլոսի միջեւ, փոխանակութեան վերաբերեալ բանակցութեանց առաջին փուլը աւարտած եւ համաձայնութիւն մը գոյացած է։ Համաձայնութիւնը յանձնուած է Գործավարներու Խորհուրդին, որ իր կարգին նախաքննութեան յանձնած է Արտաքին եւ Ելմտական գործավարներուն։ Թէվֆիք Րիւշտի, Սարաճ օղլու Շիւքրի եւ Ճէմալ Հիւսնի պէյերը քննեցին համաձայնագիրը։

Համաձայնութիւնը գոյացած է հետեւեալ հիմերուն վրայ.— Յունաստան իրենց տէրերուն պիտի վերադարձնէ այն կալուածները, որոնք Թուրքերուն կը պատկանին եւ Հելլէններուն կողմէ գրաւուած են։ Հելլէն պատուիրակութիւնը ընդունած է որ թրքական կալուածները աւելի կ'արժեն յունականներէն։ Ասոր համար, ընդունած է 1,200,000 սթերլին վճարել իբր փոխարինութիւն կալուածներուն։ Թուրք կառավարութիւնը սակայն 1,400,000 սթերլին կը պահանջէ։

Ահա այն կէտերը, որոնց շուրջ համաձայնած են երկու կողմի պատուիրակները։ Յայտնի չէ թէ կառավարութիւնները պիտի ընդունի՞ն։

Կարմիրները Հելլէն նաւատորմին մէջ

Գրած էինք թէ վերջերս Համայնավար խլ տում մը ծայր տուած է Հելլէն նաւատորմին մէջ։ Յունական Թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան այս մասին.

Համայնավար առաջին գործունէութիւնը սկսաւ Թորփիլանաւային վարժարանին մէջ, ուր համայնավար Թռուցիկներու միջոցով, նաւազները ըմբոստութեան հրաւիրուեցան։ Այս դէպքին վրայ ձերբակալուեցան կարգ մը նաւազներ, որոնք յանձնուեցան նաւային ատեանին եւ դատուելով, անցեալները դատապարտուեցան երկ - երկու տարուան բանտարկութեան։

Քանի մը օր յետոյ, համայնավար նոր փորձ մը երեւան հանուեցաւ «Քացոնիս» եւ «Փափանիքոլիս» ընդծովեաններուն մէջ։ Անմիջապէս ձերբակալութիւններ կատարուեցան եւ ի միջի այլոց ձերբակալուեցան Օրլօֆ, Միաուլիս եւ Քօճապաշօղլու անուն երեք նաւազներ։

Վերջերս տեղի ունեցան նաեւ նոր ձերբակալութիւններ, որովհետեւ, հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն, կարմիր խլրտումները կը շարունակուին։ Ձերբակալուեցան ու նաւատորմէն հեռացուեցան մէկ փոխ - նաւապետ և երկու նաւազներ։

Բացարձակապէս ճիշդ է, որ համայնավարները փորձած են ընկղմել երկու ընդծովեանները։ Ծովային իշխանութիւնները կարեւոր փաստեր ձեռք ձգած են եւ սակայն կատարուած հարցաքննութիւններն ու ձեռք ձգուած արդիւնքները բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին։

Կացութիւնը Եուկոսլաւիոյ մէջ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Պելկրատի թղթակիցը կը հեռագրէ որ եթէ դիկտատորական վարչաձեւը վերջ չգտնէ, Սերպերը առաջինը պիտի ըլլան ըմբոստացող։

Ներկայ վարչաձեւը խիստ գրաքննութիւն հաստատած է մամուլին վրայ։ Թերթերը նոյնիսկ չեն արտօնուած հրատարակելու Զաղրէպի մէջ համայնավարներու ձերբակալութեան լուրը կամ նոր նախարարներու անունները տալու՝ պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուելէ առաջ։

Կառավարութիւնը հրաւիրած է խրուաթ վարիչ Մաչէքը, որ ետ առնէ հունգարական «Փէշթի Հիրլափ»ի ըրած իր յայտարարութեանց մէկ մասը։ Ժամէ ժամ կը սպասուի որ ձերբակալուի։

Խրուաթ վարիչները կը յայտարարեն թէ երբեք չպիտի ընդունին զինուորական դիկտատորութիւն մը, որուն նպատակն է Խրուաթիան գերի դարձնել։ Եթէ Մաչէքի մասին տառացի գործադրուի հրամանագիրը, Խրուաթներու պետը պէտք է 20 տարի բանտարկութեան դատապարտուի։

«Տէյլի Մէյլ»ի Պելկրատի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Սկուպչինայի եօթը նախկին երեսփոխաններ ներկայացած են գործադրկութեան գրասենեակը՝ գործ պահանջելու համար։ Նախկին երեսփոխան Քափոն հիմա սայլակ կը քշէ Զաղրէպի փողոցներուն մէջ։

30 միլիոն խուսնելով փախաւ

Սակարանի միջնորդ «Պարոն» Ֆէրնան Փաքման հարցաքննիչ դատաւոր Կլարի կողմէ հրաւիրուած էր բացատրութիններ տալու Տիկ. Հանօի եւ «կազէթ տիւ Ֆրան»ի վերաբերեալ կարգ մը խնդիրներու մասին։

Փաքման չպատասխանեց հաւէրին։ Ընդհակառակն երեքշաբթի առաւօտ կանուխ գնաց իր դրամատունը, 400,000 ֆր. առաւ անկէ, վրան ունէր արդէն 300,000 ֆրանք և 700,000ով փախաւ Պելճիքա։ Օր մը վերջ իրեն հետեւեցան կինն ու զաւակները, միասին տանելով գոհարեղէն եւ արծաթեղէն։

Փաքման իր մօտ պահ դրուած աժեթուղթերը ծախած էր ուրիշներու. վերջերս մեծ շահագիտութիւններու ետեւէ էր եւ չափէն աւելի կը ծախսէր, այնպէս որ բացը կը հաշուուի 30 միլիոն ֆրանք։

Բնակարանի վարձք կը վճարէր տարեկան 30,000 ֆրանք, գրասենեակի՝ 60,000 ֆրանք։ Ունէր ինքնաշարժի վարիչ մը, խոհարարուհի մը, սպասաւոր մը եւ սպասուհի մը։ Իօր նահանգին մէջ ունէր դղեակ մը, ուր մեծ հացկերոյթներ կուտար։ Վերջերս ալ ապարանք մը գնած էր 2,750,000 ֆրանքի։ Սակայն ինքնաշարժի վարիչին կը պարտէր 20,000 ֆրանք և պարտքը վճարելու համար քանի մը օր առաջ հրամայած էր ծախել կառքը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ յառաջիկայ երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ'Իթալի» Քաֆէ Օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ նորի ընտրութիւն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Մ. Մարութեանի եւ տեղական կարող ուժերու։ Կը ներկայացուի՝ Ա. Ահարոնեանի

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ եւ ԱԿԱՄԱՅ ԹԱՂԱԿԱՆԸ (զաւեշտ)

26 Յունվ. Շբ. իրիկուն ժամը 8.30ին Սինէմա Սէն Լուի սրահը

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Տոմսերը՝ 3 եւ 5 ֆր.

Հ. Յ. Դ.

Վիէնի Շրջ. կոմիտէի ընկերա-համակրական-դասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի իրիկուն ժամը 7.30ին հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Մ. Գույումճեան։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։

Իսկ Երկուշաբթի նոյն ժամուն միեւնոյն վայրը վիճաբանական ժողով դասախօսուած նիւթին շուրջ։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը՝ այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 122 Cours Lafayette քաֆէ Քօմէթի սրճարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր կազմի բոլոր ընկերները, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Գ. քաղաքապետարանի գրադարանը, մուտքը Rue de François Carcin փողոցէն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ՝ Պատգամաւորի զեկուցում եւ «Դաշնակցութեան Տուն»ի հարց։

Մարսէյլի Պատ. միութեան դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Եշ. իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ ընկ. Ա. Աբօեան։ Նիւթ՝ «Հրայր»։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Փօն տ'Օպնայի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերներն ու ընկերուհիները, այս Կիրակի ժամը 2ին իր նոր Գրադարանի սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է.

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս Կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

դատցինները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 131 du Templeի սրճարանը։ Մէթրօ՝ Belleville։ Օրակարգ՝ վաւերացում ծրագիր-կանոնագրի եւ ընտրութիւն վարչութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը Կազանդի եւ Ծնունդի առթիւ ստացած է հետեւեալ նուէրները։ Տէր եւ Տիկ։ Արսէն Տէր Յակոբեան 50 ֆրանք, Պ. Հ. Գույումճեան 50 ֆրանք։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Նիս, Թ. Կ.— 140։
Լանէմավան, Մ. Գ.— 140։
Վիրիէօ, Կ. Մ.— 50։
Քոլոնպ, Լ. Գ.— 35։ Սկսանք ղրկել։
Իսի-լէ-Մուլինօ, Պ. Թ.— 76։
Մարսէյլ, Ա. Ս.— 70։
Փօն տը Շէրիւի, Հ. Ն. Եղբ.— 35։
Փարիզ, Մ. Ղ.— 50։
Իսի-լէ-Մուլինօ, Գ. Մ.— 50։
Լիոն, Յ. Ն.— 70։
Քասապլանքա, Ա. Զ.— 100։
Մարսէյլ, Գործ.— 674.50։
Կարտան, Ե. Ա.— 70։
Ամսթէրտամ, Գ. Ի.— 100։

Կ'ուզուի վարպետ դերձակ մը։ Դիմել՝ Serge Mizandjian, Bld. des Anglais, Four à Chaux, Cannes։ (A.M.).

Կ'ուզուին գործաւոր գործաւորուհիներ՝ դերձակի մօտ աշխատելու համար։ Դիմել Պ. Նշան Էլիքէսիկեանի, 1 Rue des Belles Vues, Fontenay-sous-Bois: (Փորթ տը Վէնսէնէն առնել թիւ 122 թրամուէյը. իջնել՝ Rosette)։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (փրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Ա. Ե. կարմիր խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, գ. Թաղապետարանի մատենադարանը։ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ա. Ե. Հ. Կ. խաչի մասնաճիւղի գ. դասախօսական ժողովը՝ կիրակի ժամը 2,30ին Rue de la Républiqueի սրահը։ կը խօսի՝ Վ. Գույումճեան։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ռ. Մ. մասնաճիւղի տարեկան ընդհանուր ժողովը՝ վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին ֆլորիա ճաշարանը։

Զեկուցում, ընտրութիւն եւ գաւառի մասնաճիւղերու մասին տեղեկութիւններ։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահգ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 61 Rue Monsieur le Prince: Ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին անդամներն ու բոլոր Սեբաստահայերը, լսելու համար Ամերիկայի Վերաշինաց միութեան կոչը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին, 71 Ave. Kléber Հ. Հանրապետութեան պատուիրակութեան շէնքին մէջ։ Հրաւէր չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել.

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՆՊԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին 164 Rue des Bourgugnons. Asnières։ Կարեւոր օրակարգ։

ԵՈԶՂԱՏԻ եւ շրջակայից Հայր. միութիւնը կազմուած ըլլալով, Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ գտնուող բոլոր Եոզ-

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել 'CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ, ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ

ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝

ՃԷՆԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.

29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des

Իսկ ամէն օր 10—12, աղայոց, ներքին, աչքի հիւանդութ

Թէլ. Շավիլ 37 22 Ave. Bellevue, Chaville (S. et

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

CHAUSSURES CÉDA

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

15 Rue Henri Murger, Մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յա

Կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսակ կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նոր ձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով։

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒ

Կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

31 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE

(Կայարանին մօտիկ, մեծ ափարթըմանին դիմացը)

Արեւելեան ամէն տեսակ ուտելիքներ, մաքուր, ընտիր, թարմ ամէն քանակի յարմար, (Պոլկարական քաշէր, ճերմակ պանիր, բական ապուխտ, երշիկ, փիլաւի յատուկ բրինձ, Յունական առաջին կարգ ձիթապտուղ, եւայլն։

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-6

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մ գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ

42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, Մէթրօ՝ Պէլ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ

ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դու

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատո կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹ հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ H

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ բակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Et

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

LE CARILLON
30 Bld. Bonne-Nouvelle
ԽԱՒՍՐԻՆ ՈՒԺԸ
Թոլսթոյի ընտանեկ. կե
ՇԱՐԼՕ՝ զինուոր

Ծախու է իրաւագիտական, կալուածական եւ ապահովագրական գործերու գրասենեակ մը կեդրոն վայրի մը մէջ։ Լաւ յաճախորդ։ Դեղեցիկ կարասիներ եւ հեռաձայն։ Դիմել՝ E. Dourmoussis, 94 Rue St. Lazare, Paris.

ՎԸՆՍԷՆԻ ՄԷՋ վ... եւ... օդասուն սենեակներ, առա... պարտէզ։ Դիմել ամէն օր ... գոր Խաչատրեանի 22 A... Petit Parc. Vincennes. (Se...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

19 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 859 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Այն քար լռութիւնը զոր մատնանշեցինք տասն անգամ ...աւր ձեւերով, հոծ գաղութի մը թշուառութեան եւ նօսրաց...ն առթիւ, ունի նաեւ ուրիշ երես մը։

Արդէն իսկ՝ Սուրիա եւ Լիբանան հաստատուած անտուն ...ազմութիւններուն վրայ, սկսեր են աւելնալ թափառական բե...րներ՝ Անատոլուի խորքերէն։

Մէկ տարիէ ի վեր, ճամբու ծախք մը ճարողը Պոլիս, կով...ս կամ Սուրիա կ'ապաստանի, ետեւէն քաշելով խումբ...ումբ խլեակներ։ Արդէն զրկուած ամէն իրաւունքէ եւ սեփա...անութենէ, այս խլեակները մինչեւ որ Անատոլուէն դուրս նե...ն իրենք զիրենք, իրենց վերջին գոյքն ալ աւարի տրուած ...ըլլայ։ Ու Պոլիս կամ Սուրիա կը հասնին ցնցոտիներով, անօ...ի-ծարաւ։

Մէկ խօսքով՝ կը դառնան կայանի բնակիչ։ Պոլսոյ թերթերը ...աճախ երկտող լուրեր կուտան, որոնք ամբողջ պատմութիւն...եր են։ Եւ Պոլիսը մինչեւ այսօր ալ կայաններ կը հոգայ, այ...ինքն կարելին կը կատարէ, ողջ պահելու համար այս բե...որները։

Ինչպէս բսինք, հոսանքին մէկ ծայրը ուղղուած է դէպի ...ուրիա, ուր հասած խլեակները այլապէս եղերական վիճակ մը ...ը ներկայացնեն, իյնալով արդէն թշուառ բազմութիւններու ...ղքին։ Վերջին օրինակ մը տուած ըլլալու համար, յիշենք ...արբերդի Հայրենակց. Միութեան կոչը, Հալէպէն.

— «Օրը օրին Խարբերդէն եւ շրջակայ գիւղերէն հարիւրաւոր ...ր գաղթականներ կը հասնին Հալէպ, խիստ չքաւոր եւ արգահա...ելի կացութեան մէջ... Դժբախտաբար Հալէպը իր տնտեսական ...նպաստ պայմաններուն հետեւանքով, միջոցներ չընծայեր այս ...րեկներուն ո'ր եւ է կերպով օժանդակելու։ Ունեւոր դասակարգ ...րդէն չունինք. մնացեալներն ալ իրենց ամենօրեայ ապրուստի ...ազմաթիւ հոգերովը ընկճուած են։»

Կոչին նպատակն է՝ դրամ հաւաքել, գէթ պատսպարան մը ...ինելու համար։

— «Ո՞ւր պիտի պատսպարենք մեր շատ մը չքաւոր եւ ...շուառ որբերն ու անչափահասները։ Այս ձմրան եղանակին ...ւր պիտի տեղաւորուին անոնք։ Եթէ չենք կրնար կերակրել ...անոնք, դժուար չէ սակայն անոնց համար գէթ բնակարան մը ...պահովել»։

Իսկ այսանմիջական պահանջին համար պէտք ունին...70-80 ...ելի գումարի մը, որմէ աւելի մեծերը մէկ սեղանի շուրջ, գի...րային խրախճանքի մը պահուն կը հալին, միայն գինարբու...ով։

Հալէպի Խարբերդցիներուն ձայնը ուղղուած է մինչեւ Ա...երիկա, մինչդեռ ա՜յնքան միջոցներ կան կէս ճամբէն իսկ ...արելու, նոյնիսկ Սուրիոյ մէջ, Եգիպտոս, կամ այստեղ։

Բայց ապաստան եւ ուտելիք փնտռողները միայն Խար...երդցիներ չեն։ Եւ աններելի բան պիտի ըլլար, եթէ Խար...երդցիները միայն իրենց մասին մտածէին, ուրիշներ ալ՝ իրենց ...ամար։ 1918էն ի վեր հազարաւոր գաղթականներ Պոլիս ապաս...անած եւ խնամուած են, առանց հայրենակցական խտրու...եան։ Այդպէս ալ պէտք է ըլլայ այժմ։ Հալէպի կոչը՝ ուշա...րութեան կը յանձնէ մասնաւոր պարագայ մը, եւ պէտք է ...ըր այդ առնել զայն։

Ուրեմն, բացի արտագաղթէն, Սուրիոյ եւ Լիբանանի գա...ութը ունի նաեւ նոր հոգ մը, որուն ծանրութիւնը միայն իր ...րայ չպիտի ձգենք։ Ոճիր պիտի ըլլար այդպիսի ընթացք մը։ ...ւ միեւնոյն ատեն նոր պատճառ մը՝ արտագաղթը սաստ...ացնելու։

Այստեղ նորէն ստիպուած ենք բռնել Բարեգործականի եւ ...այրենակց. Միութեանց օձիքէն։

Առաջինը, Բարեգործականը, այլեւս անհանդուրժելի կը ...առնայ իր դանդաղութեամբ եւ պաշտօնականութեամբ։ Տեսակ ...ը ասիական դիւանապետութիւն, որ ինքնիրեն չի շարժիր, ոչ ...լ իր գիտցածէն կը շեղի։ Իսկ Հայր. Միութիւնները, որոնք ...յնքան փութկոտ են ուրիշ պարագաներու, մանաւանդ հան...իսաւոր առիթներու մէջ, կարծես քուն կը քաշեն։

Կը յիշենք որ, Զինադադարի առաջին օրերուն, Հայրենակ...ական Միութիւնները նոյնիսկ դիւանագիտական-քաղաքական ...ործերու կը խառնուէին, հանրագրութիւններ ուղղելով, Անկախ ...ւ Միացեալ Հայաստանի համար քարտէս պատրաստելով եւ ...ահմաններ գծելով։

Արդ, հայրենիք չի կազմուիր առանց ժողովուրդի։ Իսկ ...աստ է որ հոծ բազմութիւն մը կը նօսրանայ Սուրիոյ մէջ, ...արտղնուելով մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա։ Այսինքն բռնելով ...նդարձ կորուստի ճամբան։ Միւս կողմէ, Անատոլուի խորե...էն հարիւրեակներ կը հասնին եւ գլուխ դնելիք տեղ մը կը ...նտռեն։

Ո՞ր օրուան համար են այնքան շողշողուն ծրագիր-կանո...ագիրներն ու հաւաստիքները, երբ ամերիկեան գիտողի պէս ...նային այս նոր տագնապներուն վրայ։ Երբ ոչ իսկ խորհր...ակցութիւն մը կը կատարեն, չարիքը սահմանափակելու հա...մար։

Եւ ինչո՞ւ զարմանալ որ տեղէն չի շարժիր ազնուապետա...ն Բարեգործականը, երբ նոյնքան անհոգ են ու անտարբեր՝ ...շխատաւորական հայրենակցականները, անմիջականօրէն շա...ագրգռուած ըլլալով հանդերձ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ «ՐՈՒՀՃԻ» ԿԸ ԴԱՌՆԱՆ

Երէկ Եգիպտոսէն ստացանք հայերէն թերթ մը, «Հրեղէն Սիւն» (Բ. տարի, 1929 յունուար)։ Անունը լսեր էինք, բայց նոր կը տեսնենք երեսը։ Որպէսզի մեր ընթերցողներն ալ չզրկուին անոր պատճառած հաճոյքէն, ստորեւ կը ներկայացնենք հրաշալի հատուած մը։ Թերթին խմբագիրն է որ կը խօսի, Պոլսոյ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեանը, նոր եւ երիտասարդ զոհ մը՝ «հոգեւոր առաքելութեան», ողբացեալ Տիրան Չրաքեանի ճամբուն վրայ։

«Այս մարդը, Պարոն Բիւզանդ կոչուածը, լաւ բաներ կ'ըսէ, բայց եղբա՜յր կը չափազանցէ կոր. ծայր յեղութեան կը տանի կոր։

փոխանակ ըսելու թէ մենք բոլորովին մուցեր ենք զԱստուած եւ հեշտ կեանքի հետամուտ հասարակապրանքի վերածուելու հետամուտ ենք կամաց կամաց, կամ արդէն վերածուեր ենք, կ'ըսեն, կը չափազանցէ կոր, վասնզի իրենց գործին չի գար։

Տեսնենք թէ ո՞վ կը չափազանցէ կոր, Պարոն Բիւզա՞նդը թէ Տէր Յիսուս։

Պր. Բիւզանդ կ'ըսէ.— Պարը ցանկայարոյց է եւ այր մարդն ու կին մարդը պէտք չէ սրիկայական գիրկընդխառնումով դառնան։

Տէր Յիսուս կ'ըսէ.— Կին մարդուն ցանկութեամբ ՆԱՅԻՂՆ անգամ մեղք ունի։

Պր. Բ. — Գայթակղալից եւ անբարոյական բաներ չտեսնելու համար թատրոն եւ սինեմա պէտք չէ երթալ։

Տ. Յ. — Եթէ պէտք ըլլայ, աչքդ ալ փորէ հանէ։

Պր. Բ. — Պէտք է եկեղեցիին հոգեւոր տուրք տալ։

Տ. Յի. — Ամբողջ ունեցածդ ծախէ, աղքատաց տուր, եւ ետեւէս եկուր։

Պր. Բ. — Մեղք գործողը կը պատժուի։

Տ. Յի. — Եթէ ընկերոջդ պարապ տեղը յիմար ըսես, ԳԵՀԵՆԻ ԿՐԱԿԻՆ պարտաւոր պիտի ըլլաս։

Պր. Բ. — Յաճախ մեր ընտանիքի անդամները արգելք կ'ըլլան հոգեւոր կեանքի նուիրուելու։

Տ. Յ. — Ես եկայ մարդը իր հօրմէն զատելու, աղջիկը իր մօրմէն, հարսը իր կեսուրէն։ Եւ մարդուն թշնամիները իր ընտանիքը պիտի ըլլան։

Պր. Բ. — կիները իրենց պղծագալի մերկութեամբ ու տարազով կը գայթակղեցնեն նորահաս պատանի սերունդը մանաւանդ։

Տ. Յի. — Ով որ կը գայթակղեցնէ այս պզտիկներէն մէկը, աղէկ է անոր որ իր պարանոցէն իշու աղացքի քար մը կախուի եւ ծովուն անդունդին մէջ ընկղմի։»

ՎՈՐՈՇԻԼՈՖ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Մօրնինկ փոսթի Րիկայի թղթակիցը կը գրէ թէ Ստալին կոչուած է պատերազմ. գործավար Վորոշիլոֆի հետ եւ զայն Կովկաս ղրկած։

Կը հաստատուի թէ երկու շաբաթ առաջ մահափորձ գործուած է պատերազմական փոխ գործավար Ունշլիխի դէմ եւ բազմաթիւ մարդեր ձերբակալուած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆԱՅԷԹՈՒԼԼԱՀ ԳԱՀԸՆԿԷՑ ՊԱՇԱ-Ի-ՍԱՔԱՕ ԹԱԳԱՒՈՐ

ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀԻ ԴՐՕՇԸ ԿԸ ԾԱԾԱՆԻ ՔԱՆՏԱՀԱՐԻ ՎՐԱՅ

Ապստամբները՝ գլխաւորութեամբ Պաշա-ի-Սաքաօի՝ ահռելի կռիւներէ յետոյ գրաւեցին Աֆղանիստանի մայրաքաղաք Քապուլը։ Ապստամբապետը յաղթական մուտք գործեց արքայական պալատին մէջ, որ պահպանուած էր պզտիկ ջոկատի մը կողմէ, գահընկէց ըրաւ նորընծայ թագաւոր Ինայէթուլլահը եւ յայտարարեց թէ ինք կը ստանձնէ երկրին գերագոյն իշխանութիւնը՝ Հապիպուլլահ Ղազի տիտղոսով։

Ինայէթուլլահի թագաւորութիւնը տեւեց չորս օր, կտրելով բոլոր մրցանիշները։ Ինայէթուլլահ ապահովութիւն ստացաւ իր եւ իրեններուն կեանքին համար։ Ապստամբապետը անոր շնորհեց անցագիր մը, որով կ'արտօնուի մեկնիլ Աֆղանիստանէն։ Հաւանաբար Պարսկաստան կամ Թուրքիա պիտի երթայ։

Փէշավարէն ստացուած վերջին հեռագիր մը կ'ըսէ թէ նախկին թագաւոր Ամանուլլահ Քանտահար երթալով միացած է Սիւրէյեա թագուհիին եւ մայր թագուհիին։ Չի գիտցուիր թէ ինչպէ՛ս կրցած է հասնիլ Քապուլէն մինչեւ Քանտահար։ «Սթար» կը գրէ թէ Ամանուլլահ կատարելապէս ծպտուած վիճակի մէջ գիշերանց ինքնաշարժով փախած է Քապուլի միջնաբերդէն։

Ամանուլլահ օգտուելով ձմրան սաստկութենէն, իրեն հաւատարիմ ցեղախումբերը պիտի կազմակերպէ եւ ձիւնհալէն վերջ՝ այսինքն յառաջիկայ գարնան սկիզբը կռիւը պիտի սկսի ապստամբներուն դէմ։

Կարգ մը շրջանակներու մէջ Ամանուլլահը կը նկատուի միակ մարդը, որ կրնայ կարգ ու կայունութիւն հաստատել երկրին մէջ։

Սիւրէյեա թագուհին յղի է եւ մօտ օրէն զաւակ մը պիտի ունենայ։

Ամանուլլահ Քանտահարի իր ապարանքին վրայ տնկեց արքայական դրօշակը, ինչ որ կը նշանակէ թէ երկրին մէկ մասը կը ճանչնայ իր հեղինակութիւնը։

Իր մեծ հայրը՝ էմիր Ապտիւրրահման եւս այս ձեւով շարժած էր։ Գահը կորսնցնելէ վերջ, քաշուած էր Թուրքեստան, ուր 15 տարի աքսորական մնալէ վերջ, բաւականաչափ ուժեր կազմակերպելով վերագրաւեց գահը։

Կ'ըսուի թէ Թիմուրլէնկ, որ Քապուլի վրայ կ'իշխէր, երբեք չկրցաւ տիրանալ Քանտահարի։ Մոնկոլեան հարստութեան հիմնադիր Սուլթան Պապէր 17 տարուան կռուէ վերջ միայն կրցաւ գրաւել Քանտահարը։ Երկու մեծ քաղաքները իրարմէ կը բաժնեն 550 քիլոմեթրի անանցանելի լեռներ։

Կը թուի թէ պատմութիւնը պիտի կրկնուի։ Հնդկաստանի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ այնպէս կը կարծեն թէ աֆղանական երկու կառավարութիւն պիտի կազմուի, մէկը Քապուլի, միւսը Քանտահարի մէջ, առաջինը հաւանաբար իշխանութեան գլուխ պիտի մնայ մինչեւ Ամանուլլահի զինուորներուն հասնիլը։ Մնաց որ աֆղան ցեղախումբերը, որոնք ազնուապետական աւանդութիւններով սնած են, չպիտի ընդունին ստորին դասակարգէ պետի մը տիրապետութիւնը, ու թերեւս մուլլաներու ընթացքին մէջ փոփոխութիւն մը առաջ պիտի գայ ի նպաստ Ամանուլլահի։

Ապստամբները ոչ մէկ յարձակում գործեցին օտարականներուն վրայ։ Բոլոր դեսպանատուններն ալ ապահով են. ո'չ մէկ օտար սպաննուած կամ վիրաւորուած է։ Կը վախցուի սակայն որ ապստամբները պիտի սկսին կողոպտել մայրաքաղաքը։

Օտարականները չվտարելու համար

Երեսփոխաններ Ֆրոսար, Փիէր Քոթ, Ալպէր Սորէլ, Թրէտէրն, Տիւրաֆուր եւ ուրիշներ Երեսփ. Ժողովի դիւանին ներկայացուցին օրինագիծ մը՝ օտարականներու վտարման մասին։

Ասոնք կը պահանջեն որ այսուհետեւ յանցաւոր օտարականները Ֆրանսայի սահմաններէն դուրս չհանուին, այլ իրենց պատիժը կրեն՝ համաձայն ֆրանսական օրէնքներու։

Օրինագծին հեղինակները մասնաւորապէս կը ծանրանան այն կէտին վրայ թէ՝ Ֆրանսայի մէջ կ'ապրին հազարաւոր օտարականներ, որոնք փախչելով իրենց երկրին մէջ տիրող բռնակալ վարչաձեւէն, ապաստանած են հիւրընկալութեան դասական երկիրը, ուստի եւ իրաւունք ունին մասնաւոր վերաբերմունքի։

Գալով այն օտարականներուն, որոնք բանտարկութեան դատապարտուած են, ըստ առաջնոյն պիտի կրնան արտաքսուիլ, բացի անոնցմէ, որոնք երբեք ամիսէն աւելի դատապարտութիւն չեն կրած եւ անոնցմէ, որոնք պատիժի յետաձգումէ օգտուած են։

Պարսկաստանի քարենորոգումները

Տէյլի Մէյլի Պասրայի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Պարսկական Խորհրդարանը որոշեց որ յառաջիկայ մարտէն սկսեալ, քաղաք-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ. ալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

«ԱՉՔԵՐՍ ԲԱՑՈՒԵՑԱՆ»

Սիրելի բէօվտացի,

Ուսածգական ածականներու, «քլիշէ» նախադասութիւններու ու մակերեսային դատողութիւններու մասին գրածդ զիս շատ հիմայեց։

Որոշեցի գալ բէօվտիա եւ անձնապէս ձեռքդ սեղմելով, քեզ եղբայրապետական կոնդակ մը յանձնել...

Բայց երբ քաղաքապետարան գացի ու բէօվտիոյ դեսպանատան հասցէն ուզեցի, զիս մեծ զգուշութիւններով դուռը դրին, խնդրելով պաղ ջուրի լոգանք մը ընել։

Վերադարձայ տուն՝ պաղ ջուրի լոգանքը ըրի, բայց անոր օգուտը չզգացի եւ դեռ չեմ գտած բէօվտիոյ դեսպանատունը։

*
* *

Դրացիս՝ Եւօֆէ, զայրացած էր քեզի դէմ։ Կ'ըսէր որ պատահական տողեր են քու յիշած օրինակներդ։

Բայց... երբ «Անցեալ»ի վերջին թիւը ստացայ, շուտով կրցի ջրել իմ դրացիիս չորցած առոգանութիւնը։

Իրեն կարդալ տուի նոր տողեր, ուր՝ այս անգամ ինք համբեց շատ մը ածականներ եւ ստորագծեց հետեւեալները.—

«*Սքանչելի* քերթուածներ».— «*խորախոհ* եւ *ազնուաշունչ*».— «*հոյակապ* շարք մը».— «*ինքնատիպ* տեսողութեան մը...».— «*հոլաթեւ* քմայքի մը *բուռն հողմովը սլացիկ* էջերու».— «*անթառամ* ճոխութիւններէն...».— «*անսեթեւեթ* քնարերգութեամբ».— «*ինքնեկ*... ու *հրապուրիչ*».— «*ինքնատիպ* ու *նրբարուեստ*... էջերով».— «*զմայլելի* մասեր կան»

Կանգ կ'առնեմ... որովհետեւ երկար է շարքը՝ «շատ ջուրի մէջ տարածուած ու թուլցած...» ինչպէս կ'ըսէ։

Դրացիս՝

— «Աչքերս բացուեցան» ըսելէ վերջ, սկսաւ խնդալ...։

— Ինչո՞ւ կը խըն...։

— Դեռ «շարունակելի» է եղեր..., պատասխանեց։

ՑԻՒՆՓԻՒՐՔԷ

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Պրուսայի ձերբակալուածներէն մաս մը ազատ արձակուած ըլլալով, անոնց թիւը իջած է 30ի։ Անոնց վերաբերեալ քննութիւնները վերջացած են։ Դատավարութիւնը պիտի սկսի շուտով։ Կուսակալը կ'ըսէ թէ դէպքը քաղաքական եւ յետաշրջական հանգամանք չունի եւ ուրիշ բան չէ բայց եթէ դատապարտեալի մը փախչելու համար դարձուցած էնթրիկները։

Եէշիլ Եուրտ, որ կը հրատարակուի Պրուսայի մէջ, կը գրէ.— ներկայիս 25-30 ձերբակալեալ կայ։ Ասոնք Պրուսացի, Պիլէճիկցի եւ Օրխանկազիցիներ են։ Անոնց մէջ պաշտօնեայ չկայ։ Միայն 2 թաղապետական հաւաքիչ կայ։ Քննութեանց արդիւնքին համաձայն բանտին տնօրէն Խալիլ Իպրահիմ պէյ եւ գլխաւոր պահակները պաշտօնանկեղած են։

Անոնց տեղ ուրիշներ պիտի անուանուին։

ԲՈՒԽԱՐԻՆ, Գ. Միջազգայինի նախագահը, համայնավար կուսակցութեան գործադիր կոմիտէէն խնդրած է ընդունիլ իր հրաժարականը կուսակցութեան մէջ ունեցած բոլոր պաշտօններէն։ Բուխարին հակառակ է գերման համայնավար կուսակցութեան վարիչներուն դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ 1928ԻՆ

ՀԱՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՃԻԳԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. Թղթ.).— Կեդրոնի կրթական կեանքը պարզելէ յետոյ, անցնինք արուարձանները։

ՍԷՆ_ԼՈՒ.— Այս արուարձանը Պոմոնէն վերջ կազմակերպուած է, սակայն այսօր կը գտնուի նախանձելի դիրքի մը մէջ։ Ամայի ու Թմրած Սէն-Լուն այսօր կը խայտայ, իր քարաշէն մատուռ-մանկապարտէզով, Դաշնակցութեան ակումբով, գրադարանով եւ մարզական միութիւնով։

Հոս մէկէ աւելի ժողովրդային հանգանակութիւններ կատարուած են եւ մեր հայրենակիցները սրտաբուխ մասնակցած են 2 3 հարիւրական փրանքով։ Մատուռի համար հողի գնման օրը, Պալաքեան եպս. երկու ժամուան մէջ 8000 փրանք հանգանակեց ժողովուրդէն։ Թաղ. Խորհուրդը, որ կազմուած էր Մարսէյլի պատգամաւորական ընտրութենէն վերջ, առանց սանձիմի հրապարակ նետուեցաւ եւ կեդրոնին օժանդակութեամբ Սէն Լուգի ռամկավար մը նիւթապէս գոհացնելով, անոր պարապահը մատուռ մանկապարտէզի վերածեց, ուր յետոյ փոխադրուեցաւ Դաշնակցութեան տունը։ Իսկ հիմա արդէն իր սեփական շէնքին մէջ ասպարէզ կը կարդայ ունեւոր կեղծ հայրենասէրներուն։ Հոս գնուած հողն է 300 քառակուսի մեդր, 20 փրանքէն։ Շէնքի կառուցման համար ծախք եղած է մօտաւորապէս 45 հազար փրանք։

Մանկապարտէզի աշակերտութեան թիւն է 80։ Ունի մէկ վարժուհի եւ մէկ օգնական։

ՍԷՆԹ-ՄԱՐԿՐԻԹ.— Սէն-Լուի հարաւ-արեւելեան կողմը կը գտնուի հայկական այս գիւղը, տարածուած լայն պողոտայի մը կողքին։ Հոս տուները շատ անկանոն շինուած են եւ ընդհանուր տուներու շրջանակին մէջտեղ բաւական լայն գետին մը միշտ ցեխոտ կ'ըլլայ, մանաւանդ ձմրան անձրեւներէն լճեր կը գոյանան եւ դրացիները չեն կրնար երթեւեկել։ Գիւղին մէջ գրեթէ օտարազգի սեփականատէրեր չկան. բոլորն ալ Թրքախօս հայ ընտանիքներ են, սակայն իսկական Հայեր, կարգ մը այլասերած հայախօսներէ աւելի։ Անոնք տեսնելով իրենց դրացի Սէն-Լուի յառաջդիմութիւնը, բարի նախանձով մը ոտքի կանգնեցան իրենց զաւակներուն ապագան պատրաստելու գեղեցիկ ցանկութեամբ։ Այս գիւղին հայ կաթոլիկներն ալ գնահատելի ընթացք մը ցոյց տուին, մասնակցելով հանգանակութիւններու եւ ժողովներու։ Խորհրդակցութիւններ ու վիճաբանութիւններ եւ ահա ժողովուրդին զոհաբերութեամբ եւ կեդրոնին օգնութեամբ գնեցին 240 քառակուսի մեդր հող, 35 փրանքէն եւ նոյնպէս տեղացիներու ջանքերով կառուցուեցաւ մատուռ-մանկապարտէզը։

Ներկայիս ունին 47 երկսեռ աշակերտներ։ Թաղականութիւնը հանգանակած է 12 հազար փրանք։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ-ԲԱՆՓԱՆԵԸ ՖՐԷՋ.— Մարսէյլէն երեք քառորդ ժամ հեռաւորութեան վրայ ծովահայեաց մեծ բլուրի մը ստորոտը 45 50 տուներ տարածուած են, իւրաքանչիւրը 4-5 սենեակով։ Ասոնց մեծամասնութիւնը Բան Օտտօի բնակիչներն են եւ ցրուումէն վերջ չեն ուզած քաղաք իջնելով պանդոկներու մէջ վարձուորներ ըլլալ, այլ ազատ եւ անկախ ապրիլ։ Դեկտեմբերի վերջին պայծառ կիրակի մը այցելեցի այս պզտիկ արուարձանը։ Բլուրին գագաթը, մեծ ու շքեղ շէնքի մը առջեւ երկսեռ բազմութիւն մը կը խլրտէր։ Բլուրին ստորոտէն կը հոսէր Մարսէյլի Ջրանցքը, նեղ ու երկայն։ Բանի մը հայրենակիցներով Ջրանցքը ձգեցինք իր ընթացքին եւ սկսանք մագլցիլ բլուրն ի վեր։ Եկեղեցական անուշ երգեցողութիւն մը հաճելի կը դարձնէր մեր վերելքը եւ ոյժ տալով մեր յոգնած սրունքներուն, աւելի արագ կը դիմէինք դէպի խլրտող բազմութիւնը։

Այդ օրը նոյն շէնքին օծումը կը կատարէր Պալաքեան եպս.։ Շէնքը պիտի ծառայէր թէ իբրեւ մատուռ եւ թէ իբրեւ մանկապարտէզ, ինչպէս միւս արուարձաններուն մէջ։ Մատուռին մեծ դրան առջեւ հին սեղաններու շուրջ բոլորուած էին Թաղ. Խորհուրդի անդամները, մէկ-մէկ պնակով.— «Մանուկներու համար է, անտես մի առնէք»։

Արարողութեանց աւարտումէն վերջ, Թաղ. Խորհուրդի ատենապետէն քաղեցի հետեւեալ տեղեկութիւնները.— Իբր ազգային կալուած ունին 603 քառակուսի մեդր հող, որուն 300 մեդրը Ֆրանսացի սեփականատէրը նուիրեց, իսկ մնացած 303ը՝ քառակուսի մեդրը 8 փրանքէն գնուած է։

Շէնքը շինուած է մեր աշխատաւոր հայրենակիցներու ձեռքով, որոնք իրենց առօրեայ աշխատանքէն վերադառնալով ապառաժներ կը պայթեցնէին շալակներով կիր ու աղիւս կը կրէին այդ բարձրութեան վրայ։ Պալաքեան եպս. ի ներկայութեամբ երկու անգամ հանգանակութիւն կատարուելով գոյացաւ 6000 փրանք։ Ունին 35-40 մանկապարտէզի մանուկներ եւ մէկ վարժուհի։

ՍԷՆ'Թ ԱՆԹՈՒԱՆ-ԳԱՆՓԱՆԵԸ ՓԻԼԸ.— Բանփանեը Ֆրէջի ճիշտ դիմացը, անկէ մօտ յիսուն վայրկեան հեռաւորութեամբ աւելի մեծ բլուրի մը վրայ նորէն մեծ մասով Բան Օտտօի բնակիչները, 90.100 տուներ։ Այս տուներուն ճիշդ վրայէն կ'անցնի Մարսէյլ Լիոն երկաթուղին։ Երկայն ու հսկայ կամուրջ մը Բանփանի Փիլերը միացուցած է Մարսէյլի հանրակառքի գծին։ Այս երկուքին մէջտեղի անջրպետը խորունկ եւ մեծ ձոր մը կը ձեւացնէ, տրնպէս որ մեր հայրենակիցները փոխանակ կամուրջին կտրուկ ճամբով իրենց բնակարանները երթալու, անակնկալ արկածներու չենթարկուելու համար ստիպուած են ամէն օր բլուրն ի վար ու վեր երթեւեկել։

Զարքաշ հայ աշխատաւորը հոս ալ ունի իրեն յատուկ մատուռ մանկապարտէզը։ Գնած են 305 քառակուսի մեդր հող, մեդրը 33 փրանքէն։ Հանգանակուած է 11.624 փրանք։ Ունին 75 80 մանուկներ, մէկ վարժուհի եւ մէկ օգնական։

ՍԷՆ ԺԻԼԻԷՆ.— Պոմոնի մէջ վարձուած մատուռ-մանկապարտէզէն կ'օգտուէր նաեւ Սէն Ժիլիէն-Լէ'զ Օլիվիէի բնակչութիւնը, 20-25 ընտանիք։ Ասոնք իրենց զաւակներուն կրթութեան համար ո՛ր եւ է ջանք չէին խնայեր եւ ամէն առտու պզտիկներուն ձեռքերէն բռնած կ'առաջնորդէին մինչեւ Պոմոնի մանկապարտէզը։ Կիրակի օրերուն բարեպաշտ հայ տիկիններ խումբ խումբ կը դիմէին դէպի Պոմոնի մատուռը, գոնէ շաբաթը անգամ մը պատարագ մը տեսած ըլլալու համար։ Դժբախտաբար այս իրարու շատ մօտ երկու արուարձանները երկար ատենէ անջատուած են։ Պոմոնի Թաղականութեան անտեղի ըմբոստացումը յոռի տպաւորութիւն ձգեց Սէն Ժիլիէնցիներուն վրայ, որոնք անմիջապէս սկսան կազմակերպուիլ։ Իրենց նորաշէն տուներուն մօտ գնեցին 720 քառակուսի մեդր հող, վեց փրանքէն եւ կիրակի մը առաջնորդը օրհնելով հողը հանգանակութիւն մը կատարեց, որմէ գոյացաւ մօտ 3500 փրանք։ Հոս ալ ժողովուրդին ջանքերով պատերը բարձրացած են։ Յոյս կայ որ մինչեւ Զատիկ ամբողջանայ շէնքը։

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՕ.— Սէն Լուի այս երկու իրարու շատ մօտ արուարձաններն ալ Բան Օտտօի բնակիչներէն հաւաքուած հայրենակիցներ են։ Բաւական մեծ մաս մը խոշոր գաղութի մը մէջ պզտիկ խրճիթներ շինած, գրեթէ նախկին կայանին կեանքը ունին։

Մնացեալ մասը մօտ 150 ընտանիք մօտակայ Ֆրանսացիներու եւ Իտալացիներու տուներու մէջ վարձուորներ են։ Այս արուարձանը սեփական հող չունի։ Երկու կեդրոններու մօտիկ մեծ շէնք մը վարձած են, որ կը ծառայէ իբրեւ մատուռ—մանկապարտէզ, հոն կ'ուսանին 130 երկսեռ աշակերտներ (նախակրթարանի Ա., Բ. դասարանները և մանկապարտէզի բաժինը)։ Ունին մէկ վարժուհի, մէկ ուսուցիչ եւ մէկ օգնական։

ՊՈՄՈՆ.— Բնական տեսարաններով ծառուտ եւ օդասուն արուարձան մըն է Պոմոնը։ Հոն հաստատուած են մօտ 150 հայ ընտանիքներ, մեծ մասով սեփականատէր։ Ունին բարեկեցիկ կեանք մը։

Հակառակ իրենց լաւ կենցաղին, մատուռ-մանկապարտէզի համար չունին սեփական հող եւ տարիներէ ի վեր կը մնան վարձուոր։ Վերջին տարին իբրեւ «Կրօնական ընկերակցութիւն» ներկայանալով եւ կառավարութենէն վաւերացուելով, առանձին աղանդ մը դարձած են։ Ունին 30 35 մանկապարտէզի աշակերտներ, որոնց համար պաշտօնի կոչուած է վարժուհի մը։

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ.— Ամէնէն խղճալին եւ անտարբերն է Սէն Ժէրոմի գաղութը։ Մէկէ աւելի անգամներ գրած եմ այս արուարձանի մասին։ Ոչ մէկ շարժում եւ ոչ մէկ հետաքրքրութիւն։ Առաջնորդը շրջան մը բրած է հայկական տուներու մէջ եւ խոստացած է ուրիշ առթիւ նորէն այցելել։ Սակայն իրական եւ դրական գործ մը առաջ բերելու համար, առաջնորդին ներկայութիւնը անհրաժեշտութիւն մը չէ։ Պէտք է շարժել ժողովուրդը, պէտք է ծրագիր մը առաջադրել, որպէսզի կեդրոնը պարտաւորուի նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ աւելի կանոնաւորել Սէն Ժէրոմի ազգային կեանքը։

Վալպարէլի, Լա-Պարասի, Սէն Մարսըլի եւ Լա Փոմի արուարձաններուն մէջ եւս ունինք բաւական թիւով ցրուած հայ ընտանիքներ, որոնք գրեթէ չէզոքացած կեանք մը կ'ապրին։ Բոլորն ալ վարձուորներ են Ֆրանսացիներու տուներուն մէջ։

Ունին դպրոցական տարիք ունեցող զաւակներ, որոնք կը թափառին փողոցներուն մէջ։ Քիչեր միայն կը յաճախեն ֆրանսական դպրոցներ։

Ինչպէս յայտարարեց Ազգ. Վարչութիւնը, այս արուարձաններու եւ կեդրոնի մէջ պաշտօնավարող 16 երկսեռ ուսուցիչներու միայն երկուքը Դաշնակցականներ են, որով «անգործ ընկերներու գործ մը հայթայթելու» խնդիր չկայ։ Ընդհակառակն, ազատ ձգուած ուսուցիչներէն երկուքը Դաշնակցականներ էին (Մ. Գույումճեան եւ Տաքթ. Գասպարեան), մէկը հնչակեան՝ Տօնապետեան, իսկ երկուքը չէզոք (Յովհաննէս Ասպետ եւ Եղիշէ Թորոսեան)։

ՍՏ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ.—կարգ մը տեղերէ եւ մասնաւորապէս մարսէյլէն հարցումներ կ'ուղղեն մեզի, շարունակելի գրութեանց հրատարակութեան մասին:

Կը փութանք պատասխանել թէ Յառաջի մէջ ունենալով միայն մէկ Թերթօնի բաժին, այդ շարունակելի գրութիւնները (պատմուածքներ) կարգի կը սպասեն, յարմարութեան պարագային Թերթօնի բաժնին մէջ հրատարակուելու համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Անատոլուէն վերջերս հասած ճամբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.

— Արաբկիրի մէջ բաւական հայութիւն կայ եղեր, ժամանակ մը նոյն իսկ երկու հազարի բարձրացեր է թիւը. սակայն պարագաներու բերումով մաս առ մաս գաղթեր են անոնք որ ճանապարհածախքի մը դրամը ունեցեր են եւ կամ անոնք որ արտասահման ազգականներ ունին։ Մնացեալները օրը օրին ապրող, խեղճ ու կրակ թշուառներ են։

Դրամ ունեցողը կ'երթայ, ուր որ կրնայ երթալ. տէր ունեցողը նոյն իսկ Հայաստանի գոց դռները բանալ տալու կը յաջողի. իսկ անոնք որ չունին, ի՞նչ պիտի ըլլայ այդպիսիներուն վիճակը։

Ներկայիս Արաբկիրի մէջ մօտաւորապէս 650-700 հայութիւն կայ, որոնց մէկ մասը խնամիական կապերով կապուած են թուրքերուն հետ. մնացեալները ի վիճակի չեն երկրէն մեկնելու, որովհետեւ դրամ չունին, որովհետեւ Հայաստանի կառավարութիւնը առանց դրամի մարդ ներս չառներ, եւ այդպիսիները պէտք է որ մնան իրենց եղած տեղերը ու թրքանան վերջնապէս։

Այդպէս կ'ուզեն թուրքերը եւ իրաւացի են. այդպէս կը փափաքի Եւրոպան եւս, եւ նոյնն է մտադրութիւնը նաեւ արտասահմանի լուռ հայութեան։

Արաբկիրէն Մալաթիա երկարող ճամբուն շրջակայ քրտաբնակ գիւղերուն մէջ ցրուած որբ-որբուհիներու մասին կատարած քննութիւններս ողբերգական է. ամէն գիւղի մէջ տասնեակ մը քրտացած որբեր, եւ նոյնքան ալ օտարներու հետ ամուսնացած հայ աղջիկներ կը գտնուին, ոմանք կը պահեն դեռ իրենց հայ անունը ուրիշներ Մստօ, Հէսօ, Իւսօ, Ջէրօ եւայլն, չեմ գիտեր ինչ անուններու տակ ծածկուած քարշ կուտան իրենց գոյութիւնը։

Ղօչ ուշաղի, Աթմա աշիրէթներու մէջ ապրող Հայերու թիւը 500էն աւելի է, բայց իրականութեան մէջ իրենց բուն անուններով հազիւ թէ 100 հոգի կարելի է գտնել։

Խզօլիի քանի մը գիւղերուն մէջ ներկայիս 180է աւելի որբ-որբուհիներու գտնուիլը ստուգեցի, նոյն շրջանին պատկանող եւ աչքառու դիրք ունեցող Մօսօ պէկէն եւ ուրիշ երկու Հայերէ։

— Ինչո՞ւ Պոլիս չէք երթար, հարցուցի հայ ծերուկի մը, որ Մ. պէկին ոչխարները կ'արածէր. Մարդը ծուռ ծուռ նայեցաւ երեսիս ու գլուխը շարժելով պատասխանեց.

— Ինչո՞վ երթամ Պոլիս, էֆէնտի, աղջիկ մը ունիմ երկու որդով, անօթի ծարաւ տունը նստած է, աղբօրս կնիկը երկու չօճուխով իմ ճիտս մնացեր է, կը բանիմ, կ'աշխատիմ, չոր հացի մը փարայի համար, ան ալ ձեռքս չի անցնիր. նէ վրայ կայ, նէ գլուխ, տղուս մէկը Թ. պէկին քով ծառայ է, ես ալ պզտիկ տղուս հետ Մ. պէկին ոչխարները կ'արծինք. նէյինք ի՞նչ պիտի ըլլայ սոներնիս»։

— Ուրիշ Հայեր կա՞ն այս կողմերը։

— Շատ, հէտոն ու հիսապը չիկայ. ամէն տուն Հայ մը կայ. Հայ ըսել՝ վայ ըսել է, որո՞ւն ինչուն պէտքը, նէ տէր ունինք, նէ տիրական։

Մալաթիան իրապէս Թուրքիոյ պատուղներուն չտեսնարանն է. թէեւ կարգ մը մեծ շէնքեր կառուցուած են եւ քանի մը փողոցներ սալայատակուած, բայց ընդհանուր առումով քաղաքին մեծ մասը աւերակ է։

Քաղաք մը որ առատ ջուր ունի, անմաքրութիւնը պէտք է վերագրել ժողովուրդին ծուլութեան։ Քիչ աշխատիլ, շատ շահիլ կ'ուզեն թուրքերը. հոս ալ նախնական տարազը փոփոխութիւն կրած չէ, բացի գլխարկէն։

Կիները փէրէճէով կը պտըտին փողոցները։ Կառավարութիւնը մեծ զարկ տուած է վարժարաններու. ուսումը պարտաւորիչ եւ ձրի է. կարճ ժամանակի մէջ նոր երիտասարդութիւնը պիտի տիրէ հրապարակին։

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ Հայերու ձգած պակասը զգալի է ամէն մարզի մէջ, մանաւանդ արհեստաւորներու եւ պաշտօնէութեան համար ամէն ժամանակ Հայերու պէտք պիտի ունենան այդ կը խոստովանին իրենք, թուրքերը, եւ այդ տեսայ ես Մալաթիոյ մէջ բնակած քանի մը օրերու ընթացքին։

Հրապարակի վրայ գտնուած արհեստաւորները Հայեր են թըրքացած կամ անուններին պահած։ Թուրքը ծնած է պետական պաշտօնեայ ըլլալու համար. ան մինչեւ այսօր երբեք չէ խորհած արհեստի մասին, եւ նոր է որ կառավարութիւնը ուշադրութիւն կը դարձնէ արհեստի կարեւորութեան եւ կ'աշխատի արհեստաւորներ հասցնել վաղուան համար. Մինչայդ Հայը պիտի փնտռուի եւ Հայ չգտնուած քաղաքի մը արհեստը մեռած կը նկատուի։

Հայեր շատ կան այս քաղաքին մէջ, բայց ընդհանրապէս Թուրք անուն կը կրեն. ժամանակին Թրքացած (Մուհթէտի) են եղած ու այդպէս ալ պիտի մնան, եթէ կարճ ժամանակի մէջ երկրէն դուրս չգան։

Իր մօտակայ շրջաններով 1800է աւելի հայութիւն ունեցող Մալաթիան ոչ քահանայ ունի եւ ոչ ալ վարժարան։

Կարգ մը հայ պզտիկներ թուրք վարժարան կը յաճախեն, ինչպէս իմացայ Ն. պէյէն։ Յիշեալը Եւրոպա ապրած եւ բարձրագոյն ուսում առած քաղաքավարի երիտասարդ մըն էր. երկար խօսեցաւ հանրապետական կարգերու եւ ժողովուրդի տգիտութեան վրայ։ Ըստ Ն. ի տուած տեղեկութեան, մինչեւ տասը տարի թուրք ժողովուրդը լիովին ըմբռնած պիտի ըլլայ հանրապետութեան իմաստը եւ որպէս եւրոպականացած ժողովուրդ մը իր տեղը պիտի ունենայ քաղաքակրթուած ազգերու շարքին մէջ։

Խօսելով Հայերու մասին, Ն. պէյ եզրակացուց.— Հայ անունը եւ հայութիւնը այլեւս տեղ չունի Թուրքիոյ, մանաւանդ Անատոլուի մէջ. այդ է մեր տեսակէտը եւ այդ կը պահանջէ Հայերու շահը. հոս ապրող Հայերուն կը մնայ կա՛մ թրքանալ ձուլուելով մեծամասնութեան հետ, եւ կամ հեռանալ այս տեղէն ։

Ինչպէս Ն. պէյի, նոյնպէս եւ բոլոր երիտասարդ թուրքերու մտայնութիւնը նոյնն է։ 50էն վեր քրիստոնեայ դրացիները, (բայց ոչ թէ երէկ երբ կը մորթէին) այլ այսօր երբ անդրադարձած են իրենց սխալին, երէկ կեավուրներ էին անոնք, իսկ այսօր բարի դրացի, որովհետեւ այսօր իրենք ալ գլխարկ կը կրեն եւ այդ մահու չափ ծանր է հին գլուխներու համար։

Հետաքրքրուեցայ մէկ քանիններու կարծիքը առնել գլխարկի գործածութեան մասին. խօսակիցներէս մէկը, Նախկին հոջ
պատասխանեց.

— Մեր նուիրական մ
րէին հետեւող իսլամներուն
մեռնիլը աւելի լաւ էր քա
կեավուրներուն գործածած
կը դնել գլխարկով նամազ
մահացու մեղք է։

Ուրիշ մը՝

— Ֆէսը իսլամին «չէ
էր. առանց ֆէսի «ճէնազ
վերցուիր. ես ֆէս մը պահ
որ մեռած ժամանակս
դնեն, իսկ այժմ նամազի
ժամանակի գլուխս «նամազ
լըկի» մը կը դնեմ։

Երրորդ մը՝

— Իսլամ ու քրիս
իրարմէ զատող ֆէսը վե
վերջ, այլեւս մեր եւ անոն
ի՞նչ տարբերութիւն կայ. կ
րին շափգա, իսլամին
յարմար է։

Այս է մտայնութիւն
անոնց, որ 35-40 տարիքը
ցած են. իսկ այդ տարիք
եղողներու համար գլխարկ
ձեւի գլխանոց մըն է, եւ
գործածեն զայն, բացի
րէն, որ մեծով թէ պզտիկ
հաշտ հակառակորդներ
խարկի գործածութեան,
եւ այնպէս կը գործածեն

Ցնտեսական սուր տագն
տիրէ ամէն տեղ, արմտի
ները երթալով կը բարձրան
ղովուրդը ի վիճակի չէ
տուրքեր վճարելու, բայց
կան պիւտճէն հաւասարակ
համար տուրքերու յաւ
որպէս փրկարար միջոց ը
ուած է։» «Ն. (

ՀԱՅԵՐԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Մ

ԵՐԵՍԻ ՎՐԱՅ ՁԳՈՒԱԾ ԳԱՂՈ

ՓԵՇԹԱ, 12 յունուա
(Թղթ.).— Իբր խոնարհ մէ
դամը Պուտափէշթի հայ
թին, կ'ուզէի ուշադրութիւն
ւիրել մեր վիճակին վրայ։

Կոկիկ թիւ մը կը
այստեղի Հայութիւնը,
ընկեցիկ է, բայց չունի
ո՛ր եւ է կազմակերպութի
այս պակասը օրէ օր զգ
դառնայ։ Աչքի կը զարնեն
բացումը, տեղացիներու հե
մուսնութիւնները եւն։

Վիէննայի Մխիթարեան
բանութիւնն էր որ առաջ
գամ մտածեց զբաղիլ Բ
տափէշթի հաստատուած Ա
Հայերու եւ թէ հին Հ
բահայերու խնդրով։
Հունգարագէտ, ղրկուեցա
Աթանաս Տիրոյեան եւ
սէս Տիրացուեան։ Բաւական
հրդակցութիւններէ վերջ, ո
ցաւ Պուտափէշթի մէջ հ
տել Մխիթարեան հաստ
թիւն մը, որ պիտի ունենա
ռանձին դպրոցը եւ եկեղեց

Պուտափէշթի թէ Արեւել
յերը եւ թէ Հունգարահ
մեծապէս զգացուած այ
բար գաղափարէն, իրենց
ցութեամբ կարելին ըրի
ծրագրին յաջողութեան հ
Եւ ամէն կերպով նպաստ
մար շէնք մը գտնուեցաւ
զոհողութիւններով բնակար
պարպուելով, շինուեցաւ գ
մատուռ մը, ժողովասրահ
վանքի յատուկ սենեակներ
ռանց որեւէ խտրութեան
կուսակցական պայքար չէ
մէն Հայ ջերմօրէն յա
վանքին եւ կ'ընէր ինչ որ
էր, անոր բարոյական
թեան համար։ Փոխադար
Մխիթարեան վարդապետնե
մասնաւորապէս Հ. Ներսէս

...ական եւ բարոյական զոհողութիւնները աւելի սիրելի դարձուցած էին վանքը հայ գաղութին։

Դժբախտաբար, երկար չտեւեց այդ ուրախութիւնը եւ ամէն բրա... իր անյաջողութեան մատնուեցաւ Հ. Աթանասի եւ Հ. Ներսէսի անհամաձայնութեան պատճառաւ։ Վերջինը (այժմ հանգուցեալ), տարրին բերումով անկարող եւ կրօնական նեղ սկզբունքներով ...ւնքան չէր կրնար յարմարիլ ...ուան պահանջներուն. իսկ Հ. Ներսէս, ազատամիտ եւ աշխոյժ, աւելի լաւ ըմբռնեց ժողովուրդին ...տքը եւ ըստ այնմ գործելով ...իրաշահեցաւ գաղութը։ Այս վիճակէն դժգոհելով Հ. Աթանաս Մխիթարանութեան օրէնքին տառական գործադրութիւնը պահանջեց Վիեննայէն, յետոյ Վատիկանէն։ ...աշը տեսնելով գաւաթ մը ջուրի մէջ յարուցուած փոթորիկը, Հունգարիոյ կաթոլիկ կրօնապետին միջոցով հրամայեց վանքը փակել եւ վարդապետները Վիեննա ղրկել։ Իսկոյն գործադրուեցաւ հրամանը։

Վանքը, որուն գնման առեն հայ գաղութը մեծ ջանքեր թափած էր, այսօր Վիեննայի համար առաջնակարգ հասոյթի աղբիւր մը եղած է։ Մատուռը քանդուելով շինուած է բնակարան։ Նոյնպէս ձեւափոխուած են վանքին միւս մասերը. իսկ ընդարձակ բակը, որ ծրագրուած էր ապագայ եկեղեցիին համար, վերածուեցաւ պառատան, իբրեւ վարձատրութիւն մեր ջանքերուն եւ մխիթարութիւն հայ գաղութին...

Աւելորդ կը նկատեմ յիշել այն մեծ ծառայութիւնները, որ Փէշթայի վանքը կոչուած էր կատարելու մեր գաղութին՝ եւ մանաւանդ Հունգարահայերու համար, որոնց գումարը քանի մը հազարներու կը հասնի։ Այլեւս անխուսափելի է ձուլման վտանգը, եթէ նոր միջոցներ ձեռք չառնենք։

Կ. Բ. ԳԱԼՊԱԳԵԱՆ

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՄԸ ԵՒՍ

Սոֆիայէն ղրկուած կոչէ մը կ'իմանանք թէ յառաջիկայ մարտ 26ին պիտի տօնուի Մեսրոպեան ճեմարանի հիմնադիր Գէորգ Մեսրոպի գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը։ Այս առթիւ կազմուած է կեդր. յանձնաժողով մը, նախագահութեամբ Ստեփաննոս արքեպսկ.ի եւ անդամակցութեամբ 28 հայրենակիցներու։ Յանձնաժողովի հասցէն.— A. Ajderian, Collège Mesrobian, Pavlovo, Sofia (Bulgaria):

⁂ Կը թուի թէ յոբելեաններու տարի մը պիտի ըլլայ 1929 թուականը։ Մինչեւ այժմ պաշտօնապէս հաստատուած են հետեւեալ յոբելեանները. — 1. — Եղիշէ արք. Դուրեան, 2.— Ա. Ահարոնեան, 3.— Մեսրոպ Նուպարեան, 4.— փրոֆ. Վահան Տոտոմեանց (Միջազգային) եւ 5.— Գ. Մեսրոպ։

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Զ. Ո. Միութեան փարիզի մարմինը, նկատի ունենալով որ քարթիէ Լաթէնի (Սէն-Միշէլ — Օտէոն) Սէնայի եւ Օրթոլանի ճիւղանոցներուն մէջ գտնուող մօտ երեսունեակ մը հայ պատանիները փողոցները կը թափառին ամէն շաբթու հինգշաբթի օրերը, տեղական դպրոցներու սովորական փակումով, Միութեան փարիզի իր գրադարան-ընթերցարանին մէջ հաստատեց հայերէնի դասընթացք մը եւ ուսուցիչ անուանեց պ. Մ. Նաթանեանը։

Առաջին դասընթացքը սկսաւ 1928ի ունուար 12ին, ուր հազիւ 5-6 հոգի ներկայացած էին։ Հակառակ այդ փոքրիկ թիւին՝ ուսուցիչը սկսաւ իր դասաւանդութեան։ Երկրորդ եւ երրորդ հինգշաբթի օրերուն թիւը բարձրացաւ 10ի։ Այդ շրջանէն ծնողները երբ համոզուեցան թէ այդ ձեռնարկը յարատեւ գործ մըն է, պարտաւորեցին իրենց տղոց որ յաճախեն այդ դասընթացքներուն։ Եւ ահա այսպէսով աշակերտներու թիւը չորրորդ-հինգերորդ դասընթացքներուն յանգեցաւ 27ի։

Աշակերտները երկսեռ էին եւ 7-8 տարեկանէն մինչեւ 14 տարեկան։ Ասոնցմէ ոմանք բնաւ հայերէն գիր չէին ճանչնար. ոմանք ալ խօսիլ չէին գիտեր իրենց մայրենի լեզուն, կը խօսէին թուրքերէն կամ ֆրանսերէն։ Փոքրիկ թիւ մըն էր որ միայն գիր կը ճանչնար, բայց կը դժուարանար հեգել առանց հասկնալու։ Իսկ պարզ ընթերցում ընող եւ գրող մասը հազիւ 5-6 հոգի էին։

Հակառակ տեղին անյարմարութեան, գրասեղանի չգոյութեան եւ այլ յարակից պէտքերու պակասութեան, երկսեռ աշակերտները բաւական օգտուեցան եւ մեծ հաճոյքով կը յաճախէին դասերուն եւ կը փափաքէին որ անոնք չընդհատուէին։

Անցեալ տարուան ձեռնարկուած դասընթացքը տեւեց մինչեւ յուլիս 12, վեց ամիս։

Միութիւնը եթէ հնարաւորութիւն ունենայ նիւթապէս, ամբան արձակուրդի առթիւ այդ դասընթացքները ամէնօրեայի պիտի վերածէր։

Գալով նոր շրջանին, որ սկսաւ 1928 նոյ. 25ին, աշակերտները 13 հոգի էին։ Երրորդ եւ դ.րդ դասընթացքներուն միայն այդ թիւը բարձրացաւ 23ի։ Սակայն տարակոյս չկայ թէ դեռ շատ պիտի աւելնան, երբ պէտք եղած կերպով յայտարարութիւններ ըլլան մէջ։ Խոստովանինք սակայն որ միայն «Յառաջ»ն է այդ ուղղութեամբ քաջալերողը։

Ինչպէս անցեալ, նոյնպէս ներկայ շրջանին դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան Միութեան փարիզի Գրադարան-ընթերցարանին մէջ, Ֆլօրիայի վերնայարկի սրահը 61, Rue Monsieur le Prince Métro : St. Michel կամ Odéon):

Հիմա, աշակերտները կը կարդան, կը գրեն, իրենց դասերը, իմաստը կը բացատրեն. ուղղագրութիւն կ'ընեն, իսկ փոքրիկ մաս մըն ալ շարադրութիւն կը գրէ։ Դասերը կը տեւեն երկու ժամ՝ 3-5։ Սրահը տաք է, լոյսը բաւական է, բայց դպրոցական պակասները կը մնան։

Միութիւնը իր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը տուած է նաեւ անցեալ տարի հաստատուած Սանասարեան ժողովրդական համալսարանին, ուր պ. Մ. Նաթանեան շաբաթը անգամ մը երեքշաբթի երեկոները կը դասաւանդէր պատմութիւն։ Անցեալ տարի այս դասընթացքը յաջողութիւն գտաւ, իսկ այս տարի ոչ։

Այս պատճառով ալ, անհրաժեշտ գտած ենք, Պէլվիլի թաղամասի հայ պատանիներու համար բանալ հայերէնի ուրիշ դասընթացք մը։ Դասերը տեղի կ'ունենան հաւանաբար 40, Rue de Belleville:

Պէլվիլ՝ ուր աւելի քան հոծ հայ բազմութիւն մը կայ, եւ հայ տղաքը նոյնպէս զուրկ են հայ լեզուի ուսուցումէն, վստահ ենք որ մեծ յաջողութիւն պիտի գտնենք։ (Կնիք)

ՀԱՅ-ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Հայ-կաթոլիկներու Կաթողիկոս-Պատրիարք Պօղոս-Պետրոս ԺԳ. Թէրզեան Ուրբաթ օր ներկայացաւ արտաքին նախարար Պրիանի, ընկերակցութեամբ Նազլեան, Պահապանեան եւ Նէսիմեան գերապայծաններու։

Նախարարը սիրալիր ընդունելութիւն ըրած է հայ կրօնաւորներուն եւ հաւաստած թէ հոգատար պետութիւնը ամէն կերպով պիտի օժանդակէ պատրիարքին՝ իր պաշտօնին կիրարկումին մէջ։ Կը տեղեկանանք թէ Պ. Պրիան հեռագրած է Սուրիոյ ֆրանսական իշխանութեանց՝ պատշաճ ընդունելութիւն ընել պատրիարքին։

Շաբաթ օր Թէրզեան պատրիարք եւ գերապայծանները Սէն-Տընի երթալով գեղեցիկ պսակ մը դրին Լեւոն Ե. Լուսինեանի դամբանին վրայ։ Պսակը կը ներկայացնէ խաչ մը եւ սուր մը։ Պատրիարքը հոգեհանգիստէն վերջ կարճ բանախօսութիւն մը ըրաւ՝ շեշտելով հայեւ-ֆրանսական յարաբերութիւնները անցեալին մէջ։ Ու ակնարկելով Պատրիարքական Աթոռին Սուրիա փոխադրութեան, մաղթեց որ ատիկա ըլլայ հայ ազգին համար «փառաւորագոյն ապագայի մը արշալոյսը»։

Շաբաթ կէսօրէ վերջ «Լիւթեսիա»յի մէջ թէյասեղան մը սարքուած էր ի պատիւ պատրիարքին եւ գերապայծաններուն։ Ներկայ էին արտ. նախարարութեան կողմէ ներկայացուցիչ մը, մոնսէնեօր Շարլթալ, Բիպարեան եպիսկոպոս։ Պ. Պ. Խատիսեան, Սինապեան, փրոֆ. Մաքլէր, Մխիթարեան հայրերը, Հայոց եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը եւլն.։ Փարիզի ժողովրդապետ Հ. Պետրոս վրդ. Քէտիճեան ֆրանսերէն ճառով մը շեշտեց թէ բոլոր Հայերը՝ առանց դաւանանքի խտրութեան՝ հրաւէրին պատասխանելով միութեան եւ եղբայրութեան լաւագոյն օրինակը կուտան, ու մաղթեց որ այդ միութիւնը շարունակուի նաեւ ազգային բոլոր խնդիրներու մէջ։

Ֆրանսերէն գրութիւնով մը պատասխանեց Թէրզեան պատրիարք, որ ըսաւ թէ միութեան մէջ է մեր զօրութիւնը. շնորհակալութիւն յայտնեց ֆրանս. հիւրընկալ ազգին եւ աւելցուց թէ հիմա որ իր աթոռը ֆրանս. գրօշի պաշտպանութեան ներքեւ կը փոխադրուի, հայ ազգը պիտի կրնայ աւելի խաղաղ օրեր տեսնել եւ բարգաւաճիլ։

Խօսեցան նաեւ Պ. Դր. Սինապեան՝ Բարեգործականի կողմէ եւ Պ. Սարուխան (Պելճիքայէն) Կովկասի հայ-կաթոլիկներուն կողմէ։ Վերջին խօսողն էր կաթողիկոս-պատր. ընդհ. փոխանորդ Յովհ. Նազլեան գերապայծառ, որ ակնարկելով Լեւոն թագաւորին գերեզմանին վրայ դրուած պսակին, ըսաւ թէ հայ ազգը միշտ ապրած է իր սուրով եւ խաչով, հայրենիքով եւ հաւատքով։

Կիրակի առաւօտ Թէրզեան պատրիարք հանդիսաւոր պատարագ ըրաւ Սէվր փողոցի եկեղեցիին մէջ։ Ֆրանս. կառավարութեան կողմէ ներկայ էր Պ. Քանէ, Ոստիկանական տեսչութեան կողմէ՝ Պ. Փիքար, փրոֆ. Ն. Եօրկա եւ մեծ թիւով հրաւիրեալներ։ Երգեցողութիւնները կատարուեցան անթերի՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սերգօեանի։ Նազլեան եպիսկ. յայտարարեց թէ պատրիարքը գնահատելով Փարիզի հայ-կաթ. հասարակութեան ժողովրդապետ Հ. Պետրոս վարդապետ Քէտիճեանի ջանքերը, իրեն կուտայ Ծայրագոյն վարդապետի աստիճան եւ «գերյարգելի» տիտղոսը։

Թէրզեան պատրիարք կիրակի իրիկուն մեկնեցաւ Մարսիլիա, — ընկերակցութեամբ Նազլեան եւ Նէսիմեան գերապայծաններու — ուկէց շոգենաւով պիտի երթայ Եգիպտոս եւ Պէյրութ։

Շրջուն Թղթակից

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յաճախ մեզի հարցումներ կ'ուղղուին որոնց պատասխանը անմիջապէս կը տրուի *ՆԱՄԱԿԱՏՈՒ*Փով (դ. էջ):

Իսկ օրը օրին ղրկուած դրամները միշտ կը ծանուցուին *ՆԱՄԱԿԱՏՈՒ*Փով (Ստացանք):

Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ (Մեփ. Թղթ.).— Անցեալ օր պարզեր էի Լիոնի արուարձաններէն Մոնշայի փոքրաթիւ գաղութին կեանքը։ Կը փութամ քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւս հաղորդել։ Այստեղ ալ երեսի վրայ ձգուած է մանուկներու կրթութեան խնդիրը։ Մինչդեռ կարելի է այդ փոքրիկները, որ տեղական դպրոց կ'երթան կամ փողոցները կը չափեն, երեկոները գոնէ մէկ ժամ հաւաքել սենեակի մը մէջ ու ա. բ. գ.ը վարժեցնել. բացատրել թէ իրենք Հայ են եւ պէտք չէ որ օտար լեզուով խօսին իրարու հետ կամ երգեն։ Ինչո՞ւ կարելի չէ չափահաս տղամարդիկը գոնէ շաբաթը մէկ անգամ իրարու մօտ հաւաքել, հայերէն թերթեր ու գիրքեր կարդալ, չհասկցողներուն բացատրել, հանրօգուտ նիւթերու մասին վիճաբանիլ եւ այսպէսով իրենց թմրած վիճակէն արթնցնել։ Հաւատացէք որ բոլորն ալ պիտի մասնակցին, եթէ նախաձեռնող մը ըլլայ։ Եւ ի՞նչ պատճառ կայ չմասնակցելու երբ դրամի խնդիր չկայ, կուսակցական հաշիւ չկայ եւ բոլորն ալ չէզոք են։

Մեր հայրենակիցներէն շատերը տարեկան 75 ֆրանքի յաւելեալ գումար մը վճարելով տան տիրոջ, տունի պարտէզին մէջ հող վարձած են եւ իրենց պէտք եղած կանաչեղէնները կը պատրաստեն, հաւեր ու ճագարներ կը պահեն։ Անցեալ օր Զարսանճագցի հայրենակից մը իր հաւերուն շինած բոյնին նայելով, խորունկէն «ա՜խ» կը քաշէր ու կ'ըսէր՝

— Ինծի ծզին Հայաստան երթամ շատ չէ՝ ըս հաւերուս բոնին չափ տեղ մը տան օր ինծի մալ ըլլի, ըն ատենը «պէկ իլէն պաճանախ» կ'ըլլիմ:

Լսեցէք, է՜յ Հայաստանի վարիչներ, այս օրավարձքով ապրող Հայուն — հարազատ, ոչ թէ ձեզ նման այլասերած — աղաղակը։ Ձեզի ուղղուած են այս խօսքերը, դուք որ անգլիացի բանուոր, չինաստանցի յեղափոխականով կը զբաղէք, մեր արիւնը խմող 80,000 Թուրքերը մեր երկրին մէջ տեղաւորելով տուն տեղ կ'ընէք, հողին կը կապէք. բայց այսպիսի Հայու մը շատ կը տեսնէք դուռ բանալ հաւու բոյնի չափ տեղ մը տալ։

Ոճի՛ր կը գործէք, պարոններ եւ ապագայ սերունդը եթէ ձեզ խաչը հանէ, դարձեալ քիչ է։

Դ. Շէյխհաճեցի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ

Վիէն, 9 յուն. — Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը յառաջիկայ կիրակի 20 յունուարին, պիտի մեկնի Rive de Gier քաղաքը, մրցելու համար տեղական ախոյեան խումբին դէմ, Stade Sportingի մէջ։

Սոյն մրցումը երկար բանակցութիւններէ յետոյ կարելի եղաւ կարգադրել։ Ֆրանսական խումբը 1926էն մինչեւ 1928 Լուառ նահանգի ախոյեանն է։ Լիոնի ախոյեանութեան համար մրցած է շատ մը խումբերու դէմ, որով Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը գտնուի լուրջ հակառակորդի մը դէմ։

Կը խնդրուի մասնակցողներէն ներկայ ըլլալ սրճարանը կիրակի առտու։ Մ. Փ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼՈՒ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ.— Պէրլինի ամենէն համբաւաւոր դրամատէրներէն մէկը իր յիսնամեակը կը տօնէր, բարեկամներով եւ մասնաւոր հրաւիրեալներով, երբ խնջոյքի ամենէն տաք վայրկեանին, մէկն սկսաւ կարդալ անոր ուղղուած հեռագիրները, որոնց մէջ սա մէկը.— Ամբողջովին նեխած էք, ո՛չ պոչ ունիք, ո՛չ գլուխ»։ Հեռագիրը կը կրէր ստորագրութիւնը առեւտրական տան մը, որուն հետ դրամատէրը՝ գործի յարաբերութիւններ ունէր, երկար տարիներէ ի վեր։

Երեւակայեցէք հրաւիրեալներու ապշութիւնը եւ յոբելեարին կատաղութիւնը։

Դրամատէրը որ չէր մոռցած իր գռեհիկ ծագումը, աւելի պատկերալից պատասխան մը հեռագրեց. ասկից զատ, ամէն վարկ զադրեցուց այդ տան։

Բայց խնդիրը ատով չվերջացաւ։

Դրամատիրոջ պատասխանը ռումբի պէս պայթեցաւ առեւտրական տան՝ Քալլուվայտ եւ Ընկերութեան տնօրէնին գլխուն. կանչեց իր քարտուղարը եւ բացատրութիւն պահանջեց, ու հասկցուեցաւ որ աղետալի սխալ մը գործուած էր։ Նոյն օրն իսկ Քալլուվայտ ընկերութիւնը մեծ քանակութեամբ ստացած էր նեխած աղի ձուկ։ Ու փոխարէն՝ ազդարարութեան հեռագիրը որ ձուկի հայթայթիչին պիտի ղրկուէր, սխալմամբ ղրկուած էր յոբելեար դրամատիրոջ։ Իսկ ձուկի վաճառականն անշուշտ գարմանքով ընդունած էր դրամատիրոջ ուղղուած շնորհաւորականը։

Ասկից զատ Գերմաներէն լեզուի մէկ նրբութիւնը աւելի սաստկացուցած էր դրամատիրոջ շփոթութիւնը։ Գերմանները քաղաքավարութեան համար, «անոնք» կը գործածեն «դուք»ի իմաստով։ Այնպէս որ, հեռագրին «ամբողջովին նեխած էք»ը, պէտք էր ընդունուէր «նեխած են» իմաստով։

Այս սխալին յանցանքն ալ անշուշտ կ'իյնար գերմաներէնին վրայ։

Քարտուղարը իր սխալը քաւեց, հեռացուելով գործէն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

—ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛ ...

Ան խնջոյք խոստացաւ ամէն Շաբաթ։ Եւ նկարագրեց բոլոր այն հաճոյքները, խէնէշ ու պագշոտ, որոնք կը սարքուէին միայն հարուստ եւ թաւշային անկողիններու մէջ, ուր բոցի պէս գեղեցիկ մարմիններ կը բաբախեն ու կը գալարուին։ Բոլոր հայդ վայելքները կը նուիրէր «իր» ժողովուրդին: Եւ կը սպառնար հարուստ ու ագուոր քաղաքներուն, որոնք զրկած են դժբախտները ամէն հաճոյքէ։ Կը քաջալերէր զանոնք, նախանձ կը կաթեցնէր անոնց սրտին մէջ, անգթութիւն կը սերմանէր եւ յարձակման կը հրաւիրէր։

— Գացէ՛ք, ամէն Շաբաթէ վերջ տարածել չարիքը քաղաքներուն մէջ։ Վարակեցէք հիւանդութեամբ, տանջեցէք ախտերով, պատժեցէք անգթութեամբ...

Սուր ճիչեր, որոնք քղիկ ըլլային, ընդհատեցին Սաղայէլին ճառը։ Խումբ մը մարդիկ առաջ եկան։ Երեք աղջիկներ կային անոնց ...ւերքին կռնակին վրայ։

Մէկը պոռաց.

— Հիւսիսային ժայռերուն մօտ ապաստանած էին և գաղտնօրէն կը դիտէին մեր խնջոյքը:

Ժայռին գագաթէն արձակուեցաւ նշան մը, որ կը հրամայէր գերուհիները տանիլ վրանին տակ։ Սակայն հազիւ թէ աղջիկները հասած էին ժայռին ստորոտը, երբ վայրագ երիտասարդներ յարձակեցան աղջիկներուն վրայ եւ բռնաբարեցին։ Այն ատեն ժայռէն վար վազեցին խումբ մը մարդիկ, որոնք մինչեւ այդ անտեսանելի էին, տարբեր զգեստներ կը կրէին, թերեւս կրօնքին սպասաւորներն ու իշխանաւորներն էին։ Ազատեցին աղջիկները, որոնք բռնաբարումին հետեւանքով ուշաթափ ինկեր էին գետին։ Եւ տարին ժայռին գագաթը։

Սաղայէլ շարունակեց իր ճառը։ Խօսեցաւ չարութեան իմաստին մասին։ Բացատրեց բնազդը, որ ապագային պիտի կազմէ նկարագիրը, եւ որ ուրիշ բան չէ, ըսաւ, եթէ ոչ իմաստութիւնը, չտաշուած, տգեղ։ Ան կը մղէ անհատը չարութիւն ընելու ուրիշին, տիրելու եւ տիրապետելու համար։

Այսպէս կ'ուսուցանէր Սաղայէլ «իր» ժողովուրդին։ Եւ յետոյ իր կեռ ճկոյթ մատին պողպատէ եղունգով, կրակին մէջ տաքցնելէ յետոյ, նշան կը գծէր նոր հաւատացեալներուն մարմիններուն վրայ։ Եւ խնջոյքը կ'աւարտէր երրորդ հաւախօսին, երբ կը մարէին լոյսերը յանկարծական եւ ժողովուրդը կը մեկնէր լուռ եւ արագ։

⁂

Երբ գիտակցութիւնը վերստացաւ, Ռաժելա Չղագար լաց մը սկսաւ։ Բռնաբարուած, ախտավարակ մարդոց վէրքերէն պղծած, կատարեալ եւ խոր յուսահատութեամբ մը կը զգար թէ զրկուած է այլեւս սիրելու հաճոյքէն։ Ո՞ւր էին իր երկու ընկերուհիները, ի՞նչ եղան առեւանգումէն յետոյ, ինչպէ՞ս մինակ մնացեր էր լերան կողին վրայ—, չէր յիշեր։ Կուլար, բայց միեւնոյն ատեն իր ուղեղը կ'աշխատէր լուծում մը գտնել կացութեան։

Երկու օր յետոյ Ռաժելա տեսնուեցաւ Բերէայի գիւղերուն մէջ, ուր կը մուրար։ Յետոյ ծառայութեան մտաւ։ Հիւանդութիւնը դեռ նշաններ ցոյց չէր տար։ Եւ հակառակ տրտմութեան ու վիշտին, գեղեցիկ էր ան։ Մազերը նշենիի ծաղիկներու գոյնն ունէին արեւին տակ, եւ մարմինը փղոսկրի պէս էր։ Ահա թէ ինչո՞ւ բախտ ունեցաւ ծառայութեան մտնելու։ Դէպի հիւսիս, ճամբան բաց էր, և Ռաժելա բորոտ ժողովուրդէն հեռանալով՝ անցաւ նախ Բերէա, յետոյ Յուդայի երկրէն՝ Յորդանանի վերին հովիտը։

Ձմեռը անցաւ այսպէս։

Գարունը կանխահասութեան պատրանքներ ունի այս երկրին մէջ։ Վաղաբողբոջ ծառեր կան որոնք գոյնզգոյն կոճակներ կը, ցուցադրեն, յետոյ լայն կը բանան իրենց պատմուճանը, արեւի գոյն։

Ռաժելա Գեննեսարէթի լիճին նայող բարձունքներուն վրայ, այգիի մը մէջ, որթատունկերը կը մաքրէր։ Մանուկ մը խնամելու պէս, կը գգուէր բարունակները, կը փրցնէր նախորդ տարուան զօսացած ընձիւղները, կը դիտէր աչքերը, որոնք գնդասեղի մը գլուխին մեծութիւնն ունէին արդէն։ Այդ մանտրտիկ ուռերը իրեն յիշեցուցին, որ իր դէմքին վրայ եւս բուսած են, քանի մը օրէ ի վեր, բշտիկներ։ Վախով խառն հոգով մը, քակեց կուրծքը եւ դիտեց որ երկու ծիծերուն մէջտեղը մարմինը արցունքոտեր էր։ Որթատունկին աչքերուն նման, քիչ մը աւելի մեծ, կոճակ կոճակ ղուրս տուեր էր միսը։ Մատները ճակտին ու այտերուն տարաւ, շօշափեց մորթը։ Զգաց որ իր մորթն ալ կը բուսնի, կոկոններ կուտայ։ Ի՞նչ կը նշանակէր այս։ Միտքը ինկաւ բորոտութիւնը։ Սարսափեցա՜ւ։ Հիւանդութիւնը այժմ կ'աշխատէր իր մարմինին վրայ, իր գեղեցիկ ու ծաղկունակ մորթին վրայ։

Գաղտնօրէն բաժնուեցաւ մշակներուն աչքէն։ Բարձրացաւ բարձունքն ի վեր, աւելի՛ վեր, աւելի՛ վեր։ Նոյնիսկ պահ մը վազեց, սակայն յոգնեցաւ եւ ստիպուեցաւ մագլցիլ յամրօրէն։ Աճապարա՛նք կար նաեւ այդ յամր շարժումին մէջ։ Ի՞նչ որոշում ծնաւ միտքին մէջ։ Ո՞ւր կ'ուզէր բարձրանալ։ Անձնասպա՞ն կ'ուզէր ըլլալ։ Երբ, յոգնած ու հեւասպառ, կանգ առաւ լերան կողին վրայ, դարձաւ ետին, դիտեց դաշտերն ու հեռուները։ Մշուշին մէջ, հեռո՛ւն, շա՛տ հեռուն, սպիտակ պատկեր մը կար։ Կարծեց, որ Երուսաղէմն է, Յիշեց այն օրերը, երբ, սիրով լեցուած, Երուսաղէմ կ'երթար։

— Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, գեղեցի՛կ քաղաք։

Ծունկի ինկաւ ու լացա՛ւ, լացա՛ւ։

(9) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ներուն մէջ պիտի գործադրուի այն նոր օրէնքը, որով այրերը կը պարտաւորուին հագնիլ եւրոպական հագուստ (բաճկոնակ, տաբատ) եւ «քէփի»ի ձեւով գլխարկ մը («փէհլեւի»)։ Այս օրէնքը մէկ տարի վերջ պիտի գործադրուի գիւղերուն մէջ։

Անոնք որ այս օրէնքին հակառակ կը գործեն, առաջին անգամ տուգանքի պիտի ենթարկուին. կրկնութեան պարագային, բանտարկութեան պիտի դատապարտուին։

Կրօնաւորները եւ կրօնական վարժարաններու ուսանողները բստ առաջնոյն պիտի շարունակեն վերարկու և փաթթոց կրել։

Ֆրանքեւգերման զինակցութիւն մը

Պէօրսէր Ցայթունկի մէջ փոթասի Թագաւոր Առնոլտ Ռայխսպէրկ յօդուած մը հրատարակելով, անգամ մը եւս կը պաշտպանէ ֆրանքեւգերման քաղաքական զինակցութեան մը ծրագիրը, զոր կը ջատագովէ քանի մը տարիներէ ի վեր։ Ռայխսպէրկ կը գրէ.

«Անմիջապէս որ ֆրանսական կառավարութիւնը կարենայ ըսել հանրային կարծիքին թէ՝ Հռէնոսիոյ մէջ իր ունեցած զրաւները լքած է՝ փոխարէն ֆրանքեւգերման զինակցութեան, որ նիւթապէս անկարելի պիտի դարձնէ ո եւ է զինեալ կռիւ երկու երկիրներուն միջեւ, կասկած չկայ թէ իր ետեւ պիտի ունենայ ազգին մեծամասնութիւնը։

«Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ, աւելին, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ զինակցութեան մը իրականացումը զօրացնելով մէկտեղ այս երեք պետութիւնները Միացեալ Նահանգներու ելմտական ճնշման դէմ, նոր զինակիցներէն իւրաքանչիւրին համար պիտի կազմէ ուժի ահռելի աճում մը։ Ֆրանքեւգերման ճարտարարուեստական համաձայնութեան քաղաքական զինակցութեան մը վերածուիլը կենսական խնդիր մըն է երկու ճարտարարուեստներուն համար ալ։

«Մետաղագործական միջազգային խմբակին դէմ, որուն միացած են Ֆրանսա, Գերմանիա, Զուիցերիա եւ Լիւքսէնպուրկ, պողպատի ամերիկեան թրըստները կազմեցին Ամերիկայի Արտածման Ընկերակցութիւնը՝ լաւագոյն պայմաններով կռուելու համաշխարհային շուկան ձեռք անցընելու համար»։

«Տէօյչէ Պէրկցայթունկ» թերթն ալ, որ նոյն տեսակէտը կը պաշտպանէ, խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ թէ Լոքառնոյի քաղաքականութիւնը գործօն եւ անկեղծ զինակցութեամբ մը պէտք է ընդլայնել եւ քաղաքական ու տնտեսական զինակցութիւն մը կազմել Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ։

Պուլկար դահլիճը

Սոֆիայի «Ութրօ» թերթը կը գրէ թէ վարչապետ Լիափչէֆ յառաջիկայ գարնան պիտի երթայ արտասահման, մասնաւորապէս Փարիզ, Լոնտոն եւ Հռոմ։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ իր մեկնումէն առաջ դահլիճը պիտի վերակազմուի։

Ի՞նչ կ'ուզեն Հնդկաստանի իսլամները

Ամիսներէ ի վեր Հնդկաստանի մէջ քննութիւն կը կատարէ անգլիական պատուիրակութիւն մը՝ գլխաւորութեամբ Սայմընի։ Նպատակն է՝ Հնդկաստանի բնակչութեան գանգատներն ու բաղձանքները լսել՝ ըստ այնմ նոր Սահմանադրութիւն մը պատրաստելու համար անգլիական այդ մեծ գաղթավայրին։

Քանի մը օր առաջ Սայմընի Յանձնախումբին ներկայացաւ Իսլամ Ազգային կեդրոնական Ընկերակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը, նախագահութեամբ իշխան Աքհամ Հիւսէյնի, և պարզեց իսլամներու պահանջները։ Անոնք կը պահանջեն որ բոլոր Խորհուրդներու մէջ իսլամները ներկայացուցիչ ունենան՝ բնակչութեան թիւին համեմատութեամբ, այն պայմանաւ որ փոքրամասնութիւնը օրէնսդիր բոլոր մարմիններու մէջ աթոռներու հարիւրին 40ը ունենայ եւ թէ ո եւ է յարանուանութեան կրօնական, ընկերային եւ կրթական շահերուն հետ կապ ունեցող խնդիրներու վերաբերեալ օրինագիծ պէտք չէ ընդունուի՝ եթէ այդ յարանուանութեան մէկ չորրորդը հակառակի ատոր։ Թէ՝ ամբողջ Հնդկաստանի եւ թէ նահանգներու կառավարութեանց անդամներուն կէսը Հնդիկ, կէսը Իսլամ պէտք է ըլլայ։ Թաղապետութեանց, շրջանային կամ տեղական մարմիններու մէջ եւլն. Հնդիկներու եւ Իսլամներու համեմատութիւնը պիտի ըլլայ օրէնսդիր մարմիններու մէջ եղածին պէս, այն պայմանաւ որ իւրաքանչիւր համալսարանի փոխ-վերատեսուչը փոխն ի փոխ Հնդիկ եւ Իսլամ պիտի ըլլայ։ Բանակին մէջ եւս Հնդիկ և Իսլամ նոյն քանակութեամբ սպաներ պէտք է ունենան։

Պատուիրակութիւնը պահանջեց նաեւ որ նահանգները ինքնավարութիւն ունենան։ Օրէնքն ու կարգը պահպանելու իրաւունքը տրուի կառավարիչին։ Փափաք յայտնեց նաեւ որ մեծ համեմատութեամբ անգլիացի պաշտօնեաներ պահուին հանրային պաշտօններու մէջ։

Գործադուլ եւ արիւնալի կռիւներ

Հարաւային Ֆրանսայի ածխահանքներուն մէջ ծայր տուաւ գործադուլ մը, որ հետզհետէ լայն համեմատութիւններ կ'առնէ։

Քրօզաքի մէջ բանթողներուն թիւը հասաւ 1500ի։ Ավէյրոնի շրջանին մէջ բանթողները շարունակ ժողովներ կը գումարեն։ Քանփի եւ Ֆիրմիի մէջ կռիւներ ծագեցան։ Հանրապետական պահակները ստիպուեցան կրակ բանալ ցուցարարներուն վրայ։ Քանի մը հոգի վիրաւորուեցան։ Վիլֆրանշի գաւառապետը շարունակ Տէքազվիլ կը մնայ՝ ստիպողական գործերու կարգադրութեան համար։

Ամբողջ հարաւ արեւմտեան Ֆրանսայի մէջ, ածխահանքերու մօտիկ շրջաններն իսկ ածուխի տագնապի ենթարկուած են։

350 հոգի խեղդուած Չինաստանի մէջ

«Հսին-վահ» շոգենաւը, որ Շանկայէն Հոնկ-Քոնկ կ'երթար, առտուան ժամը 4.45ին Ուանկ-Լանի բացերը խութի մը զարնուելով ընկղմեցաւ։ Մէկ ազատարար նաւակ միայն կարելի եղաւ ծով իջեցնել։ Նաւապետը, նաւազները եւ ճամբորդներուն մեծ մասը խեղդուեցան։ Աղէտէն ժամ մը վերջ չորս շոգենաւեր անցան անկէ, սակայն մութին պատճառով բան չկրցան տեսնել։ Սաստիկ ուրականը կը դժուարացնէ փնտռտուքները։

«Հսին Վահ»ի մէջ կային 30 կին եւ բազմաթիւ մանուկներ։ Մինչեւ հիմա ազատած են 26 հոգի միայն։ Կը կարծուի որ 350 հոգի խեղդուած են։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ յառաջիկայ երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ'Իթալի» Քաֆէ Օ Քլէր որ Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ նորի ընտրութիւն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Մ. Մարութեանի եւ տեղական կարող ուժերու։ Կը ներկայացուի՝ Ա. Ահարոնեանի

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ եւ ԱԿԱՄԱՅ ԹԱՂԱԿԱՆԸ (զաւեշտ)

26 յունվ. Շբ. իրիկուն ժամը 8.30ին Սինէմա Սէն Լուի սրահը

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Տոմսերը՝ 3 եւ 5 ֆր.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ „ԱՆՁՐԵՒ''Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.։ Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէ) 25 ֆրանք։ փոստի ծախք չկայ։ դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St. Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՌԻԿ ՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

Հ. Յ. Դ.

Վ.իէնի շրջ. կոմիտէի ընկերա-համակրականդասախօսական ժողովը՝ այս Կիրակի իրիկուն ժամը 7.30ին Հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Մ. Գուլյումճեան։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։

Իսկ Երկուշաբթի նոյն ժամուն միեւնոյն վայրը վիճաբանական ժողով դասախօսուած նիւթին շուրջ։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը՝ այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 122 Cours Lafayette քաֆէ Բօմէթի սրճարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր կազմի բոլոր ընկերները, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Գ. քաղաքապետարանի գրադարանը, մուտքը Rue de François Carcin փողոցէն։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ՝ Պատգամաւորի զեկուցում եւ «Դաշնակցութեան Տուն»ի հարց։

Փօն տ'Օլնայի շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերներն ու ընկերուհիները, այս Կիրակի ժամը 2ին իր նոր Գրադարանի սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս Կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի տիկ. Թագուհի Չայլաքեան եւ զաւակը (Լոնտոն) իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին պ. ԲԱՐՍԵՂ Կ. ՉԱՅԼԱՔԵԱՆԻ տխուր մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գանթարճեան, Այրի Տիկին Վերժին Մազմանեան եւ զաւակունք, Պ. Մաքսուտ Ճէրբաշեան (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկին Հայկուհի Փիշթոֆճեան եւ զաւակունք, Պ. Ներսէս Քէսիմեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Փարիզի Հայոց հոգեւոր հովիւ վ.ռամշապուհ եպս.ի, քահանաներուն, հոգաբարձութեան, դպրաց դասուն եւ բոլոր անոնց, որոնք ներկայ գտնուեցան յուղարկաւորութեանը

ՏԻԱՐ ՄԻՀՐԱՆ ՃԷՐՐԱՀԵԱՆԻ (ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ)

որ մահկանացուն կնքեց 14 յունուար Բշ. առաւօտ, 62 տարեկան հասակին մէջ։

Մարմինը ամփոփուեցաւ Հէրպլէյի գերեզմանատան մէջ։

ՆԱՄԱԿ ունին Պ. Պ. Շահան Սալեան և Հմայեակ Սափրիչեան։ դիմել՝ «Յառաջ»ի։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Նուպար Շաքարպխանեանէ իր հասցէն հաղորդել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին, 71 Ave. Kléber Հ. Հանրապետութեան պատուիրակութեան շէնքին մէջ։ Հրաւէր չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլր այդ նկատել։

ԼԻՈՆԻ Ա. Ե. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, Գ. Թաղապետարանի Մատենադարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի Գ. դասախօսական ժողովը՝ կիրակի ժամը 2,30ին Rue de la Républiqueի սրահը։ կը խօսի՝ վ. Գուլյումճեան։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահնգ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 61 Rue Monsieur le Prince։ Ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին անդամներն ու բոլոր Սեբաստահայերը, լսելու համար Ամերիկայի Վերաշինաց միութեան կոչը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԵՈԶՂԱՏԻ եւ շրջակայից Հայր. միութիւնը կազմուած ըլլալով, Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ գտնուող բոլոր Եոզղատցիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 131 du Templeի սրճարանը։ Մէթրօ՝ Belleville։ Օրակարգ՝ Վաւերացում ծրագիր-կանոնագրի եւ ընտրութիւն վարչութեան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հալէպ, Մ. Ջ.—150 ֆր.։Զ.ի գիրքը ստացանք։

Մոնթարժիս, Յ. Ա.— 220։ Սկըսանք ղրկել։

Հալէպ, Գ. Հ.— 300։

ՎԱԼԹԷՐ ՇԹԱՐԱՄԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Չորրորդ եղանակը տեղի պիտի ունենայ Շան զ'Էլիզէի Թատրոնին մէջ եւ պիտի բաղկանայ 16 բաժնեգրական նուագահանդէսներու շարքէ մը։ Ամէն եշ. իրիկուն ժամը 9ին, յունուար 24էն մայիս 16։ Բաժնեգրութեան եւ տոմսերու համար դիմել Շան զ'Էլիզէի Թատրոնը 13 Ave. Montaigne.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել 'CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS

25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտեր... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներ... Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեթութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿԻ

ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.3

29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des F

Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւանդ...

27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) Թէլ. Շավիլ

☞ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Հայկ. եռագոյն ժապաւէններու ֆրանսայի միակ կեդրոնատեղի

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ LIBRAIRIE N. AGOPIAN

191 Cours Lafayette 191, LYON

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԳԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՆՄՈՅՇՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1 Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԷՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէ

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ

Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ... խորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ ... անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներ ... Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայման... րով հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համ...

36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ ...

Տէր եւ Տիկին ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տիկին՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժ... 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԱՄԱՍԻՈՅ ՊԱՄԻԱ

Ամասիայէն ստացած ենք մեծ քանակութեամբ այս տա... ուան չոր ՊԱՄԻԱ։ Ա. (չիչէք) գին 34 ֆր., Ա. սրայ 24 ֆր. Բ. սրայ 22 ֆր.։ Կ'ընդունինք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ ապսպրանքներ։ Ունինք նաեւ Արեւելեան բոլոր կարգի ապ... րանքներ։

Դիմել՝ H. Ajdérian, 44 Rue Bernard du Bois, MARSEILLE

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ ՃԵՐՄԱԿ ՊԱՆԻՐ

պատրաստուած զուտ ոչխարի կաթէ։ Իր համովը եւ տես... կովը աւելի լաւ է քան Պալքանեան եւ ուրիշ երկիրներու ճերմակ պանիրը։ Փնտռեցէք բոլոր հայ նպարավաճառներուն...

ԼԱՒ ՀԱՄՈՎ ԱԺԱՆ

կեդրոնատեղի P. Andreani, 19 rue des Tamaris, MARSEILLE

ԱՄԷՆ ՕՐ VOLPONE ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ԵՆՈՎՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

6 Rue Voltaire, LYON

Անձամբ կը շինէ փրօթէզներ (prothèse) բոլորովին նոր մէթոտով։ Մասնագէտ փիրաբոյժ - ատամնաբոյժ C. Bonnard կը խնամէ ակռայի հիւանդութիւնները Չորեքշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր։ Քուրոն՝ 90 ֆր., ճերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր.էն։ Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, ք... ղաքականգիտութեանց վ... ժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ մ... ջոցի մէջ Ֆրանսա մտնել... (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթեր, օրինական գործողութիւններ։

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant: E. SOUVIGN...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

20 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 860 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

Յունուար 18ին լրացաւ մեր թանկագին Երէցին, Ռոստոմի մահուան տասնամեակը։

Յաջորդ ամսու կը լրանայ ուրիշ մը, անզուգական Արամի մահուան տասնամեակը։

«Դրօշակ», Հ. Յ. Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթը, այս տասնամեակին նուիրած է առանձին թիւ մը, որ լոյս կը տեսնէ այս շաբթու։ Անտեղ, մեր ընկերներն ու հայրենակիցները պիտի կարդան բազմազան երեսները այս երկու տիրական Դէմքերու կեանքին եւ գործունէութեան։ Քանի մը նիշեր միայն կ'ուզէինք տալ մենք, միեւնոյն առիթով։

×

Ռոստոմը վերջին եւ կրտսեր անդամն էր այն երրորդութեան, որ ճանչցուած է իբրեւ հիմնադիրը Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Առաջին երկուքը, Քրիստափոր Միքայէլեան եւ Սիմոն Զաւարեան, շատոնց բաժնուած են մեզմէ. Քրիստափորը՝ 1905 Մարտին, Սօֆիա, Վիտօշի ստորոտը, յեղափոխական ձեռնարկի մը ռումբը իր իսկ ձեռքով փորձած ատեն։ Սիմոնը՝ 1913 Հոկտեմբերին, կաթուածահար, Բերայի մէկ պողոտային վրայ։

Այս երկու անփոխարինելի կորուստներէն յետոյ, Ռոստոմը (Ստեփան Զօրեան), կը մնար վերջին շաղկապը, եթէ կ'ուզէք՝ թթխմորը մեր անդրանիկ սերունդին։ Առաքեալ մը՝ բառին սկզբնական, ոչ թէ «քաղաքակրթեալ» իմաստով։

Այդ երեքը, Քրիստափոր, Սիմոն եւ Ռոստոմ, մեր կուսակցութեան մէջ կազմած են անքակտելի ամբողջութիւն մը։ Բայց իւրաքանչիւրն ալ, ինքն իր մէջ եղած է ներդաշնակ ամբողջութիւն մը։ Իւրաքանչիւրը ունեցած է իր ուրոյն գիծն ու խառնուածքը, եւ խառնելով զանոնք Դաշնակցութեան կեանքին հետ, շունչ եւ գոյն տուած է անոր, ստեղծած է ոգի մը, զոր եթէ չի կրնար բացատրել, բայց բնազդօրէն եւ խորապէս կը զգայ ամէն մէկ Դաշնակցական։

Մեր սերունդը չտեսաւ Քրիստափորը, բայց ճանչցաւ Զաւարեանն ու Ռոստոմը։ Տեսաւ զանոնք «աչօք բացօք», եւ գործունէութեան ընթացքին։

Այսօր խօսքը Ռոստոմի մասին է,— կրտսեր եղբայրը Խանասորի կարօին («Զկա՛յ կարօն, տխուր պատեց ամէն կողմ»)։

Աշխարհ մը՝ այս լերան պէս ամուր, մանուկի պէս ամչկոտ եւ սակաւախօս հսկան։

Զափազանց զգայուն, բայց միանգամայն միս եւ ոսկոր դարձած ողջմտութիւն, հետեւաբար եւ անկարեկիր ո՛ր եւ է սայթաքումի հանդէպ։ Օրն ի բուն թաղուած՝ աշխատանքի մէջ, ամէնէն յանդուգն յեղափոխական ծրագիրէն մինչեւ դըպրոցի դասարանները, մինչեւ հանրային ո՛ր եւ է հոգ, ուր կըրնար օգտակար ըլլալ անձնապէս կամ կուսակցութեան միջոցաւ։ Անողորմաբար շղթայի զարկած իր եսը, ամէն տեղ էր, բայց ոչ մէկ տեղ։ Կ'որոճար, կը տքնէր, կը ցանէր, հետք մը կը ձգէր ու կ'անհետանար։ Ամէն տեղ, բայց ոչ հրապարակներու եւ պողոտաներու վրայ։

Խորապէս յեղափոխական եւ գիտնական միտք, չէր հանդուրժեր խուժանավարութեան, եւ իր բարի ժպիտը կամ թեթեւ սաստ մը ապտակի ծանրութեամբ կ'իջնէին մեծ ու պզտիկ Տօն-Քիշոթներու գլխուն։ Մահու չափ կ'ատէր կեղծիքը, եւ անըմբռնելի կը գտնէր, եթէ ո՛ եւ է Դաշնակցական իր մեղքը չխոստովանէր իր ընկերոջ առջեւ, մէկ հարցումի վրայ.

— «Այստեղ Թրքական դատարան չէ, պարո՛ն» — Այս հատու խօսքը դաշոյնի պէս կը մխուէր ուրացողին կամ կեղծաւորին սիրտը։

Ահա թէ ինչո՛ւ շատ-շատե՛ր, վախնալով հանդերձ Ռոստոմէն, կը պաշտէին զայն։ Անունը միայն — Ռոստոմ— խորհրդանշան մըն էր և՛ քարացածին և՛ նորընծային համար, և՛ մտաւորականին և՛ մաւզէրին կապուած հայդուկին համար։ Ո՛չ մտրակ ունէր ձեռքը, ոչ ալ ատրճանակ՝ կողքին։ Նայուածքը, իր նայուածքը միայն, երկու կարճ խօսքով եւ կէս-ժպտուն, կէս-խոժոռ, ամբողջ էութեամբ կը սարսէր դիմացինը։

×

... Միշտ արկածալի ճամբաներու վրայ, եւ յեղափոխական յորձանքի մէջ, Թուրքիոյ խորերը, լերան մը կողքին, աշխարհէ կտրուած գիւղերու մէկ անկիւնը,— մեր աննման Ռոստոմը ազատ մնաց բոլոր փորձանքներէն, եւ շիջեցաւ... անկողնի մէջ։ Զո՞հ համաճարակի մը, որ հազարաւորներ կը հնձէր, հայկական անկախութեան արշալոյսին. որ, աւելի վերջը, անդարձ տարաւ նաեւ Արամը։

Զինքը կորսնցուցինք — ինչպէս եւ Արամը, Մուրատը ու ուրիշներ — ճիշդ ա՛յն պահուն, երբ ճրագով կը փնտռուէին մեան տիպարները, հայկական պատմութեան նոր անիւը առաջորդելու համար։

Ի՞նչպէս պիտի լեցնենք ահաւոր պարապը, ընկերնե՛ր։ Բաց ը որ կը թուագրուի 1915 ապրիլ 11էն, եւ կ'երկարի ու կ'երկարի՛...

Ռոստոմները — ինչպէս բոլոր անոնք որ ցանեցին ու գահն, զարկին ու զարնուեցան — չեն հանգստանար ո՛չ ողբուոծով, ոչ ալ խժալուր փոխասացութեամբ։

Յեղափոխական թափ, այլ մանաւանդ հասուն ու յարատեւ աշխատանք, ի հարկին փոթորիկներ յարուցանելով։

Ահա ինչ որ պիտի թելադրէր Ռոստոմը։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ, ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

«Պէրլինէր Թակէպլաթ»ի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Ֆրանսայի արտաքին Նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար Ֆիլիպ Պէրթլօ մօտ օրէն ճամբորդութիւն մը պիտի կատարէ Միջերկրականի մէջ եւ այս առթիւ պիտի այցելէ Աթէնք եւ Էնկիւրի։ Պ. Պէրթլօ Փարիզի Աթէնքի դեսպան Փոլիթիսէն խնդրած է որ այս մասին տեղեկութիւն տայ հելլէն կառավարութեան։ Աթէնքէն յետոյ Պէրթլօ պիտի երթայ Էնկիւրի։ Ֆրանսա կ'ուզէ իր դիրքը զօրացնել Արեւել. Միջերկրականի մէջ։

Ամանուլլան եւ կ'առնէ հրաժարականը

Անգլիոյ արտաքին Նախարարութիւնը Փէշավարէն ստացաւ հեռագիր մը, որով կը հաւաստուի թէ եօրեայ թագաւոր Ինայէթուլլահ գահընկէց եղած եւ Փէշավար մեկնած է։

Երբ ապստամբները գրաւեցին մայրաքաղաքը, Պաշա-ի-Սաքաօի բարեկամները դիմեցին անգլիական դեսպան սըր Ֆրանսիս Հըմֆրիի, խնդրելով որ համոզէ Ինայէթուլլահը՝ Քապուլէն մեկնիլ։ Պաշա-ի-Սաքաօ (Սաքա = Ջրկիր) ինքզինքը Ղազի Հապիպուլլահ անունով թագաւոր հռչակած ըլլալով, ուրիշ թագաւոր չէր ուզեր Քապուլի մէջ։

Ինայէթուլլահ, որ ի բնէ վախկոտ է եւ ձեռքին տակ ո եւ է ուժ չունէր, համակերպեցաւ գահէն հրաժարիլ եւ խնդրեց որ հնարաւորութիւն տրուի իրեն Հնդկաստան երթալ։ Անգլիական դեսպանին հրամանով, Փէշավարէն Քապուլ եկան քանի մը օդանաւեր, որոնք Հնդկաստանի այդ քաղաքը փոխադրեցին Ինայէթուլլահը, եօթը կիներ, Սիւրէյեա թագուհիին երկու եղբայրները եւ ուրիշ աֆղան երեւելիներ։

Ինայէթուլլահ Փէշավար հասաւ ուրբաթ կէսօրէն վերջ։ Իր հետեւորդներէն մէկը լրագրողներուն յայտարարեց թէ Պաշա-ի-Սաքաօ թագաւոր հռչակուելէ յետոյ, Ինայէթուլլահի ճանչցընել տուաւ ինքզինքը։

Կ'ըսուի թէ մօտ 20,000 աֆղան զինուորներ կամ ապստամբներ հպատակութիւն յայտնած են Ղազի Հապիպուլլահի։ Այս վերջինը Քապուլ հրաւիրած է Շինվարի եւ Մոհմանտ ցեղախումբերու բոլոր պետերը։

Ամանուլլահ Թագաւորը անթելով պատգամագիր մը ղրկեց բոլոր ցեղապետներուն։ Պատգամագրին մէջ կ'ըսէ,

— Նկատի առնելով ներկայ պայմանները եւ ապստամբներու կողմէ խռովութիւններու նոր սպառնալիքը, ետ կ'առնեմ գահընկէցութիւնս հիմա եւ կոչ կ'ուղղեմ բոլոր հաւատարիմ աֆղան ցեղախումբերուն՝ համախմբուիլ իմ դրօշիս շուրջ։

Բոլոր ցեղապետները լսած են Ամանուլլահի այս կոչը, որովհետեւ թագաւորը անցած տարի Եւրոպայէն վերադարձին բոլոր ցեղապետներուն մէկ մէկ անթելի կազմած նուիրած էր։

Աֆղանական սահմանագլուխէն հասած լուրերու նայելով, Ամանուլլահ ներկայիս ունի 17 ռմբակոծող օդանաւեր, որոնք Քապուլի օդային կայանին մէջ էին եւ ապստամբներու հասնելէն առաջ կրցած էին Քանտահար մեկնիլ։

⁂ «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Թուրքիոյ մէջ որոշ մտավախութիւն կը տիրէ Քեազիմ փաշայի Թուրք զինուորական մարմնին մասին։ Կը կարծուի թէ զինուորական մարմինը մեկնի Աֆղանիստանէն, եթէ Ամանուլլահ թագաւորը չյաջողի իշխանութիւնը կրկին ձեռք ձգել։ Թուրքիոյ մէջ ուսանող աֆղան աշխիկները ո եւ է հրաման չեն ստացած։

ՌՈՒՍԻԱ ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԷ

«Տէյլի Մէյլ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ ռուս հեծելազօրքի վերին հրամանատար Պուտիէննի Թաշքենտ հասնելով կարեւոր խորհրդաժողով մը ունեցած է Թուրքեստանի կարմիր բանակին հրամանատարներուն հետ։ Ռուսական Թուրքեստանի մէջ մեծ յուզում կը տիրէ։

Հայերու «լքեալ» կալուածները

Էնկիւրիէն Պոլիս հասած նոր հրահանգի մը համաձայն, գաղթականներուն տրուելիք յունական լքեալ կալուածները չպիտի գնահատուին նախապէս. այդ գործը պիտի կատարուի յետոյ, փոխանակութեան գնահատիչ մասնախումբին կողմէ։

Գալով հայկ. «լքեալ» տուներուն, անոնք նախ պիտի գնահատուին մասնաւոր յանձնաժողովի մը կողմէն եւ յետոյ պիտի ծախուին գաղթականներուն։ Այս կարգի կալուածներուն փոխարժէքը պիտի վճարուի 20 տարիէն, 20 մասնավճարով։

Թուրքիա եւ Յունաստան չեն համաձայնած

Թանի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Հակառակ Թուրք մամուլի մէջ երեւցած լուրերուն թէ Էնկիւրիի բանակցութիւնները յանգած են համաձայնութեան մը, որով Յունաստան պիտի ստիպուի 12 միլիոն անգլ. ոսկի վճարել Թուրքիոյ, իբրեւ հատուցում, թերթերը կը տեղեկանան թէ մինչեւ հիմա գնահատուած յունական կալուածներու արժէքը 100ին 16 աւելի է քան իսլամական կալուածները։ Հելլէն թերթերը կ'աւելցնեն որ, եթէ նոյնիսկ այդ կէտին շուրջ համաձայնութիւն մը գոյանայ, կան դեռ միւս առկախ խնդիրները, որոնք պիտի քննուին հելլէնեւթուրք յարաբերութեանց ամբողջութեան հետ, քանի որ իւրաքանչիւրին մասին առանձին համաձայնութիւն մը պէտք է գոյանայ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

«ՋԿՆԱՎԱՃԱՌՈՒՀԻՆ»։ Նկար Գ. Շիլթեանի, որու արուեստի մասին յօդուած մը հրատարակեցինք Յառաջի մէջ (17 յունուար), ուրիշ նկարի մը հետ։

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԸ ԱԶԱ՞Տ Կ'ԱՐՁԱԿԵՆ

Ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, որ վիեննական միաբանութենէն բանասէր Հ. Ն. Ակինեան, Երեւանի մէջ ձերբակալուած եւ ղրկուած էր անծանօթ վայր մը։

Վերջերս կը տեղեկացնէինք թէ Հ. Ակինեան կը գտնուի Մոսկուա, չափազանց թշուառ վիճակի մէջ։

Այժմ, հաւաստի աղբիւրէ մեզ կը տեղեկացնեն որ Հ. Ն. Ակինեան հեռագրած է Վիէննայի Միաբանութեան թէ մօտերս Վիէննա դառնալու արտօնութիւն ձեռք ձգած է եւ մտադիր՝ ճամբայ ելլել։

Հաճոյքով, բայց միանգամայն վերապահութեամբ կուտանք այս լուրը, ծանօթ ըլլալով բոլշեւիկեան խոստումներուն յարափոփոխ հանգամանքին։ Երանի թէ նոյն բանը չփորձուէր գիտնական բանասէրին համար եւս։ (Ազդարար)

ԹՈՒՐՔ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Էրզրումի երեսփոխան եւ Կրթական Միութեան նախագահ Նաֆի Աթուֆ պէյ հետեւեալը յայտարարած է Թուրք Կրթական Միութեան ապագայ ծրագիրներուն մասին.

— Կրթ. Միութիւնը տարուան մը կեանք ունի թէեւ, բայց այդ կարճ ժամանակամիջոցի ընթացքին յաջողած ենք հետեւեալ գոհացուցիչ արդիւնքները ձեռք բերել. 1.— Գատըրկայի մէջ բացած ենք Ուսանողական տուն մը որ տրամադրուած է համալսարան եւ բարձրագոյն վարժարաններ յաճախող 100 երիտասարդներու։ Ասոնց մէկ մասը բնաւ դրամ չի վճարեր, իսկ մէկ մասն ալ 5 ոսկի միայն կը վճարէ։ 2.— Պրուսայի մէջ ալ նման Ուսանողական տուն մը հիմնած ենք, ուր պատսպարուած են 50 ուսանողներ։ 3.— Որոշած ենք աղջկանց մեծ քոլէժ մը հիմնել Էնկիւրիի մէջ եւ այդ նպատակով յարմար գետին մը կը փնտռենք։ 4.— Նիւթական օժանդակութիւն պիտի ընենք Եւրոպա գացող այն Թուրք ուսանողներուն որոնց նիւթական միջոցները անբաւական են։

Մեր ապագայ գլխաւոր ծրագիրն է թոյլ չտալ որ մեր աղջիկները օտար վարժարան յաճախեն։ Ասոր առաջքն առնելու համար, ամէն ջանք պիտի թափենք աղջկանց տիպար քոլէժ մը հիմնելու համար, Էնկիւրիի մէջ։ Ասկէ զատ, ծրագրած ենք նման աղջանց քոլէժներ բանալ Թուրքիոյ բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ։»

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՊԱՐՏՔԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ

Յունաստան դիմած է դաշնակից պետութեանց, յիշեցնելու համար թէ աւելի երկար չի կրնար սպասել, որ Պուլկարիա արտօնուի յետաձգել հատուցումներու իր պարտքին մասնավճարները։ Ինչպէս կը յիշուի, Ֆիլիպէի անցած տարուան երկրաշարժին առթիւ, պետութիւնները համաձայնած էին, որ Պուլկարիա որոշ ատեն վճարում չընէ իր պատերազմական պարտքին ի հաշիւ։ Հելլէն կառավարութիւնը այժմ կ'առարկէ որ անցած տարի Յունաստան եւս երկրաշարժի աղէտին ենթարկուելով մեծ կորուստներ կրեց։ Ու եթէ Պուլկարիա իր պարտքը չվճարէ, Յունաստան ալ այդ գումարին համեմատութեամբ չպիտի վճարէ դաշնակիցներուն ունեցած իր պարտքը։

Կէս պաշտօնական «Էսթիա» թերթը այս առթիւ կը գրէ.

«Յունաստան, որ հաւատարմօրէն կը կատարէ իր ստանձնած ծանր յանձնառութիւնները, հակառակ իր ելմտական դժուարին կացութեան եւ հելլէն ժողովուրդին վրայ ճնշող ծայրայեղ բեռներուն, մեծ վնասներու պիտի ենթարկուի, եթէ նոր յետաձգում մը շնորհուի Պուլկարիոյ, որ քանիցս ազատուեցաւ միջազգային պարտաւորութիւններէ։ Յունաստան իբրեւ փոքր պետութիւն, անշուշտ հաճոյքով պիտի դիտէր ուրիշ փոքր պետութեան մը շնորհուած դիւրութիւնը, պայմանաւ որ այդ դիւրութիւնը չտրուի ի վնաս իրեն»։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

ՄԵՐ ՏՂՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ

«Մարդու կեանքին առաջին պայմանն է ըլլալ լաւ կենդանի մը:»

Պատգամին անողոք, գրեթէ կոպիտ ձեւը կասկած չի թողուր հեղինակին ցեղային ծագմանը մասին, չէ՞: Արդարեւ անգլեւսաքսոն յղացում է ան: Ըմբռնելն է որ զայն որոտացած է աշխարհին՝ իբրեւ երջանկութեան գաղտնիքը: Աւելի հզօր հանճար մը՝ Սփէնսըր, զայն դարձուցած է բովանդակ դաստիարակչական դրութեան մը խարիսխը. Միջնադարեան հոգեզգած (Mystique) իմաստասիրութիւնը, որ յայտնուած էր իբրեւ հակազդեցումը հելլենական ու հռոմէական մարմնապաշտութեան, իր կարգին, յառաջ բերաւ անխուսափելի հակահարուածը որ երբեք այնքան զօրեղ թափ ունեցած չէր որքան մեր օրերուն: Մարմնակրթանքին ընծայուած կարեւորութիւնը այնպիսի համեմատութիւններ ստացաւ որ, բարոյախօսները, միտքը փրկելու համար, օգնութեան աղաղակներ արձակեցին: Ի զուր: Առողջ միտքը՝ առողջ մարմնի մէջ սկզբունքը կը մնայ նշանաբանը ամէն ճըշմարիտ դպրոցի:

Ընենէնի Հայ դպրոցը, այս տեսակէտով, երբեք նախանձոտ նայուածքով չպիտի դիտէ ո՛րեւէ օտար, նոյնիսկ անգլեւսաքսոն վարժարան (անոնցմէ հատ մը կայ մեզի դրացի գիւղի մը մէջ): Մեր տղաքը առողջ են: Խօսքը ազգային առողջութեան մը մասին չէ, արդիւնք անհուն խնամքներու եւ անվերջ պահեցողութեան, այլ առողջութեան մը որ ուղղակիօրէն կը բխի ֆիզիքական կազմէն: Հօս բացօթեայ խաղը ի պատուի է, եւ մեր տղաքը, նոյնիսկ ամէնէն փոքրերը, ժամերով կը չմշկեն կամ սահնակով կը խաղան բլուրներու առատ ձիւներուն վրայ, առանց երբեք նեղուելու օդին խստութենէն: Եւ սակայն, մեծ մասամբ գլխաբաց են, կարճ տաբատով եւ սոթտուած բազուկներով: Աղջիկները, օժտուած միեւնոյն տոկունութեամբ, կը բաժնեն մանչերուն գրեթէ բոլոր խաղերը:

Վարժարանը երկսեռ է: Կասկածամիտները խաղաղեցնելու համար ըսեմ որ բնաւ չենք նշմարած ո՛ր եւ է արարք կամ շարժում որ արդարացնէր խառն դաստիարակութեան հակառակորդներուն մտավախութիւնը: Այս իրողութիւնը թող հրաշք չնկատուի: Միջավայրը, ուր կը մեծնան այս տղաքը, բոլորովին զերծ է քաղաքներու վատառողջ թելադրանքներէն:

Բայց, ափսոս, իբրեւ անտէր մանուկներ, անոնք մաքուր չեն իրենց վիճակին յարակից մոլութիւններէն: Ընտանեկան դաստիարակութեան պակասը, որմէ կը տառապի «Հայ Դպրոց»ի աշակերտութիւնը, ուսուցիչներուն կը պարտադրէ այնպիսի ճիգ մը զոր ներելի է գերմարդկային որակել: Հազուադէպ չէ անոնցմէ իմանալ աղտեղի խօսքեր կամ հայհոյանքներ: Եւ, ինչ որ աւելի վհատիչ է, այս փոքրիկ թշուառները, որոնք անշուշտ այլասերած չեն, անիրաւուածի արտայայտութիւն մը կը հակադրեն դաստիարակի սաստումին, երբ ան կը փորձէ քիչ մը վայելչութեան կամ պատկառանքի զգացում ներշնչել իրենց: Կը թուին զարմանալ թէ ինչո՞ւ կը կշտամբուին կամ կը պատժուին անոպայ խօսքի մը համար որ, իրենց մտածումին մէջ գզուանք մը կ'արտայայտէ:

Եւ սակայն, այս մատաղ հոգիները, հակառակ իրենց վիրաւորիչ անհարթութիւններուն, ունին խիստ ազնիւ զգացումներ: Ցոյց կուտան վառ հետաքրքրութիւն եւ անվերապահ սէր դէպի ազգային կեանքն ու պատմութիւնը: Անցեալները, զբօսանքի մը պահուն, երբ դասարանէն ներս կը մտնէի, խումբ մը տղաք տաք վիճաբանութեան մը անձնատուր՝ հազիւ նկատեցին ներկայութիւնս: Զուգակշիռը կ'ընէին Նափոլէոնի եւ Անդրանիկի քաջագործութիւններուն...

Իրիկուն մը, քանի մը տղաք Հացին երգը թղթատելով զբաղած էին: Իրենց խնդրանքին վրայ, մէկ երկու էջ կը կարդամ: Ունկնդիրներուն բազմութիւնը շուտով կը ստուարանայ: Անոնց մէջ է նաեւ Վարուժանի կրտսեր որդին: Անդիմադրելի փորձութեամբ մը կը մղուիմ զննել իր տպաւորութիւնը: Այդ միջոցին, տղայ մը, նոյն զգացումէն մղուած, փոխն ի փոխ կը նայի Վարուժանի զաւկին եւ գիրքին, յետոյ խումբէն կը հեռանայ, գաղտագողի, սրբելու իր արցունքները զոր չէր կրցած զսպել: Այս այն տղան է որ իր ընկերներուն կարծիքով, արդէն նուիրուած է Ոսկի Հորթի պաշտամունքին, ապագայ վաշխառու մը՝ որ տետրակները կը թղթատէ, յագեցնելու համար թղթադրամներ համրելու պասքը:

Հապա սա խեղճուկ Մ.ը...: Երկչոտ ու թափթփած, իր ամբողջ էութեամբ կ'արտայայտէ այնպիսի վշտագին համակրութիւն մը որ, առաջին բոպէին իսկ իր որբութիւնը կը մատնէ: Պզտիկ տէվրիշ մը որ պատիժներուն կէսը ուրիշներուն հաշուոյն կը կրէ: Ան որ իր կեանքին մէջ գուցէ բնաւ նամակ ստացած չէ, (բոլորովին անոք է), աչխմբերութեան ստուերներ կ'ընէ իր ընկերներուն աւետելու նամակի մը ժամանումը անոնց հասցէին: Երէկ, ճաշէն վերջ, պատառ մը հաց վերցուց ծածկաբար: Հացը այնքան առատութեամբ կը տրուի ամէնուն որ «տէրվիշ»ին արարքը գիս զարմացուց: Իրեն հետեւելով, տեսայ որ հացը տուաւ այն տղուն որ պատժուած էր պահ մը առաջ զինքը ապտակած ըլլալուն համար:

Եղբայրութեան աւելի յուզիչ դէպք մը գիտէ՞ք:

Փոքրերուն մէջէն եմ: Ռ. գիւղացին կրտսերագոյն աշակերտն է: Հազիւ եօթը տարեկան: Իրեն համար պատուոյ խնդիր ըրած է միշտ քանի մը տող աւելի սորվիլ քան ուսուցչին որոշածը: Վառվռուն, անհանդարտ, համարձակ: Դասարանին փաստաբանն է: Ընկերնե՛րը պահանջ մը կամ խնդրա՞նք մը ունին, թարգմանը այդ մկնիկն է:

— Պարո՛ն, այն հէքեաթը անգամ մըն ալ պատմեցէք, եթէ կը հաճիք, այն օրը ամէն մարդ հոս չէր:

— Դուն հո՞ս էիր:

— Այո՛, պարոն:

— Ուրեմն լսէ՛:

— Ինչ կ'ըլլայ, պարոն, միւսները հոս չէին:

Ռ.ի պնդումներուն վրայ, միւսներն ալ համարձակութիւն ըստանալով իրեն կը միանան թախանձելու որ անգամ մըն ալ պատմեմ: Տեղի կուտամ: Երբ հէքեաթը կ'աւարտի, Ռ.՝ փոքրիկ լեզուանին, գրեթէ կակազելով կ'ըսէ.

— Պարոն, ձեզի նոր թաշկինակ մը պիտի տամ, մեզի աղուոր պատմութիւն պատմեցէք:

— Նոր թաշկինա՞կ մը: Դուն ո՞ւրկէ նոր թաշկինակ ունիս:

— Ինծի տուին:

— Լաւ, քանի որ քեզի տուին, քեզի՛ պահէ: Ցետոյ, միայն քեզի համար չէր որ պատմեցի:

— Հոգ չէ, պարոն, առէք:

Կը ստիպուիմ սաստել Ռ.ը որ պահէ իր թաշկինակը զոր իբր և կաղանդչէք ընդունած է: Ծանր քայլերով իր տեղը կը վերադառնայ: Վշտացա՞ւ, բըղէ՞զը...

* * *

Ինչո՞ւ պէտք էր որ այսքան վեհ ու զօրաւոր զգացումներու մօտ այնքան պժգալի թերութիւններ գտնուէին: Ո՞ւր փնտռել այս առեղծուածին բանալին:— Լորտ Պայրըն շատոնց դարբնած է զայն.

— «Հայերուն առաքինութիւնները խաղաղասիրական են, իսկ թերութիւնները արդիւնք են բռնակալութեան:»

Արդ, բռնակալութեան ամէնէն տմարդի հարուածը կրեցին այս տղաքը:

ԵՂՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ ՊԱՐՍԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

"ԽԵՆԴ" ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐԷՆ

* * *

Մտքիս արտից ցաւ միայն կը բուսնի,
Այգուցըս սուգի վարդ միայն կը բուսնի,
Իմ անպտուղ սրտից դաշտից
Անյուսութեան խոտ իսկ չի բուսնի:

* * *

Առանց քեզ արցունքս թաթխիչից թաց կը գայ,
Առանց քեզ յոյսիս արմաւենին անպտուղ կը գայ,
Առանց քեզ մենութեան անկիւնում օր-գիշեր
Նստիմ մինչեւ կեանքըս իր վախճանին գայ:

* * *

Անդադար քո յօնքի կամարն եմ տեսնում,
Գեղեցկութեանդ վարդը երեսիս յոգնած եմ տեսնում.
Շուրթիդ սէրը այնպէս է աշխարհը բորբոքել՝
Աշխարհի սիրտը սիրուդ կապուած եմ տեսնում:

* * *

Աչքիս ու սրտիս ձեռքից — երկուսից էլ փրկեցէ՛ք,
Այն ինչ որ աչքըս տեսնէ, սիրտըս կը սերտէ.
Մի թուր շինեմ, ծայրը պողպատից,
Խփեմ աչքիս, որ սիրտըս ազատուէ:

* * *

Առանց քեզ սիրտըս վայրկեան ուրախ չի մնայ,
Եւ եթէ քո դէմքը տեսնեմ, ցաւ չի մնայ,
Իսկ թէ սրտիս ցաւերը բաժանեմ
Աշխարհում անդարդ ս'րտ չի մնայ:

ԲԱԲԱ ԹԱՀԷՐ
Բնագր. թարգմ. Վ. Իրանեան

ԾԱՆՕԹ.— Բաբա Թահէր Համատանցի է: Մեռած է Հիճրէթի 410 թուին, նախ քան Օմարի, Ֆէրտուսի եւ ուրիշ ժամանակակիցներ: Կենսագիրներէն ոմանք զինքը «խենդ» Բաբա Թահէր անուանած են: Իր կեանքի մանրամասնութիւնները կորսուած են: Արտակարգ կարողութիւններ ունէր: Գերեզմանը կը գտնուի Համատան՝ բլուրի մը վրայ: Ուսանողութեան սկիզբին բթամիտ եւ շատ միամիտ ըլլալով, երբ թէ ընկերները կատակով ըսեր են,— եթէ կ'ուզես մեզ պէս գիտուն ըլլալ, կէս գիշերին դպրոցի աւազանին մէջ լողայ: Բաբա Թահէր ձմրան ցուրտ գիշերին աւազանի սառոյցը կոտրելով, սառ ջուրի մէջ կը լողայ եւ յաջորդ առտու բոլոր ուսանողները փիլիսոփայական նիւթի մը շուրջ վիճաբանած ատեն, պարտութեան կը մատնէ: Ժամանակի հետ իր բանաստեղծութիւնները հրատարակիչներու կողմէ փոփոխուած են: Այդ պատճառով, Բաբա Թահէրի գուրեկան եւ սահուն ոճը մեծապէս տուժած է:

Այդ բաւական չէ, հայ թարգմանիչներէն ոմանք յաճախ քմահաճօրէն թարգմանելով պարսիկ բանաստեղծութիւնները, ընդհանրապէս մեզ ներկայացուցած են բնագրէն տարբեր գոյներով: Առաջին երեք քառեակները, որքան կրցած եմ ստուգել, հայերէնի կը թարգմանուին առաջին անգամ, իսկ վերջին երկուքը անուանի պարսկագէտ մը հայացուցած է այսպէս.—

Եկէ՛ք ինձ աչքիս ու սրտիս ձեռքից եկէ՛ք, փրկեցէ՛ք:
Ինչ աչքըս տեսնէ, սիրտըս մոռանալ չէ ուզում երբեք:
Կը շինեմ սի սուր, երկաթի խանչալ եւ ծայրը՝ պողպատ,
Կը զարկեմ աչքիս, որ սիրտըս դառնայ նորանից ազատ:
Քեզնից անջատ՝ մէկ րոպէ չեղաւ իմ սիրտն անկակիծ,
Իսկ քո պատկերն երբ տեսայ փախան ցաւերս իմ սրտից:
Սրտիս վշտերն աշխարհում թէ բաժանեն հաւասար,
Էլ ոչ մի սիրտ չի մընայ, որ չը լինի վշտահար:

Ստորագծուած բառերը բնագրին մէջ չկան, յղացուած են — իսկ «աշխարհ» բառը տողէ տող փոխադրուած — երեւի յանգերը յարմարցնելու համար, թերեւս նոյն նպատակով ներկան անցեալի է փոխուած, կամ անցեալը ներկայի, պարագայ մը, որ միանգամայն կը խորթացնէ թարգմանութիւնը բնագրէն:

Այս համեստ դիտողութեան առիթը հայ թերթերը տուին, որ թարգմանութիւնները երբեմն կ'արտատպեն առանց ստուգելու, ինչպէս վերջերս Օմար Խայեամի քառեակները տեսայ Աթէնքի «Նոր Օր»ի գրական մէկ համարին մէջ:

Վ. Ի.

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԸ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ՓԱՍՏԵՐԸ

ՓԱՍՏԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄԵՆԱՄԱՐՏ ՄԸ

Յունուար 9ին, Պոլսոյ քաղաքական Բ. Դատարանին առջեւ շարունակուեցաւ Սանասարեան խանին գրաւման դատը: Պատրիարքին փաստաբաններէն Նէճաթի պէյ խօսք առնելով, յայտարարեց.

— Դատարանը նախորդ նիստին որոշեց թէ «Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքը ի զօրու է, կրնայ ըլլալ: Սակայն, պէտք է նկատի առնել որ, այդ օրէնքը ներկայ խնդրին մէջ չի կրնար գործադրուիլ, եւ ասիկա, քանի մը պատճառներով:

Այսօր, անարդար ստնձգութիւն ընող (ղասըպ) կողմը, առանց օրինական իրաւունք մը ունենալը ապացուցանելու, «Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքին յենլով՝ հանգամանքի խնդիր կը հանէ:

Ենթադրենք պահ մը թէ այս տարակուսութիւնը ընդունելի ըլլայ, հետեւանքը ո՞ւր պիտի յանգի:

Ասոր իրաւական ընթացքը ամէնուս ալ ծանօթ է: Պիտի ըսուի թէ 1926ի պիւտճէի օրէնքին 9րդ յօդուածին համաձայն, նոր «միւթէվէլլի» կարգելը արգիլուած ըլլալով «Ձեր դատը մերժուած է»:

Եւ այսպէս յանիրաւի, ստընձգութիւն ընողին ձեռքը պիտի թողուի խանը:

Ասիկա նախ անտրամաբան է: Ցետոյ, պէտք է քննել այս տարակուսութիւնը ընողին հանգամանքը:

Վագըֆի մը միւթէվէլլիութիւնը երբ թափուր մնայ, ասով պէտք է զբաղի Էվգաֆի տնօրէնութիւնը: Որով, այսօր ստնձգութիւն ընող «խտարէի խուսուսիէ»ին կողմէ այս տեսակ առարկութիւնն ալ անտրամաբանական է:

«Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքը հրատարակուած է 1913ին: Մեր ընդդիմախօսներէն Սենիէտտին պէյ, տարիներով վարած է Էվգաֆի տնօրէնութեան իրաւագէտ-խորհրդականի, ինչպէս նաեւ Էվգաֆի խորհուրդի անդամակցութեան պէս բարձր պաշտօնները: Հետեւաբար այս խնդիրն ալ իր մասնագիտութիւնն է: Խնդրեմ, թող հաճի միակ փաստ մը, կամ օրինակ մը ներկայացնել, հասկնելու համար թէ այդ կանոնագիրը ոչ-իսլամ հաստատութեան մասին գործադրա՞ծ է թէ ոչ: Այդ կանոնագիրը բացարձակապէս չէ գործադրուած ոչ-իսլամ հաստատութեան համար: Հայերը, հինէն ի վեր իրենց վագֆները յանձնած են իրենց սովորութեան համեմատ: Եւ ահա, այս սովորութիւններն են որ նուիրագործուած են Լօզանի դաշնագրին 42րդ յօդուածին 2րդ հատուածով:

Ահա այսպէս, թուրք հանրապետութեան կառավարութեան կողմէ իբրեւ օրէնք գործադրութեան դրուած այդ յօդուածներուն հակառակ պատճառաբանութիւնները, իրաւական սկզբունքներէ զուրկ ըլլալով, պէտք է մերժուին: Խնդրին էութիւնը քննելու համար կը պահանջեմ խնդիրը յղել նախաքննիչ դատաւորին»:

Մ. Նարլեան.— Եթէ կանոնագրին առաջին եւ երկրորդ յօդուածները քննուին, պիտի տեսնուի որ օրէնքին գործադրութեան սկզբունքները որոշուած են մի միայն իսլամական բարքերուն համաձայն: Օրինակ, «իմամլըք», «միւէզզինլիք», «խաթիպլիք» ըսուած է: Մինչդեռ, օրէնքին սկիզբէն մինչեւ վերջը բացարձակապէս չենք կրնար հանդիպիլ քահանայի, վանահայրի կամ եպիսկոպոսի վերաբերեալ տրամադրութիւններուն: Կանոնագրին քննութեանց վերաբերեալ մասը, կը խօսի իսլամական կրօնքէն հատուածներու վրայ:

Ուրեմն, կրնա՞ն ըսել թէ պէտք է քննուին նաեւ ոչ-իսլամ կրօնաւորները:

Նախ.— Խնդրոյ առարկայ հարցը «միւթէվէլլի»ութեան կը վերաբերի: Դուք տարբեր հարցեր կը շօշափէք:

Նարլեան.— Հարցին էութիւնն ալ ատիկա է: Կ'ուզեմ բացատրել որ, ցոյց տրուած օրէնքը բացարձակապէս չի կրնար պատշաճիլ ոչ իսլամ հաստատութեանց:

Ասկէ զատ, անցեալ նիստերուն մէջ ալ ինչպէս ըսի, մենք կը ներկայանանք երկու հանգամանքով: Խանին տիրացողն («գիլլիճէ») ենք, ինչպէս նաեւ դատախազը:

Մեր կողմէ ցոյց տրուած օրինական փաստերուն յենլով, քանի որ այսօրուան տիրացողը մենք ենք, ասոր դէմ պէտք է իրենք հաստատեն իրենց օրինական իրաւունքը: Մինչդեռ մեր հակառակորդները, զգալով խնդրին էութեան մէջ իրենց տկարութիւնը, հանգամանքի պատրուակին տակ, թաքնուած են «Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքին ետին:

Մենք այսօր ունինք զանազան վագֆներ, որոնք տրամադրուած են եկեղեցիներու, հիւանդանոցներու, որբանոցներու պէս բարեգործական հաստատութեանց: Եւ, ասոնք թէ՛ հին ատեն եւ թէ սահմանադրական ու այժմ հանրապետական կառավարութեան օրով յանձնուած են ընկալեալ սովորութեանց համաձայն:

Յայտնի է թէ, սովորութիւնը օրէնքի ոյժ ունի: Ասիկա կրնայ փոխուիլ կամ ջնջուիլ օրէնքով, բայց քանի այդ օրէնքը գոյութիւն կ'ունենայ, սովորութեան համաձայն անոնք պէտք է մատակարարուին: Ապա թէ ոչ, երբ սովորութեամբ ընդունուած «միւթէվէլլի»ի հանգամանքը ջնջուած նկատուի, ընդհանուր վագֆներու տրամադրութիւնները խանգարուած պիտի ըլլան:

Հակառակ մտածումը կը նշանակէ սեփականութեանց իրաւունքը ոտնակոխ ընել, ինչ որ Պատկ. դատարանիդ կողմէ չի կրնար ընդունուիլ:

Սենիէտտին պէյ (կուսակալ… փաստաբան).— Ըսի թէ «Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքը իսլամներուն … տուկ է, քրիստոնեաներուն … չի կրնար գործադրուիլ: Նախ, … պէտք չենք տեսներ «Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքին յենլու … եւ այնպէս, պէտք է յիշել … վագըֆը զանազանութիւն չի … գներ: Վագըֆներու սկզբունքները օրէնքները հաւասար են ընդ… նուրին: Ինչպէս որ ասիկա ալ «Հ… ճէթ»ով Շէրիի դատարանին … ջեւ պատրաստուած եւ «Թէ… վաճանէ»էն վաւերացուած է:

Երբ քրիստոնեայ մը մզկիթ … շինելու տրամադրութիւն … կուտայ, չընդունուիր, պարզա… յետին միտք մը վերագրելով. այդ նոր իրաւունքին … իսլամ մը եկեղեցի կառուցան… լու նպատակով չի վաւերացուիր:

Ասոնք բացառութիւն … համարուիլ: Ուրեմն, եկեղեցին… աղօթատեղիներու վերաբեր… վագֆները բացառապէս … յանձնանուիլ: Սակայն, երբ … ժառանգ մը, աղբիւր մը … յատկացուած վագֆ ըլլա… մտնէ ընդհանուր օրէնքին… տրամադրութեանց սահմ… մէջ: Իրաւատէրի հանգամանք… ներկայացող մէկը, պէտք է … ինքնութիւնը հաստատէ: Ապա… ոչ դատը անլսելի է:—

Նէճաթի պէյ.—

Սենիէտտին պէյ որքան … ըսածները չյիշէ, դատարանին … ձանգրութիւնները կենդանի … կայ են թէ «Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքը արծարծողը, եւ նոյն … դատարանէդ ալ «ի զօրու ը… լու»ն մասին որոշում առնող … իրենք եղած են:

Արդ, հիմա ընկրկելով, եւ … րենց տեսակէտէն շեղելով … յայտնեն թէ այդ օրէնքով … շահագրգռուիր: Ասիկա բա… ձակ հակասութիւն մըն է, … յանձնեմ դատարանիդ գնահ… մանը: Ահա, Սենիէտտին պէյ … կ'ըսէ թէ բացառութիւններ … ոչ-իսլամ վագֆներուն հա…

Սակայն, պէտք է … նաեւ այդ բացառութեան … ւական ծագումը: «Եկեղեցին… վագըֆները բացառութիւն … կազմեն» ինչո՞ւ եւ ի՞նչ … վրայ: Մենք արդէն ասոր պա… խանը տուինք, եւ ըսինք … սկիզբէն ի վեր այդ վագֆ… այդ ձեւով եւ ընկալեալ սով… թեամբ մատակարարուած են: … ահա ասիկա նուիրագործ… Լօզանի դաշնագրին 42րդ … ուածին Բ. հատուածով ալ, … վագըֆներուն դիւրութիւն եւ … տօնութիւն տալու համար … հանրապետական կառավարու… նը յանձնառու եղած է:

Ներկայ դատավարութ… նիւթ կազմող խանն ալ իրենց … ծածին պէս որոշ վարժարանի … անուած մասնաւորուած է. … Հայոց բարոյական հաստա… թեան եւ հուսկ յետոյ … ազգային տղոց դաստիարա… թեան յատկացուած է: գալով … հանգամանքին, անիկա ալ … պէս հաստատուած ենք:

Ըսուեցաւ որ, «Թէվճիհը ճիհաթ»ի օրէնքին համաձայն … է Մեսրոպ Նուպարեան էֆէն… նութիւն անցընէ: Ասոր … նակ հետեւանքներն ալ … արժանի է: Այսօր «միւթ… մը ներկայութեան օրուան … րիարքը քննութիւն պիտի … եւ ի՞նչ հիման վրայ:

Սենիէտտին պէյէն … էր որ իր փորձառութեան … նագիտութեան ներշնչու… նակ մը յիշէ. բայց դժբախ… ցաւ, որովհետեւ միակ …

թաց մը չի կրնար երեւակայուիլ այդ հիման վրայ։

Եզրակացնելով կ՚ըսեմ թէ, «Թէվձիհը ճիհաթ»ի օրէնքի գործ կրնայ ըլլալ․ բայց ներկայ դատին հետ առնչութիւն չունի։

Լօզանի դաշնագրին հիման վրայ, փոքրամասնութիւնները իրաւունք ունին ընկալեալ սովորութեանց համաձայն իրենց հաստատութիւնները մատակարարելու։ Օրուան պատրիարքը զանազան վագփներու մէջ ալ գործնականապէս կառավարութեան ներկայացած եւ այդ հանգամանքով ընդունուած է. ուստի, պէտք է ներկայ դատն ալ ըստ էութեան քննուի եւ նախաքննիչ դատաւորին յանձնուի։

Սէնիէտտին պէյ.— Նէճաթի պէյ, միշտ չըսած բաներս ինծի կը վերագրէ։ Ե՛ս, «Թէվձիհը ճիհաթ»ի օրէնքը հիմ չրռնեցի, այլ ի մէջ այլոց, անկէ ալ օրինակներ բերած էի։ Գիտեմ որ, Հայերն ալ «Թէվձիհը ճիհաթ»ի հաւասար իրենց մասնաւոր օրէնքը ունին, եւ անոր համեմատ իրենց պատրիարքը, դպիրը, ժամկոչը կ՚ընտրեն։

Սակայն, պէտք է միանգամ ընդ միշտ իրենց «միւթէվէլլիութեան» հանգամանքը ճշդեն եւ ըստ այնմ՝ դատը շարունակեն։ Լօզանի դաշնագրին տրամադրութիւնները, ընդհանուրին հաւասար են։ Հոն պէտք չէ փնտռել վագըֆներու մասին բացառիկ տրամադրութիւններ։

Եթէ իրենց հաճելի ,է, թող դիմեն պատկանեալ կառավարութեան. թող փոխել տան օրէնքն ու յօդուածները։ Բայց մինչեւ այդ չեն կրնար բացառիկ հանգամանքով ներկայանալ։

Նէճաթի պէյ.— Լօզանի դաշնագրին փոքրամասնութեանց վերաբերեալ յօդուածներուն փոփոխման համար՝ մեր ընդդիմախօսներուն ցոյց տուած առարկութիւնները անհիմն են, քանի որ, նոյն այդ օրէնքը կ՚ըսէ թէ, այդ յօդուածներուն հակառակ ո՛եւ է հնօրինութիւն կամ հրահանգ եւ կամ օրէնք անընդունելի է...։

կարճ խորհրդակցութենէ վերջ, դատարանը որոշեց դատը յետաձգել յունուար 30ին, ու յանձնարարեց Պատրիարքի փոխանորդներուն իրենց պաշտպանին միաժամայն գրաւոր տալ իրենց յայտարարութիւնները եւ նմոյշ օրինակ ալ ներկայացնել հակառակ կողմին։

«ՍԹԱՓՕԻՄԻ ԵՐԳԵՐ»ԻՑ

I

Վերջալոյսին երբ երկինքն է
հրդեհւում
Վարդ ամպերի բոսորագոյն թերթերով,
Երբ արեւը կարօտագին համբոյրով
Սէգ լեռների գագաթներին է
փարւում,
Ես զգում եմ խորախորհուրդ
այդ պահին
Մեռնող օրւայ վերջին խոհերը
տրտում,
Երբ աշխարհը յոգնած իր աչքն
է թարթում,
Երբ ծաղիկները հեզ ժպտում են
արեւին։
Եւ երբ քնքոյշ զգացմունքներով իրիկւայ
Աղձակ վարսերն է լուռ փռւում
դաշտերին,
Ես յիշում եմ քո խոստումը
մտերիմ,
Անհունի մէջ որ սառել է, որ
չը կայ...

II

Ես սիրում եմ ալեծածան արտերն ոսկի,
Ու երգերը հնձւորների քաղցր ու
անոյշ
Ժպիտները հեզ աղօթքով մեռնող
հասկի
Եւ յուլիսի մեղմ զեփիւռը զով
ու քնքոյշ։
Եւ սիրում եմ արեւակէզ ծառերի
վառ յոյսերից արտացոլող ծըփանքը սուրբ,
Շշուկները դաշտի գունեղ ծաղիկների,
Երեկոյեան վարդ ամպերի հիւսւածքը նուրբ։
Եւ զգւանքս եմ սիրում կապոյտ
մթնշաղի
Ցօղնած դաշտի քնքոյշ կուրծքը
նուրբ, պայծառ,
Գեղեցկութի՛ւն, հոգիս ձեզնով
կը նուաղի,
Եւ էութիւնս կը զգայ տաքուկ
ու անոյշ դող...

Լիոն ԱՐԱՄ-ԳԱՌՕՆԷ

ՆՈՐ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Եւրոպայի համայնավար կուսակցութեանց պատմութեան մէջ, յաճախադէպ են տագնապներ, արտաքսումներ, զանգուածային մաքրագործումներ եւ պառակտումներ։

Իսկ անոնց մէջ, գերման համայն. կուսակցութիւնն է որ ամենէն աւելի ենթակայ է ներքին վէճերու, եւ հաւանաբար, նոր պառակտում մըն ալ հետեւի յունուար 30ի բացառիկ համագումարին, որ հրաւիրուած է գումարելու «աջ թեւ»ի ...

Գերման համայնավարութեան ներկայ տագնապը շատ աւելի սուր է քան նախորդները, որովհետեւ, ընդդիմադիրները չեն գոհանար միայն քննադատելով Գ. Միջազգայինի պարտադրած տեսական կամ գործնական ուղղութիւնները։ Անոնք համաձայն չեն Գ. Մ.ին հետ, դրամատիրութեան «ժամանակաւոր կայունացման» մասին ու չեն ընդունիր Գ. Մ.ին կարգախօսքը որ կը պարտադրէ սաստկացնել պայքարը ընկ.-դեմոկրատներու դէմ եւ կը քննադատեն բոլշեւիկներու ընթացքը, Ամստերտամի միջազգայինին հանդէպ։

Բայց գերման համայնավար ընդդիմադիրները մանաւանդ Մոսկուայի տիրակալութեան դէմ է որ կը կանգնին, եւ իրենց կուսակցութեան համար կը պահանջեն, որ ըլլայ Մոսկուայէն անկախ եւ ներքնապէս՝ ժողովրդավար։

Այս պահանջները ցոյց կուտան թէ գերման համայնավարութեան մէջ՝ փոփոխութիւններ կը կատարուին։ Ընդդիմադիրները դեռ չեն ուզեր սաստկացնել համայնավար եւ ընկերվարական աշխատաւորներու միջեւ պառակտումը։ Անոնք գիտեն թէ չպիտի կրնան իրենց տեսակէտները արժեցնել, քանի գերման համայնավարութիւնը կը մնայ Մոսկուայի հպատակ եւ անոր տիրապետութենէն փրկուելու համար է որ ամենէն աւելի կը պայքարի, ջանալով մեծամասնութիւն հաւաքել իր շուրջ։

ՑԷՓԼԻՆԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԱՐՇԱՒՆԵՐԸ

Պերլինէն տրուած լուրերու համաձայն, Էգնէր ճամբայ ելած է դէպի Ամերիկա, ուր կարգ մը գիտուններու եւ ամերիկեան ծովային բարձր պաշտօնատարներու հետ պիտի խօսի, 1930ին, դէպի Հիւսիսային Բեւեռ՝ ցէփլինով արշաւի մը կազմակերպութեան մասին։ Էգնէր կ՚ընկերակցի Բեւեռի հետախուզման Միջազգային ընկերութեան ընդհ. քարտուղարը։

Եթէ ծրագիրը հաւանութիւն գտնէ, Ցէփլինը Բեւեռ պիտի տանի քսանի չափ անձեր, որոնց 12ը զանազան երկիրներէ։

Եւրոպա վերադառնալէ առաջ, տքթ. Էգնէն բազմաթիւ բանախօսութիւններ պիտի սարքէ, բեւեռային շրջաններու մէջ՝ ցէփլիններու օգտակար կործածութեան մասին։

Միւս կողմէ, մինչդեռ Էգնէն իր ակնարկը կ՚ուղղէ դէպի Բեւեռ, Գերմանիոյ մէջ, յառաջագիծը կը պատրաստեն հսկայ ցէփլինի մը, որ պիտի հաստատէ անդրատլանտեան օդային գիծը։

Անոր երկարութիւնը, նախորդին պէս պիտի ըլլայ 260 մեդր. բայց լայնքը անկէ ծօթը մեդր աւելի, որով 1,590,000 խորանարդ մեդր աւելի տարողութիւն պիտի ունենայ։ Պալլոնի տարողութեան այս յաւելումը պիտի նպաստէ բարձրացնելու ցէփլինի թռիչքի կարողութիւնը։ Նոր ցէփլինը պիտի ունենայ տասը շարժիչ մեքենայ, հինգ հազար ձիու ուժով։

Չի կարծուիր որ կարելի ըլլայ ցէփլինը պատրաստել ցարեգլխէն առաջ։ Հիմակուհիմա կը գրաղին հին ցէփլիններու բեկորները քակելով։

ՄԱՆՇԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ

«Ցէյլի Մէյլ»ի թղթակցին քաղած տեղեկութիւններուն համաձայն, ֆրանսական կառավարութիւնը ամէն կերպով կողմնակից է Մանշի ընդծովեայ փապուղիի շինութեան, առանց քաղաքական կամ զինուորական ոեւէ առարկութիւն ընելու, նկատելով զայն իբր ամենէն նպաստաւոր միջոցը, երկու երկիրներու միջեւ առեւտուրի զարգացման։ Ըստ թղթակցին, հանրօգուտ շինութեանց նախարարը մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւած է, Անգլիոյ մէջ ի նպաստ փապուղիի մղուած պայքարին։

Թղթակիցը կը յայտնէ նաեւ թէ կառավարական բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը իրեն յայտնած է.— ֆրանսա պատրաստ է իր կողմէ անհրաժեշտ աշխատանքներուն ձեռնարկելու, անմիջապէս որ Անգլիա արտօնութիւն տայ Տուվրի մէջ աշխատանքի սկսելու։ Մեր երկրաչափները միշտ տեղեակ մնացած են փապուղիի շինութեան եղանակներուն եւ որովհետեւ ֆրանսական հողամասին շինութեան արտօնութիւնը տարիներ առաջ տրուած է, պէտք չի մնար նոր օրինագիծ ներկայացնելու ֆրանս. խորհրդարանին, քանի որ ներկայ յատակագիծը ի զօրու է։

«Հարցը վերջին օրերս պաշտօնապէս վիճաբանութեան ենթարկուած է ֆրանսական կառավարութեան անդամներուն կողմէ։ Եթէ այդ մասին յայտարարութիւն չորուեցաւ, պատճառն այն է որ չուզեցին գործին մղում տալու երեւոյթն առնել, քանի որ ներկայ պայմաններով, վերջին որոշումը կը մնայ անգլիական կառավարութեան եւ ժողովուրդին։

«Ֆրանսայի մէջ մենք բացարձակապէս պատրաստ ենք, անմիջապէս որ Անգլիա ուզէ։ Փապուղիի կառուցման դէմ եղած անգլիական առարկութեան մասին կարծիք այտնելէ կը զգուշանանք, որովհետեւ կը յուսանք թէ՝ նոյն առարկութիւնները ներկայիս ընող չպիտի գտնուի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԽԻՂՃ ԱՐԱՐՔ ՄԸ

ԼԻՈՆ, 16 յունուար.— Հայկական կայանին մէջ (Ֆուայէ Լիոն) բազմանդամ ընտանիք մը կ՚ապրէր գլուխը պարտկելու չափ նեղ տաղաւարի մը մէջ։ Խեղճերը տեսնելով որ իրենց տեղը շատ նեղ է, կը ստիպուին իբր պարտէզ տրուած հողին վրայ պզտիկ սենեակ մը եւս շինել։

Քովի դրացին իրենց պատուհանին գոցուիլը առարկելով կը ջանայ արգելք հանդիսանալ, եւ տան տեսուչին տեղեկացնելով կը պահանջէն որ հրաժարի։

Խեղճ ընտանիքը՝ գալիք նորածինը եւ իրենց անձկութիւնը բացատրելէ յետոյ, կը հաւանին կէս մեդր տեղ ձգել պատուհանին համար։

Երբ նորէն կը սպառնան, ընտանիքը դատարան դիմելով դատը կը շահի, եւ սենեակը կը շինէ երկու ամիս առաջ։

Այս անգամ, անխիղճ տեսուչը (մէռան) որ հայ բողոքական է, իր ուժը անբաւարար գտնելով, օտար անծանօթի մը միջամտութեամբ օր ցերեկով եւ զէնքի սպառնալիքով կը պահանջէ որ շինուած բոյնը քանդուի...

Հատ մը դրացիներ անխիղճ մարդուն դէմ դատի գացած են, այս տխուր արարքին առթիւ։

Կայծ

ԵՐԶՆԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՄԱՆՈՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շաբաթ երեկոյ rue des Dominicainesի հայկական ճաշարանի մը մէջ տեղի ունեցաւ Եկեղեաց գաւառի Հայրենակցական Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ հանդիպում մը, Նոր Տարուոյ սեղանի շուրջ։

Երզնկացիները, թէեւ թիւով քիչ Մարսէյլի մէջ, սակայն բոլորը (գիւղացի թէ քաղաքացի) համախմբուած են Եկեղեաց գաւառի Միութեան շուրջ, եւ եռանդուն գործունէութիւն մը ցոյց տուած են, օգնութեան հասնելով իրենց կարօտ հայրենակիցներուն։

Այս սեղանին շուրջն ալ խիստ տաքուկ ու ընտանեկան մթնոլորտ մը ստեղծեցին։ Վարչութեան կողմէ Պ. Խորսիկեան եռեկոյթը բանալով հրաւիրեց Հայրենակից Պ. Բենեամին Միլոնեանը վարելու համար օրուան սեղանը։ Սեղանապետը ողեւորիչ ճառով մը վեր հանեց Երզնկացիներու Հայրենակցական Միութեան Վարչութեան եռանդուն գործունէութիւնը եւ գովելով իրենց եռանդը, ոգեկոչեց Խորէնի, Սեպուհի, Քռռիի (Երզնկայի հին հերոսներ) յիշատակները, եւ յորդորեց վառ պահել այդ ոգին։

Երեկոյթին ներկայ էին 2րդ քաղաքամասի ոստիկանապետ Պ. Թիւմիեօ եւ Մարսէյլի Ազգային վարժարաններու տնօրէն Պ. Աբոյեան։ Մեր օտար հիւրը գոհ եւ յուզուած խանդավառութեամբ ֆրանսերէն ճառ մը արտասանեց։ Այս ճառին իսկոյն հայերէն պատասխանեց Պ. Աբոյեան (ֆրանսերէն թարգմանեց Պ. Վ. Կէմալեան) պարզելով հայոց ջնջ սարսափները, որոնց հետեւանքով Հայերը ինկան Մարսէյլ եւ այլ օտար ափեր։ «Մենք չենք թափառիր բնիկներու հացը խլելու, մենք հացի ու հարստութեան մուրացկաններ չենք։ Մեր ազատութեան ու իրաւունքի դատն է որ մեզ հոս մղած է։»

Երգերը, պարերը, նուագն ու արտասանութիւնները բոլորովին հայկական էին, բացի «Մարսէյլյէզ»էն։ Թուրքերէն երգը բացարձակապէս արտաքսուած էր, այնպէս որ երբ կը պահանջուէր «Թամզարա» պարել, կը հարցնէին օրուան ղեկավարին... Խանդավառութիւնը այն աստիճանի էր հասած որ, քանի մը պառաւ նաներ իսկ մասնակցեցան երիտասարդներու յորձանքին։

Ցեղի ունեցան մեներգներ։ Ցեթոյ աճուրդի դրուեցաւ խորոված հաւ մը եւ նարինջներ, բարձրանալով մինչեւ 900 ֆրանքի։ Երեկոյթը տեւեց մինչեւ առաւօտեան ժամը 6։ Հանդիսականները բաժնուելէ առաջ կը պահանջէին որ մօտ ատենէն նման հանդէս մը եւս կազմակերպուի։

Խնկապէս գովելի էին հանդէսի կազմակերպիչ հայրենակիցներուն ջանքերը։

Ներկայ մը

153 ՏԱՐՈՒ.— Ֆայոմի մէջ (Եգիպտոս) կառավարական պատուիրակութիւն մը շնորհաւորած է 153 տարու մարդ մը, որ իր բոլոր մտաւոր կարողութիւններ պահած է։

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Françaiseի (29 Boulevard Saint.Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն։ Ցիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով։ Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով։ Ծամելը ապահովուած։ Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար։ Ամէն օր ժամը 9 — 12։ Հեռաձայն Archives 55 09։ Ծ.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛ ...

Լերան հովը, սակայն, կ՚արգիլէր իր կամքը, դիմադրելու տոկալու բնազդը։ Խորհեցաւ կնիլ Թեկուա։ Ուզեց գտնել սիրականը, որ թերեւս պիտի սիրէր զինք, հակառակ որ բոտ էր եւ բռնաբարուած։ Սակայն, յանկարծ, իր յիշողութեան մէջ յայտնուեցան Սաղէլի խօսքերը, զօրս ականջը, ուշաթափութեան պահուն, որ փոխադրեր ու պահեր էր իր գիտակցութեան մէջ։

— Գացէք տարածեցէք չարիքը երկրի վրայ, ամէն կողմ։

Վախցաւ որ Սաղայէլը ժտեր իր հոգին եւ կը թելադրէ չատանիլ մինչեւ սիրականին տունը։ Խորհեցաւ այն ահաւոր օրհնքին վրայ, որ պիտի հասնէր Եօնաթանի, անոր ծնողներուն, դրացիներուն ու գիւղին։ Ինչ՞եր, որը աղջիկ, ինչքա՛ն։ ... էր տեսեր Եօնաթանի աչքէն։ Որոշեց միալ, ծառայել օտարութեան մէջ։ Ծառայի անկողինը միշտ հեռու կը պահէր իր ախտը մարդոցմէ։ Եթէ մեռնէր, որո՞ւն ցաւը։

Բայց կը սիրէր, Ռամելա ծընած էր սիրոյ համար։ Անկարելի էր մեռնիլ Եօնաթանէն հեռու։ Զմեռած, կ՚ուզէր տեսնել զայն։ Ինչո՞ւ ուշացեր էր մինչեւ այժմ։ Սակայն միթէ Սաղայէլը չէ՞ր, որ կը յաճախէր հիմա իր ուղեղը։

Արագօրէն վար իջաւ լեռնէն։ Բռնեց Թեկուայի ճամբան։ Իր սիրոյ ճամբան։ Սիրահարը իր սիրած անձին մէջ ինքզինքն է որ կը սիրէ։ Ռամելա չուզեց զրկուիլ այն հաճոյքներէն, որ Եօնաթանի սէրը պիտի տար իրեն։

⁂

Թեկուա գեղեցիկ գիւղ մըն է, Ալեծուփ կանանչութեան մէջ լողցող սպիտակ տնակներու կղզի մը, ուր ծնած են մարգարէներ, յայտնատես քերթողները Երրայեցւոց։

Եօնաթան եւս մարգարէ մըն էր, երիտասարդ ու տաղանդաւոր։ Սէրը քանդեց անոր իմացականութեան այգին։ Ռամելայի կորուստէն յետոյ, երբ մարգարէացաւ Երուսաղէմի կորուստը, դարձաւ իր գիւղը, հետզհետէ համրացաւ, վշտակեաց ու մտահոգ երեւոյթ մը առաւ։

Երբ Ռամելա գիւղ հասաւ, Եօնաթան յիմար զարմացումի մը մէջ ինկաւ։ Ապուշի պէս նայեցաւ անոր, առանց յուզումի արտաքին նշաններու՝ արցունք թափեցան աչքերէն։ Հայրը, վախով լեցուած, կը խրախուսէր ու կը ջանար խանդավառել։ Ռամելա ոչինչ կրցաւ պատմել։ Լացաւ, որովհետեւ Եօնաթան «չէր սիրեր»։

Բայց երբ Ռամելա անկողին ինկաւ, Եօնաթան չհեռացաւ քովէն, ինչպէս թռչունը՝ հագերուն բոյնէն։

Բորոտութիւնը սար սարսափելի ուժգնութեամբ մը զար կեր էր Ռամելան։ Գլուխն էր, որ փաթթուած էր։ Վէրքերը հետզհետէ անճանաչելի դարձուցին այդ գեղեցիկ դէմքը։ Առտու մը սըրտակեղեք ճիչ մը արձակեց, ան.

— Կուրացա՛յ, կուրացա՛յ։

Ռամելա չէր տեսներ այլեւս։ Ու լեզուն չէր դառնար բերանին մէջ։ Ծնօտքը գոցուած էր ախտը, եւ կ՚ուզէր դուրս նետել հիւանդը։ Եօնաթան փարած էր անոր անկողինին եւ կ՚արգիլէր։ Ու կը դիտէր թէ ինչպէ՛ս օրէ օր կը հալէր հիւանդին միսը։ Աչքերը խոռոչներու պէս մութ եւ ահաւոր, ատամները չորցած հողի պէս ցցուած, բերանին մէջ հոնդիւն մը միայն։

Եօնաթան ինքզինքին կը հարցնէր թէ կը սիրէ՞ր տակաւին։ Ի՞նչն էր, որ կը սիրէր։ Այդ ահաւոր տգեղութի՞ւնը, որ զարշանք կ՚աղդէր։ Չկան հիմա աղուոր աչքերն ու շրթները, կլոր կուրծքն ու բազուկները։ Միթէ իր սէրը կի՞րքն էր, որ մեղուի պէս կը պտըտի անուշ ծաղիկներու վրայ։ Եւ կը լքէ, երբ զօսացած են անոնք։

Ռամելա իրիկուն մը սկսաւ շնչել ընդհատ ընդհատ։ Երբ շունչ կ՚առնէր, քիթին երկու կողմերը կը կազմուէին աղեղնաձեւ ակօսներ, շրթունքները կը պրկուէին եւ ակռաները դուրս կը ցցուէին։ Զափազանց արագ կը կատարուէր այդ, քիչիկ մը շունչ կը մտնէր ներս, որ գրեթէ չէր պարպուեր։ Եօնաթան կը դիտէր ահաւոր հոգեվարքը։ Ռամելա շունչ մըն ալ առաւ, այս անգամ քիչիկ մը երկար. շըրթունքները անգոյն ժապաւէնի պէս պրկուեցան ակռաներուն վրայ, երկու խոռոչները կարծես դանակով կտրեցին մորթը քիթին երկու անկիւնէն, յօնքերը սեղմուեցան ցաւագին եռեւոյթով մը, ակռաները կափկափեցին ու կաւիճի նման դուրս ինկան։ Ռամելա չկրցաւ աւելին, եւ մեռաւ այդ պրկումին մէջ։

Ահաւո՛ր, ահաւո՛ր ծիծաղ մը գծուեր էր դէմքին վրայ։

Եօնաթան, վախցած, կենդանիի պէս ոռնալով ու փախաւ դուրս։

Փախաւ դէպի Երուսաղէմ։

Է.

Դիւահարի պէս անհանգիստ էր, չէր կրնար վայրկեան մը կանգ առնել ու հանգչիլ։ Անդիմադրելի ուժ մը կը հալածէր զինք, եւ առաջ կը մղէր ոտքերը։ Դէմքին վրայ կը ծփար տառապանքի անհուն արտայայտութիւն մը։ Ու կ՚աճապարէր, ուշացած մարդու մը պէս սրտնեղ ու քրտնած՝ կը վազէր անընդհատ։ Ոչ ետեւը կը նայէր, եւ ոչ ալ շուրջը, աչքը՝ ոտքին մատներուն վրայ, երբ այլեւս յոգնած՝ պահ մը կը դանդաղեցնէր քայլերը, ցնցում մը կը զգար ու նորէն կը վազէր։ Թեկուայէն մինչեւ Երուսաղէմ, երկուքուկէս մղոն տարածութեամբ այդ ճամբան, վազեց առանց երբեք հանգչելու զով ստուերի մը մէջ։

Երբ կը մօտենար Երուսաղէմի, ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ ժողովուրդի երկար կարաւանի մը։ Ուխտաւորներ չէին անոնք, որովհետեւ Պասեքի տօները դեռ հեռու էին։ Անոնց անձկութիւնը կը պատմէր ամէն բան։ Գաղթականներ էին անոնք, որ կը փախչէին Տիտոսի բանակին առջեւէն։ Եօնաթան խառնուեցաւ փախստականներուն, որոնք հետզհետէ կը խռնուէին Երուսաղէմի պարիսպներուն տակ։

(10) Ն. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«Ֆորտ»ը Ռուսիոյ մէջ

Ամերիկացի հանրածանօթ գործարանատէր Հէնրի Ֆորտ Թուրքիայէն յետոյ խորհրդային Ռուսիոյ մէջ ևս ինքնաշարժի գործարան մը բանալու ձեռնարկներ կ'ընէ։ Ռուսիոյ մէջ հիմնելիք գործարանը պիտի արտադրէ տարեկան 100,000 կառք, որուն 100էն 60ը կառավարութեան եւ մնացածը Ֆորտի սեփականութիւնը պիտի ըլլայ։

Նկատելով որ Ֆորտ պատերազմէն առաջ ուեւէ կալուած, հետեւաբար եւ պահանջ չունէր Ռուսիոյ մէջ, բանակցութիւնները տարուեցան մեծ դիւրութեամբ։ Նոր գործարանը երկու տարիէն պիտի սկսի շինել հանոյքի կառքեր եւ թրաքթորներ։

Սեբաստիոյ դէպքին շուրջ

Պոլսոյ Պատժական Ա. ատեանը յունուար 14ին սկսաւ դատել «Իգտամ», «Ագշամ» եւ «Սօն Սաաթ» օրաթերթերուն պատասխանատու տնօրէններն ու արտօնատէրները, որոնք կը մեղադրուին թէ Սվազի մասին լուր մը հրատարակած եւ այսպէսով հանրային կարծիքը յուզած են։

Եղած հարցումներուն պատասխանելով, ամբաստանեալները յայտնեցին.— «Իգտամ»ի Էնկիւրիի թղթակիցը Սիւրէյեա պէյ ծանօթ եւ վստահելի դէմք մըն է։ Հետեւաբար պատճառ չունէինք չհաւատալու իր հաղորդած լուրին, մանաւանդ որ հնարաւորութիւն չկար ստուգելու։ Յետոյ, իրենք իրիկուան մօտերը կը մեկնին խմբագրատունէն, իսկ հեռագիրը եկած է ուշ ատեն»։

Հարցաքննութենէն վերջ ամբաստանեալներու փաստաբան Իրֆան Էմին պէյ յայտնեց թէ Էնկիւրիի մէջ ալ դատ բացուած է յիշեալ երեք թերթերուն դէմ, եւ պահանջեց միացնել երկու դատերը։ Խորհրդակցութենէ յետոյ, դատարանը ընդունեց այս առաջարկը, եւ դատավարութիւնը յետաձգեց յունուար 28ին։ Յայտնի չէ թէ միացեալ դատը Էնկիւրի՞ տեղի պիտի ունենայ թէ Պոլիս։

Փախստական ձերբակալուեցաւ

Գրեցինք թէ սեղանաւոր Ֆէրնան Փաքման, որ հարցաքննիչ դատաւոր Կլարի կողմէ կանչուած էր «Կազէթ տիւ Ֆրան»ի խնդրին առթիւ, արտասահման փախաւ, իւրացնելէ վերջ մօտ 30 միլիոն ֆրանք։ Փաքման յաջողած էր փախչիլ Զուիցերիա եւ ոչ թէ Պելճիքա։ Ուրբաթ կէսօրէ վերջ Զուիցերիոյ Կլարուս քաղաքի մէկ դրամատունը ներկայացաւ՝ խնդրելու համար որ ընթացիկ հաշիւ մը բացուի իր անունով։ Պաշտօնեաները որոնք կարդացած էին Փաքմանի փախուստը, ըսին որ յաջորդ օրը ներկայանայ։ Ու անմիջապէս իմաց տուին ոստիկանութեան և դրամատան Ցուրիխի կեդրոնին։ Պեռնի ֆրանսական դեսպանատունը տեղեկանալով խնդրին՝ անմիջապէս ձերբակալման հրամանագիր բերել տուաւ Ֆրանսայէն։ Այդ պահուն Փաքման մեկնած էր Կլարուսէն եւ ճամբայ ելած՝ դէպի Սէն-Կալ։ Ոստիկանները ձերբակալեցին զայն Սէն-Կալի կայարանին մէջ։

Փաքմանի իսկական անունն է Պախմանն (գերման-հրեայ)։

Երկրաշարժ եւ հրաբուխ

Քումանայի (Վէնէզուէլլա) շրջանին մէջ պատահեցաւ սաստիկ երկրաշարժ մը։ Քումանա քաղաքն ու Նաւահանգիստը քանդուեցան։ Երկու հարիւր հոգի մեռան եւ հազար վիրաւորուեցան։ Նիւթական կորուստ կը հաշուուի 10 միլիոն տոլար։

Երկրաշարժէն մասամբ կործանեցան նաեւ Քարիաքօ, Փորլամար եւ Պարչելոնա քաղաքները։ Հազիւ քանի մը տուներ կը մնան կանգուն Քումանայի մէջ, որ 18000 բնակիչ ունի եւ Հարաւային Ամերիկայի եւրոպական ամէնէն հին գաղութն է։

Քարաքասէն քանի մը շոգենաւեր ղրկուեցան աղէտին վայրը՝ օգնութիւն հասցնելու համար աղէտեալներուն։

Քումանա 1766ին եւ 1797ին եւս կործանած էր երկրաշարժէ։

⁂ Պաթավիայէն կը հեռագրեն թէ վերջին 24 ժամուան ընթացքին Քրաքաթոա կղզիին մէջ հաշուած են 3135 հրաբխային պոռթկումներ։ Բոցերը 2000 ոտք բարձրութեան կը հասնին։ Մօտակայ շրջանին մէջ ծովը սաստիկ յուզուած է։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ յառաջիկայ երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ'Իթալի» Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ նորի ընտրութիւն։

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով։
73 Av. de Wagram մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

ԴԱՇՆԱԿԻ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ
ՕՐ. Ժ. ՃԱՄՊԱՋ
Բ. մրցանակ փարիզի երաժշտանոցէն, դաշնակով կ'ընկերակցի Maître Escalaïsի, Օփէրային։ Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին։
61 Rue de Flandre, Paris (19e)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատական եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ճերմակ.) եւ վարիխի։ Մասն. Լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ
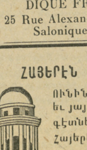

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեամբ

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ,
ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ
ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու յաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝
ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9E)

ՏՕՔԹ. Բ. ՈՍԿԻ
CHAMPIGNY, 2 Rue des Perreux Tél. 53
Հիւանդ կ'ընդունի Բշ. Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը ժամը 13-17
No. 108 եւ 119 Թրամները Porte-Vincennesէն մեկնելով կ'առաջնորդեն իր տան առջեւ Mairieէն քիչ մը վեր
կրնայ այցելել ամէն օր ժամադրութեամբ, փարիզ եւ շրջակայքը

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ճոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67-07 Métro, Poissonnière

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ախորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով։
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար։
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ
Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ԶԱՓԱՐԵԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
CHAUSSURES CÉDA
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
15 Rue Henri Murger, մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յարկ)
կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տեսակի կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նորաձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով։
ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ
կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՔԱՐԱՇԷՆ ՓԱՎԻՅԵՕՆՆԵՐ
ԵՒ
ՓԱՅՏԷ ԽՐՃԻԹՆԵՐ
LA MAISON Ընկ.
Կը ծախուի՝ ամսավճարով եւ վարձակալութեան ձեւով։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, մէթրօ՝ ՊԷԼՎԻԼ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքական գիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

Տք. գաղտ. գիտութ. գուշակուհի
ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

Կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (Կիրակի ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է՝ 60 rue Pigalle, Paris.

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ։ Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ վկայեալ աղքատներուն ձրի։
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e),

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօղացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)
Նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel
Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4 ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60-46

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
15 Rue de la Huchette, Paris Ve, Մէթրօ Սէն Միշէլ
Կը պատրաստենք կարագ իւղով թերթանուշ (փաքլավա) եւ փաքլավայի թերթեր։ Նոյնպէս թէլ քատայիֆ՝ եփած եւ հում, լօքմա, քուրապիէ, լոքում և ամէն տեսակ անուշեղէններ

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—3

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
Հիւանդ կ'ընդունի իր հին հասցէին 63 Ave. de Versailles կամ 3 Rue Amiral Cloué:
երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուր. օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2-

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) մէթրօ՝ Etoil
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVIL
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
31 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE
(Կայարանին մօտիկ, մեծ ափարթըմանին դիմացը)
Արեւելեան ամէն տեսակ ուտելիքներ, մաքուր, ընտիր, թարմ ամէն քաակի յարմար, (Պուլկարական քաշէր, ճերմակ պանիր, կեսարական ապուխտ, բրինձ, փիլաւի յատուկ բրինձ, Յունական առաջին կարգ ձիթապտուղ, եւայլն։
Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 6
ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգեր եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագ եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մենակ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղջեալ գիներով։

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
"ՄՕՆՍԷՅ"
ԳԱՅԻՇԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
150 Rue Moncey, LYON 150 րիւ Մօնսէյ, Լի
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
ճոխ մթերք, անմրցելի աժան գիներով։
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

22 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 861 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԵՂԱՆԱԿ

Տաղտկալի դառնալու աստիճան արծարծեցինք Սուրիոյ արտագաղթի խնդիրը: Հասկցող-չհասկցող իրար անցած են եւ մեղադրանքներ ալ կ'ընեն: Ոչ մէկ պատասխան:

Բայց առանց պատասխանի չպիտի ձգենք Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթին վերջին խմբագրականը (19 յունուար):

«Հարկադրաբար և տարբերօրէն» խորագրով այդ գրութիւնը՝ սարէն-ձորէն ճառելէ յետոյ, կ'եզրակացնէ տեսակ մը համակերպութեամբ, եթէ ոչ գոհունակութեամբ.

— «Այսօր արդէն Պուէնոս Այրէսի եւ ուրիշ քանի մը քաղաքներու մէջ ունինք հայկական մեծ ու փոքր գաղութներ: Իսկ վաղը հաւանաբար Արժանթին դառնայ հայ բարգաւաճ գաղութներէն մին, թերեւս եւ առաջինը, իսկ Պուէնոս Այրէսը՝ հայկական աւելի մեծ կեդրոն մը, քան Հիւսիսային Ամերիկայի ո եւ է քաղաք:

«Այսպէս կազմուեր են հայ գաղութները, հին օրերու մէջ եւ այսպէս կը շարունակուին կազմուիլ նաեւ նոր օրերու մէջ:

«Հարկադրաբար եւ տարբերօրէն»:

Այս ալ ուրիշ եղանակ. Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին գարշելի հեգնութիւններէն յետոյ:

«Պայքար» շնականօրէն կը խծբծէր արտագաղթի առթիւ յառաջ եկած իրարանցումը: Արտատպենք անգամ մըն ալ.

— «... կ'ըսուի թէ 3000 Հայեր դէպի Հարաւ. Ամերիկա կը գաղթեն: Եթէ այդ թիւը կրկնապատկուի կամ եռապատկուի ալ, դարձեալ Սուրիոյ Հայերուն ներքին կազմակերպութեան գործը չի կասիր ու չի վտանգուիր»:

Աւելի վերջը, դեկտ. 28ին, դարձեալ խմբագրական սիւնակներուն մէջ.

— «... Իբրեւ թէ Սուրիոյ հայութիւնը աշխարհի չորս հովերուն ցրուած, լմնցուցած են, եւ ալ ազգային կեանքի, կազմակերպութեան հնարաւորութիւն չէ մնացած»:

Ուրեմն, ռամկավարներու Ամերիկայի օրկանը վտանգին լրջութեան ալ չի հաւատար, իսկ Փարիզի բերանը կը փսփսայ,— Ուզենք-չուզենք պիտի երթան: Թո՛ղ երթան ու բարգաւաճին: «Այսպէս են կազմուեր հայ գաղութները, հին օրերու մէջ եւ այսպէս կը շարունակեն կազմուիլ նաեւ նոր օրերու մէջ»:

Ուրիշ խօսքով, աւելորդ է յուզուիլ, մտատանջուիլ, չարիքի սահմանափակման միջոցներ խորհիլ: Իրենց բախտին թողունք, ո՛ւր կ'ուզեն թող երթան: Եւ այս՝ ոչ միայն Սուրիայէն, այլեւ Յունաստանէն.

... «Ինչպէս կ'երեւի, աւելի մեծ թափով այդ գաղթը պիտի շարունակուի այս տարի ոչ միայն Յունաստանէն ու Սուրիայէն, այլ նաեւ ուրիշ երկիրներէ, մինչեւ իսկ Կովկասէն»:

Ահա՛ ինքզինքը ազգասէր եւ ողջամիտ հռչակած քաղաքական խմբակցութեան մը դիրքը՝ ակներեւ աղէտի մը հանդէպ: — Կատարեալ անտարբերութիւն եւ ձեռնպահութիւն. աւելի քան ո՛րեւէ օտար մարդասէր որ կապ ունի Հայերու հետ, եւ կը գործէ Սուրիոյ կամ Լիբանանի մէջ:

Եւ այս — յիշեցնենք անգամ մը եւս — ճիշդ այն երկու կեդրոններուն մէջ, ուր կարելի է շօշափելի միջոցներ գտնել, շարժումը եթէ ոչ կասեցնելու, գոնէ սահմանափակելու համար:

Արդարեւ, եթէ ռամկավար թերթերն ալ — եւ միւս բոլորը — լրջօրէն ըմբռնեն նոր չարիքը եւ ահազանգ հնչեցնեն, անշուշտ գործնական ձեռնարկներ կը կատարուին ոչ միայն Փարիզի եւ Ամերիկայի, այլ եւ ուրիշ բախտաւոր գաղութներու մէջ:

Շիրակը այնքան հեռու էր եւ Ֆիլիպէն գրեթէ անծանօթ, — բայց ժողովուրդը եղբայրական ձեռք երկարեց մէկ ազդանշանի վրայ: Այդ նոյն ժողովուրդը ի՞նչպէս կրնայ քար դառնալ երկրաշարժի մը չափ եւ թերեւս աւելի վտանգաւոր աղէտի մը առջեւ: Բարեգործականն ու ջոջերը ի՞նչպէս կրնան շարունակել իրենց ընդվզեցուցիչ անհոգութիւնը, եթէ իրենց հովանաւորներն ալ ձայն բարձրացնեն, փոխանակ լրբօրէն ծաղրելու դաշնակցական թերթերու արդար վրդովումը, կամ «նոր» եւ «բարգաւաճ» գաղութներու աւետիսներ տալու, ձեռնածալ համակերպութեամբ, ճակատագրին ձգելով ամէն բան, — «Հարկադրաբար եւ տարբերօրէն»:

Ամէն անգամ որ առիթ ունեցած ենք մատնանշելու նոր չարիքը, միշտ ալ ներկայացուցինք դրական առաջարկներ,— ուժ տալ գաղթականներու տեղաւորման գործին, միջոցներ ընծայել անոնք հողին կապելու, տնակի մը ծախքը հոգալով, լծկան և անասուն ճարելով եւայլն:

Մեր ուժերէն վեր ծրագիրներ չեն ասոնք: Մարդիկ ունինք որ կրնան մէկ միլիոն տրամադրել մէկ ձեռքով: Տեղաւորման ամբողջ հոգը ձգեր ենք օտարներու վրայ, եւ անոնք են որ ամէնէն աւելի կը մտատանջուին նոր արտագաղթէն, ու կը զարմանան մեր քար անտարբերութեան վրայ:

Այստե՞ղ ալ կուսակցական մրցակցութեան եւ մենատիրութեան խնդիր կայ: Լիբանան եւ Սուրիա ինկած բազմութիւնները իրենց տեղը պահե՞լն ալ Հայաստանի դէմ դաւաճանութիւն է:

Ո՞ւր կ'երթանք այսպէս, էֆէնտիներ: Տարտղնուելով, տարտղնուելո՞վ պիտի բարգաւաճի ժողովուրդը, նոյնիսկ ֆիզիքապէս եւ տնտեսապէս...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔԻՒՐՏԵՐՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Հայրենիք» դիտել կուտայ, (29 Դեկտ.).

— «Քրդական աղբիւրէ եկած տեղեկութիւնները չափազանց մռայլ գոյներով կը նկարագրեն Թուրքիոյ լուծին տակ ապրող քիւրդերուն վիճակը: Ճիշդ է, այդ տեղեկութիւնները զգայացունց նորութիւններ չեն պարունակեր, բայց կուտան այնպիսի մանրամասնութիւններ, որոնք աւելորդ անգամ մը կը շեշտեն թէ քէմալականները որոշած են ամէն գնով բնաջնջել քիւրդերը եւ այդ թրքավարի միջոցով «լուծել» քրդական հարցը եւս:

Այժմ վերջնականապէս կը պարզուի, որ չարաչար խաբուած եւ տուժած են բոլոր այն քրդերը, որոնք հաւատալով Թուրք կառավարութեան «ներման» հրովարտակին՝ միամտութիւնն են ունեցեր վերադառնալու իրենց տեղերը: Վերադարձողներէն ոչ ոք ետ ստացած է իր կալուածները եւ ոչ ոք արտօնութիւն ստացած է ապրելու իր նախկին բնակավայրին մէջ. բոլորն ալ ցրուած, աքսորուած են զանազան կողմեր, նոյնիսկ զրկուելով հնարաւորութենէ միանալու իրենց ընտանիքի անդամներուն հետ. եւ շատեր մահացած են սովէ եւ հիւանդութիւններէ, իսկ ոմանք ալ նոյնիսկ սպաննուած են զանազան նենգ եղանակներով: Այնպէս որ չկայ քիւրդ մը, որ վերադարձած ըլլալուն համար զղջացած չըլլայ:

Քիւրդերու վիճակը այժմ Թուրքիոյ մէջ շատ նման է Հայերու վիճակին մեծ տարագրութեան նախօրեակին կամ սկզբնական շրջանին:

Քէմալականները կ'աշխատին փճացնել քիւրդերը ոչ միայն ֆիզիքապէս, այլեւ բարոյապէս: Քիւրդ կիներու եւ աղջիկներու բռնաբարութիւնները սովորական երեւոյթ են դարձած: Բազմաթիւ քիւրդ աղջիկներ եւ կիներ, իրենց պատիւը փրկելու համար, գետը կը նետուին, ինքզինքնին չուանով կը խեղդեն կամ ուրիշ միջոցներով անձնասպան կ'ըլլան:

Ուրիշ ուշագրաւ պարագայ մը. — քէմալականները վախնալով, որ Սուրիա եւ Պարսկաստան ապաստանած քիւրդեր կարող են փոխ-վրէժի դիմել, սկսած են հրոսախումբեր կազմակերպել եւ սահմանագլուխները ղրկել՝ զանոնք բնաջնջելու համար: Ցաւալի այս հրոսախումբերուն քիւրդի եւ Արաբի հագուստ կը հագցնեն՝ աւելի դիւրութեամբ իրենց արիւնոտ գործը կարենալ կատարելու համար:»

ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մոսկուայի իշխանաւորները փակել տուած են Նէվէլի թալմուտական վարժարանը: Ձերբակալած են 5 ուսուցիչներ եւ ռաբունի մը, զորս աքսորած են կեդր. Ռուսիա:

Ռուսիոյ Հրեաներուն մէջ մեծ զայրոյթ առաջ բերած է այս դէպքը, որովհետեւ ռաբունիին ընտանիքը ութ սերունդէ ի վեր կը պաշտօնավարէ Նէվէլի դպրոցին մէջ:

ՍԹՐՈՒՄԱ գետը (Յունաստան) յորդելով ողողեց մշակուած դաշտեր: Վտանգուած երեք գիւղերու բնակիչները հեռացան:

ՄԻԼԱՍ կղզիին մէջ երկրաշարժի թեթեւ ցնցումներ եւ ստորերկրեայ աղմուկներ զգացուեցան:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Մարիա թագուհին հասաւ Պոլիս, ուր պիտի մնայ քանի մը օր:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պրուսայի դատավարութիւնը սկսած

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ յունուար 20 թուով.— Պրուսայի մէջ բացուեցաւ դատավարութիւնը այն 33 ամբաստանեալներուն, որոնք վերջերս ձերբակալուած էին՝ իբրեւ պետութեան դէմ դաւադրող:

Ամբաստանեալներուն մէջ կան Չէրքէզներ, զինուորներ եւ մոլեռանդ կրօնաւորներ:

Այս առթիւ «Միլլիյէթ» հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.

—Հարցաքննութեանց նայելով, ամբաստանեալներէն Ճէմալ «Մուստաֆաի տին խիթիլաֆ ճէմիյէթի» (կրօնքի պաշտպան յեղափոխական կուսակցութիւն) անունով «գրգռութեան օճախ» մը կազմած է, որուն նպատակն էր զինեալ վիճակի մէջ բանտին վրայ յարձակիլ եւ բանտարկեալները ազատելէ վերջ, հեռաձայնի եւ հեռագրական թելերը խզել, կուսակալը, հրամանատարը եւ ուրիշ շատ մը պաշտօնատարներ սպաննել: Ճէմալ իր մօտ կանչած է Պալըքէսիրի աւագ բանտապահ Քեամիլը, կօշկակար Իսմայիլը եւ ուսթա Գատէմը եւ զանոնք քաջալերած է որ ժողովուրդին մէջ գործունէութեան սկսին:

Այս ամէնը ընելէ վերջ, Ճէմալ իր արբանեակներով և Անգլիացիներուն օժանդակութեամբ, կառավարական վարչաձեւը փոխելով Էնկիւրիի վրայ պիտի յարձակի եղեր:

Ամբաստանեալներէն մէկ մասը իրեն առաջարկուած այս ազգավնաս արարքը ընդունելով, դրամ, զէնք եւ փամփուշտ տուած եւ կամ այս յեղափոխական շարժումին դրապէս գործակցելու խոստում տուած է: Իսկ ոմանք ալ այս դրդումներէն խաբուած ու խնդիրը գիտութեամբ կառավարութեան լուր տուած չըլլալուն համար դատարանին յանձնուած են:

Ճէմալի քովէն գտնուած է «Երազահան» անունով տետրակ մը եւ յուշատետր մը, որոնց մէջ Ճէմալ կարգ մը նօթեր գրած է, որոնցմով հասկցուած են անոր վնասակար գաղափարները:»

.˙. Հարցաքննիչ դատաւոր Խայրէտտին պէյ, որուն յանձնուած էր Պոլսոյ ձերբակալութիւններուն մասին պատրաստուած 700 էջնոց տեղեկագիրը, աւարտեց իր քննութիւնը եւ 50 էջէ բաղկացեալ իր որոշմնագիրը յանձնեց ընդհ. դատախազին: Դատաւորը իր որոշմնագրին մէջ ո եւ է յանցապարտ արարք չի գտներ ամբաստանեալներուն համար, ու կը պահանջէ բոլորն ալ ազատ արձակել: Իւրաքանչիւր ձերբակալուածի պարագան առանձին-առանձին քննուած է:

Վէհիպ փաշայի պտոյտները

«Սօն Սաաթ» կը գրէ թէ Թրքական հպատակութենէ վտարուած Վէհիպ փաշա ատենէ մը ի վեր կասկածելի պտոյտներ կը կատարէ Ռումանիոյ եւ մասնաւորաբար Կոստանցայի մէջ:

Կ'ըսուի թէ Վէհիպ փաշայի այս շրջագայութիւնները կապ ունին Ալպանիոյ մէջ իրեն արուելիք պարտականութեան մը հետ: Յիշեալը այս առթիւ բանակցութիւններ կը կատարէ կարգ մը օտար շրջանակներու մէջ, բայց ասոնց հանգամանքը դեռ չէ հասկցուած:

Մարզպանին տեղեկագիրը Մ. Քէմալի

Էնկիւրիէն հեռագիր մը կ'ըսէ.

Արեւելեան նահանգներու Ա. մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ Տիգրանակերտէն Էնկիւրի վերադառնալով երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մուսթաֆա Քէմալի հետ: Թալի պէյ կառավարութեան ներկայացուց 200 էջնոց տեղեկագիր մը, որուն մէջ կը պարզէ Արեւելեան նահանգներու բնակչութեան վիճակը եւ քէմալական բարենորոգումներուն հանդէպ անոր բռնած դիրքը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Սընտէյ Թայմզ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Քապուլ խաղաղ է եւ շուկաները բացուած են: Օտար դեսպանատուները հսկողութեան տակ են եւ օտարականներուն դէմ ոեւէ շարժում չէ կատարուած:

Նոր Տէլհիէն հեռագրի մը նայելով, Ամանուլլահ թագաւորի նախկին նախարարներէն շատեր մեկնած են Քապուլէն: Մէկ մասը Քանտահար, միւս մասն ալ Փէշավար գացին՝ Ինայէթուլլահի հետ:

Թուրք զինուորական պատուիրակութեան անդամները, որոնք մինչեւ հիմա Քապուլի միջնաբերդը կը գտնուէին, Թուրքիոյ դեսպանատունը ապաստանեցան:

Քանտահարէն «Սընտէյ Էքսփրէս»ի կը հեռագրեն թէ նախկին—թագաւոր Ամանուլլահ կոչ ուղղած է Քանտարիներու, կարեւոր գումարներ խոստանալով բոլոր անոնց որոնք իր հրամանին տակ պիտի մտնեն՝ օգնելու համար իրեն, որ ետ առնէ գահը:

Ամանուլլահի պատուիրակները արդէն ճամբայ ելած են՝ գնելու համար օդանաւեր, թնդանօթներ, ռազմանիւթ եւայլն:

Ամանուլլահի մայրը իր ահագին հարստութիւնը դրած է իր զաւկին տրամադրութեան տակ:

Պարսկաստանէն հասած լուրի մը համաձայն, Աֆղանիստանի արեւմտակողմը Տուրանիներու ցեղախումբ մը ապստամբած է: Բոլոր աֆղան պաշտօնեաները, բացի կառավարիչէն, սպաննուած են: Ապստամբները գրաւած են Ֆարահ քաղաքը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԽԵՆԴԵՐԸ ԵՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

«Անկարելի է այլեւս ուրանալ մարզական խաղերու բարեբար ազդեցութիւնը ջղագարներու վրայ:»

Ես չեմ ըսողը:

Յարգելի ծերունի մը, Պաւոն փիէր տը Քուպէրթէնն է որ այսպէս կը խօսի «Օթօ»ի մէջ:

Աւետի՛ս, ուրե՛մն, բոլո՛ր ջըլախտաւորներուն, ջղագարներուն, խենդերուն եւ մանաւանդ անոնց՝ որ կը տառապին անանուն ախտէ մը, որոնք այլեւս ձանձրացած են կեանքէն:

«Սփոր»ը կը բուժէ զիրենք, կը բուժէ անհաւատալի արագութեամբ մը: Գոնէ այսպէս կը վկայէ ֆրանսացի մեծ մարդասէրը:

Պէտք չէ զարմանալ ուրեմն, եթէ օր մը լսենք թէ Պոլսոյ Սկիւտարի հիւանդանոցին ֆութպոլի խումբը յաղթանակներ կը տանի:

Ամէն ինչ կարելի է այս աշխարհի մէջ: Խենդերն ալ կը շարժին:

Եւ կ'ըսեն թէ խենդերը ուժով կ'ըլլան:

Այն ատեն թերեւս մեր մարզաշխարհն ալ կ'ունենայ իր Նիւրմիները, Շայիրկէզները: Վ. Մ.

ՔԱՐԻՒՂ՝ ՄԻՋԵՐԿՐԻ ԵԶԵՐՔՆԵՐԸ

Եգիպտոսի թերթերը կը գրեն.— Իրազեկներ կը հաստատեն միշտ թէ եգիպտական ենթահողը քարիւղ կը պարունակէ: Արդէն մեծ ընկերութիւններ քարիւղի հորեր կը շահագործեն կարմիր ծովու եզերքները: Բայց, անծանօթ էր այն պարագան թէ Միջերկրականի եզերքներն ալ օժտուած են քարիւղով:

Հարթաչափութեան վարչութեան մէկ քանի մասնագէտները վերջերս հաստատած են այս կէտը:

Նոյն վարչութենէն պաշտօնեաներ կը խուզարկէին արեւմտեան անապատը: Յանկարծ դիպուածաբար, անոնց ուշադրութիւնը կը գրաւեն ծովուն մէջ, Մարսա Մաթրուհի մօտերը, անուշ ջուրի պղպջակներ: Ասկէ եզրակացուցած են թէ այս կողմերը քարիւղ կայ:

Հարթաչափութեան վարչութիւնը տեղեկանալով այս պարագան, սկսած է լրջօրէն քննել այս խնդիրը: Հաստատուելու պարագային, Եգիպտոսի համար նոր հարստութեան աղբիւր մը պիտի բացուի:

ԹՈՒՐՔ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն.— Պետական դրամատան մը կազմութեան մասին կարծիք յայտնելու համար, Էնկիւրի հրաւիրուած էր Գերմանիոյ ամէնէն մեծ ելմտագէտը՝ Տոքթ. Շախթ: Անցեալ տարի, Շախթ դիմած էր Թուրքիոյ, իր ծառայութիւնը առաջարկելով: Սակայն կարելի չէր եղած օգտուիլ անկէ, որովհետեւ գերման կառավարութիւնը զայն պատուիրակ նշանակած էր Հատուցումներու յանձնաժողովին:

Ելմտական գործավարը յանձնարարած է Պերլինի Թուրք դեսպանին որ խորհրդակցի Շախթի հետ եւ անոր յարմար դասած մասնագէտները Թուրքիա ղրկէ: Քննելէ յետոյ կացութիւնը, գերման մասնագէտը տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ պետական դրամատան կազմութեան, ինչպէս նաեւ թղթադրամի կայունացման մասին:

Պետական դրամատան համար բաւականաչափ դրամագլուխ կայ. բայց մասնագէտին կարծիքը առնելէ յետոյ միայն վերջնական որոշում պիտի տրուի: Օտար կարգ մը մեծ սեղանաւորներ առաջարկած են մասնակցիլ պետական դրամատան, դրամ յատկացնելով:

ԻՆԸ ԹԱՂ, ԻՆԸ ՄԱՏՈՒՌ, ՏԱՍԸ ԴՊՐՈՑ

Անոնք որ վերջին երկու տարուան ընթացքին աշխատեցան յամառօրէն Մարսիլահայ գաղութի կազմակերպութեան գործով — առաջնորդ, վարչութեան անդամ, կուսակցական, չէզոք, բարերար կամ մեր գործաւորական շրջաններուն թաղական խորհուրդի անդամ, ապահովաբար իրենց բոլոր գոհունակութեանց վարձատրութիւնը լիուլի ստացան յունուար 13ի կիրակի օրուան հաւաքոյթին մէջ։

Ազգ. Վարչութիւնը Պալաքեան եպ.ի նախագահութիւնով թէյասեղանի մը շուրջ հրաւիրած էր գաղութին կազմակերպութեանց բոլոր ներկայացուցիչները։ Հեռու եկեղեցիին պաշտօնական շրջափակէն եւ մըթնոլորտէն, Գասթէլանի սրահներէն մէկուն մէջ վարչութիւնը առիթը տուաւ կեդրոնի եւ թաղերու ներկայացուցիչներուն մտերմական առուլիսի մը մէջ ճանչնալ գաղութին ընդհանուր ճիգը եւ պէտքերը։ Տեսնել արդիւնքը որ ձեռք բերուած էր իրենց երկու տարուան աշխատանքով։ Բայց մանաւանդ լսել մեր թաղերուն. — գրեթէ ամէնքն ալ նորակազմ կամ կազմուելու վրայ — անմիջական հոգերը։

Ներկայ էին՝ Վարչութեան անդամները, Երեսփ. Ժողովի ատենապետը, եւ եօթը թաղերու թաղական խորհուրդները, երեսուն հոգի։ Առաջնորդին բարի-գալուստի եւ շնորհաւորական խօսքերէն ետքը, Վիճակային Երեսփ. Ժողովին կողմէ խօսեցաւ Լեւոն Մեսրոպ գաղութի կազմակերպութեան պէտքին եւ անոր տուած արդիւնքին վրայ։ Վարչութեան կողմէ Հ. Սէրէնկիւլեան եւ Գ. Շահլամեան պարզեցին կրթական գործին համար կատարուած բանակցութեանց եւ դիմումներու արդիւնքը։ Յետոյ իւրաքանչիւր թաղի ներկայացուցիչ խօսեցաւ համեստօրէն ու անսեթեւեթ գրեթէ անգիտակից այն հսկայ աշխատանքին մասին, որ ինք՝ Մարսէյլի շրջակայ հայ թաղերուն գործաւոր եւ գաղթական ժողովուրդը կատարեր է։ Թուանշանները լաւագոյն գաղափարը կուտան մինչեւ այսօրուան պատկերին, որովհետեւ այդ թիւերը անընդհատ փոխուելու եւ աճելու վրայ են եւ վստահօրէն վաղուան վիճակացոյցը պիտի ըլլայ աւելի մխիթարական։

	Տուն	Մատ.	Մնկպրտէզ.	Պաշտ.	Աշակ.	Ամսկ.
Սէնթ-Անթուան	80	սեփական	ունին	2	70	1000
Քանփ. Ֆրէզ	45	»	»	1	35	400
Ս. Մարկրիթ	50	շին. վրայ	վարձ.ծ.	1	40	500
Ս. Լու	300	սեփական	ունին	2	80	900
Պ. Օտտօ	200	»	»	4	120	2200
Ս. Ժիւլիէն	40	շին. վրայ	վարձ.ծ.	1	15	300
Պօմոն	200	վարձուած	վարձ.ծ.	3	38	1200
Ք. Միրապօ	25	չունին	վարձ.ծ.	1	25	500

Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել կեդրոնի՝ Մարսէյլի շրջանը որ ունի դպրոց եւ մանկապարտէզ, առաջինը 130 աշակերտուհի, երկրորդը 200, դպրոցի պաշտօնեաներու թիւը 4, պիւտճէն 2700 ֆրանք։ Մանկապարտէզ՝ երեք պաշտօնեայ, պիւտճէ 2000 ֆրանք։

Ընդհանուր գումարը՝ 9 թաղ, 9 մատուռ, 10 դպրոց, 22 կրթական պաշտօնեայ, 763 աշակերտուհի, ամսական 11,700 ֆր. կրթական ծախք։ Իսկ աւելի հեռաւոր շրջաններն ալ եթէ նկատի առնուի՝ ինչպէս Նիս, Լա Սիոթա, Կարտան եւայլն, աշակերտութիւնը արդէն հազարը կ՚անցնի։

— Մասնաւոր ըսելիք մը կամ պահանջք մը ունի՞ք, հարցուցի թաղական խորհուրդի անդամի մը, իր կարգին, բոլոր թաղերու ներկայացուցիչներու տուած տեղեկութիւնները հաւաքած ատեն։

— Ոչ, ըսաւ, մասնաւոր բան չունինք, արդէն մատուռը շինեցինք, մեր ժողովուրդն ալ քիչ մը աշխատեցաւ, իրիկունները, կիրակի օրերը, վերջապէս լըմնցուցինք։ Մանկապարտէզն ալ հոն փոխադրեցինք, մինակ ըսելիքս, ծախերը մնաց։ Ինչ ընենք, մեր թաղը աղքատ է, բայց ան ալ կ՚ըլլայ հարկաւ։ Գալ կիրակի ժողով պիտի ընենք, քիչ մը դրամ հաւաքենք։ Վարչութենէն առաջնորդէն շատ շնորհակալ ենք, բայց կը խնդրենք գալ կիրակի ալ մէկը ղըրկէին, քիչ մը մեզի խօսէր, քաջալերէր, այդ ալ վերջանար։

Իր ընկերները, միւս թաղերու ներկայացուցիչները, ոչ իսկ ծախահարեցին այս պարզ խօսքերը, որոնց մէջ կը կայանար երկու տարուան զոհաբերութեան եւ աննկուն ճիգերու պատմութիւնը։ Զմտածեցին ծախահարել, որովհետեւ հայ աշխատաւոր ժողովուրդի ներկայացուցիչներ՝ իրենց համար շատ բնական կը թուէր իրենց ըրածը։

«Եկէք մեզի խօսեցէք, մեզ քաջալերեցէք», մնացածը կ՚ընէ ժողովուրդը, ինքը։

Ահա՛ գաղութի կազմակերպութեանց յաջողութեան բանալին։ Ամշարտութիւն մը ոսկի տառերով գրուելիք, զոր մեզի սորվեցուց Մարսիլահայ գաղթական հայութիւնը երկու տարիէ ի վեր։ Յաճախ, ինչպէս տեսանք փորձով, քաջալերական քանի մը խօսք, սկզբնաւորութեան համար մէկ-երկու հազար ֆրանքի ողորմելի գումար մը, — տեղ-տեղ մինչեւ 500 ֆրանք — եւ ահա ամբողջ ջովին բանուորական թաղ մը մղուած անսահման եռանդէ, որ չես գիտեր ուրկէ բխած է, կը յծուի գործի, կը շինէ, կը ստեղծէ, կ՚ամփոփուի, կը կազմակերպուի։

Այդպէս հաստատուեցան մեր բոլոր թաղերը։

Բայց այս գեղեցիկ ու արեւոտ պատկերը չունի՞ իր մութ կողմը։

Ինչո՞ւ չէ։ Ունինք ութ թաղեր Մարսէյլի շուրջը։ Ներկայ են եօթը թաղերու թաղականները։ Ութերորդը՝ Պօմոնի թաղը վարչութեան հրաւէրին պատասխանած է նախատական նամակով մը որ, յատկանշական պարագայ, տառասխալ չի պարունակեր։ Յատկանշական, որովհետեւ այդ թաղին երկու երեք թաղականները, իրենք չէ որ տուին կուտան իրենց ըրածին կամ գրածին։

Պօմոնի պարագան ամբողջ պատմութիւնն է այն բոլոր սադրանքներուն, մութի մէջ, գետնի տակէ կատարուած սեւ աշխատանքին, որով Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ յայտնի խըմբակ մը ջանաց քանդել Մարսիլահայ գաղութի կազմակերպութեան գործը։ Այդ անարգ աշխատանքին լծուած դէմքերուն մէջ չկայ մէկ հատիկ բանուոր կամ աշխատաւոր մարդ։ *Անոնք մտաւորականներ, խմբագիրներ, գործիչներ, եկեղեցականներ են կամ... պաակաւոր բանաստեղծներ։ Կ՚արժէ որ օրին մէկը գրուի, իր ամբողջ աղտոտ մանրամասնութիւններովը, թէ ինչ միջոցներով ջանացին Փարիզէն մինչև հոս երկնցնել իրենց չորնալիք ձեռքերը եւ քանդել մեր գործը, բայց չյաջողեցան։ Ապացոյց՝ վերի թուանշանները։*

Եւ սակայն, մարդիկը յուսահատած չեն։ Պիտի կարդանք օրին մէկը թէ ինչպէս մինչեւ այս տողերը գրուած վայրկեանին իսկ, այն մարդիկը իրենց Մարսէյլի աբբանեակներուն միջոցաւ կը տքնին եւ կը դաւեն նոյնիսկ մեր դպրոցներուն դէմ։ Պայքարը որ ամբողջ երկու տարի շարունակուեցաւ մեր կոնակէն եւ որուն մէջ պարտուեցան, պիտի որակէինք ազգադաւ եւ դաւաճան անուններով, եթէ երբեք հայ լեզուին մէջ բառերը կորսնցուցած չըլլային իրենց իսկական արժէքները։ Կը մնայ ընթերցողին գտնել բառը, որակելու համար այն զարշելի հայ մարդը որ չդարձուած քար չի թողուր հայ դպրոցի մը տախտակը փըղոց թափելու, մէկ խօսքով հարիւրաւոր հայ պզտիկներու արիւնը մտնելու համար...։

Ի՞նչ կ՚ըսէ աշխատաւոր հայ ժողովուրդը։ Ի՞նչ է իր վճիռը։ Ա՛յդ է կարեւորը, որովհետեւ անոր խօսքը պարզ է եւ անխարդախ։

Պօմոնի թաղականութեան նամակը հազիւ կարդացուած՝ բողոքի եւ զայրոյթի խօսքը ամէնուն բերնին մէջ է։

— Բոլոր եղածը գիտենք, կ՚ըսէ թաղական մը, ինչո՞ւ վերջ չէք տար այս խայտառակութեան։

Ուրիշ մը՝

— Եթէ մեր իշխանութիւնը մենք չյարգենք, ինչի՛ կոթնինք այս օտարութեան մէջ։ Մենք առանձին՝ անճար թաղ մըն ենք, իրարու միանալով քսան հազար հայութեան մէկ մասը կ՚ըլլանք։

— Ես շաքարի գործարանը կ՚աշխատիմ, կ՚ըսէ երիտասարդ բանուոր մը, մեր գործատան պատերուն վրայ այդ Պօմոնի մարդիկը թռուցիկներ փակցնել կուտան։ Կը խայտառակուինք կոր օտարին առջեւ։ Մեզմէ ի՞նչ կ՚ուզեն։

— Մենք խորհած էինք շատոնց, կ՚ըսէ ուրիշ թաղի մը ներկայացուցիչը, բոլոր թաղերու թաղականները ժողովի մը կանչել այդ մարդոց ըրածներուն դէմ բողոքելու համար։ Հիմա ամէնքս ալ հոս ենք։ Իբրեւ բանաձեւ կ՚առաջարկեմ որ բոլոր թաղերու անունով, այստեղ բողոքենք եւ մեր զայրոյթը յայտնենք Պօմոնի թաղականներուն ազգամնաս ընթացքին դէմ։ Համամի՞տ էք եղբայրներ։

Բոլոր ձեռքերը կը բարձրանան։ Բայց չեն գիտեր որ եօթը թաղերու անունով Մարսիլահայ ամբողջ գաղթականութիւնը իր պարսաւանքի քուէն կը նետէ Պօմոնի ետին կծկտած վաշխառուներու, սողուններու եւ Մարսէյլի իրենց աբբանեակի երեսին։

Բանաձեւը որ միաձայնութեամբ քուէարկեցին,— իրենք իրենց մէջ, մեր եօթը թաղերու թաղականները, կը փակէ հարցը։ Իրենց ձեռքերը, բանուորի կոշտացած բայց պարկեշտ ձեռքեր, պիտի կրնա՞ն արդեօք իրենց արձակած վճիռովը յարգանք ներշնչել կամ գոնէ իրենց ոտքերուն մէջ քշել Մարսիլահայ գաղութին տասը դպրոցներուն տասն անգամ սեւ թշնամիները։ Իմ մասիս յոռետես եմ։

Անոնք դեռ չեն խաղացած իրենց վերջին թուղթը։

Մարսէյլ *Լ. Մ.*

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՆԵՐՆ ՈՒ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԸ

Թուրքիոյ վիճակագրութեանց ընդհ. տնօրէնութիւնը ընդհանուր մարդահամարէն յետոյ վիճակագրութիւն մը պատրաստած է նաեւ երկրին երկրագործական եւ ճարտարուեստական ընդհ. կացութեան մասին։

Այս վիճակագրութեան համաձայն, Թուրքիոյ մէջ կան 1,751,239 երկրագործ ընտանիքներ՝ 9,216,918 անդամներով։ Այս հաշուով երկրագործները Թուրքիոյ ընդհ. բնակչութեան հարիւրին 67,7ը կը կազմեն եւ միջին հաշուով իւրաքանչիւր երկրագործ ընտանիքը 5 անդամ ունի։ Միջին հաշուով մէկ զոյգ կենդանի կ՚իյնայ իւրաքանչիւր երկրագործ ընտանիքի։

Կենդանիներու թիւը հետեւեալն է.— Ոչխար 10,166,444, այծ՝ 6,853,366, Թիֆթիկի այծ՝ 2,571,584, եզ՝ 2,616,089, կով՝ 2,301,545, հորթ՝ 1,005,106, գոմէշ՝ 340,438, ձի՝ 184,116, էշ՝ 1,066,422։

ՀԻՆ ԵՐԳԸ
ԿԱՄ ՏՐՈՐԻԱԾ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

Դրաստամատ Տէր-Սիմոնեանը, հետեւելով Հայկոմկուսի նոր ղեկավարութեան հրահանգին, այն կարծիքն է յայտնում, թէ Դաշնակցութիւնը «ռուսահայ բուրժուազիայի մարտական կազմակերպութիւնն է»։ Այս տեսակէտը «Երեւան»ի խմբագիրը հետեւեալ ձեւով է հիմնաւորում.

— «Դաշնակցութեան քաղաքական նպատակն էր ազգային խոշոր պետութիւն ստեղծելը։ Ազգային պետութիւն ստեղծելու շարժումը բոլոր երկրների մէջ պատմականօրէն ղեկավարել է խոշոր բուրժուազիան, որը իր տնտեսական ազատ եւ անարգել գործունէութեան համար կարիք ունի սեփական պետութեան՝ իր քաղաքական իշխանութեամբ։

«Բուրժուական պետութիւն ստեղծելու շարժումը բուրժուազիան միշտ վարել է յանուն ազգի, եւ որոշ շրջանում նա կարող է իր ետեւից տանել եւ մանր բուրժուազիան եւ բանուորութիւնը։ Ռուսահայ բուրժուազիան ճնշուած էր ռուսական բուրժուազիայի մրցութիւնից։ Անդրկովկասում եւ ռուսական այլ կենտրոններում նա այնքան էր տընտեսապէս ուռճացել, որ աշխատում էր թօթափել ռուսական կապիտալի լուծը եւ դուրս գալ մերձաւոր Արեւելքում նրա գործակալ լինելու վիճակից։ Անդրկովկասում տիրացած տնտեսական կեանքին՝ նա չէր կարողանում քաղաքական ֆակտոր դառնալ, որովհետեւ նրան հալածում էին Թրքական ազնուականութիւնը եւ վրացական սնանկացած, որոշ պետական պաշտօններ ունեցող վրացական ազնուականութիւնը եւ վրացական աճող, բայց դեռ թոյլ բուրժուազիան։

«Եւ որովհետեւ ռուսահայ բուրժուազիան օտար հորիզոնների տակ քաղաքականապէս ճնշուած սարբ էր, նա սկսեց ձգտել դէպի իր «մայրենի» հողը, դէպի այն աշխարհը, ուր նա մրցակից չունէր տնտեսական բնագաւառում եւ ուր շանսեր ունէր քաղաքական իշխանութեան տիրանալ, դէպի Տաճկահայաստանը։ Ահա Տաճկահայաստանի ազատագրման ձգտումի բուն շարժառիթը»։

Այսքան երկար մէջբերում արինք, նկատի ունենալով, որ Հայկոմկուսի այսօրուան պաշտօնական տեսակէտը խտացած է այդ տողերի մէջ։ Դրաստամատը, համարեա թէ բառացի, կրկնում է կենտկոմի նոյեմբերեան «պլենում»ի բանաձեւի մէջ արտայայտածը։

Ուրեմն, ըստ բոլշեւիկների, բուրժուազիան, անձնական շահերի մղումով, ձգտում է ստեղծել ազգային պետութիւն։ Ռուսաստանում, չդիմանալով մրցակցութեան եւ չկարողանալով քաղաքական ազդակ դառնալ, հայ բուրժուազիան աչքերը յառում է Տաճկահայաստանի կողմը։ Եւ քանի որ տաճկահայ գիւղացիութիւնը ճնշուած վիճակում էր, ռուսահայ բուրժուազիան օգտագործում է այդ վիճակը եւ իր ձեռքին գործիք դարձնելով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ առաջացնում է հայ ազատագրական շարժումը։

Նման տեսակէտով մօտենալ հայ յեղափոխական շարժումներին, կը նշանակի ոչ միայն մեղանչել պատմութեան դէմ, այլեւ գռեհկացնել մարքսիզմը ու ոտնահարել ընկերվարութեան տարրական սկզբունքները։ Ի հարկէ, կարելի է խեղաթիւրել որոշ փաստեր, բայց այլանդակել պատմութիւնն այնքան էլ մարսելի բան չէ։

Օրինակ, բոլոր Դրաստամատները կարող են բղաւել, թէ Դաշնակցութիւնը խեղդել է բանւորական գործադուլներն ու երկարակեցութիւն մաղթել ցարին։ Սա պայքարի մի ձեւ է, որը կարելի է արհամարհել եւ կամ թէ հերքել։ Մեզ յայտնի է, որ բոլշեւիկների սիրած ձեւն է՝ մասնաւոր երեւոյթներից ընդհանրացումներ անել։ Բաւական է, որ մի դաշնակցական խմբապետ Բագուում ապտակած լինի որ եւ է բանուորի — որպէսզի թէ մենշեւիկները եւ թէ բոլշեւիկները միաբերան աղաղակեն դաշնակցութեան հակաբանւորական եւ բուրժուական «լակէյ» լինելու մասին։ Եթէ «Յառաջ»ի տոմսերի բաժնում գրել է ռուս թագուհու անունը, արդէն բոլշեւիկների աչքում Դաշնակցութիւնը միապետական է։ Իսկ եթէ «Հայրենիք»ի խմբագիրը ֆաշիզմի քննադատական անելիս մի սխալ արտայայտութիւն է ունեցել, ուրեմն դաշնակցութիւնը Մուսոլինիի երկրպագու է։

Կրկնում ենք, սա պրոպագանդի անճարակ ձեւ է եւ ոչ թէ պատմութիւն, քանի որ Դրաստամատներին քաջ յայտնի է, որ Բագուի ամենախոշոր գործադուլներին գործօն մասնակցութիւն է ունեցել եւ երբեմն էլ ղեկավարել դաշնակցութիւնը. որ ցարիզմի դէմ պայքարելու հետեւանքով հազարաւոր դաշնակցականներ են փտել բանտերում եւ Սիբիրում. որ Դաշնակցութեան պաշտօնական օրգան «Դրօշակ»ը ամենախիստ յարձակումներն է ունեցել ֆաշիզմի դէմ եւայլն։

Բայց վերցնել եւ առանց տատանումների, շատ վճռական յայտարարել, որ հայ բուրժուազիան է յղացել մեր ազատագրական պայքարը, դա կը նշանակէ, թէ գերազանց տգիտութիւն յայտնաբերել եւ թէ, ինչպէս Դ. Անանունն է գրել՝ «ծիրանի հագցնել խոզին»։

Յայտնի է, որ պատմութեան ընթացքում բուրժուազիան պայքարել է ազնուականութեան եւ կղերականութեան դէմ, որոնք խոչընդոտներ էին հանդիսանում իր զարգացման ճանապարհին։ Նոյնպէս իրողութիւն է, որ օտար մրցակցութիւնից զերծ մնալու եւ նորանոր շուկաներ գրաւելու համար, բուրժուազիան ձգտել է ազգային ուժեղ պետութիւն ստեղծել։ Այդ առաջադրութիւններով եւ ընթացել է 19րդ դարու պատմութիւնը։ Բայց փաստ է եւ այն, որ բոլոր այն երկրներում, ուր փոքր եւ ճնշուած ժողովուրդների բուրժուազիան վայելել է տիրող ժողովրդի բուրժուազիայի արտօնութիւններն ու զարգանալու հնարաւորութիւնները, նա (ճնշուած ժողովրդի բուրժուազիան) ոչ միայն քաղաքական պայքար չի տարել տիրող ազգային պետութեան դէմ, այլ եւ ամէն կերպ յարմարուելով պայմաններին, նպաստել է տիրողների ձուլող եւ աշխարհակալ քաղաքականութեանը։ Եւ բնաւ պատահականութիւն չէ, որ Լեհաստանի ու Չեխիայի ազատագրական պայքարի ջատագովներ հանդիսացել են գլխաւորապէս ոչ թէ այդ ժողովուրդների բուրժուական դասակարգը, այլ ձախ հոսանքները եւ, մասնաւորապէս, ընկերվարականները։

Իսկ ներկայիս, երբ որեւէ ազգային սահման նեղ է գալիս բուրժուազիայի տնտեսական առաջխաղացումներին եւ առեւտրական կապիտալիզմին ու ազգային արդիւնաբերութեանը փոխարինում են միջազգային տրըստներն ու կարտէլները, այլեւս բուրժուազիան չի վերապահում ազգային ազատագրման առաքելութիւնը։ Այսօր, ոչ թէ բուրժուազիան, այլ ընկերվարութիւնն է, որ հետապնդում է այդ գաղափարը։ Գաղտնիք չէ, որ «
շլուս»ը ձգտում են իրական
աւստրիական եւ գերման
սոցիալ-դեմոկրատ կուսակ
թիւնները։ Այժմեայ տիրող
ծիքն է, որ միայն ազգային
մասնների մէջ աշխատաւորութ
լաւ կազմակերպելուց յետոյ
որ հնարաւոր է իրականացնել
կերվարութեան առաջադրու

19րդ դարը, մանաւանդ
կրորդ կէսը, յայտնի եղաւ
ճնշուած ու մանր ազգերի
տագրական պայքարի դարաշ
ճիշդ է, համաձայն Մարքսի
սութեան, պատմութեան ընթ
քը արտադրութեան ուժերի
գացումն է։ Բայց ազգայի
զատագրական պայքարը հ
ւանք էր նաեւ ֆիզիքակա
յութեան, ազգային պահպա
ու քաղաքակրթութեան։ Ե
կերվարութեան յաղթանակի
սակէտից օգտակար նկատւե
ազատագրումը, որ Մարքսի
հիմնած առաջին միջազգ
(ինտէրնացիօնալ) 1864 թ.
տեսեալ բանաձեւն ընդուն
«Բանւորական միջազգայի
կերվարութիւն, նպատակ
նալով բանւոր դասակարգի
տագրումը, հետապնդում է
նոյն ժամանակ, բոլոր ձեւի
նապետութեան քայքայ
հաւասարութեան իրականաց
բոլոր մարդկանց ու ժողով
ների։»

Ինչպէս տեսնում ենք,
դաշնակցութեան հիմնելուց
քառորդ դար առաջ, Միջ
յինը սկզբունքով ընդունում
բոլոր ժողովուրդների անկախ
թիւնն ու ազատութիւնը։ Ի
գային անկախութեամբ
աշխատաւորութիւնը կարող
ւելի կուռ կազմակերպուել

Ազգերի ազատագրում
տեւապար նաեւ աշխատա
թեան շահերով էր առաջնոր
Էնգելսը, գտնելով Թուրքիա
րոպայում մնալը որպէս խոչ
այդ շարժումներին։ Համա
Էնգելսի 1853 թ. յայտնած
ծիքի, Թուրքիան ընդունա
քաղաքակրթութեան թափ
անելու եւ այնտեղ շատ
է խլամի մոլեռանդութիւ
տեւապար, Թուրքիան պէ
հեռանայ Եւրոպայից։ Պ
որ Էնգելսի կարծիքի տր
նական հետեւանքը պէտք
լինէր, որ նոյն Թուրքիան
գաւոր էր քաղաքակրթու
նաեւ փոքր Ասիայում, ուր
հացու ճիրաններում ճզմու
պալքանեան ժողովուրդներ
պակաս քաղաքակիրթ հա
ղովուրդը։

Դրաստամատը յիշա
է նոյն Էնգելսի 1894 թ.
հայ սոցիալիստի հետ
ղրոյցի ժամանակ, յայտնա
նաւոր կարծիքը, որ իբր, հ
կան հարցը կարող է լուծուել
ռուսական ցարիզմի անկ
Բայց հետաքրքիր է, այդ
մանակ Էնգելսը գիտէ՞ր, թէ
եւ ի՛նչ պայմաններում է
ունենալու ռուս միապետու
անկումը։ Եւ արդեօք Է
ասե՞լ է նոյն հայ սոցիալ
թէ մինչեւ այդ անկումը
ունենալը եւ ընկերվարութ
րականացումը ի՛նչ է լինել
ժողովրդի վիճակը եւ ինչ
նա դիմագրաւելու «քաղ
կրթութեան» թշնամի Թուր
ջի հայաջինջ քաղաքա
թեանը...։

ԱՇՈՏ-ԱՐՏՈՒՐ
(մնացածը յաջորդով)

Կարդացէք եւ Տարածե
«ՅԱՌԱՋ»ը

ՊԱՅՔԱՐԸ ԹՈՔԱԽՏԻ ԴԷՄ
(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԷՋ)

Վերջերս շարք մը խորհրդակցութիւններ կատարուեցան Փարիզի մէջ, ժամանակցութեամբ ծանօթ անձերու, բժիշկներու եւ Պ. Քրաֆթ-Պոնարի՝ միջոցներ խորհելու համար Թոքախտի դէմ, որ կը ճարակի նաեւ հայ երիտասարդներու մէջ: Այս առթիւ պաշտօն յանձնուած էր բժիշկներ Պ. Քօլօլեանի եւ Լ. Գրիգորեանի, տեղեկագիր մը պատրաստելու: Գրեթէ ամբողջութեամբ կը ներկայացնենք զայն «Յառաջ»ի ընթերցողներուն.— ԽՄԲ.

ԱՂԷՏԻՆ ԾԱՒԱԼԸ

Հետեւեալ թիւերը գաղափար մը կու տան թոքախտի տարածման չափի մասին՝ մեր հայրենակիցներուն մէջ:

Պաշտօնական վիճակագրութեանց համաձայն, Փրանսայի մէջ, սա վերջին տարիներու ընթացքին, ընդհանուր (թոքային, ոսկրային) ուռականութենէ մեռածներուն համեմատական թիւն է 2.13 առ հազար, եւ միայն թոքախտէն մեռածներուն համեմատական թիւն է 1.77 առ հազար: Այն քաղաքներուն մէջ, որոնց բնակչութիւնը 5000ը չանցնիր, մահերուն թիւն է 1.26 առ հազար, 5000է աւելի բնակչութիւն ունեցող քաղաքներու մէջ՝ 2.58 առ հազար: Սէն նահանգին մէջ, 3.02 առ հազար: Ուռականութեան (թոքախտի ամէն տեսակները) պատճառած մահերու ընդհանուր թիւը, վերջին տարիներու ընթացքին, շուրջ 100.000է, ըստ պաշտօնական վիճակագրութիւններու: Սակայն հեղինակաւոր մասնագէտներու կարծիքով այդ թիւը իրականէն շատ քիչ է:

Գալով վարակուածներուն, անոնց՝ որ կը տառապին ուռականութենէ, ընդհանրապէս ընդունուած է, որ վեց թոքախտաւորէն մէկը կը մեռնի: Ուրեմն նուազագոյն 600 հազար թոքախտաւոր կայ Փրանսայի մէջ:

Ինչ կը վերաբերի Հայերուն, թոքախտին ծլումին եւ տարածման նպաստող պատճառները՝ աղքատութիւն, խրճիթ, զրկանք, խմանութիւն, ապառողջ [illegible] այմաններ, ծայրայատիճան յոգնութիւն, եւայլն), առաւելագոյն յաճախութեամբ կ՚ազդեն այս [illegible] վրայ:

Հետեւաբար, առանց կարեւոր տալու ստոյգ թիւեր, կարելի է հաստատել թէ թոքախտէ վարակուողներու եւ մեռնողներու թիւը աւելի շատ է անոնց մէջ: 1926ի ընթացքին Փարիզի Հայոց եկեղեցին արձանագրած է 31 մեռնողներ թոքախտէ. մեծ է թիւը անոնց որոնք թոքախտէ մեռած եւ սակայն եկեղեցիին

մէջ արձանագրուած չեն: Չափազանցութիւն չըլլար ըսել թէ Փարիզի շրջանին մէջ տարին 50 Հայեր կը մեռնին թոքախտէ, իսկ այդ հիւանդութենէն կը վարակուին 50 × 6 = 300 հոգի: Իսկ գլխաւոր երեք կեդրոններուն (Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ) եւ անոնց շրջականներուն մէջ ընդհ. թիւը կը հասնի հազարի, այսինքն Ֆրանսայի հայ գաղութին 100ին 20 տոկոսին, թիւ՝ որ իրականէն աւելի վար է:

Ահա՛ չարիքը որուն դէմ պէտք է պայքարինք եւ սահմանափակենք զայն ամէն միջոցներով:

ՊԱՅՔԱՐԻ ԵՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Որո՞նք են այդ միջոցները եւ ի՞նչ կըրնան տալ:

Առաջին միջոցն է Ապաքինարանը (Սանաթորիոմ) որ տեսականապէս թոյլ կու տայ մեկուսացնել թոքախտաւորը, հետեւաբար եւ վարակումի աղբիւրը, եւ յետոյ զայն բուժել: Բոլոր քաղաքակիրթ երկիրները՝ թոքախտի դէմ իրենց պայքարը սկսած են ասկէ: Գործնականին մէջ սակայն անիրագործելի է: Նախ անոր համար որ նիւթական ահագին միջոցներ պէտք են. ամէնէն հարուստ ,,եւտութիւններն իսկ չեն կրնար երբեւան հանել եւ մեկուսացնել բոլոր թոքախտաւորները, առանց հաշուելու բազմաթիւ ուրիշ նիւթական ու բարոյական դժուարութիւններ: Յետոյ Սանաթորիոմը կը բուժէ միայն անոնք՝ որոնք շատ կանուխէն ընդունուած են եւ որոնց հիւանդութեան երեւոյթները թոյլ կու տան զանոնք բուժելու: Երրորդ՝ բուժուած թոքախտաւորները ընդհանրապէս անկար կը մնան, են թակայ վարակուելու: Սանաթորիոմը ուրեմն կը պահանջէ նիւթական եւ բարոյական խիստ մեծ ծախքեր, առանց շատ գոհացուցիչ արդիւնքներ տալու թոքախտը արգիլելու եւ թոքախտաւորը բուժելու, այսինքն աղէտը սահմանափակելու տեսակէտէն:

Ահա՛ թէ ինչու սկանտինաւեան եւ անգլօ սաքսոն երկիրները քսան տարիէ, եւ Ֆրանսա տասը տարիէ ի վեր թոքախտի դէմ պայքարի հիմ ընտրած են կանխապաշտպանութիւնն ու արգելիչ միջոցները, որոնք լաւագոյն կերպով թոյլ կու տան օգտագործել Սանաթորիոմները, աւելի կանուխէն հոն ղրկելով հիւանդները եւ միւս կողմէն մեկուսացնելով վարակումի աղբիւրները:

Այս տեսակէտէն Սանաթորիոմը կրնայ ծառայութիւններ մատուցանել եւ պէտք է որ անոնցմէ ունենանք մեր տրամադրութեան տակ:

Հոս հարց մը կը ծագի. պէ՞տք է ստեղծել հայկական Սանաթորիոմ մը:

Տօքթ. Լօժէն Փրաթ-Ֆլոթիս, Վառ նահանգի հակաթոքախտային բուժարաններու բժշկապետը, որ լաւ ուսումնասիրած է այս խնդիրը, իր նոր հրատարակած մէկ գրքոյկին մէջ (La tuberculose dans les milieux arméniens, etc.) ջերմօրէն կը յանձնարարէ հիմնել յիսուն անկողիննոց հայկական Սանաթորիոմ մը, որուն յատակագիծն ալ պատրաստած է:

Շինութեան եւ կահաւորման ծախք կը հաշուէ 2,500,000 ֆրանք, իսկ տարեկան ծախք՝ իւրաքանչիւր անկողինի համար՝ 6000 ֆրանք: «Այս ձեւով, կ՚ըսէ բժիշկը հայկական Սանաթորիոմը պիտի ունենայ 10 անկողին՝ օրական 35 ֆրանքով, 20 անկողին՝ 20 ֆրանքով եւ 10 անկողին՝ ձրի աղքատներուն համար»: Ձրի 10 անկողիններուն համար տարեկան ծախք պիտի ըլլայ 60.000 ֆր.: Ամէն տարի այս գումարը ձեռք բերելու համար անհրաժեշտ է կանխաւ ունենալ մէկ միլիոն ֆր.ի դրամագլուխ:

Այսպէս՝ հիմնելու համար 50 անկողիննոց Սանաթորիոմ մը, ինչ որ ըստ հեղինակին բաւարար պիտի ըլլայ Եւրոպայի՝ մասնաւորաբար Միջերկրականեան աւազանին մէջ բնակող երկու հարիւր հազար Հայերուն համար, առաջին օրէն իսկ անհրաժեշտ է երեք ու կէս միլիոն ֆր.ի գումար մը, ու ասիկա՝ միայն տասը անկողին ունենալու՝ աղքատներուն համար:

Առանց մտնելու մանրամասնութեանցը մէջ այն ծանր բեռներուն եւ բարոյական ու նիւթական դժուարութեանց, որոնք առաջ պիտի գան հայկական Սանաթորիոմի մը ստեղծումէն եւ մատակարարումէն, մենք չենք հաւատար թէ կարելի ըլլայ հայթայթել երեքու կէս միլիոն ֆր.ի հիմնադրամ մը՝ բուժելի աղքատներու տասը անկողին միայն ունենալու համար ինչ որ հազիւ պիտի բաւէր փարիզեան շրջանի աղքատ թոքախտաւորներուն. միւս կողմէ՝ պէտք է նախատեսել նաեւ այն մեծ ծախքերը որոնք պիտի ըլլան ո՛չ միայն անբուժելի թոքախտաւորներուն համար՝ զանոնք հեռացնելու համար՝ իրենց միջավայրէն, հետեւաբար եւ սահմանափակելու համար վարակումը, այլեւ կանխարգելիչ ձեռնարկներուն համար, որոնք ներկայիս հիմա իսկ կը կազմեն թոքախտի դէմ պաշտպանութեան:

(1)

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք.—

Գերմանները խիստ կարեւոր ջանքեր կ՚ընեն տիրելու սուրիական առեւտրական հրապարակին, որով կը պարծենար ատեն առաջ «Ինտուսթրի ունտ Հանտէլսցայթունկ»,մատնանշելով այդ յաջողութեան եղմտական եւ տնտեսական նշանակութիւնը:

Այդ թերթը կը գրէր թէ Գերմանիա, Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելէն ի վեր, որ գործնական տեսակէտով գինք հաւասարութեան մէջ կը դնէ միւս պետութեանց հետ, գիտցաւ Պէյրութի մէջ իրեն համար կարեւոր դիրք մը ստեղծել:

Արտածող պետութեանց մէջ Գերմանիան 1926ի 13րդ կարգէն, 1927ին բարձրացած էր արդէն 6րդին, իր 54,500,000 ֆրանք արժողութեամբ գործառնութիւններով, ընդդէմ 213 միլիոն ֆրանքին Անգլիոյ որ առաջին տեղը կը գրաւէ, ու 196 միլիոն ֆրանքին Ֆրանսայի, որ Անգլիայէն ետք կու գայ, իբրեւ երկրորդ: Տրուած ըլլալով որ Գերմանիա ի վիճակի է Սուրիա ներածել այն միեւնոյն բաները, զորս կը ներածեն Անգլիա Իտալիա, Չեխոսլովաքիա եւ ուրիշ պետութիւններ, Գերմանները յոյս ունին թէ շատ չանցած՝ Արեւելքի առեւտրական հրապարակին վրայ երրորդ կամ երկրորդ տեղը պիտի գրաւեն:

Հիմակուհիմա գերմանական առեւտուրը քիչ մը կաշկանդուած է՝ այն պատճառով որ գերման նաւերը կը շարունակեն իրենց երթեւեկը միայն դէպի Եգիպտոս: Անոր համար ալ Գերմանացի առեւտրականներ կը պահանջեն որ զարկ տրուի Արեւելքի երթեւեկներուն եւ թէ առնուազն երկու շոգենաւեր, ինչպէս ընդհանուր պատերազմէն առաջ: Պէյրութ եւս այցելեն, որպէսզի Համպուրկի եւ Թրիէսթէինաւերուն վարձքին գոնէ կէսը ֆրանսական եւ անգլիական նաւերուն ձեռքը չանցնի:

1927ին, առաջին անգամ ըլլալով վեստֆալեան հանքածուխը տարուեցաւ Սուրիա անգլիական հանքածուխին հետ որ ցարդ սուրիական հրապարակին վրայ իր մենատիրութիւնը կը պահէր: Սուրիա ղրկուեցան նաեւ սննդանիւթերու վերաբերեալ մաս մը ապրանքներ:

Գերմանիա քիչ բան կը գնէ Սուրիայէն: 1927ին իր գնումներուն արժէքը կը հասնէր 10 միլիոն ֆրանքի: Սուրիայէն արտածողներուն մէջ ան տասներորդ կարգը կը գրաւէ: Ասով հանդերձ Գերմանները ծրագրած են գործօն մասնակցութիւն մը ըստանձնել տեղական ճարտարարուեստի զարգացման ձեռնարկներուն մէջ: Այսպէս է որ իրենց մենաշնորհ ըրած են հայթայթումը մաս մը բաներու, մասնաւորապէս մեքենաներու — խոսող մեքենաներ, գրպանի ելեկտրական լամբարներ եայլն: Բայց վստահ ըլլալու է թէ շատ չանցած անոնք իրենց հայթայթումներուն արդի սեղմ շրջանակը աւելի պիտի ընդարձակեն:

ՀԱՅԵՐԸ ԵՐԿՐԷՆ ԴՈՒՐՍ

ՂԱՐԱՍՈՒ — ԲԱԶԱՐ (Խրիմի շրջան). — 1926ի մարդահամարին համաձայն, Ղարասու-Բազարի շրջանի հայ գիւղացիներու թիւը կը հասնի 811ի: Շրջանին հայաբնակ գիւղերն են Նոր-Բուրլուչկա՝ 203 հոգի, Պրոլոմ՝ 139, Ղարասու-Բաշի՝ 68 հոգի: Հայերը այս շրջանին բնակչութեան 3.13ը կը կազմեն. բայց շնորհիւ իրենց հողագործական ընդունակութեան, աչքի զարնող դեր կը կատարեն: Մեծ մասը կը զբաղի բանջարաբուծութեամբ եւ ծխախոտագործութեամբ: Հացաբոյսերը կը նկատուին ոչ ձեռնտու,

Սակայն գիւղացիներու ցրուածութեան հետեւանքով, մտամշակման աշխատանք գրեթէ չկայ: Պրոլոմի մէջ միայն դըպրոց մը կայ: Նոր-Բուրլուչկայի մէջ կը բացուի յաջորդ տարի:

— Թէոդոսիայէն 25 վերստ հեռու կը գտնուի Կրինիչկա գիւղը, որ կը բաղկանայ 36 տուներէ, 10 տունհայ՝ 26 տուն Յոյներ:

Կրինիչկայի բնակիչները 2-3 տարի առաջ իրենց սեփական միջոցներով բացին կոկիկ դըպրոց մը, ուր սակայն մինչեւ այսօր դասախօսութիւն տեղի չէ ունեցած, ուսուցիչ չգտնուելուն պատճառով: Գիւղին 25 Հայ եւ 35 Յոյն երկսեռ մանուկները կը մնան ուսումէ զուրկ:

ԱՍՏՐԱԽԱՆ (Ռուսիա, Վոլկայի բերնին վրայ).— Պատերազմէն առաջ, Աստրախանի Հայերը մեծ մասամբ բաղկացած էին մանր առեւտրականներէ եւ խոշոր գործարանատէրներէ: Անոնց մէկ քանին, մեծ ձկնարաններ ունէին, միլիոններու հասնող հարստութեամբ, քաղաքին մեծաշէն տուներէն շատերը կը պատկանէին անոնց: Կերպասեղէնը ամբողջ՝ անոնց ձեռքն էր: Անոնց թիւը կը հասնէր մօտ 8000ի. թէ իրենց լեզուով, թէ կենցաղով, նոյն իսկ իրենց գործածած կերակուրներով, բաւական կը տարբերէին Կովկասի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի Հայերէն:

Չափազանց ջերմեռանդ, ունէին հինգ եկեղեցիներ, բեմակալ առաջնորդով: Ամէն մէկ եկեղեցի ունէր իր յատուկ հասութաբեր կալուածները, քարաշէն, բազմայարկ: Տեղին Հայերը առ հասարակ բարեկեցիկ՝ ճոխ եւ հարուստ կ՚ապրէին:

Այդպէս էր մինչեւ յեղափոխութիւն: Պատերազմի բեմէն հեռու, քաղաքը պատերազմի արհաւիրքներուն չենթարկուեցաւ, բայց մէկն եղաւ Ռուսաստանի այն քաղաքներէն, որոնք չափազանց տուժեցին քաղաքացիական կռիւներու ժամանակ, 1918ին: Հարկ չկայ ըսելու, որ Աստրախանի հայ գաղութը, որ գրեթէ ամբողջութեամբ բաղկացած էր ունեւորներէ, ամէն ինչ կորսնցուց յեղափոխութեան հետեւանքով եւ ցրուեցաւ: Մնացածները անվարժ եւ անընդունակ որեւէ աշխատանքի, ցնորածի պէս կը թափառէին, կամ շուկաները, մէկ քանի կտոր ապրանք դրած իրենց առաջքը, գետնի վրայ, կը ծախէին:

Ներկայիս, Աստրախանի գաղութին թիւը կը հասնի 3000ի, որոնք նոր գաղթած են հոն Ախալքալակի, Կարսի շրջաններէն եւ ուրիշ տեղերէ: Անոնց մէջ, կան բաւական թիւով արհեստաւորներ, կօշկակարներ, հացթուխներ, եւայլն: Հին գաղութէն մնացած Հայերը առ հասարակ ծառայի դեր կը կատարեն. թէեւ անոնցմէ կան դեռ բաւական առեւտրականներ, բայց ո՛չ առաջուան չափ: Մանր խանութպաններ են անոնք, որոնք տարուէ տարի կը պակսին եւ հետզհետէ աւելի վատ վիճակի մէջ կ՚իյնան:

Գաղութն ունի դպրոց մը՝ եօթնամեայ շրջանով, ընկլանոց մը՝ 30 պառաւներով, մանկապարտէզ եւ մանկատուն, գրադարան - ընթերցարան:

Մտամշակման աշխատանքի մասին սակայն, Հայերը անփոյթ կը գտնուին: Անցեալ տարի ընտրուած 11 հոգինոց մարմին մը, որ եւ է գործունէութիւն ցոյց չտուաւ այս ուղղութեամբ:

Գրադարանն ունի 700ի չափ հայերէն եւ 3000ի չափ ռուսերէն գրքեր, որոնցմէ մեծ մասամբ, Ռուսերն են որ կ՚օգտուին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Պ. Վահան Մալէզեանին
Ատենապետ Հայ Բ. Ը. Միութեան

ՄԱՐՍԷՅԼ, 14 Յունուար.— Տարիներ առաջ ֆրանսական կառավարութեան նուիրած 80 հազար ֆրանքի հարցը Մարսիլահայ գաղութին մէջ դեռ քար գայթակղութեան է:

Երկու տարի առաջ երբ Ազգ. Վարչութեան անդամ ընտրուեցայ, մեզի ըսուեցաւ թէ որոշ պայմաններով այդ գումարը աւանդ ձգուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան մօտ:

Յայտարարելով այդ իրողութիւնը Մարսէյլի Վիճակային Երեսփ. Ժողովին բեմէն, կը կարծէի որ միանգամ ընդ միշտ պիտի ազատինք — դուք եւ մենք — հետապնդումներէն Մարսիլահայ գաղութին որ, կը ցաւիմ յայտնելու, միտքը դրած կ՚երեւի ձեռք չքաշել իրեն անունով կատարուած նուիրատուութեան յետին սանդիմէն:

Վերջ տալու համար կրկին շրջան ընող զրոյցներուն եւ դիմումներուն, ստիպուած եմ հրապարակաւ հարցնել ձեզի թէ ո՞ւր է Մարսէյլի հայ գաղութին պատկանող այդ դրամը:

Յուսալով որ կը փութաք պատասխանել «ի բուժումն գայթակղեալ մտաց»,

Յարգանքով
Լեւոն Մեսրոպ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

— ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛ ...

Երբ գարնան առաջին տերեւները բացուեցան, Տիտոս, երիտասարդ եւ տաղանդաւոր զինուորականը, որ յետոյ բարձրացաւ Հռոմի գահը, հրամայեց իր լէգէոնին քալել Երուսաղէմի վրայ:

Ու «մարդկային մակընթացութիւնը» բազմաթիւ թեւերով առաջացաւ ծովեզերքէն դէպի [illegible]:

Առաջին առթիւ Եբրայեցիները ուրախացան, որ Տիտոսի [illegible]մավարութիւնը տեղի կ՚ու[illegible] համաձայն իրենց գուշակութեան: Այդ ընթացքով զինուորները պիտի ըլլար իրենց պաշտպանողականը, և Երուսաղէմ պիտի կրնար դիմադրել, որովհետեւ [illegible]ացուած էր համաձայն այդ [illegible]մավարութեան: Յարձակումը կ՚ըլլէին անոնք, ապահովաբար տեղի պիտի ունենայ Ձիթենաց լերան կողմէն: Քաղաքը, որ կը բարձրանար չորս բլուրներու վրայ, երեք կողմէ պաշտպանուած էր ցից զառիվերներով, որոնց ստորոտը կը բացուէր խորունկ ձոր մը, եւ աւելի անդին կը բարձրանար հակայ բլուր մը: Այնպէս որ ճամբորդը մինչեւ որ չմօտենայ, չի տեսներ քաղաքը: Հիւսիսային կողմը բաց էր: Թշնամին անարգել կրնար գալ, թափանցելով Գիսոնի հեղեղատէն մինչեւ Գեղբուայ լեռները, և յանկարծ դառնալով դէպի աջ, ուղղակի Երուսաղէմի պարիսպները:

Հռոմէական լէգէոնը աւեր Փղշտացւոց երկրին մէջ բոլոր պահակազօրքերը, եւ յաջորդաբար ինկան Ողոզոմ, Գեթ, Մարիտա եւ Մորիսէթ քաղաքները: Եւ յանկարծ Տիտոսի զինուորները տնկուեցան Երուսաղէմի բարձունքներուն վրայ: Եբրայական զօրքը առիթն իսկ չունեցաւ պատերազմ մղելու բացերը:

Տիտոս յառաջ քշեց լէգէոնները եւ մայրաքաղաքը դարձաւ կղզի մը, որ կը ծփար հռոմէական մակընթացութեան մէջ: Ան սպայակոյտը հաստատեց Ձիթենաց լերան վրայ, եւ բանակը բաժնեց երեք օղակներու, զորս անցուց Երուսաղէմի վիզին: Եբրայեցւոց մայրաքաղաքը պաշարուած էր այլեւս երեք շղթայով: Տիտոս կտրեց ամէն հաղորդակցութեան միջոց, կտրեց նաև քաղաքին ջուրի ճամբաները: Եւ սպասեց, աշխարհակալի անզգածութեամբ, որպէսզի իր որսը տառապի երկար հոգեվարքի մը վայրկեաններուն մէջ:

*
* *

Երուսաղէմի պաշարումը զինուորական պատմութեան ամէնէն սարսափելի դրուագներէն մէկն է: Եբրայական հին կորովը եւ հռոմէական յամառութիւնը կը պայքարէին նոյն ուժգնութեամբ:

Եւ Երուսաղէմ դիմադրեց երկար ատեն:

Ինչպէ՞ս պիտի վերջանար այս կռիւը, ոչ ոք գիտեր: Եւ Երուսաղիմացին չէր իսկ հարցնէր իր հոգիին: Գիշերները կը նայէր լուսնկային, որ ճերմակ ու կլոր ծունկի մը նման դուրս կ՚իյնար ամպերուն տակէն: Աչքերով կը բռնէր զայն, ու սաղմոս մը կը ղրկէր, օգնութիւն եւ ազատութիւն կը հայցէր այդ ճերմակ ոսկորէն:

Յանկարծ, վերէն, Ձիթենաց լեռնէն, որ կը լողնար լոյսի փոշիի մը մէջ, կը բարձրանար անուշ ձայն մը, կը տարածուէր օդին մէջ, կը թօթուէր Երուսաղէմի վրայ: Հելլեններ շատ կային Տիտոսի բանակին մէջ, (ոմանք կըպնդէին թէ հելլենական արիւն ունէր Տիտոս), և այդ վարձկան զինուորներն էին, երիտասարդ եւ մատղաշ, որ կ՚երգէին Փինտարի եւ Սաֆոյի սիրային քերթուածները.

Լուսնկան մխրճուեցաւ ծովին
մէջ,
Լուսնկային հետ՝ աստղերն ալ:
Գիշերը կէս եղաւ արդէն,
Ժամը կը սահի՛,
Ու ես մինա՛կ պառկեր եմ:

Վարէն, Սիոնի միջնաբերդէն երկինք կը թռչէր թաւ ձայն մը, կարծես մենամարտելու համար թշնամի ձայնին հետ:

Ոտքի՛ ելիր, ոտքի՛ ելիր, Դեբորա՛,
Ոտքի՛ ելիր, եւ հնչեցո՛ւր երգդ,
Ոտքի՛, Բարաք,
Բե՛ր գերիներդ, որդի՛, Աբինո-
վամի:

Երկու ձայները կ՚ոստոստեն միջոցին մէջ, կը մօտենան ու կը գրկուին: Կըհեւան, կը տանջուին: Երիտասարդ ձայնը սիրոյ տենդ ունի,

Սիրոյ Աստուածը այրեց զիս,
Ու ես կ՚երգեմ,
Աստուածայի՛ն քնարս, լեզու առ
եւ խօսէ՛:

Թաւ ձայնը կ՚ուռի, կը թանձրանայ, կը զողայ եւ կը ծածկէ քնքուշ ձայնը: Օդը, փշաքաղ, կը սարսռայ,

Բուռ մը մարդիկ ելան բերդե-
րուն դիմաց,
Եահվէին ժողովուրդը ելաւ քա-
ջերուն դիմաց:
Երկինքի բարձունքէն աստղերը
եւս կռուեցան,
Իրենց շաւիղէն, պատերազմե-
ցան Սիսէրային դէմ:

Յետոյ կը դառնուի թշնամի ձայնին, կը ճեղքէ զայն.

Յառա՛ջ, հոգի՛ս, քաջաբար:
Այն ատեն, ձիերուն սմբակները
դափեցին հողը,
Սրարշա՛ւ, քառարշա՛ւ, դէպի
քաջերը:

Մատաղատի ձայնը կը ցատկէ վեր, ծանրութեան մը բեռէն արձակուած ճիւղի մը պէս՝ կը բարձրանայ վեր, կը տարածէ թեւերը, կը սաւառնի.

Ո՛վ դուն, անմա՛հ Աստղիկ,
Ոսկեղէն գահ,
Ճարտար վարպետ,
Մի՛ ընկճեր իմ հոգիս:
Եղիր իմ դաշնակիցս,
Եւ եկո՛ւր ինծի, օ՛ գերերջանիկ,
Ինչպէս, ատենօք, կու գայիր,
Պալղուն կառքդ լծած
Թեթեւաթիռ գեղեցիկ ճնճղուկ-
ներուն,
Որոնց յարաշարժ թեւերը կը
պտուտկէին,
Գորշ հողին վրայ,
Եւ կը հասնէին մէկ վայրկեա-
նէն:

(11)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ Նոր թագաւոր Պաշա - ի - Սաքաօի (Ղազի Հապիպուլլահ) զինուորներուն մէջ անհամաձայնութիւն ծագելով, յունուար 16ին արիւնալի ընդհարում մը տեղի ունեցած է երկու հակառակորդ հատուածներուն միջեւ։

Այս վիճակը, ինչպէս նաեւ այն զրոյցները թէ հիւսիսային և հիւս.-արեւմտեան Աֆղանիստանի ցեղախումբերը դեռ չեն ճշդած իրենց դիրքը Նոր թագաւորին հանդէպ, յոյս կը ներշնչեն Ամանուլլահի կուսակիցներուն։

Ասկէ զատ զրոյց կը շրջի նաեւ որ դժգոհ Շինվարիներէ եւ Մոհմանտներէ բաղկացած զօրասիւն մը Ճէլալապատէն կը յառաջանայ դէպի Քապուլ եւ թէ Պաշա-ի-Սաքաօ ջոկատներ ղըրկած է անոր դէմ կռուելու համար։

Իշխան Խալիլուլլահ, էմիր Ինայէթուլլահի զաւակը և բազմաթիւ հետեւորդները անգլիական օդանաւով մը Քապուլէն Փէշավար հասան։

Յունաստան եւ դրացիները

Թանի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Հակառակ հեղինակաւոր շրջանակներու վերապահումին, թերթերը կը տեղեկանան թէ հելլէնեւթուրք բանակցութիւնները դարձեալ ընդհատուելու վտանգին ենթակայ են՝ Թուրքիոյ արտառոց պահանջներուն պատճառով։ Եթէ հաստատուի Էնկիւրիի այդ դիրքը, խորունկ վիշտ պիտի պատճառէ, որովհետեւ պիտի ապացուցանէ թէ Թուրքիա շատ քիչ տրամադրութիւն ունի ընդ առաջ երթալու փափաքին Յունաստանի, որ ցարդ բազմաթիւ փորձեր ըրաւ հելլէնեւթուրք յարաբերութիւնները դնելու համար ամուր եւ տեւական հիմերու վրայ։ Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, Յունաստան մեծ չափաւորութեամբ ներշնչուած, անփոփոխ կը պահէ իր դիրքը հանդէպ Թուրքիոյ, ինչպէս հանդէպ բոլոր պետութեանց։

Գալով Եուկոսլաւիոյ, հելլէն շրջանակները՝ վստահութիւն ունին Ալեքսանդր թագաւորին իմաստութեան վրայ։ Կը յուսան թէ անոր կորովին ու ժողովրդականութեան շնորհիւ անպատասխանատու տարրեր չպիտի կրնան շեղեցնել զայն իր գծած ուղիէն։ Յունաստան հաստատ կը մնայ իր այն առաջարկներուն եւ պահանջներուն վրայ, զորս ներկայացուցած էր Եուկոսլաւ վերջին տագնապէն առաջ եւ որոնք կը ձգտէին յանգիլ վերջնական կարգադրութեան մը՝ անցեալ հոկտեմբերին Վէնիզէլոսի եւ Մարինքովիչի միջեւ գծուած ծրագրին հիման վրայ։

Ինչպէս որ Յունաստանի արտաքին նախարարը կ՚ըսէր վերջերս, կրանտիի ի պատիւ տրուած պաշտօնական հացկերոյթի ընթացքին, «ընդհանուր գործակցութեան աջակցելու փափաքով է որ Յունաստան պիտի փորձէ իր խաղաղասէր ճիգը տանիլ թէ՛ Արեւելեան Միջերկրականի եւ թէ Պալքաններու մէջ»։

Վիլհելմի եօթանասնամեակը

Գերմանիոյ նախկին կայսր Վիլհելմ Բ.ի ծննդեան 70րդ տարեդարձին առթիւ հանդէսները սկսան կիրակի օր Տօօրնի (Հոլանտա) դղեակին մէջ։ Առաւօտուն տեղի ունեցաւ կրօնական արարողութիւն մը, որուն ներկայ եղան նաեւ գերման ազգայնական ընկերակցութեանց եւ կայսերական բանակի նախկին զօրագունդերու ներկայացուցիչները։

Գերման նախկին բանակին կողմէ ճառ մը խօսեցաւ զօր. Մաքէնզըն, որ բոլոր ներկաներուն երախտագիտական եւ համակրական զգացումները արտայայտեց։ Մաքէնզընի կողքին կը գտնուէին պարոն ֆօն Կովսաթթէլ, ներկայացուցիչ նախկին պավարիական բանակին, ծովակալ Շրէօտէր, ծովակալ Բէօզինկ, կոմս Կէօզ՝ ազգայնական ընկերութեանց ներկայացուցիչը, եւ ուրիշներ։

Իրիկունը դղեակը լոյսերու մէջ կը լողար։ Հանդէսները պիտի տեւեն մէկ շաբաթ։ Երեսուն ինքնաշարժ կառքեր ղըրկուած են այս առթիւ դղեակ այցելող հիւրերու տրամադրութեան տակ։

Գերման կայսրութեան տարեդարձը

Գերման կայսրութեան հիմնադրութեան (1871) 58րդ. տարեդարձին առթիւ շաբաթ իրիկուն «Պողպատեայ Սաղաւարտակիրներ»ու գործադիր մարմնին նախաձեռնութեամբ Մակտէպուրկի մէջ համախմբում մը ունեցան զանազան ազգայնական խմբակցութեանց 6000 վարիչներ։ Արարողութիւնը տեղի տուաւ ազգայնական խիստ աղմկալի ցոյցերու։

«Պողպատեայ Սաղաւարտակիրներ»ու պատուիրակները մասնակցեցան մեծ ջահազնացութեան մը. յետոյ գացին թատերական հանդիսասրահը, ուր տոքթ. Ռուտոլֆ Քէօփփէր հայրենաշունչ ճառ մը խօսեցաւ։

Հռետորը յիշեց թէ կայսրութիւնը՝ գիտակից իր պատասխանատուութեան, յաջողութեամբ միացուց գերման զանազան ժողովուրդները։ Ըսաւ թէ ներկայ վարչաձեւը ճակատագրականօրէն պիտի քայքայուի, ուստի եւ հարկ չկայ յարձակելու անոր դէմ։ «Պողպատեայ Սաղաւարտակիր»ը ոեւէ խոստում չըներ, սակայն գիտէ թէ գերման կայսրութիւնը պիտի փրկուի՝ երբ փոխուի խորհրդարանային վարչաձեւը։

Եզրակացնելով ըսաւ.— «Պողպատեայ Սաղաւարտակիր»ը պէտք է պայքարի՝ հաւատարիմ մնալով իր նշանաբանին. «Մեր թագաւորութիւնը պիտի հասնի»։

Վէրսայլի դաշնագրին դէմ

Պերլինէն կը հեռագրեն.—

«Բիֆհաուզէր» ազգայնական միութեան վարիչ մարմինը կոչ մը ուղղեց իր երեք միլիոն անդամներուն, հրաւիրելով զանոնք կատաղի պայքար մղել այն սուտին դէմ թէ՝ Գերմանիան էր պատասխանատուն Մեծ Պատերազմին։

Գերման նախկին պատերազմիկներու 30,000 ընկերակցութիւններ յառաջիկայ փետր. 2ին եւ 3ին պիտի հաւաքեն իրենց անդամները եւ հոյակապ ցոյցեր պիտի կատարեն՝ բողոքելու համար յանցապարտութեան այն խոստովանութեան դէմ, զոր դաշնակիցները Վէրսայլի մէջ առին գերման պատուիրակներէն։

Կոչը կը պահանջէ որ ջնջուի Վէրսայլի դաշնագրին 231րդ հատուածը, որպէսզի աշխարհ գիտնայ թէ պատերազմ հրահրողը Գերմանները չեն եւ որպէսզի այս ձեւով ջնջուի նաեւ Վէրսայլի կարծեցեալ խաղաղութեան դաշնագիրը։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ▣ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Պուքրուգ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ

ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS

Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53 - 73

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ՚Իթալի» Քաֆէ O Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ նորի ընտրութիւն։

Կ՚ՈՒԶԵ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿԻ

ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ „ԱՆՁՐԵՒ"Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.: Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէ) 25 ֆրանք: փոստի ծախք չկայ: Դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշբ. իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սըրճարանը։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS

25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5 Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պոլսեցի Միրայր Խոշիկեան, 22 տարեկան կը փնտռէ իր մայրը Նարթուհի Խոշիկեան (ծնեալ Մանկիկեան) 33—40 տարեկան։ Կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի եւ ամուսնացած է։ Իմացնել՝ Մարսէյլի Ազգ. Առաջնորդարանին, 90 Rue Stanislas Torrents, Eglise Arméniens, Marseille.

— «Հաւըրտ Գարակէօզեան Հօմի սաներէն Միհրան Էմէքսիզեան կը փնտռէ Պազպազեան ընտանիքը, որ 1923 թուականին կը գտնուէր Սկիւտար (Պոլիս)։ Իմացնել՝ La Candinière, La Ville-anx Clercs (Loir et Cher). France.

Կը խնդրուի Պոլսահայ թերթերէն արտատպել։

— Տիկին Ռոզա Մինասեան (ծնեալ Իսքէնտէրեան) կը փընտռէ իր հայրը Իսքէնտէր, որ տարեն մը Պոսթըն բնակելէ յետոյ, անցած է Պէյրութ։ Կը կարծուի թէ ներկայիս վերադարձած է եւ դարձեալ կը բնակի Պոսթըն։ Տեղեկացնել՝ Mme Rose Minassianի, chez Mme Mabilly, 11 Rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

Ծախու է իրաւագիտական, կալուածական եւ ապահովագրական գործերու գրասենեակ մը կեդրոն վայրի մը մէջ։ Լաւ յաճախորդ։ Գեղեցիկ կարասիներ եւ հեռաձայն։ Դիմել՝ E. Dourmoussis, 94 Rue St. Lazare, Paris.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

Կ՚ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ԵՆՈՎՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

6 Rue Voltaire, LYON

Անձամբ կը շինէ փրօթէզներ (prothèse) բոլորովին նոր մէթոտով։ Մասնագէտ վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ C. Bonnard կը խնամէ ակռայի հիւանդութիւնները Չորեքշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր։ Քուրոն՝ 90 ֆր., ճերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր.էն։ Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ։

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1 Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

31 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE

(Կայարանին մօտիկ, մեծ ափարթըմանին դիմացը)

Արեւելեան ամէն տեսակ ուտելիքներ, մաքուր, ընտիր, թարմ ամէն քաակի յարմար, (Պուլկարական քաշէր, ճերմակ պանիր, կեսարական ապուխտ, երշիկ, փիլաւի յատուկ բրինձ, Յունական առաջին կարգ ձիթապտուղ, եւայլն։

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ

Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտիսթամ եւ Ասատը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած կինքներ 30, Թէրէզ Րաքէն (է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլստոյ) 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկ, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, Կրացիէլլա [illegible] Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Օտար Լիլիթս ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, Կայ[illegible] Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1[illegible] գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երազահաններ՝ 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.: Նօթեր կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Ջուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, Զ[illegible] կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։

Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5ֆր. [illegible] թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադարաններու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ղրկուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք քերուն ցանկը։

Դիմեցէք 'L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e):

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ՝ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, [illegible] պանդուկը (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, [illegible] գային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անչ[illegible] սերունդ մը 8, Աւաղակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, [illegible] Լորայ ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդրանիկ) 5, 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Նահատակներու Հերոսամարտը 10, Լոնդոնի Հովուավէպը 8, Մէլիքհանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օքէքէթ) 9, Թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական[illegible] գարաններ 3, 25, 30, Երազահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, Նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլ[illegible] եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ

19 RUE HENRI MONNIER PARIS (IXme)

Տոմարներու կազմակերպութիւն, Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն, Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.

ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ

Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարենք, Թուղթերը կը քննենք, տուգանքներ նաեւ ժամանակին տակար կերպով կը կատարենք։

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստեմը, որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները։ եւ ա[illegible] կացութիւնը կը յայտնէ ուզուած վայրկեանին։ Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

23 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 862 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹՕԹԱՓԵՑԷՔ ՊԱՏՐԱՆՔՆԵՐԸ

— Փարիզ նստած խրատներ կուտան...

— Փարիզէն կը կառավարեն ազգը...:

— Մտաւորականները կը զուարճանան Փարիզի մէջ...:

Երեւութապէս արդար բողոք մը, որ, սակայն, չի լուսաբաներ կացութիւնը:

Ակնարկը ուղղուած է ամէն կարգի վարիչներու եւ մտաւորականներու դէմ, Դաշնակցականէն մինչեւ ռամկավար աղաւաշան: Եւ ակնարկողները Դաշնակցականներ են: Ռամկավարը ե՞րբ է համարձակեր քար նետել իր մեծին:

Մենք սովորութիւն չունինք մասնակի, կիսատ խօսքեր ըսելու: Բայց որովհետեւ ծուռ գետնի վրայ դրուած է խնդիրը, եւ աւելի շատ սուտ-խնդիր կ'երեւան հրապարակի վրայ, մինչեւ հեռաւոր Ամերիկայէն, կ'ուզենք որ դաշնակցական ժողովները դատեն վարիչ եւ մտաւորական ընկերներուն ծուռն ու շիտակը, արդարն ու մեղաւորը:

Մեր ըսելիքը բոլորովին ուրիշ բան է:

Թէ վարիչները պէտք է ժողովուրդին հետ ըլլան եւ ժողովուրդին մէջ գործեն,— այնքան պարզ խնդիր մըն է, որ ճառ խօսելու պէտք չկայ, ոչ ալ իմաստութեան ծիրանի հագնելու:

Տարիներով պայքար է մղուած Պոլսոյ դէմ: Այդ սերունդէն մնացորդներ կան այսօր: Աւելի բուռն է եղած պայքարը Փարիզի դէմ: Եւ առանց հիները յիշելու, կրնանք ցոյց տալ նոյն իսկ այս թերթը, որ իր հրատարակութենէն ի վեր պահած է այդ գիծը:

Բայց «Յառաջ»ը ըսած է ուրիշ բան մը, զոր անշուշտ մոռցած են այսօրուան իմաստունները:

Քանի որ առիթ կուտան, փորձենք յիշեցնել այդ մոռցուած կէտը:

Նոյն իսկ Ֆրանսային յետին գաղութի տագնապը պարզած ատեն, «Յառաջ»ը թելադրած է— ձեռք քաշել հեռաւոր սուրբերէն, ամփոփուիլ, եւ տեղական ուժերով կատարել այն, ինչ որ կարելի է: Եւ այդ է որ արժէք ունի:

Այս խորհուրդը տուած ենք, շատ մօտէն ճանչնալով այն ինչ որ կեդրոն կը կոչեն: Այս պարագային՝ Փարիզը:

Մեր սերունդը շատոնց փարատած է պատրանքները, և իր իւրաքանչիւր քայլին կը ճգնի զանազանել սուտերն ու իրականութիւնը, իսկական արժէքն ու լուսերեւոյթը (mirage): Մենք այսօր քննական աչքով կը նայինք նոյնիսկ տարիներու բազմութեամբ կամ տքնութեամբ շաղախուած համբաւներու վրայ:

Արդ, ի՞նչ կը ներկայացնէ «Հայկական Փարիզը»,— գործածելով Աթէնքէն արձակուած եղանակ մը:

— Շա՛տ քիչ բան, բուն իսկ այն գործերուն համար որոնք մէջտեղ կը դրուին, որպէսզի Փարիզ նստողները երթան եւ տեղին վրայ վարեն:

Ըսինք որ չպիտի խօսինք մեր՝ Դաշնակցական վարիչներու մասին: Անոնց համբանքն ալ ծանօթ է, յատկութիւնն ու հանգամանքն ալ: Իսկ մեղքերու մասին կարելի է խօսիլ առանձին:

Գոց եղած անուններէն դուրս, կա՛յ Դաշնակցական մտաւորականութիւն մը Փարիզի մէջ, ինչպէս կայ քիչ մը ամէն տեղ, եւ մանաւանդ Ամերիկայի մէջ:

Աւելի բաց խօսելով, ունինք հասունցած երիտասարդութիւն մը, որ կը խրտչի հանրային կեանքէն, որ ոչ Հայաստան կ'երթայ, ոչ ալ ուրիշ գաղութ: Այս տեսակէտէն շատ աւելի սեւերես է, մանաւանդ Ամերիկան: կ'երթան, կ'ուսանին, շրջաններ կը բոլորեն իբրեւ ուսանող կամ գործիչ,— յետոյ տունտեղ կ'ըլլան, Հարաւ. Ամերիկան անգամ աւելի խոտելի գտնելով, քան երբեմնի Մուշն ու Տիգրանակերտը:

Ամբողջ սերունդ մը այսպէս հեռացած եւ կապուած է Ամերիկայի··· Այն ատրճան որ, շարունակ նոր մարդ կը պահանջեն... դուրսէն, նոյն ճամբով հալեցնելու համար: Եւ Փարիզի համար ալ, Ամերիկան դարձած է կախարդական շրջանակ մը: Մարդիկ առաջ Ժընեւէն Սասուն կ'երթային: Այսօր սաւառնակով անգամ նայիլ չեն ուզեր Յունաստանի կամ Սուրիոյ վրայ:

Տրտնջացողները կա՛մ չեմ գիտեր, կամ չեն ուզեր հասկնալ թէ չափազանց նօսրացած, ցիրուցան է աւագ սերունդը եւ միջինն է որ պիտի արժեցնէ ինքզինքը: Իսկ այդ միջինը երբ կը նախընտրէ Փարիզի կամ Ամերիկայի պողոտաները, կամ ճարահատ իր ապրուստի պայմաններուն կը յարմարցնէ իր կեանքը,— կը ստեղծուի կացութիւն մը, որ պատգամներով չի լուծուիր:

Փոխուե՛ր է աշխարհը, եւ փոխուած են մարդիկը:

Այս տեսակէտէն ալ, արժէք ունին անոնք որ տեղին վրայ կը տքնին: Ու կը տեւեն այն գործերը որ կը կատարուին տեղին վրայ, միջինի աշխատանքով, յաճախ առանց հեռաւոր սուրբերու կամ անցորդներու միջամտութեան:

Անհրաժեշտ է թօթափել պատրանքները, եւ տեսնել այն ինչ որ կայ, եւ ոչ թէ այն ինչ որ կ'երազենք:

Տարիներու ընթացքին, չափազանց տարուեցանք հեռաւոր եւ լուսաւոր ոստաններու հմայքէն, եւ այսօր, Սասունէն Սէն իջած, ներելի չէ որ շարունակենք նոյն մոլորութիւնները:

Վաղը կը պարզենք մատնանշուած երեւոյթին ուրիշ մէկ երեսը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԹԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ՆՄՈՅՇ ՄԸ ԵՒՍ

«Նոր Աշխարհ», օրկան Ամերիկայի կոմունիստ կուսակցութեան (հայատառ), կը գրէ, «Հայ գաղթականները եւ Սուրիան» խորագրով խմբագրականի մը մէջ. (12 յունուար).

—«Այսօր բացայայտ ճշմարտութիւն է, որ շնորհիւ դաշնակցական ստորնացուցիչ քաղաքականութեան, հայ գաղութը Սուրիայի մէջ ատուած տարր մըն է:

Այդ ատելութիւնը վերցնելու միակ միջոցը հայ աշխատաւորութիւնը մօտեցնելն է տեղական աշխատաւորութեան: Բայց այս միջոցը ո՛չ մի ատեն հակայեղափոխական դաշնակցական խմբակին գործին կուգայ: Անոր համար այս գաղափարը իր մըտքէն անցնելն իսկ մեղադրելի է, որովհետեւ այդ կը նշանակէ իմպերիալիզմի դէմ երթալ: Բայց ի՞նչ վստահութիւն ունի դաշնակցութիւնը, որ Ֆրանսական իմպերիալիզմը Սուրիան իր ձեռքին մէջ պիտի կարողանայ պահել երկար ատեն, երբ ներկայ իտալական ֆաշիստ կառավարութեան ոտնձգութիւնները այնքան ակնբախ սկսած են դառնալ: Ֆրանսական իմպերիալիզմը, ինչպէս որեւէ ուրիշ իմպերիալիզմ, ժողովուրդները իրար ծզելու մէջ կը գտնէ իր տիրապետութեան կարելիութիւնը:

Ասոր վրայ աւելցնենք նաեւ համաշխարհային նոր պատերազմի մը մօտալուտ վտանգը:

Ահա այս դրութեան մէջ դաշնակցական «ազգասիրութիւնը» ոչ միայն Սուրիոյ մէջ եղած գաղութին դուրս ելլելուն կը հակառակի, այլեւ կ'առաջարկէ, որ զանազան տեղեր ցիր ու ցան եղող գաղութներ հոն հաւաքուին:

Ինչո՞ւ համար կ'ընէ այս առաջարկը դաշնակցութիւնը: Անո՞ր համար արդեօք, որ հայ աշխատաւորութիւնը հանգիստ տեղ մ'ունենայ: Ո՛չ երբեք: Այդ հրէշային միտքը այդ տեսակ նպատակ չի կրնար յղանալ: Այլ որպէսզի հայ գաղթականներ հոն հաւաքուին, դարձեալ զոհ դառնալու համար իմպերիալիստական յառաջխաղացումներուն:»

"ՄԻԱՅՆ ԹՈՒՐՔ ԱՂՋԻԿ"

Պոլսոյ «Միլլիէթ»ը կը գրէ.—

— 1926ի մարտէն ի վեր, օրէնքով պետական պաշտօնեաներուն արգիլուած է օտար կիներու հետ ամուսնանալ: Անսաստողները կ'արձակուին:

Վերջերս ցաւով կը տեսնուի որ Եւրոպայի մէջ Համալսարանի հետեւող Թուրք ուսանողներէն ոմանք օտար աղջիկներու հետ կ'ամուսնանան:

Ասկէ զատ, մասնաւոր անհատներ ալ օտար աղջիկներ կնութեան կ'առնեն: Այս երեւոյթը վնասակար է շատ մը տեսակէտներով: Նախ, Փարիզի եւ Լոնտոնի ազատութեան վարժուած կիները չեն հանդուրժեր մեր պայմաններուն, եւ վերջ ի վերջոյ կը բաժնուին:

Յետոյ, մեր երկիրը ընդարձակ է, իսկ բնակչութիւնը քիչ: Օտար կինը զաւակ չի նուիրեր ազգի մը, որ վաղը թերեւս իր եղբօր դէմ պիտի պատերազմի: Այդ պարագային, ի՞նչ կ'ըլլայ մեր բնակչութիւնը, ո՞վ պիտի հասցնէ տնտեսութեան համար անհրաժեշտ բազուկները, ի՞նչ պիտի ըլլան մեր աղջիկները, որոնք ալատուրոյ մարմնացումն են եւ գեղեցկութեան տեսակէտով բնաւ վար չեն Եւրոպայի աղջիկներէն:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ամերիկացի միսիոնար մը սպաննուած

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն 21 յունուար թիւով.— Պարսկաստանի ամերիկեան միսիոնար վեր. Հէնրի Պիլքըրթ սպաննուեցաւ երէկ՝ դարանակալ 100 վէհապիներու կողմէ: Միսիոնարը՝ ընկերակցութեամբ Զարլս Քրէյնի (Շիքակոյի հարուստ գործարանատէր, նախկին ամերիկեան դեսպան Չինաստանի), իր տղուն Ճոնի եւ Զարլս Ճոնսընի Պասրայէն երկու ինքնաշարժերով ճամբայ ելած էր դէպի Քովէյթ, որ 85 մղոն հեռու է: Հազիւ ճամբուն կէսը առած էին, երբ անապատին մէջ՝ հրացանի ձայներ լսուեցան: Մօտ հարիւր Պէտէվիներ կրակ կ'ընէին ինքնաշարժին վրայ: Գնդակ մը մտաւ վեր. Պիլքըրթի ուսէն եւ ծակեց ողնասիւնը: Վարիչները շարունակեցին կառքերը քշել արագօրէն եւ ապահով հասան Քովէյթ: Սպաննուեցաւ միայն միսիոնարը, միւսները անվնաս են:

Արտաքին Նախարարութիւնը հեռագրեց Պաղտատի ամերիկեան հիւպատոսին՝ անմիջապէս քննութիւն բանալ: Յարձակումը տեղի ունեցաւ Իրաքէն դուրս՝ Հիճազի թագաւոր Իպնը Սուուտի հողին վրայ:

Պիլքըրթ Մերձաւոր Արեւելք գացած է 1907ին եւ աւելի քան 20 տարիէ ի վեր կ'աշխատէր հոն: Իսկ Զարլս Քրէյն 1919ին գտնուած է Պոլիս՝ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ կարեւոր պաշտօնով մը եւ նախագահն է Պոլսոյ ամերիկեան աղջկանց վարժարանի թրըստիին:

Պրուսայի դատավարութեան շուրջ

Պրուսայի 33 ամբաստանեալներուն դատավարութիւնը կը շարունակուի: Գլխաւոր ամբաստանեալ Ճէմալ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր եւ կը մնար Պրուսայի բանտին մէջ: Կ'ուզէր բռնի ազատուիլ բանտէն եւ օգտուելով Անկախութեան կռիւներուն ատեն իր շինած մեծ համբաւէն, հիմնած էր «Կրօնքի պաշտպանութեան եւ Իսլամական յեղափոխութեան» գաղտնի կազմակերպութիւն մը՝ պետական հարուած մը փորձելու համար:

Դատաւորի հարցումներուն պատասխանելով, Ճէմալ ըսաւ թէ ինք ոեւէ տեղեկութիւն չունի խնդրէն եւ թէ բանտին մէջ իրեն եղած այցելութիւնները անհատական հանգամանք ունէին:

Միւս բանտարկեալները խոստովանեցան թէ կ'անդամակցէին խնդրոյ առարկայ կազմակերպութեան, որուն հիմնադիրները տեսնելով որ գործը չի յաջողիր, շարժումը մատնած էին կառավարութեան:

Ընդհանուր դատախազը յայտարարեց թէ դաւադիրները՝ թիւով 200 հոգի՝ ծրագրած էին զինուորի պէս ծպտուիլ եւ գրաւել Պրուսայի զինուորական շէնքերը: Յետոյ ազատ պիտի արձակէին բանտարկեալները եւ կուսակալն ու զինուորական հրամանատարը պիտի կախէին գլխաւոր մզկիթին առջեւ: Պրուսայէն նպատակ ունէին յեղափոխութիւնը տարածել Անատոլուի ուրիշ մասերուն մէջ:

Եզրակացնելով, ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց գլխաւոր վարիչ Ճէմալ պէյի եւ ուրիշ հինգ հոգիի համար, մնացեալ ամբաստանեալներուն համար ալ՝ բանտարկութեան պատիժներ:

Քատրիէ հանըմ ազատ արձակուած

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ազատ արձակուած են Քատրիէ հանըմ, —որ ամբաստանուած էր թէմահափորձ պիտի կատարէր Մուսթաֆա Քէմալի դէմ—, ինչպէս նաև Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած միւս Թուրքերն ու Թրքուհիները:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աֆղանիստանի մասին զանազան աղբիւրներէ կը հասնին հակասական լուրեր, որոնցմէ կարելի չէ որոշ գաղափար կազմել երկրի իրական կացութեան մասին:

Աֆղանիստանի սահմանագլուխին վրայ շրջած զրոյցի մը համաձայն, Հապիպուլլահ Ղազի (Պաշա-ի-Սաքաօ) սպաննուած կամ Քապուլի արքայական պալատէն փախած է:

Ուրիշ լուրերու համաձայն, ապստամբապետը կը զբաղի իր իշխանութիւնը ամրապնդելու գործով: Սակայն կը գտնուի շատ աննպաստ պայմաններու մէջ: Քապուլի մէջ ուտելիքի պակասը մեծապէս զգալի է, գիները կը բարձրանան, աւազակութեան դէպքերը կը շատնան, ֆրանսական վարժարանը կողոպտուած է, առեւտուրը դադրած է, երկրի միւս մասերուն հետ կապը կտրուած է, վաճառականներուն մէջ դժգոհութիւնը ծայր տուած է, ժողովուրդին մէջ համակրութիւնը կ'աւելնայ Ամանուլլահի հանդէպ:

Հակառակ այս բոլորին՝ Պաշա-ի-Սաքաօ կը ջանայ կառավարութիւն մը կազմել եւ նախարարներ անուանել: Կը մտածէ ջնջել կրթական եւ դատական նախարարութիւնները: Շէրիի դատարաններ կը կազմուին, աշխարհական դպրոցները կը փակուին: Դեռ չէ վճռուած արտաքին նախարարութեան բախտը: Կառավարութիւնը մտադիր է յարաբերութիւնները դադրեցնել օտար պետութեանց հետ, բացի Անգլիայէ, եւ Աֆղանիստանի մէջ վերահաստատել այն վիճակը որ կար անկախութեան հռչակումէն առաջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՆՈՒԼԼԱՀ - ԹՈՒԼԼԱՀ

Ամանուլլահ Թագաւորը դարձեալ Եւրոպա պիտի վերադառնայ:

Արքան անգամ մը այցելած էր Արեւմուտք: Փարիզէն անցած ատեն, առանց հաշուելու գնումներ ըրած էր:

Արդարեւ, մարդ կը հաշուէ, երբ մտադիր է գանձելու կամ վճարելու:

Արքայ մը միայն իր հպատակներէն կը գանձէ ու միայն Ալլահին կը վճարէ իր պարտքը:

Ֆրանսացիները չէին ըմբռնած այս նրբութիւնը:

×

Զարմանալին այն է որ Նուլլահի երէցը, Թուլլահ բարձրացած է գահը, եւ այս, ոչ թէ երիցանց կամ երեսանց: Նորընտիր արքան ալ իր կնոջը հետ պիտի գայ Փարիզ, գնումներու համար: Յետոյ պիտի երթայ Լոնտոն, անգլեւաֆղանական բարեկամութեան հասցէին ճառեր արտասանելու համար: Յետոյ Մոսկուա՝ ռուսեւաֆղանական... (տես աւելի վեր):

Եւ վերջապէս շրթներուն մնացած քանի մը կաթիլ շամփանեան սրբելով, մաքրակրօն դէմքով մը պիտի ուզէ վերադառնալ իր երկիրը, ուր պինդգլուխներ իրեն պատրաստած պիտի ըլլան անվնաս խաղ մը:

×

Հիմա տեղն է հարցնել.

— Ինչո՞ւ Մուսթաֆա Քէմալ չամուսնանար: Եւ յետոյ ինչո՞ւ չիգար Փարիզ:

Րիւ տը լա փէ անգերազանցելի ժանեակներ կան, որոնք շատ լաւ պիտի վայլէին տիկ. Քէմալին վիզին:

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ:

Նոյնիսկ կրնար մուրհակները անվճար թողուլ: Հայ գոհարավաճառները կը բանան իրենց քսակները եւ ցուցափեղկերը:

Եւ որովհետեւ Քէմալ «քաղաքակրթեալ» երկրի մը քաղաքակիրթ վարիչն է, անքաղաքավարութիւնը չպիտի ունենայ այս հրաւէրը մերժելու...

ԵԴ. ԲԷՈՎՏԱՅԵ

Ի ՊԱՏԻՒ ՓՐՈՖ. ԵՈՐԿԱՅԻ

Բարեգործականի Մատենադարանի վարչութիւնը որոշած է թէյասեղան մը սարքել Յունուար 25ին, կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին, իր սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. Գ. Նորատունկեանի: Այս առթիւ Փրոֆ. Եորկա պատմական հակիրճ տեսութիւն մը պիտի ընէ Ռումանիոյ հայ գաղութին վրայ: Հասցէ.— Սքուէր Ալպոնի թիւ 11:

ՊՈԼՍՈՅ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԸ

Դեկտեմբերի մէջ, 594,790 թոնօ տարողութեամբ 530 նաւեր հանդիպած են Պոլսոյ նաւահանգիստը: Այս նաւերէն 279ը Սեւ ծովէն եկած են, 130ը թրանզիթով անցած, իսկ 129ը իրենց բեռները պարպած են Պոլսոյ մէջ:

Միջերկրականէն եկած են 252 նաւեր, 130ը թրանզիթ, իսկ 117ը իրենց բեռները պարպած են:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Քրէտի Ֆոնսիէի յունուար 15ի վիճակահանութեան մէջ 50000ական ֆրանք շահեցան հետեւեալ թիւերը.—

1886ի պարտաթուղթերէն 126,399 թիւը, 1903ի պարտաթուղթերէն 796,262ը եւ 1911ի պարտաթուղթերէն՝ 133,406ը:

ԷՆԿԻՒՐԻԻ խորհրդարանը քուէարկեց օրինագիծ մը, որով կը վաւերացուի Թուրքիոյ մասնակցութիւնը Քէլլոկի դաշնագրին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ԲՈՂՈՔԸ)

Պոլսոյ թերթերուն մէջ երեւցած հատ ու կտոր թղթակցութիւններ եւ ուրիշ պարագաներ կը հարկադրեն զիս հրապարակ գալ եւ ակամայ յուզել կարգ մը խնդիրներ որոնք լրագրական բանավէճի նիւթ պէտք չէ ըլլային։

Անատօլուի խորերը մնացած հայկական բեկորները ձուլման վտանգի տակ են, պարզապէս վարիչներու անտարբերութեան երեսէն։

Փողոցներուն մէջ անօթի մեռնող, պատառ մը չոր հացի հացի համար օտարներու հետ ամուսնացող, եւ նիւթական անձկութեան պատճառով այլասերուելու դատապարտուած ազգակիցներ ունինք Անատօլուի խորերը։

Նոր Թուրքիան յամառօրէն կը հետապնդէ սպիտակ ջարդի քաղաքականութիւնը ոչ-Թուրքերու հանդէպ։ Թուրքը առայժմ սուր չի գործածեր Հայուն դէմ, այլ տնտեսական սեղմումներով կ'աշխատի փճացնել։ Փոխանակ նոր ջարդեր կազմակերպելու, կը նախընտրէ խմբովին Թրքացնել, ձուլել ամէն պաշտպանութենէ զրկուած գաւառահայութիւնը։

Պայքարի ճամբուն վրայ նահատակուած եւ խաչուած ժողովուրդի մը Թափառական ու անպաշտպան զաւակները մինչեւ այսօր կուրծք տուած են բոլոր հարուածներուն, այն յոյսով թէ օր մը պիտի ազատագրուին ներկայ տանջարանէն։ Սակայն՝ տարիներու ընթացքին չարաչար խաբուած եւ հեռաւոր հայրենակիցներու կողմէ բոլորովին մոռցուած հայութեան այժմ կը մնայ կամ Թրքանալ ու իբրեւ Թուրք ապրիլ Թուրքիոյ մէջ, եւ կամ հեռանալ երկրէն։

Ունեցողը հեռացաւ ու կը պատրաստուի հեռանալ, իսկ չունեցողը, աղքատն ու Թշուառը, որբն ու այրին հարկադրուած էին մնալ իրենց տեղը, եւ ձուլուիլ Թուրք մեծամասնութեան մէջ, անիծելով օրուան վարիչները եւ իր արեան մեղքը բեռցնելով պատասխանատուներու ճիտին։

Անցնող ամէն օր նոր զոհեր կը խլէ մեր կոտորակուած շարքերէն։

Երբ գաղութներու ազատ երկինքին տակ կ'այլասերին բազմութիւնները, ի՞նչ կ'ուզէք ընեն պատառ մը չոր հացի կարօտ մնացած խլեակները, «ամէն ինչ Թրքութեան համար», նշանաբան ունեցող Թուրք մեծամասնութեան մէջ։

Հրապարակաւ կը հարցնեմ պատասխանատուներուն.

Ա. Ինչու զլացան 8 ազատագրուած որբուհիներու կեանքը փրկելու համար խնդրուած ամենաչնչին ճանապարհածախքը եւ պատճառ եղան որ որբուհիներէն երկուքը անյայտ ուղղութեամբ տարուին անդարձ կերպով։

Բ. Ամերիկաբնակ Բալուցիներու Հայրենակցական Միութիւնը ինչով կ'արդարացնէ իր անտարբերութիւնը, Բալուի Խօշմաթ եւ Պաղն գիւղացի չորս աղջիկներու եւ այրի կնոջ մը փրկութեան համար եղած դիմումին։ Ինչ սրտով լռեցին 1928 Մարտ 27ին գրուած նամակներուն։ Կ'ուզե՞ն որ անուններ յիշենք եւ հասցէներ ցոյց տանք։

Գ. Իսկ Սեբաստիոյ Հայրենակցական Միութիւնը կը հաճի՞ պատասխանել թէ ի՞նչ ընթացք տուաւ 1926—28 երկու տարուան շրջանին կատարուած դիմումներուն....

Կարգ մը պատճառներով չենք ուզեր տեղի ու անձի անուններ յիշել, եւ ոչ ալ կատարուած օգնութեան դիմումներու թղթակցութեանց թուականները ճշդել։ Իրենք՝ Միութեան վարիչ անդամները, թող աչքէ անցընեն Միութեան թղթածրարը եւ անգամ մը եւս կարդան գրուած նամակները որոնց պարունակութիւնը ծանօթ է մեզի։

Անհրաժեշտ է որ արտասահմանի բոլոր միութիւնները — Հայրենակցական թէ Բարեգործական — առանց տեղի ու անձի խտրութեան, հրապարակ գան, եւ ձեռք ձեռքի տալով օգնութեան հասնին գաւառաբնակ իրենց եղբայրներուն եւ աշխատին օր առաջ ապահով վայրեր փոխադրել հազարաւորներու հասնող մեր տարաբախտ բեկորները։

Զուլուող ու մեռնող ամէն մէկ հայրենակիցի մահուան պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ բոլորին վրայ, առանց բացառութեան։

Ժամանակին, ծանօթ Մեղրիկեանի 18 տարեկան աղջիկը ազատագրելու համար ինչ՞ու լուռ մնացին — Երզնկացիներու եւ Դերջանցիներու Հայրենակցական Միութիւնները։

Մենք Թուրքերէն գանգատելու իրաւունք չունինք։ Անոնք կ'ընեն ա՛յն ինչ որ կը պահանջէ իրենց շահը։ Մեր ցաւն ու բողոքը ուղղուած է մեր արիւնը կրող բայց մեր ցաւերը չհասկցող բախտաւորներու եւ կը սպասենք որ անոնք կատարեն իրենց պարտականութիւնը եւ ցոյց տան մեզի թէ իրենք ալ հայ Թուրքեր չեն։

Ամփոփենք.—

Ա.— Ներքին գաւառներու մէջ ապրող հայութիւնը դատապարտուած է ձուլուելու եւ մեռնելու, եթէ այլուր չփոխադրուի։

Բ.— Պոլսոյ Խնամատարութիւնը ի վիճակի չէ նոր գաղթականներ տեղաւորելու եւ ոչ ալ Պատրիարքարանը կրնայ նիւթական թէ բարոյական օգնութիւն հասցնել կարօտեալներուն։

Գ.— Թուրք կառավարութիւնը առանց դժուարութեան կ'արտօնէ որ գաւառահայութիւնը մեկնի, ուր որ կ'ուզէ։ Պէտք է օգտուիլ այդ պատեհութենէն։

Դ.— Ներքին գաւառներու մէջ ապրող հայութեան երկու ճամբայ ցոյց արուած է — կամ մնալ եւ Թրքանալ, կամ հեռանալ երկրէն։ Այս միջոցներէն մէկուն կամ միւսին ընտրութիւնը կը մնայ մեզի։

Այլեւս եկած է ժամանակը լուրջ գործունէութեան լծուելու եւ գաւառի մեր եղբայրները ստոյգ կորուստէ մը ազատելու։ Այլապէս վաղը դամբանականներ պիտի գրենք մնացած գաւառահայութեան անյայտ գերեզմաններուն վրայ։

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աֆղանիստանի մէջ հնագիտական պեղումներ կատարող ֆրանսական խմբակին պետը՝ Պ. Պարթու, Ակադեմիին տուաւ զեկոյց մը պեղումներու արդիւնքին մասին։ Պարթու ջանացած է մեծն Աղեքսանդրի ուղեգիծը երեւան հանել եւ գտած է պուտտայական կայք մը Բ. դարէն, Թուրքիստանի հարթավայրին մէջ երեք կարեւոր վայրեր, ուր սակայն պեղումները պիտի կատարուին յետագային։ Պեղումներու ընթացքին խումբը երեւան հանած է 500ի չափ դամբաններ ուր նշխարքներ կը պահուէին, լաւ վիճակի մէջ բազմաթիւ խորաքանդակներ, եւ վեց հարիւր արձաններ կամ արձանիկներ։ Բազմաթիւ պատկերներ եւ կերպասեղէններ հելլենական դրոշմ կը կրեն. ուրիշներ միջին դարէն մնացած ըլլալ կը թուին. բայց բոլորն ալ մեծ ճարտարութեան մը փաստը տուող գործեր են։

Գահազուրկ Թագաւորին՝ Ամանուլլահի շնորհիւ է որ ֆրանսական խումբը կրցած է գլուխ հանել իր պեղումները, հակառակ բնիկներու ընդդիմութեան եւ ամէն տեսակ արգելքներուն։

ՀԻՆ ԵՐԳԸ
ԿԱՄ ՏՐՈՐԻԱԾ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դեռ երէկ էր, որ թիւրքականեւ չինական բուրժուազիան, անցնելով ազգային յեղափոխական շարժման գլուխ, հանեց այդ երկիրները ճգնաժամային վիճակից։ Յայտնի է, որ պատմական որոշ շրջանում, երբ բուրժուազիան պայքարում է աւատականութեան ու կղերականութեան դէմ եւ ստեղծում տնտեսութեան առաջդիմութեան նոր պայմաններ, նա (բուրժուազիան) յեղափոխական գործօն է դառնում։

Սակայն, երբ համեմատութեան դնենք հայկական եւ, օրինակի համար՝ թիւրքական բուրժուազիային, կը տեսնենք, որ միանգամայն տարբեր շահերով են առաջնորդւում այդ երկու ժողովուրդների նոյն դասակարգերը։ Թիւրքիայում դեռ եւս նոր է սկսել արդիւնաբերական դրամագլուխը եւ առեւտրական բուրժուազիային, լայնօրէն զարգանալու համար, անհրաժեշտ էր վերացնել ներքին միջնադարեան կաշկանդումները եւ ազատել երկիրը օտար դրամագլուխի քամող ու խեղդող մագիլներից։

Երբեք չպէտք է մոռանալ, որ թիւրք բուրժուազիան պետութիւն ունեցող դասակարգ է եւ, հետեւաբար, իր իսկ շահերի տեսակէտից, շահագրգռուած այդ պետութեան ազգային հիմքերն ամրացնելու։ Գուցէ աւելորդ չէ յիշատակել, որ համաձայն կոմինտերնի ծրագրի, Թիւրքիայի նման երկիրներում, բանւորութիւնը կազմակերպւելով պարտաւոր է կողք կողքի կռւել այդ երկիրների յեղափոխական տարր կազմող առեւտրական ու միջակ բուրժուազիայի հետ։

Գալով հայ բուրժուազիային, պէտք է նկատի ունենալ, որ զուրկ լինելով պետութիւնից կամ, նոյն իսկ, որ եւ է ինքնավարութիւնից, մասն է կազմում այն երկրի բուրժուազիայի, ուր որ ապրում ու գործում է։ Թէ ռուսահայ եւ թէ տաճկահայ բուրժուազիան մինչեւ վերջ էլ քաղաքականօրէն մնացին ռուս եւ թիւրք։ Իսկ ռուսահայ բուրժուազիան, գնալով, ազգովին էլ ռուսանում էր։

Ռուսաստանի լայնածաւալ շուկան ու բնական հարստութիւնները առատօրէն կը բաւէին ոչ միայն ռուս եւ Ռուսաստանում ապրող բոլոր ժողովուրդների բուրժուազիային, այլեւ աչագին քանակով օտարներ էին օգտագործում այդ երկրի հարստութիւնները։ Ռուս կառավարութիւնը որեւէ արգելք չի յարուցել հայ բուրժուազիայի առաջ եւ վերջինս ազատօրէն կարող էր իր ուզած վայրում հարստութիւն դիզել։ Հայ բուրժուազիան իշխել կամ հալւծւել է այն դէպքում, եթէ նոյն բախտին արժանացել է նաեւ ռուս բուրժուազիան։ Իսկ ռուսական կապիտալիզմի յաղթական արշաւանքի ընթացքին, որեւէ վրացական սնանկացած ազնուականութիւն չէր կարող վտանգաւոր դառնալ։ Եթէ կովկասում, ազգային քաղաքականութեան տեսակէտից, ռուս իշխանութիւնը պարտաւոր էր անբարեացակամ լինել դէպի հայ բուրժուազիան, միւս կողմից էլ նա պարտաւոր էր իր պաշտպանութեան տակ առնել նոյն դասակարգին, որը հանդիսանում էր որպէս օտար դրամագլուխին դիմադրաւող ոյժ։ Ռուսին գերադասելի էր, որ նաֆթի արդիւնաբերութիւնը մնայ Հայի, քան թէ մի ֆրանսիացու կամ անգլիացու ձեռքին։

Այնպէս որ, նման պայմաններում, հայ բուրժուազիան կարիք չունէր նոր շուկաներ փնտռելու եւ քաղաքական ազդակ (ֆակտոր) դառնալու։ Հայ բուրժուազիան շահագրգռուած էր միմայն իր շահով եւ «ազգային խոշոր պետութիւն» ստեղծելու կարիքը ունէր եւ ոչ գիտակցութիւնը, քանի որ Ռուսաստանում նա լիակատարօրէն գտնում էր իր փնտռածը՝ շահ եւ շահ։ Եւ երբեք չի կարելի նոյն չափանիշով մօտենալ հայ եւ միւս երկրների իրականութեանը եւ այսօր, մի շարք յեղափոխութիւններից ու համաշխարհային պատերազմից յետոյ, վեր կենալ ու կենալ հայ առաջին մարքսիստների մի քառորդ դար առաջ ասած անհեթեթութիւնները։

Եւ եթէ եղել են դէպքեր, ուր ռուսահայ բուրժուազիայի սոնհատ ներկայացուցիչները համակրանք են ունեցել դէպի հայկական շարժումները, ապա դա եղել է հետեւանք ոչ թէ քաղաքական նկատառումների, այլ հայ զգացմունքի։ Ոչ թէ հայ բուրժուազիան է ծառայեցրել իր շահին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, այլ Դաշնակցութեան մտրակն է, որ երբեմն ծառայեցրել է այդ դասակարգին յանուն հայ ժողովուրդի շահերի։

Գալով ներկայիս, տռանց տատանուելու կարող ենք ասել, որ հայ բուրժուազիան դէմ է խորհրդային տիրապետութեանը ելնելով միայն եւ միայն իր դասակարգային ու տնտեսական շահերից։ Եթէ բոլշեւիկները հնարաւորութիւն տան իր շահը հետապնդելու, հայ բուրժուազիան ամուր կը կառչի կարմիր Ռուսաստանին։ Գալով հայ բուրժուազիայի վերաբերմունքին դէպի Հայաստանի անկախութիւնը, միթէ՞ գաղտնիք է, որ հայ ժողովուրդի այդ դասակարգը ձգտում է վերականգնել նախկին Ռուսաստանի գերակայութիւնը (հեգեմոնիան) լինի դա միապետական վարչաձեւի տակ, թէ Միլիւկովեան։ Այդ մէկ փաստն իսկ բաւական է, որպէսզի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն ու հայ բուրժուազիան երբեւէ չկարողանան համաձայնութեան եզր գտնել։ Այնպէս որ, շատ զուր ճիգեր են բոլշեւիկների կողմից Դաշնակցութեանը ներկայացնել որպէս հայ բուրժուազիայի մարտական կազմակերպութիւն։

Դաշնակցութեան գործունէութեան պատճառները բոլորովին ուրիշ են։

Հայկոմկուսի պաշտօնական ամսագիր «Լենինեան Ուղի»ի անցեալ տարուայ վեցերորդ համարում հետեւեալ բացականչութիւնը կայ.

— «Մարքսիստական միտքը չի հանդուրժիլ, եթէ ասենք, թէ Հայոց վերջին 40-50 տարուայ պատմութիւնը սխալ է»։

Դժբախտաբար, յօդւածագիրը չի պարզաբանում իր միտքը։ Բայց երբ, մեր դատախազները վեր են կենում եւ մեղադրում Դաշնակցութեանը, թէ իբր «դրսից» մուտք գործելով՝ տաճկահայ աշխատաւորութեան վզին փաթաթեց յեղափոխական պայքարը, մեր աչքի առաջ վերակենդանանում է 18րդ դարու ֆրանսիական իտէալիզմը, որի համաձայն մարդկային մտածողութիւնն է, որ կառավարում է կեանքը։ Այն ինչ, Մարքսը ճիշտ հակառակն ապացուցեց եւ, գուցէ 18րդ դարու սխալ ըմբռնողութիւնն է, որ «չի հանդուրժում մարքսիստական միտքը»...։

Եւ իրօք, բաւական է ծանօթանալ հայ ժողովրդի 19րդ դարու պատմութեանը, համոզուելու համար, որ այդ ժողովուրդի ծոցից անխուսափելիօրէն առաջանալու էին յեղափոխական կազմակերպութիւններ։ Բնաւ նպատակ չունիմ արդէն շատ հնացած վէճը նորից վերսկսելու։ Թէ Պոլսոյ Պատրիարքարանի դիւանները (արխիւ) եւ թէ անցեալ դարու երկրորդ կէսի մամուլը, նոյն իսկ ամէնապահպանողական, այնքան մռայլ գոյներով են նկարագրում հայութեան կացութիւնը, որ պարզ է՝ թէ ժողովուրդը պէտք է այդ դրութիւնից ազատուելու միջոցներ փնտռէր։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնից դեռ տասնեակ տարիներ առաջ էր, որ տեղի ունեցաւ Զէյթունի ապստամբութիւնը, կազմւեց Վասպուրականի «Միութիւն եւ փրկութիւն» կազմակերպութիւնը», կարինում՝ ինքնապաշտպանութեան միութիւններ եւ յլն.։ Այդ ինքնաբուխ շարժումներին զուգադիպեց, — գլխաւորապէս Ռուսահայաստանում, հայ ժողովուրդի մշակութային-հոգեւոր վերածնութիւնը, որ և ղեկավարեց արդէն սկսւած ազատագրական պայքարը։

Էականն այն է, որ յեղափոխական պայքարի գաղափարը բխում է ժողովրդի — գլխաւորապէս աշխատաւոր — շահերից եւ այդ ժողովուրդն ինքն էր, որ ծնեց այդ գաղափարները։ Կուսակցութիւնները միայն իւրացրին զայն, որի եւ ամէնաբիւրեղացած արտայայտիչը եղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Եւ ի՞նչ էր Դաշնակցութեան սկզբնական ձգտումը։ 1892 թ. ծրագրում գրւած է.

— «Հ. Յ. Դաշնակցութեան նպատակն է ապստամբութեան միջոցով Թիւրքաց Հայաստանի մէջ ձեռք բերել քաղաքական և տնտեսական ազատութիւն»։

Հետաքրքիր է իմանալ, ի՞նչ գործ ունէր այստեղ ռուսահայ բուրժուզիան եւ ազատութեան այդ համեստ պահանջները ի՞նչ նոր շուկաներ էին ստեղծելու, որ գերադասելի լինէր ռուսական անսահման լայն ու շահաւէտ շուկայից։

ԱՀՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԹՈՔԱԽՏԻ ԴԷՄ
(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԷՋ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահա՛ թէ ինչու մենք նախամեծար կը համարենք անկողիններ վարձել ֆրանսական Սանաթորիոմներուն մէջ։ Դիմումներ կատարելով Office National d'Hygièue Socialeի Թոքախտի դէմ կռուող ֆրանսական Comité Nationalի եւզանազան հիմնարկութեանց, ապահովութիւն ստացանք թէ կարելի է եւ դիւրին անկողիններ ունենալ մեր տրամադրութեան տակ նահանգային եւ մասնաւոր Սանաթորիոմներու մէջ ու ասիկա մէկ անկողինի համար տարեկան 5-10,000 ֆր.ով։ Անկողիններու թիւը կախում պիտի ունենայ տրամադրելի գումարէն։ Սկզբունքով, ընկերութեան հաւաքած դրամին մէկ երրորդը միայն պիտի յատկացուի ֆրանս. Սանաթօրիոմներու մէջ անկողիններ վարձելու։

ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՈՒՄ.— Ինչպէս վերը ըսինք, նախազգուշութիւնն ու կանխարգելիչ միջոցները թոքախտի դէմ պայքարին հիմը կը կազմեն։ Այդ ճամբուն է որ պէտք է հետեւինք, եթէ կ'ուզենք արդիւնք մը ձեռք ձգել, մանաւանդ մեր ունեցած նիւթական սահմանափակ միջոցներով։ Մնաց որ այդ միջոցներն ալ բոլորովին անբաւարար պիտի ըլլան, եթէ Թոքախտի դէմ պայքարող ֆրանսական կազմակերպութիւնը բազմաթիւ միջոցներ եւ դիւրութիւններ չտար մեզ՝ Թոքախտի դէմ կռուելու համ[ար]։

Թոքախտի դէմ ձեռք [առ]նուելիք արգելիչ միջոցներ[ը] ըելլի է համառօտել հետ[եւ]եալով.

1.— Ժողովուրդին առ[ող]ջապահական եւ նախազգուշ[ական] դաստիարակութիւնը՝ յօ[դուած]ներով (որոնց մէկ օրինակներ[ը] է զրկուին միաժամանակ հայ թերթերուն), գրքո[յ]կ[ներ]ով թոքախտի եւ առ հասար[ակ] կերային հիւանդութեանց դասախօսութիւններով, [...] տիկիններու եւ հիւանդապ[ահու]հիներու միջոցաւ, հայ[ու]թ[եան] գլխաւոր կեդրոնները բժիշկ[ներ]ով, մարզական ընկերութ[իւններ] քաջալերելով եւ յլն.։

Այս նպատակով պէտք [է] կազմուի Պրոպագանդի խումբ մը՝ բժիշկի մը [...] րութեան տակ, տարեկա[ն] 25,000 ֆրանքի պիւտճ[է]... համաձայն իր եւ մտակա[ն]... ջոցներուն։

2.— Երախաները պաշտ[պա]նելով Թոքախտին դէմ [...] ծնած առենն իսկ, նկատ[ի ...] մարդոց մեծ մասը քոխ[ի ...] վարակուած կ'ըլլայ իր [...] առաջին ամիսներուն։ Ա[...] մար պրոպագանդ պէտք [...] յղի կիներուն մօտ, [...] անոնց հնդաբերութիւնը [...] սական բազմաթիւ բարե[...] հաստատութեանց ընծայ[...] րութիւններէն օգտուելու [...] տալ անոնց, բարեկեցիկ [...] մէջէն սանամայրեր գտնել [...] մայրերու եւ անոնց երա[խաներու]ն համար, որպէս զի իրե[նց ...] առողջապահական խորհուրդ[ներով] եւ ուտելիքի նուէրներով [...] անոնց (նման ֆրանսական «[...] Filleuls» կազմակերպութ[եան ...] ամէն կերպով դիւրացնել [...] մեծցնելու, կարելի եղածի [...] պաշտպանելու համար զ[...] քախտի վարակման դէմ։

3.— Պարբերաբար քնն[ել ...] 15 տարեկան մանուկները [...] առողջապահական խորհուրդնե[ր ...] ի հարկին ուտելիքի օգնութ[եամբ ...] ընելով մայրերուն, Թո[...] տրամադիր մանուկները [...] խութեան զրկելով կամ [...] նարաններու մէջ տեղա[ւորելով] (ֆրանսական դարմանատ[ուներու ...] տեղաւորած են եւ դեռ [...] զաւորեն այս կարգի հայ [...] խաներ՝ իրենց ծնողքին [...] եւ մէկ երախայի ամսակ[...] կ.ւ հարիւր ֆրանք հա[...] Դիւրին պիտի ըլլայ այս [...] ֆրանսական հիմնարկութեա[նց ...] ժանդակութիւնը ապահովել [...] նուկները քննել տալու եւ [...] կին օդափոխութեան զրկել[ու ...] ապաքինարան տեղաւորել[ու ...] մար գանձ ...

4.— Պարբերաբար քննե[լ ...] փահասները (Թոքերու [...] կան եւ շողաղիտական [...] logique) քննութիւն), [...] պահական խորհուրդներ, [...] կան նպաստ եւ օդափ[ոխու]թեան դիւրութիւններ տալ [...] Թոքախտի տրամադիրները [...] օդափոխութեան կամ տեղ[...] Հայերու կողմէ բացուելիք [...] խարգելիչ ապաքինարա[ն] (préventorium) մէջ, [...] Թոքախտաւորները զրկել [...] Թորիոմներ, կամ հիւանդա[նոց] ապաքինարաններ։

Բոլոր այս կանխարգել[ման ...] նութեանց համար՝ որոնց [...] կարելի պիտի ըլլայ երբեւ[...] նել Թոքախտի տրամադր[...] ունեցողները, նոր վարակու[...] ու յառաջացեալ Թոքախտ[...] ցողները եւ ըստ այնմ գ[...] ներ ձեռք առնել, պէտք է [...] նել դարմանատուն մը հայկ[ական] գլխաւոր կեդրոններուն մէ[ջ ...]

րիզ, Լիոն եւ Մարսէյլ)։ Այս դարմանատունները քննութեան համար պիտի ընդունին մանուկներն ու չափահասները, կերպով մը պիտի զատեն առողջները եւ կասկածելի մանուկներն ու չափահասները պիտի ղրկեն Փրանս. դարմանատուները, որոնցմէ կան բոլոր քաղաքներու մէջ եւ որոնք ձրի կը քննեն (բժշկական, մանրէաբանական եւ շողագիտական) բոլոր իրենց դիմողները։ Տարեկան 30000 ֆրանքի ծախք կը նախատեսենք իւրաքանչիւր դարմանատան համար։

Այսպէս ուրեմն, կանխարգելիչ աշխատանքը, որ գլխաւորն է Թոքախտի դէմ պաշտպանուելու եւ պայքարելու համար, լաւագոյն արդիւնքները կրնայ տալ՝ եթէ կարենանք աշխատիլ գործակցութեամբ ֆրանսական նման կազմակերպութեանց եւ օգտագործելու անոնց մեզի ընծայած բոլոր աղբիւրները։

ԳԻՒՏՃԷ.— Որ կարենանք թէ օգտակար գործ կատարելու համար սկիզբը պէտք է ունենալ երեք հարիւր հազար ֆրանք։ Այս գումարը պէտք է բաժնել հետեւեալ ձեւով.— Հարիւր հազար ֆրանք՝ Սանաթորիոմներու մէջ հիւանդներ վարձելու համար (այս գումարով կարելի է 15-20 հրի, կամ 30-40 զեղչեալ գինով անկողիններ ունենալ)։ Հարիւր հազար ֆրանք՝ մանուկներ եւ չափահասներ ընդունել տալու համար կանխարգելիչ ապաքինարաններու եւ կամ օդափոխութեան ղրկելու համար զանոնք (Colonies de Vacances)։ Հարիւր հազար ֆրանք՝ պրոպագանդի դարմանատուններու եւ պզտիկ գնումներու համար։

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԾՐԱԳԻՐ.— Առ այժմ կրնանք միայն խոշոր գիծերը այն կազմակերպութեան, որ պիտի կրնայ իրագործել Թոքախտի դէմ պաշտպանութեան համար մեր գծած ծրագիրը։

Նախ պէտք է կազմել «Հայկական հիմնարկութիւն ընկերային Առողջապահութեան եւ Թոքախտի դէմ պայքարի», հովանաւորութեամբ հայ եւ ոչ-հայ ճանաչուած անձնաւորութեանց, եւ բարոյական ու դրամական մասնակցութեամբ զանազան հայ ընկերութեանց (Կարմիր Խաչ, Բարեգործական ընդհանուր կամ տեղական միութիւններ, Հայրենակցական միութիւններ եւլն.)։ Յետոյ, հիմնարկութիւնը՝ ուժգին պրոպագանդով մը, պիտի փորձէ կարելի եղածին չափ շատ անդամ արձանագրել բարեկեցիկ դասակարգին ժողովուրդին մէջ, գտնել բարերար կամ պատուակալ անդամներ, որոնք դրամական լայն աջակցութիւն պիտի բերեն կամ ուղղակի գանձին, կամ հիմնարկութեան միջոցաւ եւ իրեն անունով մէկ կամ աւելի անկողիններ պիտի վարձեն սանաթորիոմներու եւ փրեվանթորիոմներու մէջ, եւ կամ մէկ կամ մէկ քանի մանուկներու օդափոխութեան ծախքերը պիտի վճարեն եւլն.,գործօն անդամները ամսական կամ տարեկան փոքրիկ վճար մը պիտի ընեն։

Այս գործօն անդամներու ամբողջութիւնը պիտի կազմէ տեսակ մը փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն, որուն կը պատկանին ամէնէն առաջ կազմակերպութեան ունենալիք բարոյական եւ նիւթական բոլոր առաւելութիւնները, այն պարագային երբ իր անդամը պէտք ունենան օգնութեան, օդափոխութեան կամ ապաքինարանի։ Այս դրութիւնը կ'ապահովէ բազմաթիւ Հայերու բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը Թոքախտի դէմ պայքարին, կը դիւրացնէ պրոպագանդն ու առողջապահական հակակշիռը, ու զանոնք կը վարժեցնէ իրերօգնութեան, գտնալով իրենց համար տեսակ մը ապահովագրութիւն Թոքախտի դէմ։

Ասիկա թերեւս երկար աշխատանք մըն է, եւ որ սակայն թոյլ կուտայ հետզհետէ զարգացնել պատասխանատուութեան համերաշխութեան եւ իրերօգնութեան զգացումը Հայերու մէջ, որոնք վարժուած են առհասարակ օգնութիւն պահանջելու անհրաժեշտ պարագային եւ անտարբեր մնալու՝ երբ ստիպողութիւն չի զգացուիր։ Ցետագային, երբ գործը կազմակերպուի, կարելի է կազմել մանրամասն ծրագիր մը։

Բժ. Պ. Քօլօլեան
Բժ. Լ. Գրիգորեան

Ի՞ՆՉ Է ԲՈՐՈՏՈՒԹԻՒՆԸ

Շատեր քովին հետ չփոթեր են բորոտութիւնը, որ մեծ դեր մը կը կատարէ «Յառաջ»ի հրատարակած պատկերախաղին մէջ (—Երուսաղէմի...)։ Քոսը հասարակ հիւանդութիւն մըն է, որ կ'աղէկնայ մէկ օրէն՝ երբ դարմանուի մասնագիտութեամբ։ Իսկ բորոտութիւնը աշխարհի ամէնէն սոսկալի հիւանդութիւնն է, զոր կարելի չէ դարմանել։ Ետհվէ բորոտութեամբ կը պատուհասէր իր ժողովուրդին մեղաւորները։ Եւ այդ բորոտութեամբ վարակուած էր Հայոց(.) Աբգար Թագաւորը, զոր բժշկեց Յիսուս, ըստ հէքեաթին։ Այս ահաւոր ախտը, որ աւելի աղետալի է քան սիֆիլիսը, քաղցկեղը, Թոքախտը եւ հնդկախտը, անկարելի եղած է կասեցնել, ինչպէս երէկ, նոյնպէս այսօր, բժշկութեան բոլոր զէնքերով։

Խաչակիրներու արշաւանքէն յետոյ, Ասիայէն անցաւ Եւրոպա եւ կոտորեց ժողովուրդը։ Հետզհետէ կորսնցուց իր թափը, ապաստանեցաւ մասնաւոր անկիւններ։ Զանազան երկիրներ, Նորվեկիա, կեդրոնական Ֆրանսա, հիմնեցին ուրկանոցներ (բորոտներու բանտ)։ Հայաստանի մէջ եւս այժմ ունինք բաւական թիւով բորոտներ, ինչպէս կը տեղեկացնեն խորհրդային թերթերը։ Ովկիանոսին մէջ եւս մասնաւոր կղզի մը կայ բորոտներու բանտարկութեան համար։ Բժշկութիւնը բորոտութիւնը կը դարմանէ միայն բանտարկելով վարակուած դժբախտները։ Փարիզ, փրոֆ. Ժանսէլմ չորս բորոտ ունի Սէն-Լուի հիւանդանոցին մէջ եւ խնամքով կը պահէ զանոնք, մօտէն հետեւելու համար այս աստուածաշնչական ախտին կեանքին։ Յաճախ ֆրանսական թերթերը աղմուկ կը հանեն թէ գաղութները բորոտութիւն կը ներածեն, թէ բազմացած են բորոտները Փարիզի մէջ։

Ոչ ոք գիտէ թէ ի՛նչ մեծ աղէտ մը պիտի պատճառէ բորոտութիւնը, որ զանազան անկիւններու մէջ հետզհետէ կը զօրացնէ իր ցեղը, ինչպէս կ'ըսեն կարգ մը բժիշկներ։ Իսկապէս մանրէներն ալ մարդկային մարմինին մէջ երբեմն կը կորսնցնեն իրենց ցեղային յատկանիշերը ու կը տկարանան։

Յետոյ, այն գործարաններուն մէջ, ուր գիտեն քաշուիլ ու պաշտպանուիլ բժշկական զէնքերու դէմ, կը զօրանան և յանկարծ կը պոռթկան, սպաննելով հանդիպածը։

Բորոտութեան ամէնէն սոսկալի տեսակն է այն, որ կը յարձակի ջղային դրութեան վրայ։ Վարակուածները կը կուրանան, անոնց եղունգները կը թափին, սարսափելի ցաւեր կը զգան, միսը հողի պէս կը փշրուի և ոսկորները իրենք իրենց կը կոտրին։

Եւ խորհիլ, որ Հանսէն զատած է այս ախտին մանրէն. խոշորացոյցի տակ կարելի է դիտել այդ գերագոյն ոճրագործը առանց սակայն ինքնապաշտպանութեան հնար մը գտնելու։

Հայերէն մեր բառգիրները եթէ գիտնային այս ախտին սարսափներու պատմութիւնը, իրենց բառարաններուն մէջ չպիտի շփոթէին քոսն ու բորոտութիւնը, երկուքին դէմ ալ գրելով ույուզ։ Քոսը ույուզն է (gale), հասարակ ու աննշան, բորոտութիւնը lèpreն է, ահաւոր եւ անդարմանելի։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի հայերէն միակ օրաթերթն է

"ՅԱՌԱՋ„Ը

որ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ եւ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ՈՒՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. 20 յունուար (Սեփ. թղթ.)— «Ցառաջ»ի յունուար 14ի թիւին մէջ կարդացինք «Օրինակելի բարիք մը» վերնագրով գրութիւն մը որ կը պատմէր վարժարանի սաներուն կաղանդի ուրախութիւնը, շնորհիւ Տէր եւ Տիկին Մութաֆեաններու։

Այս առթիւ, միտքս ինկան շատ մը պատկերներ։

1922ին, մանաւանդ 1923ին էր որ մեր հայրենակիցները գունդագունդ կը խուժէին Մարսէյլ, Պոլսէն եւ այլ տեղերէ, լքելով իրենց բոլոր ինչքերը, կալուածները։ Մեծ մասով անօթեւան. քատացած գաղթականները կը խռնուէին Մարսէյլի փողոցներուն եւ պանդոկներուն առջեւ, նաւահանգիստէն մինչեւ գաղթակայան, սարսռազդեցիկ տեսարաններ պարզելով։ Այն ատեն չափով մը ապաստան կը հանդիսանար գաղթակայանը՝ իր տարողութեան համապատասխան։ Բայց շատ շատ էր թիւը անոնց որոնք անօթութեան գնով սենեակ մը կամ խցիկ մը կը գտնէին, որեւէ պանդոկի մէջ, իսկ ուրիշներ օրերով կը գիշերէին փողոցները, պանդոկներու բակերուն մէջ կամ դռներուն առջեւ, ցնցոտիներով։

Այս վիճակը աւելի բարդացաւ եւ քիչ մը անլուծելի հանգամանք ստացաւ նորեկ բազմութիւններու աշխատանքի սակարանին վրայ ըրած ազդեցութեան պատճառով։ Շատեր չէին կրնար օրապահիկ մը ճարելու գործ մը գտնել։ Կա՞ր հետաքրքրուող վտարանդի բազմութիւններու վիճակով։

Կարծեմ սուտ խօսած չեմ ըլլար, երբ ըսեմ թէ. Մարսէյլի հին գաղութը, որ մեծ մասով բարգաւաճ վիճակ ունէր, շատ ալ չհետաքրքրուեցաւ։ Նոյնիսկ եղան մարդիկ որ շահագործեցին տիրող թշուառութիւնը։ Այսպէս կամ այնպէս, անոք հայրենակիցները տառապելով, չարչրկուելով քիչ մը կազդուրուեցան ստիճանաբար։

Երկու երեք տարի վերջ կը հասնէր նոր պատուհաս մը,— գործազրկութիւնը, որ քանի մը օրուան ընթացքին, դուրս նետեց գործարաններէն ու իրենց գործերէն հարիւրաւոր հայրենակիցներ։ Բացուեցաւ թշուառութեան նոր շրջան մը։ Շատ մը ընտանիքներ, օրերով մնացին անսուաղ։ Անօթութեան վրայ բարդուեցան հիւանդութիւնները, հալեցնելով ֆիզիքապէս, նիւթապէս թէ բարոյապէս։ Ո՞վ հետաքրքրուեցաւ, ո՞վ ուզեց օգնութիւն փութալ այդ խեղճերուն, նամանաւանդ ջերմի ու տենդի մէջ տառապող մանուկներուն...

Հին գաղութի անդամները, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ, իրենց գրասենեակներուն, դղեակներուն մէջ նստած, ինքնաշարժերուն կամ շքեղ զբօսավայրերու մէջ ընկողմանած, կը խոկային փառքի ու շահի վրայ։

Շատ մը դժբախտ հայրենակիցներ կը ճանչնամ որոնք իրենց տագնապալի օրերու՝, կը դիմէին մեր ծանօթ հայ հարուստներուն, գոնէ գործ մը, միջոց մը գտնելու աղերսանքով, սակայն անօգուտ։ Գործարաններ ունեցող, աշխատանոցներ բանեցնող, բազմաճիւղ գործերու տէր այդ հարուստները, նոյնիսկ մէկ հոգիի գործ չուզեցին տալ այդ սեւ օրերուն։

Նորեկներու խուժումէն ու հաստատուելէն 5-6 տարի վերջ, ահա ուրիշ պատկեր մը։ Նորեկներէն բազմաթիւ հայրենակիցներ, այսօր ունին իրենց սեփական կամ ուրիշի մը պատկան, բայց իրենց հովանաւորութեան տակ դրուած աշխատանոցներ, որոնք աստիճանական կերպով կը բարգաւաճին։ Ասոնք մեծ մասով հայ գործաւորներ կ'աշխատցնեն, նորընծաներու կը սորվեցնեն արհեստ, մէկ խօսքով կը ձգտին գործ հայթայթել հայրենակիցներու։ Չեռնարկը կոչուած է շատեր փրկելու տաժանակիր աշխատանքներէ։ Իսկ ունեւորները նորէն փաթթուած են իրենց մուշտակներուն մէջ։ Մութաֆեանները բացառութիւններ են։

Ցուսա՞նք թէ այդ ջոջերը պիտի հետեւին գոնէ Ցոյներու եւ Հրեաներու օրինակին։

Կ. ՍԵՒԵԱՆ

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 19 յունուար.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սէն Շամոնի Կոմիտէի դասախօսական ժողովը տեղի ունեցաւ 17 յունուարին, իր Ակումբ-Գրադարանի սրահին մէջ։ Ներկայ էին բացի ընկերներէ, նաեւ չէզոք հայրենակիցներ։ Դասախօսեց ընկ. Մ. Գույումճեան «Հայաստանի անկախութեան» նիւթին շուրջ։ Ընկերը լայն բացատրութիւններ տուաւ, թիւերով եւ փաստերով, ազատագրուած ազգերու մասին։

«Մենք ունինք անկախութեան ձգտումը։ Անկախութեան գաղափարը շատ բարձր է մեր ժողովուրդին մէջ եւ Հայաստանի անկախութիւնը միայն կրնայ փրկել այս թշուառ եւ անտէր հայ ժողովուրդը։ Հայ ժողովուրդը լիակատար անկախութիւն կը պահանջէ եւ այդ պահանջը, ուշ կամ կանուխ պիտի իրականացուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ջանքերով»։

Ուրախ ենք, որ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն յանձն առած է ամիսը անգամ մը նման դասախօսական ժողովներ սարքել, նոր սերունդը զարգացնելու համար։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ակումբ-Գրադարանի Վարչութիւնը ստացած ըլլալով նոր գիրքեր (վէպեր), կը ծանուցանէ հայ հասարակութեան թէ՝ պատրաստ է անթերի սպասարկութեամբ ծառայելու ընթերցասէրներուն։

Գրադարանը բաց է Դշ. Ուր. երեկոները ժամը 7-8, իսկ Կիր. 11.12։ Հասցէ՝ Club «Varoujan» 15 rue Jeanne d'Arc.

Մ. Թաշճեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Համպուրկի (Գերմանիա) հարուստ ժոհարավաճառներէն մէկուն խանութը կողոպտուեցաւ վերջերս։ Գողերը տարեր էին 25,000 մարք արժէքով գոհարեղէն եւ զանազան առարկաներ։ Վաճառականը հետեւեալ հրաւէրը ուղղեց գողերուն թերթերու միջոցաւ։

«Կը շնորհաւորեմ գողերը՝ իմ խանութիս մէջ իրենց ունեցած յաջողութեան համար։ Բայց կ'ուզեմ գնել ինձմէ գողցուած ապրանքները։ Ձեզի տալիք գիներս ուրիշ որեւէ տեղ չպիտի կրնանք գտնել։ Գողութեան ապրանք է. ամէն մարդ չառներ։ Հաճեցէք ժամադրութիւն մը նշանակել։ Պատւոյս վրայ կ'երդնում որ ոստիկանութեան լուր չպիտի տամ»։

Չենք գիտեր թէ գողերը ի՞նչ արժէք տուին վաճառականին պատուին եւ անոր երդումին։

ԿՈՉ
ՓԱՐԻԶԻ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցներ, Միութիւնը որ չորս ամիսէ ի վեր կազմուած է, շնորհիւ մեր հայրենակիցներուն անխոնջ աշխատանքին, հետզհետէ կը զօրանայ։

Հայրենակիցներ՝ կապուեցէք նորակազմ Միութեան հետ, կատարելով ձեր նուիրական պարտականութիւնը եւ վառ պահելով բիւրաւոր անմեղ զոհերու յիշատակը։ Անէ՛ծք մեզ, եթէ մոռնանք զանոնք։

Միտք չունինք մեր հայրենակիցներուն վէրքերը քրքրելու։ Այս օտար ափերուն վրայ պիտի ջանանք Տիգրանակերտի մատաղ սերունդը խնամել եւ դաստիարակել, վառ պահելով ազգային ոգին եւ հայրենիքի սէրը։ Շուտով գործի սկսինք,՛ կռուելով այլասերման վտանգին դէմ։ Փարիզի եւ շրջականերու հայրենակիցները անդամակցելու համար դիմեն հետեւեալ հասցէին.— Arsen Déravédissian, 12 rue Charles Calmus, Gentilly (Seine)։ Անոնք որոնք հեռու կը գտուին, թող իմացնեն իրենց հասցէն եւ լրացուցիչ տեղեկութիւններ։

(Կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒՄՆԵՐԸ

—ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՛ ...

...թաւ ձայնը կ'ուշանայ հե-
...ն.
...Կ'աշտանակէք սպիտակ ու
մատակ էշերը,
...տած գորգերու վրայ,
...ք կը սուրաք ճամբաներէն,
...ք կը սուլէք ձեր հօտին ե-
տեւէն, որ ջուր կը խմէ առ-
ուակներէն,
...եցէ՛ք։
...աբանեցէ՛ք եահվէին յաղ-
թութիւնները,
...յէլի մեծերուն յաղթութիւն-
ները,
...ռուները իջեցուցին եահվէին
ժողովուրդը։
...նի հեղեղատը զանոնք քշեց
տարաւ,
...եայ Գիսո՛նը, Գիսոնի հե-
ղեղա՛տը։
Եւ հաստ ու նուրբ այս երկու
...ները նարօտի երկու գոյն
...երու նման կը փաթթուին
...երու, կը գրկուին. կը զուգ-
ուին։ Երկու օտար ու թշնամի ձայները կը համերաշխին երկինքին մէջ, կը պառկին Երուսաղէմի վրայ, անուշ զգայութեամբ մը քնացնելով Զիթենեաց ու Սիոն լեռներուն զինուորները։

Սակայն, յանկարծ, սիրոյ եւ գինովութեան այդ պահուն, թաւ ու քնքուշ երկու ձայներուն վերջին հեւքին հետ, անծանօթ եւ սպառնագին ձայն մը կը բարձրանայ գիշերուան մէջ եւ կը սարսափեցնէ Երուսաղէմ քաղաքը.

— Վա՛յ, քեզ, Երուսաղէ՛մ, վա՛յ քեզ։

Երուսաղիմացիները կը պնդէին թէ մարդ մը կը վազէր փողոցներուն մէջ, կէս գիշերին, եւ կը պոռար կենդանիի նման։ Թերեւս դիւահար մըն է, որ, հալածական, կը վազվզէ եւ կը կորսուի առաւօտները։

***

Տիտոս սպասեց օրեր ու օրեր։ Գիշեր մը փոխեց իր ռազմավարութեան ծրագիրը։ Եւ շարժեցաւ ինչպէս պատմութեան բոլոր մեծ զօրապետները, որոնք ապահովեցին իրենց փառքը։ Մեծն Աղեքսանդրին նման՝ գործադրելով անկարելի ծրագիրները։ Ռազմավարական եղանակները կը թելադրէին Երուսաղէմի գրաւման համար յարձակիլ ուղղակի Սիոնի վրայ։ Ձեռք ձգել նախ Երուսաղէմի ամէնէն բարձր դիրքը, որ բանալին էր բոլոր միւս բերդերուն։ Սակայն Եբրայեցիները այնքան ամրացուցած էին զայն, որ անկարելի էր յարձակմամբ գրաւել։ Թշնամին չէր կրնար նաեւ ներս մտնել ստորին քաղաքէն, որովհետեւ կ'ենթարկուէր բարձր դիրքերու ճնշումին։ Եւ սակայն Տիտոս փորձեց այդ հակառազմավարական ճամբան։ Գիշերային անակնկալ եւ ուժգին յարձակումով մը գրաւեց Ակրայի պարիսպը, որ ամէնէն ցածն էր։ Ստորին այդ քաղաքը, Ակրա, կապուած էր Մորիա քաղաքին, ուր կը գտնուէր տաճարը։ Նախապէս ձոր մը կը բաժնէր այս երկու բլուրները, սակայն տաճարին հետ հաղորդակցութիւնը ապահովելու համար, ետքէն ձորը լեցուցին։ Այդ ճամբան ճակատագրական դեր խաղաց Երուսաղէմի պաշտպանութեան ընթացքին։ Հռոմայեցիները ուժգին թափով մը ուղղուեցան դէպի տաճարը։ Ուրիշ թեւ մը քալեց Մորիայի եւ Սիոնի բլուրները միացնող կամուրջին վրայէն դէպի Դաւիթի պալատը։ Ահաւոր տեսարան մը պարզուեցաւ այդ պահուն։ Տաճարին պահակազօրքը գերազանցեց Մովաբացւոց հռչակաւոր քաջութիւնը։ Գիրկընդխառն կռիւին մասնակցեցան կիներն ալ, որոնք տանիքներէն վար ծանրութիւններ թափեցին։ Կարծես բոլոր Եբրայեցիները երդում ըրած էին թափել իրենց արիւնը, պաշտպանելու համար գեղեցիկ քաղաքը։ Սիոնի առջեւ պարտուեցան Հռոմայեցիները, այնքա՛ն կատաղի էր դիմադրութիւնը։ Սակայն Մորիա կը տառանէր։ Այն ատեն բախտը վճռեց հրդեհը, որ յաղթութեան միակ միջոցն է եղած պատերազմական պատմութեան մէջ, երբեմն յաղթուողին, երբեմն պարտուողին համար։ Հռոմայեցի զինուորները կուպր թաթխեցին քուրջերը, վառեցին եւ նետեցին տաճարէն ներս։

Բիչ յետոյ բոցերը կարմիր կոհակներով կը ժայթքէին տաճարին բազմաթիւ դուռներէն։ Այդ պահուն, բոցերուն մէջէն դուրս վազեց խենդ մը, որ պոռաց.

— Վա՛յ, քեզ, Երուսաղէ՛մ, վա՛յ քեզ։

Եօնաթանն էր։ Հռոմայեցի զինուոր մը բռնեց զայն, իր հուժկու ուսերուն վրայ բարձրացուց եւ նետեց բոցերուն մէջ։

Սիոն կը դիմադրէր դեռ։

Յարձակողները, բոցերուն օգնութենէն խանդավառուած, կրակ կը նետէին ամէն կողմ։ Ու Սիոն ալ սկսաւ ծխալ։ Արեան նման բոց մը հասնեցաւ այդ բարձունքէն եւս։ Քաղաքը կ'այրէր իր չորս բլուրներուն վրայ, գեհենական անօթներու նման։ Այդ պահուն աննկարագրելի էր խուճապը։ Այլեւս ոչ թշնամի կար, ոչ ալ պաշտպան։ Բոցերուն ու ծուխին մէջ կարելի չէր ճշդել։ Պատերազմը դադրած էր։ Հրդեհն էր, որ հիմա կը կռուէր Եբրայեցիներուն ու Հռոմայեցիներուն դէմ։ Պատմութիւնը չի գիտեր թէ ո՞վ յաղթեց այդ դժոխային գիշերուան մէջ։

***

Օրեր յետոյ, հերկուեցաւ գեղեցիկ Երուսաղէմի մոխրակոյտը, եւ հոն, ուր տաճարը սպիտակ ծաղիկներու փունջի մը նման Եահվէին կը մատուցանէր իր ճերմակ գմբէթը, հասարակ արտ մը միայն կ'երեւէր։

(12) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՎԵՐՋ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ
ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ
235, FBG. ST. MARTIN
PARIS (10e)

ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութիւնով մը Պաշա - ի - Սաքաօ էմիր տիտղոսը կ'առնէ եւ ոչ թէ փատիշահ:

Կ'ըսուի թէ անգլիական դեսպանատունը ծրագիր կը պատրաստէ վերահաստատելու նախկին թոշակները Աֆղանիստանի էմիրին: Կրօնաւորներն ու վաճառականները կը հակառակին ասոր:

Կը հաստատուի թէ Ամանուլլահ, որ Քանտահար կը գտնուի, պաշտօնապէս յայտարարած է թէ կը ջնջէ իր գահընկէցութիւնը, քանի որ գահընկէց եղած է իր եղբայրը Ինայէթուլլահ:

Քանտահարէն եւ Կազնիի շրջանէն հասած բազմաթիւ զինուորներու համախմբում մը տեղի կ'ունենայ Կազնիի մէջ: Կ'ըսուի թէ Ամանուլլահ պիտի ստանձնէ այս զինուորներուն հրամանատարութիւնը:

Հեռագրի մը համաձայն, Ամանուլլահ եւ Ինայէթուլլահ համաձայնութիւն մը կնքած են միացեալ ուժերով կռուելու համար թագը յափշտակող Սաքաօին դէմ: Երկու եղբայրները կոխւի պիտի սկսին յառաջիկայ գարնան:

Բազմաթիւ ցեղախումբեր, որոնք կը կռուէին Սաքաօի շարքերուն մէջ, այժմ ըմբոստացած են այս վերջինին դէմ եւ հաւատարմութիւն երդուընցած են Ինայէթուլլահի: Սաքաօ զինուոր ղրկած է Շինվարիներու դէմ, որոնք կը սպառնան Քապուլի: Ինայէթուլլահի մօր ծննդավայր Թակաօի հովիտին ցեղախումբերը կը պատրաստուին կռուիլ Սաքաօի դէմ:

Անգլիական օդանաւերու երկու նոր տորմիղներ ցամաք հանուեցան Քարաշի: Ասոնք աֆղանական սահմանագլուխը պիտի ղրկուին:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ԹԷՀՐԱՆ, 22 յունուար.— Աֆղանիստանի դէպքերուն վերաբերեալ լուրերուն վրայ դրուած պաշտօնական գրաքննութիւնը վերցաւ եւ թերթերը այժմ ընդարձակ մանրամասնութիւններ կուտան վերջին իրադարձութեանց մասին:

Թերթերը կ'ըսեն թէ Աֆղանիստանի անկարգութիւնները կը մօտենան կէտի մը, ուր Մոսկուայի միջամտութիւնը անխուսափելի կը թուի. կ'ըսուի նոյնիսկ թէ կարգ մը աֆղան ցեղախումբեր այս ուղղութեամբ միայն կ'աշխատին: «Զինուտանի կացութիւնը պիտի կրկնուի Աֆղանիստանի մէջ», կ'ըսէ թերթ մը:

Մաչէք պիտի ձերբակալուի

Տէյլի Թէլէկրաֆի պելկրատի Թղթակիցը կը հեռագրէ.— Յամառ զրոյցներ կը շրջին հոս թէ խըրուաթ - գիւղացի կուսակցութեան վարիչ Տոքթ. Մաչէք շուտով պիտի ձերբակալուի: Իր տունը խուզարկուած է ոստիկանութեան կողմէ: Լուրջ ջանքեր եղած են՝ զինքը դիկտատորական կառավարութեան մէջ առնելու համար, սակայն Տոքթ. Մաչէք մերժած է բոլոր առաջարկները: Հիմա որ անօգուտ կը նկատեն այս փորձերը, կառավարութիւնը շատ վտանգաւոր կը նկատէ անոր ազատ արձակուիլը:

Շատեր կը զարմանան արդէն թէ ինչո՛ւ մինչեւ հիմա ազատ ձգուած է Խրուաթներու պետը, որ երբեք չի քաշուիր քննադատելէ դիկտատորութիւնը: Խրուաթ ժողովրդավարներու պետը Փրիպիչէվիչ եւս ոստիկանական խիստ հսկողութեան տակ կը գտնուի:

Համաձայն պետութեան պաշտպանութեան նոր օրէնքին, Զագրէպի իշխանութիւնները լուծեցին «խրուաթ» անունը կրող բոլոր կազմակերպութիւնները, ասոնց շարքին խրուաթ-գիւղացի մեծ կուսակցութիւնը, որուն գրասենեակները խուզարկուելէ վերջ կնքուեցան. նոյնպէս կնքուեցան ծայրայեղ-անջատողական Փրավա Խրուաթ կուսակցութեան գրասենեակները: Փակուեցաւ նաեւ այս կուսակցութեան թերթը՝ «Հւացքօ Փրավօ (Խրուաթներու իրաւունքը):

Ոստիկանական պաշտօնեաներ ներկայացան խրուաթ-գիւղացի կուսակցութեան կեդրոնը եւ վարիչ-քարտուղար Քոզնիչի յանձնեցին գրութիւն մը՝ Զագրէպի ոստիկանական տեսուչին կողմէ ուղղուած Տոքթ. Մաչէքի, որով կը պահանջուէր յանձնել կուսակցութեան բոլոր դիւանաթուղթերն ու գոյքերը:

Իրաքի նախարարական տագնապը

Պաղտատէն կը հեռագրեն յունուար 22 թիւով.

Կը սպասուի որ դահլիճը հրաժարի: Երկրի պաշտպանութեան խնդրին մասին տարակարծութիւններ ծագած են դահլիճին եւ անգլիական մարզպանին միջեւ:

Անգլիոյ տեսակէտն այն է թէ Իրաք դեռ ի վիճակի չէ ապահովել իր սեփական պաշտպանութիւնը:

Վարչապետ Ապտիւլ Մուհսին պէյ էս Սաատուն «Թայմզ»ի թղթակցին բացատրած է թէ ինք եւ անգլ. մարզպան Սըր Հէնրի Տոպս չեն կրցած համաձայնիլ երկու պետութեանց միջեւ կնքուելիք ելմտական եւ զինուորական համաձայնութեանց մասին: Մինչեւ վերջնական համաձայնութիւնը մարզպանը տրամադիր է Իրաքի հետ իր յարաբերութիւնները շարունակել նախկին դաշնագրի հիման վրայ: Վարչապետը այս խնդրին մասին նախապէս կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած ըլլալով խորհրդարանին մէջ, այլեւս անկարող է շարունակել իր պաշտօնը:

Վէճի առարկայ կէտերը 12 են, գլխաւորը կը վերաբերի պաշտպանութեան խնդրին: Անգլիա կը պնդէ որ վերին հրամանատարութիւնը պիտի տրուի այն սպաներուն որոնք հաճելի են Անգլիոյ: Իրաքի զինուորական օրինագիրքը Ֆէյսալ թագաւորին կողմէ վաւերացուելէ առաջ պէտք է ենթարկուի Անգլիոյ հաւանութեան: Անգլիա կը պահանջէ նաեւ որ Իրաք ստանձնէ վճարել անգլիական զինուորները Միջագետքի մէջ պահելու համար եղած ծախքերու տարբերութիւնը:

Իրաքի կառավարութիւնը մերժեց ընդունիլ այս պահանջները, ինչպէս նաեւ այն թէ անգլիական զինուորները անորոշ պայմանաժամով պիտի մնան Իրաքի մէջ: Դեռ համաձայնութիւն չէ գոյացած երկաթուղիներու, Պասրայի նաւահանգիստին եւայլնի մասին:

∴ Կ'ըսուի թէ Լոնտոնի դեսպան Ճաֆէր փաշա էլ Ասքէրի Պաղտատ պիտի կանչուի՝ նոր դահլիճը կազմելու համար:

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ (71 AVE. KLÉBER)

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

կը խօսի՝ Պ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

նիւթ՝ «ՍՈՒՐԻԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ»Ը

Ու անդամները կրնան ներկայ ըլլալ Ակումբի մէկ անդամի երաշխաւորութեամբ, վճարելով 2 Ֆր. մուտք:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ
,,ԱՆՁՐԵՒ''Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 Ֆր.: Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէ) 25 Ֆրանք: Փոստի ծախք չկայ: Դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Մ. Մարութեանի եւ տեղական կարող ուժերու: Կը ներկայացուի՝ Ա. Ահարոնեանի

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ եւ ԱԿԱՄԱՅ ԹԱՂԱԿԱՆԸ (զաւեշտ)

26 Յունվ. Շբ. իրիկուն ժամը 8.30ին Սինէմա Սէն Լուի սրահը

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Տոմսերը՝ 3 եւ 5 Ֆր.

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ այսօր Զորեքշբ. իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը:

Մարսէյլի Պատ. Միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ: Կը դասախօսէ ընկ. Ա. Աբօեան: Նիւթ՝ «Վրէժխնդրութիւնը որպէս առաքինութիւն»: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին Café Comèteի սրահը, 122 Cours Lafayette.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

վաղը Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5 Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

փոն տը Շէրիւ, Գործ.— 225:
Սէն Տօնա, Մ. Ս.— 50:
Ալժէր, Յ. Գ.— 70:
Քլիշի, Յ. Մ.— 70:
Հէրիքուռ, Թ. Ս.— 35:
Շաթու, Բ. Զ.— 50:
Նիս, Ձէր.— 70:
Ժուայեօզ, Մ. Տ.— 75:
Պազարճըգ, Գործ.— 1480 լէյ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պոլսեցի Միրայր Խոշիկեան, 22 տարեկան կը փնտռէ իր մայրը Նարթուհի Խոշիկեան (ծնեալ Մանկիկեան) 33—40 տարեկան: Կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի եւ ամուսնացած է: Իմացնել՝ Մարսէյլի Ազգ. Առաջնորդարանին, 90 Rue Stanislas Torrents, Eglise Arméniens, Marseille.

— «Հաւըրտ Գարակէօզեան Հօմի սաներէն Միհրան Էմէքսիզեան կը փնտռէ Պազպազեան ընտանիքը, որ 1923 թուականին կը գտնուէր Սկիւտար (Պոլիս): Իմացնել՝ La Candinière, La Ville-anx Clercs (Loir et Cher). France.

Կը խնդրուի Պոլսահայ թերթերէն արտատպել:

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գուլլուճեան եւ կինը Ազաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց: Իզմիրի աղէտին անհետացած է: Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Ծախու է իրաւագիտական, կալուածական եւ ապահովագրական գործերու գրասենեակ մը կեդրոն վայրի մը մէջ: Լաւ յաճախորդ: Գեղեցիկ կարասիներ եւ հեռաձայն: Դիմել՝ E. Dourmoussis, 94 Rue St. Lazare, Paris.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով:

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի: Մասն. Լաբօրաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

ՕՐԱՑՈՅՑ

1929

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ, Կ. ՊՈԼԻՍ
ԳԻՆ՝ 5 ՖՐԱՆՔ

Ստանալու համար դիմել՝ Agopian Nubar, Librairie, 191 Cours Lafayette, LYON.

Մեծաքանակի համար զեղչ
Բացարձակապէս կանխիկ

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

Կը ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները:

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

Odéon

Ունինք Ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տամնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն: Վկայեալ աղքատներուն ձրի:

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտեր... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ... Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ, ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ

ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր եւ արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝

ՃԷՆԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9...

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5...

29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des...

Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւան...

27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) Թէլ. Շավի...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV...

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնա... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դու...

Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատու... կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹ... հիւանդութիւնները:

Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Ha...

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8: ...րակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

CHAUSSURES CÉD...

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱ...

15 Rue Henri Murger, մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յա...

Կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տես... կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին ն... ձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով:

ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿ...

Կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSI...

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐ...

ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 Ֆր.

Պելվիլի ծանօթ հայ նպարավաճ...

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville Tél. Ménil...

Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ եր... եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, ... եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ ... եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:

Ինչպէս նաեւ բորդաթիփ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպար... ներու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆ...

Եթէ կ'ուզէք ամենաշքեղ գլխարկներ ունենալ ամ... մար գիներով և կամ թրանսֆորմասիօն ընել տալ ձեր ... ները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառա...

MODES ԱՏՐԻԱՆԱ

Rue des Pyrénées 246

Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian... logie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi: ... vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: ... ticipation des Armén. à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F... Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, ... Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: ... cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche Franc... nienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն Տարեցոյցը 1929ի 50, ... մեկնաբանուած Ա. հատ. գ. գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագ... ուղեւորութեան յ'եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, Ինչ... Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթ... Սիդոնիա 12, կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը ... Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15:

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու ... ներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի: Հայ պատմական պատկերներ ... եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ: Փօթթ... գնողին կը պատկանի: Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin, P...

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

24 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 863 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԻԽՍ ՓԱՌՔԵՐՆ ՈՒ ՇՈՒՔԵՐԸ

Երէկ, հարեւանցի շօշափեցինք «Հայկական Փարիզ»ի դէմ նետուած պարսատիկը, բոլորովին տարբեր կէտէ մը քննելով:

Ուզեցինք ըսել թէ՝ ի զուր պատրանքներ կը սնուցանենք:

Հիները, աւագները նօսրացած, ցիրուցան եղած են: Կան որ յոգնած, սպառած են: Ուրիշներ՝ զանազան գործերու կապուած:

Իբրեւ կեդրոն, Փարիզը ունի դեռ խայտաճամուկ փառքեր ու շուքեր: Բերքենք այդ մասին ալ:

Կա՛յ, վերջին բոլոր աղէտներէն շատ առաջ Փարիզի մէջ տուն-տեղ եղած շքախումբ մը, որ իր հին փառքերը կը պտտցնէ պողոտաներու վրայ եւ սալոններու մէջ: Բոլորովին անպէտ՝ հանրային կեանքի համար: Յաճախ այս ժողովուրդին հետ կապուած՝ միայն անունով, և «բարեհաճ» շարժուձեւերով:

Այս շքախումբին եռեւէն հասած է ուրիշ դաս մը, բաղդատաբար նորեկ, բայց նոյնքան ոստոստուն եւ խարխուլ: Հատ ու կտոր մնացորդներ 1895ի «Հայրենիք»ի սերունդէն, տարիքը լեցած եւ միտքը ճարպ կապած: Այս ալ իր կարգին խառնուեր, լուծուեր է աջէն-ձախէն, Պոլսէն, Եգիպտոսէն, Ամերիկայէն, Կովկասէն, Ռուսաստանէն եկած երեւելիներու հետ, որոնք մեծ մասով 45-50ը անց, եւ բոլորովին տարբեր միջավայրի մարդիկ, ամփոփուած են իրենց պատեանին մէջ: Լաւ Հայեր չեն պակսիր այս դասակարգին մէջ, բայց ամէն լաւ Հայ կրնա՞յ համապատասխանել օրուան պահանջին:

Կան, վերջապէս, Բարեգործականի, Պօղոս Նուպար փաշայի, Գաբրիէլ էֆէնտի Նորատունկեանի շուքերուն կապուած, անոնց բոլորտիքը պար բռնած մարդիկ, մտաւորական թէ առեւտրական, ծեր կամ երիտասարդ, անուշ ջուրի քաղաքագէտներ, ռամկավարներ եւ հնչակեաններ, եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ, հին եւ նոր հարուստներ, յաջողածներ եւ ձախողածներ: Բոլորն ալ «փառք եւ պարծանք ազգիս Հայոց»: Եւ ամէն մէկը իր ճամբով:

Այնքան երերուն եւ խառնիճաղանճ է այս ճակատը,— աւելի ճիշտ՝ գլուխը— որ Ապրիլ 11/24ի մասին անգամ չի կրնար համերաշխիլ: Կա՛մ կը մոռնայ, կամ կը խաչաձեւէ: Ընդհանրապէս տունը կը նստի: Եթէ հարկ ըլլայ ծաղկեպսակ մը դնել Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին վրայ, քանի մը տեսակ «Հայոց ազգ» մէջտեղ կ'ելլէ:

Ահա, թռուցիկ ակնարկով, ինչ որ առաջնորդ, վարիչ, գլուխ կը կոչեն: Մարդիկ որ կամ տեղեկագիր մը թղթատելով, կամ իրենց գրագիրներուն պատմել տալով, կամ հայերէն— յաճախ ֆրանսերէն եւ ռուսերէն— լրագիր մը կարդալով, բաներ մը կ'իմանան այս ժողովուրդի կացութեան մասին: Բարսիրտ չեն, բայց ո՛րքան քարացածներ կը համրեն իրենք իրենց մէջ, անընդունակ՝ ո՛ր եւ է նոր ճիգի:

Ա՞յս ճակատէն է որ օգնութիւն կը յուսան Յունաստանը, Սուրիան եւ ա՛ռ հասարակ բոլոր գաղութները: Եթէ այս ճակատը կարենար գէթ իր գործերը վարել, ալ ինչո՞ւ տարիներով գիր գրէինք, սա տարրական գործին — գաղութներու կազմակերպութեան համար:

Մինչդեռ, եթէ, փոխանակ աչքերը Փարիզ կամ ուրիշ ակնախտիղ կեդրոն մը ուղղելու, իւրաքանչիւր գաղութ ինք ձեռք առնէր իր ճակատագիրը, տարբեր պատկեր կ'ունենայինք:

Այդ ո՞ր իմաստունը հաւատացուց թէ այս տարրական գործին համար համապատասխան մարդիկ չկան Պուլկարիոյ, Յունաստանի, նոյն իսկ Սուրիոյ մէջ, եւ անպատճառ երեւելի մը պէտք է երեւայ Փարիզէն:

Այս ոստանը իր արժէքը ունի իբրեւ միջազգային-քաղաքական կեդրոն: Այս կամ այն գաղութին տեղաւորման, իրաւունքներու ապահովութեան խնդիրը՝ տեղին վրայ է որ կրնայ կարգադրուիլ, եւ ոչ թէ արտաքին միջամտութեամբ: Եթէ պուլկարահայ գաղութը տիրաբար վարէ իր ճակատագիրը, ինչպէս, ժամանակին, Խարբերդը կամ Սեբաստիան, շատ քիչ բան կը մնայ հեռաւոր սուրբերուն: Շատ-շատ՝ պաշտօնական ձեռնարկ մը: Իսկ եթէ երեւելիներ, փառքեր ու շուքեր կ'ուզեն, թող հանգիստ ըլլան. այդ օրօրէն մենք ալ զրկուած ենք, բարեբախտաբար: Ինչ որ կը կատարուի այստեղ, եւ ինչ որ արժէք ունի, նոյն դասակարգի եւ տարիքի, նոյն համեստ, այլ իր կոչումին գիտակից սերունդին կատարած աշխատանքն է:

Հիմնական ցաւը այն չէ թէ աւելի շատ մտաւորականներ կեդրոնացած են Փարիզ կամ ուրիշ տեղ. այլ այն թէ այդ մտաւորականութեան ո՛րքանը գիտակցութիւն, ընդունակութիւն եւ գործելու կամք ունի: Եւ յետոյ այն թէ՝ միջին սերունդը ո՛րքան կը համապատասխանէ իր կոչումին, պարապը լեցնելու, յոգնածները փոխարինելու, ծերակուտականները, շուքերն ու փառքերը իրենց յարմար գործերու մէջ սահմանափակելու համար:

Աւագներէն անոնք որ — կը խօսինք առանց կուսակցական խտրութեան — արժէք ունին այսօր, նոյն տարիքէն տուին իրենց տուրքը:

Հարկ է ապացուցանել թէ նորը հինէն պակաս չէ, ոչ մտքով, ոչ ալ սրտով:

Այն ատեն իւրաքանչիւրը իր դերին մէջ կը մտնէ եւ շատ մը պատրանքներ կը փարատին:

Հարկ է զարգացնել ինքնագործունէութիւնը, բոլորովին անփոխարինելի տարրեր միայն սպասելով կեդրոններէն:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԷԿ ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏ

Աթէնքի Նոր Օրը կը շեշտէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (17 Յունուար).

— «Մեզի համար ապրելու եւ մեր գոյութիւնը պահելու ուրիշ միջոց չկայ: Հայութիւնը կամ պիտի ապրի Հայաստանի մէջ իբրեւ ազատ ազգ, կամ պիտի տրորուի թուրք թաթարներու գարշապարներուն տակ:

Արդարանալի չէ այն մտավախութիւնը թէ Թուրանական վտանգը անկարելի կը դարձնէ մեր անկախ գոյութիւնը: Խորհողներ ալ կան, թէ քանի որ Թիւրքիզմը կը սպառնայ բնաջնջել Հայաստանի հայութիւնն ալ, այլեւս ի՞նչու խորհիլ ներգաղթի մասին:

Այսպէս խորհողները չեն անդրադառնար այն ճշմարտութեան թէ Հայաստանէն դուրս հայութիւն մը ոչ արժէք է, ոչ ուժ, ոչ ալ գործ տեսնելու ընդունակ բազմութիւն: Վերցուցէք Հայաստանը, հարիւր տարի ետք աշխարհի երեսին հայ գաղութ չի մնար:

Թիւրքիզմի վտանգը մեզ պէտք չէ սարսափեցնէ, ընդհակառակն, առիթ պէտք է ծառայէ մեր ուժերը կեդրոնացնելու մէկ ճակատի վրայ, հայրենիքին մէջ:

Եթէ հաւատացած ենք այդ վտանգի անխուսափելիութեան եւ լրջութեան, աւելի պատճառ մը եւս ներգաղթին ուժ տալու, մեր բովանդակ ուժերը լարելու ռազմաճակատին վրայ, օր մը ընդունելու համար թշնամիներուն մարտահրաւէրը:

Թուրքիոյ դէմ կռուելու ուրիշ ռազմաճակատ չունինք: Ինչ որ կը յուսանք ընել, Հայաստանէն դուրս, թուրքիան տկարացնելու համար, կիսամիջոցներ են եւ ակնկալուած արդիւնքը չեն տար:

Կռուի կեդրոնը՝ Արարատեան դաշտն է, հոն՝ ուր մէկ միլիոն բնակչութիւն ունինք: Տասը կամ քսան տարի յետոյ, (թերեւս աւելի կանուխ, ով ոք չիգիտեր) մեր կամքէն անկախ, դարձեալ կոկորդ կոկորդի պիտի բռնուինք մեր թշնամիներուն հետ հայկական հողերու վրայ:

Հոն է որ պիտի վճռուի մեր բախտը ու այս անգամ սեւ չպիտի ըլլայ ան, եթէ երբեք գիտնանք օգտուիլ առիթներէ եւ կարելիութեանց սահմանին մէջ Հայաստանը զօրացնենք նոր ուժերով եւ նոր զէնքերով:

Չի խորհինք թէ ի՛նչ կընեն երեւանցիները, այլ խորհինք թէ ինչ պէտք է ընենք մենք, վաղուան վտանգը դիմագրաւելու համար:

Ռազմաճակատը մէկ է, բոլոր ուժերը դէպի հոն: Արշալոյսը անկէ պիտի նշուլէ:»

ՄԱԿԵԴՈՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն.— Երկուշաբթի բացուեցաւ 7րդ համաժողովը Պուլկարիոյ Մակեդոնական եղբայրակցութեանց Միութեան, որուն մէջ համախմբուած են օրինական 170 եղբայրակցութեանց մակեդոնացի տարագիրները: Բացման նիստը միութեան նշանակելի ցոյց մը եղաւ: Այս համաժողովը կը սպասուէր հետաքրքրութեամբ, այն յոյսով որ վերջ պիտի տար Մակեդոնացի յեղափոխականներու վերջին ամիսներու ցաւալի վէճերուն:

Հռետորներուն մեծ մասը շեշտեց թէ անհրաժեշտ է նկատի ունենալ միայն Մակեդոնացի բնակչութեան իրաւունքներուն օրինական պաշտպանութիւնը եւ տեղի չտալ ո եւ է ներքին վէճի:

Համագումարը պիտի տեւէ քանի մը օր:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն.— *Հետզհետէ աւելի կը դժուարանայ նախատեսել Աֆղանիստանի մէջ ծագելիք դէպքերը եւ արդիւնքը այն մահացու կռիւին, որ պիտի սկսի Պաշա-ի-Սաքաօի (Ղազի Հապիպուլլահ) եւ Ամանուլլահ թագաւորին միջեւ: Այս վերջինը մեծ գործունէութեան ձեռնարկած է աֆղան ցեղախումբերուն մօտ՝ հայրենասիրական զգացումը արծարծելու համար անոնց մէջ: Անոնց ուղղուած կոչի մը մէջ, Ամանուլլահ կ'ըսէ.*

— Օգնեցէք ինծի՛ վռնտելու յափշտակիչը, ջրկիրին տղան: Մի՛ մոռնաք որ ետ առած եմ այն բոլոր բարենորոգումները, որոնք քաղաքացիական կռիւ յարուցած էին մեր երկրին մէջ:

Աֆղան հայրենասիրութեան ուղղուած այս կոչը կը կարծուի թէ լսելի պիտի ըլլայ: Եւ սակայն կացութեան բանալին կը գտնուի ձեռքը Ղիլզայիներու, որոնք Աֆղանիստանի ամէնէն զօրաւոր ցեղախումբն են: Եթէ անոնք որոշեն իրենց բարոյական եւ զինեալ աջակցութիւնը բերել Ամանուլլահի, ասիկա կրնայ գրեթէ վստահ ըլլալ ետ առնելու իր գահը: Արդէն նախկին թագաւորը կը պատրաստուի մեծ յարձակողականի մը՝ Պաշա-ի-Սաքաօի դէմ:

Այս վերջինին դիրքը շատ ապահով չէ: Շինվարիները թշնամական վերաբերմունք ցոյց կուտան իրեն հանդէպ: Ուրիշ ցեղախումբեր ալ հակառակ են:

Զրոյցի մը համաձայն, Նատիր խան, որ ներկայիս Փարիզ կը գտնուի, Աֆղանիստան հրաւիրուած է՝ իբրեւ թագաւոր:

Պաշա-ի-Սաքաօի համար կ'ըսուի թէ վերջերս մեծ դումարներ ստացած է օտար պետութենէ մը: Այս պարագան դաւաճանութիւն նկատուելով՝ օրէ օր իր կուսակիցները կը լքեն զինքը եւ թշնամի բանակը կ'անցնին:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀԻ ՀԵՏ ԵՆ

Հնդկաստանի Փէշավար եւ Լահոր քաղաքներուն մէջ հընդիկ իսլամ խմբակցութիւններ Խալիֆայութեան կոմիտէին նախաձեռնութեամբ ժողով գումարելով որոշեցին աջակցիլ Ամանուլլահ թագաւորի դատին եւ Աֆղանիստանի մէջ անոր մըտուցած բարենորոգումներուն, միաժամանակ դատապարտելով Պաշա-ի-Սաքաօի արարքը: Իսլամ հռետորներ խանդավառ ճառեր խօսեցան եւ միաձայնութեամբ բանաձեւեր քուէարկուեցան՝ ի նպաստ Ամանուլլահի:

Փէշավարի հաւաքոյթին մէջ որոշուեցաւ նուիրական պատերազմ յայտարարել իսլամ կրօնաւորներուն դէմ, յետոյ քուէարկեցաւ բանաձեւ մը, որով անգլ. կառավարութենէն կը պահանջուի բացարձակ չէզոքութիւն պահել այս խնդիրներուն մէջ: Նուազ խանդավառ չէր Լահորի հաւաքոյթը, որուն մասնակցեցան քանի մը հազար իսլամներ: Քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը, որով կը խնդրուի Ամանուլլահ թագաւորէն՝ երկիրը ազատել օտար ազդեցութենէ եւ Աֆղանները անկախ դարձնել՝ յանուն իսլամութեան եւ Ասիոյ ազատութեան:

ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ ?

Ամերիկեան թերթի մը ստացած մէկ հեռագրին նայելով, Աֆղանիստանի ռուսական դեսպան Սթարք հաւաստած է Ամանուլլահի թէ՝ այն պարագային, երբ օտար պետութիւն մը արշաւէ Աֆղանիստան, «Ռուսիոյ ամբողջ ուժը պիտի դրուի Ամանուլլահի տրամադրութեան տակ»:

Այս յայտարարութիւնը եղած էր Ամանուլլահի գահընկէցութենէն եւ Պաշա-ի-Սաքաօի յաղթանակէն առաջ: Սակայն Սաքաօ բարեկամ չէ Ռուսիոյ: Անիկա բանտարկեց ռուս օդաչուորդները, որոնք նախապէս Ամանուլլահի ծառայութեան մէջ էին, անոր համար որ յարձակած էին ապստամբներուն վրայ:

Իտալիա, Յունաստան եւ Թուրքիա

Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի Աթէնքէն Հռոմ վերադառնալէ առաջ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ լրագրողներուն եւ ըսաւ թէ որեւէ արգելք մնացած չէ Թուրքեւհելլէն կատարեալ համաձայնութեան մը համար: Իտալիա, աւելցուց, իր կարելին պիտի ընէ բարեկամութիւնը ամրապնդելու համար Միջերկրականեան պետութեանց միջեւ:

Իտալիոյ փոխ-նախարարին այցելութեան առթիւ, հելլէն թերթերը խօսեցան պալքանեան խաղաղութեան մասին: Միայն քանի մը թերթեր Երկոտասան կղզիներու խնդիրը յարուցին, իսկ այդ կղզիներու բնակիչներէն պատուիրակութիւն մը ուզեց Կրանտիի ներկայանալ, բայց իր դիմումները անհետեւանք մնացին: Պատուիրակութիւնը յիշատակագիր մը ներկայացուց:

Վէնիզելոսի հետ իր տեսակցութեան ընթացքին Կրանտի շեշտեց թէ պէտք է լուծել առկախ խնդիրները, Թուրքեւհելլէն ուխտը կնքելու համար: Վէնիզելոս զգացուցած է թէ այս մասին չպիտի կրնայ զոհել Յունաստանի շահերը: Հելլէն թերթերուն համաձայն, Կրանտի պատասխանած է թէ իր բարեկամական ազդեցութիւնը պիտի բանեցնէ Էնկիւրիի մօտ եւ պիտի ապահովէ համաձայնութեան մը կնքումը: Միւս կողմէ Կրանտի Վէնիզելոսի հետ խնդրոյ առարկայ ըրած է նաեւ հելլէնեւպուլկար յարաբերութիւնները:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐ

Անշուշտ լսեցիք պատմութիւնը:

Անգլիացի երկու նշանաւոր բժիշկներ, Արթըր եւ Սիտնէյ Սմիթ,— երկու եղբայրներ — անձնասպան են եղած, մէկը ինքզինքը թունաւորելով, միւսը խուչափողը կտրելով:

Պատճա՞ռ:

Կը յայտնեն զայն երկտողով մը.

— «Մեր կեանքը նուիրեցինք քաղցկեղի ուսումնասիրութեան: Ծայր աստիճան թշուառութեան մատնուած ենք: Չարժեր ապրիլ»:

Ուրեմն, միայն հայ մտաւորականները չեն որ դատապարտուած են միշտ մութ եւ պաղ խցիկներու մէջ, կէս կուշտ, կէս անօթի, օրն ի բուն տքնելու: Խորխտ Ալպիոնն իսկ իր գիտուն զաւակներուն չէ կրցած ապահովել հանգիստ կեանք մը:

Խե՛ղճ մտաւորականութիւն:

ՄԵՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Ո՞վ ըսաւ թէ մեր տղաքը սիրահարներ չեն *սփորի* եւ չեն հետաքրքրուիր:

Գացէ՛ք, նայեցէ՛ք ամէն գիշեր Լիոն, Տեսին, Վիէն, Մարսէյլ, Փարիզ, կամ հոն ուր հինգ տնուոր հայութիւն մը կայ: Մտէ՛ք սրճարանէ մը ներս եւ տեսէ՛ք:

Մեր տղաքը, հոն, նստած սեղանի մը շուրջ, մինչեւ կէս գիշերները, մէկդի նետած ամէն հոգ, կը կատարեն արդարեւ յոյժ օգտակար մարզանքներ...

Կը զարմանա՞ք: Տգէտ էք ուրեմն:

Սփոր մը, կատարեալ *սփոր* մը չէ թղթախաղը, ուր կարելի է յաղթել եւ յաղթուիլ:

Ու մանաւանդ նիհարնալ եւ.. քսակը պարպել:

Վ. Մ.

ԱՄԲՈՂՋ ԹԱՂ ՄԸ ԱՅՐԱԾ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ յունուար 22 թիւով.—

Սաստիկ հրդեհ մը ծագեցաւ Բերայի հիւսիսը՝ Թաթավլայի մէջ, ուր կը բնակին գրեթէ միայն աղքատ յոյն արհեստաւորներ՝ փայտաշէն տուներու մէջ: Տասներկու փողոցներու մէջ կառուցուած 400 փայտաշէն տուներ այրեցան եւ աւելի քան 2500 հոգի առանց ապաստանի մնացին: Մարդկային կորուստները համեմատաբար քիչ են, սակայն վիրաւորները մեծ թիւ մը կը կազմեն:

Պոլսէն յունուար 22 թուակիր ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Մօտ 1000 տուներ, այսինքն յունական Թաթավլա թաղամասին գրեթէ ամբողջութիւնը հրդեհէն այրեցաւ այսօր: Հրդեհը իր աւերները գործեց երէկ իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ այս առտուան ժամը 4ը:

Մեռնողներ կան եւ հիմա 5000 հոգի առանց ապաստանի կը մնան:

Աղէտը ծագած ըլլալով ծիւնամրրիկի եւ սաստիկ հովի մը պահուն, պէտք եղաւ գոհանալ միայն արգիլելով որ բոցերը հասնին Շիշլիի դրացի թաղին:

*** Անցած շաբաթ ալ Մարիգիւղի մէջ հրդեհ ծագելով այրած էին քանի մը Հայերու եւ Յոյներու տուներ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱԳԾԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ՎԻՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ ՁԵՒԻ ԵՒ ԳՈՅՆԻ ՄԱՍԻՆ

Հայ մամուլը վերջերս սովորականէն աւելի կը զբաղի պարսկական խնդրով։

Բնական է այդ հետաքրքրութիւնը եւ անհրաժեշտ։ Թէեւ ուշացած, բայց պէտք է ճանչնանք Պարսկաստանն ու պարսիկը այն պարզ պատճառով, որ հայ ժողովուրդը իր ոչ արհամարհելի զանգուածով ներկայիս կապուած է այս բարեացակամ երկրին հետ եւ իբրեւ պատմական անհրաժեշտութիւն, Հայաստանը ապագային յառաջդիմող, բարգաւաճող, կատարեալ անկախութեան ձգտող Պարսկաստանի հաւատարիմ դաշնակիցը պիտի ըլլայ։

Լաւ ճանչնալու համար, սակայն, պէտք չէ միակողմանի ըլլալ։ Այս կարեւոր պարագան պէտք չէ վրիպի մեր մամուլի բոլոր մեծ ու պզտիկ աշխատաւորներու ուշադրութենէն, սկսած իր իւրաքանչիւր բառին պատասխանատուութեանը գիտակցող խմբագրէն, մինչեւ երեւոյթները միայն դիտող ու արձանագրող պատահական թղթակիցը։

Այսօր մեր թերթերու ընթերցողները այն տպաւորութեան տակ են, թէ Պարսկաստանի մէջ բոլորը կողմնակից են վերջին բարեշրջումներուն, հետեւաբար ամէն ինչ կ'ընթանայ բնական ճանապարհով եւ կամ ընդհակառակը կառավարութիւնը չի փորձեր անհրաժեշտ միջոցներու դիմել, գոնէ նորաձեւութիւնը պարտադրելու այս ժողովուրդին։

Մինչդեռ իրականութեան մէջ շատեր կան, որ չեն ուզեր իրենց հայրենիքին բարեփոխումը։ Կան եւ շատեր, որոնք կ'ուզեն որ կառավարութիւնը ամէնէն խիստ միջոցները գործադրէ, մէկ շաբաթուան մէջ ամէն ինչ բարեփոխելու համար։ Իսկ կառավարութիւնը, աւելի ճիշդ Շահ Փէհլեւին ոչ սիստեմատիկ բռնութիւններ կը գործադրէ իր կամքը պարտադրելու համար, ոչ ալ պարզ դիտողի դերին մէջ է։ Բազմաթիւ փաստերէն երկուքին արձանագրութիւնը բաւական կը համարեմ։

Թագաւորին գահակալութեան տարեդարձին ներկայացած բազմաթիւ անձնաւորութիւններու մէջ, քանի մը հոգի կ'արժանանան արքայական համակրանքի, որոնց մէջ Խուզիստանի երբեմնի տէր ու տիրական Շէյխ Խազալի որդին, իսկ ինքը՝ Շէյխը ընդհակառակը բոլորին ներկայութեան կ'անարգուի։ Թագաւորը պատմական այդ օրուան համար անտանելի գտնելով Շէյխին տարազը եւ իր որդին շնորհի արժանի համարելով, կ'ըսէ.

— «Հօր շէնք ու շնորհքը տես... (ախտ ու թարքիպ) Խուզիստանի այս ճամբորդութեան ժամանակ, առանց բացառութեան ցեղերու եւ աշիրէթներու բոլոր պետերն ու անհատները փէհլեւի հագուստ ու գլխարկ էին հագեր։ Երկու հակառակորդներն ալ որ կային (ուրախ տրամադրութեամբ եւ ձեռքի շարժումով) բարեբախտաբար թնդանօթի բերան գացին, մէկը կուրծքին վէրքէ եւ միւսը վիզէն...»։

Այս տողերը կը թարգմանեմ «Դաշիտ»էն, իսկ «Իրան» օրաթերթը կը գրէ.

— «Նոյն օրը ուրիշ կարեւոր անձնաւորութեան մը՝ Շուշթարիի հրապարակաւ անարգուիլը, քանի որ իրաւունք չունի երկար հագուստով ու փաթթոցով պտըտելու. (այդ ձեւի հագուստը վերապահուած է միայն հոգեւորական դասի ներկայացուցիչներուն։)

«Դուն ո՞վ ես, մօլթահէ՞ն ես...» կը հարցնէ Շահը։ Եւ մարդը նոյն օրն իսկ կը փոխէ տարազը եւ նամակներ կ'ուղղէ թերթերուն։

Այժմ երբ արդէն երկրի բոլոր կողմերուն մէջ ազգաբնակութեան խոշոր մէկ մասը բոլորովին կերպարանափոխուած է, կը խորհին հագուստի փոփոխութիւնը ընդհանրացնելու համար բոլորին պարտադրել յատուկ օրէնքով։

Դեկտեմբեր 25ին Խորհրդարանի 15րդ նիստը զբաղեցաւ այդ խնդրով։ Ներկայացուած օրինագծի շուրջ սկսաւ ուշագրաւ վիճաբանութիւն։ Եզրակացութեան փոխարէն՝ կը նախընտրեմ թարգմանել քանի մը ճառեր։

Աղա Սէյէտ Եաղուպ.— Ես դժբախտաբար հակառակ եմ թէ՛ օրինագծին ըստ էութեան եւ թէ անոր ստիպողականութեան, իսկ այն պարոնները որ կը յենուն մեծամասնութեան, լաւ է համաձայնին փոքրամասնութեան հետ։ Քանի որ երդում ըրած ենք յարգել օրէնքը, լաւ է, որ պարոնները փոքրամասնութեան համաձայնին։ (Կրկնութիւնը ճառախօսինն է)։ Այս ի՞նչ ծառայութիւն է, որ Խորհրդարանը կ'ուզէ կատարել ժողովուրդին համար։ Թող ժողովուրդը իրեն եւ իր ազատութեան թողուն, մինչեւ որ ինքը աւելի լաւ անդրադառնայ։ Այժմ կ'ըսէք, ոչ, մենք պէտք է վաւերացնենք, ուրեմն թողէք այս օրինագիծը նախ յանձնախումբին երթայ, յետոյ կրօնական մասը որոշելու համար դատական յանձնախումբին երթայ եւ նոյնպէս գործադրելու տեսակէտէն յանձնաւի ներքին յանձնախումբին եւ ուշադրութեամբ հաստատուի։

Աֆշար (Ուրմիոյ ներկայացուցիչն է. չշփոթել մեր բարեկամ Տոքթ. Աֆշարի հետ).— Օտար երկիրներու մէջ որոշ օրինագծեր երեք անգամ խորհրդակցութեան կը դնեն, արդ, մենք մօտաւորապէս վեց հարիւր անգամ այն երկիրներէն ետ ենք. քանի որ ետ ենք մնացեր, պէտք է գործի մէջ արագ ընթանանք, ուրեմն եթէ այսպիսի օրինագծեր ստիպողաբար հաստատուին, աւելի լաւ է։

Դաշտի («Շաֆաղը Սօրխ» օրաթերթի խմբագիրը).— Ես հակառակ չեմ այս օրինագծին եւ մինչեւ անգամ անոր ստիպողականութեան։ Նոյնպէս ոչ միայն համոզուած եմ, այլեւ կարծեմ մասամբ ուշացած է։ Հինգերորդ նստաշրջանի սկիզբները որոշ պատգամաւորներ նոյն նպատակը ունէին եւ նոյնիսկ օրինագիծ մըն ալ պատրաստուեցաւ, բայց չյաջողեցաւ Խորհրդարանին ներկայացնել։ Այսօր սուրբ օր մը՝ է, որ այս օրինագիծը կուգայ Խորհրդարան, իմ կարծիքով հագուստի բարեփոխման հարցը եւ բոլորը միատարազ դարձնելը մեծ բարենորոգումներէն մէկն է. ոչ ես, ոչ որեւէ մէկը կողմնակիցներէն չի կրնար կէս ժամուան կամ մէկ ժամուան ընթացքին անոր առաւելութիւնները բացատրել, քանի որ անոր առաւելութիւնները հիմնուած են ընկերային ու հոգեկան պատճառներու վրայ... գալով փաթթոցին, մենք անոր դէմ թշնամութիւն չունինք, այլ կ'ուզենք որ զայն գործածեն այն անձերը որ արժանի են եւ այդ հագուստը հոգեւոր դասակարգին յատուկ ըլլայ եւ այս պատճառով անոնց յարգանքը աւելնայ։ Անցեալին մէջ, ո՛վ իր մօրը հետ սրդողէր, քանի մը մետր լաթ գլուխը կը փաթթէր, հոգեւորական կը համարուէր եւ ինչ որ ուզէր կ'ընէր։ Մենք կ'ուզենք որ այդպէս չըլլայ...

Աղա Սէյէտ Եաղուպ.— Պարոն Դաշտիի կարծիքով, մարդիկ կամովին ու հաճոյքով երկրի առաջին մարդու(*) հսկողութեան տակ պատրաստ են գործադրելու այս օրէնքը։ Չեմ հասկնար այս օրինագիծը երկրի բարենորոգման ո՞ր մասին կը վերաբերի։ Կրնաք պատմութեան դիմել։ Տեսէք Դարեհի ժամանակ երկիրը որքան ընդարձակ էր եւ քանի ցեղեր կային տարբեր հագուստներով, մինչդեռ կառավարութիւնը, երկիրն ալ կատարելապէս անկախ էին։

Ֆիրուզապատի.— Աւելի լաւ է մարդոց համար գործ պատրաստենք եւ ոչ թէ անոնց հագուստի ձեւը Խորհրդարանի մէջ հաստատենք. ոչ մէկ Խորհրդարան նախընթաց ունի, որ պատգամաւորները մարդոց հագուստի ձեւը որոշեն։ Լոնտոնի մէջ մէջ մարդիկ 27 տեսակ հագուստ կը հագնին, իրենց հագուստի գոյներուն համար լիազօր են։ Ի՞նչ բան կը ստիպէ որ բոլորը միատեսակ ըլլան։

Աֆշար.— Գոյնի մասին ոչ ոք առանձին կարծիք ունի, բայց հագուստի ձեւը պէտք է միօրինակ ըլլայ։ Վերջապէս երկիրը պէտք է ազգային միասնականութիւն առաջ բերէ։ Այն մարդը որ ձեզ ըսեր է թէ Լոնտոնի մէջ 27 տեսակ հագուստ կը հագնին, անպայման Լոնտոն չէ գտնուած։

Սէյէդ Հապիպօլա Լարիջանի տարօրինակ առաջարկ մը կ'ընէ. այն պարսկահպատակները որ կը գտնուին արտասահման, կ'ենթարկուին այս օրէնքին։ Աղմուկ կը բարձրանայ, որմէ յետոյ առաջարկը ետ կ'առնէ։ Ուրիշ մը կ'առաջարկէ արտասահման գտնուող պետական պաշտօնեաները եւ ուսանողները ենթարկել նոր օրէնքին։ Զրադաշտականներու ներկայացուցիչ Արբապ Քէյխոսրով այդ առաջարկը կը գտնէ անգործնական։

Օրինագծին երկրորդ յօդուածին վերջը կ'ըսուի. «Ոչ մուսուլման ազգերու հոգեւորականները այս օրէնքի տրամադրութենէն ազատ են»։ Պատգամաւորներէն Շարիաթզատէ կ'առաջարկէ ոչ մահմետական ազգերու տեղ ոչ մահմետական հպատակներ գրել։ Այս առաջարկը կը քուէարկուի առանց վիճաբանութեան եւ կ'ընդունուի։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

(*) Խօսքը Շահին կը վերաբերի։ Պ. Դաշտիի, այս խօսքերը իր ճառին մէջ չուզեցի կրկնել։
Վ. Ի.

ՑԱՐ ՆԻՔՈԼԱ ՈՂՋ!

«Մորնինկ փոսթ»ի Ռիկայի թղթակցին տուած տեղեկութեանց համաձայն, Ուկրայինայի մէջ, անծանօթ մը ինքզինքը կը յայտարարէ իբր Ցար Նիքոլա։ Գիւղացիները զայն կը պաշտպանեն եւ որպէս զի չձերբակալուի, մէկ տեղէ ուրիշ տեղ կը փոխադրեն անընդհատ. Իրմով, նոր շարժում մըն է որ ծայր կուտայ, կարգախօս ունենալով «Ցարը եւ Սովետները», որուն նպատակն է միապետութիւնը հաշտեցնել բոլշեւիզմի հետ։ Գիւղացիները կ'ուզեն որ Քիեւը դառնայ մայրաքաղաքը Ցարին, որ իրենց կը խոստանայ ամէն տեսակ ազատութիւն։

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ՇՈՒՐՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. թղթ.).— Պ. Վահան Խօրասանճեանի ծրագրած մայր եկեղեցին արդէն բարձրացած է Փրատոյի լայն պողոտային վրայ։ Փառաւոր ու հսկայ այս շէնքը մասնաւոր հետաքրքրութիւնը գրաւած է բոլոր օտարականներուն։ Եկեղեցին պիտի կոչուի Ս Թարգմանչաց։ Պալ. քեան եպիսկ. ներքին կահաւորման համար պատրաստած է 120 հազար ֆրանք դրամ եւ նիւթ։

Առաջնորդին գնահատելի գործերէն մէկն է նաեւ պսակի արգիլումը պարասրահներու կամ սրճարաններու մէջ։ Ո՛ր եւ է զոյգ նախ պէտք է կատարել տալ քաղաքական պսակը, ապա կրօնականը՝ եկեղեցիին մէջ, ու յետոյ եթէ կարող են (ամէնէն չքաւորներն անգամ ունեւոր կը դառնան այդ պահուն), հարսնեւորները կ'առաջնորդեն ընդունելութեան մասնաւոր սրահը, երգելու, պարելու եւ խմելով մինչեւ լոյս զուարճանալու համար։ Դեռ տարի մը առաջ նախկին վարչութեան օրով քահանաները կաշիէ պայուսակով մը կը շրջէին սրճարանէ սրճարան եւ այդ անտանելի ժխորին մէջ պսակի արարողութիւնը կատարելէ վերջ, իրենց նուէրները առնելով կը մեկնէին, որպէսզի կրօնական երգեցողութիւններուն յաջորդեն թուրքերէն «մանի»ներ ու «շարքի»ներ...

Սակայն միշտ ալ կը գտնուին մարդիկ, որոնք քաջագործութիւն մը ըրած ըլլալու համար ասպարէզ իջնելով, կ'ուզեն խանգարել այս աւանդական սովորութիւնը։ Խօսքս մասնաւորելով Պօմոնի թաղականութեան վրայ, պիտի ուզէի յիշեցնել թէ՛ անպատուաբեր է իրենց ըմբոստութիւնը։ Ինքնահաւան թաղականներ, ո՛չ առաջնորդ կը ճանչնան, ոչ ազգային մարմին, եւ ամէն օժանդակութենէ զրկուած են։ Պօմոնէ շատ ուշ կազմակերպուած շրջաններ այսօր անհամեմատ յառաջդիմութիւն ըրած են, տէր դառնալով սեփական հողերու եւ մատուռներու։ Վերջերս յիշեալ արուարձանի թաղականութիւնը քաջագործութիւն մըն ալ ըրած է իրենց մատուռին քահանայ նշանակելով Տ. Գէորգ Նիզամեանը՝ որ Կրօն. ժողովին կողմէ նախ պաշտօնազուրկ, ապա իր անուղղայ ընթացքին պատճառով փիլոնազուրկ հռչակուած էր։

Այս մարդը չի գոհանար Պօմոնի մէջ քահանայագործելով, այլ՝ Մարսէյլի զանազան սրճարաններուն եւ պարասրահներուն մէջ ալ պսակներ կը կատարէ, հակառակ Առաջնորդարանին արգելքին, անշուշտ միշտ աժան գիներով։ Այսպէսով կրօնքը տեսակ մը առեւտրական գործ է դարձուցեր։

Մէկէ աւելի արուարձաններէ միայն քահանաներ կ'ուզեն, մինչ երեք քահանաներ հազիւ կը բաւեն կեդրոնի հոգեւոր գործերուն։ Այս պատճառով երկու երիտասարդ քահանաներ ձեռնադրուեցան։

Առաջնորդարանը 1928 տարուան մէջ արձանագրած է 305 ամուսնութիւն, 320 ծնունդ եւ 201 մահ։

Ասկէ զատ ունինք յայտնութիւններ, հայ կաթոլիկ եւ հայ բողոքական։ Կարգ մը տեղեկութիւններու համար նախ դիմեցի հայ կաթոլիկներու գերապայծառին, որ գոհունակութեամբ գիս ղրկեց իրեն ստորադաս կղերականին՝ Յովհաննէս վարդապետ Չուհաճեանի։ Այս գերյարգելին փոխանակ հարցումներուս պատասխանելու, յայտարարեց.

— Քու հարցումներուդ պատասխան չեմ կրնար տալ, պէտք է թուղթ մը բերել տաս հռոմէական պապին փարիզի փոխանորդէն...

Երբ դուրս ելայ, մուտքի դրան քով տեսայ «Ազդ» մը, հայերէն, թուրքերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով. «Յունուար 6 տօ սապահ գիյնէթլու պատարագ Ցիսուս մանուկա սէճտէ գըլըմասը»։ Այսպիսի կարգ մը ազդարարութիւններէ վերջ, ամէնէն վարը իբր ստորագրութիւն կը փայլին հետեւեալ բառերը — «Էրմէնի կաթոլիկ բուհանի բիյասէթի»։

Խորհրդածութիւնները աւելորդ են.

Հայ բողոքականներու պատուելի Ղազարոսեանը քաղաքավարութեամբ ընդունելով՝ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց.

— Ես աւելի ազգասէր եմ քան կրօնամոլ։ Երբեք ջանք չեմ թափեր զանազան տուներ մտնելով կամ մասնաւոր քարոզիչներ հրապարակ հանելով ժողովուրդը բողոքական դարձնել։ Ընդհակառակն ձեր Ազգային Միութեան, Առաջնորդարանին կամ քահանաներուն հետ վէճեր ունեցող եւ պսակուելու համար ինծի դիմողներուն համերաշխութիւն քարոզելով, ջանացած եմ համոզել որ իրենց քահանաներուն ձեռքով պսակուին։ Մարսէյլի եւ շրջակայ արուարձաններու մէջ իբր հայ բողոքականներ արձանագրած եմ հարիւր յիսուն ընտանիք։ Ունինք հոգաբարձութիւն մը իր պաշտօնին գիտակից, որ կը մատակարարէ մեր ժողովուրդին մտաւոր եւ հոգեկան բոլոր պէտքերը։ Այս մէկ տարուան ընթացքին ունեցած ենք 8 հարսնիք, 8 ծնունդ եւ 2 մահ։

ՍՏ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԲԱՆԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԻԿՈՆՈՄ ԱՐՄԷՆԻ

Միլոյի հռչակաւոր Աստղիկին (Vénus de Milo) շուրջ, վերջերս, Temps օրաթերթի աշխատակիցներէն René Puaux, նուիրած էր կարգ մը յօդուածներ, ջանալով լուսաբանել անդամատեալ գեղեցկութեան մասին պատմուած, հիւսուած, անբացատրելի մնացած կարգ մը մութ կէտեր։ Նոյն աշխատակիցը, 1929, Յունուար 4ի թիւին մէջ *Դարձեալ Միլոյի Աստղիկի մասին* յօդուածովը կ'անդրադառնար նոր լուսաբանութիւններու շուրջ, ուր կը հանդիպինք մանրամասնութեան մը, որ կը հետաքրքրէ հայ ընթերցողը մասնաւորապէս։

Միլօ կղզիին Թրքական կառավարիչը ծանր եւ բացառիկ տուրքերու ենթարկած էր կղզեցիները, տեղւոյն վրայ գտնուող հնութիւն մը (Աստղիկի արձանը) օրէնքի հակառակ օտար պետութեան մը (Ֆրանսայի) ծախելնուն համար։ Կղզեցիները, ամէն անգամ որ այդ պետութեան դրօշը պարզող նաւ մը կը հանդիպէր իրենց նաւահանգիստը, յամառօրէն կը պահանջէին հատուցումը 7,518 ղրուշին, զոր «Քափիթան» փաշան հարկադրեր էր իրենց։ Ծովակալ տը Ռինեի, հրամանատարը Արեւելեան բաժինին, 1825 յուլիս 4 թուակիր նամակով մը, կը խնդրէր ծովային նախարարութենէն, որ հաճի անպատճառ կարգադրել այս անտանելի խնդիրը։ Պոլսոյ դեսպան մարքիզ տը Ռիվիէր իր վրայ կ'առնէ այս յաւելուածական ծախքը, ինչպէս կը վկայէ ստացագիրը 1826 յունուար 25 թուականով, ստորագրուած կղզիին երեք գլխաւորներէն՝ Iconome Armeni = Իկոնոմ Արմէնի, վանահայր Միխայէլի եւ պետրօ Թարթարաքի, որոնք ստացան «կանխիկ մեծա-
նուն հիւպատոսէն նոյն
քին, Պ. Լուի Բրեստէն,
մանաւ եւ ի հաշիւ Ն. Վ.
տը Ռիվիէրի, բնակեալ ի
7,218 Թրքական ղրուշի
ը...»

Iconome Armeni=Իկոնոմ Արմէնին իսկոյն մեզ խորհիլ տայ *Իկոնոմի* հայկական գում ունենալուն. *Էրմէնի* նամ։ Անհրաժեշտ կը դա
հոս շեշտել թէ այդ Iconom
նունը նախորդ յօդուածն
մէջ յիշուած էր Œconom
Էկոնոմոս ձեւով։ Զարմա
այն է որ այդ անունով
հիմա ֆրանսական քաղաք
հաստատուած են Ֆրանսա
ւական տարիներ առաջ,
դոնց տղաքներէն մէկը
սէօր է այժմ Ամիէն
մանչերու Լիկէօնին մէջ։

Գիտենք որ, պատերազմ
ռաջ, զմիւռնահայ բազմ
ընտանիքներ՝ կապեր ու
մութիւններ ունէին յոյն
կղզիներու հետ։ Նոյնպէս
նահայ հրապարակագիր
Թէոս Մամուրեան, «Արեւե
Մամուլ»ի բազում Թ
գրած մանկական յիշատա
րէն կ'իմանանք որ Մ. Մա
եան ինքն եւս իր մանկութ
ու արծակուրդներն անցու
է այդ կղզիներուն մէջ։
Քորֆու կղզիին *Արմենա*
մասին Թէոդիկի տարեցո
րուն մէջ բաւական մը գրու

Խորապէս փափաքելի է
հայ ալպատողներ եւ մասն
րաբար բանասէրներ, յուզ
նութենէ մը անցընէին Միլօ
զիին երեք գլխաւորներէն մ
*Իկոնոմ Արմէնի*ի պարագան
կերպ մը յունահայ գաղութ
րու պատմութեան մէկ կարե
էջը կը ներկայացնէ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՍԻՐԱԿԱՆ

Գահիրէի «Էլ Մուքաթթ
թերթը կը պատմէ թէ վեր
Երուսաղէմի մօտերը գտնուա
Սողոմոնի սիրական կնոջ մա
երեւան հանուած դամբանը
խութիւնով կը գերազանցէ Թ
Անխ-Ամոնինը։ Դամբանը զար
ուած է ամենագեղ եւ թանկ
ժէք առարկաներով։ Մումիան
ուած է ոսկիէ դագաղի մը
որ ծածկուած է արժէքաւոր
րերով պճնուած վերմակի մը։
Մումիային մատները զարդար
են մատանիներով. գլխուն
շափիւղաներով, զմրուխտներով
մարգարիտներով ընդելուզ
թագ մը։ Մարմինին քով գտնուա
մագաղաթ մը որ, կը կարծու
Սողոմոն ինքն իսկ գրած է.
մէջ արձանագրուած է սիրա
նին մահուան պարագաներն
ռաքինութիւնները։ Ըստ մա
ղաթին արձանագրութեան,
ղոմոնի սիրուհին որ կը կոչ
Մէմփիսցի Մօտի Մարիս,
ւեցաւ պալատին մէջ, իր ամ
նին Սողոմոնի կեանքը փրկ
համար, ինքզինքը զոհելէ յե

Սողոմոն՝ իր սիրականին
դէպ իր երախտագիտութիւն
զմահ սէրը յայտնելու համա
իր ձեռքերով իսկ, իր սիրակ
դիակին գլխուն վրայ դրա
թագը՝ զոր ժողովուրդին կ
իրեն նուիրուած էր իր շ
տարեդարձին առթիւ։

Ահա թէ ինչպէս Սողոմոն
պատմէ իր սիրականին մահ
պարագաները։

«Դուն կը կոչուիս Մէմփ
ցի Մօտի Մարիս, քու գեղեց
թեանդ եւ սրտիդ համար,
իմ սիրականս ըրեր էի, քու
կիրեդ՝ Եգիպտոսէն, քեզ իմ
գաւորութեանս մէջ բերել
էի։ Եւ դուն, ինծի երջ
թիւն պարգեւելէ յետոյ, կեան
ալ փրկեցիր։

Քու հայրդ, փառ Աստու
Եգիպտոսէն եկեր էր, անոր
տերը պարգեւներով բեռնա

...ին, բայց անոր սիրտը լեցուն ...ր ոխով: միտքը դրեր էր գիս ...պաննել եւ փառաւոր հաշւոյն, ...ւ թագաւորութիւնս խլել:

Օր մը, խնդրեց ինծմէ որ ի... ...ն հետ ճաշեմ եւ քեզ հրամա... ...եց թունաւորել գինին որ ինծի ...պիտի հրամցուէր:

Յարգանքը որ ճօրդ կը պար... ...էիր, կ'արգիլէր որ զայն մատ... ...ես: Երբ բաժակները բերելով ...րահ մտար, նշմարեցի քու մա... ...ատիպ տժգունութիւնդ, բայց ...առանց մտատանջուելու. բար... ...րացուցինք մեր բաժակները: Ա... ...էնտօ չլմեց: գինին մօտեցուցի ...րթներուս: Այն ատեն էր որ ...ուսահատական ծիչով մը, խլե... ...իր բաժակս եւ զայն խմեցիր ...էկ ումպով: Քանի մը վայրկեան ...անշարժ մնացիր: կարծեցի թէ ...ը քարանամ: Ամէնտօ փախաւ ...դատաղութեան աղաղակ մը ար... ...ակելով: Այն ատեն, անշունչ, ...ինկար գետին:

Մոտի, իմ սիրասուն կինս, ...քու կեանքդ զոհեցիր, իմս փրկե... ...ու համար:

Երկիւղածօրէն քեզ այս դամ... ...բանին մէջ թաղեցի եւ ճակտիդ ...վրայ դրի ոսկիէ այս թագը, զոր ...իմ ժողովուրդս ինծի նուիրեր ...էր, թագաւորութեանս 25րդ տա... ...րեդարձին առթիւ:»

Եթէ պատմութիւնը ստոյգ է, ...նե՞ղծ Սողոմոն թագաւորը... որ 700 ...կիններ եւ 300 սիրուհիներ ունէր, ...է այսպէս կորսնցուց իր միակ սիրա... ...կանը: Գիւտին կարեւորութիւնը ...ակնյայտնի է: Բայց հնագիտա... ...կան աշխարհը դեռ կասկածով կը ...երաբերի անոր հանդէպ: Պաղես... ...տինի հնագիտութեան հմուտ փը... ...րանսացի գիտնական մը Տիւսօ, ...որ Լուվրի փիւնիկեան հնութիւն... ...ներու վերատեսուչն է, հետեւեալ ...կարծիքը կը յայտնէ.

«Առաջին ակնարկով, տպա... ...որութիւնս կ'ըլլայ այն որ գոր... ...ը շատ վիպական կերպով ներկա... ...յացուած է Անգլիացիներու կողմէ: ...Այս թագաւորը, որ իր գաղտնիք... ...ները իր ձեռքով կը գրէ մագաղաթի ...վրայ, երբ այդ թուականին (մեր ...թուականէն 960-930 տարի առաջ) ...միայն պապիրոս կարելի էր գոր... ...ծածել եւ որ իր ցաւը կը պատմէ ...թերթօն-վէպի ոճով մը, շատ ...ը զարմանալի Սողոմոն մը կը թուի ...ըլլալ:

«Սակայն առանց ստուգելու ...պէտք չէ դրժել այս գիւտը որ ...ճանաչանկելի է: Կը տեսնեմ թէ՞ որ ...կրնայ գտնուած ըլլալ դամբանը, Օփելի բլրան վրայ:

«Իսկ այս Եգիպտուհին, պատ... ...մութեան համար անծանօթ չէ: ...Թագաւորաց գրքին մէջ, երեք ...անգամ յիշատակուած է:

«Անկարելի բան չկայ եւ ...կիտեմ թէ Անգլիացիները շատ ...ը ...եղեն Օփելի բլուրը: Ցարդ սակայն, անկարեւոր դամբաններ երեւան հանած էին: Թող ուրեմն, մեզի յայտնեն պեղումները կատարող հնագէտին անունը, ներկայացնեն լուսանկարներ եւ մանաւանդ համբաւաւոր մագաղաթը: Եթէ կեղծիք կայ գործին մէջ, առաջին քննութեամբ կը պարզուի:»

Կեանքը Հայաստանի Մէջ

(Քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ԼԵՆԻՆԱԿ ՆԻ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ.— Անդր. կառավարութիւնը քննելով Հայաստանի 500,000 ր. երկարատեւ վարկ բանալու խնդիրը, Լենինականի եւ գաւառի բնակարանային շինութեանց գործին համար, որոշեց ամսուան մը ընթացքին, քննել Լենինականի մէջ, երկրաշարժի տուած վնասները, քայքայուած բնակարանները, ըստ այնմ որոշում տալու համար:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— 1926ի վիճակագրութեան համաձայն, Հայաստանի մէջ գրագէտ կարդացողներու թիւը կը հասնի 222,107ի որ կը կազմէ, երկրի ամբողջ բնակչութեան 25,2 տոկոսը: Այս թիւը ցոյց կուտայ որ Հայաստան իր դրացի երկիրներէն ալ ետ մնացած է:

Այսպէս, ամէն մէկ հազար բնակչի հաշուով՝

Հայաստան	252	*գրող-կարդ.*	
Ազրբէջան	185	»	»
Վրաստան	367	»	»
Ամբողջ Անդրկ.	278	»	»
Հիւս. Կովկաս	227	»	»

Հայաստանի մէջ աչքի կը զարնէ այրերու եւ կիներու միջեւ կրթական տարբերութիւնը. հազար այրերու վրայ 358 կը նկատուին գրող-կարդացող, իսկ կիներու միայն 142ը. ըսել է թէ այրերու կրթական մակարդակը բարձր է կիներէն 250 չափով:

Մեծ տարբերութիւն կայ նաեւ գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ: Քաղաքի բնակչութեան 1000էն կ'իյնայ 510 գրող-կարդացող, գիւղին մէջ 192:

Դպրոցական կրթութիւնը հաւասար չափով չէ տարածուած նաեւ Հայաստան ապրող զանազան ազգութիւններու մէջ: Հայերու կրթական տոկոսը աւելի բարձր է քան թուրքերունն ու Քիւրտերունը. բայց ցած է քան Ռուսներունն ու միւս ազգերունը: Այսպէս, տարբեր ազգերու հետ բաղդատմամբ, ամէն մէկ հազար հոգիի վրայ, Քիւրտեր՝ 16, Թուրքեր՝ 69, Հայեր՝ 271, Ռուսներ՝ 480, այլ ազգեր՝ 311:

ԱՅԳՐ ԼԻՃԸ.— Այգր լիճը կը գտնուի Էջմիածնէն 22 քիլոմեդր հեռու: Ջայն օգտագործելու փորձ մը եղած է Էջմիածնի վանականներուն կողմէ 18րդ դարուն սկիզբները. բայց վեց տարուան անընդհատ աշխատանքէ յետոյ, չեն յաջողած անոր ջուրը դաշտերը հասցնել եւ գործը ձգած են կիսատ:

Ներկայիս, անոր եզերքներուն վրայ գետեղուած 5 հզօր ջրհան մեքենաներ հսկայ խողովակի մը միջոցով, անոր ջուրը կը փոխադրեն առաջին աւազանի մը մէջ որ կը գտնուի 10 քիլոմեդր հեռու: Անկից ալ, ջուրը աստիճանաբար կը բարձրանայ Բ. եւ Գ. աւազանները եւ 450 քիլոմեդր երկարութիւն ունեցող ցանցի մը միջոցով՝ կը բաշխուի դաշտերուն: Այգր Լիճը, մէկ վայրկեանի մէջ կուտայ 4 խ. մ. ջուր: Լիճին շահագործման համար աշխատանքները ցարդ արժած են մէկ միլիոն 425 հազար ր.: Այս տարի ալ պիտի ծախսուի 655,000 ր., ջրաբաշխ ցանցին լայնացման համար: Լիճը արդէն իր ներկայ վիճակով կ'ոռոգէ 6180 հեկտ. տարածութիւն, որ ծածկուած է խաղողի այգիներով, բամպակի եւ ուրիշ բոյսերու արտերով:

ՊԱՅՔԱՐԸ ՄՈՒԿԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Փարիզի մէջ մուկերը կը վխտան եւ լուրջ վտանգ մը կը կազմեն բնակչութեան համար: Քանի մը տարի առաջ, Սէնի նահանգապետ Օթրան, արշաւներ կազմակերպած էր անոնց դէմ, զանոնք բնաջնջելու համար: Մրցանակներ յատկացուած էին որսորդներուն, բայց այն ատեն պայքարը չտուաւ սպասուած արդիւնքները: Մուկերը այնքան արագօրէն կ'աճէին որ շատ չանցած, բնաջնջման որեւէ միջոց անպէտ կը դառնար:

Վերջերս սակայն, դարձեալ ձեռնարկուած է արշաւ կազմակերպելու մուկերուն դէմ, որոնք բանած են Փարիզի կոյուղիները եւ կը դառնան զանազան հիւանդութեանց տարածման միջոց: Անոնց դէմ պայքարի միջոցներէն մէկն է զանոնք սովի ենթարկել. այս նպատակով ալ, բոլոր տանտէրերուն պարտադրուած է որ կափարիչով փակեն այն տուփերը, ուր վարձակալները կը թափեն իրենց ուտելիքներու աւելցուքները եւ զանազան աղտեղութիւններ: Բայց որպէսզի այս միջոցը աւելի արդիւնաւոր դառնայ, պէտք է որ ընդհանրանայ եւ ամէն տունուոր ջանք թափէ այս կերպով սնունդէ զրկելու մուկերը, որոնք երբ անօթի մնան, կը գաղթեն աւելի նպաստաւոր վայրեր:

Մուկերը վնասակար են հանրային առողջութեան, ասկից զատ, մեծապէս կը վնասեն երկրագործութեան: Ֆրանսայի համար միայն, անոնց տուած վնասը կը հաշուուի տարեկան 1 միլիառ ոսկի ֆրանք: Պէտք չէ զարմանալ որովհետեւ զոյգ մը մուկ կը բազմէ մէկ տարուան մէջ արտադրելու 880 ձագ: Այս բազմածին ընտանիքին թիւը երկու տարուան մէջ կը հասնի 387000ի, իսկ երեք տարուան մէջ 170 միլիոնի: Ասոնց վնասները բացատրելու համար, ամէն անգ դասախօսութիւններ պիտի սարքուին գիտական անձնաւորութեանց կողմէ, եւ ցոյց պիտի տրուին անոնց դէմ գործածուելիք միջոցները:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԴԷՄ

Սէնի նահանգային խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ քուէարկած է աժան բնակարաններու շինութեան յատակագիծ-ծրագիր մը, համաձայն Լուշէօրի օրէնքին:

Նախատեսուած 200 հազար աժան եւ 60 հազար միջին վարձքով բնակարաններէն՝ 80 հազարը պիտի յատկացուին Փարիզի նահանգին (50 հազար աժան եւ 30 հազար միջին):

Այս 80,000 բնակարաններէն 61 հազարը պիտի կառուցուին Սէնի նահանգին շինութեանց հանրային սպասարկութեան կողմէ, մնացեալ 19,000ը պիտի կառուցուին համայնքներու եւ անհատներու նախաձեռնութեամբ:

Այս 61,000 բնակարաններէն աժանները կէս առ կէս պիտի բաժնուին Փարիզի արուարձաններու միջեւ: Այս կերպով Փարիզի մէջ պիտի կառուցուին 18,000 աժան եւ 20,000 միջին վարձքով բնակարաններ:

Իսկ արուարձաններուն մէջ 18,000 եւ 5000 միջին:

Օրէնքը ամբողջ շինութիւններու լրացման համար կը նախատեսէ հինգ տարի: Այս հաշուով տարուէ տարի Փարիզի մէջ պիտի շինուին 7000 եւ արուարձաններու մէջ 4600 շէնքեր:

Իսկ 1929 1930 տարուան համար ընդունուած վերջնական ծրագրին համաձայն, արդէն պատրաստութիւններ կը տեսնուին 9677 բնակարաններու կառուցման:

ՌՈՒՍ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽ-ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆԸ

Մոսկուայէն առնուած լուրերու համաձայն, գիւղերու մէջ, սովետներու դէմ գրգռուած շարժումը անսովոր եւ սպառնալի սաստկութիւն մը ստացած է:

Բոլշեւիկեան թերթի մը համաձայն, սովետներու դէմ գիւղացիներու կռիւը երեւան կուգայ ամէնէն վրդովիչ ձեւով եւ ցոյց կուտայ թէ գիւղական բնակչութիւնը կը հրաժարի իր կրաւորական դիմադրութենէն եւ բացայայտ կերպով կ'անցնի «փոխ-յարձակողականի»:

Գիւղացիները կռուի զանազան միջոցներ կը գործածեն, երբեմն խաղաղ, երբեմն բուռն, պարագային համեմատ:

Իրենց ցորենը ծախելու եւ տուրքերը վճարելու մերժումը մեծ յաջողութեամբ կը ծաւալի եւ արդէն, տուած է զգալի արդիւնքներ, որոնք կ'աւելցնեն կառավարութեան դժուարութիւնները: Միւս կողմէ կառավարական ներկայացուցիչներու սպանումը, հանրային շէնքերու եւ սովետական ագարակներու հրկիզումը, յաճախադէպ կը դառնան: Բոլշեւիկեան թերթը չի ծածկեր թէ գիւղացիներու թշնամական շարժումը արագօրէն կը ծաւալի:

Միւս կողմէ, Վիատքայի կառավարութեան տուած լուրերուն համաձայն, այդ նահանգին մէջ ալ, խռովութիւններ ծագած եւ բազմաթիւ համայնավարներ սպանուած են:

Տեղին վրայ ղրկուած զինուորական ջոկատ մը զինաթափուած է ըմբոստ գիւղացիներուն կողմէ:

Գիւղացիներէ կազմուած պատգամաւորութիւն մը Վիատքայի Սովետներուն երեթալով՝ յայտնած է որ եթէ ըմբոստութեան ղեկավարներուն հանդէպ պատժական միջոցներ ձեռք առնուին, շարժումը աւելի ծանր հանգամանք պիտի ստանայ:

ԳԸՐՔԼԱՐ ԷԼԻԻ ՏՆՏԵՍ. ՎԻՃԱԿԸ

Գըրքլար Էլիի (Գըրք-Քիլիսէ) երեսփոխան ճէվտէթ պէյ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Իգտամ»ի, իր ընտրական շրջանի տնտեսական կացութեան մասին.

Պատերազմէն առաջ, մեր նահանգը նշանաւոր էր իր գինիի արտադրութիւններով: Պալքանեան պատերազմին, այգիները քանդուեցան: Աւելի յետոյ, որթատունկի հիւանդութիւնը փճացուց որթատունկերը: Միայն անցեալ տարի ժամանակ գտանք, այգեգործութիւնը ողջնցնելու համար: Հիմա մեր այգիներուն մէկ մասը նոր կը հասնի, բայց դատելով այն երեւոյթէն, որ Միւրէֆթէ եւ Թէքիրտաղ՝ հակառակ իրենց հարուստ այգիներուն, չեն կրնար պէտք եղածին պէս օգտուիլ, պէտք է հետեւցնել թէ Գըրքլար Էլին չպիտի կարենայ իր նախկին վիճակը վերստանալ:

Ծխախոտի մշակութիւնը, որ յաջորդած էր այգեգործութեան, քանի մը տարի լաւ բերք տուաւ: Բայց վերջերս, ինչպէս ամէն տեղ, մեր նահանգին մէջ ալ սկսած է քիչ մը ծխախոտ մշակուիլ:

Ժողովուրդը ամբողջովին երկրագործութեան նուիրուած է:

Միայն, Ալփուլլուի (շաքարի) գործարանին պատճառաւ, ամառ մը ճակնդեղի լաւ բերք մը ունեցանք: Գործարանին տնօրէնութիւնը ճակնդեղ ցանել կուտայ երկաթուղիի երկայնքը գտնուող գիւղացիներուն: Այս ամառ ճակնդեղի բերքը քիչ եղաւ, տիրող երաշտին պատճառով:

Մեր միւս նահանգներուն նըման, Գըրքլար Էլին ալ կը տառապի վարկի պակասէն: Ժողովուրդը ինկած է անխիղճ շահադէտներուն ձեռքը:

Տոկոսը երբեմն զարհուրելի չափերու կը հասնի, այնպէս որ գիւղացին լաւ տարիներու բերքովն ալ չի կրնար վճարել իր ահագին պարտքը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՔՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ ... *ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐՈՒ կառատան մը տէրը Մէթթալ, դիտեր էր որ իր պաշտօնեաներէն մէկը կը հետապնդէ իր աղջիկը, 18 տարու, գեղանի եւ զարգացած եւ նոյնիսկ զանազան տեղեր կը պարծենայ իր յաջողութիւններով: Պատուախնդիր հայրը ուզելով վերջ դնել շշուկներուն, կանչեց պաշտօնեան եւ ուզեց զայն հարցաքննել. բայց այնքան լկտօրէն պատասխանեց ան, որ հայրը զայրացած՝ ատրճանակով սպաննեց զայն, յետոյ յանձնուեցաւ ոստիկանութեան:*

ԿՈՉ ԵՈՋԿԱՏԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Խումբ մը սրտցաւ հայրենակիցներ երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ, կազմեցին Փարիզի եօզկատի եւ շրջակայքի Հայրենակցական Միութիւն մը: Երկրորդ ընդհանուր ժողովին մէջ քննուելով ծրագիր-կանոնագիրը վաւերացուեցաւ եւ օրինաւոր նկատուեցաւ մինչեւ պատգամաւորական ժողովի մը հիւանական գումարումը:

Ընտրուեցաւ վարչութիւն մը, — Պ. Պ. ատենապետ Գր. Զէփիրեան, ատենադպիր Ա. Սէֆէրեան, գանձապահ Խաչիկ Քէպապճեան, խորհրդական Հայկ Մաճառեան եւ Մ. Էպէշեան:

Աղդ. վարչութիւնս իբր բարոյական պարտականութիւն կոչ կ'ուղղէ բոլոր հայրենակիցներուն միանալ եւ զօրավիգ հանդիսանալ այս շարժման եւ ստեղծել մասնաճիւղեր իրենց տեղւոյն վրայ:

Բոլոր հայրենակիցները եւ մասնաճիւղերը որեւէ օժանդակութեան եւ լուսաբանութեան համար կրնան դիմել. Aram Sérianþ 10 Passage de l'Union, Asnières (Seine).

Վարչութիւն

Յ. Գ.— կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել այս կոչը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ա Ւ Ա Ն Դ Ա Վ Է Պ

Ա.

Այն երկիրներէն որոնք անծանօթ են աշխարհին, ուր հէքեաթները կը ծնին, ուր մարդիկ ...աղնջական բարքերով կ'ապ... ...ին, Արեւելքի խորը, գիւղի մը ...էջ, այր մը, կին մը կ'ըլլան, ...որոնք տղայ զաւակ մը կ'ունե... ...ան պատանի հասակով:

Այդ երկիրները աղջիկ, տղայ ...անուխ կ'ամուսնացնեն: Ծնող... ...ները չեն սպասեր որ կատարե... ...ութեան հասնին, փոքր-փոքր ...ը պսակեն, աղջիկ տղայ իրա... ...ու ծոց կուտան, ու մէկ անկո... ...ղինի մէջ, միատեղ պառկեցնե... ...ով կը մեծցնեն:

Ուստի այս այրն ու կինը կ'ո... ...ոշեն ամուսնացնել իրենց մէկ ...ատիկ զաւակը:

Հարսնոց կերակուր կը պատ... ...րաստեն, այրը իր կապոյտ ապ... ...իէ զգեստները կը հագնի, կինն ...ալ իր փայլուն հանդերձներովն ...ու ոսկիներովը կը զարդարուի, երգիչքէն երեսը հարսնիք կը բռնեն որ ամէն մարդ տեսնէ: Գեղով կը հրաւիրեն, անոնք ալ իրենց թանկագին զգեստները հագած կուգան, հարսնառ կ'երթան, ու մօտակայ գիւղէ մը հարսը ձի հեծցնելով կը բերեն, երգիքէն երեսը կլոր պար մը կը բռնեն, հարս ու փեսայ մէջերնին կ'առնեն, կը չալեն, կը պարեն: Եօթը օր, եօթը գիշեր հարսնիք, յետոյ հարսնեւորները կը ճամբեն ու հարս ու փեսան կը մեկտեղին:

Այր ու կնոջ ուրախութիւնը ա՛լ չափ չունենար:

Տղայ մը ունէին կարգեցին, տունն ի վեր հարս մը բերին: Հայր մը, մայր մը ա՛լ ի՞նչ փափաք կրնայ ունենալ:

Թէեւ բերած հարսներնին շատ պզտիկ է, բայց ի՞նչ վնաս կուգայ ատկէ: Իրենց տղան ալ մեծ մը չէ: Երկուքն ալ յարմար են իրարու:

Եւ արդարեւ հարսը այնքան մատղաշ էր, որ աղջնակները ներքնատուներուն անկիւնները հաւաքուելով ինչպէս հարս կը խաղան, մէջերնուն աղջնակ մը հարս կը ձեւացնեն, պզտի՛կ հարսնուկ մը, որ տեսնողին խնդալը կուգայ, այնպէս կը նմանի: Կեսուրը երեսը քօղքեր, հագուեցուցեր, զարդարեր է, տանն երեսը ման կուգայ, բազուկներուդ վրայ պառկեցնես, հօփըլ-հօփըլ վեր նետես ու նորէն բռնես, կը բռնուի ու կը խաղցուի, այնպէս բան մը:

Տղան ալ ժիր է, վառվռուն, բայց դեռ շատ բարակուկ է: Երեսները մա՛զ չկայ: Երեսներդ աղջիկներուն երեսներուն քսես, ինչպէս կակուղ են ու հեշտին, նորէն քսելդ ու չզատելդ կուգայ, անանկ այտեր մը ունի: Պատանի՛կ կը հոտի:

Երկուքն ալ պորտ պորտի կեցնես ու չափես իրարմէ բարձր մը չպիտի գտնես: Գիշերները կը պառկին, չեն գիտեր թէ ինչո՞ւ համար է, Աստուած ինչո՞ւ այդ օրէնքը տուեր է որ աղջիկ, տղայ իրարու ծոց պառկին: Կը կլորիկնան, կը քնանան անոնք երես երեսի դարձուցած, առտուն կ'արթննան որ իրարու չունչէն քրտներ են, պատանեկին քթին վրայ քրտինքի մը կաթիլ կայ, հարսնուկին այտերը բարակ մը կարմրեր, հոտուըտալիք, պագնելիք, ծոցդ կոխելիք կարմիր խնձորներ են դարձեր:

Այրը՝ տղան շատ չաշխատցներ, կեսուրն ալ չթողուր որ հարսը ծանր բաներ վերցնէ:

— Թող մեծնան, ետքը շատ կը բանին: Հիմա պզտիկ են կ'ըսեն:

— Երկուքն ալ մեր զաւակներն են: Մէկ մըն էր, Աստուած երկուք ըրաւ, երեսնիս նայեցաւ ու չխտեց: Անոնք վաղը միւս օր խելքերնին հեղ մը հասնի, անանկ իրարու համ կ'առնեն որ, իրարմէ զատես ալ չեն զատուիր:

Այս խորհրդածութիւններով անոնք կը գուրգուրան իրենց զաւակներուն վրայ, ու կ'անցնին տարիները:

Բայց դժբախտութիւն մը կ'ըլլայ բոլորին համար որ ընտանիքին մեծը կը մեռնի, կը մնան երեքը: Բարեբախտաբար վարուցանը բաւարար է, ապրուստի նեղութիւն չեն կրեր, կ'ապրին, կարօտ չեն մնար:

Ժամանակ մը անցնելէն ետքը սակայն, պատանին կը փոխէ իր միտքը: Կ'ուզէ ճամբորդել: Ան դիւթուած է հէքեաթներէն, հեռու երկիրներու սքանչելիքներու, զանձերու պատմութիւններէն, կը պահանջէ անպատճառ թողուն որ ճամբորդէ: Ի՞նչ ընէ մայրը: Շատ կը համոզէ, բայց ի զուր: Ճարահատ կը համակերպի, աղերսելով որ չմոռնայ հարսնուկն ու զինքը, ու շուտով ետ դառնայ:

Պատանին ընկեր մը ունի, իրմէ մէկ-երկու տարօք հազիւ մեծ, թխադէմ, մէկ երեսին խալով մը: Անոր հետ մտերիմ են, կը խնդրէ որ իր բացակայութեանը օգնէ իր մօրը, կնոջը, պաշտպանէ զանոնք: Ան ալ կ'ապահովցնէ զինքը:

Առտու մը պաշարնիրկըկապէ ան կոնակը, փուլպանները կը քաշէ մինչեւ ծունկերը, բիրը ձեռքը, ուլարած հօտաղներու երեւոյթով ճամբորդ մը կը դառնայ: Մօրը ձեռքը կը պագնէ, աղջիկը թի եկող կանանց ձեռքերը կը պագնէ, անոնց օրհնութիւնները կը ստանայ: Մէկ անկիւնն ալ տանը հարսնուկը կայնած է: Երես չունի, ձեռք չունի, երեսն ու ձեռքը քօղքին տակն են, փայտէձողիկներուվրայ կերպասներ փաթթելով երախաները ինչպէս սուտ տիկնիկներ կը շինեն, անկիւնը կը կայնեցնեն ու վրան կը նային, այն ձեւով բան մըն է: Պատանին անոր բան մը չըսեր, ան ալ մունջ է, ձայնիկ չիհաներ: Ե՛րբ տեսնուեր է որ հարսնուկին կամքին դիմուի, ու ճամբորդը կը մեկնի:

Գեղէն դուրս կ'ելլէ, ու դէպի արեւելք կը դառնայ: Լայնանիստ, բարձր լերան մը գլուխը կը հասնի, ուրկէ կ'ընթանայ ճամբան: Մեծ պողոտայ մըն է, սպիտակ ու փոշոտ: Ուղտերու կարաւան մըն է անցեր իրմէ առաջ, անոնց ոտքերուն անհամար հետքերը դրոշմուեր են բովանդակ ճամբուն երկայնքին: Վարը՝ անծանօթ գաւառ մը կ'երեւի, յաջորդական լեռներով, ձորերով, թեթեւօրէն կապոյտ մշուշով մը պարուրուած:

(1) Յ. ՄՆՁՈՒՐԻ

Ռուս. դիւանագրութիւնները կը հրատարակուին

Թայմզի Ռիկայի թղթակիցը կը գրէ.

Խորհրդային իշխանութիւնները հրահանգած են փութացնել հրատարակութիւնը բազմաթիւ նիւթերու, որոնք հաւաքուած են պետական եւ այլ դիւանաթուղթերէ։

Առաջին հատորը պատրաստ է արդէն եւ շուտով պիտի հրատարակուի Մոսկուայի մէջ, պարունակելով նիւթեր Յեղափոխութեան, Մեծ Պատերազմի, Ռուսիոյ մէջ «կարմիր»ներու և «ճերմակ»ներու միջեւ քաղաքացիական պատերազմին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Գրեթէ պատրաստ են նաեւ 1917ի Ռուս Սահմանադիր Ժողովին, ծովակալ Քոլչաքի դատավարութեան վերաբերեալ նիւթերը։ Հատոր մըն ալ պիտի հրատարակուի Դաշնակիցներու «միջամտութեան» մասին։

Կրթական փոխ-գործավար փրոֆ. Պոկրովսկի կը հրատարակէ շարք մը դիւանագիտական վաւերաթուղթեր՝ Մեծ Պատերազմի շրջանին վերաբերեալ։ Բոլոր վաւերաթուղթերն ալ կը լուսանկարուին՝ նմանատիպով հրատարակուելու համար։

Մարքսեան Պատմաբաններու Համամիութենական Համաժողովը, որ Մոսկուայի մէջ գումարուեցաւ 1928ի վերջին օրերուն, որոշեց մեծ մղում տալ այս գործին։ Մաքսակոֆ դանգատեցաւ Համաժողովին որ թէեւ խորհրդային վարչաձեւը իր 12րդ տարին թեւակոխած է, դեռ բազմաթիւ դիւանաթուղթեր գաղտնի կը մնան եւ շատ քիչ բան միայն հրատարակուած է։ Պատճառն այն է որ դիւանաթուղթերը երկար տարիներ պահուեցան, յետոյ բազմաթիւ վաւերաթուղթերու պահպանութիւնը յանձնուած էր տգէտներու, որոնք ատեն-ատեն կ'այրէին մաս մը։

Ըս սակայն մօտ 500 մասնաւոր դիւանաթուղթեր հաւաքուած եւ Մոսկուա բերուած են։ Անոնց մէջ են ցարական ընտանիքին եւ Տումայի Նախագահ Ռոդզիանքոյի վերաբերեալ փաստաթուղթեր։ Անխախտ պահուած են նաեւ նախա-յեղափոխական մեծ դիւանաթուղթերը, որոնք ծանօթ են գիտական աշխարհին։

Մաքսակոֆ աւելի շատ քննադատեց Լէնինգրադի Գիտական Ակադեմիային դիրքը։ Ակադեմականները կը յամառին յարգել մեռած անձերու կտակին մէջ գրուած փափաքները՝ վաւերաթուղթերը որոշ շրջանէ մը վերջ բանալու մասին։ Փրոֆէսորը պահանջեց որ խորհրդային իշխանութիւնները նկատի չառնեն այդ փափաքները եւ թոյլ չտան որ «Մեծ Դուքսերու կտակները խոչընդոտ ըլլան գիտական ճամբուն վրայ»։ Օրինակի համար Մեծ Դուքս Կոստանդին Կոստանդինովիչի յուշատետրը դեռ կնքուած կը մնայ Ակադեմիային մէջ, որովհետեւ Մեծ Դուքսը կտակած է որ մինչեւ 90 տարի չբացուին անոնք։

Համաժողովը փակուեցաւ յունուար 4ին, ընտրելէ վերջ յանձնաժողով մը, որ առանձին պիտի ուսումնասիրէ Զինեալ ապստամբութեանց պատմութիւնը։

Իրաքի դահլիճը հրաժարած

Պաղտատէն կը հեռագրեն Թայմզի.—

Թագաւորը ընդունեց դահլիճին հրաժարականը, սակայն հրահանգեց նախարարներուն շարունակել իրենց պաշտօնը՝ մինչեւ նոր դահլիճին կազմութիւնը։ Իրաքի մարզպան Սըր Հէնրի Տոպսի պաշտօնավարութիւնը վերջանալու վրայ ըլլալով, յառաջիկայ ամսուան կէսին իրեն պիտի յաջորդէ զօր. Սըր Կիլպըրթ Քլէյթըն։ Մինչեւ այս վերջինին հասնիլը հաւանական չէ որ նոր դահլիճը կազմուի։

Խորհրդարանի գումարման թուականը դեռ չէ որոշուած։ Նախազգուշութիւններ ձեռք կ'առնուին հրապարակային ցոյցերու դէմ, թէեւ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ Պաղտատի մէջ, ուր արտաքին երեւոյթներէն դատելով, ժողովուրդը շատ չի հետաքրքրուիր քաղաքական խնդիրներով։ Մարզպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ թագաւորին հետ։

Յառաջդիմասէր կամ կառավարական կուսակցութեան ժողովին մէջ վարչապետ Ապտիւլ Մուհսին պէյ էս Սա'տուն յայտնեց թէ անգլիական պահանջներուն առջեւ ինք այլեւս անկարող է շարունակել պաշտօնը։ Իսկ Պաշտպանութեան Նախարար Ջօր. Նուրի փաշա Սայիտ քննադատեց անգլիական այն տեսակէտը թէ Իրաք դեռ ի վիճակի չէ երկրի պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնելու, ու պնդեց թէ ներկայ պաշտպանողական կազմակերպութեամբ երկիրը կարող է ինքզինքը պաշտպանել հաւանական ո եւ է վտանգի դէմ։

Շէյխերը եւ ցեղախումբերու ներկայացուցիչները սակայն հակառակ տեսակէտը պաշտպանեցին, ըսելով թէ իրենց կարծիքով Իրաքի բանակը բան մը չարժեր՝ առանց անգլիական աջակցութեան։

Դէպքերու ստանալիք ընթացքը անորոշ է, նկատելով որ Խորհրդարանի բոլոր կուսակցութեանց վարիչները հրատարակած են յայտարարութիւն մը թէ՝ վճռած են չընդունիլ Անգլիոյ պահանջները։

* * Լոնտոնէն հեռագիր մը կ'ըսէ.

Իրաքի վարչապետը հեռագրեց Լոնտոնի կառավարութեան թէ Իրաքի եւ Անգլիոյ միջեւ բանակցութիւնները խզուած են։ Քաղաքական տագնապին պատճառ դարձան ազգայնականները, որոնք կը պահանջեն անգլիական ելմտական եւ զինուորական հակակշռին բարձումը Իրաքի վրայէն։ Իրաք կը յուսար որ Անգլիա ուժ պիտի տայ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելու իր խնդրագրին. այդ էր գլխաւոր պատճառը 1926ին Ֆէյսալ թագաւորի Լոնտոն այցելութեան։

80 միլիոնի զեղծում մը

Տիկ. Հանօի եւ «պարոն» Փաքմանի ծանօթ դրամաշորթութիւններէն վերջ, երեւան հանուեցաւ 80 միլիոնի նոր զեղծում մը՝ այս անգամ ի վնաս ֆրանս. կառավարութեան։ Իբրեւ յանցաւոր ձերբակալուեցաւ Լիլի իրաւաբանական համալսարանի փրոֆէսէօր Լէոն Փոլիէ։ Իր միւս մեղսակիցները՝ Ռոպինօ՝ Պելճիքացի եւ Նեւսկի՝ Ռուս՝ յաջողեցան փախչիլ։

Ասոնք Վոլկիլտութ անուն գերման վաճառականէ մը գնած էին 39,000 թոնօ շաքար, Ֆրանսայի մէջ ծախուելու եւ փոխարժէքը՝ 80 միլիոն ֆրանք՝ ֆրանս. կառավարութեան վճարուելու պայմանաւ, Գերմանիոյ պատերազմ. հատուցումներու հաշուոյն։ Շաքարին մէկ մասը Անգլիա, միւս մասն ալ շոգենաւով անծանօթ տեղ մը ղրկած էին ծախուելու համար։ Պայմանաժամը հասնելուն, յիշեալները ֆրանս. կառավարութեան չկրցան վճարել այդ գումարը։ Միւս կողմէ ասոնք Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ կազմած էին զանազան առեւտրական եւ նաւային ընկերութիւններ, որոնք վերջերս սնանկ հռչակուեցան։

Քննութիւնները կը շարունակուին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ
„ԱՆԶՐԵՒ"Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.։ Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէ) 25 ֆրանք։ փոստի ծախք չկայ։ Դիմել՝ L. Kévonian 235 Fbg. St Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՌԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԵՐ. ՖՐԱՆԳԵԱՆԻ

ՄԵՐ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔԸ

ԻՐԱՊԱՇՏ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՏՈՐԸ

որ հեղինակի վերջին երկն է—քսանամեայ աշխատանքի արդիւնք։

Հ. Յ. Դ.

Պուա Քոլոմպի Եռագոյն ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն։

Մարսէյլի Պատ. Միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Կը դասախօսէ ընկ. Ա. Աբօեան։ Նիւթ՝ «Վրէժխնդրութիւնը որպէս առաքինութիւն»։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Գ. Թաղապետարանի Մատենադարանի սրահը։ Մուտքը՝ «Ֆրանսուա Կարսէն» փողոցէն։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Օրակարգ.— Նախորդ ժողովի շարունակութիւն եւ ընթացիկ հարցեր,

Մարսէյլի Պրուսայի Մեծ-Նոր-Գիւղի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Brasserie du Chapitreի սրահը, 1, Cours Joseph Thierry։ Օրակարգ.— Դիւանի եւ Վարչութեան ընտրութիւն։

Փոն տը Շէրիւիի ենթակոմիտէի ընկերա-համակրական դասախօսական ժողովը՝ կիրակի ժամը 2ին Hôtel de Franceի սրահին մէջ։ Կը խօսի՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։ Շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան։

Սէն Թ'էթիէնի ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 7,30ին սովորական սրահը, 3 Place du Peuple։ Կը խօսի Ընկ. Մ. Գույումճեան։ Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Իսկ կիրակի առաւօտ ժամը 9ին նոյն նիւթին շուրջ վիճաբանական ժողով միեւնոյն սրահին մէջ։

ԼԻՈՆԻ Շրջ. Կոմիտէի հասցէն՝ H. Nigoghossian, 60 Rue Dunoir, Lyon (Rhone).

Կը խնդրուի մեզմէ ծանուցանել երիտասարդ դաշնակահար ԱՐԹԻՒՐ ՆԱՎՕԵԱՆի մահը, որ տեղի ունեցած է գործողութենէ մը վերջ։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Cochinի հիւանդանոցը (մէթրօ՝ St. Jacques).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.30—12 Ֆրանսերէն (Պ. Ս. Մ. Դաւիթ Բէգ)։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ֆլորիա։ Շարունակութիւն վիճաբանութեանց եւ ընտրութիւն։

ՏԷՍԻՆԻ Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Յակոբ Գարաեանի սրճարան-ճաշարանը։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդրոնի ներկայացուցիչը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Rosny sous-Boisի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 22 Ave. de la République։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները։

ՓԱՐԻԶԻ Շապին-Գարահիսարի եւ շրջանի «Ռազմիկ» Հայրենակցական Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները անխտիր գիւղացի թէ քաղաքացի, այս կիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Belleville։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ժիւլիէօ, Խ. Դ.— Հասցէ՝ A. Khatissian, 71 Ave. Kléber, Paris (16e)։ Միւս հասցէն չունինք։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ կը փնտռէ Կովկաս հրատարակուած իր երկերը փոխարժէքով կամ իր նոր հատորներու փոխանակութեամբ։ Դիմել «Յառաջ»ի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— «Հաւըրտ Գարակէօզեան Հօմի սաներէն Միհրան Էմէքսիզեան կը փնտռէ Պազպազեան ընտանիքը, որ 1923 թուականին կը գտնուէր Սկիւտար (Պոլիս)։ Իմացնել՝ La Gaudinière, La Ville-aux Clercs (Loir et Cher). France.

Կը խնդրուի Պոլսահայ թերթերէն արտատպել։

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պոլսեցի Միքայէլ Էքշեան (երկրաչափ) կինը Թէրէզա։ 1922ի Իզմիրի աղէտին եկած է Ֆրանսա եւ այժմ կ'աշխատի Թունուզի երկաթուղիի ընկերութեան մէջ։ Իմացնել՝ Ohanés Boyadjlanի, 5 Rue Danton, Maison Granérie, Décines, Isère, France.

— Կը փնտռուի Պրուսայի Մեծ Նոր Գիւղէն Արուսեակ Ճէպէճեան, հօր անունը՝ Պօղոս, (Նալլըխանցի), մօր անունը՝ Աննակիւլ (Մեծ Նոր Գիւղցի), եղբայրը՝ Պաղտասար։ Երկու տարի առաջ Պիրէօս (Յունաստան) տեսնողներ եղած են։ Իմացնել՝ իր եղբօր սափրիչ Դաւիթ Ճէպէճեանի 41, Rue Robert, Lyon France.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել։

Լուր տուողին 100 ֆր. նուէր։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lor...
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեամբ

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛
ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿ...
ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9...

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՅ
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻԼԹԷԷՆ (Licencié ès Scien...
Նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants malades...
եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Mich...
Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1...
Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60-...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI...
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնա... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN
1 Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺ...
Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահման...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, մէթրօ՝ Պէլ...
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ
Հայկ. եռագոյն ժապաւէններու ֆրանսայի միակ կեդրոնատեղին
ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ LIBRAIRIE N. AGOPI...
191 Cours Lafayette 191, LYON
ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԳԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՆՄՈՅՇՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿԸ

ՎԱԼԹԷՐ ՇԹՐԱՐԱՄԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Վալթէր Շթրարամի Ա. նուագահանդէսը՝ այս իրիկուն ժ. 9ին Շան զ'Էլիզէի թատրոնը, 13.15 Ave. Montaigne։ Յայտագիր՝ Ա. Շար. Թիւ 1 ut majeur՝ Պախի. Բ. Շուպէրթի ut mineur Թիւ 4 Ողբերգ. Սէնֆոնին. Գ. Լազարուսի Concertoն՝ դաշ.նի եւ նուագախմբի համար (Ա. անգամ). Գ. Սթրավինսքի՝ կրակէ Թռչունի շարունակութիւնը։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արտաքին եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներական հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լաբօրաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

Տիկին', հայերէն կը խօսի՞ք. գիտցէք ուրեմն, որ կայ ՓԱՐԻԶԻ ՍԱԼՈՆ մը եւ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ մը, ուր հայերէն կը խօսուի եւ ուր կրնաք հայթայթել նշանաւոր նիւթեր, որոնց ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ են եւ մէկ օրուան մէջ կրնան ձեւափոխել կին մը։ Ձեզի հաճելի ըլլալու համար, յունուար ամսուան ընթացքին . . .

INSTITUT DE BEAUTE MADELYSը 37 rue St. Lazare, Paris (entresol). «Յառաջ»ի ընթերցողուհիներուն կուտայ ձրի ONDULATION մը մեծ արուեստագէտի մը ձեռքով։

CONCERTS PASDE...

Թատր. Շան'զ'էլիզէ, ... խումբի վարիչ Ռընէ Պա... Այս Շաբ. ժ. 17 Տիկ. ... Տիւշէն, դաշնակ. եւ Օր... Թանս տը Սանփիէնի Չ... ԱՆԹԱՐ՝ Ռիմսկի Կորսակ... Variations Symph. (դաշ... նուագխ.) Ս. Ֆրանքի.— ... une inf. déf., Ռավէլի.— ... տի (ջութ. եւ նուագխ.)՝ ... կոլէսթանի.— Աշկերտ ... Տիւքասի։

Կիր. ժ. 16 Շքեղ նուագ... դէս, Տիկ. Լոթթէ Շէօնէ ... յունհի Պերլինի Օփերա... Հովուական Սէնֆոնի, ... նի,— Սիւզանի երգը (Ֆիկ... հարսնիքը), Պլոնտինի երգ... բայի առեւանգումը)՝ Մոց... — Evocat. de l'Averne, ... տըվիէլի (Ա. անգամ).— ... Հովիւը՝ Շուպէրթի.— Ա... Որսորդը՝ Ս. Ֆրանքի։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆ...

E. STEFIKI

Վկայեալ իրաւագէտ ... ղաքական գիտութեանց ... ժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris ...

Հեռ. Passy 72.56

Կը ԿԱՏԱՐԷ ամենակարե... ջոցի մէջ Ֆրանսա ... (AFFIDAVIT), ինչպէս ... ինքնութեան թուղթ... օրինական գործողու... ները։

Կ'ընդունի ամէն օր կէս... վերջ ժամը 4—7։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDI...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant: E. SOUVIG...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

“HARATCH”

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

25 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 864 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՖՂԱՆԵԱՆ ՔԱՌՈՍԸ

Կարգ մը յախուռն շարժումներէ յետոյ անփառունակ նահանջը՝ չկրցաւ փրկել Ամանուլլահի գահը։ Եւ գլուխն անգամ ապահով չէ։

Ընթերցողները ծանօթ են օրուան անցուդարձին։ Ամանուլլահ ետ առաւ իր հրամանագրած բարենորոգումները։ Յետոյ հրաժարեցաւ եւ իշխանութիւնը յանձնեց իր երէց եղբօր՝ Ինայէթուլլահի։ Այս վերջինը, մոլեռանդ պահպանողական, հազիւ երեք օր կրցաւ թագաւորել։ Նոր մրցակից մը ելած էր, «Ջրկիրի որդի»ն, Պէչէ Սաքա, որ ինքզինքը թագաւոր հռչակեց, իբրեւ Հապիպուլլահ Կազի։

Եւ հիմա, Ինայէթուլլահ կրկէսէն քաշուած է իր հարէմին հետ, Ջրկիրի տղան կը շարունակէ կռուիլ, իր իշխանութիւնը պահելու համար, իսկ Ամանուլլահ ետ առնելով իր հրաժարականը, ճակատ կը յարդարէ։ Հեռագիրները հաղորդեցին իր եղապատառ կոչը՝ ուղղուած աֆղան ցեղերուն.

— «Օգնեցէ՛ք ինծի, վռնտելու յափշտակիչը, ջրկիրի տղան։ Մի մոռնաք թէ ետ առած եմ այն բարենորոգումները, որոնք ներքին կռիւ յարուցած էին մեր երկրին մէջ»։

Կը խօսուի, դեռ, ուրիշ թեկնածուներու մասին։ Կատարեալ քաոս։

Իր առենին բացատրած ենք թէ անգլեւռուս մրցակցութեան հետեւանք են այս նոր խռովութիւններն ալ։ Մրցակցութիւն մը, որուն հետ սերտ կապ ունի նաեւ քէմալական Թուրքիան, իբրեւ զինակիցը խորհրդային իշխանութեան, եւ յետոյ իբրեւ կենդանի ներկայացուցիչը համաթրքական քաղաքականութեան։ Շահագրգռուած է, նաեւ, մեր բարեկամ Իրանը, որուն մէկ նահանգն էր Աֆղանիստանը (գրական լեզուն ալ պարսկերէնն է)։

Երեւութապէս անկախ, Աֆղանիստանը, որուն տարածութիւնը կը հաշուեն 250,000 քառ. մղոն, իսկ բնակչութիւնը՝ 12,000,000, գնդակ մըն է որ պարբերաբար կը գլորի մէկ ձեռքէն միւսը, դէպի Անգլիա կամ դէպի Ռուսիա։ Մոսկուայի թաթին տակ ինկած Քապուլ մը երբեք հանգիստ քուն չէ տուած եւ չի տար Անգլիոյ։ 1921 Նոյեմբեր 22ի դաշնագրէն ի վեր, երբ Լոնտոն ճանչցաւ Աֆղանիստանի «կատարեալ անկախութիւնը», Մեծն Բրիտանիա շարժման մէջ դրած է իր բոլոր որսի շուները։ Եւ անհ ստեղծուեր է կացութիւն մը, որուն հանդէպ առաջին քրքիջը կ՚արձակէ նենգամիտ Ալպիօնը։

Արդարեւ, ներկայ խառնակութիւնը չափազանց նպաստաւոր է բրիտանական աշխարհակալութեան համար, եւ անոր յամառ դաւերուն արդիւնքը։ Այլեւս գաղտնիք չեն գնդ. Լօրէնսի օդանաւային արշաւները, ոչ ալ բրիտանական ոսկիներու տեղատարափը։ Թո՛ղ ինչքան կ՚ուզեն իրար բզքտեն զանազան «ուլլահ»ներ, Ջրկիրի որդիներ, մոլլաներ կամ ցեղապետներ։ Թող քար քարի վրայ չմնայ եւ երկիրը բաժնուի քանի մը իշխանութեանց։ Այս բոլորը կը նպաստեն Հնդկաստանի ապահովութեան, եւ ամուր կը փակեն փեղկերը՝ հիւսիսի արշաւներուն առջեւ։

Բայց, բրիտանական աշխարհակալութեան յաղթութիւնը կամ Ռուսիոյ պարտութիւնը չէ որ արժէք ունի մեզի համար։

Աֆղանիստանի դէպքերը անուղղակի հարուածներ են նաեւ քէմալապետութեան համար, որ աճապարեց սատնձնել Ամանուլլահի բանակին եւ դպրոցներուն հոգատարութիւնը, յատուկ պատուիրակութիւններով։ Ամանուլլահ ուզեց կապկել Քէմալը, բայց նոյն աճապարանքով ալ ետ առաւ իր բարենորոգչական հրամանագիրները։ Եւ այդ անպատիւ նահանջին գնով է որ կը յուսայ վերստանալ թագը։ Քէմալի այս բարոյական պարտութիւնը, ինչքան ալ անմիջական հետեւանքներ չունենայ, նշանակութենէ զուրկ չէ։ Մանաւանդ որ, թրքական ներշնչումէ ազատ Աֆղանիստան մը՝ բնազդօրէն պիտի հակի դէպի Պարսկաստան, թէ իբրեւ ցեղակից ու լեզուակից եւ թէ իբրեւ անմիջական հարեւան։

Թէհրանի մէջ պակաս չեն Տօքթ. Մ. Աֆշարի նման սրատես միտքեր, հասկնալու համար թէ՝

— «Դեղին վտանգը (Թրքական) այն չափով որ կը սպառնայ Պարսկաստանին, կը սպառնայ ե՛ւ Աֆղանիստանին։ Որովհետեւ, ոչ Աֆղանիստանի մէկ մասին մէջ եւս, Պարսկաստանի պէս, թուրքերէն լեզուն կը գործածուի. եւ երկրորդ, Թուրանական վտանգը քաղաքական վտանգ չէ, որ միայն Պարսկաստանին սպառնայ, թերեւս ցեղական վտանգ մըն է, որ կը սպառնայ բոլոր իրանածին ժողովուրդներուն»։ («Յառաջ» 28 սեպտ. 1928)։

Անշուշտ Աֆղանիստանի համար նոյնքան վտանգաւոր է բրիտանական գերակշռութիւն մը, որ կրնայ իր կարգին խրախուսել այսօրուան Թուրքերը, քէմալապետութիւնը Մոսկուայի ազդեցութենէն պոկելու եւ իր թաթին տակ առնելու համար։ Դեղին եւ կապոյտ (անգլիական) վտանգները Պարսկաստանին եւ Աֆղանիստանին, երկուքին ալ կը սպառնան»։

Աֆղանեան քաոսն ալ մէկ երեւոյթն է այն հիւանդագին կացութեան, որ կը տեւէ Արեւելքի մէջ, հակառակ չափազանց ուռուցիկ «ռէքլամ»ներու։ Ամանուլլահ չկրցաւ Մ. Քէմալ մը դառնալ. բայց ո՞վ կ՚երաշխաւորէ թէ Մ. Քէմալը առտու մը պիտի հասնի իր օրին։

Թուրքիոյ մէջ ալ պակաս չեն Ջրկիրներ (Սաքա), մանաւանդ անոնք որ ազդանշանի մը կը սպասեն, ջուր տեղացնելու համար հակաքէմալական ջրաղացին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՄԵՍՏ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Յուսաբերի մէջ հրատարակուած թղթակցութենէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները՝ Սուրիոյ հայութեան պահանջներու մասին (16 յունուար).

— «Ու ահա այսօր գաղութը կը հալի, գաղթը իր սուր ծելին մէջ է։ Մարդիկ դարձած են չափազանց յուսահատ եւ յոռետես։ Բոլորի մէջ այն միտքը չոքած է դժբախտաբար, որ հայութիւնը կորսնցուցած է իր ղեկը ու կեդրոնական մէկ հեղինակաւոր մարմին չկայ, ծրագրող ու գործադրող։

Երբ աղքատութիւնը տունէն ներս կը մտնէ եւ անգամ կեանքեր կը խլէ, երբ հայ մայրը իր երախան կերակրելու համար փողոցի մէջ սատկած կենդանիի միսը կ՚առնէ ու կ՚եփէ, երբ ամբողջ հոծ գաղութի մը կարիքները տեսնող չկայ, ճար անող չկայ, կը կարծէ՞ք թէ գաղափարն ու ազգասիրութիւնը որպէս զգացում կրնան երկար դիմանալ։

Ո՛չ, եղածը բնական արդիւնք է մեր գործելակերպին, մեր անկազմակերպ վիճակին, մեր զարհուրելի անտարբերութեան։

Ամբողջ 7—8 տարի գաղութահայութիւնը կարող չեղաւ կեդրոնական մարմին մը ստեղծել, հեղինակաւոր եւ իրաւասու։ Այս ազգը այսպէս անգիտակցաբար, հաւաքականօրէն դարձած է մէկ գործակալը մեր բնական ու արիւնարբու թշնամիին։

Բայց դեռ ուշ չէ։ Շատ բան կայ փրկելու ու փրկելիքները հարիւր հազարաւորներ են, աճապարենք եթէ մեր մէջ քաղաքական խիղճ մնացած է եւ կամ հայութեան հաւատք։

Ի՞նչ կարելի է ընել։

Ամենէն առաջ տնտեսական լուրջ ձեռնարկներ, որոնք Սուրիոյ հայութեան ապրելու միջոցներ պիտի հայթայթեն, անշուշտ փոխան աշխատանքի,— հողագործը հողին կապելու համար տեղ, բնակարան, լծկան եւ այլ միջոցներ. արհեստաւորներուն՝ արհեստ տրամադրելու միջոցներ, կամ հաւաքական ձեռնարկներ։

Երկրորդ՝ լուրջ հիմերու վրայ դնել կրթական գործը, որ ողբերգական վիճակ մը կ՚ապրի։ Ստեղծել կանոնաւոր եւ լուրջ նախակրթարաններ եւ հիմնել անհրաժեշտ միջնակարգ երկու վարժարաններ Հալէպի եւ Պէյրութի մէջ։

Երրորդ, գաղութի կազմակերպութիւնը իրագործել, ապահովելու համար հայութեան ապագան։»

ԻԶՄԻՐԻ ՖՐԱՆՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Իզմիր, Գարշը եագայի մէջ գտնուած «Նոթր Տամ տը Սիոն» ֆրանս. աղջկանց դպրոցը սակէ առաջ փակուած էր, կրթական վարչութեան որոշումով։ Անցեալները յիշեալ դպրոցը բացուած ըլլալով առանց կառավարութեան արտօնութեան, կրկին փակուած է։

ՓՈԹՈՐԻԿ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՄԷՋ

Ատլանտեանի արեւելեան եզերքին վրայ սաստիկ փոթորիկ մը կը տիրէ։ Անգլ. *Թիպպրին* փոխադրանաւը ընկղմեցաւ իր 30 նաւազներով։ Իտալ. *«Ֆլորիտա»* նաւը ընկղմելու վրայ էր, երբ քանի մը շոգենաւեր օգնութեան հասնելով ազատեցին նաւազները։ Ամերիկեան *«Տանտէյք»*, իտալական *Կրացիաւէրքս*, Ֆալըր Լայնի *«Նախագահ Հարիսըն»* նաւերը եւս օգնութիւն կը խնդրեն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փէշավարէն կը հեռագրեն 23 յունուար թուականով.

Ճամշէտի ցեղախումբէն սէրտարներ Զիւլֆիքեար խան եւ Տին Մուհամմէտ, Ֆիրէզզոքոհի ցեղախումբէն սէրտարներ Ապտիւրրահման խան եւ Միրզա Ահմէտ խան իրենց զինեալ ուժերը հաւաքած՝ Ամանուլլահի հրամաններուն կը սպասեն՝ արեւմտեան կողմէն Քապուլի վրայ քալելու համար։ Այս երկու կարեւոր ցեղախումբերը կը բնակին Հէրաթի եւ Քապուլի միջեւ։

Միեւնոյն ժամանակ Տուրաննի ցեղախումբին պետերը՝ Ամանուլլահի խնդրանքով յաջողած են ապահովել հարաւի ցեղախումբերէն Պարէխներու աջակցութիւնը։

Կ՚ըսուի թէ Թէհրան-Քանտահար ճամբան բաց է եւ կը գտնուի Ամանուլլահի իշխանութեան տակ։ Ամանուլլահի կողմէ ներկայացուցիչ մը մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ կը գնէ Պարսկաստանէն։ Զէնքերը կը ղրկուին նոյն ճամբով, ուսկից անցան Ամանուլլահ թագաւորն ու Սուրէյեա թագուհին՝ իրենց եւրոպական պտոյտէն յաղթական վերադարձած ատեն։

Շինվարիներու ապստամբութիւնը զսպելու համար Քապուլէն Ճէլալապատ ղրկուած աֆղանական բանակի մեծ մասը տակաւին հաւատարիմ է Ամանուլլահի, շնորհիւ Ճէլալապատի զինուորական կառավարիչ սէրտար Ալի Մուհամմէտի, որ նախկին թագաւորին հօրեղբօրորդին է։

Գալով Պէչէի Սաքայի («պէչէ»՝ պարսկերէն կը նշանակէ «որդի», «սաքա»՝ արաբերէն կը նշանակէ «Ջրկիր»,) կը թուի թէ շատ կեանք չունի։ Սահմանագլուխի Ռուսերը բացարձակապէս կը մերժեն ո եւ է կերպով աջակցիլ այս աւազակապետին, որ գահընկէց ըրաւ երկու թագաւոր։ Սաքան դեռ Քապուլ կը գտնուի եւ մտադրած է հոն մնալ, մինչեւ որ իրմէ զօրաւորը չգայ դուրս վտարելու զինքը Աֆղանիստանի մայրաքաղաքէն։ Դահլիճ կազմելու համար իր ջանքերը արդիւնք մը չունեցան, որովհետեւ իր կուսակիցները հետզհետէ կը լքեն զինքը։

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԷ

Աֆղանիստանի անիշխանութեան հետեւանքով մեծապէս կը տուժեն անգլիական եւ գերմանական կարգ մը մեծ տուներ։ Ամանուլլահ թագաւորը Եւրոպա այցելելու ատեն եւ Քապուլ վերադարձէն յետոյ մեծ ապսպրանքներ ըրած էր։ Մասնաւորապէս Գերմանիա ապսպրած էր մեծ քանակութեամբ երկաթուղիի ձողեր եւ այլ կազմածներ։ Ապսպրանքները հասած են արդէն Քարաշի, սակայն չի գիտցուիր թէ ի՛նչպէս կարելի պիտի ըլլայ յանձնել զանոնք աֆղանական պատասխանատու կառավարութեան մը, որ պիտի վճարէ փոխարժէքը։

ԱՂԵՏԱԼԻ ՍԽԱԼ ՄԸ

Փէշավարի օդային կայանին մօտ Ճամրուտիի մէջ անգլիական երկու օդանաւեր ռմբակոծումի փորձեր կը կատարէին, երբ երեք ռումբ ձգեցին կէտի մը վրայ, ուր կը կարծէին թէ արհեստական թիրախներ տնկուած են։ Մինչդեռ ռումբերը նետուած էին ռազմափորձ կատարող սպաներու եւ զինուորներու վրայ, որոնք ճերմակ շրջանակ մը կազմած էին, սպիտակ գլխանոցներ դրած ըլլալով։

Վայրկենական սպաննուեցան 3 հնդիկ սպաներ, 8 հեծեալ զինուորներ եւ 16 ձիեր, իսկ ծանրապէս վիրաւորուեցան 6 ուրիշ զինուորներ։

Ճափոն կը խզէ Ռուսիոյ հետ?

Պերլինէն «Պրիթիշ Եունայթըտ Փրէս»ի ուղղուած հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ շրջած զրոյցի մը համաձայն Ճափոն իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզած է Մոսկուայի հետ։ Այս լուրը չի հաստատուիր։

Թուրքիոյ Ֆրանս. դեսպանը Փարիզ կուգայ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Պոլսոյ ֆրանսական դեսպան տը Շանպրէօն քանի մը օրէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Փարիզ։ Պաշտօնական բացատրութեան համաձայն, կ՚ըսուի թէ դեսպանը հիւանդ է եւ բուժուելու կ՚երթայ։

Միւս կողմէ, սակայն, խօսք կայ թէ դեսպանը կ՚երթայ բերանացի հրահանգ առնելու Սուրիոյ սահմանային վիճելի խնդիրներուն շուրջ։ Փարիզի մէջ պիտի բացատրէ այն պատճառները որոնք ընդհատեցին բանակցութիւնները, եւ նոր հրահանգ պիտի ուզէ։ Դեսպանին բացակայութիւնը մէկ ամիս պիտի տեւէ։

150 Տրոցկիականներ ձերբակալուած

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ իբրեւ հակահամայնավար ձերբակալուած են 150 անձեր, որոնք կ՚անդամակցէին տրոցկիական գաղտնի կազմակերպութեան։ Ձերբակալուածներուն մէջ են Մտիվանի՝ նախկին առեւտրական ներկայացուցիչ Փարիզի, Պանկրադով, Դրոբնիս, Վորոնսկի, Գլոբիւս, Կավտարաձէ, Գրինշտայն եւ ուրիշներ։

Իբրեւ պրոլետարական դիկտատուրայի հակառակորդներ, այս 150 հոգին բոլորովին մեկուսացուած են ուրիշ մարդերէ։

Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն այս առթիւ կը հրատարակէ երկար զեկոյց մը, որ կ՚ըսէ թէ ասիկա նախերգանքն է տրոցկիականներուն դէմ ձեռք առնուելիք խիստ միջոցներուն։ Այս գաղտնի կազմակերպութեան նպատակն էր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

Ռ. Ա. Կ.

... Եւ ինչպէս մեր կուսակցութեան անունն իսկ կը յայտնէ . . . «ԱՐԵՒ»

Ահա երեք տառեր։

Ռամկավարները «ողջամիտ»ներն էին, Ազատականները «Թարմ ուժը»։ Ու միացան։ Մէջտեղ եկաւ հրէշ մը, որ ոչ հօրը ոչ ալ մօրը կը նմանի։

Ողջմտութիւնը չտեսնուեցաւ, քանի որ առեղծուած մըն էր, «Թարմ ուժն» ալ սկսաւ հի՜տիլ։ Երբ օդերը տաքնա՛ն...։

×

Երբ 11 տարեկան էի, գիւղին փաստաբաններէն մէկը եկաւ եւ զիս ռամկավար կուսակցութեան անդամ արձանագրեց, մտից գումար ու անդամավճար գանձելով։

Երբ 12 տարեկան էի, ուսանողական միութեան մը ռամկավար մէկ գլուխը ինծի հրաւիրագիր ղրկեց։

Այս թուղթերն ու ստացագիրը *դեռ քովս են։*

Կը տեսնէք թէ որքան ուժեղ ու առողջ է եւ կը շարունակէ ըլլալ ռամկավարութիւնը։ Ա՛ն, օրօրոցէն իրեն կը լծէ բոլոր ողջամիտները։

Եթէ դաշնակցական եղած ըլլայի, պիտի պանծայի այսքան առողջ ու հեռատես հակառակորդ մը ունենալուս։

×

Չար լեզու մը միայն սա երեք սկզբնատառերուն մէջ պիտի կրնար սխալմամբ կարդալ՝

«Ռոճիկավար - Աղանդերական կոկորդակցութիւն»

Չար լեզուն մեռաւ։ Կեցցէ՛ չար լեզուն։

ՀԱԼԱՍԱԿԱՆ

«ԽԱԾԱՊԱՇՏ»

Նոր բառ մըն ալ ստեղծեց... մոլը։ «Խածապաշտ»...։

Մեղադրա՞նք է։ Ընդհակառակն։

×

Ո՞ր մասը խածնել չոր կազմի մը, նկարագրի մը, տձեւ գանկի մը . . . ։

Ընդհակառակն, ի՛նչ հաճոյք ու հեշտութիւն. խածնել կարմիր խնձորը, օրիորդին խատուտիկ դաստակը, դեղձին աղուամազը։

Հաճոյք կա՛յ, եւ յետոյ ակռայ ունենալու է, ու կզակին մէջ ալ՝ ոյժ։

×

Ա՛ն որուն ատամները թափած են, ա՛ն որուն կզակը դժուարաւ կը բացուի, չի կրնար խածնել։

Անոր կը մնայ ընել մէկ բան։ Լզել...։ Պնակ, եւայլն...։

«Խածապա՞շտ, ինչո՞ւ չէ։ Բայց ոչ քեզ համար, ա՛յ մարդ, նոյն իսկ խածնելու համար զիս։

«ԽԱԾԱՊԱՇՏ» ՄԸ

ՄԱՀԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Քաղաքապետութեան պատրաստած վիճակագրութեան համաձայն, 1928 տարուան ընթացքին 13,048 հոգի մեռած են Պոլսոյ մէջ։ Ամէնէն շատ մահը տեղի ունեցած է Մարտի մէջ, 1580ի հասնելով։

Նոյն տարուան ընթացքին ծնած են 12,701 հոգի։ Ամուսնացած են 4027 զոյգ։

Մահերու թիւին մէջ մեծ տեղ կը գրաւեն թոքախտաւորներն ու պզտիկները։ Թոքախտէն մեռնողներու թիւն է 1762, իսկ մեռնող տղաքը՝ 3359։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Գեղարուեստից կեդրոնական տունը այրեցաւ հրդեհէ։ Գեղարուեստական թատրոնի քանդակագործութիւններն ու զորգանկարները փճացան։ Կարելի եղաւ ազատել ռուս նշանաւոր նկարիչներու գործերը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՑԵՂԻՆ ՍԻՐՏԸ

Այն օրերուն, երբ Վարուժան ցեղին Սիրտը կ'երգէր, Հայուն Աստուածը դեռ ողջ էր: (Բոլորն այդպէս կ'ըսէին. յետոյ միայն գիտցանք թէ ո՛չ ոք, Կաթողիկոսն իսկ զայն չէր տեսեր):

Ու քաղքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ՝ հայ սրտերը կը զարնէին, իրարու ձայն կուտային՝ Ցարութեան կոչնակներու պէս հնչանոյշ:

Օդէն սրտի շեշտ կը տեղար:

Այն օրերուն, Յոյսն օրէնք էր ու սրտերուն վրայ, վաղուան հաւատքը կը բռնանար զօրովի պէս մայրական, մտերմական ու իգական:

Ու դիւթահար բիբերուն առջեւ, աստղի փոշր կը թափէր:

Այն օրերո՛ւն... (եթէ անցեալը ծերութիւն է, ծերութեան պէս անախորժ, թող մէկը գոնէ ծերերու ուրախ երգերը դաշնաւորէ անոնց համար, որ այսօր խնդալ չեն գիտեր:)

Այն օրերուն, դաշիճէն զոհ ձիթենիի ճիւղ կը ծաղկէր:

Դաշիճը կը զղջար ու զոհը կը ներէր, դաշիճը՝ կուշտ օձի պէս, ու զոհը՝ ինչպէս միշտ, ճի՛շտ ինքն իր պէս:

(Եթէ միամտութիւնը յանցանք է, թող մէկը գոնէ, անոր իմաստը սորվեցնէ մեզի, որ քաւել իսկ չգիտցանք ու չենք գիտեր):

Եւ ահա՛, ճի՛շտ այսպէս.— Դարերու կուսական խորութենէն՝ ուժը կը պոռթկար, կը յորդէր ու սրտերը կ'ողողէր:

Ցեղը խնդալ կը սորվէր ու կը ժպտէր աստղերուն, կը խօսէր ծաղիկներուն ու հանգստեան քարերուն վրայ, օղի կ'ըմպէր իր մեռելներուն փառքին,— անոնց որ ապրիլ եւ ապրելու համար մեռնիլ գիտցան, կ'ըմպէր օղի իր ողջերուն կենացը,— անոնց որ էին եւ անոնց որ պիտի ըլլային:

Այն օրերո՛ւն (դեռ երէկ էր, օրը որ Այս եւ կարծեմ, Նաեւ Վաղը կոչուեցաւ) Վարուժան կ'երգէր ու Կոմիտաս կը դաշնաւորէր:

Ցեղը երկիւղած ականջ կուտար անոնց երգին, որ իրն իսկ էր . . .

«Ուժի՛ն համար, կրօնքի՛ն համար բազուկիդ
Որով դուն օր մը պատռեցիր բեռններ
վիշապներու . . . .
Ուժի՛ն համար՝ որ Թռչիչն է եւ հոգին
Արարչութեան անվախճան,
. . . .
Ուժի՛ն համար . . . . .
Որ կը կանգնէ Ազգ մ'ինչպէս խումբ մ'առիւծի,
Բազուկդ անոր բազուկին մէջ կը հեղու,
Եւ զերդ հրեղէն վարազահաւ՝ իր յուսեղ
Թռչիչներուն անփոփման տակ կը թխսէ
Մեր մայրերուն ծոցին մէջ
Դիւցազունե՛ր, հանճարնե՛ր,
Այդ սուրբ Ուժին համար կ'ըսեմ՝ որուն դուն
Իմացական աղբերակն ես յորդահոս,
Ո՛վ դուն վահագն, — ահա քեզի կարկառած
Բազուկներս իմ արիւնոտ,
Կ'աղօթե՛մ ես... կ'աղօթե՛մ...»:

Այն օրերուն, մահը դեռ չէր քալած կարաւաններուն առջեւէն ու հայ մասունքը փոսէ դուրս չէր մնացած:

Ու ճամբաներուն վրայ որ իր ոտքերով բացաւ, (անոնք անուն չունեցան եւ իրմէ վերջ, միայն գայլեր անցան անկէ) Ցեղը դեռ չէր պարպած իր արիւնին հետ, բոլոր հաւատքները իր սրտերու բազմութեան...

Հաւատքը իր կեանքին ու կամքին, ապրելու ուրախութեան եւ մեռնելու ազատութեան:

Ու հաւատքը շարժելու կորովին եւ ծուլանալու հեշտութեան:

Հաւատքը ինքզինքին եւ ուրիշին ու բոլորին, ո՛չ ոքի՛...

Ու հաւատքը ուրանալո՛ւ, իր կուռքերըիրձեռքերովկանգնելու, իրձեռքերովևս զանոնք փշրելու...

Ապագա՛ն, այն որ յետոյ դիւանագէտի պէս խաբեց ու հեռուէն կ'առաջանար պարզեւաբեր ուղտի նման ծանրաբեռ ու յամրաքայլ, տակաւին, ետ չէր դարձեր...

Եւ մարդկութեան բոլոր մաշած ճամբաներուն վրայ, Ցեղը դեռ նոր հաւատքի մը կուռքերը փնտռելու չէր ելեր...

Վա՛յ, մեր ցեղին Սիրտը...

Այն ատեն դեռ, օտարը հո՛ն իր ապագան չէր կրթեր:

*
* *

Եթէ նկարիչ ըլլայի, վրձինս պիտի թաթխէի սրտիդ մէջ ու քու սրտիդ մէջ, զո՛ւն ծեր, երիտասարդ թէ պատանի, ու զո՛ւն պառաւ, հարս թէ կոյս:

Ու Ցեղին Սիրտը պիտի յանձնէի կտաւին:

Այնպէ՛ս, որ ո՛չ ոք պիտի զգար թէ Կոտրած Սրտին բեկորներն են, որ աշխարհի կեղ րոնէն եւ ութն անկիւններէն գիրար կը փնտռեն:

Բայց, մե՛ղք որ արձանագործ չեմ...:

Եթէ ո՛չ ...,

Պիտի առնէի կոշտ մը մար մար ու Թուրք խուժանի մոլեգնութեամբ պիտի մրճէի անընդհատ, ցեղին ամբողջ ուժը բազուկիս մէջ ամփոփած, մինչեւ կոյս կէտ չի մնա՛ր ..., ճի՛շդ, ինչպէս զարկին իմ սրտիս ու քու սրտիդ, մեր սրտերուն ...:

Ու ո՛չ ոք պիտի գիտնար թէ սիրտ մըն է ան:

Բայց, բոլո՛րը, բոլո՛րը պիտի զգային թէ քարին տակ՝ սիրտ մըն է որ կը բաբխէ:

Կը բաբխէ եւ իր վէրքերը կը զոցէ:

* *
*

Եթէ երաժիշտ ըլլայի, Ցեղին Սիրտը պիտի երգի առնէի...:

Հո՛ն, ձայներ կան որ տակաւին չեն լսուած:

Դարերէն կուգան ու կ'երթան դարերուն:

— Մեռելներուն խօսքին շեշտը:

Ու շեշտե՛ր, որ դեռ խազ չունին:

— Հեստ իմաստը ողջերու լռութեան, խորհուրդին եւ սպասման:

Եթէ երաժիշտ ըլլայի, ես պիտի յօրինէի եւ դուն երգէիր՝

Դարերու աղմուկը հայ սըրտին մէջ,

Աղմուկը կեանքին որ կը յամառի ու քրքիջը մահուան:

Ու զարհուրելի իմաստը ողջերու լռութեան, խորհուրդին եւ սպասման...

Ես պիտի յօրինէի ու դուն երգէիր:

Ու բոլորը պիտի գիտնային թէ՝ Ցեղին Սիրտն է որ կը զարնէ հին օրերու թարմութեամբ:

*
* *

Բայց եթէ բանաստեղծ ըլլայի, երգելու համար Ցեղին Սիրտը, բառէ բառ պիտի խլէի իմաստի ամէն կայլ (չէ՞ որ Ցեղին Սիրտը առեղծուած է հիմա):

Խօսքը խօսքին պիտի յաջորդէր թշնամիի պէս անհաշտ, (ան զգացումներու կրկէս է այլեւս:)

Եւ հատուածէ հատուած առանց բուեթի, վերջակէտի, (ան վերջ չունի. անոր զարկը կանգ չառներ), ոչ ոք պիտի գիտնար թէ Ցեղին Սիրտը կ'երգեմ:Բայց բոլորը պիտի զգային թէ ամէն լեզուով կը հայհոյեմ զգացումի յղնութեան:

Ու ճիգերու ամլութեան,

Կասկածին որ իժի պէս անցեր ու սրտէ սիրտ ծակ է բացեր,

Կը հայհոյեմ ամէն լեզուով ու Թէքիրտաղցիի բերնով՝ Յովսին որ խաբեց, Մօսքին որ դրժեց, Փործին որ չտուաւ. այս բոլորէն ձանձրոյթին:

Ու կ'երգեմ կարօտները մարդուն, հայ մարդուն, կարօտը բոլոր ազատութիւններուն ու ու վերջին ազատութեան,— մեռնելու այնպէս՝ ինչպէս ապրեցաւ:

— Օրէնք դուրս:

Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Կեանքը Մարսէյլի Մէջ

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ (սեփ. թղթ.).— Աշխարհի չորս կողմը ցրուած հայ գաղթականութեան ղեկավար ուժերը մեր քաղաքական կուսակցութիւններն են, անուանապէս երեք հատ:

Մարսէյլի ռամկավարները այս տարի չափազանց բարի եղան, եւ չարութիւն ըրած չըլլալու համար, ոչ Անդրանիկի սգահանդէսին մասնակցեցան եւ ոչ ալ «Մշակոյթի Օր»ուան:

Ս. Դ. Հնչակեանները Դաշնակցութեան հետ միասին տօնեցին Ապրիլ 11-24ը, «Մշակոյթի Օր»ը: Առանձնապէս կատարեցին 21 կախաղաններու յիշատակին սգահանդէս մը, քանի մը վիճաբանական եւ դասախօսական հաւաքոյթներ:

Գաւառական ժողովի անդամներէն քանի մը անմիտ ու եսասէր հնչակեաններ ուզեցին խանգարել ազգային կեանքը եւ երկուքի բաժնելով սկսան իրար վարկաբեկել: Տարի մը առաջ իրենց պաշտած մէկ ընկերը սկսան անպատուել հրապարակաւ, սրճարաններու մէջ եւ կեղծ ստորագրութիւն կրող անճոռնի թռուցիկներով:

Հնչակեաններու Մարսէյլի մասնաճիւղի երկու հակամարտ կողմերը կը սպասեն իրենց ընդհանուր ժողովին (ապրիլ) վճիռին:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նախկին տարիներու իր գործունէութեան վրայ գրեթէ բան մը չաւելցուց այս տարի: Տօնեց փետր. 18ը, Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը՝ Մայիս 28ը: Մասնակցեցաւ Ապրիլ 11)24ին սգատօնին, ինչպէս եւ Մշակոյթի Օրուան եւ Անդրանիկի սգահանդէսին:

Դաշնակցութիւնը իր կարելին ըրած է այլասերող մատաղ սերունդը փրկելու համար: Դաշնակցութեան նոսքը պատգամ մըն է հայ ժողովուրդի համար: Երիտասարդութիւնը ծարաւի է անոր խօսքին ու թերթին ու այս իսկ պատճառ[ով] հարիւրներով ներկայ կ'ըլլան անոր կողմէ սարքուած դասախօսութիւններուն:

Դաշնակցութեան կողքին կայ նաեւ Պատանեկան Միութիւնը, որուն թիւը տարուէ տարի կը կրկնապատկուի եւ հետզհետէ չափահասները կը մտնեն Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: Անոնք ունին գրադարան մը հինգ հարիւրի մօտ գիրքերով: Կը ստանան «Յառաջ», «Հայրենիք ամսագիր» «Արաքս» եւն.: Այս մէկ տարուան ընթացքին 1500 հոգիի ընթերցանութեան գիրք տուած են: Սարքած են նաեւ վիճաբանական ժողովներ եւ գրական դասախօսութիւններ: Ուրիշներու կարգին, բանաստեղծ Ահարոն Տատուրեանը տուաւ երկու դասախօսութիւններ, ներկայացնելով Դանիէլ Վարուժանը եւ Սիամանթօն:

Ունինք նաեւ Չափահաս Որբերու Միութիւն մը, որ կը ջանայ իրերօգնութեամբ եւ ինքնազարգացումով իր համեստ բաժինը բերել զանազան ձեռնարկներու: Այս տարի անոնք է որ նախաձեռնութիւնը ստանձներ էին Մշակոյթի եւ Ապրիլ 11)24ի հանդէսներուն: Իրենց վերջին ժողովին մէջ շօշափած են կարգ մը կենսական խնդիրներ, որոնց իրագործումով օգտակար գործեր կատարած պիտի ըլլան:

Դպրոցասէրի վարժարանին փարիզ մեկնելէն ի վեր փարիզահայ թերթերու մէջ ոչինչ կ'երեւայ անոր արդի կեանքին եւ կրթական ուղղութեան մասին: Նոյնպէս ոչ մէկ հետաքրքրութիւն Փարիզի Զ. Ռ. Միութեան կեդր. վարչութեան կողմէ: Մինչ հոս դեռ կը մնան ցաւալի հետքեր Դպրոցասէրի կամաւոր գործունէութենէն:

Ընկնումի ատեն իր բեռը թեթեւցնելու համար Դպրոցասէրը բաւական որբուհիներ ձգած է հոս, իբր սպասուհի կամ իբրեւ որդեգիր: Անոնք այժմ անվերապահ կը պարզեն իրենց կրած զրկանքները. «Հակառակ մեր շատերուն ցանկութեան, «Յառաջ»եւ «Հայրենիք» թերթերը միշտ կ'արգիլուէին, իսկ «Երեւան»ը ամէն օր գրասեղաններու վրայ էր: Մեզ առտուընէ մինչեւ իրիկուն կ'աշխատցնէին եւ յետոյ գիշերներն ալ կ'ուզէին ժամ մը միայն դասաւանդել, բայց արդէն յոգնած որբուհիներս չէինք կրնար օգտուիլ այդ անկանոն դասերէն: Ամէն անգամ որ «Յառաջ»ի մէջ թղթակցութիւն մը հրատարակուէր, մեզ կը նեղէին եւ նոյնիսկ կը սպառնային բանտարկել կամ ճաշէ զրկել»:

Այս յայտնութիւնները ընելէ վերջ անոնք տեղեկութիւններ կուտան նաեւ փարիզի մասին: Իրենց ստացած նամակներուն համաձայն, Դպրոցասէրի փարիզ հաստատուելէն ի վեր մօտ 100 անչափահաս որբուհիներ ամուսնացուցած են տարիքով անհամեմատ մեծ երիտասարդներու հետ:

Այս տարի Միութիւններուն վրա՛յ աւելցաւ նաեւ Եւրոպահայ Կարմիր Խաչը, որ կոչուած է մեծ դեր կատարել գաղութին մէջ: Ան աճեցաւ արագօրէն եւ Մարսէյլէն վերջ կազմակերպուեցան նաեւ շրջանները: Հայ տառապանքը իրենց մորթին վրայ զգացած խումբ մը տիկիններ եւ օրիորդներ աննկուն կամքով մը գործի լծուած, կը ջանան ամոքել դժբախտ հայ մայրերու ցաւը: Իրենց կազմակերպչական այս առաջին տարին հանգանակեցին 10.000 ֆրանքի մօտ գումար մը, Ֆիլիպէի երկրաշարժի աղէտեալներուն համար:

Պզտիկ օգնութիւն մը ըրած են նաեւ Թոքախտաւոր հայ երիտասարդի մը, որ քանի մը զաւակներով անօգնական մնացած էր: Սարքած են երկու գեղարուեստական հանդէսներ:

Կան մէկէ աւելի Մարզական Միութիւններ:

Առաջին՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէկ ճիւղը, որ կը ղեկավարուէր Մալումեանի միջոցաւ եւ որ ֆրանսական թերթերուն մէջ բաւական գովեստներու արժանացած էր, իսկ այսօր շատ բան կորսնցուցած է իր արժէքէն: «Պատուոյ Վարչութիւնը» մոռցած է իր յանձնառութիւնները եւ այժմ քանի մը խելահաս երիտասարդներ կը ջանան զայն պահել իրենց կարողութեան չափով:

Տարիէ մը ի վեր կազմուած է նաեւ ուրիշ Մարզական Միութիւն մը, «Արարատ» (Հ. Մ. Ը. Մ.): Այս վերջինը եւս պաշտօնապէս վաւերացուելով սկսած է մասնակցիլ միջազգային մրցումներու: Վերջինին շուրջ հաւաքուած են աւելի մեծ թիւով պատանիներ եւ երիտասարդներ: Եւ եթէ ասոնք եւս ունենային ջոջերէ բաղկացած «Պատուոյ Վարչութիւն» մը, հաւանաբար կարճ ժամանակամիջոցի մէջ կրնային մեծ յառաջդիմութիւններ ունենալ:

Հայրենակցական Միութիւններու մէջ կ'արժէ յիշել Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Հաճընի, Սեբաստիոյ, Խարբերդի, Ամասիոյ, Սիվրի-Հիսարի, Մարաշի, Եոզղատի եւ Երզնկայի Հայրենակցականները, որոնք թէ քանակով եւ թէ որակով արժէք ունին:

Վերջերս Վասպուրականի Հ. Միութեան հրաւէրին վրայ («Յառաջ»ի միջոցաւ) 7—8 միութիւններ մէկմէկ ներկայացուցիչ ղրկելով սկսան խորհրդակցիլ Հայրենակցական միութիւններու կեդրոնական վարչութիւն մը կազմելու համար: Այս ձեռնարկը նախապէս ըրած էր Ամասիոյ Հայրենակցականը, որ դժբախտաբար չկրցաւ խօսքէն գործի անցնիլ:

Վասպուրականի միութեան շուրջ հաւաքուած 8 միութիւնները կեդրոնական վարչութիւն մը ընտրելէ վերջ պիտի կազմեն գիշերային դասախօսութիւններու շարք մը ու պիտի ձեռնարկեն կարգ մը ազգօգուտ գործերու:

Մարաշի Հայրենակցականը իր նպատակին բաւական մօտեցած կարելի է նկատել, որովհետեւ գրեթէ երկու տարի առաջ, բաւական երիտասարդներ կային որոնք հայերէն գիտնալով հանդերձ թուրքերէն կը խօսէին, մինչդեռ ներկայիս բոլորովին փոխուած են եւ տարիքոտներն անգամ իր ջանան հայերէն թոթովել:

ՍՏ. ՄԻՒՏՕՆԵԱՆ

ՍԱՐԷՆ-ԶՕՐԷՆ

ԱՍՏՂԱԴԷՏՆԵՐԸ

Մարդիկ ամէն դարու մէջ շրջապատուած՝ խորհրդաւորգաղտնիքներով, ենթակայ ապաշնորհ բնութեան մը եւ իրենց նմաններուն թշնամութեան, հետամուտ եղած են ճշդելու իրենց դիրքը, կանխատեսելով ապագայի դէպքերը: Այդ կարիքէն ծնունդ առած են գուշակները, պատգամախօսները, մարգարէները, աստղագէտները եւայլն:

Աստղագէտներու արուեստը կը կայանայ երկնային մարմիններուն երեւոյթները, դիրքերն ու ազդեցութիւնները քննելուն եւ անոնցմէ ապագայի դէպք՝ ը նախատեսելուն մէջ:

Աստղագէտներու համաձայն, երկինքին վրայ կան 7 մոլորակներ, եւ կենդանակամարին վրայ 12 նշաններ, որոնք մասնաւորապէս մարդոց համար գծուեցուած են Զոդիակոսին (*) վրայ: Այդ երկնային գունդերը, ըստ իրենց քմահաճոյքին կը կառավարեն մեր մարմնոյն անդամները եւ կը ներգործեն մեր խառնուածքին վրայ: Ըստ այնմ, Արեւը օգտակար ու բարեյաջող է, Երեւակը՝ տխուր ու անտարբեր, Արամազդը՝ իմաստուն ու բարի, Հրատը՝ եռանդուն ու ժիր, Արուսեակը՝ բարեացակամ ու արգասաբեր, փայլածուն՝ փոփոխամիտ, Լուսինը՝ մելամաղձոտ, եւայլն:

Կ'ըսուի թէ Նշանաւոր աստղագէտ Քէփլէր աստղերու մասին իր կատարած ուսումնասիրութեանց ատեն կ'օգտուէր աստղագէտներու գիտութենէն: Ս. Թովմաս, հակառակ ջերմեռանդ քրիստոնեայ մը ըլլալուն, կ'ընդունէր աստղերու ազդեցութեան վարկածը, որ վարդապետութիւններուն ամէնէն աւելի ճակատագրական հանգամանքը կը ներկայացնէ:

Ամենահին ժամանակներէ ի վեր կառավարութեանց պետերը կարեւոր պարագաներու մէջ սովորութիւն ունէին դիմել պատգամախօսներու եւ աստղագէտներու խորհուրդին, եւ ըստ վճռել իրենց ժողովուրդին ճակատագիրը: Սակայն այդ նախալ իշխանները ամէն յարգալի ու տաք վերաբեր[մունք] չունէին գուշակներու հա[նդէպ], այնպէս որ յաճախ անոնց կե[անքը] վտանգի ենթակայ էր, երբ [անհաջող] նուած գուշակութիւնները անհաճոյ կը թուէին կամ [...] ռակ էին իրենց կամքին:

Պատմութենէն գիտենք [որ] հին Հռոմի Բ. կայսր Տիբ[երիոս] որ չափազանց անվստահ ու [...] կածոտ բնութիւն մը ունէ[ր ...] զատագիր գերիներու մէ[ջ ...] ժայռերու գագաթէն վար [...] կուտար պատգամախօսնե[րը ...] գուշակները:

Երբեմն խելացի գուշ[ակներ] ճարտարօրէն կը խուսափէին [...] կալ թագաւորներու բարկու[թենէն] եւ ցասումէն:

Աստղագէտ մը գուշակ[եց] մահը Լուդովիկոս ԺԱ.ի կ[...] մէկուն, զոր թագաւորը չափ[ազանց] աւելի կը սիրէր: Պարագաներ[ու] բուժով այդ գեղադէմ կին[ը մե]ռաւ, եւ Լուդովիկոս անոր [մահ]ուան պատճառը գուշակին [վերա]գրելով, զայն իր քով բերել [տուաւ] պատուհանէն դուրս նետելու [նպա]տակ մտադրութեամբ:

— Դուն որ ա՛յնքան [...] ու ճարտար մարդ մը ծնած [...] կը կարծես, ըսէ՛ ինծի թէ [ե՞րբ] պիտի ըլլայ քու ճակատա[գրիդ] հարցուց թագաւորը:

Գուշակը, որ գիտէր իշ[խանին] տկար կողմը, կռահելով անո[ր ...] դիտաւորութիւնը, առանց [...] այլի պատասխանեց.

— Տէ՛ր Արքայ, կը [...] կեմ որ ձեր վեհափառութեն[էն ...] րեք օր առաջ պիտի մեռնի[մ]:

Աւելորդ ապաշտ ու կասկ[ածոտ] թագաւորը հաւատալով [...] դէտին գուշակութեան, [...] անոր կեանքին:

Ընդունելի է թէ հին աս[տղա]գէտներու գուշակութիւննե[րը ...] նէին գիտական որոշ հիմք [...] նոնց արարքներուն մեծ[ա]մասը պարզ շարլաթանութ[իւն] սակայն միւս կողմէ պէտք [է ...] գունիլ շրջապատի օդին ազդ[եցու]թիւնը մարդուն վրայ:

Նորանոր տեւութիւններ[ու ...] մաձայն, ամէն անհատ [...] կամ նուազ չափով ենթակ[այ ...] մթնոլորտին մէջ եղած ալիք[ներուն] հեղեղանման անձրեւի ազդ[եցու]թեան, ալիքներ՝ որոնք հո[...] բոլոր կէտերէն գալով, կ'ազդ[են ...] վրայ, կը խոցոտեն մեր մ[արմինը] մեր միսերն ու ոսկորները [...] անմ՝ մարդ ա՛յս կամ ա՛ն տա[...] մէջ. ձմրան կամ ամրան եղա[նակ] սառուցեալ կամ այրեցեալ [գօտի]ներու տակ ծնելով, կրնայ կր[ել ...] տպաւորութիւններ, որոնք [...] մասնաւոր ազդեցութիւններ [...] գործել մեր խառնուածքին եւ [բարո]յական կազմուածքին վրա[յ]:

Հ. ՏԷՐ[...]

(*).— Զոդիակոսը այն բոլորաձեւ գօտին է, որուն ծիր խաւարմանը կը գծուէ մէջտեղը եւ որուն մէջ կը գտնուին 12 համաստեղութիւնները: Ասոնց մէջէն կը թուի անցնիլ արեւը մէկ տարուան ժամանակամիջոցի մէջ:

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՆՈՐ ՏԱՌԵՐ

Թուրքիոյ կրթական գո[րծա]վարութիւնը շրջաբերական[ով] հաղորդած է բոլոր կրթա[կան] վերահսկիչներուն թէ ուրի[շ ...] մէն զբաղումներէ առաջ, [...] է նախապատուութիւն միլլէթ մէքթէպլիներուն [...] ծերուն:

Պոլսոյ կուսակալութեան [...] ջանակին մէջ բացուած Թուրքերէնի ուսուցման վրդական դասարաններուն [...] ը հասած է 2500ի: Այս դա[սընթա]ցքներուն կը հետեւին 92[...] զար հոգի, որոնց 100ին 55ը [...] ներ են:

Որոշուած է ժողովրդ[ական] մէկ մէկ նոր դասընթացք[ներ] հաստատել Թաքսիմի, Այ[...] տայի յունական վարժար[աններուն] եւ Շիշլիի թէրագգըր վարժ[արա]նին մէջ:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ինչպէս գրած էինք, Պ. Հրանտ Ալեանաքի նկարահանդէսին բացումը կատարուեցաւ յունուար 15ին, Փարիզի Գեղարուեստից եւ Թանգարաններու տնօրէն Պ. Տարրասի ներկայութեամբ։

Պ. Տնօրէնը երկարօրէն դիտելէ յետոյ ցուցադրուած նկարները, մասնաւոր գնահատանքով հաւանեցաւ թիւ 30ի առջեւ, Les falaises de Mesnil-Val. գտնելով զայն ցուցահանդէսին ամենաուշագրաւ գործը։

Պ. Հ. Ալեանաքի ցուցահանդէսին առթիւ «Figaro Artistique»ի մէջ արտատպուած է նկարչին գործերէն «Հին ջաղացք»ը, հետեւեալ գնահատական տողերով.

— «Gallerie Allardի մէջ հայազգի նկարիչ Պ. Հրանտ Ալեանաքի ցուցադրած գործերը պիտի հրապուրեն ամէն անոնք որոնք ամէնէն առաջ անկեղծութիւնը կը փնտռեն:

«Իր արուեստը խորհրդապահ է, եւ որ սակայն ուշադրութիւն կը պարտադրէ. իր կազմուա[...]ումի մեծ յատկութիւններով, արժէքներու ճշգրտութեամբ իր տոյներուն միաժամանակ ուժեղ եւ քնքոյշ նկարագրով, եւ նաեւ արհեստին կատարելութեամբ։ [...]րուեստ մը որ կը բաղկանայ [...]ութենէ եւ յուզումէ. դասական արուեստ, որ նախորդ վարպետներուն արուեստին ընտանիքէն է։»

«Belges de Paris» թերթին մէջ W. de L. կը գրէ.

— «Պ. Հրանտ Ալեանաք, [...]րանսական արուեստագիտական շրջանակներուն մէջ շատ [...]նօթ (երկար տարիներէ ի վեր կը ցուցադրէ Անկախներու Սալոնը) այս միջոցին հաւաքած է իր գործերը մինչեւ ամսոյս [...]երջը Gallerie Allard, 20 rue des Capucines։ Ծնունդով Հայ, Պ. Ալեանաք 9 տարի ճամբորդած է Պուլկարիա, Ռուսիա, Կովկաս։

«Ան բառին ամբողջական [...]աստով արուեստագէտ մըն է։ Իր գործերը մասնաւորապէս հաճելի են դիտողի աչքերուն։

«Արուեստագէտը կը ցուցաբերէ Նորմանտիայէն, Իլ-տը-Ֆրանսէն, Փարիզէն, նաեւ Պոլսէն տեսարաններ՝

«Իր նկարները երբեմն լոյսով ու օդով կը թրթռան, իսկ երբեմն աւելի մեղմացած, մելամաղձոտ։

«Գեղեցիկի իրական ճաշակ մը կ'արտայայտէ: Եւ որովհետեւ ան բնութիւնը չայլանդակեր, այլ կը թարգմանէ իր ամբողջ գեղեցկութեան մէջ, նոյն [...] Անկախներու մօտ կը մնայ [...]իւոր մը. հաւանաբար այդ պատճառը՝ որ մեզի կը յայտարարէր ժպիտով մը.— «Գազանները (fauves— ծայրայեղ [...]ղիական նկարիչ) կը յայտարարեն, որ ես ֆըշէշ (pompier) [...] եմ» (— աւանդապաշտ նկարիչ)։

«Նաեւ սիրուն ցուցահանդէս մը, որ կ'արժեւորէ գեղեցիկ տաղանդ մը։ Պ. Ալեանաք կը պատկանի նկարիչներու այն դասակարգին, որոնց գործերը կը գնեն, աչքի առջեւ ունենալու համար հաճելի եւ արուեստագիտական գործ մը։

«Snob ները (նորոյթի սիրահարները) իրենց փնտռածը չպիտի գտնեն հոն, ընդհակառակն ճշմարիտ գեղասէրները պիտի զմայլին։»

Բ.

ՄԱՆՇԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ

Բրիտանական խորհրդարանը իր վերջին նստաշրջանի բացումն է որ կը կատարէ եւ հաւանական է որ լրջօրէն զբաղի Մանշի ընդծովեայ փապուղիին հարցով։

Շարժումը չափազանց ծաւալած է եւ Անգլիոյ հանրային կարծիքը, առանց կուսակցական խտրութեան, կը յայտնուի ի նպաստ փապուղիի շինութեան։ Մինչեւ իսկ մեծ վաճառատուն մը վարձած է «Թայմզ» թերթէն 7 սիւնակներ որոնց մէջ, յայտարարութեան սովորական վճարումի փոխարէն, հրատարակութեան պիտի տայ Անգլիոյ ճարտարարուեստական եւ առեւտրական գլխաւոր հաստատութեանց ընդհ. տնօրէններուն, լիազօր վարիչներուն կարծիքները՝ ի նպաստ փապուղիի կառուցման։

Ասկից զատ, սըր Ուիլեըմ Պուլի ջանքերը տուած են հետեւեալ արդիւնքը. խորհրդարանին մէջ 201 անդամներ ի նպաստ, 17 հակառակ, 108 չէզոք, 4 բացակայ։ Լորտերու ժողովին մէջ՝ 115 ի նպաստ, 56 հակառակ, 90 չէզոք, 12 բացակայ։

Լոնտոնեան Մամուլը՝ միաձայնութեամբ ի նպաստ, գաւառական մամուլ՝ 61 մեծ թերթեր՝ ի նպաստ, 9 չէզոք, հակառակ՝ չկայ։

Ասկից զատ, 51 լորտեր եւ խորհրդարանէն 152 անդամներ յայտնած են թէ՝ տրամադիր են փապուղիի խորհրդարանական յանձնախումբին բերելու իրենց մասնակցութիւնը։

Յունուար 30ին հաւաքոյթ մը տեղի պիտի ունենայ, խորհրդարանին ամէնէն մեծ սրահներէն մէկուն մէջ։ Փապուղիի շինութեան բոլոր կուսակիցները այս հաւաքոյթին պիտի ղրկեն իրենց ներկայացուցիչները։ Հակառակորդներէն ոմանք խնդրած են որ իրենց թոյլ տրուի ներկայ գտնուիլ։

Ուիլեըմ Պուլ հաւաքոյթին պիտի բացատրէ հարցին ստացած ներկայ վիճակը եւ պիտի խնդրէ Անգլիոյ վարչապետէն որ իրենց պատգամաւորները ընդունելու համար, օր մը նշանակէ։ Ան դեռ չգիտեր թէ ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ Ազգային Պաշտպանութեան կոմիտէն, որուն նախագահն է Անգլիոյ վարչապետը. որովհետեւ անոր կարծիքը գաղտնի կը պահուի. բայց եթէ շինութեան կուսակիցները կարենան կառավարութեան հաւանութիւնն առնել անմիջապէս գործի պիտի լծուին։ Խորհրդարանին պիտի ներկայացուի երկաթուղիի յատակագիծ մը, որ կը յուսացուի թէ պիտի ընդունուի անմիջապէս։ Գալով դրամական խնդրին, որ եւ է դժուարութիւն չկայ այդ կողմէն, արդէն կարգադրուած ըլլալով. Այդ պարագային արդէն կարելի պիտի ըլլայ քանի մը ամիսէն ձեռնարկել շինութեան, որուն համար, 4 տարի անընդհատ պիտի աշխատցուին 12.000 գործաւորներ։

Իսկ Ֆրանսական կողմէն որ եւ է առարկութիւն չկայ ընդծովեայ փապուղիի շինութեան։ Հանրային կարծիք թէ պաշտօնական շրջանակներ տարիներ առաջ, անոր օգտակարութեան համոզուած էին։ 55 տարի առաջ արդէն, նոյն ձեռնարկը գլուխ հանելու պատրաստուած էին Ֆրանսացիները եւ այն ատենները կը յուսային թէ Անգլիացիներն ալ ի վերջոյ պիտի միանային իրենց։ 1875էն 1882 անգլօ-ֆրանսական ընկերութիւն մը կազմուած էր որ յատակագիծը ամբողջովին ուսումնասիրելէ զատ, խորաչափումներ ալ կատարեց շինուելիք փապուղիին ճամբուն վրայ, եւ անոր երկու ծայրերուն՝ մեկնակէտին ու վերջին հանգրուանին Սանկաթի եւ Սէն Մարկարէթի խարակներուն վրայ հորեր ալ փորեր էր։ Ցակաւին մինչեւ այսօր, այս երկու վայրերուն վրայ կը տեսնուին այն ատեն շինուած շէնքերը, որոնք կառուցուեր էին արագ վերջաւորութեան մը յոյսով։ Բայց այն ատեն, անգլիացի նախարար մը յաջողեր էր արգիլել ու կասեցնել սկսուած աշխատանքները, յուզելով անգլիական հանրային կարծիքը։

Անկէց առաջ, դեռ 1802ին Ֆրանսացի ճարտարագէտ մը Մաթիէօ, Նափոլէոնի ներկայացուցեր էր ներկայ փապուղիին մօտ ծրագիր մը։ Մաթիէօ կ'առաջարկէր Վարնի կղզեակին վրայ — որ այսօր ջրասոյզ աւազակոյտ մը եղած է — կառուցանել միջազգային քաղաք մը, ուր պիտի գային, յանգէին՝ Ֆրանսայէն եւ Անգլիայէն մեկնող երկու փապուղիներ։

Անկից ասդին է որ ընդծովեայ փապուղիի մը շինութեան գաղափարը քանիցս արծարծուելէ յետոյ, հասաւ այսօրուան վիճակին եւ մեծ յոյս կայ որ վերջնականապէս ընդունուի եւ ձեռնարկուի անոր իրականացման։

ՋԱՆՂԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՔԱՓԼԷԹԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Յունուար.— Քաղաքին կեդրոնէն հանրակառքով 20 վայրկեան հեռու կը գտնուի Քափլէթ վակոնի մեծ գործարանը։

Ինչպէս նախապէս գրած էի, այս գործարանին մէջ կ'աշխատին 3000 գործաւորներ՝ բաժնուած երկու դասակարգի՝ հասարակ գործաւոր եւ արհեստաւոր։

Պարզ բանուորներու գործերը աւելի ծանր են եւ 8 ժամուան համար կը ստանան 22—25 ֆրանք, իսկ Բ. կարգի աշխատողները՝ արհեստաւորներ՝ 25—30 ֆրանք։

Այս գործարանին մէջ իբրեւ համեստ եւ լաւ աշխատաւորներ նկատուած 200է աւելի Հայեր կ'աշխատին, մեծամասնութիւնը արհեստաւոր կարգէն եւ սիրուած գործարանի վարիչներէն։

Հայերուն իրարու հանդէպ տածած օրինակելի համակրանքը լաւ տպաւորութիւն գործած է ֆրանսացի աշխատաւորներու վրայ։

Պատմութեան համառօտ ծանօթութիւն ունեցողները տեղեակ են մեր տառապանքներուն եւ կը համակրին մեզ։

Մարսէյլի մէջ ներկայացումներ, բանախօսութիւններ եւ հարսնիքները յաճախադէպ դարձած են եւ ազգային ոգին վառ կը պահեն այս երկու հարիւր Հայերուն մէջ։ Միայն թէ ունինք հայերէն լաւ գիտցող տաճկախօսներ, որոնք միշտ թրքերէն կը խօսին. ինհարկէ մենք չենք վարանիր այդպիսիներու դէմ պայքար մղելու, մինչեւ որ յաջողինք այդ լեզուն ամլութեան դատապարտել։

Ապրուստի սղութիւնը զգալի դարձած է։ Ամէն բան կը սղէ։

Արհեստաւորներու գործերը աւելի դիւրին ըլլալով հանդերձ անոնք դարձեալ կ'աշխատին յաւելում պահանջել, իսկ պարզ բանուորները լուռ կը մնան։

Յաւելում ցանկացողները գործադուլ հռչակած են, պահանջելով օրավարձքի վրայ երկու ֆրանք յաւելում, իսկ պարզ աշխատաւորները գործադուլին չեն մասնակցած։ Առաւօտները 5—8 գործաւորներուն կէս մասը գործարանին դուռը համախմբուած յաւելում կը պահանջէ։ Բանթողներուն կողմէ 10 հոգինոց պատուիրակութիւն մը կը ներկայանայ վարչութեան, խնդրելով վերջնական վճիռ մը։

Կը պատասխանուի թէ 2—3 սուի յաւելում կ'ըլլան ժամավարձքին վրայ անոնց՝ որոնք մեր շէֆերուն կողմէ կը ներկայացուին իբր լաւ աշխատողներ, իսկ ամիս մը յետոյ բոլորին նոյն եղանակով յաւելում պիտի տան։ Բոլորը գոհ ըլլալով, այս որոշումէն բանթողները կ'որոշեն չաշխատիլ, մինչեւ որ իրենց պահանջին բաւարարութիւն տրուի։

Թափթփած մէկ երկու հայ կարմիրներ ալ միջամտեցին՝ սէնտիքայի գործակցութեամբ ընդունիլ տալու այս պահանջները, սակայն ապարդիւն։

1926ին շաքարի գործարանի բանուորները գործադուլ հռչակած էին Ալճերիացիներու դրդումով։ Հետեւանքն այն եղաւ որ, Հայերը նկատուեցան գործադուլի դրդիչ եւ այն ժամանակէն մինչեւ այսօր այդ գործարանը հայ բանուոր չընդունիր։ Եղածներուն ալ հարիւրին 90ը դուրս նետեց, տուժողները Հայերը եղան։ Ֆրանսացի բանուորները ոչ մէկ միջամտութիւն ըրին սէնտիքային միանալու, սակայն մեր Հայերը առաջին տեղը գրաւեցին, «Սէնտիքային պէտք է ուժ տալ որպէսզի մեր իրաւունքին տիրանանք» ըսելով։

Հեռո՛ւ խաբեբաներէ եւ շատախօսներէ։

Աւետիս Կ. Հայրապետեան

120Ը 40—50Ի ԻՋԱԾ

ԿՐԱՍ. (Սեփ. Թղթ.).— Ժամանակէ մը ի վեր գործերու անկայունութիւնը պատճառ եղաւ որ 120ի մօտ այս գաղութը երկու երեք ամսուան ընթացքին 40—50ի իջնէ։ — «Ես կ'երթամ, եթէ լաւ ըլլայ կը գրեմ, դուն ալ եկուր»։ Եւ մեկնողները հազիւ իրենց նոր տեղը հասած՝ կը գրեն. «Չըլլայ որ գալդ յետաձգես, այստեղ շատ լաւ է, գործ շատ կայ, Հայ ալ շատ։ Անմիջապէս եկուր։» Եւ այսպէս շատեր վարակուեցան։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան "Քրիստափոր" ենթակոմիտէն որ կազմուած էր ամուրի երիտասարդներէ, բաւական տկարացաւ այս մեկնումներուն հետեւանքով։

Արա

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԷվրան.— Անցեալ կիրակի օրուան դաշտին յետոյ, «Արաքս» հրաւիրած էր J. Charonne (Ա.) խումբը մրցելու «Արաքս»ի (Ա.) խումբին դէմ։ Թէեւ բացականեր կային, բայց կրցան յաղթել 6ի դէմ 4ով։

Երկրորդ խումբը պարտուեցաւ A. S. Bourseի (3) խումբէն. 2—1ով։

Օ. Լ.

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Փարիզէն X մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պուքրէշի «Րաֆֆի» Յառաջդիմասէր միութեան :

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՍՊԱՆԵՑ.— Որովհետեւ պեխերը կտրեր էր, կը պատասխանէ ընդհ. դատախազը՝ չոր ու կտրուկ, որ իր առջեւ կանգնած կնոջ մէջ կը տեսնէ գռեհիկ ոճրագործ մը։ Մինչ կինը որ ինքն ալ չի գիտեր թէ ինչո՞ւ սպաննեց իր ամուսինը, շփոթած կը լայ, խօսքը տալով իր պաշտպան փաստաբանին,

Անցեալ Յունիսին, Բլէրմոն-Ֆէրրանի նոտարը Փոլ Կոտէն, երեք շաբթուան բացակայութենէ մը յետոյ, կը վերադառնար տուն։ Կոտէն հաճոյամոլ և ծոյլ մարդու համբաւ ունէր։ Ամուսնացած էր իր նախկին սիրուհիին հետ, որ առաջին ամուսնութենէ մը ծնած երկու չափահաս աղջիկներէ զատ, իրեն կը բերէր մեծկակ դրամօժիտ մը։ Կոտէն երբ վերադարձաւ, կինը նշմարեց որ ան պեխերը կտրած էր ու դիտողութիւն ըրաւ։ Նոտարը առանց պատասխանելու, ուզեց ձգել, հեռանալ, բայց կինը փակեց անոր ճամբան եւ ատրճանակը հանելով, սպաննեց, մինչ իր ամուսինը կը պօռար։

— Կրակէ՛ տեսնեմ, կրակէ՛։

Պատասխանը չուշացաւ։ Կինը ինքն ալ չգիտցաւ թէ ինչպէս պայթեցաւ ատրճանակը։ Բայց պայթիւնէն յետոյ, երբ աչքերը բացաւ, տեսաւ որ ամուսինը ճակտէն խոցուած՝ անշունչ ինկած էր գետին։

Եւ հիմայ, դատարանին առջեւ, ոճրագործ կնոջ փաստաբանը, արդարացնելու համար իր յաճախորդը, գոհին ամբողջ կենսագրականն է որ կը ներկայացնէ դատաւորին, ամենէն մութ ու պղտոր գոյներով։

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի Չորեքշաբթի 23 յունուարի թիւին մէջ «Հին երգը կամ տրորուած ուղիներով» յօդուածին երկրորդ սիւնակ առաջին պարբերութեան մէջ տպուած է՝

«Հայ բուրժուազիան շահագրգռուած էր միմիայն իր շահով եւ «ազգային խոշոր պետութիւն» ստեղծելու կարիքը ունէր եւ ոչ գիտակցութիւնը»:

Պէտք է ըլլայ՝ «ոչ կարիքը ունէր եւ ոչ գիտակցութիւնը»։

Տպուած՝ «վեր կենալ ու կենալ հայ առաջին մարքսիստների մի քառորդ դար առաջ ասած անհեթեթութիւնները»:

Պէտք է ըլլայ՝ «վեր կենալ ու կրկնել»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՋՐԵՒ. Երիտասարդ գրագէտ Համաստեղի նոր գիրքը։ Տպ. Փարիզ. 1929. Գին 20 ֆրանք։ Հասցէ՝ «Յառաջ»։

ՀԵԼԼԷ. Մառսէլ Թինէռի։ Թարգմ. Ատրինէ Ն. Լօքմակէօզեան։ Տպ. Պոլիս. 1928։ Գին 80 դրշ.։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

235, FBG. ST. MARTIN
PARIS (10e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ա Ի Ա Ն Դ Ա Վ Է Պ

Ա.

Մինչեւ կէս օր կը քալէ ու [...] մը կ'իջնէ։ Գետ մը կը [...]ի, ամառ ըլլալուն ջուրերը [...] են, ու կը մտնէ ու կ'անցնի։ [...]ի եզերքը, խոտի դէզի մը [...], կլոր գլուխով լեռ մը կը [...]րձրանայ, ստորոտը աւեր [...]ղցք մը կը տեսնէ, մօտն ալ [...]տիններու բազմութիւն մը, [...]քեր թարմ կանանչով մը։ [...] ջուր մը ջաղացքին ներ[...]էն դուրս կ'ելլէ, ու բորոտ[...]ուն քովէն անցնելով կ'եր[...]։

[...] կը նայի որ քարտիններու ան[...]ակին խոլը խումբ մը ձիեր [...], որոնք պախուրցուեր, թէլ[...]երը վրանին՝ ծռեր տապակ[...]էն գարի կ'ուտեն։ Զորս ան[...]օթներ են, նստեր են կա[...]ին վրայ, դեղնաւուն, թա[...]ցիկ շարէ շքեղ ու լայն [...]գերձներ է հագեր մէկը, միւս[...]ը սպիտակ շորերու մէջ են փաթթուած։ Անոնք ապարօշներ ունին գլուխնին եւ հինայուած մօրուքներ, որոնք ուղղեր են քարտիններուն գաղաթները ու կը նային։ Լայն փէշերնին ժողվեր են, ճաշհանգիստ կ'ընեն։

Կը հրաւիրեն պատանին, կը նստեցնեն ու կը հարցուփորձեն։

Կը հասկնայ որ շքեղ ու դեղնաւուն զգեստներով մարդը որ ամէնէնտարէցն է, Թիւճճար-պաշի մըն է, միւսներն ալ իր մարդիկը։ Արեւմուտքէն կուգան ու Արեւելք կ'երթան։

Ճաշահանգիստէն յետոյ կ'ելլեն ձիերը կը հեծնեն, Թիւճճար-պաշին առջեւէն, միւսներն ալ ետեւէն, ձիաւոր շքախումբ մը կազմելով ձորին ճամբով կը մեկնին։ Ձիերը արագ չեն քշեր, որովհետեւ այդպէս է օրէնքը երկայն ճամբորդութիւններու համար. պատանին իրենց ուղեկից կ'առնեն, ու ան ալ քալելով կը հետեւի անոնց։

Կ'երթան ու կ'երթան, օրեր ու շաբաթներ։

Ամէն ցորեկներուն վար կ'իջնեն, ձիերը կը պախուրցեն, տոպրակով գարի կուտան անոնց, իրենք ալ կը ճաշեն։ Յետոյ նորէն կը հեծնեն ու կը մեկնին, ու իրիկունները զօնախ կը հասնին։

Այդ երկիրներուն մէջ զօնախները մէկ աւուր հաշւի վրայ շինուած են, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ձիու մը կտրած ճամբու մը հեռաւորութիւնով։

Լեռ, ձոր չկայ այլեւս։ Ընդարձակ, տափարակ երկիրներէ կ'անցնին, ու արեւամուտին հետ անվրէպ մէկ ժամ հեռաւորութենէ կը յայտնուին զօնախները, մենաւոր շէնքեր՝ լքուած զօրանոցի մը երեւոյթով ու մայրամուտի գոյներու մէջ կարմրագոյն։

Կուգան որ դուռները բաց, անմարդաբնակ են։ Կարգով սենեակներ կան, գմբէթաւոր օճախներ բուրաքանչիւրին մէջը, որոնք մարած են։ Կը գիշերեն, ու արեւածագին կը ձգեն ու կը հեռանան։

Աղբիւրներուն, գետերուն մօտ կանգ կ'առնեն։ Այն ատեն Թիւճճար-պաշին թէրքիէն ջուրին թասը կը հանէ որ արծաթէ ըլլալուն կը փայլի, պատանին ջուր բերելով բոլորին կը մատուցանէ կարգով ու անոնք ձիերուն վրայ կը խմեն։ Կը պատահի որ մէկը իջնալ ուզէ, պատանին ձիուն սանձը կը բռնէ ու կը կեցնէ անասունը, կամ երբ վերստին հեծնէ կը փութայ, կ'օգնէ որ ոտքը ասպանդակին վրայ դնէ։ Ու այնպէս լաւ կը ծառայէ որ բոլորին սիրելի կը դառնայ, անոնք ալ միշտ սեղանակից կ'ընեն իրենց, ու Թիւճճար-պաշին կը խոստանայ իր մօտ պահել միշտ, իր ծառաներուն պետ կարգել զինքը։

Օր մըն ալ դաշտ մը կը հասնին որ անծայր է ու հողը կարմրաւուն ըլլալուն մարդուն աչքերը կը խտղտէ կարմիրովը։ Գետ մը կ'անցնի այդ դաշտին մէջէն. կը հասնին եզերքը, տասներկու հիմերու վրայ հաստատուած, տասներկու անցքերով ճերմակ կամուրջ մը կայ վրան։ Ջուրը կը հոսի նոյնքան մասերու բաժնուած ու կապարի գոյնով մը, ու երկու գլուխները գոց դուռներ ունի, որոնք օդին մէջ կը բարձրանան, առանց ծածկոյթի։ Մինչեւ փորը հասնող մօրուքով, կլոր ու կապոյտ վարտիքով պահապան մը կը բանայ լայն դուռները, կ'անցնին ու նորէն կը փակէ ետեւնուն։

Կամուրջէն անդին, հորիզոնին երեսը հսկայ սեւ ամպ մը կը նշմարեն ու քանի կը մօտենան՝ աստիճանաբար ամպին սեւութիւնը կ'անցնի, կը կարմրի, ու վերջն ու վերջը կարմիր ամպը քաղաքի մը կը փոխուի։ Թիւճճար-պաշիին քաղաքն է։

Քարակերտ, բարձր պարիսպներ ունի շուրջանակի, երկաթապատ, վիթխարի դուռներ, թիւով չորս հատ, քաղաքին չորս ծագերուն։ Արեւմուտքի դուռնէն ներս կը մտնեն, պահապաններ կան, ձախէն աջ կապած սուրեր ունին, որոնք մինչեւ գետինը կը քսուին, սուրերը մերկ են, մահիկի մը պէս կիսաբոլոր, ու շեղբերը կը վառին, ճերմակ բոց մը արձակելով։ Անոնք կը շարուին ահեղ դուռներուն մէկ կողմին, ու անցք կուտան ձիաւորներուն։

Քաղաքն ալ քսան հազար փողոց ունի, ու ութսուն հազար տուն։

Շողշողուն բազմութիւն մը կը քալէ շարունակ անոր փողոցներէն, մէկ գծի վրայ, մրջիւններու շարան մը ինչպէս անդուլ կ'երթեւեկէ, մարդկանց անցուդարձը այնպէս կերեւի բարձրէն դիտողին։ Դեղին, կարմիր, սպիտակ շարէ լայն զգեստներով են բոլորն ալ, հինայուած մօրուքներ կը կրեն ու անոնց մորթերուն գոյնը մայրամուտի արեւին կարմիրը ունի։

Ժամերով երթալէ վերջ կլոր հրապարակ մը կը հասնին։ Շուրջանակի ցած ու տափարակ տանիքներով խանութներ կան, մուգ գոյնով ու քարակերտ, ու անոնց ներսը ծալլապատիկ նստած են երկայն քղանցքներով վաճառողները։ Անոնք տեղերնուն չեն շարժիր, երկայն կոթերով շերեփներ ունին ձեռքերնին, կ'երկընցնեն ու ուզուած վաճառքը անով կը մատուցանեն գնորդներուն։

(2) Յ. ՄՆՁՈՒՐԻ

Տրոցկիի դրօշին տակ համախմբել բոլոր դժգոհներն ու Խորհուրդներու թշնամիները, առանց քաղաքական համոզումի խտրութեան: Այդպէս, այս կազմակերպութիւնը բանակին մէջ սկսած էր ցրուել թռուցիկներ, որոնց մէջ կ'ըսուէր թէ կարմիր բանակը սահմանուած է ըլլալ պոնափարթեան շարժումի մը որրանը:

Ջեկոյցը կ'աւելցնէ.— «Նկատի ունենալով այս դէպքերու ծանրութիւնը, կէփէուին տրուեցան արտակարգ իրաւասութիւններ՝ ամէն միջոցներով կարենալ կռուելու համար տրոցկիական ընդդիմադիրներու դէմ: Կեդր. կոմիտէն համբերութիւնը սպառած է այլեւս տրոցկիական ընդդիմադիրներու հանդէպ»:

Բոլշեւիկ ղեկավարներու պառակտումը

Թայմզի րիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ (20 յուն.).— Վերջերս աւելի շեշտուած հանգամանք ստացաւ Մոսկուայի համայնավար վարիչներու երկարատեւ վէճը՝ ներքին քաղաքականութեան եւ Գ. Միջազգայինի արտասահմանեան զանազան հատուածներուն հանդէպ բռնուելիք ուղղութեան մասին, մանաւանդ անոր համար որ խնդրոյ առարկայ է Միջազգայինի անուանական պետին՝ Բուխարինի անձը:

Մոսկուայի մէջ, նոյնիսկ Խորհրդային սահմաններէն դուրս զրոյց կը շրջի թէ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Ստալին հեռացուցած է Բուխարինը կուսակցութեան եւ Գ. Միջազգայինի մէջ անոր գրաւած խիստ պատասխանատու պաշտօններէն եւ քանի մը ամսուան արձակուրդով հարաւային Ռուսիա ղրկած է զայն՝ բուժուելու համար: Ուրիշ տեղ ղրկուելու լուրը կանխահաս է անշուշտ, քանի որ Բուխարին դեռ այսօր Մոսկուա կը գտնուէր: Յետոյ Ստալին չի կրնար հրաժարեցնել Բուխարինը իր պաշտօններէն, մանաւանդ որ Ստալին ինքն ալ շատ կասկածելի մեծամասնութիւն մը կը վայելէ՝ համայնավար ամէնէն կարեւոր մարմիններու մէջ:

Բուխարին անդամ է Քաղաքական Բիւրոյին, համայնավար գերագոյն մարմին, որ այժմ բաղկացած է ինը վարիչներէ, Կալինին - Րիկով խմբակն ունենալով իբրեւ հակոտնեայ Ստալինի խմբակին, եւ որուն մէջ Բուխարին ցարդ միջին դիրք մը բռնած էր, սովորաբար սակայն հակելով Ստալինի կողմը: Բուխարին անուանի է իբրեւ կուսակցութեան ամէնէն ճարպիկ տեսաբանը, ու Լէնինի մահէն ի վեր ինքն է որ ասպարէզ կուգայ իբրեւ ամէնէն հեղինակաւոր մեկնիչը Մարքսիզմի եւ Լէնինիզմի վարդապետութեանց՝ զանոնք կիրարկելու համար ժամանակակից կացութեան եւ քաղաքականութեան մէջ:

Թուրք հրոսակները գործի վրայ

Սուրիոյ Թերթերը կը գրեն (12 յունուար).— Անցած ուրբաթ օր Անտիոքէն Հալէպ գացող վեց ինքնաշարժեր յարձակում կը կրեն խումբ մը անծանօթ մարդոց կողմէ, Հալէպէն կէս ժամ հեռու Խան - Ասէլի մօտ:

Զինուած հրոսակները կողոպտելէ վերջ բոլոր ճամբորդները, պզտիկ դիմադրութիւն ցուցնողներէն երկու հոգի կը վիրաւորեն, եւ իրենք ալ լեցուելով երկու ինքնաշարժերու մէջ կը հրամայեն վարիչներուն որ զիրենք տանին դէպի Թրքական սահմանները: Վարիչները ցոյց տրուած բռնութեան չեն կրնար դիմադրել եւ ակամայ կ'ենթարկուին տրուած հրամանին եւ ճամբորդները Թրքական սահմանին վրայ իջեցնելէ վերջ կը վերադառնան Հալէպ:

Կողոպտուող ճամբորդներու մէջ կը գտնուի նաեւ Սահմանադիր ժողովի Հալէպի երեսփոխան Տոքթ. Խէյալիի եղբայրը:

*** «Սօն Սաաթ» կը գրէ.— Հարաւային սահմաններուն վրայ Նիսիպինի մօտ, մաքսանենգներու 25 հոգինոց խումբ մը ընդհարում ունեցած է ոստիկան զօրքերու հետ:

Ընդհարման միջոցին, մաքսանենգ մը սպաննուած է, մէկ մասը ձերբակալուած իսկ մաս մըն ալ խոյս տուած է սահմանը անցնելով:

Մաքսանենգները 120 էշու բեռ ապրանք կ'ուզէին ներս անցընել սահմանագլուխէն:

Թաքավլայի հրդեհին շուրջ

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ Պոլսոյ մեծ հրդեհին մասին (22 յունուար).— Մեծ դժբախտութիւն է որ հրդեհը ծագեցաւ ձմրան ամէնէն ցուրտ մէկ գիշերը: Երկու օրէ ի վեր ձիւնած ըլլալով Պոլսոյ մէջ, հիմա քանի մը մատնաչափ թանձրութեամբ խաւ կապած է: Կծու ցուրտ օդը մեծապէս աւելցուց հրդեհի արկածեալներուն թշուառութիւնը: Այս առաւօտ սրտաճմլիկ էր տեսնել ցնցոտիներ հագած մանուկներ, որոնք տուներէն ձիւնին վրայ նետուած պահարաններու մէջ կ'ապաստանէին: Ամէն ուղղութեամբ կը խուժեն փախստականներու ալիքները՝ իրենց հետ տանելով տնական առարկաներ եւ կարասիներ, որովհետեւ իշխանութիւնները հրամայած էին պարպել հրդեհի գօտին եզերող բոլոր տուները:

Անգամ մը, մինչ հիւսիսային քամին կը փչէր, վախ կար որ հրդեհը ծաւալի դէպի Բերա, ուր կը գտնուին պանդոկներ, վաճառատուններ, օտար դեսպանատուններն ու հիւպատոսարանները: Անգլիական դեսպանատունը մօտ կէս մղոն հեռու է կրակի գօտիէն, սակայն մէջտեղը ձոր մը կայ:

Հրդեհին պատճառը դեռ յայտնի չէ, սակայն ոստիկանութիւնը կը կասկածի որ հրդեհը ծագում առած է տունէ մը, ուր գաղտնի օղի կը պատրաստէին:

Հրշէջ գունդերը կը գանգատին որ ջուրի մթերքը բաւարար չէ. պատճառներէն մէկն է ջուրերուն սառիլը: Սակայն եթէ ձիւնը ծածկած չըլլար տանիքները, հրդեհը աւելի լայն համեմատութիւններ պիտի ստանար:

Միջոցներ ձեռք կ'առնուին աղէտեալներուն օգնելու համար: Շատեր տեղաւորուած են զօրանոցներու եւ ուրիշ շէնքերու մէջ: Հրդեհի պահուն զինուորական ջոկատ մը մարդ չէր ձգեր կրակի գօտիէն ներս:

Իտալական միջադէպ մը

Զաղրեպէն կը հաղորդեն թէ Շիպէնիքի բացերը՝ եուկոսլաւ ջուրերու մէջ, իտալական «Փալաթինօ» եւ սերպիական «Բոսնիօ» շոգենաւերուն միջեւ պատահած է միջադէպ մը:

Մօտ 100 իտալացի նորագիր զինուորներ, որոնք Զատարէն Թրիէսթէ կ'երթային, անարգանքներ եւ սպառնալիքներ ուղղեցին «Բոսնիօ» շոգենաւի ճամբորդներուն՝ մօտէն անցած ատեն: Նոյնիսկ զանազան առարկաներ նետեցին «Բոսնիօյի» դէմ, որուն նաւապետը Շիպէնիքի նաւահանգիստի վարչութեան բողոք մը ներկայացուց:

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◘ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ

ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Չուլլուզ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր թէյերը ամէնուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ

ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU

23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS

Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53 - 73

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

"ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՐԵՆԻ,,

ՎԵՐՋԻՆ Հ"ՏՈՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏԸ

Կը գտնուի Պալենց գրավաճառատունը, 233 Fbg. St. Martin, Փարիզ (10e).

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ (71 AVE. KLÉBER)

վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Կը խօսի՝ Պ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

Նիւթ՝ «ՍՈՒՐԻԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ»Ը

Ոչ անդամները կրնան ներկայ ըլլալ Ակումբի մէկ անդամի երաշխաւորութեամբ, վճարելով 2 ֆր. մուտք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Ցարօն - Ցուրուբեր ան Հայր. միութեան Սէն Շամոնի մասնաճիւղին

Այս կիր. ժամը 2ին Մալաթիոյ կրթ. ընկ. սրահին մէջ, 3 Rue du Béal կը ներկայացուի՝ «ՍԱՍՆՈՅ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ»

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Մ. Մարութեանի եւ տեղական կարող ուժերու: Կը ներկայացուի՝ Ա. Ահարոնեանի

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ եւ ԱԿԱՄԱՅ ԹԱՂԱԿԱՆԸ (զաւեշտ)

վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Սինէմա Սէն Լուի սրահը

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Տոմսերը՝ 3 եւ 5 ֆր.

ՑՕՔԹ. Ա. ՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթե...թիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ, ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ

ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան ... պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, դիմէ՝

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9

ՑՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ...

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoi...

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVIL...

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մա... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժ... 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

31 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE

(Կայարանին մօտիկ, մեծ ափարթըմանին դիմացը)

Արեւելեան ամէն տեսակ ուտելիքներ, մաքուր, ընտիր, թա... ամէն քսակի յարմար, (Պուլկարական քաշէր, ճերմակ պանիր, ... րական ապուխտ, երշիկ, փիլաւի յատուկ բրինձ, Յունական տառ... կարգ ձիթապտուղ, եւայլն:

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք.

Հ. Յ. Դ.

Պուա Քոլոմպի Եռազոյն ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն:

Շասի «Ռոստոմ» խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին ընկ. Մինաս Տէրվիշեանի բնակարանը: Կը դասախօսէ՝ ընկ. Ուզունեան: Նիւթ՝ «Ազգ եւ պետական անկախութիւն»: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Գ. Թաղապետարանի Մատենադարանի սրահը: Մուտքը՝ «Ֆրանսուա Կարսէն» փողոցէն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Օրակարգ.— Նախորդ ժողովի շարունակութիւն եւ ընթացիկ հարցեր,

Մարսէյլի Պրուսայի Մեծ-Նոր-Գիւղի Հայրենկց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 2ին Brasserie du Chapitreի սրահը, 1, Cours Joseph Thierry: Օրակարգ.— Դիւանի եւ Վարչութեան ընտրութիւն:

Փոն տը Շէրիւիի ենթակոմիտէի ընկերա-համակրական դասախօսական ժողովը՝ կիրակի ժամը 2ին Hôtel de Franceի սրահին մէջ: Կը խօսի՝ ընկ. Մ. Գույումճեան: Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»: Շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան:

Սէն Թ'ըթիէնի ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 7,30ին սովորական սրահը, 3 Place du Peuple: Կը խօսի Ընկ. Մ. Գույումճեան: Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

Իսկ Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին նոյն նիւթին շուրջ վիճաբանական ժողով միեւնոյն սրահին մէջ:

Մարսէյլի Բրիս խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին, 63 Rue de la République: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

Նիսի շրջ. կոմիտէն եւ Բանի կայծակ խումբը ժողովի կը հրաւիրեն բոլոր ընկերները այս Կիրակի ժամը 2ին Բանի սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

Մարսէյլի Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը. այս Կիրակի ժամը 2ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

Դաշնակահար ԱՐԹԻՒՐ ՆԱՎՕԵԱՆի յուղարկաւորութիւնը յետաձգուած ըլլալով, տեղի կ'ունենայ այսօր Ուրբաթ ժամը 3ին Bagneauxի գերեզմանատունը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Անիէռի Պուաքոլոնպի Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ արձանագրուած եւ արձանագրուիլ փափաքողները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Place Comète, պիւռօ Թապաի վերնայարկը: Ներկայ կ'ըլլայ Տիկ. Շանթ:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10.30—12 Ֆրանսերէն (Պ. Ս. Մ. Դաւիթ Բէգ):

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ֆլորիա: Շարունակութիւն վիճաբանութեանց եւ ընտրութիւն:

ՏԷՍԻՆԻ Ա. Ե. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները վաղը շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Յակոբ Գարաեանի սրճարան - ճաշարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդրոնի ներկայացուցիչը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Rosny sous-Boisի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 22 Ave. de la République: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

ՓԱՐԻԶԻ Շապին-Գարահիսարի եւ շրջանի «Ռազմիկ» Հայրենակցական միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները անխտիր գիւղացի թէ քաղաքացի, այս Կիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Belleville: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Պատ. միութեան վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը: 142, 119, 220, 264, 191, 274, 128, 236, 229, 137, 154, 22, 258- 300, 278, 202, 161, 27, 49, 194, 60, 178, 174, 271, 63, 1: Ստանալու համար դիմել՝ Միութեան Գրադարան Ընթերցասրահը, 63 Rue de la République.

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Գրադարանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր ընթերցողները որ իրենց քով գտնուած գիրքերը վերադարձնեն մինչեւ փետր. 15, իրիկունները ժամը 7—9, գրապահներ՝ Պ. Սահաթճեանի կամ Պ. Աղասիի: Այս թուականէն յետոյ իւրաքանչիւր գիրքի համար շաբաթական մէկ ֆրանք տուգանք պիտի գանձուի:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատ. միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Գրադարան ընթերցասրահին մէջ: Կը դասախօսէ՝ ընկ. Ա. Աբօեան: Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— «Հաւըրտ Գարակէօզեան Հօմի սաներէն Միհրան Էմէքսիզեան կը փնտռէ Պազպազեան ընտանիքը, որ 1923 թուականին կը գտնուէր Սկիւտար (Պոլիս): Իմացնել՝ La Gaudinière, La Ville-aux Clercs (Loir et Cher). France.

Կը խնդրուի Պոլսահայ թերթերէն արտատպել:

— Սսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց: Իզմիրի աղէտին անհետացած է: Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Մեծ Նոր Գիւղէն Արուսեակ Ճէպէճեան, հօր անունը՝ Պօղոս, (Նալլըխանցի), մօր անունը՝ Անակիւլ (Մեծ Նոր Գիւղցի), եղբայրը՝ Պաղտասար: Երկու տարի առաջ Պիրէոն (Յունաստան) տեսնողներ եղած են: Իմացնել՝ իր եղբօր սափրիչ Դաւիթ Ճէպէճեանի 41, Rue Robert, Lyon France.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել:

Լուր տուողին 100 ֆր. նուէր:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆ...

Յունաստան գտնուող պարագաները Ֆրանսա... բերելու համար, հարկա... ունենալ ֆրանսական ... կան նախարարութեան ... տօնագիրը:

Մեր գրասենեակը կը ... դի այդ ձեւակերպութի... րու հետապնդումով:

Գրեցէք ձեր պարագ... րուն դիմել 'CABINET JU... DIQUE FRANÇAIS

25 Rue Alexandre le G... Salonique, Grèce

Ծախու է իրաւագիտ... կալուած... եւ ապահովագրական գ... գրասենեակ մը կեդրոն... մը մէջ: Լաւ յաճախորդ... ցիկ կարասիներ եւ հեռ...

Դիմել՝ E. Dourmoussis, ... St. Lazare, Paris.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵ...

E. STEFIK...

վկայեալ իրաւագէտ ... դաքականգիտութեանց ... ժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակար... ջոցի մէջ Ֆրանսա մ... (AFFIDAVIT), ինչ պէս ... ինքնութեան թուղթ... օրինական գործողու... ները:

կ'ընդունի ամէն օր կէ... վերջ ժամը 4—7.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ...

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ ... հիւանդութեանց (Ֆրանսիա... մամիզ.) եւ վարիսի: Մասն... ռաթուառ: Խղճամիտ եւ ար... Հրդակցութ. ամէն օր 9—12. Կիրակի 9—12:

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

26 JANVIER 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 865 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՏՐՈՑԿԻԻ ԴԷՄ»

Կը թուի թէ շատ լուրջ շարժում մը ձեռնարկած է աքսորական Տրոցկին, սարսելու համար Ստալինի միահեծան իշխանութիւնը։

Այդ կ'ապացուցանեն ոչ միայն վերջին ձերբակալութիւնները, այլ եւ այն խիստ հրամանագիրը, որ ուղղուած է բոլոր խորհրդային կոմիտէներուն եւ թերթերուն, եւ որ պատերազմ կը հռչակէ Տրոցկիի դէմ։ Նոր Նշանախօսքին հիման վրայ, բուռն պայքար կը մղուի Նախկին գործավարին դէմ, որ կ'ամբաստանուի իբրեւ դրդիչ եւ կազմակերպիչ քաղաքացիական Նոր պատերազմի մը։

Կ'արժէ թարգմանել կարգ մը բացատրութիւններ, որոնք եթէ ոչ ուրիշ բան, գոնէ նոր պայքարին սաստկութիւնը կ'ապացուցանեն։

Ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնաթերթ «Փրավտա»ի խմբագրականն ալ, 1928ի ընթացքին, Տրոցկիականները «իրենց ապօրէն եւ կուսակցութեան թշնամի խմբակը վերածեր են խորհրդային իշխանութեան թշնամի կազմակերպութեան մը»։ Օրուան վարիչները երեւութապէս կարեւորութիւն չեն տար այս խմբակցութեան ուժին, բայց կը խոստովանին թէ ան ունի «իրեն յատուկ տպարաններ եւ կոմիտէներ, կը փորձէ հակախորհրդային գործադուլներ սարքել, եւ այնքան ստորնացած է որ, իր կուսակիցները քաղաքացիական պատերազմի կը պատրաստէ ընդդէմ պրոլետարիատի դիկտատուրային։»

Աւելի վարկաբեկելու համար շարժումը, նոր մարտակոչը կը յիշեցնէ թէ երկրին մէջ ինչ տարր որ թշնամի է խորհրդային իշխանութեան եւ տգորուած՝ մենշեւիկներու միտքերով, կը համակրի Տրոցկիի կուսակիցներուն եւ անոնց շուրջը կը համախմբուի։

Այս առթիւ կը յիշեն Տրոցկիի կարգ մը գրգռիչ նամակները, որոնք հրատարակուած են արտասահմանի ընդդիմադիր համայնավար օրկաններուն եւ հակախորհրդային թերթերու մէջ։ «Կուսակիցներ կան որոնք ուղղակի կը յայտարարեն թէ պէտք չէ ընկրկիլ ո'ր եւ է միջոցի առջեւ, քաղաքացիական պատերազմը պատրաստած ատեն»։ Կը շեշտեն, վերջապէս, թէ Տրոցկիականները վարկաբեկիչ հրատարակութիւններ բրած են կարմիր բանակին դէմ. թէ՝ «կը փորձեն մէկ կողմէ պառակտում եւ կազմալուծում յառաջ բերել համայնավար Միջազգայինի մէջ, խմբակցութիւններ կազմելով, իսկ միւս կողմէ յայտնապէս հակախորհրդային տարրերը կը գրգռեն Խորհրդային Միութեան դէմ»։

Եզրակացութիւնը, — անողորմ պայքար Տրոցկիի կազմակերպութեան դէմ։ Եւ հետեւաբար կտրուկ ազդարարութիւն մը բոլոր անոնց որ աքսորականին հետ են կամ կէս ճամբան կը գտնուին.

— կա'մ տրոցկիական կազմակերպութեան հետ, համայնավար կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան դէմ, կամ կատարեալ խզում այդ ապօրէն կազմակերպութեան հետ եւ մերժում ո'ր եւ է աջակցութեան։

Խօսքէն գործի անցնելով, օրուան իշխանութիւնը արդէն իսկ ձեռնարկած է կարգ մը տրակոնեան միջոցներու։ 150 ընդդիմադիրներու ձերբակալութիւնը, որ հաղորդուեցաւ երէկ, առաջին կարաւանը չէ, այլ «սկիզբն երկանց»։ Քանի մը օրէ ի վեր շռնդալից եւ յաճախ այլանդակ լուրեր շրջան կ'ընեն Ռուսիոյ կացութեան մասին։ «Տրոցկին փախեր է, պիտի փախչի. Թուրքիա պիտի ղրկեն եւ սպաննել պիտի տան, Կովկաս գացեր է» եւլն.։ Այս բոլորը առասպելներ են անշուշտ, բայց կը մատնեն կացութեան փափկութիւնը։

Միամտութիւն պիտի ըլլար ենթադրել թէ ընդդիմադիրներու խլրտումները կրնան մէկ օրէն միւսը կործանել օրուան իշխանութիւնը։ Ստալինի խմբակը տակաւին ուժ ունի իր ետեւէն քաշելու նոյն իսկ իրմէ դժգոհները, եւ ճզմելու հակառակորդը։ Ամբողջ պետական եւ կուսակցական մեքենան լարուած է այդ ուղղութեամբ։ Հրաշք մը միայն կրնայ իշխանութեան գլուխ բերել կամ ողջ ձգել Տրոցկին։ Մանաւանդ որ, արտաքին միջամտութեան յոյս ալ չկայ։

Բայց այս շարժումը ծանր ախտանշան մըն է բուն իսկ խորհրդային կարգուսարքին համար։

Ո'րքան ալ ամուր ըլլայ իշխանութիւնը, հարկադրուած է դիմագրաւել միտքերու մէջ կատարուած յեղափոխութեան։ Միայն աթոռի կռիւը եւ ազդեցութեան պայքարը չեն որ կը խորացնեն խրամատը, այլ եւ հոգեկան ու քաղաքական յեղաշրջումներ։ Ու միայն խորհրդային Ռուսաստանը չէ որ կը ջղագրգռուի ընդդիմադիրներու գործունէութենէն։ Շարժումը ծաւալած է ամէն կողմ, մինչեւ Կովկաս, եւ մանաւանդ արտասահման։ Պերլինը կենդանի վառարան մըն է ընդդիմադիրներու գործունէութեան, իբրեւ ամէնէն մօտը Ռուսաստանի։ Ունի թերթ. կոմիտէ եւ մամուլ։ Նոյնը եւ Փարիզի մէջ եւ այլուր։ Կարելի է կտրել-թափել երկրին մէջ, բայց պառակտումը կանգ պիտի առնէ, քանի որ նոյնքան ուղղափառ կ'երեւան ընդդիմադիրները, եւ առողջ միտքեր կ'արթնցնեն։

Մանաւորապէս արտասահմանի մէջ, արեւմտեան մշակոյթով սնած ընդդիմադիրները չեն հանդուրժեր Մոսկուայի բիրտ եւ միահեծան բռնակալութեան։ Եւ այսօր փաստ է որ Ֆրանսայի համայնավար կեդրոնէն բաժնուած են շատ մը մտաւորականներ, ճիշդ այս պատճառաւ, ասպարէզը ձգելով միջակութիւններու։

Ամէն պարագայի մէջ, Տրոցկիի դէմ բացուած «պատերազմ»ը չպիտի վերջանայ մտրակով եւ գնդակով։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՏԵՍԱԿԷՏ ՄԸ

Թուրքիոյ յեղաշրջման մասին կատարուած թեր ու դէմ վիճաբանութեանց առթիւ, Պէյրութի «Ազդակ»ը դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (12 Յունուար).

— «Անոնք, որ կը հաւատան Մուսթաֆա Քէմալի բռնի արդիացման, կը մոռնան քանի մը չափազանց կարեւոր գործօններ, որոնք կենսական պայմաններ են ազգի մը իրական քաղաքակրթութեան.

1. — Իւրաքանչիւր քաղաքակրթութիւն պէտք է որ համապատասխանէ սուեալ տարրի ազգային կազմուածքին, այսինքն անոր պատմութեան, աւանդութիւններուն, հոգեբանութեան եւ հակումներուն։

Մինչդեռ Թուրքին համար *արեւմտեան* քաղաքակրթութիւնը այնքան անհարազատ է, որքան Հայը անոր համար։

Չենք ըսեր թէ Թուրքը չի կրնար քաղաքակրթուիլ։ Թուրքին քաղաքակրթութեան օրրանը կրնայ ըլլալ միայն արեւելքը — մահմետական հին քաղաքակիրթ աշխարհը։ Մուսթաֆաքէմալիզմը կը ձգնի Թուրք ժողովուրդը արուեստական պատուաստի ենթարկել՝ ծմերուկը դեղձին ծառելով։

2. — Թուրքը անկարող է մկրտուիլ արեւմտեան քաղաքակրթութեան աւազանին մէջ նաեւ անոր համար, որ արեւմուտքը ըլլալով գրեթէ բացառապէս քրիստոնեայ, այդ քաղաքակրթութիւնը մեծ չափով անոր կնիքը կը կրէ եւ խոտոր համեմատական է Թուրք-մոնգոլական հոգեկան կառուցուածքին։

3. — *Թուրք ժողովուրդը* (պէտք է զանազանել 100ին 20 պարունակող իր բանիմաց մասէն) տնտեսապէս այնքան ինկած, նահապետական-տնային իր տնտեսութիւնն իսկ քայքայուած, ոչ տրամադրութիւն, ոչ ծգտում եւ ոչ ալ հակումի ոեւէ շարժում ցոյց կուտայ այս արդիացման։ Տնտեսական բարելաւ վիճակը ամէնէն զօրաւոր լծակներէն մէկն է իրական քաղաքակրթութեան։ Նախ հաց, ապա կրթութիւն եւ ոչ թէ հակառակը։

4. — Մուսթաֆա Քէմալի արդիացումը կանխահաս, արմատական եւ վտանգաւոր *օպերասիոն* մըն է, առանց թմրեցուցիչ դեղերու։

Թուրք ժողովուրդը չի տոկար ատոր եւ մանաւանդ հակառակորդները...

Գործողութեան ցաւերուն չը տոկացող այդ հիմը զանգուածը գործողութեան ցաւի կծկումներու խենդութեան մէջ պիտի խլէ դանակները եւ պիտի մխէ քաղաքակրթութեան փորձ կատարող Քէմալի կոկորդը — ըստ մեզ, այս տրամաբանական հետեւանքն է անբնական փորձերու։

Անկասկած որ, եթէ Թուրք ժողովուրդը ի վիճակի ըլլայ տոկալու Քէմալի հարուածներուն եւ կատարուի հրաշքը — *իրապէս* արդիանայ Թուրքիան, ապագային հայ ժողովուրդը կ'ունենայ իր դէմ զօրաւոր հակառակորդ մը եւ մրցակից մը եւ ոչ բորենիներու փոհմակներ, որոնք ջարդի եւ աւերումի համար կ'ապրին։

Անաչառ հակառակորդի մը, տնտեսական եւ քաղաքական մրցակցի մը հետ աւելի դիւրին է դրացի ըլլալ, քան արիւնարբու աւազակներու։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ 25—30 ծանօթ անձեր ձերբակալուած եւ հաղորդակցութենէ զրկուած են, Սարգիս Տխրունի անուն Հայու մը սպանութեան առթիւ։

Կատարուած քննութիւններէն կը հաստատուի թէ ոչ մէկ յանցանք ունին կալանաւորները, որոնց մէջ կը յիշուին փափազեան, Թուրիկեան եւայլն։

Սպանութեան հեղինակը չէ գտնուած։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ՊԱՀԱՆՋ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐԸ

15,000 ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՀՊԱՏԱԿՆԵՐ ԴԻՄՈՒՄ ԿԱՏԱՐԱԾ ԷԻՆ

Ինչպէս յայտնի է, տարիներէ ի վեր Փարիզի մէջ կը գործէ Միջդաշնակցային Յանձնաժողով մը, որ կը քննէ պատերազմի ընթացքին Թուրքիոյ մէջ վնասուած դաշնակից հպատակներու պահանջները եւ համապատասխան հատուցումներ կ'ընէ ծանօթ հինգ միլիոն ոսկիի գումարէն։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը, պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումներուն, կ'ըսէ թէ յիշեալ Յանձնաժողովը չորս տարի գործելէ յետոյ, վերջացուցած է իր աշխատանքները անգլիական, իտալական, ֆրանսական եւ ճափոնական հպատակներու պահանջներուն մասին։

Յանձնաժողովին ներկայացուած մօտ 15,000 խնդրանքներէն 14,000ը վերջնական կարգադրութեան յանգած են։ Քննութիւնները կատարուած են մեծ դժուարութեամբ, նկատի առնելով այն պարագաները որոնց մէջ առաջ եկած են խնդրոյ առարկայ վնասները։

Իւրաքանչիւր խնդրի մասին որոշում տալու համար, անհրաժեշտ էր ունենալ յանձնաժողովի անդամներուն մեծամասնութեան քուէն, եւ թէ խնդրարկուներու օգտին համար պատուիրակները միշտ ընդունած են ոեւէ վիճաբանութիւն, որ կրնար լուսաբանել փաստաթուղթերու մութ մնացած կէտերը։ Եթէ այս պարագաները նկատի առնենք, կ'ըսէ նախարարութիւնը, պէտքէ ընդունիլ որ անկարելի էր միջին հաշուով տարեկան 3500 խնդիրէն աւելի կարգադրել։

Տակաւին կարգադրուած չեն մօտ հազար խնդրագրեր, որոնց քննութիւնները աւարտած են, — բացի անոնցմէ որոնց մասին քննութիւնը անկարելի է։ Ասոնց կարգադրութիւնն ալ քանի մը շաբթուան խնդիր է։

Տրոցկի առեւանգուած ?

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ Տրոցկի քանի մը օր առաջ առեւանգուած է Կազակստանի մայրաքաղաք Ալմա Ալթայէն, ուր կը գտնուէր։ Իր պահապանները փորձած են արգիլել այս առեւանգումը, սակայն առեւանգիչները կապած են անոնց ձեռքերն ու բերանները։

Պերլինի ծայրայեղ ձախ համայնավարներու թերթը խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ թէ Ստալին կը խորհի առեւանգել տալ Տրոցկին — զայն Թուրքիա ղրկելու եւ հոն սպաննել տալու համար, իբրեւ ամէնէն ապահով վայր։

«Փրակէր Փրէսսէ» կը տեղեկանայ թէ Տրոցկի մեկնած է Սօխում (Վրաստան) ուր ապաքինարանի մը մէջ պիտի դարմանուի։

«Տէյլի Էքսփրէս» ալ կը գրէ թէ Տրոցկի ռուսական բանակի մը գլուխը անցած՝ կը գտնուի Աֆղանիստանի սահմանագլուխը՝ սպասելով դէպքերու ընթացքին։

Ալզաս - Լորէնի վէճը

Երեսփ. ժողովին մէջ սկսաւ վիճաբանութիւն մը՝ Ալզասի մասին։ Առջի օրուան նիստին մէջ խօսեցան երեք Ալզասցի երեսփոխաններ՝ Կրումպաք՝ ընկերվարական, Պրոմ՝ ժողովրդավար, Միշէլ Վալթէր՝ ինքնավարութեան կուսակից։ Ժողովին ներկայ էին Ալթքիրշի եւ Քոլմարի երկու նորընտիր երեսփոխանները՝ Շթուրմէլ եւ Հաուս։

Կրումպաք հակառակ արտայայտուեցաւ ինքնավարական շարժումին։

— Այսօր, ըսաւ, կ'ուզեն հաւատացնել թէ Ալզաս կեղեքումի վարչաձեւի մը տակ կ'ապրի։ Անշուշտ սխալներ գործուած են, սակայն նոյնիսկ գործուած սխալներուն մէջ Ֆրանսայի կամքը բարի եղած է Ալզասի մէջ։

Կրումպաք մեղադրեց Միլրանն ու Ալզաս-Լորէնի նախկին մարզպանը, որոնք հրովարտակով մասնաւոր եւ աղետալի վարչաձեւ մը ստեղծեցին հոն։ Դատափետեց ինքնավարականները, որոնք «աշխարհական դպրոց»ի եւ ֆրանսերէն լեզուի դէմ քարոզութիւններ կ'ընեն։ Խնդիրը կնճռոտ է։ Ըստ ընկերվարական երեսփոխանին, նախ պէտք է լուծել ստացական քաղաքացիութեան, պատերազմական վնասներու, քաղաքային բանտարկեալներու, նախկին գերիներու, աշխատանքի անկարներու, պաշտօնեաներու, առկախ տուրքերու, եւլն. խնդիրները։ Նոյնպէս դատարաններու առջեւ պէտք է յարգել տալ երկու լեզուներու դրութիւնը։ Անկարելի է որ քաղաքացի մը դատուի լեզուով մը զոր չի հասկնար։ Յետոյ, պէտք է բանակցիլ Հռոմի հետ՝ եկեղեցիի եւ պետութեան բաժանումը եւ աշխարհական օրէնքները մտցնելու համար Ալզասի մէջ։ Եզրակացնելով գոչեց.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՓԱՐՔԸՐ ԿԻԼՊԸՐԹԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Անցած օր Ռայխսբանկը տոկոսի սակը 7էն 6½ի իջեցուց, ինչ որ դրամի առատութիւն կը նշանակէ անշուշտ։

Բայց գերման բարեկամս օծիքս չի ձգեր եւ ամէն օր «զօրս դու պատուիրեցեր» կը բարբառի Ամերիկացիներուն դէմ, որոնք շատ նիւթապաշտ դարձեր են վերջերս, երեւի նկատելով համեւրոպական միութեան (Paneuropa) վտանգը։

Եւ որովհետեւ ես ալ քիչ մը նեղուած եմ անոնց Հայաստանի հոգատարութիւնը մերժելէն, սիրով մտիկ կ'ընեմ, նիւթ հաւաքելու եւ ապագայ պատերազմի մը ախտանշանները գտնելու համար։

— Գերմանական մարքը ամէնէն կայուն դրամն է եղեր։ Ամէն տարի 2½ միլիառ վճարած ենք եւ կրնանք վճարել եղեր։ Շոգեկառքի երթեւեկը զգալապէս շատցած է եղեր 1924էն ի վեր։ Խնայողական սնտուկները տարուէ տարի աներեւակայելի մեծ թիւեր կ'արձանագրեն եղեր եւն. եւն.։ Խե՞նդ է այս մարդը, ինչ է։ Դպրոցական տղու մըն ալ հարցնես, իսկոյն պատասխան կը ստանաս թէ մեր վիճակը պատերազմի առաջուան օրերէն գէշ է։ Թղթադրամներու տեղատարափին ատեն մեր դրամները կորսնցուցինք...

— Որոնց փոխարժէքը, խօսքդ մեղրով կտրեմ, Ռայխսբանկը տոլարի եւ հինչուն ոսկիի վերածած պահեր է։ Իսկ դուք ձեր «կորսնցուցած» դրամին տոկոսը իբր վերարժեւորում կը ստանաք։ Յետո՞յ...

— Յետոյ շոգեկառքի հաշիւին համար փարքըր կիլպըրթին կը պատասխանեմ որ մարդիկը ճարահատ ասդին-անդին կը ճամբորդեն, որպէսզի քանի մը մարքի ապսպրանք առնեն, գործ չկայ, բան չկայ...

— Եղբայր, ի՞նչ կ'ըսես, մարդը վիճակագրութիւնով կը խօսի։

— Է՛, քու խելքդ չի հասնիր, որովհետեւ գերմանացի չես։ Վիճակագրութիւնը դեռ շատ երիտասարդ գիտութիւն մըն է, հետեւաբար դիւրաւ կրնայ սխալիլ, ինչպէս ամէն երիտասարդ... Երանի՛ թէ այդ գիտութիւնն ալ չըլլար...։

ԾԱՂՐՈՒՆԻ

ԵՐԿՈՒ ԹՈՒՐՔ ՍՊԱՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մոսկուայի ճամբով հասած հեռագրի մը համաձայն, Քապուլէն 80 քիլոմեդր հեռու Ամանուլլահի եւ Հապիպուլլահի ուժերուն միջեւ կատարուած ընդհարման ընթացքին, սպաննուած են երկու Թուրք բարձրաստիճան սպաներ, որոնք կը հրամայէին Ամանուլլահի զինուորներուն։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ ՍՈՖԻԱՅԻ ՄԷՋ

Առջի գիշեր ժամը 1ին Սոֆիայի Մարի-Լուիզ փողոցին մէջ Մակեդոնական համաժողովի երկու պատգամաւորներ՝ Փոփ Եանիէֆ եւ Մարիօ Վասիլիէֆ ատրճանակով մահափորձ կատարեցին Մակեդոնացի Նիքոլա Տանոֆ Կուզլէֆի վրայ, որ ծախ ոտքէն վիրաւորուեցաւ։ Ահաբեկիչները ազատ են։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ Սիւրէյեա Թագուհին քանտահարի մէջ աշխարհ բերաւ իր ութերորդ զաւակը՝ մանչ։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՌՈՒՍԻԱՆ

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլիացի յայտնի թղթակից Էլլիս Աշմէտ (Աշմէտ) Պարթլէթ, որ վերջերս Մոսկուա գացած էր *Տէյլի Թէլէկրաֆի* կողմէ՝ խորհրդային դրախտին քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կեանքը ուսումնասիրելու համար, Լոնտոն վերադարձած է եւ սկսած յիշեալ թերթին մէջ հրատարակել իր տպաւորութիւնները։ Ստորեւ կուտանք իր առաջին յօդուածը.

Երբ առաջին անգամ Ռուսիա հասայ, հանրածանօթ դիւանագէտ մը հետեւեալ խորհուրդը տուաւ ինծի. «Աշխատէ՛, ըսաւ, կացութեան նայիլ առանց կիրքի, այնպէս ինչպէս ան կայ այսօր, եւ միտքէդ վանէ ամէն նախապաշարում բոլշեւիկներուն դէմ՝ անցեալին մէջ պատահածներուն համար։ Ինչ ալ ըլլայ քու անձնական կարծիքդ, երբեք չպիտի կրնաս մօտաւոր գաղափար մը կազմել ճշմարտութեան մասին, եթէ թոյլ տաս դատողութեանդ՝ տարուիլ անձնական թշնամութեամբ անոնց դէմ, զորս հաւանաբար պատասխանատու կը նկատես պատմութեան մէջ ծանօթ ամէնէն բիրտ եւ բռնապետական վարչաձեւին համար։ Միշտ յիշէ որ գործդ Ռուսերուն հետ է, կէս-Ասիացի ժողովուրդ մը, որ երեք դար ետ մնացած է Եւրոպայի մնացեալ մասէն՝ մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան տեսակէտով։»

Այս խորհուրդը առողջ էր։ Ո՛չ մէկ գրիչ կրնայ ջնջել ինչ որ կատարուած է անցեալին մէջ, ոչ կրնայ մեռելները ետ բերել, ոչ ալ ուղղել սխալները։ Այս ահռելի դէպքերը պատմութեան կը պատկանին։ Գլխաւոր դերակատարներէն շատեր տակաւին թատերաբեմին վրայ կը մնան, ո՞վ կրնայ ըսել թէ ի՛նչ բախտ կը սպասէ անոնց։ Միայն առարկայական քննադատութիւնը արժէք ունի, ու կարգ մը վարիչներ պիտի ըսեն քեզ, «մենք կը քաջալերենք առարկայական քննադատութիւնը»։

Կան բազմաթիւ պաշտօնեաներ, որոնք սիրով կ'ուզեն վիճաբանիլ համայնավարութեան արժանիքներուն եւ թերութիւններուն մասին, պայմանաւ որ ուրիշ ո՛չ մէկ ընկեր ներկայ ըլլայ։

Մամուլին եւ խորհրդային զանազան ժողովներու մէջ երբեմն բուռն կերպով կը քննադատուին այն չարիքները, որոնք կը խեղդեն ռուսական առեւտուրը եւ կը սպաննեն իր վերականգնումի յոյսերը. բայց այս ձայները շուտով կը խեղդուին։ Ո եւ է էական հարցի մասին ազատ քուէարկութիւն չկայ։ Կուլակները (հարուստ գիւղացի), նէպմանները (մասնաւոր առեւտրական) եւ արհեստաւոր դասակարգեր չեն ազատագրուած, եւ այս բողոքները ո՛չ մէկ տեսանելի արդիւնք կուտան։ Սակայն մակերեսին տակ կայ դժգոհութեան յարաճուն ալիք մը որ կը ծաւալի ո՛չ միայն ռուս ժողովուրդին, այլեւ եւ խորհրդային դիւանապետութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ։

ԱՆՀԻՄՆ ՊԱՏՐԱՆՔՆԵՐ

Բազմաթիւ պատրանքներ ծնած են միտքերուն մէջ անոնց, որոնք Յեղափոխութենէն ի վեր Ռուսիա չեն այցելած։ Պէտք է վանել զանոնք։

Թո՛ղ չկարծուի թէ երկիրը հակայեղափոխութեան մը ծայրը հասած է, կամ թէ հաւանաբար անմիջական փոփոխութիւն մը պիտի տեսնենք Ռուսիան վարող երկաթեայ վարչաձեւին մէջ։ Շատ շատ, ինչպէս Ռուսերը իրենք ալ կը յուսան, աստիճանական թուլացում յառաջ պիտի գայ տնտեսական բիրտ քաղաքականութեան մէջ, որ Ռուսիան ելմտական քաոսի ենթարկեց։

Հետեւաբար մտքէ հանել պէտք է յաճախ լսուած այն կարծիքը թէ բոլշեւիկեան վարչաձեւը կոչուած է իյնալու։ Ոչինչ կրնայ աւելի հեռու ըլլալ ճշմարտութենէն։ Իշխանութեան ամբողջ մեքենականութիւնը համայնավար կուսակցութեան ձեռքն է, այսինքն՝ բանակը, կէփէուի զինուորները եւ հաղորդակցութեան գիծերը։ Կառավարութեան ղեկը կը գտնուի նուիրապետութեան մը ձեռքը, մօտ ութսուն հոգի, որոնք ամուր կերպով դիրք բռնած են Կրէմլինի մէջ, շրջապատուած զինեալ պահակներով։ Համայնավար կուսակցութեան նոյն կայ գործադիր վարչութիւնը կը գտնուի քաղաքական Բիւրոյին ձեռքը, բաղկացած ինը մարդերէ, որոնք ամենազօր են։

Ուրիշ պատրանք մը եւս կայ միտքերու մէջ՝ հին վարչաձեւին մասին։ Ռուսիոյ մէջ չհանդիպեցայ դեռ ոեւէ մէկուն, որ փափաքի վերստին իշխանութեան կոչել Ռոմանոֆները, որքան ալ բուռն կերպով ատէ բոլշեւիկները։ Իրականին մէջ Ռոմանոֆներու անունէն զատ բան չէ մնացած։ Ոչ մէկ հարստութիւն այսքան արագ մոռցուած է եւ այսքան քիչ ողբացուած։ Բոլշեւիկները, որոնք այդ գերդաստանի վարիչներուն վրայ անտարբերութեամբ կը նային, նոյնիսկ անհանգիստ չեն ըրած ցարերու այն արձանները, որոնք գեղարուեստական արժէք մը կը ներկայացնեն։ Նոյնիսկ ձանձրոյթ յանձն առած չեն կայսերական Արծիւները հանելու եկեղեցիներէն եւ պալատներէն։

Լէնինգրադի մէջ Աղեքսանդր Գ.ի արձանը, որ զայն կը ներկայացնէ հուժկու ձիու մը վրայ — խորհրդանշան ռուս ժողովուրդին — թողուած է, միայն վրան աւելցուած է հետեւեալ արձանագրութիւնը՝ հանդարտեցնելու համար արուեստի սիրահարներուն խիղճը.

«Հայրդ սպաննուեցաւ։ Զաւակդ սպաննուեցաւ։ Քեզ հոս ձգեցինք՝ իբրեւ անարգանքի եւ հեգնանքի առարկայ Պրոլետարիատին»։

ՑԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԴԱՏԸ

Կառավարութեան հանդէպ ժողովուրդին դիրքը կը փոխուի՝ համաձայն իւրաքանչիւրին յարաբերական բարօրութեան։ Գիւղացիները, թէեւ թշուառ ու դժգոհ, չեն մոռցած թէ Յեղափոխութիւնն էր որ հող տուաւ իրենց, ու թէեւ խորհրդային իշխանութիւնը չի կրնար վճարել իրենց բերքերուն համար իրենց ուզած գինը, որ անխնայ տուրքեր կը դնէ իրենց վրայ եւ չի կրնար հայթայթել՝ իրենց պէտք ունեցած ապրանքները՝ մեծամասնութիւնը կը զգայ սակայն թէ իրենք հիմա շատ աւելի լաւ են՝ քան հին կալուածատէրերու օրերուն։ Գիւղացիները չեն ուզեր Ցարերուն վերադարձը, վախնալով որ հողը պիտի առնուի իրենց ձեռքէն, եւ սակայն երբեք գոհ չեն բոլշեւիկներէն։ Իրենց փափաքած կառավարութիւնը դեռ չէ երեւցած։

Մտաւորական եւ արհեստաւոր դասակարգերը, որոնք բոլոր միւսներէն աւելի տառապեցան, նոյն թերահաւատութեամբ կը նային ցարութեան վերադարձին վրայ։ Փրոֆէսէօր մը այդ հարցը պարզեց ինծի հետեւեալ ձեւով, «Ինչ որ ալ պատահի, թող մի՛ տաք որ ետ դառնանք գետին կէսէն։ Հեղեղը գրեթէ կիսովին կլանեց մեզ, ու մենք դեռ կը մաքառինք հոգեւոր դժուարութիւններու մէջտեղ՝ դիմացի եզերքը հասնելու համար։ Անպայման բարելաւում մը առաջ պիտի գայ մեր վիճակին մէջ, որովհետեւ դժուար թէ աւելի գէշ դառնայ։ Ամէն պարագայի, լաւ է ոեւէ բան՝ քան ետ դառնալը դէպի այն եզերքը ուսկից եկանք։»

Այս տեսակէտը կրնայ անտրամաբանական թուիլ, որովհետեւ արհեստաւոր դասակարգերու վիճակը անհունօրէն աւելի լաւ էր ցարերուն օրով, սակայն խօսակցիս միտքը, ինչպէս նաեւ իր դասակարգի մեծամասնութեան գաղափարը այն էր, թէ Ցարերու վերադարձը պիտի նշանակէ նոր յեղափոխութիւն մը՝ կարճ շրջանէ մը վերջ. ու կրկնութիւնը վերջին տասնամեակի բոլոր սարսափներուն եւ թշուառութեանց։ Անոնք կը զգան թէ իրենց բախտի գրքին վերջին բառը դեռ չէ գրուած, եւ թէ օր մը վերապրողները պիտի հասնին եզերք մը, որ աւելի բարգաւաճ է եւ ուր աւելի մեծ ընկերային անկախութիւն պիտի ունենան։ Ոմանք նոյնիսկ հիմա կը հաւատան տեսնել ծագող արեւու մը ճառագայթները՝ բոլշեւիսմի մութ կարմիր ամպերուն մէջէն։ (1)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՎԱՆԻ, ՏԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՔԱՐԻՒՂԸ

«Էնֆորմասիոն տ'Օրիան» (Պոլիս) կը գրէ.—

Երկար ատենէ ի վեր Ամերիկացիները իրենց ակնարկը դարձուցած են Մերձաւոր Արեւելքի վրայ եւ ամերիկացի ձեռնարկուները կ'երեւան ամէն տեղ, ուրկէ քարիւղի հոտը կուգայ։

Մուսուլի քարիւղի մասին, անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան խմբակներուն միջեւ վերջերս գոյացած համաձայնութիւնը կրնայ նկատուիլ ամերիկեան յաջողութիւն մը Փոքր Ասիոյ մէջ։ Յայտնի է որ սկիզբները Մուսուլի քարիւղի մենաշնորհը կը պատկանէր Թըրքիշ Փէթրոլիըմ ընկերութեան, որուն մէջ բաժին ունէին Անգլիացիներն ու Գերմանացիները։

Պատերազմէն վերջ, Գերմանիա իր բաժինը յանձնեց Ֆրանսայի։ 1923ին Լօզանի մէջ, ամերիկացի «դիտողը» Պ. Չայլտ, յաջողեցաւ Ամերիկայի համար բաժին մը ապահովել Մուսուլի քարիւղին մէջ։ Անգլօ-Ֆրանսա-Ամերիկեան վերջին համաձայնութեամբ, ամերիկեան դրամագլուխը 23.23 առ հարիւրով կը մասնակցի Մուսուլի քարիւղին շահագործման։

Անգլօ-Փըրժըն, Շէլ եւ ֆրանսական խմբակները նոյնպէս 23.23 առ հարիւրով բաժին մը ունին, իսկ 5 առ հարիւրով մասնակցութիւնը կը բերէ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան։

Արդէն իսկ առաջին աշխատանքները սկսած են, իսկ երկրորդ վասը պիտի կազմէ Մուսուլ-Հայֆա քարիւղի խողովակին շինութիւնը։ Այսպէս, Ամերիկացիները ոտք դրին Մուսուլի մէջ։

Վանի, Տիֆլիսի, Էրզրումի շրջանին մէջ եւս կը գտնուին քարիւղի հարուստ հանքեր, որոնք մինչեւ հիմա անզարտ մնացած են։ Երկրաբանական տեսակէտով ասոնք Մուսուլի հանքերուն չափ հարուստ են։ Իսկ ասոնց կարեւորութիւնը կը շեշտուի անով որ, համեմատաբար մօտ են Միջերկրականին եւ Սեւ Ծովուն, հետեւաբար անոնց շահագործումը կը դիւրանայ։

Յայտնի է որ ամերիկացի ծովակալ Չէսթըր, պատերազմէն առաջ մենաշնորհ ձեռք բերած էր երկաթուղիներ շինելու եւ շահագործելու այս շրջանին քարիւղաբեր հանքերը, սակայն քանի մը տարի առաջ, Թուրք կառավարութիւնը ջնջեց այս մենաշնորհը։ Հակառակ ասոր, Ամերիկացիները միշտ կը ջանան մենաշնորհներ ձեռք բերել այս հողամասերուն վրայ։

Թուրք կառավարութիւնը արդէն իսկ տրամադիր է գոհացում տալու Ամերիկացիներուն։ Իրողութիւն է որ Թուրքեւամերիկեան կառավարութիւնները կը շարունակեն ուրիշ միջոցներով բանակցիլ իրենց տնտեսական եւ քաղաքական յարաբերութիւններու մասին, ինչ որ կ'ապացուցանէ Արեւելեան Անատոլուի քարիւղի հանքերուն մասին տեղի ունեցող բանակցութիւնները։

Ասկէ զատ, Միացեալ Նահանգները մեծ շահագրգռութիւն ցոյց կուտան Թուրքիոյ հանրօգուտ շինութեանց հանդէպ։

Պոլսոյ թերթերը վերջերս արձագանգ եղան լուրի մը, որուն համաձայն ամերիկեան ընկերութիւն մը կարգադրութեան մը եկած է Էնկիւրիի հետ, եւ այս առթիւ 60 միլիոն տոլարի գումար մը յատկացուցած է։ Այս ընկերութիւնը պիտի շինէ Մերսինի եւ Սամսոնի նաւահանգիստներուն մեքենական զետեղումները, ինչպէս նաեւ Քէֆֆարի-Սվազ երկաթուղագիծը։

Ամերիկեան դրամագլուխը կը գործէ նաեւ Կովկասի մէջ, Բագուն կեդրոն ունենալով։ Կովկասի քարիւղի մասին, Ռոյըլ Տըչ Շէլ ընկերութեան հետ իր մրցակցութեան մէջ, Սթանտարտ Օյլ ընկերութիւնը յաղթանակը տարաւ 1927ին։ Ռուս քարիւղի սէնտիքան ասոր յանձնեց Մերձաւոր Արեւելքի մէջ իր շահերուն ներկայացուցչութիւնը։ Ասկէ զատ, նախատեսուած է ամերիկեան դրամագլուխով քարիւղի խողովակ մը շինել Բագուէն-Պաթում, իսկ Պաթումի մէջ Ամերիկացիները շինած են զտարան մը։ Այս բոլորին վրայ աւելցնելու է նաեւ որ Կովկասի մանկանէզի հանքերը մինչեւ վերջերս, Ամերիկացիներուն ձեռքը կը գտնուէին։ Ռուս-ամերիկեան առեւտուրը ներկայիս շատ աւելի լայն սահմանի վրայ կը գործէ։

Ամերիկացիները կը ջանան տեղաւորուիլ նաեւ Պարսկաստանի մէջ։ Ամերիկեան Սինքլէր ընկերութիւնը քանի մը տարի առաջ, այս շրջանին մէջ քարիւղի մենաշնորհ մը ձեռք բերաւ, սակայն վերջին պահուն ստիպուեցաւ ետ քաշուիլ դրամագլուխի պակասին կամ ուրիշ պատճառներով։ Սակայն այստեղ Անգլիացիները խիստ շահագրգռուած են, եւ արդէն երկար ատենէ ի վեր Անգլօ-Փըրժըն Օյլ ընկերութիւնը կարեւոր մենաշնորհներ ունի հարաւային Պարսկաստանի մէջ։ Դեռ Անգլօ-ամերիկեան մրցակցութիւնը վերջ չէ գտած։ Ուրիշ մարզերու մէջ ալ, Ամերիկացիներ բուռն գործակցութեան մը մէջ մտած են Պարսկաստանի մէջ։ Տարիներէ ի վեր պարսիկ ելմտական բարենորոգումը ձեռք առած են եւ վերջերս է որ ամերիկացի ելմտական դիկտատորը՝ Միլավէկ հրաժարեցաւ։

Կասպից ծովէն Պարսից ծոց երկարող երկաթուղագծերուն շինութեան մէջ ևս իրենց բաժինը ունեցան։

Վերջապէս Ամերիկացիները կը գործեն Կարմիր ծովու երկու եզերքներուն վրայ։ Սուրիական ամենամեծ օրաթերթ մը «Ահրար», ասկէ առաջ գրեց թէ ամերիկեան ընկերութիւն մը 30 միլիոն տոլար դրամագլուխով առաջարկած է մասնաճիւղեր բանալ Աթէնի եւ Հոտէյտայի մէջ, նաւահանգիստներ գնելու եւ ամերիկեան արտադրութիւններ հոն տեղաւորելու համար։ Թերեւս այս բանին անուղղակի նըպաստած է ռուսեւամերիկեան համաձայնութիւնը, որ Ամերիկացիներուն ուժ կուտայ Արաբիոյ մէջ։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ձմեռը Ֆրանսայի մէջ.—

Հազուադէպ ձմեռ մըն է որ կը տեսնենք, Ֆրանսայի մէջ, ծանօթ՝ իր մեղմ եւ քաղցրաբարոյ կլիմայով։

Ճիշտ է որ ամէն տարի, դեկտեմբերի, յունուարի կամ փետրուարի ընթացքին, Ֆրանսայի լեռնային մասերուն մէջ ջերմաչափը յաճախ զերոյէն վար զգալի ցուրտեր կ'արձանագրէ, բայց անցողակի հանգամանք ունին եւ շուտով տեղի կուտան աւելի տանելի բարեխառնութեան մը առջեւ։ Տեւական, մնայուն, նստուկ ձմեռները՝ հազուադէպ են ընդհանրապէս։ Պատերազմի շրջանին, 1917ի ձմեռը իր երկարատեւ սաստկութեամբ յիշատակելի մնաց։ Այս տարուան ձմեռն ալ կ'երեւի պիտի մնայ պատմական։

1879ի ձմեռը նմանապէս եղած է բացառիկ սաստկութեամբ։ Փարիզ, Մօնսուրիի դիտարանին մէջ 75 օր տեւականապէս սառին ու սառնամանիքին գոյութիւնը հաստատուած է. դեկտեմբեր 11ին ջերմաչափը ինկած է զերոյէն վար 25ուկէս աստիճանի, ինչ որ իրական է Փարիզի համար։ Նոյն ամսուն ամբողջ տեւողութեանը Փարիզի միջին բարեխառնութիւնը զերոյէն վար 8 աստիճան էր։

Ամբողջ Ֆրանսայի ամենացուրտ օրերը, ջերմութեան ամենացած աստիճանները կը զուգադիպին Ժիւրայի լեռներուն մէջ։ 1895ին զերոյէն զած 40 աստիճանի ցուրտեր հաստատուած են արեւելեան այդ լեռնազանգուածին մէջ։

100 տարի է ի վեր Ֆրանսայի ամենացած միջին բարեխառնութիւնը կը զուգադիպի մեծամասամբ յունուարի մէջտեղը. 35 անգամ փետրուար ամիսը եղած է ամենացուրտ ամիսը. վեց անգամ միայն, տարուան ամենացուրտ օրը ինկած է մարտ ամսուան մէջ։

Մետաղները մարդկային կազմին մէջ.—

Յայտնի է որ կենդանական ինչպէս նաեւ մարդկային կազմը կը պարունակէ բազմաթիւ մետաղներ՝ որոնք կը մտնեն հիւսուածներու, ոսկորներու, արեան բաղադրութեան մէջ. երկաթը զօրօրինակ կը կազմէ մեր արեան գնդիկներու ամենակենսական մէկ մասը. քալսիոմը կը մտնէ ոսկորներու կազմին մէջ։

Նորագոյն քննութիւնները կը ցուցնեն թէ կենդանական կազմը շատ աւելի բարդ է քան ինչ որ կը կարծուի. մանաւանդ լուսավերլուծական մեթոդներով կարելի եղած է հաստատել գոյութիւնը կարգ մը նոր մետաղներու, որոնք թէեւ չնչին քանակութիւններով, բայց չեն դադրիր խաղալէ անփոխարինելի դեր մը։

Ֆրանսացի երկու գիտուններ մեր ոսկորներուն մէջ գտած են հետքը մանկանէզի, լիթիոմի եւ սթիոնցիոմի։ Այս ընթացքով թերեւս օր մը պիտի հաստատուի թէ մեր մարմինը ինչպէս ծովուն ջուրը կը պարունակէ տարրերը բոլոր ծանօթ նիւթերու, մետաղներու եւ մետաղակերպներուն, ինչ որ շատ հաւանական է, քանի որ կեանքը առաջին անգամ ծովու ջուրին մէջ է որ երեւան եկած է։

Ժանգ չբռնող մետաղային խառնուրդներ.—

Յայտնի է որ ժանգը մետաղներու, մանաւանդ պողպատներու, երկաթներու մեծագոյն թշնամին է։ Կարելի է ըսել անոնց ցեցն է։ Մարդիկ դարերու ընթացքին միջոցներ խորհած են երկաթեայ հպումին կառուցուածքներն ու կերտուած պաշտպանելու համար այսինքն oxydationի դէմ

Վերջին տարիներս գ էին երկաթի կարգ մը խառ ներ, որոնք խոնաւութեան թթուներու կը տոկային ժանգոտելու։ Այդ խառն րու մէջ կը մտնէին նիքէլ կոպալթ մետաղները։

Բայց ամենատոկուն տրութիւնը, այն եզական նուրդը որ անժանգելի հանդերձ, միակն է իր կ թեամբ, սթելլիթ ըսուած նուրդ մըն է, գտնուած մ նահանգներու մէջ։

Իրականին մէջ այ նուրդը երկաթ չի պար այլ քրոմ, թունկսթէն, մանկանէզ եւ դոյզն ք թեամբ նաեւ ածուխ։

Ոչ մէկ թթու կրնա դել անոր վրայ։ Այնքան էօրոչ կարելի է կռել, ոչ խ Մինակ յեսանաքարին անի նայ մաշիլ, յղկել զայն։

Այդ սթէլլիթէն կը պ տեն ներկայիս մետաղայ խատանքներու համար անհ դուրերը, դանակներ, րատի նման կրնան կտրել կարծր նիւթերը։

1929ի խաւարումները.—

Յայտնի է որ ամէն նուազագոյն երկու, առաւե եօթը արեգակնային խա կրնայ տեղի ունենալ։

1929ի տարին երկու րումներու տարի մըն է. տեղի պիտի ունենայ մայ արեւու ամբողջութեան րում մը, բայց անտ Ֆրանսայի մէջ (տեսանե Ասիոյ, Հնդկական ովկիան երկրորդը 1 Նոյեմբերին, օղակաձեւ խաւարում մ սամբ տեսանելի Ֆրանս ը 19ին տեսանելի Եւրոպ եալ մասերուն մէջ։

Փ.

ՀՍԿԱՅ ՕԴԱՆԱՒ Մ

Օդանաւային շին շրջանակներուն մէջ ծան մանացի մը Տոքթ. Ռ յղացած է անդրատլ աննախընթաց հսկայ ւառնակ մը, որ պիտի 65 թոնօ ծանրութեան փոխադրել։ Օդանաւայի ջանակները լրջօրէն կը քրքրուին Ռումփլէրի երկար ատեն է որ ան ի նակին փորձերը կը առաջին փորձը կատար 1919ին եւ միայն երկու որ գիտական շրջանակնե ուսումնասիրեն անոր գիւ մէկ փորձի, Ռումփլէր փոփոխութիւն մտցուց գործիքին վրայ։ Իսկ փ ցարդ արժած են 600 ֆրանք։ Սաւառնակին թեան համար ծախք կը 5 միլիոն ոսկի մարք։

Սաւառնակը օժտուա ըլլայ իւրաքանչիւրը 6 խցիկներով, անթելով դի յատուկ խցիկով. պի նայ առանձին ճաշարան հանոց, որոնք թեւերէն մէջ հաստատուած պիտի Շարժիչ գործիքներու նրբանցքով մը անջատ տի ըլլայ ճամբորդներէ կէն։ Պիտի ունենայ 10 ներ՝ իւրաքանչիւրը 100 ուժով. այնպէս որ կարելի ըլլայ ի հարկին զանոնք ալ գործածել։

ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍ կայս մանակէն մնացած 2000 պղինձ դրամներ գողցու Օքսֆորտ բնակող համբ հնագէտի մը տունէն։ Կը գողցած են իրենց այ րով եւ ուրիշ ո եւ է արժ առարկայի ձեռք չեն ցած։

Պ. ՊՐԻԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԸ

Դպրոցասէրի վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ նամակը, հրատարակութեան խնդրանքով.

Ռէնսիի քաղաքապետ Պ. Ակար՝ վերջերս Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեանս հաղորդեց ֆրանսական կառավարութեան մէկ որոշումը, որուն համաձայն առայժմ 20 սանուհիներ իրաւունք պիտի վայելեն յաճախելու Ռէնսիի ֆրանսական Թաղային վարժարանը։

Դպրոցասէրը ջանադիր պիտի ըլլայ որ իր այս սանուհիները ֆրանսական մշակոյթին հետեւելով հանդերձ, ստանան հայեցի աժուր դաստիարակութիւն մը՝ իր վարժարանին մէջ։ Այս նպատակաւ անոնց համար երեկոյեան դասընթացքներով պիտի աւանդուին հայ լեզուի եւ Հայոց պատմութեան դասեր։

Այս խնդրոյն յաջողութիւնը կը պարտինք գլխաւորաբար Պ. Ակարի եւ ընկերութեանս բարեկամ՝ ֆրանսացի բարձր պաշտօնատարներու օժանդակութեան, զոր վայելելու պատիւն ունեցած ենք ամէն առիթներով։

Դպրոցասէրի սանուհիներուն ֆրանսական վարժարան յաճախելու խնդիրը ասկէ առաջ թիւր մեկնութիւններու առիթ տուած է ֆրանսական մամուլին մէկ մասին մէջ, որուն արձագանգ եղան նաեւ մէկ երկու հայ թերթեր։

Այդ մասին հանրային կարծիքը միանգամ ընդ միշտ պիտի լուսաբանուի արտաքին գործոց նախարար՝ Պ. Պրիանի հետեւեալ մէկ նամակով, որ ուղղուած է Դպրոցասէրի բարեկամ եւ հայասէր ծերակուտական Պ. Ամիարի եւ հրատարակուած «L'Echo du Raincy» թերթին 3 Յունուար 1929 No. 1 թիւին մէջ։

«Պարոն ծերակուտական.

«Հաճած էիք իմ ուշադրութիւնս հրաւիրել Ռէնսիի մէջ հաստատուած «Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան» հայ որբուհիներուն վրայ, եւ շեշտած էիք այն դժուարութիւնները, զորս քաղաքին Թաղապետութիւնը կը զգայ այս ընտանի աղջիկներու կրթութեան համար։ Պատիւն ունիմ ձեզ յայտնելու թէ իմ պաշտօնատունէս ստացած տեղեկութիւններուս համաձայն, յիշեալ ընկերութիւնը խնդրած էր, որ ֆրանսական Թաղային վարժարաններու մէջ ընդունուին իր ամէնէն ընտանի յիսուն սանուհիները միայն, ո՛չ թէ ամբողջ աշակերտութիւնը՝ որ կը բաղկանայ 250 որբուհիներէ։

Այս կերպով նախատեսուած ծախքերը կարծուածէն պակաս պիտի ըլլան։

Միւս կողմէ կը թուի որ այս ընկերութեան անցեալի ծանօթութիւնը պիտի բաւէ փարատելու բոլոր վախերը իր պատահական հասոյթներու մասին ո-րոնք կրնային կասկածի ենթարկել իր տեւականութիւնը։

«Դպրոցասէր» ընկերութիւնը գոյութիւն ունի 1879էն ի վեր, իր կեդրոնատեղին էր Կ. Պոլիս, ուր մինչեւ 1924 պահած է ծրի վարժարան մը՝ աղքատ եւ որբ հայ աղջիկներու համար։ Անիկա միշտ գտած է անհրաժեշտ գումարները, հոգալու իր պէտքերը, նոյնիսկ ամէնէն դժնդակ շրջաններու մէջ, ուրկէ անցած է հայ ժողովուրդը։

Եթէ հետեւած է Թուրքիոյ ու ժամանակաւոր ժողովուրդներու գաղթականական հոսանքին եւ մասնուած է ժամանակաւոր նեղութիւններու, ատիկա պատճառ չէ վախնալու թէ իր հասոյթները պիտի պակսին։

Հայ ազգը թէեւ ցիրուցան, սակայն իրեն չեն պակսիր բարերար հարուստներ եւ գործունեայ ընկերութիւններ, որոնք կը պահպանեն իրենց անդամներու միջեւ համերաշխութեան ոգին։

Երջանիկ պիտի ըլլայի, եթէ Ռէնսիի քաղաքապետութիւնը, ինչպէս նաեւ կրթական նախարարութիւնը օգնէին այս ընտանի օտարուհիներուն կրթական ծախքերուն, սակայն կը կարծեմ որ նիւթական գլխաւոր ճիգը պէտք է որ ընէ հայ ժողովուրդը։

Դալով ինձ, թէեւ խնդիրը կը վերաբերի Ֆրանսայի մէջ օտար գործի մը, եւ ինծ տրամադրուած վարկերը սահմանուած են ֆրանսական մշակոյթը արտասահմանի մէջ պահպանելու, այսուհանդերձ հաճոյքով կը յատկացնեմ նոյն գումարէն 4000 ֆրանքի նպաստ մը՝ յօգուտ Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան որբուհիներուն 1929 տարուան համար։

Հաճեցէք ընդունիլ, Պարոն ծերակուտական, եւլն. եւլն.։

Ա. ՊՐԻԱՆ

Այս առթիւ ընկերութիւնս կը փութայ յայտնել իր երախտագիտական զգացումները արտաքին նախարար Պ. Ա. Պրիանի, ծերակուտական Պ. Ամիարի, Ռէնսիի քաղաքապետ Պ. Ակարի, Դաղթական տղոց պաշտպանութեան կոմիտէի քարտուղար Պ. Լըպէլի եւ Պ. Ժիւէրի։

Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւն

Ռէնսի, 15 Յունուար

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԸ

Մայրերու պաշտպանութեան եւ ընտանիքի բարոյականի պաշտպանութեան գերմանական ընկերակցութիւնները, վերջերս հրաւիրած էին ռուս գիտնական մը փրոֆ. Փաշէ Օզէրսքի, որպէս զի Պերլինի մէջ դասախօսութեամբ մը, պարզէ ռուսական օրէնքին պատժական տրամադրութիւնները՝ բարոյականի դէմ արարքներու մասին։ Գիտնականը իր դասախօսութեան մէջ պարզեց սովետական բարոյականի սկզբունքները, տալով վիճակագրական թիւեր եւս։

Պոլշեւիկեան Ռուսիոյ մէջ, անհատին բարեկեցութիւնը եւ կըրթութեան միջոցով չէ որ բարոյականը կ'ամրապնդեն։ Ընտանիքը կը ջանան աշխատաւորէն հեռացնել ամէն ինչ որ կրնայ անոր արտադրական կարողութիւնը նուազեցնել՝ տեսակ մը օգտապաշտութեան է ճարտարարուեստական նպատակներով։

ՊՈՌՆԿՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Այսպէս, Ռուսիոյ մէջ, պոռնկութիւնը պատժելի բան մը չէ, որովհետեւ, կը նկատուի գործատութեան յարակից չարիք մը։ Անոր դէմ կը պայքարին ուրիշ ոչ թէ օրէնքներով, այլ հակաճնշական միջոցներով. կը խոնարհեն չարիքը որուն առաջքը չեն կրնար առնել։

Սեռային յարաբերութեանց վերաբերեալ կարգ մը յանցանքներ վերցուած են նոր օրէնքէն. այսպէս՝ համասեռականութիւնը, որուն դէմ միայն Անգլիոյ մէջ է որ օրինական միջոցներ ձեռք առին, որովհետեւ հոն, այս ախտը տարածուած էր ընկերային աղէտ մը ըլլալու աստիճան։

Օրէնսդիրները մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցին բռնաբարութեան վրայ. անոնք նկատեր էին թէ այս կարգի արարքները չափազանց յաճախադէպ են. Բարձրագոյն դատարանը այսպէս էր որ մեղուցաւ բնորոշելու զայն եւ օրինակ՝ բռնաբարում կը նկատէ ամուսնանալ կնոջ մը հետ եւ 24 ժամ յետոյ զայն ձգել։ Միւս կողմէ, երբ կին մը զգացումով կամ օրինակ իր օժիտով այր մը կը հրապուրէ, կը նկատուի թէ՝ նոյնպէս, այդ կինն ալ բռնաբարում կատարած կ'ըլլայ։ Այսպէս ամուսնութեամբ կենակցութիւնը ենթակայ է նոյն հետեւանքներուն ինչ որ օրինական ամուսնութիւնը, նիւթական փոխադարձ օգնութիւն, զաւկին հանդէպ հաւասար հոգածութիւն։ Պարէնի հատուցման մերժումը կը պատժուի վեց ամիս բանտարկութեամբ։

ՎԻԺՈՒՄ

Վիժումը եւ մալթուսականութիւնը պատժելի չեն. անոնք կը նկատուին աշխատաւոր կնոջ իրաւունքը։ Զգուշութեան վկայական մը, մինչեւ իսկ իրաւունք կուտայ կիներուն, որ հիւանդանոցներու մէջ, առանց ծախքի վիժման իրաւունք ստանան։

Բարոյական այս գերմարդկային ըմբռնումի սկզբունքները պարզելէ յետոյ, գիտնականը վիճակագրական թիւերով կը ջանայ ցոյց տալ թէ, Ռուսիոյ մէջ անբարոյութիւնը կամ հանրային բարոյականի դէմ արարքները գրեթէ վերցած են։

Ցեանքէտի տարբերութիւն, պարզապէս...

Կեանքը Թուրքիոյ Մէջ

«ՊՈԼԻՍԸ ԿԸ ՄԵՌՆԻ»

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Եռնուսնատի պէյ կը գրէ «Ճիւմհուրիէթի» մէջ.—

— «կասկած չկայ թէ նաւահանգստի մենաշնորհի ընկերութիւնը անապատի վերածեց Պոլսոյ նաւահանգիստը։ Եթէ Պոլսոյ նաւահանգիստը դիմամարտ փճացնելու համար միջոցներ կը փնտռուէին, ոչ մէկ կասկած որ ասկէ աւելի սպանիչը կարելի չէր գտնել։

Կասկած չկայ նոյնպէս, թէ մենաշնորհի վարչութեան տրնօրէնը եւ պաշտօնեաները չեն ուզեր գէշութիւն ընել իրենց հայրենիքին։ Բայց՝ հակառակ ասոր, մէջտեղի գէշութիւնը անսահման բուռնելու աստիճան շատ է։ Ամէնէն պարզ ձեւին տակ, գէշութիւնը այսպէս կը տեսնուի.—

Բեռնաւորման եւ պարպումի ծախքերը շատ շատ են։ Օրինակի համար, Անվէրսէն Պոլիս փոխադրութեան համար եթէ տասը ոսկի կը վճարէք, ապրանքը նաւահանգիստէն ցամաք հանելու համար նոյնքան դրամ պիտի վճարէք։

Յետոյ, հակառակ այսքան դրամ վճարելուն, մէկ երկու ժամէն կատարուելիք գործը 5—10 օրէն կը կատարուի։

Ջեր ապրանքը եկած է, բայց օրերով ետեւէն պիտի վազէք։ Գտնելէն յետոյ ալ, հազար աղաչանք մէկ պիտի ընէք, ապրանքը ցամաք հանել տալու համար։

Պարզ խօսքով, նաւահանգստի վարչութիւնը կը մեռցնէ ահագին Պոլիսը։ Ասիկա մեռնելէ յետոյ, կարելի՞ է միթէ անհամբերութեամբ չլռել։

— կրա՛կ կայ.

Քանի մեր ներսը կ'այրի եւ աղաղակները կը մարին, միշտ այդ կը մտածենք. — ո՞րկէ եւ լաւ սա մենաշնորհի ընկերութիւնը, ո՞ր անհրաժեշտութիւնը ծնունդ տուաւ անոր։ Արդեօք ուրիշ կերպ կարելի չէ՞ր վարել, թէ պետութիւնը նոր հասոյթ մը ուզեց ապահովել։ Ցայտնի է որ մենաշնորհները ընդհանրապէս կը հաստատուին իբրեւ հասոյթի աղբիւրներ։

Մեր կարծիքով, ոչ մէկը, ոչ ալ միւսն է. խօսքին ճիշդը, այս գործին մէջ կայ չուսումնութեան (էլ չապուքլուղու) նմանող բան մը։ Ցետոյ, պետութիւնը չի կրնար հասոյթ սպասել, քանի որ այդ գործէն վնաս կրած է, իր կողմէն դրամ տրամադրելով։

Անհրաժեշտ է փութով քննել այս գործը։ Ապա թէ ոչ, Պոլիսը կը մեռնի։»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի բաժակի ախոյեանութեան մրցումներուն վերջնորդ շրջանը։ Մասնակցող 392 խումբերէն յաղթական մնացին 16 խումբեր, որոնք Ֆրանսայի ամէնէն լաւագոյն ֆութպոլի խումբերն են, Այս բաժակի մրցումներուն առիթով, Փարիզի ախոյեան Club-Fraçaisի խումբը մեկնած էր Նիմ քաղաքը, որուն տեղական խումբին յաղթեց Օի դէմ 1 նշանակէտով։ Այս յաղթական նշանակէտը շահած է Ս. Կարապետեան, խաղին վերջաւորութեան հինգ վայրկեան մնացած։

Յաղթական մնացած 16 խումբերը՝ փետր. 3ին պիտի մրցին իրարու միջեւ։

*** Յառաջիկայ կիրակի տեղի պիտի ունենայ Փարիզի ախոյեանական մրցումներուն 13րդ և վերջընթերմրցումը. այս առթիւ Club Françaisի խումբը պիտի մրցի U. S. Suisseի Ա. խումբին դէմ St. Mandéի դաշտը։ Մրցումը պիտի սկսի ժամը ճիշդ 2.30ին։

Գ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ

ՊԻՏԵԱՆՔՈՒՌ.— Հ. Մ. Ը. Մ-ի մասնաճիւղին ֆութպոլի առաջին խումբին այս կիրակիի մրցումը տեղի ունեցաւ փարիզէն 30 քիլոմեդր հեռու U. S. Meryի Ա. խումբին հետ։ Այս երկրորդ պարտութիւնն է որ կ'արձանագրենք մեր կատարած 11 մրցումներուն մէջ։

Սակայն ոչ մէկ դիտողութիւն մեր ֆութպոլիստներուն, դատաւորին կողմնակցութիւնն էր որ մեզ պարտեալ հռչակեց 2ի դէմ 4 ով։ վերջին պահուն մերինները զայրացած դիմեցին յարձակողականի եւ իրարու վրայ շահեցան 2 կէտեր, դատաւորը տեսնելով որ իրենց տղաքը նեղ կացութեան մէջ են եւ արդիւնքը պիտի հաւասարի կամ պիտի պարտուին, ժամանակը լրանալէն 15 վայրկեան առաջ խաղը դադրեցուց, մինչդեռ մենք էինք որ ճամբորդութիւն պիտի ընէինք եւ ոչ թէ իրենք։

*** Այս կիրակի 27ին, մեր մրցումը տեղի պիտի ունենայ Stade municipale de Bobignyի 2me hors championnat R. S. O-ի դէմ։ Ժամադրավայր. Métro Jaurès. ժամը 12.30ին։

Ա. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԼԱՆՍԷՅ (Իզէր), 19 յունուար.— Թուականէս 10 ամիս առաջ, Մարսէյլի Տիկնանց վարժարանի որբանոցին կը ղրկուին երկու որբուհիներ (կիլիկեցի), յանձնուելով խնամատար եւ պաշտպան տիկին Ստամպոլլըեանի, որ որբուհիներէն մէկուն մօրաքոյրն է։ Ամիս մը առաջ կը սկսին վէճեր, խնամատարին եւ որբուհիներու միջեւ, եւ որբուհիները կ'ուզեն բաժնուիլ իրենց պաշտպան մօրաքոյրէն։ Արդ. Հօկի մասնաճիւղի վարչութիւնը չորս հոգիով կը ներկայանան տիկին Ստամպոլլըեանի տունը, իբր Ազգ. Միութիւն, իբր խնամատար եւ պաշտպան որբերու եւ համոզելով որբերը կը տանին Հօկի ատենապետ Ս. Եկաւեանի սենեակը։ Միեւնոյն ատեն կը խաբեն տեղական իշխանութիւնը, թէ իրենք են ամբողջ գաղութի պատասխանատու մարմինը, փողոցներու մէջ պոռալով թէ՝ այլ եւս անկարելի է որբուհիները Հօկի ձեռքէն առնել։ Իբրեւ թէ Թուրքին նման մեծ աւար բռնած ըլլային Հայերու ձեռքէն կամ գիւղ մը Թալանի տուած ըլլային։

Դէպքը կը հաղորդուի կրընոպլը Հայ Ազգ. Միութեան ատենադպիր Ե. Տէր Կումսեանի, որ կը յղէ անմիջապէս ատենապետ Գ. Գ. Քիրազեանի։ Ատենապետին ազդու դիմումներուն վրայ, կառավարութիւնը անմիջապէս կանչելով Ս. Եկաւեանը, կ'ազդարարէ յանձնել որբուհիները կրընոպլըի Հայ Ազգ. Միութեան առանց ժամանակ կորսնցնելու։ Ս. Եկաւեան գլխիկոր որբուհիներու հետ միասին, կուգայ ներողութիւն կը խնդրէ եւ որբուհիները կը յանձնէ, միանգամայն խոստանալով ուրիշ առթիւ չխառնուիլ ազգային գործերու։

Յունուար 13ի կիրակին, երկու կողմէ հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր կեդրոն, որ փոխուած էր դատարանի։ Վճիռը եղաւ առնել որբուհիները Հօկի ձեռքէն եւ յանձնել ուրիշ պաշտպանի մը, Ազգ. Միութեան հսկողութեան տակ։ Այս առթիւ անգամ մըն ալ խայտառակուեցաւ Հօկը։ Երանի թէ ուրիշ Ազգ. Միութիւններ ալ հետեւէին կրընոպլի Ազգ. Միութեան օրինակին, հասկցնելով խորհրդային Հայաստանի ներկայացուցիչներուն իրենց կեղծիքը, որով երկպառակութիւն կը յարուցանեն ամէն տեղ։

Մ. Ս.

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Française (29 Boulevard Saint.Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն։ Յիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով։ Ակռայ քաշելը ծրի, ակռաները եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով։ Դարմանը ապահովուած։ Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար։ Ամէն օր ժամը 9 — 12։ Հեռաձայն Archives 55-09։ Ծ.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ
235, FBG. ST. MARTIN
PARIS (10e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ա Ի Ս Ա Ն Դ Ս Ա Վ Է Պ

Ա.

Թիւճճար-պաշիին հրապարակն է ատիկա։

Իրենց ժամանումը մեծ իրարանցում կը պատճառէ գնորդներու ու ժան եկողներու խայտաղէտ բազմութեան։ Ամէնքը եա եա կը քաշուին կարելի եղածին չափ լայն միջոց մը ձեւացնելու համար։ Խանութներու ծալապատիկ նստող վաճառորդները ոտքի կը կանգնին երկիւղածօրէն ձեռքերնին կուծքերնուն դրած։ Անոնք ամէնքն ալ մարդիկն էին թիւճճար-պաշիին։

Նարնջագոյն մետաքսէ զգեստին քղանցքները հաւաքելով գեղադէմ երիտասարդ մը՝ թիւճճար պաշիին զաւակը՝ կը դիմաւորէ իր հայրը ու ծառաներու բազմութիւն մը կը փութայ կը շրջապատէ իր տէրը։

Իսկոյն վար կ'իջեցնեն ու ձեռնուն, պատերը, յատակը համակ գորգապատ սենեակ մը կ'առաջնորդեն ճամբորդները։ Պատիւներ կ'ընեն, նոր հանդերձներ կը բերեն, ճամբու զգեստները կը փոխեն։ Յետոյ իւրաքանչիւրին առջեւը մէկ մէկ ծառայ ծունկի գալով ոտքերնին կը մերկացնեն ու կը սկսին մարձել։

Թիւճճար-պաշիին հրամանով նարնջագոյն հանդերձ մը կը հագցնեն պատանիին, ու այդ օրն իսկ ան կը կատարէ իր խոստումը, ծառաներու բազմութիւնը կը հաւաքէ ու անոց վերակացու կը կարգէ։

Պատանին կը մնայ հոն այլեւս ու կը պաշտօնավարէ։

Ամէն լուսնի ծնունդին հարաւէն, Դընա-Տադիէն, ուղտերու կարաւանը կուգայ թանկագին հինայի բեռներով, ամէն լուսնի քառորդին տրեւելքի երկիրներէն մետաքսեղէններու հակերը կը ժամանեն, ու ամէն լուսնի լրումին կարաւանները հիւսիսի ու արեւմուտքի քաղաքները կը փոխադրեն հինայի, բոյրերու, մետաքսներու թանկարժէք հարստութիւնները։ Այս բոլոր ժամանումներն ու առաքումները թիւճճար-պաշիինն են, ու պատանին կը հսկէ ծառաներուն աշխատութեանց։

Բ.

Բսան տարիներ կը բոլորին։

Պատանիին հասակը կը բարձրանայ, անոր մորթը ընիկներուն նման մայրամուտի արեւին գոյնը կը ստանայ, երկրին սովորութեան հետեւելով ան մօրուք կը ձգէ, կը հինայէ ու գեղատեսիլ անձ մը կը դառնայ։

Ան կը մոռնայ իր կինն ու մայրը։

Օրին մէկը ան շուկային մէջ ման կուգայ, իր ծննդավայրի տարազով մէկը կը նշմարէ։ Կը հետաքրքրուի, կը մօտենայ, կ'ուզէ ծանօթանալ, ու ո՜վ տեսնէ։ Իր ընկե՛րը։ Իր դրացի երիտասարդը, որուն յանձնած էր իր հայրենի տան հսկողութիւնը։ Դժուար ճանչցուելու աստիճան փոխուեր է, բայց խալը կը մնայ միշտ երեսը։ Կոնաձեւ թաղիք մըն է դրեր գլուխը ու շուրջը՝ սեւ թաշկինակ մը փաթթեր, իր հայրենիքին սովորութեան համեմատ։ Անոր խօսքերէն կը յայտնուի որ տեղեկացեր է իր ընկերոջ տեղը, ճամբայ ինկեր ու այցելութեան է եկեր։

Իսկոյն իր բնակարանը կ'առաջնորդէ, գորգապատ սենեակ մը կը հրամցնէ, կը պատուիրէ իր ստորադաս ծառաներուն, կոնքով ջուր կը բերեն, կը ծնրադրեն երկու մարդիկ, կը լուան ոտքերը, յետոյ սեղանակից կ'ընէ իրեն։

Խիստ կ'ուրախանայ եւ կը սկսին խօսիլ հայրենիքի մասին։ Կ'իմանայ մօրը մահը, կնոջը մենակութիւնը, կը յուզուի սիրտը ու կուլայ։

Առաջին օրերը կ'անցնին, կը հասկնայ որ ընկերը գաղտնիք մը ունի զոր կը պահէ իրմէն։ Իր պնդումներուն վրայ վերջապէս տեղի կուտայ, ու անորոշ խօսքերով սկսելով կը պատմէ եղելութիւնը։— Իր կինը անհաւատարիմ է, սիրականի մը հետ կը շնայ։

Անսպասելի լուրէն տակն ու վրայ կ'ըլլայ։ Ի՞նչ պէտք է ընէ, բան մը չըսեր ընկերոջը ու կը խորհի։

Կ'որոշէ ճամբայ ելլել, երթալ իր շնացող կինն ու սիրականը սպաննել։ Միակ գոհացումը այս կրնայ ըլլալ։

Թիւճճար-պաշիէն արտօնութիւն կը խնդրէ, շուտափոյթ դառնալու խոստումով մը, ու ոչ ոքի տեղեկացնելով կ'ընտրէ ամէնէն արագավազ ձին, կը նետուի վրան։

Ձին կը սուրա՛յ։ Բաշերը հովուն, պոչը ոլորուն, երեք աւուր զոնախը մէկ օրէն կ'առնէ։ Ան չիմանար թէ ի՛նչպէս կ'անցնի, մէկ բան որոշ է իրեն համար,— հասնիլ։

Կը հասնի վերջապէս իր գիւղին դաշտը, կը կեցնէ ձին, կը սպասէ որ գիշեր ըլլայ։

Կը մթնէ ու ան ձին հեծած ման կուգայ։ Իր գիւղին դաշտն ալ փոքր ու կլոր է, լեռները դարձեր են շուրջանակի, թոնիրի մը կը նմանի։ Լուսնակը կը ծագի, թոնիր-դաշտը կը լուսաւորէ այնպէս պայծառօրէն որ եթէ մարդ մը ըլլայ պիտի տեսնուի, շարժիլը պիտի նշմարուի, բայց մարդ չկայ, ոչ ալ շարժում կամ ձայն։ Ձիուն վրայ հեծած՝ իր շուքն ու ձիուն շուքն է որ կը գծուի գետնին վրայ։ Դաշտին վերի գլուխը ուռենաւան մը կայ որ կը սեւնայ լուսնկով երկինքին վրայ։ Լերան ստորոտէն առու մը կ'իջնէ, սեւ ուռիները չեն շարժիր ու առուն որ կ'երկննայ ձայն չունի, ուռիներուն ներքեւ սեւ են ջուրերը, հոն ուր ծառ չկայ, բացաստան է, արծաթէ փայլով կը շողայ։ Առուն արծաթէ ջուր ունի, բայց չի հոսիր, արծաթը հալեցնես, ինչպէս կ'երկննայ ու կ'անշարժանայ, այնպէս փռուելով կը փայլի։

Աւելի վարօք, դաշտին կեդրոնը, նօրէն խումբ մը ուռիներ կան։ Կրակ մը կը վառես դաշտի մը մէջտեղը, բոցին կարմիրը չերեւիր, սեւ ծուխ մը ինչպէս օդին մէջ կը թանձրանայ, լուսնկայ գիշերին մէջ այնպէս սեւութիւն մը անշարժացեր է։ Կը մօտենայ։ Թումբի մը տակէն ջուր մը կը բխի, բայց շատ քիչ, Չրիկ մը։

(3)

Յ. ՄՆՁՈՒՐԻ

— Որովհետեւ աշխարհի մէջ պէտք է գիտնան որ Ալզաս Ֆրանսական է: Պէտք է պատռել սուգի այն նոր քօղը, զոր ինքնավարականները կը փորձեն նետել Ֆրանսայի եւ Ալզասի երեսին:

Երեսփոխան Պրոմ գիտել տուաւ թէ Կրումպաքի թերթին մէջ շարունակ յարձակում կ՚ըլլայ Փուանքարէի դէմ, իբրեւ պատերազմին պատասխանատու: Յետոյ համերաշխութիւն քարոզեց, յորդորելով որ այլ եւս գրգռալից գաւեր տեղի չունենան եւ ատելութեամբ լի յօդուածներ չհրատարակուին:

Ինքնավարական Միշէլ Վալթէր խօսեցաւ մէկ ժամէ աւելի եւ ըսաւ.

— Ալզասի ժողովուրդը երբեք չպիտի հրաժարի իր մայրենի լեզուէն: Ալզաս հակառակ է աշխարհիկան օրէնքներուն: Անիկա կ՚ուզէ կառավարուիլ տեղւոյն վրայ, արդարութեան եւ ազատութեան ոգիով մը եւ ոչ թէ քմահաճոյքով:

Վարչապետ Փուանքարէ ըսելէ յետոյ թէ Վալթէրի պիտի պատասխանէ երբ բոլոր հարցադրողները վերջացնեն իրենց խօսքը, յայտարարեց.

— Կ՚ընդունիմ թէ սխալներ գործուեցան: Կ՚ընդունիմ որ ալզասցի երեսփոխաններու պահանջած կարգ մը բարենորոգումները պէտք է գործադրուին: Սակայն, յանուն արդարութեան, կը մերժեմ տեսնել պատկերին միայն մէկ կողմը ու կը մերժեմ ստուերի մէջ ձգել այն բոլոր լաւ բաները զորս Ֆրանսա կրցած է ընել Ալզասի համար: Մենք կ՚աշխատինք Ալզասի բարիքին համար, վստահ ըլլալով որ ատով կ՚աշխատինք Ֆրանսայի բարիքին համար: Բայց երբ Ալզասի թերթերուն մէջ կը կարդանք թէ Ֆրանսա պատասխանատու է ո՛չ միայն Մեծ Պատերազմին, այլ նոր սպանդի մը՝ Ալզասը նուաճելու համար հակառակ իր կամքին, ու երբ կը մտածենք որ 10 տարիէ ի վեր Ֆրանսայի ըրած զոհողութիւնները վերադարձուած երկու նահանգներուն համար կը վարձատրուին այս կերպով, իւրաքանչիւր ճշմարիտ Ֆրանսացի խորունկ ցաւ մը կը զգայ իր սրտին մէջ:

Ստալին եւ Բուխարին դէմ դէմի

Թայմզի Րիկայի թղթակիցը պարզելէ յետոյ Մոսկուայի վարիչներուն պառակտումը, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ Ստալինի եւ Բուխարինի հակամարտութեան մասին.

Առջի տարի Բուխարինն էր որ ղեկավարեց Ստալինի պայքարը ընդդէմ Տրոցկիի, Զինովիեւի, Րակովսկիի, Րադէկի, Կամենեւի եւյլն.: 1926-1927 օգնելէ յետոյ Զինովիեւի դուրս նետուելուն, Գ. Միջազգայինին մէջ անոր տեղը ինք գրաւեց, եւ սակայն չստացաւ Նախագահի պաշտօնական տիտղոսը, որուն կը ցանկար: Միջազգայինի անցեալ օգոստոսի համաժողովին մէջ տարակարծութիւններ ծագեցան իր ընտրութեան մասին, եւ ի վերջոյ որոշուեցաւ ընտրել 11 հոգինոց քարտուղարութիւն մը, մէջն ըլլալով Բուխարինը, որուն յանձնուեցաւ գործերու ղեկավարութիւնը՝ առանց Նախագահի տիտղոսին:

Ասկէ զայրացած, Բուխարին յայտնապէս այպանեց Ստալինը եւ այդ թուականէն ի վեր առաւել կամ նուազ անկախ դիրք մը բռնած է, աշխատելով կուսակիցներ շահիլ տեսակ մը միջին քաղաքականութեան համար — իր ղեկավարութեան տակ: Շատ քիչ աջակցութիւն գտաւ թէ Ստալինի եւ թէ Րիկովի խմբակէն: Յաճախակի ընդհարումներ ունեցան: Ու երբ Բուխարին հակառակեցաւ ծայրայեղ միջոցներ ձեռք առնելու գերման ընդդիմադիր համայնավարներուն դէմ, Ստալին Գ. Միջազգայինի քարտուղարութեան վրայ ունեցած իր ազդեցութիւնը գործածելով, գերման համայնավար կուսակցութենէն քշեց զանոնք — պարզապէս ցոյց տալու համար անկարողութիւնը Բուխարինի: Բուխարին յետոյ հակառակեցաւ նաեւ Ստալինի ծայրայեղ հակակուլակեան քաղաքականութեան, սակայն չյաջողեցաւ Րիկովի խմբակին աջակցութիւնը ձեռք բերել:

Ստալին - Բուխարին կռիւը դեռ իր վերջին կէտին չէ հասած: Ստալին շատ քիչ կը խօսի հրապարակաւ, իսկ Բուխարինի ճառերը էապէս չեն տարբերիր ճառերէն Րիկովի, Կալինինի, Մոլոտովի եւ Վորոշիլովի, որոնք բոլորն ալ կը պահանջեն պահել միութիւնը, բացարձակապէս յարիլ լենինիսմի, անխնայ քանդել ոչ-լենինեան ամէն կարգի ընդդիմադիրները եւ մաքրագործել կուսակցական շարքերը: Բուխարինի վարիչ դերը Լենինի մահուան տարելիցին առթիւ կատարուած յիշատակի հանդէսին մէջ, ցոյց կուտայ թէ վարիչներու մեծամասնութիւնը կը քաշուի ճեղք բանալէ:

Թաքավլայի հրդեհին պատասխանատուները

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Ներքին գործավարութիւնը հրամայեց ձերբակալել Տէրքոսի ջուրի ընկերութեան տնօրէն Քասթէլնօն, ֆրանսական քաղաքացի, այն պատրուակով թէ ընկերութիւնը բաւարար ջուր չէ հայթայթած, որպէսզի հրշէջները կարենային անմիջապէս մարել Թաթավլայի հրդեհը:

Միւս կողմէ Պոլսոյ կուսակալութիւնն ալ դատ բացած է Տէրքոսի ընկերութեան դէմ: Քասթէլնօի հետ միաժամանակ ձերբակալուեցան նաեւ Թաթավլայի մուխթարները, որոնք հրդեհի մասին ուշ լուր տուած էին թաղապետական իշխանութեանց՝ պատճառ դառնալով 400 տուներու այրելուն եւ որոշ թիւով հրշէջներու վիրաւորուելուն:

Աֆղանիստանի կացութիւնը

Հեռագրի մը նայելով, Տահապար-Հաքարի շրջանին մէջ բուռն կռիւներ կը մղուին Ամանուլլահի եւ Հապիպուլլահի (Պէչէի Սաքա) ուժերուն միջեւ: Ամանուլլահի զինուորները պարտուած եւ ետ մղուած են: Հապիպուլլահի կուսակիցները բռնած են 62 գերիներ, զորս անմիջապէս գնդակահարած են:

Թաշքէնտ հասած են ռուսական առաջին օդանաւերը, որոնք դիւանագիտական սուրհանդակը կը փոխադրեն:

Հապիպուլլահ Քապուլի մէջ կազմած է նոր կառավարութիւնը: Բանակը երկու զօրաբաժիններու բաժնուած է: Օտար սպաներն ու ճարտարագէտները հրաւիրուած են մեկնիլ Աֆղանիստանէն: Աֆղան բանակը պիտի վերակազմուի առանց օտարի (թուրք եւն.) աջակցութեան: Քապուլի մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուած է:

Բանտահար հասած են երկար կարաւաններ, որոնք Թուրքեստանի ճամբով Ռուսիայէն զէնք եւ ռազմանիւթ կը փոխադրեն Ամանուլլահի հաշուոյն:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի
"ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՐԵՆԻ,,
ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏԸ
Կը գտնուի Պալենց գրավաճառատունը, 233 Fbg. St. Martin, Փարիզ (10e).

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐ. 16ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ, SALLE HOCHEի ՄԷՋ

Հասոյթը՝ դեղեր եւ բժշկական գործիքներ ղրկելու Հայաստանի հիւանդանոցին եւ փարիզի ու Սէնի նահանգի Հայ հիւանդ աղքատները խնամելու:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. փոն տ'Օպնայի շրջ. կոմիտէի եւ ղեկավարութեամբ ընկ. Մ. Շահպազեանի: կը ներկայացուի՝

«ԱՐԱԲՕ» եւ զաւեշտ մը

վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Օպնայի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Տոմսերը կը ծախուին՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Գրադարանը եւ ներկայացման օրը կիշէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. միութեան Սէն Շամոնի մասնաճիւղին
վաղը կիր. ժ. 2ին Մալաթիոյ կրթ. ընկ. սրահին մէջ, 3 Rue du Béal
կը ներկայացուի՝ «ՍԱՍՆՈՅ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ»

Հ. Յ. Դ.

Շասի «Ռոստոմ» խումբի դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին ընկ. Մինաս Տէրվիշեանի բնակարանը: Կը դասախօսէ՝ ընկ. Ուզունեան: Նիւթ՝ «Ազգ եւ պետական անկախութիւն»: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

Լիոնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Գ. Թաղապետարանի Մատենադարանի սրահը: Մուտքը՝ «Ֆրանսուա Կարսէն» փողոցէն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Օրակարգ.— Նախորդ ժողովի շարունակութիւն եւ ընթացիկ հարցեր,

Մարսէյլի Պրուսայի Մեծ-Նոր-Գիւղի Հայրենկց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղըկիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Brasserie du Chapitreի սրահը, 1, Cours Joseph Thierry: Օրակարգ.— Դիւանի եւ Վարչութեան ընտրութիւն:

Փոն տը Շէրիւի ենթակոմիտէի ընկերա-համակրական դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիր. ժամը 2ին Hôtel de Franceի սրահին մէջ: Կը խօսի՝ ընկ. Մ. Գույումճեան: Նիւթ՝ «Հայաստանի անկախութիւնը»: Շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան:

Նիսի Շրջ. կոմիտէն եւ Քանի կայծակ խումբը ժողովի կը հրաւիրեն բոլոր ընկերները վաղը Կիրակի ժամը 2ին Քանի սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

Մարսէյլի Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

Մարսէյլ-Սէն Թ'ընթուանի «Ընկեր Կարօ» խումբի ժողովը՝ վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 7ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլայ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին ոչ արձանագրուած ընկերները եւ արձանագրուիլ փափաքողները: Օրակարգ՝ վարչութեան հաշուետուութիւն եւ նոր ընտրութիւն: Ժողովէն վերջ զեկոյց՝ Հ. Յ. Դ.եան ծագման մասին եւյն.:

«ՓԵՏՐ. 18» ԵՒ ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՊՈԼԷՆԻ ՄԷՋ

Պոլէն 18 փետր. երկուշաբթի օր հրապարակային հանդէս «փետր. 18»ի 8րդ տարեդարձի առթիւ: կը բանախօսէ ընկ. Մ. Գույումճեան:

19 փետր. երեքշաբթի հրապարակային վիճաբանական ժողով դաշնակցութեան Ակումբին մէջ: նիւթ՝ «Ազգութիւն եւ անկախութիւն»:

20 փետր. չորեքշաբթի դասախօսութիւն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ
Մարսէյլ, Գործ.— 674.50:
Պարժոլ, Կ. Պ.— 27:
Մարսէյլ, Գ. Պ.— 81:
Մարսէյլ, Մ. Մ.— 35:
Լիոն, Յ. Զ.— 140:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷԹ - Պուաքոլոմպի Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ արձանագրուած եւ արձանագրուիլ փափաքողները վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Place Comète, պիւրօ Թապաի վերնայարկը: Ներկայ կ՚ըլլայ Տիկ. Շանթ:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10.30—12 Ֆրանսերէն (Պ. Ս. Մ. Դաւիթ Բէգ):

ՓԱՐԻԶԻ Շապին Գարահիսարի եւ շրջանի «Ռազմիկ» Հայրենակցական միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները անխտիր գիւղացի թէ քաղաքացի, վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Belleville: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Գրադարանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր ընթերցողները որ իրենց քով գտնուած գիրքերը վերադարձնեն մինչեւ փետր. 15, իրիկունները ժամը 7—9, գրապահին՝ Պ. Սահաթճեանի կամ Պ. Աղասիի: Այս թուականէն յետոյ իւրաքանչիւր գիրքի համար շաբաթական մէկ ֆրանք տուգանք պիտի գանձուի:

ՏԷՍԻՆԻ Թոգատի Պոլիս գիւղի Հայր. Միութեան վիճակահանութիւնէն շահած են հետեւեալ թիւերը՝ 207, 339, 243, 172, 62, 448, 298, 213, 122, 70: Ստանալու համար դիմել՝ A. Pehlivanian, Rue Wilson, Maison Farnier, Décines (Isère).

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատ. Միութեան հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Գրադարան ընթերցասրահին մէջ: կը դասախօսէ՝ ընկ. Ա. Ամօեան: Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Պոլսեցի Յարութիւն Էսկիեան, հօր անունը՝ Յակոբ, մօր անունը՝ Ովսաննա: 1924ին եկած է Ֆրանսա: Իմացնել՝ Anna Eskian, Bazar Oriental, Le Pouzin (Ardèche).

— Կը փնտռուի Պոլսեցի Միքայէլ Էքշեան (երկրաչափ) կինը Թէրէզա: 1922ի Իզմիրի աղէտին եկած է Ֆրանսա եւ այժմ կ՚աշխատի Թունուզի երկաթուղիի ընկերութեան մէջ: Իմացնել՝ Ohanés Boyadjlanի, 5 Rue Danton, Maison Granérie, Décines, Isère, France.

— «Հայրապետ Գարակէօզեան Հօմի սաներէն Միհրան Էմէքսիզեան կը փնտռէ Պապազեան ընտանիքը, որ 1923 թուականին կը գտնուէր Սկիւտար (Պոլիս): Իմացնել՝ La Gaudinière, La Ville-aux Clercs (Loir et Cher). France.

Կը խնդրուի Պոլսահայ թերթերէն արտատպել:

— Օսմ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Ազատուհի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց: Իզմիրի աղէտին անհետացած է: Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Մեծ Նոր Գիւղէն Արուսեակ Ճէպէճեան, հօր անունը՝ Պօղոս, (Նալլըխանցի), մօր անունը՝ Աննակիւլ (Մեծ Նոր Գիւղցի), եղբայրը՝ Պաղտասար: Երկու տարի առաջ Պիրէոն (Յունաստան) տեսնողներ եղած են: Իմացնել՝ իր եղբօր սափրիչ Դաւիթ Ճէպէճեանի 41, Rue Robert, Lyon France.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել:

Լուր տուողին 100 ֆր. նուէր:

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛
ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱ[...]
ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9[...]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI[...]
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-[...]
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնա[...] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մ[...] գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը [...] 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դ[...]
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատ[...] կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹ[...] հիւանդութիւնները:
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ [...]
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8: [...]րակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSI[...]
La Voix de son Maître
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐ[...]
ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ՖՐ. [...]
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճ[...]
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e[...]
Métro Belleville Tél. Ménil[...]
Ձոլս մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ եր[...] եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, [...] եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ [...] եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:
Ինչպէս նաեւ բորդաթիփ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպա[...]ներու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով:

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐ[...]
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած[...] խորտիկներ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ[...] անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գին[...]
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմ[...]ով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու [...]
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաբ[...]
Տէր եւ տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ՉԱՓԱՐԵ[...]

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵ[...]
15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆ[...]
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌ[...]
Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արա[...] Ֆահաման եւ Ասատը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուա[...] կինքներ 30, Թէրեզ Րաքէն (է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թո[...] 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջի[...] Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, Կրացի[...] Տք. Քիւրին խորտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Ոստ[...] Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն Հուր 25, Կա[...] Շանթ) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական[...] գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., երաժշտա[...] 10 եւ 12, ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.: Նո[...] կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Չուխաճեանի, Սրուանձտեանցի[...] կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն:
Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5ֆր.ա[...]թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան: Միութիւններու եւ գրադ[...] ներու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ: Գրացուցակը ձրի կը [...]կուի պահանջողին: Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք[...] քերուն ցանկը:
Դիմեցէք 'L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e):

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆ[...]
Յունաստան գտնուո[...] պարագաները Ֆրանս[...] բելու համար, հարկա[...] ունենալ ֆրանսական [...] կան նախապարութեան[...] տօնագիրը:
Մեր գրասենեակը կը [...]դի այդ ձեւակերպութի[...] րու հետապնդումով:
Գրեցէք ձեր պարագ[...] րուն դիմել 'CABINET [...] DIQUE FRANÇAI[...]
25 Rue Alexandre le G[...] Salonique, Grèce

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆ[...]
E. STEFIK[...]
Վկայեալ իրաւագէտ [...] դաքականգիտութեանց [...] ժարանէն:
106 Ave. Kléber, Paris
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակար[...] ջոցի մէջ Ֆրանսա մա[...] (AFFIDAVIT), ինչ պէս [...] ինքնութեան թուղթ[...] օրինական գործողու[...]ները:
Կ՚ընդունի ամէն օր կէ[...] վերջ ժամը 4—7.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում առանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօ. ռաթուար: Ողճամիտ եւ արագ խոր. հրդ.ակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն: 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

27 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 866 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՉ ՄԻԱՅՆ ԱՆՈՆՔ, ԱՅԼ ԵՒ ԴՈՒՔ

Այսօր հրատարակած ենք թղթակցութիւն մը Հայաստանի երքին անցուդարձի մասին, առանց փոխելու ո՛չ լեզուն, ոչ ալ րտայայտութեան ձեւերը:

Առանձին գրութեամբ մը, Նամակագիրը կը յիշեցնէ.

— «Լրատուն միանգամայն վստահելի է: Գրածը քառորդը է այն տառապանքին որ տիրում է: Հարիւրաւոր փախստականեր, ամէն ազգից, ռուս, հրեայ, հայ, պարսիկ, լողալով անցնում ն դժոխքից պարսից երկիրը: Ո՛վ անցնում է Արաքսը, չոքում է, յոթում եւ ասում. «փա՛ռք քեզ Աստուած, ազատուեցի»:

Յետոյ կը հաղորդէ այլապէս եղերական լուր մը.

— «*Յունաստանէն Հայաստան եկած գաղթականները փախող փախչողի են: Երուսաղէմէն եկած որբերէն մինչեւ այժմ 0 շունչ Արաքսը լողալով փախել են...»:*

Գիտենք. հիմա քմծիծաղ մը պիտի ունենան ծանօթ «ողամիտ»ները: «Սո՛ւտ է. խմբագրատան մէջ շինած են այս ուրերը, իբրեւ ոխերիմ թշնամիներ խորհրդային Հայաստանի»:

Ատոր պատասխանն ալ տրուած է թղթակցութեան մէջ: ւկ մենք տասն անգամ տասը ձեւերով յիշեցուցած ենք, — Յարեկա՞մ էք այս ժողովուրդին, գացէք, ձեր աչքերով տեսէք ւ ձեր ականջներով լսեցէք, եւ յետոյ փորձ կատարեցէք մեզի ետ վիճելու: Ո՛չ դրամը կը պակսի, ոչ անցագիրը:

Մնաց որ, մինչեւ Երեւան երթալու պէտք ալ չկայ: Ամիսրէ ի վեր փախստականներ կամ ճամբորդներ կը հասնին կովսէն, Պերլինի, Պոլսոյ եւ Թաւրիզի ճամբաներով: Ամբողջ նտանիքներ եկած են, հարաւ. Ամերիկա երթալու համար: Թող եր բարեկամները անոնց միջոցաւ տեղեկութիւններ քաղեն երլինի եւ մանաւանդ Թաւրիզի մէջ: Երկու քաղաքներուն մէջ լ, ամէն պատեհութիւն ունիք սուտն ու իրաւը ստուգելու, անի որ ոչ դաշնակցական մենատիրութիւն կամ գրաքննու-թիւն կայ, ոչ ալ Չեկայի վախ:

Առանց այս տարրական պարտականութիւնը կատարելու, ինչ որ պիտի փորձէք թխել տաքուկ աթոռներու վրայ, չորս պատի մէջ, Հայաստանի սահմաններէն հազարաւոր փարսախ եռու, — պժգալի հէքեաթ է: Սուտ օրօր եւ «շանթաժ»: Կեղծիք եւ անբարոյականութիւն:

Եւ ճիշտ ատոր համար ալ, մենք պիտի պոռանք մեր բոլոր ուժովը.

— Հայաստանի ներկայ վիճակին համար, հալածական ժողովուրդի մը քաշած անլուր եւ անվերջ տառապանքներուն համար, պատասխանատու չեն միայն օրուան վարիչներն ու անոնց մանկլաւիկները, այլեւ անոնք, որ բուն իրականութեան ծանօթ ըլլալով հանդերձ, մեր իմացածէն շատ աւելի ծանր իրողութիւններ գիտնալով հանդերձ, կը կեղծեն, կը խաբեն, օրօրեն: Ուրիշ խօսքով, կը քծնին դահիճներուն առջեւ, կը համբուրեն անոնց թաթը: Վերջապէս, խօսքով կամ գործով կը քաջալերեն զանոնք, մտրակի կտորներ փռելով բաց վէրքերու, ակներեւ չարիքներու վրայ:

Լսեցէ՛ք, պարոննե՛ր, կարմիր, կանանչ թէ դեղին — համայնավար, ռամկավար թէ չէզոք — երբ հնչէ ժամը դատելու խորհրդային իշխանութեան օրով կատարուած «քաջագործութիւնները», երբ այս անճար եւ շղթայակապ ժողովուրդը պատեհութիւն ունենայ ազատ խօսելու, ամէնէն առաջ ձե՛զ է որ պիտի ուղղէ իր անէծքը:

Ձեզի՛ որ գիտէիք եւ ծածկեցիք. ձեզի՛, որ տեսաք, բայց ուրացաք, լսեցիք, բայց չհամարձակեցաք պատմել: Եւ ընդհակառակն, երբ ուրիշները գրեցին ու բողոքեցին, երբ զոհերը իրենք աղաղակեցին, լեռ ու ձոր սարսելով, դուք — կարմիր, կանանչ թէ դեղին — կա՛մ ծաղրեցիք ու սեւը ճերմակ ներկեցիք, եւ կամ ձեր ուսերը թօթուելով հեռացաք:

Անոնք, զոհերը, պիտի պոռան ձեր երեսին, — Ոչ արիւն կ՚ սահանջեցինք ձեզմէ, ոչ ալ անհնարին զոհողութիւններ. այլ ափազանց տարրա՛կան բան մը, պարզապէս մարդկային պարտականութիւն մը: Կը սպասէինք, իբրեւ հալածական եւ կաշկանդուած զոհեր, որ գոնէ վէճի չենթարկէիք մեր անասելի տառապանքը, որ հետաքրքրուէիք թէ իսկապէս բանտ ու աքսոր կայ մեր հայրենիքին մէջ, թէ Չեկան ունինք որ կը գերազանցէ թրքական «զապթիէ»ն, եւ թէ հազարաւորներ — այո՛, հազար հազարներ — կը գալարուին ու կը հալին, արիւն-արցունք թափելով դրախտավա՛յր Հայաստանի մէջ: Եւ այս բոլորը՝ հազատ եղբայրներու խարազանին տակ, խոցոտուած՝ անոնց և թշնամիներու դիւային քրքիջներով:

Շա՞տ էր այսքան մարդկութիւն սպասել ձեզմէ, ազատ երկնքի տակ թառ կապած անզգամներ: Շա՞տ էր յուսալ գոնէ համազգային բողոք մը, առանց ո՛ր եւ է խտրութեան: Կամ եթէ ը վախնաք, աղերսախա՛ռն բարեխօսութիւն մը, այնքան որքան տեղի կ՚ունենար Թուրքիոյ մէջ, խեղճուկ պատրիարքներու կամ առաջնորդներու կողմէ, «յոտս կայս. Գահոյից»...

Պատրա՞ստ է ձեր պատասխանը, կարմիր, կանանչ կամ դեղին պարոններ:

Տարուէ տարի, խելագար կատաղութեամբ կրկնուած հալածանքներուն մէջ մեղք ունին ո՛չ միայն անոնք, Երեւանի վարձու իշխանաւորները, այլ եւ դո՛ւք, անոնց արեւշատութեան համար ծունկի եկած ստրուկներ: Կամ անոնց գազանութեանց առջեւ անտարբեր յօրանջողներ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Մոսկուայէն առնուած բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ լուրջ գրգռութիւն կը տիրէ Ռուսիոյ մէջ, ուր Կէփէուն երկաթեայ բռունցքով կը գործէ Տրոցկիի կուսակիցներուն դէմ:

Այս վերջինները հակառակ իրենց դէմ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն, զինաթափ չեն ըլլար, ընդհակառա՛կն կը սաստկացնեն իրենց գործունէութիւնը: 150 հոգիի ձերբակալութիւններէն վերջ, Տրոցկիականները Մոսկուայի պահականոցներուն եւ գործարաններուն մէջ բաժնել տուած են բուռն լեզուով թռուցիկներ՝ բոլշեւիկեան վարիչներուն դէմ:

Նամէնսկի դատարանը մահուան դատապարտեց երեք գիւղացիներ, որոնք յանկարծակիի բերուած էին, երբ կրակի կուտային տեղական բոլշեւիկ պաշտօնեայի մը ագարակը:

Մոսկուա, 26 յունուար.— Ստալինի հրամանով Տրոցկիականներու զանգուածային ձերբակալութիւնները նախապէս կարծուածէն շատ աւելի ծանր դէպքի մը կարեւորութիւնը կը ստանայ:

Տրոցկիի կուսակիցները պաշտօնապէս հակայեղափոխական եւ ներկայ վարչաձեւին դէմ ապստամբ հռչակուեցան: Ասիկա կը նշանակէ թէ անոնք այլ եւս կը կորսնցնեն կուսակցութեան անդամի հանգամանքին շնորհած ապահովութիւնը եւ ենթակայ են բոլշեւիսմի միւս հակառակորդներուն դէմ ձեռք առնուելիք բոլոր պատիժներուն, նոյնիսկ մահապատիժի:

Տրոցկիականներուն մահացու հարուած մը տալու համար, Ստալին բացառապէս դիմած կէփէուին, որովհետեւ համայնավար կուսակցութեան զսպողական միւս մարմինները շատ վստահութիւն չէին ներշնչեր իրեն:

Շաբթուս ձերբակալուածներուն մէջ կան նաեւ ոչ-համայնավարներ: Մինչեւ հիմա խորհրդային մամուլը դեռ չհրատարակեց կէփէուի կողմէ ձերբակալուածներուն ամբողջական ցանկը:

Իզվէստիա կը գրէ թէ Տրոցկիականներու ձերբակալութիւնը կը շարունակուի Ռուսիոյ ճարտարարուեստական բոլոր կեդրոններուն մէջ:

Ստալին կը մտածէ Ուրալէն անդին աքսորել Տրոցկին: Կը կարծուի թէ Տրոցկիի օրերը համրուած են:

*Թայմզ*ի Ռիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Տրոցկիի 150 կուսակիցներուն ձերբակալութիւնը մեծ անակնկալ մը եղաւ ոչ միայն հանրային կարծիքին, այլեւ համայնավար կուսակցութեան համար, որովհետեւ վերջին ամիսներուն աջ թեւի վտանգին դէմ էր որ կը հնչէր ահազանգը: Տրոցկիի հատուածը կը նկատուի ձախ թեւ եւ «կարգադրուած էր» տարի մը առաջ:

Քաղաքական Բիւրոյի այս ձեռնարկին գլխաւոր պատճառը կը կարծուի անտեսական լուրջ կացութիւնը — մանաւանդ ուտելիքի պակասը ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ — եւ բանուորներուն դրամի անկման համապատասխան աւելի բարձր ռոճիկ տալու մասին աշխատաւորներու եւ պետական թրըստներու միջեւ ծագած վէճը:

Մոսկուայի կառավարութիւնը եկած է այն համոզման թէ միայն 1921ին Լենինի ըրածին պէս (Նէպ) դէպի աջ թեքում մը կրնայ փրկել կացութիւնը: Այդ պատճառով ալ ձերբակալեցին Տրոցկիականները որոնք իբրեւ ձախ պիտի հակառակէին այդպիսի քաղաքականութեան մը:

Պուլկարիա եւ Յունաստան

Սոֆիայի մէջ բանակցութիւններ կը կատարուին հելլէն դեսպան Տէնտրամիսի եւ արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղար Մինքոֆի միջեւ՝ վիճելի խնդիրներու կարգադրութեան համար:

Արտաքին նախարար Պուրոֆ մամուլին ուղղուած յայտարարութեան մը մէջ կ՚ըսէ թէ պատուիրակներու առաջին հանդիպումը շատ լաւ տպաւորութիւն ձգեց, ինչ որ մեծ յոյս կը ներշնչէ թէ բանակցութիւնները գոհացուցիչ արդիւնքի մը պիտի յանգին: Աւելցուց թէ բանակցութիւնները պիտի շարունակուին երկու մայրաքաղաքներուն մէջ ալ, հելլէն պահանջները Սոֆիայի, պուլկար պահանջները՝ Աթէնքի մէջ: Այս նպատակով պուլկար կառավարութեան կողմէ պատուիրակ նշանակուած է Քիոսիվանոֆ, արտաքին նախարարութեան քաղաքական տնօրէնը, որ անմիջապէս Աթէնք պիտի մեկնի:

Մակեդոնացիներու Համաժողովը

Սոֆիայէն կը հեռագրեն.— Պուլկարիոյ Մակեդոնացի տարագիրներու ընկերակցութեանց տարեկան համաժողովը որ կը գումարուէր Սոֆիայի մէջ, վերջացուց իր աշխատանքները:

Ընդունուեցան քանի մը բանաձեւեր, որոնք կը բողոքեն 1919ի հաշտութեան դաշնագրին կարգ մը կէտերուն դէմ ի մասին Հարաւ-Արեւելեան Եւրոպայի գոյավիճակին, որ ըստ իրենց կը հակասէ ժողովուրդներու ազատ ինքնորոշման սկզբունքներուն:

Եզրակացնելով, կոչ կ՚ուղղեն մեծ պետութեանց կառավարութիւններուն, Մակեդոնացի բնակչութեանց իրաւունքը երաշխաւորելու համար համաձայն կլէտսթընի նշանախօսքին՝ «Մակեդոնիան մակեդոնացիներուն»:

Ռուսիա եւ Գերմանիա

Մոսկուայի մէջ արտաքին փոխ-գործավար Լիտվինոֆ եւ գերման դեսպան ֆոն Տիրքսէն ստորագրեցին հաշտութեան եւ իրաւարարութեան դաշնագիր մը: Ասիկա իր տեսակին մէջ ամէնէն կատարելագործեալն է եւ բոլոր սովորական իրաւարարական դաշնագիրներէ աւելի հեռու կ՚երթայ, որովհետեւ կը նախատեսէ իրաւարարութեան մնայուն մարմին մը:

Դաշնագիր կողմերը յանձնառու կ՚ըլլան բոլոր վիճելի հարցերը ենթարկել այդ մարմինին, որ պիտի բաղկանայ չորս հոգիէ, երկու Ռուս եւ երկու Գերման: Ասոնք պիտի նշանակուին անմիջապէս որ դաշնագիրը վաւերացուի: Այս մարմինը պիտի գումարուի տարին մէկ անգամ. անկէ զատ պիտի գումարուի նաեւ երբ կողմերէն մէկը փափաքի:

Ստորագրութիւնը տեղի ունեցաւ արտաքին գործավարութեան մէջ, ի ներկայութեան երկու կողմի բարձրաստիճան պաշտօնատարներու: Դաշնագրին բնագիրը պիտի հրատարակուի շուտով:

Խառնակ կացութիւն Աֆղանիստանի մէջ

Քապուլէն հասած վերջին լուրերու նայելով, Պէչէի Սաքայի (Ղազի Հապիպուլլահ) կողմէ զինուած ցեղախումբերը արագօրէն դասալիք կ՚ըլլան: Բոլորն ալ իրենց զէնքերով եւ Քապուլի Նոր տիրոջմէն ստացած դ..ամներով իրենց տուները կը վերադառնան:

Հիւսիսի ցեղախումբերէն աւելի քան 1000 հոգի արդէն լքած են ապստամբապետը, ու կ՚ըսուի թէ Հապիպուլլահին հաւատարիմ կը մնայ միայն Տաճիկներու ցեղախումբը, որուն կը պատկանի ինք: Տաճիկ ցեղախումբը Պարսկաստանէն եկած է, թիւով քիչ է եւ միւս ցեղախումբերուն կողմէ կը նկատուի իբրեւ օտարական: Հաստատուած ըլլալով որ Պէչէի Սաքա (Ջրկիրին տղան) Պաթան չէ (Աֆղանիստանի լեռնական), այլ Տաճիկ է, Աֆղանիստանի բոլոր մասերուն մէջ շատ գէշ տպաւորութիւն առաջ եկաւ: Ասոր վրայ ցոյցեր կատարուեցան ի նպաստ Ամանուլլահի:

Ցեղախումբերը այրեցին Տաքքան, ուր հինգշաբթի օր որոշուած էր գումարել ցեղապետներու խորհուրդը (Ճըրկա): Հակառակ անոր որ քաղաքը մոխիրի վերածուած էր, Ճըրկան գումարելու ծրագիրը չէ լքուած, միայն քանի մը օր յետաձգուած է: Այս ժողովին մէջ պիտի վճռուի Աֆղանիստանի ապագան: Սաստիկ ցուրտին ու ձիւնին հետեւանքով բոլոր ցեղապետները չկրցան ժամանակին հասնիլ: Քապուլի օդանաւային կայանը կարելի չէ օգտագործել՝ ձիւնի թանձր խաւին պատճառաւ:

Քապուլ եւ շրջակաները տակաւին Հապիպուլլահի իշխանութեան տակ են: Սաքա գրաւած է Ամանուլլահի գանձը, որուն մէջ կար պատրաստ 45 միլիոն անգլիական ոսկի (?): Գրաւած է նաեւ մեծ քանակութեամբ հրասայլեր, զրահապատ կառքեր եւ այլ ռազմանիւթեր՝ զորս Ամանուլլահ ձգած էր Քապուլի մէջ՝ երբ գահընկէցութենէն վերջ հապճեպով փախաւ:

Ճէլալապատի մէջ կացութիւնը մութ է: Քաղաքին հրամանատարը՝ Սէրտար Ալի Ահմէտ մօտիկ ազգականն է Ամանուլլահի, որուն ի նպաստ կը գործէ. միայն չի գիտցուիր թէ գանձին մէջ դրամ ունի՞ զինուորներուն վճարելու համար:

Աֆղանիստանի ամէնէն լաւ կռուող ցեղախումբերէն Շինվարիները որոնք սկսած էին Ամանուլլահի դէմ ապստամբութիւնը, կ՚ըսուի թէ հակառակ են Հապիպուլլահի եւ կ՚ուզեն գահ բարձրացնել Սէրտար Օմար խանը, ա՛յն որ Հնդկաստանէն Անգլիացիներու հսկողութենէն փախաւ եւ Աֆղանիստան ապաստանեցաւ՝ Ամանուլլահի գահընկէցութենէն քանի մը օր առաջ:

Հապիպուլլահ խնդրած է սէրտարներ Քէպիր, Շիր Մուհամմէտ եւ Օսման խաներէ՝ կազմել նախարարութեան մը կ..րիզը:

Աֆղան կանոնաւոր բանակէն մաս մը սպաներ, որոնք Ամանուլլահի հաւատարիմ մնացած էին, Տաքքայէն ճամբայ ելած են դէպի Քանտահար՝ նախկին թագաւորի կուսակիցներուն հետ միասին գարնան հակայարձակում մը գործելու համար Քապուլի դէմ:

Քապուլի ջրա-ելեկտրական գործարանը վերսկսած է բանիլ: Բայց քաղաքին մէջ անկարգութիւն կը տիրէ:

ԻՇԽԱՆ ՆԱՏԻՐ ԽԱՆ

«Թայմզ»ի Քանի թղթակիցը երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է աֆղան իշխան Նատիր խանի հետ, որ երկու տարի առաջ Փարիզի աֆղանական դեսպանութենէն հրաժարելով Քոթ տ՚Ազիւր կը բնակի: Իշխանը կը յայտնէ թէ Աֆղանիստանի գահը երբեք իրեն չէ առաջարկուած, ինք ալ այդ ուղղութեամբ ո եւ է փառատենչութիւն չունի. սակայն հայրենասիրաբար պիտի ընդունի գահը, եթէ իր հայրենակիցները այդպէս փափաքին: Եթէ ինք թագաւոր ըլլայ, պիտի հետեւի Անգլիոյ հետ գործակցութեան քաղաքականութեան մը, եւ միջազգային խաղաղութեան սիրոյն, Աֆղանիստանը պիտի դարձնէ թումբ մը՝ Հնդկաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ:

Նատիր խան մտահոգ է իր պարագաներուն մասին, թիւով 15, մեծ մասամբ կիներ եւ երախաներ, որոնք Քապուլի մէջ կը գտնուին: Իշխանը կ՚ուզէ Ռուսիոյ ճամբով, ի հարկին օդանաւով մեկնիլ Քապուլ՝ իրեններուն մօտ:

Անգլեւիրաքեան վէճը

Պաղտատէն կը հեռագրեն.—

Հրաժարեալ վարչապետը յանձնարարեց իր կուսակցութեան անդամներուն՝ հանդարտեցնել հանրային կարծիքը՝ թըշնամական ցոյցերով չվնասելու համար Անգլիոյ եւ Իրաքի բարեկամութեան: Եւ սակայն տեղական թերթերը խիստ լեզու կը գործածեն Անգլիոյ դէմ: Այս երկրորդ կառավարութիւնն է որ կը տապալի անգլեւիրաքեան վէճին պատճառաւ: Երկու տարիէ ի վեր վէճի առարկայ կէտերն են հետեւեալները.

1.— Իրաքի մէջ պահել անգլ. զինուորական ուժ մը (գըլխաւորապէս օդանաւեր) անորոշ պայմանաժամով: 2.— Իրաք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ.ալ Դ. էջ)

ԶՐՈՅՑ՝ ԿՈՎԻ ՄԸ ՀԵՏ

Ձիւն էր նստեր գիշերը։

Բացի դուռս, որ պարտէզ կ'իջնէ։ Ի՜նչ գեղեցիկ է բնանկարը, պա՛րզ ու շնորհալի։ Սպիտակ է պարտէզը, ինչպէս կ'ըլլայ ծաղկած խնձորենիներու եղանակին։ Հր.՛չք, ծաղկած են բոլոր թուփերը, նոյն իսկ ձմրան այս առաւօտուն։ Տանիքս ալ ծաղիկ բացեր է, ճերմակ խնփորներ կը կախէ։

Ամպի մը աչքին մէջ արեւը կը հալի կարագի պէս։ Նիհար ճառագայթները, դունաւոր ու մանտրտիկ օձերու նման, կը խաղան քնքուշ ձիւնին վրայ։

Կը սիրե՛մ, կը սիրե՛մ ձիւնը։ Կը սիրեմ պտըտիլ ձիւնին վրայ, երբ տաք են ոտքերս։

Զգայարանքներու պէս են ոտքերս. իշխանի երջանկութիւն և տարօրինակ քմայքներ կ'արթնցնեն ներսս, երբ կը քալեմ ցուրտ հովերուն դէմ։ Երազնե՛ր կ'անցնին աչքերէս, երբ տաքցած են ոտքերս։ Ու հիմա տաք ոտքով քալելու հաճոյքն է, որ իրեն կը կանչէ զիս։ Աչքերս յառած կաւիճէ տանիներուն եւ ծառերու ճափոնական գծագրութեան, կը թափառիմ՝ զգայարանքներս բացած։

Կը թափառիմ միայն զգայախաղեր ունենալու համար։ Այս պահուս կ'արհամարհեմ սկիզբը եւ վախճանը։ Անձնատուր եմ վայրկեանին։

— Նարդունի՛, տխմա՛ր, ունա՛յն է նաեւ վայրկեանը։

Կը պոռայ ձայն մը։ Ու այդ ձայնը պահուըտած է միսիս, ուղեղիս, զգեստներուս մէջ։ Կը ճանչնամ զայն, որովհետեւ ինծի կը յաճախէ յոգնութեան հետ, ամէն օր։ Սկեպտիկն է ան, որ կը մտնէ հոգիիս մէջ, զգացումներուս մէջ, եւ կը հեգնէ ամէն բան։ Չեմ կրնար վանել զայն, վասն զի հզօր է մահուան չափ։ Այդ ձայնը յագեցումն է ճշմարտութեան, յափրացո՛ւմն է...։

*
* *

Հիւանդանոցին ագարակին առջեւն եմ։

Թրիքին հոտը դադրեցուց կռիւը, զոր կը կատարէին զգայարանքն ու իմացականութիւնը։ Սակայն սկսաւ ուրիշ կռիւ մը։ Այդ հոտը ինծի յիշեցուց մանկութեանս օրերը, գիւղի կեանքը։ Գիւղէն հեռանալէս ի վեր, քաղքցի դարձած եմ։ Բայց պզտիկ յիշատակ մը փոթորիկ կը հանէ հոգիիս մէջ։ Գիւղը կը կռուի քաղաքին դէմ։

Մտայ ախոռէն ներս։

Ամէն բան հեգնելու եւ ծաղրելու քաղքենի ցանկութիւնը բռնեց շրթներս։ Միւս կողմէ, բնաշխարհիկ զգայարանքներս պրկեցին մարմինս։

— Սարսափելի կռիւ մը պիտի պատահի, ըսի մտովին։

*
* *

— Հիւանդանոցին հերթապահ բժիշկն եմ։

— Հիւանդանոցին կաթնատու կովն եմ։

— Ուրեմն միեւնոյն գործին կը ծառայենք։ Ես քեզ կուտամ հիւանդներուն, ու դուն՝ կաթ։ Երկու պաշտօնակիցներու միջեւ խօսակցութիւն մը հաճելի է միշտ։

Կովը չպատասխանեց ինծի։ Թերեւս վիրաւորուեցաւ պաշտօնակցութենէս։ Խօսակցութեան նոր թել մը կը փնտռէի արդէն, իսկ աչքերս թիթեռնիկի նման կը պտըտէին խօսակիցիս ճակատին վրայ։

Երկկողմնագոյն եռանկիւն մը կը ձեւացնէր կովին դէմքը։ Խոշոր աչքեր, որոնք, ժայռի մը խոռոչին մէջ նստած գորտերու նման, կը նայէին ինծի։ Ափ մը ճանճ, սեւ աւազի պէս, կ'աղտոտէր ականողիքին մէկ անկիւնը։ Թանձր թրիքը ծեփեր էր մէջքը։

— Այս տարի ձիւնը կանուխ եկաւ, դեռ ճանճերը չմեռած, ըսի՝ գոցելու համար խօսակցութեան ծակուծուկերը, վիպասանի ճարտարութեամբ։

— Կովին փորը միշտ տաք է ճանճ մը պահելու աստիճան։ Ճանճը կը մեռնի այն ատեն, երբ կը մեռնի կովը, պատասխանեց ան եւ պոչովը խաչակնքեց կոնակը, ուր կառչեր էր երկարակեաց ճանճ մը։

— Կ'ուզէ՞ք իմանալ թէ կովը ստեղծուած է ճանճի՞ն համար, թէ ճանճը կովին համար։

— Մարդու որդի, մեծամտութիւն կը կաթկթի վրայէդ։ Նո՛յն ցանկութիւնը դատելու եւ կշռելու, նո՛յն մարմաջը դասակարգելու եւ նո՛յն հեգնանքը տկարին հանդէպ։

— Կո՛վ, ներս մտայ լսելու համար զրոյցդ։ Նպատակ չունիմ իմաստութիւն ծախելու։ Ես յոգնած տղայ մըն եմ, կուշտ է հոգիս, եւ իմացական ամէն կերակուր ինծի զզուանք կը պատճառէ հիմա։ Երիտասարդ մըն եմ, որ կը ծիծաղիմ մարդկային բոլոր մուրացածոյ ստորոգելիներուն տոպրակին վրայ։ Եկեր եմ ճամբորդելու, որոնելով նորօրինակ զգայութիւններ։ Ես ալ կ'ատեմ մարդը, որ խորհրդանշանը դարձաւ տեսակ մը նարսիսիսմի։ Ի՞նչ է մարդը, ախտաւոր «ես» մը, որ կ'ուրանայ կենդանական ու բուսական ստորոգելիները, կ'ապրի ինքզինքին համար, կը պաշտէ ինքզինք։ Մարդը մարդուն համար։ Արդ, ինչ որ կը կոչուի մարդկութիւն, հիւանդութիւն մըն է։

— Ի՞նչ կը դաւանիս։

— Կ'ուրանամ ընդհանրական եսը (moi) եւ կ'ընդունիմ միայն անհատական եսը (je)։ Ահա թէ ինչո՛ւ չեն հետաքրքրեր զիս դասակարգերն ու իրենց չափերը։ Մարդը առնուած է իբրեւ միութիւն (unité), չափելու համար տիեզերքը։

— Երիտասա՛րդ, անմիջապէս ըսեմ, որ կարելի է խօսիլ հետդ։ Առաջին կենդանին եմ, որ կը խզեմ լռութիւնը եւ կը խօսիմ մարդու մը հետ, որովհետեւ դուն պատռեր ես մարդկային անափառութիւնը։ Սակայն դեռ մեծ տարակարծութիւններ ունինք, որոնք կը բաժնեն մեզ իրարմէ։ Որպէսզի կարելի ըլլայ շարունակել մեր խօսակցութիւնը, զգուշացնեմ քեզ, որ լրագրողի պէս չմօտենաս այս տեսակցութեան։ Գնչուները արջ կը խաղցնեն եւ կը շահագործեն հետաքրքրութիւնը տգէտ ու անափառ մարդոց, որոնք կը սիրեն խնդալ կենդանիին վրայ։ Ու կան մարդիկ ալ, որ կը փորձեն կով խօսեցնել, շահագործելու համար ընթերցողներուն հետաքրքրութիւնը...։

— Կո՛վ, հեռո՜ւ ինձմէ մարդոց հաճելի երեւալու ցանկութիւնը։ Մեր խօսակցութիւնը միայն մեզի համար։ Արդէն մարդիկ չեն հասկնար նման «մութ» խօսակցութիւն մը։ Եւ յետոյ հելլենական ճաշակը չէ, որ կը մղէ զիս փիլիսոփայական իր զրոյցը կատարելու։ Եկեր եմ լսելու քեզ, որովհետեւ երկար լռութեանց մէջ կայ հասունցած բան մը, զոր չեմ ճանչնար։ Եւ որ պիտի զարմացնէ զիս աւելի քան Սամարացի կինը Յիսուսի առջեւ։

— Յիսուսի եւ Սամարացի կնոջ խօսակցութիւնը թատերական է։ Կինը մարդկային աշխարհի մէջ դրուած է իբրեւ հետաքրքրութիւն, կամ իբրեւ զարդ մը ուշադրութիւն հրաւիրելու համար։ Մարդիկ (եւ բոլոր ձեր վիպասանները) կին մը կը դնեն խօսակցութեան կամ պատմութեան մէջ, երբ տկարացած է ընդհանուրին ուշադրութիւնը։ Մեր մէջ տարբեր է կինը։

Այդ պահուն ախոռին լուսանցքէն ներս կախուեցաւ աղջկան մը շիկահեր գլուխը։ Ծաղկի փունջ մը կարծեցի նախ։

— Եկո՛ւր, եկո՛ւր. ձիւնագնդակ կը խաղանք։

Յետոյ վազեց գնաց քրքջալով։

— Կինը, ըսի կովին, սատանային պէս է, երբ յիշես՝ կը վազէ կը հասնի։

— Խորքին մէջ բնազանցական է այդ գաղափարը։ Դուք չէք ճանչնար կինը։ Չէք ճանչնար աշխարհը։ Այժմ ատեն է, որ բացատրեմ «մեր» վարդապետութիւնը, որ կը նպաստէ ճանչնալու ամէն բան։

Կը տեսնե՞ս սա թրիքը, որ լուսնկայի մը ձեւով տեղ է գրաւեր տախտակամածին վրայ։ Գիծերը քանդուած չեն, դեռ ոչ ոք դպած է անոր։ Ա՛յս է հայելին աշխարհի։ Այս թրիքի կոտրին մէջ է մեր վարդապետութիւնը։ Անոր մէջ բացատրուած կը տեսնես ամէն բան։ Երկրաչափական կառուցուածք մը ունի, պարզ եւ անլուծելի։ Շրջանակներ են, որ կը դառնան իրարու մէջ։ Ոչ ոք կրնայ ըսել, թէ քանի՞ շրջանակէ բաղկացած է այս զմբէթը, եւ իւրաքանչիւր շրջանակ ի՛նչ մեծութեամբ շառաւիղ ունի։ Ո՞ւր կը սկսի, եւ ո՞ւր կը վերջանայ։ Լուծելու համար, սակայն, կը բաւէ որոշել կէտ մը, իբրեւ սկիզբ։ Այդ կէտը, ինքն իր մէջ, շրջանակ մըն է։ Սակայն նման կէտերու գումար մըն է երկրաչափական այս ձեւը։

Նոյնը կեանքի մէջ։ Սակայն դուք ձեր զգայութիւններուն, ձեր գաղափարներուն կուտաք բարի եւ խորհրդաւոր հանգամանք մը։ Դուք իւրաքանչիւր հարց կը կապէք մեծ հարցի մը լուծման։ Մարդիկդ կ'աշխատիք հարցերը ոչ թէ լուծել, այլ անլուծելի դարձնել։ Մարդուն մէջ վախ մը կայ անգոյ հզօրէ մը։ Այդ առեղծուածային հզօրը Աստուած, պատճառ եղաւ, որ մարդիկ զրաղին հանելուկներ շինելով։ Ի՞նչ էր Աստուած, — հանգոյց մը, հանելուկ մը։ Ու ամէն մարդ սկսաւ հանգոյցներ ու հանելուկներ շինել իր հոգիին մէջ։ Ընդհակառակն, պէտք էր քակել ամէն հանգոյց։ Ատոր համար կը բաւէ որ պարպէք հաւատքի աւելորդ շտեմարանը։ Քանի՛ հանգոյցներ մարդոց մէջ։ Եւ որքա՛ն տառապանք յանուն այդ հանգոյցներուն։

— Կո՛վ, ես շատոնց քաշած եմ մատս այդ հանգոյցներէն։ Ահա թէ ինչո՛ւ նուազ կը տառապիմ։ Ի՞նչ է տառապանքը։

— Մեր մէջ կոյր է դարձած այս զգայութիւնը, որ տարօրինակ պատմութիւն մը ունի։ Ասիոյ մէջ ճգնակեացներու վարդապետութիւնը, զօրացնելու համար մարդկային կամքը, միջոց ընտրած էր տառապանքը։ Յիսուսի մէջ տառապանքը միջոց մը չէր, ոչ ալ պաշտամունք մը։ Այլ մեծամոլիկ ցանկութիւններու վրայ վարագոյր մը։ Յիսուս չտառապեցաւ իսկ։ Իր հետեւորդներուն մէջ, քրիստոնէական վարդապետութեամբ, տառապանքը դարձաւ կուռք մը։

Մենք, եպիկուրեաններս, կը դաւանինք որ տառապանքը ունի բազմաթիւ երեսներ, 1) տառապանք-ձեւ, 2) տառապանք-նպատակ, եւայլն։ Հայոց մէկ օրաթերթին մէջ ուժգնութեամբ ծաղրեցի այդ տառապանքները։ Ի՛նչ ազնուկ էր, որ բարձրացուցին քրիստոնեաները։ Այդ ծաղրով միայն մէկ հանգոյց չէր, որ կը լուծէի։ Ես դէմ եմ բոլոր քրիստոնէական հանգոյցներուն։

Ահա մօր հանգոյցը։ Զգո՛յշ, այս հարցին մասին պէտք է խօսիլ աւելի եւս մութ։ Փարիսեցիները մտիկ կ'ընեն։

Այս հարցը նախաքրիստոնէական ծագում ունի։ Սակայն Յիսուսի վարդապետութիւնը իբրացուց զայն։ Այսօր կուռք դարձած է այն զգացումը, որ մօր համար կը զոհաբերէ զաւակներու անկախութիւնը։ Դժուար է նոյնիսկ հոգեբանական քննութեամբ վերլուծել ծնեալին հանդէպ ծնողին զգացումներուն գիտական իմաստը։ Եւ սակայն որքա՛ն կը շահագործուի այս զգացումը կեանքի մէջ։ Քանինե՛ր ենթակայ են այդ զգացումին գերիշխանութեան, անոնց՝ որ ապրած են իրենց օրերը, եւ յանուն երախտիքի՝ կեանք կը ծծեն, որովհետեւ կեանք պարգեւած են։

— Իբրեւ կով, պարզ է ինծի համար այդ հարցը։ Բայց լռէ՛, դեռ կանուխ է խօսիլ այդ հարցին մասին։ Քիչ առաջ կը խօսէիր զգայութեան մասին։ Ի՞նչը մղեց քեզ դէպի զգայարանքի վարդապետութիւնը։ Մարդկային քաղաքակրթութիւնը յոգնեցուց իմացական արտը յաճախակի հերկումներով։ Այդ յոգնութի՞ւնն է, որ կը մղէ քեզ դէպի զգայարանքը, վայրկեանի զգայութիւնները։

— Կո՛վ, յոգնած մարդը կը փնտռէ մէկ բան, — հաճոյքը, խաղաղեցնելու համար իր հոգին։

— Վա՛յ նաեւ այն քաղաքակրթութեան, ա՛յ երիտասարդ, որ զգայական ճարտարապետութիւն մը ունի։ Մարդուն իմացականութիւնը յոգնեցաւ և զօսացաւ։ Իսկ եթէ զգայարանքնե՞րը յոգնին, անհանդուրժելի պիտի ըլլայ ձեր տառապանքը։ Հիմա «զարու ցաւը» ճնշում մըն է միայն, շնչահեղձութիւն մը։ Վաղուան զգայական զարու ցաւը ֆիզիքական անըմբռնելի տառապանք մը պիտի ըլլայ։

— Ուրեմն, զգայարանքնե՞րն ալ...։

— Երիտասա՛րդ, խօսեցաւ կովը բանալով իր մեծ աչքերը, կը տեսնե՞ս աչքերուս մէջ քու պատկերդ։ Երկու պատկերներ են, բայց ես մէկ կը տեսնեմ քեզ։ Կեանքն ալ երկուքի գումար մըն է։ Երկու աղեղներ, զգայական ու իմացական, իրարու զօդուելով կը կազմեն մեծ շրջանակ մը։ Իւրաքանչիւր ուղեղ, առանձին մղում մը ունի. երբ կը միանան իրարու, մղումը կը դադրի։ Շրջանակը պատկերն իսկ է լռութեան եւ յաւիտենականութեան։ Աղեղը անկատար է, շրջանակը կատարեալ։

Թող քու հոգւոյդ մէջ զգայութիւններդ ու մտածումներդ շրջանակ մը գծեն։ Թաթխէ այդ անկատար աղեղներդ լռութեան մէջ, ուր անոնք պիտի գտնեն իրար։ Լռութիւն մը, որ կենդանիները միայն ունին։ Լռութիւնը կը հասունցնէ ամէն բան եւ պաշտամունքի կը կանչէ։

Եգիպտացիները կը պաշտէին լռութիւնը, եւ լռել սորվեցնելու համար, կով կամ եզ, կենդանի մը դրին իրենց մեհեանին մէջ։

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՉԵԿԱՅԷՆ ՓԱԽԱԾ ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ՋՈՐ ՓԱՍՏԵՐԸ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի)

Քիւրտերը կ'արշաւեն ու կը թալանեն.— Իշխանութեան պատասխանը՝ գանգատող գիւղացիներուն, «ի՞նչ անենք. զէնք տալ ձեզ՝ չենք կարող».— Ժողովուրդը յուսակտուր.— Էջմիածնի վիճակը.—

Կը խօսին Սարդարապատի եւ Շիրակի ջրանցքէն եւ այլ շինարարութենէ։ Հիմա տեսէք այդ շրջանի հայ ժողովուրդը ի՛նչ օրեր կ'անցընէ։

* * * Անիի կայարանի շրջանէն ներս դէպի Արագած յախուռն յարձակումով քիւրդեր զրոհ տուած չեկայի փոստի առջեւէն կը սպաննեն 18 եզիտի եւ կը տանին 300 ոչխար, 20 անասուն։

* * * Կարաբուրուն կայարանէն անցնելով 2 քիւրդ հրոսակ զինուած կը սպաննեն հայ մը, կը խլեն ձեռքէն 6 եզ, երբ թալանուածը կ'երթայ 2 քիլոմեդրի վրայ գտնուած չեկայի փոստէն օգնութիւն խնդրելու՝ անմիջապէս կը սպաննեն հայը։

* * * Սարդարապատի մօտ կ'անցնին քիւրտեր Արաքսէն եւ կը տանին մէկ անգամ երկու գոմէշ, չորս եզ, երկրորդ անգամ հինգ եզ, երեսուն ոչխար, երրորդ անգամ հարիւր ոչխար, չորս գոմէշ։ Կ'երթան գանգատելու Երեւան, կը պատասխանեն.

— Ի՞նչ անենք, քրդեր փախել են միւս ափ, ի՞նչպէս գըտնենք։ Զէնք տալ ձեզ՝ գիւղացիներիդ չենք կարող, որովհետեւ կոմունիստ եւ կոմսոմոլ չէք, զէնք կրելու իրաւունք չունիք դուք գիւղացիներդ, կ'ըսէ, չեկայի պետ Մելիք Օսիփով։

— Շատ մի՛ խօսէ՛ք, ագա՛, սրանց տարէ՛ք բանտ, կը պոռայ Մելիք Օսիփով եւ սարսափահար գիւղացիները անիծելով իրենց բախտը, կը դառնան գլխահակ իրենց գիւղը։

— Արաքսը անցնելով քրդական խումբը կ'երթայ շատ հեռու Վէտի Բասար, ուր Վանի դժբախտ գաղթականութ.ան մնացորդներն են։ Կը մտնեն գիւղ, կը հանեն ոչխարները փարախէն, եզները գոմերէն, գիւղացիներու աչքի առաջ եւ կը քշեն կը տանին դէպի Արաքս, սպառնալով գնդակահարել ձայն հանողին։ Գիւղին կոմսոմոլ չեկաները ատրճանակը կողքին կախած խնդալով գիւղացիներուն կը պատասխանեն.— Քրդերը հրացաններով զինուած են, ի՞նչ կարող ենք անել։ Կը դիմեն Երեւան, չեկայի պետը Մելիք Օսիփովին.

— Ագա՛, շատ տ.երք, էլի ե-կը՞ք (Ղարաբաղի բարբառով), զէնք տալ չենք կարող, զէնքի իրաւունքը կոմսոմոլինն է եւ կոմունիստներին։

* * * Մի խումբ քրդեր կը հասնին Ղամարլու, ուր ամէն մի տան դիմաց մի կոմսոմոլ կայ ատրճանակը կախ, որ լրտեսում, բանտարկում, ահ ու սարսափ է սփռում բոլորի վրայ։ Կը տանին 300 գլուխ ոչխար, 10 գոմէշ, 15 եզ. գիւղացոց ձայնին, ոչ մի զինուած չեկայական դուրս չի գալիս։ Արաքսի ափի ռուս սահմանապահներ դուրս կուգան թաքստոցէն, կը նային, յետ կուգան եւ կը մտնեն իրենց թաքստոց, գիւղացոց աղաչանքին կը պատասխանեն, գնացէք Երեւան բողոքեցէք, մենք քրդերին ի՞նչ կարող ենք անել, մենք քիչ ենք, քրդերը շատ։

* * * Քրդական խմբերը կը մտնեն Դավալուի շրջանը եւ կը տանին ահագին քանակութեամբ անասուններ, եզներ, գոմէշներ, ոչխարներ եւ ձիեր։

Ահա թշուառ ժողովուրդի կացութիւնը, ո՞վ կարող է բողոքել, ձայն հանել, բողոքողը համարւում է «պրովոկատոր», քշւում է բանտ, շատ ձայն հանողը հակայեղափոխական է եւ ընկնում չեկայի գնդակին։ Ո՞ւր գնայ, ո՞ւմ դիմէ։ Այն թերթը, որ անթիւ անհամար սահմանագլխի քրդական կողոպուտները, ալան թալանը, սպանութիւնը, ամէն օր, ամէն շաբաթ, կը համարի սուտ, պոռացէք, ընթերցո՛ղ, դրանց երեսին, սուտը դուք էք, անպիտա՛ն լրագիրներ, որ կեղծում էք, ստում էք. ժողովուրդը փճանում է, կոտորւում է, մեռնում է, իսկ դուք իբրեւ ստոր արարածներ, պաշտպանում էք գազան, մարդախոշոշ բոլշեւիկներին։

Ահա եւ Էջմիածնի վիճակը. կեղծ ազատական ռամկավարական գործիչներ, որոնք իրենց նշանաբանն են ընտրել ազգ-եկեղեցի. տեսէք ի՛նչ վիճակի մէջ է Մայր Աթոռը, ուր ականատեսը եղել է 10 օր. եւ ինչ տեսել է, նկարագրում է, նկարագրողը — հայ չէ — հայախօս օտարական է, որ շիտակ իր լեզուով կը հրատարակէ տեսածները։

— Էջմիածին մտնողը կը մտնէ ոչ թէ վանք, այլ զօրանոց եւ չեկաստան։ Հին Սինոդի սե ը լիք են կոմսոմոլ զին Միաբանութեան բոլոր սե ը կոմսոմոլներ իրենց կ ո՛չ մի հոգեւորական չի ձակիլ դուրս գալ նեղ փ ցերից, իսկոյն կը դառնա խայտառակութեան ամենազզուելի ծաղր, եւ հայհոյանքներ կը գինուորներից, կանանցից ներից։ Վեհափառը դուրս չի կարող։ Առաւօտ կ'երթ ճար, ճաշին միաբանական րան եւ կը քաշուին, կը խուց, փակուած, անձայն Տաճարի երգեցիկ խումբը զրուած է, երգչի եղբօր մօրը, իրեն հէնց, որոնք մէջ են, պաշտօններից կ ցնեն, ձայնից կը զրկեն կուլակ տուրքերը կը շ եւ ոչ մէկը չի համար երգել տաճարի մէջ։

Քահանաներից, որոնք Թարկւում իրենց զգուե ներին, ենթարկւում են չ տուրքերի: կամ պիտի կամ պիտի վերալուծեր քահանաները. փակուած իրենցտներում ոչոքչի կա մտնել նրանց մօտ, ո չեկայի լրտեսը գրում է ները մտնողների եւ ամէ հալածանքի ենթարկւում Յակոբ քահանայ Խաչ Երեւանի առաջնորդը կուած է, տղաները քշ բեր։ Մարդ ընդարմանում ե՞ք այս երկիրը դժոխք սոցիալիստի երկիր։

Էջմիածինը չի կար հաշիւ պահել բանկերի ստացուած դրամների բանկը ինչքան է ստացել լու վանքին դրամ, ոչ ոք մարձակել հարցնել, «պ տօր» կ'ասեն, կը բանտա

Դրամները՝ Նուէրները է ուղարկել մասնաւոր ների միջոցով։

Էջմիածնի միաբան շատ վատ օրում է. ծերա եալ ունեցող եպիսկոպոսն իրենց սենեակ կը մաքր պիտոյքներ կը հոգան փառը մի շաթիր ունի, մէն բան կ'անէ։ Օտար տուներ կ'երթան կուգան փառի մօտ, բայց ամենա կայի ուղեկցութեամբ. հափառը մի խօսք ասել րող։—

Ի՞նչ է համալսարա տարապետարան եւ այլ րական հիմնարկութիւն կոմսոմոլի, կուսակցական գութեան հովանու ներքո կան է մի ուսուցչապետ, մ յող մի ժողովի չգնայ, մ թէօրիա, մի որ եւ է պա դէպք, մարքսիստական առ չբացատրեց, նրա բա ջացաւ, անմիջապէս նրա ուսանող կոմսոմոլը իրեն նկատողութիւն կ'անէ իբր կայեղափոխական բացատ տուողի եւ միւս օրը այլ ուսուցչապետը, ճարտար բժիշկը, փաստաբանը եւն.

Առ այժմ այսքան։

ՄԻԱՅՆ 40 ՎԱՅՐԿԵ

Բոլշեւիկեան «Պրաւդա» թերթէն.—

Այր ու կին մը, քաղ պաշտօնատան մէջ, ցան, ըստ բոլշեւիկ քառասուն վայրկեան յ կայն վերադարձան, լուծում խնդրելով: Հանրակառքին մէջ՝ իր վիճեր էին։ Առանց յ անոնք գոհացում ստաց մեկնեցան։

ՋՈՐ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարսէլ Փրեվօ՝ ակադեմական, շաբաթաթերթի մը մէջ կ'առաջարկէ մեռեալ գրականութիւններու դիակները զննել... անոնց նախ քան մահը ունեցած փայլին գաղտնիքը հասկնալու համար։

Նոյն բանը ըրին գիտուններ, երբ փարաւոններու մումիաներուն վրայ ծռած՝ փորձեցին գտնել այդ մարմինները դարեր անաղարտ պահող միջոցները։

Յունական ու լատին գրականութիւններուն դիակներն ալ կարելի է պահեն իրենց խորհուրդը։

Հաստատուած իրողութիւն մըն է, սակայն, որ՝ նոյնիսկ եթէ իւրացնէինք անոնց ունեցած բարձրութեան աղբիւրները, զանոնք կիրարկելով չէ որ պիտի յաջողէինք ստեղծել ինչ որ մինչեւ հիմա չենք ստեղծած։ Ինչպէս կ'ըսէ ակադեմականը...։ Գրականութիւնը, նախ իր ամէնէն աւնիւ ձեւով՝ բանաստեղծութեամբ սկսաւ ու այսպէսով կը աւ տեւել ու փայլիլ։ Եւ ուրեմն, հակոտնեայ ուղղութենէ մը մեկնելով, կարելի չէ յանգիլ այն արդիւնքին։ Չափուած գծուած ուղղութիւններէ զզուանք կը զգայ հանճարը, եւ իր մեծութիւնը ինքնաբուխ ըլլալուն մէջ կը կայանայ։ Հայ հանճարները՝ որոնք կրօնական կտորներու եւ աստուածաբանական յայսմաւուրքներու տուեր են իրենց ուղեղին ուժը՝ չպիտի ուզէին իրենց միտքը ուրիշ լայն մարզերու մէջ մղել, եթէ իրենց ապացուցուէր որ ժամանակ կը կորսնցնեն այդ յայսմաւուրքներով։

Անոնք ամէնքն ալ բռնուած էին վարակիչ ու փոխանցիկ հիւանդութենէ մը։

Ահա՛, աւելի քան այլուր, հայ գրականութեան դիազննութեան մէջ է որ կարելի պիտի ըլլար գտնել ո՛չ թէ այն ինչ որ պէտք է իւրացնել, այլ այն որմէ հարկ է խուսափիլ։

Աւելի դիւրին է խուսափիլ քան թէ կիրարկել։

—

Քննադատ մը պէտք է սա ձեւով արտայայտուի.

— Աս ու ան գեղեցկութիւնները կան, բայց կը տեսնեմ սա թերութիւնը, ճաշակի սա պակասը։

Քննադատ մը որ այս նախադասութիւնը կը յեղաշրջէ, հեռու կը մնայ իր պաշտօնէն։

—

Քննադատը ինքզինքին աւելի հաւատարիմ կ'ըլլայ թերութիւնները նշմարելով ու յաջողութիւնները անտեսելով։ Բայց առաջին կէտին մէջ իր ընելիքը պէտք ունի լայն հասկացողութեան մը ու համայնագիտական պաշարի մը։ Անոնց պակասն է որ յաճախ թոռմած... քննադատները (?) կը մղէ արտադրելու տողեր ուր ոչինչ կայ նոր, եւ ուր կարելի է խորագիրէն ու ստորագրութենէն զատ ամէն ինչ ջնջել։ Նախընտրելի է ճերմակութիւն ստորագրել այդ պարագային։

—

Որքան յիշուած թերութիւնները փոքր թիւ մը կազմեն, այնքան չյիշուած գեղեցկութիւնները կը մեծնան..., ճշմարիտ քննադատին գրչին տակ միայն, անշուշտ։

—

Աղեքսանդրեան շրջանին կը քննադատէին ու կը քննադատէին։ Եւ իբր թէ այդ է եղեր պատճառը անպտուղ շրջանի մը։ Կարելի է։ Բայց չմոռնանք նաեւ որ Սիմիաս եւ Տօսիատէս կը յօրինէին ոտանաւորներ հաւկթաձեւ, կացինաձեւ, թռչունի թեւերուն ձեւով... եւայլն...։ Քննադատներուն յարուցած չարիքը շատ մեծ չերեւիր։

—

Եւ եթէ քննադատները ցամքեցուցեր են զգայնութիւնը, այն ալ որովհետեւ այս վերջինը հոսանք մը չէր, այլ կաթիլ կաթիլ վազող անարիւնութիւն մը։ Եւ եթէ հողն ալ ծծէ, ոչինչ կը մնայ։

—

ՀԻՆԵՐԸ, ՆՈՐԵՐԸ։

Երկրորդներուն արիւնը կ'եռայ, մին կը կոտրէ, միւսը կը թափէ։ Արհամարհանք առաջիններուն դէմ...։ Բայց ուշադրութի՛ւն։ Այդ արհամարհանքը յաճախ աւազի վրայ շինուած է։ Առաջին հեղեղը կ'առնէ կը տանի թէ, արհամարհանքը թէ նորը, որուն արտաքինը խոստացած էր... առանց պաշարի։

ՀԻՆԵՐԸ...

Կայ սա հինը որ նորերուն ձեռք կ'երկարէ ոչ թէ անոնց օգտակար ըլլալու այլ, նորերուն օգտակարութեան բարիքները վայելելու համար։

Կայ սա միւսը, որ կը շարունակէ գրել, արտադրել, ու միշտ արդիւնալ։ Շատ գեղեցիկ։ Առաջին հինը եւ իր նմանները դադրած են իբր գրագէտ ապրելէ, միայն մարդն է որ կը շարունակէ ապրիլ։ Բայց մարդը կը կոչէ իր երէկուան alter egoին ու ամէն գնով կ'ուզէ դայլայլել...։

— Մա՛րդ, ձայնդ մարած է։

—

Հինը որ այլ եւս չարտադրեր, պարտ է նոյնպէս չսուլել, կամ քթին տակէն չմրմռալ։ Հինը որ համր է, պէտք է կզակը գոց պահէ։

Պարթենոնը՝ իր բեկորներովն իսկ պատկառանք կ'ազդէ։ Այդ բեկորներէն վեհութիւն մը կ'ելլէ օդին մէջ։ Ու վերջապէս Պարթենոնէն մնացած են բեկորները միայն։

Հինէն մնացած է հատորը՝ որուն ետեւ պէտք է մեկուսանայ ան, ու պարկեշտութիւն սերտէ։

— Եւ կամ ինքզինքը միշտ արդիւնացնելով, միշտ արտադրելով թէ հինը թէ նորը ըլլալ։

—

Քննադատի մը բերնին մէջ բառ մը կայ զոր բաղձալի է կարելի եղածին չափ նուազ լսել, — Եզակի առաջին դէմքը։

Քննադատութիւն կարելի չէ համարել տարտամ ընդհանրութիւններու լաբիւրինթոս մը։ Երբ հասարակ ընթերցողին զգայնութիւնն է որ կը զգայ քննադատը, դարձեալ ոչինչ։ Չափող, բացատրող, թեր ու դէմը կշռող, կապակցութիւններ ցոյց տուող, համայնապատկերի տպաւորութիւն ձգող միտքն է որ քննադատ մը կը համարուի, եւ ոչ թէ համառօտագրող մը կամ ունայնաբան մը։

Քննադատին լեզուն պէտք է ըլլա՛յ հատու եւ ոչ թէ մեղրապատ, կայտառ եւ ոչ թէ պղպջակաւոր։ Հնդկահաւը կը սոնքայ, կը պնծայ՝ եսամոլ ու զառանցող։ Սագը, հաւը, աքլորը, վառեակները արհամարհանքով կը դիտեն այդ պարծենկոտը։

Քննադատը արդէն մեծ բան շահած կ'ըլլայ, եթէ հնդկահաւերու թաղամասէն հեռու պահէ ինքզինքը։

Ի. ԶԱՔՐԷՃԵԱՆ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՌՈՒՍԻԱՆ

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՊՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԿԱՅՈՒՆ

Սխալ է հաւատալ թէ պոլշեւիզմը կը զարգանայ Ռուսիոյ մէջ, կամ թէ ժողովուրդը ընդունած է զայն իբրեւ վերջին բառը քաղաքական իմաստութեան։ Հետաքրքիր հակադրութիւն մը կայ ընդմէջ կառավարութեան ուժին, դատուած արտաքին երեւոյթներէ, եւ այն զգացումին զոր գրեթէ ամէնոք ունի թէ՝ ան զուրկ է տեւականութեան առաջին յատկանիշերէն։ Պոլշեւիզմը որ իր սկզբնական շրջանին մէջ խանդավառութեամբ ընդունուած էր զանգուածներուն կողմէ, հիմա յայտնապէս հող կորսնցուցած է։ Անիկա աւելի քան երբեք ամուր կերպով տեղաւորուած է, սակայն ձախողած է կուսակիցներ հաւաքել իր զինեալ բանակէն դուրս, ու կղզիացած կը մնայ ազգէն։ 150 միլիոն բնակչութեան մէջ պոլշեւիկ կուսակցութիւնը մօտ 800 հազար անդամներ միայն ունի, բայց — ինչպէս ֆաշիստները Իտալիոյ մէջ — ամբողջ երկիրը իր կատարեալ իշխանութեան տակ կը պահէ։

Ուրեմն, ի՞նչ կը մտածեն գիւղացիները եւ իրականին մէջ ի՞նչ տեսակ կառավարութեան կը փափաքին անոնք։

Ռուսերը ի բնէ «մանր քաղքենիութեան» ազգ մըն են, ու ի վերջոյ հաւանաբար երեւան պիտի գայ որ անոնց ամէնէն աւելի պիտի յարմարի բարեխառն բանապետութիւն մը, տեղական մեծ ինքնավարութեամբ, չափաւոր Սոցիալ Դեմոկրատ վարչաձեւի մը քօղին տակ։ Գիւղացիները ընդունեցին ներկայ վարչաձեւը, որովհետեւ անիկա հող տուաւ իրենց եւ բազմաթիւ խոստումներ ըրաւ։ Սակայն խոստումները չիրականացան, ու կը զգան թէ այժմ կը զոհուին ճարտարարուեստական դասակարգերուն շահերուն։

կառավարութիւնը՝ հակամէտ Ռուսիոյ արագ ճարտարարուեստացման, այժմ կը գտնուի անյաղթելի դժուարութեանց առջեւ, որովհետեւ հիմերը կառուցուած են վարկաբեկուած հարկային դրութեան մը վրայ եւ փլչելու վտանգին ենթակայ։ Դրամագլուխ չի գտնուիր, եւ օրավարձքերը շատ ցած են։

ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐԸ ԴԺՀՈՒԱԾ

Գիւղացիէն կ'ակնկալուի աժան ուտելիք հայթայթել քաղաքի բանուորներուն, եւ անիկա իր բերքին համար կը ստանայ այնքան խեղճ գումար մը, որով չի կրնար գնել գործուած ապրանքներ, նոյնիսկ եթէ անոնցմէ գտնէ։

Հոս է ամբողջ դժգոհութեան հիմը։ Որպէս զի բանուորները աժան ուտելիք ունենան, գիւղացին պէտք է ծախէ նուազագոյն գինով, անիկա պէտք է վճարէ նաեւ ահագին տուրքեր՝ որպէս զի ճարտարարուեստը զարգանայ։

Սակայն գիւղացին չպիտի ընդունի այս զոհողութիւնը՝ յանուն ճշմարիտ ոգիին համայնավարութեան, որուն մասին շատ քիչ բան միայն գիտէ եւ որուն բնաւ կարեւորութիւն չի տար։ Հակառակ պոլշեւիկներու բոլոր ջանքերուն, անկարելի եղած է «Եւ»ը մեռցնել գիւղացիներուն մէջ, ու ընկերութեան հին կառուցուածքը — զոր կը կարծուէր թէ յեղափոխութիւնը միանգամ ընդ միշտ քանդած է — կրկին կը ցցէ հիդրայի իր գլուխը Ռուսիոյ եւ Սիբերիոյ բոլոր գիւղերուն մէջ։

Գիւղացիները դասակարգերու պիտի բաժնուին. կուլակները (հարուստ գիւղացիներ), միջակ գիւղացիները եւ աղքատ գիւղացիներ անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն որ՝ թէեւ մարդիկ կրնան հաւասար ծնիլ Աստուծոյ աչքին, կամ կրնան հաւասար համարուիլ յեղափոխութեան մը կողմէ, սակայն կը սկսին տակնուվրայ ընել ընկերային եւ տնտեսական դրութիւնը այն պահուն իսկ, երբ իւրաքանչիւրը իր անհատական կորովն ու միտքը ի գործ կը դնէ նոյն խնդրին։ Գիւղացիներու մէջ տիրող այս անհաշտ միտքն է որ կը յուսահատեցնէ պոլշեւիկ վարիչները. անիկա շարունակ համայնավարութեան սրտին ուղղուած ատրճանակ մըն է — ձախողութեան տեւական մէկ յուշարարը։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՌԵՒՏՈՒՐ

— Քաղաքներու մէջ, հակառակ կառավարութեան ջանքերուն, անկարելի եղաւ ջնջել մասնաւոր առեւտուրը։ Նէպը (Նոր տնտեսական քաղաքականութիւն), հաստատուած Լենինի կողմէ՝ իր մահէն երկու տարի առաջ, տեւականօրէն կ'ամրապնդուի, հակառակ նէպմաններու ենթարկուած հալածանքին եւ սեղմումներուն։ Կառավարութիւնը թոյլ կուտայ նէպմանին գործել՝ մինչեւ որ համեստ դրամագլուխ մը հաւաքէ, յետոյ անոր գործը կը փոխանցէ ճշմարիտ համայնավարներու եւ կամ անոր շահերը կը գրաւէ՝ տուրքերով։ Եւ դեռ հակառակ իրենց գլխուն վրայ կախուած դամոկլեան սուրին, նէպմանները կը շարունակեն բուսնիլ ինչպէս անպիտան խոտերը՝ հասարակածային պարտէզի մը մէջ։

Պետական հակակշիռը սուղի նստաւ եւ Ռուսիան քաոսի վերածեց։ Համայնավարները փորձառական շրջանին վախճանին հասան եւ այժմ քառուղիի մը առջեւ կը գտնուին։ Երկընտրանք մը կը մնայ՝ կամ այն է որ Ռուսիան պիտի շարունակէ ընկղմիլ հետզհետէ եւ աղքատ երկրագործներու ազգ մը դառնայ, եւ կամ պոլշեւիկ կուսակցութիւնը պէտք է մէկդի նետէ իր կարգ մը խիստ սիրական քաղաքական եւ տնտեսական սկզբունքները, վերադառնայ մասնաւոր առեւտուրին եւ թոյլ տայ մասնաւոր դրամագլուխը։ Դժբախտաբար հնօրեայ տեսաբաններն ու յեղափոխականները որոնք այսօր իշխանութեան գլուխն են, գրեթէ ամէն ծայրայեղութեան պիտի դիմեն, քան թէ ընդունին իրենց պարտութիւնը։

Ահռելի պայքար մը կը մղուի հիմա Ռուսիոյ մէջ՝ մակերեսին տակ։ Երկու կեդրոնախոյս ուժեր կը մաքառին իշխանութիւնը ձեռք առնելու համար. մահուչափ կռիւ կը մղուի ծայրայեղ համայնավարներուն եւ անոնց միջեւ, որոնք կը պնդեն վերադառնալ տնտեսական բնական օրէնքներու։

(2) Է. Աշմէտ Պարթլէթ

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Շաբաթ օր, յունուար 19ին, տեղի ունեցաւ Հայ Գրական Ակումբի ընդհանուր ժողովը։ Օրակարգի հարցերն էին 1) վարչութեան ընտրութիւն. 2) Նոր անդամներու քուէարկութիւն։

Նախագահ փրոֆ. Ն. Ադոնց տուաւ ժամ. վարչութեան երկամսեայ գործունէութեան զեկուցումը։ Գանձապահ Պ. Մ. Տէրպետէրեանը ներկայացուց հաշուետուութիւնը։ Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն.— փրոֆ. Ն. Ադոնց, Լ. Շանթ, Ա. Վաչեան, Յ. Զաւրեան, Մ. Տէրպետէրեան, Ռ. Բէրբէրեան, Ա. Խոնդկարեան։ Ապա տեղի ունեցաւ 15 նոր անդամներու ընտրութիւն։

Ընտրութիւններէն յետոյ տեղի ունեցաւ մտքերու փոխանակութիւն Ակումբի յետագայ աշխատանքներու մասին։ Ըստ առաջնոյն, գրական հաւաքոյթները տեղի պիտի ունենան շաբաթ օր, երեկոյեան ժամը 9ին, 71 Avenue Kléber։

Բացի անդամներէն, հաւաքոյթներուն կրնան ներկայ ըլլալ հիւրեր, վարչութեան հաւանութեամբ։

Ակումբը, հաւաքոյթներու ժամանակ, ունի պիւֆէ, թէյով, սուրճով եւ պտուղներով։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ ԿԻՆԸ.— Ֆրանսացի իրաւագիտական ուսանող մը, հակառակ իր շատ երիտասարդ տարիքին, ամուսնացած եւ զաւակ մըն ալ ունեցած էր. իր ընտանիքին պէտքերուն հասնելու համար, ազատ ժամերը կը յատկացնէր դրամ շահելու։ Զաւակը ղրկած էր գիւղ, ստնտուի քով։ Նեղ կ'ապրէին։ Կինը որոշեց աշխատիլ ինքն ալ եւ սկսաւ գործ փնտռել։ Օր մը սրճարան մը նստած, իր ամուսինին կը սպասէր, միասին այցելելու համար իրենց պզտիկին, երբ տարեց կին մը եկաւ իր քով ու հետը խօսակցութեան բռնուեցաւ։ Խօսակցութեան ընթացքին երբ հասկցուեցաւ թէ երիտասարդ կինը գործ կը փնտռէր, առաջարկեց իրեն լաւ աշխատանք մը հայթայթել իր Պորտոյի մէկ հաստատութեան մէջ. խոստացաւ իրեն տալ արկղակալի պաշտօնը՝ ամսական 1000 ֆրանքով, պայմանաւ որ քառորդէ մը մեկնի, որովհետեւ կ'ըսէր «Անմիջապէս, պիտի մեկնիմ, հեռագիր ստացայ, սպասելու ատեն չունիմ»։ Պառաւը վստահութիւն կը ներշնչէր։ Ուսանողին միամիտ կինը համոզուեցաւ ու մեկնեցաւ պառաւին հետ։

Պոռնկատուն մըն էր սակայն որ իրեն կը սպասէր, ուրկէ դուրս չպիտի կրնար ելլել, եթէ գաղտնօրէն իր ամուսինին իմացուցած չըլլար իր հասցէն։

Ուսանողին դիմումին վրայ, կինը ազատուեցաւ, իսկ պոռնկապետը յանձնուեցաւ ոստիկանութեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ա Ւ Ա Ն Դ Ա Վ Է Պ

Բ.

Երկու քայլ վար քարէ որմուած պատ մը կայ, գետինը կը ցածնայ ու երկու գուռ շարեր են պատին ներքեւ։ Պատէն քարեր թափեր են, մէկ երկուքը գուռերուն յատակն չեն ինկեր։ Փողրակէ մը ջուրը գուռը կը թափի, մէկը լեցուեր է, միւսը կը վազէ, երրորդին յատակը ճեղքուեր է, ջուրը չի մնար, կը տարածուի հողերուն մէջ։ Կը նայի բոլորտիքը։ Աշուն է, ուռիներուն տերեւներն են թափեր, Ջրիկը անոնց մէջէն կը հոսի, չոր ըլլալուն հոսումէն կը խշրտան, կ'երերան, կը կարծէ թէ սողուններն են այդ ընողները, բայց ո՛չ սողուն կայ, ո՛չ միջատ, Ջրիկին վազքն է որ կ'ընէ։

Գիշերը կ'առաջանայ։

— Ատե՞ն է, կը խորհի ինքն իրեն։

Ձին դաշտէն ի վար դէպի գիւղը կ'ուղղէ։ Պզտիկ բլրակ մը կայ որ գիւղին տեսքը կ'արգիլէ, ստորոտը փոքր ջաղացք մը։ Աղօնի եղանակ է. գիշեր ըլլալուն դուռը փակ է, ներսէն մարդոց ձայներ կուգան, քարերը կը դառնան, ջաղացքը կ'երգէ։ Չնշմարուելու համար կը բարձրանայ բլրակին գլուխը, միւս երեսը մացերու պէս կլոր կալերն են, իրարու մօտ, բլրակին ամբողջ երեսը ծածկած, ու մինչեւ ստորոտը իջնելով։ Պարապ են կալերը, կամընտակի հողերն ու անպէտ կոթինքները թողուած երեսը, ու անմիջապէս անդին գիւղն է, պարտէզներով շրջապատուած իր գիւղը։

Քա՛ն տարիներէ ի վեր բացակայած իր գիւղը։ Ու սիրտը կը տրոփէ...

Կը մօտենայ գիւղին։ Պարտէզները եզերող ճամբան կ'ուղղուի գիւղին վարի կողմը, ուր պարտէզներուն անմիջապէս կից կը գտնուի իր տունը։ Տանը անմիջապէս դէմը արտ մը կայ, որուն վերեւը բլրակ մը կը բարձրանայ, շրջակայքէն անջատուած, մենաւոր, ու ճիշտ վրանի մը նման, սրածայր գագաթին՝ մատուռ մը՝ միակ ծառի մը հովանիին տակ։ Տունն ու մատուռով բլուրը դրացի են իրարու, ու իրարու կը նային։

Ձին կը կապէ պարտէզին դուռը, կ'անցնի ծառերուն գիշերային ստուերներուն մէջէն, ու պատէն մագլցելով երդիք կ'ելլէ։

Աշնան չոր ու մերկ երդիք։ Կը նայի որ իր պատանեկութեան չկար, ընկուզենի մը բուսեր, ելեր է պատին քովն ի վեր, շուք մըն է ձգեր երդիքին վրայ, սեւ շուք մը որքան տեղ կը բռնէ, այնքան տեղ գրաւեր է։ Ընկուզենիէն քիչ վարօք, դարձեալ պատին կարգին, բարտիներ կը բարձրանան, որոնք իրենց հասակներովը գլեր անցեր են ընկուզենին։ Կերոնները ինչպէս կը շարեն, այնպէս մէկ գծի վրայ բուսեր են։ Անոնք չեն երերար։ Յանկարծ հով մը կ'ելլէ, ժամուն քշոցակիրները ինչպէս քշոցները կը շարժեն որոնք միակերպ կը ձայնեն, բարտիներուն գագաթները այնպէս կը սկսին խշրտալ։ Խշրտուքը կը դադրի, քիչ յետոյ հովը կը վերսկսի փչել, գառներուն պարանոցը կապուած եղունգի մը չափ մանր բոժոժները ինչպէս միօրինակ կը ճնկճնկան, սաղարթները իրար զարնուելով ճնկճնկոց մըն է կը յօրինեն։

Կը նայի բոլորտիքը, ու երդիքին միւս ծայրը, ցուիքին մօտ, ջուխտ մը անկողին կը նշմարէ։ Կը մօտենայ։ Քով քովի ձգուած են անոնք, մէկը պարապ է, միւսին մէջ երիտասարդ մըն է պառկեր կը քնանայ, երեսը երկինքին ուղղած։ Գեղադէմ, գեղակազմ երիտասարդ մը, շատ թարմ տարիքով։ Անոր կուրծքը կ'ելեւէջէ, լուսնակին շաւիղը զարկեր է դէմքին, մինչ բարտիները նինջերգ մը կը յօրինեն հիանալի երիտասարդին։

— Կնոջս սիրականն է, ա՛լ ապացոյցի պէտք չկայ, կ'ըսէ իրովի։

Աչքերը կը շողան, կը մոլեգնի, ա՛լ չի վարանիր։

Հանդերձներուն տակ պահած դաշոյնը կը մերկացնէ, լայնաշեղբ ու շողուն, աջ ծունկը գետինին՝ կ'իջնէ քնացող երիտասարդին վրայ, ու՝ շարժումի միջոց չթողելով՝ գլուխը մարմինէն կ'անջատէ։

Ջուրով յորդող գուռի մը ճեղքերէն ջուրերը ինչպէս կը ցայտեն դուրս ու պարոյկ մը դարձնելով գետին կը հոսին, արիւնը երակներէն այնպէս կը նետուի։

Գլխատուած կենդանիի մը մարմինը ինչպէս կը տապլտկի գետնին վրայ, երիտասարդին մարմինը այնպէս կը փոփոայ, ելլելու, կայնելու փորձեր կ'ընէ, մինչ լուսինը կը շողայ երդիքին երեսը, մինչ բարտիները կ'երգեն։

Կը հեռանայ, դաշոյնը գօտիին տակ, ձեռքը դաշոյնին կոթին՝ կինը կը փնտռէ, զայն եւս սպաննելու համար։

Կ'իջնէ բակ, չորս կողմէն հողապատերով գոց է ու ամայի։ Դրանը մօտ պատուհանէն լոյս մը կը նշմարէ ու կը նայի։

Ներքնատան կեդրոնը, սիւնէն ձէթէ ճրագ մըն է կախ, կին մը նստեր է սիւնին մօտ, ու բուրդ կը մանէ։

Իր կի՛նն է ան։

Մեծցեր ու գեղեցկացեր է։ Հասակը երկնցեր, գեղադէմ կին մըն է եղեր հին օրերու աղջնակը։ Ծամերը՝ նստած ըլլալուն՝ թիկունքէն իջնալով մինչեւ գետինը կը հասնին։ Թարթիչներն ու ծամերը ոսկեջրեր են կարծես, լոյսին մէջ, սրմայի պէս կը փայլին։ Երիկնին պանդուխտ հարսները ինչպէս ձեռք չդպած, պահենի կարմիր խնձորներու նման միս մը կ'ունենան, կարծր, ողորկ, ափդ լեցնող, այլերէն կարօտ հարսները զաւակաբերութիւն չունենալնուն, միսերնին ինչպէս կը լեցուին, կը գեղեցկանան, ցանկայարոյց կը դառնան, այնպէս աղուորցեր է։

Ան նստեր բուրդ կը մանէ, բազուկն է վեր վերցուցեր, ատաղձէ քարմանը կը դարձնէ, ու բուրդին թելը կ'երկննայ։

Դաշոյնը պատրաստ՝ կը խորհի ներս մտնել ու տեղն ու տեղը սպաննել։

Բայց յանկարծ միտք մը կը յղանայ։

(4) Թ. ՄՆՁՈՒՐԻ

պիտի վճարէ անգլիացի զինուորներուն Միջագետքի մէջ պահուելուն համար եղած աւելի ծախքերը (Անգլիա կը հրաժարի այս պահանջէն՝ եթէ Իրաք ընդունի միւս կէտերը)։ 3.— Անգլիա պէտք է հաւանութիւն տայ Իրաքի բանակի վերին հրամանատարութեան մէջ կատարուած անուանումներուն համար։4.—Պաղտատի կառավարութիւնը պիտի գնէ Իրաքի երկաթուղիները, ետքէն որոշուելիք գինով մը։ 5.—Պասրայի նաւահանգիստին վարչութիւնը պիտի պատկանի Անգլիոյ։6.— Իրաք պիտի վճարէ Պաղտատի անգլ. մարզպանին եւ պաշտօնէութեան ռոճիկները։

Իրաքի ազգայնականները կը պահանջեն պարզապէս մերժել այս վիճելի բոլոր կէտերը, Ֆէյսալ Թագաւորի կառավարութիւնը սակայն կ'ուզէ կարելի եղածին չափ պահպանել Անգլիոյ բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը Իրաքի, ձերբազատուելով հանդերձ անոր զինուորական հոգատարութենէն։

Իրաքի սահմանին վրայ

Պասրայէն կը հեռագրեն.— երկուշաբթի օր Քովէյթի հողին վրայ վէհապիներու կողմէ յարձակման ենթարկուածները բոլորն ալ կը պատկանին իրաքցի ցեղախումբերու՝ էլ Սալման, էլ Ջավպաա, էլ Պուսալէ, էլ ճավարիս եւ Պէնի Մալէք։ Ցարձա ումը տեղի ունեցաւ Ջոպէյրէն 40 մղոն հեռու ճիրֆանի մէջ։ Իրաքցիները՝ թիւով 200, բուռն ընդդիմութիւն ցոյց տուին եւ վնասներու ենթարկեցին Աքման ցեղախումբը։ Արշաւողները կը բաղկանային 200 ուղտապաններէ, մէկ ուղտին երկու մարդ, եւ 40 հեծեալներէ։ 20 իրաքցիներ սպաննուեցան եւ 30 վիրաւորուեցան։ Արշաւողները գողցան աւելի քան 4000 ոչխարներ, արջառ եւ ձիեր։

Թուրքեւսուրիական սահմանին վրայ

Թայմզ կը գրէ.— Բրիտանիոյ Մարտին քաղաքէն կը հաղորդեն որ Սուրիայէն արաբական հրոսախումբ մը արշաւած ըլլալով Թրքական հողէն ներս, ընդհարում մը ունեցած է Թուրք սահմանապահ ուժերուն հետ։ Սպաննուած է հրոսախումբին պետը՝ նշանաւոր աւազակ Հապուր օղլու Էսվէտ։

Իտալիա 13 նոր մարտանաւ կը շինէ

Իտալիոյ նախարարական խորհուրդը որոշեց շինել 10 հազար թոննոց 2 յածանաւ, 2 հետապնդիչ, 4 թորփիլահալած եւ 5 սուզանաւ։ Այս ծրագրին գործադրութեան պիտի ձեռնարկուի յառաջիկայ յունիսէն։

Այս առթիւ «Ճոռնալէ տ'Իտալիա» կը գրէ. «Նաւային շինութեանց ծրագիրը՝ որ վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ՝ չի կրնար զարմացնել ո եւ է մէկը, տրուած ըլլալով որ բոլոր ազգերը արագօրէն կը սպառազինուին՝ հակառակ Ժընեւի համաձայնագրերուն, Լոքառնօի ոգիին եւ Քէլլոկի դաշինքին։ Օգտակար է սակայն դիտել տալ թէ Իտալիա իր նաւատորմը զօրացնելու եւ զարգացնելու մասին նախաձեռնարկ չէ, այլ հետեւող մը միւս պետութեանց՝ ինչպէս Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու»։

Բոլշեւիկները Արաբիոյ մէջ

Խորհրդային պատուիրակութեան եւ Եէմէնի Իմամ Եահեային միջեւ քանի մը ամիսէ ի վեր կատարուած բանակցութեանց հետեւանքով ստորագրուած է առեւտրական դաշնագիր մը։

«Թայմզ» կ'ըսէ թէ համաձայնութիւնը տնտեսական մեծ արժէք մը չի ներկայացներ, սակայն այն պայմանը թէ բոլշեւիկները Եէմէնի մէջ պիտի պահեն միայն առեւտրական պատուիրակութիւն մը՝ դիւանագիտական առանձնաշնորհներով, կրնայ օգտակար ըլլալ Գ. Միջազգայինի գործակալներուն, որոնք կրնան Եէմէնը գործածել իբրեւ խարիսխ՝ Հնդկաստանի մէջ պրոպագանդի համար։

Աթենէ մը ի վեր յարաբերութիւնները լաւ չեն Իմամ Եահեայի եւ Աղէնի կառավարութեան միջեւ։ Ատոր մէկ պատճառն է Իմամի մայրաքաղաք Սանա'այի մէջ ներկայութիւնը խորհրդային գործակալներուն։

Տոքթ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

Տք. գաղտ. գիտութ. գուշակուհի
ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3–7, բացի Եշ.է։ 60 rue Pigalle, Paris.

ԱՄԷՆ ՕՐ
VOLPONE
ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով։
73 Av. de Wagram մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

VIEUX COLOMBIER
Հեռաձ. Littré 57.87
Ամէն իրիկուն ժամը 9ին՝
ՔՐԷՆՔԸՊԻԼ, Անաթօլ ՖՐԱՆՍԻ.
Գլխ. դերակատար՝
Մօրիս տը ՖԷՐՕՏԻ
ՋՈՒՐԸ ԿԸ ՀՈՍԻ
ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐՈՒՆ ՏԱԿ
Ալպէր Կիւյօի
ՇԱՐԼԸ ԴԱՏԱՐԿԱՊՈՐՏ

ԴԱՇՆԱԿԻ եւ ՍՈԼՖԷԺԻ ԴԱՍԵՐ
ՕՐ. Ժ. ՃԱՄՊԱԶ
Բ. մրցանակ փարիզի երաժշտանոցէն, դաշնակով կ'ընկերակցի Maître Escalaïsի, Օփէրայէն։ Հայերու համար դիւրութիւններ եւ չափաւոր գին։
61 Rue de Flandre, Paris (19e)

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ։ Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ վկայեալ աղքատներուն ձրի։
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e),

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքական գիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ'Իթալի» Քաֆէ Օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ Ընտրութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ զեկոյց պատգամաւորի ։

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lorette
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեամբ

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅԴ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ,
ԴՈՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԵՍ ՃԱՇԱԿԵԼ
ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան չոր պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝
ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9E)

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ձոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67-07 Métro, Poissonnière

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դուռ)
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատուած կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Halles
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ Կիրակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՄՈՆՄԱՐԹՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՅԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԵՒՈՆ
Ուր պիտի գտնէք համեղ եւ խնամքով պատրաստուած ախորժահամ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ եւ անուշեղէններ շատ դիւրամատչելի եւ խնայողական գիներով։
Սրահը կը տրամադրուի խիստ դիւրամատչելի պայմաններով հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար։
36 Rue Polonceau Paris (18e). Մէթրօ Պարպէս կամ Շաթօ Ռուժ
Տէր եւ Տնօրէն ՂԵՒՈՆԴ ԶԱՓԱՐԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
La Voix de son Maître
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville՝ Tél. Ménil. 61-85
Ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարքը, խմբերգ, թագսիմ եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեներգ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ. բորդաթիփ լաւ կրամոֆօններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով ։

ՔԱՐԱՇԷՆ ՓԱՎԻԼԻՕՆՆԵՐ
ԵՒ
ՓԱՅՏԷ ԽՐՃԻԹՆԵՐ
LA MAISON Ընկ.
Կը ծախուի՝ ամսավճարով եւ վարձակալութեան ձեւով։

ՏՕՔԹ. Ա. Ս Լ Ա Ն
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտե... դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթ... Ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթ... թիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՏՕՔԹ. Տ Ի Ր Ա Ց
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Scien...
նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants malades...
եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Mich...
Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1...
Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60...

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ...
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ E...
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամ...

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏ...
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 4...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV...
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնա... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԻԹԵԱՆ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5...
29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des F...
Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւան...
27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) Թէլ. Շավի...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, Մէթրօ՝ Պէլ...
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
Թ Ա Ր Մ Լ Ա Ւ Ա Ժ Ա Ն

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
CHAUSSURES CÉD...
Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
15 Rue Henri Murger, մէթրօ՝ BOLIVAR (երկրորդ յա...
կ'ընդունինք մեծաքանակ ապսպրանքներ, ամէն տես... կանանց, այրերու եւ երախաներու կօշիկներ, վերջին նո... ձեւութեամբ եւ դիւրամատչելի գիներով։
ԱՄԵՆԱՆՈՒՐԲ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՏՈԿՈՒՆ ՃԱՇԱԿԱ...
կ'երաշխաւորենք կօշիկներու տոկունութիւնը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
31 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE
(Կայարանին մօտիկ, մեծ ափարթըմանին դիմացը)
Արեւելեան ամէն տեսակ ուտելիքներ, մաքուր, ընտիր, թա... ամէն քաղկի յարմար, (Պուլկարական քաշէր, ճերմակ պանիր, ... բական ապուխտ, երշիկ, փիլաւի յատուկ բրինձ, Յունական ատ... կարգ ձիթապտուղ, եւայլն։
Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԼԻՈՆ RHONE

Յակոբ Խաչատուրեան
62 Rue Rabelais, LYON
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ «ԱՆԻ»
Alimentation ANI
Արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ, մաքուր, թարմ եւ անմրցելի գիներով։ Արժէքաւոր փրիմներ (միսի մեքենայ, կազի օճախ, եւայլն) կը տրուին 50 ֆր.է աւելի առեւտուր ընողին։ կ'ընդունի ապսպրանքներ շրջակայ գիւղերէն եւ գաւառներէն։
Անի նպարավաճառատունը ունի իրեն յարակից արհեստանոց ուր կը ծախուին եւ կը նորոգուին կազի օճախներ, միսի մեքենաներ, եւայլն։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ենովք Խաչատուրեան
6 Rue Voltaire, LYON
Անձամբ կը շինէ փրոթէզներ (prothèse) բոլորովին նոր մէթոտով։ Մասնագէտ վիրաբոյժատամնաբոյժ մը կը խնամէ ակռայի եւ լինտերու հիւանդութիւնները, Չորեքշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ, իսկ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր։ Քուրոն՝ 90 ֆր., ճերմակ ակռայ սկսեալ 22 ֆր.էն։ Խղճամիտ աշխատանք եւ նուրբ ճաշակ։

Յարութիւն Խաչատուրեան
35 Rue Dunoir, LYON
ԱՐԱՐԱՏ անուշավաճառատունը կը պատրաստէ համբաւաւոր թերթանուշի (փաքլավայ) թերթեր, թել քատաիֆ՝ հում եւ եփած, քուրապիէ որոնք իսկապէս անմրցելի են իրենց համով, հոտով ու գիներով։ Ամէն անոնք որոնք գիտեն իրենց բերնին համը, պարտաւոր են այցելել ԱՐԱՐԱՏ անուշավաճառատունը։ Քաղցրահամ պաղպաղակ ամառուան տաք եղանակին ։

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻ ՀԱՅԵՐ ԱՅՍ ԵՐԵՔ ՀԱՍՑԷՆԵՐԷՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ...
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ ... հիւանդութեանց (ֆրանկախ... մամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն... ռաթուաւ։ Խղճամիտ եւ ար... հրդակցութ. ամէն օր 9—12. Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆ...
Յունաստան գտնուող ... պարագաները ֆրանսա ... բելու համար, հարկաւոր ... ունենալ ֆրանսական ... կան նախարարութեան ... տօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը ... դի այդ ձեւակերպութիւ... րու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագ... րուն դիմել 'CABINET JU... DIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Gr...
Salonique, Grèce

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

29 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 867 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ԱՂԷՏԸ

Այսօր արտատպած ենք չարաշուք լուր մը՝ Սելանիկէն։

Այնտեղ ալ կը պատրաստուին գաղթել դէպի Հարաւ. Ամերիկա, եւ դիմում կատարած են Բարեգործականի մասնաճիւղի ատենապետին, որպէս զի դիւրութիւններ ընծայէ։ Տրուած լուրին համաձայն, ատենապետը մանրամասնութիւններ պահանջեր է կեդրոնին դիմելու և նիւթական միջոցներ ստանալու համար։ Միւս կողմէ, ցանկերը կը պատրաստուին։

Եթէ սխալ չենք հասկնար արտատպուած լուրը, Բարեգործականի ատենապետն ալ համաձայն կ՚երեւայ արտագաղթին, և միայն նիւթական միջոցներն են որ կը պակսին։

Միւս կողմէ, երէկ Հալէպէն ստացանք թղթակցութիւն մը, որ կը յիշեցնէ թէ արտագաղթը գլուխն առած կ՚երթայ։ (Պիտի հրատարակենք վաղուան թիւով)։

Զափազանց յուսահատ կ՚երեւայ մեր թղթակիցը.

— «Վրանաքաղաքը պարպուելու վրայ է, եւ մէկ տարիէն աւերակներու կոյտ մը պիտի դառնայ, անմարդաբնակ եւ ամայի։»

Թղթակցութենէն կը հետեւի որ.— 1. Հեռացողները, հագիւ Պրազիլիա կամ Արժանթին հասած, խրախուսիչ նամակներ կը տեղացնեն եւ կը թելադրեն որ ուրիշներն ալ մեկնին. 2. Տեղական վարիչներն ալ կը վարանին արգելք հանդիսանալ, «վախնալով անորոշ ապագային անակնկալներէն»։

Բացատրած ենք, արդէն, որ նոր արտագաղթին պատճառները տնտեսական են եւ հոգեբանական։

Բայց այլեւս ուշ է, պատճառներու մասին խօսելու համար։ Աղէտը գլուխն առած կ՚երթայ։ Սուրիա, Լիբանան, Յունաստան, վաղն ալ՝ կրնայ հասնիլ Պուլկարիա։ Սօֆիայէն եւրոպական թերթի մը ուղղուած թղթակցութիւն մը, նկարագրելով այդ պարտուած եւ պատժուած երկրին տնտեսական վիճակը, կը յիշէ թէ անգործներու թիւը 190,000ի կը հասնի, որոնց 30,000ը միայն ծխախոտի գործին մէջ։ (Քանի մը տարի առաջ, հազիւ 60,000 անգործ կը հաշուէին)։

Արդ, 1922ին Պուլկարիա ապաստանած հայ գաղթականներուն մեծ մասը կը բանէր ծխախոտի գործարաններուն մէջ։ Եւ որովհետեւ ամէն երկրի մէջ ալ, նախ տեղացին կը հոգան, նոյն իսկ մասնաւոր եւ բացառիկ օրէնքներով, դիւրին է ըմբռնել օտարին կացութիւնը։

Միայն Սուրիա-Լիբանանն ու Յունաստանը աչքի առջեւ ունենալով, ինչո՞ւ ծածկել թէ կը գտնուինք համատարած աղէտի մը դիմաց։

Իսկ ի՞նչ ըրած ենք, ի՞նչ կ՚ընենք, չարիքը եթէ ոչ կասեցնելու, գոնէ սահմանափակելու համար։

Բացարձակապէս ոչինչ։ Մէկ-երկու ձեռնարկներ՝ Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ, որուն ստացած պատասխանն ալ ինքնին դաս մըն է.

—«Ձեր նման կազմակերպութեանց կ՚իյնայ, երկու կիսագունդերու բախտաւոր Հայերուն հետ գործակցութեամբ, դիւրացնել ձեր հայրենակիցներուն վերջնական տեղաւորումը Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, անոնց հայթայթելով նիւթական միջոցներ որոնցմէ զուրկ են»։

Ինչպէս կը տեսնէք, նորութիւն մը չի պարունակեր իրաւասու պաշտօնատարի մը նամակէն քաղուած այս խորհուրդը։ Ա՛յն է ինչ որ կը թելադրէին, անցեալ տարի, գաղթականներու տեղաւորման երկու վարիչները, Այն ինչ որ կը յիշեցնէր, քանի մը շաբաթ առաջ, նորէն օտար բարեկամ մը, բուն իսկ Պէյրութէն։ Ու վերջապէս այն ինչ որ անդադար կը բացատրենք, կ՚արծարծենք եւ կը յիշեցնենք տեղաւորման ձեռնարկին սկզբնաւորութենէն, ի վեր։

Արդիւնքը՝ զերօ։

Թողո՛ւնք նիւթականը։ Ո՛չ իսկ բարոյական աջակցութեան շարժումներ մը փորձուեցաւ, մանաւանդ սա վերջին ամիսներուն, երբ Պէյրութէն հազարներ եւ Պիրէօսէն հարիւրեակներ նաւ կը նստին, դէպի Հարաւ. Ամերիկա։

Այս տմարդի եւ սառուցեալ տրամադրութեանց առջեւ, մարդիկ նորէն Փարիզի վրայ յառած են իրենց աչքերը, եւ օգնութիւն կը սպասեն։

Խե՛ղճ միամիտներ, որ կը կարծեն թէ հրաշք պիտի գործուի, եթէ Նորատունկեանը, Ահարոնեանը, Խատիսեանը կամ Բաշալեանը երեւան Պէյրութի կամ Սելանիկի քարափին վրայ։

Մենք այստեղ մեղքերու քննութիւնը չէ որ կը կատարենք։ Այդ առանձին խնդիր է։ Այլ կ՚ուզենք նորէն եւ նորէն յիշեցնել որ սթափին։ Վարժուին մերկ աչքերով նայիլ իրականութեան վրայ, որպէսզի չմատնուին նոր յուսախաբութեանց։

Այս գործերուն հիմնական մասը կրնայ կարգադրուիլ տեղին վրայ, տեղացիներու ձեռքով, եւ տեղական իշխանութեան հետ։ Իսկ համապատասխան մարդիկը երբեք չեն պակսիր ո՛չ Պէյրութի, ոչ Հալէպի, ոչ Աթէնքի, ոչ ալ Սելանիկի կամ Սօֆիայի մէջ։ Ի զո՛ւր խեղճ կը ձեւանան։ Հեռաւոր սուրբերու, տիտղոսներու եւ շուքերու ներկայութիւնը կամ միջամտութիւնը՝ բարոյական, երկրորդական արժէք ունի, եւ եթէ կ՚ուզէք՝ դիւանագիտական, որ կը նշանակէ պղատոնական։ Ուրիշ խնդիր, եթէ կ՚ուզեն ապացուցանել թէ մենք ալ երեւելի մարդիկ ունինք։

Յաճախ գիւղացի տէրտէր մը կը յաջողի հոն ուր պիտի ձախողէր Նորատունկեան մը։

Բայց այս բոլորը՝ միջանկեալ, ոչ թէ այս կամ այն վարիչը արդարացնելու, այլ աւելորդ անգամ մըն ալ փարատելու համար շատ մը պատրանքներ։ Եւ այն ալ՝ առանց ամէն բան ըսած ըլլալու։

Բանավէճերը չեն լուծեր հարցը։ Ի՞նչ պէտք է ընենք, չարիքը կասեցնելու համար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԼԱՏԻՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ

Հայրենիք հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ խմբագրականի մը մէջ (6 Յունուար).

—«Քէմալ ըստ երեւոյթին, լատինական տառեր կ՚ուզէ սորվեցնել ոչ միայն անոնց, որոնք մինչեւ այժմ արաբական տառեր կը գործածէին, այլեւ լատինական այբուբէն սորվեցնելու պատրուակով կը ձգտի առհասարակ ընդհանուր պարտադիր գրագիտութիւն մտցնել ամբողջ Թուրք ժողովուրդին մէջ:

Սակայն, եթէ նկատի ունենանք, որ Միացեալ Նահանգներու պէս հարուստ եւ քաղաքակիրթ երկրի մը մէջ իսկ ամբողջ ժողովուրդը տակաւին չէ կրցած գրագէտ դառնալ, հակառակ ընդհանուր ուսման վրայ տասնեակ տարիներէ ի վեր ծախսուած հսկայական գումարներուն եւ կատարուած արտասովոր ճիգերուն, չենք կրնար հարկաւ լրջօրէն հաւատալ, թէ Թուրք ժողովուրդը Քէմալի մէկ հրամանով քանի մը ամսուան մէջ վերէն վար գրագէտ պիտի դառնայ:

Այսուհանդերձ չենք կրնար նաեւ չխոստովանիլ, որ այս մարզին մէջ եւս Քէմալի ջանքերը բոլորովին ապարդիւն պիտի չանցնին եւ Թուրք ժողովուրդի գէթ մէկ փոքրիկ մասը պիտի շահի ու գրագէտ դառնայ:

Թուրքիոյ պէս յետամնաց երկրի մը համար, այդ ալ անկասկած պէտք է նկատել ոչ աննշան նուաճում մը:

Ուրիշ պարագայ մը.— այս գործին մէջ ալ անգամ մը եւս շատ ցայտուն կերպով երեւան կուգայ Քէմալի ու իր գործակիցներու իւրայատուկ հոգեբանութիւնը, որով անոնք կը հաւատան, թէ ամէն բարենորոգում եւ առաջադիմական քայլ կարող են իրագործել *վերէն տրուած հրամաններով եւ բռնի, ստիպողական միջոցներով*:

Սակայն, ինչպէս ազգերու պատմութիւնը ցոյց կուտայ, բռնութիւնը ամենազօր ոյժ մը չէ, ստեղծագործող ու հրաշագործ ոյժ մը չէ: Բռնի միջոցներով, այո՛, կարելի է խորտակել հին իշխանութիւն մը եւ անոր տեղը դնել ու պաշտպանել նոր իշխանութիւն մը: Բռնի միջոցներով, այո՛, կարելի է քանդել եւ իր մը, անոր տնտեսութիւնը, քաղաքակրթութիւնը ճզմել, նոյնիսկ կոտորել ժողովուրդ մը: Բայց բռնի միջոցներով կարելի չէ տեւական եւ արդիւնաւոր կերպով շինել տնտեսական, ընկերային, բարոյական, քաղաքակրթական եւ մշակութային նոր արժէքներ եւ խաւարամիտ ու բարբարոս ժողովուրդ մը մէկ անգամէն լուսաւորել ու քաղաքակրթել:»

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ" Ի

Թիւ 1—2 յունուար—փետրուար թիւը, պատկերազարդ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Ռոստոմ եւ Արամ (*Խմբագրական*), դիպլոմատ հրէշներ (*Ռոստոմ*), Ռոստոմ (*Ս. Վրացեան*), Ռոստոմի ուսանողական կեանքից (*Յ. Տ. Դ.*), իմ հանդիպումները Ռոստոմի հետ (*Ա. Ջամալեան*), Յուշեր Ռոստոմի մասին (*Վ. Մազմանեան*), Մի էջ Թաւրիզի կեանքից (*Ղազար*), Ռոստոմէն տպաւորութիւններ (*Կ. Սասունի*), Ռոստոմի վերջին օրերից (*Բժ. Յ. Տ. Դաւթեան*), Արամ (*Ս. Վ.*), Արամի մասին (*Թաղէ*), Ուրուանկարը (*Օհան Կարօ*):

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ ՎԵՐՋ ՍԵԼԱՆԻԿ

Սելանիկի «Հօրիզոն»ին մէջ կը կարդանք (18 յունուար)·

Արտագաղթի լուրջ հոսանք մը ծայր տուած է քաղաքիս մէջ։ Հազարի մօտ հայ գաղթականներ արդէն սկսած են գործնական քայլերու մասին մտածել, որովհետեւ երթալով անկարելի կը դառնայ իրենց բնակութիւնը այստեղ։

Հարաւային Ամերիկա չուելու տրամադրութիւնը ամէնէն աւելի մեծ է Պիթ Փազարի եւ Լահանա Փազարի «փարանկա»ներուն մէջ ապրող շուրջ 600 հայրենակիցներու մօտ, որոնք ինչպէս նաեւ մնացեալ յոյն գաղթականները, հրաման ստացած են մօտերս պարպել այդ հողը, քակելով փայտաշէն խրճիթները։ Զունենալով ճար՝ նոր ու յարմար տեղ մը գտնելու կամ վարձքով բնակելու, անոնք ճարահատ խորհած են դիմել ամէնավերջին միջոցին, այն է խումբով գաղթել դէպի Հարաւային Ամերիկա։

Այսպէս, առջի օր, կէսօրէ վերջ, այս բնակչութեան կողմէ չորս հոգինոց պատուիրակութիւն մը դիմած է Բարեգործականի տեղւոյս մասնաճիւղի ատենապետ Տօքթ. Գ. Արսլանեանին եւ պարզելէ վերջ թափառական այս գաղթականութեան թշուառ ու անել վիճակը, յանուն մօտաւորապէս հազար հոգիի, խնդրած է իրմէ դիմել հարկ եղած կեդրոնը, որպէսզի ճար մը խորհուի՝ զիրենք օր առաջ հարաւային Ամերիկա՝ Արժանթին կամ Պրազիլիա փոխադրելու համար։

Պ. բժիշկը լսած է պատուիրակութեան խնդրանքը եւ ըսած է որ իրեն բերեն մանրամասն ցուցակ, մեկնելու տրամադիր ընտանիքներու անուններով, անդամներու թիւով, անոնց արհեստներով, եւլն., որպէս զի ըստ այնմ ներկայացնէ իրենց ցանկութիւնը Բարեգործականի կեդրոնին։

Պատուիրակութիւնը հեռացած է Պ. Ասլանեանի մօտէն, եւ ինչպէս կը լսենք, արդէն իսկ սկսած է արձանագրութեանց։

Մեզի կը հաւաստուի թէ, եթէ երբեք ասոնց փոխադրութեան խնդիրը կարգադրուի, «փարանկա»ներու մէջ ապրող ուրիշ բազմաթիւ հարիւրեակներ ալ մաս պիտի կազմեն արտագաղթի հազարնոց այս կարաւանին։

500 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵԻՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

«Մորնինկ փոսթ»ի Ռիկայի Թղթակիցը կը հեռագրէ (28 յնվր.)·

Մոսկուայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ձերբակալուած են նաեւ մօտ 500 ուրիշ անձեր, որոնց մասին կասկած կար թէ տրոցկիական մեքենայութիւններ կը փորձեն։ Ձերբակալուածներուն մէջ է Քրոնշթատի կոմիսարը, գաղտնի ոստիկանութեան պետը եւ կարգ մը ուրիշ համայնավարներ, որոնք դիւանագիտական կարեւոր պաշտօններ վարած են արտասահմանի մէջ։

Ամէն օր ղոնփակ ժողովներ տեղի կ՚ունենան Կրէմլինի մէջ, որուն պահակազօրքը զօրացուեցաւ՝ համայնավար վարիչներու դէմ ամէն մահափորձ արգիլելու համար։

ՏՐՈՑԿԻ ՊՈԼԻՍ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՅ ?

Պոլիսէն հեռագրի մը համաձայն, Խորհրդային Միութեան նախկին պատերազմական գործավար Տրոցկի, որ աքսորուած է Ալմա-Ալթա, խորհրդային կառավարութենէն արտօնութիւն ստացած է Պոլիս երթալ իր կնոջ հետ։ Տրոցկի անմիջապէս ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Թուրքիոյ նախկին մայրաքաղաքը, ուր կարճ ժամանակ մը մնալէ յետոյ, Պերլին պիտի անցնի։

Թաթավլայի հրդեհին վնասը

Պոլսոյ պատկան իշխանութիւնները քննութիւն կը կատարեն ճշդելու համար Թաթավլայի մեծ հրդեհին պատճառած վնասները։ Քննութիւնները վերջացած չեն, բայց կը կարծուի թէ վնասը մէկ միլիոն ոսկիէն աւելի է։

Ապահովագրական Ընկերութեանց վնասը մօտ 150,000 ոսկիի կը յանգի։ Պօզ Քուրտ ընկերութիւնը վնասած է 40,000, Փրէվուայեանս եւ Ժէնէրալ Ընկ.ները՝ 12,000, Նորշթէն Ընկ.ը՝ 10,000, Րէիւնիոն Ադրիատիկ Ընկ.ը 3000 ոսկի եւլն.։

Կարմիր Մահիկը որոշած է օգնութեան հասնիլ հրկիզեալ կարօտ ընտանիքներուն։

Միւս կողմէ, ոստիկանութիւնը կ՚աշխատի երեւան հանել հրդեհին իսկական պատճառը։ Լուրջ կասկածներ կան նպարավաճառ Եանիի մասին, որուն տունէն ելած է հրդեհը։ Եանի թէեւ չէ ձերբակալուած, բայց ոստիկանական հսկողութեան տակ կը գտնուի։ Յիշեալը հրդեհին գիշերը իր տան մէջ գաղտնօրէն օղի կը պատրաստէ եղեր։ Ասկէ առաջ եկած է հրդեհը։

Աղէտեալներուն օգնութիւն կը կատարուի Յունաց Պատրիարքարանին եւ Կարմիր Մահիկին կողմէ։ Պատրիարքարանէն պատուիրակութիւն մը հրկիզեալ վայրը գացած և հրկիզեալները մխիթարած է՝ յայտնելով թէ պատրիարքը կ՚աղօթէ իրենց համար։ Յոյն համայնքը սկսած է հանգանակութիւն կատարել իր աղէտահար հայրենակիցներուն թշուառութիւնը մեղմելու համար։

Պայքար Անգլիոյ դեսպանատան դէմ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ.— *Երեսփոխան եւ «Աքշամ»ի խմբագրապետ Նէճմէտտին Սատրք պէյ իր թերթին մէջ յօդուած մը հրատարակելով կ՚ամբաստանէ անգլիական*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԵՒԱՆԸ 2928ԻՆ

Տեսարանը՝ երեւանի Գրական կաճառին մեծ ամփիթատրոնը: Աբովեան պողոտան ինքնաշարժերու համախմբում: Խարբերդի, պիթլիսի, վանայ, Տիգրանակերտի ու կիլիկեան գաղթավայրերու համալսարաններէն գիտուններու, փրոֆէսէօրներու ալեկոծ բազմութիւն մը կը հասնի:

Գրական կաճառին 70 անդամները վերջացուցին աշխատութիւն մը՝ 1900ական Թուականներուն հայ գրականութեան դիագննութիւնը: Հանրապետութեան նախագահին եւ օտար Համալսարաններու ու կաճառներու ներկայացուցիչներու ներկայութեան, եօթանասուններու աշխատութիւնը պիտի պարզուի:

Նախագահը կը ժանէ:

Յօտնկայս.— «Աստուած պահէ երկիրն ու նախագահը»:

19 ամեայ փրօֆէսէօր մը՝ Դիակնունի, կը կարդայ զեկուցագիրը: կ՚ամփոփենք մէկ քանի կէտեր:

×

... Դիագննութիւնը մեզ տուաւ իր գաղտնիքը:

Հայ գրականութիւնը 1900ին մայիսին կերած է սմբուկ ու խմած՝ օղի: 1914էն 1918 անմարսողութենէ տառապած է՝ Թունաւոր ուլականջ ուտելէ: եւ յետոյ երեւան ելած են կարգ մը գրիչներ, որոնք փութացուցած են անկումը:

Մեր մանրէաբանական յանձնախումբը նկատած է հետեւեալ կէտերը.—

1.— Մի ոմն Օր. Նունիկ՝ զամբիւղերգութիւն մշակած է, ինչ որ մահացու է հայ գրականութեան համար:

2.— Քանի մը երիտասարդներ նախադասութիւններ չափելով, զանոնք կտրատած ու ոտանաւորի փոխած են:

3.— Միսաք Նուպարեան անուն մէկը՝ հրատարակած է «Սգապսակ» մը: Ժամանակակից գրող մը այդ քերթուածներուն վրայ գրած է թէ «անոնք այլանդակօրէն կը կաղան, երբ ոտքի դնենք» (Մ. Ե.):

4.— Համաճարակ մը ծագած է զոր կարելի է անուանել «բառամոլութիւն, ածականամոլութիւն, փառամոլութիւն»:

5.— Համբաւաբաշխութեան մը ընթացքին մէկը պոռացած է՝ *— Լօ, ա՛, ճանըս:*

6.— ի, ն, ք, ա, տ, պ, ո, ր, ւ, մ, տառերը մաշած են տպարաններու մէջ:

երկար պրպտումներէ վերջ դեռ չենք ըմբռնած թէ ինչու:

7.— Համաստեղ անուն հետաքրքիր գրողի մը նմանութիւններ փորձած են կոշտօրէն, մէկ քանիներ: մէկը կոշտօրէն գիւղացիին գուլպաները նկարագրած է, միւսը կովուն ակռաներուն վրայ վիպակ մը յօրինած է, երրորդ մը աքլորին կտուցը նկարագրած է, զայն բաղդատելով աղջկան մը ծիծերուն, այս վերջիններն ալ գտած է փղոսկրէ, մարմարինէ, դեղձի մաշկէ, կանթեղի իւղէ եւայլն: (45 կէտեր կան դեռ, այս բոլորը, կաճառին հովանաւորութեան տակ պիտի հրատարակուին հատորի ձեւով: 2928ի եւ ապագայ գրագէտներու զգուշութիւն քարոզելու համար: ինչպէս կ՚ընէին ժանտախտին, վեներախտին եւայլն... դէմ 1900ական Թուականներուն:)

ԵԴ. ԲԻՐՎԵԱՑԻ

(*Բէրվերոյ Համալսարանէն*)

"ԼՔԵԱԼ" ԳՈՅՔԵՐԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ

Պոլսոյ «Լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը կը շարունակէ պետական գանձի հաշուոյն ծախել այն կալուածները որոնց տէրերը փախստական են:

Վերջերս Եէնի Մահալլէի մէջ ծախուած են երեք «լքեալ» տուներ 21,000 ոսկիի:

„ԲԱՐԻ ՑԱՐԸ"

Շատ խօսուած ու գրուած է Ռուսիոյ վերջին միապետի մասին։

Ընդհանրացած կարծիքը այն է, թէ Նիկոլա ցարը, իրաւ է, թոյլ ու անկամ էր, կը կառչէր իր իշխանութեան՝ հաւատալով անոր աստուածային ծագման, բայց — բարի էր ու մարդասէր։ Ու ասկէ կը հանուի այն եզրակացութիւնը, թէ իր տիրապետութեան ատեն կատարուած բռնութեանց ու դաժանութեանց համար պատասխանատու է ոչ թէ ցարը, այլ իր շրջապատը։

Քիչերը միայն, որոնք մօտէն կը ճանչնային Նիկոլա Բ.ը, կը պնդէին թէ ան չափազանց յամառ էր եւ օժտուած դաժան հակումներով։ Վերջին ատենները լոյս տեսած շատ մը վաւերագիրներ այս կարծիքը կը հաստատեն ջախջախիչ կերպով։

Խնդրին շուրջը վերին աստիճանի շահեկան տեղեկութիւններ կուտայ «1915ի յեղափոխութիւնը եւ ինքնակալութիւնը» խորագրով բոլշեւիկեան հրատարակութիւնը։

Գրքին բովանդակութիւնը կը կազմեն այն զեկոյցները, որոնք ներկայացուած էին ցարին նախարարներու եւ ընդհանուր նահանգապետներու կողմէն՝ յեղափոխական շ րժման եւ զայն զսպելու միջոցներու մասին։ Հետաքրքրականը այն է, որ մինչեւ իսկ այդ մարդիկ յեղափոխութեան մեղքը չեն վերագրեր բացառապէս գրգռիչներու չար կամքին, այլ կը տեսնեն նաեւ այնպիսի պատճառներ, որոնք ժողովրդական զանգուածները անխուսափելիօրէն ըմբոստութեան պիտի մղէին։

Այսպէս, զօր. Մաքսիմովիչ, որ ուղարկուած էր Սարատովի նահանգը, 1905 նոյեմբերին կը զեկուցանէր, թէ գիւղացիներու յուզման պատճառը, յեղափոխական պրոպագանդէ զատ, նաեւ հողի սակաւութիւնն է եւ գէշ բերքը, եւ թէ գիւղացիութիւնը կը շեշտէ նպաստաւոր պայմաններով հող ձեռք բերելու անհրաժեշտութիւնը։ Իսկ Պենզայի նահանգէն Մաքսիմովիչ կը հեռագրէ. «Իմ այցելած բոլոր գաւառներու մէջ գիւղացիները գրաւոր ու բանաւոր դիմումներով կը յայտնէին ինծի հողի ծայրայեղ սակաւութեան եւ կեանքի ծանր պայմաններու մասին»։

Զօր. Պանտելէեւ, որ ուղարկուած էր Օրէոլի, Կուրսկի եւ կարգ մը ուրիշ նահանգները, նոյնպէս կը մատնանշէ գիւղացիներու սակաւահողութիւնը եւ անհրաժեշտ կը նկատէ՝ տալ անոնց պետական վարկ, բարեկարգել գիւղացիական դրամատունը եւ կանոնաւոր հիմերու վրայ դնել գաղթականական գործը։ Ասոր հետ մէկտեղ Պանտելէեւ կ'առաջարկէ զօրացնել գիւղացիներու դէմ դատական եւ վարչական ճնշումները եւ տեղաւորել իւրաքանչիւր «անհանգիստ» նահանգի մէջ մէկ զօրաբաժին հետեւակ եւ մէկ կիսաբաժին հեծեալ զօրք։

Հրատարակուած վաւերագիրներէն կը տեսնուի, որ այս վերջին կարգի միջոցները աւելի կը համապատասխանէին ցարին տրամադրութեան։ Երբ 1906 յունուարին Վիտտէ կը զեկուցանէր անոր, թէ գիւղացիական յուզումները միայն սանձարձակութեան արտայայտութիւններ չեն, ե թէ հողային խնդիրը առանձին տեղ կը գրաւէ լուծման կարօտ ընկերային խնդիրներու մէջ, ցարը վճռապէս յայտարարեց. «Մասնաւոր սեփականութիւնը պէտք է անձեռնմխելի մնայ»։

Իսկ երկրագործութեան նախարարին նախագիծը՝ պետական եւ կալուածատիրական հողերուն մէկ մասը գիւղացիութեան յատկացնելու մասին՝ առիթ տուաւ ինքնակալի հ'տեւեալ ցասկոտ պատասխանին. «Չեմ հաւնիր...»։

1905 նոյեմբերին Վիտտէ ներկայացուց ցարին զեկոյց մը, ուր կ'ըսուէր թէ, համաձայն Զօր. Լինեւիչի տեղեկագրին, չինական երկաթուղիի շրջանին մէջ երեւցած են 162 անիշխանականներ՝ պրոպագանդ վարելու նպատակով։ Այդ զեկոյցին վրայ ցարը հետեւեալը մակագրեց. «Միթէ՞ անիշխանականներուն հնարաւորութիւն պիտի տրուի անբարոյացնել բանակը։ Պէտք է ամէնքն ալ կախաղան հանել»։ Իսկ երբ քիչ վերջը Բալթեան շրջանի ընդհանուր նահանգապետ Սոլլոգուբ, զեկուցանելով յեղափոխական շարժման ճնշումի մասին, կը մատնանշէր թէ պատժիչ զօրամասերու հրամանատարներէն գլխապետ Ռիխտեր ոչ միայն կը գնդակահարէր, այլ եւ կը կախէր շարժման ղեկավարները, ցարը ոգեւորուած կը մակագրէ. «Մոլոդեց» (կը նշանակէ՝ «աֆֆերիմ», «ապրի՛ս») Սոլլոգուբին եւ ուրիշներու ուղղած իր հեռագիրներուն մէջ Նիկոլա կը պահանջէ, որ «կարգը խանգարողներու դէմ գործ դրուին զօրաւոր միջոցներ, ամենավճռական ճնշումներ»։

Ամէն բռնութիւն ոչ միայն ըմբոստներու, այլ եւ որ եւէ բողոք արտայայտողներու դէմ՝ միշտ ալ յառաջ կը բերէ Ռուսիոյ միապետին հրճուանքը։ Այսպէս, երբ անոնք հաղորդեցին թէ Բալաշով քաղաքի մէջ կոզակները գանակոծեր են կարգ մը բժիշկներ, որոնք՝ իբրեւ գոյց՝ ձգած էին իրենց պաշտօնները, ցարը պատասխանեց. «Շա՜տ լաւ ըրեր են»։

Բնական է որ կառավարութեան գործունէութեան ձեւը համապատասխանէր միապետին տրամադրութեան։ Նոյն ինքը Վիտտէն յաճախ պատրաստ էր բռնելու անվերապահ ճնշումներու ճամբան, հակառակ որ այդ յայտնապէս կը հակառէր հոկտեմբեր 17ի հրովարտակին։ Այսպէս, Բալթեան շրջանի ընդհանուր նահանգապետին Վիտտէ կը յանձնարարէր «գործել անողոք կերպով», իսկ Թաշքենդի ընդհանուր նահանգապետին հեռագրով խորհուրդ կուտար «հաստատել շրջանի մէջ պատերազմական վիճակ եւ վճռապէս վերջ տալ գործադուլներուն եւ յեղափոխականներուն։ Ցարին առջեւ նոյնպէս Վիտտէ երբեմն կը շեշտէր անհրաժեշտութիւնը «վճռական» միջոցներուն ոչ միայն ընդդէմ յեղափոխականներու, այլ եւ այն պաշտօնեաներու, որոնք թոյլ կը գտնուէին անոնց հանդէպ։

Ռ. ԼԵՌՆԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ՝ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ֆրանսա որ մեծ ջանք կը թափէ Արեւելքի մէջ իր ազդեցութիւնը տարածելու դպրոցներով, Սուրիոյ «Աշխարհիկ առաքելութեանց» դպրոցներուն յատկացուցած է տարեկան 2.300.000 ֆր.ի նպաստ մը 1450 աշակերտներու համար։

Իսկ կաթոլիկ հաստատութիւնները որոնց պէտք է կցել նաեւ Հրէական Միութեան վարժարանները, ինչպէս նաեւ Պէյրութի բողոքական ֆրանսացիներու դպրոցը, ունին 37.000 աշակերտներ եւ կը ստանան 2,5 միլիոն նպաստ։

Աշխարհիկ դպրոցներու իւրաքանչիւր աշակերտ ուրեմն, Ֆրանսայի գանձին կ'արժէ 1585 ֆրանք։ Իսկ կաթոլիկ հաստատութեան մէջ՝ միայն 67 ֆր. 55 սանթիմ։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՀԱՒՈՐ ՊԱՏՈՒՀԱՍԸ

ՈՒՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (Թիւպէրքիւլոզ) փոխանցիկ հիւանդութիւն մըն է՝ մարդէ մարդ, կենդանիէ մարդ եւ մարդէ կենդանի։ Կրնայ տեղաւորուիլ մարմնոյն ամէն մասին վրայ, ուղեղէն մինչեւ ոտքերը եւ երբ թոքերու վրայ տեղաւորուած է, զայն կ'անուանենք Թոքախտ։

Ահաւոր է այս պատուհասը որ չի խնայեր ո՛չ մէկ տարիքի, կը մտնէ ամէն տեղ՝ աղքատին տնակէն մինչեւ մեծատան պալատը, կը հարուածէ ծառան եւ իշխանաւորը։ Հին է այս աղէտը, անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր կը պատուհասէ մարդկութիւնը։ Մեր նախահայրերը կը ճանչնային զայն բարակ ցաւ անունով, որովհետեւ այս սոսկալի հիւանդութիւնը կ'ուտէ կը սպառէ կազմուածքը եւ հուսկ ուրեմն այնքան կը բարակցնէ որ չոր կաշի եւ ոսկորի կը վերածէ գեղակազմ մարմինը՝ որ դեռ երէկ կենդանի, կը դիականայ մեռնելէն առաջ։

Ողորմելի է երեւոյթը հիւանդին. այտերը խոռոչացած, դէմքին ոսկորները ցցուած, քիթը բարակցած, շրթունքները գունաթափ, զինք այրող ջերմութեան ազդեցութեան տակ՝ երբեմն երբեմն դ^ւլկահար այտերը կը գունաւորուին, փոսացած աչքերը կը կայծկլտան, ցոլացնելով անոր անհուն տառապանքը։ Ցանկարծ ուժգին հազ մը կը դղրդէ կմախացած կուրծքը։ Խեղճը ճիգ մը կ'ընէ եւ իր մեղրամոմէ կիսաթափանց ձառնեբով վրան ծնրացող վերմակը վեր նետել կը փորձէ, կը սրբէ աչքին արցունքները՝ խառնուած բերնէն ղուրս ժայթքող փրփուրին խուխին, նուաղկոտ նայուածքներ նետելով շուրջը։ Օրերով, ամիսներով կը տառապի այսպէս։

Շատեր ականատես եղած են եւ սարսափով կը վերյիշեն այս տխրասարսուռ պատկերը զոր փորձեցի ուրուագծել։

Ջանանք հիմա ճանչնալ այս չարիքը իր սկզբնաւորութեան, իր տեղաւորումներուն մէջ, իր այլեւայլ երեւոյթներուն եւ ձեւերուն տակ, ճանչնանք զայն ստեղծող պատճառները, որպէս զի կարենանք օգտակարապէս մաքառիլ անոր դէմ՝ անհատաբար և յետոյ հաւաքաբար կարելի եղած նախազգուշական միջոցներով։

Մինչեւ վաթսունական թուականները դեռ չէր ճանչցուած թոքախտին փոխանցիկ ըլլալը։ 1865ին Վիլմէն ֆրանսացի զինուոր բժիշկը աշխատանոցի փորձերով հաստատեց անոր փոխանցիկ ըլլալը։ Սակայն այս ահաւոր ախտին ծնունդ տուող մանրէնգանելու փառքը վիճակեցաւ Քոխի՝ գերման գիտնականին, որ հետեւելով Փասթէօրի բացած ճամբուն՝ 1882ին զայն առանձնացուց եւ մշակեց։ Այն ատեն մարդկութիւնը լայն շունչ մը քաշեց եւ յուսաց որ հեռու չէր այն օրը ուր ճանչնալով թշնամին իր ամէն ձեւերուն մէջ, կարելի պիտի ըլլար ազդուապէս մաքառիլ անոր դէմ։ Դժբախտաբար սակայն այն օրէն իվեր քանի քանի շիճուկներ փորձուեցան, անթիւ անհամար դեղեր պատրաստուեցան, սակայն վերջնական յաղթանակը թոքախտի դէմ կ'ուշանայ դեռ։ Չարիքը կայ եւ կը մնայ եւ ամէն տարի հարիւր հազարներ զոհ կ'երթան անոր։ Միայն Ֆրանսայի մէջ տարին 600.000 անձեր կը զոհուին այս հիւանդութեան եւ եթէ հաւաքենք ամէն երկրի զոհերը, կ'ունենանք ահագին գումար մը։ Բժշկական գիտութիւնը թէպէտ ցարդ անզօր է դժբախտաբար ջնջելու մարդկային այս զոհաբերութիւնը, բայց ի վիճակի է մաքառելու օգտակարապէս անոր դէմ՝ նախազգուշական միջոցներով։

Զանազան երեւոյթներով եւ ձեւերով կը սկսի թոքախտը. հաւանական է որ ան մէկ անգամէն յանկարծ տեղաւորուի թոքերու մէջ իր սաստիկ ժահրոտութեամբ (virulence) եւ հիւծողական թափով։ Սովորաբար նախանշաններ կուգան զգուշել իր ներկայութիւնը, եւ այս նախանշանները վաղանցիկ չեն բնաւ եւ կը տեւեն ամիսներ, երբեմն տարիներ։ Ու եթէ առանց յետաձգելու բժշկական լուրջ եւ խորազնին քննութեան դիմում ըլլայ, բարեբախտաբար փորձառու բժիշկը իր ձեռքին տակ ունի բազմակողմանի միջոցներ անոր հետքը գտնելու եւ անմիջապէս մաքառելու անոր դէմ։

Թոքախտը երբեմն ծայր կուտայ յաճախ կրկնուող ցնցղատապով (bronchite) եւ երբեմն շարփատապի (pleurésie) հետեւանք է։ Ենթական տարիներ առաջ շատ հեռաւոր անցեալի մը մէջ շարփատապ ունեցած է եւ կը կարծէ անկէ կատարելապէս բժշկուած ըլլալ. երբեմն ալ տօ՛րեւոյթ կատարեալ առողջութեան մէջ արիւնաթքումով եւ կամ խուխին մէջ արեան հետքերով կը սկսի։ Ուրիշներ, մանաւանդ երիտասարդներ, առանց բանաւոր պատճառի կը նիհարնան եւ կամ անախորժութեան նշաններ ցոյց կուտան։ Կը պատահի որ քնառհաս աղջիկներու դաշտանը կը նուազի և օրին մէկն ալ բոլորովին կ'անհետանայ։ Կան որ ախորժակը կը կորսնցնեն եւ կերածնին չեն մարսեր եւ կամ կը փսխեն եւ այս անմարսողութիւնը յամառօրէն կը շարունակուի՝ հակառակ ամէն խնամքներու։ Ոմանք թեթեւ ջերմ կ'ունենան եւ կէսօրէ վերջ այտերնին կը գունաւորուի, եւ ինչ որ ինքնայատուկ է այս հիւանդութեան, երբեմն մէկ կամ երկու աստիճան ջերմութիւն կ'ունենան. ջերմաչափը զայն կը հաստատէ, բայց ենթական չի զգար զայն. շուրջիններ հազիւ կը նշմարեն այտերուն գունաւորումը եւ թեթեւ խոնաւութիւն մը կը զգան ափերուն մէջ, երբ ձեռքերը սեղմեն։ Այս շրջանին որ կրնայ երկար տեւել, հազիւ երբեք ենթական ինքզինք հիւանդի տեղ կը դնէ, չոր ու կարճ հազ մը ունի, զոր թեթեւ ցրտառութեան կը վերագրէ. սակայն արդէն Քոխի մանրէները բոյն մը կազմած են թոքերուն վերի մասին վրայ, աջ կամ ձախ, թէպէտ շատ սահմանափակ տարածութեան վրայ։

Այս նախանշանները յատուկ են թոքախտի առաջին շրջանին, եւ այս շրջանին գրեթէ միշտ թոքախտը բուժելի է, երբ պահանջուած հոգն ու խնամքը ընծայուի, քանի որ բժիշկը այսօր օժտուած է հետազօտութեան բազմազիծ միջոցներով եւ կրնայ օգտակարապէս կիրարկել բժշկութեան իրեն ընծայած զէնքերը եւ միջոցները։

Կը յաջորդէ երկրորդ շրջանը ուր վերեւ յիշուած նշանները աւելի աչքառու են։ Կը հազայ, բայց հազը այլեւս չոր չէ, խուխ դուրս կուտայ, ու երբեմն, բայց ոչ միշտ, արեան հետքեր կը նշմարուին, ջերմը կանոնաւորապէս ամէն կէսօրէ վերջ կ'այցելէ իրեն, գիշերները կը քրտնի, ախորժակը կը պակսի, կը նիհարնայ, բազկերակը արագ է, շնչառութիւնը լայն եւ ազատ չէ այլեւս, փոքրիկ ճիգ մը եւ կամ շարժում՝ զինք շնչասպառ կը թողու։ Խուխին քննութիւնը մանրադիտով կը հաստատէ Քոխի միքրոպներուն ներկայութիւնը անոր մէջ։

Այս երկրորդ շրջանին Քոխի մանրէները իրենց բոյնը աւելի ընդլայնած են, բայց դեռ ամէն յոյս կորսուած չէ, բուժուելու հաւանականութիւնը կը մնայ, ընծայուելիք խնամքները աւելի ազդու եւ բազմակողմանի ըլլալու պայմանաւ։

Կը հասնի երրորդ շրջանը. այս շրջանին յիշուած ախտանիշները աւելի ուժգնութեամբ կ'արտայայտուին, հիւանդը օրէ օր կը նիհարնայ եւ կը հիւծի ու վերեւ նկարագրուած պատկերը կը պարզէ։ Այն ատեն ահա ամէն յոյս կորսուած է. ո ե ւ է դեղ զարման անզօր են հիւանդը բժշկելու, որովհետեւ Քոխի մանրէները թոքերուն մէջ լայնատարած խոռոչներ բանալէն զատ, նետուած են արեան շրջանի մէջ եւ կ'երթան գաղթականութիւններ հաստատել զանազան գործարաններու մէջ՝ ուղղապատեանին, երիկամունքներուն, լեարդին, աղիքներուն մէջ եւ վերջապէս ամենուրեք։

Այն ատեն բժիշկին կը մնայ միայն հիւանդին տառապանքը ժամանակաւորապէս սփոփելու միջոցներուն վրայ խորհիլ ու կիրարկել զանոնք։

Տոքթ. Բ. ՈՍԿԻ

Շանփիլյեի

Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ ԷԳԻՏՆԱՅ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ՄԸ

Ստորեւ կ'ամփոփենք գլխաւոր կանոնները, որոնց հիման վրայ, ամէն հարկատու պարտաւոր է, մինչեւ որոշ թուական մը իր յայտարարութիւնը ընել տուրքերու վարչութեան (Ուղղակի տուրքեր եւ Արձանագրութիւն)։ Տուրքի տեսակին համեմատ, յայտարարութեան թուականները կուտանք առանձին գլուխներով։

I — ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ ԱՌԱՋ

Բոլոր այն անձերը եւ ընկերութիւնները, որոնք պաշտօնեաներ, գործաւորներ, աշկերտներ կամ որեւէ տեսակի գործի օգնականներ կը գործածեն եւ անոնց որեւէ վարձք մը կը վճարեն, պարտաւոր են յունուար ամսուան ընթացքին իրենց տեղին Ուղղակի տուրքերու (Contributions directes) պաշտօնատան հասցնել յայտարարութիւն մը՝ հետեւեալ մանրամասնութիւններով։ 1.— Նախորդ տարուան մէջ, իրենց մօտ աշխատող անձերու անունները ու հասցէները։ 2.— Նոյն տարուան ընթացքին անոնց վճարուած թոշակներն ու վարձատրութիւնները, մէջն ըլլալով միջնորդչէք (commission), բացառիկ նուէրներ, եւ եթէ թոշակին մէկ մասը հաշուուած է սնունդով, բնակարանով եւ այլն, անոնց համապատասխան գումարը։ 3) Եթէ պաշտօնեաները կամ գործաւորները ամբողջ տարին չեն աշխատած, նշանակել անոնց ստացած թոշակին կամ վարձքին ժամանակաշրջանը առանձին յայտարարութեամբ. պէտք չկայ այն պաշտօնեաներուն կամ գործաւորներուն համար՝ որոնք 30 օր անընդհատ չեն աշխատած։ 4) 1250 ֆրէն վեր՝ երբ հասոյթ կամ տարեթոշակ վճարուած գումարներ։ 5) Միջնորդներու հաշւոյն երբ միջնորդչէք վճարուած գումարներ. ամբողջ տարուան ընթացքին 1000 ֆր.էն վեր գումարներու համար։

Այս յայտարարութիւնները պէտք է ըլլան վիճակագրութեան ձեւով. բայց տուրքերու վարչութիւնը արդէն տպագիր թուղթեր կը բաժնէ։

2 — ՄԱՐՏ 1ԷՆ ԱՌԱՋ

1.— Եկամուտի վրայ ընդհանուր տուրք (Impôt général sur le revenu).— Այս տուրքին ենթակայ ամէն անհատ, երդումի պարտադրութեան տակ կ'իյնայ եւ ամէն տարի, թաղապետարաններուն, տուրքերու գանձման պաշտօնեաներու կամ նամակատուններուն կողմէ ձրի տրամադրուած տպագիր թուղթերու վրայ կը լեցնէ ուզուած տեղեկութիւնները։ Այս յայտարարութիւնը, տարուան առաջին ամիսներու ընթացքին, կը ղրկուի բնակավայրի Ուղղակի տուրքերու պաշտօնատան, որ ստացագիր մը կուտայ։

Այս յայտարարութեան պայմանաժամը երկարաձգուած է մինչեւ մարտ 31 այն վաճառականներուն համար, որոնք համաձայն իրենց հաշուակալութեան, ենթակայ են առեւտրական շահերու վրայ տուրքին։

Այդ պարագային, ան[...] պէտք է որ իրենց հաշիւները [...] կեն դեկտեմբերի մէջ։

2.— Արտասահմանէն [...] լիքներ.— Բոլոր անոնք որ [...] տասահմանի մէջ ունին [...] թուղթեր պարտաթուղթեր, [...] անշարժ կալուածներ, երդու[...] իրենց յայտարարութիւնը պ[...] է ընեն մանրամասնութեամբ, [...] նակելով ինչքերուն տեսա[...] արժէքը եւ հասոյթը զոր [...] ստանան։ Այսկարգի յայտարա[...] թեանց համար, տպագիր թ[...] թեր տրամադրուած են թաղա[...] տարաններու մէջ։

3.— Ջեղչ ընտանիքի [...] րուն.— Ընտանիքի տէր [...] հարկատուները որոնք զեղչ[...] ւունք ունին, պարտաւոր են [...] քերու պաշտօնատան ուղղել [...] տարարութիւն մը, ուր նշա[...] ուած ըլլան անձերը, որոնց [...] րուստը կապահովէ իր աշխա[...] քով՝ նոյնիսկ այն վարձու[...] որոնք յայտարարութիւն [...] պէտք չունին (քանիորարդէն[...] քի յայտարարութիւնը կ'ը[...] գործարանատիրոջ կողմէ) պա[...] ւորեն յայտնել իրենց ընտանի[...] ըլ, եթէ կ'ուզեն տուրքի նուա[...] ստանալ։

Այս կէտին համար ալ [...] տուկ տպագիր թուղթեր տրա[...] դրուած են։

4. — Ճարտար րուեստա[...] եւ առեւտրական շահեր[...] Որեւէ անհատ կամ ընկերու[...] որ առեւտրական կամ ճար[...] արուեստական գործ մը կ[...] պէտք է յայտնէ նախորդ [...] ուան մէջ իր լրած զուտ շահ[...]

Այս պայմանաժամը եր[...] րաձգուած է մինչեւ մարտ [...] անոնց համար, որոնք իրենց [...] շիւները փակած են դեկտեմ[...] րին, երբ օրէնքով կամ [...] նաւութեամբ պարտաւոր [...] րենց հաշուակալութիւնը [...] յացնելու։

Եթէ շահը չանցնիր 50 հ[...] ֆրանքը, առանց յայտար[...] թեան կցելու փաստաթուղ[...] կարելի է ցոյց տալ թէ հա[...] ո՞ր դասակարգին կը պա[...] շահը։

50 հազարէն վեր շա[...] համար, յայտարարութեան [...] է կցել շահու եւ վնասի հա[...] հաշիւ մը եւ շահերու վճա[...] գրութիւն մը։

5. Ընդհանուր գործա[...] թեանց վրայ մասնաւոր [...] (Taxe sur le chiffre d'affaire[s]) Երբ ընդհանուր գործա[...] թեանց գումարը կ'անցնի [...] միլիոնը, մասնաւոր յայտար[...] թիւն մը պէտք է ուղղել [...] քերու պաշտօնատան, անոր [...] անհրաժեշտ փաստաթուղթ[...]

6. — Ոչ-առեւտրական հեստներ.— Որեւէ անձ որ [...] արհեստ մը կը կիրարկէ, [...] է յայտարարէ իր ընդ[...] շահին քանակը եւ նախորդ [...] ուան զուտ շահը։ Այս [...] յայտարարութեան համար, [...] ղակի տուրքերու պաշտօն[...] ղրկուած պարզ նամակ մը[...] բաւէ։

7.— Աշկերտութեան [...] (Taxe d'apprentissage).— [...] տրական կամ ճարտարարու[...] կան գործ մը ընող որեւէ [...] կամ ընկերութիւն, հանք [...] գործողներ կամ հանրօգու[...] ծերու յանձնառուները որ 10 [...] զար ֆրանքէն աւելի գումա[...] վճարած են իրենց գործա[...] րուն կամ պաշտօնեաներուն, [...] տաւոր են՝ տարուան առաջին [...] ամիսներու ընթացքին, [...] նահանգապետին (Préfet) [...] երկու օրինակ յայտարար[...] Ցայտարարութեան մէջ պէ[...] յիշել գործատիրոջ միակ [...]

ձեռնարկին անունը, տեղը եւ գործին տեսակը, ինչպէս նաեւ նախորդ տարուան մէջ տրուած վարձատրութիւններու ընդհանուր գումարը։ Այն արհեստաւորները որոնք զերծ են առեւտրական եւ ճարտարարուեստական տուրքէն, ինչպէս նաեւ անոնք որ 10 հազարէն աւելի վարձք չեն վճարած, նոյն ժամանակաշրջանին, դարձեալ նահանգապետին պէտք է ուղղեն տուրքէ զերծ մնալու յայտարարութիւն մը։

3.— ԱՊՐԻԼ ՄԷԿԷՆ ԱՌԱՋ

Վերը յիշեցինք այն պարագաները որոնց հիման վրայ, եկամուտի ընդհանուր տուրքին եւ առեւտրական շահատուրքին յայտարարութիւնները կարելի է ուշացնել մինչեւ Մարտ 31։

Արտասահմանէն ստացուած եկամուտներ.— Ֆրանսացի թէ օտարական, բոլոր այն անձերը որոնք սովորաբար Ֆրանսա կը բնակին, պարտաւոր են Ուղղակի տուրքերու պաշտօնատան ուղղել մանրամասն յայտարարութիւն մը, որուն մէջ յիշուած ըլլան արտասահմանի իրենց շարժուն եւ անշարժ կալուածներուն տեսակը, արժէքը եւ անոնց բերած եկամուտը։

Այս տրամադրութեան հակառակ շարժող անձերը կ'ենթարկուին իրենց գաղտնի պահած գումարին կէսին հաւասար տուգանքի մը եւ անոնց անունները՝ տուգանքի դատապարտութեան պատճառներով կը կախուին թաղապետարաններու դրան առջեւ։

Ասկից զատ, պարագային համեմատ, անոնց հանդէպ կը կիրարկուի պատժական օրէնքի 366րդ յօդուածը (100էն մինչեւ 3000 ֆր. տուգանք եւ 1էն 5 տարի բանտարկութիւն)։

Ծանօթ.— Բարոյական անձնաւորութիւնները, այսինքն՝ ընկերութիւնները իրենց եկամուտները յայտնելու պարտաւորութեան տակ չեն իյնար։

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Բոլշեւիկեան «Պրաւդա» թերթը ծանր յայտնութիւններ կ'ընէ այլանդակ բարքերու վրայ, որ կը տիրեն սովետական սենդիկալիսմի ղեկավար կարգ մը շրջանակներու մէջ։

Տրուած տեղեկութիւններէն կը հաստատուի թէ ապագայ կարգերու այս ինքնատիպ ճարտարապետները կարօտը կը քաշեն անցեալի շուայտ մոլութիւններուն, այնքան որ կը ջանան նոյն իսկ «հռոմէական աւանդութիւնները» վերակենդանացնել…

Հաւաքաբար մեղանչում, գինովութիւն եւ շուայտութիւն

Բոլշեւիկեան թերթը կը գտնէ թէ շինութեանց սենդիկային ղեկավարները եւ անոնց աշխատակիցները գաղտնի հաւաքոյթի մը մէջ, որոշեցին հիմը դնել ընկերութեան մը։

Անոր նպատակը պիտի ըլլար «հաւաքաբար մեղանչել եւ գինովնալ»։ Իսկ ընկերութեան անդամները ստիպուած են ենթարկուելու հետեւեալ պարտադրութիւններուն.

«Անդամները պարտաւոր են փոխադարձաբար օգնել իրենց մարմնական պահանջներուն գոհացման համար, եւ առանց վերապահութեան բոլոր անակնկալ պարագաներուն եւ ճգնաժամային կացութեանց մէջ, զիրար պաշտպանել։ Անդամներէն մէկուն ձերբակալման պարագային մնացեալ բոլոր անդամակիցները պէտք է ամէն ջանք թափեն, յաջողցնելու համար անոր ազատ արձակումը…»

Ընկերութեան անմիջական նպատակն է իր շարքերուն մէջ մտցնել սենդիկային բոլոր աշխատակիցներն ու անդամները եւ յարաբերութեան մէջ մտնել ուրիշ սենդիկաներուն եւ կեդրոնական կոմիտէին հետ։

Առանց խտրութեան

Ընկերութիւնը կազմուած է սենդիկաներու անդամներէ, հաշուակալներէ, ճարտարագէտներէ, գծագրիչներէ, համայնավարներէ եւ չէզոքներէ, պատանիներէ եւ ալեզարդ ծերունիներէ, ամէն տարիքէ մարդոցմէ զանազան կարծիքի եւ արհեստի տէր։

Ցերեկին, անոնք ըստ սովորութեան կ'երթան իրենց առօրեայ աշխատանքին. իսկ իրիկունները, կը հաւաքուին սենդիկայի գրասենեակներուն մէջ, սովետական կեանքին մէջ վերակենդանացնելու համար «հռոմէական աւանդութիւնները…»

Շուայտութիւններ

Այս բոլշեւիկ հռոմէացիները ընդհանրապէս, առատ ըմպելի կը տանին իրենց հետ եւ կ'ընկերակցին բազմաթիւ պոռնիկներու։ Յետոյ կը փակեն բոլոր դուները, կ'իջեցնեն վարագոյները եւ «ազատ սիրոյ գիշերը» կը սկսի։

«Պրաւդա» այս շնական խնջոյքները կը նկարագրէ այնքա՛ն մանրամասն տգեղութեամբ, որ կարելի չէ արտագրել։

…Ու սէնդիկան կը վճարէր

Փափաքը սակայն, նոյնիսկ պրոլետարական Ռուսիոյ մէջ, դրամով կը շարունակէ ստանալ իր գոհացումը։

«Հաւաքական մեղքի եւ գինարբուքի» ընկերները իրենց տրամադրութեան տակ չունէին անշուշտ անսպառ գանձ մը որ մէկ կողմէ պարպուէր, միւս կողմէ լեցուէր ու հասնէր Աստղիկի եւ Բագոսի խորհրդային խնկարկուներու պահանջներուն։

Բայց կար սենդիկային սընտուկը ու բոլորը միաձայնութեամբ քուէարկեցին դիմել անոր բարեհաճութեան, մաղթելով որ բնաւ չպարպուի։

Եւ օր մըն ալ սակայն, հակառակ բոլորին մաղթանքին, ան պարպուեցաւ ու հոտը դուրս տուաւ։

Դեռ չգիտցուիր թէ, իրօք որքա՞ն դրամ շորթած են սենդիկայի սնտուկէն, եւ կառավարութիւնը ի՞նչ դիրք բռնած է «մեղքի եւ գինարբուք» եղբայրներուն հանդէպ։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՔԵԱԶԻՄ ԳԱՐԱՊԷՔԻՐ ՓԱՇԱՅԻ ՄԵՂՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրք թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան Պրուսայի ծանօթ դատավարութեան մասին.

Դատը սկսաւ յունուար 19ին առտուան ժամը 10ին։ Դատարանին շուրջ հաւաքուած էին մեծ թիւով հետաքրքիրներ, որոնց մէջ նաեւ կիներ։ Դատարանին կը նախագահէր Սայիմ պէյ, ընդհ. դատախազն էր Սէյֆէտտին պէյ։ 32 ամբաստանեալներէն մէկը փախած էր, միւսը հիւանդ։

Հետզհետէ հարցաքննուեցան գլխաւոր ամբաստանեալները. Կէօք Պայրաքճը Ճէմալ, Իպօ, Ճէրքէզ Նէթէմ, Ցիքիճի Իսմայիլ, Պաթաքճընըն Ահմէտ, Գօճապաշ Իսմայիլ, Լազ Հասան՝ Էվլիա Հօճա, փիւսկիւլսիզ Իւն.։

Վեց փաստաբաններ կը պաշտպանէին ամբաստանեալները։ Կարդացուեցաւ ամբաստանագիրը, որուն մէջ կը պատմուէր թէ ամբաստանեալները ինչպէս փոթորկոտ ուրբաթ գիշեր մը 200 հոգիի սպայի եւ զինուորի հագուստ հագցնելով զօրանոցներն ու ոստ. գործերը ձեռք ձգելէ վերջ ռազմանիւթի եւ զէնքի մթերանոցը աւարի պիտի տային, եւ բանտ երթալով բանտարկեալները պիտի փախցնէին, մինարէներուն վրայ, անկիւնի գլուխները, իսլամութիւնը փրկուեցաւ պիտի պոռային, ժողովուրդը պիտի գրգռէին եւ զայն իրենց միացնելու համար վալին եւ զօրաբաժնի հրամանատարը Ուլուճամիի առջեւ պիտի կախէին, յետոյ էր որ պիտի քալէին Մուտանիոյ վրայ եւ Սու Սըղըրլըգի ճամբով Իզմիր պիտի երթային. հոնկէց Էնկիւրի եւ կառավարութիւնը տապալելով պիտի կազմէին կրօնական կառավարութիւն մը։

Ճէմալ բոլորովին ուրացաւ իր դէմ եղած ամբաստանութիւնները։ Գտնուած է Ճէմալի մէկ յուշատետրը, որուն մէջ յիշեալը կ'արձանագրէր ամէն գիշեր իր տեսած երազները։ Դատարանին կարծիքով, այդ արձանագրուածները երազ ըլլալէ աւելի Ճէմալի քաղաքական բաղձանքներն էին։ Նախագահը դիտել տուաւ թէ մարդ շարունակ երազին մէջ Մ. Քէմալ, յեղափոխութիւն, պատերազմ, ատրճանակ, արիւն, կրակ, կրօնք եւլն. չի կրնար տեսնել։

Միւս ամբաստանեալները բացատրեցին թէ ինչպէս խաբուած էին իրենք եւ անդամակցած կրօնքի պաշտպանութեան եւ իսլամական յեղափոխութեան ընկերութեան։ Ցիքիճի Իսմայիլ, առաջարկած էր Չէրքէզ Նէթիմի որ կազմակերպութեան մէջ մտնէ։ Ցիքիճին ըսած է որ «կազմակերպութեան գլուխը կը գտնուին Քեազիմ Գարապէքիր փաշա, Եէշիլ Իմամը (Իզմիրի մէջ), Գնդապետ Մէհմէտ պէյ (Պալըքէսէրի մէջ), Շէվքէթ պէյ (Սիմավի մէջ)։

Ըստ Սապրիի, Իսմայիլ անցեալ տարի Կազի փաշային Պրուսա եկած ատեն պիտի սպաննէր զայն, բայց միայն օր մը մնալուն համար չէր կրցած յաջողիլ։ 5 ձիով մինչեւ Քէշիշ լեռը գացած էին, նոյնիսկ Պոլիս երթալով Անգլ. դեսպանատունը գտած էր, բայց դեսպանը Էնկիւրի ըլլալուն քարտուղարին հետ տեսակցելով ատրճանակ եւ այլն առած էր։ Նոյն իսկ այս գործին գլուխը կը գտնուէին Քեազիմ Գարապէքիր փաշա, Գնդապետ Մէհմէտ եւն. որոնք Համիտին տղան թագաւոր ընտրած էին։ Իզմիրէն մինչեւ Քէօթահիա ժողովուրդը իրենց հետ է եղեր։

*** Ահա՛ քանի մը հատուածներ Ճէմալի երազատետրէն.

«Գիշեր մը ինքզինքս բանտին մէջ տեսայ. շուրջս նայեցայ եւ տեսայ որ Աֆղանիստանի թագաւորն ալ բանտարկուած է. նոյն խցիկին մէջ կը գտնուէինք եւ բաներ մը կը խօսէինք։ Աֆղանիստանի թագաւորը ինծի կ'ըսէր. «Թուրքիոյ մէջ Քուրանին յարգը չմնաց»։ Ես ալ, ինքնիրենս ըսի. «Կամացուկ մը Աֆղանիստանի թագաւորին հարցնեմ նայիմ ինչո՞ւ թոյլ տուաւ որ Էնկիւրիի մէջ իր կինը պարեց հանրապետութեան նախագահին հետ։ Ամերիկա կը վայլէ՞ իսլամ փատիշահի մը»։

Արթնցայ առանց կարենալով այս հարցումը ուղղել։

Ուրիշ երազ մը.— Ինքնիրենս կ'ըսեմ. «Կը վախնամ որ եթէ ատրճանակը տեսնեն՝ Պոլիս եկած է՝ հանրապետութեան նախագահը սպաննելու համար կ'ըսեն ու գիս կը ձերբակալեն»։

Ուրիշ երազ մը.— «Այս գիշեր խիտ անտառի մը մէջ տեսայ հանրապետութեան նախագահը, չորս-հինգ անձեր կային հետը, չեմ յիշեր թէ հանրապետութեան նախագահին հետ տեսակցեցա՞յ թէ ոչ։ Անկէ բաժնուելէ յետոյ ըսի. «Ընկերներ, ան հիմա մինակ է, զինուորները չեկած սպաննենք»։ Աւա՜ղ, զինուորներ եկան, հիմա ընկերները պիտի բռնուին։

Ուրիշ երազ մը.— «Հանրապետութեան նախագահին դէմ մահափորձ կատարել տալուս համար փախայ.» Ուրիշ երազ մը.— Այս երկու օղիները թունաւոր են. անոնք պիտի խմցնեմ հանրապետութեան նախագահին։ Հօրաքրոջս տղուն ըսի «ինչէ՞ն հասկցար որ ես մեղսակից եմ դաւադրութեան»։ Պատասխանեց. «Ատրճանակի պահպանակը գետինը ինկած էր, անկէ հասկցայ»։ «Աստուած անիծէ այս հանրապետութեան նախագահը, բռնի «կեավուրճա» կը սորվեցնէ մեզի»։

Ուրիշ երազ մը.— Տեսայ, որ դպրոցի մը դուռին առջեւ 7—8 տարեկան աղջիկ մը թէ՛ բաներ մը կ'ըսէ, թէ կը պարէ։ Պատճառը հարցուցի. «Հիմա դպրոցներուն մէջ պոռնկութիւն կը սորվեցնեն» ըսին։ Ներս մտայ. դասարանները պտտեցայ, վարժուհիները քրիստոնեաներու պէս բաց վիճակի մէջ նստած էին։ Ասոնք պէտք է Ամերիկա ղրկել՝ Ի՛նչ օգուտ ունի Ամերիկա ղրկելը, երբ մարդ չեն ըլլար։

Յուշատետրին մէջ, տեղ մըն ալ գրուած է. «Այս ազգը արժանի է ամէն տեսակ չարչարանքի։ Աստուած իմ, աշխարհը տակնուվրայ ըրէ, արիւնը գետի նման թող հոսի։ Ո՛վ Աստուած, յանուն փառքիդ տէր մը ղրկէ մեր կրօնքին եւ փրկէ մեզ, ամէն մարդ իր անձը կը մտածէ, բայց ես ապագան կը խորհիմ։ Ապագան ի՛նչ պիտի ըլլայ»

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սկիզբէն ի վեր խմբագրականներով եւ զանազան թղթակցութիւններով, «Յառաջ» կը շեշտէ նոր սերունդի փրկութեան կենսական հարցը։ Եւ սակայն, ժողովուրդին լումաներով իրենց գոյութիւնը պահող բազմազան եւ բազմագոյն միութիւններ անտարբերութեան սեւ շապիկը հագած, կծկուեր են իրենց պատեանին մէջ։

Անցեալ օր գործէս վերադարձին, թերթ մը ապահովելէ վերջ, հանդիպեցայ երկու աղուորիկ փոքրիկներու, որոնք կը դեգերէին ասդին անդին։ Կամացուկ մը մօտեցայ անոնց, եւ հարցուցի թէ Հա՞յ էք։ Փոքրիկները առանց իրենց մանկական հաճոյքը խանգարել ուզելու, «Այո» պատասխանեցին։ Աւելի մօտենալով, երկրորդ հարցում մը.— Հայ մայր ունի՞ք, դպրոց կ'երթա՞ք։

— Այո, հայ մայր ունինք, բայց դպրոց չենք երթար։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ մեր հայրերը քիչ դրամ կը վաստկին, ատոր համար չենք կրնար դպրոց երթալ եւ ձրի չենք ընդունուիր։

Խեղճ փոքրիկներ։ Կարծես լիովին հասկցած ըլլային դառնութիւնը իրենց թշուառութեան։ Գլխիկոր եւ ամօթխած կը պատասխանէին հարցումներուս։

Արդեօք քանի՜ քանիներ այսպէս կը թափառին փողոցները ու իրենց անմեղ մանկութիւնը ա-

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Քազալլանքայէն Ցուրութիւնեան եղբարք մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն Մուսուլի Ազգ. վարժարանին։ (1 օգ. 1928 — 1 օգ. 1929)

Նախորդ անցուդարձերու մէջ կը մեծնայ։

Ո՞ր օրուան կը սպասեն Մարսիլիոյ Հայ. Միութիւնները, ժողովներու մէջ որոշուած կամ ծրագրուածները գործի վերածելու համար։

*** Վերջերս Մարսիլիոյ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը իբր նախաձեռնարկ կոչ մը ուղղած էր տեղւոյս Հայր. Միութեանց «Յառաջ»ի միջոցաւ։

Նպատակը շատ պարզ էր եւ բոլորիս սրտին մօտ։ Հաւատա՞նք թէ շուտով գործի պիտի անցնին։

Հայր. Միութիւններ, սերունդը փրկելու գործը ձեր վզին է եւ ձեր մեծագոյն պարտականութիւնը։

Ժողովուրդէն կ'առնէք, ժողովուրդին տուէ՛ք։

Մ. Թաշճեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԵՒԱՆԴՈՒՄ.— Անցեալ առտու, հինգ Ամերիկացիներ, իրենց ինքնաշարժը կը կեցնէին ամերիկեան ազատ վարժարանի մը դրան առջեւ եւ պահ մը յետոյ, երբ տղաքը կը սկսէին հետզհետէ հասնիլ անոնցմէ երկու փոքրիկներ առեւանգելով, արագօրէն կը փախէին վերսային ուղղութեամբ։

Առեւանգուած տղաքը զաւակներն են ամերիկացի միլիոնատէրի մը, որ բաժնուած կ'ապրէր իր կնոջմէն։ Սպասուհին որ տղոցը կ'ընկերակցէր մինչեւ դպրոց, առեւանգիչներուն մէջ կը կարծէ ճանչցած ըլլալ անոնց հայրը։ Ոստիկանական քննութիւնը երեւան հանեց հետեւեալ մանրամասնութիւնները։ Առտուան ժամը 8-էն ի վեր, ինքնաշարժը կը սպասէր դպրոցին դրան մօտերը. անոր մէջ 5 անձեր, ծխելով մէկտեղ կը զուարճանային իրարու հետ։ Առեւանգումէն քանի մը վայրկեան առաջ, անոնցմէ մէկը վար իջաւ կառքէն եւ հասնող դպրոցական տղեկներէն տեղեկութիւն հարցուց առեւանգուելիք տղոց մասին։

Հազիւ թէ իր ուզած տեղեկութիւնները քաղեր էր, երբ մարդը նշմարեց որ աղախինն ձեռքերէն բռնած, տղաքը կը հասնին։ Նշան տուաւ իր ընկերներուն, որոնք իջան կառքէն ու բռնեցին տղաքը, աղախինը սարսափած, մտաւ դպրոց օգնութիւն կանչելու։ Անոր աղաղակներուն վրայ, դպրոցի տնօրէնը հասաւ, որուն առեւանգիչներէն մին պատասխանեց.— Իմ տղաքս են. կարծեմ ես ալ իրաւունք ունիմ զանոնք հետս պտոյտի մը տանելու—։ Հակառակ տնօրէնին եւ աղախինին ընդդիմութեան, առեւանգիչները յաջողեր էին տղաքը նետելու կառքէն ներս եւ արագօրէն մեկնելու։

Ոստիկանութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած էր թէեւ, արգիլելու համար անոնց փախուստը դէպի Ամերիկա, բայց արդէն անոնք յաջողած են անցնիլ Անգլիա եւ անկից ալ Ամերիկա մեկնող նաւ մը նստիլ։ Տղոց հայրը անցեալ տարի ամուսնալուծման դատ բացած էր իր կնոջ դէմ, որուն կը շարունակէր վճարել ամսական 200,000 ֆրանք, իբր ապրուստի գին…։ Զայն կ'ամբաստանէր անհաւատարմութեամբ եւ տղաքը առեւանգելու իր մտադրութիւնը, քանիցս յայտնած էր արդէն։

Իրօք ՍՈՐՊԻԷ նորոյթի հանրածանօթ տան մէջ է որ կրնաք գտնել Փարիզի ամէնէն սիրուն գլխարկները։ Այցելութիւններու, պարահանդէսներու եւ Ռօբ տ'Ակիւրի համար, գացէք եւ տեսէք անոր հրապուրիչ նմոյշները։
F. Sorbier, 11, Rue Lafayette, Paris. Ծ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱԽԱՆԴԱՎԷՊ

Բ.

Կը մտածէ Աստուծոյ ճամբորդ ձեւանալ, կնոջը հետ խօսիլ, տեսնել թէ ի՛նչ ընդունելութիւն պիտի ընէ, յետոյ խոստովանեցնել իր անհաւատարմութիւնը, իր ինքնութիւնը յայտնել, ու ամէնէն ետքը մեռցնել։

Հարսին ուղղելով կը խօսի.

— Աստուծոյ սիրուն ըլլայ, ո՛վ կին, անցորդ եմ, Աստուծոյ համբորդ, երեսուն աւուր ղօնահէ կուգամ ու երեսուն աւուր ղօնախ պիտի երթամ, մէկ գիշերուան համար հանգստանալիք անկիւն մը։

Զբաղած կինն է կը սահմռկի պատուհանին դառնալով։ Լայն հանդերձներով, գլուխը ապարօշ, մօրուքը ներս երկարած անծանօթը ո՞վ կրնայ ըլլալ։ Ան կը սերժէ ալլայլած։

Կը զգայ իր ձեւերուն առաջ բերելիք տպաւորութիւնը, անոր զգաստութեանը կը դիմէ։ Առաքինի մըն է ինքը։ Երկինքէն թռչող թռչունին, գետինին վրայ քալող մրջիւնին չարիք չուզող, աղաւորդուն համար միշտ քաղցր, իր հիւրընկալին հանդէպ երախտամոռաց պիտի ըլլայ, ու վերստին անկիւն մը կը խնդրէ գիշերելու համար, շուաքը, դրանը ետեւը, որեւէ տեղ մը։

Գեղադէմ կինը կրկին կը մերժէ։ Ան թէեւ կը հանդարտի անծանօթին խօսքերուն ազդեցութենէն, կ'անցնի ալլայլումը, բայց տեղի չի տար, չի բանար դուռը։

Չի հեռանար, կը փոխէ խօսակցութիւնը.

— Ծրագդ ես վառեր, լուսին մէջն ես նստեր, ու բուրդ կը մանես, ո՛վ հարս, երեւի ամուսինիդ համար կը մանես, անոր հանդերձ կը պատրաստես… ամուսինդ չեմ տեսներ մօտդ, երեւի դուրս է ելեր ու դեռ չէ դարձեր։

Կինը կը պատասխանէ.

— Ամուսինս է դիւթուած հեռու աշխարհներէն։ Ամուսինս ծաղկատի պարմանի, անծանօթ երկիրներու գանձերուն վհուկը կախարդեց, ան լքեց իր հարսը, մեկնեցաւ, ու վհուկը մոռցուց իր տունը, աղբա՛ր։

— Ո՞րչափ ատեն կ'ընէ, ո՛վ հարս, ամուսինդ է քեզ լքած ու հեռացած, կ'աւելցնէ։

— Քսան տարի կ'ընէ ան մեկնած է իմ քովէս, քսան տարի կ'ընէ ես անոր ճամբան կը նայիմ, աղբա՛ր։

Հետաքրքիր կը դառնայ, սրտեցաւ, կարեկից շեշտով կը խօսի, կ'ուզէ իմանալ կեանքի մանրամասնութիւնները կնոջ, — կը հարցուփորձէ։

Ան կը պատասխանէ.

— Տասնըչորս տարու աղջնակ մըն էի, մօր պաշտպանութեան կարօտ, երբ հարս եկայ այս տունը։ Նշանածս ինէ աւելի մեծ մը չէր տարիքով. կեսուր ու կեսրայր ունէի, երկուքն ալ բարի էին։ Կեսրայրս մեռաւ, յետոյ նշանածս, անփորձ պարմանի, որոշեց ճամբորդել. մայրը շատ ընդդիմացաւ, բայց անօգուտ, ու ան մեկնեցաւ։ Յետոյ կեսուրս մեռաւ, ու ես մինակ մնացի, ու քսան տարի կ'ընէ այսպէս ամուսինիս ճամբան կը սպասեմ։

Կը լռէ, յետոյ կը շարունակէ կինը.

— Տէր չունեցող ծառին ո՛վ քար չարձակեր։ Հարամին միշտ ինծի հետեւեցաւ։ Ան իր աղեղը լարեց, նետը արձակեց, աշխատեցաւ զիս նետահար ընել։ Դարանակալ սպասեց ինծի մութ անկիւններու մէջ, ան ցանցը տարածեց ու ջանաց զիս իր մէջը որսալ… գիշեր ցորեկ իմ պատիւս պտըտեց… ու իր պատիւիս թշնամին անիկա եղաւ որուն պաշտպանութեանը վստահեր էր մեզ իմ ամուսինս, որ իր ամէնէն սրտակից բարեկամը կարծեր էր աշխարհքին վրայ… բայց ես ամուսին ունիմ, ու քսան տարի կ'ընէ որ ես անոր դարձին կը սպասեմ, աղբա՛ր։

(4) Յ. ՄՆՋՈՒՐԻ

դեսպան Սըր Ճորճ Քլարքը թէ Թաթավլայի հրդեհին տեղը այցելած է՝ աղէտեալներու կացութիւնը քննելու համար։ Ու կը հարցնէ թէ ո՞ եւ է անգլիական դեսպան նման բարեացակամութիւն ցոյց տուա՞ծ է Թուրքերուն հանդէպ (Թաթավլայի հրկիզեալներուն մեծամասնութիւնը Յոյներ են)։ Սատրք պէյ դեսպանին կը վերագրէ Թուրքիոյ զանազան ցեղերուն միջեւ անհամաձայնութիւն սերմանելու յանցանքը։

Իրականին մէջ անգլիական դեսպանը երբեք Թաթավլա չէ այցելած։ Տիկին Քլարքն էր որ ուրիշ բազմաթիւ օտար դիւանագէտներու կիներուն հետ միասին այցելեց հրդեհի վայրը՝ աղէտեալներուն օգնութիւն կազմակերպելու միջոցները քննելու համար։ Այս խնդրին մէջ անգլիական դեսպանատան բռնած դիրքը դրդուած է միայն մարդասիրական զգացումներէ։ Պոլսոյ կուսակալութիւնն ու Թուրք Կարմիր Մահիկը եւս կ'աջակցին նոյն գործին։

⁂ Պոլսոյ անգլիական դեսպանին կինը՝ Լէյտի Քլարք «Թայմզ»ի մէջ հրատարակուած կոչով մը Անգլիացիներուն աջակցութիւնը կը խնդրէ ի նպաստ Թաթավլայի հրկիզեալներուն, շեշտելով որ «մօտ 2500 հոգի մնացած են առանց բնակարանի, ուտեստեղէնի կամ ապաստանի, ձմեռուան ամէնէն գէշ ատենը»։

Գալով Նէճմէտտին Սատրք պէյի այն հարցումին թէ, կ'ըսէ «Թայմզ», անգլիական դեսպանը նման բարեացակամութիւն ցոյց տուա՞ծ է Թուրքերուն հանդէպ, յիշեցնենք միայն որ 1912ին Պալքանեան պատերազմին ընթացքին Պոլսոյ անգլիական դեսպանին կինը՝ Լէյտի Լոութըր 36,370 անգլիական ոսկի հանգանակեց «Պատերազմի Օգնութեան Ֆոնտ» անունին տակ։ Այդ գումարը բաշխուեցաւ Պոլսոյ եւ շրջակայ գիւղերու մէջ մօտ 25,000 հոգիի, որոնց մէկ երրորդը զինուորներու այրիներ եւ ընտանիքներ էին, իսկ մնացեալները՝ գաղթականներ։ Ասկէ զատ հիւանդանոցներու միջոցաւ ալ 5000 անգլիական ոսկի ծախսուեցաւ գաւառներու մէջ։ Ութ ամսուան ընթացքին, այդ դրամին շնորհիւ փրկուեցան տասնեակ հազարաւորներու կեանքերը (մեծ մասամբ կիներ եւ երախաներ)։ Այդ դրամը հանգանակուեցաւ Անգլիոյ, Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի մէջ։ Պոլսոյ անգլիական գաղութը ամբողջութեամբ եւ ամերիկեան գաղութը մասամբ աջակցեցան հանգանակութեան գործին։

Թուրք-պուլկար դաշինքը

Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ կնքուելիք դաշինքի բանակցութիւնները լրացած են և համաձայնագրին մէկ պատճէնը Էնգիւրի ղրկուած է։ Եթէ կառավարութիւնը ո եւ է փոփոխութեան պէտք չտեսնէ, դաշինքը մօտ օրէն պիտի ստորագրուի։ Հաւանական կը նկատուի որ Պուլկարիոյ արտաքին նախարարը Էնգիւրի երթայ դաշինքը ստորագրելու համար։

⁂ Սոֆիայի թրքական դեսպան Խուսրէվ պէյ աւարտած է իր բանակցութիւնները պուլկար արտաքին նախարարին հետ, որ ճշդուած առժամեայ համաձայնագիրը ղրկած է Էնգիւրի, քննուելու համար։ Եթէ կառավարութիւնը հաւանի, համաձայնագիրը պիտի վերադարձնէ Սոֆիա, ստորագրելու համար։

Կացութիւնը Աֆղանիստանի մէջ

Թէհրանէն հասած տեղեկութիւններու համաձայն, Աֆղանիստանի հարաւի ցեղախումբերը ապստամբած են Պէչէի Սաքայի դէմ, այն հիման վրայ թէ այս վերջինը պարզապէս աւազակապետ մըն է։ Միւս կողմէ արեւմտեան Աֆղանիստանի մէջ զանազան ցեղախումբեր արագօրէն կը համախմբուին Ամանուլլահի դրօշին տակ։ Մոսկուա կ'օգտագործէ ցեղախումբերու նախանձը՝ ի նպաստ Ամանուլլահի։

«Սընտէյ Թայմզ» կը հերքէ այն լուրը թէ անգլ. դեսպանատունը կը պատրաստուի ամբողջ կազմով մեկնիլ Աֆղանիստանի մայրաքաղաքէն։ Քայլեր ձեռք առնուած են ի հարկին բոլոր օտարական այրերն ալ Աֆղանիստանի սահմաններէն դուրս հանելու համար։

«Տէյլի Մէյլ»ի Լահորի թղթակիցը կ'ըսէ թէ Քապուլի անգլ. դեսպան Սըր Ֆրանսիս Հըմֆրիի կեանքը մեծ վտանգի տակ է եւ հանրային կարծիքը կը պահանջէ որ դեսպանը մեկնի Աֆղանիստանէն։

Փարիզի Աֆղանական դեսպանատունը կը հերքէ այն լուրը թէ զօր. Նատիր խան Աֆղանիստանի գահը բազմելու հրաւէր ստացած է։ Նատիր խան իշխանական տիտղոս չունի, ոչ ալ ո եւ է իրաւունք՝ Աֆղանիստանի գահը բարձրանալու։ Ներկայիս Ֆրանսայի մէջ կայ աֆղան մէկ իշխան միայն՝ Հիտայէթուլլահ խան՝ Ամանուլլահի տղան՝ որ կ'ուսանի։

Քապուլի մէջ ապստամբները կողոպուտ կատարած են։ Անթելը կը գործէ, հակառակ անկարգութեանց։

«Սընտէյ Թայմզ» կը գրէ թէ աֆղանական գահին նոր թեկնածու մը ներկայացած է՝ Շահ Մուհամմէտ խան։

Հապիպուլլահ Ղազի յաջողած է կազմել դահլիճ մը՝ բացառապէս Մոհմէտանի ցեղախումբի անդամներէն։ Ամանուլլահ եւս նոյն ցեղախումբին կը պատկանի։ Նոր վարչապետ Խայրէտտին խան նախկին թագաւորին կաթնեղբայրն է։

Պարսկաստան եւ Աֆղանիստան

Թէհրանէն կը հեռագրեն.— Հէրաթէն և սահմանագլուխի պարսիկ ուժերու հրամանատարներէն ծածկագիր հեռագիրներ ստացուեցան Աֆղանիստանի անկարգութեանց մասին։ Դահլիճը գաղտնի նիստեր կը գումարէ այս առթիւ։

Հէրաթի մէջ շատ Պարսիկներ կը բնակին, ուստի եւ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ։ Ընդհանուր համակրութիւն կայ հանդէպ Ամանուլլահ թագաւորի, որ կը նկատուի իբրեւ միակ մարդը՝ երկիրը հանդարտեցնելու կարող։ Կ'ըսուի որ եթէ նախկին թագաւոր Ամանուլլահ Պարսկաստանի աջակցութիւնը խնդրէ՝ չպիտի մերժուի։

Անգործները Թուրքիա չպիտի ընդունուին

Էնգիւրիի կառավարութիւնը հաղորդեց բոլոր կուսակալութիւններուն, թէ այսուհետեւ Թուրքիա չպիտի ընդունուին այն բոլոր օտարականները, որոնք անգործ են եւ զուրկ ապրուստի միջոցներէ։ Այս որոշման հակառակ եկողները իրենց եկած տեղերը պիտի վերադարձուին։ Միւս կողմէ, հրահանգ տրուեցաւ արտասահմանի Թուրք հիւպատոսներուն, որ անգործ օտարականներուն «վիզէ» չտան։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ'Իթալի» Քաֆէ Օ Բլէր տը Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ Ընտրութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ զեկոյց պատգամաւորի։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆՁՐԵՒ”Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.։ Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէ) 25 ֆրանք։ փոստի ծախք չկայ։ դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ» մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ։ Այս Կիրակի երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր Միութեան մարզասրահին մէջ, Bar Monumantal, 50 Bld. Dugomier. Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ.

Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 3.30-ին, 60 Rue des Ecoles, la Chope Parisienneի սրահը։

Հրազդան խումբի ժողովը՝ այս Հինգշաբթի երեկոյ ծանօթ հաւաքատեղին։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Հայր. Միութեան երեկոյթը 30 Մարտ Շաբաթ երեկոյ։ Կը խնդրուի բոլոր միութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը։

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ ԺԴ. աշակերտական ցերեկոյթը տեղի կ'ունենայ 16 Փետր. Շաբաթ ժամը 2.30ին, Potinièreի Թատրոնին մէջ, մասնակցութեամբ երաժիշտ-հեղինակներու։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Ռոզա Մինասեան կը փնտռէ իր հայրը Իսկէնտէր։ Տիկինը իր հօրենական մականունը չյիշելուն, ամուսնութենէն առաջ հօրը անունին ծայրը «եան» մասնիկը աւելցնելով կը կոչուի Ռոզա Իսկէնտէրեան։ Ռոզան գիտէ թէ ծնած է Պոսթըն եւ 4—5 տարեկան հասակին իր ծնողքին հետ միասին եկած է Պէյրութ օդափոխութեան համար։ Հայրը մէկ տարի վերջ կը վերադառնայ Պոսթըն, իսկ Ռոզան իր մօրը հետ կը տեղափոխուի Պաղտատ։ Պաղտատէն Թուրք կին մը Ռոզան առեւանգելով կը տանի Պոլիս և կը պահէ իր մօտ մինչեւ զինադադար։ Իր այժմու հասցէն՝ Mme Rose Minassian, chez Mme Mabelly, 16 rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պոլսեցի Յարութիւն Էսկիեան, հօր անունը՝ Յակոբ, մօր անունը՝ Ովսաննա։ 1924ին եկած է Ֆրանսա։ Իմացնել՝ Anna Eskian, Bazar Oriental, Le Pouzin (Ardèche).

— Սամ. Հանրային Պարտուց նախկին պաշտօնեայ Գրիգոր Գույումճեան եւ կինը Աղաւնի (Մաղնիսացի) կը փնտռեն իրենց զաւակը Եղիա Գույումճեան, 24 տարեկան որ կը բնակէր Իզմիր, Ջայ փողոց։ Իզմիրի աղէտին անհետացած է։ Իմացնել՝ Krikor Kouyoumdjianի, Usine 5, St. Vallier, s/Rhône, Drôme, France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ռօան, Մ. Թ.— 35։
Սէն Շամօն, Ս. Է.— 38։
Տիթրոյթ, Գ. Ա.— 75։ Ակսանք ղրկել։
Կայտան, Յ. Չ.— 100։

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDEէ
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

CONCERTS PASDELOUP, Թատրոն Շան զ'Էլիզէ.

Շբ. 2 փետր. ժ. 17ին Ռուսական շքեղ նուագահանդէս՝ մասնակց. Տիկ. Եօժէնի Լուչէզարսկայի (Մոսկուայի մեծ թատրոնէն). Բ. Սէնֆոնի en ut Սկրիապինի (Ա. անգամ Փարիզի մէջ)։ Բոնչաքօվսայի Երգը, (իշխան Իկոր) Պորոտինի։ Հէլի Գ. Երգը, (Սնէ կուրոչքա), Րիմսկի-Կորցակովի։ Բիքիմորա՝ Լիստավի։ Ռուս. Ժող. 8 երգեր՝ նուագխ. համար, Լիատով։ Թաթարական քայլերգ, Սլավիանսկի տ'Ակրէնեւի։ Փոլովցիական Պարեր (իշխան Իկոր), Պորոտինի։ Նուագախումբի վարիչ՝ Սիբիլ Սլավիանսկի տ'Ակրէնեւ։

Կիր. 3 փետր. ժ. 16ին մասնակց. Տիկ. Մալնորի Մարսէյեաք, Պ. Պ. Ժուամթ, Հ. Տիւֆրան, Փարիզի երկսեռ երգչախումբէն կարգ մը արուեստագէտներ եւ Պ. Անտոն Պիլոթթի՝ դաշնակահար։ Սէնֆոնի en ré min., Ֆրանքի։ 4e. Béatitude, Ֆրանքի։ Concerto en ut min.' դաշն. եւ նուագխ.՝ Պէթովէնի։ Cantate No 140 (Wachet auf), սոփրանո, Թէնոր, պաս եւ երգչախ. Պախի։ Նուագախումբի վարիչ՝ Ռընէ Պաթոն։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուառ։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։

Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել 'CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

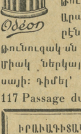

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպանիերէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

LES USINES NATIONALES DE LITERI[E]

7, Rue Baudin et 2 Rue de Pantin, LE PRÉ-SAINT-GERVAIS

ՎԵՑ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

2 Place du Trocadéro (16e)	125 Rue Lecourbe (15e)
74 Rue de la Roquette (11e)	19 Rue du Buisson St Louis
26 Ave. Trudaine (9e)	29 Bld. de la Villette (10e)

ԲԱՑՈՒՄ

ՎԵՑ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՀՃԵՂԷՆԻ ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

2 Pl. du Trocadéro, 50 Ave. du Président-Wilson. PARIS (16e)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ամսուան ընթացքին, յիշեալ վեց տուներուն մէջ վաճառքները պիտի ծախուին իրենց գինէն հարիւրին 50 վար արժէքով։ (Այս զեղչը միայն վաճառանոց այցելողներու համար է)։

ՅԻՇԵՆՔ ՔԱՆԻ ՄԸ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ ԶԵՂՉԵԱԼ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՊՂԻՆՁԷ ՄԱՀՃԱԿԱԼ.

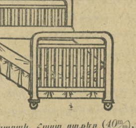

ոսկի ջնարակ, հաստ ոտքեր (40 m/m), քառանկիւն կամարով, քառակուսի ձողերով։ Զեղչեալ՝ 675 ֆր.

ԱԿՈՒԹ (foyer), այս գորգը պատրաստուած է ազնիւ բուրդով, պարսկական եւ արդիական գծագրութեամբ 45 ֆր.

ԱԿՈՒԹ, ձուաձեւ ուրիշ գորգ մը, որ պատրաստուած է սանտրուած բուրդով, գծագրուած եւ գունազարդուած 59 ֆր.

մահիճներու (matelas) անհաւատալի գեղ[չ]

ՄԱՀԻՃ, ճերմակ բուրդով, ձա[...] րով, մէկ հոգինոց 25[...] ֆր., երկու հոգինոց 389 ֆր.

ԱՐԺԷՔԸ ԿԷՍ ԱՌ ԿԷՍ ԶԵՂՉՈՒ[...]

ՎԵՐՄԱԿ (couverture), աւ[...] բիականն բուրդով, [...] բիգուած՝ մետաքսով, գեղեց[իկ] գոյներով (սահմանափակ թիւ[ով])

Մէկ հոգինոց 79 ֆ[ր.]

Երկու հոգինոց 89 ֆ[ր.]

ՎԵՐՄԱԿ, ճերմակ բուրդով, բիգուած մետաքս[ով] ազնիւ տեսակէն։ Մէկ հոգին[ոց] 69 ֆր., երկու հոգինոց 85 ֆր.։

ԿԱՐՊԵՏ, բուրդէ, պարսկակ[ան] եւ արդիական գծ[ա]գրութեամբ։

135×190	165×230	190×2[...]
125 ֆր.	185 ֆր.	250 ֆր.

ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԲԱԶՄՈՑ ՄԱՀԻՃՆԵՐ ԵՒ ՃՈՊԱՆԱԿԱՒՈՐ ԲԱԶՄՈՑՆ[ԵՐ]

Ներկայ ծանուցումը ներկայացնող հայրենակիցներու 5% զեղ[չ]

Պահանջեցէք մեր 20 թիւ վաճառացուցակը, զոր պիտի ստանա[ք] անմիջապէս եւ ձրի, եւ ուր պիտի գտնէք գիներու վերլծին մասի[ն] ամէն տեղեկութիւն։

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ ձրի կը յանձնենք գնողին տունը կը ղրկենք գաւառները։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յաւկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտեր[ու] դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներ[ով] Յօդացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթե[ք]ութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿ[ԻՆ]

ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ

24, RUE ST. LAZARE PARIS (9[e])

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Կ'ուզուի ընտանիքով հայ գործաւոր գործաւորուհիներ, մե[...] սի Թիսաժ եւ մուլինաժ աշխատելու համար։ Ձրիօրէն կը [...] բնակարան, մահճակալ, ելեքտրականութիւն, վառելիք [...] մաս մըն ալ մշակելու հո։ Հղանգիստ գործ, դիւրամատչելի [...] մաններ։ Բազմանդամ ընտանիքներու աւելի նպաստաւոր պայ[մաններ։] ներ։ 13 տարեկանէն վեր մանչերու կամ աղջկանց ժամը 1 ֆր. Դիմեցէք նամակով, եւ գոհացուցիչ պատասխան կը տրուի ձե[զ։]

Հասցէ՝ Կարապետ Մէհլէմճեան Usine Favot, Virieu S/Bou[rbre] (Isére) կամ Mr. le Directeur de l'Usine Favot, Virieu S/Bou[rbre] (Isere).

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

31 Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE
(Կայարանին մօտիկ, մեծ ափարթըմանին դիմացը)

Արեւելեան ամէն տեսակ ուտելիքներ, մաքուր, ընտիր, թարմ [եւ] ամէն քօակի յարմար, (Պուլկարական քաշէր, ճերմակ պանիր, կես[ա]րական ապուխտ, երշիկ, փիլաւի յատուկ բրինձ, Յունական առաջ[նա]կարգ ձիթապտուղ, եւայլն։

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ԱՐԱՔՍ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒ[Ն]
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—3[...]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1 Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մէկ այցելութիւն բաւական է համոզուելու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVIL[LE]

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուի [...] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մաս[նա]գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, [...] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամ[ը] 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ	3 ամ.	6 ամ.	տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			350 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction & Administration
Խմբագ. եւ վարչութիւն
235 Faub. St. Martin PARIS (10e)
MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929
30 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 868 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆԱԽ ՏԵՂԻՆ ՎՐԱՅ

Մեր երէկուան խորագիրն էր՝ «Համատարած աղէտը»: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ «Համաճարակ»:

Եւ իսկապէս, համաճարակ հիւանդութեան մը ախտանշանները կը մատնէ նոր արտագաղթը:

Առաջին կարաւանը մեկնելէ յետոյ, շուտ կը քակուին միւսները, իրարու նայելով, իրարմէ խրախուսուելով: Նախ նման տարրեր, յետոյ հայրենակիցներ, յետոյ նոյն թաղի, գիւղի կամ կայանի բնակիչներ իրարու կը հետեւին բնազդօրէն: Վերջերս թղթակից մը կը հաղորդէր թէ վերջին երկու տարուան ընթացքին Հալէպի 6000 Մարաշցիներէն 3000ը մեկնած են դէպի Հարաւ. Ամերիկա, իսկ 400 հոգի ալ պատրաստուած են մեկնելու: Այս ընթացքով, վախ կայ որ ներկայ 3000ը իջնէ 2000ի: Գունդագունդ կը գաղթեն նաեւ Այնթապցիները:

Բոլորն ալ անօթի-ծարաւ, անտուն-անտէր թշուառնե՞ր են ասոնք: Ոչ: Ընդհակառակն, կարելի է քիչ-շատ բախտաւոր համարել, համեմատելով Մեծ Հայքէն մնացած բեկորներու հետ, մանաւանդ որ ունին հայրենակցական զօրաւոր կազմակերպութիւններ՝ Ամերիկայի մէջ: Թշուառ կարելի է համարել գործազրկութեան տեսակէտէն, որ քրոնիկ հանգամանք ունի Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ:

Եւ սակայն կը գաղթեն, ձանձրացած, յուսակտուր, եւ մանաւանդ հրապուրուած գացողներու աւետաբեր նամակներէն:

Նոյնը Յունաստանի մէջ: Անցեալ տարի, երբ չորս ամսուան զինուորութիւն հաստատուեցաւ չափահաս երիտասարդներու համար, շատեր սկսան տուն-տեղ ձգել եւ գաղթել, առանց մտածելու որ տասն անգամ չորս տեսակ տաժանակիր աշխատանքի պիտի դատապարտուին Հարաւ. Ամերիկայի մէջ:

Ի՞նչ է Սելանիկի նոր տագնապը,— Հայ եւ թէ յոյն գաղթականներուն ազդարարեր են պարպել «փարանկա»ները:

Առաջին դժբախտութիւնը չէ այս: 1922էն ի վեր, քառասուն տեսակ անակնկալներու ենթարկուեցան գաղթականները, Յունաստանի մէջ: 1923-24ին կատարեալ տեղահանութիւն էր Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ շրջաններէն, անհաւատալի խստութեամբ, եւ այդպէս էր որ 68.000նոց գաղութը իջաւ 35,000ի: Քանի, քանի անգամներ այսինչ հողը, այնինչ կայանը կամ տուները պարպելու հրաման արձակուած է, ինչ որ անշուշտ ջղագրգռութիւն կը պատճառէ: Բայց միշտ ալ միջոց մը գտնուեր է, եւ մնացողը կը մնայ:

Սելանիկի լուրը կ'ըսէր՝

— «Չունենալով ճար՝ նոր ու յարմար տեղ մը գտնելու կամ վարձքով բնակելու, անոնք (շուրջ 600 հայրենակիցներ) ճարահատ խորհած են դիմել ամենավերջին միջոցին, այն է գաղթել դէպի Հարաւ. Ամերիկա»:

Եւ երբ այս թշուառները կը դիմեն Բարեգործականի ատենապետին, 30 տարի Սելանիկ ապրած, այնքան ամուր դիրքի տիրացած Տոքդ. Ասլանեանը, փոխանակ իրար անցնելու, յուսահատները խրախուսելու, եւ նոր բնակավայր ճարելու, ցուցմունքներ կ'ուզէ, որպէսզի դիւրացնէ գաղթը դէպի... Հարաւ. Ամերիկա:

— «կը հաւատայի որ եթէ ձրի փոխադրութեան խնդիրը կարգադրուի, «փարանկա»ներու մէջ ապրող ուրիշ բազմաթիւ հարիւրեակներ ալ մաս պիտի կազմեն արտագաղթի հազարնոց այս կարաւանին»:

Ինչո՞ւ չէ: Երբ մարդիկ այդպէս կը նային այնքան կենսական հարցի մը, երբ չեն կրնար զանազանել տեղին վրայ մնալու բարիքը եւ նորէն գաղթելու չարիքը, եւ ընդհակառակն դիւրութիւններ կը խոստանան նաեւ դնելու համար, ինչո՞ւ մեղադրել խեղճ, միամիտ գաղթականը:

Եւ Տոքդ. Ասլանեանը (Վանեցի) մինակը չէ Սելանիկի մէջ: Իրեն պէս բազմաթիւ ազդեցիկ անձեր կան, բժիշկ, փաստաբան, առեւտրական, օտար հաստատութեանց պաշտօնեաներ, ազգային կեանքի ղեկավարներ, կուսակցականներ եւ չէզոքներ, որոնք ոչ խելքի պէտք ունին, ոչ ալ հովանաւորի: Ինչո՞ւ իրենց մատը մոխիրը չեն թաթխեր, միջոցներ չեն խորհիր եւ չեն հետապնդեր, քանի որ այս կարգի գործերը տեղին վրայ եւ տեղական իշխանութեանց հետ կրնան կարգադրուիլ: Եւ աւելի լաւ կը կարգադրուին, քան եթէ դուրսէն մէկը միջամտէ, մինչեւ անգամ Փարիզի հելլէնական դեսպանը:

Պարագան տարբեր չէ Աթէնքի, Պէյրութի կամ Հալէպի մէջ: Այս վերջին երկու քաղաքներուն մէջ ալ կը գտնուին ոչ միայն տարիքը լեցած ջոջեր, այլ մանաւանդ 30-40նոց սերունդ մը, համալսարան տեսած, դիրքի տիրացած, շարունակ շփման մէջ ժողովուրդին հետ: Ինչո՞ւ «սէյիր» ընելով կը գոհանան ասոնք, եւ կը սպասեն որ զառամած կաթողիկոս մը, կամ խեղճուկրակ աղաներ եւ վարդապետներ ճար մը գտնեն: Փաստ է որ մինչեւ այսօր ալ կանոնաւոր կապ չկայ Լիբանանի ազգային իշխանութեան եւ կառավարութեան միջեւ, եւ ամէն մէկը կծկուած է իր պատեանին մէջ, ա՛լ աւելի անոնք որ «ի պաշտօնէ» կը կառավարեն ազգը:

Այս շեշտակի հարցումները ուղղելով, երբեք նպատակ չունինք արդարացնել լուսացնցուղ Փարիզը, որուն ուղղուած են աչքերը: Արդէն բացատրեցինք այդ Փարիզին ներքին արժէքը, եւ կը խօսինք մեղքերու մասին ալ:

Մինչեւ ե՞րբ այս թարթափումները կախարդական շրջանակի մէջ, ամէն բան վերէն, հեռաւորէն, լուսաւորէն սպասելու միամտութիւնը...:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԱՒԱՌԻ ՀԱՅԵՐԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Պոլսոյ «Ազգարար»ը դիտել կուտայ (24 Յունուար).

—«Գաւառէն յաճախ գանգատներ կը հասնին: կը տրտնջան թէ «աչքէ հեռու, սրտէ հեռու» եղած են ամէն կերպով: Հակառակ իրենց այնքան կարիքներուն հոգացող չունին, ոչ իսկ հետաքրքրուող: կարգ մը շրջաններ դպրոցէ զուրկ են, ունեցողներն ալ չեն կրնար պահել, նիւթական տագնապի հետեւանքով:

Անկասկած, ինչ որ կ'ըսուի կացութեան մասին, աւելի քան ճիշդ է: եւ ասոր համոզուելու համար, պէտք չկայ երկար պըրպտումներ ընելու. կը բաւէ նկատի առնել ուրիշ շրջաններ, եւ ամէնէն առաջ Պոլիսը: Երբեմնի այս կեդրոնը, որ խելք ու միջոց կը հայթայթէր ուրիշներու, այսօր կարօտ վիճակի մը հասած է: կարգ մը Թաղեր չկրցան ծայրը ծայրին բերել եւ ճարահատ գոցեցին իրենց տարրական վարժարանը: Ուրիշներ, պարզապէս կը գալարուին եւ թեկնածու են նոյն վախճանին:

Երբ Պոլսոյ մէջ այս է կացութիւնը, կարելի է երեւակայել թէ ի՞նչ է հեռաւոր գաւառին վիճակը: Այնպէս որ, կարելի չէ մեր սովորական լալկանութեանը վերագրել պարբերաբար հասած հառաչները:

Կայ, սակայն, պարագայ մը, որ սրբագրութեան կը կարօտի: Իր ցաւերը պարզած ատեն, գաւառահայը մեղադրանքներ ալ կ'ուղղէ: եւ ամէնէն առաջ կը գանգատի թէ Պատրիարքարանը չի հետաքրքրուիր իրմով եւ մանաւանդ չօգներ նիւթապէս:

Հո՛ս է որ չափազանցութիւնը կը սկսի: Արդարեւ, որքան գիտենք, Պատրիարքարանը ուշադիր գտնուած է գաւառի ձայնին հանդէպ եւ կարելին ըրած է, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Եկած գրութիւններուն օրը օրին պատասխանած է, հարկ եղած ցուցմունքը ըրած եւ քիչ շատ դրամ ղրկած է, ուղղակի իր սնտուկէն, կամ բարեսէրները գործի մղելով: կեսարիոյ վարժարանին, օրինակ, սկիզբէն ի վեր նպաստ մը սահմանուած է եւ կանոնաւորաբար վճարուած: Աւելի կարեւոր գումարներ ղըրկուած են որբանոցին: դեռ վերջերս, տօնական օրերու առթիւ 2—3000 ոսկի փոխադրուեցաւ:

Միւս կողմէ, գաւառէն եկած գաղթականները կը կերակրուին եւ կը տեղաւորուին Խնամատարութեան կողմէ: ճիշդ թիւը չունինք աչքի առջեւ, բայց կ'ենթադրենք թէ քանի մը հարիւրէն աւելի են եկածները:

Կ'ընդունինք թէ այս բոլորը հեռու են բաւարար դարման կազմելէ. բայց պէտք է ընդունիլ նաեւ որ աւելին վեր է Պատրիարքարանի ուժերէ: Այս հաստատութիւնը իր կարգին նեղութեան մէջ է եւ շրջապատուած բազմաթիւ հոգերով: եւ եթէ ըլլար բացառիկ նպաստ մը, ելմտացոյցն իսկ չպիտի կրնար գոցել:

ՀԱԼԷՊԻ առաջնորդ Արտաւազդ Ծ. Վ. Սիւրմէեան հրաժարած է կրօնական ժողովին հետ անհամաձայնութեան մը հետեւանքով:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ֆրանս. դեսպան կոմս Շառլ տը Շանպրէօն, որ այսօր Փարիզ կը հասնի, Պատուոյ լեգէոնի հրամանատարի աստիճանը ստացաւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Գրած էինք թէ Պէյրութի մէջ անծանօթներու կողմէ սպաննուած է Սարգիս Տէրունի անուն Հայ մը: Պէյրութի «*Ազդակ*»ը իր 19 յունուարի թիւին մէջ կը գրէ՝ «*Ոճիր մը*» խորագրին տակ.

«Աոջի երեկոյ (յունուար 17) ժամը ժոտաւորապէս 6.30ին, Պէյրութի Խանտէք - էլ - Ղամի թաղին մէջ անծանօթներու կողմէ արձակուած երեք գնդակներու զոհ եղած է «Սուրիական Մամուլ»ի խմբագիր եւ վրանաքաղաքի ազգային վարժարանի ուսուցիչ Պ. Սարգիս Տէրունին:

Խմբագրութիւնս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր պարագաներուն:

Կը յուսանք որ արդարութիւնը արժանի պատիժը պիտի տայ այս զզուելի ոճիրի հեղինակներուն:»

«Ազդարար»ի տեղեկութեանց համաձայն, Սարգիս Տէրունիի բուն մականունն է Քէտէրեան: Եղած է Նախկին հնչակեան: Հալէպի մէջ իր իր հրատարակած թերթը խափանուած էր տեղական իշխանութեանց կողմէ, իր համայնավարական ձըգտումներուն համար:

Սարգիս Տէրունին որդին էր Յարութիւն Քէտէրեանի, բնիկ Սսեցի, որ ծանօթ էր իբրեւ քաջ թրքագէտ եղած է Լորուսուցիչ եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դիւանապետ: Վարած է դատական կարեւոր պաշտօններ: Մեծ Պատերազմին ջարդուած է Խարբերդի մէջ, ուր վերաքննիչ ատեանի անդամ էր:

Չիչէրին-Թեվֆիք Րիւշտի տեսակցութիւն մը

«Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Խորհրդային Միութեան արտաքին գործավար Չիչէրին փափաք յայտնած է նոր տեսակցութիւն մը ունենալ Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թեվֆիք Րիւշտի պէյի հետ:

Չի գիտցուիր թէ այս տեսակցութիւնը Էնկիւրի՞ թէ Պոլսոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ:

Կարգ մը երեւոյթներ ցոյց կուտան թէ խորհրդային Ռուսիա մտադիր է նոր զարկ մը տալ Էնկիւրին Մոսկուայի միացնող բարեկամական յարաբերութիւններուն: Ռուսիոյ նպատակն է հակազդել իտալական դիւանագիտութեան, որ կ'ուզէ Իտալիա-Թուրք նոր դաշինք մը կնքել:

Թուրքիոյ խաւիղները եւ Ամերիկա

«Սան Ֆիլ» կը գրէ.— *Լոնտոնի մէջ պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչներուն եւ ամերիկեան դրամատիրական խմբակի մը միջեւ, որուն գլուխը կը գտնուի Նիւ - Եորքի Ր. Ս. Մէկարկել դրամատունը:*

Ըստ յիշեալ պայմանագրութեան, Ամերիկացիները Թուրքիոյ մէջ կը ստանան 2 միլիոն արտավար (acres) *քարիւղ պարունակող հող: Վերոյիշեալ դրամատիրական խմբակը կը գործէ* Intercontinent Petrolium Corporation*ի հաշուոյն:*

Օսմ. Հանր. Պարտքը եւ Սուրիոյ բաժինը

Արտաքին նախարարութեան մէջ ստորագրուեցաւ պայմանագրութիւն մը՝ Օսմ. Հանրային Պարտքի բաժնետէրերու ներկայացուցիչներուն եւ Սուրիոյ ու Մեծն Լիբանանի պատուիրակներուն միջեւ՝ Օսմանեան Հանրային Պարտքէն այդ երկիրներուն ինկած բաժինին մասին: Համաձայնութիւնը կը շարունակէ նոյն պայմանները, ինչ որ ընդունած են արդէն Թուրք պատուիրակները: Այնպէս որ առաջին կտրօնին գանձումը պիտի կատարուի միաժամանակ եւ մօտ օրէն:

ԱՄԱՆՈՒԼԼԱՀ ԴԱՐՁԵԱԼ ԹԱԳԱՒՈՐ

Փարիզի աֆղանական դեսպանատունը կը հաղորդէ Քանտահարէն ստացած հետեւեալ հեռագիրը.

— Նկատի ունենալով ներկայ կացութիւնը, Քանտահարի, Ֆարահի, Հէրաթի, Մազարի, Մէյմէնէի եւ Քաթղանի բնակիչները թագաւոր հռչակեցին նորին վեհափառութիւն Ամանուլլահ Խանը: Այս վերջինը ընդունեց աֆղանական ազգին արտայայտած բաղձանքը՝ երկիրը պաշտպանելու համար ամէն յարձակումէ եւ երաշխաւորելու համար հայրենիքի գերագոյն շահերը:

Վեհափառ թագաւորը անմիջապէս սկսաւ վերակազմել նոր կառավարութիւնը: Հազարա, Մոհմանտ, Սաֆք, Վարտաք ցեղախումբերը, ինչպէս նաեւ Հարաւի բոլոր շրջաններու եւ Լուկարտի ցեղախումբերը հաւատարմութիւն երդուեցան Ն. Վ. Ամանուլլահ Խանի:

Աֆղանիստանի դեսպանատունը արդէն ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ է Քանտահար քաղաքին հետ, ուր կը գտնուի ներկայիս Ն. Վ. Ամանուլլահ Խան:

Փէշավարէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ալի Ահմէտ խան, Ամանուլլահի նախկին կուսակիցներէն, Աֆղանիստանի էմիր հռչակուած է եւ անմիջապէս Քապուլի վրայ պիտի քալէ Ճակտալաքէն՝ որ Ճէլալապատէն 38 մղոն արեւմուտք կը գտնուի: Բայլեր ձեռք առնուած են Քապուլի օտար դեսպանատուններ անմիջապէս պարպելու համար: Այս նպատակով Փէշավարէն երկու անգլ. օդանաւեր ճամբայ պիտի ելլեն դէպի Քապուլ:

Հնդիկ իշխանութիւնները օտարականներուն անցագիր չեն տար՝ Աֆղանիստան մտնելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

"ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ՀԱՅ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐԵՆ ԻՍՔԷՆՏԷՐՈՒՆԻ ՄԷՋ,,

Արտահանի երեսփոխան եւ վագըթի խմբագրապետ Մէհմէտ Ասըմ պէյ կը գրէ այս խորագրին տակ. (24 Յունուար).

«Խաղաղասէր Թուրքիան գրեթէ բոլոր պետութեանց հետ համաձայնեցաւ, բայց միայն ո եւ է ձեւով չկրցաւ համաձայնիլ Ֆրանսայի հետ, որ Թուրքերուն իբր դարաւոր բարեկամը ճանչցուած է: Նոյն իսկ Փարիզի սեղանաւոր ֆրանսան կը համաձայնի կտրօններու շուրջ, իսկ Սուրիոյ եւ մանաւանդ Իսքէնտէրունի ծաւալապաշտ ֆրանսան չի համաձայնիր: Փարիզի ֆրանսան ամբողջ աշխարհի հետ հակապատերազմեան ուխտ կը կնքէ, իսկ Իսքէնտէրունի ֆրանսան զբաղած է հրավառ փաթաթ (*քունտաք*) դնելու Թուրքիոյ սրտին:

Էնկիւրիի համաձայնութեամբ Իսքէնտէրուն եւ շրջակաները ինքնավար վարչութիւն մը պիտի ունենային: Ասոր նպատակն էր ստեղծել ապահովութեան դուռ մը, որ գործիք չդառնայ օտար մեքենայութեանց: Մինչդեռ Ֆրանսացիները կը ջանան այնտեղ ստեղծել վարչութիւն մը որ ոչ թէ հիմնուի Թուրք եւ արաբ մեծամասնութեան վրայ, այլ քրիստոնեայ եւ հայ մեծամասնութեան մը: Այսպէս է որ, մարդահամար կատարուած ատեն, կարգ մը զրոյցներ հրապարակ հանեցին թէ արծանագրուողները պիտի զինուորագրուին եւ ուրիշ պարտաւորութեանց պիտի ենթարկուին: Այս պատճառով շատ մը իսլամներ չարձանագրուեցան: Միւս կողմէ, սակայն Ֆրանսացիները ներկայ գրեցին նոյնիսկ այն քրիստոնեաները, որոնք իրենց երկիրը գաղթած են: Այս ձեւով, շատ քիչ տարբերութիւն մնաց աճագին մեծամասնութիւն կազմող Թուրքերուն եւ փոքրամասնութիւն եղող քրիստոնեաներուն միջեւ: Այս հիման վրայ ալ, վերջին ընտրութեանց ատեն, Արաբներն ու Թուրքերը 197 երկրորդ կարգի ընտրող ունէին, իսկ օրթոտոքսները, կաթոլիկները եւ Հայերը հաւաքաբար 97:

Երբ Ֆրանսացիները այսպէս արուեստական կերպով կը բարձրացնեն հայ եւ ուրիշ քրիստոնեաներու համեմատութիւնը, դիւրաւ կը հասկցուի թէ դուրսէն Հայեր բերելով կրնան տասը տարիէն մեծամասնութեան վերածել փոքրամասնութիւնը: Ասոր համար Ֆրանսացիներուն ներկայիս հետապնդած քաղաքականութիւնն է դուրսէն քրիստոնեաներ եւ մանաւանդ Թուրքերու դէմ թշնամութեամբ լեցուած Հայեր բերել ու տեղաւորել Իսքէնտէրունի եւ շրջականերուն մէջ: Յետոյ, տեղական վարչութիւնը պիտի յանձնեն Թուրքերու թշնամի տարրի մը ձեռքը:

Ամէն մարդ գիտէ թէ ներկայիս հարաւային սահմանին վրայ ի՛նչ դժուարութիւններ կը քաշենք փախստական Հայերէն: Երբ լսենք որ հարաւային սահմանի վարչութիւնը անցնի թշնամի տարրի մը ձեռքը, կարելի է ըմբռնել յառաջ գալիք գէշութիւնները:

Տեսնելով որ դուրսէն բերուած Հայերու եւ քրիստոնեայ տարրերու միջոցաւ իրենք կը ճզմուին, Իսքէնտէրունի Թուրքերն ու Արաբները վերջերս պահանջեցին միանալ սուրիական հայրենիքին եւ այսպէսով պաշտպանուիլ:

Սակայն, Էնկիւրիի համաձայնագիրը թոյլ տուող չէ որ այսպէս հայ գաղթականներ բերուին եւ անոնց միջոցով ճզմուին Թուրքերը: Թուրքեւֆրանսական բանակցութեան ատեն, մեր կառավարութիւնը նկատի առնելու է այս խնդիրը:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ԳԼՈՒԽՆ ԱՌԱԾ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՀԱԶԱՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ ԶՐԿՈՒԱԾ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԷ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ)

ՀԱԼԷՊ, (17 Յունուար).— Դժբախտաբար այս հոսանքին առաջքը առնել անկարելի կը թուի։ Վրանաքաղաքը պարպուելու վրայ է, եւ մէկ տարիէն աւերակներու կոյտ մը պիտի դառնայ, անմարդաբնակ եւ ամայի։ Հրաշք մը պիտի ըլլար կասեցնել արտագաղթի հոսանքը, որքան ատեն որ մեկնողները հասած-չհասած, առանց ուսումնասիրած ըլլալու նոր շրջապատը եւ միջավայրը, կը գրեն իրենց պարագաներուն, որ ժամանակ չկորսնցնեն եւ կապելով իրենց բեռները ճամբայ ելլեն դէպի Արժանթին, Պրազիլիա եւն.։ Մեկնողները անհամար են։ Ամէն ոք պատրաստութեան մէջ է. շաբաթ չանցնիր որ նոր կարաւան մը չմեկնի։ Ակնաբոյժներու դարմանատուները գացէք եւ դիտեցէք բազմութիւնը. որուն որ հարցնես, պատասխանը մէկ է — Հարաւ. Ամերիկա։ Դպրոցական տղաք ամէն օր արտօնութիւն կ'առնեն ուսուցիչէն՝ աչքի դարմանատուն մը երթալու համար։

Խօսակցութեան մէջ օր մը կաթ. փոխանորդ Խադ Ծ. Վրդ.ին յիշեցուցի թէ կարելի չէ՞ր այս հոսանքին առաջքն առնել, վարդապետը սկզբունքով հակառակ ըլլալով արտագաղթին, պատասխանեց թէ, չեն կրնար արգելք հանդիսանալ, վախնալով միշտ անորոշ ապագային անակնկալներէն, որովհետեւ կիլիկեցի ժողովուրդը վերջին անգամ դառնօրէն ճաշակած է իր եւրոպական բարեկամութեան դառնութիւնը։ Մարդ իսկապէս խօսք չի գտներ ըսելու անճար ժողովուրդին սրտին խորէն դուրս պոռթկացող հառաչանքներուն, որովհետեւ ամէն մէկը սիրտ բզքտող պատմութիւններ ունի իր շրթունքին ծայրը։

Այո՛, կ'ըմբռնեմ աքլորներ, օր մը օրանց անկեղծօրէն, սրտցաւօրէն մօտեցա՞ք այս ժողովուրդին, լսեցի՞ք անոր ցաւը, պատմել տուի՞ք իրենց տառապանքները, եւ եթէ ըրիք այդ բոլորը, չկարմրեցա՞ք, չխղճահարեցա՞ք...

*** «Ակնարկ մըն ալ՝ աւելի հեռուն» խորագրով խմբագրականի մը մէջ (29 դեկտ. 1928) «Յառաջ» կը վերլուծէր 1928 տարուան ընթացքին հայութեան տարած աշխատանքը կրթական կեանքի մէջ, սկսելով Եւրոպայէն մինչեւ Պալքանեան երկիրները, յետոյ քերելով կ'իջնէր եւ կանգ կ'առնէր Սուրիա-Լիբանանի վրայ, իբրեւ ամէնէնհոծ եւ կեդրոնացած գաղութը։ Ու իր թղթակիցներուն կ'ուղղէր քանի մը հարցումներ, այն հաւատքով թէ պատասխանները լուսաւոր պիտի ըլլան ընդհանրապէս հայութեան համար։

Պատասխանելով Ա. հարցումին թէ, վրանային տարագիրները հողին կապելու համար տարուած աշխատանքը ո՛րքան արդիւնաւոր եղած է, դժբախտաբար ըսենք թէ սպասուած արդիւնքը չէ տուած, անոր համար որ շինուած գիւղերը չեն լրացներ առողջապահական պայմանները։ Այդ գիւղերուն մէջ բնակութիւն հաստատած են հայկ. բարձրաւանդակէն մինչեւ Կիլիկիոյ լեռնային ժողովուրդները։ Քանի մը հոգիներ որոնք Հալէպ եկած էին, ալ չվերադառնալու պայմանաւ, պատմեցին թէ բնակարանները ունին ամէն տեսակ յարմարութիւններ, սակայն կլիման վատառողջ է։

Եւ իսկապէս անոնց դէմքերը դեղնած էին սեխի նման։ Կ'ըսեն թէ «էքալիփթիւս»ի ծառեր տնկելով 1—2 տարուան մէջ օդը կը փոխուի եւ գիւղը բնակելի կը դառնայ. սակայն մինչեւ որ այդ ծառերը բուսնին, շինուած գիւղերը ամայի պիտի դառնան, եթէ ուրիշ միջոցներ ձեռք չառնուին։

Բ.— Կրթական ճիգեր.— Ինչպէս ծանօթ է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, միայն Հալէպ իր մէջ կը համրէ աւելի քան 5000 աշակերտութիւն, որուն պատկերը տուած եմ իմ նախորդ թղթակցութեամբս։ Այդ 5000 աշակերտութեան մէկ մասն է միայն որ կը շնչէ հայկական մթնոլորտի մէջ, շնորհիւ ազգ. վարժարաններու, որոնց մէջ աչքի կը զարնեն Հայկազեան երկրորդական, Վրանաքաղաքի Մեսրոպեան, Ներսէսեան եւ Սահակեան վարժարանները, զուտ ազգ. կրթութեամբ, ինչպէս նաեւ Այնթապի Կրթասիրացը. իսկ Կիլիկեան վարժարանը ենթարկուած է խորհրդային հովերու. Նոյ. 29ը կը տօնէ։ Աշակերտներու մնացեալ բազմութիւնը կը կրթուի օտար հաստատութեանց մէջ. Հայերէնը կ'աւանդուի իբրեւ օտար լեզու։ Եզրակացութիւնը կը ձգեմ ընթերցողներուն։

Նկարագրած էի թէ զուտ ազգ. վարժարանները ի՛նչ դժնդակ պայմաններու մէջ կը գտնուին նիւթական տեսակէտէն։ Ոչ մէկ օժանդակութիւն բախտաւոր գաղութներէն, որպէսզի մենք ալ ունենայինք օտարներու հաւասար կրթարաններ, փրկելու համար նորահաս սերունդը մարդորսներու երկաթեայ ճանկերէն։ Դժբախտաբար հայ հարուստը չի հետաքրքրուիր ոչ իր ազգով եւ ո՛չ ալ ազգային դպրոցով։ Իսկ օրուան հացը հազիւ ճարող գաղթական ժողովուրդէն աւելին սպասել անշուշտ ճիշդ չէ։ Մենք ականատես եղած ենք Փարիզի մէջ հայ հարուստներու փարթամ կեանքին։ Անոնք ոչ մէկ հաճոյքէ կը զրկեն իրենք զիրենք, կը վատնեն ու կը վատնեն հազարներ, մէկ երկու ժամուան մէջ լեցնելով պարուհիներուն գրպանները՝ «Մուլէն Րուժ»ի եւ նման վայրերու մէջ, իսկ սեւաբախտ հայ ժողովուրդին անմեղ մանուկները, որոնք ամէն ընդունակութիւն ունին յառաջդիմելու, զարգանալու, զրկուած են դպրոցական ամէնէն տարրական առարկաներէն, նոյնիսկ պարտականութեան տետրակներ գնելու հնարաւորութենէն։ Սրտցաւ հայրենակի՛ց, սիրտդ չի՞ խշխշար կարդալով այս տողերը։ Հայ պատանիին դաստիարակութիւնը ձգուած է պատահականութեան եւ տեղական շատ համեստ պայմաններու։ «Յառաջ»ը որքա՛ն ալ հարցապնդէ, չի կրնար գոհացում ստանալ, որքան ատեն որ մեր դրամական միջոցները կը մնան շատ ողորմելի ու ճղճիմ։

ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ

ՍԱՐԷՆ ՋՈՐԷՆ

Չինաստանի մէջ մինչեւ հիմա ալ Թատրոնի մէջ կնոջ դերերը այրերը կը կատարեն։

*** Ֆրանսական «կլասիկը» նաւը 72 միլիոն հաւկիթ դէպի Եւրոպա բերաւ Շանկհայէն։

*** Երբ 15րդ դարուն ասեղը գտնուեցաւ, այնքան սուղ էր որ, ծնողներ իրենց աղջիկներուն տարեկան գումար մը կը տրամադրէին ասեղ գնելու համար։

*** Տիքընսի հինգ էջ ձեռագիրը 1.800.000 ֆրանքի ծախուած է Լոնտոնի մէջ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԼԵՍՍԻՆԿԻ 200ԱՄԵԱԿԸ

ՊԵՐԼԻՆ, 24 Յունուար.— Գերմանիոյ, մասնաւորաբար Պերլինի մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ Լեսսինկի ծննդեան 200 ամեակը, այս ամսու 22ին։

Կոթհոլդ Էֆրայիմ Լեսսինկ, այն մեծ քննադատն է, որ իր գրածներուն միջոցաւ հիմը դրաւ գերման դասական գրականութեան։ Խաչակրութեանց շրջանէն մինչեւ 18րդ դարու կէսը՝ ֆրանսական գրականութիւնն ու արուեստն էին որ օրինակ կը ծառայէին գերման աշխարհին։ Լեսսինկ առաջիններէն եղաւ որ քննադատեց այն ատենի գրագէտ Կոթշէտը, որ կուրօրէն կը ձգտէր ջնջել գերման ժողովրդական արտադրութիւնները եւ տիրապետող դարձնել մասնաւորաբար ֆրանսական թատրոնը։ Լեսսինկէն առաջ ալ այս տեսակէտը քննադատողներ եղած էին, ինչպէս Զուիցերացի Պոտմըրը եւ Պրայտինկըրը, բայց ասոնք չէին ունեցած այն ուժգնութիւնը որ պէտք էր, եւ որ երեւան բերաւ Լեսսինկ իր Նամակներուն մէջ (17րդ Նամակ)։ Ինք էր որ մատնանշեց առաւելութիւնը Շէյքսփիրի եւ ընդհանրապէս անգլիական գրականութեան։ Օրինակ բերելով «Տոքթ. Ֆաուստ» գերման ժողովրդական խաղը, Լեսսինկ ցոյց տուաւ թէ անգլիական գրականութիւնը ո՛րքան մօտ է գերման հոգեբանութեան։

Ֆրանսական թատրոնին դէմ սկսած իր այս պայքարը, որ երիտասարդ գրողներու կողմէ ջերմ ընդունելութիւն գտած էր, ամբողջացուց «Համբուրկիշէ դրամատուրկի» գրքին մէջ։ Վոլթէրի եւ Քոռնէյլի անբնականութիւնները վեր հանելով, ցոյց տուաւ մասնաւորաբար ֆրանսական դասականութեան հիմնական սկզբունքին, երեք միութեանց՝ ժամանակի, տեղի եւ գործունէութեան անտեղիութիւնը։ Ընդհակառակն, ուղղակի վերլուծեց Արիստոտէլը եւ ֆրանսական քննադատներու սխալ հասկացողութիւնը։ Լեսսինկ թատրոնի հիմնական օրէնք նկատեց միայն գործողութեան միութիւնը եւ իր անձնական գործով օրինակը տուաւ (Mina von Barnhelm) սկիզբը դնելով գերման թատրոնին եւ կատակերգութեան։ Մինչեւ այն ատեն եւ մասնաւորաբար իր օրերուն, ինչ որ ֆրանսական էր՝ լաւ է եւ անխոցելի։ Ֆրիտրիխ Բ.ի կամ Մեծի օրով, երբ գերման գրականութիւնը բանի տեղ չէր, բաւական վստահութիւն պէտք էր, գերմանական կեանքէ, այն ալ եօթնամեայ պատերազմէն նիւթ մը բեմ հանելու համար։

Լեսսինկի անհամար քննադատական գործերէն Լաոքոնը (Laokoon) կ'արժէ յիշատակել։ Հռոդոսցի երեք յոյն արձանագործներու շինած այդ հրաշակերտը յունական արուեստի իբր նմոյշ կ'առնէ ան ու կ'ընդդիմանայ Վինքըլմանի տեսակէտներուն։ Արուեստագէտը, կ'ըսէ Լեսսինկ, պէտք է գիտնայ ընտրել իր «պտղաւոր պահը», այսինքն կարելի եղածին չափ շատ բաներ ենթադրել տայ այդ «պահ»էն առաջ եղածին եւ գալիքին մասին։ Միւս կողմէ, արուեստը գեղեցիկը պէտք է ցոյց տայ, որովհետեւ տգեղ դիրք մը կամ տգեղ դէմք մը, ժամանակի ընթացքին, նողկանք միայն կ'ազդէ։ Օրինակ՝ եթէ Լաոքոնը այդ օձէն պրկուած վայրկեանին փոխանակ կսկծի արտայայտութեան համար բերանը քիչ մը բանալուն, պոռացած վիճակի մէջ ցոյց տրուէր, դէմքի ծամածռութիւնները եւ բերնի տգեղ բացուածքը մեր ժամանակներուն, պժգանք պիտի առթէին։ Այսօր փոխարէն, գրականութիւնը ազատութիւնը ունի իր հերոսը ամէն տեսակ ճիչերով ներկայացնելու, ինչպէս ըրած է Վիրգիլիոս, որովհետեւ ան կրնայ յաջորդ էջերով նոյն հերոսին ազնուականութիւնը տալ։ (Շիլթեանի ձկնավաճառուհիի նկարը որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, ըստ Լեսսինկի սկզբունքին տգեղ է)։

Մեծ եղաւ ազդեցութիւնը այս գրքին երկար ատեն եւ մինչեւ այսօր, գերման նկարչութեան եւ արձանագործութեան վրայ։

Լեսսինկի գրած թատերգութիւններէն «Նաթան Իմաստուն»ը յատկանշական է իր մարդկային հիմքով Գերմանիոյ մէջ. Հրեաները քրիստոնեաներու հաւասար մարդիկ չէին եւ կ'անարգուէին. Լեսսինկ իբրեւ մարդասէր եւ լուսաւորող, այս կտորին մէջ երեք մատանիներու պատմութիւնով հրապարակ կուգայ թէ երեք կրօնքները մովսիսականութիւնը, քրիստոնէութիւնն ու մահմետականութիւնը հաւասար են իրենց բուն արժէքով, բայց մէկուն լաւ կամ գէշ ըլլալը կախում ունի հաւատացեալէն։

Հրեաները շատ բան կը պարտին իրեն։ Ինքն էր որ, այսպէս, պահանջեց անոնց հաւասար նկատուիլը։

Ուրիշ քննադատական գրութիւններով Լեսսինկ ուղղութիւն տուած է նորառակագրութեան մը. ունի «Ինչպէս հինները մահը կը պատկերացնէին» ուսումնասիրութիւնը, «Միս Սառա Սամսոն»՝ առաջին գերման քաղաքի կեանքէ առնուած թատերգութիւնը, եւն. եւն.։ Քննադատած է նաեւ քրիստոնէական վարդապետութիւնը։

Ահա այս մարդուն էր որ իրենց յարգանքը բերին Գերմանիոյ արուեստի եւ գրականութեան ակադեմիաները։ Լեսսինկ էր որ իր գործունէութեամբ բացաւ այն բեղմնաւոր ճամբան, ուրկէ անցաւ գերման դասական սերունդը։ Առանց իրեն կարելի չպիտի ըլլար երեւակայել Հերթէր մը, Կէօթէ մը կամ Շիլլեր մը։

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ՊՂՏՈՐԵԼ ՋՈՒՐԵՐԸ

ՀԱՄԱՏԱՆ, 10 Յունուար (Սեփ. թղթ.).— Յաճախ Թուրք թերթերու մէջ կը հանդիպինք Պարսկաստանի մասին գրուած թրքաշունչ յօդուածներու, որոնց հեղինակները մէկ նպատակ ունին. — Ջուր պղտորել եւ պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալ։ Այդ ստայօդ գրուածքներով կ'ուզեն Պարսկաստանի Հայերը եւս «վտանգաւոր» ցոյց տալ, եւ յառաջ բերել բռնութիւն, հալածանք եւ թերեւս աքսոր, ինչ կրկին տեղի ունեցաւ Թուրքիոյ մէջ։

Այդպիսի թունաւոր գրուածք մըն էր Պոլսոյ «Ազէրի Թիւրք» թերթի մէկ թղթակցութիւնը, իբրեւ թէ Թէհրանէն ղրկուած (տես «Յառաջ» թիւ 784)։

Այդ յօդուածով, թղթակիցը (որ անշուշտ Բագուի Մուսավաթականներէն մէկը պիտի ըլլայ) կը ճգնի օրինակներով ապացուցանել թէ՝ Պարսկաստանի մէջ պոլշեւիկներու տարածման գլխաւոր ազդակը հայ տարրն է՝ ինչպէս ինքը կ'ըսէ. «Ընդհանրապէս Պարսկաստանի մէջ Հայերը սովետներու աջ բազուկն են»։

Ճիշդ է, Պարսկաստանի մէջ պոլշեւիկները կը փորձեն մեծ կազմակերպութիւն ստեղծել, սակայն չեն յաջողած եւ չպիտի յաջողին։

Սակայն ո՞վ է գլխաւոր պատճառը, որ այստեղ մարքսիզմի առաքեալները օրինաւոր թէ ապօրէն միջոցներով իրենց վարդապետութիւնը կը քարոզեն։

Մի զարմանաք, եթէ ըսեմ, որ առաջին հերթին, Պարսկաստանի նիւթական-տնտեսական պայմաններէն ծնած քաղաքականութիւնն է։

Ճիշդ է, Պարսկաստան կապիտուլասիոնները ջնջելով երեւութապէս ազատուեցաւ օտար ճնշումէ, սակայն օտարին տնտեսական գերիշխանութենէն դեռ եւս ազատ չէ։

Ժամանակին կառավարութիւնը զինեց հնարաւոր միջոցներու, պոլշեւիկներու քարոզչութեան առաջքն առնելու համար, սակայն սովետներու քարոզչութեան բոլոր աղբիւրները ցամքեցնել անհնար էր, տնտեսական առանձնայատուկ պայմաններու պատճառով։ Պէտք է խոստովանիլ, որ թէեւ սովետներն ամէն գործի մէջ անշնորհք գտնուեցան, սակայն աշխատաւորութեան արդար աշխատանքի գնով, կրցան արտասահմանի ինչպէս եւ այս երկրին մէջ, գրգռութեան համար մեծագումար դրամներ վատնել։

Պարսկաստանը կը փորձէ թօթափել Ռուսաստանի տնտեսական լուծը եւ երկաթուղիներու աշխատանքները հիմ կը ծառայեն այդ գործին։

Այս միջանկեալ անհրաժեշտ բացատրութիւնը տալէ յետոյ, իմ կարգին կը փորձեմ հաղորդել թէ «Ազէրի»ի տեղեկութիւնները բոլորովին բանսարկութիւն են։ Իր մատնանշած փաստերն Հայերու «աջ բազուկ» ըլլալու մասին՝ շատ անհիմն են։ Եւ որ ամենակարեւորն է, ինքն է ըսողը, թէ՝ Հայերը երկրորդական պաշտօններ ունին, իսկ գլխաւորները՝ Հրեաներն են եւ Ռուսները։ Սակայն եւ այնպէս թող կուտայ իրեն աջ բազուկ անուանել Հայերը։ Բաւական չէ քանի մը օրինակներ բերել սինեմայի տոմսակավաճառներու եւ խանութներու երկրորդական ծառայողներու եւ հէքեաթական «Սուլթանզադէ»ներու մասին։

Եթէ «Ազէրի»ի թղթակիցը արդարամիտ ըլլար, պիտի տեսնէր, որ՝ Պարսկահայութիւնը իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ միայն զզուանքով է լեցուած դէպի սովետները։ Պիտի տեսնէր, որ՝ հայ ժողովուրդը ազգային եւ խորհրդարանական ընտրութիւններու մէջ իր ձայնը կը վստահի հակախորհրդային տարրերու։ Պիտի տեսնէր, որ՝ Հայերը Պարսկաստանի յառաջդիմութեան, անկախութեան ջատագովներն են եւ բնաւ չեն խառնուիր երկրի քաղաքականութեան՝ նուիրուելով իրենց մշակութային աշխատանքներուն։ Իր իսկ բերած բոլոր օրինակները կ'ապացուցանեն թէ Հայերը շատ չնչին մասնակցութիւն ունին սովետներու կողմէ կատարուած աշխատանքներու մէջ։ Հայերն անձամբ իրենց բուն հայրենիքին մէջ կրած են կարմիր բռնակալութեան լուծը եւ շատ գիտակ են թէ ինչ բարիքներ պիտի բերեն Մարքսիզմի առաքեալները։

Սակայն նկատելով, որ «Ազէրի»ի այդ գրուածքը խառնակիչ բնոյթ ունի եւ նպատակն է Հայերը «վտանգաւոր» ցոյց տալ պարսիկ կառավարութեան մօտ, մեզ կը մնայ մէկ բան,— մամուլի միջոցով խարազանել նման թղթակիցները եւ լուսաբանել ճիշդն ու ստոյգը։ Ցաւով պէտք է խոստովանիլ, որ յաճախ պարսիկ կառավարութեան ստորադաս պաշտօնեաները հաւատ կ'ընծայեն Թուրք եւ պոլշեւիկ բանսարկութեանց, որմէ կրնայ մեծապէս տուժել պարսկահայութիւնը, առնուազն անվստահութիւն շահելով։

Մամուլի մէջ երեւան գալով միայն հնարաւոր է ցոյց տալ, թէ Թուրք ու խորհրդային քարոզչութիւնը իր բոյնն է դրած Պարսկաստանի մէջ եւ Հայերը երբեք աջ բազուկի դեր չ... Եւ ընդհակառակն՝ Թու... թաթար անձերու ներ... թիւնը բարձր պաշտօններու... եւ անոնց սիրալիր յարա... թիւնները Թուրք եւ խոր... յին գաղտնի գործակա... հետ, բոլորովին ուրիշ բա... պացուցանեն։

Մէկ խօսքով, պէտք է... խստիւ մամուլի միջոցով... մարտութիւնը երեւան բեր... շեշտել թէ Հայերը մշտ... կապ են եղեր Իրանին... միան, աւելի զարգացնել... պերը։ Ճիշդ է, արտասա... եան հայ մամուլը կը կ... այստեղ մեծ հետաքրքրու... սակայն անհրաժեշտ է պա... րէն լեզուով թերթ մը, ... ռայէ պարսիկ բարեկամու...

Այդ տեսակէտէն հաւ... օգտակար եւ ողջունելի... Եղիկեանի ծրագրած ... Բեարիր» թերթի ձեռն... Թերթը լոյս պիտի տեսնէ... մէջ, որ Պարսկաստանի... ւոր քաղաքներէն մէկն... թերթը նոյն ծառայ... պիտի մատուցանէ մեզ, ... Կովկասի եւ Ռուսաստան... հրատարակուած ռուսերէ... թերթերը։ որոնք կը հ... րակուին հայ խմբագի... կողմէ։

ԱՄՐԱՍ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՃՇԴՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 26 յուն... Վերջերս «Յառաջ»ի Մ... երկու թղթակիցները փո... Մարսէյլի ազգ. կեանքի ը... նուր պատկերը տալ։

Այս եռանդը, հետեւանք... ծեա «Յառաջ»ի «Ակ. կո... ծանօթ խմբագրականին, ... գնահատելի է, քանի որ ան... ձգտին երեւան հանել կա... իրողութիւններ եւ լուսա... գայթակղեալ միտքերը։

Այդ թղթակցութիւն... մէջ, սակայն քանի մը կէտ... կարօտին լուսաբանութեան։ առթիւ տեսակցութիւն մը ... ցայ Ազգ. Կեդր. Վարչութ... ատենապետ Պ. Գարեգին Շ... եանի հետ, որուն ճշգում... փութամ հաղորդել «Յա...

Դեկտ. 14ի թիւին մէ... կը գրէր — «Արդարեւ հա... ուեցաւ որ Պ. Յովհ. Ասպ... ստացած վարձատրութիւնը ... գտնէ եւ այդ իսկ պատճ... գնահատելի ծառայութիւ... չուզեր մատուցանել դպրոց... կ'ուզէ վայրկեան մը առա... իսկ դասախօսութիւնը կես... գնով մեկնիլ դպրոցէն»։

Պ. ատենապետը պատա... նելով հարցումներուս, յայ... րեց.

— Պ. Յովհ. Ասպետ ոչ... եւ ոչ ալ նախկին Ուսում... Հուրդի հետ նիւթական ... ունեցած է։ Ան եղած է բար... իր պաշտօնին կիրարկութեան... Այս տարուան ուսուցչական ... նածուներու մէջ էր, թերե... զինք ընտրէինք, եթէ պէտք ... լար աւելի ուսուցիչ։

*** «Յառաջ»ի 18 յուն... թիւին մէջ Ս. Միլտոնեան խօ... Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. Վ... պարտէզի եւ նախակրթ... մասին, կը յայտնէ որ «աշակ... ներու ամսաթոշակները լ... բաւեն պաշտօնեաներու ամս... ներուն»։ Այդպէ՞ս է։

Գ. Շահլամեան.— Երան... բայց դժբախտաբար այդպէ... Լաւ կ'ըլլայ որ մեր թղթակ... ը ինչ որ կը գրեն, մասնաւո... պաշտօնական խնդիրներու հ... հիմնապէս ստուգեն ու ապա...

Մեր դպրոցի պիւտճէն մ... ւորապէս հետեւեալն է.— ... կերտներէ կը գոյանայ 3000-3200 ֆրանք ամսաթ...

որ կը գանձուի տասը ամիս միայն, դուրս ձգելով արձակուրդի ամիսները։ Ուրեմն տարին 32.000 Փր. ամսաթոշակ ունինք։ Որուն փոխարէն կը վճարենք ուսուցիչներուն 4250 փրանք ամսական, այսինքն տարեկան՝ 12 ամսուան համար 51.000 փրանք։ Ասոր վրայ պէտք է աւելցնենք նաեւ շէնքի վարձքը՝ 7000 փրանք տարեկան ու նաեւ զանազան ծախքեր՝ նորոգութիւն եւայլն 2000 փրանք, կ'ունենանք նուազագոյն 60.000 Փր. ելք՝ 32 000 մուտքի մը դէմ, այսինքն տարեկան 28 30.000 բաց մը դպրոցէն, զոր գոցելու համար, այո՛ կապուած ենք բանկալին։ Ուրեմն. մեր կեդրոնի դպրոցները ինքնաբաւ չեն։

*** «Յառաջ»ի 23 յունուարի թիւին մէջ Կ Ս. խօսելով 1922-1923ի գաղթականներու վիճակէն, կը գրէ.

— «Սուտ խօսած չեմ ըլլար երբ ըսեմ թէ, Մարսէյլի հին գաղութը որ մեծ մասով բարգաւաճ վիճակ ունէր, շատ ալ չհետաքրքրուեցաւ»։

«Հին գաղութի անդամները, ինչպէս միշտ այս անգամ ալ իրենց գրասենեակներուն եւ գղեակներուն մէջ նստած, ինքնաշարժերու կամ շքեղ զբօսավայրերու մէջ ընկողմանած, կը խօկային փառքի ու շահի վրայ...»

Գ. Շահլամեան.— Այս վերագրումը հին գաղութի հասցէին միանգամայն սխալ է եւ անարդար։

Պէտք է խոստովանիլ որ 1922—23ի Իզմիրի եւ Կ. Պոլսոյ գաղթի շրջանին, հին գաղութը, իր կարելին ըրաւ թեթեւցնելու եւ մեղմացնելու համար հայրենակիցներու թշուառութիւնը։

Այն ատենուան Ազգ. Միութեան ատենապետին Պ. Յովհ. Յաւթաճեանի եւ անդամներուն ցոյց տուած զոհողութեան ոգին, ինչպէս եւ Հայ կարմիր խաչի անդամուհիներուն ցոյց տուած եռանդն ու թափած ճիգերը ուրանալ, պիտի նշանակէր անարդարութիւն. Օտտօյի եւ Միրապօյի գաղթականներու կազմակերպութիւնը, արդիւնք էր ստեղծուած այդ բարձր տրամադրութեան եւ թափուած աշխատանքներուն, որոնց յառաջապահը կը հանդիսանար Հ. Հ. Պատուիրակութեան ներկայացուցիչ Պ. Տիգրան Միրզայեանցը։

Եւ ինչո՞ւ չաւելցնել նաեւ որ Մարսէյլը հին եւ նորի խնդիր ունեցած չէ բնաւ։ Հին գաղութը [...]գիւ 45—50 տուն, այսօր ալ կը մասնակցի ազգային գործերո՛ն ա՛յն չափով — եթէ ոչ աւելի — քան նոր գաղութը կը մասնակցի, նիւթապէս թէ բարոյապէս։ Ազգ. Վարչութիւնը Մարսէյլի մէջ հինի եւ նորի նման ճեղք չէ տեսած։ Այդպիսի բան չկայ չի կրնար ըլլալ»։

Հրատարակութեան տալով այս ճշգումները, կ'ուզեմ բաժնել նաեւ իր — որպէս հին գաղութի պատկանող փորձառու եւ գործօն հայրենակցի մը — հաւատքը եւ լաւատեսութիւնը Մարսէյլի ազգային գործերու յաջողութեան մասին։ Ան կը հաւատայ, թէ Մարսէյլի գաղութը որ օրէ օր աւելի ինքնաբաւ եւ ապահով կը դառնայ, եւ քանի մը տարիէն պիտի ըլլայ տիպար եւ օրինակելի կեդրոնական գաղութ մը, ազգային, եկեղեցական, կրթական, հայրենակցական օրկաններով։

Գ. ԽՍՐԱՑԵԼԵԱՆ

ՄԱՀ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ ԱՐՔԵՊՍ.Ի

Պոլսոյ նախկին պատրիարք Յովհաննէս արքեպիսկ. Արշարունի բանկալթիի ֆրանս. հիւանդանոցին մէջ մեռած է յունուար 22ին եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուած 25 յունուար ուրբաթ օր:

Արշարունի արքեպիսկ. (աշխարհական անունով Միհրան Մանուկեան) 79 տարեկան էր: Ծնած է 1850ին Թօփ Գափու, ուր ստացած է իր նախնական կրթութիւնը, յետոյ յաճախած է պալաթի, ֆրէրներու վարժարանները եւ ժամանակ մըն ալ կալաթայի Սէրայի լիսէն:

Նախ հետեւած է ուսուցչական ասպարէզին, եւ 1880ին ալ ընդգրկած՝ եկեղեցական ասպարէզը: վարդապետ ձեռնադրուելէ յետոյ քարոզչի պաշտօնին կոչուած է Եէնի Գափուի մէջ, ուրկէ նոյն պաշտօնով փոխադրուած է Պալաթ, միեւնոյն ատեն վարելով տեղւոյն Ազգ. վարժարանին տեսչութիւնը՝ քանի մը տարի: կանուխէն անդամակցած է Ազգ. ընդհ. եւ կրօնական ժողովներուն եւ զանազան յանձնաժողովներու:

1895ին Իզմիրլեան պատրիարքի օրով կ'ուղեւորի Պրուսա, ուր յետոյ Առաջնորդ կ'ընտրուի եւ այդ առթիւ եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի: Բաւական երկար պաշտօնավարութիւն մը կ'ունենայ Պրուսայի մէջ: 1908ին Պոլսոյ պատրիարքական տեղապահ կ'ընտրուի եւ 1911ին ալ Պատրիարք:

Արշարունի արքեպիսկ. պատրիարքական աթոռին վրայ կը մնայ մէկուկէս տարի: Անկէ վերջ քարոզչական պաշտօններ վարած է: ընտրուած է քանիցս կրօն. ժողովի ատենապետ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՏՆՏԵՍ. ՏԱԳՆԱՊԸ

Սոֆիայէն կը հաղորդեն.— Պուլկարիոյ տնտեսակա՛ն ընդհանուր կացութիւնը օրէ օր կը վատթարանայ։

Ծխախոտի ճարտարարուեստը բոլորովին անգործութեան մատնուած է։ 30.000 բանուորներ առանց աշխատանքի կը մնան։ Մետաղագործական բանուորներու մեծ մասը, ինչպէս նաեւ երկրագործական եւ շինութեանց բանուորները անգործ են։ Գործազուրկներու թիւը 190,000ի կը մօտենայ։ Ծրագրուած է արձակել պետական 10,000 պաշտօնեաներ. կործանած բազմաթիւ արհեստաւորներ եւ գիւղացիներ կուգան ստուարացնել անգործներու բանակը։

Գործազուրկներու մարմիններ կը կազմուին հետեւեալ նշանաբանով. - պետական օգնութիւն, բաւարար ռոճիկ, աշխատանքի ստեղծում, պետական պաշտօնեաներու իրենց պաշտօնէ չհանուիլը եւայլն։ Ասոր կողքին առեւտրական հաշուեկշիռը ցոյց կուտայ աւելի քան 800 միլիոն լէվայի բաց մը. հատուցումները չեն վճարուած, ծախքերը ահռելիօրէն կը բարձրանան եւ պիւտճէն 7—800 միլիոնի բաց ունի։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ ՍՈՖԻԱՅԻ ՄԷՋ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն.— Անծանօթներ մտան վարդի իւղի վաճառական Շիփքոֆի բնակարանը եւ ռումբ մը նետեցին։ Ռումբը պայթելով խորտակեց շէնքին պատուհանները ու ծանրապէս վնասեց ջերմանոցի մը։ Մարդու կորուստ չկայ։ Ահաբեկիչը անծանօթ է եւ յաջողած է փախչիլ։ Շիփքոֆ քաղաքականութենէ հեռու ապրած ըլլալով, կը կարծուի թէ այս մահափորձը անձնական վրիժառութիւն մըն է կամ դրամ քաշելու փորձ մը։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԵՂԵՂ ԻԶՄԻՐԻ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

Իզմիրի եւ Պալըքէսիրի շրջանակին մէջ տեղացող առատ անձրեւներու հետեւանքով, բոլոր գետերը յորդած են եւ Մաղնիսայի դաշտը ամբողջութեամբ լիճի մը վերածուած է։

Պալըքէսիրի շրջակայքը, հեղեղները 1000 խորանարդ մեթր մեծութեամբ ահագին ժայռ մը քշած ու երկաթուղիին մօտեցուցած են, սպառնալից դիրքի մը մէջ։ Այս պատճառով, շոգեկառքերու երթեւեկը ընդհատուած է։

Բէտիզ գետը այնքան առատօրէն յորդած է որ Մաղնիսայի դաշտին վրայ տարածուած ջուրը երեք մեթր բարձրութեան հասած է։ Երկաթուղագիծը աւրուած է Մէնէմէնի եւ Մուրատիէի միջեւ եւ Էմիրալէմ կամուրջն ալ քանդուած է։ Իզմիր-Գասապա, Իզմիր-Աֆիոն եւ Իզմիր-Պանտրմա գծին վրայ շոգեկառքերուն երթեւեկը ընդհատուած է եւ թղթածրարը Պոլսոյ ճամբով ու ծովէն կը փոխադրուի։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ 26 յունուար.— Եւրոպական Կ. խաչի Կեդր. Վարչութեան լիազօր ներկայացուցիչի հրաւէրով յունուար 24ին տեղի ունեցաւ խորհրդակցական ժողով մը, Գ. քաղաքապետարանի մատենադարանի սրահին մէջ։ Ներկայ էին Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի, Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէի, Զ. Ո. Մ.-ի եւ Պատանեկան Միութեան ներկայացուցիչները։ Կ. Խաչի լիազօր ներկայացուցիչը համառօտ զեկուցում մը ըրաւ եւ պարզեց ժողովի գումարման նպատակը, — կազմել ուսումնական խորհուրդ մը՝ հիմնելու համար մանկապարտէզ մը։

Դիւանի ընտրութենէն յետոյ, նախագահ Պ. Աղեքս. Կիւլպէնկեան բացաւ ժողովը։ Սկզբունքով ընդունուեցաւ կազմել 9 հոգինոց Ուսումնական խորհուրդ մը, որու անդամներէն 4ը կին եւ 5ը այր պէտք է ըլլան, ինչպէս նաեւ ատենապետը Կ. Խաչի անդամուհիներէն յարմարագոյնը։

Պատրաստուեցաւ երկսեռ թեկնածուներու ցանկ մը եւ պաշտօն տրուեցաւ Կ. Խաչի կեդրոնական վարչութեան լիազօր Պ. Մեսրոպ Գույումճեանի թեկնածուներու համաձայնութեամբ կազմելու Ուսումնական խորհուրդ մը ու յառաջիկայ նիստին ներկայացնելու զայն։ Որոշուեցաւ նաեւ տպագրել տալ 50 փրանք փոխարժէքով նուիրատոմսեր եւ շրջաբերութեան հանել ինպաստ կրթական գործին։ Տոմսերը կնքուած պիտի ըլլան Ազգ. կեդրոնական վարչութեան եւ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կնիքով եւ ստորագրուած Ուսումնական խորհուրդին ատենապետին, ատենադպիրին եւ գանձապահին կողմէ։ Ուսումնական Խորհուրդը իր բոլոր գործունէութեան համար պատասխանատու է ներկայացուցչական ժողովին։ Երբ տպագրուին նուիրատոմսերը, պիտի ձեռնարկուի հանգանակութեան՝ պատրաստ երեք հազարփր.ը՝ երեսուն հազար փրանքի բարձրացնելու մտահոգութեամբ։ Ոչ մէկ կասկած որ Լիոնահայ աշխատաւորութիւնը առատաձեռնօրէն պիտի մասնակցի հանգանակութեան, ու հետզհետէ բարոյական նախաձեռնութեամբ չպիտի զլանայ իր աջակցութիւնը՝ շուտով բանալու համար մանկապարտէզ մը իր յարակից բոլոր կազմածներով։

Կը կարծենք թէ «Ուսումնական խորհուրդի ստեղծումով, առիթը ներկայացած կ'ըլլայ Հայրենակցական միութիւններուն իրենց գոյութեան գործնական ապացոյցը տալու, սատարելով սոյն կենսական պահանջի իրականացման։ Աւելորդ չենք նկատեր անգամ մը եւս կրկնել թէ անխտիր պէտք է գործի լծել բոլոր ընդունակ տարրերն ու քոյր միութիւնները։

Յ. Նիկողոսեան

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ. 27 Յունուար.— Ա. Ե. Հ. կարմիր խաչի մասնաճիւղին երեկոյթը տեղի ունեցաւ 26 Յունվ. շաբաթ երեկոյ Սինէմա Սէն-Լուի սրահին մէջ։ Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը։ Ներկայացումէն առաջ, Տիկ. Սարիկեա՛ն բեմ գալով, համառօտակի պարզեց կարմիր խաչի միամեայ գործունէութիւնը եւ շեշտեց մասնաւորապէս թէ՝ կարմիր խաչի նպատակն է անմիջական օգնութիւն հասցնել խեղճ եւ անօգնական բեկորներուն, եւ ասոր համար պէտք ունի հայկական կազմակերպութիւններու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեանը։

Յետոյ, գերասան Պ. Մարութեանի ղեկավարութեամբ բեմադրուեցաւ Հայ վէտի մեծանուն երգչին՝ Ա. Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտ»ը որ խոր յուզում յառաջ բերաւ եւ արցունքներ խլեց ներկաներէն։

Ներկայացումէն յետոյ Պ. Սումունճեան գնահատելով կարմիր խաչի բեղուն գործունէութիւնը, երկու գեղարուեստական արձանիկներ նուիրեց միութեան։

Արդարեւ խիստ գովելի է հայ տիկիններու եւ օրիորդներու գործելու եռանդը։ Անոնք մէկդի թողած իրենց առօրեայ անձնական հոգերը, կը վազեն այս կամ այն կողմ՝ միշտ գիտակից իրենց պարտականութեան։ Ապրի՛ք, տիկիններ եւ օրիորդներ։ Միշտ նոյն թափով ու եռանդով շարունակեցէք ձեր աշխատանքները եւ գիտցէք որ, ձեր կողքին ամէն տեսակէտով քաջալերող պիտի ունենաք նաեւ առողջ եւ գիտակից երիտասարդութիւնը։

*** Անցեալ շաբթուան ընթացքին, տեղիս «Արաքս» Մարզական Միութիւնը երեկոյթ մը սարքած էր։ Այս առթիւ Լիոնէն հրաւիրուած էր տեղին «Քօմէտի Թատերախումբը» ներկայացնելու համար «Նասրէտտին Հօճա» զաւեշտը։ Թատերախումբին անդամները, շլացած իրենց յաջողութենէն, երեկոյթէն յետոյ, «Արաքս» Մարզականի անդամներուն հետ կը մնան սրահին մէջ եւ կը սկսին Թրքավարի զուարճութիւններու, պարելով եւ կանչելով գրեթէ մինչեւ լուսաբաց. մինչդեռ սրահը իրենց տրամադրուած էր մինչեւ կէս գիշեր։ Սրահը կաթոլիկ կրօնաւորներու ձեռք ըլլալով, երբ կ'իմանան այս արարքը, կ'երդնուն այլեւս բնաւ չտրամադրել Հայերու։ Եւ խորհիլ թէ ի՛նչ դժուարութիւններու բախեցաւ կարմիր խաչը սրահը ձեռք բերելու համար, թէեւ երկու շաբաթ առաջ վարձուած էր։ Եւ ահա հայկական հաւաքոյթի միակ վայրէն ալ կը զրկուինք, քանի մը յիմարներու պատճառով։ Ամօթ չէ՞։

Յ. Խաչատուրեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ՇԱՀԻՆ.— Խարդախութեան հրապարակը ըսկսած է ձեռքն անցնիլ կարգ մը բժիշկներու, որոնք հիւանդի տեղ միջոցը գտած են առողջ մարդիկը շահագործելու։

Փօպուր-Մոնմարթրի ոստիկանութիւնը, քանի մը օր առաջ գանգատ մը կը ստանար ապահովագրական ընկերութենէ մը, որ կը յայտնէր թէ զանազան անձերու կողմէ, կեղծ վկայագրեր կը ներկայացուին իրեն։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս քննութեան ձեռնարկեց եւ շատ չանցած ձերբակալեց 17 տարու գործաւոր մը, որ իր ձեռքերուն վրայ՝ իր իսկ ձեռքերով վէրքեր կը բանար եւ զանոնք խնամել կուտար դարմանատան մը մէջ։ Ոստիկան մը գնաց ցոյց տրուած դարմանատունը ուր պուլկար մը Ռիպարոֆ, 45 տարու, խոստովանեցաւ թէ ինքն էր կեղծ վկայագրերուն հեղինակը։

Ռիպարոֆ որ հակառակ իր 45 տարիներուն, տակաւին բժշկական ուսանող է, այս կերպով 6 ամսուան ընթացքին, շահած է 150,000 փրանք։ Բանտ գնաց՝ իր վերջին քննութիւնները պատրաստելու...

ՀՐԴԵՀ.— Կիրակի օր, կէսօրէն յետոյ հրդեհ ծագեցաւ Պուա-տը-Ֆէժի (Վալանս) մէկ գործատան մէջ։ Շէնքը մեծ մասամբ այրեցաւ։ Գլխարկի գործատուն մըն էր ուր կ'աշխատէին 800 գործաւորներ։ Վնասը կը հաշուուի 20 միլիոն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ա Ւ Ա Ն Դ Ա Վ Է Պ

Բ.

Քրտինք մըն է կը պատէ իր մարմինը։

Ի՞նչ կը խորհէր ու ի՞նչ կը տեսնէ, ի՞նչ կը լսէ։

Մինչ երիտասարդ կինը սիւ[...]ին տակն է նստեր, լոյսին մէջ [...]ազուկը երկնցուցեր, քարման դարձնէ, ու թելը կը մանէ։ Ան չի գիտեր թէ գլուխը [...]արօշով, մօրուքուոր խօսակիցը ո՛վ է։

Ամուր-ամուր կը զարնէ սիրտը. ա՛լ չի կրնար սպասել։ Կը [...]ողու մութ ակնարկութիւններ, կ'ուզէ որոշ խօսիլ։

— Իսկ ո՞վ է վերը երդիքը [...]ակողը։ Վերը ջուխտ անկողին է ձգուած, մէկը պարապ է։ [...]նին մէջ երիտասարդ մըն է, [...]ակեր, քու ի՞նչդ է ան, ո՛վ [...]։

— Ծա՛ռն է ծաղկեր, ծաղիկն [...]պտուղ կապեր։ Ու ծառն է կ'անգիտանայ, թէ պտուղ է տուեր, կը պատասխանէ կինը։

Ու յետոյ.

— Երեք ամսուան յղի էի երբ իմ ամուսինս հրապուրուած օտար աշխարհներէն ձգեց իր տունը ու հեռացաւ. մեկնումէն վեց ամիս յետոյ ես զայն լոյս աշխարհ բերի։ Ան իմ զաւակն է որ իրեն ծնունդ տուող հայրը չէ տեսեր, ան զաւակն է հօրը որ այս լոյս աշխարհքին վրայ զաւակ մը ունենալը կ'անգիտանայ։ Իմ կաթովս եմ դիեցուցեր ես զայն։ Քսան տարի կ'ընէ ես անոր հօրը դարձին կը նայիմ, քսան տարիներու մէջ եմ ես ան քնացող պարմանին բերեր, հաներ։

. . . .

Կը գունատի, կը դողայ։

Իր որդի՛ն է սպաններ։ Խաբե՛ր են զինքը։ Իր ընկերը իր պատիւին թշնամին է եղեր։ Հիմա կը հասկնայ։

Վերը երդիք կը վազէ։

Աշնան մերկ ու չոր երդիք է։ Կը նայի որ ընկուզենիին շուքն է առեր երդիքին երեսը, շուքը աւելի տարածուեր, կալ մըն է եղեր։

Կը նայի որ նուրբ ու երկայն սիւներու պէս բարտիներն են ալացեր։ Պատարագի ատեն՝ հաւատամքի պահուն՝ հաւատամք բռնող մատներու պէս ճիւղերն են զարվեր ելեր ու ամփոփուեր գագաթներուն շուրջը։ Հովէն տարուբեր բոցերու պէս կը տատանին անոնք։ Ու նեղ ու խորունկ անդունդ մը ջրվէժող ջուրի մը սուր երաժշտութիւնը կը յորինէ։

Կը նայի որ արիւն է՛ կտրուած մատաղի մը արիւնին պէս՝ լճացեր ու լերդ կապեր գետինը։ Գլուխը մարմինէն զատուած է։ Ու աչքերը բաց՝ իր վրայ կը սեւեռուին։ Երեսները աղուամազ անգամ չկայ, ու իրեն կը թուի թէ, գլխին մազերը ոսկեգոյն կը շողան, մօրը մազերուն գոյնով։

Կը նայի։ Ու գեղն է չի գիտեր կատարուած եղեռնը։ Լուսնի լոյսին մէջ սպիտակ՝ գեղը կը քնանայ։ Ու կինն է չի գիտեր իր զաւակին սպանութիւնը։ Ջէթէ ճրագին մօտ՝ բազուկը բարձրացուցեր, ան բուրդ կը մանէ։

Մէկ մըն ալ հովը կը փոխէ բարտիներուն երաժշտութիւնը։ Արեւելեան մահերգի մը կը վերածուի, այն եղանակներէն մէկուն որոնք անծանօթ տեղերու մէջ, մեռած փայլուն երիտասարդներու տարածուած դիակներուն վրայ կ'երգուին, սրինգի ընկերակցութեամբ, սրինգին նրբափողը մեռելին ճակտին վրայ հանդչեցուցած, նուագարանները, դագերը կուրծքերուն վրայ, ծունկի եկած երկայնամօրուս նուագողներու շուրջպարով մը, ու սրինգը կ'եղանակէ, տըխո՛ւր, ձի՛գ, նուաղե՛ով, հատնէ՛լով, մինչեւ մեռելին ոգիէն միայն լսուելու ատեն, մինչ նուագարանները միահամուռ կուլան, մինչ դափերը ողբագին ձայներով կ'ընդմիջեն։ Բարտիները նման լացերգիր կը սօսաւեն։

Ա՛լ չսպասեր։ Անգամ մըն ալ կը նայի գիւղին վրայ իր զաւակին որուն ծնունդ տուեր է, զոր չէ տեսեր, ու կայծքարաւոր ատրճանակը կը հանէ իր մէջքէն, կ'ուղղէ իր գանկին։

Կը պայթի ատրճանակը, կը սպաննէ ինքզինքը։

Ու երիտասարդ կինն է երդիք կը վազէ։ Ու քնացող գիւղն է տակնուվրայ կ'ըլլայ։

Բոլորը կը փութան։

***

Ամառները, լուսնկայ գիշերներուն, հէքեաթասաց իմ գիւղիս մէջ, երբ այս աւանդավէպը կը պատմէին, մենք մանուկներս կը նստէինք քով քովի ձգուած մեր անկողիններուն վրայ մտիկ ընելով։ Արծաթի պէս փայլելով առուն կ'երկըննար, կ'իջնէր դէպի մեր գիւղը, բլրակն ի վար, կլոր կալերը երկուքի բաժնելով։ Պարտէզներէն քիչ անդին, արտի մը մէջ, մինակուկ շէնքը կ'երեւէր գիւղին աղբիւրին։ Ընկուզենիները իրենց շուքերը մեր երդստաններուն վրայ կը փռէին, ճիշդ ինչպէս հէքեաթին ընկուզենին, բարձրագագաթ բարտիները միահամուռ կը տարուբերէին լուսնկայ միջոցին մէջ, նման հէքեաթին բարտիներուն, ու մենք լարուած հետաքրքրութիւնով կը հետեւէինք պատմութեան, ու երբ կարգը կուգար վերադարձող ամուսինին ու իր կնոջը խօսակցութեան, երբ որդեսպան հօր եղեռնը, յետոյ անձնասպանութիւնը կը պատմուէր, մեզի կը թուէր թէ մեր գիւղին մէջ էր տեղի ունեցեր, սարսուռ մը կը ծնէր մեր մանուկ հոգիներուն խորերէն ու մեր փոքրիկ էութիւնները կը դողային։

(5) Յ. ՄՆՁՈՒՐԻ

ՎԵՐՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր, ոստիկանութիւնը նոր խուզարկութիւններ կատարեց փարիզի գիշերային կարգ մը զբօսավայրերուն մէջ, նպատակ ունենալով մաքրագործել քաղաքը կասկածելի տարրերէ: Հարցաքննուեցան 700 անձեր, որոնցմէ 76ը ձերբակալուեցան :

Պէչէր Սաքալի դիրքը շատ անստոյգ է։ Իր կուսակիցները հետզհետէ կը լքեն զինքը եւ հակառակորդ բանակին մէջ կ'անցնին։ Կ'ըսուի թէ Հապիպուլլահ Ղազի պիտի հրաժարի ի նպաստ զօր. Նատիր Խանի եղբայր Շահ Մահմուտ Խանի, որ ներկայիս Քապուլի մօտերը կը գտնուի եւ յարձակողական մը կը կազմակերպէ Հապիպուլլահի դէմ։

Անգլիա մեղաւոր չէ...

Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ աշխատաւորական երեսփոխան Թըրթըլի մէկ հարցումին պատասխանելով, արտաքին Նախարար Սըր Օսթըն Չէմպըլէյն յայտարարեց թէ նախկին Թագաւոր Ինայէթուլլահ Քապուլէն Փէշավար փոխադրուած է անգլիական օդանաւով՝ ո՛չ միայն իր, այլ եւ Էմիր Հապիպուլլահի խնդրանքին վրայ, արիւնահեղութեան առաջքն առնելու համար։ Ինայէթուլլահի մեկնումէն վերջ քաղաքը խաղաղօրէն անձնատուր եղաւ։ Գալով Ամանուլլահ Թագաւորին, զայն օդանաւով ո եւ է տեղ փոխադրելու մասին ո՛չ մէկ խնդրանք եղած է անգլիական իշխանութեանց։

Համայնավար երեսփոխան Սաքլաթվալա հետեւեալ հարցումները ուղղեց արտաքին Նախարարին.

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ, ըստ ., գնդապետ Լօրէնսը Շօ կեղծանունով եւ իբրեւ պարզ զինուոր ծառայած է հնդկական բանակին մէջ։ Ո՛րքան ատեն մնացած է Հնդկաստանի հիւսիսարեւմտեան սահմանագլուխին վրայ։ Յետոյ, հոն մնացած ատենը միայն պարզ զինուորի՞ պաշտօն կատարած է։

Հնդկաստանի փոխ-նախարար կոմս Ուինթըրթըն պատասխանեց որ պարզ օդանաւորդ զինուոր Շօ Փէշավարի մէջ թիւ 20 օդանաւային տորմիղին մէջ կը ծառայէր եւ 1928 մայիս 26ին Քարաշիէն Փէշավար եկած էր։ Երկրորդ հարցումին պատասխանը դրական է։ Տորմիղին մէջ ծառայած ատեն երբեք արձակուրդ չէ ստացած։ Յետոյ յաճախ կը պատահի որ մարդիկ կեղծ անունով զինուորագրուին։

Իտալիա ինչո՞ւ կը զօրացնէ նաւատորմը

Ամբողջ իտալական մամուլը խօսելով նաւային նոր շինութեանց մասին, կը յայտարարէ թէ Մուսոլինի այս մասին իր որոշումը տուաւ՝ պարզապէս թոյլ չտալու համար որ Իտալիա նաւային սպառազինումներու մէջ ետ մնայ միւս պետութիւններէն։ Իտալական ծրագրին հիմը կը կազմէ Ֆրանսայի հետ սպառազինման հաւասարութիւն։ Նոր մարտանաւերը ոչ միայն սպառնալիք մը չեն Ֆրանսայի, այլ անոնց շինութենէն վերջ ալ Իտալիա աւելի վար կը մնայ Ֆրանսայէն։

Մուսոլինի վերջին անգամ Երեսփ. ժողովին առջեւ խօսած իր ճառին մէջ արդէն յայտնած էր այս որոշումը։ Մնաց որ Իտալիա տրամադիր է իր ուժերը զեղչելու՝ եթէ միջերկրականեան միւս պետութիւնները նոյնը ընեն։

Իտալիոյ տեղաւորումը Ալպանիոյ մէջ

«Պալքանեան գործակալութիւն»ը կը հաղորդէ Ալպանիոյ մայրաքաղաք Թիրանայէն.

— Երկրին ամբողջ տնտեսութիւնը աստիճանաբար կ'անցնի իտալացի դրամատէրներու ձեռքը։ Հողագործական աղբիւրները, մետաղի հանքերը, քարիւղի հորերը, դրամատուններն ու հանրօգուտ շինութիւնները տրուեցան իտալացի դրամատէրերու։ Զինուորական եւ հանրային ուժերը իտալացի սպաներու հրամանին տակ կը գտնուին։ Դպրոցները նոյն վիճակին ենթարկուած են, թէ՛ հանրային կրթութեան եւ թէ մարզանքի տեսակէտով։ Իտալերէնը պարտաւորիչ է Ալպանիոյ բոլոր դպրոցներուն մէջ։ Իտալացի ուսուցիչներ կը բերուին Հռոմէն՝ մասնաւորաբար ընտրուած Իտալիոյ արտաքին Նախարարութեան կողմէ։

Բազմաթիւ ուսանողներ՝ սեւ շապիկ հագած՝ գացին Իտալիոյ գլխաւոր քաղաքները պտըտելու համար։ 1920էն ի վեր Ամերիկեան Կարմիր Խաչին կազմակերպած ալպանացի սկաուտները այժմ Իտալացիներու դրդումով եւ ալպանական իշխանութեանց հաւանութեամբ «Պալիլա»ներու խումբերու կը վերածուին։ Իտալական կառավարութիւնը՝ Ալպանիոյ Սահմանադիր ժողովի հաւանութեամբ, Ալպանիոյ ամէն կողմը բացած է ակումբներ՝ որոնց միակ նպատակն է «իտալականացնել» Ալպանացիները։

Մահ փրոֆէսէօր Սիքարի

Վերջին քանի մը ամսուան ընթացքին ֆրանսական բժշկութիւնը երկու մեծ կորուստներ ունեցաւ։ Փրոֆ. Վիտալէն յետոյ առջի օր յանկարծամահ եղաւ իր լաւագոյն աշակերտներէն փրոֆէսէօր Սիքարը։ Այս անակնկալ մահը մեծ յուզում առաջ բերաւ։

Փրոֆ. Սիքար ծնած էր Մարսէյլ 1872ին։ Փարիզի բժշկական համալսարանին մէջ ներքին ախտաճանաչութեան ուսուցիչ էր եր Նէքէր հիւանդանոցի բժշկապետ։ Փրոֆէսէօրը դեռ շաբաթ մը առաջ վերադարձած էր Եգիպտոսէն, ուր Գահիրէի բժշկական համաժողովին մէջ ներկայացուցած էր Ֆրանսան։ Անխոնջ աշխատող մըն էր եւ կարեւոր երկասիրութիւններ կը ձգէ՝ մանաւանդ ժանտատենդի եւ արեան մասին, որոնք զինքը կը դասեն ֆրանսական բժշկական փառքերու կարգը։ Համաշխարհային հռչակ ունէր։

Թաթավլայի հրդեհին շուրջ

Պոլսոյ հրշէջ գունդի հրամանատարութիւնը իր առժամեայ տեղեկագիրը պատրաստեց Թաթավլայի հրդեհի մասին եւ քաղաքապետութեան յանձնեց։ Տեղեկագրին համաձայն, հրշէջները մէկ ժամ մէկ քառորդ յետոյ միայն կրցած են գործի ձեռնարկել, որովհետեւ ուշ լուր տրուած էր իրենց եւ Տէրքոսի խողովակներուն մէջ ալ ջուր չկար։

Հրդեհէն վիրաւորուած են 36 զինուորներ որոնց, 6ը՝ ծանր։ Ջերբակալուած են Եանի, որուն տունէն ելած է հրդեհը, անհերձագը երկաթագործ Ալէքօ եւ ընտանիքին միւս անդամները։ Ցանցանքի վրայ բռնուելով ձերբակալուած են նաեւ Եուսուֆ օղլու Ֆէրհատ, Իսմայիլ օղլու Քասըմ եւ Հասիպ օղլու Քասըմ։

Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, այրած են 212 տուն, 17 խանութ, գեղարան մը եւ պահականոց մը։ Վնասը 300.000 ոսկի կ'ենթադրուի։ Տուներուն մեծ մասը ապահովագրուած չէր։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

THÉ YAVROU ◙ ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՍՆՏՈՒԿՈՎ ԵՒ ԾՐԱՐՈՎ ԹԷՅԵՐ
ԸՆՏԻՐ ՀՈՏԱՒԷՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ
ՃԵՐՄԱԿ ԾԱՂԻԿ (Աք-Գուլիւզ) ԹԷՅԵՐՈՎ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ
Պահանջեցէք ձեր Թէյերը ամենուրեք՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ
ՀԱՍՑԷ՝ Comptoir des THÉS YAVROU
23 Rue Senac, MARSEILLE եւ 29 Ave. Trudaine, PARIS
Tél. MANUEL 25 - 27 Tél. TRUDAINE 53 - 73

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փլաս տ'Իթալի» Քաֆէ Օ Քիէր տը Լիւնի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ Ընտրութիւն Շրջ. կոմիտէի եւ զեկոյց պատգամաւորի։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՌՈՍՏՈՄԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԺՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. ՊԵԼՎԻԼԻ ՌՈՍՏՈՄ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ կողմէ

Այս կիրակի ժամը 3ին 120 Bld. Belleville, մեթրօ Պելվիլ

կը նախագահէ Ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

կը խօսի՝ Ընկ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

Նուագ, արտասանութիւն եւայլն — Մուտքը ազատ է

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
"ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՐԵՆԻ,,
ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏԸ
Կը գտնուի Պալենց գրավաճառատունը, 233 Fbg. St. Martin, Փարիզ (10e).

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Hôtel Majesticի մէջ, 10 Ave. Kléber

ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ» մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ։ Այս Կիրակի երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր Միութեան մարզասրահին մէջ, Bar Monumantal, 50 Bld. Dugomier. Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Մ Ո Ւ Տ Ք 5 Ֆ Ր Ա Ն Ք

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,, Ի

Թիւ 1—2 յունուար—փետրուար Թիւը, պատկերազարդ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Ռոստոմ եւ Արամ (Խմբագրական), դիպլոմատ Ռէչները (Ռոստոմ), Ռոստոմ (Ս. Վրացեան), Ռոստոմի ուսանողական կեանքից (Յ. Տ. Դ.), իմ հանդիպումները Ռոստոմի հետ (Ա. Ջամալեան), Յուշեր Ռոստոմի մասին (Վ. Մազմանեան), Մի էջ Թաւրիզի կեանքից (Ղազար), Ռոստոմէն տպաւորութիւններ (Կ. Սասունի), Ռոստոմի վերջին օրերից (Բժ. Յ. Տ. Դաւթեան), Արամ (Ս. Վ.), Արամի մասին (Թաղէ), Ուրուանկարը (Օհան Կարօ)։

Հ. Յ. Դ.

ՍԷՆ Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 3.30ին, 60 Rue des Ecoles, la Chope Parisienneի սրահը։

Հրաժդան խումբի ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ծանօթ հաւաքատեղին։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑԸ վաղը Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5 Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Ռօզա Մինասեան կը փնտռէ իր հայրը Իսկէնտէր։ Տիկինը իր հօրենական մականունը չյիշելուն, ամուսնութենէն առաջ հօրը անունին ծայրը «եան» մասնիկը աւելցնելով կը կոչուի Ռօզա Իսկէնտէրեան։ Ռօզան գիտէ թէ ծնած է Պոսթըն եւ 4—5 տարեկան հասակին իր ծնողքին հետ միասին եկած է Պէյրութ օդափոխութեան համար։ Հայրը մէկ տարի վերջ կը վերադառնայ Պոսթըն, իսկ Ռօզան իր մօրը հետ կը տեղափոխուի Պաղտատ։ Պաղտատէն թուրք կին մը Ռօզան առեւանգելով կը տանի Պոլիս և կը պահէ իր մօտ մինչեւ զինադադար։ Իր այժմու հասցէն՝ Mme Rose Minassian, chez Mme Mabelly, 16 rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պոլսեցի Մրքայէլ Էքշեան (երկրաչափ) կինը Թէրէզա։ 1922ի Իզմիրի աղէտին եկած է Ֆրանսա եւ այժմ կ'աշխատի Թունուզի երկաթուղիի ընկերութեան մէջ։ Իմացնել՝ Ohanés Boyadjlanի, 5 Rue Danton, Maison Granérie, Décines, Isère, France.

— Կը փնտռուին Տիկ. Հայկանոյշ Գունտագճեան եւ զաւակը Արամ Գունտագճեան։ Իզմիրի դէպքէն վերջ կը գտնուէին Սելանիկ։ Իմացնել՝ Կարօ Գունտագճեանի, Str. M. Aurelin, No. 1 Bazargic, Roumanie.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Սեբաստացի Նազելի եւ Մարիամ Պլէճեան։ Իմացնել իրենց հօրեղբօր աղջկան, Siranouche Bledjian, American international College, Springfield, Mass. U. S. A.

— Կը փնտռուի Քերովբէ Գարալեան՝ Եօզկատցի Սահակ Նալպանտեանի հօրաքրոջ որդին որ վերջերս Խասքօյօ (Պուլկարիա) կը գտնուէր։ Իր եւ մօրը Տիկին Իբէկի հասցէն տեղեկացնել Պրինքիփօ Կաթոլիկ Հայոց հոգեւոր հովիւ Հ. Յովհաննէս վրդ.ի 8 Rue de la Collégiale - Bruxelles, Secrétariat du Comité Belgo-Arménien եւ կամ Sanatorium Mons sur Meuse à Lushin (Belgique).

ՎԱԼԹԷՐ ՇԹՐԱՐՄԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Թատրոն Շան զ'Էլիզէ։ Յայտագիր՝ Յունուար 31ի նուագահանդէսին.— ՇՈՒՄԱՆ, Սէնֆոնի թիւ 3։ ԲԼՕՏ-ՍԷՊԻՒՍԻ, Gigues (No. 1 les imagss pr orch.)՝ ԼԱզար՝ Suite Valaque (Ա. անգամ)։ ՇԹՐԱՈՒՍ՝ Այսպէս խօսեցաւ Զարա դուստրա։

Տեղերու գիները՝ 2—40 ֆր.։ Տոմսերու համար դիմել՝ Շան զ'Էլիզէի թատր. 13—15 Ave. Montaigne եւ Տիւրանի մօտ, Կը սկսի ճիշտ ժ. 21ին։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքական գիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մեթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. Լապօրաթուար։ Խորհրդ. եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՈՎ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅՑ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿ ԵՒ ՆՐԲԱՔԻՄՔ, ԴԻՒՆ ՈՐ Կ'ՈՒԶԷՍ ՃԱՇԱԿԵԼ
ապուխտին լաւը, պանիրին առաջնակարգը, այլազան պտուղներու լաւագոյնը եւ բծախնդիր ես արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններու լաւ տեսակին եւ միշտ աժանին, ԴԻՄԷ՝
ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9

Հայրենակիցներու ուշադրութեան

Կ'ուզուի ընտանիքով հայ գործաւոր գործաւորուհիներ, մետաքսի թիսաժ եւ մուլինաժ աշխատելու համար։ Ձրիօրէն կը ... բնակարան, մահճակալ, ելեքտրականութիւն, վառելիք ... մըն ալ մշակելու հող։ Հանգիստ գործ, դիւրամատչելի ... մաններ։ Բազմանդամ ընտանիքներու աւելի նպաստաւոր պ... ներ։ 13 տարեկանին վեր մանչերու կամ աղջկանց ժամը 1... Դիմեցէք նամակով, եւ գոհացուցիչ պատասխան կը տրուի ... Հասցէ՝ Կարապետ Մէհլէմճեան Usine Favot, Virieu S/B... Isére) կամ Mr. le Directeur de l'Usine Favot, Virieu S/B... (Isere).

ՏՕՔԹ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 Rue Montmartre (Բակի մէջ՝ աջ կողմի առաջին դու...
Այս անգամ իր անձնական դարմանատունը հաստատ... կը խնամէ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՄՈՐԹԻ հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73-38 Métro: Sentier կամ Hall...
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 10—12, 1.30—8։ ... բակի եւ տօն օրեր՝ կէսօրէն առաջ 9—12։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պելվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ...
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 6...
La Voix de son Maître
Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգ... եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագ... եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեն... եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարե... ներու լաւագոյնը ամենազեղջեալ գիներով։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI...
Ցէր եւ Ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-6...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂ...
15 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 50 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂ...
40 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐ 100 ՖՐ.Է ԱՒԵԼԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈ...
Թիապարտը 25 ֆր., Թորոս Լեւոնի (կազմուած) 35, Արտ... ֆաթժան եւ Ասատը 25, Հին Աստուածներ 15, Խորտակուած կինքներ 30, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զօլա) 20, Յարութիւն (Լ. Թոլ... 50, Ճէք (Ալ. Տոտէ, 2 հատոր) 30, Վարժապետին աղջիկը... Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Աղքատին պատիւը 20, Կրացիէլ... Տք. Քիւբին խրտուիլակները 10, Ալիսի սիրահարը 15, Օտար... Լիլիթն ու Արտակը 10, Աքլոր եղբայր 6, Բէն-Հուր 25, Կայսր... Շանթի) 10, Սիֆիլիզ 2, Ջերմամիզութիւն 2, Հայ. քերական 1... գարաններ՝ 3, 5, 6, 10, 12.50, 25 եւ 30 ֆր., Երազահաններ՝ ... 10 եւ 12, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 6, 8 եւ 10 ֆր.։ Նօթ... կոմիտաս վրդ.ի, Սիւնիի, Չուհաճեանի, Սրուանձտեանցի, Չ... կիրեանի, Համբարձումեանի, եւայլն։
Ուզուած գիրքերը կրնանք կազմուած յանձնել 4—5 ֆր. տար... թեամբ, ըստ գրքի մեծութեան։ Միութիւններու եւ գրադար... ներու մասնաւոր եւ բացառիկ զեղչ։ Գրացուցակը ձրի կը ... կուի պահանջողին։ Պահանջեցէք նաեւ նուէր տրուելիք ... քերուն ցանկը։
Դիմեցէք 'L. 'Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e)։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատկան նախարարութեան արտօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել 'CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand Salonique, Grèce

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
վկայեալ հիւանդապ... նախկին տասնապետ հի... դապահ Արեւելեան բա... կին, 14 երկար տարին... փորձառութեամբ կը խն... ամէն տեսակ հիւանդ... Մասաժ, վանտուզ, փիք... փանսըման եւայլն։ Վկայ... աղքատներուն ձրի։
Հասցէ՝ 6 Rue Grég... du Tours. Paris (6e).

IMPRIMERIE - MASSIS - E...
208bis, Rue Lafayette Par...
Le Gérant: E. SOUVIG...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1929

31 JANVIER 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 869 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԲԻՋ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

Ուրեմն, հասկնալի է որ գաղթականներու նիստ ու կացի, առ հասարակ անոնց վերաբերեալ հոգերու համար, աւելի արդիւնաւոր գործ կրնան կատարել տեղացիները, տեղին վրայ եւ տեղական իշխանութեանց հետ։

Աւելի բացորոշ խօսելով, նախընտրելի է ինքնավարութիւնը, ինքնագործունէութիւնը, քան խնամակալութեան ենթակայ վիճակ մը, որ ձեռքերն ու ոտքերը կապելով, կը ստիպէ հեռուն ուղղել աչքերը։

Փաստ է որ, այստեղ, Փարիզի քթին տակ, ինքն իրեն կազմակերպուեցաւ Մարսէյլը, առանց այս կամ այն ազգային փառքին մասնակցութեան։ Իսկ Փարիզը ինք տակաւին կը մնայ ժամուն բանկալը, հակառակ բազմագոյն երեւելիներու ներկայութեան եւ ալեփառ շուքերու հովանաւորութեան։

Պուլկարիոյ, Յունաստանի եւ Սուրիոյ մէջ ալ, գնահատելի աշխատանքներ կատարուեցան, որոնց մէջ դեր չունի փարիզեան վարիչը։ Ինկան, ելան, տապկուեցան, բայց հասունցան։ Եւ եթէ աւելին չեն կատարեր, ոչ թէ կարողութիւնն է որ կը պակսի, այլ կամքը, նախաձեռնութեան ոգին, եւ մանաւանդ վերէն, հեռաւորէն, լուսաւորէն օգնութիւն սպասելու սովորութիւնը։

Չենք ուզեր որ սխալ հասկնան մեր միտքը։ Այդ օգնութեան միշտ ալ պէտք ունին։ Եւ այդ ճամբուն վրայ ինչքան ճեղագրեն Փարիզը, արդար է։ Փարիզը բարոյական թէ նիւթական պարտքեր ունի, որոնց վրայ հարեւանցի նայած է, եթէ ոչ բոլորովին մոռցած։

Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ.

— «Աճարոնեանի մէկ պտոյտը Աթէնքի գաղթակայաններուն մէջ, կրնայ երկու տարի իր գործին եւ տունին կապուած պահել գաղթականութիւնը։ կամ Խատիսեանի մէկ բանախօսութիւնը յունական ամպիոնէ մը (Աթէնք), տեղա ան կառավարութեան, մամուլին եւ ժողովուրդին տրամադրութիւնները դէպի գաղթական հայութիւնը կրնայ աւելի նպաստաւոր դարձնել» (24 յունուար)։

Մի՞թէ։ կարելի էր դէմ դիմաց խօսիլ այս մասին, լայնքէն ու երկայնքէն։ Բայց, ինչպէս դիտել կու տայինք նախորդ խմբագրականով մը, «կ'ուզենք որ դաշնակցական ժողովները դառնեն վարիչ եւ մտաւորական ընկերներուն ծուռն ու շիտակը, արդարն ու մեղաւորը» («Յառաջ», 23 Յունուար)։

Ուրեմն այսքանը թող բաւ համարեն, իբրեւ կարճ պատասխան Դաշնակցականէ Դաշնակցական։

Ինչ կը վերաբերի միւսներուն, բոլոր պատրանքները թօթափելէ յետոյ, պէտք է շեշտել թէ այս ոստանը հիմնական մեղք մը ունի, իր իսկ սնուցած կազմակերպութիւններով եւ օրկաններով։

Այսպէս. Փարիզի մէջ է փարթամ Բարեգործականը, իր երեւելիներով եւ «Թրըստ»ներով։ Բայց մենք մինչեւ այսօր ալ չգտանք անոր մեքենան արդիացնելու, ժողովրդականացնելու, ու սուն իսկ ժողովուրդին անմիջական պէտքերուն համար բանեցնելու գաղտնիքը։

Անոնք իրենք իրենց համար շինուած օրէնքներ եւ կանոններ ունին, իրենց յատուկ մեքենավարներն ու հնոցպանները։ Եւ մանաւանդ քարացած դիւանապետութիւն մը, որ իր քիթէն, գրասենեակէն, օրէնքին տառէն անդին չուզեր տեսնել։ Հազար ցաւ եւ համապատասխան դարմաններ՝ բան չեն խօսիր այդ մարդոց ո՛չ սրտին, ոչ ալ մտքին։

Այդ քարացած հոգեբանութիւնը վարակեր է նոյն իսկ անոնք որ կը գտնուին բուն տառապանքի բոյներուն մօտ, Պուլկարիա, Յունաստան, Սուրիա եւ Միջագետք։ Եթէ այդպէս ըլլար, Սելանիկի Տոքդ. Ասլանեանը, փոխանակ ցուցակներ ուղելու Հարաւ. Ամերիկայի թեկնածուներէն, ժողով պիտի գումարէր, պիտի ուսումնասիրէր հարիւրաւոր տարագիրներ տեղին վրայ պահելու միջոցները, եւ ծրագիր մը պիտի ներկայացնէր։ Իբրեւ ներկայացուցիչ, պիտի հեռագրէր Բարեգործականին ոչ թէ ճամբու ծախք պահանջելու, այլ այդ ծրագիրը գործադրելու, օրինակ՝ նոր տաղաւարներ ճարելու մասին։

Նոյն պարտականութեան տակ է, եթէ չենք սխալիր, Պէյրութի Տոքդ. Մելքոնեանը։ Տեղաւորման ձեռնարկներ կը կատարուին հազարաւոր տարագիրներու համար։ Միեւնոյն ատեն հազարեակներ կը չուեն դէպի Հարաւ. Ամերիկա։ Լսեցի՞ք ո՛ր է ծրագիր կամ թելադրութիւն՝ Բարեգործականի պաշտօնակին կողմէ։ կամ արդեօք հաղորդած է եւ Փարիզի գրասենեակին մէ՞ջ մոռցուած են թուղթերը, ինչպէս եղած էին, մէկ-երկու տարի առաջ Յունաստան ղրկուած պատուիրակի մը տեղեկագիրները...։

Կա՞յ միջոց այս մարդիկը ցնցելու եւ խելքի բերելու։ Ի՞նչպէս ընել, որ Բարեգործականը համապատասխանէ իր նպատակին, ոչ միայն օգնելով հայրենիքի վերաշինութեան, այլեւ աջակցելով անոր թափառական համրանքին պահպանման։

Իսկապէս կ'անճրկինք, այս հարցումին պատասխանը տալու համար։ Միջոցներ շատ կան, եթէ լսել ուզեն։ Բայց... այսքան դար լացինք, ո՞վ է լսողը»։

Թերեւս օգտակար կ'ըլլար բողոքի միահամուռ ցոյց մը, ոչ միայն Փարիզէն, այլ մանաւանդ Յունաստանէն եւ Սուրիայէն, տաք-տաք, նոր արտագաղթի աղէտին առջեւ։ Բողոք մը՝ աշխատանքով Հայրենիկ Միութեանց, եւ մասնակցութեամբ ազգային թէ քաղաքական բոլոր կազմակերպութեանց։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ»

Հայրենիք հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (16 Յունուար).

— «Միջագետքի անապատներու մէջ տառապող բուռ մը հայ տարագիր մնացորդներուն վերջերս հրատարակած մէկ կոչը առիթ է տուած Թրքական «Վագըթ» թերթին՝ հետեւեալ բնորոշող տողերը գրելու.—

«Վերոյիշեալ հեռագիրը քաշող ստորագրողները չեն գիտեր, որ *օտարներու հող չի տրուիր օտարներու երկրէն։ Մնաց որ՝ հայրենիք չեն մուրար, այլ պատերազմի կարմիր դրօշներու ծածանումով կը գրաւեն այն հողին կտորները, որոնց համար սիրով զոհած ենք մեր կեանքը»։*

Հարկաւ, Թուրք թերթին խօսքը Միջագետքի հայ գաղթականներէն աւելի ուղղուած է ամբողջ հայ ազգին։ Սակայն, Թուրք թերթը չարաչար կը սխալի, եթէ իրապէս կը խորհի, թէ Հայերը մուրացկանութեամբ կ'ուզեն կամ կը հաւատան ձեռք բերել իրենց հայրենիքը։

Եթէ այդպէս ըլլար, քառասուն տարիներէ ի վեր իրենց յեղափոխական կազմակերպութիւններու ղեկավարութեամբ անոնք կենաց եւ մահու պայքար պիտի չմղէին իրենց դարաւոր թշնամիին դէմ։

Թուրք թերթը չարաչար կը սխալի նաեւ, եթէ կը խորհի թէ ազգերու եւ իր'նց սեփական դաժան պատմութենէն Հայերը դեռ չեն սորված որ միայն զինու զօրութեամբ կարող են վերանուաճել իրենցմէ յափշտակուած պատմական հայրենի հողերը եւ ազատ եւ անկախ ազգային գոյութիւն մը ապահովել հոն իրենց համար։

Դարեր շարունակ Թուրքերը յոխորտանքով խօսած են ուրիշ, մանաւանդ իրենցմէ տկար ազգերու մասին։ Բայց աւելի քան երկու հարիւր տարի է որ բազմաթիւ ազգեր, մէկը միւսին ետեւէն, յաջողեցան Թուրքերու ձեռքէն խլել հսկայածաւալ հողեր, որոնց համար նոյնպէս Թուրքերը «սիրով զոհած են իրենց կեանքը»։ Թունուզէն սկսած մինչեւ Եգիպտոս, Եգիպտոսէն սկսած մինչեւ Միջագետք, Սուրիա եւ Պաղեստին, եւ Սերպիայէն, Հունգարիայէն ու Ռումանիայէն սկսած մինչեւ Թրակիա Թրքական կորուստներու պատմութիւնը կը պատմեն։

Թուրք թերթը ի՞նչ երաշխիք ունի, թէ պիտի գայ օր մը, երբ Թրքական այդ կորուստներուն պիտի միանան նաեւ հայկական հողեր։»

ՊՈԼՍՈՅ անգլ. դեսպան Սըր Ճորճ Քլարք «Ագշամ»ի ուղղուած գրութեամբ մը կը հերքէ Թաթավլա այցելելն ու աղէտեալներուն հետ տեսակցիլը։ Նեճմէտտին Սատըգ շնորհակալութիւն կը յայտնէ դեսպանին։ Այս վերջինը վարչապետ Ըսմէթ փաշայի ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս միջադէպին վրայ եւ կ'աւելցնէ որ թէ Իզմիրի երկրաշարժին եւ թէ Սկիւտարի հրդեհին առթիւ Անգլիացիները մասնակցեցան հանգանակութեան։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին որոշումով կուսակցութենէն վտարուեցան գերման Պրանտլէր եւ Թալհայմէր, իբրեւ հատուածական։

ՄՈՐԷՆԻ (Ռումանիա) քարիւղի հորերուն մէջ հրդեհ ծագեցաւ։ Շրջակայ տուները վտանգի տակ են։ կորուստը 50 միլիոն լէյը կ'անցնի ու հրդեհը դեռ կը շարունակուի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ԿԱԽԵՆ, ԿԸ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐԵՆ, ԿԸ ԳԼԽԱՏԵՆ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. (5 *Յունուար*).

—Թրքական պատժիչ զօրամասը խիստ բարբարոսութիւններ գործած է Պայազիտի գաւառին մէջ։ Տիատինի շրջանէն գնդակահարուած են Խտըքցի Եուսուֆի Տէրվիշը, շէյխ Րիզան եւ Շքօն։ Աբասգեօլէն Գարաքիլիսէ տարուած եւ հրապարակի վրայ գլխատուած են հին հրոսապետ Գիլօն եւ իր եօթը մարդիկը։ Գարաչօլէն (Իգտիրի շրջան) դարձեալ նոյն վայրը տարուած եւ կախաղան հանուած են Իպրահիմ բէկն ու Տահար բէկ Փիլեքին։ Գումշի Պոճաղէն խեղդամահ եղած են երկու հոգի։ Ալաշկերտի դաշտէն կացինահար՝ եօթը հոգի։ Այս վերջին եօթը հոգիներու գլուխները կտրած եւ դաշտի գիւղերը պտտցուցած են, ցիցերու վրայ, իսկ դիակները՝ Տաղլի Զայի դէմ, ճամբու վրայ թաղած՝ կանգուն դիրքով, մարմնի կէսը հողէն դուրս։ Անցորդ Ահմէն, Եոնճալուի հովիւը, այս բարբարոսական տեսարանին առջեւ դէմքի կծկում ունեցած ըլլալով, տեղն ու տեղը սուինահար է եղած պահակ զինուորներու կողմէ։ Խստութիւնները կը տարածուին։ Անցեալ ամսու վերջերը քրտական հրոսախումբ մը արշաւած է կարս, բայց Թրքական գերազանց ուժերու հանդիպելով, նահանջած է։

Ս. ՏԽՐՈՒՆԻԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Պէյրութի *Լա Սիրի* թերթին յունուար 19ի թիւին մէջ կը կարդանք.—

«Այն պահուն ուր ուսուցիչ Սարգիս Բէտէրեան կ'անցնէր Րիւ տը Սիրիէն, անծանօթ մը, Շամի գործարանին մօտ, երեք գնդակ արձակեց անոր վրայ, որոնց հետեւանքով անշունչ գետին ինկաւ ան։

Ոստիկանութեան լուր տրուելով, իսկոյն իր քննիչները փութացուց տեղւոյն վրայ։ Արդարադատութիւնը ձեռք առած է խնդիրը եւ Իզզէթ Րամատան պէյի յանձնուած է անոր քննութիւնը։ Տոքթ. Հէլու դիագննութեան ձեռնարկեց»։

Գահիրէի *Ահրամ* թերթի Պէյրութի թղթակիցը կը հեռագրէ 19 յունուար թուականով.—

«Տեղւոյս Հայերը հանդիսաւոր կերպով թաղումը կատարեցին իրենց պարագլուխներէն սպաննուած Տխրունիի (Բէտէրեան)։ Դամբանականներ խօսուեցան։ Ճառախօսներէն ոմանք սպառնալիքներ ըրին հակառակորդ հայ կուսակցութեան հասցէին։

Լարուած մթնոլորտ ստեղծուած է հայ հասարակութեան մէջ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կարգ մը կասկածելիներ, սակայն մարդասպանը դեռ անծանօթ կը մնայ»։

Մեծ ապստամբութիւն Սպանիոյ մէջ

Մատրիտէն առնուած լուրերու համաձայն, երկուշաբթիէն երեքշաբթի լուսնալիք գիշերը մեծ ապստամբութիւն մը պիտի ծագէր ամբողջ Սպանիոյ մէջ՝ տապալելու համար Զօր. Փրիմօ տը Րիվէրայի դիկտատորական կառավարութիւնը։ Դաւադրութեան պիտի մասնակցէին թնդանօթաձիգ սպաները եւ բանակին մեծ մասը։ Կառավարութիւնը ժամանակին լուր առաւ եւ արգիլեց շարժումը, բացի Զիուտատ Րէալէ, ուր ապստամբները որոշ յաջողութիւններ ունեցան։ Մատրիտէն հասած լուրերը գրաքննութեան ենթարկուած ըլլալով, կացութեան մասին կարելի չէ որոշ գաղափար կազմել։

Խորհրդարանին մէջ վարչապետ զօր. Փրիմօ տը Րիվէրա յայտարարեց թէ՝ հակառակ կառավարութեան փափաքին երկիրը խաղաղութեան մէջ պահելու մասին, ապստամբական շարժում մը ծրագրուած էր, որ ձախողեցաւ։ Միայն թէ Զիուտատ Րէալի մէջ դաշտային հրետանիի առաջին զօրագունդը բացէ ի բաց ապստամբեցաւ երեքշաբթի արշալոյսին, դուրս հանեց թնդանօթները, գրաւեց ոստիկան-զօրաց փոքր պահականոցները, թնդանօթները զետեղեց փողոցներու եւ պողոտաներու տիրապետող դիրքերուն մէջ, ի վերջոյ կեցուց կառախումբերն ու պահակները, զորս զինաթափ ըրաւ։ Կառավարութիւնը ուրիշ լուր չունի Սպանիոյ մնացեալ մասերէն։ Միջոցներ ձեռք առնուած են ապստամբները զսպելու համար։

Դիկտատորը յայտարարեց թէ խիստ պատիժի պիտի ենթարկուին հայրենիքի դէմ դաւաճանողները, միայն թէ զանազանութիւն պիտի ըլլայ անգիտակցաբար շարժման մասնակցող զինուորներուն եւ դրդող սպաներուն միջեւ։ Ցինապետներն ու տասնապետները միշտ ապացոյցը տուած են իրենց հաւատարմութեան եւ հայրենասիրութեան։

Հեռագրի մը նայելով, կառավարութիւնը գիտէր թէ դժգոհութիւն կը տիրէ զանազան նաւահանգիստներու, մանաւանդ Ֆէրրոլի մէջ, ծովային սպաներու աստիճանի բարձրացում շնորհուելուն առթիւ։ Դժգոհութիւն առաջ եկած էր նաեւ Սէկովիայի թնդանօթաձիգներու վարժարանի պահեստի սպաներուն մէջ, անոնց սեպտեմբեր 4ի ապստամբութեան առթիւ ձեռք առնուած խիստ պատիժներուն հետեւանքով։ Կառավարութիւնը իր գաղտնի ոստիկանութեան շնորհիւ գիտէր թէ ապստամբութիւնը պիտի ծագէր երեքշաբթի առաւօտ զանազան պահակազօրքերու մէջ, աջակցութեամբ նաւատորմին։

Վարչապետը երբ Զիուտատ Րէալի շարժումին լուրը ստացաւ, անմիջապէս նիստի հրաւիրեց նախարարական խորհ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ'ալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՓԱՊՈՒՂԻՆ

Երկու կողմէն ալ կ'երեւի թէ համաձայնութիւն գոյացած է, Մանշի տակ փապուղի մը շինելու ծրագրին իրականացման համար։

Անշուշտ եթէ այդ փապուղին գոյութիւն ունեցած ըլլար Վաթէրլօէն առաջ, թերեւս...աշխարհը փոխուած կ'ըլլար։

Ուրեմն պիտի գայ օր մը, ուր Պաղտատէն Լոնտոն առանց կառք փոխելու պիտի կրնանք ճամբորդել։Օր մը'ուրԱնգլիոյգահաժառանգը' երբ արքան հիւանդանայ, պիտի կրնայ քանի մը վայրկեան եւս շահիլ իր փութկոտութեան մէջ։

Բայց կայ բան մը։

Եթէ փապուղին Վաթէրլօէն առաջ ստեղծուած ըլլար... Րօչիլտներէն անգլիական ընտանիքը փայլած չպիտի ըլլար։

***

Հարուստները երբ ծեզ խրատ տան, քանի մը անգամ կ'անդրադառնան «առիթ»ին վրայ որ մէկ անգամ կ'երեւայ ու յետոյ ալ կ'անհետանայ։

Րօչիլտ այդ առիթը կրցաւ օգտագործել։ Ճակատագիրը այդպէս ուզեց։

***

Երբ Նափոլէոն պատերազմը կորսնցուց, իսկոյն Րօչիլտ վազեց Քալէ եւ հեւիհեւ հասաւ Լոնտոն։ Սակարանը՝ եռուզեռ մը աննախընթաց։

Րօչիլտ լուրը հաղորդեց.

— *Այս անգամ ալ Նափոլէոն յաղթեց։*

Եւ իսկոյն ժողվեց Թաւալգլոր արժեթուղթերը։

Հեռագիր ու փապուղի չկային։ Ու երբ Ուէլինկթընի յաղթութեան լուրը հասաւ, շատ ուշ էր։ Րօչիլտ իր գրպանին մէջ դրած էր 25 միլիոն սթերլինի արժեթուղթ, զորս գնած էր «անկեալ» գնով։

Փապուղիին պակասը ահա թէ ի՛նչ դեր խաղաց հարստութեան մը պատմութեան մէջ։

Ի՛նչ կենդանի էջեր պիտի ունենայինք, եթէ մէկը հրատարակէր մեր հայկական հարստութիւններու ծագման պարագաները, Մարուքէ Իբրանոսեանէն մինչեւ եկեղեցի չէնցնողները...

ԵԴ. ԲԷՈՎՏԱՅԻ

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

«Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի Սոֆիայի թղթակիցը կը գրէ թէ նախկին պատերազմ. նախարար զօր. Վոլքոֆի Հռոմի դեսպան անուանումը շատ նշանակալից է։ Քանի մը շաբաթէ ի վեր Սոֆիայի եւ Հռոմի մէջ տենդոտ գործունէութիւն կը տիրէ՝ հակա-եուկոսլաւ դաշինք մը կնքելու համար։ Պուլկար երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը ներկայիս Իտալիա կը գտնուի՝ ճարտարարուեստական ուսումնասիրութիւններ կատարելու պատրուակին տակ։ 18 ամիս առաջ ալ նոյն ձեւով հունգար երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը այցելած էր Իտալիա։ Կ'ըսուի թէ արտաքին նախարար Պուրոֆ մօտ օրէն հրաժարելով իրեն պիտի յաջորդէ ելմտական նախար Մոլոֆ, որ նախագահն է իտալեւպուլկար միութեան։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ ծիւնը կէս մեդր խաւ կապած է։ Հունգարիոյ մէջ կառախումբ մը ճամբան կանգ առաւ՝ որովհետեւ չէր կրնար առաջանալ ծիւնին պատճառաւ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՀԱՆՐ. ԾԱԽՔԵՐՆ ՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐԿԵՐԸ

Պետական պիւտճէներու քուէարկութեանց առթիւ, յաճախ կը կրկնուի թէ հարկերը հասած են իրենց բարձրագոյն սակին եւ թէ անհնար է այլեւս սանդուխ մը աւելցնել անոնց վրայ։

Որովհետեւ հարկերը կը հաստատուին պետական ծախքերը գոցելու համար, այս կը նշանակէ թէ այդ ծախքերն հասած են իրենց գագաթնակէտին եւ թէ այլեւս պէտք չէ ո եւ է գումարով աւելցնել զանոնք։

Իրականութեան կը համապատասխանէ՞ սակայն այս փաստը. ծախքերու սահմանափակում կը նշանակէ անշարժութիւն, վիճակի կայունութիւն, մինչդեռ հանրային կեանքը յարատեւ փոփոխութեան մէջ է եւ ամէն ինչ որ կապուած է այդ կեանքին հետ, ստիպուած է փոխուիլ անոր հետ։ Ոչ առաւելագոյն կրնայ գոյութիւն ունենալ եւ ոչ նուազագոյն։

Հարկերը կապուած են ծախքերուն հետ. եթէ ծախք գոյութիւն չունենար հարկերն ալ պիտի դադրէին։ Պետական հարկ կը նշանակէ ծախքերու բաշխում քաղաքացիներու վրայ։ Օրինակ՝ պետութեան ծախքերը կը հասնին այսինչ գումարին եւ պէտք է այդ գումարը բաշխել պետութեան հպատակներու քանակին համեմատ. եթէ ծախքերը շատնան, բնականաբար ամէն մէկուն ինկած բաժինն ալ կը մեծնայ։

Եթէ նոր ծախքերը չբաժնուին հարկատուներուն մէջ, պետութիւնը կը ստիպուի փոխառութեան դիմել եւ տոկոսները բաշխել հարկատուներուն վրայ, որոշ տարիներու ընթացքին տոկոս եւ մայր գումար միասին վճարելու պայմանով։

Ամէն քաղաքացի կը փափաքի որ հանրային ծախքերը կրճատուին եւ տուրքերը թեթեւնան, որով խորհրդարանական թեկնածուները ամէնքն ալ իրենց ընտրական ճառերուն մէջ գրեթէ միշտ կը խոստանան զանազան խնայողութիւններ։ Նախարարներն ալ իրենց առաջին ճառերուն մէջ կը ծանրանան այդ մասին, բայց իրականութիւնը տարբեր է։ Այդ ճառերը ծիսակատարութեան նման բաներ են խորհրդարանական կեանքին մէջ եւ ինչպէս խոստացողները, նոյնպէս եւ լսողները գիտեն թէ այդ խոստումներն երբեք չպիտի գործադրուին։

Արդարեւ, կարելի է՞ պահանջել այսօրուան քաղաքացիէն որ ապրի այնպէս, ինչպէս կ'ապրէր ԺԸ կամ ԺԹ դարերու քաղաքացին։ Քաղաքակրթական յառաջդիմութիւնը միայն գիտական կամ արհեստական մարզերուն մէջ չէ որ կը կատարուի. հանգստաւէտ կենցաղը գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկն է ներկայ մարդկութեան եւ անհնար է կասեցնել զայն կամ մեղադրել ո եւ է անհատ, որ կը փափաքի կեանքի աւելի դիւրեկան պայմաններ ստեղծել իրեն եւ իրեններուն համար։

Ահագին անդունդ մը բացուած է անցեալ եւ ներկայ դարերու կենցաղին մէջ։ Ո եւ է բաղդատութեան եզր չկայ անոնց միջեւ, ինչպէս կարելի չէ բաղդատել վայրի մարդակեր մը նրբացած Եւրոպացիի մը հետ։ Առանց շատ հեռուներն երթալու բաղդատեցէք յիսուն տարի առաջուան կեանքն այսօրուանին հետ։ Հանրային կրթութեան մարզը բացորոշ օրինակ մը կրնայ նկատուիլ այդ տարբերութիւններուն։ Նախ եւ առաջ ոեւէ կրթութիւն պարտաւորիչ չէր և ո եւ է ծնողք իր զաւակները կը դաստիարակէր իր միջոցներուն ներած չափովը, որով աղքատները կը մնային բոլորովին անուս։ Աւելի վերջերը պետութիւնը նախնական կրթութիւնը պարտաւորիչ հռչակեց եւ ձրի դպրոցներ հաստատեց, ժամանակ փարկեր յատկացնելով իր պիւտճէին մէջ։ Այսօր ոչ միայն կրթութիւնը պարտաւորիչ է, այլ եւ կը պահանջուի որ դպրոցները ընդարձակ ըլլան, օժտուած առողջապահական բոլոր պայմաններով եւ աշակերտներուն ալ հայթայթուին բոլոր անհրաժեշտ գրենական պիտոյքները, մինչեւ իսկ ձրի սնունդ՝ ժողովուրդի զաւակներուն։ Այս ամէն մէկ բարելաւումը իր համապատասխան ծախքերն ունի, որ պէտք է աւելցուի պետական պիւտճէի հանրային կրթութեան բաժնին վրայ։

Միեւնոյն բարելաւումները կը պահանջուին նաեւ կեանքի շատ մը ուրիշ ասպարէզներուն մէջ։ Միշտ նորանոր կատարելագործումներ տեղի կ'ունենան երկաթուղիներու, ճանապարհներու, թղթատարութեան, դատարաններու, բանտերու եւն.ի մէջ եւ որչափ կրթութիւնը տարածուի աւելի լայն խաւերու մէջ, հանրային սպասարկու մարմինները կ'աւելնան համեմատաբար եւ ծախքերն ալ կ'աճին։

Կարելի է յուսալ անշուշտ թէ միջազգային յարաբերութեանց բարելաւումով, պիտի կրճատուին պատերազմական ծախքերը, որոնք ահագին բեռ մըն են պետական պիւտճէներուն վրայ, բայց երեւի այդ երջանիկ օրը տեսնելու բախտը մեզ չպիտի վիճակի...

Աւելի կենսական խնդիրը ոչ թէ ծախքերու անխուսափելի աճումն է, այլ տուրքերու արդար բաշխումը։ Այդ ուղղութեամբ ալ մեծ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են վերջին տասնամեակներուն մէջ, ընկերվարական ջանքերով։ Տուրքերը այժմ կը բաշխուին ոչ թէ ժողովուրդի քանակին, այլ անոր որակին համեմատ։ Ո՛վ որ շատ ունի, շատ կը վճարէ եւ ո՛վ քիչ ունի, քիչ։ Կայ որոշ զանգուած մը որ ոչ մէկ ուղղակի տուրք կը վճարէ։ Այդպէս են, օրինակ Ֆրանսայի մէջ, տարեկան 10 հազար ֆրանքէն պակաս շահողները։

Տուրքերը կ'աճին երկրաչափական յառաջատուութեամբ. այսինքն տարեկան 20 հազար ֆր. եկամուտ ունեցողը եթէ տարեկան 2 հազար ֆր. կը վճարէ, 100 հազար ֆր. եկամուտ ունեցողը ոչ թէ հինգ անգամ 2 հազար, այսինքն 10 հազար, այլ շատ աւելի կը վճարէ։

Օրինակով մը բացատրելու համար, յիշենք ժառանգական տուրքերուն սակը։ Եթէ մէկ միլիոն ֆր. ունեցող մարդ մը մեռնի անզաւակ եւ այդ հարստութիւնը մնայ իր միակ եղբօրը, պետութիւնը կը գանձէ 350 հազար ֆր.։ Եթէ այդ ժառանգորդը ոչ թէ եղբայրը, այլ չորրորդ պորտի ազգական մըն է, այդ տուրքը կը բարձրանայ 400 հազար ֆր.ի եւ այդ ազգականը կը ստանայ միայն 600 հազար ֆր.։ — Եթէ այդ բախտաւոր ազգականն ալ մեռնի անզաւակ եւ ուրիշ ազգական մը ժառանգէ, պետութիւնը անկէ ալ կ'առնէ հարիւրին 40ը, այսինքն 240 հազար ֆր., որով նախնական մէկ միլիոնէն կը մնայ մէջտեղը 360 հազար ֆր.։ Այս հարիւրին 40 սակը 1926ին է որ հաստատուեցաւ։ 1920ին հարիւրին 80 էր, որովհետեւ այն ատեն այն տեսակէտը կը տիրէր թէ ժառանգութիւնը վիճակախաղէ շահուած գումարի մը կը նմանի, ինչ որ չափազանցութիւն է անշուշտ քաղքենի մտայնութեան համար։ Այժմեան խորհրդարանը կը խորհի թէ աշխատանքը, խնայողութիւնը եւ ժառանգական իրաւունքը սերտօրէն իրարու կապուած են եւ ժառանգութեան իրաւունքը ջնջելով, կը ջնջուին նաեւ խնայասիրական ոգին եւ աշխատանքի փափաքը եւ կը խանգարուի հանրային տնտեսութիւնը։ Վիճելի խնդիրներ են ասոնք եւ քաղքենի դասը այս առթիւ կ'օգտագործէ Խորհրդ. Ռուսիոյ դժբախտ օրինակը։

Ամէն պարագայի մէջ, կարելի չէ ըսել թէ տուրքերու բաշխումը բոլորովին անարդար է այսօր եւրոպական երկիրներու մէջ։ Կարելի է միայն մաղթել որ հետզհետէ աւելի կատարելագործուի։

Մ. Տ.

ՀԱՄԵՍՏ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

«ԱՐԵԳ ՇԱՀԻՆԵԱՆ» ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ

ՍՈՒԼԹԱՆԱՊԱՏ, 1 Յունուար (Սեփ. թղթ.)— Նոր աւետիս մը մեր Փրանսահայ հայրենակիցներուն։ Պարսկաստանի Սուլթանապատ քաղաքը շուտով պիտի ունենայ արդիական մանկական պարտէզ մը։ Արդեօք այս տողերը կարդալով Փարիզի հայ ջոջերը ամօթէն պիտի կարմրի՞ն, թէ բարի նախանձով վարակուած, Սուլթանապատի օրինակին պիտի հետեւին։

Սուլթանապատը որ պարսկահայ գաղութի նորագոյն քաղաքներէն մէկն է — ընդամէնը 20 տարուան կեանք— շնորհիւ գորգի արդիւնագործութեան, մեծ քայլերով կը յառաջդիմէ։ Ոչ միայն անգործ չունինք, այլեւ գաղութին մէջ ապրող մօտ 200 տուն Հայերը, կրնանք ըսել, բարեկեցիկ կեանք ունին։ Աւելին։ Հոս բնակող Հայերը, կ'ուզեն ամէնէն առաջ, լաւ Հայեր մնալ եւ հոգալ իրենց մտաւոր, ազգային պահանջները։ Ոչ մէկ ազգային, կուսակցական տօն լքուած է (Մայիս 28. «Դաշնակցութեան Օր», Մշակոյթի տօն, փետրուար 18 եւայլն)։ Գիրք եւ թերթ կը գտնէք մեծ մասի սեղաններու վրայ։

Հանրային կեանքը կ'ընթանայ բնականոն։ Ոչ մէկ հակամարտութիւն։ Լծուած կրթական աշխատանքներու, Սուլթանապատի հայութիւնը կարճ ժամանակուան ընթացքին կրցաւ բարեկարգել դպրոցը եւ այսօր այս 200 տուն գաղութը ունի 4000 տոլարի խոշոր հիմնադրամ մը յատկացուած դպրոցական գործին համար եւ այս բոլորը շնորհիւ այն համերաշխութեան, որ կը տիրէ Սուլթանապատի գաղութին մէջ, եւ շնորհիւ այն անհատներուն, որոնք զոհաբերել գիտեն։

Աւելի լաւ կ'ըլլայ փաստերը յիշել. քաղաքիս գորգի վաճառականներէն պ. Սելիմ Շահինեանը եւ իր տիկինը՝ Տիգրանուհի Շահինեանը նախաձեռնող իր հայ մանուկի դաստիարակութեան, գեղեցիկ միտք կը յղանան տրամադրել մօտ 3000 տոլար, շինելու համար նոր մանկապարտէզ մը։ Իրենց փոքրիկը՝ Արեգը, որ երկու տարեկան իվեր մանկապարտէզ կը յաճախէ, առիթ է տուած տէր եւ տիկին Շահինեանի մօտէն տեսնել այն բոլոր անյարմարութիւնները (սենեակի փոքրութիւն, պարտէզի չգոյութիւն, նիւթերու պակասութիւն), որ կը կաշկանդեն ընդամէնը երկու տարուան կեանք ունեցող մանկապարտէզը։ Եւ փոքրիկները նեղութենէ ազատելու համար, պ. Սելիմ Շահինեանը, որ ժամանակին եղած է դպրոցի հոգաբարձութեան գործօն անդամ եւ իր Եւրոպա գտնուած ժամանակ նորէն վերընտրուեցաւ, առանց որ եւ է մէկու դրդումին, ինքնակամ, քաղաքի ամէնէն օդասուն մասին մէջ կը գնէ հողը եւ այս տարուան ընթացքին պիտի կառուցանէ նոր շէնք մը, իր բոլոր յարմարութիւններով։ Հողը գնուած է 1300 տոլարի, նոյնքան եւ թերեւս աւելի ծախք պիտի ունենայ նոր շէնքը, որ պիտի շինուի յատուկ ծրագրով եւ առողջապահութեան բոլոր պայմաններով։ Որքան լաւ պիտի ըլլար, եթէ մանկապարտէզին յատակագիծը պատրաստուէր հայ մասնագէտ մը կողմէ, եւրոպական արդիական կրթարանի մը ձեւով։ Թերեւս կը գտնուի հայ ճարտարապետ մը, որ թղթակցութեան մէջ մտնելով պ. Սելիմ Շահինեանի հետ, իր յատակագիծը առաջարկէր։

Երանի թէ մեր շատ մը հարուստները կարենային հետեւիլ պ. Շահինեանի այս գեղեցիկ օրինակին։

Իր զաւկին անունով, Նոր մանկապարտէզը պիտի կոչուի «Արեգ Շահինեան», բոյն մը ուր ամէն տարի 30—35 մանուկներ պիտի պատսպարուին եւ ստանան առողջ դաստիարակութիւն։ Դեռ անցեալ տարի էր որ պ. Շահինեան 75—80 տոլար տրամադրեց մանկապարտէզի համար Փարիզէն նիւթեր բերել տալու։

Պիտի զարմանաք, եթէ ըսեմ որ Սուլթանապատի մէջ դեռ շատերը չեն գիտեր այն գեղեցիկ ձեռնարկը, որովհետեւ բարերարը չի սիրեր աղմուկը։

Թերեւս աջակցի Պարսկահայ օրաթերթ մըն ալ հիմնելու։

*** Սուլթանապատը գերեզմանատուն ունէր, բայց առանց պատի։ Պ. Կարապետ Շահինեանի ջանքերով, կարճ ժամանակուան ընթացքին, կարելի եղաւ հանգանակել մօտ 1000 տոլար եւ պատը շինել՝ նոյնքան գնահատելի գործ մը։

Վ. ԱՍՏՂՈՒՆԻ

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԸ

Յունուար 21ին շարունակուեցաւ Պրուսայի ծանօթ գործին դատավարութիւնը։ Այս առթիւ Պոլսոյ Թուրքերէն թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ԵՐԿՈՒ ՍՆՏՈՒԿ ՌՈ՞ՒՄԲ

ՊՐՈՒՍԱ, 21 յունուար.— Ամէնէն առաջ հարցաքննուեցաւ Լազ Ալի, որ ամբաստանուած է դրամ, հագուստ եւ զէնք հաւաքելով Ճէմալի հետ խորհրդակցութիւններ կատարած եւ կազմակերպութեան անդամակցած ըլլալու յանցանքով։ Դատաւորին հարցումներուն պատասխանելով, Ալի հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— Խամայիլին հետ տեսակցեցայ Պրուսայի մէջ. որոշած էինք սիկարի թուղթի մաքսանենգութիւն ընել։ Միասին Եալովա գացինք։ Հոն Խլօն ալ միացաւ մեզի եւ յանձնարարեց հրաժարիլ մաքսանենգութենէ։ Աւելի յետոյ սակայն կեավուր Ալի եւ Փիւսկիւլլիւզ գլխը դրին եւ սպառնալիք ըրին. ասոր վրայ բոլորս միասին Օրխան կազի գացինք։

Նախագահին դիտողութիւններուն վրայ, կարդացուեցաւ հարցաքննիչ դատաւորին առջեւ Լազ Ալիի ըրած յայտարարութիւնները, ուր ամբաստանեալը ըսած էր.

— Ճէմալ բանտին մէջ, իսկ ես դուրսը կազմակերպութիւն պիտի ստեղծէինք։ Ես պաշտօն ունէի կազմակերպութեան համար զէնք եւ ռազմանիւթ հաւաքելու։ Կազմակերպութեան կ'անդամակցէր նաեւ մաքսանենգ Փիւսկիւլլիւզն ու Ապտիւլ Ռահմանը։ Խամայիլ եւ Խլօ, Պոլսոյ անգլիական դեսպանատունը երթալով զէնք պիտի առնէին, իսկ ես Պոլիս գտնուող երկու սնտուկ ռումբերը Պրուսա պիտի փոխադրէի Խամայիի հայթայթելիք զէնքերուն հետ։

Ալի, որ 70 տարեկան ծերունի մըն է, ուրացաւ ամէն բան եւ ըսաւ թէ ատրճանակի սպառնալիքի արդիւնք են իր յայտարարութիւնները։

Լազ Ալիի դէպի Եալովա եւ Կէմլէյիկ կատարած ճամբորդութեան ծախքը հայթայթուած է Տիքիճի Խամայիլի կողմէ։

Դատաւորին խիստ ազդարարութիւններուն վրայ, Լազ Ալի հետեւեալ կերպով շարունակեց իր յայտարարութիւնները.

— Պոլսէն երկու սնտուկ ռումբ պիտի բերէինք. ես կ'ուզէի այս կազմակերպութեան մասին կառավարութեան տեղեկութիւն տալ, բայց չյաջողեցայ։ Սխալ է նախապէս ըրած այն յայտարարութիւնս թէ Օրխան կազիի մէջ ալ առանձին կերպով կազմակերպութիւն պիտի ստեղծէի։ Սապրի, օր մը Լազ Ալիի յայտնած է թէ կազմակերպութիւնը 150 հոգինոց ուժ մը ունի։ Լազ Ալի այս կէտն ալ ուրացաւ։

Յետոյ հարցաքննուեցաւ Տիքիճի Խամայիլ, որ ամբողջովին խոստովանեցաւ այն դէպքերն ու խօսքերը զորս ուրացած կամ հերքած էր Լազ Ալի։ Խամայիլ ըսաւ թէ «սիկարի թուղթի մաքսանենգութիւն» բացատրութիւնը նշանախօսք մըն էր եւ կը նշանակէր «ռումպա»...

Ամբաստանեալներէն Խլօ յայտնեց թէ ոեւէ տեղեկութիւն չունի կազմակերպութենէն։ Ասոր վրայ, Ճէմալ ոտքի ելաւ եւ ըսաւ.

— Տէր նախագահ, խնդրեմ հարցուցէք թէ 400 հոգին ո՞ւր կը գտնուին եղեր. եթէ այդ տեսակ կազմակերպութիւն մը ունեցած ըլլայինք, գոնէ նամակ մը գրած չէի՞ք ըլլար...

Նախագահը.— Չերքէզ Նէճիմ յայտարարեց թէ ստորագրութեան մը փոխարէն 50 զինեալ անձ պիտի ղրկէ։ Ասոր ի՞նչ պիտի ըսես։

Ճէմալ.— Չերքէզ Նէճիմը չեմ ճանչնար եւ չեմ ընդունիր այդ գրպարտութիւնը։ Նէճիմի ծանօթը Խամայիլն էր, որ ինքնագլուխ կերպով այդ տեսակ գործեր տեսած է։ Ես ո՛չ Նէչիլ Իմամը եւ ոչ ալ Սիմավցի Շէվքեթը կը ճանչնամ։

Յետոյ հարցաքննուեցաւ հաւաքիչ Մուսթաֆան, որ ըսաւ թէ բանտ գացած էր, բանտի նպարավաճառին պարտքը գանձելու համար։ Ճէմալը քանի մը վայրկեան միայն տեսած էր եւ անոր երազները Էվլիա Հօճային տարած էր մեկնաբանելու համար։

Էվլիա Հօճա յայտարարեց.

— Ճէմալին երազները ես չմեկնեցի։ Խամայիլ ինծի հարցուց թէ ծախու զէնքի տեղ գիտե՞մ։ Պատասխանեցի թէ միլլի ուժերուն ատենէն մնացած հարամ դրամ կայ քովս. ինծի սպառնալիք ըրին։ Աստուծոյ վրայ կ'երդնում թէ կազմակերպութեան մէջ մտած չեմ, 15 ոսկի տուի առանց մուրհակ առնելու։

Ամբաստանեալ Սապրի որ կարեւոր դեր մը ունեցած է, հետեւեալ խոստովանութիւններն ըրաւ.

— Ապտիւրրէզզաք, Փիւսկիւլլիւզ, եւ կեավուր Ալի օր մը քանի մը ոսկի տուին ինծի։ Տիքիճի Խամայիլ քաղաքին ամէնէն վտանգաւոր չարագործն է։ Խամայիլը Էվլիա Հօճային ղրկեցինք դրամ ուզելու համար։ Հօճան կազմակերպութեան մաս կը կազմէ։

Այն պարագային երբ յաջողէինք կառավարութիւնը տապալել, Տիքիճի Խամայիլ Հանրապետութեան նախագահ պիտի ըլլար, իսկ սրճարանապետ Էշրէֆ պիտի յաջորդէր Ալի Հիքմէթ փաշային։ Կազմակերպութիւնը հիմնուած էր Օրխան Գազիի մէջ, շատրուանը եթէ լեզու ունենար ամէն բան կը խոստովանէր։

Ամբաստանեալներուն խոստո-
վանութիւններէն հասկցուած
Էվլիա Հօճայի պաշտօնն էր
մակերպութեան համար
ճարել։
Էվլիա Հօճա խոստովա
թէ իր քով մնացած «հարամ
ոսկին Տիքիճի Խամայիլի
բայց չկրցաւ բացատրել
ի՛նչ նպատակի գործածուել
մար տուած էր այդ գումար
Այդ յայտարարութեն
տոյ, Էվլիա Հօճա երես
բերուեցաւ Սապրիի հետ,
տեւեալը յայտարարեց.
— Հօճային դրամ
միայն թէ եթէ քովը
մարդ տեսնէի դրամ չպիտ
զէի։
Նախագահը. — Կը նշ
թէ գաղտնի հանգամանք մ
Ամբաստանեալը «այ
տասխանեց եւ Տիքիճը խա
մատնիչ ընելով ըսաւ.
— Այս մարդը ա
մրոտեց, տէ՛ր նախագահ։
ալ տեղեկութիւն ունի արդ
րենց երազները պատմեցին
եւ պատուիրեցին որ «կազմ
պութեան մասին ոչ ոքի
ըսեմ»։
Ամբաստանեալ Սապրի
ելլելով ըսաւ.
— Այս գործերը արդէն
ու փուտ «տալավէրա»ներ
լոյս ալ իրար խաբեցինք
կերպութեան մէջ այսինչ
այնինչ մարդիկը կան ըսելով
բեւի թէ Տիքիճի Խամայիլ
տով ծածկած է կազմակեր
թեան կապերը եւ չէ կրցած
մազկուն կօշիկ մը շինել
սուտ բան մը չպիտի կար
յինք ընել։
Նախագահը.— Ապտիւրրէզզ
եւ Փիւսկիւլլիւզի սպառնալ
րուն վրա՞յ էր որ կազմակեր
թեան մէջ մտաք։
— Անոնք քաղաքին
զակներն են։ Ո՛վ որ անոնց
րանը երթայ եւ բախտ
մասնակցի, անպայման «Եա
Ալլահ» երգը երգելով կը
անկէ։

ԳԻՐԾԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅ ՄԸՆ ԱԼ

Ամբաստանեալներէն
Լութֆի յայտնած էր թէ
րութեան նախագահին ու ան
ներուն գիրերը տեսած է։
օր մը ըսաւ թէ կառավարու
պիտի տապալեն։
Հօճա Հիւսէյին յայտար
թէ նախապէս չէր յիշած թէ
կէ եկած էին իր տունէն գ
քանի մը հրացանները։ Ամ
տանեալը աւելցուց թէ յետ
այն «յիշած է որ Յակոբ
Հայ մը աւանդ ձգած էր
հրացանները իրեն։
Ամբաստանեալներէն Մ
ուլլահ եւս հետեւեալ յայտ
կան խոստովանութիւնները ը
—Ճիշդ է որ կազմակերպու
մասին մեր միջեւ խօսակցու
ներ տեղի ունեցան. բայց կը
թէ կառավարութիւնը լուր
անկէ։ Օր մը, Ճէմալ լուր
էր որ իրեն այցելեմ. երբ
գացի, ականջիս ըսաւ. «Գ
կազմակերպութենէն ի՛նչ լ
Սրճարանապետ Էշրէֆ
տարարեց թէ Ալի Հիքմէթ
շային պիտի յաջորդէր ինք։
Նախագահը.— Դուն այդ
բողութիւնը ունի՞ս։
Սապրի (ոտքի ելլելով).—
որ Տիքիճին Հանրապետութ
նախագահ պիտի ըլլար (Տ
ներ):
Զինուոր քաշեմ որ ծնու
չերքէզ է, յայտնած է թէ
տած է կազմակերպութեան
բերել չերքէզ զինուորներուն
ջեւ։ Միւս երկու ամբաստա
զինուորները՝ Հիտայէթ եւ Ս
ուրացան ամէն բան։

Ի՞ՆՉ ՏՈՒՐՔ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԵՆՔ

…Նախորդ յօդուածով մը բացատրեր էինք թէ օրավարձքով եւ ամսաթոշակով աշխատողները, — գործաւոր եւ պաշտօնեայ — օրավարձքերու եւ ամսաթոշակներու վրայ տուրքին համար, Տուրքերու վարչութեան յայտարարութիւն տալու պէտք չունին։ Տուրքի ենթակայ օրավարձքերուն եւ ամսաթոշակներուն համար, յայտարարութիւն ընելու պարտքը կ'իյնայ գործատէրերուն։ Գործաւորները եւ պաշտօնեաները սակայն, պէտք է որ եկամուտներու վրայ ընդհ. տուրքին մասին յայտարարութիւնը իրենք իսկ ընեն, եթէ ունին որեւէ եկամուտ, իրենց օրավարձքէն ու թոշակէն զատ։

Նոյնպէս, պէտք է որ … անձին յայտարարութեամբ մը Տուրքերու վարչութեան յայտնեն թէ ընտանեկան ի՛նչ հոգերով ծանրաբեռնուած են։ Այս զանցառման հետեւանքը կ'ըլլայ այն որ յաճախ գործաւորները շատ աւելի տուրք կը … վճարեն։ Գործաւորները եւ պաշտօնեաները որպէսզի իրենց յաւելուածական ծախքերը զիջելով, տուրքին վրայ … մը ստանան, կրնան հետեւեալ դիւրութիւններէն օգտուիլ։

Երբ գործատէրը իրենց տուրքի յայտարարութիւնը լեցնելէ … պաշտօնատուն ղրկելէ … թուղթը իրենց կը ներկայացնէ, կրնան լուսանցքին վրայ իշխցնել այն յաւելուածական ծախքերը, որոնց կ'ենթարկուին՝ բազմանդամ ընտանիքի տէր ըլլալով։

Տուրքերու պաշտօնատունը, … խնդրանքի վրայ է որ այս … կ'ընէ։

Եւ կամ, որովհետեւ կրնայ … որ գործատէրը իրենց … իրենց վերաբերող … յայտարարութիւնը, լաւագոյն է որ իրենք ուղղակի … Տուրքերու վարչութեան, … մը։

Ի՞նչ ծախքեր կրնան հիմ ծառայել զեղչ խնդրելու համար։

1.— Նախորդ տարուան մէջ, … ամսաթոշակներու եւ օրավարձքերու ընդհանուր գումարին … վճարուած տուրքը։

2.— Հանգստեան սնտուկներու … անունով տրուած գումարները։

3.— Այն ծախքերը որոնց … կ'ենթարկուի ուղղակի եւ … անաւորաբար արհեստի կամ … պաշտօնի բերումով, ինչպէս օ… արհեստանոցի եւ գրասենեակի վարձքեր, պաշտօնեաներու տրուած հատուցումներ, … բերումով ճամբորդութեան ծախքեր։ Արհեստին վերաբերեալ գրքերու գնում և զանազան հրատարակութեանց բաժանորդագրութիւններ, գիշերային աշխատանքի բերումով յաւելուածական ծախքեր, եւայլն։

ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԸ

Այս դասակարգին պատկանող հարկատուները, եթէ կ'ուզեն օգտուիլ տուրքի վրայ զեղչէն, իրենք իսկ պարտաւոր են իրենց տուրքի յայտարարութիւնն ընել վարչութեան։

Արհեստաւոր կը նկատուին

Ա.— Իրենց տան կամ արհեստանոցին մէջ աշխատող գործաւորները, որոնք առեւտրականներու կամ ուրիշ գործատէրերու հաշւոյն կը բանին։

Այս կարգի արհեստաւոր (façonnier) *կը նկատուին անոնք, որ գործատէրերու կողմէ իրենց հայթայթուած նախանիւթին վրայ կ'աշխատին, իրենց տան մէջ, որ միեւնոյն ատեն իբրեւ արհեստանոց կը ծառայէ։ Անոնք սակայն իրենց ընտանեկան պարագաներէն եւ մէկ վարպետ ու 16 տարու աշկերտ մը զատ, պէտք չէ ուրիշ գործաւոր բանեցնեն իրենց քով։*

Տուրքերու վարչութիւնը առհասարակ արհեստաւոր կը նկատէ անոնք որ դուրսէն տրուած ապսպրանքներու վրայ կ'աշխատին, եւ իրենց շահը կ'ապահովեն ձեռքի աշխատանքով միայն, առանց շահագործելու նախանիւթը։ Այս պայմանէն դուրս գործող արհեստաւոր մը, կ'ենթարկուի առեւտրական շահերու վրայ տուրքին։

Բ.— Այն անձերը որոնք շըրջուն վաճառորդ կը նկատուին եւ փոքրարժէք առարկաներ կը ծախեն փողոցներու կամ շուկաներու մէջ՝ իրենց հաշւոյն, ենթակայ են վարձքերու վրայ տուրքին, բայց պէտք է որ իրենք իսկ ընեն իրենց տուրքի յայտարարութիւնը, անհրաժեշտ մանրամասնութիւններով։

Իսկ անոնք որ զանազան գիւղերու կամ քաղաքներու շուկաներուն մէջ առեւտուր կ'ընեն, կ'ենթարկուին առեւտրական շահատուրքին։ Նոյնն է անոնց համար որ շուկայի մը մէջ, իրենց կրպակն ունին ու տեղէ տեղ չեն շրջիր։

Գ.— Այն կառապանները կամ ինքնաշարժի վարիչները որոնք իրենց կառքը ունին (չորս հոգինոց) եւ զայն կը բանեցնեն իրենց հաշւոյն, ենթակայ են վարձքերու վրց տուրքին։

Այս վերջին դասակարգին կը պատկանին նաեւ այն նաւատէրերը որոնք, մէկ նաւ ունին իրենք իսկ եւ իրենց հաշւոյն կը բանեցնեն զայն։

Դ.— Իսկ օրավարձքերու եւ թոշակներու տուրքին ենթակայ այն հարկատուները, որոնք պատերազմի կամ աշխատանքի արկածի հետեւանքով, անկարութեան կամ հաշմանդամութեան թոշակ կը ստանան, իրաւունք ունին 1000 ֆրանքի զեղչ մը պահանջելու, պայմանաւ որ Տուրքերու Վարչութեան գիտցընեն իրենց վիճակը։

կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

Ի՞ՆՉ ԽՕՍԵՑԱՒ ԿՐԱՆՏԻ Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՀԵՏ

Էքօ տը Փարի մէջ *Փէրթինաքս* խօսելով իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարարին էնկիւրի եւ Աթէնք այցելութեան վրայ, կը գրէ.

— Ըմանք պատմեցին թէ Մ. Քէմալի եւ Թէվֆիք Րիւշտիի հետ իր տեսակցութեանց ընթացքին, Մուսոլինիի ներկայացուցիչը՝ պատրուակ բռնելով Պ. Փուանքարէի վերջին մէկ ճառը, շատ բարեացակամ լեզուով չէ արտայայտուած Սուրիոյ մէջ մեր կատարած գործին մասին եւ փորձած է իր խօսակիցներուն հասկցնել՝ իտալական բարեկամութեան եւ դրացնութեան մը արժէքը։ Եթէ Կրանտիի ծրագիրն էր Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը գրգռել Ֆրանսայի դէմ, հաւանաբար զուր ժամավաճառութիւն ըրած է։ Ֆրանքօ-թուրք յարաբերութիւնները բաղձացուածին չափ անախորժ են եւ նոր դեսպանը՝ մը Շանպրէօն իր նախորդներուն պէս չի յաջողիր հաշտուիլ սուլթանին ժառանգորդներուն հետ։ Իսկ եթէ, աւելին ըլլալով, Հռոմի նախարարութիւնը կը յուսայ թէ թշնամի Թուրքիոյ հետ սուրիական դժուարութիւններու մէջ մխրճուելով՝ տեղի պիտի տանք իր երկրի պահանջներուն՝ Լիբիոյ հարաւ. սահմանին եւ Թունուզի իտալացիներու իրաւական դրութեան մասին, խաբեպատիր հաշիւ մը մէջ կ՚իյնէ։ Աֆրիկէի մեր հողը մեր մտահոգութեանց գլուխը կը գտնուի եւ երկրորդականը երբեք մոռցնել չպիտի տայ մեզ էականը։

Սակայն հաւանական է որ այս առթիւ Կրանտիի տիրական մտածումը եղած ըլլայ լրացնել սա՛ Արեւելեան Միջերկրականի խաղաղեցումը, որուն նախաձեռնութիւնն ստանձնեց Մուսոլինի անցած տարի, երբ Միլանի մէջ տեսակցեցաւ Միխալաքափուլոսի եւ Թէվֆիք Րիւշտիի հետ։

Այն ատեն ծրագրուած էր միաժամանակ կնքել իրաւարարութեան եւ բարեկամութեան երեք դաշնագիրներ՝ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ, Իտալիոյ եւ Յունաստանի, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Ծրագրին երրորդ կէտը երբեք չգործադրուեցաւ։ Յոյներն ու Թուրքերը չեն կրնար համաձայնիլ՝ բնակչութեանց փոխանակութեան վերաբերեալ գործերը կարգադրելու։

Եւ սակայն ամէնէն դիւրինը պէտք է ըլլար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համաձայնութիւնը, քանի որ Անատօլուի յոյն փոքրամասնութեանց անհետացումէն ի վեր, հողային ո՛չ մէկ խնդիր իրարու դէմ կը հանէ երկու կողմերը։ Մինչ միւս երկու պարագաներուն մէջ, ընդհակառակն կան եթէ ոչ ակներեւ մրցակցութիւն մը, գոնէ կասկածներ եւ յետին մտքեր։

Ինչ որ ալ ըլլայ, այս մերձեցումը երեք պետութեանց — որոնց բախումները բաւական աղմկալի եղան ատեն մը — օգտաւէտ կար միայն կրնայ ըլլալ բոլորին (եւ ամէնէն առաջ Յունաստանի՝ որ կը լրացնէ իր «վերականգնումը»), պայմանաւ որ ո՛չ ուղղակի, ոչ ալ անուղղակի, երրորդ պետութեանց դէմ չուղղուի եւ գործնական հետեւանքը չըլլայ Պալքաններու մէջ իտալական նախաձեռնութեան աւելնալուն։ Եթէ Արեւելեան Միջերկրականի խաղաղեցումը պիտի կատարուի ի վնաս Պալքանեան բախումներու ծանրանալուն, շատ սուղի պիտի նստի։

ԿԵԱՆՔԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Դամասկոսի արաբերէն մէկ թերթը կը գրէ թէ Ֆրանսական մարզպան Հանրի Փօնսօ պիտի ունենայ երկու գործակիցներ, որոնցմէ մէկը պիտի նստի Դամասկոս, միւսը Հալէպ՝ իբրեւ փոխանորդ մարզպանին։ Ցիշեալները պիտի ղրկուին արտաքին նախարարութեան Արեւելքի գործերուն վարիչ Պ. Ֆիլիփ Պէրթլօի կողմէ։

*** *Մարզպանը քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ շուտով եւ հետզհետէ պիտի այցելէ Դամասկոս, Համա, Հոմս, Հալէպ եւ խուքենտէրուն։ Իրեն պիտի ընկերակցին մարզպանութեան ընդհ. քարտուղար Մօկրա, գնդապետ Պուտիէ, տեղեկատու դիւանի պետ գնդ. Մօրթիէ եւ թարգմանը՝ տեղական Նօֆալ։ Պտոյտը պիտի տեւէ երկու շաբաթ. յետոյ պիտի դառնայ Դամասկոս, ուր պիտի մնայ ժամանակ մը։*

*** *Սուրիոյ Հայաշէն գիւղի բնակիչներուն օրական մէկ անգամ տաք ապուր պիտի տրուի այսուհետեւ։ Այս կերպով կը յուսացուի առաջքն առնել կարգ մը հիւանդութեանց՝ այդ վատառողջ վայրին մէջ։*

*** *Անտիոքի Քեապուսիէ հայաբնակ գիւղին բնակիչները յանձն առած են 5 քիլոմեթր երկարութեամբ խճուղի մը շինել՝ իրենց գիւղն ալ կապելու համար մինչեւ Սուէյտիա Ս. Հասնոր Անտիոք-Սուէտիա խճուղիին։*

*** *Մարզպան Պ. Փօնսօ յայտնած է թէ Մուսուլի քարիւղատար խողովակները 100ին 90 պիտի յանգին Սուրիական Տրիպոլիս։ Միայն թէ այս խնդիրը երկու տարիէն պիտի լուծուի։ Տրիպոլիսի Առեւտրական Սենեակը այս առթիւ նամակ մը ուղղեց վարչապետ Փուանքարէին։*

*** *Ռումանիոյ թագուհին յառաջիկայ Զատկին Երուսաղէմ ուխտի երթալէ վերջ, պիտի այցելէ նաեւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի պատմական վայրերը։*

*** *Սուրիական Տրիպոլիսի մէջ օդանաւային կայան մը պիտի կառուցուի։ Այս մասին անհրաժեշտ հողերը գրաւուեցան՝ մարզպանին հրամանագրով։*

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՀԱԼԷՊ — Յունուար 13ին կատարուեցաւ Ազգ. Մեսրոպեան վարժարանի ամանորի հանդէսը։ Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը։ Բեմի ճակատը զրուած էին հայկական եռագոյնը եւ ազգային հերոս Անդրանիկի նկարը։ Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով զոր ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին։ Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Յակոբ Տաքէսեան բացման խօսքէն վերջ բեմ հրաւիրեց Պ. Աւետիս Փայլակը, որ բացատրեց դպրոցի կարեւորութիւնը, անոր անթիւ բարիքները եւ թելադրեց որպէս զի իւրաքանչիւր հայրենակից սիրայօժար բերէ իր մասնակցութիւնը բարձրացնելու ազգային դպրոցներու մակարդակը։ «Եթէ կ'ուզենք առ յաւէտ չկորսուիլ աշխարհի քարտէսին վրայէն եւ սեւ գիծ մը չքաշել մեր ազգի պատմութեան փայլուն էջերուն, պէտք է ամէն զոհողութիւններով ջանանք պահպանել մեր անգին ու գոհար լեզուն, որ ինքնապաշտպանութեան ամէնէն զօրաւոր զէնքն է։ Անով է որ միայն պիտի կրնանք իբրեւ Հայ ապրիլ ու բարձրանալ»։ Ցետոյ Հոգաբարձութեան եռանդուն անդամներէն Պ. Ստեփան Քիւրքճեանի ղեկավարութեամբ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ հայկական պարեր՝ հայկական տարազներով եւ ունկնդիրները պահ մը ապրեցան հայկական տաքուկ մթնոլորտի մէջ։ Նաեւ գեղեցիկ էր մանկապարտէզի մանուկներուն մարզանքը։ Պ. Սամուէլ Գավլաքեան իր ջութակովը աւելցուց հանդէսին փայլը։ Վարժարանին ուսուցչուհիներէն Օր. Ալիս Տէտէեանի պարերուն համար թափած ջանքերը գովելի են։ Ազգ. Մեսրոպեան վարժարանը այս տարի ունենալով ուսուցչական լաւ կազմ մը, անշուշտ պիտի բոլորէ փայլուն տարեշրջան մը։ Հոգաբարձութիւնը եւս իր ջանքերը չի խնայեր վարժարանին յառաջդիմութեան եւ նիւթական ապահովութեան համար։

Նուարդ Միրասեէտիեան

„ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն տիկին Ա. Բէգլարեան մէկ տարեկան «ՅԱՌԱՋ» կը նուիրէ Դամասկոսի Յառաջդիմասէր Ակումբին։

ՈՐՔԱՆ ՀԱՅ ԿԱՅ ՊՈԼԻՍ ԵՒ ԲԵՐԱ

Մարդահամարի տնօրէնութիւնը Պոլսոյ բնակչութեան 1928 տարուան վիճակագրութիւնը պատրաստելով էնկիւրի ղրկած է։ Այդ վիճակագրութեան համաձայն, Պոլսոյ կողմը (մինչեւ Եէշիլքէօյ) 496,027 բնակիչ կայ, որուն 31,831ը հայ եւ 1970ը' հայ կաթոլիկ։

Բերայի կողմի բնակչութիւնն է 331,844, որուն 26,538ը հայ եւ 9727' հայ կաթոլիկ։

Ամբողջ Պոլսոյ մէջ 2377 գնչու կայ։ 1928ի ընթացքին ծնած են 7380 աղջիկ եւ 7788 մանչ։ Մեռնողներու թիւն է 4190կին եւ 5400 այր։ Ամուսնացած են 6608 զոյգ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՈՉ ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ

Շատ վարդագոյն վիճակ մը չունի սա պահուս Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆրանսայի մէջ։

Փարիզ՝ ամիսներ տեւող անորոշ եւ ա՛կարգ շրջանէ մը յետոյ, ընտրեց վերջապէս վարչութիւն մը՝ որ ունի ամէն ինչ, կարենալու համար գլուխ հանել իր ստանձնած գործը։ Կը մնայ միայն աշխատիլ, աշխատիլ յամառօրէն։

Մարսէյլ՝ երբեմն այնքան բարգաւաճ, ամիսներէ ի վեր ինքն իր մէջ կը տապլտուի։ Երկու միութիւններ, երկուքն ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով, ոսոխներու նման իրենց աչքերը — յաճախ չար աչքեր — իրարու վրայ յառած, կը ջանան գործել, արդիւնքի մը յանգիլ, բայց քիչ անգամ կը յաջողին։

Աւելի յուսատու գոյներով կարելի չէ ներկայացնել նաեւ Լիոնը իր շրջաններով, ուր միայն Վիէն կը փայլի քիչ մը իր ֆութպոլի խումբով։ Լիոն կը քնանայ, Ցեսին կը լռէ, մինչ Կրընօպլը կ'երազէ։

Շատ զարմանալու չէ, ուրեմն, եթէ հայ մարզիկներ, մանաւանդ ֆութպոլ խաղացողներ, կը վխտան ֆրանսական խումբերու մէջ։

Վ. Մ.

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿ. ԱՐՄԻՆԻԱ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ

Galerie Carmine, *51* Rue de Seine. *Բացումը տեղի կ'ունենայ վաղը Ուրբաթ ժամը 3ին։ Բաց է՝ ամէն օր, մինչեւ Փետր. 15՝ ժամը 10—12 եւ 14—18։ Կիրակի՝ ժամադրութեամբ։*

Ցուցադրուած են 21 զանազան նկարներ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԻՐԱՔ ԿՈՒԼՕ, ՄԻՐՕ ԵՒ ԿՈՒՐՕ

Գիւղին ազդեցիկ ընտանիքներէն էր Միրաքենց տունը։ … երքերը չէին համարձակեր … անոնց վրայ ակռայ կոխել, որովհետեւ անոնք ինքնիշխան և «… էին։ 32 գիւղերու սե… կանատէր պէկէն իսկ չէին … չուեր։ Երբ իրենց հակառակ … ք ըլլար, կ'ըմբոստանային … իրենց իրաւունքները կը … պաշտպանէին։

… Սեւ փոթորիկէն առաջ խա… կեանք մը կ'ապրէր գիւղը։ … սակայն, Միրաքենց ընտա… տեսակ մը մղձաւանջ կը … էր Թուրքերուն որոնք կ'ուզէին ճնշել զանոնք։

Զինահաւաքումի ձայն կար։ … երբ պաշտօնեաները օգնութեամբ գիւղին զէնքերը կը հաւաքէին։ Բիչերէն միայն չէին … ար առնել։ Ինչպէս ապօրինի … կի պահանջելու պարագային, … Միրաքենք առարկութիւն կ'ըն… եւ բացարձակապէս կ'ըմ… բոստանային։ Անոնք չէին յանձներ ինքնապաշտպանութեան համար գործածելի ո՛ր եւ է առարկայ, զէնք, դանակ եւայլն։ Դրացի Թուրքեր ալշութեամբ կը դիտէին անոնց արդար զայրոյթը։

Զինահաւաքումէն վերջ այլեւս խաղաղ չէր նաեւ դաշտային կեանքը։ Երկրագործը ապահով չէր իր արօրին ետեւ, մինչ անկէ առաջ ամէն իրիկուն, արօրն ու լուծը դաշտ կը թողուր եւ միայն խոփը իր հետ կ'առնէր, երբ տուն դառնար։ Սեւ փոթորիկի առաջին օրերուն համեստ երկրագործը ամէն ինչ իր հետ կ'առնէր տուն վերադարձին, որպէս զի իր սիրելի գործիքները վայրենիներու ձեռքը չիյնար։ Այդ օրերուն շրջակայ գիւղերուն մէջ թրքացած Քիւրտեր յարձակումներ կը կատարէին դաշտին մէջ աշխատող գիւղացիներուն վրայ, եզները լուծին տակէն կը փախցնէին, առանց անձի կորուստ պատճառելու։ Հետզհետէ յարձակումները սովորական դարձան երկրագործին եւ նախրապանին համար։

Եւ հետզհետէ կը ծանրանար կացութիւնը։ Թուրքերը սանձարձակ կը նեղէին գիւղացի ժողովուրդը։ Սակայն Միրաքենց վնաս չէին կրնար պատճառել, որովհետեւ անոնք հիմնական եւ ապահով միջոցներ ունէին ինքնապաշտպանութեան համար։

Անոնք մեծէն մինչեւ պզտիկը քրտախօս էին, եւ ամբողջ Տէրսիմի մէջ մեծ համբաւ եւ յարգանք ունէին։ Իրենց կարգին կը յարգէին բոլոր Քիւրտերը։

Գիւղին հայութիւնը բնաջնջելու գործը կը հասնէր Բ. Դռնէն, եւ Թուրքեր իրենց բարբարոս ախորժակները կը սրէին արիւն խմելու համար։ Գումկան լուրը հասնելէն առաջ Միրաքենք Տէրսիմ կ'անցնէին։ Սակայն կիրօն, որ տանը մեծն էր — յիսուննոց — եւ հեզահամբոյր, կը ձերբակալուի Թուրքերու կողմէ։ Բարեբախտաբար կը յաջողի բարբարոսական չարչարանքներէ վերջ փախչիլ դէպի Տէրսիմ։ Կարճ ժամանակի համար կ'ապաստանէին Բաշղանի մէջ, ուր ունէին իրենց սեփական տունն ու տեղը։

Լէնկթիմուրեան հողիով սնած ու մեծցած Թուրք բռնակալ գիւղացիները, Հայերը գնդակահար և կացինահար ընելէ վերջ, գիւղին անմիջապէս մօտիկ հոսանուտ Մուզուր գետը կը թափէին։ Օրերով, շաբաթներով գետին ջինջ կապուտակ ջուրը կը կարմրէր անմեղ արիւնէն։ Շատ մը դիակներ ալ վերի գիւղերէն ջուր ձգուած, կը քշուէին փրփրուն ալիքներէն։

Հայաշատ գիւղը կ'ամայանար։ Չկար ամէն օրուան աղմուկը։ Դադրած էր երկրագործին առաւօտ կանուխ երգած գեղջկական անուշ երգերու ձայնը. չորցած էր ամէն ինչ Թրքական վայրագութեան առջեւ։ Շէն գիւղին ամայութիւնը կը լեցուէր գորտերու եւ բուերու ձայներով։

Ջուլումէն մազապուրծ ողջ մնացած քանի մը փոքրիկ տղաքներ Թուրքերու կողմէ կը գործածուէին իբրեւ ծառայ։ Կային նաեւ հարսներ, որոնք կը խամրէին արիւնոտ ճիրաններու տակ։

Այս աննախընթաց սարսափի օրերուն, ողջ մնացողներու մասին լուրեր կ'առնէին Միրաք Կուլօն, Միրօն եւ հսկայ Կիրօն։ Տէրսիմի ազատ ծոցին մէջ ապաստանած Միրաքները յարմար առիթի կը սպասէին, գէթ մասամբ մը լուծելու իրենց անմեղ հայրենակիցներու վրէժը։

Զուշացաւ առիթը։

Քիւրտ ազգային շարժում մը յառաջ կուգար, պայքարելու համար Թրքական անիրաւութեան դէմ, պահանջելով ազատութիւն եւ անկախութիւն։ Գործի վրայ էր ամբողջ Տէրսիմը իր շրջաններով։ Գուրէշանցի, Տամանանցի եւ Հայտարանցիներ խումբեր կազմելով առաջին արշաւանքը կը կատարէին Մազկերտ քաղաքի վրայ։ Այս խումբերուն մէջ էին Միրաք Կուլօն եւ Միրօն, ինչպէս նաեւ քանի մը Հայեր, որոնք իբրեւ յեղափոխականներ կը փութային ռազմավայր, օրերով կը կռուէին, եւ վերջապէս այդ հսկայ լեռնաշղթաներուն մէջէն յաղթական դուրս գալով, քաղաք կ'իջնէին եւ կրակի կուտային տուները։ Մազկերտը կը վառէր, մուխի ու ծուխի ամպերու տակ, այնպէս որ հեռուներէն չէր տեսնուեր քաղաքը։ Այդ միջոցին Միրաքները քաջաբար մարտնչելով, կը լուծէին վրէժը կոտորուած գիւղացիներուն։

Քիւրտ խմբակները այրելով եւ թալանելով շրջակայ գիւղերը, կը յառաջանան առանց ոեւէ խոչընդոտի հանդիպելու։ Մեր գիւղի թրքութիւնն ալ տեղեակ էր գալիք հարուածի մասին, դեռ անորոշ վիճակի մէջ իսկ, ահ ու սարսափի կը մատնուէր։ Հետզհետէ կ'իմանային թէ իրենց ալ պիտի հասնի հարուածը։

Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

(Մնացածը վաղը)

հուրդը՝ զսպողական միջոցներու մասին խորհելու համար։ Օդանաւորդութեան պետ զնդապետ Քինտելանի հրամայուեցաւ անմիջապէս օդանաւային տորմիղ մը ղրկել յիշեալ քաղաքին վրայ եւ թռուցիկներ նետել զինուորներուն՝ հրաւիրելով զանոնք ուժ չտալ իրենց պետերու ապստամբութեան։

Միեւնոյն ժամանակ, պատերազմական Նախարարը շարժման մէջ դրաւ Մատրիտի պահակազօրքէն երեք վաշտեր, որոնք բեռնատար ինքնաշարժերով ղրկուեցան Ջիուտատ Րէալ։

Զօրավար Օրկազ, հետեւակազօրքի հրամանատարը հրաման ստացաւ շարժումը զսպել անողոքութեամբ։

Ապստամբութիւնը ձախողեցաւ Մատրիտի, Սէվիլլայի, Վալէնցիայի, Պարչելոնայի եւ Սարակուսայի մէջ։ Պիլպաօի մէջ հետեւակազօրաց գունդը դուրս ելաւ՝ շարժման ուժ տալու համար, սակայն շուտով զօրանոց վերադարձաւ։

Վերջին հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ջիուտատ Րէալի ապստամբութիւնը եւս զսպուած է։

Պայքար Տրոցկիի կուսակիցներուն դէմ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն.— Տրոցկիի կուսակիցներու ձերբակալութիւնները կը շարունակուին Ռուսիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

Լէնինգրադի և Քրոնշթատի մէջ ձերբակալուեցան Պալթիկի նաւատորմէն սպաներ եւ նաւազներ։ Խորհրդ. կառավարութիւնը կը վախնայ, որ պիտի կրկնուի 1921ի Քրոնշթատի ապստամբութիւնը, որուն հետեւանքով բոլշեւիկ վարիչները հրաժարեցան ուղղափառ համայնավարութիւնը գործադրելէ։

Պաշտօնաթերթ «Պրաւդա» մատնանշելով տրոցկիական շարժումը՝ կը յիշէ այս ապստամբութեան ընթացքին մենշեւիկներու բռնած դիրքը։ Իրապէս ալ կացութիւնը շատ տարբեր չէ 1921էն, երբ Լէնին ստիպուեցաւ տեսաբանական գահավէժ նահանջ մը կատարել՝ իշխանութիւնը պահելու համար։ Այն ատենուան պէս դժգոհութիւնը ընդհանրացած է թէ՛ բանուորներու եւ թէ գիւղացիներու մէջ։

Կրէմլինի մօտիկ շրջանակներուն մէջ զրոյց կը շրջի թէ տրոցկիական շարժման ծանր վտանգին առջեւ, Ստալին որոշած է հաշտուիլ աջ բոլշեւիկներուն հետ, որոնց դէմ անողոք պայքար յայտարարած էր վերջերս։

Այս զրոյցը կը հաստատուի անով, որ Քաղաքական Բիւրօն որոշած է կուսակցութեան յառաջիկայ համագումարի օրակարգին գլուխը դնել «Համայնավար քաղաքականութեան վերաքննութիւնը հանդէպ գիւղացիներուն։ Այսպէս բազմաթիւ բոլշեւիկներ կը պահանջեն լքել երկրագործներուն հանդէպ գործադրուած համայնավարական կնճռոտ մեթոտները եւ ընդունիլ գիւղացիներուն հասկնալի պայծառ եւ տրամաբանական դիրք մը։

⁂ «Տէյլի Մէյլ»ի Րիկայի թղթակցին համաձայն, զրոյց կը շրջի թէ Տրոցկի, կինը եւ զաւակը Թուրքիստանէն Մոսկուա բերուած են՝ կէփէուի գործակալներուն հսկողութեան տակ։ Ստալին մտադիր է Խորհրդային Գեր. Ատեանին առջեւ դատի կանչել Տրոցկին՝ Ռուսիոյ մէջ քաղաքացիական նոր պատերազմ մը նիւթած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Ուրբաթ օր Մոսկուայէն մասնաւոր կառախումբ մը մեկնեցաւ, Սիպերիա տանելով Տրոցկիի կուսակիցներէն 200 հոգի։ Ձերբակալուածներէն շատեր Սիպերիոյ ամէնէն հեռաւոր շրջանները կը ղրկուին։

Կացութիւնը Աֆղանիստանի մէջ

«Մորնինկ Փոսթ» կը գրէ թէ Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ անվստահութեամբ կը դիտեն խառնակ կացութիւնը Աֆղանիստանի, ուր հետզհետէ կը զօրանայ, Ամանուլլահ թագաւորի ազդեցութիւնը։

Ամէնէն հարուստ գաւառները կ'աջակցին Ամանուլլահի, ինչպէս նաեւ ամէնէն զօրաւոր ցեղախումբերը։ Մինչ Պէչէի Սաքայի դիրքը հետզհետէ կը տկարանայ։ Ալի Ահմէտ խանի ցեղախումբը Ճէլալապատի տէրը դարձած եւ ձիւնը ճամբաները ծածկած ըլլալով, արեւելեան կողմէն ապստամբապետին հաղորդակցութեան ճամբաները գոցուած են։

Հարաւէն Ամանուլլահի հետ դէմ դէմի կը գտնուի։ Հետեւաբար Քապուլի 200,000 բնակչութիւնն ու իր զինուորները կերակրելու համար, Պէչէի Սաքա իր յոյսը դրած է միայն հիւսիսային գաւառներէն ստանալիք տկար օգնութեան վրայ։ Ուտեստեղէնի պաշարները շուտով պիտի սպառին եւ այն ատեն խռովութիւններ պիտի ծագին։ Արդէն ապստամբապետը փորձած է բռնի դրամ կորզել Քապուլի վաճառականներէն։ Դրամական նեղութիւն ունի եւ ժողովուրդին համակրութիւնը կորսնցուցած է։ Լուրի մը համաձայն, Պէչէի Սաքա սկսած է դրամ կտրել իր անունով։

Թայմզի Րիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Մոսկուա հրահանգներ ղրկած է Աֆղանիստանի խորհրդային գործականներուն, որպէսզի կարելի բոլոր միջոցներով աջակցին Ամանուլլահ թագաւորին եւ յաջողութեան պարագային թելադրեն անոր որ իր դիրքը զօրացնելու լաւագոյն միջոցն է հողային բարենորոգումներ կատարել եւ երկրագործներու աջակցութիւնը ապահովել՝ հողերը բաժնելով գիւղացիներուն։

Վերջին լուրերու համաձայն, Ամանուլլահ Խան կը պատրաստուի քալել Քապուլի վրայ։ Սով կը սպառնայ Քապուլի, ուր կէս լիպրա հացը 9 ֆրանք կ'արժէ։ Պէչէի Սաքա իր գահակալութեան առթիւ բանտերու դուռները բանալով, ազատ արձակած է 800 բանտարկեալներ, որոնցմէ երկուքը Նախարար անուանած է։

⁂ Աֆղան սպաները, որոնք Պոլսոյ մէջ կը մարզուին, հեռագիր մը ղրկելով Քանտահար, իրենց հաւատարմութիւնը յայտնած են Ամանուլլահ խանի, ինչպէս նաեւ պատրաստակամութիւն՝ մեկնելու եւ կռուելու ըմբոստներուն դէմ։

Սերպեւպուլկար վէճը

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ՝ սերպ սահմանագլուխին վրայ երեք Պուլկարներու սպանութեան առթիւ պուլկար կառավարութիւնը խիստ գանգատ ներկայացուցած էր Պելկրատի մէջ։ Ասոր վրայ որոշուեցաւ կազմել խառն յանձնաժողով մը, որուն մէջ երկու երկիրներն ալ պիտի ներկայացուին սպայակոյտի երեք սպաներով։

Պուլկար մամուլը այս միջադէպէն օգտուելով, բուռն կերպով կը պահանջէ վերաքննել սահմանագլուխը՝ Պոսիլէկրատի եւ Ցարիպրոտի կողմէն։ Այս երկու շրջաններն ալ զուտ պուլկարաբնակ են եւ 1919ին Նէօյիի դաշնագրով սերպերուն յանձնուեցան վարչական հակառակ (?) ռազմագիտական նկատումներով։

Կարգ մը թերթեր կը պահանջեն որ Սոֆիայի կառավարութիւնը սահմանագլուխի սրբագրութիւն ձեռք բերելու համար դիմէ Ազգերու Դաշնակցութեան։

ՌՈՍՏՈՄԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 10ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ ՌՈՍՏՈՄ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ կողմէ
Այս կիրակի ժամը 3ին 120 Bld. Belleville, մէթրօ Պէլվիլ
կը նախագահէ Ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
կը խօսի՝ Ընկ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ
Նուագ, արտասանութիւն եւայլն
Մուտքը ազատ է

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ (71 AVE. KLÉBER)

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին
կը խօսի Պ. ՌՈՒԲԷՆ ԲԵՐԲԵՐԵԱՆ
ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆՑԻ մասին
(կենսագրական նոր տուեալներ, ձերբակալման իսկական պատճառները։ Միք. Նալբանդեանցի ընկերային աշխարհահայեացքը)։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 10ԻՆ
Hôtel Majesticի մէջ, 10 Ave. Kléber

ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ» մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ։ Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր Միութեան մարզասրահին մէջ, Bar Monumantal, 50 Bld. Dugomier.
Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ.

Պէլվիլի Ռոստոմ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple.

Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, 40bis Rue Etienne Dolet։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 3.30ին, 60 Rue des Ecoles, la Chope Parisienneի սրահը։

Հրազդան խումբի ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ծանօթ հաւաքատեղին։

Վալանսի Շրջ. կոմիտէի հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2ին կըընոպլի մէջ ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ՝ ընկ. Մ. Գույումճեան։ Նիւթ՝ «Ազգութիւն եւ անկախութիւն»։ Երկուշաբթի իրիկուն նոյն տեղը վիճաբանական ժողով դասախօսուած նիւթի շուրջ։

Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան հրապարակային դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովը՝ այս երեկոյ ժամը 8.30ին Գրադարան - Ընթերցասրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

«եան» մասնիկը աւելցնելով կը կոչուի Ռօզա Իսկէնտէրեան։ Ռօզան գիտէ թէ ծնած է Պոսթըն եւ 4—5 տարեկան հասակին իր ծնողքին հետ միասին եկած է Պէյրութ օդափոխութեան համար։ Հայրը մէկ տարի վերջ կը վերադառնայ Պոսթըն, իսկ Ռօզան իր մօրը հետ կը տեղափոխուի Պաղտատ։ Պաղտատէն թուրք կին մը Ռօզան առեւանգելով կը տանի Պոլիս և կը պահէ իր մօտ մինչեւ զինադադար։ Իր այժմու հասցէն՝ Mme Rose Minassian, chez Mme Mabelly, 16 rue Curiol, Marseille.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պոլսեցի Միքայէլ Էքշեան (երկրաչափ) կինը Թէրէզա։ 1922ի Իզմիրի աղէտին եկած է Ֆրանսա եւ այժմ կ'աշխատի Թունուզի երկաթուղիի ընկերութեան մէջ։ Իմացնել՝ Ohanés Boyadjianի, 5 Rue Danton, Maison Granérie, Décines, Isère, France.

— Կը փնտռուին Տիկ. Հայկանուշ Գունտազճեան եւ զաւակը Արամ Գունտազճեան։ Իզմիրի դէպքէն վերջ կը գտնուէին Սելանիկ։ Իմացնել՝ Կարօ Գունտազճեանի, Str. M. Aurelin, No. 1 Bazargic, Roumanie.

Կը խնդրուի Յունահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Սեբաստացի Նազելի եւ Մարիամ Պլէճեան։ Իմացնել՝ իրենց հօրեղբօր աղջկան, Siranouche Bledjian, American international College, Springfield, Mass. U. S. A.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5 Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ԼԻՈՆԻ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2ին Գ. Քաղաքապետարանի մատենադարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Նշան փիլուշեան (Յարութիւն կոճիկեան) ցաւոք սրտի կը ծանուցանէ իր կնոջ՝ ԶԱՊԷԼ ՓԻԼՈՒՇԵԱՆԻ (ծնեալ Աբրահամեան) դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ յունուար 22ին փոնթուազի հիւանդանոցը։ Յողարկաւորութիւնը կատարուեցաւ յուն. 25ին

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Գրադարանի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր ընթերցողները որ իրենց քով գտնուած գիրքերը վերադարձնեն մինչեւ փետր. 15, իրիկունները ժամը 7—9, գրապահներ՝ Պ. Սահաթճեանի կամ Պ. Աղասիի։ Այս թուականէն յետոյ իւրաքանչիւր գիրքի համար շաբաթական մէկ ֆրանք տուգանք պիտի գանձուի։

ՏԷՍԻՆԻ Թօգատի Պոլիս գիւղի Հայր. Միութեան վիճակահանութիւնէն շահած են հետեւեալ թիւերը՝ 207, 339, 243, 172, 62, 448, 298, 213, 122, 70։ Ստանալու համար դիմել՝ A. Pehlivanian, Rue Wilson, Maison Farnier, Décines (Isère).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Ռօզա Մինասեան կը փնտռէ իր հայրը Իսկէնտէր։ Տիկինը իր հօրենական մականունը չիյիշելուն, ամուսնութենէն առաջ հօրը անունին ծայրը

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Յունաստան գտնուող ձեր պարագաները Ֆրանսա բերելու համար, հարկաւոր է ունենալ ֆրանսական պատական նախարարութեան արտօնագիրը։
Մեր գրասենեակը կը զբաղի այդ ձեւակերպութիւններու հետապնդումով։
Գրեցէք ձեր պարագաներուն դիմել՝ CABINET JURIDIQUE FRANÇAIS
25 Rue Alexandre le Grand
Salonique, Grèce

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI
վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56
ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT), ինչպէս նաեւ ինքնութեան թուղթերու օրինական գործողութիւնները։
կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիքի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտեր[…]
դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներ[…]
Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթե[…]
թիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Կ'ՈՒԶԷ՞Ս ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՓԻԼԱՒ ՈՒՏԵԼ, ՀԵՏԵՒԷ՛

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՐԵՒ. ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿ[…]
ԳՆԵԼՈՎ ՓԻԼԱՒՑՈՒ ԲՐԻՆՁԴ
24, RUE ST. LAZARE PARIS (9[…]

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N. D. de Lo[…]
Ամէն օր 14-19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեա[…]

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Scien[…]
նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants malades[…]
եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Mich[…]
Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն[…]
Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60-[…]

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5[…]
29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des F[…]
Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւանդ[…]
27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) Թէլ. Շավիլ[…]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI[…]

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ[…] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա[…] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը […] 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Nansen: L'Arménie et le Proche Orient 30 fr. Navarian: […]logie des poètes Arméniens 20, Soleil d'Automne 4, Raffi: S[…] vol. 25, J. Minassian: Une Sultane Française 5, Korganoff: […]ticipation des Armén, à la Guerre de 1914—1918, 15 fr., F. […] Contes, Légendes et Épopée Populaire d'Arménie 30, L[…] Nouveau diction. illustré, édition 1929, 35 fr., Kévorkian: de[…] cité de l'Etemple 12.50, Noubarian: Diction. de poche France[…]nienne 30, 40, 60, Թէոդիկ՝ Ամէնուն Տարեցոյցը 1929ի 50, […] մեկնաբանուած Ա. հատ. գ. գերպ. Թէրզիպաշեան 40, Օրագ[…] ուղեւորութեան յ'Եւրոպա, Սահակ Բ. կաթողիկոսի 20, Ինչ[…] Հնդկաստանի եւ Ճավայի մէջ, Հ. Երուանդ 7.50, Ն. Պէշիկթա[…] Սիդոննա 12, Կոմիտ. վրդ.ի գեղջուկ երգեր 6 տետր, հատը 15[…] Սրուանձտեանց գեղջ. երգեր 7 տետր, հատը 15։

Ամերիկայէն նոր եկած Հայերէն եւ արեւելեան երգերու […]ներ, ցանկը ձրի կը ղրկուի։ Հայ պատմական պատկերներ եւ երեւելի անձանց լուսանկարներ 50 սանդիմ։ փօթի […] գնողին կը պատկանի։ Դիմել՝ Balentz 233 Fbg. St. Martin, Par[…]

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵ[Ր]

Եթէ կ'ուզէք ամենաշքեղ գլխարկներ ունենալ ամենա[…]մար գիներով և կամ թրանսֆորմասիօն ընել տալ ձեր գլ[…]ները, դիմեցէք Փարիզի միակ հայ գլխարկավաճառատու[…]
MODES ԱՏՐԻԱՆԱ
Rue des Pyrénées 246
Մէթրօ՝ ԿԱՄՊԷԹԹԱ

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, […] պանդուխտ (2 հատ.) 15, Լիլիթ ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, […]գային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհա[…] սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, […] ւորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. […] 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, […] նաչայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուավէպը 8, Մէլիքհա[…] հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, […] թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, […] Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, […]գարաններ 3, 25, 30, Երաժշտ 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւն[…] 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր […] նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Չուհաճեանի, Չիլ[…]եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY